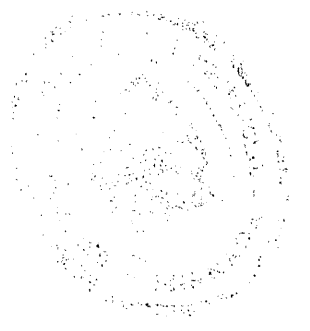

Millimeters	Centimeters
8015	A
8016	1
8017	4

K. 1001

[Faint handwritten text]

3
27-14

2 400 40

 MADE IN SPAIN

R. 1.027

~~SACRA~~
BIBLIOTHECÆ

~~SANCTORVM~~ PATRVM,

Vetuum. SEV,

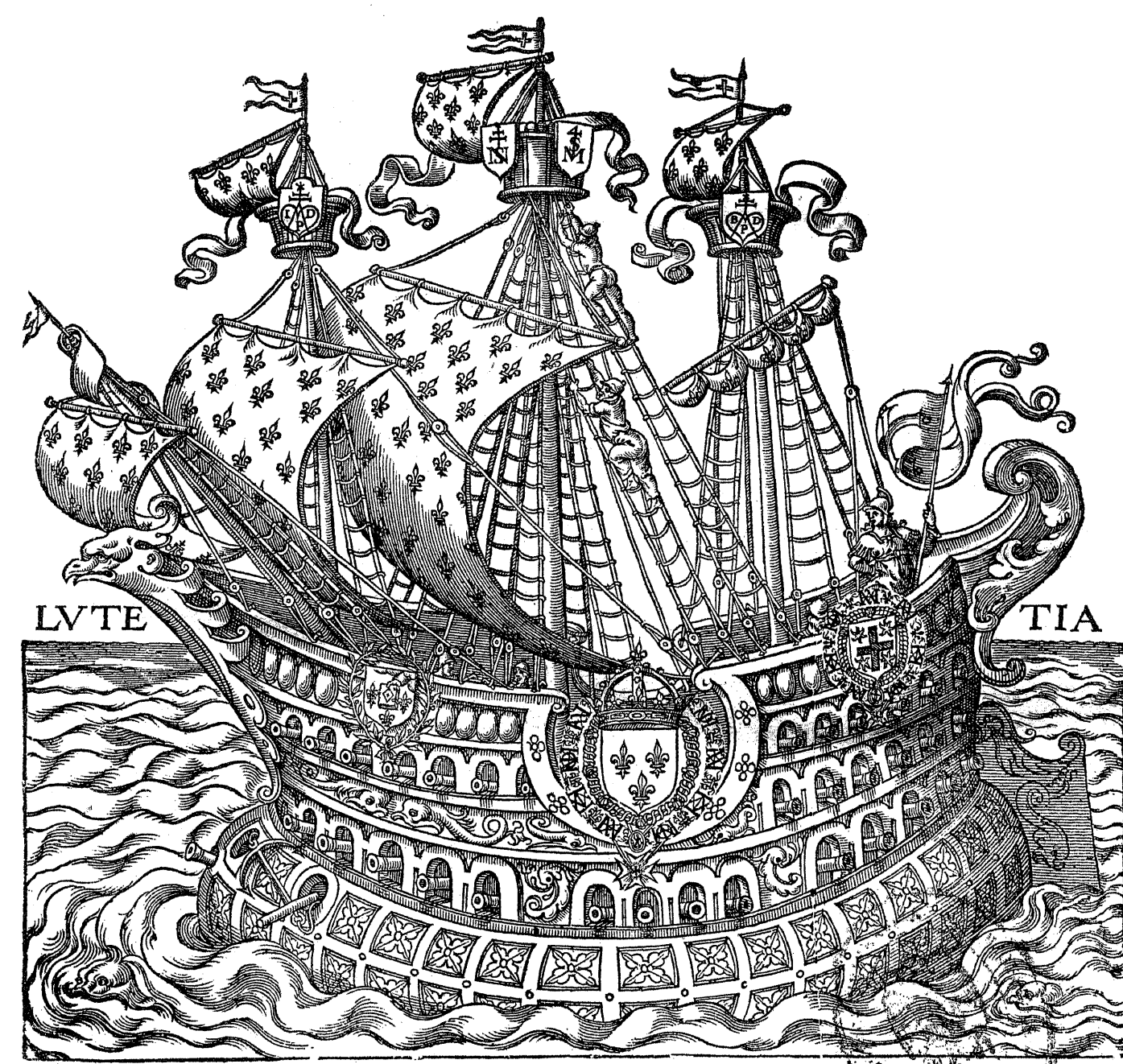
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM;

TOMVS OCTAVVS.

Diuite, Christianorum Poëmatum, Gaza instructissimus & locupletissimus.

Per *MARCOLEIVM DE LA BICHE*, ex alma Sorbonæ Schola, Theologum Doctorem Paris.

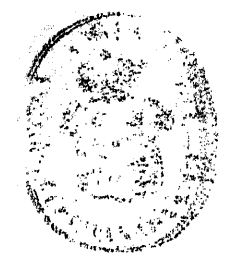
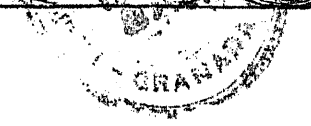
EDITIONE SECVNDA.

PARISIIS:

M. D. LXXXIX.

CVM PRIVILEGIO.

POEMATVM, QVAE DE VARIIS

RERVM THEOLOGICARVM ARGVMENTIS, POE-

TÆ CHRISTIANI SCRIPSERVNT; ET SACRÆ HVIVS, ~~VIÆ~~

~~Historiarum~~ Patrum, seu Scriptorum Ecclesiasticorum Bibliothecæ

Tomo octavo comprehenduntur; Index.

SIBYLINORVM Oraculorum, Libri octo; col. 1. adiectis quibusdam earundem Sibyllarum Oraculis, ex Lactantio: col. 61. APOLLINIS Oraculorũ fragmenta quædã, ex eodẽ Lactantio, col. 62. AVRELII PRVDENTII V. C. Psychomachia; id est, de compugnantia animi; Liber: col. 64. Eiusdem Cathemerinon; Liber: col. 81. Eiusdem *περὶ τῶν ἀγίων*: id est, de Coronis; Liber: col. 117. Eiusdem *Ἀποθέωσις*; id est, de Diuinitate; Liber: col. 191. Eiusdem, *Ἀμαρτυρία*, id est, de Origine peccati; col. 214. Eiusdem; contra Symmachum, Libri duo: col. 236.

SEVERI RHETORIS & Poëtæ Christiani, Carmen Bucolicum: siue, de mortibus Boum: col. 275

CLAVDII MARIIVICTORIS, Oratoris Massiliensis; Poëticorũ Commentariorum in Genesim; ad Ætherium filium. Libri tres: col. 281. Eiusdem; de peruersis ætatis suæ moribus; ad Salmonem Abbatem, Epistola: col. 314

Admirandi GEORGII PISIDÆ, Opus sex dierum; siue, Mundi Opificium. col. 317. Eiusdem Poëmation, de Vanitate vitæ; Federico Morellio, Regio Græcarum litterarum professore, Interprete. col. 354.

ALCIMI AVITI, Viennensis Archiepiscopi; Poëmatũ, de Genesi; Libri 5. col. 359. Eiusdem, de Consolatoria Castitatis laude, ad Fuscina sororem; Liber: col. 411.

MARIIVICTORINI Rhetoris, Afri; de fratribus Machabæis, interfectis ab Antiocho Epiphane, Poëma. col. 427

IUVENCI, Presbyteri Hispani; Euangelicæ Historiæ, Poëmatum Libri quatuor. col. 435.

COELII SEDVLII, Scoti Presbyteri, siue antistitis; Mirabilium diuinorum, siue Operis Paschalis; Libri quatuor; ad beatissimum patrem, Abbatem Macedonium: col. 497. Eiusdem Hymnus, totam Christi vitam continens. col. 535.

• LIBERII Poëtæ, de Sedulio, Acrostichis. col. 537

• BELISARII Poëtæ; de Sedulio, Acrostichis altera. col. 538.

• HONORII, I. P. Maximi; de Apostolis, in Christi ad Cœlos Ascensione, obstupescens; Epigramma: col. 538.

ARATORIS, S. R. E. Cardinalis Subdiaconi; ad Vigilium Pontificem Maximum & Florianum Abbatem; de Apostolica Historia; Poëmatum, Libri duo: col. 540.

TURCIRVFFI ASTERII, viri Consularis; veteris & noui Testamenti; Sedulio hætenus, à nonnullis; à quibusdam verò, Claudiano Mamerto Viennensi Archiepiscopo adscripta; Collatio. col. 585.

AMOENI; Poëticum veteris & noui Testamenti Enchyridion, col. 587. Eiusdem; in Leontium, Ecclesiæ suæ Burdegalensi redditum; Acrostichis: col. 592.

RUSTICI Heliidij viri Cōsularis, Exinlustri, Exquæstoris; ad nonnullas veteris & no-

- ui Testamenti Historias; Poëtici aliquot Ternarij; col. 593. Eiusdem; de Christi Iesu beneficiis; Carmen: col. 596.
- PROBÆ FALCONIÆ, foemina clarissima; Excerptum è Virgilio carminibus, ad Testimonium veteris & noui Testamenti, Opusculum: col. 599.
- EVDOKIÆ Imperatricis; de Christo; Homero-centones. col. 615.
- S. AMPHILOCHII, Episcopi Iconij; ex Iambis, ad Seleucum; quinam Scripturæ libri, sunt legendi: col. 665.
- SYNESII CYRENÆI, Ptolomæidis Episcopi, Hymni decem; vario Lyricorum Versuum genere descripti; Interprete Francisco Porto Cretensi: col. 667.
- D. COSMÆ HIÉROSYMITÆ, in sanctam Christi, Redemptoris Theogoniam, festaque alia & mysteria; Hymni tredecim: col. 697.
- M. MARCI Episcopi I DRVNTIS; in magno Sabbatho; Hymnus: col. 717.
- D. THEOPHANIS; in sanctissimæ Deiparæ Annunciationem; Hymnus: col. 719.
- DREPANI FLORI; non illius quidem, Latini Pacati Drepanii qui Theodosio Augusto Panegyricum dixit Romæ, sed eo iunioris alterius cuiusdam Poëtæ Christiani; ad aliquot Daudidis Psalmos, Carmina, Hymni, & alia Poëmata: col. 727.
- PETRI APOLLONII, COLLATII, Presbyteri Nouariensis; Excidii Hierosolymitani; Libri quatuor: col. 729.
- VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI, Pictauiensis Episcopi; de vita S. Martini; Carminum libri 4. col. 779. Eiusdem; Poëmatum & aliorum Opusculorum; Libri vndecim: col. 825.
- D. DRACONTII, Poëticum Hexameron; seu, de Opere sex dierum, Liber vnus. col. 969.
- MEROBANDIS, Hispani Scolastici; de Christo; Carmen: col. 981.
- AUCTORIS INCERTI; de Christi Domini Laudibus; Carmen: col. 982.
- S. DAMASI Pontificis Maximi; aliquot Sanctorum, Poëtica elogia: col. 985.
- S. COLUMBANI Abbatis; ad Hunaldum discipulum; contra Auaritiam; Epistola: col. 988.
- ANONYMI POETÆ; de Bebiani Baptismo, & vxoris eius Apræ obitu; Carmen: col. 990.
- D. FVLBERTI CARNOTENSIS Episcopi; in die sancto Paschatis; Hymnus: col. 992.
- ANONYMI POETÆ (incertum; vnus, an diuersorum) de Christi mysteriis; Hymni: col. 993.
- D. THEODVLPHI Aurelianensis Episcopi; Versus, in fronte Bibliorum quæ ipse describifecit; & poëtica eius quædam alia: col. 994.
- B. PAVLINI Aquitani v. i. & Senatorii, demum Episcopi Nolani; de vita S. Martini Episcopi Turonensis, Libri sex: col. 1001. Eiusdem; Versus de visitatione Nepotuli sui, col. 1073, omnia nunc primùm edita ex vetere M. S. C. Petri Pithœi. I. C. V. C. studio F. Iureti; cuius etiam Notæ & emendationes adiunctæ sunt: col. 1076.
- COELII SEDVLII Presbyteri, Paschalis Operis, in soluta Oratione, libri quinque: col. 1137. nunc primùm editi ex veteri M. S. C. eiusdem PITHOEI; cura & studio Francisci Iureti, cuius etiam Notæ adiunctæ sunt col. 1189.
- Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTVLIANI, Carthaginensis Presbyteri, Carmen de Iona & Niniue, nunc primùm ex veteri M. S. C. Petri Pithœi, I. C. descriptum, cura & studio eiusdem Iureti cuius etiam Notæ & emendationes adiunctæ sunt: col. 1197.
- S. AMBROSII Mediolanensis Episcopi; quæ, in eius Basilica, descripta sunt; Disticha. col. 1203.

SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM VARIA POEMATA; SACRÆ BIBLIOTHECÆ TOMVS 8.

SYBILLINORVM ORACVLORVM, LIBRI OCTO.

DE SYBILLIS, ET SYBILLINIS LIBRIS; *maule sibi hinc caute legenda*
Ex Ciceronis Lib. 2. de Diuinatione.

Habetur infra lib. 8. & apud Euseb. in Oratione Magni Constantiani ad Sanctorum ceterum, Cap. 18. & Aug. de ciuitate Dei lib. 18. cap. 23.

Sibylla versus obseruamus, quos illa furens fuisse dicitur. Quorum Interpres, nuper (falsa quadam hominum fama) dielurus in Senatu putabatur, cum quem re vera Regem habebamus, appellandum quoque esse Regem, si salui esse vellemus. Hoc si est in Libris, in quem hominem, & in quod tempus est? &c. Non esse, quætem illud Carmen furentis, cum ipsum Poema declarat, (est enim magis artis & diligentia, quam incitationis & motus) tum verò ea quæ ἀγορεύει dicitur, cum deinceps ex primis Versuum litteris aliquid connectitur, &c.

Ex Clementis Alexandrini Protreptico.

Sibylla (inquit) Orpheo fuit antiquior. Traditur enim de eius nomine, & Oraculis quorum sunt Libri complures, eamque fuisse phrygiam nomine Dianam quæ Delphos profecta sic cecinerit. O Delphi quibus est Numen iaculator Apollo: veni ego, quo dicam mentem Iouis armipotens: frater Apollo mihi sed cui succesco fratri. Est & alia Erythraea, Herophila vocata. Harum meminit Heraclides Ponticus in Opere de Oraculis. Omitto Aegyptiam, & Italiam quæ Romæ habitauit, cuius filius fuit Euander is qui Romæ sanum condidit quod Lupercum nominatur.

Ex Lactant. Instit. i. Lib. Cap. 6. & de Ira Dei i. Lib. Cap. 22.

M. Varro (quo nemo doctior) in Libris verum Diuinarum quos ad C. Cæsarem. P. M. scripsit; ait Sybillinos Libros non fuisse vnus Sibyllæ, sed vno nomine appellari Sybillinos, quòd omnes foemina vates, Sibyllæ à veteribus nuncupatae sint: vel ab vnus Delphidis nomine; vel à consiliis Deorum denuntiandis. Cuius enim Deos; non, deus; & consilium nuncupatae sint: & ἑλλην appellabant. Itaque Sibyllam dictam esse quasi θεοσβλήν, ceterum Sybillas fuisse 10. &c. Harum omnium carmina & feruntur & habentur, præterquam Cumea, cuius Libri à Romanis occuluntur, & sunt singularum Libri singuli: qui, quia Sibyllæ nomine inscribuntur, creduntur vnus esse, suntque confusi: nec discerni ac suum cuique assignari potest, nisi Erythraea quæ verum suum nomen inseruit Carmini, & se Erythraeam nominatum iri preloquuta est, cum orta esset Babylonia, &c.

SYBILLINORVM ORACVLORVM LIB. I.

Hoc pium cepim Sumptus nus ex theophili fexti à D. retro Antiochenis ecclesia episcopi; lib. contra Gæces, ad autolyca.

* De Deo. H. j. 2. versus citantur à Lactant. Institut. lib. 4. cap. 6. tãquam ex initio Sibyllini carminis, quod cum à summo Deo Sibylla exorta sit, hos ad filium referri ait.

Mortales homines, vilissima corpora carnis,
Cur vos effertis, neque finem cernitis cui?
Non tremitis, summumque Deum quo præside statis)

Non formidatis? qui conspicit omnia testis,
* Conditor omnia qui nutrit, cunctisque suauem Indidit afflatum, mortales qui regit omnes,
Vnus qui solus regnat Deus, atque supremus,
Omnipotens, nunquam genitus, qui conspicit ipse Omnia mortali non aspectabilis vlli.
Corporeis oculis etenim quis cernere verum,
Aeternumque Deum possit, cœli: & que colentem?
Cum neque splendens radiantia lumina solis Sustineant homines mortales cernere contrâ?

Hunc colite, hunc unum, qui solus regnat in orbe,
* Qui solus semperque fuit, semperque futurus,
Non genitus, per se constans, tenet omnia semper,
Et viget in cunctis mortalibus, atque vigorem Sensibus insinuat, communis luminis autor.
Præmia sed prauæ mentis digna accipietis:
Quandoquidem aeternoque Deo, veroque relicto,
Cui decus, & sacro debetur victima ritu,
Manibus infernis fecistis sacra superbi.
Insanisque, via recta veraque relicta,
Erratis per iter, scopulis & sentibus horrens.
Desinite in terra nobis titubare tenebris,
Vani mortales, nobisque nigrore relicto,
Vt imini patet in cunctis errore sine vlllo)
* Solis luce, suo qui lumine cuncta serenat.
Atque hoc pectoribus sapienter noscite vestris:

* Lactant. de falsa religione i. Lib. ca. 6.

* Lactant. i. lib. cap. 6. prope illud verbis citat hos 2. versus. in idolo-latras.

Clemens
Alexan-
drinus in
protrepi-
co, & Stro-
mat. lib. 1.
paucis ad-
modum
mutatis.

Vnus, qui pluias mittit, motusque, Notosque,
Est Deus: atque fames, pestes, tristisque dolores,
Atque niues, glaciem, sed quorsum singula pando?
Imperat & calis, & terre presidet: Ipse est.

De iis autem qui generati dicuntur, ait:
Quod si progenitum est, prorsum interit: ex quo virili
Famineoque nequit membro Deus esse creatus.
Sed Deus est vnus, solus, rerumque supremus,
Qui calum, solem, stellas, lunamque creauit,
Frugiferam terram, pontique fluenta tumentis,
Excelsos montes, fontesque perennem scatenes,
Et sub aquis degens genus innumerabile gignit,
Queque premunt terram serpentina corpora nutrit,
Et varias volucres seu balbas, siue canoras,
Stridentes teneras, fulcantes aera plantis,
Et genus imposuit syluis agreste ferarum:
Subiecitque pecus nobis mortalibus omne,
Cunctorumque ducem fecit diuinitus ortum,
Subiecitque viro que vel comprehendere non sit.
Nam quis hec ualeat mortalibus noscere cuncta?

Laſtant
de iracundi
Cap. 22.

Ipse sed hec solus nouit, qui condidit vnus,
Auctor inextinctus, eternus, in ethere degens,
Et multo, maiora, bonis bona premia reddens,
Iniustusque, malusque, ira pœnisque coercens,
Immittens bellum, pestem, durosque dolores.
Stirpitus, o homines, cur insurgendo peritis?
Non pudet in diuos, feles & bruta referre?
An non est rabies, cœcæque insania mentis?
Taurus furantur Diui, prædantur & ollas.
Quosque poli sedes aureas habitare deceret,
Hos caries, densisque infestat aranea telis.
Serpentes colitis, stulti, felisque, canisque,
Et volucres, & que serpunt animalia terræ.
Et fabricata manu simulachra, & saxea signa,
Et passim lapidum moles, hec uanaque multa
Præterea colitis, que sunt turpissima dictu.
Talia sunt hominum stultorum numina falsa,
Quorum mortiferum distilat ab ore uenenum.
At cuius vita est, cuius lux illa perennis,
Letitia unde uiris dimanat dulcior omni
Melle: cui ceruix omnis se subdere soli
Debet, qui que piis ostendit quæ sit eundum
In uitam, his inquam neglectis insipienter,
Ingentem, magnum calicem, plenumque meraco
Pœnarum hausistis furiosis mentibus omnes.
Nec sobrijs uultis sanæque euadere mentis,
Et nouisse Deum regem, qui cuncta tænetur.
Propterea feruens, ignis uos opprimit ardor,
Semper & in flammis turpes ardebitis, omne
Quandoquidem uanis status impenditis euum.
At quibus eternus colitur Deus, atque perennis,
Hi uitam degent que tempus in omnia manebit,

Floriferos hortos paradisi semper habentes,
Et dulcem cali panem stellantis edentes.

Vnus, qui solus regnat Deus, vnus, & idem
Nō genitus: regū summus, super omnia magnus,
Qui calum, solem, stellas, lunamque creauit,
Frugiferam terram, pontique fluenta tumentis:
Qui solus Deus est, incomprensusque creator.
Hic hominum formā & speciem construxit, & idem
Viuentem generis naturam miscuit omnem.

NARRATIO.

Agredior primo generis mortalis ab æuo,
Vsq̄ ad supremum diuine pandere cuncta:
Que fuerint mūdo, que sint, que deinde sequantur
Ob scelus humanum. Primum, quoniam sit origo
Mundi, dicere me Deus imperat. Ergo scienter
Ne mea mortalis temnas præcepta, caueto.

Supremum regem, qui mundum condidit omnem,
Sic factus, fuit: factumque est, namque locauit
Que cingatur aquis, & cingat tartara, terram:
Dulce dedit lumen: calum subiecit in altum:
Et mare cœruleum explicuit: calumque renidens
Astrorum clara cinxit, densaque corona:
Et terram ornauit plantis: & flumina ponto
Indidit infundens: & miscuit aere uentos,
Et pluuies nubes. Aliud genus edidit inde,
Et commisit aquis pisces, uentisque volucres,
Atque seras syluis hirsutas, atque dracones
Serpentes: breuiter, que nunc cernuntur ubique,
Hæc fecit uerbo, & sunt protinus omnia facta,
Et planè: siquidem per se parit ipse suauis,
Calum despiciens perfecto denique mundo.

Rursum finxit opus spirabile, namque recentem
Expressit, propria ducens ab imagine, pulchrum,
Præstantemque uirum, & uiridaria iussit amœna
Incolere, ut studiis operam nauaret honestis.

Verum cum solus uiridantibus esset in hortis,
Colloquium optabat, proprioque uidere uolebat
Consimiles uultus: igitur Deus ipsius, eius
Ereptam lateri, formosam condidit Euam:
Vxorēque uiro propriam coniunxit, ut unā
Degeret: hanc simulac uidit, propriaque notauit
Exemplar formæ, stupuit simul, atque recentem

Hausit letitiam: tum doctæ farier insit,
Verbis sponte sua manantibus, omnia quando
Curabat Deus:
Nam neque uelabat mentem laxata libido,
Nec pudor ullus erat: sed praua mente carebant,
Luce palam uulgo cœunt es, more ferarum.

Illis deinde Deus tradens præcepta, cauendum
Arboris ostendit gustu: sed pessimus illos
Decepit uasrè serpens, ut mortis abirent
In fatum, scirentque bonumque malumque quid esset.

Sed

Haecenus
ex Theo-
philo. Iā
sequitur
aliud bre-
uius prin-
cipium,
quod in
his libris
habebat-
tur.

mundi
creatio.

Hominis
creatio.

Defuncti-
dami uer-
ba.

Serpens.

Adami
peccatum

Sed mulier primò proditrix exitit illi,
Qua dedit, ignaròque rei, peccare suasit.
Ille quidem audita persuasus coniuge, patrem
Aeternum obliuiscit, spreuit clarissima iussa.
Hoc ergo peperere sibi mala, non bona, factò.
Ac tum mellitæ ficus foliis contextis
Vestes fecerunt, quibus obtexere pudenda
Impositis inter sese, cogente pudore.
At pater aeternus factò succensuit illo,
Deiecitque loco immortalis, quatenus equum
Degerere mortali fuit in regione, rebelles
Contra immortalis magni præcepta parentis.
Qui simul egressi terram tetigere parentem,
Et gemitu & lachrymis perfundebantur, & inde
Immortalis eos Deus est affari orsus:
Crescite multiplici numero, terramque per artem
Exercete, cibos alimentaque desudantes.
Sic ait, & fraudis serpentem qui fuit auctor,
In latum & uentrem, terram calcare coegit,
Acriter exactum: caput alæque conciliauit
Inter eos odium, quare hic caput, ille tuetur
Calcem: quandoquidem mortis discrimen utrosque
Urget, mortalesque, ueniferosque malignos.
Tum genus humanum, sicut mandauerat ipse
Omnipotens, magno numero crescebat, & amplius
Fiebat populus, tunc scitè tecta, domosque
Diuerfas alij cœperunt edificare
Urbes & muros alij, queis longa dabantur
Tempora uiuendi: nec enim tum sollicitudo
Mortem conflagrat: placidòque simillima somno
Mors obrepebat: felices, magnanimumque,
Quos Deus aeternus rex, & seruator amauit.
Sed tamen hos etiam peccandi amentia cœpit.
Ridebant patres, & matres dedecorabant
Turpiter, & notos non norant, fratribus ipsi
Instidiabantur, peruersi, sanguine pleni
Humano, neque non crudelia bella gerebant.
Exitus sed idem diuinitus abstulit illos
De calo tactos, aut dura morte peremptos,
Quos Orcus cœpit, qui Grauis nomine dictus
Est & uis, quod eo primus descenderit Adam,
Vita defunctus quando est tellure repostus.
Hinc homines quotquot fuerint telluris alumni,
Infernas Orci sedes dicuntur adire:
Et tamen hi (quamuis omnes acceperit Orcus)
Ad primos primi generis referuntur honores.
His terra tectis, hominum genus inde secundum
Exitit ex reliquis, cui non certauerit ullum
Iustitia, fuit his, diuersis cura studere
Rebus, & egregijs studiis, pulchroque pudori,
Et disciplinis uariis: artesque colebant
Omne genus, mentis, quas extundebat acumen.

Tom. 8.

Hic terram docuit colere: ille fabrilis primus
Inuenit: quidam torrentia flumina tranat.
Sidera suspectant alij, uolucrumque feruntur
Augurus: alij medicam, magicam uocem sequuntur.
Quisque suo indulgent studio, cura que uocati
Rite repertores uigiles, hoc nomen adepti,
Mentis inexhaustæ quod erant, & mole stupenda
Membrorum facie proceraque, horribilique.
Hi quoque tartareas ades subiere tremendas,
Infractis uinculis seruati, suppliciumque
Ignis inextincti, iussi perferre Gehennæ.

Tertia stirps hominum post illos deinde secuta est,
Sauior, & fastu nimium tumefacta superbo:
Qui mala multa sibi per sese concilians,
Cædibus assiduis, acie pugnaque peribant
Indomitis animis. Quorum de sanguine nata est
Posterior soboles temeraria, cæde cruenta.

Hoc quartum genus est hominum, qui sanguine multo
Immaduere, Deique hominumque timore sepulto:
Infantis etenim stimulis crudelè furebant
Sauitia, dira parentes impietati.

Atque hos bella quidem, cædesque, & prælia dira
Demisere Erebo (dictu miserabile factum)
Infandos homines, quos tandem percussit ira
Cælestis Deus, ipse suo detrusit ab orbe,
Clausos tartareis claustris, tellure sub ima.

Postremò longè peiorem condidit, atque
Planè illaudatam stirpem Deus, atque malorum
Artificem, multo illis intolerabiliorem:
Scilicet horrendos, fantes infanda, Gigantes.

Inter eos omnes vnus iustissimus, atque
Verax, Noc fuit, fidusque, & rebus honestis
Addictus, calo cui sic Deus insit ab alto:
Collige Noe tuas uires, populosque moneto
Omnes, ut mores mutent, seruentur ut omnes.

Quod si non curent (ut mens est leua malorum)
Omne genus perdam, illuicem motibus aquarum.
Tum propera fabricare domum, durabile cunis
Non bibat humorem lignum, dabo mentis acumen,
Artem, mensuram, spacium, mihi cura salutis
Summa tue fuerit: fuerit mihi cura tuorum.

Porrò ego sum, qui sum (memori quod mēte teneto)
Cælum, uesitum præbet mihi, Pontus amictum:
Terra mihi fulcit que pedes, & corpus amicit:
Aer, astrorumque chorus me circuit omnem.

Sunt elementa nouè mihi, sum tetrasyllabus autè
(Percipe me) primæ tres syllabæ efficiuntur
Ex binis omnes elementis: cætera restant
In reliquis: quorum sunt non uocalia quinque.
Totius numeri bis sunt hecatontades octo,
Et ter tres decades, cum septem. Si scieris me,
Non te, qua potior, sapientia dia latebit.

A ij

Tertia
ætas.

Quarta
ætas.

Quinta
ætas.

Deus ad
Noc.

Aenigma
de dei no-
mine.

Sic ait, *ast illum audito tremor occupat ingens.*
Actum prudenti molitus singula mente,
Hortari populos, & verbis talia fari:
Perfidios homines, quae vos dementia capit?
Quae facitis, Deus haud ignorat, namque salutis
Autor inextinctus videt omnia, & omnia nouit:
Qui mihi iussit, uti uobis haec dista referrem,
Exitio ne sit demens socordia uobis.
Discite iustitiam, uitiis abstinate, ne ue
Inter uos animis odia exercete cruentis,
Humano late tingentes sanguine terram.
Immensum, inuictum numen, rerumque parentem,
Cui domus excelsa caelo manet alta, timete
Mortales, & eum cuncti placate (benignus
Audiet) ut ciues, ut totum denique mundum,
Quadrupedumque genus seruet, uolucrumque secundus
Tempus erit, quando totus delebitur undis
Orbis, & humanum genus (heu horrete minantem)
Et subito uobis totus turbabitur aer,
De caeloque Dei magni uos opprimeat ira,
Tempus erit certe, cum magni numinis ira
Sauiet in terras, nisi uos placabitis illam,
Et uita mores iam nunc mutabitis acta,
Vt nulla cuiquam deinceps iniuria fiat,
Sancta sed, & cunctis innoxia uita colatur.
Sic ait, ast illi uulgo ridere monentem,
Diceretque insanum, dementatumque furore.
Tunc iterum tales effatur Noe loquelas:
O miseri, mentis prauae, mutabile uulgus,
Quos iuuat extincto uitam sedare pudore,
Raptores, uolenti, importunisque tyranni.
Mendaces, prauis studiosi, perfidiosi,
Detrectatores, mæchi, scelerata ferentes,
Nil formidantes supremi numinis iram,
Quae uos ad quinti poenas iam destinat eui.
Non fletis passim, duri? ridetis, inepti?
Sardonium risum ridebitis, horrida quando,
Quam dico, corrensque Dei uos opprimeat unda,
Tum cum per terras sacrum genus unda nouabit,
Siirps aeterna, locis nunquam sitientibus orta,
Funditus & prorsum noctu delebitur una:
Cumque uiris urbes terra Neptunus ab antris
Diruet exagitant, concussaque mœnia rumpet.
Et tunc immensus mundus, cunctique peribunt
Mortales, at ego quantum plorabo, gemamque,
Inclusus ligno? lachrymas miscebo quot undis?
Hac etenim mandante Deo si uenerit unda,
Nabit humus, nabunt montes, innabit & aether,
Omnia Pontus erunt, corrumpet & omnia Pontus.
Verum stentur uenti, uenietque secunda
Aetas. O Phrygia, a summis tu uertice prima
Emerges undis: hominum tu prima renascens

Noe ad-
monitio.

Noe irri-
detur ab
impiis.

Risus Sar-
donius.

Educes genus, & censere maxima nutrix.
Sed postquam frustra sceleratos commonescit,
Summus ei apprensus iterato talibus inquit:
Tandem tempus adest, quod fiant omnia Noe,
Quae tibi promittens aliquando futura monebam.
Omnia sunt homines unquam quas cunq; rebelles
Ausi sunt fraudes, una plebenda ruina.
Sed tu cum natis, & coniuge, protinus intra,
Et nuribus, nec non quacumque coire iubebo
Serpentis genera, & pecudum, uolucrumque uocato.
His ego deinde, quibus uitam concessero cumque,
Iniciam mentem, ne quid cunctentur adesse.
Sic ait, ille autem clamorem sustulit altum,
Intrauitque: dehinc coniux, natiq; nurisq;
Lignea tecta domus subierunt: cetera deinde
Adsum: omnia, quae Deus asseruare uolebat.
Ast ubi conueniens firmavit opercula clauis,
Missa per obliquum, qua sedes apta dabatur:
Tum Deus ut uoluit caelestis nubila cogit,
Ignitumque globum solis caligine condit,
Nec non cum stellis Lunam, caelique coronam,
Omnibus obductis, mortalia pectora terret,
Horrendum increpitans, ardentia fulmina mittens.
Omnibus excitis uentis, soluuntur aquarum
Vena omnes, magni patefiunt commata caeli,
Et terra latebrae, indefessaque fluenta
Occani resuunt, & vasto gurgite tellus
Quanta patet tegitur, penitus superantibus undis.
At domus interea nymbis diuina natabat,
Fluctibus & uentis circumsona, terribileisque
Costis excipiens ictus: multasque carina
Mota secabat, aquae rauco cum murmure, spumas.
Sed postquam pluuuis totum Deus eluit orbem,
Tunc animo cupiens nam sic Deus ipse uolebat)
Cernere Noe foras, emerit ab aquore Nerei,
Continuoque domus tectum, quod ligneus apta
Arctabat paries iunctum compage, recludit.
Tunc oculos, caeli partes conuersus in omnes,
Cuncta sub aequoribus longe lateque teneri
Vt uidet, ut magno pulsatur corda timore,
Dum nihil apparet, tristis nisi mortis imago.
Tunc aer paulum diductus (namque diebus
Lassus erat multis, totum dum proluit orbem)
Flammiferum caeli fusum pallore cruento
Ostendit, fessumque orbem, tum Noe timore
Vix posito, soli permisit abire columbae,
Sciret ut an tellus usquam detecta pateret.
Illa leui postquam lustrauit cuncta uolatu,
Alas fessa redit: nec enim defluerat altum
Aequor adhuc, quando repleuerat omnia late.
Ille dies aliquot mansit, rursumque columbam
Eiicit, ut discat num uastum cesserit aequor.

Deus iu-
bet Noe
intrare in
arcam.

Diluuium

Arca Noe

Hoc est
solum.

Illa leues

Illa leues pennas alternat, natiq; que terram
Humentem, corpus paulum desessa quieuit:
Post ad Noe redit, ramum frondentis oliuae
Ore ferens, terra certissima signa reperta,
Hic cuncti pulso multum gaudere timore,
Terram sperantes uiros, ille deinde
Continuo laxat uolucrum nigrantibus aliis:
Illa leues auras pennis uibrata secabat,
Et terram uentis, reditus secuta, remansit:
Tunc existere humum cognouit Noe propinquam.
Hinc ubi diuina trabs huc, illucque natauit,
Murmure cum rauco Ponti iactata fluentis,
Appulit exiguae terrae, tandemque quieuit.
Assurgit Phrygiae mons quidam in sinibus atrae,
Arduus, alta petens, Ararat quem nomine dicunt,
Quod fatale fuit illic euadere cunctis,
Optataque frui tandem, charaque salute:
Fluminis unde alti Marsya manat origo,
Huius in excelsa postquam cessantibus undis
Constitit arca iugo, tunc illi rursus ab alto
Ingens immensi uox est audita Tonantis:
Noe fidelis, amans aequi, seruate periculis,
Egredere audenter, nec non cum coniuge nati:
Cumque tribus nuribus, terramq; replete patentem,
Multipli numero crescentes, iustitiamque
Tradentes natis natorum, donec in omnes
Iudicium detur mortales: namque subibunt
Iudicium cuncti: sic uox diuina locuta est.
Ille suo nihil addubitans exire cubili,
Ingreditur terram: nec non natiq; nurisq;
Et coniux, nec non serpentes atque uolucres,
Quadrupedumque pecudumque genus, tum cetera cuncta.
Noe igitur cunctos homines iustissimus inter,
Exiit octauus, uicenos cum bis, & unum
Compleset soles: Deus ipse uolebat) in undis.
Hinc noua progenies, hinc atas aurea prima
Exorta est hominum, quae uenit in ordine sexta,
Optima post homines natos, & nomine fertur
Caelestis, quod eam cura Deus unus habebit.
O cui sexti stirps prima, o gaudia magna,
Quod sortita fui, postquam discrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum,
Nec non Leuiris glosses, saceroque socruque.
Nunc autem uarium florem laudabo futurum,
*In saca ficus **
diuidet autem
*Imperium regni tempus **
Sceptraferum accipiet, nam tres iustissima reges
Pectora magnanimi, diuisis partibus aequis,
Tempore longinquo regnabunt, iurisque tradent
Illis, quibus studio labor est, laudandaque facta.
Terraque sponte sua lato feret uere fruges,

Deus
Noam
exire iu-
bet ex ar-
ca.

6. Mundi
Aetas.

Sybilla in
Arca Noe.

Tomus 8.

Spicarumque suos reditu saturabit alumnos.
Non illi spacio canescent temporis uillo:
Sed tristi semper morborum peste carentes,
Oppressi somno decedent, inque profunda
Deuenient Acherontis, ubi nec honore carebunt:
Quippe beatorum felix genus, optima quorum
Mens fuerit dono Sabaoth, qui semper in omni
Illis consilio dederit facienda secundus.
Atque hi faelices, etiam cum ceperit illos
Orcus, erunt. Hominum surget genus inde secundum,
Ingens, horrendum, Titanum terrigenarum:
Quae eadem facies, eadem natura, modisque
Corporis, & species, & uox erit omnibus una,
Pectora qua primo Deus inspirauit ab ortu.
Hi uero (tantum praecordia uana tumebunt)
Constituent tandem properantes perdere sese,
Illato bello stellatum inuadere caelum.
Tunc in eos undans insano gurgite magnus
Effluet Oceanus, Sabaoth sed maximus illum
Reprimet indignans nec enim disperdere rursus
Peruersos homines immisissus sustinet undis,
Sed postquam tumidos fluctus, rabiemque citatam
Vndarum huc illuc pressa dissecerit ira,
Cumque suis Pontum conclusum sinibus, intra
Littoraque & portus compresserit, oppositaque
Finierit terra magnis uis Altitonantis:
Tunc ad mortales ueniet, mortalibus ipsis
In terris similis, natus patris omnipotentis,
Corpore uestitus. Vocales quatuor autem.
Fert, non uocalesque duas binum Geniorum.
Sed quae sit numeri totius summa docebo.
Namque octo monadas, totidem decadas super ista,
Atque hecatontadas octo, insidis significabit.
Humanis nomen: tu uero mente teneto
Aeterni natum Christum, summique parentis.
Ille Dei legem complebit, non uiolabit,
Per similem formam referens, & cuncta docebit.
Illi libabunt aurum, myrrhamque ferentes,
Thusque Sacerdotes: haec omnia namque patrabit.
Verum cum quadam uox per deserta locorum
Nuncia mortales ueniet, quae clamat ad omnes,
Ut reftos faciant calles, animosque repurgent
A uitiis, & aqua lustrentur corpora cuncta,
Vt nunquam deinceps peccent in iura, renati:
Barbarus & tandem saltatibus illaqueatus,
Mercedi uocem hanc casam concedet iniquae:
Tunc erit iudicium subito mortalibus aegris,
Cum lapis Aegypti felix seruatus ab horis
Venerit: huic populus impinget Hebraeus, & huius
Ductu conuenient gentes, per eumque supremum
Cognoscent numenque, uiamque in lumine rectam.
Aeternam uitam mortales namque docebit

Titanes.

DEI ESU
NO MGI-
NE.

CHRIS-
TUS,
Magorum
munera
Christo
donata.

Ioannes
Baptista.

Herodes.

Iesus,
Iesus re-
dux ex
Aegypto

A ij

Eleos, ignemque malis feret omne per auum.
 Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
 Laesos, quotquot ei fident, cæcique videbunt:
 Incedent claudi: surdis audire licebit,
 Insolitas mutis dabitur formare loquelas.
 Expellet furias: oppressi morte, resurgent:
 Placabit fluctus: in desertisque locorum,
 Largè panibus ex quinis & pisce marino,
 Milia quinque virum satiabit, reliquæ que
 Bis senos cophinos implebunt virginis almæ.
 Et tunc ebrius, Israel non mente videbit,
 Non oculis cernet, non auribus audiet ipsus.
 Hebræos sed enim summi Lymphata Tonantis
 Cum petet ira, fide sublata prorsus eorum,
 Propter cælestem, diuino semine cretum,
 Offensum per eos puerum: tunc impius illi
 Impinget colaphos, virosque sputa scelestis
 Israel labiis: neque non & fellis amari
 Apponent escam, potumque immittis aceti,
 Pectora vesanis stimulis & corda subacti,
 Nil oculis ipsis cernentes, & magis cæci
 Talpis, angue magis metuendi, pestiferæ que
 Aspidis, oppressi duræque grauique veterno.
 Sed manibus passis cum mensus cuncta coronam
 De spinis tulerit, necnon latus eius arundo
 Fixerit acta manu, cuius causa tribus horis
 Nox tenebrosa die medio, monstroræque fiet:
 Tunc hominum generi magnum Solomonia signum
 Tempa dabunt, Ditis cum testæ profunda subibit,
 Nunciet in vitam reditum quo morte peremptis.
 Sed postquam triduo lucem repetierit, atque
 Monstrarit somnum mortalibus, atque docendo
 Cuncta illustrarit, cælestia testæ subibit
 Nubibus inuectus, cum letum liquerit orbi
 Pactum Euangelij, cuius de nomine surget
 Flore nouo germen de gentibus, idque regendum
 Magni lege: Soli ductores deinde futuri.
 Deinde genus vatum iam tandem desinit esse.
 Inde malæ messem facient æstatis Hebræi,
 Atque auri multum Romanus diripiet rex,
 Argentique dehinc existent altera regna
 Assidue, regnis pereuntibus usque, premētque
 Mortales, sed erit tunc magna ruina virorum.
 Illorum, quando fastum ingredientur iniquum.
 Cum dederint autem Solomonia templa ruinam,
 A loricas quorum vox barbara lingua
 Diruta, cum patriâ terra pellentur Hebræi
 Errantes, miserè vexati, ferræque mulio
 Miscebunt lolio: tunc tristes seditiones
 Vesabunt homines omnes, urbisque malorum
 Congeries coget sese deflere vicissim,
 Propterea facinus quod commiserè nefandum:

Christi miracula.

Mat. 14.

Mar. 6.

Luc. 9.

Christi resurrectione.

Tanta in eas magni desuet ira Tonantis.
 A Tunc ad mortales] Sibilla Cumanæ tribuit hoc Ora-
 culum de nomine Iesu, & eius summas ita subducit ex Bedæ
 1. lib. comment. in Luc. I. 10. H. 8. 2. 200. O. 70. T. 400.
 2. 200. Duas verò consonantes, SS. duo elementa, à quibus
 incipiunt nomina 2. principalium Angelorum, boni scilicet,
 quem veterum plerique Sathanaelem, mali verò, quem Sa-
 than dixerunt. Xistus Sen. Biblioth. lib. 2.
 B Ille Dei] Hos 2. versus tribuit Sibylla Helleponticæ
 Xistus Sen.
 C Verum] Tunc quoque vox, &c. Sic legit, tribuitque
 hos versus 4. Sibylla Persicæ, post Stratonicum Episcopum
 Cumanum in collectaneis, Xistus Sen. Biblioth. lib. 2.
 D Ille quidem morbis] Hos qui sequuntur 5. versus, Si-
 bylla Libycæ adscribit, post Stratonicum Episcopum Cu-
 manum, Xistus Sen.
 E Impinget colaphos] For. melius quàm ut legit Xistus
 Sen. Impinget illi colaphos, & ipse scelestis, &c.
 quos versus, esse Sibylla Delphicæ quæ ante Troianum ex-
 cidium vixerit, idem Stratonicum Cumanum sequutus ait.
 F Sed postquam] Tria hæc carmina de Christi Resurre-
 ctione tribuit Sibylla Tiburtina, Xistus Sen.

LIBER SECVNDVS.

De Græcis, & de Deo, & de Sanctis, & de iudicio.
 Ostendit perdoctum carnem, me multa precate,
 Compresit nume, mihi sub precordia rursum
 Diuini cantus voce subiecit amnam.
 Corpore tota stupens trahor huc, ignara quid ipsa
 Eloquar: ipse sed hæc mandat Deus omnia fari.
 Sed cum terrarum motus, & fulmina dira,
 Fulguræque & tonitrus fuerint, & squalor agrorum
 Et cædes hominum, rabies & sæua luperum,
 D Atque hominum atque boium interitus, & quadrupedantium
 Et iumentorum, mulorumque atque caprarum,
 Atque ouium, fiet tum plurima terra relicta,
 Et frugum incultos prouentus deseret agros,
 Erumpetque hominum vitiosa licentia passim,
 Fanaque diripient, hominum, tum denique seclum
 Existet decimum: quando qui sidera fecit,
 Concussor terræ, statuarum frangat amorem,
 Et Romæ populum, quæ septem continet arces,
 Concutiet: diues deleta peribit opum vis,
 Vulcano crebris miscente incendia flammis.
 E Et tunc de cælo demissa sanguinolente.
 At genus humanum longè lateque per orbem
 Cædibus alternis insaniet: inque tumultu
 Pestes, atque fames Deus, & sua fulmina mittet
 Illis qui viuunt expertes legis & equi.
 Existetque hominum toto defectus in orbe:
 Si quis ut in terris hominis vestigia cernat,
 Miretur, rursum magnus Deus incola cæli,
 Reliquias hominum penitus seruabit ubique.
 Tunc pax, & veri prudentia summa vigebit,
 Terræque frugiferens fruges feret uberiores,
 Ne diuisa

Signi vltimi Aduentus filij hominis.

porta vi.

De anti-christo.

Ne diuisa quidem, neque seruitura deinceps.
 Omnis liber erit portus mortalibus, omnis
 Et statio: sicut fuit ante: scelusque peribit.
 Tunc autem signum dabitur diuinitus ingens,
 Namque relucebit clarissima stella, coronæ
 Assimilis elarg, cælo visenda sereno.
 Lucibus haud paucis: humanis nempe coronam
 De cælo ostendet, qui præmia querere certant.
 Nam tunc incipiet magnum procedere seclum
 Vrbi cælesti, dispensatorque vocabit
 Omnibus humanis, qui immortalis honores
 Qui teneat, cunctus tunc immortalia propter
 Præmia contendet populus, victoria quando
 Accendet præclara animos, nam ritè licebit
 Cuilibet, argenti claram petere inde coronam.
 Castus enim Christus ponet certamina iusta,
 Ornabitque probos, æternæque præmia reddet
 Testibus, ad mortis certamen euntibus usque.
 Virgineis verò, qui pulchrè currere pergunt,
 Aeternum munus dabit, & seruantibus equi
 Omnibus humanis, generique alienigenarum,
 Et sancte viuendo Deum noscentibus unum.
 Tum qui coniugio gaudentes, furta cauebunt
 Concubitus veriti, dabit his quoque munera larga.
 Immortalem spem, nam donum numinis omnes
 Sunt humanæ animæ: quas vllis flagitiorum
 Mortales maculis prorsum scdare nefas est:
 Hoc certamen, hic est labor, hæc sunt præmia pugne:
 Hæc vita porta est: hic est ingressus in æuum
 Aeternum, Deus hæc cælestis, iustitia
 Humanæ statuit vitæ præmia: quique
 Contigerint palmam, per eam ingredientur honestè.
 Sed postquam toto signum hoc extarit in orbe,
 A teneri pueri vestiti tempora canis,
 Artabunt homines, mutato cardine rerum,
 Pestes, bella, fames, lachrymæque & luctus, abundè.
 Eheu quot vidue lugebunt pigra, tristi
 Cum gemitu, & prolis carnes in veste cruenta
 Cum membris, terræ mandabunt omni-parenti,
 Pulvere sanguineo scdara: ò pessima secla,
 O nimium prauis, quos vltima proferet ætas.
 Dementes, qui quid muliebria semina vincat
 Non norint.
 MÈ ΤΙΧΤΑΩΝ ΕΡΥΤΟ ΘΕΟΣ ΜΑΚΡΟΤΩΝ ΑΥΘΕΩΤΩΝ,
 ΜΗΔΕ ΣΥΝΑΙΣΕΤΕΙ ΕΡΥΥΔΕ.
 Cum quidam pro vaticinijs insinuati
 Fallaces aderunt in terris vaticinantes:
 Et Belial veniet facietque insipia multa
 Inter mortales tunc sancti funditus, atque
 Electi, fidi que, euersi diripientur:
 Necnon Hebræi, quos sauior impetet ira.
 Tunc cum bis senis tribubus conflatus ab ortu

Adueniet populus, populumque requireret Hebræum
 Cognatæ stirpis, quem perdidit Assyriorum
 Impetus, illata gentes ita clade peribunt.
 Postremo rursum vehementibus imperitabunt
 Hebræis fidis electis sub iuga missis,
 Vt prius: imperium quoniam non desinet unquam,
 Omnia qui cernit, supremus, & incola cæli,
 Palpebras hominum somno concludet opertas.
 Felices famuli, Dominus quos cunq; reuersus
 Inueniet vigiles, tangit vigilanti cunctos,
 B Semper ut expectent, nec somno lumina claudant.
 Nam veniet mane, aut serò, mediæ die.
 Adueniet certè neque me sententia faller,
 Dum dormitur, erit cæli ut stellantis ab oris
 Cuncta die medio cernantur sidera cunctis,
 Vnde cum bimis facibus, properantibus annis.
 Tunc quoque cælesti curru deuectus inibit
 Terras de cælo Thebites, signique trina
 Ostendet toti mundo vitæ pereuntis.
 Veh quas illa dies deprendet ventris onustas
 Pondere, quæ se suo lactabunt ubere natos.
 C Aut qui propter aquas habitabunt, veb quibus illam
 Contigerit vidisse diem, nam totus ab ortu
 Solis ad occasum, Austroræque, Aquilonæque mundus
 Terræ inuoluetur noctis caligine cæca.
 Tunc ardens fluuius cælo manabit ab alto
 Igneus, atque locum consumet funditus omnem.
 Terramque, Oceanumque ingentem, & cæcula poti
 Stagna, lacus, fluuios, fontes, Ditemque seuerum,
 Cælestemque polum, cæli quoque lumina in unum
 Fluxa fluent, forma deleta prorsus eorum.
 D Astra cadent etenim de cælo cuncta reuulsa,
 Humanæque anima frendebunt dentibus omnes.
 Fluminis ardentes, ignisque & sulphuris æstu,
 In seruenze solo, cinis obteget omnia quando.
 Omnia tunc mundi viduata elementa iacebunt,
 Aer, terra, polus, mare, lux, noctisque, diisque.
 Non iam tot volucres sulcabunt aëra pennis,
 Non vada squamigeri pisces per salsa natabant,
 Non ibi Ponti per fluctus nauis onusta,
 Non glebosa boues pandi telluris arabant,
 E Non sonitum reddent percussa flamine syluæ:
 Omnia sed puram molem conflabit in unam.
 Tum verò æterni genij patris immortalis
 Hæc e' ερωμιλ, Vriel, Saniel, Azæelque,
 Quæ mala quisque hominum patrauerit antè, sciètes,
 E tetris animas tenebris caliginis omnes
 Iudicio sistent, ad formidabile Patris
 Magni immortalis solum, nam solus & vnus
 Conditor omnipotens rerum, non interit unquam,
 Iuræque dicturus mortalibus æqua sedebit.
 Et tunc infernis animas, flatumque, sonumque

Elias Apocal.

De vltimo iudicio.

Cælestis tribuet, compablaque conuenienter,
Artibus ossa suis, carnes, neruôsque repositos,
Et uenas, pellémque priorem, cesariamque.
Sic coniuncta suis terrestria corpora ritè
Membris, una dies reddet uitalibus auris.
Tunc ferratarum portarum Ditis auari
Claustra immantia, durique infractique adamantis,
Ingens ingenti Vrièl conuulsa ruina
Perrumpet genius: per lugubresque figuras
Omnes iudicio sisset: simulachra uetusta
Titanum in primis, monstrosorumque gigantum.
Tum quas Diluuii, tum quas maris unda profundo
Assumpsi: necnon quas serpentesque, fereque
Faucibus hauserunt auidis, uolucresque, uocabit
Ad solium cunctas: necnon quas igneus ardor
Absorpsi: flammis, ad iudiciale tribunal
Coget adesse Dei, collectas undique in unum.
Tum uerò Sabaoth Adoneus, fulminis auctor,
Defunctos reddet uitæ, Parcæque resoluat,
Cælesti residens solio, magnamque columnam
Figet, eò ueniet in nube æternus & ipse
Christus ad æternum, magno splendore, bonisque
Cum genis: solioque sedebit dexter in alto,
Iudicet ut mores hominum, uitamque proborum,
Et sceleratorum: ueniet quoque magnus amicus
Ille Dei Moses supremi, carne renata
Vestitus: ueniet Abrahâ quoque magnus & ipse,
Isaac, atque Iacob, Iasus, Daniel, Elias,
Ambacoum, Ionas, & quos gens perdet Hebræa.
Tum residens iudex solio, omnes perdit Hebræos,
Qui post Eremiam fuerint, ut præmia digna
Accipiant, & quæ mortali quisque patrarit
In uita, soluant: igitur per flumen agentur
Ignis inextincti cuncti: iustisque salutem
Omnibus indeptis, scelerati tempus in omne
Perdentur quotquot patrarint ante nefanda.
Qui cædes faciunt, aut quorum conscia mens est:
Mendaces, fures, uasri, pestesque domorum,
Mangones, fidei frangentes, connubialis,
Detrectatores, petulantes, lege carentes,
Et simulachricolæ: necnon qui patre relicto
Magno, immortalis, dixere nefanda, piorum
Carnifices, fidei nullius, perniciésque
Iustorum, neque non, qui commendante senectæ,
Et grauitate, uasri fallunt, uultuque bifronte
Turpiter imponunt aliis, leduntque nocenter,
Fallaces, fama freti, uerbisque, sed ipsis
Paradis atque lupis multo magis exitiales.
Tum nimio tumidi fastu, tum fenore fœnus
Qui cumulant, magnis pupillos afficientes
Et uiduas damnis: uel qui quæstia scelestè
Dant uiduis: aut dant pupillis: quibus laborè

Refur-
ctio.

Moses.

Iudæi dâ-
nati.Malorum
penæ.

De proprio cum dent, exprobrant: quibus uel parentes
In senio linqunt, neque præmia digna rependunt
Pro nutritu, uel qui parere recusant,
Aspera uel contra dixerunt uerba parentes:
Uel qui depositum sese accepisse negarunt,
Quique suis faciunt dominis contraria serui:
Quique suum corpus conspurcauere salaces:
Uel qui uirginem zonam soluere, latenter
Congressi: uel quæ factus in uentre necatos
Eiciunt, & qui partum exposuere nefandi:
Quique ueneficiis uis, seu femina, seu uir:
Hos immortalis, incorruptique columna
Ira Dei affiget, quam circuit undique flumen
Indefesso igni manans, & eos simul omnes
Æterni patris genij nunquam intereuntis,
Ignis flagris, inflammatisque catenis,
Insuper infractis uinclis, arctisque reuinctos,
Duris torquebunt pænis, dein noctis in umbra,
Obiicient monstris, sub tartara tetra gehenne,
Multis horrendis, ubi nox tenebrosa perennat.
Hinc ubi iam multis cruciatibus excruciarint
Omnes, quorum mens fuerit scelerata: deinde
Succedet fluuiio magno rota flamma circum.
Hinc ubi pertulerint tot iam mala, totque dolores,
Diuersi flebunt, dictu miserabile, patres,
Infantes, pueri, matres, lachrymosæque matrum
Pignora sub mammis, nec erit modus ullus eorum
Ploratus, neque uox tristes distincta querelas
Diuersas referet: uerum sub nocte profunda,
Tartarea, nigra, laniante dolore, profundum
Clamorem tollent: atque in regione profana
Ter tantum soluent, quantum fecere malorum,
Igmi consecuti multo: tum dentibus omnes
Stridentes, acri tabescent uique, siriique,
Optandumque mori dicent, fugietque uocantes:
Non iam mortis enim requiem, non noctis habebunt:
Multa quidem frustra supremi numina patris
Orabunt: sed eos tunc auertetur apertè.
Secula nam septem dedit, uisus uirgine casta,
Ad respiciendum, spatium mortalibus agris,
Ast alios, qui ius æquum coluere, bonumque,
Et quibus & pietas & mens fuit optima cordi,
Sublatos Genij rapidum per fluminis æstum
Ducent in lucem, & securæ munera uitæ,
Immortalis ubi magni uia trita Tonantis:
Fontibus & trinis uinum, lac, mella scatebunt:
Terræque par cunctis, non ullis inuia muris,
Aut interceptis, fructus feret ueriores
Sponte sua: uictus communis, opesque beate.
Nam neque pauper ibi, neque diues: nemo tyrannus,
Nec seruus, nec erit quisquam maior uel minor uel,
Non Rex, non ductor: sed agent communitè omnes.
Nec iam

Bonorum
pænia.

Nec iam dicetur, uenit nox, aut ueniet cras,
Aut transiit heri: nec erunt quos multa fatigat
Cura, dies: non uer, æstas, autumnus, hyem uel:
Non nuptus, non mors, non emptio, uenditio uel:
Non occasus erit, non ortus: namque creabit
Ille diem longuam, quin hoc quoque conferet idem
Ille pijs Deus omnipotens, æternus: ab ipsis
Oratus dabit, ex ignis seruore perenni,
Et gemitu seruare homines: hoc conferet illis.
Namque leget stabiles, æternoque eximet igni,
Perque suos aliam in uitam mandabit, eamque
Æternam nullo morituris tempore, campo
Scilicet Elyso, longis ubi fluctibus olli
Sunt Acherusiadis æternæ stagna profunda.
Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet?
Quæ demens omnes peccatis exuperarim?
Nescia coniugij, laudandæ nescia mentis.
Quinetiam, locuples cum uir meus esset, egenos
Aedibus exclusi, fecique nefanda scienter.
Tu me Seruator tortoribus eripe diris,
Quamlibet insanem, conspurcatisque pudoris.
Obsecro te porro paulisper desine carmen,
Sanctè, potens rerum, magni rex maxime regni.

RVRVSVS IN TERTIA PARTE
hæc inquit, Ex secundo lib. de Deo.

Alitonans, fœlix, cælestis, habensque Cherubin
Firmatum, precor ut me plane uera locutam
Paulisper recrees: animo nam fessa fatisco.
Sed quid cor iterum quatitur mihi? mensque flagello
Ictæ, foras uocem prorumpere cogitur omnes
Ut moueam? rursum nimirum cuncta profabor
Quæ Deus effari mortalibus imperat agris.
O homines, quibus est diuina in imagine forma,
Cur temerè erratis, cur non per recta uiarum
Vaditis, æterni memores Patris, omnibus horis:
Vnus & immensus Deus est, regnator & unus
Ætherens, sese consistens totus in uno,
Cuncta uidens solus, non aspectabilis ipse:
Quem non humani saxo manus ulla, uel auro,
Aut ebore artificis fecit retulit uel figurans
Ipse sed ipsum se seculo monstrauit ab omni,
Quique est, qui que fuit, qui porro deinde futurus.
Cuius namque Deum mortalibus lumina possunt
Cerpere? que uel ferent uel uocem nominis aures,
Cælestis, magnique Dei, mundumque regentis?
Omnia qui dicto fecit, cœlumque, salumque,
Et rapidum solis cursum, lunamque tumentem,
Sidereos ignes, solidam magnamque parentem,
Fontes & fluuios, ignem, noctesque, diesque.
Nimirum Deus is finxit tetragrammaton Adam,
Qui primus fictus fuit, & qui nomine complet

De Deo.

Adam.

Ortus, Occasus, Austrum, Boreamque rigentem.
Ipse hominum solidam formam speciemque creauit,
Ipse feras facit, serpentiæque, atque uolucres.
Hunc uos non colitis, frustra que, errore pudendo,
Anguibus & feli reuerenter sacrificatis,
Et signis aliis hominum, saxisque sacratas,
Ante profanorum delubrorum ostia stantes.
Obseruate Deum, qui que est, qui que omnia seruat.
Qui dum saxorum specie gaudetis inani,
Non uenit in mentem iudex æternus, & idem
Seruator, cœlum qui tellurèmq; creauit.
Heu stirps, effuso quæ gaudet sanguine praua,
Impia, uasra, hominum mædax genus, atque bilingue,
Insidians, dirum, mæchum, simulachricolarum:
Quorum uel sanus stimulus præcordia uexat,
Qui sibi prospiciunt rapiendo, pro pudor, uis.
Nam nemo locuples, & habens, impertiet ulli:
Humanum sed erit prorsum genus omne scelestum.
Non erit ulla fides pœnitus: uidaque frequentes
Furtiuo, causa quæstus, utentur amore:
Sortitæque uiros conuenia iugalia frangent.
Sed postquam Roma Aegyptum reget, imperioque
Frenabit, summi tum summa potentia regni
Regis inextincti mortalibus exorietur.
Rex etenim sanctus ueniet, qui totius orbis
Omnia seclorum per tempora scepra tenebit.
Tuncque Latinorum non eluctabilis ira
Tres Romam tristifatorum flamine perdent.
Atque suis homines perdentur in adibus omnes,
Tum cum de cœlo torrens fluet ignauus: eheu
Me miseram, quando ueniet lux illa, diesque
Iudicis æterni, magni regis que Deique,
Nunc quid uos urbes ornatis, construitisque,
Templisque, stadiisque, foris, signisque, uel auro
Si qua, uel argento sint, saxo uel: futura
Cum sit acerba dies, ad quam ueniat oportet.
Nam ueniet, cunctos homines cum nidor olentis
Sulphuris afflabit. Verum iam singula pandam,
Quæ mala sint homines passuri, quasque per urbes.

In Idolo-
latrias.

In auaros

De Chri-
sto.

LIBER TERTIVS.

E Postea uerbis progrediens, de impostore dæmone
Antichristo hoc maximè modo loquitur.

Augustinis autem uolentibus annis
Adueniet Belial, qui celsa cacumina, môtēs,
Qui mare, qui magni lucetem læpada solis,
Qui claram lunam, qui sistet lumine cassos,
Multaque signa quidem faciet mortalibus, at non
Vera, sed error ibi suberit, fallè que frequentes
Fidos electos: Hebræos lege carentes
Atque alios, nondum quibus est audita Dei mens.

De Anti-
christo.

mulierum imperia extremis bus.

Verum quando Dei predicta minacia magni
Aduenient, terraeque petet flammata potestas
Inflata, exuret Belier, hominesque superbos
Omnes, quotquot ei fuerint per fœdera iuncti.
Tunc autem mundus manibus muliebribus omni
In rerum summa parebit, eisque regetur.
Cum vero vidua in totum regnauerit orbem
Aurūque argentiūque hominū, queis vita caduca est,
Ferrumque, æsque, maris salas iactarit in undas,
Omnia tunc mundo viduata elementa iacebunt:
Cum Deus æthereus cœlum conuoluet ad instar
Libri, labetur varius polus omnis ad imas
Terras & pelagus, rapidus fluet igneus ingens
Torrens: uretur tellus, pontusque, diēsque,
Cœlestisque polus: rerum natura creata
Conuertetur, & in molem purgabitur unam.
Non iam leta globi iactabunt lumina: non nox,
Nec matutinum: nec erunt, quos multa fatigat
Cura, dies: non ver, æstas, autumnus, hyems ue.
Iudiciūque Dei magni, magnūque sub æuum,
In medium veniet, cunctis his denique factis.

Decet initium.

O liquidas undas, o rotam denique terram,
Qua sol exoriens, qua labens aspicit orbem,
Omnia parebunt in mundum rursus eunti,
Præterea primus quod vires nouerit eius.

Babel.

Sed cum dicta ad rem fuerint collata minatus
Que magnus Deus est olim mortalibus illis,
Qui turrim Assyriis in finibus edificarunt,
Cum cunctis eadem vox esset, stelliferūque
In cœlum vellent ascendere, continuoque
Immortalis.*

Flatibus: at venti magnam sublimē ferentes
Turrim iecerunt, & litem conciliarunt
Inter eos, urbemque ideo Babylona vocarunt.
Sed postquam cecidit turris, linguaque fuerunt
Vocibus inter se diuersis, terra deinceps
Tota replebatur diuisis regibus: inde

decima cœtas Saturni historia.

Extitit in terris decimum mortalibus æuum
Postquam diluuis homines periire priores.

Porro Saturnus, & Titan, Iapetusque,
Regnarunt: Cælo quos, & tellure creatos
Dixerunt homines, Terra Cœlique vocantes
Nomine, quod cum cœtos homines virtute præirent.
Tres terra partes, ut fors cuiusque ferebat,
Quisque suam regnabat habens, certamine nullo.
Obtestatus erat pater, & diuiserat æquas
Partes. Sed postquam senio confectus obiuit
Mortem, tum natis (violata religione,
Iurēque iurando) contentio nata, quis omnes
Inter mortales regis dominetur honore.
Pugnaruntque inter sese, Saturnus, & ipse,

Titan, a: Iuno, Tellusque, Venusque coronis
Gaudens, cum Vestaque Ceres, & pulchra Dione,
Inter eos litem sedarunt, cumque vocarunt,
Reges, & Fratres omnes, con sanguineosque,
Et reliquos eius quoque sanguinis, atque parentum.
Horum Saturno tribuit sententia regnum,
Vt pote qui reliquis forma præstaret, & æuo.
Verum Saturnum Titan iurare coegit,
Ne marium natam sobolem nutrirer, ut ipse
Regnaret, postquam Saturnum fata vocassent
Præ senio. Quod si quando Rheæ parturibat,
Titanes aderant, & mascula dilaniabant
Pignora cuncta feri: matrem nutrire sinentes,
Fœmineos parius. Sed quando tertius ille
Adfuit enixus, Iuno fuit edita prima.

Iuno nascitur.

Hic ubi fœmineam sobolem videre feroces
Titanes, illa, ad se discessere, relicta.
Inde marem peperit puerum Rheæ, continuoque
In Phrygiam per tres furtim dimisit alendum
Iuris iurandi constrictos religione,
Cretenses: ideoque lauem dixere, quod esset
Missus, item furtim Neptunam misit eodem.

Iupiter

Tertius editus est Pluto illi, prætereunti
Dodonam, unde liqueus Eurotæ disluit amnis
Fluminis, inque maris salas prouoluitur undas
Mixtus Penæo, Stygium quem nomine dicunt.

Neptunus. Pluro. Hanc Historiam citat Lactantius de fals. Relig. l. li. Cap. 14. tanquam ex Sibilla Erythrea.

Postquam Titanes autem didicere creatos
Saturno pueros, atque eius coniuge furtim:
Titan collectis sexaginta undique natis,
Saturnum vinclis, eius cum coniuge strictum,
Abdidit in terram, custodiuitque tenebris.

Hoc ubi Saturni nati didicere, duello
Magno inuasertunt illum, turbasque cierunt.
Hinc est principium belli mortalibus ortum
Omnibus: hæc belli mortalibus extat origo.
Tum Deus exitio Titanas misit, & omne
Titanum perit genus, & Saturnia proles.

Monarchiz.

Postea surrexit tandem voluentibus annis
Aegypti regnum. Persarum deinde secutum est,
Medūque, Aethiopumque, atque Assyriæ Babylonis.
Deinde Macedonicū regnum, Aegyptique renatum:

Postea Romanum. Tum magnus voce volucris
Pectora pulsauit mihi, præcepitque profari
Singula: tum primum solus deus insinuauit
Hoc mihi, quot nam sint hominū post regna futura.
Namque domus regno primum Solomonia coget
Phœnices, Asiaque duces, aliisque marinis
Fluctibus ambitas gentes, Persasque, Phrygisque,
Pamphylos, Cares, Mysos, Lidōsque scatentes
Auro, post Græci venient diri atque superbi.
Deinde Macedonia populus dominabitur ingens,
Qui belli horrenda mortales nube laceffet.

Salomonis regna.

Macedoni cum imperium.

Cœlestis

Romanū imperium

Cœlestis sed enim prorsum Deus eruet illum.
Post hæc imperium regni succedet alius,
Excellent, ducibus multis, ex occiduique
Parte maris, multis quod terris imperitabit,
Et quatiet multos, & regibus omnibus olim
Terrorem faciet, multis ex Urbibus auri
Diripiet multum, argenti que, deinde per orbem
Aurūque argētūque erit, ornamenti que rursum,
Mortalēque prement: tandemque existet eorum
Casus, ut iniusto incipiant turgescere fastu,
Continuoque in eis scelerum vis magna vigebit,
Māsque mari sese iunget, statuēque pudendis
In lustris pueros, & erit tunc temporis ingens
Inter mortales angustia, cunctaque turbens,
Cunctaque conuadens, & replens cuncta malorum,
Turpis auaritia, iniustarum diuitiarum:
In primisque Macedoniis in finibus, atque
In multis aliis: odiūque ciebit, & omnis
Illis procedet fallacia: septimum ad usque
Donec ventum sit regnum, vigeatque potestas
Aegypti regis, Græco de sanguine nati.

Christiana aetate

Tum demum surget magni præclara Dei gens,
Qua duce mortales omnes bene viuere discant.
Sed mihi quid menti Deus iniicit hoc quoque fari,
Quæ quibus anteibunt mala, quæ postrema sequentur?

Primum supplicio diuinitus afficientur
Titanes, prolesque dabit Saturnia pœnas,
Saturnum quoniam vinxit, matremque pudicam.
Deinde tyrannides in Græcis, regesque feroces,
Impuri, tumidi, qui iura iugalia frangent,
Omnino prauis: neque iam mortalibus ulla
A bello requies. Phryges autem funditus omnes
Perdentur, venietque malum illo tempore Troia.
Continuoque malum Persas manet, Assyriōsque:
Omnemque Aegyptum, necnon Libyam, Aethiopisque:
Pamphyliōsque malum fuerit, Carēsque moueri,
Mortalēque omnes: sed quorsum singula pando.
Finitis primis, nascentur deinde secunda
Humano generi, quæ tandem prima vocabo?

Riorum studia.

Sunt ventura piis mala, qui Solomonia circum
Templa colunt, hominum iustorum sanguine creti.
Quorum progeniem celebrabo, genusque paternum,
Et cunctum populum: tu vero mente teneto
Omnia ritē, vaser mortalis, callide mentem.
Vrbs erit in terra Chaldi
Ex quibus est hominum proles iustissima, semper
Quæis bona mens cordi est, & rerum cura probari.
Nam neque decursum solis, lunę ue rotantem,
Nec curant ea quæ per terras magna feruntur:
Nec magni Oceani rimando querere fundum,
Non sternuntantum, non præpetis omnia pœnæ,
Non cantatores, vates ue, venenatue dantes,

Non imposturas fatuorum ventriloquorum:
Nec Chaldeorum predicta per astra loquuntur,
Astra nec obseruant, inam sunt hæc omnia falsa,
Dementes homines quæ perscrutantur in horas,
In re exercentes animos quæ non iuuat bilum.
Quin miseros homines errores edocuerunt,
Ex quo mortales agitant mala multa per orbem,
Vt rectis que viuis, & iustis rebus aberrant.
At sunt virtutis cultores, iustitiaque,
Non & auaritia, quæ tristia plurima conflat
Mortali generi, bellūque, famemque vagentem.
His modus est iustus demensa per arua, per vrbes,
Nec nocturna sibi rapiunt per furta vicissim,
Caprarum ue greges abigunt, ouium ue, bouum ue:
Nec terra metas vicini summonet alter,
Nec locuples quisquam diuexat pauperiorem,
Nec viduas torquet, sed eis magis auxiliatur,
Semper subueniens oleo, vinoque ciboque.
Semper & in populo scilicet, & diues egenis,
Pauperibusque sue partem largitur aristæ,
Vt fieri iubet & laudat diuina Dei lex,
Qui terarum fecit communis ut omnibus esset.

Hæc citat Lactantius. Inlitt. ad Gentes, lib. 2. Cap. 17.

Israëlarum ex Aegyptio.

Moses. Ex.

Lex.

Babylonica captiuitas.

*Omnia confident in humum: sanctissima quando
Aeterni praecepta Dei de mente repellens,
Fædis seruisisti simulachris: depositisque
Aeterni diuinumque hominumque sacris honore
Aeque metu, gneris mortalis signa colebas.
Propterea decies septem per tempora terra
Omnis erit deserta tua, & mirabile sanum.
Sed bonus exitus hinc & gloria maxima surget,
Hoc curante Deo tibi, mortali que: sed ipse
Legibus Augustis diuinis crede manendo,
Dum tibi genua Deus defessa attollat in auras.*

*Christus. Tum Deus è caelo regem demittet, is autem
Sanguine quosque homines, ignisque probabit in aestu.
Regalis quaedam tribus est: genus huius ab omni*

*Peccato planè vacuum dominabitur olim
Incipièti que Dei renouatam construere adem:*

*Hic quoque Persarum rex conferet omnis, & auro
Aerique succurret, ferrisque ferente laborum.
Nam Deus ipse dabit per noctem somnia sancta:
Et recidua, uelut fuerant, delubra resurgent.*

*Vt mihi diuina requieta à carmine mens est,
Orabam magnum Genitorem, uis ut abesset.
Sed mihi fug gessit uocem sub pectora rursum,
Pèrque omnes terras praecepit uaticinari,
Mentibus & regum res insinuare futuras.
Hocque mihi primum mentem dat dicere numen,*

*Quanta immortalis Babylonis funera conflēt,
Illa Dei quoniam magnam populauerit adem.
Heu Babylon, eheu hominum genus Assyriorum
Totam peruadet sceleratam maxima terram*

*Clades, & clamor uincientium perniciosus,
Insultusque Dei magni, qui carminis autor,
Aerius ueniet Babylon tibi namque supernè,
Descendet sacris caeli de sedibus, inquam,
Aeternus furor, & peruertet tēque tuosque.
Tunc eris ut fueras, ceu nunquam nata fuisses.
Sanguine tum multo replebere, sicut & ipsa
Sanguine fundendo iustusque bonosque necasti,*

*Sanguis adhuc quorū nūc clamat ad aethera magnū.
Te quoque magna manet clades Aegypte domorū,
Quam tibi uenturam nunquam speraueris esse.
Nam te per mediam gladius penetrabit acutus,
Euenietque tibi dispersio, morsque famēque,
Septena regum sub stirpe, deinde iacebis.*

*Heu tibi Gog, tractusque Magog, qui diuidis amnes
Aethiopum medius: quantas tu sanguinis undas
Accipies, pæneque domus dicēris in orbe,
Potabisque nigrum tuo roscide terra cruorem.*

*Heu Lydia tellus: eheu mare, terraque, gentes
Occidue, uobis orietur tempus acerbum.
Vobis luctandum magni certaminis aestu,
Et grauis & duri: uobis est pæna luenda*

In Babylone, diuinitatem, uel uastitatem.

In Aegypto.

In Gog & Magog.

In occidentalis.

*Omnibus, & rigida pereundum sorte, quod eadem
Aeterni magnam grauitèr uolastis, eamque
Ferratis grauitèr mandistis dentibus: ergo
Terram istam plenam defunctis esse uidebis,
Quos pestis uel famēs uel, & numinis impet' omnis,
Bellā uel sustulerint, atque implacabilis hostis.
Omnis terra tibi deserta, urbesque relicta.*

*Sole sub occiduo uerò uocitata comeza
Stella relucebit, gladij mort alibus index,
Et famis & mortis, praeclarorumque uirorum
Atque ducum interitus magnorum, nobiliumque*

*Maxima praeterca mortales signa monebunt:
Alnus enim Tanais Maotica stagna relinquet,
Liraque depresso sulcos insudet in aluco.*

*Frugifero, at fluctus cursum cohibebit abundans.
Vasta barathra, labesque, ruent hinc oppida multo
Plena uiris: at que hec Asia labentur, Iassus,
Cebre, Pandonie, Colophon, Ephesus, Nicæa,
Antiochia, Tanagra, Sinope, Smyrne, Iarus,
Europaque Cyagra, Clitus, Basilis, Meropea,
Antigone, Magnesia, Mycene, Penthia,*

*Gaza nimis felix, Hierapolis, Astypalæi.
Tum scito Aegypti morti genus esse propinquum.
Tum melior qui transit annus Alexandrinis,
Ex Asia quando suscepit Roma tributum
Verum Asia ueniet uel tripla pecunia rursum
A Roma, pendetque atrox iniuria pænas.
Ac quot sunt Italæ Asianorum famulati,
Viceni toties Asia cogentur in oris
Pro mercede graues Itali tolerare labores,
Innumerisque pati uictu cum paupere multas,*

*O auro locuples, Roma prognata Latina
Virgo tenella, Procis multis optata, frequenter
Ebria, non uollo cum mundo seruāque nubes.
Sepe tibi uellet teneros hera dura capillos,
Et pænas repetens ad terram sternet ab alto,
Rursus & à terra sublimem tollet in altum.*
Mortalis quod erat uitiosa, iniusta que uita.*

*Fiet arena Samus: Delus delet a fat ebit:
† Fiet Roma ruina: ita digerit omnia fatum.
Nullaque erit Smyrne pereuntis mentio uindex,
Sed uitis que ducum, & prauorum consiliorum.*

** Pax autem tranquilla Asia gradietur in oris.
Tunc & erit felix Europa, & fertilis ether,
Annosus, firmas tempestas, grandaque nulla)
Cuncta ferens, uolucres, reptiliaque omnia terræ.
O felix, seu uir, ueniet qui tempus ad illud,
Seu mulier, felix securæ munere uite.*

*Nam bona lex omnis caeli stellantis ab oris.
Iustitia comitante, homines inuiset, & una
(Qua nihil est homini uilius) concordia sana,
Atque amor, atque fides, & amoris in hospite uincla.*

Cometa.

Asianarū urbium ruina.

† Huius loci meminit Laetantius. Instituit. Lib. 7. Cap. 26.

At mala

*At mala lex, mordax liuor, dementia, & ira
Mortales fugient: fugiet uis, pauperisque,
Cades, letifera lites, & iurgia dira,
Furtaque nocturna, atque malū tunc tēporis omnē.
Detrimentum Asia sed grande Macedonia edet,
Europaque nimis magnus dolor exorietur,
Saturni de gente notha, seruisque creata.
Illa etiam firmam Babylona domabit, & omnis
Quantum sol lustrat, terra regina uocata
Tristibus, infelix, fatis euersa peribit,
Nec iam deinde uagos compefcet lege nepotes.*

*Quin olim ueniet non expectatus in agros
Fœlices Asia, humeros induens amictu
Purpureo, crudelis homo, importunus, & ardens.
Fulmine quippe citus fuit ille uir ante: iugumque
Durum Asiam totam premet, & madefacta cruore
Terra bibet multum, facta de cede fluentem.
Illius inde genus à stirpe peribit eorum,
Ipse genus quorum conatur perdere totum,
Radicem unam quandā, Mars excinet & ipsam,
Purpurea stirpis: Partem excindendo ferocem
Cornibus ex denis: aliam plantam feret inde,*

*SEQUENTES SEXDECIM VER-
sus ita confusi sunt, ut ex his nullam potuerim
elicere sententiam. Hos in hunc modum
ut cūque uertere uerbis solutis conabar.*

*Sed tamē prorsus euer sum omnē Ida curauerit.
Atque ipse à filiis quorū in unanimitate fatalē mas
Corrūpitur, at tunc quidē agnascens cornu regnabit
Erit etiam Phrygia frugifera protinus signum,
Cum Rheæ prauum genus in terra fluctus
Æternis radicib' nūquā sicutibus qui germinauit
Funditus prorsum perditum: una in nocte fuerit,
In urbe Amandro atifera terra Neptuni,
Quam tum dictabunt cognomen Dorelaon,
Antique Phrygiae lachrymose nigræ.
Erit igitur tempus illud cognomen Neptunus
Antra terra dissipabit, & mœnia soluet.
Signa autem non boni, sed mali nascetur initium,
Ciuiū belli tristes habebitis Angustias.*

*Æneadas autē dans indigena cognatum sanguinē.
Quanquam rursus præda hominibus amatoribus
Ilium, heu misere sco tui: nam crescet Erinny
Sparta, specie eximia, famāque perenni,
Egregium germen, diuexaturaque gentes
Europa atque Asia populosas: præcipueque
Plangores, æstusque tibi, gemitusque datura
Semper, & aeternā famā celebranda nepotum.
Quidam deinde senex falsorum scriptor, & ipsam
Mentitus patriam, nascetur, lumine captus
Ille quidem, uerū præclara mente uigebit,*

Helena. † Lactant. Instituit. i. lib. cap. 6. meminit ex Apolo doto Erythrao, Sybillā Erythream Græcis Ilium peritibus uaticinatam ea que hic continetur.

*Astringetque modis carmen præ dulce diobus
Mixtum nominibus. Chiū quoque se ipse uocabit.
Hic res Iliacas scribet, non sicut habebunt,
Sed clarè, uerbisque meis utendo, modisque.
Primus enim uoluet librorum scripta meorum.
Isque uel in primis ornabit belligerantes,
Hectora Priamidem, & Achillea Peliona,
Et reliquos etiam, quibus & res bellica cordi.
Quin faciet Diuos illis assistere, falsa
Omnino scribens: homines cum morte caduci
Ij fuerint, quorum tantum nuda ossa supersunt,
Et quibus ingentem famam dabit Ilium amplum.
Sed tamen alterno res gestas carmine dicet.
Et Lycia Locri proles mala multa creabit.*

*Te quoque Chalcedon Ponti sortita meatum
Angusti, Aetole gentis populabit aluminus.
Et tibi franget opes onerosas Cyzice pontus.
Tu quoque tunc Asia Bizantion arma fouebis,
Et gemitus etiam accipies, multumque cruorem,
Altumque imperium Lycia de uertice montis,
Undaque reclusa petra resonabit hiatu,
Donec signa Patrum iam cessent fatidicorum.*

*Κυζικος κρηνη προπρυθιδος οιουτολδίο:
Circum te iumida resonabit Rhyndacus unda.
Tu quoque diu nulli Rhode subdita, filia Solis,
Durabis, multaque olim pollebis opum uis,
Imperioque maris primas euecta tenebis,*

*Præda tamen studio tandem rapietis amantum,
Cervicemque iugo, diues, formosaque subdes.
Lydius at motus res Perfidis ex poliabit,
Europaque Asiaque genus pertriste dolebit.
At rex Sidonius, aliorumque agmina pugne
Exitium Samis conflabunt triste per equor:
Sanguine terra fluens resonabit in equora rauca
Cade uirum, uxores autem, lepidaeque puellæ,
Ab lamentantes sua tristia damna querentur,
Propter & occisos, & natos morte cadentes.*

*Ξημερον α υπερου ου σιμω δε φ δεσιν φ δ λ α ρ α.
Et multas animas hominum simul Orcus habebit.
At Trallis uicina Epheso succussa, tremente
Terra, compositos muros, hominumque labores
Diruet, & latices feruentes terra refundet:
Terra grauata illos, & sulphuris hauriet æstus,
Regalisque struet Samus edes tempore certo.*

*Italia haud tibi res cum extremo Marte futura est
Sed te ciuilis (dictu miserabile) sanguis
Affliget, celebrem nimium, postique pudoris.
Feruida quinetiam recubans libamina propter
Α π ρ ο δ α η ρ η δ ε σ τ ι * ε ν α γ ι λ ε τ α ι δ' α υ τ ω ν.
Nec tu blanda bonos mater, sed lacte fouebis
Surget ab Italia, tunc diruta Laodicea*

Homerus mendax futurus.

In Rhodum.

In Samios

*In Tralle-
fec. 1*

In Italos:

Urbs Carum praclara, Lyci splendentis ad undas,
Magnanimi patris luctu defuncta silebis.

* Οθητες ανεξις βουχοι α λικων ηιοι ντοι ανεμωον.

Aestus Campanis ingens impendet ad urbes
Depopulante fame, & longeva morte parentis
Defleta. Cirrus, Sardoque furenti procella
Magna hyemis, sanctoque Deo feriente, profundo
Mercentur, testis sub gurgite nantibus alto.
Eheu quam multas sponsabit Pluto puellas
Intactas, iuuenesque impubes a quore merfos.
Eheu infantes oppressos gurgite falso
Μυσων ποτα μακαρας γενος βασιλειον αμφο
Τεξετοι tamen haud durabit tempore longo
Carchedon Galatis aderit tristis quoque luctus.
Et Tenedo veniet suprema, at maxima clades.
Et Sicyon eris tinnitu, teque Corinte,
Αυχητοι επι πεσιν, τον δε βοιοστοι αωλδς.

Vt requieta mihi diuino a carmine mens est,
Ecce iterum stimulat magnum mea pectora numen,
Meque futura iubet per terras uaticinari,
Eheu Phoenicum marium genus & mulicbre,
* Littoreasque urbes omnes: nam nulla manebit
Ad lumen solis, communi in lumine, uestrum.
Nec uita, numerus, nec erit tribus amplius uilla,
Iniustam propter linguam, uitamque nefandam,
Quem triuere omnes referantes ora profana,
Terraque dixerunt, iniustaque, falsaque uerba:
Et contra magnum regemque, Deumque steterunt,
Oraque falsa malo uouerunt: propter id ipsos
Cunctas terribilis per terras cede domabit,
Et mandabit eis Deus, heu tristissima fata,
Euertens urbes, & multas funditus arcēs.

Eheu Creta tibi, multum dolitura: manet te
Clades, pernicie te prostranti perenni,
Et te fumantem tota olim terra uidebit,
Semper & ardentem nunquam te desinet ignis.
Heu tibi Thraca, iugum quoniam seruire subibis,
Cum Graecis Galatae permixti, Derdandaque,
Vastabunt auida: tum te tua damna laceffent,
Externa malum terra dabis, accipiesque.

In Cretā,
In Thra-
cas.

In Gog.

Heu tibi Gogq; Magogq; alijsq; ex ordine cunctis,
Marfog, atq; Angō: tibi quot mala fata propinquāt:
Multa etiam Lycia natis, Mysaeque, Phrygumque,
Pamphilaque cadent genii, Lydique frequentes,
Maurique, Aethiopsq; & quorū barbara lingua est
Cappadoces, Arabesque, quid autem singula pandō?
Quotquot enim gentes uersantur in orbe, tremendā
Omnibus immittet cladem Deus ille supremus.

Graciae
calamitas

Barbara gens uerò cum Gracos aggreddietur,
Multa quidem capita extirpabit lecta uirorum,
Multas balantes hominum corrumpet opimas,
Multorumque greges, & equorū armēta, bouūque,

Infandoque domos elegantes igne cremabunt,
A Multaque diuersum ducent captiua sub orbem
Corpora ui, molles pueros, cinctasque parentes
Ex thalamis, pedibus teneris quas anteiacentes
Cernent in uinclis (constringet barbarus hostis
Omnia dura patis nec erit tamen uilla potestas
Saeuum pellendi bellum, uitamque tuendi.
Cernent dimittis hostem, rebusque fruuentem
Omnibus ipsorum, trepidi genibusque trementes,
Et fugient unum, Centum, per eumque peribunt:

Quinque autem magnum superabunt agmen, & illi
Turpiter uentur pugna, tristisque tumultu,
Latitiamque ferent hosti, Graecique dolorem,
Et seruire iugum portabit Gracia tota.
Cuncta simul tangent homines, bellumque luesque
Et superum caelum diminitus are rigebit,
Nec pluuiis ullis madefiet ferrea terra.

Postea mortales omnes miserabile flebunt
Ignēque uastari, nec ararier arua, ferique.
Et mala multa dabit celi terraque creator,

C Atque hominum fiet pars tertia sola superstes
† Gracia principibus quid fides morte caducis,
Vltima quos lati non est euadere fata?
Quorsum defunctis donaria uana reponis?
Quid uel litas status? quis te malus error ad ista
Mentis agit, magni linquentem numinis ora?
Accipere omniparens nomen numenque memento.
Mille anni atque alia sunt penthecatontades, ex quo
Gracorum reges regnum tenuere superbi,

† Hanc
gracoru
Idolola-
traru ob-
iurgatio-
nem, citat
Lactant.
Instit. r.
li. cap. 15.

D Qui mala mortales docuerunt prima magistri,
Tot simulachra deum statuentes luce carentum:
Ex quibus effectum est, ut tam sapiatis inanē.
Verum quando Dei magni uos ira laceffet,
Tunc agnosceris conspectum numinis alti.

Atque omnes animae mortales multa gementes,
In caelum recta manibus sublimē supinis,
Regis opem magni incipient orare uocantes,
Querereque, ecquis eos tanta defendat ab ira.
Hoc quoque discēdū, & memori tibi mēte tenendū,

E Funera uoluentis annis sint quanta futura,
Gracia quando boues & tauros cadet opimos,
Ad magnique Dei templum libamina sistet,
Effugiet creperum bellum, pestemque metumque,
Et seruire iugum tandem ceruice repellet.
Sed tamē impia stirps hominū illuc usque uigebit,
Dum finem hoc capiat tempus fatale diesque.
Non uos quippe Deo libabit ante, peracta
Omnia quā fuerint, statuet quaecumque uoluntas
Certa Dei, fieri prorsum cuncta necesse est.

De Chri-
stianis.

Tunc hominum tandem surget gens sacra piorum,
Qui pracepta Dei retinentes mente supremi,
Eius honorabunt casto libamine templum,

Et suffimi-

Et suffiminibus, caedetur & hostia multa,
Et tauri pingues, aries quoque multus, ouisque
Primigeno partu nata, cum pinguibus agnis,
Quae sancte magna procurabuntur in ara
Sortitique aequas partes, ex lege supremi,
Oppida felices habitabunt, aruaque lata.
At uates praerunt, quos immortalis honorat,
Quique bonum portant cunctis mortalibus ingens:
Solis quippe Deus sanum donauit habere
Consiliumque, fideque, bonamque in pectore mentē.
Nec uerò uanis erroribus, uilla laboris
Humani monumenta colunt, aut are uel auro
Cusa, uel argento simulachra, uel intereuntum
Ligno uel saxo factorum signa Deorum,
Aut creta aut minio uiuos in imagine uultus,
Qualia stultitia mortales mentis adorant:
Verum protendunt castas ad sidera palmas,
Ex lectoque manus surgentes mane repurgant
Sēper aqua, atque Deū, qui semper magnus, honorat
Aeternum: post quem Patres, matresque deinde
Ante omnes homines sancti meminere cubilis:
Nec maribus pueris sceleratē congregiuntur,
Sicut Phoenices, Aegyptusque, atque Latini,
Frugiferensque aliis cum multis Gracia terris.
Persis, & Galatis, Asianisque omnibus, aliam
Aeterni legem qui contempserē Tonantis:
Pro qua re Deus in mortales sauiet omnes,
Immittetque famem, plangores, bella, malam rem,
Pestem, perniciem, lacrimas, tristisque dolores:
Aeternum quoniam sancte decorare parentem
Nolentes, hominum generis simulachra colebant
Facta manus, stupidi: in rupes quae iacta cauatas
Mortales obdent, magno cogente pudore,
Cum nouus Aegypti rex septimus imperitabit
In propria terra, de Graecis annumerandus,
Cui Macedo imperio dominabitur imperiosus.
Ex Asiaque aquila ueniet rex magnus ad instar
Ardens, qui terrā peditemque equitumque cateruis
Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit,
Et regnum Aegypti prosternuet, & omnia secum
Asportans, uastum discedet praedo per equor,
Tumque genu flectent album regique, Deoque
Magno immortalis per terras omniparens,
Et sabrefacta manu consident omnia flammis.

Antio-
chus.

† Hūc Ver-
sum nomi-
natum ei-
... ex Sy-
billa Ery-
threa, La-
ctant.
Instit. li.
7. cap. 19.
Lactant.
paucis im-
... uisus
haec citat
lib. 7. cap.
4.

† Tunc Deus humanis concedet gaudia magna,
Terraque, & arborea stirpes, pecudumque caterua
Innumera ueros fructus mortalibus edent,
Vinū, dulcēque mel, niueum lac, quodque uel inter
Omnia frumentum mortales aduuat egros,
Sed tu mortalis uersuta mente, malaque,
Noli diuitiis nimis inuigilare: sed illis
Missis, conuersus numen placare memento,

Tom. 8.

Et mactare Deo taurorum corpora centum,
† Primigenosque agnos, caprasque, uolantibus horis.
Quare Dei facilem aeterni placando fauorem,
Qui solus Deus est, nec quisquam est alter ab ipso.
Iustitiam colito, nullique iniurius esto.
Immortalis enim iubet hac mortalibus egris.

Tu uerò magni uitatio numinis iram,
Tum cum mortales omnes petet exitialis
Pestis, & horribili penarum strage prementur,
Et regem capiet rex, terramque auferet illi:
Et gens delebit gentem, populosque Dynasta,
Diuersasque duces omnes fuga pellet in oras,
Mutabit hominis tellus, & barbata totos
Gracorum pingues agros populata potestas
Tollet diuitias, & nata sedition:
Ipsi inter sese contendent, scilicet autem
Propter & argentum tantum maleuada malorum
Cogit auaritia, inque alienis finibus omnes
Nullis claudentur tumulis, inhumat aequae sauis
Corpora uulturibus linquent lanianda, ferisque,
Factaque cum fuerint haec omnia, funditus, ingens
Reliquias tellus consumet luce carentum,
Semina nec prorsum capiet, nec arabi ipsa,
Infelix hominum testans scelus exitialē.

Terra ea-
lamitacs.

Lactant.
pauca mu-
tar lib. 7.
cap. 18.

Tempore longinquo multis uoluentibus annis
Peltas & clypeos, gassos, diuersaque tela,
Nec de quercetis lignum scindeatur ad ignem.
† Et tunc sole Deus regem demittet ab alto,
Qui totam terram diris recreabit ab armis,
Occisis aliis, aliis in foedera iunctis.
Nec uerò propria disponet is omnia mente,
Sed laudanda Dei magni decreta secutus.
At que iterum magni florebit amata Dei gens
Diuitiis, auro atque argento, purpureoque
Ornatu: tellusque parens gaudebit, & aquor,
Plena bonis, etiamque inter se feruere reges
Incipient, ira, meditante, corde nefanda.
Inuidia nihil est peius mortalibus agris.
Sed crebri terram gentiles rursus eandem
Inuadent reges, lati sibi fata ferentes.

fauidia.

Namque Dei magni tentabunt depopulari
Sacra, uirōque bonos: cum fines ingredientur,
Circum urbem reges peruersi sacrificabunt
Quisque sui solij Dominus, populique rebellis:
At Deus ingenti ad fo: ordem uoce loquetur,
Et tardum populum cunctum, iustasque reposcet
Indicio penas, magnus, dextraque peribunt
Omnes aeterna, & caelo labentur ab alio
In terram ardentes enses, ueniētque corusca
Lampades in medios homines splendore micantes.
At terra omniparens illis perculsa diebus,
Numinis aeterni dextra, piscis que marini,

B ij

Terrestesque serg omnes, & genus omne volantum,
 Humanæque omnes animæ, maria omnia, cultum
 Aeterni horrescent, exalbescentque timore.
 Ille sed immanes, excelsa cacumina, montes
 Rumpet, ceruleisque Erebi domus imma patebit,
 Excelsis vero patescens montibus antra,
 Plena cadaueribus manabunt sanguine cautes,
 Omnia complebunt torrentia flumina campos.
 At muros omnes hominū, quibus improba mens est,
 Vastarūna trahet, quia legem iudiciūque
 Nesciūere Dei magni: quin insipienter
 Hastas sacratam cuncti vibrastis in eodem.
 Omnis ergo Deus bello mulcabit, & ense,
 Ignæque, & undanti pluuia: tum sulphur ab alto,
 Et lapidis in densa pernicæque grandine, cælo
 Depluet, & leto perimentur quadrupedantes
 Tum Deus æternus noscetur, qui facit illa.
 Fleus immensam terram, clamorūque cadentum
 Replebit, tacitūque omnes manante luentur
 Sanguine, nec tellus illa de strage cruorem
 Non bibet, explebitque feræ caro dilaniata.

Ipsæ mibi Deus hæc dedit omnia vaticinari,
 Magnus & æternus, qui quod vel mente reponit,
 Non fieri prorsus nequit, & contingere finem:
 Namque Dei nescit mentiri spiritus orbi.
 Interea magni proles secura Tonantis
 Circum adem uiuent, & letabuntur in illis:
 Namque creator erit (qui iudicat omnia iuste,
 Omnia qui solus princeps regit) autor eorum.
 Solus enim præsens claudet munimine tutos,
 Ardentiūque, velut muro, circumdabit igne.
 Ergo vrbes nullo bello, sedesque tenebunt,
 Quando nulla manus belli premet: ipsa sed illos
 Aeterni armipotens defendet dextera sancti.
 Tunc omnes pariter fabuntur & insula, & vrbes,
 Quanto illos adamat Deus immortalis amore,
 Omnia quippe quibus certent prodesse iuuando
 Auxiliis, cælum, rapidus sol, ipsaque luna.

At terra omni-parens tremesiet tempore in illo.
 Tum dulces incipient meditari carmine laudes.
 Hunc omnes, positis genibus, simul ore precemur
 Aeternum, magnūque Deum, regemque perennem.
 Ad sacra mittamus solus quando ille potens est,
 Supremique Dei legem omnes excutiamus,
 Que sola in toto pollet iustissima mundo.
 At nos æterna errantes à lege Tonantis,
 Morte caducorum statuas, & signa virorum,
 Numina facta manu, fatui ornabamus honore.
 Eia age diuino in populo per tecta domorum,
 Suppliciter rerum oblectemus laude parentem,
 Arma per extensam relegentes hostica terram,
 Per septem longos annis uertentibus orbes,

Peltas, & clypeos, galeas, diuersaque tela
 A Tam multos arcus, hastas, celerisque sagittas.
 Neu de querceto lignum scindatur ad ignem.
 Sed satis est tandem, iam desine Græcia fastum:
 Vtque Deum æternū magnūque precere memento.
 Mitte & in hanc urbem populū consulta petentē,
 Qui de sacrata est magni tellure Tonantis.
 Ne Camarinam agita, nam præstat non agitari
 Pardalinè lecto, ne nanciscare malam rem.
 Comprime te, tumido neu tantum corde superbi,
 Vt nihil indubites durum certamen inire.

† Sed magnum venerare Deum, quo participes hæc,
 Cum finem hoc capiet tempus fatale, diésque,
 Iudiciūque Dei mortalia pectora magnum
 Aeterni, magno imperio cogente, subibunt.
 Nam terra omni-parens fruges mortalibus almas
 Edet in exhaustas, olei, vini, & cibique.
 Dulciæque ex alto rorantia mella.
 Arboreos fructus, nitidas pecudesque bouesque,
 Agnos atque agnas pingues, hœdōsque caprarum
 Et niueo fontes erumpent lacte suaues.

Oppida plena bonis & pingua culta uigebunt,
 Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus,
 Nec tremefacta gemet nutanti pondere tellus.
 Nec bellum, nec erit sentorum squalor agrorum,
 Aut famis, aut fruges vastantis grandinis horror:
 Verum pax terris florebit in omnibus alta,
 Ad metasque dati regem rex diliget eui,
 Communemque Deus toto componet in orbe
 Aeternus legem, cæli qui sidera torquet,
 Qua quicquid facient mortales lance librabit.

D Nam solus Deus est, & nescit habere secundum.
 Ipse hominum vires immanes igne cremabit.
 Sed mea pectoribus vestris consulta tenentes,
 † uiuentem colite, & cultus uitate nefandos:
 Confusumque maris lectum fuge, adulteriūque.
 Enutri proprios natos, occidere noli.
 Nam Deus æternus peccantes opprimet ira,
 Tunc autem regnum tempus componet in omne
 In cunctos homines, sancta cum lege piorum
 Donauit gentem, queis terram pandere cunctis
 Promisit, portasque beatorum orbis, & omnem
 Latitiam, mentemque æternam, & gaudia semper
 Duratura, ferent & thus, & muneræ largæ
 Omnibus ex terris ad magnifana Tonantis.
 Nec uentura hominū generi domus ulla futura est,
 Præter fidum hominē quē dat Deus, ad uener audis.
 Namque Deo dicent homines genitore creatum,
 Omnes & campi, calles, & littora dura,
 Et celsi montes & seua fluenta profundi,
 Tunc pedibus dabunt faciles, remisque meatus.
 Pax etenim terram peragrabit summa bonorum,
 Et gladios

† Similes
 Versus tri
 buit Sybil
 læ Ery
 threæ La
 ctant, lib.
 7. cap. 20.

† In his
 Veribus
 nonnulla
 mutat La
 ctant, lib.
 de Ira Dei
 cap. 22.

Versum
 huc, paulo
 Igimmuta
 tum ei
 tat ex sine
 Carminis

Beatorum
fœlicitas

Hic ver
sus vide
tur trans
laucius.

33
 Sybillæ
 erythreæ,
 Lactant.
 Instit. lib.
 4. cap.
 6.

Ad eccle
 siam, &
 Virginem
 Dei ma
 trem.

Sybillæ
 genus.

Hæc citat
 Lactant.
 Instit. lib.
 4. cap. 15.

Hinc vide
 tur Janus
 (qui idem
 noe fuisse
 perhibe
 tur appel
 latus bis
 frons.

Et gladios tollent afflati numine rates,
 Vt qui iura dabunt, reges mortalibus æqui,
 Diuitiis homines iustis magnisque fruuntur,
 Quippe Dei quia iudiciū ipsum erit, imperiū ipsum.

Gesti leta puella, tibi nam gaudia semper
 Duratura dedit, cæli terræque creator,
 In te habitaturus tibi lux æterna manebit.

† Cūque lupis agni per montes gramina carpent,
 Permixtique simul pardi pascentur & hœdi,
 Cum vitulis vrsi degent, armenta sequentes,
 Carniuorūque leo præsepia carpet uti bos,
 Et pueri infantes colubros in vincula mittent,
 Terrebitque feræ in terris debile corpus:
 Cum pueris capient somnos in nocte dracones,
 Nec legent, quoniam Domini manus obtegit illos.
 Signa tibi verò dicam clarissima, per quæ
 Omnia cum terris sunt perficienda videbis.
 Cum visi fuerint cæli stellantis in oris
 Nocturni gladij, casus ad solis & ortus,
 Puluis & è cælo terram descendet in omnem:
 Protinus, & medio cursu lux aurea Solem
 Deseret, & terram fulgenti lumine Luna,
 Sanguineis guttis stillantibus, irradiabit:
 Signaque saxa dabunt, & in alta prælia nube
 Cernentis peditumque equitumque, sonantibus auris,
 Quali venantes prædas clamore fatigant:
 Hanc finem belli faciet Deus incola cæli:
 Sed magno regi decet omnes sacrificare:

Hæc sunt, quæ moneo, Assyria Babylone profecta,
 In Græcos ignis missus, fanatica, cunctis
 Exponens diuina Dei præsignificata,
 Mortali ut generi diuina enigmata pandam.
 Et tamen ex alia patria me Græcia dicet,
 Ex Erythra natam, postique pudoris, at illi
 Matre ferent Circe, Gnosto me patre Sibyllam,
 Insanam, falsam: sed cunctis denique factis,
 Tunc recoletis me, neque dixerit amplius ullus
 Insanam, magam, sed uatem numinis alti,
 Cui Deus ostendit quæcunque parentibus idem
 Antè meis, & quæ fuerint, quæ sint que futura,
 Omnia perdocuit, mentem ueracibus implens,
 Vt mortale genus uenturæque, quæque fuerunt,
 Pandens) admoneam, siquidem cum dilueretur
 Mundus aquis, cum uir solus probus exuperauit
 Quidam, quem per aquas uexit domus eruta syluis,
 Et pecudes, & aues, rursum impleretur ut orbis,
 Eius ego nurus, eius item de sanguine nata,
 Cui prima acciderunt, postrema ostensa fuerunt.
 Hactenus ore meo uera omnia prodita sunt o.

† Cūque lupis] Hos 5. Versus paululum mutat Lactant.
 Instit. lib. 7. cap. 24. Xistus uero Senensis sequentes. 8.
 Versus illis anteposuit innoxique,
 Tom. 8.

Cūm Deus ex alto regem demittet Olympo;
 A Tunc terra omni-parens, fruges, mortalibus agris
 Reddet in exhaustas frumenti, vini, oleique.
 Dulcia tunc mellis diffundent pocula cæli,
 Et niueo latices erumpent lacte suaues:
 Oppida plena bonis, & pingua culta uigebunt
 Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus;
 Verum pax terris florebit omnibus alta.

LIBER QVARTVS,

De Deo, & diuersis regionibus ac insulis

A Vdi gens Asia nimis, Europeque superba,
 Hæc que mellisono uerissima uaticinari
 Ore paro, nostro dictata à numine magno:
 Non ora clā quidem dantis mendacia Phœbi,
 Quem dixere Deum, quem falso nomine uatis,
 Vani appellarunt homines: sed numine magno
 Flante Dei, quem non hominem manus ulla dolant,
 Mutuis assimilem signis, saxoque politis:
 Nec domus est olli, saxum nec in æde sacratum,
 C Voce carens, surdum, mortalibus exitiosum:
 Sed quem de terra mortali lumine non est
 Cernere, metiriūque manu, neque fingere tactum:
 Omnes qui cernens, à nullo cernitur ipse,
 Cuius in imperio nox est tenebrosa, diésque,
 Lunaque, sideraque & Sol, pisco sumum profundum,
 Tellus & fluij, fontésque perennè scatenes,
 Arborei fœtus, uites, animalia, oliuæ.

Hic mibi uerberibus mentem quatit acribus intus,
 D Vt tum quæ nūc sunt, tum que uentura trabuntur,
 A primo, undecimum donec iam uenerit æuum
 Mortali generi referam certissima, namque
 Ipse mibi pandens narrauit cuncta, sed audi,
 Omnia tu populus, dicit quæcunque Sibylla,
 Veridicas sancto fundens ex ore loquelas.

Felices hominum illi uersabuntur in orbe,
 Qui laudare Dei supremi numen amabunt
 Ante cibum & potum, freti pietatis amore:
 Omnia qui uisū templa auertentur, & aras,
 E Ex lapidum uanas stupidorum pondere moles,
 Sacrifico fœdas animantium, quadrupedūque
 Sanguine: suspicientque Dei decus unius ingens.
 Nec diram facient cadem: neque lucra parabunt
 Grandia per furtum: que sunt deterrima planè
 Nec uetitum alterius cupient fœdare cubile:
 Mascula nec turpi maculabunt corpora tactu.
 Atque horum morésque pios, uiteque tenorem
 Haud imitabuntur reliqui, quibus improba mēs est:
 Sed terris illos sanis, risūque sequentes,
 Affingent illis dementes crimina falsa.
 Crudeles, ipsi quæcunque nefanda patrarint.
 Omne hominum genus est monitis accredere durū.

De rho
bo.
De Deo.

Nescio
decimum
an undeci
mum dice
re debeat,
Vera pie
tas.

† Non ex
presso no-
mine Sy-
billę citat.
6. Verfus
scq̄ctes
Lactant.
Instituc.
lib. 7. cap.
23.

*Sed dum iudicium iam tandem venerit orbis,
Censebiturque pios homines Deus ipse, malosque,
Atque malos rursum tenebras detrudet ad imas:
Tum demum noscent quàm flagitiosa patrarint.
Terra pius autem nutritrix habitanda manebit,
Dante Deo flatum, vitam, victumque, sed hæc sunt
In decimo penitus seculo omnia perficienda.
Nunc autem à primo seculo Ventura recludam.
Principio Assyrii mortalibus imperitabunt
Omnibus, et atate tenebunt imperio sex:
Ex quo caelestis seuas ob numinis iras,
Terras atque homines omnes, urbesque, profundum
Obruit aquor aquis, ex eluione redundans.
Quos Medi tollent tumidi, soliumque tenebunt,
Per duo tantum secla, & eorum hæc tempore fient:
Nox erit in medio spacio tenebrosa diei,
Astraque deficient Calos, & Luna globosa,
Et tellus magni motus concussa tremore
Urbes euertet multas, hominumque labores,
Emergentque maris fundo tunc insula ab imo.
Euphrates sed cum manabit sanguine magnus,
Tum Medi & Persa belli certamine duro
Confligent, & ibi Persis Vincentibus hastis
Diffugient Medi, Tigris trans magna fluenta,
Fiet & in mundo Persarum summa potestas,
Aetas una quibus posita est sine principe felix.
Existent & quas homines odere, mala res,
Conflictus, cadésque, fuge que, & seditiones,
Excisæque dabunt turre, urbesque ruinas,
Gracia cum planum tranabit ad Hellepontum.
Et tristes Asia fastu feret horrida clades.
Deinde per Aegyptum glebosam, frugiferamque,
Frugum inimica fames totis grassabitur annis
Viginti: cum nescio quo subter sola terre
Nilus aristarum Pater abdet nigra fluenta.
In Græcos autem ducet rex magnus in armis
Ex Asia innumeræ naues, solusque liquentes
Per fluctus pedibus, per terras nauibus ibit.
Quem bello profugum accipiet miserabilis Asia.
Siciliam verò miserandam, funditus omnem
Igneus exuret torrens, immantibus Aethnæ
Euomitus flammis, & maxima corruet altis
Fluctibus absorpta urbs, aget & discordia Græcos,
Atque inter sese bellis immanes furentes
Multas excident urbes, multosque necabunt,
Cum tamen inter eos anceps victoria ludet.
Sed cum procedet decimum mortalibus æuum,
Tum seruire iugum Persas, terrorque domabit.
Porro autem sceptrum Macedo victor habebit,
Thebis adueniet tandem expugnatio tristis,
Inque Tyro degent Cares, Tyriique peribunt.*

Assyriorum
imperium.

medorum.

Persarum

Aegypti
fames.

Xerxes.

Hoc est,
Asia.
In Sicilia.

Alexander.

Totaque littoreis Samus obducetur arenis.
At Delus, non iam Delus, delebitur omnis.
Et Babylon ingens visu, certamine parua,
Mœnibus ab nimium fidens, spes pascet inanes.
Bactra colet Macedo: qui verò Bactra tenebunt,
Et Susas, fugient in Græcos protinus omnes.
*liquida cum Pyramus unda
Ad sacram littus profundens insulam adibit.
Concidet & Sybaris & Cyricus, oppida quando
Labentur magno terra feruente tremore.
Et Rhodis clades veniet postrema, sed ingens.
Nec semper Macedo dominabitur occiduūque
Surget ab Italia bellum, cui subditus orbis
Subdet colla, iugis Italis seruire coactus,
Procumbentque tuæ Carthago funditus arces.
Tēque olim motus, infelix Laodicea,
Pronam consternet rursumque reponet in urbem.
Tu quoque te captam miseranda Corinthæ videbis.
O Lybia pingues agri, de terra tremiscens
Pronam sparget humi, cupiesque agitata cadendo
Querere diuersas fugiens velut aduena terras.
Armenia & tibi vis instat seruilis ab ipsa
Italia, magnam que numinis eruet adem.
Sed cum stultitia freti, pietate repulsa,
Infandas facient cedes
Tunc ex Italia rex tanquam transfuga, magnus,
Perditus, Euphratis fugiet trans perfidus amnem,
Cum scelus infandum patrarit, matre necata:
Multaque præterea, manibus confusus iniquis.
Er circum fanum Romanum sanguine multi
Fœdabunt terram patrios cum sugerit ille
Trans fines, Syriam verò Romanus adibit
Bellator, qui cum delubra cremauerit igni,
Imbuet horrendam multorum cedibus hastam,
Et Iudeorum latos populabitur agros.
Tunc idem motus perdet Salamina, Paphumque,
Cum circumfusa Cyprus turbabitur unda.
*Flamma sed Italico postquam succensa furore,
In cælum magno torrens ardore feretur,
Exuretque urbes multas, hominesque necabit,
Aetheraque implebit fuligo multa civisque,
Et minio similes gutta labentur ab alto:
Tunc noscenda venit caelestis numinis ira,
Immeritum quoniam genus occidere priorum.
Tunc & in occasum venient certamina belli
Surgentis, profugusque vibrata magnus in hasta
Romanus multis traiecto Euphrate cateruis.
Infelix iam non urbem te Antiochia vocabunt,
Stultitiam propter Italis labere sub hastis.
Et Scythum perdet tunc pestis, & aspera pugna.
Heu Cypre infelix, tempestatibus actam

Italia im-
perium.

Nero.

Ve spasia-
nus.

Lactabit

Que Ti-
berius co-
gessit, Ne
ro prode-
git.

His simi-
le aliquid
citatur La-
ctant. lib.
de Ira Dei
Cap. 23.
Admoni-
tio ad ho-
mines.

Hæc quo-
que ibidē
citatur La-
ctantius.

Alexan-
der.

Romani.

Lactabit validis vasti maris unda procellis.
Ast Asia veniet permagna opulencia, quando
Quæ sublata domo prædiuite Roma recondit,
Post alia inde quidem præstabit duplici summa.
At vastans urbes Meandri fluminis undas,
Quæ sunt turrata, perpulchra, depopulabit
Dira fames, fluctus atros Meander ut abdet.
Verum quando fidem impietas humana fugarit,
Audacesque homines, vitam viuendo scelestem,
Improba crudeles facient, infandaque multa:
Nec modo iustorum rationem nullus habebit,
Sed perdent omnes vesana mente furentes,
Lati flagitiis, manuumque cruore madentes:
Tunc non iam lentus cuiquam Deus esse putetur,
Sed genus humanum cunctum disperdere magno
Aestu durefcens, ab vos respicite stulti
Mortales, magnūque Deum irritare caute,
Ponite sed gladios, gemitus, cedésque, nefasque:
Et totum flumio corpus mersate perenni.
Tum manibus passis ad sidera, præteritorum
Poscite factorum veniam, sanateque factis
Impia facta piis: nam sic Deus ipse vicissim
Consilium vertet, neque vos excindet, & iram
Sedabit rursum, si vos modò mente coletis,
Qua nil gratius est illi, pietatis amorem.
Sin autem mihi non credetis, & impietate
Capti, cuncta malis hæc auribus accipietis,
Igni flagrabit mundus, signumque dabunt hæc:
Enses atque tubæ simul, & sole exoriente
Terribilem sonitum, mugitumque audiet omnis
Mundus, & exuret terram omnem torridus ignis.
Hinc genus humanum postquam delebit, & omnes
Urbes & flumios exusserit, atque profundum,
Omnia fient hæc mixtus fuligine puluis.
Omnia sed postquam in cineres collapsa iacebunt,
Et Deus obruerit tantum qui accenderat ignem,
Ossaque cum cinere: orbem tunc iterum Deus ipse
Qui verò impietate
Peccarint, iterum iniecta tellure tegentur.
Contra iterum in terris viuent pietatis amici,
Ipsis dante Deo flatum, vitamque, cibumque,
Seque pius omnes multum debere putabunt.
O nimium felix, veniet qui tempus ad illud.

LIBER QVINTVS.

Nunc dicenda mihi lugubria tempora, fama,
Clara Latinorum, qui post tellure repositos
Aegypti reges, habituros proxima regna,
Post cinem Pelles, oriens cui paruit omnis,
Diues & occasus domitori, quemque Philippo
Resituit Babylon, demonstrauitque putatum
Ammonis falsa Iouis ortum semine fama:

Assaraci existent de stirpe & sanguine creti
A Autor erit quorum qui Troia diffidit ignes.
Post reges autem multos, & bellipotentes,
Postque fera geminos natos balanti- vorantis,
Primus erit regum, cuius capitalis habebit
Litera bis decies, poterit qui plurima bello,
Et numeri formam primam denarij habebit.
Proximus hunc princeps sequitur, quæ litera signat
Prima elementorum, horrebit quem Thracia terra,
Et Sicilia, & Memphis: Memphis cui causa ruine
Culpa ducum fuit, & mulier seruire rebellis,
Per fluctus elapsa, feret quoque gentibus ille
Leges, & subiget cuncta, & post tempore longo
Imperium tradet cuidam, cui prima valebit
Litera tercentum, qui charum nomen habebit
Fluminis, & Persas, Babylonemque aggredietur,
Et tandem rigida percellet cuspide Medos.
Deinde notam trini numeri sortitus habebit
Imperium
Quem verò dominum nota quinquagesima signat,
Dirus erit serpens, spirans lachrymabile bellum,
Distentæque manus perdet sua originis olim,
Cunctaque turbabit certans, plebémque trucidans,
Et permulta patrans, bifidas & diuidet undas,
Et percellet Atho, sed funditus interimetur:
Deinde reuertetur, seseque Deo equiparabit.
Sed non esse Deum tandem Deus arguet ipse.
Post quem tres reges à sese alterna peribunt.
Hinc veniet quidam magnus, cesor que malorum,
Quem nota perspicue decies septena docebit.
Filius est huius (nota tricenaria monstrat)
Auferet imperium: post quem fatale tenebit
Imperium, numeri quem quarti littera signat.
Hinc quinquagenum numerum vir honestus habebit.
Quem sequitur, cui dat nota tricenaria nomen,
Gallus montiuagus, properans orientis ad arma.
Triste nec effugiet fatum, seffusque iacensque,
Mortuus externa tectus tellure premetur,
Floris de vento vocitanti nomen habente.

Aeneas,
Romulus
& Remus

I. Iulius
Cæsar.
Augustus

Antonius
Cleopa-
tra.
Tiberius.

Gaius.

Nero.

Opinor
hic intelli-
gi Symo-
nem ma-
gum. Gal-
ba, Otho,
Vitellius.
Vespasia-
nus.
Titus.
Domitia-
nus.
Nerua.
Traianus.
Gallus.

adrianus.

Post hunc argento galeatus, nomine Ponti
Dictus, regnabit: vir is optimus, omnia noscet.
Atque hæc, caruleis sub te insignite capillis
Optime, subque tuis excellentissime ramis
Omnia tempora erunt, tres rerum summa tenebunt,
Omnibus at tandem potietur tertius ille.
Torqueor infelix, dum tristia fata recordor
Isidis ipsa soror diuina oracula pandens.
Principio circum ima tua lachrymabilis ædis
Mœnades augebunt: atque in manibus sceleratis
Vna dies veniet cum tota feretur in arua

Ad sex atque decem cubitos Aegyptia Nilus, Abluat ut terram omnem, mortalesque rigentur, Et decor & terrae facies speciosa filebit.

In Mem-phum.

Memphi vicē Aegypti multū lachrymosa dolebis: Nam prius imperio terre dominata potencie Fies vilis, tū de celo clamet ipse Fulmineus magna voce: O fortissima Memphi, Olim mortales inter celebrata superbe, Infortunata, arumnosaque flebis, ut alta Immortale Dei cognoscas numen in Aethra. Pastus ubi tuus est, homines tumidissimus intres In natos etenim quoniam diuinitus unctos Es bacchata meos, iustisque immitis inique Vsa bonisque viris: ideo pro talibus ausis Talis habenda tibi vestis, pœneque luende: Iam tibi non inter sedes erit vlla beatos. Ex astris es lapsa, nefas tibi scandere celum. Hactenus Aegypto Deus hac me dicere iussit Tempus ad extremum, quo gens humana futura est Pessimā: sed durantque, maliq; malum opperitūtur, Iram immortalis celestis & altitonantis,

In idolorum cultoribus.

Prōque Deo lapides & fœta animalia, multa Religione colunt, trepidi, diuersaque: quorum Non vllus sermo, mens nulla, auditio nulla est. Singula nec fas est verbis simulachra referre Mortali fabricata manu, quos namque creauit Humaneque manus labor, ac industria mentis, Accepere deos, stulti, saxo ve, vel auro, Aere vel argento factos, ligno ve dolatos, Exanimos, surdos, constatos ignis in estu. Fecerunt illis frustra* Opprimitur Thmuis & Xouis: consiliūque Herculis atque Iouis frangetur, Mercuriique. Te quoque Alexandria altrix celebris Non cessabit bellum non*

* Quae fecisti ante superbe

Diu taciturna eris & reditus tempus * Nec tibi iam suavis potus fluat * * *

Vastabitque tuam terram vir pessimus omnem, Sanguineque inficiet, diris & cedibus aras, Barbarus, immanis, rabie demente tremendus, Ingentisque tue struēturus stragis acervos. Tunc eris vrbis olim felix, tunc plena laborum, Plorabitque tuis Asia omnis compta venustis Turpe caput donis, ad terram prona cadendo. Cui verò Persa contingent, bella mouebit Aegypto, occisisque viris predabitur omnem Victum, & rex Cissis missus diuinitus illis,

Vt sic tertia pars maneat mortalibus agris. Ipse ex occasu saltu veloce volabit, Terram desolans & vastans funditus omnem. Sed cum terribilis multum dirisque valebit, Iamque beatorum veniet populetur ut urbem, Rex quidam fortis missus diuinitus illis, Omnes excinet magnos regesque virisque. Sic hominum finis existet, deinde perennis Heu misero tibi cor, quid me narrare lacesis Aegypti miserum multo sub principe fatum? Igenus ad stultum Persarum solis ad ortus, Ius monstraque sint presentia, quaeque futura.

Diluium immitterent Euphratis fluminis undae, Et Persas perdent, & Iberos, & Babylonas, Massagetisque armis claros, atque arcibus omnes. Tota Asia igne ardens equor stillabit adusque: Pergamus insignis quondam, succisa peribit. Desertamque homines Pitane, vastaque videbunt. Lesbos tota petet fundum, peritūque peribit. Smyrnaque per praeceptis prolabens flebit: & olim Quae fuit insignis fama, celebrisque peribit.

Bithynij patria flebunt incendia terra, Et Syriæ magnæ Phœnicisque arbore crebra. Eheu te Lyciam, tibi quot molitur acerba Omnibus in miseram terram videntibus vltro, Vt flect ob motum tristem, latices & amarus Expers unguenti Lycia, id quod oleuerat olim. Et Phrygiam grauis ira manet, confluente dolore. Propter quem Iouis iuit eò Rhea, mansit & illic. Barbara gens ab eo Pontus, Taurique peribunt, Et Lapithas ad humum prostratos dispoliabit.

Thessalicos fines, vndosum flumen, & altum, Peneus perdet, auens homines auellere terra, Eridanus formas dicens generare ferarum. Græcos vexabunt, miseros. bis terque, Poëta, Quando ex Italia processum ruperit Isthmi Magna rex magnus Roma, similisque Deo vir, Iuppiter (ut perhibent) quem de Iunone creauit, Mellea qui dulci modulamine carmina fundens Per cœtus, perdet multos, miseramque parentem, Ausugiet Babylone malus rex, horribilisque, Quem male mortales omnes odere, bonique, Cum tot ob occisos, tum casa matre scelestum, Coniugibusque parum fidum, prauisque creatum. Et Medos autem reges, Persas & adibit, Quos Primos cupiit, decus & quis conciliauit Inuisa genti mali commentando per illos. Sastulit & Templum diuinitus edificatum, Et ciues igni miseros combussit, eoque Scandentes populos, quos iuste concelebrauit. Hoc etiam tremit rerum natura creato,

Et reges

Nero.

Et reges periēre, potestas mansit in illis. Perdiderunt magnamque urbē, populūque honorū. Sed cum Astrum stato magnum lucebit in anno, Quod solum perdet terram omnem, propter honorē Ipsi Neptuno primū posuere marino, Deque polo veniet sidus magnus in mare magnum, Aliūque exuret Pontum, atque ipsam Babylonem Italiae terram, per quam periēre frequentes Sancti Hebræorum fidi, delubraque vera: Tum verò duos patiere scelesti labores, Premia digna tuis factis, desertaque in omne, Tempus eris, tempus deserta manebis in omne, Osa solum proprium, quia delectata veneno es. Mater adulteri, marium teterrima nutrix Concubitus: urbs mollis, iniqua, scelestā, nefanda. Eheu urbs terrę prorsum impurata Latine, Menas vipersa, ad ripas viduata sedebis, Teque suam uxorem Tiberis lachrymabitur amnis. Impius est animus tuus, & cor cade cruentum. Nescis quid possit Deus, & quid cogitet, atque Sola (inquis) ego sum, non sum superabilis vlli: Nunc Deus æternus disperdet teque, tuosque, Nec super vlla tui in terra monumenta manebunt, Vt quondam, magnus tibi cum Deus auxit honores. Sola scelestā mane, & flagrantibus indita flammis Tartareas habita sedes inamabilis Orci.

In Mem-phum.

Nunc Aegypto tuos iterum deploro dolores. Memphi laborum autor otae πλνθεία τένορες In te pyramides audaci voce loquentur Python urbs olim gemina urbis condita iure, Tempus in omne file, ut finem des improbitatis. Triste scelus, Menas lugubris, facta dolore, Anxificis fletura malis, vidua omne per euum, Annosa effœta es mundum tu sola gubernans. Verum quando super sordenti vestiet album Parce vestitum, nolim nasci ve velle

In Thebæ.

Thebe quid facta est tua tanta potentia? dirus Perdet homo populum: tu pullo induta colore Lugebis sola infelix, & premia digna Accipies factis, quæcunque scetesta patrasti. Cernenturque tui planctus, ignara pudoris. Syenen perdet vir magnus: vique subacta Teucharis Aethiopum nigris habitabitur Indis. Pentapoli, flebitque Soea vir robore magno, O Lybia fletura, quis enarret tua damna? Quis te autem Cicerene hominū miserabile flebit? Non unquam deerit tibi tristis tibi perdit a luctus.

In Gallos

In Gallis auro locupletibus, atque Britannis, Oceanus multo resonabit sanguine plenus: Quippe Dei natus ipsi quoque damna tulerunt, Tum cum Sidonis rex Phœnix Gallica multa Agmina de Syria deduxit, teque peremit.

Ipsa Rauennaque ad cadem dux exitiū. Prestantes animi Aethiopes, Indi que pauere. Cum perstringet enim Capricornu circulus axis, Taurus & in Geminis medio vertetur Olympo, Et Virgo ascendens, & zona tectus amictu Sol frontem ductor totum peragrabit Olympum, Ardore ingenti flagrabit ab ethere tellus, Astrorumque nouum certamen surget, ut omnis India & Aethiopum tellus confidat in ignes.

In Aethiopes & Indos.

Tu quoque deplora tua tristia fata Corinthe: Nam cum tergemine voluendo flamme Parce Nentes deducant fallaciter aufugientem, Ad sortes Isthmi sublimem, dum videatur Omnibus is, ferro qui rupem ruperit olim, Vastabitque tuas late fataliter oras:

In Corinthum.

Nero.

Nam Deus huic vires dedit efficiendi, Quae potuit regum cunctorum nemo priorum. Regis ut infandi comedantur membra parentum. Naque manent cunctos homines caedesque metu que, Propter magnam urbem, & populū virtutis alūnum, Prouida quem semper durante cura tuetur.

Inconstans, peruerse, malis circumdate fatis, Principiumque mali, mortalibus exitus ingens, Quem natura malis fatis infensa creauit: Triste nefas, dirum, monstrum mortalibus ingens: Quis tibi quis bene vult? quis non irascitur intus: In te quis vitam amisit rex precipitatus: Omnia turbasti miser, sentina malorum, Et per te pulchri nutauit machina mundi, In lites nostras, hec mobilis obuice forsan.

Quo pacto dicis tibi persuadebo? quod in te Si quid repreado, dico solis iubar inter Mortales olim clarum fuit, irradiante Lumine concordiatum: totique suauem Humano generi, diffundens lingua liquorem Exiit, & pergebat, & omnibus orta dies est. Ergo summorum viliissime causa malorum, Aduenient illis gladius luctusque diebus, Principiumque mali mortalibus exitus ingens, Quem natura malis fatis vitiatā creauit.

Tristem audi famam, pestis mortalibus atrox. Verum cum bellis iam Persica terra carebit, Et peste & gemitu: tunc illo tempore viuet Iudaicum diuum genus, & celeste beatum, Qui terra mediis habitabunt finibus urbem Diuinam, & magnis ambibunt manibus usque Ad Ioppen, celsas tangentes culmine nubes. Non iam terribili sonitu tuba bella ciebit. Non hostes manibus furiosis interimentur, Sed statuent mundo praecleara trophaea malorum.

Iofuz.

Ad Iudæā

Existētque olim quidam vir ab æthere præstans.
 Cuius frugifera distendit in arbore palmas
 Optimus Hebræus, licuit cui sistere solem,
 Clamando pulchris verbis, castisque labellis.
 Desine iam mentem cruciare, & pectora curis,
 Diua genus, summæ locuples, optate Deo flos,
 Lux bona, delubrum venerabile, germen amœnū,
 Vrbs elegans, Iudæa venusta, & laudibus alma.
 Persica non deinceps Græcus bacchabitur arua,
 Impurus, duram qui fert in pectore mentem.
 Sed nati multum decorabunt egregij te,
 Et modulata sacris dicent tibi carmina linguis,
 Omnigenisque Deo sacris, precibusque litabunt.
 Ex paruisque malis quicumque tulere labores,
 Multo plura malis iusti bona leta tenebunt.
 At mali, in æthera qui linguam iecere scelestam,
 Cessabant inter sese maledicta referre,
 Seque abdent, donec fiat mutatio mundi
 Igneus existet verò de nubibus imber,
 Nec iam homines pulchras carpent telluris aristas:
 Nec satio prorsum fiet, nec aratio, donec
 Norint mortales numen quod cuncta gubernat,
 Æternum, neque iam morti subiecta colantur,
 Aut canis, aut vultur, quorum monstravit honores
 Oribus Ægyptus stultis, fatuisque labellis.
 Sancta sed Hebræis erit, & feret omnia tellus,
 Et de rupe fluent latices, linguaque, suaves,
 Omnibus & iustis lac immortalis scatebit.
 Quippe quibus genitore Deo præstanteque solo
 Fretis, magna fuit cordi pietasque fidesque.
 Verum quid tandem sapiens mihi suggerit hæc menses?
 Te te Asia infelix tristi deploro querela,
 Ionumque genus, Carumque, auròque scatentum
 Lydorum, heu, Sardis, heu multum Trallis amœna:
 Eheu Laodicea, vrbs pulchra: peribit ergo
 Motibus eversa terra, puluisque redacta.
 Ast Ephesi struētum Dianæ nomine sanum,
 Motibus & vasto subter mare fidet hiatus,
 Præceps, ut naues rumpunt si quando procellæ,
 At lacrymas Ephesus recubans ad littora fundet,
 Et quod erit nusquam templum gemebūda requirit
 Tum Deus indignans æternus, in æthere degens,
 Fulmine præcipites sceleratos desuper vret.
 Pròque hyemis glacie fiet tunc temporis æstas,
 Tunc homines placida tandem requiete fruuntur.
 Nam pater omnipotens sceleratos eruet omnes,
 Fulgureque, & tonitru, flagrantēque fulmine diras
 Exercens iras, & delens flagitiosos,
 Terraque defunctos plures portabit arenis.
 Nam veniet quoque Smyrna, suū plorādo Lycurgū
 Ad portas Ephesi, porro magis ipsa peribit.

In Agam.

In Ephesi fanum.

Cuma autem demens cum factis numine lymphis,
 In manibus diuūm, sceleratorumque virorum
 Deiecta, haud tantum saltabit in æthera deinceps,
 Verum in Cumæis remanebit mortua lymphis.
 Tunc aduersa simul degentes perpetientur,
 Nam genus inuisum Cumanū, gensque proterua est.
 Hinc postquam in cineres fuerit mala terra redacta,
 Lesbos in Eridanum per secula tota peribit.
 Eheu te Corchæa venusta vrbs, desine luxum.
 Solaque diuitiis Hiera ô spaciōsa posita,
 Sede quidem multi luctus potiere cupita,
 Complānata iacens ad flumina Thermodontis.
 Petrosa & Tripolis Meandri ad fluminis amnē,
 Nocturnis undis repleta in littoris ora,
 Omnino perdet diuinum consilium te.
 Ne me vicinam Phœbi vastare volentem
 Terram
 Miletum mollem delebit fulmen ab alto,
 Accepit quoniam Phœbi fallacia dicta,
 Consiliumque virum prudens, curamque sagacem.
 Parce ô omniparens tenere terræ atque feraci,
 Iudæa magna, tua quo decreta feramus.
 Hanc etenim primam nouit per munera numen,
 Vt videant omnes diuino munere primam
 Mortales hanc esse, Deo præcellere dante.
 Infelix aueo spectare negocia Thracum,
 Et murum bimarem per pulueris aëra plenum,
 Fluminis in morem pisoso gurgite ferri.
 Helleponte eheu, vastabunt Assyrij te,
 Pugnaque teque tuasque euertet Thracia vires.
 Rexque Macedonius Ægypti depopulabit.
 Robur & imperij peruertet barbara pubes,
 In Pifidis Lydi, Galatæ, Pamphylj, omni
 Cum populo armati, certamen triste tenebunt.
 Italia infelix, deserta, infleta manebis,
 In terra viridi, in saltum sylvamque redacta.
 Diuinam vocem ritu exaudire tonitrus.
 Iam non existent flammantia lumina solis,
 Lumine nec claro splendebit luna deinceps,
 Cum Deus extremo regnabit tempore: verum
 Omnia per terras caligo nigra tenebit,
 Atque homines ceci, plangorque furor que ferarum
 Tempore erit longo tunc, cognoscatur ut ipse
 Rex Deus, omnia qui celo speculatur ab alto.
 Nec verò tunc ipse suos miserabitur hostes,
 Agnorumque ouiumque greges, vitulos & opimos
 Macchantes, vitulos magnos, & cornibus aureis,
 Ex animis rebus, diuisque ex marmore factis.
 Quod fas est, iustisque placet, sapientia habetor,
 Ne Deus æternus succensens deleat olim

In Cumā.

Leibuff Corchæa

Hiera.

Tripolis.

Miletus.

In Iudæā.

In Thracas.

Hellepontus.

In Macedonas.

In Italiā.

Omne

Nero.

Omne genus, vitæque hominū, stirpēque nefandæ
 Æternus genitor, sapiens Deus usque colatur.
 Sub Lunæ finem postremo tempore bellum
 Ingruet insanum, fallax, ac infidiosum.
 Matris & occisor quidam de finibus orbis,
 Vir fugiens veniet, spirans immane, fremensque,
 Omnes qui terras vastabit, & omnia vincet,
 Ante hominesque omnes prudenter cuncta videbit.
 Propterquam peritque, & protinus auferet ipsam,
 Et multos homines perdet, magnosque tyrannos,
 Exuretque omnes, alius faciebat ut olim.
 Rursus & attollet collapsos amulus idem.
 Ast ex occasu nascentur plurima bella,
 Per ripasque cruor rabidos manabit ad omnes.
 Atque Macedonię stillabit bilis in aruis,
 Auxilium occasus querens, regique ruinam.
 Tunc tempestatum perflabunt flamina terram,
 Infaustoque solum bello replebitur eius,
 Inque homines ignis de celi depluet oris.
 Ignis, sanguis, aque, fulmen, nox ætheris atræ,
 Et belli clades, atque in caligine cædes.
 Et reges omnes perdet simul, eximiosque:
 Sic belli exitium capiet miserabile finem.
 Nec quisquam gladiis aut ferro belligerabit
 Post ea: nec telis, que deinceps esse nefas est:
 Sed sapiens populus gaudebit pace superstes,
 Aduersa expertus, letis ut deinde fruatur.
 Sic belli exitium capiet miserabile finem.
 Nec quisquam gladiis aut ferro belligerabit
 Post ea: nec telis, que deinceps esse nefas est:
 Sed sapiens populus gaudebit pace superstes,
 Aduersa expertus, letis ut deinde fruatur.
 Matrum cesores, animos cohibete feroces,
 Audacesque manus, qui sacros instituitis
 Concubitus olim puerorum, prostibulisque,
 Que fuerant castæ, meretricis prostituitis,
 Flagitiis victas, & sædæ sollicitatas.
 In te nam mater nato commixta celeste est,
 Concubuitque suo genitori filia sponsa.
 In te etiam miserum reges os commacularunt,
 In te homines pæcudum coitum inuenere infandi.
 Deplorata sile, scelerata, vrbs luxuriosa.
 Non iam perpetuo seruat as somite flammæ
 Virginea inuenient in te, diisque puella.
 Extincta est isthic eades per amabilis olim,
 Tum, cum præcipitem flamma superante secundam
 Vidi labentem manibus crudelibus ædem,
 Ædem perpetuo florentem: numine templum
 Augustum, a sanctis structum, semperque futurum,
 Ipsius ex animo speratum, & corpore, quippe
 Numen ab obscura terra non segniter ornat.
 Nec lapides apud hos opifex fabricauit acutus:
 Nec saxum mundi cultum est errore, vel aurum.
 Sed magnum Patrem cunctorum, quos Deus afflat,
 Sacrificando Deum coluere, sacrisque litando.
 At nunc quidam rex ignobilis atque scelestus,
 Præstantum numero magno comitante virorum

* Sic forte appellat Romanos ob Neronem matricidam

Venit, & hanc prostravit, inextructamque reliquit
 Ipse immortalē in terram grassatus obiuit,
 Nequum tale fuit signum mortalibus ullum,
 Vt magnam urbem alij videantur diripuisse.
 Venit enim celi vir ab alia sede beatus,
 In manibus gestans diuino munere sceptrum,
 Omnes qui pulchrè vicit, retulitque donorum
 Diuitias ipsas, quas diripere priores:
 Atque solo cunctas vrbes multo eruit ignis,
 Et dedit in flammæ populos hominum ante malorū.
 Præcipueque Deo dilectam reddidit urbem,
 Et sole & stellis & luna splendidiorē.
 Illic ornatum posuit, tum condidit abnum
 Corporeū pulchrum templum, turrimque sub auras
 Multis in stadiis magnam produxit & amplam,
 Ipsas tangentem nubes, cunctisque videndam:
 Omnes ut iusti videant, omnesque fideles,
 Splendorem æterni, spectacula dulcia, Patris.
 Ortusque occasusque Dei celebravit honores.
 Non etenim deinceps mala sunt mortalibus ægris.
 Furtiue coniugij, in puerisve nefanda libido:
 Aut cades, turba: sed est lris omnibus aqua.
 Vltima sanctorum sunt tempora: namque ea condit
 Altitonans, opifex templi super omnia magni.
 Eheu te Babylon, solum aurea plantas,
 O regina vetus, que mundum sola gubernas,
 Vrbs olim magna & celebris, non amplius aureis
 Montibus, Euphratis liquidas residebis ad undas:
 Tempore sternēris motus, ut cuncta domares,
 Parthi fecerunt acres, os comprime sæda
 Gens Chaldeorum: ne cura, ne ve rogato,
 Quo pacto Persasque reges, Medosque domabis.
 Proque malis verbis pœnas dabis hostibus acres.
 Porro siccus erit postremo tempore pontus:
 Tum nec in Italiam vadent per cerula naues.
 Tunc Asia illa ferax rerum, rediget in undas.
 Cretaque campus erit: feret & mala tristia Cyprus
 Et Paphus ut sapiat, patietur tristia fata.
 Et Salamina urbem magnam, mala tristia passam
 Tunc erit infelix, sterilisque in littore tellus.
 Cypria, non pauca vastabunt arua locustæ.
 Spectandoque Tyrum mortales flebitis agri.
 Phœnice grauis ita tibi est ventura ruina.
 Vt verè plorent casum Sirenes acerbum.
 At quinto seculo, cum clades desinet olim
 Ægypti, reges cum miscebuntur iniqui,
 Omnigene gentes Ægyptumque aggrediuntur:
 Inque Macedonia, Liciisque, Asiaque tumebit
 Exitiale, & humum sparsurum sanguine bellum:

In Babylonem.

In Agam.

Quod Roma reprimet rex, occiditque potentes.
 Hinc postquam hybernis niuibus iam defluet aer,
 Et fluij ingentes, & maxima stagna rigescerit,
 Protinus inuadent Asia oras barbaraturba,
 Et duros perdent, quasi sint sine robore, Thracas.
 Tunc homines mæsti uescerentur carne parentum,
 Et tales epulas fame, sic urgente, vorabunt:
 Prebebitque feris mensam domus omnis: & ipse,
 Et uolucres, omnes mortales dilacerabunt.
 Oceanisque (malum) flumio fundente, rubebit.
 Sanguine stultorum, reuolutaque corpora merget.
 Sic demum parua tellus requiete fruetur,
 Vt numerusque uirum, matronarumque sciatur.
 Innumerum uerò flebit gens dura sub orbis
 Occidui finem, ne rursus ascendere possit,
 Oceani remanens ut perfundatur ab undis.
 Nam multorum hominum uidit commissa nefanda
 At magnum cælum nox circumfusa tenebit,
 Obducetque cauum nigror densissimus orbem.
 Rursus deinde bonis ostendet quæ sit eundum
 Lux diuina uiris, qui laudauerunt Tonantem.
 Isthæa infelix, Nili remanebis ad amnem,
 Sola furens Manas, permixta Acherontis arenis:
 Fama nec ulla tui toto remanebit in orbe.
 Tunc Serapi sedens in saxo, multa dolebit,
 Magnaque in Ægypto infelice ruina iacebit.
 Quique per Ægyptum studuere tibi, acriter omnes
 Te flebunt: sed queis illasa in pectore mens est,
 Noscent te nihil esse, Deum quicumque celebrant.
 Deque Sacerdotum numero quidam uir amictus
 Lino: Agedum (dicet) delubrum constituamus
 Formosum, uerumque Dei: prauosque parentum
 Mutemus ritus, factos cretaque, petrisque
 Qui coluere Deos, stulti, festisque sacrisque.
 Mutemus mentes: celebretur carmine nostro
 Eternus genitor, pereuntis nescius aui,
 Rex uerus, rerum cui summa potentia, semper
 Magnus, quique animas fecit, nutritor earum.
 Tunc & in Ægypto templum uisetur, & ingens,
 Et castum, quod sacra feret coniuncta Deo gens:
 Aeternamque dabit Deus illis ducere uitam.
 Sed cum desertis impura gente Tryballis
 Aethiopes ueniens, & uictor erit, & ægypti
 Incipient cladem, quo fiant postera cuncta.
 Nam templum tollet, quod magnum Ægyptus habebit.
 In terrasque Deus duram illis deplet iram,
 Vt pereant cunctique mali, cunctaque nefandi.
 Nec penitus deinceps parceretur finibus illis,
 Quod non seruauere, Deus quod tradidit ipsis.
 Ipsa minas Solis uidi splendentis in astris,
 Nec non & sequas iras in fulgure Luna.
 Parturiere (Deus permittit) sidera pugnam.

In occide-
tales.

In Sera-
phim.

Onias, O-
nia: ponti-
ficis filius
Ioseph.
Ant. lib.
13, cap. 6.

Nam longè pugnam flamma pro Sole ferebant.
 Lucifer instabat pugna, uergens terga leonis.
 Est etiam luna mutata ærumna bicornis.
 Percussit iuuenis tauri neruum Capricornus.
 At reditum rapide Capricorno Taurus ademit.
 Oriónque iugum summorum sede remouit.
 Et uirgo gemino mutabit in ariete sortem:
 Abdita Pleias erat, zonamque Draco ipse negauit.
 Pisces immensi cinctum subiere leonis.
 Cancer non mansit, namque Oriona timebat.
 Scorpium in caudam subit, præstante leone.
 Elapsus canis est flammato solis ab igne.
 Luciferi uires accendat Aquarius acres.
 Commotum cælum pugnantis perculit ipsum,
 Iratumque ipsos in terras præcipit auit.
 Sic uada ad Oceani deiecti proimus omnem
 Terram incenderunt, mansit sine sidere cælum.

LIBER SEXTVS.

ATerri magnum natum cano pectore ab imo,
 Cui solium geni: or tribuit supremus habedū
 Nondum progenito, siquidem de corpore duplex
 Exiit, est autem perlutus fluctibus amnis
 Iordanis, glaucō cuius pede uoluit unda.
 Ex igne ex primo primus Deus, & te & idem
 πνεύματι γινόμενον λευγῆς περιγεσσι πελεῖν.
 Flos autem purus florebit, cuncta serenans,
 Ostendetque hominum generi callisque, uiasque
 Cælestes: omnes sapienti uoce docebit.
 Iustitiam tradet, populum alliciendo uel hostem,
 Cælestis iactando genus laudabile Patris.
 Pacabit fluctus, a morbis eruet egros:
 Vitam defunctis reddet, pellētque dolores.
 Et panis de fonte hominum satias erit uno,
 Cum domus effundet stirpem Dauidica, cuius
 In manibus totus mundus, tellus, mare, cælum
 ἀράξει δ' ἐπὶ γῆς οἶον ποτὲ πρῶτα φανέντα.
 εἶδον ἄψ' ἀλλήλων πλάσσαν δύο γεννηθέντα.
 Tempus erit, cum spe tellus gaudebit alumni,
 At solam Sodoma tellus mala dira manent te.
 Namque Dei, male sana, tui te notio fugit,
 Sensibus humani ludentis: nempe coronam
 De spinis illi posuisti, iniuria maior
 Quo foret: & potum sudisti fellis amari.
 Ergo tibi strages ingentes spiritus edet.
 O lignum felix, in quo Deus ipse pependit.
 Necte terra capit, sed cali rocta uidebit,
 Cum renouata Dei facies ignata micabit.

EX LIBRO SEPTIMO.

VRbes inter eris prima, & te prima necabit
 Orba uiris, uerum non uictus uilius expers.
 Dele, natabis tu, perque undas mobilis ibis.

Hæc con-
fusa sunt,
quorum
pars est in
libro pri-
mo.

Cypre,

Cypre, maris uerò te uxoriam diruet unda.
 Sicilia, exuret te, qui in te exesuat ignis.
 Nec uitare Dei terrorem inamabilis unda.
 Noe quidem uenit fugiens ex omnibus unus.
 Nabit humus, nabunt montes, innabit & eter.
 Omnia fluctus erunt, perdentur & omnia fluctu.
 Sed uenti ponent, atque atas altera surget.
 O Phrygia, in summas undas tu prima micabis:
 Prima Deum uerò pulsa pietate negabis,
 Gratificans alijs simulachris perdita, que te
 Perdent, infelix, multis uoluentibus annis.
 Aethiopes miseri, lugubria funera passi,
 Cadentur gladiis tremefacto corpore duris.
 Ægyptum pinguem, que semper floret aristis,
 Quam refluens ebriat septeno flumine Nilus,
 Mutua ciuili prædatio, deinde repente
 Efficient non diuum homines mortalibus Apim.
 Eheu Laodicea, Deum neque uideris unquam,
 Et falsum dices audax: æstuque cremabit
 Te ipse Deus magnus genitus, qui sidera multa
 Efficiet, mediūque axem suspendet in Aethra,
 Ingentemque metum statuet mortalibus, altam,
 Undique quam multo circumdabit igne, columnam,
 Cuius perdentur homines aspergine fontes.
 Nam communis erit rex olim tempus, ibique
 Placabunt homines numen, neque tristia damna
 Sedabunt: quorum domus est Dauidica causa.
 Conciliauit enim solium Deus ipse, deditque
 Ipse, sub pedibus uerò Genij dormibunt.
 Quique pyras monstrant, etiā qui flumina monstrāt,
 Quique urbes seruant, etiam qui flamina mittunt.
 Sed multos homines inuadet uita molesta,
 Insinuans animis, humanaque pectora mutans.
 Sed de stirpe nouum cum germen lumina soluet
 τῶν κτισθῶν ἢν ποτὲ πᾶσα τροφὴν διεσθάνη περιεσθῆν
 καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ χερσὶν ἔσται πᾶσι, ἄλλ' ὅταν ἄλλοι
 Cum gens Persarum regnabit bellipotentum,
 Protinus existet, ob sponсарum improbitatem,
 Infandi thalami, nam natum mater habebit
 Inque uicem natus peccabit coniuge matre.
 Filia succumbens patri qui barbarici
 Mos est huic faciet somnos, sed posterus ipsis
 Romanus Maurors exurget cuspide multa,
 Multamque humano foedabunt sanguine terram.
 Tunc Italus fugiet bellator cuspide uictus,
 Calatūmque auro florem in tellure relinquent.
 ἐκ προμολόντων φέρονσ' αἰὲν σημαῖον ἀνάγκης.
 Porro tempus erit, cum satis tota sinistris
 Ilias haud nuptum, sed combibet improba bustum.
 Atque ibi plorabunt nympha miserabile, quando
 Non nouere Deum, sed semper tympana pulsu
 Tangere, semper eis crepitacula plaudere cura est.

In Phry-
giam.

In Aethio-
pes.
In Aegy-
ptum.

De Chri-
sti Bap-
tismate.

Christi
miracul-
a.

In Hiero-
solymis.

In Troia-
nos.

Fata require, tibi Colophon grauis imminet ignis.
 Thessalia infelix nymphis: non amplius aut te,
 Aut cinerem cernet iellus, nam sola natabis
 A terra fugiens, & erummosa, relicta:
 Et praebebis eis belli uilissima sordem,
 Et rapidis fluminis, & duro diruta ferro.
 O miseranda Corinthe, grauis certamine Martis
 Circundaberis, & tuos mutua uulnera perdent.
 τὴν τε σὺ δὲ ἡλίχη λίβη μόνη, εὐσεβέων ὄψι
 ἀνδρῶν χάρις εἰς ὀλίγη φανήσε διοσίης
 ἀστυεῖα κοίτη φοινίκων ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν.
 οἱ ἐπερευρημένη καίτοι βάρη* ἰας ἄλλου
 Non nosti miseranda tuum, quem proluit olim
 In Iordane Deum.
 ἐν τριτάτοις καὶ ἐπτατο πνεύμα πολλῶ
 Qui prius & terra fuit, & stellantibus oris,
 Factus uoce Patris princeps, & flamine sancto:
 Corpus & indutus celer in patris euolat ades.
 At magnum cælum tres turres condidit illi,
 In quo nunc habitant genitricis numinis almae,
 Spes alacris, pietas, & dulcis religio, quæ
 Non auro gaudet, non argento, sed honestis
 Cultibus humanis, sacrisque, & pectore iusto.
 Vt uerò facias magno, eternoque Tonanti,
 Augustoque, sacrum: non thuris in igne liquefcet
 Mica tibi, nullus cultro maetabitur agnus:
 Sed consanguineo cætu stipante tuorum,
 Agrestes captas in cælum lumina tendens
 Mittes cum precibus uolucres: lymphaque liquorē.
 Igni libabis puro, sic uoce locutus:
 Qui te progeniit uerbum castis Pater undis
 Mitto pater, referat properè quæ uerba, uolucrē.
 εἰδὼν σὲν βᾶπτισμαδὶ οὐ πρὸς ἐξεφάσθης.
 Nec portam claudes, si quis tibi uenerit hospes
 Indigus, ut fame se defendas, pauperieque:
 Sed caput illius sumpta conspergito lympha,
 Terque tuum uenerare Deum, sic uoce profatus
 Non amo diuitias, tenuisque aliquando uicissim
 Accepi tenuem, pater accipe uota secundus.
 εὐσεβεία δὲ αἰσῶσι σοι, ἀπὸ τῶν γενῶν ὅτι δὲ ἀνῆρ
 μὴ θλίψῃς με θεοῦ ἱερὸν σέβας, ἐν δὲ δολιχῶν
 ἀγῶνι ὁ δούλοσεν περὶ γενεῶν ἐλεχθῆν*
 Confirma miserum mihi cor pater, intueor te,
 Inuolatum te quem non fecit manus ulla.
 Sardo nunc grauis in cineres conuersa iacebis,
 Insula iam nec eris, decados cum uenerit eunum.
 Nauaque te nusquam existentem queret in undis
 Alcyonisque tuum flebunt lachrymabile funus.
 Aspera Mygdonie, specula in superata profundi,
 Omnem per seriem seclorum tota senesces,
 Perdita feruenti uento, lymphata dolore
 Gallia, difficile que montibus accolis Alpes,
 Omnis arenarum cumulis operi bere, nec iam

In Colo-
phonem.
In thessa-
liam.

Christus.

Vasa facta

In Sardo,

In mygdo-
nien.

In Gallia

Fruges, aut segetes paries, herbasque: sed omni
 A populo deserta, gelu glacięque rigebis
 Eternum, culpamque lues quam perditā nescis.
 Roma ferox animi, post fracta Macedonīs arma
 Fulgure perstringes calum, sed te Deus omni
 Robore priuabit, cum firma videberis esse
 In primis, at tunc tibi talia vociferabor.
 Perspicuum periens olim clarumque sonabis.
 Plura quidem dictura tibi sum Roma deinceps.
 At nunc te Syria infelix miserabile ploro.
 Thebæ inconsulta, vobis sonus horridus instat
 Vocalis litui: vobis sonitum tuba tristem
 Emittet, terramque perire videbitis omnem.
 Eheu infelix, eheu mare perfidiosum.
 Omne vorax ignis te perdet: tu sale gentes,
 Tantus enim terris insaniet ignis, aqua vis
 Quanta fluit, terram delebit funditus, vret
 Montes, siccabit fontes, fluuiosque cremabit.
 Mundus erit iam non mundus, populique peribunt,
 Heu miseri ardentes, & calum suspicientes,
 Celum non astris rutillum, sed ab igne laborans.
 At non perdentur subitō: sed corpora sensim
 Tabescent, animi totos vrentur in annos.
 κείη δὲ ο βασιλεύει δὲ νόμον εἰδήσοῦσι.
 οὐκ ἀπόφρητον ἔόντα. βίαιόμηναι δὲ ἀρα καὶ οὐκ
 ὄντινα τοῦ μῆτασι θεῶν ἐπελάξαιτο βασιλεύει
 θεοδωμένῃ, καὶ πῶν δὲ αἰ. θεῶν ἀλγία δέγναι.
 In primis autem augentur, qui nomine lucri
 Turpia pradicent, augentes tempus acerbum.
 Hebraei sanè sciderint cum tergus ouile,
 Mendaces referent, quæ non sunt dicere iussi:
 Verba quidem dantes, facientes lucra dolorum,
 Qui mores vertent, nec iusti pellicientur,
 Quisque Deum planè sincero pectore placant.
 Tertia sed cum fors vertentes duxerit annos,
 Octauo primo mundus spectabitur alter,
 Nox incredibili caligine longa manebit,
 Tunc exhalabit teterrima sulphuris aura,
 Nuncia cladis: eis fame dehinc, & nocte peremptis.
 Tunc hominum gignet puras in pectore mentes,
 Restituētque genus, fuit ut tibi tempore prisco.
 Iam nullus sulcas curuo profcindet aratro,
 Terra nec à bubus ferro scindetur acuto.
 Nec spica, nec erunt sarmenta sed omnibus vna
 Roscida Manna simul mandetur dentibus albis.
 Nec Deus abfuerit illis, qui cuncta docebit,
 Vt scelerata me: nam quæ scelera ante patraui
 Prudens & studio peccandi perditā feci.
 Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt,
 Iuręque iurando quosuis periura ligau.
 Exclusi tenuis, & per mollissima rura
 Quoslibet admisi, magni secura Tonantis.
 Propterea igni sum consumpta, euoque, nec ipsa

Mundi
conflagra

Vlmitē
poris fac
licitas.

Sibylla
admonet.

Viuam, sed perdet durum me tempus, ibique
 Constituent homines bustum mihi ἐπιταφίον μὲν οὐκ
 θαλάσσιον.
 Me periment saxis ἐπὶ μοι γὰρ πατὲρ λαλοῦσα
 Charum dat natum: me cadite, cadite cuncti,
 Sic et enim viuam, atque in cælum, lumina figam.

LIBER OCTAVVS.

Terribiles toti mundo diuinitus iras
 Postremi seclis venturas tempore pando,
 Omnibus humanis effando futura per urbes,
 Ex quo collapsa turri discrimina lingue
 Sumpserunt hominum, variato munere vocum.
 Principio Egypti, Persarum postea regnum,
 Medumque, Ethiopumque, ac Assiriae Babylonis.
 Deinde Macedonia fastus effata minaces,
 Italiae quintum clarum dirumque recludo,
 Extremum pariet quod mundo tristia multa,
 Conatusque hominum consumet totius orbis,
 Occiduasque feros reges perducet in oras,
 Et leges ponet populis, & cuncta domabit.
 Sed mola postremo pinset diuina farinam.
 Omnia tunc ignis perdet, vertetque minutum
 In cinerem, celsos montes, & corpora cuncta,
 Donec causa mali cunctis dementia habendi.
 Nam fallacis erit auri, argentique cupido.
 Nil etenim censent homines prestantius istis:
 Non lumen solis, non calum, non maris æquor:
 Non vastam terram quæ procreat omnia non qui
 Donat cuncta Deum, genitorem totius orbis:
 Non fidei, non plus tribuunt pietatis amori.
 Impietatis fons, perturbandi ordinis autor,
 Belli causa, hostis pacis, dementia habendi:
 Quæ patribus natos, patres inimicat alumnis.
 Connubiis nec honos, auro presente, manebit.
 Terra omnis metas, custodes æquor habebit,
 Omnibus astute diuisa scatenibus auro,
 Vt terram semper videantur velle tenere.
 Diripient tenues, ut agris maioribus ipsi
 Quæsitis, illos cogant seruire superbi.
 Quod nisi terra procul cali stillantis ab oris
 Sic remota foret, non lux foret omnibus æqua,
 Sed quæ sita auro solis locupletibus esset,
 Pauperibusque alium mundum Deus ipse pararet.
 Par tibi de calo, sublimis vertice Roma,
 Adueniet clades, & flexo vertice prima
 Complanageris, & tota absumeris ab igne
 In noua deurgens sola: diuitiæ quæ peribunt,
 Inque tuis degent vultusque lupique ruinis.
 Tunc deserta, quasi nunquam sis nata, iacebis.
 Tunc ubi Palladium? quis te Deus asseret auro,
 Æreue, vel saxo factus? consulta senatus

Italix im
perium,
omnium
postremū

Inauaros,

Inauaros.

Roma
ruina.

Tunc

Tunc ubi sunt? Rheæ Saturnique propago,
 Aut Iouis? & quorum tot religiosa colebas
 Manes exanimos, simulachraque luce carentum?
 (Infelix quorum se iactat Creta sepulchris)
 Sedibus exornatis vita sensuque carentes?
 Sed tibi cum reges fuerint ter quinque potentes,
 A quibus occasus mundi subigetur, & ortus:
 Rex erit albenti galea, qui nomen habebit
 Vicini Ponti: mundum pede viset iniquo,
 Munera conquiret, magnum auri pondus habebit:
 Nec non inuisi argenti plus congeret, atque
 Detectum soluet, mysteria cuncta tenebit
 Arcana magici: puerum monstrabit & ipsum
 Esse Deum: tollet, sancte quacumque coluntur.
 A capite, erroris, cunctis arcana recludet.
 Ex illo tempus flendum, quia recte peribit.
 Preque potens populus, urbs corruet, inquiet olim
 Nascens continuo venturum tempus acerbum.
 Tunc tua lugebunt tristissima fata videntes,
 Et miseram sortem, patres, natique tenelli,
 Eheu lugebunt mortas ad Tybridis vndas.
 Post hunc regnabunt tres vltima tempora habentes,
 Implebuntque Dei celestis nomina, cuius
 Imperium nunc est, & tempus in omne manebit.
 Vnus sanè qui plenus diu sceptrā tenebit,
 Rex nimis infelix, qui totius in sua testa
 Congeret orbis opes, seruans, ut quando redibit
 Extremo caesor matris fugitiuus ab orbe
 Omnibus has donans, Asiam locupletet abunde.
 Tum tu purpureo imperij nudata nitore
 Flebis, & in pullo luctus iterabis amictu.
 O rex iactator, Roma prognate Latina,
 Iam tuus haud fama factus celebrabitur vlla,
 Prostratusque semel nunquam miserande resurges
 Gloria namque cadet gestantium aquilas legionum.
 Quò tibi tunc vires? quæ te armis terrā iuuabit,
 Per te nequiquam seruire coacta, scelestē?
 Nam genus omne hominum toto turbabitur orbe,
 Cum pater omnipotens veniet, folioque sedebit,
 Vt viuos, functosque, ut totum iudicet orbem.
 Tum nec amicus erit nato pater, ipse vte patri
 Filius, ob subitos casus, atque impietatem.
 Ex illo excidium, gemitusque, fugasque maneto,
 Oppida quando ruent, & tellus edet hiatus.
 Ignifer ergo draco liquidis cum venerit vndis,
 Prolixo cum ventre, tuosque fouebit alumnos
 Instantis famis & ciuilibus tempore belli:
 Tum finis mundi, tum lux extrema propinquat,
 Iudiciumque Dei æterni lectisque, probisque.
 Sed Romæ precedet ineluctabilis ira.
 Infelix vita adueniet, tempusque cruentum.
 Eheu immans regio, gens barbara valde,

Adrianus.

Antonius.

Tyberius.

Nero.

Aescula
pius Ro
mam ad
uectus.

In romā.

Non animaduertis, nuda unde, indignaque solis
 Veneris in lumen, repetas ut rursus eandem
 Nuda locum, postremo in ius ventura seuerum.
 Vt iura exercens iniuste
 Sola giganteis manibus, quaqua patet orbis,
 Delapsa ex alto terris habitabis in imis,
 Sulphureque, & naphtha, multoque bitumine, & igni
 Vanesces, & eris cinis ardens tempus in omne:
 Quisquis & aspiciet, lugubres audiet ishinc
 Planctus, inque Orco dentes stridore crepantes,
 Et te dira tuis tudentem pectora pugnis.
 Illic diuitibus par nox est, pauperibusque
 Omnibus, è terra nudi, nudi sub eandem,
 Crescentis vitæ tempus, mox exitus aufert.
 Nullus seruus tibi, non est herus, atque tyrannus:
 Non rex, non tumidus ductor, non legibus vtens
 Orator, non qui discernat iurgia princeps.
 Non suso recalet libantibus ara cruore.
 Tympana non resonant, non cymbala
 Tibi a multifori non turbat pectora cantu:
 Non lituus formæ tortos imitante dracones:
 Non quæ barbarico sonitu tuba nunciat arma:
 Non comes ebrietas luxus, non sædā libido:
 Non cithara sonitus, non sunt commenta malorum:
 Non vis, non variè se versans ira, nec enses
 Sunt vitæ functis: commune sed omnibus æuum
 Clauiger ad solium diuinum carceris alti,
 Et signis auro, argento, saxo vte potius.
 Pulchra estote, diem quo pertingatis acerbum.
 Roma tuas primas cernens pœnas, fremitumque.
 Nec tibi iam seruile iugum ceruice subibit.
 Aut Syrus, aut Græcus, vel barbarus, aut alius quis
 Excindere, luesque quod unquam cunque patraſti.
 Et trepidans, donec persolueris omnia, flebis:
 Tuque triumphus eris mundo, tu dedecus orbis.
 Ex illo sexta defuncti atate Latini
 Reges, postremum viuens, & sceptrā relinquunt.
 In gentem sed rex alius regnabit eandem,
 Qui subiget terras omnes, & sceptrā tenebit,
 Marte suo regnans (ea numinis alma voluntas)
 Succedetque eius stirps inconcussa nepotum,
 Nam sic in fati fixum est, vertentibus annis.
 Aegyptus reges postquam ter quinque crearit.
 ἐν δὲν δὲ ἐν πολυικός ἐπελθῆν πενταχρόνιο
 Ad gentes veniet diuersas depopulandum,
 Hebraeam gentem, tunc Mauoris Marte premetur,
 Is Romanorum perfringet tela, minasque.
 Interit florens Romana potentia quondam,
 Urbibus hinc atque hinc positis regina vetusta.
 Non iam Romanum letum agrum deinde domabis
 Ex Asia quando veniet cum marte potenti,
 Omnibus his factis veniet sublimis in urbem.

Annos, atque octo, cum te pertingere metam
 Tristia fata, tuo completo nomine, cogent.
 Hei mihi, quando illud tempus misera videbo?
 Roma tui quandoque, Latinis sed mage cunctis
 Καμάρι βουλαίσι τῶν ἐγκυφάισι λοχάισι
 Ex Asia terra Troia portante quadriga,
 Exardens animo, sed postquam ruperit Isthmum,
 Aspicens omnes pelagus traiectus eundo,
 Nigro inuadetur tunc bestia magna cruore.
 Edidit & canis in pastorum damna leonem.
 Sceptra adiment autem, quin & penetrabit in Orcū
 Et Rhodis veniet clades postrema, sed ingens.
 Et Thebas manet exitium miserabile tandem.
 Ægyptusque ducum vitio, culpaque peribit.
 Et qui tum fugiet casus mortalis acerbos,
 Is vir erit felix, is terque quaterque beatus.
 Roma ruet. Delus nusquam deleta patebit.
 Fiet arena Samus *
 Postremo Persas quoque tangent funera tandem.
 Ob tumidos fastus iniuria cuncta peribit.
 Tunc sceptrum castus rex totius orbis habebit
 Perpetuo, in vitam reuocatis lumine cassis.
 Romaque sublimis peraget tum tristia fata.
 Hoc autem cunctis humanis sine peribunt.
 Sed non parebunt, quanquam præstantius esset.
 Sed cum longa dies accreuerit aspera cunctis,
 Et famis, & pestis, infrenatique tumultus,
 Tunc iterum verò princeps miserabilis ante
 Coget consilium, quo pacto perdere possit.
 Sicca quidem foliis florebut inde cohortis,
 In solidoque solū saxo celeste docebit.
 Ignemque, & fulgur terris, & flamina densa,
 Sparsaque per totum mundum creberrima tela.
 Sed rursum posito facient infanda pudore,
 Non hominum veriti, non numinis ipsius iram:
 Omne nefas prouidi patrare, pudoris inanes,
 Crudeles, violenti, importunique tyranni,
 Mendaces, falsi, peruersi, perfidiosi,
 Fædis fragi, falsis verbis infanda loquentes.
 Quos nec opes vlla satiabunt, pluraque querent
 Turpiter oppressi violenta fraude peribunt,
 Sidera cuncta cadent, puppes maris.
 Sidera multa deinceps, splendidemque cometam,
 Appellant homines stellam mala significantem,
 Imminet ut multum bellum, vastatio, strages.
 Nolim viuere me tum cum ἰλαγὸς imperitabit:
 Sed tum gratia cum celestis regna tenebit.
 Cūque aliquando puer sacer δολοφῶν ἀπαύτων
 Conficiet vinculis pandendo triste profundum,
 Mortalesque domus concludet lignea statim.
 Sed postquam decimum sub terras iuerit auum,
 Famineum imperium deinceps erit, & mala multa

Afferet ipse Deus, quando regale decorum.
 A Mœnibus ornatis σὺμπαρ δ' ἐλοῖσσι τοῖς αἰῶνι,
 Et sol nocturnis currens cernetur in horis,
 Sidera deficient celum multa que procella
 Terra vastabit: sublato morte resurgent:
 Cursus erit rapidus claudorum: surdus & ipse
 Audiet, & cernent caci, mutique loquentur,
 Et communis erit vita omnibus *
 Terraque par cunctis, sine muro aut sepibus vllis,
 Nec diuisa quidem fruges feret uberiores.
 Et dulci vino fontes, alboque scatentes
 Lacte & melle dabit *
 B Iudiciumque Dei aterni *
 Tempora sed postquam Deus immutabit *
 Æstatem ex bruma faciens, tunc omnia *
 Sed cum mundum perdidit *

IESVS CHRISTVS, DEI FI-
 LIVS, SERVATOR: CRVCIS:

Iudicij signum tellus sudoribus edet,
 Exque polo veniet rex tempus in omne futurus,
 Scilicet ut carnem omnem, ut totum iudicet orbem
 Vnde Deum fidi diffidentisque videbunt,
 Summum cum sanctis in seclis sine sedem em,
 Corporeorum animas hominum quo iudicet, olim
 Horrebit totus cum densis vepribus orbis.
 Reiciet & opes homines, simulachraque cuncta.
 Exuretque ignis terras, calumque, salumque.
 Incendetque fores angusti carceris Orci.
 Sanctorumque omnis caro libera reddita, lucem
 Tunc repetet: semper cruciabit flamma scelestos.
 Vtque quis occulte peccauerit, omnia dicet.
 B Sub lucemque Deus serabit peccora clausa.
 Dentes stridebunt, crebrescent undique luctus:
 Et lux deficiet solemque, nitenti que astra.
 Inuoluet calos, & luna splendor obibit:
 Fossas attollet, iuga deprimet ardua montes.
 Impediētque nihil mortales amplius altum,
 Longa carina fretum non scindet: montibus arua
 Ipsa æquabuntur: nam fulmine torrida tellus,
 Vnaque & sicci fontes, & flamina hiabunt.
 Sideresque sono tristi tuba clanget ab oris,
 B Stultorum facinus moerens, mundi que dolore.
 Et chaos ostendet, & tartara, terra dehiscens,
 Regesque ad solium sistuntur numinis omnes.
 Vndaque de calo fluēt ignea sulphure mixto.
 Atque omnes homines signum præsigne notabis.
 Tempore eo lignum, cornu per amabile fidiis,
 Oppositus mundo casus, sed vita piorum,
 Respergendo lauans duodeno fonte vocatos,
 Compescē que pedo ferrata cuspside gentes.
 Rex tibi nunc nostris descriptus in ordine summo
 Versibus,

Sybillæ
 Acrosti-
 chis de
 Christo,
 cuius me-
 micit Ci-
 cerolib. 2.
 de Diuina
 rione. Cō-
 stantius
 Magnus
 in Oratio-
 ne ad San-
 ctorum
 Cæsum,
 cap. 18. Au-
 gustin. de
 Ciuitate
 Dei lib. 18
 Cap. 23. &
 alij pluri-
 que anti-
 quorum.

Versibus, hic noster Deus est, nostraque salutis
 Conditor æternus, perpeffus nomine nostro,
 Sincera hunc Moyses expressit brachia tendens,
 Vi fidei vincens Amalech ut disceret esse
 Electum patri populus, magnoque in honore,
 Davidis virgam, lapidem in quo constitit: in quo
 Cui sua spes posita est, is in omnia secula viuet.
 Non aliter siquidem in decore *
 Probrosus, miserè deformis, spem tamen addet.
 Et forma carnis peritura *
 Celestem dabit atque hominem fictum.
 Cui vaser imposuit serpens, ut mortis abiret
 In fatum, sciretque bonumque malumque quid esset,
 Omissoque Deo seruire et morte caducis.
 Huius consilio namque olim primitus vsus,
 Sic ait omnipotens: Faciamus imagine, Fili,
 Ambo de propria mortalia semina ducta.
 Nunc ego curabo manibus, tu denique nostram
 Effigiem verbis, ut opus commune struamus.
 Ergo ad iudicium veniet dicti memor huius,
 Persimilem formam portans in Virginis aluum,
 Collustrans lympha manibus senioribus omnes.
 Cuncta iubens faciet morboque medebitur omni.
 Pacabit ventos dicto, sternetque profundum
 Insanum, placidis pedibus calcando, fideque.
 Ad virosa genas præbebit sputa pudentes,
 Verberibusque sacrum tradet proscindere tergum.
 * Virginem enim castam tradet mortalibus ipse.
 Perque feret tacitus colaphos, ne forte sciatur
 Quis sit, cuius sit, mortalibus vnde locutum
 Venerit, horrentemque feret de vepre coronam.
 Nam sanctis veniet de vepre æterna corona
 Lectis, tum calamo compungent ilia legis
 More sua, ex calamis etenim quos concuuit aura,
 Ad lites animi sese ita vindice vertit.
 Verum cum fuerint que dixi cuncta peracta,
 Soluitur omnis lex in eum, que tradita quondam
 Est placitis hominum, ob populum non morigerantē.
 Expandetque manus, totum metiat ut orbem.
 Panibus & quinque, & binis ex piscibus olim
 Millia quinque virum in desertis exaturabit.
 Quin & fragmentis collectis reliquiarum,
 Bis senos cophinos (ut sit sperare) replebit,
 Felicesque animas dicet *
 Qui mala derisi pensant bono *
 Concisi flagris, & paupertatis amantes.
 Hic deest quidpiam.
 Cuncta sciens, spectans, auscultans, intima prorsus
 Viscera perscrutans nudabit, ut arguat: ipse
 Cunctorum auditus, mens, visus, sermo creator
 Formarum, omnia cui parent: qui morte solutos
 Seruat: qui morbo cuius curando medetur.
 Tom. 8.

Adami
 apus.

Adami
 Creatio.

De Chri-
 sto.

* Versus
 hic vide-
 tur esse
 translati-
 cius.

Christi
 rasiō.

Hunc tandem natæ sceleratæ & perfidiosæ
 A Contundent alapis palmæ (prob crimina) diuum.
 Felle famis eius, sitis illudetur aceto:
 Hanc apponet ei gens scilicet hospita mensam.
 Scindetur templi velum, mediumque diei
 Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis
 Non etenim deinceps templum legemque colendam
 Arbitrio mundi monstratum est, idque latebat,
 Arbitr ut terras æternus veniet in imas,
 Deuenietque bonam spem portans omnibus, Orcum,
 Et tridui somno peraget mortalia fata.
 B Tum demum linquet manes, lucemque reuifet,
 Christū re-
 surrectio.
 Prima resurgendi lectis vestigia monstrans,
 Qui laticis culpas abluti fonte perennis
 Præteritas, rursum geniti, plenèque renati,
 Iam non infandis parebunt moribus, orbis.
 Porro suis primum Dominum patefiet, eritque
 Corporeus, sicut fuit antè, manusque pedesque,
 Ostendetque impressa suis vestigia membris
 Quatuor occasus, ortus, boreamque, notumque.
 Nam totidem mundi perpetrant regna patentis
 C Infandum nimium facinus, nobisque probrosum.
 Salue casta Sion, permulsaque passa puella:
 Ipse tibi inscensò Rex an tuus intrat a sella,
 Erga omnes mitis, iuga quò tibi, quò iuga demat
 Intoleranda tibi, que fers ceruice subacta,
 Soluat & exleges, violentaque vincula.
 Hunc agnosce tuum numen de numine natum,
 Laudibus hunc ornans, hunc imo peccatore gestans,
 Diligè que ex animo, serque eius amabile nomen,
 Reice præteritos, atque eius sanguine solue.
 D Nam nec verba tibi nec eum libamina placant,
 Nec sacra (inextinctus cum sit) mortalia curat,
 Sed qui sincero taciturni peccatore adorant.
 Nosce quis hic nam sit, tum patrem denique cernes.
 Tempore torpebunt vidua omnia semina mundi,
 Aer, terra, salum, lux ignis feruida, cali
 Cardo dies, noctes, confident omnia in ignes,
 Et fiet species quàm desertissima rerum.
 Omnia namque cadent lucentia sidera calo,
 Nec volucres plumis agiles per inane volabunt,
 Omnibus & tellus animantibus orba iacebit.
 E Non homines edent vocem, volucresque, feræque
 Confusus solitum sonitum non audiet orbis,
 Sed magnum sonitum reddet maris unda minacis,
 Et trepidi cuncti morientur in equore pisces.
 Nec fulcabit aquas iam pondere nauis onusta,
 Mugitumque dabit de bellis terra cruenta,
 Humanaque anime frendebunt dentibus omnes,
 Vexabuntque malos ululatus, atque timores,
 Cadibus atque siti, fame, pesteque deficientes.
 Optandumque mori dicent, fugietque vocantes.

Christi re-
 surrectio.

Mundi fi-
 nis.

Non iam mortis enim requiem, non noctis habebunt
 Multaque nequicquam supremi numina Patris
 Orabunt, sed eos tunc auerietur aperte.
 Secula nam septem dedit, usus virgine casta,
 Ad respiciendum spacium mortalibus agris.
 Ipse mihi Deus hac sibi decreta omnia dixit.
 Perficietque, meis quae sunt dicta omnia verbis.
 Noui ego arenarum numeros, mensumque profundi,
 Tellurisque sinus, tenebrosaque Tartara notis,
 Quot fuerint homines, quot sint, quot deinde futuri,
 Astrorum numeros, stirpes frondisque quot usque:
 Quot sint quadrupedes, quot pisces, quotque volucres
 Idem nam species hominum, mentesque creauit,
 Et docuit scire, & rationis munia recte.
 Lumina qui finxit, quique aures, cernit & audit,
 Omnes qui mentis motus tenet, omnia nouit,
 Et tacet, & tandem conuincet, supplicioque
 Afficiet quae quisque hominum celata patrarit,
 Cum veniet solium ad diuinum iura daturus:
 Qui nil dicentes, mutos intelligit, audit.
 Et quantum tellus a caeli vertice distet,
 Principium, finem, media omnia nouit: ab ipso
 Omnia sunt, caelum qui, telluremque creauit.
 Solus enim Deus est, non est Deus alter ab ipso.
 Ast homines syluis abscondunt robur, & inde
 Muta suis manibus diuum simulachra figurant,
 Quae decorent ritus, libamentiisque profanis,
 Impurasque colunt nugas, genitore relicto.
 Omnesque assidui vanissima munerata libant.
 Et tamen hoc ipsum se rentur honore iuuare,
 Atque dapes adolent, ut cassos lumine pascant.
 Namque cremant carnes, & plena ossa medullis,
 Et maculant aris, & placant sanguine manes,
 Candelasque Deo accendunt, qui lumina donat.
 Ac tanquam sciat, vini libamina fundunt,
 Mortales ebrij, qui numina vana fatigant.
 Non libaminibus, non sacris indiget istis,
 Non nidore malo, aut inuiso sanguinis haustu.
 Namque tyrannorum regumque insania suadet)
 Manibus hac faciunt, ceu manes calicole sint,
 Ritus curantes prauosque, Deoque carentes.
 Effigiesque suas (rerum genitore relicto)
 Marmoreos dicunt duos, pendere putantes
 Hinc sibi spem & vitam: surdi mutique, malum qui
 Credere tam faciles, a recto prorsus abhorrent.
 Ipse vias posuit binas vitaeque necisque,
 Proposuitque bonam menti sibi sumere vitam:
 Ipsa sed in mortem aeternam se iecit, & ignem.
 Effigies mea homo est rectae rationis alumna:
 Huic tu pone volens puram sine sanguine mensam,
 Repleamque bonis, panem potumque famenti,
 Et sitienti da: nudum tege corpus amictu.

In Idolorum cultores.

Vera religio.

De proprio castis manibus largire labore,
 Oppressum recrea: fesse solare labores,
 Haec a te detur uiuenti uictima uiuens.
 Sparge pie semen, Dominus tibi donet ut ista:
 Aeternos fructus, eternum lumen habebis.
 Vitam incorruptam, cum cunctos arguet igne.
 Omnia nam purgans, molem conuerret in unam;
 Caelum conuoluet, telluris operata recludet:
 Manes in vitam (fatorum lege soluta,
 Et lehi stimulis) ad iudiciumque uocabit,
 Iudicet ut tandem mores prauosque piisque.
 Ariete tunc aries, pastor pastore propinquo,
 Et vitulus vitulo admoto censebitur illic.
 Quosque sibi nimium fastum sumpsisse patebit,
 Et qui cui libet os obstruxere imperiose,
 Et sibi de sanctis vires peperere subactis,
 Ex paribusque ipsos fecerunt inferiores,
 Et studij lucro ducti iussere silere:
 Tunc inquam cedent omnes fidesque probisque.
 Non iam iurgia erunt, non iam diceatur, Erit cras,
 Aut transiit heri: nec erunt quos crebra fatigat
 Cura dies: non ver, aestas, autumnus, hyemsque,
 Ortusque, occasusque, dies nam longa manebit.

Christus Iesus seclorum
 Aeternus, nunquam genitus, plane intemeratus.
 Ignitas caeli cohibet qui viribus auras:
 Fulminis & sonitum sauo fulgore coerces,
 Horrendos tonitrus mollis, pacatque fragores.
 Terram conuoluens stridores comprimis
 Fulguris obtundit percussus igne micantes.
 Imbris & immodicos fluxus, & grandinis albe,
 Et nubis gelidi amplexus, hyemisque soluta.
 Singula namque ipsi coniecerant mente, videntur
 Quae tibi, quaeque tuo nato annuis ipse patranda.
 Qui tibi & manibus, & par, res ante creatas,
 Humane iudex vita, sociusque creator.
 Ad quem tu oris prima dulci sic voce locutus:
 Condamus hominem proprium, nostraque figura
 Persimilem, atque auram vitalem demus habere.
 (ui vel mortali totus famulabitur orbis,
 Et ficto ex terra nos omnia subiiciemus.
 Hac tu mente tua sic verbo fatus, & ecce
 Omnia facta: tibi parent elementa iubenti
 Omnia protinus, & rerum natura perennis
 Est cum figmento mortali condita ritae,
 Caelum, aer, ignis, tellus, fluctusque marini,
 Sol, luna, astrorumque chorus, montesque, diesque,
 Nox, stans, somnus, uigilantia, visque volendi,
 Vita, intellectus, voces, & robur, & artes,
 Atque immansuetum volucrum genus, atque natantia,
 Mansuetum, bigenus, serpentumque, ancipitumque:
 Omnia

Hominis creatio.

Gabriel.

Math. 2.

Luc. 2.

Omnia namque tibi certo ordine disposuisti,
 Temporibusque petit postremis terram.
 Et breuis egressus Maria de virginis aluo
 Exorta est noua lux.
 E caelo veniens mortales induit artus.
 Ac primum corpus Gabriel ostendit honestum
 Nuncius, hinc tali affatur sermone puellam:
 Accipe virgo Deum gremio intemerata pudico.
 Sic ait: ast illam caelestis gratia melli
 Leniit afflatu, tum uirginitatis amatricem
 Perpetuae, magno subito correpta stupore,
 Atque metu, trepida pressit formidine mentem,
 Ignotis uerbis commoto corde tremiscens.
 Hinc ut latificis mens est recreata loquelis,
 Erubuit malas ridens puerile uenustas,
 Latitia, dulcique animum demulsa pudore.
 Tunc ad se rediit, uerbumque uolauit in aluum,
 Idque suo factum atque animatum tempore corpus
 Mortali facie cretum est, per inde creatus
 Virgineo partu, mira est mortalibus haec res:
 Sed res nulla Deo patri natoque stupenda.
 Hoc puero nato properauit gaudia tellus,
 Caelestis risit sedes, & gestuit orbis:
 Diuinamque Magi stellam coluere recentem,
 Monstratusque Dei praecepta sequentibus infans
 Est in praesepi, quem fascia circum, est que
 Dicta Logi Bethlem diuino patria nutu
 Caprarum atque ouium custodibus, atque bubulcis.
 *Et tumidos fastus animis odisse modestis,
 Atque alios prorsum ceu semet amare, Deumque
 Diligere ex animo cum religione colendo.
 Nos igitur sancta Christi de stirpe creati
 Caelesti, nomen retinemus proximitatis,
 Latitia memorem seruantes religionem.

Verfus quidam Sybillini a Lactantio citati lib. 7.
 cap. 19. qui neque in Theophilo, neque
 in his libris extant.

Cum uenerit ille,
 Ignis erit tenebrae media caligine noctis,
 Audite, o homines, rex imperat ille perennis,
 Omnia sed seret haec tellus sacra sola piorum
 Ex petra mellis latices, lactisque perennes
 Fontes, unde bibant iustique piique scatebunt.
 Atque Deum regem cunctorum progenitorem:
 Quae tremis & tellus, caelum, pelagusque profundum,
 Tartareique sinus, atque ipsi demones horrent.

De ira Dei cap. 33.

EXTANT ETIAM APVD EVNDEM
 Lactantium quaedam Graeca Apollinis oracula, quae
 nobis interpretari, & huc addere uisum est. Igitur
 institut. primi libri cap. sic ait: Apollo quarenti
 cuidam, quis esset, aut quid esset omnino Deus?
 respondit viginti & uno uersibus, quorum hoc
 principium est.
 Ex sese constans, sine matre, a nemine doctus
 Immotus, nomen quod uerbis dicere non est,
 In flammis habitans: hoc scilicet est Deus, at nos
 Eius parua sumus Genij pars.

Item libro quarto cap. 13. de Christo loquens, in-
 quit: Propterea Milesius Apollo consultus, utrum-
 ne Deus an homo fuerit, hoc modo respondit?

Corpore mortalis, sapiens perfecta stupenda:
 Iudicibus sed enim Chalibae captus, & armis,
 Clauis & palo finem tolerauit acerbum.

Christi passio.

Et lib. septimi cap. 13. Polites quidam consuluit A-
 pollinem Milesium (inquit) utrumne maneat Ani-
 ma post mortem, an resoluatur? & respondit his
 uerbis.

Donec corporeis Animus connexibus haeret:
 Cedit mortali patiens humana dolori.
 Sed cum mortali compage solutus, abiit
 Corpore confecto, tum totus in aethera fertur,
 Incorruptus ubi maneat, nunquamque senescens.
 Sic antiqua Dei fieri prudentia mandat.

D. AVRELI PRVDENTII CLEMENTIS OPERA.

Psichomachia, Lib. 1.	Peristephanon, Lib. 1.	Hamartigenia, Lib. 1.
Cathemerinon, Lib. 1.	Apotheosis, Lib. 1.	Contra Symmachum, Lib. 2.

AVRELI PRVDENTII CLEMENTIS, VRBI PRAEFECTI, IN
 PSYCHOMACHIAN, PRAEFATIO.
 Versus Iambici trimetri acatalecti.

U-O-U-U-U

En ex fidelis, prima credendi uia est,
 Abraham, beati seminis serus pater:
 Adiecta cuius nome auxit syllaba,
 Abram parati dictus, Abraham Deo.
 Senile pignus qui dicauit uictima,
 Docens, ad aram cum litare quis uelit,

Quod dulce cordi est, quod pium, quod unicum,
 Deo libenter offerendum credito.
 Pugnare nosmet cum prophanis gentibus
 Suasit, suumque suasor exemplum dedit:
 Nec ante prolem coniugalem gignere,
 Deo parente, matre uirtute editam,

Quam strage multa bellicosus spiritus
Portenta cordis saucientis vicerit.
Victum feroces forte reges ceperant
Loth, immorantem criminosis Urbibus
Sodoma & Gomorrha, quas fouebat aduena
Pollens honore patruelis gloria.
Abram sinistris excitatus nuncijs,
Audit propinquum sorte captum bellica,
Seruire duris barbarorum vinculis:
Arma trecentos terque senos vernulas,
Pergant ut hostis terga euntis cadere,
Quem gaze diues ac triumphus nobilis
Captis tenebat impeditum copijs.
Quin ipse ferrum stringit, & plenus Deo
Reges superbos mole praedarum graues
Pellit fugatos, sauciatos proterit,
Frangit catenas, & rapinam liberat,
Aurum, puellas, paruulos, monilia,
Greges equarum, & afa, vestem baculas,
Loth ipse raptis expeditus nexibus
Attrita baijs colla liber erigit.
Abram triumpho dissipator hostici
Redit, recepta prole fratris inclytus,
Ne quam fidelis sanguinis profapiam
Vis pessimorum possideret principum.
Adhuc receptem caede de tanta virum,
Donat sacerdos ferculis caelestibus.
Dei sacerdos, Rex & idem praepotens,
Origo cuius fonte inenarrabili,
Secreta, nullum prodit auctorem sui.
Melchisedech, qua stirpe, quis maioribus
Ignotus, uni cognitus tantum Deo.
Mox & triformis Angelorum trinitas
Senis reuisti hospitii mapalia.
Et iam uicta Sarra in aluo, fertilis
Munus inuenta, mater exanguis stupet,
Herede gaudens, & cachinni paeniens,
Hec ad figuram praenotata est linea,
Quam nostra recto uita rescilpit pede.
Vigilandum in armis pectorum fidelium:
Omnemque nostri portionem corporis,
Qua capta facta seruiat libidini,
Domi coactis liberandam viribus.
Nos esse large vernularum diuites,
Si quid trecenti bis nouenis additis
Possint, figura nouerimus mystica.
Mox ipse Christus, qui sacerdos uerus est,
Parente natus alto & inenarrabili,
Cibum beatissimis offerens uictoribus:
Paruam pudici cordis intrabit cassam,
Monstrans honorem trinitatis hospita,
Animam deinde spiritus complexibus

Pie maritam, prolis expertem diu,
Faciet perenni fertilem de semine.
Tunc sera dotem possidens puerpera.
Herede digno patris implebit domum.

AVR. PRVDENTII V. C. PSYCHOMACHIAE, id est, de compugnancia animi, Liber.

Christe, graues hominum semper miserate labores,
Qui patria uirtute cluis, propriaque, sed una,
Vnum namque Deum colimus de nomine trino:
Non tamen & solum, quia tu Deus ex patre Christi:
Disserere Rex noster, quo milite pellere culpas
Mens armata queat nostri de pectoris antro:
Exoritur quoties turbatis sensibus intus
Seditio: atque animum morborum rixa fatigat,
Quod tunc praesidium pro libertate tuenda,
Qua uel acies, furij inter praecordia mixtis,
Obstat meliore manu, nec enim bone ductor
Magnarum uirtutum inopes, neruisque carentes
Christicolae uirtus populantibus exposuisti.
Ipse salutiferas obfeso in corpore turmas
Depugnare iubet: ipse excellentibus armas
Artibus ingenium, quibus ad ludibria cordis
Oppugnanda potens, tibi dimicet, & tibi uincat.
Vincendi praesens ratio est, si cominus ipsas
Virtutum facies, & colluctantia contra
Viribus infestis liceat portenta notare.

Pugna Fidei & Idololatriae.

PRIMA petit campum, dubia sub sorte duelli,
Pugnatur a Fides, agresti turbida culi.
Nuda humeros, intonsa comas, exerta lacertos
Namque repentinus laudis calor ad noua feruens
Praelia, nec telis meminit, nec tegmine cingi:
Pectore sed fidens ualido, membrisque retectis
Prouocat insani frangenda pericula belli.
Ecce laceffentem collatis uiribus audet
Prima ferire Fidem, ueterum cultura deorum,
Illa hostile caput, phalerat aequae tempora uittis
Altior insurgens labefacta, & ora cruore
DE PECUDUM satiata solo applicat, & pede calcat:
Elisos in mortem oculos, animamque malignam
Fracta intercepti commercia gutturis arctant,
Difficilemque obitum suspiria longa fatigant,
Exultat uictrix legio, quem mille coactam
Martyribus regina Fides animarat in hostem,
Tunc fortes socios parta pro laude coronat
Floribus, ardentique iubet uestirier ostro:
Pudicitiae & Libidinis.

Exim gramineo campo concurrere prompta
Virgo Pudicitia, speciosis fulget in armis
Quam patrias succincta faces Sodomita Libido
Aggreditur, piceamque ardenti sulphure pinum

Ingerit

Ingerit in faciem, pudibundaque lumina flammis
Appetit, & tetra tentat suffundere fumo:
Sed dexteram furia flagrantis, & ignea dirae
Tela lupa saxo ferit imperterrita uirgo,
Excussasque sacro tedas depellit ab ore,
Tunc ex armata iugulum meretricis adacta
Transfigit gladio: calidos uomit illa uapores,
Sanguine concretos canoso, spiritus inde
Sordidus exhalans uicinas polluit auras.
Hoc habet, exclamat uictrix Regina, supremus
Hic tibi finis erit, semper prostrata iacebis,
Nec iam mortiferas audebis spargere flammis
In famulos famulas uel Dei, quibus intima casti
vena animi sola feruet de lampade Christi,
Te ne, o uexatrix hominum, potuisse resumptis
Viribus exincti capitis recalescere flatus?
Assyrium postquam thalamum ceruix Olopherni
Casa, cupidino madefactum sanguine lauit,
Gematumque torum machi ducis aspera Iudith
Spreuit, & incestos compefcuit ense furores,
Famosum mulier referens ex hoste trophaeum
Non trepidante manu, uindex mea, caelitus audax.
At fortasse parum sortis matrona sub umbra
Leges adhuc pugnant, dum tempora nostra figurat
Vera, quibus uirtus terrena in corpora fluxit,
Grande per infirmos caput excisura ministros.
Nunquid & intacta post partum uirginis uilum
Fas tibi iam superest? post partum uirginis, ex quo
Corporis humani naturam prisca propago
Deseruit, carnemque nouam uis ardua seuit,
Atque innumpta Deum concepit femina Christum,
Mortali de matre hominem, sed cum patre numen:
Inde omnis iam diua caro est, quae concipit illum,
Naturamque Dei consorti foedere sumit:
Verbum quippe caro factum, non destitit esse
Quod fuerat uerbum, carnis dum glutinat uisum,
Maiestate quidem non degenerante per uisum
Carnis, sed miseros ad nobiliora trahentem.
Ille manet, quod semper erat: quod non erat, esse
Incipiens, nos, quod fuimus, iam non sumus, aucti
Nascendo in melius: mihi contulit, & sibi mansit.
Nec Deus ex nostris minuit sua, sed sua nostris
Dum tribuit, nosmet dona ad caelestia uexit.
Dona haec sunt, quis uicta iaces lutulentae Libido,
Nec mea post Mariam potes es perfringere iura.
Tu princeps ad mortis iter, tu ianua lethi,
Corpora commaculans, animus in Tartara mergis.
Abde caput tristi iam frigida pestis abyssis,
Occide prostibulum, manes pete, claudere Averno,
Inque tenebrosam noctis detruere fundum.
Te uoluant subter uada flammae, te uada nigra,
Sulphureusque rotet per stagna sonantia uortex.

Nec iam Christicolae, furiarum maxima, tentes,
Ut purgata suo seruantur corpora Regi.
Dixerat haec, & leta Libidinis interfecta
Morte Pudicitia, gladium Iordanis in uondis
Abluit infectum, samies cui rore rubenti
Haeserat, & nitidum macularat uulnere serum.
Expiat ergo aciem fluuiali docta lauacro
Uicticem uictrix, abolens baptismate labem
Hostilis iuguli, nec iam contenta piarum
Condere uagina gladium, ne teeta rubigo
Occupet: ablutum scabiosa sorde nitorem
Catholico in templo diuini fontis ad aram
Consecrat, aeterna splendens ubi luce nitescat.

Patientiae & Irae.

Ecce modesta graui stabat Patientia uultu,
Per medias immota acies, uariosque tumultus:
Vulneraque, & rigidis uitalia per uia pilis
Spectabat defixa oculos, & lenta manebat.
Hanc procul Ira tumens, spumanti seruida rictu,
Sanguinea intorquens suffuso lumina felle,
Ut belli exortem, teloque & uoce laceffit,
Impatiensque mora conto petit, increpat ore,
Hirsutus quatens galeato in uertice cristas.
En tibi Martis, ait, spectatrix libera nostri,
Excipe mortiferum securo pectore ferrum:
Nec doleas, quia turpe tibi gemuisse dolorem.
Sic ait, & stridens sequitur conuicia pinus
Per teneros crispata notos, & certa sub ipsum
Derfertur stomachum, retorque illiditur ictu:
Sed resilit duro lorica excussa repulsa,
Prouida nam uirtus conserto adamante trilicem
Induerat thoraca humeris, squamosaque ferri
Texta per intortos commiserat undique neruos.
Inde quietam manet Patientia, fortis ad omnes
Telorum nimbos, & non penetrabile durans:
Nec mota est iaculo monstri, sine more furentis,
Opperiens propriis periturum uiribus iram.
Scilicet indomitos postquam stomachando lacertos
Barbara bellatrix impenderat, & iaculorum
Nube supernuacua lassauerat irrita dextram,
Cum uentosa leui cecidissent tela uolatu,
Ictibus & uacuis hastilia fracta iacerant:
Vertitur ad capulum manus improba, & ense corusco
Connixa in plagam dextra sublimis ab aure
Ergitur, mediumque fert cerebrum:
Aerea sed cocto cassis formata metallo
Tinnitum percussa refert, aciemque reuindit
Dura resultantum: frangit quoque uena rebella
Illisum chalybem, dum cedere nescia, cassos
Excipiet assultus, ferienti & tata resistit.
Ira, ubi truncati mucronis fragmina uidit,
Et procul in partes ense crepuisse minutas:

Iam capulum retinente manu sine pondere ferri,
Mentis inops, ebur infelix, decoris pudendi
Perfida signa abicit, monumentaque tristia longè
Spernit, & proprium succenditur effera lethum.
Missile de multis, quæ frustra sparserat, unum
Pulvere de campi peruersos sumit in usus.
Rasile figit humi lignum, ac se cuspidè versa
Perfodit, & calido pulmonem vulnere transit.

Quam super assistens Patientia: vicimus, inquit,
Exultans vitium, solita virtute, sine ullo
Sanguinis ac vitæ discrimine: lex habet istud
Nostra genus belli furias, omnemque malorum
Militiam, & rabidas tolerando extinguerè vires.
Ipsa sibi est hostis Vesania, seque furendo
Interimit, moriturque suis Ira ignea telis.

Hæc effata, secat medias impune cohortes,
Egregio comitata viro: nam proximus Iob
Hæserat inuicta dura inter bella magistra,
Fronte seuerus adhuc, & multo vulnere anhelus:
Sed iam clausa truci subridens vlcera vultu,
Perque cicatricum numerum sudata recensens
Millia pugnarum, sua præmia, dedecus hostis.
Illum Diua iubet tandem requiescere ab omni
Armorum strepitu, captis & perditæ quæque
Multiplicare opibus, nec iam peritura referre.
Ipsa globum legionum, & concurrentia rumpit
Agmina, vulniferos gladiens intacta per imbress
Omnibus una comes virtutibus associatur,
Auxiliumque suum fortis Patientia miscet.
Nulla anceps luctamen imit virtute sine ista
Virtus: nam vidua est, quam non patientia firmat.

Superbiæ & Humilitatis.

Forte per effusas inflata Superbia turmas
Effreni volitabat equo, quem pelle leonis
Texerat, & validos villis onerauerat armos.
Quo se sulta iubris iactantius illa ferinis
Inferret, tumido despectans agmina fastu,
Turritum tortis caput accumulabat in altum
Crinibus, extructos augetet ut addita cirros
Congeries, seelsumque apicem frons ardua ferret.
Carbasa ex humeris summo collecta coibat:
Palla sinu, veretem nectens à pectore nodum.
A ceruice fluens tenui velamine limbus
Concipit ingestas textis turgentibus auras.
Nec minus instabili somipes ferit acie superbit,
Impatiens madidis frenariè oralupatis.
Huc illuc frendens obuertit terga, negata
Libertate fuga, pressis que tumescit habenis.
Hoc sese ostentans habitu ventosa virago,
Inter utramque aciem supereminet, & phaleratum
Circumflectit equum, vultuque & voce minatur,
Aduersum spectans cuneum, quom milite raro,

Et paupertinis ad bella coegerat armis
A Mens humilis: Regina quidem, sed egeus alieni
Auxilij, proprio nec sat confisa paratu,
Spem sibi collegam coniunxerat, edita cuius
Et suspensa ab humo est Opulentia diuite regno,
Ergo humilem postquam malefana Superbiamentem
Vilibus instructam nullo ostentamine telis
Aspicit, in vocem dictis se effundit amaris.

Non pudet ô miseri, plebeio milite claros
Attentare duces: ferroque laceffere gentem
Insignem titulis, veteres cui bellica virtus
B Diuitias peperit letos & gramine colles
Imperio calcare dedit: nunc aduena nudus
Nititur antiquos, si fas est, pellere Reges.
En, qui nostra suis in prædam cedere dextris
Sceptra volunt: en qui nostros sulcare nouales,
Aruaque capta manu populariter hospite aratro
Contendunt, duros & pellere Marte colonos?
Nempe ô ridiculum vulgus, natalibus horis
Totum hominem, & calidos à matre amplectimur artus:

C Vimque potestatum per membra recentis alumni
Spargimus, & rudibus dominatur in ossibus omnes.
Quis locus in nostra tunc vobis sede dabatur,
Congenitis cum regna simul ditionibus æquo
Robore crescebant: nati nam luce sub una
Et domus, & domini paribus adoleuimus annis.
Ex quo plasma nouum de conspecto paradisi
Limite progrediens, amplum transfugit in orbem,
Pellitosque habitus sumpsit venerabilis Adam,

D Nudus adhuc, ni nostra foret præcepta sequutus.
Quis nam iste ignotis nunc hostis surges ab oris,
Importunus, iners, infelix, degener, amens,
Qui sibi tam serum ius vindicat, hætenus exul,
Nimirum vacua credentur friuola fama,
Quæ miseros optare iubent, quandoque futuri
Spem fortasse boni, lata ut solatia mollem
Desidiam pigro rerum medicamine palpent.
Quid ni illos spes palpet iners, quos puluere in isto
Tirones Bellona truci non excitat ere,

E Imbelle, sive animos virtus tepe facta resoluit?
An ne Pudicitia gelidum iecur vitale bello est?
An tenerum Pietatis opus sedatur in armis?
Quam pudet ô Mauors, & Virtus conscia, talem
Contra stare aciem, ferroque laceffere nugas,
Et cum virgineis dextram conferre choreis:
Iustitia est vbi semper egeus, & pauper Honestas,
Arida Sobrietas, alba Ieiunia vultu
Sanguine vix tenui Pudor interfus, aperta
Simplicitas, & ad omne patens sine tegmine vulnus,
Et prostrata in humum, nec libera iudice sese
Mens humilis, quam degenerem trepidatio prodit.
Faxo ego sub pedibus stipularum more teratur

Inualida

Inualida ista manus: neque enim perstringere duris
Dignamur gladiis, argenti & sanguine ferrum
Imbuere, & fragili vires sedare triumpho.

Talia vociferans, rapidum calcaribus urget
Cornipedem, laxisque volat temeraria frenis,
Hostem humilem cupiens impulsu umbonis equini
Sternere, deiecitque supercalcare ruinam.
Sed cadit in foueam præceps, quam callida fortè
Fraus interciso suffoderat aquore furtim:
Fraus detestandis vitiorum è pestibus una,
Fallandi versuta opifex, quæ præscia belli
Planiciem scrobibus violauerat insidiosis,
Hostili de parte latens, ut fossa ruentes
Exciperet cuneos, atque agmina mersa voraret.
Ac ne fallacem puteum deprendere posset
Cautæ acies, virgis adopertas texerat oras,
Et superimposito simularat cespite campum.

At regina humilis, quamuis ignara manebat
Vltiore loco, nec adhuc ad fraudis apertam
Venerat, aut foueæ calcarat furta maligna.
Hunc eques illa dolum, dum fertur præpete cursu,
Incidit, & cæcum subito patefecit hiatus.
Prona ruentis equi ceruice inuoluitur, ac sub
Vestoris pressu fracta inter crura rotatur.
At virtus placidi moderaminis, voluitatem
Perspicit obritam monstri sub morte iacentis,
Intendit gressum mediocriter: os quoque parçè
Erigit, & comi moratur gaudia vultu,
Cunctanti spes fida comes succurrit, & offert
Vltorem gladium, laudisque inspirat amorem.
Illa cruentatam correptis crinibus hostem
Protrahit, & faciem læua reuocante supinat.
Tunc caput orantis flexa ceruice resectum
Eripit, ac madido suspendit colla capillo.

Extinctum vitium sancto spes inerepat orbe
Desine grande loqui, frangit Deus omne superbum:
Magna cadit, inflata crepât, tumefacta premuntur.
Disce supercilium deponere, disce cauere
Ante pedes foueam, qui quis sublime minaris.
Peruulgata viget nostri sententia Christi:
Scandere celsa humiles, & ad ima redire feroces.
Vidimus horrendum membris, animisque Goliam
Inualida cecidiisse manu: puerilis in illum
Dextera fundali torsit stridore lapillum,
Transsectamque cauo penetravit vulnere frontem.
Ille minax, rigidus iactans, truculentus, amarus,
Dum tumet indomitum, dum formidabile seruet,
Dum sese ostentat clypeo, dum territat auras:
Expertus pueri quid possint ludicra parui,
Succubuit teneris bellator turbidus armis.
Me tunc ille puer virtutis pube sequutus,
Florentes animos sursum in mea regna tetendit,

Seruatur quæ certa mihi domus omnipotentis
Sub pedibus Domini, meque ad sublime vocantem
Victores caesa culparum labe capeffunt.
Dixit, & auratis perstringens aera pennis,
In cælum se virgo rapit, mirantur euntem
Virtutes, tolluntque animos in vota, volentes
Ire simul, ni bella duces terrena retardent,
Confligunt vitia, seque ad sua præmia seruant.

Luxuriæ, & Sobrietatis.

Venerat occiduis mundi de finibus hostis
Luxuria, extincta iam dudum prodiga fama,
Delibuta comas, oculis vaga, languida voce,
Perdita delicijs: vitæ cui causa voluptas,
Elumbem mollire animum, petulanter amenas
Haurire illecebras, & fractos soluere sensus.
Ac tunc peruigilem reëtabat marcida cœnam,
Sub lucem: quia forte iacens ad fercula, raucos
Audierat lituos, atque tepentia linquens
Pocula, lapsanti per vina & balsama gressu,
Ebria calcatis ad bellum floribus ibat.

Non tamen illa pedes, sed curru inuectæ venustæ
C Saucia mirantium capiebat corda virorum.
O noua pugnantis species, non ales harundo
Neruo pulsa fugit, nec stridula lancea torto
Emicat amento, framea nec dextra minatur
Sed violas lasciuia iacit, folijsque rosarum
Dimicat, & calathos inimica per agmina fundit,
Inde eblanditi virtutibus, halitus illex
Inspirat tenerem labefacta per ossa venenum:
Et male dulcis odor domat ora, & pectora, & arma,
Ferratosque toros obliquo robore mulcet.

D Deijciunt animos, cœu victi, & spicula ponunt
Turpiter, heu dextris languentibus obstupescit,
Dum currum varia gemmarum luce micantem
Mirantur, dum bracteolis crepitantia lora,
Et solido ex auro preciosi ponderis axem
Defixis inhiant obrutibus, & radiorum
Argento albentem feriem, quam summa rotarum
Flexura electri pallentis continet orbe.
Et iam cuncta acies in deditiois amorem
Sponte sua versas transibat perfida signis,
Luxuria seruire volens, dominaeque fluentis
E Iura pati, & laxa ganeorum lege teneri.

Ingemuit tam triste nefas fortissima virtus
Sobrietas, dextro socios decedere corm,
Inuictamque manum quondam sine cæde perire:
Vexillum sublime Crucis, quod in agmine primo
Dux bona prætulerat, defixa cuspidè sistit,
Instauratque leuem dictis mordacibus alam,
Instimulans animos, nunc probris, nunc prece mixta
Qui furor insanas agit caligne mentes?
Quò ruitis? cui colla datus? quæ vincula tandem,

P. o pudor, armigeris amor est perferre lacertis?
 Lilia luteolis inierlucentia fertis,
 Et ferrugineo vernantes flore coronas,
 His placet assuetas bello iam tradere palmas
 Nexibus his rigidas nodis innectier vlnas?
 Vt mitra casariam cōhibens aurata virilem
 Combibat infusum croceo religamine nardum:
 Post inscripta oleo frontis signacula, per que
 Vnguentum regale datum est, & chrisma perenne.
 Vt tener incessus vestigia symmate verrat,
 Sericæque infractis fluitent ut pallia membris,
 Post immortalē tunicam, quam pollice docto
 Texuit alma Fides, dans impenetrabile tegmen
 Pectoribus lotis, dederat quibus ipsa renasci.
 Ite ad nocturnas epulas, ubi cantharus ingens
 Despuit effusi spumantia damna Falerni,
 Immensam Cyathis stillantibus undā, ubi multo
 Fulcra mero, veterique toreumata rore rigantur,
 Excidit ergo animis heremi sitis: excidit ille
 Fons patribus de rupe datus, quem mystica virga
 Elicuit, scissis salientem è vertice saxi?
 Angelicus ve cibus, prima in tentoria nostris
 Fluxit auis, quem nunc sero felicior auo
 Vespertinus edit populus de corpore Christi.
 His vos imbutos dapibus, iam crapule turpis
 Luxuria, ad madidum rapit importuna lupanar:
 Quosque viros non ita fremens, idolæque bello
 Cedere compulerant, saltatrix ebria flexit.
 State precor vestri memores, memores quoque Christi:
 Quæ sit vestra tribus, quæ gloria, quis Deus & Rex,
 Quis Dominus, meminisse decet. Vos nobile Iudæ
 Germen ad usque Dei genitricem, qua Deus ipse
 Natus homo, procerum venistis sanguine longo,
 Excitet egregias mentes celeberrima David
 Gloria, continuis bellorum exercita curis.
 Excitet & Samuel, spoliū qui diuite ab hoste
 Attrēscere vetat, nec victum viuere Regem
 Incircuncisum patitur, neu præda superstes
 Rictorem placidum recidiua in prælia poscat,
 Parcere iam captō crimen putat ille tyranno:
 At vobis contra, vinci & succumbere votū est.
 Pœnitent, per se qua mouet reuerentia summi
 Numinis hoc tam dulce malum voluisse nefanda
 Proditione sequi: si pœnitet, haud nocet error.
 Pœnituit Ionathan ieiunia sobria dulci
 Conuiolasse fauo sumpto, mellisque sapore
 Heu male gustato, regni dum blanda voluptas
 Oblētat iuuenem, iuratæque sacra resoluit.
 Sed quia pœnituit, nec fors lachrymabilis illa est,
 Nec tinxit patrias sententia scæua securis.
 En ego Sobrietas (si conspiciare paratis)
 Pando viam cunctis virtutibus, ut male suada

Luxuries multo stipata satellitæ, pœnas
 Cum legione sua Christo sub iudice pendat.
 Sic effata, crucem Domini seruentibus offert
 Obuia quadrigis, lignum venerabile in ipsos
 Intentans frenos: quod ut expanere feroces
 Cornibus obpansis, & summa fronte coruscum,
 Vertunt præcipitem caca formidine fusi
 Per prærupta fugam, fertur resupina reductis
 Nequicquam loris auriga, comasque madentes
 Puluere sædat humi, tunc & vertigroiarum
 Implicat excussam dominam: nam proña sub axem
 Labitur, & lacero tardat sufflamine currum.
 Addit Sobrietas vulnus lethale iacenti,
 Coniiciens silicem rupis de parte molarem.
 Hunc vexillifera, quoniam fors obtulit ictum
 Spicula nulla manu, sed belli insigne gerenti
 Casus agit saxum, medij spiramen ut oris
 Frangeret, & recauo misceret labra palato.
 Dentibus introrsum resolutis, lingua resēctam
 Dilaniata gulam, frustis cum sanguinis implet.
 Insolitis dapibus crudescit guttur, & ossa
 Collique facta vorans renomit, quas hauserat, offas.
 Ebibe iam proprium post pocula multa cruorem,
 Virgo ait increpitans: sint hæc tibi ferula tandem
 Tristitia, præteriti nimis pro dulcibus aui:
 Lasciuas vitæ illecebras gustatus amare
 Mortis, & horrifico sapor ultimus asperat haustu.
 Cade ducis dispersa fugit trepidante pauore
 Nugatrix acies. Locus & Petulantia primi
 Cymbala proiciunt: bellum nam talibus armis
 Ludebant resono meditantes vulnere sistro.
 Dat tergum fugitiuus Amor: lit a tela veneno,
 Et lapsum ex humeris arcu, pharetræque cadentē
 Pallidus ipse metu sua post vestigia linquit.
 Pompa ostentatrix vani splendoris, inani
 Exiit nudata peplo: discessa trahuntur
 Serta venustatis, collique ac verticis aurum
 Soluitur, & gemmas discordia dissona turpat.
 Non piget attritis pedibus per acuta fructa
 Ire Voluptatem: quoniam vis maior acerbam
 Compellit tolerare fugam formido pericli
 Prædurat teneras iter ad cruciabile plantas.
 Qua se cumque fugax trepidus fert curribus agmen,
 Damna iacent, crinalis acus, redimicula, vitæ,
 Fibula, flammæolum, strophium, diadema, monile.
 His se Sobrietas, & totus Sobrietatis
 Abstinet exuuijs miles, damnatæque castis
 Scandala proculcat pedibus, nec fronte seueros
 Conniuente oculos prædarum ad gaudia flectit.
 Auaritiæ & Miserationis.
 Fertur Auaritia gremio præcincta capaci,
 Quicquid luxus edax preciosum liquerat, vnta
 Corripuisse

Corripuisse manu, pulchra ad ludibria vasto
 Ore inbians, aurique legens fragmenta caduci,
 Inter arenarum cumulos: nec sufficit amplos
 Impleuisse sinus, iurat infarcire crumenis
 Turpe lucrum, & granidos furtis distedere fiscos,
 Quos leua celante tegit lateris que sinistri
 Velat oprimento: velox, nam dextra rapinas
 Abradii, spoliisque unguis exercet abenos
 Cura, fames, metus, anxietas, periuria, pallor,
 Corruptela, dolus, commenta, insomnia, sordes,
 Eumenides variè monstri comitatus aguntur.
 Nec minus interea rabidorum more luporum
 Crimina persultant toto grassantia campo,
 Matris Auaritiæ nigro de lacte creata.
 Si fratris galeam fuluis radiare ceramnis
 Germanus vidit commilito, non timet ensem
 Exerere, atque caput socio mucrone ferire,
 De consanguineo rapturus vertice gemmas.
 Filius extinctum belli sub sorte cadauer
 Aspexit si sortè patris, fulgentia bullis.
 Cingula, & exuuijs gaudet rapuisse cruentas:
 Cognatam ciuili agit discordia prædam,
 Nec parcat proprijs amor insatiatus habendi
 Pignoribus, spoliisque suos fames impia natos.
 Talia per populos edebat funera veteris
 Orbis Auaritiæ, sternens centena virorum
 Millia vulneribus varijs, hunc lumine adempto,
 Effossisque oculis velut in caligne noctis
 Cacum errare sinit, perque offensacula multa
 Ire, nec oppositum baculo tentare periculum.
 Porro alium caput intuitu, fallitque videntem,
 Insigne ostentans aliquid: quod dum petit ille,
 Decipitur telo incautus, cordisque sub ipso
 Saucius occulto ferrum suspirat adaectum.
 Multos præcipitans in aperta incendia cogit,
 Nec patitur vitare socios, quibus æstuat aurum,
 Quod petit arsurus pariter speculator avarus.
 Omne hominum rapit illa genus, mortalia cuncta
 Occupat interitum: neque enim violentius vllum
 Terrarum vitium, quod tantis cladibus æuū
 Mundani inuoluat populi, damnetque gehenne.
 Quin ipsos tentare manus (si credere dignum est)
 Ausa sacerdotes Domini, qui prælia sortè
 Ductores primam ante aciem pro laude gerebant
 Virtutum, magnoque implebant classica statū.
 Et fors innocuo tinxisset sanguine ferrum,
 Ni Ratio armipotens gentis Leuitidis, vna
 Semper fida comes, clypeum obiectasset, & atra
 Hostis ab incurso claros texisset alumnos.
 Stant tuti rationis ope, stant turbine ab omni
 Immunes fortisque animi, vix in cuse summa
 Perstringens paucos tenui de vulnere ledit

Cuspis Auaritiæ, stupuit lues improba castis
 Heroum iugulis longè sua tela repelli:
 Ingemit & distis ardens furialibus in sit.
 Vincimur heu segnes, nec nostra potentia perferit
 Vim solitam, languet violentia scæua nocendi,
 Sueuerat inuictis que viribus omnia vbi que
 Rumpere corda hominū: nec enim tam ferrea quæquã
 Formauit natura virum, cuius rigor era
 Sperneret, aut nostro foret impenetrabilis auro.
 Ingenium omne neci dedimus, tenera, aspera, dura,
 Docta indocta simul, bruta & sapientia: nec non
 Casta, incesta meæ patuerunt pectora dextra,
 Sola igitur rapui, quicquid Styx abdit avaris
 Gurgitibus: nobis ditissima Tartara debent (est
 Quos retinent populos: quod volumus secula, nostrū
 Quod miscet mundus vesana negocia, nostrum est.
 Quis sit, præualidas quod pollens gloria vires
 Deserit, & cassos ludit fortuna lacertos?
 Sordet Christicolis rutilantis fulua moneta
 Effugies, sordent argenti emblemata, & omnis
 Thesaurus nigrante oculis vile scit honore.
 Quid sibi docta volunt fastidia? nonne triumpho
 Egimus Iscariot? magnus qui discipulorum
 Et conuiuia Dei, dum fallit scedere mensæ
 Haudquaquã ignarum, dextramque, pa opside tingit,
 Incidit in nostrum flammante cupidine telum,
 Infamem mercatus agrum de sanguine amici
 Numinis, obliquo luit urus iugera collo.
 Viderat & Hiericho propria inter funera, quantū
 Posset nostra manus, cum victor concidit Achan,
 Cedibus insignis, murali & strage superbus,
 Succubuit capto victis ex hostibus auro:
 Dum vetitis insigne legens anathema fauillis,
 Mæsta ruinarum spolia insatiabilis haurit.
 Non illum generosa tribus, non plebis auitæ
 Inuit Iudæ parens, Christo quando propinquo
 Nobilis, & tali felix Patriarcha nepote.
 Quis placet ex: impli generis, placeat quoque forma:
 Exitij sit pœna eadem, quibus & genus vnum est.
 Quid moror aut Iudæ populares, aut populares
 Sacricole summi (summus nam fertur Aaron)
 Fallere fraude aliqua, Martis congressibus impar?
 Nil refert, armis contingat palma, dolis ve.
 Dixerat, & toruam faciem, furialisque arma
 Exiit, inque habitum sese transformat honestum,
 Fit virtus specie, vultuque & veste seuera:
 Quam memorant frangi, parce cui viuere cordi est,
 Et seruare suum: tanquam nil raptet avaræ,
 Artis adumbrata meruit ceu sedula laudem,
 Huius se specie mendax Bellona cõpat,
 Non ut aua lues, sed virtus paria putetur:
 Nec non & tenero pietatis tegmine erines

Obtegit anguineos, ut candida palla latentem
 Dissimulet rabiem, diroque obtenta furori,
 Quod rapere & clepere est, avidèq; abscondere parca,
 Natorum curam dulci sub nomine iactet.
 Talibus illudens, malè credula corda virorum
 Fallit imaginibus, monstrumque ferale sequuntur,
 Dum credunt virtutis opus: caput impia Erinnys
 Consensu faciles, mancisque tenacibus arctat.
 Attonitis ducibus, perturbatisque manipulis,
 Nutabat virtutum acies errore biformis
 Portenti, ignorans quid amicum credat in illo,
 Quid vè hostile vocet lethum, & versatile & anceps
 Lubricat incertus dubia sub imagine visus.
 Cum subito in medium frendens Misericordia campum
 Proflit auxilio socijs, pugnamque capeffit
 Militia postrema gradu, sed sola duello
 Impositura manum, ne quid tam triste superfit.
 Omne onus ex humeris reiecerat, omnibus ibat
 Nudata induijs, multo & se fasce leuarat:
 Olim dimittis, grauibusque oppressa talentis,
 Libera nunc miserando inopum, quos larga benignè
 Foverat, effundens patrium bene prodiga censum,
 Iam loculos ditata fide spectabat inanes,
 Aeternam numerans redituro scemore summam.
 Horruit iniucte virtutis fulmen, & impos
 Mentis Avaritia stupefactis sensibus hæsit,
 Certa mori, nam quæ fraudis via restat, ut ipsa
 Calcatrix mundi, mundanis victa fatiscat
 Illecebris, spretoque iterum sese implicet auro?
 Innadit trepidam Virtus fortissima duris
 Vlnarum nobis, obliquo & gutture frangit
 Exanguem siccamque gulam, compressa ligantur
 Vincla lacertorum sub mentum, & faucibus artetis
 Extorquent animam, nullo quæ vulnere raptâ
 Palpitat, atque aditu spiraminis intercepto
 Inclusam patitur venarum carcere mortem,
 Illa reluctanti genibusque & calcibus instans,
 Perfodit & costas, atque illa rumpit anihela.
 Mox spolia extincto de corpore diripit, auri
 Sordida frustra rudis, nec adhuc fornace recoctam
 Materiem, tineis etiam marsupia crebris
 Exesa, & virides obducta ærugine nummos
 Dispergit servata diu victrix, & egenis
 Dissipat, ac tenues captivo munere donat.
 Tunc circumfusam vultu exultante coronam
 Respicens, alacris media inter millia clamat:
 Soluite procinctum iusti, & discedite ab armis:
 Causa mali tanti iacet interfecta, lucrandi
 Ingluvie pereunte, licet requiescere sanctis.
 Summa quies, nil velle super, quam postulet visus
 Debitus, ut simplex alimonia vestis & una
 Infirmos tegat, ac recreet mediocriter arcus,

Expletumque modum natura non trahat extra.
 Ingressurus iter per am ne tollito, ne
 De tunica alterius gestamine providus esto:
 Nec te sollicitet res craftina, ne cibus alio
 Desuerit, redeunt esca cum sole diurna.
 Nonne vides ut nulla animum cras cogitet, ac se
 Pascendam præstante Deo, non anxia credat?
 Confidunt volucres, victum non desore viles,
 Passeribusque subest modico venalibus asse,
 Indubitata fides, Dominum curare petentem
 Ne pereant: tu cura Dei, facies quoque Christi,
 An dubitas, ne te tuus unquam deserat auctor?
 Ne trepidate homines, vita dator, & dator esca est.
 Quarite luciferum celesti dogmate pastum,
 Qui spem multiplicans alat inuiolabilis aui,
 Corporis immemores: memor est, qui condidit illud,
 Suppeditare cibos, atque indiga membra fouere.
 His dictis curæ emota, metus, & labor, & vis,
 Et scelus, & placita fidei fraus inficiatrix,
 Depulsa, vertèrè solum. Pax inde fugatis
 Hostibus alma abigit bellum, discinditur omnis
 Terror, & auulsis exsibulat ilia zonis.
 Vestis ad vultusque pedes descendens desluit imos,
 Temperat & rapidum priuata modestia gressum.
 Cornicinum curua ara silent, placabilis implet
 Vaginam gladius, sedato & puluere campi
 Suda redit facies, liquida sine nube diei,
 Purpuream videas cæli clarescere lucem.
 Agmina casta super, vultum sensere Tonantis
 Arridere, hilares pulso certamine turme,
 Et Christum gaudere suis victoribus, arcem
 Aetheris, ac portum famulis aperire profundum.
 Dat signum felix Concordia, reddere castris
 Victrices aquilas, atque in tentoria cogi.
 Nunquam tanta fuit species, nec par dæctus vlli
 Militiæ, cum dispositis bifida agmina longè
 Duceret ordinibus, peditum psallente caterua.
 Ast alia de parte equitum resonantibus hymnis,
 Non aliter cecinit respectans victor hiantem
 Israel rabiem ponti post terga minacis,
 Cum iam progrediens calcaret littora sicco
 Vltiora pede, stridentisque per extrema calcis
 Mons rueret pendente aqua, nigrosque relapso
 Gurgite Nilicolas fundo deprehendere imo,
 Ac refluyente sinu iam redderet vnda natatum
 Piscibus, & nudas præcepit operiret arenas.
 Pulsauit resono modulanti tympana plethro
 Turba Dei, celebrans mirum ac memorabile seclis
 Omnipotentis opus, liquidas inter freta ripas
 Fluctibus incisus, & subsistente procella
 Crescere, suspensosque globos potuisse teneri.
 Sic expugnata vitiorum gente, resultant

Mystica dulcimodis virtutum carmina psalmis.
 Ventum erat ad fauces portæ castrensis, ubi arctum
 Liminis introitum bifori dant cardine claustra.
 Nascitur hic inopina mali lachrymabilis astu
 Tempestas, placida turbatrix inuida Pacis,
 Quæ tantum subita vexaret cladè triumphum.

Concordiæ & Discordiæ.

Inter confertos cuneos Concordia fortè
 Dum stipata pedem iam tutis moribus infert,
 Excipit occultum vitij latitantis ab icthi
 Mucronem lauo in letere, squalentia quamuis
 Texta catenato ferri sub tegmine corpus
 Ambirent, sutis & acumen vulneris hamis
 Respuerent, rigidis nec fila tenacia no dis
 Impactum sinerent penetrare in viscera telum.
 Rara tamen chalybem tenuit transmittere puncto
 Commissura dedit, qua sese extrema polita
 Squama ligat tunica, sinus & sibi conserit oras.
 Intulit hoc vulnus pugnatris subdola victa
 Partis, & incautis victoribus insidiata est.
 Nam pulsa culparum acie Discordia, lato
 Intrarat cuneos, sociam mentita figuram.
 Scissa procul palla, & structum serpente flagellum
 Multiplici, media camporum in strage iacebant.
 Ipsa redimitos olea frondente capillos
 Ostentans, festis respondit lata choreis:
 Te solam tanto è numero, Concordia tristi
 Fraude petens, sed non vitalia rumpere sacri
 Corporis est licitum: summo tenus extincta tactu
 Lasa cutis, tenuem signavit sanguine riuum.
 Exclamat Virtus subito turbata, Quid hoc est?
 Quæ manus hinc inimica latet? quæ pectora nostra
 Vulnerat, & ferrum tanta inter gaudia vibrat?
 Quid iuuat indomitos bello sedasse furores,
 Et sanctum vitijis pereuntibus omne receptum,
 Si Virtus sub Pace cadit: trepida agmina mæstos
 Conuertèrè oculos, stillabat vulneris index
 Ferrata de veste cruor, mox & pavor hostem
 Cominus astantem prodit: nam pallor in ore
 Consciens audacis facti, dat signa reatus,
 Et deprenta tremat languens manus, & color albès.
 Circumstat properè strictis mucronibus omnis
 Virtutum legio, exquirens feruente tumultu
 Et genus, & nomen, patriam, sectamque deumque
 Quem colat, & missu cuiatis venerit, illa
 Exanguis, turbante metu: Discordia dicit,
 Cognomento hæresis: deus est mihi discolor, inquit,
 Nunc minor, aut maior, modò duplex, & modo sim-
 Cum placet æreus, & de phantasmate visus, (plex
 Aut innata anima est, quoties volo ludere numen,
 Est mihi præceptor Belial, domus est plaga mundi.

Non tulit ulterius capti blasphemica monstri
 Virtutum regina Fides: sed verba loquentis
 Impedit, & vocis claudit spiramina pilo,
 Pollutam rigida transfigens cuspidè linguam.
 Carpitur innumeris feralis bestia dextris,
 Frustratim sibi quisque rapit quod spargat in auras,
 Quod canibus donet, coruis quod edacibus vltro
 Offerat, immundis cæno exhalante cloacis
 Quod tradat, monstris quod mædet habere marinis.
 Discissumque feris animalibus omne cadaver
 Diuiditur, ruptis hæresis perit horrida membris.
 Compositis igitur rerum morumque secundis
 In commune bonis: postquam intra tuta morari
 Contigit, ac statione frui, vltroque foueri
 Pacificos sensus, & in ocia soluere curas.
 Extruitur media castrorum sede tribunal
 Editiore loco, tumulus quem vortice acuto
 Excitat in speculam, subiecta vnde omnia latè
 Liber inoffenso circumspicit aere visus.
 Hunc sincera Fides, simul & Concordia, sacro
 Fœdere iurata Christi sub amore sorores,
 Conscendunt apicem: mox & sublimè tribunal
 Par, sanctum, charumque sibi, supereminet æquo
 Iure potestatis, consistunt aggere summo
 Conspicua, populosque iubent astare frequentes.
 Concurrunt alacres castris ex omnibus omnes,
 Nulla latez pars mentis iners, quæ corporis vltro
 Intercepta sinu per conceptacula sese
 Degeneri languore tegat: tentoria apertis
 Cuncta patent velis: referantur carbasæ, ne quis
 Marceat obscuro stertens habitator operto.
 Auribus intentis expectat concio, quid nam
 Victores post bella vocet Concordia princeps,
 Quam velit atque Fides virtutibus addere legem.
 Erumpit primam in vocem Concordia, tali
 Alloquio: cumulata quidem iam gloria vobis,
 O patris, o domini fidißima pignora Christi,
 Contigit: extincta est multo certamine seua
 Barbaries, sancta quæ circumseperat urbis
 Indigenas ferroque viros flammaque premebat.
 Publica sed requies priuatis, rure foroque
 Constat amicitijs: scissura domestica turbat
 Rem populi, titubâtque foris, quod dissidet intus.
 Ergo cauetè vtri, ne sit sententia discors
 Sensibus in vestris, ne secta exotica tebtis
 Nascatur conflata odijs: quia scissa voluntas
 Confundit varijs arcana biformia fibris.
 Quod sapimus, coniungat amor: quod viuimus, vno
 Conspiret studio: nil dissociabile firmum est.
 Vtque homini atque Deo medius interuenit Iesus,
 Qui sociat mortale patri, ne carnea distent
 Spiritui aeterno, si que ut Deus vnus vtrumque:

Sic quicquid gerimus, mentisque & corporis actu,
 Spiritus unimodis texat compagibus unus.
 Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum,
 Pax belli exacti precium est, preciumque pericli,
 Sidera pace vigent, consistunt terrea pace:
 Nil placitum sine pace Deo, non manus ad aram
 Cum cupias offerre, probat, si turbida fratrem,
 Mens impacati sub pectoris oderit antro:
 Nec si flammicomis Christi pro nomine martyr
 Ignibus insilias, seruans inamabile votum
 Bile sub obliqua, preciosam profuit Iesu
 Impendisse animam: meriti quia clausula Pax est.
 Non inflata tumet, non inuidet amula fratri,
 Omnia perpetitur patiens, atque omnia credit.
 Nunquam lesa dolet, cuncta offensacula donat.
 Occasum lucis venia praecurrere gessit
 Anxia, ne stabilem linquat sol conscius iram.
 Quisque litare Deo mactatus vult holocaustis,
 Offerat in primis pacem: nulla hostia Christo
 Dulcior: hoc solo sancta ad donaria vultum
 Munere conuertens, liquido oblectatur odore.
 Sed tamen & niueis tradit Deus ipse columbis
 Pennatum tenera plurarum veste colubrum
 Rimante ingenio doctè internoscere, mixtum
 Innocuis ouibus: latet & lupus ore cruento
 Laeteolam mentitus ouem sub vellere molli,
 Cruida per agnimos exercens funera rictus.
 Hac sese occultant Fotinus & Arius arte,
 Immanes ferit ate lupi: discrimina produnt
 Nostra recensque cruor, quamuis de corpore summo.
 Quid possit furtiua manus: gemitum dedit omnis
 Virtutum populus, casu concussus acerbo.
 Tunc generosa Fides hac subdidit: Immo secundis
 In rebus cesset gemitus, Concordia lesa est,
 Sed defensa Fides: quin & Concordia sospes
 Germanam comitata Fidem, sua vulnera ridet.
 Hac mea sola salus, nihil hac mihi triste recepta.
 Vnum opus egregio restat post bella labori,
 O proceres, regni quod tandem pacifer heres
 Belligeri, armate successor inermis & aula,
 Instituit Solomon: quoniam genitoris anbeli
 Fumarat calido regum de sanguine dextra.
 Sanguine nam terfo templum fundatur, & ara
 Ponitur auratis Christi domus ardua testis.
 Tunc & Hierusalem templo illustrata, quietum
 Suscepit iam diua Deum: circumuaga postquam
 Sedit marmoreis fundata altaribus arca.
 Surgat & in nostris templum venerabile castris,
 Omnipotens cuius sanctorum sancta reuisat,
 Nunquid terrigenis ferro pepulisse phalanges
 Culpas prodest: hominis si filius arce
 Aetheris illapsus, purgati corporis urbem

Intret inornatam, templi splendentis egenus?
 A Haecenus alternis sudatum est comminus armis:
 Munia nunc agitet tacita toga candida Pacis,
 Adque sacri sedem properet distincta iuuentus.
 Haec ubi dicta dedit, gradibus regina superbis
 Desilit, tantique operis Concordia consors,
 Metatura nouum iacto fundamine templum:
 Aurea planiciem spaciis percurrit arundo
 Dimens, quadrant ut quatuor undique frontes,
 Ne commissuris distantibus angulus impar
 Argutam mutiles per dissona symmetra normam.
 B Aurora de parte, tribus plagis lucida portis
 Illustrata patet, triplex aperitur ad austrum
 Portarum numerus, tres occidualibus offert
 Ianuatrina fores, toridemque aquilonis ad axem
 Panditur alta domus: nullum illic structile saxum,
 Sed caua per solidum, multoque forata dolatu
 Gemma relucenti limen complectitur arcu,
 Vestibulumque lapis penetrabile concipit unus.
 C Spiritus his titulis arcana recondita mentis
 Ambit, & electos vocat in praecordia sensus.
 Quaque hominis natura viget, qua corpore toto
 Quadrua vis animatrinis ingressibus aram
 Cordis adit, castisque colit sacra vota.
 Seu pueros sol primus agat, seu feruor ephobos
 Incendat nimius, seu consummabilis aui
 Perficiat lux plena viros, siue algida Boreae
 Aetas, decrepitam vocet ad pia sacra senectam:
 Occurrit trinum quadrina ad compita numen,
 D Quod bene discipulis disponit Rex duodenis.
 Quietiam totidem gemmarum insignia textis
 Parietibus distincta micant, animasque colorum
 Viuentes liquido lux euomit alta profundo:
 Ingens chrysolibus natio interlitus auro
 Hinc sibi sapphirum sociauerat, inde beryllum,
 Distantesque nitor medius variabat honores.
 Hinc chalcedon hebes perfunditur ex hyacinthi
 Lumine vicino, nam fortè cyanea propter
 Stagna lapis cohibens, ostro fulgebat aquoso.
 E Sardonichen pingunt ametystina, pingit iaspis
 Sardonium iuxta appositus, pulcherque topazon.
 Has inter species smaragdina gramine veruè
 Prata virè, voluitque vagos lux herbida fluctus.
 Te quoque conspicuum structura interserit ardens
 Chrysoprase, & sidus saxi stellantibus addit,
 Stridebat grauidis funalis machina vinculis,
 Immensas rapiens alta ad fastigia gemmas.
 At domus interior septem subnixis columnis
 Crystalli argentis, vitrea de rupe recisis
 Construitur, quarum tegit edita calculus albens

In conum celsus capita, & sinuamine subter
 Subduetus concha in speciem, quod mille valentis
 Margaritum ingens opibusque & viribus arte
 Adductis animosa Fides mercata pararat.
 Hoc residet solio pollens Sapientia, & omne
 Consilium regni celsa disponit ab aula,
 Tutandique hominis leges sub corde retractat,
 In manibus domine sceptrum, non arte politum
 Sed lignum viuum est, & viridi quod stirpe recisum,
 Quamuis nullus alat terreni cespitis humor,
 Fronde tamen viret incolumi: tum sanguine tinctis
 Intertexta rosas candentia lilia miscet,
 Nescia marcenti florem submittere collo.
 Huius forma fuit sceptri gestamen Aaron,
 Florigerum, sicco quod germina cortice trudens,
 Explicuit tenerum spe pubescentè decorem,
 Inque novos subito tumuit virga arida fetus.
 Reddimus aeternas indulgentissime doctor
 Gratas Christe tibi, meritisque sacramus honores.
 Ore pio: nam cor vitiorum stercore sordet.
 Tu nos corpore latebrosa pericula operi,
 Luctantisque animae voluisti agnoscere casus.
 Nouimus ancipites nebuloso in pectore sensus
 Sudare alternis conflictibus, & variato
 Pugnarum euentu, nunc indole crescere dextram,
 Nunc inclinatis cernicibus ad iuga vite
 Deteriora trahi, seseque addicere noxis
 Turpibus, & propria iacturam ferre salutis.
 O quoties animam, vitiorum peste repulsa,
 Sensibus incaluisse Deo: quoties te pefactus
 Coeleste ingenium post gaudia candida retro
 Cessisse è stomacho, feruent bella horrida, feruent
 Ossibus, atque inclusa fremit discordibus armis
 Non simplex natura hominis: nam viscera limo
 Effugiata premunt animum: contra ille sereno
 Editus afflatu migrantis carcere cordis
 Aestuatur, & sordes arcta inter vincula recusat.
 Spiritus pugnant variis lux atque tenebrae,
 Distantesque animas duplex substantia vires:
 Donec praesidio Christus Deus adsit, & omnes
 Virtutum gemmas componat sede piata.
 Atque ubi peccatum regnauerat, aurea templi
 Atria constituens, texat spectamine morum
 Ornamenta animae, quibus oblectata decoro
 Aeternum solio diues Sapientia regnet,
 AVRELI PRVDENTII VRBI PRAE-

fecti, in Librum K A Θ H M E P I N Ω N, Praefatio.

Ode tricolos tristrophos. Versus omnes sunt
 Choriambici, hoc modo.

--- 0 0 --- 0 0

--- 0 0 --- 0 0 --- 0 0

--- 0 0 --- 0 0 --- 0 0 --- 0 0

Tom. 8.

A Per quinquennia iam decem,
 Ni fallor, fuimus: septimus in super
 Annum cardo rotat, dum fruimur sole volubili.
 Instat terminus, & diem
 Vicinum senio iam Deus applicat.
 Quid nos utile tanti spacio temporis egimus?
 Aetas prima crepantibus
 Fleuit sub ferulis: mox doctus toga
 In festum vitius falsa loqui, non sine crimine.
 Tum lasciuia proteruitas,
 B Ac luxus petulans heu pudet, ac piget
 Fœdauit iuuenem nequitie sordibus, ac luto.
 Exim iurgia turbidos
 Amarunt animos, & male pertinax
 Vincendi studium subiiciuit casibus asperis.
 Bis legum moderamine
 Frenos nobilium reximus urbium,
 Ius ciuile bonis reddidimus, terruimus reos.
 Tandem militia gradu
 Euectum pietas Principis extulit,
 C Assumptum propius stare iubens ordine proximo.
 Haec dum vita volans agit,
 Irrepit subito canities seni,
 Oblitum veteris me Salia consulis arguens.
 Sub quo primo dies mihi
 Quam multas hiemes voluerit, & rosas
 Pratis post glaciem reddiderit, nix capitis probat.
 Nunquid talia proderunt
 Carnis post obitum vel bona, vel mala?
 D Cum iam quicquid id est, quod fuerat, mors aboleuerit.
 Dicendum mihi, quisquis es:
 Nundum, quem coluit, mens tua perdidit:
 Non sunt illa Dei, quae studeat, cuius habebis?
 Atqui sine sub ultimo
 Peccatrix anima stultitiam exuat:
 Saltem voce Deum concelebrat, si meritis nequit.
 Hymnis continuet dies,
 Nec nox ulla vacet, quin Dominum canat:
 Pugnet contra hereses, catholicam discutat fidem.
 E Conculcet sacra gentium,
 Labem Roma tuis inferat idolis:
 Carmen martyribus deuoueat, laudet apostolos.
 Haec dum scribo, vel eloquor,
 Vinculis utinam corporis emicem
 Liber, quod tulerit lingua sono mobilis ultimo.

HYMNVS I. AD GALLICANTVM.
 Monocolos, tetraftropos. Versus Iambici dime-
 tri acatalecti.

--- 0 --- 0 0

A Les diei nunciis
 Lucem propinquam praecinit,

Nos excitator mentium
 Iam Christus ad vitam vocat.
 Auferte clamat lectulos
 Egros, sopore desides,
 Castique reſti ac ſobrij
 Vigilare iam ſum proximus.
 Poſt ſolis ortum fulgidi
 Serum eſt cubile ſpernere,
 Ni parte noctis addita
 Tempus labori adieceris.
 Vox iſta, qua ſtrepunt aues
 Stantes ſub ipſo culmine,
 Paulo ante quam lux emicet,
 Noſtri figura eſt Iudicis.
 Tectos tenebris horridis,
 Stratisque operos ſegnibus,
 Suadet quietem linquere
 Iam iamque venturo die:
 Vt cum coruſcis flatibus
 Aurora cælum paſſeriu,
 Omnes labore exercitos
 Confirmet ad ſpem luminis.
 Hic ſomnus ad tempus datus,
 Eſt forma mortis perpetis.
 Peccata ceu nox horrida
 Cogunt iacere, ac ſtertere.
 Sed vox ab alio culmine
 Chriſti docentis pramonet.
 Adeſſe iam lucem propè
 Ne mens ſoporis ſeruiat:
 Ne ſomnus uſque ad terminos
 Vita ſocordis opprimat
 Pectus ſepultum crimine,
 Et lucis oblitum ſua.
 Ferunt vagantes damonas
 Latos tenebris noctium:
 Gallo canente exterritos
 Sparsum timere, & cedere.
 Inuiſa nam vicinitas
 Lucis, ſalutis, numinis,
 Rupto tenebrarum ſctu
 Noctis fugat ſatellites,
 Hoc eſſe ſignum præſcij
 Norunt repromiſſa ſpei,
 Qua nos ſoporis liberi
 Speramus aduentum Dei.
 Quæ viſ ſit huius alitis,
 Saluator oſtendit Petro
 Ter ante quam gallus canat,
 Seſe negandum prædicans.
 Fit namque peccator prius,
 Quam præcolucis proxima

Illuſtret humanum genus.
 Finemque peccandi ſerat.
 Fleuit negator denique
 Ex ore prolapſum nefas:
 Cum mens maneret innocens,
 Animusque ſeruaret fidem.
 Nec tale quicquam poſtea
 Lingua loquutus lubrica eſt:
 Cantique galli cognito,
 Peccare iuſtus deſtitit.
 Inde eſt quod omnes credimus:
 Illo quietis tempore,
 Quo gallus exultans canit,
 Chriſtum rediſſe ex inferis.
 Tunc moris oppreſſus rigor,
 Tunc lex ſubacta eſt tartari,
 Tunc vis dici fortior
 Noctem coegit cedere.
 Iam quieſcant improba,
 Iam culpa ſurua obdormiat,
 Iam noxa lethalis ſuum
 Perpeſſa ſomnum marceat.
 Vigil viciffim ſpiritus
 Quodcunque reſtat temporis
 Dum meta noctis clauditur,
 Stans ac laborans excubet.
 Ieſum ciamus vocibus,
 Fleutes, precantes, ſobrij:
 Inuenta ſupplicatio
 Dormire cor mundum vetat.
 Sat conuolutis artibus
 Senſum profunda obliuio
 Preſſit, grauauit, obruit,
 Vanis vagantem ſomniis.
 Sunt nempe falſa, & friuola,
 Quæ mundiali gloria
 Ceu dormientes egimus:
 Vigilemus, hic eſt veritas.
 Aurum, voluptas, gaudium,
 Opeſ, honores, proſpera,
 Quacunque nos inſtant mala,
 Fit mane, nil ſunt omnia.
 Tu Chriſte ſomnum diſijce,
 Tu rumpe noctis vincula,
 Tu ſolue peccatum vetus,
 Nouumque lumen ingere.

HIMNVS II. MATVTINVS.

Carminis genus idem.

Nox, & tenebra, & nubila
 Confuſa mundi, & turbida,
 Lux intrat, albeſcit polus,
 Chriſtus

Chriſtus venit, diſcedite.
 Caligo terra ſcinditur
 Percuſſa ſolis ſpiculo:
 Rebusque iam color redit,
 Vultu niuentis ſideris.
 Sic noſtra mox obſcuritas,
 Fraudisque pectus conſcium,
 Ruptis receptum nubibus,
 Regnante palleſcit Deo.
 Tunc non licebit claudere,
 Quod quiſque ſuſcum cogitat:
 Sed mane clareſcent nouo
 Secreta mentis prodita.
 Fur ante lucem ſquallido
 Impune peccat tempore,
 Sed lux dolis contraria
 Latere furtum non ſinit.
 Verſuta fraus & callida,
 Amat tenebris obtegi,
 Aptamque noctem turpibus
 Adulter occultus fouet.
 Sol ecce ſurgit igneus,
 Piget, pudeſcit, pœnitet,
 Nec teſte quiſquam lumine
 Peccare conſtanter poteſt.
 Quis mane ſumptis nequiter
 Non erubeſcit poculis,
 Cum ſit libido temperans,
 Caſtumque nugator ſapit?
 Nunc nunc ſeuernum viuunt,
 Nunc nemo tentat ludicrum,
 Inepta nunc omnes ſua
 Vultu colorant ſerio.
 Hæc hora cunctis vtilis,
 Qua quiſque, quod ſtudet, gerat,
 Miles, togatus, nauita,
 Opifex, arator, inſtitor.
 Illum forenſis gloria,
 Hunc triſte raptat clauſicum:
 Mercator hinc, ac ruſticus
 Auara ſuſpirant lucra.
 At nos lucelli ac ſœnoris
 Fandique proſus neſcij,
 Nec arte fortes bellica,
 Te Chriſte ſolum nouimus.
 Te mente pura & ſimplici,
 Te voce, te cantu pio,
 Rogare curuato genu
 Flendo, canendo diſcimus.
 His nos lucratur queſtibus,
 Hæc arte tantum viuimus:
 Hæc inchoamus munera.

Cum ſol reſurgens emicat.
 Intende noſtris ſenſibus,
 Vitamque totam diſpice:
 Sunt multa fucis illita,
 Quæ luce purgentur tua.
 Durare nos tales iube,
 Quales remotis ſordibus
 Nitere pridem iuſſeras,
 Iordane tinctos flumine.
 Quodcunque nox mundi dehinc
 Inſecit atris nubibus,
 Tu rex Eoi ſideris
 Vultu ſereno illumina.
 Tu Sancte, qui tetram picem
 Candore tingis lacteo,
 Ebenoque cryſtallum facis,
 Delicta terge liuida.
 Sub nocte Iacob cerula
 Luctator audax angeli
 Eoſquedum lux ſurgeret,
 Sudauit impar prælio,
 Sed cum iubar clareſceret,
 Lapsante claudus poplite
 Femurque victus debile,
 Culpa vigorem perdidit.
 Nutabat inguen ſaucium,
 Quæ corporis pars vilior.
 Longeque ſub cordis loco,
 Diram fouet libidinem.
 Hæc nos docent imagines,
 Hominem tenebris obſitum,
 Si forte non cedat Deo,
 Vires rebelles perdere.
 Erit tamen beatior,
 Intemperans membrum cui
 Luſtando claudum & tabidum
 Dies oborta inuenerit.
 Tandem faceſſat cecitas
 Quæ noſmet in præceptis diu
 Lapsos ſiniſtris greſſibus
 Errare traxit deuo.
 Hæc lux ſerenum conferat,
 Puròſque nos præſtet ſibi:
 Nihil loquamur ſubdolum,
 Voluamus obſcurum nihil.
 Sic tota decurrat dies,
 Ne lingua mendax, ne manus,
 Oculiſque peccent lubrici,
 Ne noxa corpus inquinet.
 Speculator aſtat de ſuper,
 Qui nos diebus omnibus
 Atriſque noſtros proſpicit,
 D iiii

A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, quicquid est,
Humana quod mens concipit
Hunc nemo fallit iudicem.

HYMNVS III. ANTE CIBVM.
Monocolos pentastrophos. Versus dactyli-
ci trimetri hypercatalecti.
— 00 — 00 — 00 0.

O Crucifer bone, lucifator
Omniparens, pie verbigena,
Edite corpore virgineo:
Sed prius in genitore potens,
Astra, solum, mare quam fierent.
Huc nitido precor intuitu,
Flecte salutiferam faciem,
Fronte serenus, & irradiat,
Nominis ut sub honore tui
Has epulas liceat capere,
Te sine dulce nihil Domine,
Nec iuuat ore quid appetere,
Pocula ni prius, atque cibos
Christe tuus fauor imbuerit,
Omnia sanctificante fide,
Fercula nostra Deum sapiant,
Christus & instuat in pateras,
Seria, ludrica, verba, iocos:
Denique quod sumus, aut agimus
Trina superna regat pietas.
Hic mihi nulla rosa spolia,
Nullus aromate fragrat odor:
Sed liquor influit ambrosius,
Nectare amque fidem redolet.
Fusus ab usque patris gremio.
Sperne camæna leues ederas,
Cingere tempora quis solita es,
Sertaque mystica dactylico
Texere docta, liga strophio
Laude diei redimita comas.
Quod generosa potest anima,
Lucis & ætheris indigena,
Soluere dignius obsequium:
Quam data munera si recinat
Artificem modulata suum?
Ipse homini quia cuncta dedit,
Quæ capimus dominante manu,
Quæ polus, aut humus, aut pelagus
Aere, gurgite, rure creant,
Hec mihi subdidit, & sibi me.
Callidus illaqueat volucres

Aut pedicis dolus, aut maculis,
A Illita glutine corticeo
Vimina plumigeram seriem
Impediunt, & abire vetant.
Ecce per aquora fluctuagos
Texta greges sinuosa trahunt:
Piscis item sequitur calamum,
Raptus acumine vulnifico,
Credula saucius ora cibo.
Fundit opes ager ingenuas,
Diues aristifera segetis,
B Hic ubi vitea pampineo
Brachia palmitè luxuriant,
Pacis alumna ubi baccæ viret.
Hac opulentia Christicolis
Seruit & omnia suppeditat.
Absit enim procul illa fames
Cadibus ut pecudum libeat
Sanguineas lacerare dapes.
Sint fera gentibus indomitis
Prandia, de nece quadrupedum:
C Nos oleris coma, nos siliqua
Fœta legumine multimodo
Pauerit innocuis epulis.
Spumæa mulctra gerunt niueos
Vbere de gemino latices,
Perque coagula densa liquor
In solidum coit, & fragili
Lac tenerum premitur calatho.
Mella recens mihi Cecropia
Nectare sudat olente fauus,
D Hac opifex apis aërio
Rore liquat, tenuisque thymo,
Nexilis inscia comubij.
Hinc quoque pomiferi nemoris
Munera mitia proueniunt,
Arbor vnus tremefacta suum
Deciduo grauis imbre pluit,
Puniceosque iacit cumulos.
Quæ veterum tuba, quæ de lyra
Flatibus incita, vel fidibus,
Diuitis omnipotentis opus,
E Quæque fruenda patent homini,
Laudibus equiparare queat?
Te pater optime mæne nouo,
Solis & orbita cum media est,
Te quoque luce sub occidua
Sumere cum monet hora cibum,
Nostra Deus canet harmonia.
F Quod calet halitus interior,
Corde quod abdita vena tremit,

Pulsat

Pulsat & incita quod resonam
Lingua sub ore latens caueam,
Laus superi Patris esto mihi.
Nos igitur tua sancte manus
Cespite composuit madido,
Effigiem meditata suam:
Vtique foret rata materies,
Flauit & indidit ore animam.
Tunc per amœna vireta iubet
Frondicomis habitare locis,
Ver ubi perpetuum redolet,
Prataque multicolora latex
Quadrifluo celer amne rigat.
Hec tibi nunc famulentiur, ait,
V sibus omnia dedo tuis:
Sed tamen aspera mortifero
Stipite carpere poma veto,
Qui medio viret in nemore.
Hic draco perfidus, indocile
Virginis illicit ingenium,
Ut socium male suada virum
Mandere cogeret ex vetitis,
Ipsa pari peritura modo.
Corpora mutua nosse nefas,
Post epulas inoperta vident,
Lubricus error & erubuit:
Tegmina sua parant foliis,
Dedecus ut pudor occuleret.
Conscia culpa Deum pauit ans.
Sede pia procul exigitur.
Innuba femina quæ fuerat,
Coniugis excipit imperium
Fœdera tristia iussa pati.
Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, ut mulier
Colla trilingua calce terat:
Si coluber muliebri solum
Suspicit, atque virum mulier.
His ducibus vitiosa debine
Posteritas ruit in facinus:
Dumque rudes imitatur auos,
Fasque nefasque simul glomerans,
Impia crimina morte luit.
Ecce venit noua progenies,
Æthere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeis que carens vitis.
Fit caro viuuda, sermo Patris,
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,

Nec genialibus illecebris
A Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atque hominis
Digladiabile disfidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namque Deum merita
Omnia virgo venena domat,
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inermis piger reuomit,
B Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat,
Territa de grege candidulo?
Impaudas lupus inter oues
Tristis obambulat, & ravidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat:
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapsa columba fugat.
Tu mihi Christe columba potes
Sanguine pasta cui cedit auis:
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.
Dalocuples Deus hoc famulæ
Rite precantibus, ut tenui
Membra cibo recreata leuent:
Neu piger immodicis dapibus
Viscera tenta grauet stomachus.
D Haustus amarus abesto procul
Nec libeat tetigisse manu
Exitiale quid, aut vetitum:
Gustus & ipse modum teneat,
Sospitet ut secur incolume.
Sit satis anguibus horrificis,
Liba quod impia corporibus
Ac miseram peperere necem:
Sufficiat semel ob facinus
Plasma Dei potuisse mori.
E Oris opus, vigor igneolus
Non moritur: quia flante Deo
Compositus, superoque fluens
De folio patris artificis,
Vim liquide rationis habet.
Viscera mortua quinetiam
Post obitum reparare datur,
Deque suis iterum tumulis
Prisca renascitur effigies,

Pulvereo coeunte situ.
 Credo equidem (neque vana fides)
 Corpora vivere more animae:
 Nam modo corporeum memini
 De Phlegethonte gradu facili
 Ad superos remeasse Deum.
 Spes eadem mea membra manet,
 Quae redolentia funere
 Iussa quiescere sarcophago.
 Dux parili rediuiuus humo
 Ignea Christus ad astra vocat.

HYMNVS IIII. POST CIBVM.

Monocolos tristrophos. Versus hen-
 decasyllabi Phalætij.

— — 00 — 0 — 0 — 0.

Pastis visceribus, ciboque sumpto,
 Quem lex corporis imbecilla poscit,
 Laudem lingua Deo patri rependat:
 Patri, qui Cherubin sedile sacrum,
 Necnon & Seraphim suum, supremo
 Subnixus solio, tenet, regique.
 Hic est, quem Zabaoth Deum vocamus,
 Expers principij, carensque sine,
 Rerum conditor, & repertor orbis.
 Fons vite liquida fluens ab arce,
 Infusor fidei, sator pudoris,
 Mortis perdomitor, salutis auctor.
 Omnes quod sumus, ac vigemus, inde est:
 Regnat Spiritus ille sempiternus,
 A Christo simul & Parente missus.
 Intrat pectora candidus pudica,
 Quae templi vice consecrata vident,
 Postquam combiberint Deum medullis.
 Sed si quid vitij doliue nasci
 Inter viscera iam dicata sensit:
 Ceu spurcum refugit celer sacellum.
 Tetrum flagrat enim vapore crasso
 Horror conscius est uan: e culpa,
 Offensumque bonum niger repellit.
 Nec solus pudor, innocensque votum
 Templum constituunt perenne Christo
 In cordis medijs sinu ac recessu:
 Sed ne crapula ferueat cauendum est,
 Quae sedem fidei cibis refertam
 Usque ad congeriem eor ardet intus.
 Pars visceribus expedit a corda
 Infusum melius Deum receptant,
 Hic pastus anima est, saporque verus.
 Sed nos tu gemino fouens paratu,
 Artus, atque animas utroque pastu

Confirma pater, ac vigore complex.
 A Sic olim tua praeculens potestas,
 Inter raucisonos situm leones
 Illapsis dapibus virum refouit.
 Illum fusile numen execrantem,
 Et curuare caput sub expolita
 Aeris materia nefas putantem:
 Plebs dira Babylonis, ac tyrannus
 Morti subdiderant, feris discarant,
 Senuis protinus hausibus vorandum.
 O semper pietas, fidesque tuta:
 Lambunt indomiti virum leones,
 Intactumque Dei tremunt alumnum.
 Astant cominus, & iuba reponunt,
 Mansuescit rabies, famésque blanda
 Praedam rictibus ambit incrementis.
 Sed cum tenderet ad superna palmas,
 Expertumque sibi Deum rogaret,
 Clausus iugiter, indigensque victu:
 Iussus nuncius aduolare terris,
 Qui pastum famulo daret probato,
 Raptim desiluit obsequente mundo.
 Cernit forte procul dapes inemptas,
 Quas messoribus Abacuc propheta
 Agresti bonus exhibebat arte.
 Huius caesariè manu prehensa,
 Plenis (sicut erat) grauem canistris
 Suspensum rapit, & uebit per auras.
 Tum raptus simul ipse, prandiumque
 Sensim labitur in lacum leonum:
 Et quas tunc epulas gerebat, offert.
 D Summas letus, ait, libensque carpus
 Quae summus Pater, angelusque Christi
 Mittunt liba tibi sub hoc periculo.
 His sumptis, Danielus excitauit
 In caelum faciem, ciboque fortis.
 Amen reddidit, alleluia dixit.
 Sic nos muneribus tuis refecti,
 Largitor Deus omnium bonorum,
 Grates reddimus, & sacramus hymnos.
 Tu nos tristifico velut tyranno,
 Mundi scilicet impotentis actu
 E Conclusos, regis, & feram repellis,
 Quae circumfremat, ac vorare tentat,
 Insanos acuens furore dentes,
 Cum te summe Deus precemur unum.
 Vexamur, premimur, malis rotamur,
 Oderunt, iacerant, trahunt, laceffunt,
 Iuncta est supplicis fides iniquis.
 Nec desit tamen anxius medela:

Nam

Nam languente trucis leonis ira,
 Illapsa superingeruntur esca.
 Quas si quis sitienter hauriendo
 Non gustu tenui, sed ore pleno,
 Internis velit implicare venis:
 Hic sancto sociatus ex propheta,
 Iustorum capiet cibos virorum,
 Qui fructum Domino metunt perenni.
 Nil est dulcius ac magis saporum,
 Nil quod plus hominem inuare possit,
 Quam vatis pia praecinentis orsa.
 His sumptis licet insolens potestas
 Prauum iudicet, irrogatque mortem:
 Impasti licet irruant leones:
 Nos semper Dominum patrem fatētes,
 In te Christe Deus loquemur unum,
 Constantēque tuam crucem feremus

HIMNVS V. AD INCENSVM

cerei Paschalis.

Monocolos tetrastraphos. Versus Chori-
 bici tetrametri acatalecti.

— — 00 — 00 — 0

Inuentor rutili dux bone luminis,
 Qui certis vicibus tempora diuidis:
 Merso sole chaos ingruit horridum,
 Lucem Christe tuis redde fidelibus.
 Quamuis innumero sidere regiam,
 Lunarique polum lampade pinxeris,
 Incussu silicis lumina nos tamen
 Mopstras saxigeno semine querere.
 Hoc signas opere Conditor inclyte,
 Lumen veridicum mentibus omnium,
 In Christo Domino quaerere iugiter,
 Quem petram loquitur doctor egregius.
 Ne nesciret homo spem sibi luminis
 In Christi solido corpore conditam,
 Qui dici stabilem se voluit petram,
 Nostris igniculis unde genus venit.
 Pinguis quos olei rore madentibus
 Lychnis, aut facibus pascimus aridis,
 Quin & fila fauis scirpea floreis
 Presso melle prius collita fingimus.
 Viuax flamma viget, seu caua testula
 Succum linteolo sug gerit ebrius:
 Seu pinus piceam fert alimoniam,
 Seu ceram teretem stappa calens bibit.
 Nectar de liquido vertice feruidum
 Guttatim lachrymis fallat alentibus,
 Ambustum quoniam vis facit ignea
 Imbrem de madido flere cacumine.
 Splendent ergo tuis muneribus Pater
 Flammis mobilibus scilicet atria,

Absentemque diem lux agit amula,
 A Quam nox cum lacero victa fugit peplo.
 Sed quis non rapidi luminis arduam,
 Manantemque Deo cernat originem?
 Moses nempe Deum spinifero in rubo
 Vidit conspicuo lumine flammeum.
 Felix, qui meruit sensibus in sacris
 Caestis solij visere Principem,
 Iussus nexa pedum vincula soluere,
 Ne sanctum inuolucris pollueret locum.
 Hunc ignem populus sanguinis inclyti
 Maiorum meritis tutus & impotens,
 Suetus sub dominis vivere barbaris,
 Iam liber sequitur longa per auia:
 Quae gressum tulerant castraque caerule
 Noctis per medium concita mouerant,
 Plebem peruigilem fulgere praecio
 Ducebat radius sole micantior.
 Sed rex Niliaci littoris, inuido
 Feruens felle iubet praualidam manum
 In bellum rapidis ire cohortibus,
 Ferratasque acies clangere classicum.
 Sumunt arma viri, seque minacibus
 Accingunt gladiis, triste canit tuba.
 Hic fidit iaculis, ille volantia
 Praefigit calamis spicula Gnosius.
 Densatur cuneis turba pedestribus,
 Currus pars, & equos, & voluere rotas
 Conscendunt celeres, signaque bellica
 Praetendunt tumidis clara draconibus.
 Hinc iam seruitij nescia pristini,
 Gens Pelusiaca vsta vaporibus,
 Tandem purpurei gurgitis hospita
 D Rubris littoribus fessare federat.
 Hostis dirus adest cum duce perfido,
 Infert & validis prelia viribus.
 Moses porro suos in mare praecipit
 Constans intrepidus tendere gressibus.
 Praebent rupta locum stagna viantibus,
 Riparum in faciem peruia, sistitur
 Circumstans vitreis unda liquoribus,
 Dum plebs sub bifido permeat equore.
 Pubes quinetiam decolor asperis
 E Irritata odiis, rege sub impio,
 Ebraeum sitiens fundere sanguinem,
 Audet se pelago credere concauo.
 Ibant precipiti turbine percita
 Flustus per medios agmina regia:
 Sed confusa dehinc unda reuoluitur
 In semet reuolans gurgite confluio.
 Currus tunc, & equos, telaque naufraga,
 Ipsos & procere s, & vaga corpora

Nigrorum videas nare satellitum,
Arcis iustitium triste tyrannica.
Quæ tandem poterit lingua retexere
Laudes Christe tuas? qui domitam Pharo
Plagis multimodis cedere præfidi
Cogis iustitiæ, vindice dextera?
Qui Pontum rapidis æstibus inuium
Perfultare vetas ut resluo in salo
Securus pateat te duce transitus,
Et mox unde rapax ut voret impios.
Cui ieiuna eremi saxa madentibus
Exundant scatebris, & latices novos
Fundit scissa silex, quæ sitientibus
Dat potum populis axe sub igneo.
Instar fellis aqua, tristifido in lacu
Fit ligni venia mel velut Atticum.
Lignum est, quo sapiunt aspera dulcius,
Nam præfixa cruci spes hominum viger.
Implet castra cibus tunc quoque ninguidus
Illabens gelida grandine densus:
His mensas epulis, hac dape construunt,
Quam dat sidereo Christus ab æthere.
Nec non imbrifero ventus anhelitu
Crassa nube leues inuehit alites,
Quæ diffolata in humum cum semel agmina
Fluxerunt, reduci non reuolant fuga.
Hæc olim patribus premia contulit
Insignis pietas numinis unici:
Cuius subsidio nos quoque rescimur,
Pascens dapibus pectora mysticis.
Fessos ille vocat per freta seculi,
Discissis populum turbibus regens,
Iactat atque animas mille laboribus
Iustorum in patriam scandere præcipit.
Illic purpureis tecta rosariis
Omnis fragrat humus, caltæque pinguis
Et molles violas, & tenues crocos
Fundit fonticulis vnda fugacibus.
Illic & gracili balsama surculo
Desudat a fluunt, raræque cinnama
Spirant, & folium, fonte quod abdito
Prælabens fluminis poriat in exitum.
Fœlices animæ præta per herbida
Concentu parili suaue sonantibus
Hymnorum modulis dulce canunt melos,
Calcant & pedibus lilia candidis.
Sunt & spiritibus sæpè nocentibus
Pœnarum celebres sub Styge feræ,
Illa nocte, sacer quare dicit Deus
Stagnis ad superos ex Acheronticis.
Non sicut tenebras de face fulgida
Surgens Oceano Lucifer imbuit:

Cautè lege

96
Sed terris Domini de cruce tristibus
A Maior sole nouum restituens diem.
Marcens supplicis tartara mitibus,
Exultatque sui carceris ocio
Umbrarum populus, liber ab ignibus,
Nec feruent solito flumina sulphure.
Nos festis trahimus per pia gaudia
Noctem conciliis, votæque prospera
Certatim vigili congerimus prece,
Extructoque agimus liba sacrario.
Pendent mobilibus lumina funibus,
B Quæ suffixa micant per laquearia,
Et de languidulis fota natatibus
Lucem perspicuo flamma iacit vitro.
Credas stelligeram de super aream
Ornatam geminis stare trionibus,
Et qua Phosphoreum temo regit iugum
Pascem purpureos spargier hesperos.
O res digna, Deus, quam tibi roscide
Noctis principio grex tuus offerat,
Lucem, qua tribuis nil preciosius,
Lucem, qua reliqua premia cernimus.
Tu lux vera oculis, lux quoque sensibus,
Intus tu speculum, tu speculum foris,
Lumen quod famulans offero, suscipe,
Tinctum pacifici chrismatibus unguine.
Per Christum genitum summe Pater tuum
In quo visibilis stat tibi gloria,
Qui noster Dominus, qui tuus unicus
Spirat de patrio corde paraclitum.
Per quem splendor, honos, laus, sapientia,
Maestas, bonitas, & pietas tua
b Regnum continuat numine triplici,
Texens perpetuis secula seculis.

HYMNVS VI. ANTE SOMNVM.

Monocolos, tetra-trophos. Versus Iambici
dimetri catalecti.o - o - o - o
- - o - o - o

Ades Pater supreme,
Quem nemo vidit unquam,
Patrique sermo Christe,
B Et spiritus benigne:
O trinitatis huius
Vis una, lumen unum,
Deus ex Deo perennis,
Deus ex utroque missus.
Fluxit labor diei,
Redit quietis hora,
Blandus sopor vicissim
Fessos relaxat artus.
Mens æstuans procellis,

Curisque

Curisque sauciata
Totis bibit medullis
Obliuiale poculum.
Serpit per omne corpus
Lethæa vis, nec ullum
Miseris doloris agri
Patitur manere sensum.
Lex hæc data est caducis
Deo iubente membris,
Ut temperet laborem
Medicabilis voluptas.
Sed dum pererrat omnes.
Quies amica venas,
Pectusque feriatum
Placat rigante somno:
Liber vacat per auras
Rapido vigore sensus,
Variasque per figuras
Quæ sunt operata cernit.
Quia mens soluta curis,
Cui est origo calum,
Purusque foris ab æthere
Iners iacere nescit.
Imitata multiformes
Facies sibi ipsa fingit,
Per quas repente currens
Tenui fruatur ætæ.
Sed sensa somnientium
Dispar fatigat horror:
Nunc splendor intererrat,
Qui dat futura nosse.
Plerumque dissipatis
Mendax imago veris
Animos pauore mæstos
Ambage fallit atra.
Quem rara culpa morum
Non polluit frequenter,
Hunc lux serena vibrans
Res edocet latentes.
At qui coinquatum
Vitiis cor impiavit,
Lusus pauore multo
Species videt tremendas.
Hoc Patriarcha noster
Sub carceris catena
Geminis simul ministris
Interpres approbavit.
Quorum reuersus vnus,
Dat poculum tyranno:
Ast alterum rapaces
Fixum vorant volucres.
Ipsam deinde regem
Tom. 8.

Perplexa somniantem,
A Mouit famem futuram
Clausis cauere aceruis.
Mox præsul ac tetrarches
Regnum per omne iussus
Sociam tenere virgam,
Domina resedit aule.
O quam profunda iustis
Arcana, per soporem
Aperit tuenda Christus,
Quam clara, quam tacenda?
B Euangelista summi
Fidissimus magistri,
Signata quæ latebant
Nebulis videt remotis.
Ipsam Tonantis agnum
De cæde purpurantem,
Qui conscium futuri
Librum resignat vnus.
Huius manum potentem
Gladus perarmat anceps,
Et fulgurans utrinque
Duplicem minatur ictum.
Quæ sitor ille solus
Animaque corporisque,
Emissisque bis rimendus
Prima ac secunda mors est.
Idem tamen benignus
Vltor, reuendit iram,
Paucosque non piorum
Patitur perire in æuum.
Huic inclutus perenne
D Tribuit pater tribunal,
Hunc obtinere iussit
Nomen, supra omne nomen.
Hic præpotens cruenti
Eximior Antichristi,
Qui de furente monstro
Pulchrum refert trophæum.
Quam bestiam rapacem,
Populoque deuorantem,
Quam sanguinis charybdim,
E Ioannes execratur.
Hæc nempè, quæ sacratum
Præferre nomen ausa,
Imam petit gehennam,
Christo perempta vero.
Tali sopore iustus
Mentem relaxat heros,
Ut spiritu sagaci
Celum peragret omne.
Nos nil meremur, horum,
E

Quos creber implet error,
Concreta quos malarum
Vitiat cupido rerum.

Sat est quiete dulci
Fessum fouere corpus,
Sat si nihil sinistrum
Vana minentur umbræ.

Cultor Dei memento
Te fontis & lauacri
Rorem subisse sanctum,
Te chrismate innotatum.

Fac cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem, locumque cordis
Crucis figura signet.

Cruce pellit omne crimen,
Fugiant crucem tenebræ,
Tali dicata signo
Mens fluctuare ne scit.

Procul è procul vagantur
Portenta somniorum,
Procul esto pernicaci
Præstigator astu.

O tortuose serpens,
Qui mille per Meandros,
Fraudisque flexuosas,
Agitas quietæ corda:

Discede, Christus hic est:
Hic Christus est, liquece:
Signum, quod ipse nosti,
Dammat tuam cateruam.

Corpus licet fatiscens
Iaceat reclinæ paulum,
Christum tamen sub ipso
Meditabimur sopore.

HYMNVS VII. IEIUNANTIVM.

Monocolos. Versus sunt Iâbici trimetri
acatalecti.

O Nazarene, dux Bethlem, verbum Patris,
Quem partus alui virginæ protulit,
Adesto castis Christe parsimoniis,
Festumque nostrum rex serenus aspice,
Ieiuniorum dum litamus victimam.

Nihil hoc profecto purius mysterio,
Quo fibra cordis expiatur lividi,
Intemperata quo domantur viscera,
A ruina putrem ne resudans crapulam
Obstrangulatæ mentis ingenium premat.

Hinc subiungatur luxus, & turpis gula,
Vini atque somni degener socordia,
Libido sordens, inuerecundus lepos,
Variæque pestes languidorum sensuum,

Parcam subactæ disciplinam sentiunt.

A Nam si licenter disfluens potu & cibo,
Ieiunari membra non coarctas:
Sequitur frequenti marcida oblectamine,
Scintilla mentis ut tepescat nobilis,
Animusque piger steriat ut præcordijs.

Frenentur ergo corporum cupidines,
Detorsa ut intus emicet prudentia:
Sic excitato perspicax acumine,
Libereque flatu laxiore spiritus
Rerum parentem rectius precabitur.

B Elia tali creauit obseruantia,
Vetus sacerdos, ruris hospes aridi,
Fragore ab omni quem remotum & segregam
Spreuisse tradunt criminum frequentiam,
Casto fruente Syrium silentio.

Sed mox in auras igneis iugalibus,
Currusque raptus euolauit prepeti,
Ne de propinquo sordium contagio
Dirus quietum mundus afflaret virum,
Olim probatis inclytum ieiunijs.

C Non ante cæli principem septemplex
Moses tremendi fidus int' erpres throni
Potuit videre, quam decem recursibus
Quater volutus sol peragrans sidera
Omni carentem cernebat substantia.

Victus precantis solus in lacrymis fuit.
Nam flendo pernox irrigatum puluerem
Humi madentis ore premit cernis
Donec loquentis voce perstrictus Dei,
Expavit ignem non ferendum visibus.

D Iohannes huius artis haud minus potens,
Dei perennis præcurrit filium,
Curuos viarum qui retorset tramites,
Et flexuosa corrigens dispendia,
Dedit sequendam calle recto lineam.

Hanc obsequelam preparabat nuncijs,
Mox affuturo construens iter Deo,
Clivosa planis, confragrosa ut lenibus
Conuenterentur, ne ve quicquam deuium
Illapsa terris inueniret veritas.

E Oblita lactis iam vieto in pectore
Matris tetendit serus infans ubera:
Nec ante partu de senili effusus est.
Quam prædicaret virginem plenam Deo.

Post in patentes ille solitudines,
Amictus hirtis bestiarum pellibus,
Setisve rebus, hispida & lanugine,
Secepsit, horrens inquinari & pollui
Contaminatis oppidorum moribus,
Illic dicata parcus abstinentia,

Potum cibumque vir seueræ industrie
In usque serum respuebat vesperum,
Paruum locustis & fauorum aggregitum
Liquore pastum corpori suctus dare.

Horra: or ille primus, & doctor nouæ
Fuit salutis: nam sacro in flumine.
Veterum piatas lauit errorum notas:
Sed tincta postquam membra defecauerat,
Cælo refulgens influebat spiritus,

Hoc ex lauacro labe dempta criminum,
Ibant renati non secus, quam si rudis
Auri recocta venapulchrum splendeat,
Micet metalli siue lux argentei,
Sudum polito prænitens purgamine.

Referre præsci stemma nunc ieiunij
Libet, fideli proditum volumine,
Ut diruendæ ciuitatis incolis
Fulmen benigni mansuetum patris
Pæde repressis ignibus pepercerit.

Gens insolenti præpotens iactantia
Pollebat olim, quam fluentem nequiter
Corrupta vulgò soluerat lasciuia:
Et inde bruto contumax fastidio,
Cultum supermi negligebat numinis.

Offensa tandem iugis indulgentia
Censura, iustus excitatur motibus,
Dextram perarmat rhompheali incendio,
Nimbos crepantes, & fragosos turbine
Vibrans tonantum nube flammaram quatit.

Sed penitendi dum datur diecula,
Si forte uellent improbam libidinem,
Veterisque nugæ condonare ac frangere:
Suspensit ictum terror exorabilis,
Paulumque dicta substitit sententia.

Ionam prophetam mitis ciliis excitat,
Pœnæ imminenti iret ut prænuuncius:
Sed nosset ille cum minacem iudicem
Seruare malle, quam ferire ac pletere,
Tectam latenter vertit in Thar sos fugam.

Celsam paratis pontibus scandit ratem,
Vdo reuincta fune puppis soluitur.
Itur per altum, sit procellosum mare,
Tum causa tanti queritur periculi,
Sors in fugacem missa vatem decidit.

Iussus perire solus è cunctis reus,
Cuius voluta crimen urna expresserat,
Præceps rotatur, & profundo immergitur,
Exceptus inde belluinis faucibus,
Alui capacis viuis hauritur specu.

Transmissa raptim præda, cassos dentium
Eludit ictus, incruentam transuolans
Impune linguam, ne retentam mordicus

A Offam molares dissecarent iuui,
Os omne transit, & palatum præterit.
Ternis dierum ac noctium processibus
Mansit sereno deuoratus gutture,
Errabat illic per latebras viscerum,
Ventræ recessus circumibat tortiles
Anhelus, extis intus estuantibus.

Intactus exim tertie noctis vice,
Monstri tormentis pellitur singultibus,
Qua murmuranti sine fluctus frangitur,
Salsosque candens spumat undit purpices:
B Ructatus exit, seque seruatum stupet.

In Niniuitas se coactus percito
Gressu reuertit: quos ut increpauerat,
Pudenda censor imputans opprobria,
Impendet, inquit, ira summi vindicis,
Vrbemque flamma mox cremabit, credite.

Apicem deinceps ardui montis perit,
Visurus inde conglobatum turbidæ
Fumum ruinae, cladis & diræ struem,
Tectus flagellis multimodi germinis,
Nato & repente perfruens umbraculo.

Sed mixta postquæ ciuitas vulnus noui
Hausit doloris, heu supremum palpitat,
Cursant per ampla congregatim mœnia
Plebs & senatus, omnis ætas ciuium,
Pallens iuuentus, eiulantes femina.

Placet frementem publicis ieiunijs
Placare Christum, mos edendi spernitur,
Glaucos amictus induit monilibus
Matrona demptis, proque gēma & serico
Crinem fluentem sordidus spargit cinis.

D Squallent recincta veste pullati patres,
Setasque plangens turba sumit textiles,
Impexa villis virga bestialibus,
Nigrante vultu contegit velamine,
Iacens harenis & puer prouoluitur.

Rex ipse, Coos estuantem murices
Lenam reuulsa dissipabat fibula,
Gemmas virentes, & lapillos sutiles,
Insigne frontis exuebat vinculum
Turpi capillos impeditos puluere.

Nullus bibendi, nemo vescendi memor,
E Ieiuna mensas pubes omnis liquerat,
Quin & negato lacte vagientium
Fletu madescunt paruulorum cunule,
Succum papilla parca nutritrix denegat.

Greges & ipsos claudit armentalium
Solers virorum cura, ne vagum pecus
Contingat ore rorulentagramina,
Potum strepentis ne ve fontis hauriat,
Vacuis quærela personam præsepibus.

Mollitus huius, & talibus, breuem Deum
Iram refrenat, temperans oraculum
Properè sinistrum, prona nam clementia
Haud difficulter supplicem mortaliū
Solvit reatum, si que fauorix flentium.
Sed cur vetusta gentis exemplū loquar?
Pridem caducis cum grauat us artibus
Iesus, dicato corde ieiunauerit,
Prenuncupatus ore qui prophético
Emanuel est, siue nobiscum Deus.
Qui corpus istud molle naturaliter,
Captumque laxo sub voluptatum iugo,
Virtutis arcta lege fecit liberum,
Emancipator seruientis plasmatis,
Regnantis ante victor & cupidinis.
In hospitali namque secretus loco
Quinis diebus octies labentibus,
Nullam ciborum vindicauit gratiam,
Firmans salubri scilicet ieiunio
Vas appetendis imbecillum gaudiis.
Miratus hostis, posse limum tabidum
Tantum laboris sustinere ac perpeti,
Explorat arte sciscitator callida
Deus ne membris sit receptus terreis:
Sed increpata fraude, post tergum ruit.
Hoc nos sequamur quisque nunc pro viribus
Quod consecrati tu magister dogmatis
Tuis dedisti Christo sectatoribus:
Vt cum vorandi uicerit libidine,
Latè triumphet imperator spiritus.
Hoc est, quod atri liuor hostis inuidet
Mundi polique quod gubernator probat,
Altaris aram quod facit placabilem,
Quod dormientis excitat cordis fidem,
Quod limat agram pectorum rubiginem.
Perfusa non sic amne flamma extinguitur
Nec sic calente sole tabescunt niues.
Vt turbidarum scabra culparum seges
Vanescit almo trita sub ieiunio,
Si blanda semper misceatur largitas.
Est quippe illud grade virtutis genus
Operire nudos, indigentes pascere,
Opem benignam ferre supplicantibus,
Vnam parèmq; sortis humane vicem
Inter potentes atque egenos ducere:
Satis beatus quisque dextram porrigit,
Laudis rapacem, prodigam pecuniam,
Cuius sinistra dulce factum nesciat:
Illum perennes protinus complent opes,
Ditæque fructus foenerantem centuplex.

HYMNVS VIII. POST IEIUNIVM.

A Dicolos tetraſtrophos. Verſus tres priores
hendecasyllabi Sapphici: quar-
tus pentasyllabus
Adonius.

- 0 -- 0 0 - 0 - 0
- 0 0 - 0.

Christe ſeruorum regimen tuorum,
Mollibus qui nos moderans habentis,
Leniter frenas, faciliq; septos
Lege coërces.

B Ipſe cum portans onus impeditum
Corporis, duos tuleris labores,
Maior exemplis, famulos remiſſo
Dogmate palpas.

Nona ſummiſſum rotat hora ſolem,
Partibus vix dum tribus euolutis,
Quarta deuexo ſupereſt in axe
Portio lucis.

Nos breuis voti dape vindicata
Soluimus feſtum, fruimurque menſis
Affatim plenis, quibus imbuatur
Prona voluptas.

Tantus æterni fauor eſt magiſtri:
Doct̄or indulgens, ita nos amico
Laſtat hortatu, leuis obſequela ut
Mulceat artus.

Addit &, ne quis velit inueniſto
Sordidus cultu lacerare frontem:
Sed decus cultus, capitiſque pexum
Comit honorem.

D Terge ieiunans, ait, omne corpus,
Nè ue ſubducto faciem rubore
Luteus tingat color, aut notetur
Pallor in ore.

Rectius leto regimus pudore,
Quicquid ad cultum patris exhibemus:
Cernit occultum Deus, & latentem
Munere donat.

Ille ouem morbo reſidem, gregique
Perditam sanat, malè diſſipantem
Vellus affixis uepribus per hirta
Deuia ſyluæ.

E Impiger paſtor reuocat, lupiſque
Geſtat excluſis, humeros grauat us,
Inde purgatam reuehens aprico
Reddit ouili.

Reddit & pratis, viridique campo,
Vibrat implexis ubi nulla lapis
Spina, nec germen ſudibus per armat
Carduus horrens.

Sed

Sed frequens palmis nemus, & reſte xa
Vernat herbarum coma, tum perennis
Gurgitem vini vitreum fluentis
Laurus obumbrat.

Hiſce pro donis tibi fide paſtor,
Seruitus qua nam poterit rependit
Nulla compenſant precium ſalutis
Vota precantum.

Quamlibet ſpreto ſine more paſtu
Sponte conſectos tenuemus artus,
Teque contemptis epulis rogemus
Nocte dieque:

Vincitur ſemper minor obſequentium
Cura, nec munus genitoris aequat,
Frangit & cratem luteam laboris
Grandior uſus

Ergo ne limum fragilem ſoluta
Deſerant uires, & aquoſus albis
Humor in uenis dominetur, egrum
Corpus eneruans:

Laxus ac liber modus abſtinendi
Ponitur cunctis, neque nos ſeuerus
Terror impellit, ſua quemque cogit
Velle poteſtas.

Sufficit, quicquid facias uocato
Numinis nutu prius, inchoare,
Siue tu menſam, renuas, cibumque
Sumere tentes.

Annuat dexter Deus, & ſecundo
Proſperat cultu: uelut hoc ſalubre
Fidimus nobis fore, quod dicat as
Carpimus eſcas.

Sit bonum ſupplex precor, & medelam
Conferat membris, animumque paſcat
Sparsus in uenas cibus obſecrantium
Chriſticolarum.

HYMNVS IX.

Omni hora atque die.
Monocolos triſtrophos. Verſus trochaici
oſtonarij catalecti.

- 0 -- 0 0 -- 0 -- 0 0

Da puer plectrum, choreis ut canam fidelibus
Dulce carmen & melodum: geſta Chriſti inſignia.
Hunc Camæna noſtra ſolū pangat, hūc laudet Lyra.
Chriſtus eſt quæ rex ſacerdos affuturum protinus
Inſulatus concinebat uoce, chorda & tympano,
Spiritu celo inſluentem per medullas hauriens.
Facta nos & iam probata pangimus miracula,
Teſtis eſt orbis, nec ipſa terra quod uidit negat,
Comminus Deum docendis proditum mortalibus.
Corde natus ex parentis, ante mundi exordium,
Alpha & cognominatur, ipſe ſons & clauſula

Tom. 8.

Omnia qua ſunt, fuerunt, que que poſt futura ſunt.
A Ipſe iuſſit, & creata: dixit ipſe, & facta ſunt,
Terra calum, ſoſſa ponti, trina rerum machina,
Quaque in his uigent ſub alto ſolis & lune globo.
Corporis formam caduci, membra morti obnoxia
Induit ne gens periret protoplaſti ex germine
Merſerat quem lex profundo noxialis tartaro.
O beatus ortus ille, uirgo cum puerpera
Edidit noſtram ſalutem, facta ſancto Spiritu,
Et puer redemptor orbis os ſacratum protulit.
Pſallat altitudo cæli, pſallat omnis angelus,
B Quicquid eſt uirtutis uſquã pſallat in laudè Dei:
Nulla linguarum ſileſcat, uox & omnis conſonet.
Ecce quem uates uetuiſtis concinebant ſeculis,
Quem prophetarum fideles pagina ſponponderant,
Emicat promiſſus olim: cuncta collaudent eum.
Cantharis inſuſa lymphã fit Falernum nobile,
Nunciat uini miſter eſſe promptum ex Hydria,
Ipſe rex ſapore tinctis obſtupeſcit poculis.
Membra morbis ulceroſa, uicerum putredines
Mando ut abluantur, inquit: fit ratū quod iuſſerat
C Turgidem cutem repurgant uulnerum piamenta.
Tu perennibus tenebris iam ſepulta lumina
Illinis limo ſalubri, ſacri & oris necitare:
Mox apertis hac medela lux reducta eſt orbibus.
Increpas uentum ſurentē, quod procellis triſtibus
Verrat equor ſundo ab imo, uexet & uagam ratē.
Ille iuſſis obſecundat, mitis unda ſternitur.
Extimum ueſtis ſacrate ſurtim mulier attingit,
Protinus ſalus ſecuta eſt, ora pallor deſerit,
Siſtitur riuus, cruore qui ſuebat perpeti.
D Exitu dulcis iuuenta raptum ephèbum uiderat,
Orba quem mater ſupremis ſunerabat ſteribus:
Surge, dixit: ille ſurgit, matri & aſtans redditur.
Sole iã quarto carentē, iam ſepulchro abſconditum
Lazarum iubet uigere, reddito ſpiramine:
Fætidum iecur reductus ruruſus intrat halitus.
Ambulat per ſtagna ponti, ſumma calcat fluctuum
Mobilis liquor profundū pendulam præſtat uiam,
Nec fatiſcit unda ſanctis preſſa ſub ueſtigijs.
Suetus antro buſtiali ſubcatenis frendere,
Mentis impos efferatis percitus furoribus
E Proſilit, ruitque ſupplex Chriſtū ad eſſe ut ſenſerat
Pulſa, peſtis lubricorum milleformis demonum,
Corripit gregis ſuilli ſordida ſpurcamina,
Sèque nigris mergit undis, fit pecus lymphaticum.
Fert ter in qualis quaternis ſercolorum fragmina,
Affatim referta iam ſunt accubantum millia
Quinque panibus pereſis, & gemellis piſcibus.
Tu cibus panisque noſter, tu perennis ſuanitas:
Nec ſcit eſurire in æuum, qui tuam ſumit dapem.
Nec lacunam uentris implet, ſed fouet uitalia.

E iij

HYMNVS X.

Ad defunctorum exequias.
Monocolos tetrastrophos. Versus anapestici trimetri catalecti.

00-00-00--

Clausus aurium meatus, & sonorum nescius,
Purgat ad præcepta Christi crassa queque obstacula
Vocibus capax fruendis ac susurris peruius.

Omnis ægritudo cedit, languor omnis pellitur,
Lingua satur, quam vetera vinxerant silentia,
Gestat & suum per urbem latus eger lectulum.

Quin & ipsum, ne salutis inferi expertes forent,
Tartarum benignus intrat, fracta cedit ianua,
Veetibus cadit reuulsis cardo dissolubilis.

Illa prompta ad irruentes, ad reuertentes tenax,
Obice extrorsum recluso porta reddit mortuos
Lege versa, & limen atrum iam recalcandâ patet.

Sed Deus dum luce fulua mortis antra illuminat,
Dum stupentibus tenebris candidum præstat diem:
Tristia squallentis æthra palluerunt sidera.

Sol refugit, & lugubri sordidus ferrugine
Igneum reliquit axem, seque mœrens abdidit,
Fertur horruisse mundus noctis æternæ chaos.

Solue vocem mens sonoram, solue linguam mobilē
Dic trophæum passionis, dic triumphalem crucem,
Pange vexillum notatis quod refulget frontibus.

O nonum cæde stupenda vulneris miraculum,
Hinc cruoris fluxit unda, lymphæ parte ex altera,
Lymphæ nœpe dat lauacrū, tū corona ex sanguine est.

Vidit anguis immolatam corporis sacri hostiam,
Vidit, & fellis perusti mox venenum perdidit,
Saucius dolore multo colla fractus sibilat.

Quid tibi, profane serpens, profuit rebus nouis
Plasma primum perculisse, & respelli astutia?
Diluit culpam recepta forma mortalis Deo.

Ad breuem se mortis usum dux salutis dedit,
Mortuos olim sepultos ut redire insuesceret,
Dissolutis pristinorum vinculis peccaminum.

Hunc patres, sanctique multi conditorem præuiū
Iam reuertentem secuti, tertio demum die
Carnis indumenta sumunt, de que bustis prodeunt.

Cerneret coire membra de fauillis aridis,
Frigidum venis resumptis puluerem tepercere,
Ossa, neruos ac medullas glutino cutis tegi.

Post ut occasū resoluit vitæ, & hominē reddidit
Arduum tribunal alti victor ascendit patris,
Inclitæ cælo reportans passionis gloriam.

Mæste index mortuorum, mæste rex iuuentiū,
Dexter in parentis arce qui cluis virtutibus,
Omnium venturus inde iustus & litor criminum.

Te senes, & te iuuentus, paruulorum te chorus,
Turba matrum virginūque, simplices puellulæ,
Voce concordis pudicis perstreperant concentibus.

Fluminum lapsus, & unda, littorum crepidines,
Imber, æstus, nix, pruina, aura, silua, nox, dies,
Omnibus te concelebrenti seculorum seculis.

Deus ignee fons animarum,
Duo qui socians elementa,
Viuidum simul ac moribundum,
Hominem pater effigisti.

Tua sunt, tuæ rector utraq;que
Tibi copula iungitur horum:
Tibi dum vegetata coherent,
Spiritus simul & caro uiuit.

Rescissa sed ista seorsum,
Proprios reuocantur in ortus:
Petit alter gæbera feruens,
Humus excipit arida corpus:

Rescissa sed ista seorsum
Soluunt hominem, perimuntque:
Humus excipit arida corpus,
Anime rapit aura liquorem.

Quia cuncta creata necesse est
Tabefacta senescere tandem,
Compatæque dissociari,
Et dissona texta retexi.

Hanc tu Deus optime mortem
Famulis abolere paratus,
Iter inuiolabile monstras,
Quo perdita membra resurgant.

Ut dum generosa caducis,
Ceui carcere clausa ligantur,
Pars illa potentior extet,
Quæ germen ab æthere traxit.

Si terrea foris voluntas
Luteum sapit, & graue captat:
Animus quoque pondere victus,
Sequitur sua membra deorsum.

At si generis memor ignis
Contagia pigra recuset,
Vebit hospita viscera secum,
Pariterque reportat ad astra.

Nam quod requiescere corpus
Vacuum sine mente videmus,
Spacium breue restat, ut alti
Reperat collegia sensus.

Venient citò secula, cum iam
Socius calor ossa reuisat,
Animatæque sanguine uiuo
Habitacula pristina gestet.

Quæ pigra cadauera pridem
Tumulis putrefacta iacebant,

Volucres

Volucres rapiuntur in auras,
Animas comitata priores.

Hinc maxima cura sepulchris
Impenditur, hinc resolutos
Honor ultimus accipit artus,
Et funeris ambitus ornat.

Candore nitentia claro
Prætereunte lintea mos est,
Aspersaque myrrha Sabæo
Corpus medicamine seruat.

Quid nam sibi saxa cauata?
Quid pulchra volunt monumenta?
Res quod nisi creditur illis
Non mortua, sed data somno?

Hoc prouida Christicolarum
Pietas studet, ut pote credens
Fore protinus omnia uiua,
Quæ nunc gelidus sopor urget.

Qui iacta cadauera passim
Miserans tegit aggere terræ,
Opus exhibet ille benignum
Christo pius omnipotenti.

Quin lex eadem monet omnes:
Gemitum dare sorte sub una,
Cognatæque funera nobis
Aliena in morte dolere.

Sancti sator ille Tobie,
Sacer ac venerabilis heros,
Dapibus iam ritè paratis
Ius prætulit exequiarum

Iam stantibus ille ministris,
Cyathos & sercula liquit,
Studioque accinctus humanandi,
Fletu dedit ossa sepulchro.

Veniunt quoque premia cælo,
Preciūque rependitur ingens:
Nam lumina nescia solis
Deus illita felle serenat.

Iam tunc docuit pater,
Quam sit rationis egena,
Mordax & amara medela,
Cum lux animum noua vexat.

Docuit quoque non prius ullum
Cælestia cernere regna,
Quam nocte & vulnere tristi
Tolerauerit aspera mundi.

Mors ipsa beatior inde est,
Quod per cruciamina lethi
Via panditur ardua iustis,
Et ad astra doloribus itur.

Sic corpora mortificata
Redeunt melioribus annis,

Nec post obitum recalescens
Compago fatiscere nouit.
Hæc quæ modò pallida tabo
Color albidus inficit ora:

Tunc flore uenustior omni,
Sanguis cute tinget amœna.
Nam nulla deinde senectus
Frontis decus inuida carpet,

Macies neque sicca lacertos
Succo tenuabit adesto,
Morbus quoque pestifer, artus
Qui nunc populatur anhelos,

Sua tunc tormenta resudans
Luet inter vincula mille.
Hunc eminus ære ab alto
Vixitrix caro, iamque perennis

Cernet sine fine gementem
Quos mouerat ipse dolores.
Quid turba superstes, inepta
Plangens ululamina miscet?

Cur tam bene condita iura,
Luctu dolor arguit amens?

Iam mœsta quiesce querela,
Lachrymas suspendite matres,
Nullus sua pignora plangat,
Mors hæc reparatio vita est.

Sic semina sicca uirescunt
Iam mortua, iamque sepulta,
Quæ reddita cespiti ab imo
Veteres meditantur aristas.

Nunc suscipe terra fouendum,
Gremioque hunc concipe molli,
Hominis tibi membra sequestro,
Generosa & fragmina credo.

Anima fuit hæc domus olim
Factoris ab ore creatæ,
Feruens habitauit in istis
Sapientia principe Christo,

Tu depositum tege corpus,
Non immemor, ille requiret
Sua munera fictor & auctor,
Proprijque enigmata uultus.

Veniant modò tempora iusta,
Cum spem Deus impleat omnem,
Reddas patrefacta necesse est,
Qualem tibi trado figuram.

Non si cariota uetustas
Dissoluerit ossa fauillis,
Fueritque cinisculus arens,
Minimi mensura pugilli.

Nec si uaga flumina, & aura
cum per inane volantes,

Sautelge
 Tulerint cum puluere neruos,
 Hominem perijsse licebit.
 Sed dum resolubile corpus
 Reuocas Deus, atque reformas,
 Quamnam regione iubebis
 Animam requiescere puram?
 Gremio senis abdit a sancti
 Recubabit, ut est Eleazar,
 Quem floribus undique septum
 Diues procul aspicit ardens.
 Sequimur tua dicta Redemptor,
 Quibus atra morte triumphans,
 Tua per vestigia mandas
 Socium crucis ire latronem.
 Patet ecce fidelibus ampli
 Via lucida iam Paradisi:
 Licet & nemus illud adire,
 Homini quod ademerat anguis.
 Illic precor optime ductor,
 Famulam tibi præcipe mentem
 Genitali in sede sacrari.
 Quam liquerat exul & errans.
 Nos tecta fouebimus ossa
 Violis, & fronde sequenti,
 Titulumque & frigida saxa
 Liquido spargemus odore,

HYMNVS IX. AD VIII. KALEN-
 das Ianuarias.

Carmen simile superiori, Ales diei nuncius,

o - o - - - o -

Quid est, quod arctum circulum
 Sol iam recurrens deserit?
 Christus ne terris nascitur,
 Qui lucis auget tramitem?
 Heu quam fugacem gratiam
 Festina voluebat dies:
 Quam pene subductam facem
 Sensim recisa extinxerat.
 Cælum nitefcet latius,
 Grateur & gaudens hymnus,
 Scandit gradatim denuo
 Iubar priores lineas.
 Emerge dulcis pusto,
 Quem matris edit castitas,
 Parens, & expers coniugis,
 Mediator, & duplex genus.
 Ex ore quamlibet patris
 Sis ortus, & verbo editus:
 Tamen paterno in pectore
 Sophia callebat prius.
 Que prompta cælum condidit,
 Solem, diemque, & cætera,

Virtute verbi effecta sunt
 A Hæc cuncta: nam verbum Deus.
 Sed ordinatis seculis,
 Rerumque digesto statu,
 Fundator ipse & artifex
 Permansit in Patris sinu.
 Donec rotata annalium
 Transuoluerentur millia,
 Atque ipse peccantem diu
 Dignatus orbem viseret.
 Nam cæca vis mortalium
 Venerans inanes nemias,
 Vel æra, vel saxa algida,
 Vel ligna credebat Deum.
 Hæc dum sequuntur, perfidi
 Prædonis in ius venerant,
 Et mancipatam fumido
 Vitam barathro immerferant.
 Stragem sed istam non tulit
 Christus cadentum gentium
 Impune, ne forsitan sui
 Patris feriret fabrica.
 Mortale corpus induit,
 Ut excitato corpore
 Mortis catenam frangeret,
 Hominemque portaret patri.
 Hic ille natalis dies,
 Quo te creator arduus
 Spirauit, & limo indidit,
 D Sermone carnem glutinans.
 Sentis ne virgo nobilis,
 Matura per fastidia,
 Pudoris intactum decus
 Honore partus crescere?
 O quanta rerum gaudia
 Aluus pudica continet,
 Ex qua nouellum seculum
 Procedit, & lux aurea.
 Vagitus ille exordium
 E Vernantis orbis prodidit:
 Nam tunc renatus sordidum
 Mundus veterum depulit.
 Sparfisse tellurem reor
 Rus omne densis floribus,
 Ipsasque harenas Syrtium
 Fragrasse nardo & nectare.
 Te cuncta nascentum puer
 Sensere dura & barbara:
 Vinctusque saxorum rigor,
 Obduxit herbam coribus.
 Iam mella de scopulis fluunt,
 Iam stillat illex arido

Sudans

Sudans amomum in stipite,
 Iam sunt myricis balsama.
 O sancta præsepis tui
 Æterne rex cunabula,
 Populisque per seclum sacra,
 Mutis & ipsis credita.
 Adorat hæc brutum pecus,
 Indocta turba scilicet:
 Adorat excors natio.
 Vis cuius in pastu sita est.
 Sed cum fideli spiritu
 Concurrat ad præsepia
 Pagana gens, & quadrupes,
 Sapiatque quod brutum fuit:
 Negat patrum pro sapia,
 Perosa presentem Deum:
 Credas venenis ebriam,
 Furijs & e lymphatam rapi.
 Quid prona per scelus ruis?
 Agnosce, si quicquam tibi
 Mentis resedit integra,
 Ducem tuorum principum.
 Hunc quæ latebra, & obstetrix,
 Et virgo facta, & cumule,
 Et imbecilla infantia,
 Regem dederunt gentibus:
 Peccator intueberis
 Celsum coruscis nubibus
 Deiectus ipse & irritis
 Plangens reatum fletibus:
 Cum vasta signum buccina
 Terris cremandis miserit,
 Et scissus axis cardinem
 Mundi ruentis soluerit:
 Insignis ipse, & praminens
 Meritis rependet congrua,
 His lucis usum perpetuis,
 Illis gehennam & tartarum.
 Iudæa tunc fulmen crucis
 Experta, qui sit senties,
 Quem te furoris præside
 Mors hausit, & mox reddidit.

HYMNVS XII. EPIPHANIÆ.

Ratio carminis huius conuenit cum superiore.

Quicumque Christum queritis,
 Oculos in altum tollite,
 Illic licebit visere
 Signum perennis gloria.
 Hæc stella, quæ solis rotam
 Vincit decore ac lumine,
 Venisse terris nunciat

Cum carne terrestri Deum.
 A Non illa seruit noctibus,
 Sequuta lunam mæstruam:
 Sed sola cælum possidens,
 Cursum dierum temperat.
 Arctoa quamuis sidera
 In se retortis motibus
 Obire nolint: attamen
 Plerumque sub nimbis latent.
 Hoc sidus æternum manet,
 Hæc stella nunquam mergitur,
 B Nec nubis occursum abditam
 Obumbrat obductam facem.
 Tristis cometa intercidat,
 Et si quod astrum Sirio
 Feruet & vapore, iam Dei
 Sub luce destructum cadat.
 En Persici ex orbis sinu,
 Sol unde sumit ianuam,
 Cernunt periti interpretes
 Regale vexillum Magi.
 C Quod ut resulsit, cæteri
 Cessere signorum globi,
 Nec pulcher est ausus suam
 Conferre formam lucifer.
 Quis iste tætus, inquiunt,
 D Regnator, astris imperans,
 Quem sic tremunt coelestia,
 Cui lux & æthra inseruiunt,
 Illustre quiddam cernimus,
 Quod nesciat finem pati,
 D Sublime, celsum, interminum,
 Antiquius cælo & chao.
 Hic ille rex est gentium,
 Populique rex Iudaici,
 Promissus Abrahamæ patri,
 Eiusque in æuum semini.
 Aequanda nam stellis sua
 Cognouit olim germina,
 Primus sator credentium,
 Nati immolator unici.
 E Iam flos subit Dauidicus
 Radice Iessæ editus:
 Sceptri que per virgam virens,
 Rerum cacumen occupat.
 Exim sequuntur perciti
 Fixis in altum vultibus,
 Quæ stella sulcum traxerat,
 Claræque signabat viam.
 Sed verticem pueri supra
 Lignum pependit imminens,
 Pronaque submissum face

Caput sacratum prodidit.

Videre quod postquam Magi,
Eoa promunt munera:
Stratique votis offerunt
Thus, myrrhā, & aurū regium.
Agnosce clara insignia
Virtutis, ac regni tui
Puer, s̄ cui trinam Pater
Prædestinauit indolem.

Regem, Deūque anunciant,
Theaurus, & fragrans odor
Thuris Sabæi, ac myrrheus
Pulvis sepulchrum prædocet.

Hoc est sepulchrum, quo Deus
Dum corpus extingui finit,
Atque id sepultum suscitatur,
Mortis refregit carcerem.

O sola magnarum urbium
Maior Bethlem, cui coniigit
Ducem salutis cœlitus
Incorporatum gignere.

Alerice te, summo patri
Heres creatur unicus,
Homo ex Tonantis spiritu,
Idemque sub membris Deus,
Hunc & prophetis testibus,
Iisdemque signatoribus,
Testator & sator iubet
Adire regnum, & cernere,

Regnum quod ambit omnia
Dia, & marina, & terrea,
A solis ortu ad exitum,
Et tartara, & cœlum supra.

Audit tyrannus anxius
Adeffe regum principem,
Qui nomen Israel regat,
Teneatque David regiam:

Exclamat amens nuncio,
Successor instat, pellimur:
Satelles i, ferrum rapē,
Perfunde cunas sanguine.

Mas omnis infans occidat
Scrutare nutricum sinus,
Interque materna ubera
Ensem cruentet pusto.

Suspecta per Bethlem mihi
Puerperarum est omnium
Fram, ne qua furtim subtrahat
Prolem virillis indolis.

Transfigit ergo carnifex
Mucrone districto furens
Effusa nuper corpora,

Animasque rimatur novas.
Locum minutis artibus
Vix interemptor inuenit,
Quo plaga descendat patens,
Iuguloque maior pugio est,
O barbarum spectaculum,
Illisa ceruix cautibus
Spargit cerebrū lacteum,
Oculosque per vulnus vomit.

Aut in profundum palpitans
Mersatur infans gurgitem,
Cui subter arctis faucibus
Singulat unda & halitus.
Saluete flores martyrum,
Quos lucis ipso in lumine
Christi insecutor sustulit,
Ceui turbo nascentes rosas.

Vos prima Christi victima,
Græc immolatorum tener,
Aram ante & ipsam simplices
Palma & coronis luditis.

Quid proficit tantum nefas?
Quid crimen Herodem inuat?
Vnus tor inter funera
Impune Christus tollitur,
Inter coeui sanguinis
Fluenta, solus integer:
Ferrum, quod orbabat nurus,
Partus sefellit virginis.

Sic stulta Pharaonis mali
Edicta quondam fugerat,
Christi figuram præferens
Moses, receptor ciuium.

Cantum & statutum iusserat,
Quo non liceret matribus,
Cum pondus alui absolueret,
Puerille pignus tollere.

Mens obstetricis sedula
Pie in tyrannum contumax,
Ad spem potentis gloria
Furata seruat paruulum.

Quem mox sacerdotem sibi
Assumpsit orbis conditor,
Per quem notatam saxeis
Legem tabellis traderet.

Licet ne Christum noscere
Tanti per exemplum viri?
Dux ille cæso Ægyptio
Absoluit Israel iugo,

At nos subactos iugiter
Erroris imperio graui,
Dux noster hoste saucio

Mortis

Mortis tenebris liberat.

Hic expiatam fluctibus
Plebem marino in transitu
Repurgat undis dulcibus,
Lucis columnam preferens.
Hic præliante exercitu,
Passus in altum brachijs,
Sublimis Amalech premit.
Crucis quod instar tunc fuit.

Hic nempe Iesus verior,
Qui longa post dispendia,
Victor suis tribulibus
Promissa soluit iugera.

Qui ter quaternas denique
Refluentis amnis alueo
Fundauit & fixit petras,
Apostolorum stemmata.

Iure ergo se Iudæ ducem
Vidisse testantur Magi,
Cum facta prisorum ducum
Christi figuram pinxerint.

Hic rex priorum iudicum,
Rexere qui Iacob genus,
Dominaeque rex ecclesie,
Templi & nouelli & pristini.

Hunc posteri Effraim colunt,
Hunc sancta Manasse domus,
Omnesque suspiciunt tribus,
Bissena fratrum semina.

Quin & propago degener
Ritum sequitur inconditum,
Quacumque dirum feruidis
Baal caminis coxerat:

Fumosa auorum numina
Saxum, metallum stipitem,
Rasum, dolatum, sectile,
In Christi honorem deserit.

Gaudete quicquid gentium est,
Iudæa, Roma, & Græcia,
Ægypte, Thrax, Persa, & Scythæ,
Rex vnus omnes possidet.

Laudate vestrum principem
Omnes, beati ac perditii,
Viuui, imbecilli, ac mortui,
Iam nemo post hac mortuus.

AVRELII PRVDENTII

πρωσι στεφαναου, id est, de Coronis.

HYMNVS I. SANCTIS MARTYRI-

bus Hemiterio & Chalcedonio Cala-
guranis.

Carminis ratio eiusmodi est, qualis Hymni,
Da puer plectrum.

-o - - - o - - - o - o - o -

Scripta sunt cælo duorum martyrum vocabula,
S aureis quæ Christus illic annotauit literis,
Sanguinis notis eadem scripta terris tradidit.

Pollet hoc felix per orbem terra Ibera stemmate,
Hic locus dignus tenendis ossibus visus Deo,
Qui beatorum pudicus esset hospes corporum.

Hic calentes hausit undas cade tinctus duplici,
Illitas cruore sancto nunc arenas incola

Consfrequentant obsecrantes voce, votis, munere.
Exteri necnon & orbis huc colorus aduenit:

Fama nam terras in omnes præcurrit proditrix,
Hic patronos esse mundi quos precantes ambiant.

Nemo puras hic regando frustra congescit preces.
Lætus hinc tersis reuertit supplicator fletibus,

Omne quod iustum poposcit impetratum sentiens
Tanta pro nostris periculis cura suffragantium est.

Non si nant: inane ut illius voce murmur fuderit:
Audiant, statimque ad aurem regis æterni ferunt.

Inde larga fonte ab ipso dona terris influunt,
Supplicum causas petitis quæ medelis irrigant.

Nil suis bonus negauit Christus unquam restibus,
Testibus quos nec catena, dira nec mors terruit.

Vnicum Deum fateri sanguinis dispendio.
Sanguinis sed tale damnum lux rependit longior.

Hoc genus mortis decorum est hoc probis dignum
Membra morbus exededa texta venis læguis, (viris,

Hostico domare ferro, morte & hostem vincere.

Pulchras, es ictum sub ense persecutoris pati:
Nobilis per cultus amplum porta iustis panditur,

Lota mens in fonte rubro sede cordis exilit.

Nec rudem crudi laboris ante vltam duxerant
Milites, quos ad perenne cingulum Christus vocat.

Sueta virtus bello & armis, militat sacrarijs.

Cæsaris vexilla relinquunt, eligunt signum crucis:
Proque ventosis draconum quod gerebant pallijs,

Præferunt in signe lignum, quod draconem subdidit.

Vile censent expeditis ferre dextris spicula,
Machinis murum ferire, castra fossis cingere,

Impias manus cruentis inquinare stragibus.

Fortè tunc atrox secundis Israelis posteros
Ductor aule mundialis ire ad aram iusserat,

Idolis litare nigris, esse Christi refugas:
Liberam succincta ferro pettis urgebat fidem,

Illa virgas & secures, & bisulcas ungulas
Vltro fortis expetebat, Christi amore interrita.

Carcer illigata duris colla baijs impedit,
Barbaras forum per omne tortor exercet manus:

Veritas crimen putatur, vox fidelis plectitur.

Tunc cense casa virtus triste percussit solum,
Et rogis ingesta mastis, ore flammis sorbuit:

Dulce tunc iustus cremari, dulce ferrum perpeti,
Hic duorum cara fratrum conualescunt peccata
Fida, quos per omne tempus iunxerat sodalitas:
Stant parati ferre, quidquid fors tulisset ultima.

Seu foret prebenda cervix ad bipennem publicam,
Verberum post vim crepantium, post catastas igne as:
Sive pardis offerendum peccatus, aut leonibus,

Nos ne Christo procreati mammona dicabimur,
Et Dei formam gerentes seruiemus seculo?
Absit ut calestis ignis se tenebris miscat.

Sit satis, quod capta primo vita sub chirographo,
Debitum per soluit omne, functa rebus casaria.

Tempus est Deo rependi, quidquid est proprii Dei.
Ite signorum magistri, vos tribuni absistite,

Aureos auferte torques, sauciorum premia,
Clara nos hinc angelorum iam vocant stipendia.

Christus illic candidatis praesidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto, damnat infames deos,
Vosque qui ridenda vobis monstra diuos fugitis.

Hac loquentes, obruuntur mille pensis martyres,
Nexibus manus utrasque flexus involuit rigor,
Et chalybs attrita colla gravibus ambit circulis.

O vetustatis silentis obsoleta obliuio.
Invidentur ista nobis, fama et ipsa extinguitur,
Chartulas blasphemus olim nam sacelles abstulit,

Ne tenacibus libellis erudita secula,
Ordinem, tempus, modumque passionis proditum,
Dulcibus linguis per aures posterorum spargerent.

Hoc tamen solum vetusta subtrahunt silentia,
Iugibus longum catenis an capillum pauperint,
Quo viros dolore tortor, quaeve poena ornauerit.

Illalans occulta non est, nec senescit tempore,
Missa quod sursum per auras euolarunt munera,
Quae viam patere caeli praemicando ostenderent.

Illius fidem figurans, nube fertur armulus,
Hic sui dat pignus oris, ut ferunt, orarium:
Quae superno rapta statu lucis intrat intimum.

Per poli liquentis axem fulgor auri absconditur,
Ac diu visum sequacem textilis candor fugit:
Subuehuntur usque in astra, nec videntur amplius.

Vidit hoc conuentus astant, ipse vidit carnifex,
Et manum repressit haerens, ac stupore oppalluit:
Sed tamen peregit ibitum, ne periret gloria,

Iam ne credis bruta quondam vascorum gentilitas,
Quam sacrum crudelis error immolarit sanguinem?
Credis in Deum relatos hostiarum spiritus?

Cerne quam palam feroces hic domantur daemones,
Quos lupino capta ritu deuorant praecordia,
Sis angulant mentes et ipsas, seque miscet sensibus.

Tunc suo iam plenus hoste sistitur furens homo,

Spumeas efflans salinas, crudatorquens lumina,
A Expiandus quaestione non suorum criminum.

Audias, nec tortor astat, eiulatus flebiles:
Scinditur per flagra corpus, nec flagellum cernitur,
Crescit et suspensus ipse vinculis latentibus.

His modis spurcum latrone martyrum virtus quatit,
Hac coerces, torquet, vrit, haec catenas incutit,
Prado vexatus relictis se medullis exiit.

Linguit ille sam rapinam, faucibus siccis fugit,
Vngue ab imo usque ad capillum salua reddit omnia,
Conspiciens ardere sese, nam gehenna est incola.

B Quid loquar, purgata longis alba morbis corpora?
Aldidus cum decoloros horror artus concutit,
Hic tumor vultum relinquit, hic color verus redit.

Hoc bonum Saluator ipse, quo fruamur, praestitit,
Martyrum cum membra nostro consecrauit oppido.
Sospitat quae nunc colonos, quos Iberus aluit.

State nunc hymnistae matres pro receptis paruulis,
Coniugum salute laeta vox maritarum strepet,
Sit dies haec festa nobis, sit sacratum gaudium.

HYMNVS II. DIVO LAURENTIO Hispano, Archidiacono Romano.

Mensura Carminis huius conuenit cum Hymno
matutino, Ales diei.

A Ntiqua sanorum parens,
Iam Roma Christo dedita,
Laurentio vitrix duce
Ritum triumphas barbarum.

Reges superbos vicerat,
D Populosque frenis presserat,
Non monstruosis idolis
Impotis imperij iugum.

Hac sola deerat gloria
Vrbis togata insignibus,
Feritate capti gentium
Domaret ut spurcum Iouem.

Non turbulentis viribus,
Cossi, Camissi, aut Caesaris:
Sed martyris Laurentij
Non incruento proelio.

E Armata pugnavit fides,
Proprij cruoris prodiga:
Nam morte mortem diruit,
Ac semet impendit sibi.

Fore haec sacerdos dixerat
Iam Xistus affixus cruci,
Laurentium flentem videns
Crucis sub ipso stipite:

Desiste discessu meo
Fletum dolenter fundere:

Pracedo

Pracedo

Pracedo frater, tu quoque
Post hoc sequeris triduum.
Extrema vox Episcopi
Prænnuntriatrix gloriae

Nihil sefellit: nam dies
Prædicta palmam praestitit,
Qua voce, quantis laudibus
Celebrabo mortis ordinem

Quo passionem carmine
Digne retexens concinam
Hic primus est septem viris,
Qui stant ad aram proximi,

Leuita sublimis gradu
Et ceteris praestantior.
Claustris sacrorum praerat
Caestis arcanum domus,

Fidis gubernans clauibus,
Votisque dispensans opes.
Versat famem pecuniae
Praefectus urbi regiae,

Minister insani ducis
Exactor auri et sanguinis.
Qua vi latentes eruat
Nummos operta existimans

Talenta sub sacrarijs,
Cumulosque congestos tegi.
Laurentium sisti iubet,
Exquirat arcam ditibus

Massis refertam, et fulgida
Montes monet et conditos.
Soletis, inquit, conqueri,
Sensire nos iusto amplius,

Cum Christiana corpora
Plus quam cruento scindimus
Abeft atrocioribus
Censura feruens motibus,

Blande et quiete efflagito
Quod sponte obire debeas.
Hunc esse vestris orgijs
Moribus et arte proditum est,

Hanc disciplinam faderis,
Libent ut auro antistites.
Argenteis scryphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem

Auroque nocturnis sacris
Astare fixos per eos.
Tuc summa cura est fratribus,
Vt sermo testatur loquax,

Offerre fundis venditis
Sestertiorum millia.
Addicta auorum praedia
Faedis sub auctonibus

Tom. 8.

Successor exhaeres gemit
A Sanctis egens parentibus.
Hac occuluntur abditis
Ecclesiarum in angulis,

Et summa pietas creditur
Nudare dulces liberos.
Deprome thesauros, malis
Suadendo quos prestigijs

Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis specu.
Hoc poscit usus publicus,
Hoc fiscus, hoc ararium,

Vt dedita stipendijs
Ducem iuuat pecunia.
Sic dogma vestrum est audio,
Suum quibusque reddito:

En Caesar agnoscit suum
Nomisma nummis inditum,
Quod Caesaris scis, Caesari
Da, nempe iustum postulo,

C Ni fallor, haud ullam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec cum veniret, aureos
Secum Philippos detulit:

Præcepta sed verbis dedit,
Inanis à mar supio.
Implete ditiorum fidem,
Quam vos per orbem veditis:

Nummos libenter reddite,
D Estote verbis diuites.
Nil asperum Laurentius
Refert ad ista, aut turbidum:

Sed ut paratus obsequi,
Obtemperanter annuit.
Est diues, inquit, non nego,
Habetque nostra Ecclesia

Opumque et auri plurimum;
Nec quisquam in orbe ditior.
Is ipse tantum non habet
E Argenteorum anigmatum

Augustus, arcem possidens,
Cui nummus omnis scribitur:
Sed nec recuso prodere
Locupletis arcam numinis,

Vulgabo cuncta, et proferam
Preciosa quae Christus tenet.
Vnum sed orans flagito,
Induciarum paululum,

Quod fungar efficacius
Promissionis munere.
Dum tota digestim mihi
Christi suppellelex scribitur:

F

Nam calculanda primitus,
Tunc subnotanda est summula.

Latius tumescit gaudio
Præfectus, ac spem deuorat:
Aurum velut iam conditum
Domi maneret gestiens.

Pepigere tempus tridui:
Laudatus inde absoluitur
Laurentius, sponsor sui,
Et sponsor ingentis lucri.

Tribus per urbem curſitat
Diebus infirma agmina,
Omnis que qui poscunt stirpem,
Cogens in unum congregat.

Illic utriſque obtutibus
Orbes cauatos præferens
Baculo regebat præuio,
Errore nutantem gradum.

Et claudus infraſto genu,
Vel crure trunco ſemipes,
Breuior ue planta ex altera,
Greffum traherat impari.

Eſt ulcerofis artubus
Qui tabe corrupta fluat:
Eſt cuius arens dextera
Nervos in vlnam contrahat.

Tales plateis omnibus
Exquirunt, aſſuetos ali
Eccleſia matris penu,
Quos ipſe primus nouerat.

Recenſet ex in ſingulos,
Scribens viritim nomina,
Longo & locatos ordine
Aſtare pro templo iubet.

Præſcriptus & iam fluxerat
Dies, ſurebat feruido
Iudex auarus ſpiritu,
Promiſſa ſolui eſſlagitans.

Tum martyr: Aſſiſtas velim,
Cor amque diſpoſtas opes
Mirere, quas noſter Deus
Prædiuus in ſanctis habet.

Videbis ingens atrium
Fulgere vaſis aureis,
Et per patentis porticus
Structos talentis ordines.

It illo, nec pudor ſequi:
Ventum ad ſacratam ianuam,
Stabant cateruæ pauperum,
Inculta viſu examina.

Fragor rogantium tollitur:
Præfectus horreſcit ſtupens,

Conuerſus in Laurentium,
A Oculisque turbatis minax.

Contra ille, quid fremdens ait,
Minitaris? aut: Quid diſplicet?
Num ſordida hæc, aut vilia?
Num de ſpuenda exiſtimas?

Aurum quod ardentem ſitis,
Effoſſa gignunt rudera,
Et de metallis squallidis
Pænalis excudit labor.

B Torrens vel amnis turbidis
Voluens arenis implicat:
Quod terrulentum ac ſordidū,
Flammis neceſſe eſt decoqui.

Pudor per aurum ſoluitur,
Violatur auro integritas.
Pax occidit, fides perit,
Leges & ipſe intercidunt.

Quid tu venenum gloria
Extollis, & magni putas?
C Si queris aurum verius,
Lux eſt, & humanum genus.

Hi ſunt alumni luminis,
Quos corpus arctat debile:
Ne per ſalutem viſcerum
Mens in ſoleſcat turgida,

Cum membra morbus diſſecat,
Animus viget robuſtior,
Membris viciffim fortibus
D Viſ ſanciat ſenſuum.

Nam ſanguis in culpam calēs
Minus miniſtrat virium,
Si feruor eſſectus malis
Elumbe virus contrahat.

Si forte detur optio,
Malim dolore aſperrimo
Fragmenta membrorum pati,
Et pulcher intus viuere.

Committe formas peſtium,
E Et confer alternas lues,
Carnis ne morbus ſædior
An mentis & morum vlceras

Noſtri per artus debiles,
Intus decoris integri,
Senſum venuſti innoxium
Languoris experti gerunt.

Veſt ros valentes corpore
Interna corrumpit lepra,
Errorque mancum claudicat,
Et cæca fraus nihil videt.

Quamuis tuorum principum,
Qui veſte & ore præmitet,

Magis

Magis probabo debilem,
Quam quis meorum eſt pauperū.

Hunc qui ſuper ſerico,
Quem currus inflatum vehit:
Hydrops aquoſus lucido
Tendit veneno intrinſecus.

Aſt hic auarus contrahit,
Manus recuruat, & volam
Plicans ad uncis unguibus,
Laxare nervos non valet.

Iſtum libido ſætida
Per ſcorta tractum publica
Luto & cloacis inquinat,
Dum ſpurca mendicat ſupra.

Quid ille ſeruens ambitu,
Sitimque honoris eſt uans,
Merſis ne anhelat ſebribus,
Atque igne venarum ſurit?

Quiſquis tacendi intemperans
Silenda prurit prodere,
Vexatur, & ſcalpit iecur,
Scabiemque cordis ſuſtinet.

Quid inuidorum peſtorū
Strumas retexam turgidas?
Quid purulenta & liuida
Malignitatum vulnera?

Tute ipſe qui Romam regis,
Contemptor æterni Dei,
Dum demonum ſordes colis,
Morbo laboras regio,

Hi quos ſuperbus deſpicias,
Quos execrandos iudicas,
Breui vlceroſos exuent
Artus, & incolumes erunt.

Cum carne corruptiſſima
Tandem ſoluti ac liberi,
Pulcherrimo vita ſtatu,
In arce lucebunt patris.

Non ſordidati aut debiles,
Sicut videntur interim:
Sed purpurantibus ſtolis
Clari, & coronis aureis.

Tum ſi facultas ſuppetat,
Coram tuis obtutibus
Iſtos potentes ſeculi
Velim recenſendos dari.

Pannis videres obſitos,
Et muculentis naribus,
Mentum ſaluius vuidum,
Lippusque palpebra putri.

Peccante nil eſt tetrus,
Nil tam leproſum aut putridum:

Tom. 8.

Cruda eſt cicatrix criminum,
Oletque ut antrum tartari.

Animabus inuerſa vice
Corrupta forma inſigitur,
Quas pulcher aſpectus prius
In corpore obſtauerat.

En ergo nummos aureos,
Quos proximè ſpodonderam,
Quos nec ſauillis obruat
Ruina, nec ſur ſubtrahat.

Nunc addo gemmas nobiles,
Ne pauperem Chriſtum putes,
Gemmas coruſci luminis,
Ornatur hoc templum quibus.

Cernis ſacratas virgines,
Miseris intactas anus,
Primique poſt damnum thori
Ignis ſecundi neſcias.

Hoc eſt monile Eccleſie,
His illa gemmis comitur,
Dotata ſic Chriſto placet,
Sic ornat altum vericem.

Eccum talentum ſuſcipe,
Ornabis urbem Romulam,
Ditabis & rem principis,
Fies & ipſe ditior.

Ridemur, exclamat ſurens
Præfectus, ac miris modis
Per rot figuras ludimur,
Et viuunt inſanum caput.

Impune tantas ſurcifer
Strophas cauillo mimico
Te nexuiſſe exiſtimas,
Dum ſcurra ſaltas ſabulam?

Concinna viſa urbanitas
Tractare noſmet ludicris?
Egoni cachinnis venditus
Acroama feſtiuum fui?

Adeone nulla auſteritas,
Cenſura nulla faſcibus?
Adeon ſecurim publicam
Mollis retundit lenitas?

Dicis, libenter oppetam,
Votiuam mors eſt martyri.
Eſt iſta vobis, nouimus,
Perſuaſionis vanitas.

Sed non volenti impertiam,
Præſtetur ut mortis cita
Compendioſus exitus,
Perire raptim non dabo.

Vitam tenebo, & differam
Pœnis morarum iugibus,

F ij

Et mors inextricabilis
 Longos dolores protrahet.
 Prunas repentes sternite,
 Ne feruor ignitus nimis
 Os contumacis occupet,
 Et cordis intret abdita.
 Vapor senescens langueat,
 Qui fusus afflatus leui
 Tormenta sensim temperet
 Semustulati corporis.
 Bene est quod ipse ex omnibus
 Mysteriorum arches incidat,
 Hic solus exemplum dabit
 Quid mox timere debeant.
 Conscende constratum rogam,
 Decumbe digno lectulo:
 Tunc, si libebit, disputa
 Nil esse Vulcanum meum.
 Hæc fante præfecto, truces
 Hinc inde tortores parant
 Nudare amictu martyrem
 Vincire membra & tendere.
 Illi os decore splenduit,
 Fulgorque circumfusus est.
 Talem reuertens legiser
 De monte cultum detulit:
 Iudæa quem plebs aur eo
 Boue inquinata, & decolor
 Expauit, & faciem retro
 Detorsit, impatiens Dei.
 Talemque & illic prætulit
 Oris coruscæ gloriam,
 Stephanus per imbrem saxæum
 Cælos apertos intuens.
 Illuminatum hoc emittis
 Recens piatis fratribus,
 Baptisma quos nuper datum
 Christi, capaces fecerat.
 At impiorum cæcitas,
 Os oblitum noctis situ
 Nigrante sub velamine
 Obducta, clarum non videt.
 Ægyptiæ plagæ in modum,
 Quæ cum tenebris barbaros
 Damnaet, Ebræis diem
 Sudo exhibebat lumine.
 Quin ipsa odoris qualitas,
 Adusta quæm reddit cutis,
 Diuersa utroque permouet,
 His nidor, illis nectar est.
 Idemque sensus dispari
 Variatus auræ, aut afficit

Horrore mæres vindice,
 Aut mulcet oblectamine.
 Sic ignis æternus Deus
 (Næ Christus ignis verus est)
 Is ipse complet lumine
 Iustos, & vrit noxios.
 Postquam vapor diutinus
 Decoxit exustum latus,
 Vltro è catasta iudicem
 Compellat affatu breui:
 Conuerte partem corporis
 Satis crematam iugiter:
 Et fac periculum, quid tuus
 Vulcanus ardens egerit.
 Præfectus inuerti iubet.
 Tunc ille: Coctum est, deuora,
 Et experimentum cape,
 Sit crudum an assum suauius.
 Hæc ludibundus dixerat:
 Cælum deinde suspicit,
 Et congemiscens obsecrat,
 Misertus urbem Romulam.
 O Christe numen unicum,
 O splendor, o virtus patris,
 O factor orbis & poli,
 Atque auctor horum manium:
 Qui sceptræ Romæ in vertice
 Rerum locasti, sanciens
 Mundum Quirinali togæ
 Seruire, & armis cedere:
 Vt discrepantium gentium
 Mores & obseruantiam,
 Linguaq; & ingenia, & sacra,
 Vni domares legibus.
 En omne sub regnum Remi
 Mortale concessit genus:
 Idem loquuntur dissoni
 Ritus, id ipsum sentiunt.
 Hoc destinatum quo magis
 Ius Christiani nominis,
 Quodcunque terrarum iacet
 Vno illigares vinculo.
 Da Christe, Romanis tuis
 Sit Christiana ciuitas:
 Per quam dedisti, ut ceteris
 Mens una sacrorum foret.
 Conscenderentur omnia
 Hinc inde mæbra in symbolū:
 Mansuescat orbis subditus,
 Mansuescat & summū caput.
 Aduertat adiunctas plagas
 Coire in vnā gratiam:

Fiat

Fiat fidelis Romulus,
 Et ipse iam credat Numa.
 Cursundit error Troicus,
 Adhuc Catonum curiam,
 Veneratur occultis focis
 Phrygum penates exules.
 Ianū bifrontem & Sterculū
 Colit Senatus horreo
 Tot monstra patrum dicere,
 Et festa Saturni senis.
 Absterge Christe hoc dedec?
 Emitte Gabriel tuum,
 Agnoscat ut verum Deum
 Errans Iuli cecitas.
 Et iam tenemus obfides
 Fidissimos huius spei:
 Hic nempe iam regnant duo
 Apostolorum principes:
 Alter vocator gentium,
 Alter cathedram possidens
 Primam, recludit creditæ
 Æternitatis ianuas.
 Discede adulter Iuppiter
 Stupro sororis oblite,
 Relinque Romam liberam,
 Plebemque iam Christe fuge,
 Te Paulus hinc exterminat
 Te sanguis exturbat Petri,
 Tibi id quod ipse armaueras
 Factum Neronis afficit:
 Vide futurum principem
 Quandoque qui seruos Dei
 Tetræ sacrorum sordibus
 Seruire Romam non sinat.
 Qui tēpla claudat vestib?
 Valuas oburnas obstruat,
 Nefanda damnet limina,
 Obdens abeno pessulos.
 Tunc pura ab omni sanguine
 Tandem nitebunt marmora:
 Strabunt & æra innoxia,
 Quæ nunc habentur idola.
 Hic finis orandi fuit,
 Et finis idem vinculi
 Carnalis, erupit volens
 Vocem sequutus spiritus,
 Vexere corpus subditis
 Ceruicibus quidam patres,
 Quos miralibertas viri
 Ambire Christum suaserat:
 Repens medullas indoles
 Afflarat & coegerat

Tom. 8.

Amore sublimis Dei
 A Odisse rugas pristinas,
 Refrixit ex illo die
 Cultus Deorum turpium,
 Plebs in sacellis rarior,
 Christi ad tribunal curritur.
 Sic dimicans Laurentius,
 Non ense præcinxit latus
 Hostile, sed ferrum retro
 Torquens in auctorem tulit.
 Dum demon inuictum Dei
 B Testem lacepsit prelio,
 Perfossus ipse concidit,
 Et stratus æternum iacet.
 Mors illa sancti martyris,
 Mors vera templorum fuit:
 Tunc Vesta Palladios lares
 Impune sensit desereri.
 Quicquid Quiritū suauerat
 Ornare res vanas Numa,
 Christi frequentans atria,
 C Hymnis resultat martyrem.
 Ipsa & Senatus lumina,
 Quodā Luperi aut Flamines,
 Apostolorum & martyrum
 Exosculantur limina.
 Videmus illustres domos,
 Sexu ex utroque nobiles
 Offerre votis pignora
 Clarissimorum liberum,
 Vittatus olim pontifex
 D Accit in signum crucis,
 Aedemque Laurenti tuam
 Vestalis intrat Claudia.
 O ter quaterque, o septies
 Beatus urbis incola,
 Qui te, actorum cominus
 Sedem celebrat ossium,
 Qui propter aduolui licet,
 Qui fleibus spargit locum,
 Qui pectus in terram premit,
 Qui vota fundit murmure.
 E Nos Vasco Iberus diuidit
 Binis remotos Alpibus,
 Trans Cottianorum iugo,
 Trans & Pyrenas ninguidos:
 Vix fama nota est, abditis
 Quam plena sanctis Rōma sit:
 Quam diues urbanum solum
 Sacris sepulchris floreat.
 Sed qui caremus his bonis,
 Nec sanguinis vestigia

E ij

Videre coram possumus:
 Cælum intuemur eminus.
 Sic sancte Laurenti tuam
 Nos passionem quærimus:
 Est aula nam duplex tibi,
 Hic corporis, mentis polo.
 Illic inenarrabili
 Allectus urbi municeps,
 Æternæ in arce curiæ
 Gestas coronam civicam.
 Videor videre illustribus
 Gemmis coruscantem virum,
 Quem Roma cælestis sibi
 Legit perennem consulem.
 Que sit potestas credita,
 Et muneris quantum datum,
 Probant Quiritum gaudia,
 Quibus rogatus annuis.
 Quid quisque supplex postulat,
 Fert impetratum prosperè,
 Poscunt, licentur, indicant,
 Et tristis haud ullus redit.
 Ceu præsto semper assies,
 Tuosque alumnos urbicos
 Lactante complexus sinu
 Paterno amore nutrias.
 Hos inter ô Christi decus
 Audi & poetam rusticum,
 Cordis fatentem crimina,
 Et facta prodentem sua.
 Indignus agnoscere scio
 Quem Christus ipse exaudiat,
 Sed per patronos martyres
 Potest medelam consequi.
 Audi benignus supplicem
 Christi reum Prudentium:
 Et servientem corpori,
 Absolvo vinculis seculi

HYMNVS III. DIVÆ MARTYRI
 Eulaliæ, virgini Lusitanæ.

Monocolos pentastrophos. Versus dactylici
 trimetri hypercatalecti.

- 00 - 00 - 000

Germine nobilis Eulalia,
 Mortis at indole nobilior,
 Emeritam sacra virgo suam,
 Cuius ab ubere progenita est,
 Ossibus ornat, amore colit.
 Proximus occiduo locus est,
 Qui tulit hoc decus egregium,
 Urbe potens, populis locuples:

Sed mage sanguine martyrij,
 Virgineoque potens titulo.
 Curriculis tribus atque novem
 Treis hyemes quater attigerat,
 Cum crepitante pyra trepidos
 Terruit aspera carnifices,
 Supplicium sibi dulce rata.
 Iam dederat prius iudicium,
 Tendere se patris ad solium,
 Nec sua membra dicata thoro
 Ipsa crepundia reppulerat,
 Ludere nescia puella.
 Sperrere succina, flere rosas,
 Fulva monilia respuere,
 Ore severa, modesta gradu,
 Moribus & nimium teneris,
 Canicem meditata senum.
 Ast ubi se furiosa lues
 Excitat in famulos Domini,
 Christicolâsque cruenta iubet
 Thura cremare, iecur pecudis
 Mortiferis adolere deis.
 Infremuit sacer Eulaliæ
 Spiritus, ingenique ferox
 Turbida frangere bella parat,
 Et rude pectus, anhela Deo
 Fœmina, provocat arma virum.
 Sed pia cura parentis agit
 Virgo animosa domi ut lateat,
 Abdita rure & ab urbe procul,
 Ne fera sanguinis in precium.
 Mortis amore puella ruat.
 Illa perosa, quietis opem
 Degeneri tolerare mora,
 Nocte fores sine teste movet,
 Septaque claustra fugax aperit,
 Inde per inuia carpit iter.
 Ingressur pedibus laceris,
 Per loca senta sinu & vepribus,
 Angelico comitata choro:
 Et licet horrida nox fileat,
 Lucis habet tamen illa ducem.
 Sic habuit generosa patrum
 Turba columniferum radium.
 Scindere qui tenebrosa potens
 Nocte viam face perspicua
 Præstitit, intereunte chao.
 Non aliter pia virgo viam
 Nocte sequuta diem meruit:
 Nec tenebris adoperta fuit,
 Regna Canopica cum fugeret.
 Et super astra pararet iter

Illam gradu cita peruigili,
 Millia multa prius peragit
 Quam plaga pandat Eoa polum:
 Mane superba tribunal adit,
 Fascibus astat & in mediis.
 Vociferans, Rogo quis furor est
 Perdere precipites animas,
 Et male prodiga corda sui
 Sternere rasilibus scopulis,
 Omni-patremque negare Deum?
 Quæritis, ô miseranda manus
 Christicolam genus? en ego sum
 Dæmoniacis inimica sacris,
 Idola protero sub pedibus,
 Pectore & ore Deum fateor.
 Isis, Apollo, Venus nihil est,
 Maximianus & ipse nihil:
 Illa nihil, quia facta manu:
 Hic, manuum quia facta colit:
 Friuola utraque, & utraque nihil.
 Maximianus opum dominus,
 Et tamen ipse cliens lapidum,
 Prostituat voueatque suis
 Numinibus caput ipse suum:
 Pectora cur generosa quatit?
 Dux bonus, arbiter egregius
 Sanguine pascitur innocuo,
 Corporibusque piis inhians,
 Viscera sobria dilacerat,
 Gaudet & excruciare fidem.
 Ergo age tortor, adure, seca,
 Diuide membra coacta luto.
 Soluere rem fragilem facile est,
 Non penetrabitur interior
 Exagitante dolore animus.
 Talibus excitus in furias
 Prætor, ait: Rape præcipitem
 Lictor, & obrue supplicis,
 Sentiat esse deos patrios,
 Nec leue principis imperium.
 Quam cuperem tamen, ante necem,
 Si potis es, reuocare viam
 Torua puellula nequitie:
 Respice gaudia quantam metas
 Qua tibi fert genialis honor?
 Te lachrymis labefacta domus
 Prosequitur, generisque tui
 Ingemit anxia nobilitas,
 Flore quod occidis in tenero,
 Proxima dotibus & thalamo.
 Non mouet aurea pompa thori,
 Non pietas veneranda senum,

Quos temeraria debilitas:
 Ecce parata ministeria
 Excruciabilis exitij.
 Aut gladio feriere caput,
 Aut laniabere membra seris:
 Aut facibus data fumificis,
 Flebiliterque ululanda tuis
 In cineres resoluta flues.
 Hæc, rogo, quis labor est fugere?
 Si modicum salis eminulis,
 Thuris & exiguum digitis
 Tangere virgo benigna velis:
 Pœna grauis procul absuerit.
 Martyr ad ista nihil, sed enim
 Infremit, inque tyranni oculos
 Sputa iacit: simulachra dehinc
 Dissipat, impositamque molam
 Thurribulis, pede pro subigit.
 Nec mora, carnifices gemini
 Iuncea pectora dilacerant:
 Et latus ungula virginium
 Pulsat utrumque, & ad ossa secat,
 Eulalia numerante notas.
 Scriberis ecce mihi Domine,
 Quam iuuat hos apices legere,
 Qui tua Christie trophæa notant,
 Nomen & ipsa sacrum loquuntur
 Purpura sanguinis eliciti.
 Hæc sine fletibus & gemitu
 Læta canebat, & intrepida.
 Dirus abest dolor ex animo,
 Membræque picta cruore nouo
 Fonte cutem recalente lauant.
 Vltima carnificina dehinc
 Non laceratio vulnificæ
 Cratætenus, nec arata cutis:
 Flamma sed undique lampadibus
 In latera stomachumque furit.
 Crinis odor & in iugulos
 Fluxerat, inuolitans humeris,
 Quo pudibunda pudicitia,
 Virgineisque lateret honos,
 Tegmine verticis opposito.
 Flamma crepans volat in faciem
 Perque comas vegetata caput
 Occupat, exuperatque apicem:
 Virgo citum cupiens obitum,
 Appetit & bibit ore rogam.
 Emicat inde columba repens,
 Martyris os niue candidior
 Visa relinquere, & astra sequi:
 Spiritus hic erat Eulaliæ

HYMNVS IIII. DECVM ET OCTO

Martyribus Caesar augustinis.

A Eiusmodi carminis genus, quale in Hymno,
Christe seruatorum.

Bis nouem noster populus sub uno
Martyrum seruat cineres sepulchro:
Caesar augustam vocitamus urbem,
Res cui tanta est.

Plena magnorum domus angelorum,
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot sinu gestans simul offerenda
Munera Christo.

B Cum Deus dextram quatens coruscantem
Nube subnixus veniet rubente,
Gentibus iustam positurus equo
Pondere libram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Christo properanter ibit,
Ciuitas omnis preciosa portans
Dona canistris.

Afra Carthago tua promit ossa
Ore facundo Cypriane doctor:
Corduba Aciscum dabit, & Zoëllum
Tresque coronas.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Christo genitrix piorum
Tarraco, intexit cui Fructuosus
Sutile vinculum.

Nomen hoc gemme strophio illigatum est,
Emicant iuxta lapides gemelli:
Ardet & splendor parilis duorum
Igne corusco.

Parua Felicis decus exhibebit
D Artibus sanctis locuples Gerunda,
Nostra prestabit Calagurris ambos
Quos veneramur.

Barcinon claro Cucufate freta
Surget, & Paulo speciosa Narbo,
Teque praepollens Arelas habebit
Sancte Genesi.

Lusitanorum caput oppidorum
Urbs, Adorata cineres puellae
Obuiam Christo rapiens ad aram
Porriget ipsam.

Sanguinem Iusti, cui Pastor haeret,
Ferculum duplex geminumque donum
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Ingeret Tingis sua Cassianum
Festa, Massylum monumenta regum:
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Christi.

Singulari

Lacteolus, celer, innocuus.
Colla fluunt abeunte anima,
Et rogi igneus emoritur:
Pax datur artibus exanimis,
Flatus in ethere plaudit ouans,
Templaque celsa petit volucer.
Vidit & ipse satellites auem
Femine ab ore meare palam,
Obstupefactus & attonitus
Proflit, & sua gesta fugit,
Lictor & ipse fugit pauidus.

Ecce niuem glacialis hiems
Ingerit, & tegit omne forum,
Membra regit simul Eulalia,
Axe iacentia sub gelido,
Pallio vice linteoli.

Cedat amor lacrymantium hominum
Qui celebrare suprema solent,
Flebile cedat & officium,
Ipsa elementa iubente Deo
Exequias tibi virgo ferunt.

Nunc locus Emerita est tumulo
Clara colonia Vettonia,
Quam memorabilis annis Anas
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mania pulchra lauat.

Hæc ubi marmore perspicuo
Atria luminat alta nitore
Et peregrinus & indigena:
Reliquias, cineresque sacros
Seruat humus veneranda sinu.

Tecta corusca super rutilant
De laquearibus aureolis:
Saxaque caesa solum variant,
Floribus ut rosulenta putes
Prata rubescere multimodis.

Carpite purpureas violas,
Sanguineosque crocos metite,
Non caret his genialis hiems,
Laxat & arua tepens glacies,
Floribus ut cumulet calathos.

Ista comantibus è foliis
Munera virgo, puerque date:
Ast ego ferta choro in medio
Texta feram pede dactylico,
Vilia, marcida, festa tamen.

Sic venerarier ossa libet,
Ossibus altar & impositum:
Illa Dei sita sub pedibus
Prospicit hæc populosque suos
Carminè propitiata fouet.

Singulis pauca tribus aut duobus
Forfan & quibus aliqua placebunt,
Testibus Christi prius hostiarum
Pignore functæ:

Tu decem sanctos reuehes, & octo,
Caesar augusta studiosa Christi,
Verticem flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas Domino parasti,
Sola prædies pietate multa
Luce fruëris.

Vix parens orbis populosa Poeni,
Ipsa vix Roma in folio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis exclusit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata.

Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulsa nam pestis populum refugit,
Christus in totis habitat plateis,
Christus ubique est.

Martyrum credas patriam coronis
Debitam sacris, chorus unde surgens
Tendit in calum niueus togatæ
Nobilitatis.

Inde Vincenti tua palma nata est,
Clerus hinc tantum peperit triumphum,
Hinc sacerdotum domus insulata
Valeriorum.

Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo vexatum tremefecit orbem,
Tristior templum rabies in istud
Intulit iras.

Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit, aut clari vacuus cruoris:
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine creuit.

Nonne Vincenti peregrè necandus
Martyr, his terris tenui notasti
Sanguinis rore speciem futuri
Morte propinqua.

Hoc colunt ciues, velut ipsa membra
Cespes includat suos, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.

Noster est, quamuis procul hinc in urbe
Passus ignota, dederit sepulchro
Gloriam victor, propè litus altæ

Fortè Saguntæ.

A Noster, & nostra puer in palæstra,
Arte virtutis, fideique oliuo
Vinctus, horrendum didicit domare
Viribus hostem.

Nouerat templo celebres in isto
Ostias partas, deciesque palmas
Laureis doctus patriis, eadem
Laude cucurrit.

Hic & Encrati recubant tuarum
Ossa virtutum, quibus efferati
B Spiritum mundi violenta virgo
Dedecorasti.

Martyrum nulli remanente vita
Contigit terris habitare nostris:
Sola tu morti propria superstes
Viuis in orbe.

Viuis, ac pœna seriem retexis,
Carnis & caesa spoliū retentans,
Tetra quàm sulcos habeant amarus
Vulnera marras.

C Barbarus tortor latus omne carpsit,
Sanguis impensus lacerata membra,
Pectus abscissa patuit papilla
Corde sub ipso.

Iam minus mortis precium peractum est
Que venenatos abolens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
Fine supremo.

Cruda te longum tenuit cicatrix,
Et diu venis dolor hæsit ardens,
Dum putrescentes tenuat medullas
Tabidus humor.

Inuidus quamuis obitum supremum
Persecutoris gladius negarit:
Plena te martyr tamen ut peremptam
Pœna coronat.

Vidimus partem iecoris reuulsam,
Vngulis longè iacuisse pressis:
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque viua.

Hunc nouum nostra titulum fruendum
E Caesar augusta dedit ipse Christus,
Tumba viuentis domus ut dicata
Martyris esset.

Ergo ter semis sacra candidatis
Diues Optato, simul & Luperco
Perge conscriptum tibi met senatum
Pangere psalmis.

Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Urbani tibi concinatur,

Juliam cantus resonet, simulque
Quintilianum.

Publium pangat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophaum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cecilianus.

Quantus Euenti tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue,
Cum tuos viua recolat triumphos
Laus Apodemi.

Quatuor posthinc superest virorum
Nomen extolli, reuoluent metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.

Carminis leges amor aureorum
Nominum parui facit, & loquendi
Cura de sanctis vitiosa non est,
Nec rudis unquam.

Plenus est artis modus, annotata
Nominum formas recitare Christo,
Quas tenet cali liber, explicandus
Tempore iusto.

Octo tunc sanctos recolet, decemque,
Angelus, coram Patre Filioque,
Vrbis unius regimen tenentes
Iure sepulchri.

Quin ad antiquum numerum trahetur,
Viua post pena specimen puella,
Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est
Fons & honoris.

Additis Caio (nec enim silendi)
Teque Cremeniti, quibus incruentum
Ferre prouenit decus, ex secundo
Laudis agone.

Ambo confessi Dominum, steterunt
Acriter, contra fremitum latronum,
Ambo gustarunt leuiter saporem
Martyriorum.

Hac sub altari sita sempiterno,
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam seruat procerum creatrix
Purpureorum.

Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum sulcos, quibus est aperta
Spes, ut absoluam retinaculorum
Vincla meorum.

Sterne te totam generosa sanctis
Civitas mecum tumulis, deinde
Mox resurgentes animas, & artus
Tota sequeris.

HYMNVS V. DIVO VINCENTIO
Martyri Caesar augustanus.

Carminis mensura eadem est, quæ fuit
Hymni matutini, Ales diei.

Beate martyr prospera
Diem triumphalem tuum,
Quo sanguinis merces tibi,
Corona Vincenti datur.

Hic te ex tenebris seculi
Tortore victo & iudice
Eiexit ad calum dies,
Christoque ouantem reddidit.

Nunc angelorum particeps,
Luces in insigni stola,
Quam testis indomabilis
Riuus cruoris laueras.

Cum te satelles idoli
Precinctus atris legibus,
Litare diuis gentium
Ferro & catenis cogeret.

Ac verba primum mollia
Suadendo blandè effuderat
Captator, ut vitulum lupus
Rapturus, alludit prius.

Rex, inquit, orbis maximus,
Qui scepra gestat Romula,
Seruire sanxit omnia
Priscis deorum cultibus.

Vos Nazareni assistite,
Rudemque ritum spernite,
Hæc saxa, que princeps colit,
Placate sumo & victima.

Exclamat hic Vincentius,
Leuita de tribu sacra,
Minister altaris Dei,
Septem è columnis lacteis:

Tibi ista præsent numina,
Tu saxa, tu lignum colas,
Tu mortuorum mortuus
Fias deorum pontifex.

Nos lucis auctorem patrem,
Eiusque Christum filium,
Qui solus ac verus Deus,
Datiane confitebimur.

Hic ille iam commotior:
Audes ne non felix ait,
Ius hoc deorum & principum,
Violare verbis asperis?

Ius & sacratum & publicum,
Cui cedit humanum genus,
Nec te iubente feruide
Instans periculum permonet.

Hoc nânque decretum cape:
Aut ara, thure & cespite

Præcanda

Præcanda iam nunc est tibi,
Aut mors luenda est sanguine.

Respondet ille altrinsecus:
Age ergo quicquid virium,
Quicquid potestatis tibi est,
Palam reuctor, exere.

Vox nostra que sit, accipe:
Est Christus, & pater Deus,
Serui huius ac testes sumus:
Extorque, si potes, fidem.

Tormenta, carcer, & ungula,
Stridensque flammis lamina,
Atque ipsa pænarum ultima,
Mors Christianis ludus est.

O vestra imanis vanitas,
Scitumque brutum Caesaris
Condigna vestris sensibus
Coli iubetis numina.

Excisa fabrilis manu,
Caus recocta & solibus,
Que voce, que gressu carent,
Immota, cæca, elingua.

His sumptuosa splendido
Delubra crescunt marmore:
His colla mugientium
Percussa aurorum cadunt.

Assunt & illic spiritus,
Sed sunt magistri criminum,
Vestra & salutis auspices
Vagi, impotentes, sordidi:

Qui vos latenter incitos
In omne compellunt nefas,
Vastare iustos cædibus,
Plebem piorum carpere.

Norunt & ipsi, ac sentiunt
Pollere Christum & viuere,
Eiusque iam mox affore
Regnum tremendum perfidis.

Clamant fatentes demique
Pulsi è latebris corporum,
Virtute Christi & nomine,
Diuique & idem demones.

His imonantem martyrem
Index profanus non tulit,
Conclamat: Os obtrudite,
Ne plura iactet improbus.

Vocem loquentis claudite,
Raptimque lictores date,
Illos reorum carnibus
Pastos, manique exercitos.

Jam saxo ius pratorium

Conuiciator sentiat,
A Impunè ne nostris sibi
Diis destruendis luserit.

Tibi ergo soli contumax
Tarpeia calcetur sacra?
Tu porro solus obteras
Romam, Senatum, Casarem?

Vinctum retortis brachiis,
Sursum ac deorsum extendite,
Compago donec ossium
Diuisa, membratim crepet.

B Post hinc hiulcis ictibus
Nudate costarum abdita,
Ut per lacunas vulnerum
Iecur retectum palpitet.

Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quod fixa non profundius
Intraret artus ungula.

Ac iam omne robur fortium
Euiscerando cesserat,
C Nisusque anbelos soluerat
Fessos lacertorum toros.

Ast ille tanto letior,
Omni vacantem nubilo
Frontem serenam illuminat,
Te Christe presentem videns.

Quis vultus iste, pro pudor?
Datianus aiebat furens,
Gaudet, remidet, prouocat,
Tortore tortus acrior.

D Nil illa vis exercita
Tot noxiorum mortibus
Agone in isto proficit,
Ars & dolorum vincitur.

Sed vos alumni carceris,
Pars semper, inuictam mihi
Cobibere paulum dextram,
Respiret ut lassus vigor.

Præsicca rursus ulcera,
Dum se cicatrix colligit
Refrigerati sanguinis,
E Manus resulcans diruet.

His contra Leuites refert:
Si iam tuorum perspicias
Languere virtutem canum,
Age ipse maior carnifex:

Ostende quo pacto queant
Imos recessus scindere,
Manus & ipse interfere,
Riuosque feruentes bibe.

Erras cruenta, si meam
Te rere poenam sumere,
Cum membra morti obnoxia
Dilancinata interficis.
Homo alter est intrinsecus,
Violare quem nullus potest,
Liber, quietus, integer,
Exors dolorum tristium.
Hoc quod laboras perdere
Tantis furoris viribus,
Vas est solutum ac fœtile,
Quocumque frangendum modo.
Quinimo nunc emitere
Illum secare ac pletere,
Qui perstat intus, qui tuam
Calcat tyranne insaniam.
Hunc hunc laceffe, hunc discute
Inuictum & insuperabilem,
Nullis procellis subditum,
Solique subiectum Deo.
Hæc fatur, & stridentibus
Laniatur unciis denuo,
Cui prator ore subdolo
Anguinâ verba exsibilat.
Si tanta callum pectoris
Prædurat obstinatio,
Pulvinar ut nostrum manu
Abomineris tangere:
Saltem latentes paginas,
Librosque operos detege,
Quod seeta prauum seminas
Iustis cremetur ignibus.
His martyr auditis, ait!
Quem tu maligne mysticis
Mimitaris ignem litteris,
Flagrabis ipse hoc iustius
Rompeanâ celestium
Vindex erit voluminum:
Tanti veneni interpretem
Linguam perirens fulmine.
Vides fauillas indices
Gomorrhœorum criminum:
Nec Sodomus latet cinis,
Testis perennis funeris.
Exemplar hoc serpens tuum est,
Fuligo quem mox sulphuris,
Bitumen & mistum pice
Imò implicabunt tartaro.
His persecutor saucius
Pallet, rubescit, æstuat,
Insana torquens lumina,
Spumasque frendens egerit.

Tum deinde cunctatus diu,
A Decernit, extrema omnium
Ignis grabato & laminis
Exerceatur questio.
Hæc ille sese ad numerâ
Gradu citato proripit,
Ipsosque pernix gaudiò
Pœna ministros preuenit.
Ventum ad palastram gloriæ,
Spes certat & crudelitas,
Luctamen anceps conserunt
B Hinc martyr, illinc carnifex.
Serrata lectum regula
Dente frequenti exasperat,
Cui multa carbonum strues
Vinum vaporat halitum.
Hunc sponte conscendit rogum
Vir sanctus ore interito,
Ceu iam coronæ conscius
Celsum tribunal scanderet:
Subter crepante aspergine
Scintillat excussus salis,
Punctisque feruens stridulis
Sparsim per artus figitur.
A ruina posthinc igneum
Impressa cauterem lauit,
Vis unde roris sumidi
In membra sensim liquitur.
Hæc inter immotus manet
Tanquam dolorum nescius,
Tenditque in altum lumina:
Nam vincla palmas presserant:
D Sublatus inde fortior,
Lugubre in antrum truditur:
Ne liber usus luminis
Animaret altum spiritum.
Est intus imo ergastulo
Locus tenebris nigrion,
Quem saxamersi formicis
Angusta clausum strangulant.
Æterna nox illic latet,
Expers diurni sideris,
Hic carcer horrendus suos
E Habere fertur inferos.
In hoc barathrum conicit
Truculentus hostis martyrem,
Lignoque plantas inserit
Diuaricatis cruribus.
Quin addit & poenam nouam
Crucis peritus artifex,
Nulli tyranno cognitam,
Nec fando compertam retro.

Fragmenta

Fragmenta testarum iubet
Hirta impolitâ angulis
Acuminata, informia
Tergo iacentis sternerent.
Totum cubile spiculis
Armant dolores anxij,
Insomne qui subter latus
Mucrone pulsent obuiò.
Hæc ille versutus, vasa
Meditatus arte struxerat:
Sed Bezebubis callida
Commenta Christus destruit.
Nam carceralis cæcitas
Splendore lucis fulgurat,
Duplexque morsus stipitis
Ruptis cauernis dissilit.
Agnoscit hic Vincentius
Adesse quod sperauerat,
Tanti laboris premium,
Christum datorem luminis.
Cernit deinde fragmina
Iam testularum, mollibus
Vestire semet floribus,
Redolente nectâr carcere.
Quin & frequentes angeli
Stant ac loquuntur cominus,
Quorum vnus ore angustior
Compellat his dictis virum:
Exurge martyr inlyte,
Exurge securus tui,
Exurge, & almis cœtibus
Nosser sodalis addere.
Decursa iam satis tibi
Pene minacis munia,
Pulchroque mortis exitu
Omnis peracta est passio.
O miles inuictissime,
Fortissimisque fortior,
Iam te ipsa seua & aspera
Tormenta victorem tremunt.
Spectator hæc Christus Deus
Compensat auro intermino,
Proprieque collegam crucis
Larga coronat dextera.
Pone hoc caducum vasculû
Compage textum terrea,
Quod dissipatum soluitur,
Et liber in celum veni.
Hæc ille, sed clausus fores
Internarumpunt lumina,
Tenuisque per rimas nitor
Lucis latentis proditur.

Tom. 8.

Hoccum stuperet territus
A Quem cura pernox manserat
Seruare feralem domum.
Psallentis audit insuper
Prædulce carmen martyris,
Cui vocis instar amule
Conclauē reddit concauum.
Pauens deinde introspicit,
Admotâ quantum possibus
Acies per arctas cardinum
Intrare iuncturas potest.
B Vernare multis floribus
Stramenta testarum videt,
Ipsūque vulsis nexibus
Obambulantem pangere.
Implentur aures turbidi
Prætoris hoc miraculo:
Flet victus, & voluit gemens
Iram, dolorem, dedecus.
Exemptus, inquit, carcere,
Paulum benignis foribus
Recreetur, ut pastum nouum
Panis refectus prabeat.
Coire toto ex oppido
Turbam fidelem cerneret,
Mollire præfultum torum,
Siccare cruda vulneta.
Ille unguarum duplices
Sulcos pererrat osculis,
Hic purpurantiem corporis
Gaudet cruorem lambere.
Plerique vestem lineam
Stillante tingunt sanguine,
Tu tamen ut sacrum suis
Domi reseruent posteris.
Tunc ipse maniceps carceris,
Et vinculorum ianitor,
Ut fert vetustas conscia,
Repente Christum credidit.
Hic obseratis vœtibz
Dense specum caliginis
Splendore lucis aduenit
E Micuisse clausum viderat.
At verò postquam lectuli
Martyr quietem contigit,
Aeger morarum tadio,
Et mortis incensus sui:
Si mors habeda huiusmodi est,
Quæ corporali ergastulo
Mentem resoluit liberam,
Et reddit auctori Deo:
Mentem piatam sanguine,
G

Mortis lauacris inclutam,
Quae semet ac vitam suam
Christo immolandam praeiuit.

Ergo ut recline mollibus
Reiecit auleis caput,
Victor relictis artibus
Calum capeffit spiritus.
Cui recta celfo tramite
Reseratur ad patrem via,
Quam fratre casus impio
Abel beatus scanderat.

Stipant euntem candidi
Hinc inde sanctorum chori,
Parique missus carcere
Baptista Ioannes vocat.

At Christiani nominis
Hostem coquebant irrita
Fellis venena, & liuidum
Cor efferata exusserant.

Sauire inermem crederes
Fractis draconem dentibus.
Euasit exultans, ait,
Rebellis & palmam tulit.

Sed restat illud ultimum
Inferre poenam mortuo,
Feris cadauer tradere,
Canibus ve carpendum dare.

Iam nunc & ossa extinxero,
Ne sit sepulchrum funeris,
Quod plebs gregalis excolat,
Titulumque figat martyris.

Sic frendit, & corpus sacrum
Profanus (ab dirum nefas)
Nudum, negato tegmine,
Exponit inter carices.

Sed nulla dirarum fames,
Aut bestiarum, aut alium,
Audet trophaeum gloriae
Fœdare tactu squalido.

Quin si qua clangens improbe
Circumuolaret eminus,
Trucis volucris impetu
Depulsa vertebat fugam.

Nam coruus Eliae datus
Olim, ciborum portitor,
Hoc munus implet sedulo,
Et irremotus excubat.

Hic ex fruetis proximis
Insestus alarum sono,
Oculosque pennas verberans,
Exegit immanem lupum.

Quis perfidorum credere

Ausit, rapacem belluam
Tauris paratam congredi,
Cessisse plumis mollibus.
Ibat malignum murmurans
Leui volatu exterritus,
Prædamque visam fugerat
Custodis imbellis minis.

Quis audienti talia
Datiane tunc sensus tibi.
Quantis gementem spiculis
Figebat occultus dolor.

Cum te perempti corporis
Virtute victum cerneret,
Ipsis & impar ossibus,
Vacuisque iam membris minor.

Sed quis tyranne pertinax
Hunc impotentem spiritum
Determinabit exitus,
Nullus ne te franget modus.

Nullus, nec unquam desinam.
Nam si ferina immanitas
Mansuescit, & clementia
Coruos voraces mittigat:

Mergam cadauer fluctibus,
Insana nunquam naufragis
Ignoscit unda, & spumeum
Nescit profundum parcere.

Aut semper illic mobilis
Incerta per ludibria
Vagis feretur fluctibus,
Squamosa pascens agmina:

Aut sub fragosis rupibus
Scabri petrarum murices
Inter recessus scrupcos
Discissa rumpent viscera.

Equis virorum strenue
Cymbam peritus pelleret,
Remo, rudente & carbaso,
Secare qui pontum queas.

Rapias palustri è cespite
Corpus, quod intactum iacet,
Leuique vectum lembulo

Amplum per equor auferas.
Sed complicatum sparteus
Claudat cadauer culleus,
Quem fune connexus lapis
Præcepit in altum deprimat.

At tu per undas emices
Rorante præcepit palmula,
Donec relictum longior
Abscondat aspectus solum.

Hec iussa quidam militum,

Eumorphio

Eumorphio nomen fuit,
Violentus, audax, barbarus,
Furore feruens arripit.

Funale textum conserit,
Suto quod implet corpore,
Emensus & multum freti
Inter procellas excutit.

O præpotens virtus Dei,
Virtus creatrix omnium,
Que turgidum quondam mare
Gradiente Christo strauerat:

Vt terga calcans aquoris
Siccis mearet passibus,
Plantas nec undis tingeret
Vasti viator gurgitis.

Hec ipsa virtus iusserat,
Rubrum salum debiscere,
Patente dum fundo aridum
Secura plebs iter terit.

Nec non & ipsa nunc iubet
Seruire sancto corpori
Pontum quietis lapibus
Ad curua prouum littora.

Saxum molaris ponderis
Vt spuma candens innatat,
Tantiq;ue custos pignoris
Fiscella fertur fluctibus.

Cernunt stupentes nauitæ
Vectam remenso marmore,
Labi retrorsum leniter
Æstu secundo & flamine.

Certant & ipsi concito
Pontum phaselo scindere:
Longè sed artus præuolans
Telluris ad mollem sinum.

Prius relatos denique
Humus quieta suscipit,
Quam pulsa summis nisibus,
Carina portum tangeret.

Fœlix amœni littoris
Recessus ille, qui sacra
Fouens harenis viscera
Vicem sepulchri præbuit.

Dum cura sanctorum pia
Destens adornat aggerem,
Tumulôque corpus creditum
Vitæ reseruat postera.

Sed mox subactis hostibus,
Iam pace iustis reddita,
Altar' quietem debitum
Præstat beatæ ossibus.

Subiecta nam sacrario,

Tom. 8.

Imânque ad aram condita,
Celestis auram numeris
Perfusa subter hauriunt,
Sic corpus: ast ipsum Dei
Sedes receptum continet,
Cum Maccabæis fratribus,
Secundo Isaie proximum.

Simplex sed illis contigit
Corona poenarum, quibus
Finem malorum præstitit
Mortis supremus exitus.

Quid tale seëtor ausus est?
Truncata nunquid corporis
Segmenta post ferram feris
Obiecit, aut vinculis dedit.

Num Maccabæi martyris
Linguam tyrannus erutam,
Raptam ve pellem verticis
Auib; cruentis obtulit.

Tu solus, & bis inclyte,
Solutus, brabij duplicis
Palmam tulisti: tu duas
Simul parasti laureas.

In morte victor aspera,
Tum deinde post mortem pari
Victor triumpho proteris
Solo latronem corpore.

Adesto, nunc, & percipe
Voces precantum supplices,
Nostri reatus efficax
Orator ad thronum patris.

Per te, per illum carcerem,
Honoris augmentum tui,
Per vincula, flammæ, ungulas,
Per carceralem stipitem,

Per fragmen illud testem
Quo parta creuit gloria,
Per quem trementes posteri
Exosculamur lectulum:

Miserere nostrarum precum,
Placatus ut Christus suis,
Inclinet auram prosperam
Noxas nec omnes imputet.

Si ritè solemnem diem
Veneramur ore & pectore:
Si sub tuorum gaudia
Vestigiorum sternimur:

Paulisper huc tu illabere,
Christi fauorem deferens,
Sensu grauari ut sentiant
Leuamen indulgentiæ.

Sic nulla iam restet mora,

G ij

Quin excitatam nobilis
Carnem resumat spiritus,
Virtute perfunctam pari.
Vt que laborum particeps
Commune discrimen tulit
Sit & cohares glorie
Cunctis in euum seculis.

HYMNVS VI. BEATIS MARTY-

tyribus Fructuoso, episcopo Tarraconensi: Au-
gurio & Eulogio eius diaconis.
Conuenit carminis genus cum hymno post ci-
bum, Partis visceribus, hoc modo.

-- 00 - 0 - 0 - 0

Felix Tarraco Fructuose vestris
Attollit caput ignibus coruscum,
Leuitis geminis procul relucens.
Hispanos Deus aspicit benignus,
Arcem quandoquidem potens Iberam
Trino martyre trinitas coronat.
Ardens Augurius capessit pibram,
Necnon Eulogius simul supernum
Christi lucidus ad sedile rendit.
Dux & praeuius, & magister illis
Ad tantum decus, ex episcopali
Clarus nomine Fructuosus ibat.
Accitus quia praesidis repente
Iussu, venerat ad forum sacerdos
Leuitis comitantibus duobus.
Inde ad carceream viros catenam
Pastus sanguine carnifex trahebat:
Gaudet currere Fructuosus vltro.
Ac ne quis socios timor feriret,
Præceptor vehemens eundo firmat,
Incenditque fidem calore Christi:
Mecum stete viri, vocat cruentus
Ad poenam coluber, Dei ministros:
Ne mors terreat, est parata palma.
Carcer Christicolis gradus corona est,
Carcer prouehit ad superna caeli,
Carcer conciliat Deum beatiss.
His dictis, aduunt specum reorum,
Exercent ibi mysticum lauacrum,
Et purgamina, quae stupent tenebra.
Sex hic continuis latent diebus,
Tandem stant crucis ad tribunal hostis,
Fratres ter geminos tremunt cataste.
Iudex Emilianus imminebat,
Atrox, turbidus, insolens, profanus,
Aras demonicas coli iubebat.
Tu qui doctor, ait, seris nouellum
Commenti genus: ut leues puellae
Lucos destituant, Ionem relinquunt:

Dammes, si sapias, anile dogma:
A Iussum est Caesaris ore Gallieni, ut
Quod princeps colit, hoc colamus omnes.
Hæc tanti placidus refert sacerdos:
Aeternum colo principem, dierum
Factorem, Dominumque Gallieni:
Et Christum Patre profatum perenni,
Cuius sum famulus, gregisque pastor.
Subridens ait ille, iam fuisse.
Nec differt furor, aut refrenat iram,
Squis destinat ignibus cremandos:
Exultant, prohibentque flere vulgum.
B Quosdam de populo videt sacerdos
Libandum sibi poculum offerentes:
Ieiunamus, ait, recusato potum.
Nondum nona diem resignat hora:
Nunquam conuiolabo ius dicatum,
Nec mors ipsa meum sacrum resoluat.
Sic Christus sitiens crucis sub hora
Oblatum sibi poculum recusans,
Nec libare volens, sitim peregit.
Intrant interea locum rotunda
Conclusum cauea, madens ferarum
Multo sanguine quem furor frequentat:
Cum spectacula per strepunt cruenta,
Ac vilis gladiator ense duro
Percussus cadit, & fremit voluptas.
Hic flammante pyra, niger minister
Ardens supplicium parare iussus,
Construxit facibus rogam supremis.
Qui cum corpora concremanda soluit.
Feruentes animas amore lucis
D Fracto carceris expediret antro:
Certant officii pijs sodales,
Plantis calceamenta dissolutis,
Pronus detrahere studebat vnus.
Sed sanctus vetat ora Fructuosus
Inclinata premit: Facessite, inquit:
Nec nostram grauet obsequela mortem.
Atquin ipse meos pedes resoluam,
Ne vestigia praepedita vinculis
Tardis gressibus irruant in ignem.
Cur lamenta rigant genas madentes?
E Cur vestri memor tot siem rogatis?
Cunctis pro populis rogabo Christum.
Vix hæc ediderat, relaxat ipse
Indumenta pedum, velut Moyses
Quondam fecerat ad rubum propinquans:
Non calcare sacram cremationem,
Aut astare Deo prius licebat,
Quam vestigia pura figerentur.
Stabat calce mera, resultat ecce

Celo

Celo spiritus, & serit loquelam
Qua cunctos tremescit audientes.
Non est credite poena quam videtis,
Qua puncto tenui citata transit,
Nec vitam rapit illa, sed reformat.
Fœlices anime quibus per ignem
Celsa scandere contigit Tonantis:
Quas olim fugiet perennis ignis.
Hæc inter, rapidis focos crepantes
Intrant passibus, & minantur ipse
Flammaram trepidantibus caminis.
Nexus denique, qui manus retrorsus
In tergum reuocauerant reuinctas,
Intacta cute decidunt adusti.
Non ausa est cohibere poena palmas,
In morem crucis ad patrem leuandas,
Soluunt brachia quæ Deum precentur.
Priscorum specimen trium putares,
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes stupuit tremens tyrannus.
Illis sed pia flamma tum pepercit,
Nondum tempore passionis apto,
Nec mortis decus inchoante Christo:
Hos cum defugeret vaporis ardor,
Orant, ut celer ignis aduolaret,
Et finem daret anxiiis periculis.
Exorata suos obire tandem
Maestas famulos iubet caducis
Missis corporibus, sibi que reddi.
Vidit Praesidis ex domo satellites
Calum martyribus patere, apertum,
Insignisque viros per astra ferri.
Quin & filiola monens herili
Ostendit sceleris notam paterni,
Celo viuere, quos forum peremit.
Hæc tum virginitas palam videre
Per sudum meruit, patente celo,
Vt crimen domini domus timeret.
Tum de corporibus sacris fauilla,
Et persusa mero leguntur ossa,
Quæ raptim sibi quisque vindicabat.
Fratrum tantus amor domum referre
Sanctorum cinerum dicata dona,
Aut gestare sinu fidele pignus.
Sed ne reliquias resuscitandas,
Et mox cum Domino simul futuras,
Discretis loca diuidant sepulchris:
Cernuntur mureis stolis amicti,
Mandant restitui, cauique claudi
Mixtim marmore, puluerem sacrandum.
O triplex honor, & triforme culmen,
Quo nostra caput excitatur urbis,
Tom. 8.

Cunctis urbibus eminens Iberis.
A Exultare tribus libet patronis,
Quorum praesidio fouentur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circumstet chorus ex utroque sexu,
Heros, virgo, puer, senex, ancilla,
Vestrum psallite ritè Fructuosum.
Laudans augurium resultet hymnus,
Mistis Eulogium modis coaquans,
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata sonent in arce testæ,
B Blandum littoris extet inde murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit ruente mundo,
Cum te Tarraco Fructuosus acri
Soluat supplicio regens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, prosperante Christo,
Dulces hendecasyllabos reuoluens.

HYMNVS VII. QVIRINO MAR-

tyri, & Episcopo Sisciano Illyrico.

C Monocolos pentastrophos. Versus sunt Cho-
riambici trimetri acatalecti.

-- 00 - 00

Insignem meritis virum
Quirinum, placitum Deo,
Vrbis moenia Siscie
Concessum sibi martyrem
Complexu patri fouent.
Hic sub Galerio duce,
Qui tunc Illyricos sinus
D Vrgebat dittonibus,
Fertur catholicam fidem
Illustrasse per exitum.
Non illum gladii rigor,
Non incendia, non fera
Crudeli interitu necant:
Sed lymphis fluuiialibus
Gurges dum rapit, abluunt.
Nil refert vitreo equore,
An de flumine sanguinis
Tingat passio martyrem,
E Aequa gloria prouenit
Fluctu quolibet vuida.
Summo pontis ab ardui
Sanctæ plebis episcopus
In præceptis fluuiio datur,
Suspensum laqueo gerens
Ingenis lapidem mole.
Deiectum placidissimo
Annis vertice suscipit,
Nec mergi patitur sibi,

G iij

Miris casta natatibus
Saxi pondera sustinens.
Spectant eminus è solo
Doctorem pauidi greges:
Nam Christi populus frequens
Riparum sinuamina
Stipato agmine sepeferat.
Sed Quirinus ut eminent
Os circumtulit, heu suos
Exemplo trepidos videt,
Nil ipse proprij memor
Inter stagna periculi.

Confirmat pia pectora,
Verbis mirificis rogans,
Ne quem talia terreant,
Neu constans titubet fides,
Aut pœnam putet emori.

Dicentem fluitantibus
Amnis terga vehunt vadis:
Nec substrata profunditas
Saxoque & laqueo, & viro
Audet sponte dehiscere.

Sensit martyr episcopus
Iam partem sibi praripi
Palmam mortis & exitus,
Ascensumque negarier
Æterni ad solium patris.

Iesu cunctis iprensens, ait,
Haudquaquam tibi gloria
Hac est insolita aut noua,
Calcare & fremitum maris,
Prona & flumina sistere.

Scimus discipulum Petrum,
Cum vestigia tingeret
Mortali trepidus pede,
Dextra subsidio tue
Subiecisse salum solo.

Iordanem quoque nouimus
Tortis vorticibus vagum,
Dum fertur rapido impetu,
Ad fontem refluis retro
Confugisse meatibus.

Hac miracula sunt tue
Virtutis Domino, ut modo
Suspendar, leue pregnans,
Summo gurgite fluminis,
Cum collo scopulum traham.

Iam plenus titulus tui est,
Et vis prodita nominis,
Qua gentilis hebet stupor.
Absoluas precor optime
Huius nunc animæ moras.

Quid possis, probat amnicus
A Qui vebat silicem liquor.
Hoc iam quod superest, cedo
(Quo nil est preciosius)
Pro te Christe Deus mori.
Orantem simul halitus,
Et vox deserit, & calor,
Scandit spiritus ardua:
Fit pondus graue saxum,
Corpus suscipiunt aque.

HYMNVS VIII. IMPERFECTVS,

de loco duorum Martyrum, ubi nunc
Baptisterium est.
Versus Elegiaci, qui constant ex heroico & pen-
tatmetro nota dimensione, pedibus
Dactylo & Spondæo.

Electus Christo locus est, ubi corda probata
Prouehat ad calum sanguine purget aqua.
Hic duo purpureum, Christi pro nomine cæsi,
Martyrium pulchra morte tulere viri.
Hic etiam liquido fluit indulgentia fonte,
Ac veteres maculas diluit amne nouo.
C Qui cupit æternum celi conscendere regnum,
Huc veniat sitiens, ecce parata via est.
Ante coronati scandebant ardua testes,
Atria nunc lotæ celsa petunt anime.
Spiritus aeterno solitus descendere lapsu,
Vt dederat palmam, sic tribuit veniam.
Haurit terra sacros aut fonte aut sanguine rores,
Exundatque suo iugiter unda Deo.
Ipse loci est Dominus, laterum cui vulnere utroq;
Hinc cruor effusus fluxit, & inde latex.
Ibitis hinc, ut quisque potest per vulnera Christe,
D Euectus gladius, & alter aquis.*

HYMNVS IX. SANCTO CASSIA-

no Martyri Forocorneliano.
Dicolos distrophos. Versus primus est heroicus:
vt, Electus Christo locus est. Alter Iam-
bicus Senarius: vt, O Nazarene
dux Bethlem.

Sylla forum statuit Cornelius, hoc Itali urbem
Vocant ab ipso conditoris nomine.
Hic mihi cum peterem te rerum maxima Roma,
B Spes est oborta prosperum Christum fore.
Stratus humi, tumulo aduoluebar, quem sacer ornat
Martyr, dicato Cassianus corpore.
Dū lacrymans mecū reputo mea vulnera, & omnes
Vite labores, ac dolorum acumina:
Brexī ad calum faciem, stetit obuia contra
Fucis colorum picta imago martyris:
Plagas mille gerens, totas lacerata per artus,
Raptam minutis preferens punctis cutem.

Innumeri

Innumeri circum pueri (miserabile visu)
Confessa paruis membra figebant stilis:
Vnde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur annotantes scripserant.
Ædituus consultus ait: Quod prospicis hospes,
Non est inanis aut anilis fabula.
Historiam picturæ refert, quæ tradita libris,
Veram vetusti temporis monstrat fidem.
Præfuerat studijs puerilibus, & grege multo
Septus, magister litterarum sederat.
Verba notis breuibus comprehendere cuncta peritus,
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.
Aspera nonnunquam præcepta, & tristia visa,
Impube vulgus mouerant ira & metu.
Doctus amarus enim discenti semper ephobo,
Nec dulcis ulli disciplina infantia est.
Ecce fidem quatiens tempestas sæua, premebat
Plebem dicatam Christiana glorie.
Extrahitur cætu è medio moderator alumni
Gregis, quod aris supplicare spreuerat.
Penarum artificio quærenti, quod genus artis
Vir nosset, alto tam rebellis spiritus?
Respondit: Agmen tenerum ac puerile gubernat,
Fictis notare verba signis imbuens.
Ducite conclamat, captiuum, ducite, & vltro
Donetur ipsis verberator paruulis:
Vt libet illudant, lacerent impudè, manusque
Tingant magistri feriatas sanguine.
Ludum discipulis volupe est ut præbeat ipse
Doctus seuerus, quos nimis coercuit.
Vincitur post terga manus, spoliatus amictu,
Adest acutis agmen armatum stilis.
Quantum quisque odij tacita conceperat ira,
Effudit ardens felle tandem libero,
Coniungunt alij lapides, inque ora tabellas
Frangunt, relisa fronte lignum dissidit.
Buxa crepant cerata genis impacta cruentis.
Rubetque ab ictu curua tundens pagina.
Inde alij stimulos & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur:
Et qua secti apices abolentur, & aquoris hirti
Rursus nitescens innouatur areæ
Hinc foditur Christi confessor, & inde secatur:
Pars viscus intrat molle, pars scindit cutem.
Omnia membra manus pariter fixere ducente,
Totidemque gutta vulnerum stillant simul.
Maior tortor erat, qui summa pupugerat infans,
Quam qui profunda perforaret viscera.
Ille leuis, quoniam percussor morte negata
Sauire solis scit dolorum spiculis.
Hic quantum interius vitalia condita pulsant,
Plus dat medela, dum necem propè applicat.

Esse precor fortes, & vincite viribus annos:
A Quod desit auro, suppleat crudelitas.
Sed malè conatus tener infirmusque laborat,
Tormenta crescunt dum fatiscit carnifex.
Quid gemis? exclamat quidam: tute ipse magister
Istud dedisti ferrum, & arma sti manus.
Reddimus ecce tibi iam millia multa notarum,
Quæ stando, stendo, te docente excepimus.
Non potes irasci quod scribimus, ipse iubebas
Nunquam quietum dextera ut ferret stilum.
Non petimus toties te præceptore negatas,
B Auare doctor, iam scholarum serias.
Pangere puncta libet, sulcisque intexere sulcos,
Flexas catenis impedire virgulas.
Emendes licet inspectos longo ordine versus,
Mendosa forte si quid errauit manus.
Exerce imperium, ius est tibi plectere culpam,
Si quis tuorum notauit segnibus.
Talia ludebant pueri per membra magistri.
Nec longa seffum pœna soluebat virum.
Tandem luctantis miseratus ab athere Christus,
C Iubet resolui pectoris ligamina:
Difficilesque moras animæ, ac retinacula vitæ
Relaxat, artas & latebras expedit.
Sanguis ab interno venarum fonte, patentes
Vias sequutus, deserit præcordia:
Totque foraminibus penetrati corpori exit.
Fibrarum anhelans ille vitalis calor.
Hæc sunt quæ liquidis expressa coloribus, hospes,
Miraris, ista est Cassiani gloria.
Suggere, si quod habes iustum, vel amabile volum:
D Spes si tibi est qua, si quid intus æstuas:
Audit, crede, preces martyr prosperrimus omnes,
Ratæque reddit, quas videt probabiles.
Pareo, complector tumultu, lacrymas quoque fundo:
Altar te pescit ore, saxum pectore.
Tunc arcana mei percenseo cuncta laboris:
Tunc quod petebam, quod timebam murmuro:
Et post terga domum dubia sub sorte relictam,
Et spem futuri sorte nutantem boni.
Audior, urbem adeo, dextris successibus vtor:
E Domum reuertor, Cassianum prædico.

HYMNVS X. DIVO MARTYRI
Antiocheno.

Monocolos pentastrophos. Carminis eadem
ratio est, quæ fuit Præfationis Picho-
machæ. Senex fidelis.

Romane, Christi fortis assertor Dei,
Elinguis oris organum fautor moue:
Largire comptum carmen infanti ssimo,
Fac ut tuarum mira laudum concinam:

G iij

Nam scis & ipse posse mutos loqui.
 Pleetrum palati & faucium, seuus tibi
 Tortor reuulsit: nec tamen silentium
 Indixit ori, quo fatebaris Deum.
 Vox ueritatis testis extingui nequit,
 Nec si recisis palpitet meatibus.
 Sic noster herens sermo lingua debili
 Balbutit, & modis laborat absonis:
 Sed si superno rore respergas iecur,
 Et spiritali lacte peetus irriges,
 Vox impeditis rauca laxabit sonos,
 Euangelista scripsit ipse sum talia
 Praecepta Messiam dedisse Apostolis:
 Nolite uerba, cum sacra: men. um meum
 Erit canendum, prouidenter querere:
 Ego imparatis, qua loquantur, suggeram.
 Sum mutus ipse, sed potens facundia
 Mea lingua Christus luculenter disseret:
 Ipse explicabit, quos supremo spiritu
 Daemon, tumultus dum domatur, mouerit,
 Furore pestis peior in nouissimo.
 Sic uulneratus anguis icu spiculi
 Ferrum remordet, & dolore fauor
 Quassando pressis immoratur dentibus:
 Hastile fixum, sed manet profundius,
 Nec cassa senti morsuum pericula.
 Galerius orbis forte Romani statum
 Ductor regebat (ut refert antiquitas)
 Immittis, atrox, asper, implacabilis:
 Edicta late mundum in omnem miserat,
 Christum negaret, quisque mallet uiuere.
 Hac ille serpens ore dicitur regio,
 Qui mortuorum de sepulchris exiens
 Clamat: Quid ante tempus aduentu tuo
 Mea regna soluis? parce fili altissimi,
 Vel possidere corda porco: um iube.
 Praefectus istis imminens negotijs
 Asclepiades, ire, mandat milites,
 Ecclesia tenisque de sacrarijs
 Raptare plebem, mancipandam uinculis,
 Ni disciplinam Nazarenam respuat.
 Mox ipse templum cogitans irrumpere,
 Et dissipare sancta sanctorum studens,
 Armis profanis preparabat impijs
 Altaris aram funditus pessundare,
 Foresque & ipsas in ruinam soluere.
 Praecurrit iudex his repente cognitis
 Romanus, heros excellenitiae sacrae:
 Venire in armis perduelles nunciat,
 Animos pauentum praestruens hortatibus,
 Stent ut parati, ne ue cedant turbini.
 Conspirat uno foederatus spiritus

160
 Grex Christianus, agmen imperterritum,
 A Matrurum, uirorum, paruulorum, uirginum:
 Fixa & statuta est omnibus sententia
 Fidem tueri uel libenter emori.
 Refert repulsus miles ad subsellia,
 Plebis rebellis esse Romanum ducem,
 Flagrare cunctos peruicaci audacia,
 Iugulos reuictos obstinate opponere,
 Quod gloriosa morte fortes oppetant.
 Praeceptis iubetur inde Romanus rari,
 Solusque ut incitator & sax omnium,
 Pro contumaci plebe causam dicere.
 It non resistens, seque uinciri petit,
 Flexas & uoluo torquet in tergum manus.
 Amor corona pene praueuit truce
 Licetoris artem, sponte undas offerens
 Costas, bis uicis execandas uingulis.
 Irrumpit alium limen, & praecombibus
 Stupore mutis, ipse tortorem trahit,
 Astanii ob ora, sic tyrannus incipit:
 Infame monstrum, uilis, intestabilis,
 Tu uentilator urbis, & uulgi leuis
 Procilla, mentes inquietas mobiles,
 Ne se imperita turbat deda legibus.
 Populare quiddam sub colore gloria
 Illiterata credidit frequentia,
 Ut se per auum consecrandos autument,
 Si bella diuis ceu gigantes inferant,
 Vicitique flammis obruantur montium.
 Hoc tu paraasti perditae spectaculum
 Cladis cruenta de necandis ciuibus,
 Quos ut profanos, impiati & seculi
 Reos, necesse est te magistro interfici:
 Tu causa mortis, tu malorum signifer.
 Nisi fallor, aequum est, ut quod auctor improbus
 Tolerare multo s compulsi: ut carnifex
 In te reuerrat: proque tantis cadibus
 Quae mox futura, primus exitium luas,
 Feras & ipse quod ferendum susseras.
 His ille contra reddit ore libero:
 Amplector o praefecte, nec me subtraho,
 Ut pro fideli plebe solus immoler
 Dignus subire cuncta, si me consulas,
 Quaecumque uestra iusserit credulitas.
 Intrare seruis idolorum ac demonum,
 Sanctam salutis non licet nostra domum,
 Ne polluatur purus orandi locus:
 Confido sancto Spiritu, nunquam tibi
 Dandum, ut beatum limen attingas pede
 Ni forte noster factus, in nostrum gregem
 Mereare sumi: quod pater faxit Deus.
 Incensus his Asclepiades, iusserat
 Euiscerandum

Euiscerandum corpus eculeo eminus
 Pendere, & uincis uingulisque crescere
 Apparitores sed furenti suggerunt,
 Illum uetusta nobilem profapia,
 Meritisque multis esse primum ciuium.
 Iubet amoueri noxiam stipitem,
 Plebeia clarum pena ne damnet uirum.
 Tundatur, inquit tergum crebris ictibus,
 Plumboque ceruix uerberata extuberet
 Persona quaeque competenter plectitur,
 Magnique refert uilis, an sit nobilis
 Gradu reorum, forma tormentis datur.
 Pulsatus ergo martyr illa grandine,
 Postquam inter ictus dixit hymnu plubeos,
 Erectus inquit: Absit ut me nobilem
 Sanguis parentum praestet, aut lex curiae:
 Generosa Christi secta nobiletat uiros,
 Si prima nostris quae sit in cunabulis
 Origo, textu stemmatis recenseas:
 Dei parentis esse ab ore coepimus.
 Cui quisque seruit, ille uere est nobilis:
 Patri rebellis, inuenitur degener.
 Honor deinde stemmati accedit nouus,
 Et splendor ingens, ut magistratus uenit,
 Si confitendi nominis testem probum
 Signent iniusta ferri & ignis uulnera,
 Et uim dolorum mors sequatur inclita.
 Caue benignus esse peruersae ut uelis,
 Nec mi remissus leniter pepercideris:
 Incumbe membris tortor, ut sim nobilis.
 His empliatus si fruar successibus,
 Genus patris matrisque floccifecero.
 Hac ipsa uestra dignitatum culmina
 Quid esse censes? nonne cursim transeunt
 Fasces, secures, sella, praetexta, toga,
 Licetor, tribunal, & trecenta insignia:
 Quibus tumetis, moxque detumescentis?
 Cum consulatum initis, ut uerna solent,
 (Pudet fateri) sarre pullos pascitis,
 Aquila ex eburna sumit arrogantiam
 Gestator eius, ac superbit belluae
 Istatus offe, cui figura est alitis.
 Iam si sub aris ad sigillorum pedes
 Iaceatis, infra sebtilem quercum siti,
 Quid esse uobis astimem proiectus?
 Nudare plantas ante carpeni: um scio
 Proceres togatos, matris Ideae sacris.
 Lapis nigellus euehendus esse do,
 Muliebris oris clausus argento sedet,
 Quem dum ad lauacrum praecundo ducitis,
 Pedes remotis atterentes calceis
 Almonis usque peruenitis riuiulum.

Quid illa turpis pompa? nempe ignobiles
 A Vos esse monstrat, cum Lupei curritis:
 Quem seruulorum non reat uilissimum,
 Nudus plateas si per omnes cursitans,
 Pulsat puellas uerberare istas ludicro?
 Miseret tuorum me sacrorum & principu,
 Morumque Roma, seculi summum caput.
 Age explicemus, si placet, mysteria
 Praefecte uestra: iam necesse est audias,
 Nolis uelis, ne quid colatis sordium.
 Nec terret ista, qua tumes, uesania,
 B Quod uultuosus, quod supinus, quod riges,
 Tormenta lethi comminaris asperi:
 Si me mouere rebus uilis niteris,
 Ratione mecum, non furere dimica.
 Iubes relictis Patris & Christi sacris,
 Ut tecum adorem feminas ac mille mares,
 Deos deasque, deque sexu duplici
 Natos, nepotes, abnepotes edios,
 Ac tot stuprorum sordidam profapiam.
 Nubunt puella, sepe luduntur dolis,
 C Amasionum comprimuntur fraudibus:
 Incesta feruent, furta moechorum calent,
 Fallit maritus, odit uxor pellitem,
 Deos catenae colligant adulteros,
 Ostende quae so, quas ad aras praecipis
 Veruece caso fumet ut cesses meus?
 Delphos ne pergami: sed uetat palaestrici
 Corrupta ephaebifama, quem ueser Deus
 Effeminauit gymnadis licentia.
 Mox fleuit impuratus occisum graui
 D Disco, & dicauit florulentum succubam.
 Conductus idem paut alienum pecus:
 Furem deinde perdit passus gregis
 Segnis bubulcus, tela & ipsa perdidit.
 An ad Cybellis ibo lucum pineum?
 Puer sed obstat Gallus ob libidinem,
 Per triste uulnus perque sebtum dedecus
 Ab impudice tutus amplexu dea:
 Per multa mari sacra plorandus spado.
 Sed credo magni limen amplectar Iouis,
 E Qui si citetur legibus uestris reus,
 Laqueis minacis implicatus Iuliae,
 Luet seueram uictus & Scantimiam,
 Te cognitore dignus ire in carcerem.
 Quid aureorum conditorem temporum
 Censes colendum? quem fugacem non negas
 Latuisse furtim, dum reformidat malum:
 Quem si beate uiuere audit Iuppiter,
 Plectat necesse est occulendi conscios.
 Quid inter aras dissidentium numinum
 Putas agendum? Martis indignabitur

Offensa virtus, si colatur Lemnius.
Iunonis iram sentiet, quisque ut Deum
Signo aut sacello consecravit Herculem.
Dices, licenter hac Poëtas fingere:
Sed sunt & ipsi talibus mysterijs
Tecum dicati: quodque describunt, colunt.
Tu cur piaculum tam libenter leditas?
Cur in theatris te vidente id plauditur?
Cygnus stuprator peccat inter pulpita.
Saltat Tonantem tauricornem Lydius.
Spectator horum pontifex summus sedes,
Ridesque: & ipse nec negando diluis,
Cum fama tanti poluatur numinis,
Cur tu sacrate per cachinnos solueris,
Cum se maritum fingit Alcmena Deus?
Meretrix Adonis vulneratum scenica
Libidinoso plangit affectu palam.
Nec te lupanar Cypridis sanctę mouet?
Quid? quod sub ipse veritas signis patet,
Formata in are criminum vestigijs.
Quid vult sigillum semper affixum Ioui
Auis ministrat: nempe velox armiger
Leno, exoletum qui tyranno pertulit.
Facem recincta veste pratendit Ceres:
Cur, si deorum nemo rapuit virginem,
Quam nocte querens, mater errat peruigil?
Fusos rotantem cernimus Tiryntium:
Cur? si Neera non fuit ludibrio?
Quid rusticorum monstra detestor Deū?
Faunos, Priapos, fistularum presides,
Nymphas natantes, incolasque aquatiles,
Sitas sub alto, more ranarum, lacu,
Diuinitatis ius in algis vilibus?
Ad hæc colendam vocas censor bone?
Potes ne quicquam tale, si sanum sapias,
Sanctum putare? nonne pulmonem mouet
Derisus, istas intuens ineptias,
Quas violentę somnijs fingunt anis?
Aut si quid usquã est vanitatis mysticę,
Nobis colendum est, ipse primus incipe:
promiscuè adora quicquid in terris sacri est
Deos Latinos, & deos Egyptos,
Quis Roma libat, & quis Canopus supplicat.
Venerem precaris? comprecare & simiam?
Placet sacratus aspis Esculapij?
Crocodylus, ibis, & canes cur displicent?
Appone porris religiosas arulas,
Venerare acerbum cepe, & mordax allium.
Fulginosi thure placantur Lares,
Et respuuntur consecrata holuscula?
Aut unde maior esse maiestas focis,
Quam planta in hortis sarculatis creditur:

Si numen ollis, numen & porris inest?
Sed pulchra res est, forma in are sculptilis:
Quid imprecabor officinis Gracia,
Qua condiderunt genibus stultis deos?
Forceps Myronis, Polycleti malleus,
Natura vestrum est atque origo cœlitum.
Ars seminandi efficax erroribus,
Barbam rigentem dum Iouis circumplicat,
Dum defluentem leniter flectens comam,
Limat capillos, & corymbos Liberi,
Et dum Minerva peccus hydri asperat:
Iniecit atram terris formidinem,
Vt fulmen aris cœu Tonantis horreant.
Tremant venenum sibilantis Gorgonæ:
Putent ephœbum post triumphos Indicos
Ferire thyrsos posse, cum sit ebrius.
Tum quod Dianã molle succincta videt,
Venantis arcum pertimescunt virginis:
Si forte vultum tristioris Herculis,
Liquore crispo massa finxit fusilis,
Clauam minaris, ni colatur, creditur.
Iam quis pauentum corda terror occupat?
Iunonis iram si politè expressit,
Velut retortis intuens obrutibus,
Auertat ora delitantis hostia,
Lapis seuera fronte mentitur minas.
Miror quod ipsum non sacratis Mentorē,
Nec templum & aras ipse Phidias habet,
Fabri deorum, vel parentes numinum:
Qui si caminis institissent segnius,
Non esset vllus Iuppiter conflatis.
Non erubescis stulte, pago dedite,
Te tanta semper perdidisse obsonia?
Qua dijs ineptus abstulisti talibus,
Quos trulla, peluis, cantharus, sartagine,
Fracta & liquata contulerunt vascula.
Ignosco fatuis hæc tamen vulgaribus,
Quos lana terret discolori stipite,
Quos sæpè falsus circulator decipit:
Quib' omne sanctū est, quod pauedū rãcida
Edentularum cantilena suaserint.
Vos eruditos miror, & doctos viros,
Perpensa vitæ quos gubernat regula,
Nescire, vel diuina, vel mortalia
Quo iure consent: quanta maiestas regat
Quicquid creatum est, quæ creauit omnia.
Deus perennis, res inestimabilis,
Non cogitando, non videndo clauditur:
Excedit omnem mentis humana modum,
Nec comprehendere visibus nostris valet,
Extrãque & intus implet ac superfluit.
Intemporalis ante quam primus dies,
Esse

Esse & fuisse semper vnus obtinet:
Lux ipse vera, veri & auctor luminis,
Cum lumen esset, lumen effudit suum:
Ex luce fulgor natus huic est filius.
Vis vna Patris, vis & vna est Filij,
Vnusque ab vno lumine splendor satas,
Pleno refulsit claritatis lumine:
Natura simplex pollet vnus Dei,
Et quicquid usquã est, vna virtus cõdidit.
Cælum, solumque, vim marini gurgitis,
Globos dierum nobisumque presides,
Ventos, procellas, fulgura, imbres, nubila,
Septentriones, hesperos, æstas, niues,
Fontes, pruinæ & metalla, & flumina:
Prærupta, plana, montium conuallia,
Feras, volucres, reptiles, natatiles,
Iumenta, peccora, subiugales belluas,
Flores, fructueta, germina, herbas, arbores,
Quæ sunt odori, quæque vernant esui.
Hæc non labore & arte molitus Deus,
Sed iussione, quam potestas protulit:
Mandauit esse, facta sunt quæ non erant,
Verbo creauit omniformem machinam,
Virtus paterna semper in verbo fuit,
Cognostis ipsum, nunc colendi agnoscite
Ritum modumque: quale sit templi genus
Quæ dedicari sanxerit donaria,
Quæ vota poscat, quos sacerdotes velit,
Quod mandet illic necitar immolarier.
Eadem sibi ipse mentem in hominis cõdidit
Viam, serenam, sensualem, stabilem,
Solui incapacem posse, nec destructilem,
Pulchram, venustam, præminetem culmine,
Discriminatis illit am coloribus.
Illic sacerdos stat sacratio in limine,
Forësque primas virgo custodit Fides,
Innexa crines vincula regalibus,
Poscit litari victimas Christo & Patri,
Quas scit placere, candidatas, simplices:
Frontis pudorem, cordis innocentiam,
Oris quietem, castitatem corporis,
Dei timorem, regulam scientiæ,
Ieiuniorum parcitatem sobriam,
Spem non iacentē, semper & largam manum.
Ex his amœnus hostijs surgit vapor,
Vincens odorem balsami, thuris, croci,
Auras madentes Perscorum aromatum:
Sublatus inde, cælum adusque tollitur,
Et prosperatum dulce delectat Deum.
Hanc disciplinam quisquis insensus vetat
Vet at probatum viuere, & sanctum sequi,
Vet at vigorem mentis alte intendere.

Nostrique acumen ignis ad terram vocat,
Nec excitari vim sinit prudentia.
O mersa limo cecitas gentilium,
O carnulenta nationum peccora,
O spissus error, & tenebrosus genus.
Terris amicum, deditum cadaueri,
Subiecta semper intuens, nunquam supra.
Furor ne summus, vltima & dementia est,
Deos putare, qui creantur nuptijs?
Rem spiritalem terrulente querere,
Elementa mundi consecrare altaribus:
Id quod creatum est, condidorem credere
Deasciato supplicare stipiti,
Verris cruore scripta saxa spargere,
Aras ofellis obsecrare bubulis:
Homines fuisse cum scias, quos consecras,
Vrnas, reorum morticinas, lambere
Desiste iudex seculi, tantum nefas
Viris iubere fortibusque & liberis:
Nil est amore veritatis celsius.
Dei perennis numen asserentibus
Nihil est pauro, mors & ipsa subiaceret,
Dudum coquebat disserente martyro
Asclepiades intus iram subdolam,
Stomachatus alto felle, dum longum silet
Bilemque rebus concepit præcordijs,
Tandem latentis vim furoris euomit:
Prò Iuppiter, quid est, quod ex hoc audio
Stat inter aras, & deorum imagines,
Et quod fateri cogor, in medio foro,
Tacente memet hic perorat perditus,
Quicquid sacrorum est ore scãdams impio.
O fas priorum, moris & prisci status,
Inuenta regum pro salute publica
Pompiliorum nostra carpunt secula.
Quis hos sophistas error inuexit nouus,
Qui non colendos esse diuos disputent?
Nunc dogma nobis Christianum nascitur,
Post euolutos mille demum Consules
Ab urbe Romæ ne retexam Nestoras.
Quicquid nouellum surgit, olim non fuit.
Vis summa rerum nosse Pyrrham consule.
Vbi iste vester tunc erat summus Deus,
Diuum favore cum puer Mauortius
Fundaret arcem septicollem Romulus
Quod Roma pollet auspiciato condita,
Ioui Statori debet, & dijs cæteris.
Hoc sanctū ab æuo est, hoc ab atavis traditū,
Placanda nobis pro triumphis principis
Delubra, faustus ut secundet gloriam
Procinctus: utque subiugatis hostibus
Ductor quietum frenet orbem legibus.

Accingere ergo quisquis es nequissime
 Pro principali ritē nobiscum deos
 Orare vita: vel quod hostem publicum
 Pati necesse est, solue panam sanguine:
 Spreuisse templa, respuisse est principem.
 Tunc ille. Nunquā pro salute, & maximis
 Fortissimisque principis cohortibus
 Aliter precabor, quā fidele ut militent,
 Christi que lymphis ut renascantur Patri,
 Capiant & ipsum cœlitus paraclitum:
 Ut idolorum respuant caliginem,
 Cernant & illud lumen æternæ spei,
 Non succulentis influens obtutibus,
 Nec corporales per fenestras emicans,
 Puris, sed intus quod relucet mentibus.
 Pupilla carnis crassa crassum perspicit,
 Et tres caduca, quod resoluendū est, videt:
 Liquidis videndis aptus est anima liquor,
 Natura feruens sola feruentissima
 Diuinitatis vim coruscantem capit.
 Hoc opto lumen Imperator nouerit
 Tuus, meusque, si velit fieri meus:
 Nam si resistit Christiano nomini,
 Meus ille talis Imperator non erit:
 Scelus iubenti, crede, nunquam seruiam.
 Statis ministri, clamitans iudex ait,
 Statis manusque continetis vindices?
 Non rupta sulcis dissecatis viscera?
 Animam nec intus abditam rimamini,
 Erumpit unde vos profana in principem?
 Scindunt utrumque milites teterrimi
 Mucrone hiulco pensilis latus viri:
 Sulcant per artus longa tractim vulnera,
 Obliqua reſtis, reſta transuersis secant:
 Et iam reſectis pectus albet offibus.
 Nitendo anhelant, diffuunt sudoribus,
 Cum sit quietus heros in quem seuiunt.
 Hac inter, addit sponte Romanus loqui:
 Si queris, o præfekte verum noscere,
 Hoc omne quicquid lancinamur, non dolet:
 Dolet, quod error pectori insidet tuo,
 Populos trahis tecum quod istos perditos.
 Currūt frequentes undique ad spectaculū
 Gentile vulgus, heu gemenda corpora,
 Crudūmque nostræ sortis exemplū tremūt.
 Audite cuncti, clamo longē ac prædico,
 Emitto vocem de cataſta celsor:
 Christus paternæ gloriæ splendor, Deus
 Rerum creator, noster idem particeps,
 Spondet salutem perpetem credentibus.
 Animæ salutem, sola que non occidit,
 Sed iugē durans, dispares casus subit.

Aut luce fulget, aut tenebris mergitur.

A Christum sequuta patris intrat gloriam
 Defuncta Christo mancipatur tartaro.
 Curanda mercis qualitas, quæ nam mihi
 Contingat olim perpetis substantiæ:
 Nam membra parui pendo quo pacto cadāt,
 Casura certè lege naturæ suæ.
 Instat ruina: quod resoluendum est, ruat.
 Nec distat, ignis ad fœdula seuiant,
 An corpus ægrum languor asper torqueat:
 Cum sæpè morbos maior armet seuitia.
B Non unguarum tanta vis latus fodit,
 Mucrone quanto dira pulsat pleure sis.
 Nec sic iniusta laminis ardet cutis,
 Ut febris atro felle venas exedit:
 Vel summa pellis ignis obductus coquit,
 Papulasque feruor est uosus excitat:
 (Credas cremari stridulis cauteribus.
 Miserrum putatis, quod retortis pendeo
 Extentus vnus, quod reuelluntur pedes,
 Compago nervus quod sonat crepantibus:
C Sic eiulantes ossa clamant diuidi,
 Nodosa torquet quos podagra, & arthresis.
 Horretis omnes hæc carnificum manus:
 Num mitiores sunt manus medentium,
 Laniena quando scuit Hippocratica?
 Vium secatur viscus, & recens cruor
 Scalpella tingit, dum putredo abraditur.
 Putate ferrum triste chirurgos meis
 Inferre costis, quod secat salubriter:
 Non est amarum, quo reformatur salus.
D Videntur isti carpere artus tabidos,
 Sed dant medelam rebus intus viuidis.
 Quis nescit autem quanta corruptela sit
 Contaminata carnis, ac solubilis?
 Sordet, tumescit, liquitur, foet, dolet,
 Inflatur ira, soluitur libidine:
 Plerūmque felle tincta liuores trahit.
 Aurum regestum nonne carni acquiritur?
 Illusa vestis, gemma, bombyx, purpura.
 In carnis vsum mille queruntur doli:
E Luxus vorandi carnis aruinam fouet,
 Carnis voluptas omne per nefas ruit.
 Medere queso carnifex tatis malis,
 Concide, carpe formidinem pecaminum:
 Fac ut reſecto debilis carnis situ
 Dolore ab omni mens superſit libera,
 Ne gestet ultra quod tyrannus amputet.
 Nec terre aris turba circumstantium:
 Hoc perdo solum, quod peribit omnibus,
 Regi, clienti, pauperique & diuiti:
 Sic vernularum, sic senatorum caro

Tabescit,

Tabescit, imo cum sepulchro condita est,
 Iactura vilis mordet, & damnum leue:
 Si quo carendum est, perdere extim: scimus,
 Cur quod necesse est non voluntas occupat?
 Natura cur non vertit in rem gloriæ?
 Legale damnum deputemus præmijs.
 Sed præmiorum forma quæ sit fortibus,
 Videamus, illa nempe quæ nunquam perit,
 Cælo refusus subuolabit spiritus,
 Dei parentis perfruetur lumine,
 Regnante Christo stans in arcē regia.
 Quandoque cælum ceu liber plicabitur,
 Cadet rotati solis in terram globus,
 Sphæram ruina menstrualē destruet:
 Deus superſtes solus, & iusti simul
 Cum sempiternis permanebunt Angelis.
 Contemne præſens vtile, o prudens homo,
 Quod terminandū, quod reliquendū est tibi:
 Omite corpus, rem sepulchri & funeris,
 Tende ad futuram gloriam, perge ad Deum:
 Agnosce qui sis, vince mundum & seculum.
 Vix dum eloquutus martyr hanc peregerat
 Orationem, cum furens interſerit
 Aſclepiades: Vertat iſtum carnifex
 In os loquentis, inque maxillas manum,
 Sulcosque acutos & fœdulas transferat.
 Verboſitatis ipse rumpatur locus,
 Scaturientes perdat ut loquacitas
 Sermonis auras, perforatis follibus.
 Quibus sonandi nulla lex ponit modum:
 Ipsa & loquentis verba torqueri volo.
 Implet iubentis dicta liſtor improbus,
 Charaſſat ambas unguis ſcribentibus
 Genas, cruentis & ſecat faciem notis:
 Hirsuta barbis soluitur carpi cutis,
 Et mentum aduſque vultus omnis ſcinditur.
 Martyr fluentem ſatur inter ſanguinem:
 Grates tibi o præfekte magnas debeo,
 Quod multa pandens ora, iam Chriſtū loquor:
 Arſtabat ampli nominis præconium
 Meatus vnus, impar ad laudes Dei.
 Rimas patentes inuenit vox edita,
 Multis que ſuſa rictibus reddit ſonos
 Hinc inde plures, & profatur undique
 Chriſti Patrisque ſempiternam gloriam:
 Tot ecce laudant ora, quot ſunt vulnera,
 Tali reſſus cognitor conſtantia,
 Ceſſare pœnam præcipit, tunc ſic ait:
 Per ſolis ignes iuro, qui noſtros dies
 Reciprocatuſ adminiſtrat circulis,
 Cuius reſuſu lux & annus ducitur:
 Ignis parandus iam tibi triſtis rogi,

Tom. 8.

Qui sine digno corpus istud deuoret,
A Quod perſeuerans tam reſiſtit nequiter
 Sacris vetuſtis, nec dolorum ſpiculis
 Victum fatiſcit, ſit que panis ſortius.
 Quis hunc rigorem pectori iniecit ſtupor?
 Mens obſtinata eſt, corpus omne occalluit,
 Tantiſ nouelli dogmatis regnat furor:
 Hic nempe veſter Chriſtus haud olim ſuit,
 Quem tu ſateris ipſe ſuffixum cruci.
 Hæc illa crux eſt omnium noſtrum ſalus,
 Romanus inquit, hominiſ hæc redemptio eſt:
B Scio incapacem te ſacramenti impie,
 Non poſſe cæcis ſenſibus myſterium
 Haurire noſtrum: nil diurnum nox capit:
 Tamen tenebris proferam clarā faciem:
 Sanus videbit, lippus oculos obtiget.
 Remouere lumen, dicit inſanabilis,
 Iniurioſa eſt nil videnti claritas:
 Audi prophano, quod grauatius oderis.
 Regem perennem rex perennis protulit,
 In ſe manentem, nec minore tempore,
C Quia tempus illum non tenet, nã ſons retro
 Exordiorum eſt, & dierum & temporum,
 Ex patre Chriſtus, hoc pater quod filius.
 Hic ſe videndum præſtitit mort alibus,
 Mortale corpus ſumpſit immortalitas:
 Ut dum caducum portat æternus Deus,
 Tranſire noſtrum poſſet ad cœleſtia:
 Homo eſt peremptus, & reſurrexit Deus:
 Congreſſa mors eſt membra geſtanti Deo:
 Dum noſtra tentat, ceſſit immortalibus.
D Stultum putatis hoc ſophiſta ſeculi:
 Sed ſtultia mundi ſummus eligit Pater,
 Ut ſtultus eſſet ſeculi: prudens Dei.
 Antiquitatem Romuli, & Mauortiam
 Lupum renarras, primū omen vulturū
 Si res nouellas reſpuit, nil tam recens:
 Vix mille ſaſtis implet hanc atatulam
 Curſus dierum, conditore ab augure.
 Sexcenta poſſum regna pridem condita
 Proferre toto in orbe, ſi ſit ocium,
E Multo antiè clara, quā capellā & Gnoſtam
 Suſſiſſe fertur Iuppiter, Martiſ pater,
 Sed illa non ſunt, hæc & olim non erunt.
 Crux iſta Chriſti, quam nouellam dicitis,
 Naſcente mundo factus ut primū eſt homo
 Expreſſa ſegnīs, expedita eſt literis,
 Aduentus eius mille per miracula
 Prænunciatus ore vatum conſono.
 Reges: propheta, iudices & principes,
 Virtute, bellis, cultibus, ſacris, ſtilo,
 Non deſiterunt pingere hanc formā crucis,

H

Cruce prenotata, cruce adumbrata est prius
Cruce vetusta combiberunt secula.

Tandem relictis vocibus prophetis,
Ætate nostra comprobata antiquitas,
Coram refulsit ore conspicabili,
Ne fluctuaret veritas dubia fide,
Si non patèret teste visu cominus.

Hinc nos & ipsum non perire credimus
Corpus, sepulchro quod voradū traditur:
Quia Christus in se mortuum corpus cruci
Secum excitatum vexit ad solium patris,
Viamque cunctis ad resurgendum dedit.

Cruce illa nostra est, nos patibulū scēdim⁹
Nobis peremptus Christus, & nobis Deus
Christus reuersus, ipse qui moriens homo est,
Natura duplex: moritur, & mortē domat:
Reditque in illud, quod perire nesciat.

Dixisse pauca sit satis de mysticis
Nostra salutis, de que processu spei.
Iam iam silebo, margaritas spargere
Christi vetamur inter immundos sues,
Lutulentam sanctum ne terant animalia.

Sed quia profunda non licet luctarier
Ratione tecum, consulamus proxime,
Interrogetur ipsa naturalium
Simplex sine arte sensuum scientia,
Fuci imperitus fac ut ad sit arbiter,

Da septuennē circiter puerū, aut minus,
Qui sit fauoris liber, & non oderit
Quenquā, nec tollū mentis in vitū cadat,
Periclitemur quid recens infantia
Dicat sequēdum, quid nouus sapiat vigor,

Hanc ille sancti martyris vocem libens
Amplexus, unum de caterua infantium
Paruum, nec olim lacte depulsum, capi,
Captum adesse præcepit: Quiduis roga,
Inquit, sequamur quod probavit pusto.

Romanus ardens experiri innociam
Lactantis oris indolem: Filiole, ait,
Dic quid videtur esse verū, & cōgruens,
Vnūne Christi colere, & in Christo Patrē
An comprecari mille formarum deos?

Arripit infans, nec moratus rettulit:
Est quicquid illud, quod ferūt homines Deū
Vnū esse oportet, & quod vni est vnicū:
Cū Christus hoc sit, Christus est verus Deus:
Genera deorum multa, nec pueri putant.

Stupuit tyrannus, sub pudore fluctuans,
Nec vim decebat innocenti at atula
Inferre legis, nec loquenti talia
Furor sinebat efferatus parcere:
Quis auctor, inquit, vocis est huius tibi?

Respondit ille: Mater, & matri Deus.
Illa ex parente spiritu docta imbibit,
Quo me inter ipsa pasceret cunabula:
Ego ut gemellis verberum de fontibus
Lac paruus hausi, Christum & hausi credere.
Ergo ipsa mater adsit, exclamat cedo
Asclepiades, disciplina & exitum
Tristem sua magistra spectet impia,
Male eruditi torqueatur funere
Infantis orba, quemque corruptit fleat.

Ab sit ministros vilis ut muliercula
Nostros fatiget: quantulus est autem dolor?
Vexabit artus, mortis auxilio breuis.
Oculi parentis punientur acrius,
Quam si cruenta membra carpant ungula.

Vix hæc profatus, pusionem præcipit
Sublime tollant, & manu pulsent nates.
Mox & remota veste virgīs verberent,
Tenerumque duris ictibus tergum secent,
Plus unde lactis quam cruoris defluat.

Qua cautes illud perpeti spectaclum,
Quis ferre possit æris aut ferri rigor?
Impacta quoties corpus attigerat salix,
Tenui rubebant sanguine vada vimina,
Quem plaga ferret roscida livoribus.

Ferunt minaces verberantium genas
Illachrymasse, sponte dimanantibus
Guttis per ora barbarū frementia,
Scribas & ipsos, & coronam plebium,
Proceresque siccis non steterisse visibus.

At sola mater hūc laments caret,
Soli sereno frons renidet gaudio:
Stat impiorum corde pietas fortior,
Amore Christi contumax doloribus,
Firmatque sensum mollis indulgentia.

Sitire sese paruus exclamauerat,
Anima æstuantis ardor in cruciatibus
Hoc exigebat, lymphæ ut haustum posceret:
Quem torua mater eminus trise intuens,
Vulū & seueris vocibus sic increpat:

Puto imbecillo, nate, turbaris metu,
Et te doloris horror afflictum domat:
Non hanc meorum viscerum stirpem fore
Deo sponendi, non in hanc spem gloriæ
Te procreavi, cedere ut letho scias.

Aquam bibendam postulas, cum sit tibi
Fons ille viuus præsto, qui semper fluit,
Et cuncta solus irrigat viuentia,
Intus forisque spiritum, & corpus simul,
Æternitatem largiens potantibus.

Venies ad illud mox fluentum, si modò
Animo ac medullis solus ardor æstuet,
Videre

Videre Christum: quod semel potū affatim
Sic sedat omnem pectoris flagrantiam,
Vita ut beata iam sitire nesciat.

Hic hic bibendus nate nunc tibi est calix,
Mille in Bethleem quem biberunt paruuli,
Oblita lactis, & papillarum immemor
Ætas amaris, mox deinde dulcibus
Resecta poclis, mella sumpsit sanguinis,
Exemplum ad istud nitere, & sortis puer,
Generosa proles, matris & potentia,
Omnes capaces esse virtutum pater
Mandauit annos, neminem excepit diem,
Ipsus triumphos amuens vagitibus.

Scis, sæpe dixit, cum docenti alluderet,
Et garrulorum signa verborum dares,
Isaac fuisse paruulum patri unicum:
Qui cū immolādus, arā & ensē cerneret,
Vltro sacanti colla præbuerit seni?

Narraui & illud nobile ac memorabile
Certamen, una matre quod septem edidi
Gessere pueri, sed tamen satis viri:
Hortante eadem matre, in ancipiti exitu
Pæna & corone, sanguini ut ne parceret.

Videbat ipsos apparatus funerum
Præsens suorum, nec mouebatur parens,
Latata quoties aut oliuo stridula
Sartago frixum toruisse puberem,
Dira aut crepasset laminarum impressio.

Comam cutemque verticis reuulserat
A fronte tortor, nuda testa ut tegmine
Cervicem adūque dehonestaret caput.
Clamai illa: Patere, gemmis vestiet
Apicem corona regio ex diademate.

Linguam tyrannus amputari iusserat,
Vni ex ephebis mater aiebat: Satis
Iam parta nobis gloria est, pars optima
Deo immolatur, ecce nostri corporis
Digna est fidelis lingua que sit hostia.

Interpres animi, enuunciatrix sensuum,
Cordis ministra, præco operi pectoris,
Prima offeratur in sacramentum necis,
Et sit redemptrix prima membrorū omnium:
Ducem dicat am mox sequentur cetera.

His Macabeos incitans stimulis parens,
Hostem subegit subiugatum septies,
Quot sæta natis, tot triumphis incluta:
Me partus vnus ut seracem gloriæ
Mea vita præstet, in tua est situm manū.

Per huius alui fida conceptacula,
Per hospitalem mense bisquino larem,
Si dulce nostri pectoris nectar tibi,
Si molle gremium, grata se crepundia:

Perferte, & horum munerum auctorem assere.

Quanam arte nobis viuere intus coeperis,
Nihilūque & illud, unde corpus, nescio:
Nouit animator solus, & factor tui:
Impendere ipse, cuius ortus munere es,
Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Talia canente matre, iam letus puer
Virgas strepentes, & dolores vuln erum
Ridebat, hūc tum cognito: pronunciat:
Claudatur infans carcere, & tanti mali
Romanus auctor torqueatur acrius.

Illum recentes per cicatricum vias
Denuo exarabant: quaque acutum traxerāt
Pauld ante ferrum, mox recrudescitibus
Plagis apertas persequabantur notas,
Quos iam superbus victor ignauos vocat.

O non vtile robur, & molles manus,
Vnam labantis dissipare tandiu
Vos non potesse fabricam corpusculi?
Vix iam coheret: nec tamen penitus cadit,
Vincens lacertos dexterarum inertium,

Citius cadauer dentibus carpant canes,
Longeque morsus vulturum efficacior
Ad deuorandas carnis offas mortue.
Languetis imbelli fame, ac fatiscitis:
Gula est ferina, sed socors edacitas.

Exarsit istis turbida ira iudicis,
Seque in supremam concitat sententiam,
Si te morarum poenitet, finem citum
Sub eas licebit ignibus vorabere
Damnatus & fauilla iam tenuis stes.

Abiens at ille, cum foro abriperent virum
Truces ministri, ponē te spectans ait:
Appello ab ista perfide ad Christum meum
Crudelitate, non metu mortis tremens
Sed ut probeatur esse nil quod iudicas.

Quid differo, inquit ille, utrosque perdere,
Puerum ac magistrum, cōplices sectæ impiæ?
Gladus recidat vile vix hominis caput
Infantis, istum flamma vindex concremet,
Sit his sub vno sine dispar exitus.

Peruentum ad ipsum cadis implenda locū,
Natum gerebat mater amplexu & sinu,
Vt primitiuum crederes factum geri,
Deo offerendum, sancti Abelis ferculo,
Lectum ex ouili puriorem cateris.

Puerum poposcit carnifex, mater dedit:
Nec immorata est fletibus, tantum osculum
Impressit unum: Vale, vale dulcissime:
Et cum beatus regnā Christi intraueris,
Memento matris, ait, patrone ex filio.

Dixit, deinde dum ferit cerviculam
H ij

Percussor ense, docta mulier psallere
 Hymnum canebat carminis Davidici:
 Preciosa sancti mors sub aspectu Dei,
 Tuus ille seruus, proles ancilla tuae.
 Talia retexens explicabat pallium,
 Manusque tendebat sub ictu & sanguine,
 Venarum ut unda profluam manantiu,
 Et palpitantis oris exciperet globum:
 Excepit, & caro applicauit pectori.
 At parte campi ex altera, immanē pyram
 Tecebat visor fumidus pinu arida,
 Sacramenta mistim subdita & fœni struē
 Spargens, liquato rore feruentis picis,
 Quo flamma pastu cresceret ferocius.
 Etiam retortis brachijs furca eminus
 Romanus actus ingerebatur rogo:
 Scio, inquit ille, non futurum ut cōcremer,
 Nec passionis hoc genus datum est mihi,
 Sed restat ingens quod fiat miraculum.
 Hac eius orsa sequitur immensus fragor
 Nubis ruentis, nimbis undatim nigro
 Præceps aquarum flumine ignes obruit,
 Alumni oliuo semicombustas faces,
 Sed vincit imber iam madentem fomitē.
 Trepidare teter carnifex rebus nouis,
 Turbatus, & qua posset arte insistere,
 Versare torres cum fauillis humidis,
 Pruna maniplis confouere stuperis,
 Et semen ignis inter undas querere.
 Quod cum tumentis nunciatum iudici,
 Commouit iram fellis implacabilis.
 Quousque tandem hic nobis magus
 Illudit, inquit, Thessalorum carmine,
 Poenam peritus vertere in ludibrium?
 Fortasse ceruix, si secandam iussero,
 Flesti sub ense non patebit vulneri:
 Vel amputatum plaga collum diuidens,
 Rursus coibit, ac reglutinabitur,
 Humerisque vertex eminebit additus.
 Tentemus igitur ante partem quampiam
 Truncare ferro corporis superstitis,
 Ne morte simpla criminosus multiplex
 Cadat, vel una perfidus caede oppetat,
 Quot mēbra gestat, tot modis pereat volo.
 Liber experiri Lerna, sicut traditur,
 Vtrum renatis pullulescat artubus,
 Ac se imminuti corporis damnis nouum
 Instaurat, ipse præsto tunc erit Hercules,
 Hydrina suetus vstulare vulnera.
 Iam nunc secandi doctus assit artifex,
 Qui cuncta norit viscerum confinia,
 Vel nexa neruis disparare vincula:

Date hunc reuulsis qui medetur ossibus,
 Aut fracta nobis sarcini compaginat.
 Linguam priorem detrahbat radicibus,
 Quæ corpore omni sola viuit nequior,
 Illa & procaci pessima in nostros Deos
 Inuecta motu, fas profanauit vetus,
 Audax & ipse non pepercit principi.
 Aristo quidam medicus accitus venit,
 Proferre linguam præcipit, profert statim
 Martyr retectam, & pandit ima faucium.
 Ille & palatum tractat, & digito exitum
 Vocis pererrans, vulnere explorat locum.
 Linguam deinde longè ab ore protrahens,
 Scalpulum in usque guttur insertans agit.
 Illo secante fila sensim singula,
 Nunquam momordit martyr, aut os dentibus
 Compressit artus, aut cruorem sorbuit,
 Immotus & patente rictu constitit,
 Dum sanguis extra defluit scaturiens,
 Perfusa pulcherrima rubro stemmate
 Fert, & cruenti pectoris spectat decus,
 Fruiturque & ostro vestis ut iam regia.
 Præfectus ergo ratus elinguem virum
 Cogi ad sacrandum posse, cum verbis carens
 Nil in deorum oblatæret dedecus:
 Iubet reduci iam tacentem ac debilem,
 Multo loquentis turbine olim territus.
 Reponit aras ad tribunal denovo,
 Et thus, & ignem viuendum in carbonibus,
 Taurina & exta, vel suilla abdomina:
 Ingressus ille, ut hos paratus perspicit,
 Insufflat, ipsos ceu videret demonas.
 Irridet hoc Asclepiades lætior,
 Addit deinde, nunquid inclementius,
 Sicut solebas, es paratus dicere?
 Effare quoduis, ac per ora ediffere.
 Permitto vocem libere exercere te.
 Romanus alto corde suspirans diu,
 Gemitu querelam traxit, & sic orsus est:
 Christum loquenti lingua nunquam defuit:
 Nec verba queras quo regantur organo,
 Cum prædicatur ipse verborum dator.
 Qui fecit ut vis vocis expressa intimo
 Pulmone, & oris torta sub te studine.
 Nunc ex palato det repercussos sonos,
 Nunc temperetur dentium de peccine,
 Sitque his agendis lingua plectrum mobile:
 Si mandet idem, faucium sic fistulas
 Spirare flatu concinentes consono,
 Vt verba in ipsis explicent meatibus,
 Vel exitu oris cymbalis profarier,
 Nunc pressa parce labra, nunc hiantia:

Dubitas

Dubitas ne verti posse natura statum?
 Cui facta forma est, qualis esset primitas,
 Hanc nempe factor vertere, ut libet, potest,
 Positasque leges texere, ac retexere,
 Linguam loquela ne ministram postulet,
 Vis scire nostri numinis potentiam?
 Fluctus liquentis aquoris presisit pede,
 Natura fluxa ac tenuis in solidum coit:
 Qui dispar illis legibus, quis condita est,
 Solet natatus ferre, fert vestigia,
 Habet vstitatum munus hoc diuinitas,
 Quæ vera nobis colitur in Christo & Patre,
 Mutis loquelam, percitum claudis gradum,
 Surdis fruendam reddere audientiam,
 Donare cæcis lucis insuetæ diem.
 Hæc si quis amens fabulosa existimat,
 Vel ipse iute, si parum fidelia
 Rebare pridem, vera cognoscas licet:
 Habes loquentem, cuius amputaueras
 Linguam, probatis cede iam miraculis.
 Horror stupentem persecutorem subit,
 Timorque & pectus, in caliginem
 Vertere, nescit vigilet, an ne somniet:
 Miratur hærens quod sit ostenti genus,
 Formido frangit, armat indignatio.
 Nec vim domare mentis effrena potest,
 Nec quod furoris tela vertat inuenit,
 Postremo medicum saeuus insonstem iubet
 Reum citari, mundinatum hanc arguit
 Mercede certa pactus, ut colluderet.
 Aut ferrum in ore nil agens, & irritum
 Versasse frustra: seu retusis tactibus,
 Aut arte quadam vulnus illatum breue,
 Quod sauciata parte linguam laderet,
 Nervos nec omnes usquequaque absunderet.
 Manere saluam vocis harmoniam probe,
 Non posse inani concauo verba exprimi,
 Quæ concrepare lingua moderatrix facit:
 Esto ut resulter spiritus vacuo specu,
 Echo sed exit inde, non oratio.
 Veris refutat medicus hanc calumniam,
 Scrutare vel tu nunc latebras faucium,
 Intraque dentes curiosum pollicem
 Circumfer, haustus vel patentes inspice,
 Lateat ne quicquam quod regat spiramina.
 Quamquam forassem sorte si puncto leui,
 Tenuiue linguam contigissem vulnere,
 Titubante pleetro fatuus esset debilis:
 Nam cum magistra vocis in vitium cadit,
 Vsus necesse est & loquendi intercitat.
 Fiat periculum, si placet, cuiusmodi
 Edat querelam quadrupes, lingua eruta,

Tom. 8.

Elinguis & quem porca grunnitum strepat,
 Cui vox fragosa, clamor est inconditus:
 Probabo mutam nil sonare stridulum.
 Testor salutem principis, me simplici
 Functum secantis arte, iudex optime,
 Seruisse iussis absque fraude publicis:
 Sciat hic, quis illi verba sugillet Deus,
 Ego, unde mutus sit disertus, nescio.
 His sese Aristo purgat, at contra impium
 Nil hæc latronem Christianorum mouent,
 Magis magis que fertur in vesaniam:
 Querit num alienus sanguis illum asperserit
 Virum, suo ne effluxerit de vulnere?
 Respondit his Romanus: Ecce præsto sum:
 Meus iste sanguis verus est, non bubulus:
 Agnoscis illum, quem loquor miserrime
 Pagane, vestri sanguinem sacrum bouis,
 Cuius litata cede permadescitis.
 Summus sacerdos, nempe sub terrâ scrobe
 Acta in profundum consecrandus mergitur,
 Mire insulatus, festa cuius tempora
 Nectens, corona tum repexus aurea,
 Cinctu Gabino sericam sultus togam,
 Tabulis supernè strata texunt pulpita
 Rimosa rari pægmatis compagibus:
 Scindunt subinde vel terebrant arcem,
 Crebroque lignum perforant acumine,
 Pateat minutis ut frequens hiatus.
 Huc taurus ingens frõte toruæ & hispida
 Sertis reuinctus, aut per armos floretis,
 Aut impeditus cornibus deducitur:
 Nec non & auro frons coruscet hostia,
 Setasque fulgor bractealis inscit.
 Hic ut statuta est immolanda bellua,
 Pectus sacro diuidunt venabulo,
 Eructat amplum vulnus undam sanguinis
 Feruentis, inque texta ponitis subditi
 Fundit vaporum flumen, & late æstuat.
 Tum per frequentes mille rimarum vias,
 Illapsus imber, tabidum rorem pluit,
 Defossus intus quem sacerdos excipit,
 Guttas ad omnes turpe subiectans caput,
 Et veste, & omni putrefactus corpore:
 Quin os supinat, obuias offert genas,
 Supponit aures, labra, nars obijcit,
 Oculos & ipsos perluit liquoribus:
 Nec iam palato parcat, & linguam rigat,
 Donec cruorem totus atrum combibat.
 Postquam cadauer sanguine egestarigenis,
 Compage ab illa flamines retraxerint,
 Procedit inde pontifex, visu horridus,
 Ostentat vtrumque verticem, barbam grauem,

H ij

Vittas madentes, atque amictus ebrios.
 Hunc inquinatum talibus contagijs,
 Tabo recentis sordidum piaculi,
 Omnes salutant, atque adorant eminus:
 Vilis quoddam illum sanguis, & bos mortuus
 Fœdis latentem sub cauermis lauerint.
 Addamus illam, si vis, Hecatomben tuam:
 Centena ferro cum cadunt animalia,
 Variâque abundans cade restagnat cruor,
 Vix ut cruentis augures natatibus
 Possint meare per profundum sanguinis.
 Sed quid macellum pingue pulvinarium,
 Quid maximorum lancinatores gregum,
 Euiserata carne crudos criminor?
 Sunt sacra, quando vosmetipsi exciditis,
 Votiuus & cum membra detruncat dolor.
 Cultrum in lacertos exerit fanaticus,
 Sectisque Matrem brachijs placat deam.
 Furere ac rotari ius putatur mysticum,
 Parta ad secandum dextra fertur impia:
 Cælum meretur vulnere crudelitas.
 Ast hic metenda dedicat genitalia,
 Numen reciso mitigant ab inguine:
 Offert pudendum semiuir donum deę,
 Illam reuulsam masculini germinis
 Vena, effluenti pascit auctam sanguine.
 Vterque sexus sanctitati displicet,
 Medium retentat inter alternum genus,
 Mâs esse cessat ille nec fit femina.
 Fœlix deorum Mater imberbes sibi
 Parat ministros leuibus nouaculis:
 Quid? cum sacrandus accipit sphaeragitidas,
 Acus minutas ingerunt fornacibus,
 His membra pergunt urere, ut igniuerint:
 Quacunque partem corporis feruens nota
 Stigmatit, hanc sic consecratam predicant.
 Functum deinde cum reliquit spiritus,
 Et ad sepulchrum pompa fertur funeris,
 Partes per ipsas imprimuntur bractea,
 Insignis auri lamina obducit cutem,
 Tegitur metallo, quod perustum est ignibus.
 Has ferre pœnas cogitur gentilitas,
 Hac dii coërcent lege cultores suos:
 Sic demon ipse ludit hos, quos ceperit,
 Docet execrandas ferre contumelias,
 Tormenta inuari mandat infelicibus.
 At nos ter iste sanguis ex vestra fluit
 Crudelitate, vos tyrannide impia
 Exulceratis innocentum corpora:
 Si vos smatis, incruente viuimus,
 At si cruentè puniamur, vincimus.
 Sed iam silebo, finis instat debitus,

Finis malorum, passionis gloria:
 A Iam non licebit improbe, ut licuit modo,
 Torquere nostra vel secare viscera:
 Cedas necesse est victus, & iam desinas.
 Cessabit equidem tortor & seetor, dehinc
 Iudex minatur, sed peremptoris manus
 Succedet illis strangulatrix faucium:
 Aliter silere nescit oris garruli
 Vox inquieta, quam tubam si fregero.
 Dixit, foroque protrahi iussit virum.
 B Trudi in tenebras noxialis carceris.
 Elidit illic fune collum martyris
 Licetor nefandus, sic peractus est passio:
 Anima absoluta vinculis, cælum petit.
 Gesta intimasse cuncta fertur principi
 Praefectus, addens ordinem voluminum,
 Seriemque tanta digerens tragœdia:
 Latatus, omne crimen in fasces refert
 Suum tyrannus, chartulis viuacibus.
 C Illas sed atas conficit diuina,
 Fuligo fuscatur, puluis obducit firu,
 Carpit senectus, aut ruinis obruit:
 Inscripta Christo pagina immortalis est,
 Nec obsolescit vllus in calis apex.
 Excepit astans angelus coram Deo,
 Et quæ loquutus martyr, & quæ pertulit:
 Nec verba solum differentis condidit,
 Sed ipsa pingens vulnera expressit stilo,
 Laterum, genarum, pectorisque & faucium.
 D Omnis notata est sanguinis dimensio,
 Vt quamque plagam sulcus exarauerit,
 Altam, patentem, proximam, longam, breuem:
 Quæ vis doloris, quæve segmenti modus,
 Guttam cruoris ille nullam perdidit.
 Hic in re gestis est liber, cœlestibus,
 Monumenta seruans laudis indelebilis,
 Relegandus olim sempiterno iudici
 Liberamine aequo, qui malorum pondera,
 Et premiorum comparabit copias.
 E Vellem sinister inter hædorum greges
 Vt sum futurus, eminus dignoscerer,
 Atque hoc precante diceret rex optimus:
 Romanus orat, transfer hunc hædum mihi,
 Sit dexter agnus, induatur vellere.

HYMNVS XI. BEATO HIPOLYTO

Martyri ad Valerianum episcopum.

Carmen Elegiacum: quale illud supra,
Electus Christo locus est.

Innumeros cineres sanctorum Romula in urbe
 Vidimus, ô Christo Valeriane sacer.
 Inciso tumulis titulos, tu singula queris

Nomina,

Nomina, difficile est ut replicare queam:
 Tantos iustorum populos furor impius hausit,
 Cum coleret patrios Troia Romana deos.
 Plurima litterulis signata sepulchra loquuntur,
 Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.
 Sunt & muta tamen, tacitas claudentia tumbas,
 Marmora, quæ solum significant numerum.
 Quanta virum iaceant congestis corpora aceruis
 Nosse licet, quorum nomina nulla legas.
 Sexaginta illic, defossas mole sub una,
 Reliquias memini me didicisse hominum:
 Quorum solus habet comperita vocabula Christus,
 Vt pote quos propria iunxit amicitia.
 Hæc dum lustro oculis, & sicubi fortè latentes
 Rerum apices, veterum per monumenta sequor:
 Inuenio Hippolytum, qui quondam schisma Nouati
 Presbyter attigerat, nostra sequenda negans:
 Vtque ad martyrii prouectum insigne, tulisse
 Lucida sanguinei premia supplicij.
 Nec mirere senem peruersi dogmatis, olim
 Munere ditatum catholice fidei.
 Cum iam vesano victor raperetur ab hoste,
 Exultante anima carnis ad exitium,
 Plebis amore suę multis comitantibus ibat,
 Consultus quæ nam secta foret melior,
 Respondit: Fugite ô miseri execranda Nouati
 Schismata, catholicis reddite vos populis.
 Vna fides vigeat, prisco quæ condita templo est:
 Quam Paulus retinet, quamque cathedra Petri.
 Quæ docui, docuisse piget, venerabile martyr
 Cerno, quod à cultu rebar abesse Dei.
 His ubi detorsit lauo de tramite plebem,
 Monstrauitque sequi quæ via dextra vocat:
 Sequè duce recti spretis anfractibus idem
 Præbuit, erroris qui prius auctor erat:
 Sifitur insano rectori, Christicolæ tunc
 Ostia vexanti per Tiberina viros.
 Illo nânque die Roma secesserat, ipsos
 Peste suburbanos ut quateret populos.
 Non contentus humum, celsa intra mœnia Roma,
 Tingere iustorum cadibus assiduis.
 Ianiculû cum iam madidum, fora, rostra, Suburam
 Cerneret eluie sanguinis affluere.
 Protulerant rabiem Tyrrheni ad littoris oram,
 Quæque loca aequoreus proxima portus habet.
 Inter carnifices & constipata sedebat
 Officia, extructo celsor in solio.
 Discipulos fidei, detestandique rebelles
 Adolij, ardebat dedere perfidię.
 Carcereo cimita situ stare agmina contrâ
 Fusserat horrendis excrucienda modis.
 Inde catenarum tractus, hic lorea flagra

Stridere, virgarum concrepitare fragor.
 A Vngula fixa cauis costarum cratibus altis
 Pandere secessus, & lacerare iecur.
 Ac iam lassatis iudex tortoribus ibat
 Infurias, cassa cognitione fremens:
 Nullus enim Christi ex famulis per tanta reperiis
 Supplicia, auderet qui vitare animam.
 Inde furens quasi ait: Iam tortor ab unco
 Desine: si vana est questio, morte agito.
 Huic absconde caput, crux istum tollat in auras,
 Viuentisque oculos offerat alitibus.
 Hos rape præcipites, & vinctos coniice in ignem:
 Sit pyra, quæ multos deuoret vna reos.
 En tibi quos properes rimose imponere cymbæ
 Pellere & in medijs stagna profunda freti.
 Quos ubi susceptos rapidum malefuta per æquor
 Vexerit, & tumidis caesa lauarit aquis,
 Dissociata putrem laxent tabulata carinam,
 Conceptumque bibant undique naufragium.
 Squamea cenoso præstabit ventre sepulchrum,
 Bellua consumptis cruda cadaueribus.
 Hæc persultanti, celsum subitò ante tribunal
 Offertur senior nexibus implicitus.
 Stipati circum iuuenes clamore fremebant,
 Ipsum Christicolis esse caput populis:
 Si foret extinctum properè caput, omnia vulgi
 Pectora Romanis spontè sacranda deis.
 Insolitum lethi poscunt genus, & noua pœna est
 Inuenta, exemplo quo trepident alij.
 Ille supinat aresidens ceruice. Quis inquit,
 Dicitur? affirmant dicier Hippolytum.
 Ergo sit Hippolytus, quatiat turbæque iugales,
 D Intereatque feris dilaceratus equis.
 Vix hæc ille, duo cogunt animalia freni
 Ignara, insueto subdere colla iugo:
 Non stabulis, blandivæ manu palpata magistrj,
 Imperiumque equitis antè subacta pati:
 Sed campestre vago nuper pecus è grege captum,
 Quod pauor indomito corde ferinus agit.
 Iamque reluctantes sociant vincula bigas,
 Oræque discordi fœdere nexuerant.
 Temonis vice funis inest, qui terga duorum
 Diuidit, & medius tangit utrunque latus:
 E Deque iugo in longum se post vestigia retrò
 Protendens trahitur, transit & ima pedum.
 Huius ad extremum sequitur, quæ puluere summo
 Cornipedum refugas orbita trita vias:
 Crura viri innectit laqueus, nodoque tenaci
 Astringit plantas, cumque rudente ligat.
 Postquam compositio satis instruxere paratu
 Martyris ad pœnam, verbera, vincla feras:
 Instigant subitis clamoribus, atque flagellis,
 H iij

Iliaque infestis perfodiunt stimulis.
 Fleima vox audita senis venerabilis hæc est:
 Hi rapiunt artus, tu rape Christe animam.
 Prorumpunt alacres, cæco & terrore feruntur,
 Quæ sonus atque tremor, quæ furor exagitant.
 Incendit feritas, rapit impetus, & fragor urget.
 Nec cursus volucer mobile sentit onus.
 Per silvas, per saxa ruunt: non ripa retardat
 Fluminis, aut torrens oppositus cobibet.
 Prosternunt sepes, & cuncta obstacula rumpunt:
 Prona, fragosa petunt, ardua transiliunt.
 Scissa minutatim labefactio corpore frustra,
 Carpit spinigeris stirpibus hirtus ager.
 Pars summis pendet scopulis, pars senibus hæret:
 Parte rubent frondes, parte madescit humus.
 Exemplar sceleris paries habet illitus, in quo
 Multicolor fucus digerit omne nefas.
 Dicit super tumulum species liquidis viget umbris,
 Effigies tracti membra cruenta viri.
 Rorantes saxorum apices vidi, optime Papa,
 Purpureasque notas vepribus impostas.
 Dorsæ manus virides imitando effingere dumos
 Luserat, & mimio rosæsolam sanie.
 Cernere erat, ruptis compagibus ordine nullo
 Membra per incertos sparsa iacere sitis.
 Addiderat caros, gressu lacrymisque sequentes,
 Denia quæ fractum semita monstrat iter.
 Mærore attoniti, atque oculis rimantibus ibant:
 Implebantque sinus visceribus laceris.
 Ille caput niueum complectitur, ac reuerendam
 Caniciem molli consouet in gremio.
 Hic humeros, truciq; manus, & brachia, & vlnas
 Et genua, & crurum fragmina nuda legit.
 Palliolis etiam bibula siccantur harenæ,
 Ne quis in infecto puluere ros maneat.
 Si quis & in sudibus recalenti aspergine sanguis
 Insidet, hunc omnem spongia pressa rapit.
 Nec iam densa sacro quicquam de corpore silua,
 Obtinet, aut plenis fraudat ab exequiis.
 Cumque recensitis constaret partibus, ille
 Corporis integri qui fuerat numerus:
 Nec purgata aliquid deberent inuida toto
 Ex homine, exteris frondibus & scopulis.
 Metando eligitur tumulo locus: Ostia linquunt,
 Roma placet, sanctos quæ teneat cineres.
 Haud procul extremo culta ad pomeria, vallo
 Mersa latebrosus crypta patet foveis.
 Huius in occultum gradibus via pronæ reflexis
 Ire per anfractus luce latente docet.
 Primas namque fores summotenus intrat biatæ,
 Illustratque dies limina vestibuli.
 Inde ubi progressu facili nigrescere visa est

Nox obscura loci per specus ambiguum:
 A Occurrunt casis immissa foramina testis,
 Quæ iaciunt claros antra super radios.
 Quamlibet ancipites texant hinc inde recessus,
 Arcta sub umbrosis atria porticibus:
 Attamen excisi subter caua viscera montis,
 Crebra terebrato fornice lux penetrat.
 Sic datur absentis per subterranea solis
 Cernere fulgorem, lumimibusque frui.
 Talibus Hippolyti corpus mandatur opertis,
 Propter ubi apposita est ara dicata Deo.
 B Illa sacramenti donatrix mensa, eademque
 Custos fida sui martyris apposita:
 Seruat ad æterni spem iudicis ossa sepulchro,
 Pascat item sanctis Tibricolas dapibus.
 Mira loci pietas, & prompta precantibus ara:
 Spes hominum placida prosperitate iuuat.
 Hic corruptelis animique & corporis ager
 Orari quoties stratus, opem merui.
 Quod lætor reditu, quod te venerande sacerdos
 Complecti licitum est, scribo quod hæc eadem:
 Hippolyto scio me debere, Deus cui Christus
 C Posse dedit, quod quis postulet annuere.
 Ipsa illas animæ exuuias, quæ continet intus
 Ædicula, argento fulgurat ex solido.
 Prefixit tabulas diues manus equore læui
 Candentes, recauum quale nitet speculum,
 Nec Paris contenta aditus obducere saxis,
 Addidit ornando clara talenta operi.
 Mæne salutatum concurritur, omnis adorat
 Pubes, eunt, redeunt solis adusque obitum.
 Conglobat in cuneum Latios simul ac peregrinos
 D Permissim populos, religionis amor.
 Oscula perspicuo figunt impressa metallo:
 Balsama diffundunt, fletibus ora rigant.
 Iam cum se renouat decursis mensibus annis,
 Natalæque diem passio festa refert:
 Quanta putas studiis certantibus agmina cogi,
 Quæ ve celebrando vota coire Deo?
 Urbs augusta suos vomit, effunditque Quiritès;
 Vnâ & patricios ambitione pari.
 Confundit plebeia phalanx umbronibus equis
 Discrimen procerum, præcipitante fide.
 E Nec minus Albanis acies se candida portis
 Explicat, & longis ducitur ordinibus.
 Exultant fremibus variarum hinc inde viarum
 Indigena & Picens, plebs & Hetrusca venit.
 Concurrunt Samnitis atrox habitator, & alta
 Campanus Capius, iamque Nolanus adest.
 Quisque sua lætus cum coniuge, dulcibus & cum
 Pignoribus, rapidum carpere gestit iter.
 Vix capiunt patuli populorum gaudia campi,

Hæret

Hæret & in magnis densa cohors spaciis.
 Angustum tantis illud specus esse cateruis,
 Haud dubium est, ampla fauce licet pateat.
 Stat sed iuxta aliud quod tanta frequentia templum
 Tunc adeat cultu nobile regifico,
 Parietibus celsum sublimibus, atque superba
 Maiestate potens, muneribusque opulens.
 Ordo columnarum geminus laquearia tecti
 Sustinet, auratis suppositus trabibus:
 Adduntur graciles tecto breuiore recessus,
 Qui laterum seriem iugiter exinient.
 At medios aperit tractus via latior alti
 Culminis, exurgens editiore apice.
 Fronte sub aduersa, gradibus sublime tribunal
 Tollitur, antistes prædicat unde Deum.
 Plena laborantes agræ domus accipit undas,
 Arctæque confertis aestuat in foribus,
 Maternæ pandens gremium quo condat alumnos,
 Ac foueat sætos accumulata sinus.
 Si bene commemini, colit hunc pulcherrima Roma
 Idibus Augusti mensis, ut ipsa vocat
 Prisco more diem, quem te quoque sancte magister
 C Annua festa inter dinumerare velim.
 Crede salutigeros feret hic venerantibus ortus,
 Lucis honoratæ præmia restituens:
 Inter solennes Cypriani, vel Cheledonij,
 Eulaliaque dies, currat & iste tibi.
 Sic te pro populo, cuius tibi credita vita est,
 Orantem Christus audiat omnipotens.
 Sic tibi de pleno lupus excludatur ovili,
 Agna nec vlla tuum capta gregem minuat.
 Sic me gramineo remanentem denique campo,
 Sedulus egrotam pastor ouem referas.
 Sic cum lacteolis caulas compleueris agnis,
 Raptus & ipse sacro sis comes Hyppolyto.

HYMNVS XII. BEATIS PETRO
 & Paulo Apostolis, & martyribus.

Dicolos distrophos. Versus Archilochij, è iam-
 bico & trochaico compositi.

— 0 0 — 0 0 — — — 0 0 — 0 — 0 — 0 — 0
 — — 0 — — — 0 — 0 — 0

Plus solito coeunt ad gaudia, dic amice quid sit,
 Romam per omnem cursitant, ouantque.
 Festus apostolici nobis redit hic dies triumphi,
 Pauli atque Petri nobilis cruore.
 Vnus utrunque dies, pleno tamen innouatus anno,
 Vidit superba morte laureatum.
 Scit Tiberina palus, quæ flumine labitur propinquo
 Binis dicarum cespitem trophæis,
 Et crucis, & gladij testis, quibus irrigans easdem
 Bis fluxit imber sanguinis per herbas.

Prima Petrum rapuit sententia, legibus Neronis,
 A Pendere iussum præminente ligno.
 Ille tamen veritus celsæ decus æmulando mortis
 Ambire tanti gloriam magistri,
 Exigit ut pedibus versum caput imprimat supinis
 Quo spectet imum stipitem cerebro.
 Figitur ergo manus subter, sola versus in cacumen,
 Hoc mente maior, quo minor figura.
 Nouerat ex humili calum citius solere adiri,
 Deiecit ora, spiritum daturus.
 Vt teres orbis iter flexi rota percucurrit anni,
 B Diemque eundem sol reduxit ortus:
 Euomit in iugulum Pauli Nero feruidum furorem
 Imbet feriri gentium magistrum.
 Ipse prius sibi finem cito dixerat futurum:
 Ad Christum eundem est, iam resoluor, inquit.
 Nec mora protrahitur, pœnæ datur, immolatur ense:
 Non hora vatem, non dies sefellit.
 Diuidit ossa diuum Tibris, sacer ex utraque ripa,
 Inter sacra dum fluit sepulchra.
 Dextra Petrum regio tectis tenet aureis receptum,
 C Cavens oliua, murmurans fluuio.
 Namque supercilio saxi liquor ortus, excitauit
 Fontem perennem chrisimatis feracem.
 Nunc preciosa ruit per marmora, lubricatque cliuæ
 Donec virenti fluctuet colymbo.
 Interior tumuli pars est tibi, lapsibus sonoris
 Stagnum niualis voluitur profundo.
 Omnicolor vitreas pictura supernè tingit undas,
 Musci relucent, & virescit aurum.
 Cyaneusque latex umbrâ trahit imminentis ostri,
 D Credas moueri fluctibus lacunar.
 Pastor oues alit, ipse illic gelidi rigore fontis
 Videt strere quas fluentia Christi.
 Parte alia titulum Pauli via seruat Ostiensis,
 Quæ stringit annis cespitem sinistrum.
 Regia pœpa loci est, princeps bonus has sacravit arces
 Clausitque magnis ambitum talentis.
 Bractæolas trabibus subleuit, ut omnis aurulenta
 Lux esset intus, ceu iubar sub ortu.
 Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,
 Distinguit illic quas quaternus ordo.
 E Tunc camurus hyalo insigni variè cucurrit arcus:
 Sic prata vernis floribus remident.
 Ecce duas fidei summo patre conferente dotes,
 Urbi colendas quas dedit togatæ.
 Aspice, per bifidas plebs Romula funditur plateas,
 Lux in duobus feruet una festis.
 Nos ad utrunque tamen gressu properemus incitato,
 Et his & illis perfruemur hymnis.
 Ibimus ulterius quæ fert via pontis Hadriani,
 Lauam deinde fluminis petemus.

Transiberina prius soluit sacra peruigil sacerdos,
Mox huc recurrit, duplicatque vota.
Hec didicisse sat est Roma tibi: tu domum reuersus
Diem bifestum sic colas memento.

HYMNVS XIII. BEATO CYPRIANO

Episcopo & martyri Carthagensi.
Monocolos. Versus eiusdem mensura cuius fuit
primus Hymni antecedentis.

- 0 0 - 0 0 - - 0 0 - 0 - 0 - 0

Punica terra tulit, quo splendeat omne quicquid
usquam est,
Inde domo Cyprianu, sed decus orbis, & magistrum
Est proprius patria martyr, sed amore, & ore noster
Incubat in Libya sanguis, sed ubique lingua pollet:
Sola superstes agit de corpore, sola obire nescit,
Dum gen⁹ esse hominu Christus sinet, & uigere mudu
Dum liber ullus erit, dum scrinia sacra literarum:
Te leget omnis amans Christum, tua Cypriane discet
Spiritus ille dei, qui fluxerat auctor in prophetas,
Fontibus eloqui; te celitus actus irrigauit.
O niue candidus lingua genus, o nouum saporem,
Vt liquor ambrosius, cor mitigat, imbuit palatum,
Sed anima penetrat, mentem fouet, & pererrat artus
Sic Deus interitus sentitur, & inditur medullis.
Vnde bonum subitum terris dederis pater reuela.
Deerat apostolicis scriptis opulentus executor,
Eligitur locuples facundia, qua doceret orbem,
Quaeque uoluminibus Pauli famulata disputaret,
Quid magis cruda hominu precordia perpolita nosset
Sive timoris opus, seu mystica, uel profunda Christi.
Vnus erat iuuenum doctissimus, artibus sinistris,
Fraude pudicitiam perfringere, nil sacrum putare:
Sape etiam magicum cantamen inire per sepulchra,
Quo geniale tori ius solueret astante nupta.
Luxuria rabiem tanta cohibet repente Christus;
Discutit & tenebras de pectore, pellit & furorem,
Implet amore sui, dat credere, dat pudere facti,
Iamque figura alia est, quam qua fuit oris & nitoris
Exuitur tenui uultus, cute, transit in seuerum,
Deflua casaries compefcitur ad breues capillos,
Ipse modesta loqui, spem querere, regulam tenere,
Viuere iustitie Christi, & penetrare dogmanostru.
His igitur meritis dignissimus usque episcopale
Prouehitur solum doctor, capit & sedile summum.
Valerianus opum princeps erat, atque Gallienus,
Constituere simul poenam capitis deum fatenti.
Millia terrigenum spurcissima iusserant sacrari:
Contra animos populi doctor Cyprianus incitabat,
Ne quis ab egregia uirtutis honore discreparet,
Ne u fidei precium quis sumere degener timeret.
Esse leuem cruciatum, si modd conferat su uera,
Quae Deus ipse uiris intermina fortibus spondit.

Merce doloris emi spem luminis, & diem perennem
Omne malu uolucris cu tempore tra uolare cursum:
Nil graue quod peragi finis facit, & quiete donat:
Se fore principium pulchre necis, & duce[m] cruoris,
Seque caput gladio submittere, sanguinem dicare,
Qui sociare animam Christo uelit, ut comes sequatur.
His ubi corda uirum Christo calefacta preparauit
Ducitur ante alios Proconsule perferente uinctus.
Antra latent Tyrie Carthagens, abditis reposita,
Consciat artare caliginis, abdicata soli:
Clausus in his specubus sancto Cyprianus, & catena
Nexus utraque manu, nome patris inuocat supremi
Omnipotens genitor Christi Deus, & creator orbis,
Christe parens hominis, quem diligis, & uetas perire
Ille ego uipereis, quem tu bonus oblitum uenenis,
Criminibus uariis tinctum, miseratus abluisi,
Iamque tuum fieri mandas, fio Cyprianus alier,
Et nouus ex ueteri, nec iam reus, aut nocens, ut ante,
Si luteum facili chrismate pettus expiasti:
Vise libens tenebris ergastula caeca dissipatis,
Eripe corporeo de carcere, uinculisque mundi
Hanc animam: liceat fuso tibi sanguine immolari.
Ne qua serum reprimat clementia iudicem tyranni,
Ne u sciat inuidia mitescere, gloriam negare.
Da quoque ne quis iners sit de grege, quem tuu regebam
Ne cadat impatiens poene, titubet uel quis tuorum,
Incolume ut numeru reddam tibi, debitumque soluam
Vocibus his dominum permouerat, influebat inde
Spiritus in populum Carthagens, auctor acrioris
Ingenij, stimulus ut pectora subditis calerent
Ad decus egregium discrimine sanguinis petendum
Non trepidare docens, nec cedere, nec dolore uinci,
Laudis amore rapi, Christu sapere, & fidem tueri.
Fama refert, foueam campi in medio patere iussam,
Calce uaporifera summos prope margines refertam,
Saxa recocta uomunt ignem, niueusque puluis ardet,
Vrere tacta potens, & mortifer ex odore flatus:
Appositam memorant aram foueam stetit summa,
Lege sub hac, salis aut micam, iecur aut suis litarent
Christicola, aut medie sponte irruerent in ima fosse.
Prosiluere alacres cursu rapido simul trecenti,
Gurgite puluereo mersos liquor aridus uorauit,
Praecipitemque globum fundotenus implicauit imo.
Corpora cador habet, cadore uenit ad superna metes
Candida massa dehinc dici meruit per omne seclum
Lattor interea iam Thascius ob diem suorum
Sistitur indomiti proconsulis eminus furori.
Dogmat is atq; loci iussus genus Christianus, inquit
Seruo salutiferi mysteria consecrata Christi.
Ille sub hac: Satis est iam criminis, ipse confitetur
Thascius, ipse Iouis fulmen negat, expedite ferrum,
Carnificis gladio poenam luat hostis idolorum.

Ille Deo meritas grates agit, & canit triumphans.
Fleuit obire uirum mœsta Africa, quo docete, facta est
Cultor, eloquio cuius sibi docta gloriatur.
Mox tumulu lachrymas struxit, cineresque conse-
Desine flere bonu tatum: tenet ille regna celi, (crauit
Nec minus inuoluitat terris, nec ab hoc recedit orbe,
Differit, eloquitur, tractat, docet, instruit, prophetat
Nec Lybia populos tantum regit, exitusque in ortu
Solis, & usque obitu: Gallos fouet, imbuit Britanos
Praesidet Hesperia, Christu ferit ultimis Iberis. (nis
Deniq; doctor humi est, ide quoque martyr in super-
Instruit hic homines, illinc pia dona dat patronus.

HYMNVS XIII. DIVÆ AGNE-
ti Martyri, Virgini Romanae.

Monocolos. Versus dactylicus acatalekti.

- - 0 - - - 0 0 - 0 0

Agnes sepulchrum est Romulea in domo
Fortis puella, martyris incluta.
Conspectu in ipso condita turrium
Seruat salutem uirgo Quiritium:
Nec non & ipsos protegit aduenas,
Puro ac fideli pectore supplices.
Duplex corona est praestita martyri,
Intactum ab omni crimine uirginal,
Mortis deinde gloria libera.
Aiunt iugali uix habilem toro,
Primis in annis forte puellulam
Christo calentem, fortiter impiis
Fussis renisam, quod minus idolis
Addicta, sacram desereret fidem.
Tentata multis nam prius artibus,
Nunc ore blandi iudicis illice,
Nunc scientis carnificis minus,
Stabat feroci robore pertinax,
Corpisque duris excruciatibus
Vltro offerebat, non renuens mori.
Tum trux tyrannus: Si facile est, ait,
Poenam sub actis ferre doloribus,
Et uita uilis spernitur: at pudor
Charus dicata uirginitatis est.
Hanc in lupanar trudere publicum
Certum est, ad aram ni caput applicet,
Ac de Minerua iam ueniam roget,
Quam uirgo pergit temere uirginem.
Omnis iuuentus irruat, & nouum
Ludibriorum mancipium petat.
Haud, inquit Agnes, immemor est ita
Christus suorum, perdat ut aureum
Nobis pudorem, nos quoque deserat:
Presto est pudicis, nec patitur sacra
Integritatis munera pollui.

Ferrum impiabis sanguine, si uoles:
Non inquinabis membra libidine.
Sic elocutam, publicitus iubet
Flexu in platee sistere uirginem.
Stantem refugit mœsta frequentia,
Auersa uultus, ne petulantius
Quisquam uerendum conspiceret locum.
Intendit unus forte procaciter
Os in puellam, nec trepidat sacram
Spectare formam lumine lubrico.
En ales ignis fulminis in modum
Vibratur ardens, atque oculos serit:
Caecus corusco lumine corrui,
Atque in platea puluere palpitat.
Tollunt sodales seminecem solo,
Verbisque deslent exequialibus.
Ibat triumphans uirgo, Deum Patrem
Christumque sacro carmine concinens,
Quod sub profani labe periculi
Castum lupanar, nec uiolabile
Experta uictrix uirginitas foret.
Sunt qui rogatam rettulerunt preces
Fudisse Christo, redderet ut reo
Lucem iacenti: tum inuenit halitum
Vita inuouatum uisibus integris.
Primum sed Agnes hunc habuit gradum
Celestis aula, mox alius datur
Ascensus: iram nam furor incitat
Hostis cruenti: Vincor, ait gemens,
Astringe ferrum miles, & exere
Præcepta summi regia principis.
Et uidit Agnes stare truncum uirum
Mucrone nudo, latior hac ait:
Exulto, talis quidam potius uenit
Pesanus, atrox, turbidus, armiger:
Quam si ueniret languidus ac tener,
Mollisque ephelus tinctus aromate,
Qui me pudoris funere perderet.
Hic hic amator iam fateor placet,
Ibo irruentis gressibus obuiam,
Nec demorabor uota calentia,
Ferrum in papillas omne recepero,
Pectusque ad inum uim gladij traham.
Sic nupta Christo transfiliam poli
Omnes tenebras, ethere celsior.
Aeternae rector diuide ianuas
Celi, obseratas terrigenis prius,
Ac te sequentem Christe animam uoca,
Cum uirginalem, tum patris hostiam.
Sic fata, Christum uertice cernuo
Supplex adorat, uulnus ut imminens
Cervix subiret prona paratius.

*Ast ille tantam spes peragit manu,
Vno sub iclu nam caput amputat.
Sensum doloris mors cita praenit.
Exutus inde spiritus emicat,
Libereque in auras exilit. Angeli
Sepserunt euntem tramite candido.
Miratur orbem sub pedibus situm,
Spectat tenebras ardua subditas,
Ridetque solis quod rota circuit,
Quod mundus omnis voluit, & implicat:
Rerum quod atro turbine vivitur:
Quod vana seculi mobilitas rapit
Reges, tyrannos, imperia & gradus,
Pompasque honorum stulta tumentium:
Argenti & auri vim rabida sibi
Cumctis peritiam per varium nefas,
Splendore multo structa habitacula,
Illusa pietate vestis inania,
Iræ, timorem, vota, pericula:
Nunc triste longum, nunc breve gaudium
Livoris atri sumificas faces,
Nigrescit unde spes hominum, & decus
Et quod malorum tetrius omnium est,
Gentilitatis sordida nubila.
Hæc calcat Agnes, ac pede proterit,
Stans, & draconis calce premeus caput:
Terrena mundi qui ferus omnia
Spargit venenis, mergit & inferis.
Nunc virginali perdomitus solo,
Cristas cerebri deprimat ignei,
Nec vitæ audet tollere verticem.
Cingit coronis interea Deus
Frontem duabus martyris innuba:
Vnam decemplex edita sexies
Merces perenni lumine conficit,
Censurus extat fructus in altera.
O Virgo felix, ò nova gloria,
Cælestis arcus nobilis incola,
Intende nostris colluuiationibus
Vultum gemello cum diademate:
Cui posse soli cum stiparens dedit
Castum vel ipsum reddere fornicem.
Purgabor oris propitiabilis
Fulgore, nostrum si iecur impleas:
Nil non pudicum est, quod pia visere
Dignaris, almo vel pede tangere.*

AVRELIJ PRUDENTII
clementis, ἀνοβήσις, id est, De
diuinitate.

PRÆFATIO.

*E*st tria summa Deus, trinum specimen, vigor
vnius:

*Corde Patris genita est Sapientia, Filius ipse est.
A Sanctus ab aeterno subsistit Spiritus ore,
Tempore nec senior Pater est, nec numinus maior:
Nam sapiens retro semper Deus, edidit ex se
Per quod semper erat gignenda ad secula Verbum.
Edere sed Verbum Patris est: ac cætera Verbi
Assumptum gestare hominem, reparare peremptum
Conciliare patri, dextraque in sede locare,
Spiritus ista Dei complet, Deus ipse fidelis
In populos charisma suum diffundere promptus,
Et Patris & Christi virtutem in corpora transferat.*

B REPREHENSIO INFIDELIUM

Carmen Epodon, distrophon: constans sennario Iambico, cui additus est dimeter Iambicus, qui sic se habent:

— 0 — 0 — 0 — — 0 —
— 0 — — 0 —

*Est vera secta, te magister consulo?
Rectam ne seruiamus fidem?*

*An viperina non caueamus dogmata?
Et nescienter labimur?*

*C Arcum salutis vix viâ discernere est,
Inter reflexas semitas.*

*Tam multa surgunt perfidorum compita
Tortis polita erroribus,*

*Obliqua quæ se conferunt diuortia
Hinc inde textis orbitis,*

*Quas si quis errans ac vagus sectabitur
Rectum relinquens tramitem:*

*Scrobis latentis pronus in foueam ruet,
Quam fodit hostilis manus.*

*D Manus latronum que viantes obsidet,
Iter sequentes deuium.*

*Quid non libido mentis humane struat,
Quid non malorum pruriat,*

*Statum laceffunt omnipollentis Dei
Calumniosos litibus.*

*Fidem minutis diffecant ambagibus,
Vt quisque lingua nequior:*

*Soluunt, ligantque questionum vincula
Per syllogismos plebitiles.*

*Væ captiosis sycophantarum strophis,
Væ versipelli astutiæ.*

*Nodos tenaces recta rumpit regulâ
Ingesta dissertantibus.*

*Idcirco mundi stulta delegit Deus,
Vt concidant sophistica:*

*Deque imbecillis subiugauit fortia,
Simplex ut esset credere.*

*Lapis ecce nostro fixus offensaculo est,
Impingat in quem vanitas.*

Signum

*Signum cauenti, non cauenti scandalum:
Hunc sternit, illum dirigit.*

*Dum plura tentat cecus in certo gradu,
Incurrit id quod obuium est.*

*Fax sola fidei est praeserenda gressibus,
Vt recta sint vestigia.*

*Quis in tenebris hostis errans tamen
Pulsat, trahitque & proterit,*

*Quis sparsa ad ipsum commeantum transitum
Frumenta seuis deuorat,*

*Qui lata Christi cula sur interpolat,
Addens auenas amulas.*

*Quas de veneni lacte in herbam fertilem
Patitur colonus crescere:*

*Ne forte culmum fibra inanis spicuum
Simul reuulsa internecet.*

*Expectat ergo dum dolosa, & sarrea
Feruens coquat maturitas.*

*Dat ventilabro lecta quæque ut horreis
Vrat recrementum focus.*

*Referat sed ipsa nosse, quæ messes necant
Zizaniorum semina.*

CONTRA NOETIANAM HERESIM, quæ Patrem passum affirmat.

*Plurima sunt, sed pauca loquar, ne dira relatu
Dogmata catholicam maculent malè prodita lingua
Ille patrem pellens folio deerrat in arcum
Corporis humani gestamen, nec pauet ipsum
Obiectare neci, duròque affigere ligno.
Passibilis ne Deus, cuius species & imago
Nulli visa unquam, nec enim comprehendier illa
Maieestas facilis, sensu ue, oculis ue, manu ue.
Ioannis magni celebris sententia prelo est,
Haud unquam testata Deum potuisse videri.
Ille Pater, quem nulla acies violenta tuendo
Eminus ardentis penetrauit acumine visus,
Qui se forma hominis non induit, & deitatis
Immensum assumpto non temperat ore, modo ue,
Aut Evangelici pietas spernenda libelli
Iam blasphemè tibi est, aut nunquam visa beati
Vis intacta Patris, non admiscenda caducis:
Sed tamè & Patris est speciem, quod cernere fas sit,
Humanis aliquando oculis concurrere promptum:
Quod quamuis hebes intuitus speculamine glaucò,
Humentique acie potuit nebulosus adire,
Quisque hominum vidisse Deum memoratur, ab ipso
Insusum vidit gnatum: nam filius hoc est,
Quod de patre micans se prestuit inspiciendum,
Per species quas posset homo comprehendere visu.
Nam mera maieestas est infinita, nec intrat*

Tom. 8.

*Obutus, aliquid ni se moderamine formet.
A Hoc vidit princeps generosi seminis Abram,
Iam tunc dignati terras inuisere Christi
Hospes homo, in triplicem numen radiasse figuram.
Hoc colluctantis tractarunt brachia Iacob.
Ipse dæor legis diuina accedere coram
Iussus, amicitia collato qui stetit ore
Cominus, & sacris coniunxit verba loquels,
Carnis in effigie Christum se cernere sensit,
Sed maiora petens, animum per vota terendit
Inconcessa homini, plusquam mortale laborans,
Ipsam quantus erat sine corpore visere Christum.
Denique post multi sermonis mutua, postque
Conspectum presentis heri & consortia longa,
Quæso, ait, ut liceat te nunc Deus optime nosse.
Respondit Dominus: Mea, non me, cernere iustus
Posteriora dabo. Quid apertius, absque aliena
Quam sumat facie verbum non posse videri,
Posse tamen, cum malit idem, nunquam patre visò,
Terrenis oculis, habitu se ostendere nostro:
Sæpe & in angelicas & mortales memoratum est
Induci species, queat ut sub imagine cerni.
Hoc Verbum est, quod vibratum Patris ore benigno
Sumpsit virgineo fragilem de corpore formam.
Inde figura hominis nondum sub carne, Moysi
Obiecta effigiem nostri signauerat oris:
Quod quandoque Deus verbi virtute coactum
Sumpturus corpus, faciem referebat eandem.
Sed tamen & sentum visa est excita cremare
Flamma rubrum, Deus in spinis volitabat acutis,
Vulnificasque comas innoxius ignis agebat:
Esset ut exemplo, Deus illapsurus in artus
Spiniferos, sudibus quos texunt crimina densis,
Et peccata malis hirsuta doloribus implent.
Inculto nam stirpe, frutex vitiosus iniquis,
Luxuriam virgis inhonesto effundere succo
Cœperat, & nodos per acumina crebra ligabat.
Cernere erat sterile subitò splendescere frondes,
Accensisque citum foliis magno impete latè
Collucere Deum, nec spinea ladere texta,
Lambere sanguineos fructus, & poma cruenta,
Stringere mortiferi vitalia germina ligni.
Quandoquidem tristes purgantur sanguine culpæ,
Quem contorta rubus densis cruciatibus edit.
Ergo nihil visum, nisi quod sub carne videndum
Lumen, imago Dei, verbum Deus, & Deus ignis,
Qui sentum nostri peccamen corporis implet.
Nam lucis genitor, verbi sator, auctor & ignis,
Credetur extra oculos, ut Apostolus edocet auctor
Qui negat intuitu fontem deitatis adiri.
Credite, nemo Deum vidit, mihi credite, nemo.*

I

Visibilis de fonte Deus, non ipse Deus fons
 Visibilis: cerni potis est qui nascitur, at non
 Innatus cerni potis est: latet os patris illud,
 Unde Deus, qui visibilem se praestitit olim,
 Tale aliquid formans in sese, quale sequuta est
 Passio qua corpus sibi vendicat: ardua nam vis
 Est impassibilis: quoniam natura superni
 Ignis ad horrificas nescit descendere poenas,
 Nec capit humanis angoribus excrucari,
 Pura, serena, micans, liquido praelibera motu,
 Subdita nec cuiquam dominatrix utpote rerum,
 Cui non principium de tempore, sed super omne
 Tempus, et ante diem maestus cum Patre summo,
 Imo animus Patris, et ratio, et via consiliorum,
 Quae non facta manu, nec voce creata iubentis,
 Protulit imperium patrio ructata profundo.
 Hanc igitur non flagra secant, non sputa salivis
 Aspergunt, alapis non vexat palma relisis:
 Nec per fossa cruci clavorum vulnera figunt,
 His affecta caro est hominis, quam scemina praegnas
 Enixa est sub lege veteri, sine lege mariti.
 Ille famem patitur, sel potat et haurit acceum:
 Ille pauet mortis faciem, tremet ille dolorem.
 Dicite sacrilegi doctores, qui Patre summo
 Desertum iacuisse thronum contenditis, illo
 Tempore quo fragiles Deus est illapsus in artus:
 Ergo Pater passus? Quid non malus audeat error?
 Ille puellari conceptus sanguine creuit,
 Ipse verecunda distendit virginis aluum,
 Et iam falsiloqua est diuini pagina libri,
 Quae verbum in carnis loquitur fluxisse figuram?
 At non qui verbi pater est, caro factus habet ut:
 Fige gradum scriptura tuum, nil mobile et anceps
 Affirmasse decet: Pater est, quem cernere nulli
 Est licitum: Pater est qui nunquam visus in orbe est,
 Nec mundana inter radiavit lumina coram,
 Verbum conspicuum misit, missumque recepit,
 Cum voluit, verbo praestrinxit viscera pure
 Virginis, et verbo struxit puerilia membra.
 Ipse quidem in terris, virtute et numine praesens
 Semper adest, quocumque loci nec pars vacat ulla
 Maestate patris, nusquam est genitor Deus absens,
 Per verbum sed semper adest, atque inde Philippo
 Christus ait: Tanto tecum iam tempore versor,
 Et patrem te nosse negas, quem perspicis in me?
 Est invisibilis donum patris, edere natum
 Visibilem, per quem valeat pater ipse videri.
 Nec solis sanctorum oculis, sed lumine cassis
 Caecorum: caecos loquor, atra socordia quorum
 Corde tenebroso verum perpendere nescit.
 Quem si perspicuum mortalibus inficiaris,
 Fare age, quem videat Babylonis ab arce tyrannus

Innocuas inter stammis procul inspiciantem,
 Calcantem rapidos inadustus fratribus ignes.
 Nempe, ait, o proceres tres vasta incendia anhelis
 Accepere viros fornacibus, additus vnus
 Ecce vaporiferos ridens interfecat ignes:
 Filius ille Dei est, fateor, quem et victus adoro.
 Frisfas remouete faces, tedasque tepentes
 Subtrahite, en friget succensi sulphuris ardor.
 Filius, haud dubium est, agit haec miracula rerum,
 Quem video Deus ipse, Dei certissima proles,
 Imperat immensis ardoribus, et domat iras,
 Insultans famulante rogo, picosque furones
 Comprimit, et rabiem flammarum algescere cogit.
 Barbaricos calida aura sinus non tangere iussa
 Praerit, et tenues stridens transcurrit amictus:
 Ipse per Assyrias metuit vapor ire tiaras,
 Ne coma fusa humeris fumo obsordescat amaro.
 Hac ait, et varios iubet obmutescere cantus,
 Organa, sambucas, citharas, calamosque, tubasque,
 Stulta superstitio tacuit, vox festa quieuit,
 Quae male conspicua celebrabat imaginis auium.
 Carmina sanctorum resonant iam sola virorum,
 Conceniu triplici regem laudantia caeli.
 Qui mare, qui terras, qui lucida sidera fecit,
 Ignibus et mediis securos texit alumnos:
 Semper in auxilium sermo patris omnipotentis
 Descendit, seruando homini, mortalia semper
 Admiscenda sibi proprio curauit amore,
 Ut socianda caro, dominoque implenda perenni,
 Degenerem vitam, quam tunc animalis agebat,
 Exemplo mutaret heri, simileque per artus
 Cernere consuetem terreni assuesceret oris,
 Participamque suum visu velut obside nosse,
 Et consanguineo paulatim accedere Christo.
 Ergo animalis homo quondam, nunc spiritus illum
 Transtulit ad superi naturam, seminis, ipsum
 Infundendo Deum, mortalia viuificantem.
 Nunc noua materies solidata intercute flatu,
 Materies, sed nostra tamen de virgine tracta,
 Exiit antiquae corrupta exordia vite,
 Immortale bonum proprio spiramine sumens.
 Filius ille hominis, sed filius ille Tonantis,
 Iam solus vultum patris aspicit, et videt ipsum.
 Nemo patrem nouit nisi filius, et cui monstrat
 Filius, et nostri mediator, et Omnipotentis.
 Denique concludam breuis ut compendia summa:
 Non pater in carnem descendit, sed patris arcem
 Sumpta caro ascendit, natus per utrunque cucurrit.

CONTRA HAERESIM VNIONI- tarum, seu Sabellianam.

Cede profanator Christi, iam cede Sabelli,
 Depositorque patris, nati que insane negator.

Nonne

Nonne patrem violas, dum natum scire recusas.
 Quandoquidem non est genitor, nisi filius extet:
 Nec vocitare patrem potis es, qui germine fraudas
 Sed fortasse velis patrie pietatis honore
 Dispoliare Deum, contentus nomine nudo
 Quod Deus est, admasque decus patris, et generis
 Ecquis in idolio recubans, inter sacra mille, (vim
 Ridiculosque deos venerans sale, cespue, thure,
 Non putat esse Deum summum, et super omnia solū,
 Quamuis Saturnis, Iunonibus, et Cythereis,
 Portentisque aliis fumantes consecret aras:
 Attamen in calum quoties suspexit, in vno
 Constituit ius omne Deo, cui seruiat ingens
 Virtutum ratio variis instructa ministris.
 Quae gestā stolidā est animis, tā barbarā linguis,
 Quae de superstitio tam sordida, quae caniformem,
 Latrat amque throno caeli praeponat Anubim,
 Nemo Cloacina aut Epona super astra deabus
 Dat solium, quamuis solidam persoluat acerram,
 Sacrilegisque molam manibus, rimetur et exta.
 Consule barbati deliramenta Plasonis,
 Consule et hircosos Cynicos, quos somniat, et quos
 Texit Aristoteles toria vertigine neruos.
 Hos omnes quamuis anceps labyrinthus, et error
 Circumflexus agat, quamuis promittere et ipse
 Gallinam soleant, aut gallum, Clinicus ut se
 Dignetur prestare Deus morientibus equum:
 Cum ventum tamen ad normam rationis et artis,
 Turbidulos sensus, et litigiosa fragoris
 Argumenta modis concludunt numen in unum.
 Cuius ad arbitrium sphaera mobilis, atque rotunda
 Voluatur, seruantque suos vaga sidera cursus:
 Non recipit natura hominis (modo quadrupes ille
 Non sit, et erecto spectet caelestia vultu)
 Non recipit, neget ut regimen pollere supremum.
 Istud et ipse Numen tacitus sibi sensit aruspex,
 Semifer et Gothus senit cane milite peior.
 Sed nos qui Dominum libris, et corpore, iam bis
 Vidimus: an de fide, mox carne et sanguine coram,
 Quique voluminibus vatum cruce teste probatus,
 Rimantes digitos costarum in vulnera cruda
 Mersumus, et manum visu dubitante lacunas
 Scrutati, aeternum regem cognouimus Iesum:
 Abiurare Deo titulum nomēque paternum
 Credimus esse nefas, qui regem protulit ex se,
 Non regem populi Parthorum, aut Romulidarum:
 Sed regem summe, et mediae rationis, et ima,
 Atque ideo rerū Dominum, et super omnia Regē,
 Carnis habet mediū, summū patris, et Stygis imū:
 Desluit his gradibus, rursusque reuoluitur in se:
 Est Deus, est et homo: sit mortuus, et Deus idē est,
 Omnia percurrit natura munia prone,

Tom. 8.

Ut rursus patris in gremium replicat a reportet
 Mortua quae fuerant, ipsos quoque subuehat artus.
 Hac fore cum veterum cecinissent organa vatum,
 Nos oculis, manibus, congressu, voce, loquela
 Experti, heroum tandem intelleximus orsa
 Priscorum, et viso patrefacta oracula Christo.
 Hec est nostra salus, hinc viuimus, hinc animamur,
 Hoc sequimur, nunquam detracto nomine nati
 Appellare patrem, patris et sine nomine nunquam
 Natum nosse Deum, nunquam nisi sanctus, et vnus
 Spiritus interfit, natumque patremque vocare:
 Sic tamen hec constare tria, ut ne separe ductu
 Tres faciam, tribus his subsistat sed Deus vnus.
 Nec pater ipse autem, qui filius, et quia natum
 Scimus ab innato, verē pater, et sata verē
 Sit soboles: nec sit genitor sibi filius ipse,
 Siue pater natus fuerit, siue ipse repente
 Per quam ridiculum est, et futile, natus ut ex se
 Nascendi noua materies, ac se Deus vltro
 Ediderit, natumque sibi se fecerit ipsum.
 Nil falsum aut mendax diuina vocabula fingunt.
 Qui pater est, gignendo pater, tum filius ex hoc
 Filius, auctore ut genitus quid sit patre summo:
 Sumus et ipse tamen, nec enim minor, aut patre dispar
 Vnde in utroque operis forma indiscreta, nisi omnē
 Vim maiestatis patria generosus haberet
 Filius, idque Deus genitor, quod filius esset.
 Pergunt ulterius scrutantes, quid sit id ipsum
 Gignere si fas est humanos tendere sensus
 Vsq̄ ad secretum, quod tempora cuncta, diēsque
 Praeuenit antiquos, et principium super ipsum
 Eminet, et quodcūque potest homo quaerere trāsit,
 Cum sit difficilis via noscere principiorum
 Semina, cui dabitur mortali exquirere, quid nam
 Vltra principium Deus egerit, aut quo pacto
 Ediderit verbum: quod principio caret omni,
 Hoc solum scimus, quod traditur esse Deus, quem
 Non genitus genitor generauerit, vnus et vnus,
 Integer integrum, non coeptum, sed tamen ortum,
 Et comperpeuum patris retrō sed patre natum.
 Sed nec decisus pater est, ut pars patris esset
 Filius, extendens nec se substantia tractim
 Produxit, minuit ve aliquid de numine pleno,
 Dum mutata nouum prociudit portio natum.
 Non conuertibilis, nec demutabilis vnquam
 Est deus, aut gignendo aliquid sibi detrahit: at qui
 Totus et ex toto Deus est, de lumine lumen.
 Quando autem lumen sine lumine, quando resulgēs
 Lux fulgore caret, quando est ut proditus ignis
 Ignem deminuat, quando pater, et deus, et lux,
 Non lucis deus et pater est, qui si pater olim
 Non fuit, et serum genuit post tempora natum:

I ij

*Dixit, & exanguis collabitur: ac velut ipsum
 Cerneret exerto minitantem fulmine Christum.
 Ipse quoque ex animisposito diademate princeps
 Pallet, & astantes circumspicit, ecquis alumnus
 Christum in scripto signaret tempora signo,
 Qui Zoroastroos turbasset fronte susurros,
 Armiger è cuneo puerorum flammicomantum
 Purpurei custos lateris deprenditur unus,
 Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro
 Proiicit, ac signum Christi se ferre fatetur.
 Profluit pauidus deiecto antistite princeps,
 Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum,
 Dum tremefacta cohors, dominique oblita, supinas
 Erigit ad cælum facies, atque inuocat Iesum.*

*Iam ne piget facti, iam poenitet, en tibi Christum
 Infelix Iudea Deum, qui sabbata soluens
 Terrea, mortales æterna in sabbata sumpsit,
 Gentibus emicuit, presulsiit regibus, orbem
 Possidet, imperij dominam sibi cedere Romam
 Compulsi, & simulacra deum Tarpeia subegit.
 Discite tuis miseranda malis, quo vindice tandem
 Vana superstitio, lex & carnaliter acta
 Plectatur, cuius virtus te proterat vltrix.
 Destructo ne iacent Salomonica saxa metallo,
 Edificata manu, iacet illud nobile templum,
 Cur iacet, artificis quia dextra solubilis illud
 Cemento struxit, resolutum iure solum est,
 Et iacet, in nihilum quoniam redit omne politum:
 Quod fieri recipit, recipit quandoque perire.*

*Si nostrum contra quod sit, vis discere templum:
 Est illud, quod nemo opifex fabrilibus aptans
 Composuit, quod nulla abies pinusve dolata
 Texuit, exciso quod nunquam marmore crevit:
 Cuius onus nullis fultum sublime columnis
 Fornice curuato tenui super arte pependit:
 Sed verbo factum Domini, non voce sonora,
 Sed verbo quod semper erat, verbum caro factum est.
 Hoc templum eternum est, hoc finem non habet: hoc tu
 Expugnare volens, flagris, cruce, felle petisti.
 Destructum iacuit poenis vexantibus, esto:
 Matris enim ex viero, quod destrueretur, habebat.
 Sed quod morte breui materna ex parte solutum est,
 Maiestate Patris vniuum lux tertia reddit.
 Vidisti angelicis comitatum coetibus, alitè
 Ire meum, cuius seruor munimine, templum:
 Illius æternæ suspendunt culmina portæ,
 Ac per inaccessas scalarum gloria turres
 Tollitur, & gradibus lucet via candida summis.
 At tua congesta tumulant holoocausta ruine:
 Quid mereare Titus docuit, docuere rapinis
 Pompeianæ acies, quibus extirpata per omnes
 Terrarum pelagique plagas tua membra feruntur.*

*Exiliis vagus huc illuc fluitantibus errat
 Iudæus, postquam patria de sede reuulsus,
 Supplicium pro cade luit, Christi que negati
 Sanguine respersus commissa piacula soluit.
 En quod prisorum virtus defluxit auorum.
 Seruit ab antiquis delapsa fidelibus bares
 Nobilitas, sed iam non nobilis, illa recentem
 Suspectat captiuam fidem: vis tanta nouella
 Crudelitatis inest: Christum confessa, triumphat
 Gens infida prius, Christi sed victa negatrix
 Subditur imperio, dominos sortita fideles.*

CONTRA EBIONEM, SEV HOMI- NUNCIONITAS, afferentes Christum tan- tum fuisse hominem.

*Sunt qui Iudaico cognatum dogma furori
 Institutum, media Christum ratione sequuti:
 Hoc tantum, quod verus homo est, ac calitus illum
 Affirmant non esse Deum: pietate fatentur,
 Maiestate negant: morum pro laude sacram
 Concelebrant: adimunt nature summa superna.
 Omne opus egregium, per quod solertia pollens
 Emicat, ingenij est, aut roboris: illud acuto
 Corde viget, duris excellit viribus istud.
 Mortale est sed utrunque homini: nã cana senescit
 Ingenia, & validos consumunt secula lacertos.
 Hæc nos in Domini virtute & laude perenni
 Non sequimur, sequimur nullo quod semine terra
 Germinat in mundum: quod non de labe virili
 Sumit principium tener illum seminat ignis,
 Non caro, nec sanguis patrius, nec fœda voluptas.
 Intactam thalami virtus diuina puellam
 Sincero afflatus per viscera casta maritat,
 Incomperta ortus nouitas, iubet ut deus esse
 Credatur Christus sic conditus, innuba virgo
 Nubit spiritui, vitium nec sentit amoris.
 Pubertas signata manet, grauis intus, & extra
 Incolumis, florens de fertilitate pudica,
 Iam mater, sed virgo tamen, maris inficia mater.
 Quid renuis, quid inane caput: non credula quassas,
 Angelus hoc sancto pronunciat ore, placetne
 Credere, & angelicis aurem referare loquelis,
 Ipsa coruscantis moribus sacra virgo ministri
 Credidit, atque ideo concepit credula Christum:
 Credentes nam Christus adit, dubitabile pectus
 Sub titubante fide, refugio contemnit honore.
 Virginitas, & prompta fides Christum bibit alio
 Cordis, & intactis condit paritura latebris.
 Crede, quod emissus sol'o patris, angelus insit,
 Vel si concretus liquidam de sidere vocem
 Non capit auditus, mulier quid coniuge pregnant
 Clamet anus credens, & tandem sobrius audi.
 Mira fides, utero puer interceptus anili*

*Virginem dominum materno ex ore salutat,
 Primus & infantem non natus nuntiat infans,
 Iam nostrum vagare sibi, nam pūso nondum
 Norat, & ora deo referabat garrula Christo.
 Promitte secretos fastos, date pandite librum,
 Euomuit spirante deo quem sanctus Esaias,
 Percensere libet, calumque reuoluere sulcos,
 Sidereis quos illa notis manus aurea duxit.
 Ite hinc, dum rutilos apices submissus adoro,
 Dū lachrymans veneror, dumque oscula dulcia figo,
 Gaudia concipiunt lachrymas, dant gaudia fletum,
 Aduenit promissa dies, quam dixerat iste
 Affore versculus, cum virgo puerpera teste
 Haud dubie sponso, pacti cui cura pudoris
 Edidit, Emanuëlque meum me cernere fecit.
 Est ne deus, iam noster homo: versatur & astat
 Nobiscum, non inque probat, versumque vetustis
 Obscurum seclis presentis illuminat ore.
 Est ne deus, cuius cunas veneratus Eous.
 Lancibus auratis regalia fercula supplex
 Virginis ad gremium pannis puerilibus offert?
 Quis tam pennatus, rapidoque simillimus austro
 Nuntius, Aurora populos, atque vltima Baëtra
 Attigit, illuxisse diem lactantibus horis,
 Qua tener in nupto penderet ab ubere Christus?
 Vidimus hunc, aiunt, puerum per sidera ferri,
 Et super antiquos signorum ardescere tractus,
 Diriguit trepidans (haldeo in vertice pernox
 Astrologus, cessasse Anguem, fugisse Leonem,
 Contraxisse pedes lateris manco ordine Cancrum,
 Cornibus infractis domitum mugire fuuencum.
 Sidus & hircicum laceris marcescere villis.
 Labitur hinc pulsus puer Hydrius, inde sagittæ
 Palantes Geminos fuga separat, improba Virgo
 Prodit amatores tacitos in fornice mundi.
 Quisque alij horificis pendent in nubibus ignes,
 Luciferum timuere nouum, rotæ lurida solis
 Hæret, & excidium sentit iamiamque futurum,
 Sequè die medio velandum tegmine glauco,
 Splendoremque poli periturum nocte diurna
 Orbe repentinis caput obnubente tenebris.*

*Huc ego non cumule, myrrhæque, & thuris, & auri
 Muneribus? scio quem videam, quæ dona rependam.
 Hunc ego non venerer? qui cælo visus, humique
 Inuentus rex atque deus, moderatur utrumque
 Natura regimen, tumulôque inferna refrigens
 Regna, resurgentes secum iubet ire sepultos,
 Cælum habitat, terris interuenit, abdita rumpit
 Tartaras, vera fides deus est, qui totus ubique est.
 Nunquid vana viros, aut menses, aut lingua sefellit?
 Nunquid fortuitis frustrantia dona dederunt
 Castibus, aut cæco votum sub honore dicarunt?*

*Quæ porro causa, aut ratio submittere colla
 Ante pedes Maria, puerique crepundia parui?
 Si tantum mortalis erat, nec summa potestas
 Implebat teneros diuinis flatibus artus?
 Sed iam tolle Magos, thus, aurum, myrrhæ dona
 Quæ verum docuere deum, præsepia, parnos,
 Matris adoratum gremium, fascie fideris ardens.
 Ipsa deum virtus factorum, & mira loquantur.
 Infans video subito mitescere ventos
 Cum iubeat Christus: video luctantia magnis
 Equora turbibus tranquillo marmore tendi
 Imperio Christi: video calcatus eundem
 Cum patitur gurgis, tergum solidante liquore.
 Ipse super fluidas plantis nitentibus undas
 Ambulat, ac presso firmat vestigia fluitu,
 Increpat ipse notos, & flatibus otia mandat.
 Quis iubeat seuis aquilonibus ite, silete,
 Carceribus vestris, amploque faceffite ponto,
 Sis nisi cælipotens, aquilonum conditor idem:
 Niquis agnoscat boreas, atque imbrifer auris
 Nimbosum dominum, tempestatūque potentem,
 Excitâque hiemem verrunt ridente sereno.
 Quis pelagi calcarit aquas? quis per vada glauca
 Gressibus impressis spaciatus, truerit vdatum
 Non submersus iter, sola pendulus, & pede sicco:
 Equore nisi factor aquæ? qui spiritus olim
 Ore superfusus patrio volitabit in undis
 Nondum discretis, nec certo litore clausis,
 Sustinuit gressum domini famulus liquor, ac se,
 Mobilitate carens, solidos substrinxit ad vsus.
 Quid diuersa dei memorem facta in clyta Christi?
 Altius inspecta quem maiestate negator
 Haud dubitans hominem, tute ipse fatobere numen,
 Illeuit cacos oculos, & lumina limo
 Reddidit, humectam sacro sputamine terram
 Contractans digitis, luteum medicamen operata
 Nox habuit, tenebras obducta vligo remouit.
 Insuper ostendit quoniam caligo lanoacro
 Expurganda foret, varijs Siloa refundit
 Momentis latices, nec fluitum semper anhelat:
 Sed vice distincta largos lacus accipit haustus.
 Agmina languentum sitiunt spem fontis auari,
 Membrorum maculas puro abluitura natatu.
 Certatim interea roranti pumice raucas
 Expectant scatebras, & sicco margine pendens
 Hoc limum iubet impostum de fonte lauari
 Christus, & infusa vultum splendescere luce.
 Norat enim limo sese informasse figuram
 Ante tenebrosam, proprii medicamen & oris
 Adiecisse nouo, quem primum finxerat, Adæ.
 Nam sine diuino domini perflamine summi
 Arida terra fuit, nulli prius apta medela:*

*Sed postquam liquidus coelesti spiritus ore
Virginem resperisit humum, medicabilis illa est:
Inde trahit succum, lentoque humore salutem
Illinit, infunditque diem baptismate lota.
Cecus adest, oculis iam Christi ex ore reteleis,
Seque luo et nitidis lucem sumpsisse fluentis
Clamat, et auctorem stupefacta per oppida monstrat,
Auctorem lucis, largitorumque dierum,
Non dedignatum medica purgamen aquai
Corpore sub proprio monstrare errantibus agris.
Millibus est multis paucissima quaeque retexam
Summatim relegens, totus quae non capit orbis.
Quinque in deserto panes iubet, et duo pisces
Apponi in pastum populis, qui forte magistrum
Non reuocante fame stipabant undique septum,
Immemorisque cibi, vicos, castella, macellum,
Oppida, mercatus et conciliabula, et urbes
Respuebant largo contenti dogmate vesci.
Multa virum strato feruent conuiuia saeno,
Centenos simul accubitu iuniere sodales,
Seque per innumeratas insundunt agmina mensas:
Pisciculis iam crede deum saturanda duobus,
Et paucis crescente cibo per fragmina crustis,
Ambesit dapibus cumulatim aggesta redundant
Fercula, bisse nos micarum molibus implent
Post cenam copinos, erudus conuiuia resulat
Congeriem venenis, gemit et sub fasce minister.
Quis cumulare potest epulas in grandia paruas?
Quis nisi qui corpus, pastumque et corporis omnem
Condens ex nihilo nulla existente creauit
Mundum materia: non sicut sculptor ab aeris
Rudere, decoctam consuecit fingere massam.
Sed deus omnipotens orbem sine semine finxit,
Nil erat omne quod est, nil id procedere et esse,
Atque nouum fieri, mox et grande scire iussum est.
Paruum de nihilo primum fuit, addita paruo
Incrementa modis auxerunt omnia plena.
Ergo ego cum videam manibus sic crescere Christi
Parua alimeta hominum: possum dubitare per ipsum
Exiguas rerum species, elementaque mundi
Ex nihilo primum modica, et mox grandia sensim
Creuisse, ex modicis quae consummata videmus:
Ac ne post hominum pastus calcata perirent,
Nec ve relicta lupis, aut vulpibus, exiguisve
Muribus in praedam nullo custode iacerent:
Bis sex appositi, cumulatim qui bona Christi
Seruarent grauidis procul obtentata canistris.
Sed quid ego haec autem titubanti voce retexo,
Indignus qui tanta canam: procede sepulchro
Lazare, dic cuius vocem tellure sub ima
Audieris, quae vis penetraverit abdita lethi?
Quod cum te Christus penitus nigrante profundo*

*Immersum vocas, ut re deas, ceu proximus audis,
A Nec memoratus ades: quae tam vicina Charibdis
Regna tenebrarum tenui distantia sine
Coniungit superis: ubi Tanara tristitia vasto
In praecipit deiecta chaos laebrosus et ille
Amnis inexpletis voluens incendia ripis?
Ante fores tumuli, quas saxa immania duro
Obice damnant, scopulis substructa cauatibus
Stat dominus, non inque ciet frigentis amici.
Nec mora, fumereus reuolutis rupibus horror
Euomit exequias gradientem caduere viuas.
Soluente iam latea redolentia vincula sorores,
B Solus odor sparsi spiramen aromatis efflat,
Nec de corporeo nidorem sordida tabo
Aurare fert, oculos sanie stillante solutos
Pristinus in speculum decor excitat, et putrefactas
Tincta rubore genas paulatim purpura vestit.
Quis potuit fluidis animam suffundere membris?
Nimirum qui membra dedit, qui scitilis vulua
Perflavit venam madidam, cui tabida gleba
Traxit sanguineos infestio humore colores.
C O mors auritis iam mitis legibus, o mors
Surda prius, iam docta sequi quacumque iuberis,
Cui tantum de te licuit conuicta fatere
Esse deum solum, qui me tibi praeripit Iesum.
Abde negatores Christi, nemo inuidet, abde,
Vtere forte tua blasphemis nocte tenendis,
Perpetuam plebem istorum capta resoluere:
Qui norunt hominem atque deum sic dicere Christum?
Vt verus summusque deus mortalia gesserit.
Ipse gerit, quod struxit opus, nec ferre pudebit
Factor quod peperit, corpus loquor, atque anima vim,
D Finxerat hoc digitis, animam sufflauerat ore:
Totum hominem deus assumit, quia totus ab ipso est,
Et totum redimit quem sumpserat, omne reducens
Quicquid homo est, istud tu mulis, aut illud abyssis.
E Occurrit dubitans hic disserrator, et illud
Obicit, an ne fides capis, ut substantia flante
Inspirata deo cruciatum sentiat, atque
Inferni petat ima poli, barathrumque coquat.
Crede animam non esse deum, sed crede creatis
Maiores cunctis, ipsam quoque crede creatam:
Formata est namque ore dei, quae non erat ante,
Sed formata habitu pulcherrima, pietaque rebis
Diuinis, et plena deo, similisque creatis,
Non tamen ipsa deus, quoniam generatio non est,
Sed factura dei est, solus de corde parentis
Filius emicuit, verus deus ille, sed istud
Collatum est anima subito, ut quae non erat, esset.
Ille coaeternus patri est, et semper in ipso est,
Nec factus, sed natus, habet quodcumque paternum est.
Haec similis velut umbra dei est, sic ipse loquutus
Factor,*

*Factor, utroque hominem meditas de figmine iunctu
Aedificare sui similem, sed non habet umbra
Quod corpus solidum: cuius imitatio in umbra est,
Atque aliud verum est, aliud simulatio veri:
Est similis, seclis quod non consumitur vllis,
Quod sapiens, iustique capax, reginaque rerum
Imperat, ante videt, perpendit, praeauit, insit,
Verborum, morumque opifex, instructaque mille
Artibus, et caelum sensu percurrere docet.
His animam similem sibi conditor effigiat, (est,
Cetera dissimilem, quippe haec comprehendere proptum
Quam modus, et species determinat, at deus ingens
Atque supersus trans omnia, nil habet in se
Extremum, ut claudi valeat, sensu ve teneri,
Incomprenta manet virtus, cui linea defit
Vltima, quam spacium non mensurabile tendit.
Ergo animam factam, magno et faciore minorem,
Maioresque aliis, atque omnibus imperitantem,
Corruptela putris nascentem turbida carnis
Concipit, ac membris tabentibus interfusam
Participat de fece sua, sit mista deinde
Peccandi natura luto cum simplice statu:
Sed fortasse animam, domini, quia fluxit ab ore
Compositam, factamque neges, velut ipsa dei pars:
Quod dictu scelus est, terra trahat oblita culpas,
Et pressum damnata ruens chaos intret opertum.
Sit res illa dei non abnuo, pars tamen illa
Haudquaquam dicenda dei est, quae tempore cepit,
Nec prior, aut senior, quae primis plasma putada est,
Tunc etenim factam video, cum cordis amici
Intrauit germana domum, limique recentis
Hospitalis, et ipsa recens fraternae sedit in aula.
Illa quidem status domini est, sed spiritus, et vis
Non est plena dei, tanto moderamine missa,
Quanto flans voluit flandi seruare tenorem.
Est impossibile spectare profunda sabaoth:
Sed speculum deitatis homo est, in corpore discas
Rem non corpoream sollers, interprete Christo,
Qui patrem proprium mortali in corpore monstrat.
Per spicquam varios fundamus ab ore vapores,
Spiramus quoties anime sufflabilis auras,
Nunc flatum tepidum calor exhalatus anhelat,
Rorantes nebulas vdis de faucibus efflans.
Cum libet in gelidum flabrali frigore ventum
Spiritus existit tenuis, et sibilat aer
Adde et distinctum quem musica tibia flatum
Concipit, aut ille est pressio modulamine parcus,
Aut tumidum largo sublimat flamine bombum,
Aut raucos frangit modulosa, aut lenes susurrat,
Aut exile trahens sonitus producit acutos,
Aut murmur tenerum subdit voce minuta.
Haec cum te videas mortali in corpore posse,*

*Cur non aeternum potuisse infundere credas
A Quale animam voluit praescriptis quae quia condens
Efflavit suditque modis, sit facta necesse est.
Denique multa sapit, sed non sapit omnia, nostra
Vis anima, certum sapere, ac praescire iussa.
Iam cui certus inest modus, et cui nosse negatum est
Omnia, factura est: nam condita, et aucta probatur.
Collige de simili sit ne haec factura, creauit
Nempe manus domini corpus mortale, lutumque
Composuit digitis, nunquid manus articulatum
Est digesta dei: nunquid vola: nunquid et unguis
B (laudare flexibile spatulam seu tendere palmam?
Ista figura manus nostrae est, quam non habet in se
Incircumscriptus dominus, sed tradita forma est,
Humanis quae nota animis daret intellectum,
Ut per corpoream speciem plasmasse feratur
Corporis effigiem, sic est plasmata vicissim
Platu incorporeo res flabilis, oris et esse
Fertur opus, tenuis per quod constructa resulsit
Forma anima, atque rudi factam se munere sensit.
Si non est factura manus caro nostra, nec oris
C Et factura anima, flatu et spiramine coepit,
Inque locum deducta alique, naque omne quod hora
Natalis profert, locus accipit, et locus collus (sum
Quod cohibere potest, modicum est, nec in omnia su
Et quod tam modicum est, ut certa sede locetur,
Iam titubare potest, et quod titubauerit, intra
Naturam vitij est, vitiosum denique tristem
Recidit penam, deus hoc mihi credite non est.
Aut si maiestas anima est, ostendite quid sit,
Quod lapsam Christique inopem noua gratia inuadat,
D Spiritus et sanctus baptismate iustificatam
Nobilitat, famuleque decus quod defuit, addit:
Quod quia praestatur meritis, meritisque negatur,
Absurdus fertur deus, aut pars esse dei, quae
Diuinum summumque bonum de fonte perenni
Nunc bibit obsequio, nunc culpa, aut crimine perdit,
Et modo supplicium recipit, modo libera calcat.
E Miraris peccare animam, quae carne coactam
Sortita est habitare domum, cum peccet et ipse
Angelus, hospitium qui nescit adire caducum,
Etatis tabiflax: peccat, quia factus et ipse est,
Non genitus, quocumque modo sit factus, id unus
Scti factor dominus, factum mihi credere sat sit.
Solutus labe caret peccati conditor orbis,
Ingenitus, genitusque deus: pater, et patre natus,
Solutus et exceptus tormentum admittere triste
Inviolatus agit, nec quicquam sentit acerbi.
Exortem dic esse animam crucis, atque doloris,
Si culpa immunem, vacuamque a crimine nostri,
Quae peccare valet, valet et succumbere pang.
Ipsa quidem sincera fuit, dum conditur olim,*

CONTRA MANICH. SEV PHAN-
tasticos; qui Christum verum hominis
corpus habuisse negant.

Que collata rudem fecit vine scere limum:
Vt poie de liquido naturae semine primos
Accipiens habitus, superoque expressa sereno.
Sed mox gravido iussa est inuestier aruo,
Suauibus illecebris nimium blandita refrixit,
Deoque volutabris pretiosum polluit ignem,
Dum transgressa dei positum fas improba calcat.

Hec prima est natura anima, sic condita simplex,
Decidit in vitium, per sordida foedera carnis,
Exin tincta malo peccamine principis Adae
Infecit genus omne hominum, quod pullulat inde,
Et tenet ingeni tas animarum infantia in ortu
Primi hominis maculas, nec quisquam nascitur in fons.
Vitandus tamen error erit, ne traduce carnis
Transfundi in sobolem credatur fons animarum
Sanguinis exemplo, cui texta propagine vena est.
Non animas animae pariunt, sed lege latenti
Fundit opus natura suum, qui paruula anhelant
Vascula, vitalisque adsit scintilla coactis:
Quae quamuis infusa nouum penetret noua semper
Fegmentum, vetus illa tamen de crimine auorum
Ducitur, illoto quoniam concreta veterno est:
Inde secunda redit generatio, & inde lauatur
Naturae illuuiis, iterumque renascimur intus
Perfusi, ut veterem splendens animas exuat Adae
Quae quia materiam peccati ex fomite carnis
Consociata trahit, nec non simul ipsa sodali
Est incentium peccaminis, implicat ambas
Vindex poena reas, peccantes mente subvna,
Peccandique cremat socias cruciatibus equis:
His crucibus Christus nos liberat, incorruptae
Matris, & innocui gestator corporis, vnus
Naturam poena expositam, sed non vitiorum
Naturam expositam contatibus induit Iesus.
Atque ideo poena nil debuit, intemeratus,
Fraude carens, omni culpae aspergine liber.

Quid peccatorum prosapia corpore in illo,
Quid Christi in membris peccati saua satelles
Poena ageret? quid mors homini sine crimine posset?
Nimirum castis conatibus, & sine neruis
Concideret sterilis peccati fomite nullo.
Mors alitur culpa, culpam qui non habet, ipso
Pastus defectu mortem consumit inanem.
Sic mors in domini consumpta est corpore Christi,
Sic perijt solitum dum non habet arida pastum.
Suspice quapropter solum inculpabile numen,
Virtutem patris & Christi, & iam desine nostra
Inuidiam conflare anima, quod sit deus, aut quod
Portio parua dei, cum Christo abscindere quicquam,
Et refecare deo par tem, vel carpere tantum
Numen non liceat, plenum sibi semper, & in se.

Est opere pretium nebulosum dogmatis umbram
Prodere, quam tenues atomi compage minuta
Instituunt, sed cassa cadit, ventoque liquefcit
Assimilis, fluxu nec se sustentat inani.
Aerium Manichaeus ait, sine corpore vero
Peruoluisse deum, mendax phantasma cauamque
Corporis effigiem, nil contrastabile habentem.
Ac primum spectata an deceat quicquam simulatum
Assignare deo, cuius mera gloria falsi
Nil recipit, membris hic se fallacibus aptans
Fingeret esse hominem ventosa subdolis arte?
Mentitus toties, cum diceret, inueteratis
Do veniam morbis, simul & peccata remitto.
Filius est hominis, pestem qui pellere carnis,
Et scelerum nexus laxare, & solvere possit.
Surge valens, surge innocuus, iam tolle grabatum,
Filius hoc hominis iubeo: dignus ne videtur
Qui testis sibi sit, seque ac sua carnea norit?
Quid? cum discipulos hominis quid filius esset
Passurus, fido iam praescius ore monebat?
Nonne fatebatur se, cum virtute paterna
Esse hominem verum: quod si non, credo se fellit.
Si natura dei quae sit, Manichaei requiris,
Omne quod est, nam si mendosus agit quid,
Nec deus est, mendum diuinus non capit usus.
Obijcis aeterno domino, quod lubricus ad nos
Venerit, assimilans aliud quam verus habebas.
Obmutesce furor, linguam carnis improbe morde
Ipse tuam, lacero consumens verba palato
Latranti obstetit Matthaeus, & ora refellit,
Qui notat omne genus carnalis stirpis, adusque
Corporeum Christum, per sex septima virorum
Nomina descendens, & venam sanguinis alti
Ex atavis longo texens per stemmata filo.
Septimus hebdomadi venit super addere sextae,
Hunc numerum Christus, placidum qui coficit annu
Cuncta remittentem contractibus illaqueata
Multimodis, hominemque hominis de morte leuarem:
Imperfectus enim limus mortalis erat tunc,
Vir solus perfectus adest atque integer Iesus,
Cui nihil ex septem septenis defuit, ex quo
Perficeret mortale genus virtute perenni:
Hic ille est, nobis qui septima sabbata complet,
Vt caro nostra deo tandem sociata quiescat,
Quam bis terna malis vexabant sabbata noxis,
Curramus notis gradibus, regumque sequamur
Progeniem, Christum inuenies de carne parentum
Effluxisse hominum, qui sit de semine Dauid,

Stirpe

Stirpe recensita numerandus sanguinis haeres.
Quid cum sanctiloquus reuoluto germine Lucas
Sursum versus agit seriem, scandente nepotis
Corpore, perque atavos cursum relegente vetustos
Septenos decies conscendit (Christus in ortus,
Et duo: nam totidem doctores misit in orbem:
Descensos nascendo gradus redeundo retextit
Actus ad usque apicem terreni corporis Adam.
Inde parens deitas recipit sua, nostraque mistim;
Fitque dei summi per Christum filius Adam.
Restat, ut aeriam pingas ab origine gentem,
Aerios proceres, Levin, Judam, Simeonem,
Aerium Dauid, magnorum corpora regum
Aeria, atque ipsam fecunda virginis aluum
Aere fallaci, nebulisque & nube tumentem.
Vanescat sanguis perflabilis, ossa liquefcant
Mollia, neruorum pereat textura volanzum.
Omne quod est gestum, notus auferat irritus, aura
Dispergant tenues, sit fabula quod sumus omnes,
Et quid agit Christus, si me non suscipit, aut quem
Liberat infirmum, si de dignatur adire
Carnis onus, manuumque horret monumeta suarum
Indignum ne putat luteum consciscere corpus
Qui non indignum quondam sibi credidit ipsum
Pertractare lutum, cum vas componeret aruo
Nondum viscere, sed inertis glutine limi
Impressoque putres sub pollice duceret artus.
Tantus amor terra, tanta est dilectio nostri.

Dignatur praepinguis humi comprehendere mollem
Diuinis glebam digitis, nec sordida censet
Herentis masse contagia iusserat ut lux
Conferret, facta est ut iusserat, omnia iussu
Imperitante nouas traxerunt edita formas.
Solutus homo emeruit domini formabile dextra
Os capere, & flabro deitatis firmine nasci.
Quorsum igitur limo tanta indulgentia nostro
Contigit, ut domini manibus tractatus, honora
Arte sacer fieret, tactu iam nobilis ipso?
Decrerat quoniam Christum Deus incorrupto
Admiscere solo, sanctis quod fingere vellet
Dignum habuit digitis, & charum cofidere pignus.
Destituit natura quidem destructa coacta
Telluris formam, mortique obnoxia cessit.
Sed natura Dei nunquam soluenda, caducam
Tellurem nostro vitiatam primitus usu
Esse suam voluit, ne iam vitabilis esset.
Christus nostra caro est, mihi soluitur, & mihi sur-
Soluo morte mea, Christi virtute resurgo, (git:
Cum moritur Christus, cum flebiliter tumulatur,
Me video: dum tumulo cum iam remeabilis astat
Cerno Deum, si membrorum phantasma meorum est,
Et phantasma Dei est, mendax in utraque necesse est

Sit Christus specie, si Christus fallere nouit.
Si non verus homo est, quem mors hominem probat ip-
Nec verus Deus est, operis quem gloria prodit (sa,
Esse Deum, vel crede mori, vel adesse refelle,
Et gemina verum Christum ratione negato.
Nam quid magnificum, si non est mortuus Iesus?
Et redit, illa Dei virtus memorabilis est, ut
Occisus redeat superis, surgatque sepultus.
Quisque deum Christum vult dicere, dicat eundem
Esse hominem, ne maiestas sua fortia perdat.

CONTRA MARCIONEM, QUI
tantum animam, non corpus simul suffici-
tatum iri nugabatur.

Nosco meum, Christo corpus consurgere, quid me
Desperare iubes? veniam quibus ille reuenit
Calcata de morte vijs, quod credimus, hoc est,
Et totus veniam, nec enim minor, aut alius quam
Nunc sum restituar: vultus, vigor, & color idem
Qui modò viuit, erit, nec me vel dente, vel ungue
Fraudatum reuomet patefacti fossa sepulchri.
Qui iubet ut redeam, non reddet debile quicquam,
Nam si debilitas redit, instauratio non est,
Quod casus rapuit, quod morbus, quod dolor hausit,
Quod truncavit edax senium populante veterno:
Omne reuertenti reparata in membra redibit.
Debet enim mors victa fidem, ne fraude sepulchri
Reddat curtum aliquid, quamuis iam curta vorarit
Corpora, debilitas tamen & violentia morbi
Virus mortis erat, reddat quod particulatim
Sorbuera: quocumque modo, ne mortuus omnis
Non redeat, si quid pleno de corpore defuit.
Pellite corde metu mea membra, & credite vosmet
Cum Christo reditura Deo, nam vos gerit ille
Et secum reuocat, morbos ridete minaces,
Inlicitos casus contemnite, tetra sepulchra
Despuite, exurgens quod Christus prouocat, ite.

AVRELI PRVDENTII CLEMEN-
tis, ἀναετη γένεσις, id est, de Origine peccati.

PRÆFATIO.

Ratres ephabi, fossor & passor, duo,
Quos faminarum prima primos procreat,
Sistunt ad aram de laborum fructibus,
Deo sacra munerum primordia:
Hic terrulentis, ille viuis fungitur,
Certante voto discrepantes immolant,
Factum bidentis alter, est alter scrobis.
Deus minoris comprobauit hostiam,
Reiecit illam, quam parauit grandior.
Vox ecce summo missa persultat throno,

Cain quiesce: manque si recte offeras,
 Oblata nec tu lege re et a diuidas,
 Peruersa nigram vota culpam traxerint.
 Armata deinde parricidalem manum
 Frater, probatq; sanctitatis amulus,
 Germana curuo colla frangit sarculo,
 Mundum recentem cade tingit impia,
 Sed expiandum iam senescentem sacro
 Cruore Christi, quo peremptor concidit.
 Mors prima coepit innocentis vulneris,
 Cessit deinde vulnerato innoxio,
 Per crimen orta, dissoluta est crimine,
 Abel quod ante perculit, Christum dehinc,
 Finita & ipsa est, finis exortem petens.
 Ergo ex futuris prisca coepit fabula,
 Factoque primo res notata est ultima,
 Vt ille mortis inchoator rusticus
 Infusa terra deferens libamina,
 Deumque rerum mortuarum deputans
 Rastris redacta digna sacris crederet.
 Viuentis atrox amulator hostie.
 Agnosco nempe, quem figura hac denotet,
 Quis fraticida, quis peremptor inuidus
 Praue sacrorum disciplinam diuidit,
 Maetare dum se vota censet rectius.
 Marcion arui forma corruptissimi,
 Docet Diuitas discrepare a spiritu
 Contaminata dona carnis offerens,
 Et segregatim numen aeternum colens,
 Qui si quiescat, nec monentem negligat,
 Pacem quietam diligit germanitas,
 Vnum atque viuum falsa viuorum Deum.
 Hic se caduco dedicans mysterio,
 Hic qui caduci rem laboris offerens,
 Summam profanus diuidit substantiam,
 Malum bonumque ceu duorum separans
 Regnum, deorum sceptrum committit duo:
 Deum esse credens quem fatetur pessimum,
 Cain cruentus, unitatis inuidus,
 Mundi colonus, immolator squallidus,
 Cuius litamen sordet, & terram sapit,
 Terram caduci corporis, venam putrem,
 Humore denso conglobatam & puluere.
 Natura cuius fraude floret ferili,
 Fecunda fundens noxiorum crimina,
 Animaque vitam labe carnis enecat,
 Caro in sororem tela mentem dirigit:
 Mens illecebro ventilatur ebrio,
 Ex quo furores succulentos colligit
 Madens veneno corporis lymphatico.
 Deum perennem findit in duos deos,
 Audet secare numen insecabile.

Cain peremptor denegans unum Deum,
 Cain triumphat, morte fratris alitus.

CONTRA HÆRESIM DVITARVM seu Marcionis, qui duos deos esse affirmat.

Vo te praecipitat rabies tua, perfide Cain,
 Diuisor blasphemae Dei: tibi conditor vnus
 Non liquet, & bifida caligant nubila lucis.
 In sincera acies duo per diuortia semper
 Spargitur, in geminis visum frustrata figuris.
 Terrarum tibi forma duplex obcludit, & excors
 Diuiduum regnare deum super aethera credas.
 Bina boni atque mali glomerat discrimina sordens
 Hic mundus, domino sed calum obtemperat vni.
 Non idcirco duos retinent caelestia reges,
 Quod duo sint opera humanas agitantia curas:
 Exeritur terrenus homo est, qui talia cernens
 Conijcit esse duo variarum numina rerum,
 Dum putat esse Deum, qui praua effinxerit olim,
 Et qui recta itidem condens induxerit, ambos
 Autumat esse deos natura dispare summos.
 Que tandem natura potest consistere duplex?
 Aut regnare diu: quam fons diuisus ab arce
 Separat, alternaque apicum ditione recidit.
 Aut vnus Deus est, rerum cui summa potestas,
 Aut que iam duo sunt, minuantur dispare summo:
 Porro nihil summum, nisi plenus viribus vnus,
 Distans quoniam proprium dum quisque reuulso
 Vindicat imperio, nec summa, nec omnia possunt.
 Ius variatum non est plenum, quia non habet alter
 Quicquid dispar habet, cumulum discretio carpit.
 Nos plenum sine parte Deum testemur, & vnus,
 In quo Christus inest, idem quoque plenus, & vnus,
 Qui viget, & viguit super omnia, qui que vigebit,
 Participem nullum collato fœdere passus.
 Summa potestatum, simplex dominatio rerum,
 Virtutum sublime caput, fons vnicus orbis,
 Naturalis apex, generisque & originis auctor.
 Ex quo cuncta fluunt, & lux, & tempora, & anni,
 Et numerus, qui post aliquid dedit esse secundum,
 Vnus enim princeps numeri est, nec dinumerari
 Tantum vnus potis est: sic cum pater, ac Deus alter
 Non sit, item Christus non sit genitore secundus,
 Anterior numero est, cui filius vnicus vni est,
 Ille deus, meritoque Deus, quia primus & vnus,
 In virtute sua primus, tum primus in illo
 Quem genuit, quid enim differt generatio simplex?
 Vnum semper erit gignens, atque vnus ab vno
 Ante chaos genitus, numeroque & tempore liber.
 Quis dixisse duos rem maiestate sub vna
 Regnantem, propriamque sibi retroque perennem
 Ausit, & vnus naturae scindere vires?

Nunquid

Nunquid adoptiuum genitor sibi sumpsit, ut alter
 Externi generis numerum prestare duorum
 Debeat, & geminum distans inducere numerum?
 Forma patris veri verus stat filius, ac se
 Vnum ritè probat, dum formam seruet eandem
 Non amor asscitus sociat, nec iungit vtrumque
 Coniurata fides, pietas sed certa, genusque
 Vnum, quod Deus est, summam reuocatur ad vna.
 Hac tibi Marcion via displicet, hæc tua damnat
 Secta fidem, dominis cœlum partita duobus.
 Que te confundunt nebulae: quis somnus inertis
 Incubat ingenio? cui per phantasmata duplex
 Occurrit species, biuius dispersa superno?
 Si vim mentis hebes, stupor obsidet, aspice saltem
 Obuia terrenis oculis elementa, quibus se
 Res occulta dei dignata est prodere signis.
 Hanc hæresim presaga patris præviderat olim
 Maestas fore, que rectorem lucis & orbis
 Scinderet in partes, geminatum segregare regno.
 Idcirco specimen posuit spectabile nostris
 Exemplumque oculis, ne quis duo numina credat
 Imperitare vagas mundi per inania formas
 Vna per immensam cœli caueam resolutos
 Præbet flamma dies, rexit sol vnicus annum,
 Triplex ille tamen nullo discrimine, trima
 Subnixurratione viget, splendet, volat, ardet,
 Motu agitur, seruore cremat, tum lumine fulget:
 Sunt tria namque simul, lux, & calor, & vegetamen,
 Vna eademque tamen vota fideris indiscreti
 Fungitur his, vno seruat tot munera ductu,
 Et tribus vna subest mistim substantia rebus:
 Non conferre Deo velut æquiparabile quicquam
 Ausim, nec domino famulum componere signum:
 Ex minimis sed grande suum voluit pater ipse
 Coniectare homines, quibus ardua visere non est.
 Paruorum speculo non intellecta notamus,
 Et datur occultaper proxima querere verum.
 Nemo duos soles nisi sub glaucomate vidit,
 Aut si susca polum suffundit palla serenum,
 Oppositus quoties radiorum spicula nimbus
 Igne repercusso mentitos spargit in orbes.
 Sunt animis etiam sua nubila, crassus & aër,
 Est glaucoma, aciem quod tegmine velat aquoso,
 Libera ne tenerum penetret meditatio cœlum,
 Ne ue Deum rapidis comprehendat sensibus vnus.
 Spargitur in bifidas male sana intentio lucis,
 Et duplices geminis auctoribus extruit aras.
 Si duo sunt igitur, cur non sunt multa deorum
 Millia? cur numero deitas contenta gemello est?
 An non in populos dispersa examina diuum
 Fundere erat melius, mundumque implere pacem
 Semideis passim nullo discrimine monstris?

Tom. 8.

Quis fera barba resperituros maestat honores,
 A Dissona discretum retinent si numina cœlum?
 Conuenit & nebulis, & fontibus, & reboanti
 Oceano, & siluis, & collibus, & speluncis,
 Fluminibus, ventis, fornacibus, atque metallis
 Assignare Deos proprios, sua cuique cura:
 Vel si gentiles sordet venerariæ umbras,
 Et placet esse Deos sceptris socialibus æquos,
 Dic age quis terras traditionis sorte retinet?
 Quis regat æquoreas aeterna lege procellas?
 Ede cohæredum distinctum ius dominorum?
 B Vnus, aia, tristi residet sublimis in arce,
 Auctor nequitiae, scelerum Deus, asper, iniquus,
 Qui, quodcunque malum vitioso seruet in orbe,
 Seuit, & anguino medicans noua semina succo,
 Rerum principium mortis de fomite traxit,
 Ipse opifex mundi, terram, mare, sidera fecit,
 Condidit ipse hominem, lutulenta & mœbra coegit,
 Effugians, quod morbus edat, quod crimine multo
 Sordeat, informi tumulus quod tabe resoluat.
 Ast alij pietatis amor, placidumque medendi
 Ingenium, recreans homines, mortalia seruans,
 C Testamento duo fluxerunt principe vtroque,
 Tradidit iste nouum melior, vetus illud acerbus.
 Hæc tua Marcion grauis, & dialectica vox est.
 Immo hæc attoniti phrenesis manifesta cerebri.
 Nouimus esse patrem scelerum, sed nouimus ipsum
 Haudquaquam tamen esse Deum, quin immo gebennæ
 Mancipium, Stygio qui sit dammandus auerno:
 Marcionita Deus, tristis, ferus, insidiator,
 Vertice sublimis, cinctum cui nubibus atris
 D Anguiferum caput, & fumo stipatur & igni,
 Liuentes oculos suffundit felle perusto.
 Inuidia impatiens iustorum gaudia ferre,
 Hisutos iuba densa humeros errantibus hydris
 Obteggit, & virides allambunt ora cerasæ.
 Ipse manu laqueos per lubrica fila reflexos
 In nodum reuocat, faciliq; ligamine tortas
 Innectit pedicas, nervosque in vincula tendit.
 Ars olis captare feras, animalia bruta
 Irretire plagis, retinacula denique cæcis
 E Indeprensala locis erranti opponere præda.
 Hic ille est venator atrox, qui cade frequenti
 Incautas animas non cessat plebtere Nimroth.
 Qui mundum curuis anfractibus, & siluosis
 Horrentem scopulis, versuto circuitu astm.
 Fraude alios, testisque dolis innectere adortus,
 Porro Giganteis alios luctando lacertis
 Frangere, funereos latè exercere triumphos.
 Improbata mors quid non mortalia pectora cogit?
 Ipse suam (pudet heu contempto principe vitæ)
 Perniciem veneratur homo, colit ipse cruentum.

K

Carnificem, gladijque aciem iugulandus adorat.
 Infantum miseris peccatinectare captis
 Dulce mori est, tanta in tenebris de peste voluptas,
 Qui mala principio genuit, Deus esse putatur,
 Quique bona infecit vitij, & candida nigris.
 Par furor illorum, quos tradit fama dicatis
 Consecraste deas Febrem Scabiemque, sacellis.
 Inuentor vitij non est Deus: angelus illud.
 Degener infami conceptum mente creauit.
 Qui prius augustum radiabat sidus, & ingens
 Ex nihilo splendor, nutrito ardebat honore:
 Ex nihilo nam cuncta retro, factūque vsquam est.
 At non ex nihilo Deus, & sapientia vera,
 Spiritus & sanctus, res semper viua, nec unquam
 Coepit, sed aërios etiam molita ministros.
 Horum de numero quidam pulcherrimus ore,
 Maiestate ferox, nimis dum viribus auctus
 Inflat, dum grande tumens sese altius effert,
 Ostentatque suos licito iactantius ignes:
 Persuasit proprijs genitum se viribus, ex se
 Materiam sumpsisse sibi, qua primitus esse
 Inciperet, nascique suum sine principe coeptum,
 Hinc schola subtacitam meditatatur gignere sectam,
 Quae docet è tenebris subitum micuisse tyrannum,
 Qui velut aeterna latitans sub nocte retrorsum
 Vixerit, & recto semper regnauerit aeo,
 Emulus (ut memorant) opera ad diuina repente
 Corrupenda, caput caligine protulit atra.
 Hoc ratio sed nostra negat, cui non licet unam
 Infirmare fidem, sacro quae tradita libro est,
 Nil ait absque deo factum, sed cuncta per ipsum,
 Cuncta, nec est alius quiquam nisi factus ab ipso
 Sed factus de stirpe bonus, bonitatis in usum
 Proditus, & primo generis de fonte serenus,
 Deterior mox sponte sua, dum decolor illum
 Inficit inuidia, stimulisque instigat amaris
 Arsit enim scintilla odij de fomite zeli,
 Et dolor ingenium subitus conflavit iniquum.
 Viderat argillam, simulachrum & structile, flatu
 Concaluisse dei, dominum quoque conditione,
 Qui cunctū proprio regebat moderamine mundum,
 Impositum, natura soli, pelagique, polique,
 Vt famulus homini locupletem fundere partum
 Noffet, & effusum terreno addicere regi.
 Inflauit fermento animi stomachante tumorem
 Bestia, deque acidis vim traxit acerba medullis,
 Bestia, corde carens, cui tunc sapientia longi
 Corporis enodem seruabat recta iuuentam:
 Complicat ecce nouos sinuoso pectore nexus,
 Inuolens nitidam spiris torquentibus aluum.
 Simplex lingua prius, varia micat arte loquendi,
 Et discissa dolis resonat sermone trifalcos.

Hinc natale caput vitiorum, principe ab illo
 Fluxit origo mali, qui se corrumpere primum,
 Mox hominem didicit, nullo informante magistro.
 Vltimus exitum subuerso praeside mundus
 Sortitur, mundi quoque omnis labefacta suppellex.
 Non aliter quam cum incautum spoliare viantem
 Forse latro aggressus praedae prius immemor, ipsum
 Ense ferit dominam, pugna nodumque moramque,
 Quo pereunte trahat captiuos victor amictus.
 Iam non obstanti locuples de corpore prado
 Sic hominis subiecta domus, ditissimus orbis
 Scilicet in facilem domino peccante ruinam
 Lapsus, herile malum iam tunc vitabilis hausit.
 Tunc lolium, lappasque leues per adultera culta
 Ferre malignus ager, glebis male pinguibus ausus
 Triticeam vacuis segetem violauit auenis.
 Tunc etiam innocuo vitulorum sanguine pasci,
 Iamque iugo edomitos victu laniare iuuenocos
 Occiso pastore truces didicere leones,
 Nec non & querulis balatibus irritatus
 Plenas nobis lupus studuit perumpere caulas.
 Omne animal diri callens sollertia furti
 Imbuit, & tortos acuit fallacia sensus.
 Quamuis maceries florentes ambiat hortos,
 Sepibus & densis vallentur vite arura,
 Aut populator reddit gemmantia germina bruchus,
 Aut auibus discepta feris lacerabitur una.
 Quid loquar herbarum fibras, medicante veneno
 Tinctas, lethiferi sudisse pericula succi?
 Noxius in teneris sapor aestuat ecce frutetis,
 Cum prius innocuas tulerit natura cicutas,
 Roscidus & viridem qui vestit flos rododaphnen
 Pabula lasciuus dederit sincera capellis.
 Ipsa quoque appositum destructo foedere certo
 Transcendit elementamodum, rapiuntque, riuūtque
 Omnia, legirupis quassantia viribus orbem:
 Frangunt umbriferos aquilonum praelia lucos,
 Et cadit immodicis silua extirpata procellis.
 Parte alia violentus aquis torrentibus amnis
 Transilit obiecta praescripta repagula ripe,
 Et vagus euersis late dominatur in agris,
 Nectamen his tantam rabiem nascentibus ipse
 Conditor instituit, sed laxalientia rerum
 Turbanit placidas rupto moderamine leges.
 Nec mirum, si membra orbis concussa rotantur,
 Si vitij agitata suis mundana laborat
 Machina, si terras lues incentiuā fatigat,
 Exemplum latura hominum, quo caetera peccet
 Vita hominum, cui quicquid agit, vesania & error
 Suppeditant, ut bella fremant, ut fluxa voluptas
 Diffluat, impuro feruescat ut igne libido,
 Sorbeat ut cumulos nummorum faucibus amplis
 Gurges

Gurges auaritia, finis quam nullus habendi
 Temperat, aggestis addentem vota talentis.
 Ausi namque fames parto fit maior ab auro,
 Inde seges scelerum, radix & sola malorum,
 Dum scaebros fluiorum omnes, & operta metalla
 Eliquat ornatus, soluendi leno pudoris:
 Dum venas squallentis hiemi scrutatur inepta
 Ambitio, scalpens naturae occulta latentis,
 Si quibus in foueis radiantes foris lapillos
 Rimata inueniat, nec enim contenta decere
 Ingenito, externam mentitur scemina formam.
 Ac velut artificis domini manus imperfectum
 Os dederit, quod adhuc res exigit, aut hyacinthis
 Pingere sculptilibus redimita frontis in arce.
 Colla vel ignitis sincera incingere sertis,
 Auribus aut grauidis virides suspendere baccas,
 Nestitur & nitidis conharum calculus albens
 Crinibus, aureolisque riget coma texta catenis.
 Tadet sacrilegas matrum percurrere curas,
 Muneribus dotata dei, quae plasmata fuso
 Inficiunt, ut figmentis cutis illita perdat
 Quod fuerat, falso non agnoscenda colore.
 Hac sexus male fortis agit, cui pectore in arcto
 Mens fragilis facili vitiorum fluctuat aestu,
 Quid quod & ipse caput muliebris corporis, & rex
 Qui regit inualidam propria de carne resectam
 Particulam, qui vas tenerum ditione gubernat,
 Soluitur in luxum: cernas mollescere cultu
 Heroas vetulos, opifex quibus aspera membra
 Finxerat, & rigidos durauerat ossibus artus.
 Sed pudet esse viros, querunt vanissima quaeque
 Quis niteant, genuina lues, ut robora soluant
 Vellere non ouium, sed Eoo ex orbe petitis
 Ramorum spolijs, fluitantes sumere amictus
 Gaudent, & durum scutulicis perfundere corpus.
 Additur ars, ut fila herbis saturata recoctis
 Illudant varias distincto flamine formas.
 Vt quaeque est lanugo feræ mollissima tactu,
 Pectitur, hunc videas lasciuas praepete cursu
 Venantem tunicas, auium quoque versicolorum
 Indumenta nouis texentem plumea telis:
 Illum pigmentis redolentibus, & peregrino
 Puluere faemineas spargentem turpiter auras:
 Omnia luxus habet nostra vegetamina vite,
 Sensibus in quinque statuens quae condidit auctor
 Auribus, atque oculis, tum naribus, atque palato
 Queritur insectus vitiosis artibus usus.
 Ipse etiam toto pollet qui corpore tactus,
 Palpamen tenerum blandis è fotibus ambit.
 Pro dolor ingenuas natura occumbere leges,
 Captiuasque trahi regnante libidine dotes.
 Peruersum ius omne vigat, dum quicquid habendū

Omnipotens dederat, studia in contraria versunt.
 A Iacircone rogo speculatrix pupula molli
 Subdita palpebrae est, ut turpia semiuirorum
 Membra theatri spe tect vertigine ferri.
 Incestans miseris fædo oblectamine visus?
 Aut ideo spirant, mediæque ex arce cerebri
 Demittunt geminas sociata foramina nares.
 Vt bibat illecebras malè conciliata voluptas?
 Quas pigmentato meretrix iacit improba crine.
 Num propter Lyricæ modulamina vana puella,
 B Neruorumque sonos, & conuiuiale calentis
 Carmen nequitie, patulas Deus addidit aures?
 Perque cauernosos iussit penetrare meatus
 Vocis iter? nunquid madido sapor inditus ori
 Viuit ob hanc causam medicata, ut fercula pigram
 Ingluuiem vetitamque gulam ganeonis inescant?
 Per varios gustus instructa ut prandia ducat
 In noctem, lassætque grauem sua crapula ventrem?
 Quid durū, quid molle foret, quid lene, quid horres,
 Quid calidum, gelidum ve, Deus cognoscere nosmet
 C Attractu voluit palpandi, interprete sensu.
 At nos delicias plumarum, & linea texta
 Sternimus, atque cutem fulcro attenuante polimus.
 Felix qui indultis potuit mediocriter viti
 Muneribus, parcūque modum seruare fruendi.
 Quem locuples mundi species, & amœna venustas,
 Et nitidis fallens circumflua copia rebus
 Non capit ut puerum, nec inepta addicit amori,
 Qui sub adumbrata dulcedine triste venenum
 D Deprendit latitare boni mendacis operio.
 Sed fuit id quondam nobis sanctumque bonumque
 Principio rerum Christus cum conderet orbem:
 Vidit enim Deus esse bonum, velut ipse Moyses
 Historicus mundi nascentis testificatur.
 Vidit, ait, Deus esse bonum quodcunque creauit.
 Hoc sequar, hoc stabili conceptum mente tenebo,
 Inspirante Deo, quod sanctus vaticinator
 Prodidit antiquæ recolens primordia lucis,
 Esse bonum quicquid Deus, & sapientia fecit.
 E Conditor ergo boni pater est, & cum patre Christus,
 Nam Deus, atque Deus, pater est & filius unum:
 Quippe unum natura facit, quae constat utriusque
 Vna voluntatis, iuris, virtutis, amoris.
 Non tamen idcirco duo numina, nec duo rerum
 Artifices, quoniam generis dissensio nulla est.
 Atque ideo nulla est operis distantia, nulla
 Ingenij, peperitque bona omnia conditor unus.
 Nil lutum de fonte fluit, nec turbidus humor
 Nasctur, aut prima violatur origine veng:
 Sed dum liuentes liquor incorruptus arenas
 Præambit, putrefacta inter contagia sordet.
 Nunquid equus, ferrum, taurus, leo, funis, oliuum,

In se vim sceleris cum formarentur habebant?
 Quod iugulatur homo, non ferrum causa furoris,
 Sed manus est: nec equum vesania feruida Circi
 Auctorem leuitatis habet, rapidi ve fragoris,
 Mens vulgi rationis inops, non cursus equorum
 Perfurit infami studio perit utile donum.
 Sic Lacedaemonias oleo maduisse palastras
 Nouimus, & placidum seruire ad crimina succum.
 Inde per aërium pendens audacia funem,
 Ardua securis scandit proscenia plantis.
 Inde feras volucris temeraria corpora saltu
 Transiliunt, mortisque inter discrimina ludunt,
 Sanguinis humani spectacula publicus edit
 Concessus, legesque iubent venale parari
 Supplicium, quo membra hominum descripta cruci
 Moribus, oblectent hilarem de funere plebem.
 Mille alia stolidi bacchantia gaudia mundi
 Percensere piget, quæ veri oblita Tonantis
 Humanum miseris voluunt erroribus æuam.
 Nemo animum summi memorum genitoris in altum
 Excitat, ad cælum mittit suspiria nemo:
 Nec recolens apicem solij natalis ad ipsum
 Respicit auctorem, nec spem super aëra librat.
 Sed mentem grauidis contentam stertere curis.
 Indigno subdit domino, perituræque pronus
 Diligit, & curuo quærit terrestria sensu.
 Hoc pulchrum quod terra parit, quod gloria confert
 Lubrica, commendat quod perniciosa voluptas,
 Quod velus excitus diffolato puluere ventus
 Præterit, exemplo tenuis quod transuolat umbra.
 His agras animas morborum pestibus urget
 Prædo potens, tacitis quem viribus interfusum
 Corda bibunt hominum, serit ille medullitus omnes
 Nequitias, spargitque suos per membra ministros.
 Namque illic numerosa cohors sub principe tali,
 Militat, horrendisque animas circumsidet armis.
 Ira superstitio, moror, discordia, luxus,
 Sanguinis atra sitis, vini sitis, & sitis auri,
 Liuor, adulterium, dolus, obtreptatio, furtum.
 Informes horrent facies, habitusque minaces,
 Ambitio ventosa tumet, doctrina superbit,
 Personat eloquium, nodos fraus abdi: a necit,
 Inde canina foro latrat facundia toto.
 Hinc gerit Herculeam vilis sapientia clauam,
 Ostentatque suos vicariim gymnosophistas,
 Incerat lapides fumosos idololatricæ
 Relligio, & surdis pallens aduoluitur aris.
 Heu quævis mortale premit genus improbus hostis
 Armigeris, quanto ferrata satellite ductor
 Bella gerit, quanta victos dititione triumphat?
 Surgit in auxilium Chanaanus, & agmina densat
 Casside terribilis setarum ponderamento

Concutiens, dextramque graui cū cuspide quassans.
 A Ast alia de parte furens exercitus ardet
 Regis Amorrhæi, tum milia Gergeeorum
 Effundunt aciem toto volitantia campo:
 Eminus hi seruiunt, considunt cominus illi:
 Ecce Gebusaica feruunt ad prælia turma.
 Aurea tela quibus, de sanguine tincta draconis
 Mortifero splendore nitent, radianti que micantque.
 Nec non terrificas pilis armare cateruas
 Te Cethæ iuuat, sed gens Ferezeæ sagittis
 Insultat virtute pari, sed dispare ferro.
 B Postremum cuncum rex promouet Heuæorum,
 Squamosum thoraca gerens de pelle colubri.
 His subnixæ viris scelerum peruersa potest as
 Edomat inualidas mentes, quæ simplicitate
 Indociles, bellique rudes subfœdere falso
 Tristis amicitia primum socia agmina credunt,
 Mammonæamque fidem pacis sub amore sequuntur.
 Mox faciles ad vincula rapi iuga dura volentes
 Addictis subeunt cervicibus, & nebulonum
 Spirituum iussis seruire ferocibus optant,
 C Ille superuacuis augens patrimonium fundis,
 Finitimisque inhians contempto limite agellis:
 Ducitur in nexu maniciæ, & mille catenis
 Ante triumphales currus post terga reuinctus
 Nec se barbaricis addictum sentit habentis.
 Hic qui ventosa scandit fastigia fame,
 Instaturque cauo pompa popularis honore,
 Qui summum, solidumque bonum putat ambitionis
 Crescere successu, præconum voce trementes
 Examinare reos, miserorum in corpore fasces
 D Frangere, terribiles legum exercere secures:
 In laqueum iam colla dedit, iam compede dura
 Nequitus & pedibus seruilis vincula limat.
 Credite captiui mortales, hostica quos iam
 Damnatos cohibent erga stula, quos famulatu
 Pænarum virtus non intellecta coercet.
 Hæc illa est Babylon, hæc transmigratio nostra
 Gentis, & horribilis victoria principis Assur.
 Carmine luctifico quam deslens Hieremias,
 Orbatam proprijs ululauit ciuibus urbem.
 E Num latet, aut dubium est animas de semine Iacob
 Exilium gentile pati, quas Persica regna
 Captiuas retinent, atque in sua fœdera cogunt?
 Illic natali desuescunt viuere ritu,
 Moribus & patrijs exuta, in barbara iura
 Degenerant, linguamque nouam, vestemque sequuntur,
 Dique profanato discunt sordescere cultu,
 Nutricemque abolent petulantem peccatore Sion.
 Iam patriæ meminisse piget, iam mystica frangunt
 Organa, & externi laudant anathemata regni
 Nonne fuit melius seuum Memphis idæ aule
 Imperium

Imperium tolerasse patres, penitusque sinistris
 Affedisse focus? positos Pharaonis iniqui
 Sub pedibus, limo & paleis seruire paratos,
 Carnis & immodicæ spurco rutamine crudos?
 Quod tantum auxilij per prodigialia signa
 Effudit dominus, populum dum forte rebellem
 Seruat ope immerita, vinculis dum subdita colla
 Soluit, & Aegyptum virga serpente coercet?
 Quid iuuat æquoreum pelago cedente profundum
 Puluere a calcaße via, cum conscia ponti
 Saxa sub ignoto patuerunt prodita calo,
 Aruit & medio sitiens sub gurgite limus?
 Si victor virtute Dei, mediisque tenebras
 Luce columnari scindens exercitus olim,
 Perdidit inuenti vallem botryonis opimam?
 Si nescit versare solum, cui melle perenni
 Gleba fluens niueos permiscet lactea riuos?
 Si domitam Hierichon lituis: atque ære canoro
 Rursus in antiquos patitur consurgere muros?
 Si ripis refluui Jordanis pellitur, & iam
 Deserit ascriptam dimensa in iugera sortem?
 Denique si strictam tantis sudoribus urbem,
 Et quæ nubigenas transcendunt culmina nimbor,
 Defensare nequit: si nescit, quis lapis ille est
 Hostibus obstitens, quod inexpugnabile turris
 Præsidium, quem non fragor hosticus arietis, aut quæ
 Vis impacta quatit, non eris machina nostro
 Arietis insiliens, nec ferrea verbera quassant
 Angulus hic portæ in capite est, hic continet omne
 Saxorum seriem, constructaque limina firmat.
 Quem qui rite suis per propugnacula muris
 Nouerit insertum seque ac sua moenia vallo
 Præcingit triplici, celsa stans eminens arce
 Fretus amore petra, castis & peruigil armis:
 Non illum regina Tyri, non accola magni
 Euphratis Partus rapiet, non decolor Indus,
 Tempora pennatis redimitus nigra sagittis.
 Quin si fulmineos cogens ad bella gigantes
 Allophylus tua castra velit delere tyrannus:
 Tutus eris, nec te firma statione mouebit
 Ipse Charon mundi, numen Marcionis, ipse
 Qui regit aërio vanas sub sole tenebras.
 Nam vanum quicquid sol aspicit, ex elementis
 Cuncta solubilibus, fluxoque creamine constant.
 Fallo, creaturam nisi doctor Apostolus omnem
 Subiectam vanis non sponte laboribus orsus,
 Periuro ingemuit miserans seruire latroni:
 Errat, ait, qui luctamen cum sanguine nobis,
 Et carne, & venis feruentibus, & vitioso
 Felle putat, calidisque animam peccare medullis:
 Non mentem sua membra premunt, nec terre virtus,
 Oppugnat sensus liquidos bello ve laceffit:

Sed cum spiritibus tenebrosis, nocte dieque
 Congredimur, quorum dominatibus humidus iste
 Et pigris densus nebulis obtemperat aër,
 Scilicet hoc medium, cælum inter, & infima terræ,
 Quod patet, ac vacuo nubes suspendit hiatu,
 Frena potestatum variarum sustinet, ac sub
 Principe Belial rectoribus horret iniquis.
 His colluctamur prædonibus, ut sacra nobis
 Oris apostolici testis sententia prodit.
 Nemo habitum naturæ, aut irritamina peccans
 Corporis accuset, facile est frenare rebelles.
 Affectus carnis, nimiosque retundere pulsus
 B Materia fragilis, & viscera victa domare:
 Quippe animus longè præstantior, ut poëe summo
 Ethere demissus, subiectos si velit artus
 Imperio quassare graui, iussisque seueris
 Dedere, regnanti domino vis nulla resistit.
 Maior inest vis illa homini, quæ statile virus
 Ingerit, & tenuem tenui ferit aëre mentem.
 Parthica non aequè ventos transcurrit harundo,
 Cuius ita nullus potis est comprehendere visus,
 C Prepes enim volucris dum pennis transuolat auras,
 Improvisa venit, nec stridor nunciat ante
 Aduen: um lethi, quam pectoris abditâ rumpit,
 Securam rapiens medicato vulnere vitam:
 Sed magis aligera est, magis & medicata sagitta
 Quam iacit umbrosi dominatio lubrica mundi,
 Eludens excussa oculos, calamique volantis
 Præpete transcursu cordis penetrat alia figens.
 Nec segnis natura animæ est, aut tarda cauendi
 Vulneris ignitum quoniam Deus indidit olli
 Ingenium, purum, sapiens, subtile, serenum,
 Nobile, sollicitum, velox, agibile, acutum.
 Factorem modo facta suum veneretur, & ipse
 Militet, ac victum proculcet sobria mundum:
 Nil de pestiferis opibus, vel falsificatis
 Terrarum spolijs stulto oblectamine libans,
 Nec sub fasce iacens alieno, & dedita regno
 Non queat argutas hostis vitare sagittas.
 Sed quid ego omne malum mundi quæ maligni
 Hostis ad inuidiam detorqueo? cum mala nostra
 E Ex nostris concreta animis, genus, & caput, & vim
 Quid sint, quid valeant, sumant de corde parente?
 Ille quidem fomes nostrorum, & causa malorum est.
 Sed tantum turbare potest, aut fallere, quantum
 Nos volumus, qui decrepito suggesta leoni
 Armamenta damus, friget fera futile frendens,
 Humani generis ni per suffragia gliscas.
 Gignimus omne malum proprio de corpore nostrum,
 Ut genuit Dauid, aliis pater optimus, unum
 Crimen Abeßalon tetrum, pater ille, sed unum
 Innocuas inter soboles genuit patricidam,

Ausus in auctorem generis qui stringere ferrum,
Ab pietas signis contraria signa paternis
Egit, & unicus commisit sanguinis arma.
Nostra itidem diros crente propagine natos
Pectora parturiunt, verus qui protinus in nos
Morsibus insuescunt gignentum vivere pennis:
Depopulantur enim nimium fecunda parentum
Viscera & interitu genitales stirpis aluntur.
Progeniem verum ille suam, rex utpote summus,
Atque Dei vates, paritura & virginis auctor,
Tristibus atque pijs variauerat, ut Salomonis
Frater Abessalon misceret crimina iustis
Pignoribus, dulcemque domum turbaret amaris.
Nos dignum Salomone nihil, nos degener implet
Solutus Abessalon lacerans pia viscera ferro
Si licet ex ethicis quicquam presumere, vel si
De phycis exempli aliquid, sic vipera (ut aiunt)
Dentibus emoritur fusa per viscera prolis.
Mater morte sua non sexu fertilis, aut de
Concubitu distenta vterum, sed cum calet igni
Percita foemineo, moriturum obscena maritum
Ore sitit patulo, caput inserit ille trilingue
Coniugis in fauces, atque oscula feruidus intrat,
Insnuans oris coitu genitale venenum.
Nupta voluptatis vi faucia, mordicus haustum
Frangit amatoris blanda inter foedera guttur,
Insususque bibit caro pereunte saliuas.
His pater illecebris consumitur, at genitricem
Clausa necat soboles, nam postquam semine adulto
Incipiunt calidis corpuscula parua latebris
Serpere, motatumque vterum vibrata ferire:
Aestuato interno pietatis crimine mater,
Carnificemque gemit damnati conscia sexus,
Progeniem septi rumpentem obstacula partus.
Nam quia nascendi nullus patet exitus, alius
Fœtibus in lucem nitentibus excruciat
Carpitur, atque viam lacerata per ilia pandit.
Tandem obitu altricis, prodit grex ille dolorum
Ingressum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per scelus exculpens, lambunt natale cadaver
Reptantes catuli, proles dum nascitur orba
Haud experta diem, misera nisi posthuma matri.
Non dispar nostræ conceptus mentis, ab ore
Vipereo infusum sic combibit illa venenum
Coniuge Belidae, sic oscula deuorat haustu,
Interiusque rapit, sic felle libidinis ardens
Impletur vitij, perituro mista marito.
Tunc pregnans lethale genus, concepta maligni
Fert opera ingenij, de semine complicitis hydri,
Quem pennis pensare prius, sua facta necesse est
Corrupto pro stupro animis, proque orbe perempto.
Ipsam porro animam crudelia vulnera carpunt

Mille puerperijs, soboles dum parturit, ex se
A Contra naturam genitas, peccamina crebra
Scilicet, & partos materno funere natos.
Hinc illa est domini iusta obiurgatio Christi:
Nonne pater demon vos increpo peccatores
Concubitu carnis semen sitientis iniquum
Vos genuit? sanctum lector percurre volumen,
Quod loquor inuenies dominum dixisse, profanis
Vera obiectantem mortalibus, ex patre nam vos
Esse deo genitos, pietas ait ipsa probaret,
Ac pietatis opus: pro caca libido, quid hoc est?
B Quod cum se thalamis desponsam mens bona iustis
Nouerit, inque thorum regis nuptura vocetur,
Et regis semper iuuenis, senioque repulsa
Diuinum decus aeterna seruantis in ore:
Malit adulterium, furuo & se munere vilem
Vendat nocticola spurcis complexibus Indi,
Aspernata dei fusam per virginis artus
Progeniem, dulcesque vocans in formice natos?
Sentio quam contra moueat pellacia licem,
Quo dente obnitens spinosa calumnia pugnet,
C Nosque laceffito vocet ad lucramina vero.
Si non vult deus esse malum, cur non vetat inquis,
Nil refert aut or fuerit, factoque malorum,
An ne opera in vitium sceleris pulcherrima verti,
Cum possit prohibere, sinat? quod se velit omnes
Innocuos agere omnipotens, nec sancta voluntas
Degeneret, nec se facto manus inquinat villo.
Condidit ergo malum dominus, quod spectat ab alto,
Et patitur, fierique probat, tanquam ipse crearit,
Ipse creauit enim, quod cum discludere possit
D Non abolet, longoque finit grassariet usu.
Damma aures Pater alme meas, & claude meatus
Obbrutescentis capitis, ne peruia tales
Concipiat flexura sonos: est perdere tanti
Extinctum vitæ officium de parte cerebri,
Immunem modo sese anima, expertemque nefandi
Auditus, felix stolidam conseruet ab aure.
Quis ferat hæc iniecta deo conuitia? qui se
Diuinis meminit præcellere nobilitatum
Muneribus? multa ut taceam, vel sola benignum
E Res probat esse Deum, vetiti quod amore peremptos
Excitat è tumultis homines, regni que per euum
Participes iubet esse sui: qui si forte auctor,
Seruatorque mali, nunquam post damna salutis,
Peccatumque obitus, rediuiuam ferre medelam
Vellet, & amissas opere instaurare secundo.
Labi hominis, seruare dei est: meritis perit iste,
Ille abolet pereuntis opus, meritumque resoluit.
Argumentum ingens, dominum, qui talia præstet,
Nolle malum nec quod post abluat, ante probare.
Inuisione aliquis votis est peccare Tonante?

Cui facile est in corde hominis componere sensus
Quos libeat, fibrasque omnes animare pudicis
Pulsibus, & totum venis infunderè honestum.
Nescis stulte tuæ vim libertatis ab ipso
Formatore datam? nescisque ab origine quanta
Sit concessa tibi famulo super orbe potestas?
Et super ingenio proprio, laxæque soluto
Iure potestatis, liceat cui velle, sequique
Quod placitum, nullique animi subiugere vinclo?
An cum te dominum cunctis quæcunque creat
Præferet, mundumque tuis seruire iuberet
Imperijs: cumque arua, polum, mare, flumina, vêtos
Dederet, arbitrium de te tibi credere auarus
Nollet ut indigno, libertatemque negaret,
Quale erat, electus magni rex orbis ut esset,
Non rex ipse sui, curto sedatus honore?
Nā quis honos domini est, cuius mens libera non est,
Vna sed imposta seruit sententia legi,
Qua laus porro hominis, vel quod meritum, sine certo
Inter utranque viam discrimine viuere iustè:
Non sit sponte bonus, cui non est prompta potestas,
Velle aliud, flexosque animi conuertere sensus.
At qui nec bonus est, nec collaudabilis ille
Qui non sponte bonus: quoniam prohibite coacta
Gloria nulla venit, sordisque in gloria virtus.
Nec tamen est virtus, ni deteriora refutans
Emicet, & meliore viam petat indole rectam.
Vade, ait ipse parens, opifexque, & conditor Adæ,
Vade homo, & afflatu nostri prænobilis oris,
Insubiecte, potens, rerum arbiter, arbiter idem
Et iudex mentis propriæ: mihi subdere soli
Sponte tua, quo sit subiectio & ipsa soluto
Libera iudicio non cogo, nec exigo per vim,
Sed moneo iniustum fugias, iustumque sequaris.
Lux comes est iusti, comes est mors horrida iniqui,
Elige rem vitæ, tuæ virtus temet in euum
Prouehat, æternum tua damnet culpa vicissim,
Præstet & alterutram permissa licentia sortem.
Hac pietate vigens, & tanto munere abundans,
Transit propositum fas, & lethalia prudens
Eligit atque volens, illud magis vitale retur,
Quod prohibente deo persuasit callidus anguis
Persuasit certè hortatu, non impulit acri
Imperio, hoc mulier rea criminis exprobranti,
Respondit domino, suadelis se malefabris
Ille tam, suasse viro: vir & ipse libenter
Consensit, licuit ne hortantem spernere recti
Libertate animi, licuit, nāque & deus ante
Suaserat, ut meliora volens sequeretur, at ille
Spernens consilium sauo plus credidit hosti.
Nunc inter vitæ dominum, mortisque magistrum
Consistit medius, vocat hinc Deus, inde tyrannus

Ambiguum atque suis se motibus alternantem.
A Accipe gestarum monumenta insignia rerum,
Prelusit quibus historia spectabile signum.
Loth fugiens Sodomis ardentibus, omnia secum
Pignora chara domus properabat, sede relicta
Nubibus urbi cremis subducere, sulphure cum iam
Nimbofo ignitus calum subtexeret aër,
Flagrantemque diem crepitans incenderet imber.
Angelus hanc hospes legem præscripserat ollis,
Emissus virtute Dei sub imagine dupla:
Omnis ut è portis iret domus, utque in apertum
Dirigeret constans oculos, nec ponè reflexo
Lumine regnantes per mœnia cerneret ignes.
Nemo memor Sodoma, quæ mudi forma cremadi est
Vt semel è muris gressum promouerit, ore
Post tergum verso, respectet funera rerum.
Loth monitis sapiens obtemperat, at leuis vxor
Mobilitate animi, torsit muliebri retrorsus
Ingenium, Sodomisque suis reuocabilis hæsit.
Traxerat Eua virum dira ad consortia culpa:
Hæc peccans sibi, sola perit, solidata metallo
Diriguit fragili, saxumque liquabile facta.
C Stat mulier sicut steterat prius, omnia seruans,
Caute sigillati longum salis effigata
Et decus, & cultu, frontemque, oculosque, comaque
Et flexam in tergum faciem, paulumque relata
Menta retro, antiquæ monumenta regentia noxa.
Liquitur illa quidem falsis sudoribus vda.
Sed nulla ex fluido plena dispendia formæ
Sentit deliquio, quantumque armenta saporum
Attenuant saxum, tantum lambentibus humor
Sufficit, attritamque cutem per damna reformat.
D Hoc meruit titulo peccatrix femina fisti,
Infirmitate fluidumque animum per lubrica soluens
Consilia, & fragilis iussa ad celestia voti
Propositum contra non commutabile seruat,
Loth ingressus iter, nec mœnia respicit, alto
In cinerem collapsa rogo, populumque perustum,
Et mores populi, tabularia, iura, forumque,
Balnea, propalas, meritoria, templa, theatra,
Et circum cum plebe sua, madidisque popinas.
Quicquid agunt homines Sodomorum, incendia iustis
Ignibus inuoluunt, & Christo iudice damnant.
Hæc fugisse semel satis est, non respicit ultra
Loth noster, fragilis sed coniux respicit, & que
Fugerat, inuerso mutabilis ore remisit,
Atque inter patrias perstat durata fauillas.
En tibi signatum libertatis documentum,
Quod voluit nos scire deus, quodcunque sequendus est,
Sub nostra ditione situm, passimque remissum
Alterutram calcare viam, duo cedere iussi
De Sodomis, alter se proripit, altera mussat,

Ille gradum celerat fugiens, contrā illa renutat:
 Liber utrique animus, sed dispar utrique volūtas
 Diuidit huc illuc rapiens sua quēque libido.
 Talem multa sacris speciem nazat orbita libris.
 Aspice Ruth generis Moabitidis, & simul Orpham
 Illa socrum Noëmin fido comitatur amore,
 Deserit hac aequi thalamis, & lege iugali
 Exuta, Ebreis que thoris, sacris que vacantes,
 Iure fruebantur proprio: sed pristinus Orphe
 Fanorum ritus praputia barbara suavit
 Maile, & semiseri stirpem nutrire Golia.
 Ruth dum per stipulas agresti amburiur aestu,
 Fulcra Boor meruit, castoque assita cubili
 Christigenam fecunda domum, & Davidica regna
 Edidit, atque Deo mortales miscuit oris.
 Sæpe egomet memini fratres geminos ad hiulcum
 Peruenisse simul binium, nut ante iuuenta,
 Et dubitasse diu bifido sub tramite, quodnam
 Esset iter melius, cum dextrum spinea sylua
 Sentibus arctaret, scopulosque semita longè
 Duceret aerium cliuoso margine callem.
 At leuam, nemus umbriferū per amœna vireta
 Ditis ornaret pomis, & lene iacentem
 Planicies daret ampla viam: squallentibus unum
 Conuentum spinis reptasse per ardua saxa,
 Porro alium campo sese indulisse sinistro,
 Illud sideribus caput immiscere propinquis,
 Hunc in canosas subito cecidisse paludes.
 Omnibus una subest natura, sed exitus omnis
 Non vnus peragit placitorum segrege forma.
 Haud secus, ac se olim per sudum lactea forte
 Lapsa columbarum nubes, descendat in aruum
 Ruris frugiferi, laqueos ubi callidus auceps
 Precedit, lenitque illeuit vimina visco,
 Sparsit & insidias siliquis, vel farre doloso.
 Illicunt alias fallentia grana, gulamque
 Innectunt auidam tortā retinacula seta,
 Molle vel implicitas gluten circumligat alas:
 Ast alia, quas nullus amor proleat edendi,
 Gressibus innocuis sterili spaciuntur in herba,
 Suspectamque cauent oculos conuertere ad escam.
 Mox ubi iam celo reuolandum, pars petit ethram
 Libera fideream, plaudens super aera pennis:
 Pars captiua iacet, laceris & saucia plumis
 Pugnat humi, & volucres nequiquā suspicit auras
 Sic animas celi de fontibus unicolores
 Infundit natura solo, sed suauibus istic
 Deminēt illecebris retinentur, & aethera pauca
 Conscendunt reduces, multas viscosus inescat
 Pastus & ad superas percurrere non sinit auras.
 Prescius inde pater liuentia tartara plumbo
 Incendit liquido, piceasque bitumine fossas

Infernalis aqua, furuo suffodit auerno,
 Et Phlegethonte sub gurgie sanxit edaces
 Perpetuis scelerum pœnis inolescere vermes.
 Norat enim flatu ex proprio vegetamen inesse
 Corporibus nostris, animamque ex ore perenni
 Formatam non posse mori, non posse vicissim
 Polius am vitis rursum ad conuexa reuerti,
 Mersandam penitus puteo feruentis abyssi,
 Vermibus, & flammis, & discruciatibus, auum
 Immortale dedit, senio ne pœna periret
 Non pereunte anima: carpunt tormenta, fouētque
 Materiem sine fine datam, mors deserit ipsa
 Æternos gemitus, & flentes viuere cogit.
 At diuersa procul regionibus in paradisi
 Premia constituit, maiestas gnara futuri
 Spiritibus puris, & ab omni labe remotis,
 Quisque Gomorrhœas non respexere ruinas.
 Aueris sed rite oculis, post terga tenebras
 Liquerunt miseri properanda pericula mundi,
 Ac primūm facili referuntur ad astra volatu:
 Vnde fluens anima structum vegetauerat Adam.
 Nam quia naturam tenuem declinā vitæ
 Pondera non reprimunt, nec tardat ferrea compes:
 Concretum celeri relegens secat aera lapsu
 Exuperatque polum feruens scintilla remensum,
 Carcereos exosa situs, quibus haerat exul.
 Tunc postliminio redeuntem, suscipit alto
 Cana fides gremio, tenerisque oblectat alumnam
 Delitiis, multos post diuersoria carnis
 Ore renarrantem querulo quos passa labores.
 Illic purpureo latus exporreēt cubili,
 Floribus æternis spirantes libat odores,
 Ambrosiumque bibit roseo de gramine rorem.
 Ast alia quas dira lues, errorque malignus
 Immergit tenebris, castoque absedit auerno:
 Haud impune piis, ab, semet abesse fatentur
 Conciliis, meritas ferre & per secula pœnas.
 Quis patris antiqui aut ægri reuerentis abyssi
 Exclusis, mundi que bonis cum morte potitis
 Ditis, & longo fumantibus intervallo,
 Fluminique, & toros cali sitientibus imbres
 Implorata, negat digitum insertare palato,
 Flammarumque apices humenti extinguere tactu.
 Nec mirere locis longè distantibus inier
 Damnatas iustasque animas concurrere visus
 Conspicuos, meritasque vices per magna notari
 Intervalla, polus medio que diuidit orbe.
 Errat quisque animas nostrorum sine oculorum
 Æstimat, inuoluit vitreo quis lucida palla
 Obice, quis speculum concreta coagula texunt,
 Impediuntque vagas obducto humore fenestras.
 Numne animarum oculis denso vegetamine gutta
 Voluuntur

Voluuntur teretes: aut palpebralibus extra
 Horrescunt setis, ciliove umbrante teguntur,
 Illis viua acies, nec pupula parua, sed ignis
 Traietor nebula, casti & penetrator operi est.
 Nil ferrugineum solidumve tuentibus obstat,
 Nocturna cedunt nebula, migrantia cedunt
 Nubila, pretemi cedit teres aera mundi.
 Nec tantum aërios visu transmittit hiatus
 Spiritus, oppositos sed transit lumine montes,
 Oceani fines, atque vltima littora Thyles
 Trans adiit, volucresque oculos in tartara mittit.
 Nostris nempe omnes pereunt sub nocte colores
 Visibus, & cæco delentur tempore forma.
 Nunquid & exute membris ac viscere, perdunt
 Agnitione notas rerum, vel gressibus errant?
 Vna animas semper facies habet, & color vnus
 Aëris, ut cuique est meritorum summa, sinistri
 Seu dextri, alienas nec commutabile tempus
 Conuertit variatque vices, longū atque perēne est
 Quicquid id est, vnus voluit sua sacula cur sus,
 Expertos dubitas animas percurrere visus?
 Abdita corporeis oculis, cum sæpe quietis
 Rore soporatis, cernat mens viuare motos
 Distantesque locos, aciem per rura, per astra,
 Per maria intendens, nec enim se segregat ipsa
 Ante abitum viuus ex artubus, aut fugit exul
 Sanguinis & carnis penetralia, seque medullis
 Exiit, obductamve abigit de pectore vitam:
 Viscera sed sede manens, speculatur acutis
 Omnia luminibus, & quā circumtulit acrem
 Nature leuis intuitum, nullo obice rerum
 Disclusa, ante oculos subiectum prospicit orbem,
 Atque orbis sub mole situm sordens elementum.
 Obiacet interea tellus, nec visibus obstat,
 Quin si stelligerum vultus conuertat ad axem,
 Nil intercurrentis obtutibus, impedit ignem
 Peruigilis anima, quamuis densato grauentur
 Nubila, & opposito nigrescat vellere calum.
 Sic arcana videt tacitis cooperta figuris,
 Corporeus Ioannes adhuc, nec carne solutus,
 Munere sed somni, paulisper carne sequestra
 Liber ad intuitum, sensuque, oculisque peragrans,
 Ordine dispositos venturis solibus annos,
 Procinctum videt angelicum, iam iamque cremadi
 Orbis in excidium, raucos & percipit aere
 Mugitus, grauium mundi sub sine turbarum.
 Hac ille ante obitum, membrorum carcere septus
 Secedente anima, non discedente videbat.
 Nonne magis flatus sine corpore cuncta no: abit,
 Corporis inuolucris tumulo frigente repostis?
 Certa fides, rabidos sub tetra nocte caminos,

Qui pollutam animam per secula longa perenni
 Igne cōquunt, oculis longum per inane remotis
 Pauperis expositos, nec secius aurea dona
 Iustorum dirimente chao, rutilasque coronas
 Eminus ostendi pœnarum carcere mersis.
 Hinc paradiscola post vlcera dira beato
 Proditur, infelix ululans in peste reatus
 Spiritus, inque vicem meritorum mutua cernunt.

PRVDENTII

preces.

O deæ cunctiparens, anima dator, o deæ Christe,
 Cuius ab ore Deus substitit spiritus vnus:
 Te moderante regor, te vitam principe duco,
 Iudice te pallens trepido, te iudice eodem
 Spem capio, fore quicquid ago, veniabile apud te,
 Quamlibet indignum venia faciāque loquar que.
 Confiteor, dimitte libens, & parce facenti:
 Omne malum merui, sed tu bonus arbiter aufer
 Quod merui, meliora fauens largire precanti,
 Dona anima quandoque mea, cum corporis huius
 Liquerit hospitium, neruis, cute, sanguine, felle,
 Ossibus extructum, corrupta quiddam incolā luxu
 Heu nimium complexa fouet, cum flebilis hora
 Clauserit hos orbis, & conclamata iacebit
 Materies, oculisque suis mens nuda fruetur:
 Ne cernat truculentum aliquem de gente latronum,
 Immitem, rabidum, vultuque, & voce minaci
 Terribilem, qui me maculosum aspergine morum
 In preceptis ut Prado trahat, nigrisque ruentem
 Immergat specubus, cuncta exacturus adūque
 Quadrantem minimum, damnose debita vitæ.
 Multa in thesauris patris est habitatio Christe,
 Disparibus discretā locis: non posco beata
 In regione domum, sint illic casta virorum
 Agmina, puluereum que dedignantia censum
 Diuitias petiere tuas: sit flore perenni
 Candida virginitas, animum castrata recisum:
 At mihi tartarei satis est si nulla ministri
 Occurrat facies, auida nec flamma gehennæ
 Deuoret hanc animam, mersam fornacibus imis.
 Esto, cauernoso quia sic pro labe necesse est
 Corporea, tristis me sorbeat ignis auerno:
 Saltem mitificos incendia lenta vapores
 Exhalent, estūque calor languente tepescat:
 Lux immensa alios, & tempora vincta coronis
 Glorificent, me pœna leuis clementer adurat.

AVRELII PRVDENTII CON-

tra Symmachum urbi prefectum in librum
 primum Prefatio.

Carminis genus, quale istud, Inuentor rutili
dux bone luminis.

Aulus prece Dei, qui sera gentium
Primus corda sacro perdomuit stilo,
Christum per populos ritibus asperis
Immanes, placido dogmate seminans:
Immansuetas suas ut ceremonias
Gens pagana Deo sperneret agnito.
Actus turbibus forte nigerrimis
Hibernum pelagus iam ræe debili,
Et vim nauis fragi pertulerat noti.
Sed cum cerulei prælia gurgitis
Iussisset domini dextra quiescere:
Ad portum fluitans cymba relabitur,
Exponitque solo littoris vuidi
Contractos p'uisio frigore remiges,
Tunc de litoreis sapibus algidi
Arenam propere brachia palmitum
Conuolant, rapidos unde focos struant,
Fasces quisque suum congerit ignibus,
Expectans calidi luxuriam rogi.
Paulus, dum fragiles cogere surculos
Et densare uoci congeriem studet,
Incautam cumulis inseruit manum,
Torpebat glacie pigra ubi vipera,
Sarmentis laqueos corporis implicans:
Quæ postquam intepuit somite fumeo,
Laxauitque ferox colla rigentia,
Iam flecti facilis, reitulis ad manum
Vibrato capite specula denitum.
Herentem digiti vulnere mordicus,
Pendentemque gerens Paulus inhorruit.
Exclamant alij, quod cute liuida
Virus morti ferum serpere crederent.
At non intrepidum terret Apostolum
Tristis tam subiti forma periculi,
Attollens oculos sidera suspicit,
Christum sub tacito pectore murmurans,
Excussimque procul decutit aspidem.
Abiectus coluber verberat æera,
Atque oris patuli soluit acumina.
Mox omnis sanies deserit, & dolor,
Ceu nullo laceram vulnere dexteram,
Siccatusque perit vipereus liquor.
Hydrum precipitem dum rotat impetus,
Arsurum mediis intulit ignibus.
Sic nunc post hiemem, vimque trucis freti,
Quo iactata ratis tunc sapientia est,
Cum sub sacricolis territa regibus,
Vix panko poterat currere carbaso,
Afflictosque suos turbine seculi

Veblarat, rapidis fluctibus innatans.
A Morsum vulnificum lex pia pertulit:
Occultabat enim se prius abditum
Virus, nec grauidum protulerat caput.
Contentum inuolucris atque cubilibus,
Subter quo premeret clausa silentia.
Sed dum forte latens impietas riget,
Dextram iustitie pigra momorderat,
Succensit stomacho fellis inestans.
Heu quam catholicam nil propè profuit
Puppim nasse sacri remigio stili.
B Quem Paulus variis gentibus edidit,
Vix poru placido tuta quieuerat
Victrix, edomitæ mille furoribus.
Vix astricta suis iam retinaculis
Vectores stabili condiderat solo,
Erumpit subito triste periculum.

Nam dum præcalidos igniculos sibi
Soluentis adolent, & senio, & gelu:
Dum virgas steriles atque superfluas
Flammis de fidei palmitæ concremant,
Ut concreta vagis vinea crinibus
Siluosi illuuiem poneret idoli,
Palpauit nimis perniciem tepor,
Spes insueta subit, serpere flexibus,
Et vibrare sagax eloquij caput.
Sed dextra impatiens vulnere, irritos
Oris rhetorici depulit halitus,
Effusum ingenij virus inaniter,
Summa Christicolis in cate substitit.

Saluator generis Romulei precor,
Qui cunctis veniam das pereuntibus,
D Qui nullum statuis non operis tui
Mortalem, facili quem releues manu,
Huius, si potis est, iam miserescito,
Præruptam in foueam precipitis viri:
Spirat sacrilegis flauibus incius,
Errorisque suos indocilis fouet.
Obtestor iubeas, ne citus impetus
Arsurum mediis inferat ignibus.

AVRELI PRVDENTII CLE-
mentis aduersus Symmachum.

Liber primus.

B Credebam vitis ægram gentilibus urbem
Iam satis antiqui pepulisse pericula morbi,
Nec quicquam restare mali, postquam medicina
Principis immodicos sedarat in arce dolores,
Sed quoniam renouata lues turbare salutem
Tentat Romulidam, patris imploranda medela est,
Ne sinat antiquo Romam squallere veterno,
Nec te togas procerum, fumoque & sanguine tingi.

Inchyus

Inchyus ergo parens patriæ, moderator & orbis,
Nil legit, prohibendo vagas ne pristinus error
Crederet esse Deum nigrante sub ære formas,
Aut elementorum naturam, quæ patris ars est
Omnigeni, summa pro maiestate sacraret:
Vir solus, cui cura fuit, ne publica morum
Plaga, cicatricem summa leuiter cute clausam
Duceret, & latebram tabentis vulnere altè
Impressam, penitusque pueri de pure peresam,
Junctæ superficies medico fallente foueret.
Sed studuit quo pars hominis generosior intus
Viuere, atque animam lethali peste piatam,
Nosset ab interno tutam seruare veneno.
Illa tyrannorum fuerat medicina, videre
Qui status ante oculos presentibus, ac perituris
Competere rebus, nec curam adhibere futuris.
Heu malè de populo meriti, malè patribus ipsis
Blanditi, quos precipites in tartara mergi
Cum Ioue sinuerunt, multa, & cum plebe deorum.
Ast hic imperium protendit latius auro
Posteriore, suis cupiens sancire salutem:
Nimirum pulchre quidam doctissimus, esset
Publica res, inquit, tunc fortunata satis, si
Vel reges saperent, vel regnarent sapientes.
Est ne ille è numero paucorum, qui diadema
Sortiti, ætheria coluerunt dogna sophiæ?
Contigit ecce hominum generi, gentique togatæ
Dux sapiens: felix nostræ res publica Romæ
Iustitia regnante viget, parete magistro
Sceptra gubernanti, monet, ut teterimus error,
Utque superstitio veterum procul absit auorum,
Nec putet esse Deum, nisi qui super omnia summus
Emineat, magnique immensa creauerit orbis.

De Saturno.

Num melius Saturnus auos rexisset Latinos
Creditur? editis qui talibus informauit
Agrestes animos, & barbaræ corda virorum?
Sum Deus, aduenio fugiens, præbe te latebras,
Occultate semem, nati feritate tyranni
Deiectum solio: placet hic fugitiuus & exul,
Ut lateam, genti atque loco Latium dabo nomen.
Vitibus incuruum, si qua est ea cura, putandis
Procurdam chalybem, nec non & moxna vestri
Fluminis in ripa statuum Saturnia vobis.
Vos nemus, apposidæque meo sub honore sacrantes,
Sum quia nam celo genitus celebrabitis aras.
Inde Deos, quorum patria spectata sepulchra
Scimus, in ære hebetes informauere minores,
Aduena quos profugus gignens, & equina libido
Intulit Italie, Thuscus namque ille puellis
Primus adhinnuit simulacra numine mæchus.

De Ioue.

Mox patre deterior siluosi habitator Olympi
A Iuppiter, incestas spurcauit labe Lacenas,
Nunc boue subuectam rapiens ad crimen amatam,
Nunc tenera pluma leuior, blandisque susurros
In morem, recinens suauem, immorientis oloræ,
Capta quibus volucrum virguncula ferret amore
Nunc soribus surdis, sera quas, vel pessulus arctis
Firmarat cuneis, per te tum diues amator
Imbricibus ruptis, undantis de super auri
Infundens pluuiam gremio, excipientis amice.
Armigero modò sordidulam curante rapinam,
B Compressu immundo miserum afficiens catamitum
Pellice iam puero magis indignante sorore.
Hac causa est & origo mali, quod secula vetusto
Hospite regnante, crudus stupor aurea finxit,
Quodque nouo ingenio versutus Iuppiter, ætus
Multiplices, variisque dolos texebat, ut illum,
Vertere cum vellet pellem faciemque putarent
Esse bouem, prædari Aquilæ, concumbere Cycnum,
Et nummos fieri, & gremium penetrare puellæ.
Nam quid rusticitas non crederet indomitum
C Stulta virum, pecudes inter ritibusque ferinos?
Dedere sueta animum, diua rationis egenum,
In quancunque fidem nebulonis callida traxit
Nequitia, infelix facilem gens præbuit aurem.

De Mercurio.

Succesit Iouis imperio corruptior ætas,
Quæ docuit rigidos vitis seruire colonos,
Expertes furandi homines hac imbuat arte
Mercurius, Maia genitus: nunc magnus habetur
Ille Deus, cuius dedit experientia fures:
D Nec non Thessalica doctissimus ille magis
Traditur extinctas sumpta moderamine virge
In lucem reuocasse animas, Cocytia lethi
Iura resignasse, sursum reuolantibus umbris.
Ast alias damnasse ne ci, penitusque latenti
Immersisse chaos, facit hoc ad vtrunque peritus
Ut fuerit, geminoque amarit crimine vitam:
Murmure nam magico tenues excire figuras,
Atque sepulchrales scite incantare fauillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia nouit.
Artificem scelerum simplex mirata vetustas
E Supra hominem coluit, simulans per nubila ferri,
Aligerisque leues pedibus transcurrere ventos.

De Priapo.

Ecce Deum in numero formatum & æneus astat
Graius homo, augustaque Numæ presulget in arce.
Strenuus exculti dominus, quondam fuit agri,
Hortorumque opibus memorabilis, hic tamen idem
Scortator nimis, multaque libidine suctus
Ruricolæ vexare lupas, interque salicta,
Et densas sapes obscæna cubilia mire:

De cultu Elementorum sub alijs
nominibus.

Quicquid humus, pelagus, caelum mirabile gignit
Id duxere Deos: colles, freta, flumina, flammam,
Hæc sibi per varias formata elementa figuras
Constituere patres, hominumque vocabula mutis
Scripserunt statuis, vel Neptunum vocitantes
Oceanum, vel Cyaneas caua flumina Nymphas,
Vel filias Dryadas, vel deuiatura Napeas.
Ipse ignis, nostrum factus qui seruit ad usum,
Vulcanus prohibetur, & in virtute superna
Fingitur, ac delubra Deus, & nomine, & ore
Assimulatus habet, nec non regnare caminis
Fertur, & Æolia summus faber esse sub Ætna.

De cultu Solis, quem credunt
Apollinem.

Est qui conspicuis superos quæsiuit in astris,
Ausus habere Deum Solem, cui tramite certo
Conditio imposta est, vigilem tolerare laborem,
Visibus obiectum mortalibus, orbe ro. undo
Precipitem, teretique globo per inane volantem,
Et quod nemo negat, mundo caloque minorem.
Arca maior enim, quam qui percurrit in illa,
Et longè campi spacium diffusus, in quo
Emicat, ac volucris feruens rota voluitur axe.
Quamuis nonnullis placeat, terram breuiorem
Dicere circui, u. quam sit pulcherrimus ille
Circulus, & flammam immensæ sideris, ultra
Telluris nominam, porrecto extendere gyro,
Numne etiam cali minor, & contractior orbis?
Cuius planiciem longo transmittere tractu
Circinus excurrrens meta interiore laborat,
Ille Deus verus, quo non est grandior ulla
Materies qui sine caret, qui præsidet omni
Naturæ, qui cuncta simul concludit, & implet.
Solem certa tenet regio, plaga certa coerces,
Temporibus variis distinguitur, aut subit ortu,
Aut ruit occasu, latet aut sub nocte recurrens,
Nec torquere facem potis est ad signa trionum,
Orbe nec obliquo portas aquilonis adire,
Nec solitum conuersus iter reuocare retrorsum.
Hic erit ergo Deus præscriptis lege sub una
Deditus officiis, libertas laxior ipsi
Concessa est homini, formam cui flectere vite,
Atque voluntatis licitum est, seu tramite dextro
Scandere, seu lauo malit decurrere campo,
Sumere seu requiem, seu continuare laborem,
Seu parere Deo, siue in contraria verti.
Istâ ministranti regimen solenne dierum,
Haudquaquam soli datur à factore potestas:
Sed famulus subiectus agit, quodcunque necesse est.
Hoc sidus, currum rapidæque agitare quadrigas

Commenti, & capitis radios & verbera dextra,
Et frenos, phaleræque & equorum pectora anihela
Aeris inaurati, vel marmoris, aut orichalci,
Iusserunt nitido fulgere polita metallo.
Post trabecæ, & eburnæ aquilam, sellamque curule,
Cernuæque ora senex barbatus, & oscula figit
Cruribus amipedum, si fas est credere, equorum,
Immotæque rotas, & flecti nescia lora,
Aut ornat redimita rosis, aut thure vaporat.

De cultu Lunæ, quam & Dia-
nam credunt.

Hoc tamè utcumque est tolerabile, quid, quod &
Dât tibi Roma Deos, inferni gurgitis Umbra, (istos
Eumenidum domina Stygio caput exerit antro,
Rapta ad tartarei thalamum Proserpina regia.
Et si quando suos dignatur adire Quirites,
Placatur vacca sterilis ceruice resecta,
Et regnare simul caloque, heræoque putatur.
Nunc bigas frenare boues, nunc seu Sororum
Agmina vipereo superis immittere flagro.
Nunc etiam volucres caprearum in terga sagittas
C Spargere, terque suas eadem & a iare figuras.
Denique cum Luna est, sub iustri splendet amictu:
Cum succintha iacit calamos, Latonia virgo est:
Cum submixta sedet folio, Plutonia coniunx,
Imperitat Furis, & dicitur iura Megera.
Si verum queris, Trivia sub nomine demon
Tartareus colitur, qui te modo rapiat ad æthram,
Sideroque Deum venerandum suadet in astro.
Per silvas modò morti feri discurrere mundi,
Errorisque sequi subigit, nemorumque putare
D Esse deam, que corda hominum pavitantia figat,
Que que feras perimat lethali vulnere mentes,
Depressos modò subter humum formidine sensus
Obruit, implorent ut numina lucis egena,
Seque potestati committant noctia operæ.

De victimis Ditis & Charontis
in theatris.

Respice terrifici scelerata sacraria Ditis,
Cui cadit infauista fufus gladiator arena.
Heu male lustrata Phlegætontia victima Roma.
Nam quid vafani sibi vult ars impia ludi,
Quid mortes iuueni, quid sanguine pasta voluptas
E Quid puluis cauea semper funebris, & illa
Amphitheatralis spectacula tristia pompe,
Nempè Charon, iugulis miserorum se duce dignas
Accipit inferias, placatus crimine sacro.
Hæc sunt delicia Iouis infernalis, in istis
Arbiter obscuri placidus requiescit auerni.
Nonne pudet regem, populis sceptrisque potentem
Talia pro patria censere litanda salute
Religionis opem subtermis poscere ab antris,
Euocat

Euocat heu pænis tenebrosa ex sede ministrum
Interitus, speciosa hominum cui funera soluat.
Incassum arguere iam Taurica sacra solemus:
Funditur humanus laterali in munere sanguis,
Confessusque ille spectantum soluit ad aram
Plutonis fera vota sui: quid sanctius ara,
Quæ bibit egestum per mystica tela cruorem?
An ne fides dubia est tibi, sub caligine cæca
Esse Deum, quem tu tacitis rimeris in umbris?
Ecce duos Manes cur inficiaris haberi,
Ipsa patrû monumenta probant, diis Manibus illic
Marmora selecta lego quæcunque Latina vetustos
Custodit cineres, densisque Salaria bustis.

Ad urbem Romam.

Dic quibus huc scribis titulum, nisi quod truci orci
Imperium, vera ceu maiestatis adoras,
En quibus implicita squallebat regia summi
Imperij, tractus maio. um ab origine sacris.
Cum princeps gemini bis victor cæde tyranni
Pulchra triumphali respexit moenia vultu,
Nubibus obsessam nigrantibus aspicit urbem,
Noctis obumbrata caligine, turbidus aër
Arcebat liquidum septena ex arce serenum.

Ingemuit miserans, & sic ait, exue tristes
Fida parens habitus, equidem prædiunte cultu
Illustrata cluis, spoliisque insigne superbis
Attollis caput, & multo circumfluis auro.
Sed nebulis propter volitantibus, obsitus alti
Verticis horret apex, ipsas quoque liuida gemmas
Lux hebetat, spissisque dies, & fumus ob ora
Suffusus, rutilum frontis diadema retundit.
Obscuras video tibi circumferrier umbras,
Ceruleæque animas, atque idola nigra volare.
Censeo sublimem tollas super aëra vultum,
Sub pedibusque tuis nimiosa elementa relinquant,
Omne quod ex mundo est, tibi subiacet, hoc Deus ipse
Constituit, cuius nunc dominarius, & orbi
Imperitas, & cuncta potens mortalia calcas.
Non decet, ut submissa oculos Regina caducum
Contemplerè solum, maiestatemque requiras,
Circa humiles rerum partes, quibus ipsa superstas.
Non patiar, veteres teneas ut me duce nugæ,
Ut cariosorum venereris monstra Deorum.
Si lapis est, senio dissoluitur, aut crepat tætu
Percussus tenui: mollis si bractea gypsum
Texerit, infido rarefcit glutine sensim.
Si formam statua lamnis commisit ahenis
Lima terrenis, aut in partem caua membra grauato
Pondere curuantur, scabra aut erugo peresam
Conficit effigiem, crebroque foramine rumpit.
Nec tibi terra Deus, cali nec sit Deus astrum,
Nec Deus oceanus, nec vis qua subter operta est,

Infernis triste ob meritum damnata tenebris:
A Sed nec virtutes hominum Deus, aut animarum,
Spirituum ve, vagæ tenui sub imagine forme.
Absit ut umbra Deus tibi sit, genius ve locus ve,
Aut Deus aërias volitans phantasma per auras.
Sint hæc Barbaricis gentilia numina pagis,
Quos penes, omne sacrum est, quicquid formido tremè
Suaferit, horribicos quos prodigialia cogunt (dum
Credere monstra Deos, quos sanguinolentus edendi
Mos iuvat, ut pinguis lupo lamietur in aliò
Victima: visceribus multa inter vina vorandis.
At te, quæ domitis leges ac iura dedisti
Gentibus, instituens magnus, quæ tenditur orbis,
Armorum morumque feros mansuescere ritus,
Indignum miserum est, in religione tenenda
Id sapere, immanes populi de more ferino.
Quod sapiunt, nullaque rudes ratione sequuntur.
Seu nos procinctus maneat, seu pace quietas
Dicemus leges, seu debellata duorum
Colla tyrannorum media calcemus in urbe.
Agroscais Regina libens mea signa necesse est,
In quibus effigies crucis, aut gemmata resurgat,
C Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.

Crucis potentia.

Hoc signo inuictus transmissis Alpibus vlior
Seruitium soluit miserabile Constantinus.
Cum te pestifera premeret Maxentius aula,
Lucebas longo damnatos carcere centum,
Vt scis ipsa, patres, aut sponsus foedera pactæ
Intercepta gemens, diroque satellite rapta,
Immersus tenebris, dura inter vincula luebat.
Aut si nupta thorum regis conscendere iussa,
Ceperat impium domini oblectare furorem,
D Morte maritalis dabat indignatio pœnas.
Plena puellarum patrumque ergastula scui
Principis: abducta genitor si virgine missans
Tristius ingemuit, non ille impune dolorem
Prodidit, aut confessa nimis suspiria traxit.
Vim libertatis nimie, patrumque dolorem.
Testis Christicolæ ducis aduentantis ad urbem
Moluius, exceptum Tiberina in stagna tyrannum
Præcipitans, qui nam vittricia viderit arma
Maiestate regi, quod signum dextera vindex
Prætulit, quali radiarint stemmate pila.
Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum, clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux: addita cristis
Ipse senatorum meminit clarissimus ordo,
Qui tunc concreto processit erine, catenis
Squallens carcereis, aut nexus compede vasta,
Complexusque pedes victoris, ad inclita stendo,
Procubuit vexilla insons: tunc ille senatus

Militia ultricis titulum, Christi que verendum
Nomen adoravit, quod collucebat in armis.
Ergo caue egregium caput orbis, inania posthac
Prodigia, esse Deos solito tibi fingere cultu,
Atque experta Dei virtutem spernere veri.
Deponas iam festa velim puerilia, ritus
Ridiculos, tantoque indigna sacraria regno.
Marmora tabenti respersine tincta lauate,
O proceres, liceat statuas consistere puras
Artificum magnorum opera, hæc pulcherrima nostræ
Ornamenta cluunt patria, nec decolor usus
In vitium versa monumenta coimquinet artis.
Talibus edictis urbs informata refugit
Errores, veres, & turbida ab ore vieto
Nubila discussit, iam nobilitate parata
Æternas tentare vias, Christumque vocantem
Magnanimo ductore sequi, & spem mittere in aui.
Tunc primum senio docilis, sua secula Roma
Erubuit, pudet exacti iam temporis, odit
Præteritos fœdis cum religionibus annos.
Mox ubi contiguos fossis muralibus agros
Sanguine iustorum inno:uo maduisse recordans,
Invidiosa videt tumorum millia circum
Tristis iudicij mage pœnitet, ac ditionis
Effremis, nimiaque sacris pro turpibus iræ.
Compensare cupit teterrima vulnere læse
Iustitiæ, sero obsequio, veniaque petenda,
Ne tanto imperio maneat pietate repulsa,
Crimen sevitæ, monstrata piacula quaerit,
Inque fidem Christi pleno transfertur amore.
Laurea victoris Marij minus utilis urbi,
Cum traheret Numidâ populo plaudete Iugurtham
Nec tantum Arpinas consul tibi Roma medela
Contulit, extincto iusta inter vincula Cethego:
Quantum præcipuus nostro sub tempore princeps
Prospexit trilit que homi multos Catilinas
Ille domo pepulit, non seua incendia tectis,
Aut fidas patribus, sed tartara nigrâ animabus,
Internoque hominum stravit tormenta parantes.
Errabant hostes per templa, per atria passim,
Romanumque forum, & Capitolia celsa tenebant,
Qui coniuratas ipsa ad vitalia plebis
Moliti insidias, intrus serpente veneno
Consuperant, tacitis pestem miscere medullis.
Ergo triumphator latitanti ex hoste togatus,
Clara trophæa refert sine sanguine, remque Quirini
Assuecit supero pollere in secula regno.
Denique nec metas statuit, nec tempora ponit,
Imperium sine fine docet, ne Romula virtus
Iam sit anus, norit ne gloria parta senectam.
Senatus ad Christum conuersio.

Exultare patres videas, pulcherrima mundi
Lumina, conciliumque senum gestire (a. onum
Candidiore toga, niuem pietatis amictum
Sumere, & exuias deponere pontificales.
Jâmque ruit, paucis Tarpeia in rupe relicta
Ad sincera virum penetralia Nazæreorum,
Atque ad Apostolicos Euandria curia fontes,
Æneadum soboles, & pignora clara proborum.
Fertur enim ante alios generosus Anitius, urbis
Illustrasse caput, sic se Roma in clytâ iactat.
Quin & Olubriaci generis que & nominis hæres,
Adiectus fastis, palmata insignis ab olla,
Martyris ante fores Bruti submittere fasces
Ambit, & Ausoniam Christo inclinare securim.
Non Paulinorum, non Bassorum dubitavit
Prompta fides dare se Christo, stirpemque superbam
Gentis patriciæ veniuro attollere secto.
Iam quid plebicolas percurram carmine, Gracchos
Iure potestatis fultos, & in arce senatus
Præcipuos, simulachra Deum iussisse reuelli?
Cumque suis pariter licitoribus omnipotenti
Suppliciter Christo se consecrassent regendos?
Sexcentas numerare domos de sanguine prisco
Nobilium licet, ad Christi signacula versas,
Turpis ab idolij vasto emeruisse profundo,
Si persona aliqua est, aut se status urbis, in his est:
Si formam patriæ facit excellentior ordo:
Hi faciunt, iuncta est quoties sententia plebis,
Atque unum sapiunt plures, simul ac potiores.
Respice ad illustrem, lux est ubi publica, cellam,
Vix pauca inuenies gentilibus obstita nugis
Ingenua, obrritos agre retinentia cultus,
Et quibus exactas placeat seruare tenebras,
Splendentemque die medio non cernere solem.

Plebis ad Christum
conuersio.

Post hinc ad populû conuertere oculos, quoniam pars est
Que Iouis insectam sœcie non despuit aram?
Omnis qui celsa scandit canacula vulgus
Quique terit silicem variis discursibus atram.
Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis:
Aut Vaticano tumultum sub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obfes,
Catibus aut magnis Lateranas currit ad ades,
Vnde sacrum referat regali chrismate signum.
Et dubitamus adhuc Romam tibi Christe dicatam
In leges transfisse tuas, omnique volentem
Cum populo, & summis cum cinibus, ardua magni
Jâm super astra poli, terrenum extendere regnum,
Nec moueor, quod pars hominû rarissima, clausos
Non aperit sub luce oculos, & gressibus errat.

Quamlibet

Quamlibet illustres meritis, & sanguine clari,
Præmia virtutum, titulis, & honoribus aucti.
Ardua rettulerunt fastorumque arce potiti
Annales proprio signarint nomine chartas,
Atque inter veteres cera numerentur & ære:
Attamen in paucis iam deficiente caterua,
Nec persona sua est Patria, nec curia constat,
Et quodcunque fouet studij priuata voluntas,
Ac iam rara tenet, sed publica vota reclamant,
Dissensu celebri trepidum damnantia murmur.
Sic consulta Patrum subsistere conscriptorum,
Non aliter licitum prisco sub tempore, quam si
Tercentum sensisse senes legerentur in unum.
Seruemus leges patrias, infirma minoris
Vox cedat numeri, paruæque in parte fletat.

Ad Symmachum.

Aspice quàm pleno sub sellia nostra senatu
Decernant infame Iouis puluinar, & omne
Idolium, longe purgata ex urbe fugandum:
Quæ vocat egregij sententia principis, illuc
Libera cum pedibus, tum corde frequentia transit.
Nec locus inuidiæ est, nullum vis aspera terret,
Ante oculos, sic velle patet, cunctique probatum
Non iussim, sola capti ratione sequuntur.
Denique pro meritis terrestribus aqua rependens
Munera sacricolis, summos impertit honores
Dux bonus, & certare sinit cum laude suorum:
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet: quoniam caelestia nunquam
Terrenis solitum per iter gradientibus obstant.
Ipse magistratum tibi consulis, ipse tribunal
Contulit, auratumque toga donauit amictum,
Cuius religio tibi displicet: ô pereuntum
Assertor diuû, solus qui restitucndos
Vulcani, Martisque dolos, Pænerisque peroras,
Saturnique senis lapides, Phœbique furores,
Iliacæ matris Megalesiæ, Bacchicæ Nisi,
Isidis amissum semper plangentis Olym
Mimicâ, ridendâque suis solennia caluis,
Et quascunque solent Capitolia claudere laruas.
O linguam miro verborum fonte fluentem,
Romani decus eloquij, cui cedat & ipse
Tullius, has fundit diues facundia gemmas.
Os dignum æterno tinctum quod fulgeat auro,
Si mallet laudare Deum: cui sordida monstra
Prætulit, & liquidam temeravit crimine vocem.
Haud aliter, quàm si rastrois qui tentet eburnis
Canosum versare solum, limoque madentes
Excolere aureolis si forte ligonibus vluas.
Splendorem dentis nitidi serobis inquinat atra,
Et preciosa acies, squallenti sordet in aruo.
Non vereor, ne me nimum confidere quisquam

Tom. 8.

Arguat, ingenique putet luctamen inire.
Sum memor ipse mei, satis & mea friuola nomi:
Non ausim conferre pedem, nec spicula tantæ
Indocilis sandi coniecta laceffere lingua.
Illasus maneat liber, excellensque volumen
Obtineat partam dicendi fulmine famam:
Sed liceat tectum seruare à vulnere pectus.
Oppositæque volans iaculum depellere parma.
Nam si nostra fides secto iam tua quieto,
Viribus infestis, hostilique arte petitæ est:
Cur mihi fas non sit, lateris sinuamine flexi
Ludere ventosas iactu pereunte sagittas?
Sed iam tempus, iter longi cōhibere libelli,
Ne tractum sine fine ferat fastidia carmen.

AVRELII PRUDENTII CONTRA
Symmachum urbi præfectum, in librum
secundum Præfatio.

Genus carminis simile illi, Insignem
meritis virum.

Simon, quem vocitant Petrum
Summus discipulus Dei,
Lucis forè sub exitu,
Cum vesper croceus rubet,
Curuam vulserat ancoram,
Captans flamina lintens,
Et transnare volens fretum:
Nox ventum mouet obuium
Fundo, qui mare misceat,
Iactatam quati atratem.
Elamor nauticus æthera
Plangens atque vulans ferit,
Cum stridore rudentium,
Nec quicquam suberat spei,
Mergendis prope naufragis,
Cum Christum procul aspicit
Pallens turba periculis,
Calcantem pedibus mare:
Ac si per solidam viam,
Sic cum litus obambulet.
Hæc miracula ceteri
Vectores pauidi stupent.
Solut non trepidus Petrus
Agnoscit dominum poli,
Terraque, & maris inuis,
Cuius omnipotentia est
Plantis aquora subdere.
Tendit suppliciter manus,
Notum subsidium rogat.
Ast ille placide annuens,
Puppi vi desiliat iubet,

L. iij

Iussis obsequitur Petrus,
Sed vestigia fluctibus
Summis tingere cœperat,
Et lapsante gradu pedes
Pessum mergere lubricos.
Mortalem Deus increpat,
Qui sit non stabili fide,
Nec calcare fluentia,
Nec Christum valeat sequi.
Tum dextra famulum leuat,
Sistitque, & docet ingredi
Tergum per tumidum freti.
Sic me tua silentia
Egressum, dubius loquax
Infert lingua periculis,
Non ut discipulum Petrum
Fidentem & merito & fide,
Sed quem culpa frequens, leuem
Voluat, per freta naufragum.
Sum planè temerarius,
Qui noctis mihi conscius,
Quam vita in tenebris ago
Puppim credere fluctibus
Tanti non timeam viri:
Quo nunc nemo disertior,
Exultat, fremit, imtonat,
Ventisque eloqui; tumet.
Cui mercare facillimum est
Tractanda indocilem ratio,
Ni tu Christe potens, manum
Dextro numine porrigas,
Facundi oris ut impetus
Non me fluctibus obruat,
Sed sensim gradiens, vadis
Insistam fluitantibus.

CONTRA SYMMACHVM
liber secundus.

Hactenus & veterum cunabula prima deorum,
Et causas, quibus error hebes conflatus in orbe est
Diximus, & nostro Romam iam credere Christo.
Nunc obiecta legam, nunc dictis dicta refellam.
Vnde igitur cepisse ferunt, aut ex quibus orsum,
Quo magis sancta ducum corda illice steteret artes?

SYMMACHVS.

Q Vis ita familiaris est barbaris, ut arā Vi-
torie non requirat: Cauti in posterum
sumus, & talium rerum ostenta vitamus: red-
datur saltem nomini honor, qui numini de-
negatus est, multi Victorie debet æternitas
vestra, & adhuc plura debet. Auersentur

hanc potestatem, quibus nihil profuit: vos a-
micum triumphis patrocinium, nolite dese-
rere. Cunctis potentia ista votiuu est: nemo
colendam neget, quam profiteretur optan-
dam.

PRUDENTIVS.

Armorum dominos vernantes flore iuuenta,
Inter castra patris genitos, sub imagine auita
Eductos, exempla domi congesta tenentes,
O: a: or catus instigat, ceu classica belli
Clangeret, exacuitque animos, & talia iacetat,
Si vobis vel parta viri Victoria cordi est,
Vel parienda dehinc, templum dea virgo sacratum
Obtineat, vobis regnantibus: ecquis amicus
Hostibus, hanc sanctæ vestro negat esse colendam
Imperio, cui semper adest, quod laudibus implet.
Hæc ubi legatus, reddunt placidissima fratrum
Ora ducum: scimus quam sit Victoria dulcis
Fortibus, Ausonia vir facundissime lingue:
Sed quibus illa modis, qua sit ratione vocanda
Nouimus, hac primum pueros pater imbuuit arte,
Hanc geni: ore suo didicit puer ipse magistro,
Non aris, non farre mola Victoria felix
Exorata venit, labor impiger, aspera virtus,
Vis animi, excellens, ardor, violentia, dura,
Hanc tribuunt, durum tractandis robur in armis.
Quæ si desuerint bellantibus, aurea quamuis
Marmoreo in templo rutilas Victoria pennas
Explicit, & multis surgat formata talentis,
Non aderit versisque offensa videbitur hastis.
Quid miles propriis diffusis viribus, optas
Irrita faminea tibi met solatia forme,
Nunquam pennigeram legio ferrata puellam
Vidit, anhelantum regeret que tela virorum.
Vincendi quæris dominam, sua cuique dextra est,
Et Deus omnipotens: non pexo crine virago,
Nec nudo suspensa pede, Strophioque recincta
Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.
At vos pictorum docuit manus, assimulatis
Iure poetarum numen componere monstris,
Aut lepida ex vestro sumpsit pictura sacello,
Quod variis imitata notis, ceræque liquenti
Duceret in faciem, sociique poematis arte
Aucta, coloratis auderet ludere fucus.
Sic unum sectantur iter, sic casta figuris
Somnia concipiunt, & Homerus, & acer Apelle,
Et Numæ, cognatumque malum pigmenta, Camæne
Idola conflavit fallendi docta potestas.
Hæc si non ita sunt, edatur, cur sacra vobis
Et tabulis cerisque poetica fabula præset,
Cur Berecynthiacus perdit truncata sacerdos
Inguina, cum pulcher sese castrauerit Atyr?

Cur etiam

Cur etiam templo Triuia, lucisque sacratis
Cornipedes arcentur, equi cæm Phœdra pudicum
Raptarit iuuenem volucris per littora currus?
Idque etiam paries tibi, versicolorus adu: mbret?
Desine si pudor est, gentilis ineptia, tandem
Res incorporeas simulatis fingere membris.
Desine, terga hominis plumis obducere frustra.
Fertur aus mulier, magnusque eadem dea cultur.
Vis decorare tuum ditissima Roma Sen: tum?
Suspende exuvias, armis & sanguine captas,
Congere cesorum vitrix diademata regum,
Frangere repulso rum scæda ornamenta deo: um.
Tunc tibi non terris tantum Victoria parta,
Sed super astra etiam media seruabitur æde.
Talia principibus dicta interfantibus, ille
Prosequitur, magnisque tubam concentibus inflat,
Allegat morem veterum, nil dulcius esse
Affirmat solitis, populosque hominesque teneri
Lege sua: sicut varia nascentibus, inquit,
Contingunt pueris anima, sic vrbibus affert
Hora di: s que suum, cum primum mania surgunt,
Aut fatum, aut genitū, cuius moderamine regnet,
Addit & arcanum rerum, verique latebras
Prosperitate aliqua deprende posse, secundi
Per documenta boni, si sint felicia, quæ quis
Experiendo probet, cessisse parentibus omne
Fidolium semper feliciter, & pede dextro
Enumerat longi vim temporis, excitat ipsam
Crimibus albertem niueis, & fronte vietam,
Ore reposcentem querulo sua numina Romam.
Libera sum, liceat proprio mihi viuere more.
Ecquis erit, qui mille meos reprehenderit annos?
Vno omnes sub sole siti, vegetamur eodem
Aere, communis cunctis videntibus aura.
Sed quis sit, qualis que Deus, diuersa sequenti
Querimus, atque vijs longe distantibus, unum
Imus ad occultum: suus est mos cuique geni
Per quod iter properans, eat ad tã grãde profundū.
Histam magnificis, tantæque fluentibus arte,
Respondit vel sola fides, doctissima primum
Paudere vestibulum, ceræ ad penetratia seclæ.
Nam cum diuinis agimus de rebus, & illum
Qui vel principio caruit, vel sine carebit,
Quique quo anterior fuerit, mundumque creatur.
Coniectare animo contendimus, exigua est vis
Humani ingenij, tantoque angusta labori:
Quippe minor natura, aciem si intendere tentet
Acrius, ac penetrare dei secreta supremi.
Qui dubitet victo fragilem lassescere visum,
Vimque fatigat a mentis sub pectore paruo
Turbari, inualidisque hebetem succumbere curis?
Sed facilis fidei via provocat omnipotentem

Credere, qui bona tantum præsentia donat,
Sed ventura etiam, longisque intermina seclis
Promittit, nec totus eam resolutus inane
In nihilum, pere: amque breuem post luminis visum,
Muneris auctores ipso de munere pendas.
Æterna æternus tribuit, mortalia confert
Mortalis, diuina Deus, peritura caducas.
Omnia quæ tempus peragit, quæque exitus aufert,
Vilia sunt breuitate sui, nec digna perenni
Largitore, cui propria est opulenti: a, nunquam
Desinere, idque homini dare, quod nõ desinet unquã.
Nam si corruptum corrumpendum de Deus quid
Præstat, habetque nihil quod sit preciosius istis,
Pauper, & infirmus, summoque indignus honore,
Et non omnipotens, sed inanis numinis umbra est.
Hac ratione fides sapientes conijcit, immo
Non dubitat verū esse Deū, qui quod sum, & quod
Viuius, illa sum semper fore, si mereamur,
Nos sperare iubet, caelestia si placet inquit
Scaudere, terrenas anima depellit curas.
Nam quantum subiecta polo tellus iacet infra,
Diuidit terque ab humo conuexit regia cæli:
Tantum vestra meis distant mundana futuris,
Dira bonis, scelerata pijs, tenebrosa serenis.
Quicquid obire potest fugiatis censeo, quicquid
Naturæ ratione capit vitium, atque senescit,
Pro nihilo, in nihilum, quia sunt reditura, putetis.
Cuncta quidem que gignit humus, qui continet, ipse
Principio institui, nitidoque insignia mundo
Ornamenta dedi, speciosaque semina finxi.
Sed tamen esse modum volui, parcisque fruenda
Moribus indulsit, quantum moribundus & ager
Corporis, ac vite volucris sibi posceret usus:
Non ut captus homo studijs & inaniter ardens,
Duceret omne bonum positum in dulcedine rerum
Et specie tenui, quæ currere tempore iussi,
Atque animum statui, sub quo generosa probarent
Pectora, ne torpens, & non exercita virtus,
Robur eneruatam gereret sine laude palestra,
Eneruare suum corrupta per ocia robur
Posset, & in nullo luctamine pigra iaceret:
Illecebrosus enim sapor est, & pestifer horum,
Quæ dum prætereunt, miro oblectamine mentes
Implicitas vitæque tenent: vincenda voluptas,
Elaque anda animi constantia, ne retina clis
Mollibus ac lentis nexa, & captiua prematur
Luctandum summis conatibus, inter acerba
Sectandum virtutis iter, ne suavia fluxa
Conditionis amet nimium: ne congerere aurum,
Nec varios lapidum cupide spectare colores
Ambitiosa velit, ne se popularibus auris
Ostentet, pulchroque inflata tumescat honore.

L. iij

Ne natale solum, patrij ne iugeraruris
Tendat, & externos animum diffundat in agros,
Et ne corporeis addicat sensibus omne
Quod vult, aut quod agit, ne preferat utile iusto,
Omnem spemque in me statuat: nunquam perit ura
Quae dederit, longoque die mea dona manebunt.
Haec igitur spondente deo, quis sortis, & acer.
Virtutisque capax brevis, quicquid perennibus in se
Prætulit: vel quis sapiens potiora putarit
Gaudia membrorum, quam viuae premia mentis?
Nonne hominem ac pecudem distatua separant una?
Quod bona quadrupedum ante oculos sita sunt, ego
Spero, quod extra aciem longè seruetur in aui. (contra
Nam si tota mihi cum corpore vita peribit,
Nec poterit superesse meum post funera quicquam.
Quis mihi regnator caeli? quis conditor orbis?
Quis Deus? aut quae iam merito metuenda potestas?
Ibo per impuros, feruente libidine luxus,
Incestabo thoros, sacrum calcabo pudorem,
Inficiabor habens aliquod sine teste propinqui
Depositum, tenues avidus spoliabo clientes,
Longeuam perimam magico cantamine matrem.
Tardat anus dominum dilata morte secundum.
Nec formido malum, falluntur publica iura,
Lex armata sedet, sed nescit crimen opertum,
Aut si res pateat, iudex corrumpitur auro.
Rara reos iusta percellit poena securi.
Sed quid ego haec meditor? renocat Deus ecce seueram
Maestate minax, negat interitur a meorum
Per mortem monumenta operum: non occidit, inquit,
Interior qui spirat homo, luet ille perenne
Supplicium, quod subiectos male rexit artus.
Nec mihi difficile est liquidam circumdare flammis
Naturam, quamuis perflabilis illa feratur
More noti: capiam tamen, & tormenta adhibebo,
Ipse incorporeus, ac spirituum sator unus.
Quin corporibus parilis consortia poena
Decernam, passum quoniam renouare fauillas
Antiquam in faciem, nec desperanda potestas,
Qui potui formare nouum, reparabo peremptum
Non desunt exempla mea virtutis, in ipsis
Seminibus, natura docet reuivescere cuncta
Post obitum, siccantur enim pereunte vigore
Quo vixero prius, tunc sicca & mortua sulcis,
Aut foueis mandat a latent, & more sepulchri
Obruta, de tumulis redimiuo germine surgunt
Nunquid nasse potes, vel coniectare, quis istud
Tam sollers opifex struat? aut quae vis agat intus?
Ne vos o miseri! Phisicorum dogmata fallant.
En ego gignendi dominus, ac restituendi
Quod perijt fluxitque, potens aereitia quaeque
In veteres formas, aut flore, aut fronde reduco.

Idque ipsum quandoque homini facturus, inani
Surgat ut ex cinere, structuraeque pristinae constet,
Quae mihi pro meritis vel per tormentarependat
Crimina, vel summae virtutis in arce coruscet,
Non peritura dehinc quacumque in sorte manebit.
In: erea, dum mista viget substantia in unum,
Sit memor auctoris proprijs, veneretur & oret
Artificem submissa suum: non condidit alter
Halantis animae figmentum, & corporis alter.
Nec bona presentis vita numerosa gubernant
Numina, non alius segetes, & spicae farras
Suppediat Deus, aut alius dat musta racemis.
Purpureumque graui fundit de palmit succum.
Ipse ego sum, virides oleas pingue scere baccis
Qui facio, Graia quas Pallade fingitis ortas,
Et qui Lucinas tribuo nascentibus horas.
Duplex lege mea per mutua fœdera sexus
Gignere amat sobole, generisque propagine gaudet,
Quem vos lasciuis violatis amoribus ignem,
Et supra vestra dea Veneris prætexitis umbra.
Vnus ego ipse elementa rego, nec mole laboris
Ut miser infirmus ve aliquis, fragilis ve fatigor.
Lux immensa mihi est, nec morte solubilis atas,
Sensibus & vestris haud intellecta vetustas.
Inde ministerijs ad tot moderamina mundi
Non egeo, nec participes, sociosque requiro.
Porro autem angelicas legiones, quas mea fecit
Dextera, nosse meum est, & quae natura creatis
Subsistat, qualésque mihi seruentur ad usus.
Tu me præterito, meditaris numina mille,
Quae similes parere meis virtutibus, ut me
Per varias partes minuas, cui nulla recidi
Pars, aut forma potest, quia sum substantia simplex,
Nec pars esse queo solis diuisio rebus.
Compositus, factisque subest: me nemo creauit,
Ut scindi valeam, cum ætorum conditor unus
Crede, quod ex nihilo formaui: pars mea non est.
Quare age mortalis, soli mihi construe templum,
Meque unum venerare Deum, cimenta remitte,
Et que saxa Paros secat, & que Punica rupes,
Que viridis Lacedæmō habet, maculosaque Synna,
Natiuum nemo scopuli mihi dedit ostium.
Templum mentis amo, non marmoris, aurea in illa
Fundamenta manent fidei, structura niuali
Consurgit pietate nitens, tegit ardua culmen
Iustitia, interius spargit sola picta rubenti
Flore pudicitie pudor almus, & atria seruat,
Haec domus apta mihi est, haec me pulcherrima sedes
Accipit, eterno, caelestique hospite digna
Nec nouus hic locus est fluxit mea gloria in artus,
Ut lux vera Dei, Deus illustrauit alumnam
Materiam, corpusque parens habitabile fecit

Ipse

Ipse sibi, placito ut posset requiescere templo.
Condideram perfectum hominē, spectare superna
Mandar am, totis conuersum viribus in me
Recto habitu, celsoque situ, & sublime tuentem:
Sed respexit humum, seque inclinavit ad orbis
Diuitias, pepulitque meum de pectore numen.
Restituendus erat mihi met, submissus in illum
Spiritus ipse meus descendit, & edita limo
Viscera, diuinis virtutibus informauit.
Iamque hominē assumptū summus deus in deitatem
Transtulit, ac nostro docuit recalcascero cultu.
Scire velim præcepta patris, quibus auribus hæc tu
Accipias, Itale censor doctissime gentis.
An veterum tantum morem ratione relicta
Eligis, & dici id patitur sapientis acumen,
Ingeniumque viri: potior mihi pristinus est mos,
Quam via iustitia, pietas quam prodita celo,
Quamque fides veri, recta quam regula seclæ.

SYMMACHVS.

Suus cuique mos, suus cuique ritus est. Iam
si longa ætas auctoritatem religionibus faciat,
seruanda est tot seculis fides, & sequendi sunt
nobis parētes, qui feliciter sequuti sunt suos.

PRUDENTIVS.

Si quicquid rudibus mundi nascentis in annis
Mos habuit, sancte colere, ac seruare necesse est:
Omne reuoluamus sua per vestigia seclum
Vsq̄ ad principium, placeat damnare gradatim
Quicquid posterius successor repperit usus.
Orbe nouo nulli subigebant arua coloni,
Quid sibi aratra voluit? quid cura superfluas aris?
I lignis melius saturatur glandibus aluus.
Primi homines cuneis scindebant fissile lignum,
Decoquat in massam feruens structura securus
Rursus, & ad proprium restillet vena metallum.
Induuias caese pecudes, & frigida paruas
Præbebat spelunca domos, redeamus ad antra,
Pellibus insutis hircos sumamus amictus.
Immanes quondam populi feritate subacta
Edomiti, iam triste fremant, iterumque serinos
In mares redeant, atque ad sua prisca recurrant.
Præcipitet Scythica iuuenis pietate, vietum
Votiuo de ponte patrem, sic mos fuit olim.
Cadibus infantiū fumant Saturnia sacra,
Flebilibusque truces resonent vagitibus aræ.
Ipsa casas fragili texat gens Romula culmo,
Sic tradunt habitasse Remum, regalia sæno
Fulcra supersternant, aut pelle Libystidis vrsa
Compositam chlamydem villosa corpore gestent:

Talia Trinacrius ductor, vel Thuscus habebat.
Roma antiqua sibi non constat, versa per æuum,
Et mutata sacris ornata, legibus, armis,
Multa colit, quae non colit sub rege Quirino:
Instituit quaedam melius: nonnulla refugit,
Et morem variare suum non destitit, & quae
Pridem condiderat iura, in contraria vertit.
Quid mihi iuritus solitos Romano Senator
Obiectas: cum scita patrum populique frequenter
In tabulis placiti sententia flexa nouarit?
Nunc etiam quoties solitis decedere prodest,
Præteritosque habitus cultudamnare retenti.
Gaudemus compertum aliquid, tandemque reiectū,
Quod lauit: tardis semper processibus aucta
Crescit vita hominis, & longo proficit usu.
Sic aui mortalis habet se mobilis ordo,
Sic variat natura vices: infantia repit,
Infirmus titubat pueri gressusque animusque
Sanguineo præcalido feruet nervosa iuuenta,
Mox stabilita venit maturi roboris atas,
Vltima consilij melior, sed viribus agra
Corpore succumbit, mentem purgata senectus,
His genus humanum per dissona tempore fluxit
Curriculis æuum mutabile, sic hebes inter
Primitias, mer sumque solo iuuauit, & instar
Quadrupedis, pueri lactantia viscera traxit.
Mox tenerum docili ingenio, iamque artibus aptum
Noscendis, varia rerum nouitate politum est.
Inde tumens vitijs, calidos adoleuit in annos,
Donec decocto solidaret robore vires.
Tempus adest, ut iam sapiat diuina serena
Mentis consilio, vinacius ab dita sollers
Querere, & aeternae tandem inuigilare salutis.
Quaquam si tantum studium est, & cura vetusti
Moris, & a prisco placet haud discedere ritu:
Extat in antiquis exemplum nobile libris,
Iam tunc diluuij sub tempore, vel prius, uni
Inseruisse deo gentem, quae prima recentes
Incoluit terras, vacuoque habitauit in orbe.
Vnde genus ducit nostra porrecta propago
Stirpis, & indigenæ pietatis iura reformat.
Sed quia Romanis loquimur de cultibus, ipsum
Sanguinis Hæctori populum, probo tempore longo
Non multos coluisse deos, rarisque sacellis
Contentum, paucas posuisse in collibus aras.
Innumeros post deinde deos virtute subactis
Vrbibus, ex claris peperit sibi Roma triumphis.
Inter fumantes templorum armatae ruinas
Dextera victoris, simulachra hostilia cepit,
Et captiua donum, venerans, ceu numina, vexit.
Hoc signum rapuit bimaris de strage Corinthi,
Illud ab intensis in præadam sumpsit Athenis:

Quasdam vincta dedit capitis Cleopatra canini
Effigies, quasdam domitis Ammonis harenis,
Syrlica cornutas facies habuere trophæa.
Romæ triumphantis quoties ducis inclita currum
Plausibus excepit, toties altaria diuim
Addidit, & spolijs sibi met noua numina fecit:
Numina, quæ patrijs cum mœnibus eruta, nullum
Præsidium potuerit suis afferre sacellis.

Cernis ut antiqui semper vestigia moris
Gressibus incertis variè titubasse probentur?
Asciscendo deos maioribus incompetos?
Seque peregrina sub religione dicasse?
Nec ritus seruasse suos? quodcunque sacrorum est
Exultat, æternamque inimicum venit in urbem.
Frustra igitur solitis praua observatio inhæres.
Non est mos patrius quem diligis, improba, non est.

At follers orator ait: fataliter urbem
Sortitam, qu'nam Genio proprium exigat æuam.
Cunctis nam populis seu mœnibus inditur, inquit,
Aut fatum, aut Genius, nostrarum more animarum,
Quæ sub disparili subeunt noua corpora sorte.

SYMMACHVS.

Varios custodes vrbibus mens diuina distri-
buit. Ut animæ nascentibus, ita populis fatales
Genij duntur.

PRVDENTIVS.

Fam primum qui sit Genius, vel qui status illi
Competat, ignoro, & quid possit, & unde oriatur
Spiritus informis, sine corpore, formæ ue, an ulla
Sit species, & quid sapiat, quæ munera curet.
Contra, animas hominum venis vitilibus intus
Sic interfusas intelligo, sanguis ut ex his
Accipiat motumque leuem tenerumque vaporem.
Vnde pererratis vegetet præcordia membris,
Frigida succendat, riget arida, dura relaxet.
Sic hominis vitam sibi temperat, atque gubernat
Viuida mens quam tu ficto componere tentas
Membrorum Genio, qui nusquam est, nec fuit unquam
Quin & corporibus versat mens viua regendis
Summum consilium fida ut tutacula nudis,
Inualidisque paret, metuenda pericula vitet.
Vtile prospiciat, varias agitetur ad artes,
Consultet cui se domino submittat, & orbis
Quem putat auctorem, quem rerum summa sequatur
At tuus hic vrbis Genio, discas volo, quando
Capit adhuc parua primum se infundere Romæ.
Fluxit ab vberibus nemorosa in valle lupinis,
Infansque aluit dum nascitur ipse gemo. os?
An cum vulturibus volitans ignota per auras
Vmbra, repentinatam traxit de nube figuram?

Culminibus summis sedet, an penetralia seruans,
Instituit mores, & iura forensia condit?
An castrorum etiam fossis interuenit acres
Cogit ad arma viros, lituis ciet, urget in hostem?
Quæ quis non videat sapientum digna cachinno?
Fingamus tamen esse aliquam, quæ talia curet
Vmbra siue animam, per quam res publica fatum
Hauerit, & calidis animetur tota medullis:
Cur non hæc eadem de religione colenda
Consultat: cur non prospicit libera cælum?
Cur sibi præscriptum non commutabile fatum
Vt captiua putat, genesis cur vincula fingit?
Cur iam molle licet, quod tunc voluisse licebat,
Errorisque abolere suos, ac flebere sensus?
Sic septingentis errauit circiter annis,
Lubricæque, & semper dubitans, quæ forma placeret
Imperij, & quæ regnandi foret aqua potestas.
Regius exortam iam tunc habuit status urbem,
Non sine grandæuis curarum in parte locatis,
Mox proceres de stirpe senum tractasse videmus

Clauum consilij, plebeias inde cateruas
Collatas patribus mistim ditionibus equis,
Imperitasse diu, belloque & pace regendis.
Consule nobilitas viguit, plebs fisa tribuno est.
Displicet hic subito status, & bis quina creantur
Summorum procerum fastigia, quos duodeni
Circumstant fasces, simul & sua quæque securis.
Rursus se geminis reddit ductoribus, omnis
Publica res, & consulibus dat condere fastos.
Vltima sanguineus turbauit secla triumphis.
Fluctibus his olim, Fatum Genio ve, animus ve
Publicus errauit, tandem de prendere rectum
Doctus iter, caput Augustum diademate cinxit,
Appellans patrem patria, populique Senatus
Rectorem, qui militie sit ductor & idem
Dictator, censorque bonus, morumque magister,
Tutor opum, vindex scelerum, largitor honorum.
Quod si tot rerum gradibus toties variatis
Consilijs, egre tandem peruenit ad illud
Quod probet, ac sancto reuerentia publica seruet
Fœdere, quid dubitat diuina agnoscere iura,
Ignorata prius sibi met, tandemque re retea?
Gratemur, iam non dubitat, nã subdita Christo
Seruit Roma deo, cultus exosa priores,
Romam, dico viros, quos mentem credimus vrbis
Non Genium, cuius frustra simulatur imago.
Quæquam cur Genium Romæ mihi fingitis unum?
Cum portis, domibus, thermis, stabulis soleatis
Assignare suos Genios: perque omnia membra
Vrbis, perque locos, Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus ullus ab vmbra
Restat ut & fatum similis dementia cunctis

Ædibus

Ædibus imponat, paries ut quisque sub astra
Fundatus, fructusque suo qua sorte maneret,
Quando autem rueret, primis acceperit horis,
Asscribunt saxis, Lachesis malè fortia fila,
Tectorumque trabes sustis pendere rotatis.
Credunt, æque ipsi tribunt decreta tigilis.
Ceu distet, cuius stelle, sit fraximus ortu.
Eruta, quæ summum conscenderet ardua culmen.
Denique nulla hominum res est, nulla aethio mundi,
Cui non fatalem memorent incumbere sortem.
Quæ quia constitunt, discant cur condita sit lex
Bis sex intabulis, aut cur rubrica minetur,
Quæ prohibet peccare reos, quos ferrea fata
Ad facinus cogunt, & ineuabile mergunt.
Quin & velle adigunt, prauum insinuantia votu,
Ne liceat miseris vetitum committere nolle.
Cedite si pudor est, gladiumque reundite vestrum,
Aspera nil meritos panis plebentia iura,
Antrum carcereum dissoluite, corpora sub quo
Agminis innocui fati peccante tenetis.
Nemo nocens, si fata regunt, quod viuatur, ac fit,
Immo nocens, quicumque volens, quod nō licet, audet
Alterutrum quia velle suum est, nec fata reatum
Imponunt homini, sed fit reus ipse per amplum
Ingenium placitumque nefas, & facta rependit
Impia supplicij merito, non sorte peremptus.
Quisque putat fato esse locum, sciat omnipotentem
Esse Deum, nulli vetitum fallacibus astris,
Nec præscripto aliquo pellit pia vota mathesis.
Spirat enim maiora animus, seque altius offert
Sideribus, transitque vias, & nubila fati,
Et momenta premit pedibus, quæcunque putantur,
Figere propositam natali tempore sortem,
Huc ades omne hominum genus, huc ecurrite &
Lux immensa vocat, factore noscite vestræ, (urbes,
Liberæ secta patet, nil sunt fatalia, vel si
Sunt aliqua, opposito vancunt irrita Christo.

SYMMACHVS.

Accedit vtilitas quæ maxime homini Deos
afferit. Nam cum ratio omnis in operto sit,
vnde rectius quam de memoria, atque docu-
mentis rerum secundarum, cognitio venit
numinum?

PRVDENTIVS.

Sed multi duxere dei per prospera Romam,
Quos colit ob meritum magnis donata triumphis.
Ergo age bellatrix, quæ vis subiecerit ede
Europam, Lybiamque tibi, dic nomina diuim?
Iuppiter ut Creta domineris, Pallas ut Argis,
Cynthius ut Delphis, tribuerunt omne dextro.

Isis Nilicolas, Rhodios Cytheræa reliquit
Venatrix Ephesum virgo, Mars dedit Heb. um.
Destituit Thebas Bromius, concessit & ipsa
Iuno suos Phrygijs seruire nepotibus Afros,
Et quam subiectis dominam dea gentibus esse
Si qua fata sinant, iam tum tenditque, fouetque,
Iussi Romuleis addictam vniere frenis:
Perfidiane Deum indigenum cedere rot urbes?
Destructæque iacent ipsis prodeutibus aræ?
O pietas, o sancta fides traduxit alumnos
Maieftas infida locos, & creditur istis
Numinibus, quæ transfugio meruere sacrari:
An voluit seruare suos, lustratæque multum
Religio, infestas tentauit pellere turmas
Romanis obruta globis: sed fortior illam
Virtus ludifero camporum in puluere fregit?
Immo ita est, armis & viribus, indiga veri,
Victa superstitio est, & inanem gloria fugit.
Sed nec difficilis fuit, aut satis ardua genti
Lata ad prociuctus victoria frangere inertes,
Mollisquæ omnigenum colla inclinare deorum.
Nunc cum Dardanis bellum Corybantibus a sper
Sammitis, Marsusque leui sudore gerebat.
Nunc Maestigophoris, oleoque & gymnadis arte
Vntis pugilibus, miles pugnat Hetruscus,
Nec petaso insignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius seruare suas de clade palastras.
Appenninicolam peditem, Cybeleius hostis
Congressu excipiens, Asiam defendere & Idam
Qui potuit, cogente acies in prælia Gallo?
Idalias nisi forte rosas, lau um cytharædi
Vatis, Siluicola calamos, arcumque puella
Dedere seruitio, calcalaque sacra domare
Difficilisque operis fuit, immetisque laboris:
Fluctibus Adiacis signum symphonia belli
Ægypto dederat, clangebant buccina contra:
Instæ erant tenuis cymba fragilisque faseli,
Inter turras Memphitica rostra Liburnas,
Nil potuit Serapis Deus, & latrator Anubis.
Stirpis Iuleæ ductore exercitus ardens
Præualuit, gelido quem miserat Algidus axe,
Non armata Venus, non tunc clypeata Minerva
Vexere auxilium, non diuim de gener ordo,
Et patria extorris, Romanis affuit armis,
Victus & ipse prius, inimica nec agmina iuuuit,
Si tamen antiquum norat retinere dolorem.
Sed dicis legisse Deos, ubi sanctior usus
Templorum, cultu celebris sine fine maneret,
Æneadumque vltro vittricia signa virorum
Regis amore Numa nullo cogente secutos.
Num Diomedis idem tentoria, & acris vlyssæ
Castra volens Pallas cæsis custodiibus, vltro

Legit, ubi humenti sudaret mœsta sigillo?
Aut quoties duces Macedum fortissimus altos
Templorum cineres victis cumulavit ab Indis:
Optarunt predis domini se numina capta
Miseri, Assyriâque uehi Babylonis ab arce?
Non fero Romanum nomen, sudatâque bella,
Et titulos tanto questos sanguine carpi.
Detrahit in victis legionibus & sua Roma
Præmia diminuit, qui quicquid fortiter actum est
Asscribit Veneri palmam, victoribus aufert.

Frustra igitur currus summo miramur in arcu
Quadrifugos, stantesque duces in curribus altis
Fabricios, Curios, hinc Drusos, inde Camillos,
Sub pedibusque ducum captiuos poplite flexo
Ad iuga depressos, manibusque in terga retortis,
Et suspensa graui telorum fragmina trunco:
Si Bremiâ, Antiochiâ, Persen, Pyrrhâ, Mithridatê,
Flora, Matuta, Ceres, & Laurentina subegit.

His tamen auspiciis successus dextra dederunt
Omnia legitimos, & felix affuit ales.

Quid sibi vult virtus? quid gloria? si Coruinum
Co. uis Apollineus penna, vel gutture iuuat?
Sed tamen hic coruus cur defuit exitiali
Forte die, infausas tegerent cum funera Cannas?
Appeteretque super congesta cadauera consul?
Cur Cremeræ in campis, cornice vel oscine parca,
Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
Tercentum Fabios, vix stirpe superstiti in vno?
Nullane tristifidis Tritonia noctua Carrhis
Aduolitans, præsto esse deam prænuntia Crasso
Prodidit aut Paphiam niueæ vexere columbæ?
Cuius inauratum tremere gens Persica nubum.

Sed video qua te moueant exempla vetusta
Virtutis, dices domitum terrâque marique
Orbem, res lætas, & prospera quæque retexis,
Mille triumphorum memoras ex ordine pompas,
Ductâque per mediam spoliiorum fercula Romam
Vis dicam qua causa tuos Romane labores
Intantum extulerit? quis gloria forcibus aucta
Sic cluat, impostis ut mundum frenet habenis?
Discordes linguas populos, & dissona cultu
Regna volens sociare Deus, subiungit vni
Imperio, quicquid tractabile moribus esset,
Concordique iugo retinacula mollia ferre
Constituit, quod corda hominum coniuncta teneret
Religionis amor: nec enim fit copula Christo
Digna, nisi implicitas societ mens unica gentes:
Sola Deum nouit concordia, sola benignum
Rite colit tranquilla patrem, placidissimus illum
Fœderis humani consensus prosperat orbi.
Seditione fugat, seuis exasperat armis.
Munere alit, retinet pietate quietâ.

Omnibus in terris, quas continet occidentalis
A Oceanus, roseoque aurora illuminat ortu:
Miscebat Bellona furens mortalia cuncta,
Armaratque seras in vulnera mutua dextras.
Hanc frenaturus rabiem Deus, undique gentes
Inclinare caput docuit, sub legibus isdem,
Romanosque omnes fieri, quos Rhenus, & Ister,
Quos Tagus auri flumens, quos magnus inûdat Iberus,
Conrifer Hesperidum quos interlabitur, & quos
Gannes alit, tepidique lauant septem ostia Nili.
Ius fecit commune pares, & nomine eodem

B Nexuit, & domitos fraternam in vincula redegit.
Viuunt omnigenis in partibus, haud secus ac si
Ciues congenitos concludat mœnibus vnus
Vrbs patria, atque omnes lare conciliemur auito.
Distantes regione plage, diuisaque ponto
Littora, conueniunt nunc per vadimonia ad vnum
Et commune forum, nunc per commercia, & artes
Ad cœtum celebrem, nunc per genialia sulcro
Extermini ad ius connubij, nam sanguine misto
Texitur alternis ex gentibus vna propago.

C Hoc actum est tantis successibus, atque triumphis
Romani imperij: Christo iam tunc venienti,
Crede parata via est, quam dudum publica nostra
Paciæ amicitia struxit moderamine Romæ.
Nam locus esse Deo, quis posset in orbe feroci,
Pectoribusque hominum discordibus, & sua iura
Dissimile ratione tuentibus, ut fuit olim?
Sic incompressos humano in pectore sensus,
Disiunctasque animi turbato fœdere partes,
Nec liquida inuisit sapientia, nec Deus irrat.

D At si mentis apex regnandi iure potitus,
Pugnacis stomachi pulsus, fibrasque rebelles
Frenet, & omne iecur ratione coërceat vna,
Fit stabilis vite status, & sententia certa
Haurit corde Deum, domino & subiungitur vni.

En ades omnipotens, concordibus insue terris,
Iam mundus te Christe capit, quem congrege nexu
Pax & Roma tenent, capita hæc & culmina rerum
Esse iubet, nec Roma tibi sine pace probatur.

E Et pax ut placeat, facit excellentia Romæ,
Qua motus varios simul & ditioe coerces,
Et terrore premit, nec enim spoliata prioris
Robore virtutis senuit, nec secula sensit,
Nec tremulis cum bella vocat, capit arma lacertis,
Nec tam degeneri: venerandis supplicat ore
Principibus, quam vult prænobilis ille Senator,
Orandi arte potens, & callida fingere doctus
Mentitumque grauis persone inducere pondus.
Vt Tragicus cantor ligno tegit ossa canato,
Grande aliquod cuius per hiatus crimen anhelet.

SYMMA-

SYMMACHVS.

Romam nunc putemus assistere, atque his vobiscum agere sermonibus: Optimi principes, patres patriæ, reucremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit, Vt ceremonijs auitis, neque enim penitet: viam more meo, quia libera sum. Hic cultus in leges meas orbem redegit, hæc sacra Annibalem à mœnibus, à capitolio Senonas repulerunt. Ad hoc ego seruata sum, vt longæua reprehendar? videam quod destruentum putatur? Sera tamen & contumeliosa est emendatio senectutis. Ergo dijs patrijs, dijs indigetibus pacem rogamus.

PRUDENTIVS.

Si nouem stimulare licet, nempe aptior ista
Vox Romæ est, quæ nunc cuius sub nomine promam,
Quæ quia turpe putat templorum flere repulsam,
Ægidâque in dubijs pro se pugnaesse periculis
Dicere, seque grauem senio inclinante fateri,
Duces complexa suos, sic lata profaturi

O clari saluete duces, generosa propago,
Principis inuicti, sub quo senium omne renascens
Deposui, vidique meam flauescere rursus
Canitiem: nam cum mortalia cuncta vetustas
Imminuat, mihi longa dies aliud parit æuum,
Quæ viuendo diu didici contemnere finem.
Nunc nunc iusta meis reuerentia competit annis.
Nunc merito dicor venerabilis, & caput orbis,
Cum galeam sub fronte oleæ, cristasque rubentes
Concutio, viridi velans fera cingula sero,
Atque armata Deum sine crimine cadis adoro.
Crimen enim piget, heu, crimen persuaferat atrox
Iuppiter, vt sacro iustorum sanguine tinctâ,
Assuetum bellis scelerarem funere ferrum
Illius instinctu, primus Nero matre perempta
Sanguinem apostolicum bibit, ac me strage piorum
Polluit, & proprium facinus mihi saeuus inussit.
Post hunc & Decius, iugulis bacchatus apertis
Insanam pavit rabiem, mox & sitis arsit
Multorum similis, per vulnera tristia flagrans,
Extrahere insignes animas, ac ludere pœnis,
Vndatæque meum in gremium diffundere mortes,
Et sub iure fori non noxia colla secare.

Hæc me labe ream modo tempora vestra piarunt,
Viuo pie vobis auctoribus, impia priorem
Arte Iouis fateor, quid enim non ille cruentum
Tradidit: aut quid mite sibi, placidum ve poposcit?
Qui dum præmetuit cultus inolescere Christi,
Seuicit, ac miserum fœdauit sanguine seclum.
Et sunt qui nobis bella exprobrare sinistra
Non dubitent, postquæ templorum spreuimus aras,
Affirmant que Lybin Collinæ à cardine porte
Hannibalem Iouis imperio, Martisque repulsum.

Tom 8.

Victores Senonas Capitoi ex arce fugatos,

A Cum super excelso pugnarent numina saxo.

Qui mihi præteritâ cladem, ueierisque dolores
Incucant iterum: videant me tempore vestro
Iam nil tale pati, nullus mea barbarus hostis
Cuspide claustra quatit, nõ armis, veste, comis que
Ignotus, capta passim vagus errat in urbe,
Transalpina meam rapiens in vincula pubem.
Tentauit Geticus nuper delere tyrannus
Italiam, patrio veniens iuratus ab Istro,
B Has arces æquare solo, tota aurea flammis
Soluere, mastrucis proceres vestire togatos.

Iamque ruens, Venetos turmis protriuerat agros,
Et Lygurum vastarat opes, & amœna profundi
Rurâ Padi, Thuscumque solû victo amne premebat.
Depulit hos nimbos equitum, non perugil anser,
Proditor occulti tenebrosa nocte periculi:

Sed vis cruda virum præfractaque congregientiu
Pectora, nec trepidans animus succumbere letho

C Pro patria, & pulchrâ per vulnera querere laudê.
Nunquid & ille dies Ioue contulit auspice tantum
Virtutis præcium: dux agminis, imperijque
Christiprens nobis iuuenis fuit, & comes eius,
Atque parens Stilico Deus vnus Christus vtrique
Huius adoratis altaribus, & cruce fronti
Inscripta cecinere tuba, prima hasta draconis
Præcurrit, quæ Christi apicem sublimior effert
Illic terdenis gens exitiabilis annis
Pannonia pœnas tandem deleta pependit.

D Corpora famosis olim ditata rapinis
In cumulos congesta iacent, miraberè seris
Posteritas seclis inhumata cadauera lætè
Quæ pollentinos texerunt ossibus agros:

Si potui, manibus Gallorum excisa, leuare
De cinerum squallore caput, & redeunte Camillo
Signa renitenti sumans si fronte receper:
Si potui miseris sertis redimire ruinas,
Et male pendentes lauro præcingere turres,
Quo te suscipiam gremio sortissime princeps?

E Quos spargam flores? quibus inserabo coronis
Atria? quæ festis suspendam pallia portis?
Immunis tanti belli, ac te stante sub armis
Libera, & auretenuis Geticos experta tumultus.
Scande triumphalem currum, spolijsque receptis
Huc Christo comitante veni, data vincula demam
Captiuis gregibus, manicas deponite longo
Tritas seruitio matrum, iuuenumque caternæ,
Dediscat seruire senex lauis exul auiti,
Discat & ad patrium limen genitrice reuerfa
Ingenuum se nosse puer, timor omnis abesto.
Vicimus, exultare libet, quid tale repulso
Panorum quondam duce contigit? ille petita

M

Postquam pertulerat tremefacta repagula portae:
Baianis resolutus aquis durissima luxu
Robora destituit, ferrumque libidine fregit.
At nos ter Stilico congressum cominus ipsa
Ex acie ferrata virum dare terga coegit.
Hic Christus nobis Deus affuit, & mera virtus,
Illic lascivum Campania fertilis hostem
Deliciae vicere iug: non Iuppiter acrem
Protexit Fabium, sed iuuit amona Tarentus,
Quae dedit illecebris domitum calcare tyrannum.

His ergo pro meritis quae premia digna rependam
Non habeo, membra statuis effingere vile est,
Virtutem nil vile decet: nam vile, quod et as
Eripit: era cadunt, aut suuuum destitit aurum.
Aut candor perit argenti, si defuit usus,
Et suscata situ corrumpit vena colorem.
Viva tibi princeps debetur gloria, viuum
Virtutis precium, decus immortale sequuto,
Regnator mundi Christo sociabere in auum,
Quo ductore meum trahis ad caelestia regnum.

Nil te permoueat magni vox Rethoris oro,
Qui sub legati specie, sacra mortua plorans,
Ingenij telis, & sandi viribus audet
Heu nostram tentare fidem, nec te videt, ac me
Deuotos Auguste Deo, cui sordida templa
Clausimus, & madidas sanie deiecimus aras.
Vnus nostra regat, seruetque palatia Christus.
Ne quis Romuleas demon iam nouerit arces,
Sed soli pacis domino me a seruiat aula.

Sic effata pio Roma exorauit alumnos,
Spernere Legatum non admittenda petentem,
Legatum Iouis ex adytis ab aruspice missum,
At non a patria patrie, nam gloria Christus.
Persistit tamen affirmans, iter esse viandi
Multifidum variumque Deus cum queritur vnus,
Hinc alios, a se inde alios properare seorsim,
Quemque per anfractus proprios, sed compita eode
Fine coarctari, simul & concurrere in vnum,
Quin etiam caelum, atque solum, vicos, mare, nubes
Omnibus in commune dari, vel qui colimus te
Christe, vel extra litant sculptis qui tabida saxis.

SYMMACHVS.

Aequum est quicquid omne colunt, vnum putari.
Eadem spectamus astra, commune caelum est,
idem nos mundus inuoluit. Quid interest qua
quisque prudentia verum requirat: vno itinere non
potest perueniri ad tam grande secretum.

PRUDENTIVS.

Non ego communem cum ceteris uiuentibus sum
Aeris, aëstrorum, pelagi, telluris, & imbris,

Immo etiam iniustus pariter, iustusque sub vno
Axe habitant: vnus capit impius, & pius auras
Castus, & incestus, meretrix, & nupta, nec alter
Ore sacerdotis, quam mirmillonis anhelat
Spiritus, aërio vitam qui temperat haustu.
Nubes verna pluit zephyro impellente, sed aequè
Furis, & inocui fecundat vira coloni.

Gurgitis aëstui sic pura fluenta viator,
Vt latro fessus adit, sic pirata mare seruit
Vt mercatori, nec fluctus secius hosti
Obsequitur, quam cum domina fert trāstra carina.
Ergo capax vtriusque rei natura creandis
Se prebet populis, nec habet discernere dispar
Viuentum meritum, quos tantum pascere iussa est.
Seruit enim mundus, non iudicat: hoc sibi summus
Natura dominus praescripta in tempora seruat.
Nunc assunt homini data munera legibus iisdem
Quis concessa semel, fons liquitur, amnis inundat,
Feliuolum ratibus mare friditur, influit imber,
Aura volat tenuis, vegetatur mobilis aer,
Et res naturae sit publica, promptaque cunctis,
Dum seruat elementa suum famulantiā cursum,
Sic probus, atque reus capitalis criminis iisdem
Sideribus facilisque poli bonitate fruuntur.

Viueri commune est, sed non commune mereri. (nus,
Denique Romanus, Dea, Sermata, Vandulus, Hu-
Getulus, Garamas, Alemanus, Saxo, Galaulas,
Vna omnes gradiuntur humo, caelum omnibus vnū est,
Vnus & Oceanus, nostrum quo continet orbem.
Addo aliud, nostros potant animalia fontes
Ipso rore mihi seges est, quo gramen onagrīs.

Sordida sus nostro amne natat, nostra intrat & ip-
Aura canes, animatque leui fera corpora flatu, (fos
Sed tantum distant Romana, & Barbara, quantum
Quadrupes bipedi abinuit, & mutae ve laquenti:
Quantum etiam qui rite dei precepta sequuntur,
Cultibus à stolidis, & eorum erroribus absunt.

Non facit ergo pares in religione tenenda
Aeris & caeli communio, corpora tantum
Gignit, alit, reparat rediuntque semina seruat,
Nec refert cuius generis, cuiusve figure,
Aut cuius meriti, modo sint ut corpora terra
Edita terrenis quibus est vigor & elementis.
Artificis quia patris opus discrimine nullo
Influit in medium, nec auaro munere currit,
Ante datum, quam primus homo sordesceret Adā,
Nec vitio vitentum restrictum deficit, aut se
Subtrahit indignis, nec faeda & turpia vitat.
Haud aliter solis radius, cum illuminat omnes
Diffuso splendore locos, ferit aurea testā,
Sed ferit & nigro sordentia culmina fumo.
Intrat in marmoribus Capitolia clara, sed intrat
Carceris

Carceris & rimas, & tetra foramina clausi
Stercoris & spurcam redolenti fornice cellam.
Sed non illud e, vnt obscura ergastula, quod sunt
Regia gemmato laquearia fulua metallo.
Nempe magis non illud erunt, qui numen in vrnis
Querunt, ac iumulis, & laruas sanguine placant:
Quod sunt qui summum caeli dominum venerantur,
Iustitiamque litant, & templum pectoris ornant.
Secretum sed grande nequit rationis operte
Queri aliter, quam si sparsis via multiplicetur
Tramitibus, si centenos terat orbita calles
Qua situra Deum variata indage latentem,
Longe aliud verū est, nam multa ambago viarum,
Anfractus dubios habet, & perplexius errat:
Sola errore caret simplex via, nescia flecti
In diuerticulum, biuijs nec pluribus anceps,
Non tamen inficior, duplex occurrere nobis
Semper iter geminis mortalia partibus ire,
Cum dubitant, quoniam serat ignorantia gressum.
Altera multifida est, at simplex altera, & vna:
Vna Deum sequitur, diuos colit altera plures,
Et tot sunt eius diuertia, quot templorum
Signa, quot aërijs volitant phantasmata monstris.
Aut hos thyriferi rapit ad Dionysia Bacchi,
Illicit aut alios ad Saturnalia festa,

Aut docet occultus quae sacra Diespiter infans,
Inter tinnitus solum sibi poscat abenos.
Imque Lupercales ferula nudique petuntur
Discurfus iuuenum, Megalesius hinc spado diris
Incensus furis, caca ad responsa vocatur.
Sunt qui quadriuijs breuioribus ire parati
Vilia Niliacis venerantur holuscula in hortis,
Porrum & cepe Deos imponere nubibus ausi,
Alliaque, & Serapim caeli super astra locare.
Istis enim, & Serapis, & grandi simia cauda,
Et Crocodrilus id est, quod Iuno, Lauerna, Priapus.
Hostu Nile Deos colis, & tu Tibris adoras.
Vna superstitio est, quamuis non concolor error.

Hinc alia exoritur tenebrosus testā fructus,
Semita, quam pecudes, & muta animalia carpunt,
Quae que latent siluis operitur nescia caeli
Mens hominum, seuo viuens captiua tyranno:
Hac putat esse Deum nullum, namque omnia veri
Casibus, & nulla sub praeside secla rotari.
Hoc iter haudquaquam magno discrimine distat
Hisce vijs, quas vos territis, qui numina multis,
Et portenta, Deum summum, numerosa putatis.

Simplicitas ergo via dux est Deus, ille per vnum
Ire iubet mortale genus, quam dirigit ipse
Sublimem dextro celsam ad fastigia cliui.
Prima via facies, inculta, subhorrida, tristis,
Difficilis, sed sine sui pulcherrima, & amplis

Predita diuitijs, & abundans luce perenni,
Et quae praeteritos possit pensare labores.
Multiplici demon sed adez, qui morte sinister
Centifidum confundit iter, trahit inde sophistas
Barbaros, trahit hinc opibus, vel honore potentes,
Illicit & volucrium linguis, & aruspice fallit,
Instigat bacchantis anus ambage Sybille,
In magicas artes trahit, inuoluitque mathestris,
Omne sollicitat, capit augure territat extis.
Cernis ut vna via est, multis anfractibus errans,
Talem passa ducem, qui non sinat ire salutis
Ad dominum, sed mortis iter per deuia monstrat?
Deuia, picta bonis breuibus, sed sine sub ipso
Tristitia, & in subitam praecipit immensa charybdim.
Ite procul genitrix, consortia nulla viarum
Sunt vobis: cum plebe dei, discedite longe,
Et vestrum penetrare chaos, quod vos vocat ille
Præuius inferne perplexa per ania motus.
At nobis vita dominum querentibus vnū
Lux iter est, & clara dies, & gratia simplex.
Spē sequimur, gradimurque fide, fruimurque futuris,
Ad quae non veniunt presentis gaudia vite,
Nec currunt pariter capia, & capienda voluptas.

SYMMACHVS.

Quanto commodo sacri ararij vestri Vestalium
virginum prerogatiua detracta est: sub largissimis Im-
peratoribus denegatum, quod parcissimi praestiterunt.
Honor solus est, in illo velut dispendio castitatis. Vt
vittae earum capiti decus faciunt, ita insigne ducitur
sacerdotij vacare muneribus. Nemo me putet solam
causam religionum tueri. Ex eiusmodi facinoribus
ortantur cuncta humani generis incommoda. Hono-
rauerat lex parentum Vestales virgines, ac in hisse
deorum victu modico, iustisque priuilegijs. Stetit mu-
neris huius integritas usque ad degeneres trapezitas
qui ad mercedem vilium baiulorum, sacre castitatis
alimenta verterunt. Sequuta est hoc famas publica,
& spem prouinciarum omnium mensis agra decepit.
Non sunt haec vitia terrarum, nihil imputemus astris,
nec rubigo segetibus obfuit, nec auena fruges necauit,
sacrilegio annus exaruit: necesse enim fuit perire
omnibus, quod religionibus negabatur. Quid tale
proavi pertulerunt, cum religionum ministros honor
publicus pasceret? commendabat enim terrarum pro-
uentus, victus antistitum: & remedium magis quam
largitus erat. An dubium est pro copia omnium datū
quod nunc inopia omnium vendicauit?

PRUDENTIVS.

Vltima legati delecta dolore querela est.
Palladis quod sarras socis, vel quod stipis ipsis
Virginibus castisque toris alimenta negentur,
Vestales solitis fraudentur sumptibus ignes:
Hinc ait & steriles frugescere rarius agros,
Et tristem seruire famem, totumque per orbem

Mortales pallere inopes, ac panis egenos.

Quae tanta extiterit presenti tempore, tamque
Inuidiosa fames, quae Triptolemi, Cererisque
Mouerit ira penni pro virginis ulciscendo,
Non memini, nec tale aliquid vel fama susurrat.
Audio per Pharios Nilum discurrere campos
More suo, viridisque sata stagnare Canopi:
Haud ueniat sicco qui flumine nuntius affert
Ieiunam squallere sibi sub puluere Memphis,
Nec Pelusiaca limum sudare paludis:
Num fons arcano nauis tectus operto
Arui? & reuenuem vix stillat uenali quorem?
Num refugas nostras odit perstringere ripas
Amnis, & exustus cursum deflectit ad Indos?
Num tractu in medio bibulus vorat aluenus unda
Fluminis, & subito stagna absorbentur hiatus?
Ne sulcos operire vadis, ne uae arida possint
Egypti per plana trahi: glebasque rigentes
Infusus ad pingue lutum mollire fluentis:
Vnde seges late cimitis fluuuet agris,
Densus & grauidis se uesiat equor aristis.
Respice num Libyci desistat ruris arator
Fruentis onerare rates? & ad ostia Tiberis
Mittere triticeos in pastum plebis acervos?
Numne Leontini sulcat or soluere campi
Cesset frugiferas Lilybae ex littore cymbas?
Nec det uela fretis, Romana nec horrearumpat
Sardorum conge sta uebens granaria classis.
Ergo piris mensas siluestribus implet arator
Poenus, & auulsas Siculus depascitur herbas.
Iamque Remi populo quernas Sardinia glandes
Suppeditat, iam corna cibus lapidosa Quiritum?
Quis uenit esuriens magni ad spectacula Circi?
Quae regio gradibus uacuis ieiunia dira
Sustinet? aut quae Ianiculo mola nota quiescit?
Quantos quaque ferat fructus provincia quamque
Vbere facundo largè fluat orbis opimus:
Inditio est annonae tuae quae publica plebi
Roma datur, tantaeque manus longa ocia pascit.
Sit fortasse aliquis paulo infœcundior annus,
Nil mirum, nec in orbe nouo didicere priores,
Perpeffi plerumque famem, si tabidus aer
Siccavit tenues ardenti sidere nubes,
Nec uernas infudit aquas creberrimus imber
Frugis nouae, uiridis si messis adulta, priusquam
Conceptas tenero solidaret lacte medullas,
Afflatum callido succum contraxit ab euro
Ieiunisque tulit calamos, atque irrita uota
Agricola, sterilis stipularum silua fefellit.
His (ni fallor) ager uitijs corruptus, & ante
Subiacuit, quam Palladium, quam Vestae, Penates
Sub lare Pergameo seruarent igne reposito:

Quam Priami genitor conuictus moenia fabris
Exirueret, quam uirgo suas fundaret Athenas
Pallas, in his quomodo Vestalis origo fauilla
Urbibus, ut memorat, primo de fomite sumpta est,
Sacrarumque focos, aut Phryx, aut Graius alunos?
Antiquis elementa labant erroribus, ac de
Legitimo discussa modo plerumque feruntur
In casus alios, quam lex habet, aut iter anni.
Nunc consumit edax segetem rubigo maligni
Aëris ex uitio, nunc culpam uere repenti
Post zephyros gelidi glacies Aquilonis inurit,
Ambustumque caput culmi fuligine tingit.
Seminis aut teneri turgens dum germinat herba,
Continuis nimijque perit constricta pruinis,
Nec potis est tenuem telluri affigere fibræ.
Mox eiecta solo glacie sidente superfit,
Nudaque subducto radice auellitur aruo:
Ancipites tribuli subeunt, & carduus horrens.
Hos fert sicca sitis, hunc ebrius educat humor,
Temperies effusa minus, uel plus, agit istos,
Terrarum morbos, & mundum uulnerat agrum.
Non aliter nostri corruptus corporis usus
In uitium plerumque cadit, nec in ordine recto
Perfusa, & excessu moderaminis, afficit artus:
Vnus enim status est, mundique & corporis huius
Quod gerimus, natura eadem sustentat utrumque.
Edita de nihilo crescunt, nihilumque futura,
Aut titubant morbis, aut tempore uicta senescunt,
Nec natura caret uitio, cui terminus instat.
Semper crede polus uarijs prouentibus annos
Texuit, hoc multa ditauit fruge fluentes.
Quosdam infelices astris damnauit iniquis,
Spe cassa & sterili, curam frustatus agrestem.
Sed si Vestales ulciscitur ista puellas
Pestis, ab infidoque gignitur improba mundo,
Cur non Christicolam tantum populatur agellos,
Per quos uirginibus uestris statuta dona negantur?
Vrimur & ruris reditu, & ratione colendi
Exercere manus non poenitet, & lapis illic
Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error
Fasciolis, uel gallinæ pulmone rogare
Frangitur, & nullis uiolatur terminus extis,
Et quae sumificas arbor uittata lucernas
Seruabat, cedit uetrici succisa bipenni,
Nec tamen idcirco minor est, aut frustus age lli,
Aut tempestatis clementia leta serena,
Temperat aut pluuus qui culta noualia uentus.
Sed nec magno opus est frugi uiuentibus, & cum
Maxima proueniunt, non amplo in gaudia sensu
Soluimur, inque lucrum studio exultamus auaro.
Nam quibus eternum spes informatur in euum,
Omne bonum tenue est, quod praesens ingerit atas.

O felix

O felix nimium sapiens, & rusticus idem,
Qui terras, animumque colens, impendit uirisque
Curam peruigilem: quales quos imbuit auctor
Christus, & assumptis dedit haec praecepta colonis:
Semina cum sulcis committitis, arua cauete
Dura, lapillorum acie, ne decadat illic,
Quod scriitur, primo quoniam praefertile germen
Luxuriat, succo mox deficiente sub aestu
Sideris igniferi, sitiens torretur, & arct.
Ne ue in spinosos incurrant semina uepres:
Aspera nam segetem surgentem uinula texunt,
Ac fragiles calamos nodis rubus arctat acutis.
Et ne iacta uia spargantur in aggere grana,
Haec auibus, quia nuda patet, passimque uorantur,
Immundisque iacent foeda ad ludibria coruis,
His Deus agricolam confirmat legibus, ille
Ius caeleste patris non summa intelligit aure.
Sed simul & cordis segetem disponit, & agri
Ne minus interno nitcant praecordia cultu,
Quam cum lata suas ostentant iugera messes.
Extirpamus enim sentos de pectore uepres,
Ne uitiosa necent germen uitale flagella,
Ne frugem segetemque anima spinosa malorum
Impediat sentis scelerum peccamine crebro,
Glarea ne tenuis ieiunis succet harenis
Marcentem sub corde fidem, ne pectoris estus
Flaget, & effatis uat charismata uenis.
Denique ne iecoris detrita in parte relinquat
Vilis cura Deum, ne spem qua uescimur intus
Deserat, obscenisque auibus permittat edendum,
Et proiecta fides hosti sit praeda uolucris.
Talis nostrorum solertia centuplicatos
Agrorum reddit fructus, quibus acruis instat,
Nec metuit, ne congestum populetur aceruum
Gurgulio, uel nigra cauis formica recondat,
Sunt & uirginibus pulcherrima premia nostris,
Et pudor, & sancto rebus uelamine uultus,
Et priuatus honos, nec nota & publica forma,
Et rara tenuisque epula, & mens sobria semper,
Lexque pudicitiae uite cum fine peracta
Hinc decies seni rediguntur in horrea fructus,
Horrea nocturno non unquam obnoxia furi.
Nam celum fur nullus adit, caelestia nunquam
Fraudere signantur, fraus terris uoluitur imis.
Quae nunc Vestalis sit uirginitatis honestas,
Discutiam, qua lege regat decus omne pudoris
Ac primum parua teneris capiuntur in annis,
Ante uoluntatis propria quam libera secta
Laude pudicitiae ferueus, & amore decorum,
Iusta maritandi condemnat uinula sexus.
Capiuus pudor ingratis addicitur aris,
Nec corepta perit miseris, sed adempta uoluptas

Tom. 8.

Corporis intacti non mens intacta tenetur
Nec requies ulla toris, quibus innuba caecum
Vulnus, & amissas suspirat foemina tadas.
Tum, quia non totum spes salua interfcit ignem,
Nam resedes quandoque faces adolere licebit,
Fastaque decrepitis obtendere flammae carnis,
Tempore praescriptio membra inuenerata requirens:
Tandem uirgineam fastidit uesta senectam.
Tum thalamus habilis tumuit uigor, irrita nullus
Facundauit amor materno uiscera partu.
Nubit anis ueterana sacro, perfuncta labore,
Desertis que focus, quibus est famulata iuuentas,
Transfert emeritas ad fulcra iugalia rugas,
Discit & in gelido noua nupta tepescere lecto.
In te rea dum torta uagos ligat insula crines,
Fatalesque adolet prunas inuupta sacerdos,
Fertur per medias ut publica pompa plateas,
Pilento residens molli, seque ore retecto
Imputat a tonitru uirgo spectabilis urbi,
Inde ad confessum cauea pudor almus, & expers
Sanguinis it pietas, hominum uisura cruentos
Congressus, mortisque, & uulnera uendita pasta
Spectatura sacris oculis, sed & illa uerendis
Vittarum insignis phaleris, fruiturque lanistis.
(O tenerum, mitemque animum) consurgit ad ictus,
Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectusque iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi:
Ne lateat pars ulla animae uitalibus imis,
Alius impresso dum palpitat ense sequitor.
Hoc illud meritum est, quod continuare feruntur
Excubias, Latij pro maiestate palatij,
Quod redimunt uitam populi, procerumque salutem,
Perfundunt quia colla comis bene, uel bene cingit
Tempora tenuolis, & litra crinibus addunt.
Et quia subter humum lastrales tristibus umbris
Inflammas iugulant pecudes, & murmura miscet,
An quoniam podij meliore in parte sedentes,
Spectant eratam faciem, quam crebra tridente
Impacto quatiant hastilia, saucius & quam
Uulneribus patulis partem perfundat harena?
Cum fugit, & quanto uestigia sanguine signet.
Quod genus ut sceleris iam nesciat aurea Roma,
Te precor Ausonij dux augustissime regni,
Et tam triste sacrum, iubeas, ut cetera, tolli.
Perspice, nonne uacat meriti locus iste paterni?
Quem tibi supplendum Deus, & genitoris amica
Seruauit pietas, solus ne premia tanta
Virtutis caperet, partem tibi nate reseruo,
Dixit, & integrum decus, intactumque reliquit:
Arripe dilatam tua dux in tempora famam,
Quodque patris superest, successor laudis habet o.

M ij

Ille urbem vetuit taurorum sanguine tingi,
Tu mortes miserorum hominum prohibe o litari.
Nullus in urbe cadat, cuius sit pœna voluptas,
Nec sua virginitas oblectet cadibus ora.
Iam solis contenta feris infamis barena,
Nulla cruentatis homicidia ludat in armis.
Sit deuota Deo, sit tanto principe digna,
Et virtute potens, & criminis infcia Roma,
Quamque ducem belli sequitur, pietate sequatur.

AVRELII PRVDENTII CLEMEN-
tis oda, operum reliquorum conclusio.

Versus primus est iambicus, trimeter; alter trochai-
cus trimeter, catalectus: vterque hoc modo,

o - o - o - o - o - o -
- o - o - o -

Pius, fidelis, innocens, pudicus,
Dona conscientia,
Quibus beata mens abundat intus,
Alter & pecuniam
Recidit, unde vidit ege-
ni:
Nos citos Iambicos
Sacramus, & rotatiles Trochæos
Sanctitatis indigi.
Nec ad leuamen pauperum potentes:

Approbat tamen Deus
A Pedestre carmen, & benignus audit.
Multa diuitis domo
Sita est per omnes angulos suppellex.
Fulgat aureus scyphus,
Nec are desit expolita peluis,
Est & olla fictilis,
Grauisq; & ampla argentea est paropsis
Sunt eburna quæpiam.
Nonnulla quercu sunt cauata, & olmo,
B Omne vas fit utile.
Quod ad usum congruens herilem,
Instruunt enim domum.
Vt empta magno sic parata ligno,
Me paterno in atrio,
Vt obsoletum vasculum caducis
Christus aptat v sibus,
Sinitque parte in anguli manere
Munus ecce fictile.
C Inimus intra regiam salutis
Attamen vel infimam
Deo obsequelam præstitisse prodest.
Quicquid illud accidit,
Iuuabit ore personasse Christum,
Quo regente viuimus.

SEVERI RHETORIS ET POETÆ CHRISTIANI

CARMEN BVCOLICVM.

INCIPIT CARMEN SEVERI SANCTI, ID EST, ENDELEICHI.

RHETORIS, DE MORTIBVS BOVM.

Ægon, Buculus, Tityrus.

Æg. Vidnam, solimagnus, Bucule, tristia
Demissis grauius lumibibus, gemis?
Cur manant lacrimis largifluis genæ?
Fac, ut norit amans tui.

Buc. Ægon quæso, sinas alta silentia
Agris me penitus condere sensibus.
Nam vulnus reserat, qui mala publicat:
Claudit, qui tacitum premit.

Æg. Contra est, quam loqueris, recta nec autumas.
Nam diuisa, minus sarcina fit grauis:
Et quicquid tegitur, seuius incoquit.
Prodest sermo doloribus.

Buc. Scis, Ægon, gregibus quam fuerim potens:
Vt totis pecudes fluminibus vage
Complerent etiam concaua, vallium,
Campos, & iuga montium.

Nunc lapsa penitus spes opis est mea:
Et longus peperit que labor omnibus
Vita temporibus, perdit a bi duo.
Cursus tam citus est malis.

D Hæc iam dira lues serpere dicitur.
Pridem Pannonios, Illyricos quoque,
Et Belgas grauius strauit: & impio
Cursu nos quoque nunc petit.
Sed tu qui solitus nosse salubribus
Succis, perniciem pellere noxiam:
Cur non, anticipans quæ metuenda sunt,
Admoesti medicas manus?
E Tant; nulla metus peruia signa sunt,
Sed quod corripit, id morbus & opprimit:
Nec languere sinit, nec patitur moras.
Sic mors ante luem venit.
Plaustris subdideram forcia corpora
Lectorum, studio quo potui, boum
Quæis mentis gemina consona timulo
Concentu crepitacula,
Ætas consimilis, setaque concolor:
Mansuetudo eadem, robur idem fuit,
Et fatum, medio nam ruit aggere
Par victum parili nece.

Mollito

Mollito penitus farras dabam solo.
Largis putris erat gleba liquoribus.
Sulcos perfacilis stiuua tetenderat.
Nusquam vomer inhererat:
Leuus bos subito labitur impetus
Æstas quem domitum viderat altera.
Tristem continuo disungo coniugem
Nil iam plus metuens mali,
Disto sed citius consequitur necem
Semper qui fuerat * & integer,
Tunc longis quatiens iha pulsibus,
Vistum deposuit caput.
Angor, discrucior, mereo, lugeo.
Dammis quippe tuis non secus, ac meis
Pectus conficitur, sed tamen arbitror,
Saluos esse greges tibi.
Illuc tendo miser, quo grauior acrius.
Nam solamen erat vel minimum mali
Si ferua daret posterior mihi,
Quod præsens rapuit lues.
Sed quis vera putet? progeniem quoque
Extinctam pariter, vidi ego cernuam
Iunicem gravidam, vidi animas duas
Vno in corpore perditas.
Hic fontis renuens, graminis immemor,
Errat succiduo bucula poplite,
Nec longum refugit: sed grauius ruit
Leti compede claudicans.
At parte ex alia, qui vitulus modo
Lasciuas saliens texuerat vias,
Vt matrem subiit: mox ibi morbido.
Pestem traxit ab ubere.
Mater tristifico vulnere saucia,
Vt vidit vituli condita lumina:
Mugitus iterans, ac miserè gemens,
Lapsa est: & voluit mori.
Tunc tanquam metuens, ne sitis aridas
Fauces opprimeret: sic quoque dum iacet
Admoquit * vbera mortuo.
Post mortem pietas viget.
Hinc taurus solidi vir gregis, & pater,
Cervicis valida, frontis & ardue,
Latus dum sbimet plus nimio placet,
Prato concidit herbido.
Quam multis foliis silua cadentibus
Nudatur gelidis tæta aquilonibus:

* moris

CLAVDII MARIÏ VICTORIS, ORATORIS MAS-
SILIENSIS, IN SVOS SVPER GENESIM
Commentarios, Præfatio, ad Deum
omnipotentem.

Quam densis fluitant velleribus niues
A Tam crebra pecudum neces.
Nunc totum tegitur funeribus solum.
Instantur tumidis corpora ventribus,
Albent liuidulis lumina nubibus.
Tenso crura rigent pede.
Iam circum volitant agmina tristium,
Dirarumque auium, iamque canum greges
Instant laceris visceribus frui.
Heu, cur non etiam meis,
B Quidnam, quæso, quid est, quod vario modo
Fatum triste necis transfilit alteros,
Affligitque alios? en tibi Tityrus
Saluo latus agit grege.
Ipsum contueor. Dic age Tityre,
Quis te subripuit cladibus his Deus,
Vt pestes pecudum, quæ populata sit
Vicinos, tibi nulla sit.
C Signum, quod perhibent esse Crucis Dei:
Magnis qui colitur solus in urbibus
Christus, perpetui gloria numinis,
(nius filius vnicus.
Hoc signum mediis frontibus additum,
Cum starum pecudum certa salus fuit.
Sic vero Deus hoc nomine prepotens
Saluator vocatus est.
Fugit continuo seua lues greges.
Morbis nil licuit. Si tamen hunc Deum
Exorare velis: credere sufficit.
Votum sola fides iuuat.
Non tollis madida est ara cruoribus,
Nec morbus pecudum cade repellitur.
D Sed simplex animi purificatio,
Optatis fruitur bonis.
Hæc si certa probas, Tityre, nil moror,
Quin veris famuler religionibus.
Errorem veterem diffugiam libens.
Nam fallax, & inanis est.
Atqui iam properat mens mea visere
Summi templa Dei, quin age, Bucule,
Non longam pariter congregimur viam
Christi & * numen agnoscimus.
Et me consiliis iungite prosperis.
Nam cur addubitè, quin homini quoque
Signum proficit idem perpete saculo,
Quo vis morbida vincitur.

Æg.

Buc.

* numi-
na nosci-
mus.

M iij

Summe & sancte Deus, cuncta virtutis origo
 Omnipotens, quem nec subtili indagine rerum
 Mentibus humanis sensu comprehendere fas est,
 Et nescire nefas (nam te ratione profunda
 In tribus esse Deum, sed tres sic credimus unum,
 Vnica personas ut tres substantia reddat,
 Indiscreta pio conseruans fœdera nexu)
 Tu sine principio, pariter sine fine perennis,
 Solus es atque idem, nullique obnoxius aeo.
 Tu spacium rerum mentis quocunque recessus
 Tenditur, excedis, spacio neque cingeris collo.
 Nec te qui capiat locus est, immensus enim es tu.
 Quinetiam humanae nefas contingere menti
 Qualis imago tua est, oculis ignara videri,
 Ni cui cernendam speciali numine sese
 Exhibeat: nec verò est qui virtute creata
 Te uegetet motus, per quem sumus atque mouemur
 Tu mens, & sacra penitus substantia mentis,
 Tu ratio, & plena prudens rationis origo.
 Tu virtus, virtutis apex, atque ipsa profectò
 Tu vita, & genitor vitæ, lucis que profunda.
 Tu lux vera Deus, tu rerum causa, vigor que:
 A te principium traxit, quodcunque repente
 Ex nihilo emicuit, tantòque auidiore repletum
 Vel vim metis habet, vel formam in mœbra recepit
 Te Dominum natura probat seruata caducis
 Partibus, & iussam seriem datus ordo fatetur.
 Tu dociles numeros distinguens, pondera librans,
 Mensuras varians, modulos motumque gubernans
 Alternas seruire vices, iugemque recursum
 Rerum stare iubes, & mentis imagine plenum
 Edere nota tibi iam secula, & uolere mundum.
 Non uno tu contentus dotare creatâ
 Munere, quicquid agis varios largiris in usus.
 Quinimo nil non causa Deus alme tuorum
 Efficis: ipsa licet nobis ignota tuorum
 Factorum ratio atque modus, contraria nempe
 Quæ putat humana solers ignauia mentis,
 Dum ceriant, plus pacis habent: sic omnia diues
 Conditor, aduersis etiam cognata elementis,
 Nectis, & effusis à te virtutibus implet.
 Et tamen hæc cum sint in maiestate creandi,
 Nil horum quæ gignis egēs, mundi que peracti,
 Et per te stabili rerum compage manentis,
 Nil profum indignus es: nec in hoc tua gloria tantū,
 Quod præstada facis bonus auctor, sed quod & ipsa
 Efficere ut possint, causas præbere secundis,
 Non dedignaris: quæ qui tua munera sentit,
 Munus & ipse tuū est: tibi ut uni accepta referre
 Omnia, homo meritò possit que & debeat unus.
 Nam tibi sola Deus gigni quod cuncta iuberēs,
 Causa fuit bonitas: cum iussis viuere primum

Spiritibus, mundoque frui quem mente gerebas,
 Atque omnes in te rerum cognoscere causas,
 Et supra terras & aquas uolitare dedisti.
 Certaqueibus celum sedes, queis libera corda,
 Arbitriumque sui largitus es omnibus, ut iam
 Alterutram in partem uellent, se uertere possent:
 Ut fieres iustis merces, meritisque piorum,
 Hoc quoque conferres præstando, ut debitor esset.
 Nam quod de primis caelesti in sede creatis,
 Vnus (dum lucis Domino uitæque, suoque
 Inuidet auctori, titulumque hunc appetit) auctor
 Maluit esse mali, primamque inducere mortem,
 Cum scelerum sociis celso deiectus Olympo,
 Virtuti nihil inde tuo præiudicat: illud
 Cui satis est, fecisse bonum: sed copia laudis
 Hæc est summa tui, quod cum se extollere supra
 Diuini virtutem apicis scelus esset, & ingens
 Relligio nulla prorsum delectabilis unda:
 Non tamen ingratis vitam sensumque negasti.
 Quinetiam arbitrio mentis gaudere dedisti,
 Nec tamen arbitrij natura, in utrumque ualentis
 Accusanda uenit nobis: namque inde perire
Posse datum est cunctis, ut viuere dulcius esset,
 Mutuæque alterni compar mensura periculi
 Cederet ad meritum: cum iudice digna se uero
 Præmia sanctorum geminaret pœna malorum.
 Porro etiam (mibi si fas est hoc dicere salua
 Pace tua genitor) maius fortassis apud te est,
 Non peccasse bonum, per lubrica tempora vitæ,
 Quam miseris peccasse malum: sed uideris, ut se
 Hoc habeat, causas uni cui credimus omnes.
 Interea satis est nobis, quod uilia terra
 Pondera, dum sacra inspiras ratione, tuæque
Informas virtute, tuique effingis ad instar,
 Nobiliora facis: dum lato in sidera uultu
 Erexisti hominem, quem seui fraude tyranni
 In mortis laqueos, & ad impia tartara rapium,
 Vnigenæ redimis profuso sanguine nati,
 Deque imis erebi, dona ad maiora petitem,
 Restituis, quam factus erat, uitæque perenni
 Reddis, & in celum diro uebis hoste subactò.
 Iam iam nemo patrem temerarius arguat Adam,
 Quod leue præscriptum uiolata lege resoluens,
 Ad lethum patefecit iter, nam culpa parentis
 Compensata satis: quia plus est uincere mortem,
 Quam nescisse mori, celi nunc letus ab aula
 Despicit ætherios axes, & sidera calcat,
 Dispositisque uocat uentura in regna nepotes:
 Quos iterum formauit aquis, iterumque renasci
 Æterni docuit diues sapientia Patris:
 Tete igitur Deus alme precor, qui numine pronò
 Das sentire animis: & te charissime Patris

Nate

Nate tui, da mellifluum in præcordia uerbum
 Nostratum, & linguas nobis infunde disertas,
 Dura teneros formare animos & corda paramus
 Ad uera uirtutis iter puerilibus annis.
 Inclýta legiferi iam pandito scrinia Mosis,
 Quæ sit origo poli, uel quæ primordia mundi,
 Arcanæque fidem, quid toto excusserit orbe
 Mensibus ambiguus, quæ uires traxerit aucta
 Pectus, & in uitium mores cessere uetusti.
 Da Deus æternæ describere mystica uitæ,
 Da simul & mentem, da congrua tempora menti,
 Da studium, tanto ne desit cura labori,
 Successumque bonum studij, quodque omnia uota
 Iure supercurrit (scribenti candida mens est)
 Ne damnes tantum, quod nunc reus audeo munus,
 Criminibusque meis conuicte & parce benignus.
 Quod si lege metri quicquam peccauerit ordo,
 Peccarit sermo improprius, sensusque uacillans,
 Hinc nullum fidei subeat mensura periculum.
 Per Dominum Christum, qui tecum natus eadem
 Maiestate uiget, pariter qua Spiritus almus,
 Incomprenta animis seclorum in secula uiuit.

CL. MARIi VICTORIS, ORA-
 toris Mafsilienfis, ad Æthereum
 filium, Commentariorum
 in Genesin,

LIBER PRIMVS.

An te polos, celi que diem, mundi que tenebras,
 Ante operum formas, & res, & semina rerū,
 Æternum sine præteriti, sine sine futuri
 Esse subest: cui semper erat Deus unus, apud quem
 Vnebat genitus Verbum Deus, & simul almus
 Spiritus, arcani uitalis summa uigoris.
 Vnarium, quos concordia substantia nexu
 Coniungens summa æternum uirtute beabat,
 Regnabatque potens in maiestate creandi
 Iam res, & causas rerum, casusque futuros
 Et faciendâ uidens, gignendâque mente capaci
 Secula dispiciens, & quicquid tempora uoluunt
 Præsens semper habens: immensum mole beata
 Regnum erat ipse suum, regni nec teste carebat,
 Virtus trina Deus: qui primum semine nullo
 Corpora dans rebus, dum res existere cogit,
 Iam nostrum effecit munus, quod solus habebat.
 Ut que istum faceret diues sapientia mundum,
 Cuncta simul genuit: sed post hæc semina rerum
 Ornavit superinductis informia formis,
 Temporæque in seriem bene conditus ordo redegit.
 Nam non (sacrilegi sensit quod lingua furoris)
 Casus mentis inops, dum nescia semina uoluit,

Tam prudens contorsit opus: nec dicere factum
 Ante auum fas est, quia tempore nata mouentur.
 Nec porro æternum mundum, superis que coeuum
 Crederes fas, stabilem semper tenuisse uigorem:
 Nam quod corporibus constat, capisse fatendū est.
 Corpus enim quod plaga terit, quod tēpora soluunt
 Atque abolent, ipso qui tendit uiltima sine,
 Principium ostendit: quod que sortita probantur,
 Aut facta hæc credi par est, aut nata putari.
 Factū igitur constat mundū, quod quisque subactus
 Annuit, & uero conuictus dogmate credit,
 Concedens fecisse Deum: qui numine Verbi
 Et uirtute potens, quicquid natura putatur,
 Disposuit, iussit, mouit, munusque creatum
 Succiduis uicibus (semper fugitiua reformans)
 Sustinet, ac uolucrum retrahens circum rotat orbē.
 Qui si cuncta etiam mauult dissoluere rapim,
 Consectim in similes formas redeuntia reddet.
 Tanta Patris uis est, & tanta est gloria Verbi.
 Ut uerò semel attingam primordia rerum,
 Excelsi conuexa poli, terræque iacentes,
 Pars prima est operis: sed terras unda tegebat,
 Aeræque in medio sordenti nube madentem,
 Et tenebris se uasta nigris uelabat abyssus:
 Et sacer extensis impendens spiritus undis
 Altrices animabat aquas, ac semina rerum
 Nondum compositis fundenda ad germina terris
 Insinuanda dabat: cum lux immissa supernè
 Emicuit dicente Deo, discretæque nigrum
 Umbra peplum retrahens, summo discessit Olympo.
 Tum diuina diem appellans prudentia lucem,
 Inadidit & tenebris obscure nomina noctis:
 Sic facta uida dies de mane ac uespere primo.
 Rursus mane nouum, primo iam uespere pulso
 Reddita lux fecit, cum se firmissima moles
 Fluctibus è medijs concreto corpore cedens
 Exulit, ac late duro solidata rigore,
 Diuisas suspendit aquas, gelidumque profundum
 Axibus obiecit calidis, seque æquore septo
 Nixa superfudit rebus, quas circite uasto
 Contegit æthereum, deducto hinc nomine, calum.
 Forsitan hinc aliquis sic secum errore peritò
 Differat, æthereis ne desint pabula flammis,
 Et nimis calor ima petens, alimenta sequendo
 Exurat mortale genus, calumque coruscum
 Non possint terrena pati, subiecta deorsum est
 Machina firma poli: quæ dum nos protegit umbra,
 Interea super impositis frigescit ab undis.
 Numinis at uerò diuini querere causas
 Mens fuge nostra procul: plus sit tibi credere semper
 Possse Deum, quicquid fieri non posse putatur,
 Et magnum pelagus super astra & sidera ferri,

Ipsorum ratione proba qui credere nolunt,
Et mundum pendere volunt, quem conditor ipse
Gesseret, & immenso constantem pondere voluat.
Tertia lux tumidos stupuit discedere fluctus,
Cum Deus impulsis reliqui iam gurgitis undis,
Aëris magnum spatium patefecit inane:
Arida tunc primum mundi pars ima retactam
Ostendit faciem, tremefactaque numine Verbi
Cerulea nudatas cinxerunt aquora terras.
Quas vario raptim iussas frutescere foetu,
Luxuriosa nouo texerunt germina limo.
Et rudis, & tenero prorumpens cespite latis
Iactavit se silua comis, speciemque secundum
Edidit una suam quaeque arbor & herba virescens
Et fructum & semen, vestitque gramine terra est
Iam tribus exactis, motu successa citato,
In flammis, ignisque globum se cogere iussa est
Solis prima dies, fundataque semina lucis
Puniceos roseo sparserunt somite crines:
Lunaque noctis honor, quaesito lumine fulgens.
Inferiore via soli subiecta pependit,
A quo susceptos radios percussare iudicet.
Astraque distinctis calum pingentia zonis,
Floribus aethereis variis vibrare colores,
Et magis ornatis se resplendere tenebris,
Cerulea nox stupuit, rutilus dum spicula flammis
Fusa micant, urgentque alacres noua sidera iactus,
Quae solare iubar radiis obducit apertis,
Tempora quadrifidi mensurans quatuor anni.
Sol quoque cum cunctis lunae sit menstruus, uno
Contentus cursu reuolutum conficit annum,
Artificemque sacrum mira compage fatetur.
Quinta dies mouit spirantia corpora ponto,
Quae liquor humectans genuit, sparsitque profundum
Delicias pelagi, vario quas germine miris
Formauit natura modis, educere iussa
Et toto partes, formasque ex corpore inani.
Quinetiam in brutas animam dedit ire figuras,
Quaeque salis tumidi squallentia gurgite terga
Cete vastae tenant, molli differta sagina,
Edidit & qui horum conseruat corpora, nostris
Corporibus nocet ipse liquor, genit alis alumnus
Piscibus, ipsa etiam terra qui germina nutrit.
Hinc volucres quoque molle genus traxere vigore
Nam liquidas dum format aquas, immisitque potum
Vita subit, feruent multo tumida equora pariu:
Nec satis est pisces genus omne exurgere, quodque
Squammea turba salo summus euadit in undas,
Nivolitans in aquis, sensim naet aethere puro,
Aethereos volucris contingere docta recessus.
Ergo materies auibique & piscibus una est.

Iam bis terra dies claro radiabat olympo,
Tertia post calidi genitalia munera solis:
Iamque tepens tellus grauidos laxauerat artus,
Cum maiora agitans iussit Deus edere terram
Omne animal, vegetat ratio quod sola mouendi:
Cui seruire datum, quo rerum postulat usus.
Nec mora, prorumpunt factis vitalia terris
Pignora, quaeque sui generis sortita figuras.
Hic mihi iam fas sit quaedam perstringere, quaedam
Solicito trepidum penitus transmittere cursu,
Mutata quadam serie transmissa referre.
Postquam cuncta datus generatim protulit ordo,
Veris plena bonis, & multa doctae referta,
Quae Deus in longam seriem mansura foueret:
Auctori perbella suo tum machina visa est. (tus,
Sed quid id est, quod mundus erat, quod sidera, & or-
Aetheraque & vitreum pelagus, terreque vires
Ni spectator adest, tanta quem gloria molis
Impleat, atque oculis auidum per singula ducat?
Quor sum tam lati fines, possessioque ampla,
Si reum possessor abest? Hec creator Olympi
Seum animo versans, & Verbi pondere librans:
Stat data summa operi, bona sunt quaecumque creauit
Nunc hominem faciamus, ait, qui regnet in orbe,
Et sit imago Dei: similem decet esse creati,
Liber ad arbitrium; fruitur qui mente creati.
Dixerat hec, & factus homo est, seu corpore ioco,
Sive anima ac specie, forsitan quo more suura,
Quo facienda facit, quo factum semper habebat,
Et si praeiteritum iam nondum accesserat aeuum.
Ergo huc prepositum rebus, cum coniuge iussit
Crescere per sobolem, terrasque replere vacantes.
Tum natura semel rebus concessa creatis,
Praesertim quas vita mouens animare videtur,
Multiplicat quaecumque suis primum edita formis.
Septima lux magnum ut vidit cessasse Parentem
Sed generum tantum numeros de fuisse creare,
Et requiem tenuisse suam, tum iure sacra est
Perfectum quae vidit opus: namque hoc quoque plenam
Virtutis, cessasse Deum, potuisse labores. (est
Nam genitus formam Patris quam dextra pararet,
Bis ternis Dominum satis est patrasset diebus.
Septima lux docuit venerande exempla quietis,
Quam celesti omnes sperare iubemur in aula,
Si modo non desint operum bona facta piorum.
Haec quoque lux illam signat, qua tartara Christus
Soluit, & euictio reditum patefecit auerno:
Dum patriam ille semel victor rediturus in aulam,
Iamque malorum expers, humana in carne quiescit.
Si cessare Deus, sic oia sumere noxii,
Plus ut agat cessans, pariter sine fine quiescens,
Ac sine

Ac sine fine operans, sericimque & tempora miscens
Cessando consummat opus, quodcumque creatat.
Sed qualem, qualique Deus formauerit Adam
Materia, hic paucis cum Mose resumere fas est.
Primus enim meritis, postremus in ordine toto
Factus homo, ut sese rebus prestare creatis
Nosset, & hinc laudes Domino persolueret aquas.
Ergo hominem factura Dei manus optima summi,
Tractatu facilem ac bene gnarum cedere limum,
Et flexum formamque sequi, qua ducitur arte,
Sumit, & humanam qualem iam mente gerebat
Explicat in speciem, ium flatus immissa vaporo
Vitarigauit humum: tellus mollita liquore,
Veritur in carnem: & sanguis, qui lubricus humor
Distendit molles per nota foramina venas.
Tunc mentis iam plenus homo, tellure relicta
Exiit, ac Dominum prudens rationis adorat.
Haud aliter bustis mandata resurgere apertis
Corpora, cum Christi calo delapsa patienti
Maestas grauidae reserabit viscera terra,
Exilent, Dominumque colent terraeque poliique.
Nam quod non habuit cum sic e puluere vili
Humanum in formam compactum est corpus honorum,
Perfacile est rursus integrum de puluere reddat,
Quod iam habuit multos calatum terra per annos.
Sic ex antiquis prodibunt iussa sepulchris
Corpora quaeque suas rursus assumentia partes.
Sic nil praeteriti est, quod non sit forma futuri.
Sed iam hominis tempus, sede atque habitacula primi
Pandere, ubi toto acceptum pro semine vulnus.
Eos aperit foelix qua terra recessus
Editiore globo, nemoris Paradisus amoeni
Panditur, & teretis distinguitur ordine siluae.
Hic ubi iam spatium limes discernitur aquis
Solis, & aeternum paribus ver temperat horis.
Illic quaeque suis diues stat fructibus arbor,
Pomaeque succiduis pelluntur mitia pomis:
Quae iucunda epulis, & miri plena vigoris,
Membra animosque fouet, pasuumque sapore & odore.
Sidereos hic terra vibrat distincta colores,
Semper flore nouo frondens, fructusque recenti.
Hic fragiles soluumt calamos, animata vigore
Muneris ambrosii, spirantia cinnama odores.
Sed nec quod Medus redolet, vel crine soluto
Fragrat Achaemenius, quod molli diues amomo
Assyrius, mesisique rubens Maraeotica nardo,
Quod Tartesiaci frutices, quod virga Sabaei,
Quisdaque Palaestinus lacero flet vulnere ramus.
Omnia certatim hunc congesta putabis in horum.
Namque huc cuncta Deus pariter, quae singula certis
Accepit natura locis, conferta recessit:
Motaque dum leni vibrat nemus aura meatu,

Vnum ex diuerso nectar permiscet odore,
Fitque nouum munus, sibi nulla quod asserat arbor.
Quaeque tremens blando sensim iactata fragore,
Commosis trepidat foliis, sonat arbore cuncta
Hymnum silua Deo, modulataque sibilat aura
Carmina, nec vacuus vanum quatit aere motus.
Quippe apud auctorem, qui totum mole sub vna,
Res rebus necens, aliena lege retentat,
Nil temere fieri vel frustra credere par est.
Quinetiam speciosa, nemus, siluaeque coruscet,
Argumenta operum sunt, & plantaria rerum.
Nec dubium primi quin delicta ante parentis,
Hic sua fixissent pariter tentoria secum,
Gloria, simplicitas, studium, sapientia, veri
Diua tenax, prudentia, gratia, honorque, salusque,
Praeclarique anima affectus, atque inclita virtus,
Et quicquid pulchrum orbis habet: quid denique paucis
Enumerare velim quam plurima munera verbi?
Iam satis hoc fidei est, laeto quod semine surgens
Hinc arbor vita, celsis petit aera pomis:
Illinc diuerso nocitura peritia fructu,
Noticiam rerum suspendit ab arbore legis.
Ad gremium sacri nemoris, quod silua coronat,
Fons scaturit, & diti prolem virtute maritat,
Quadrifido tumidum letus caput amne resoluens,
Dirior Oceano: iungi nam gurgite prouus
Ille suos donat: latices, iste accipit omnes,
Nec turgere tamen: at minor est, qui crescere tantis
Fluctibus infusus, quam qui decrescere nescit
Amnibus effusus: quorum primo ordine Phison
Prosilit exultans, fontis pars quarta beatis
Edens natura quas dat prudentia doctas,
Gangerisque replet populos, atque Indica regna
Distendit limo, terrasque & semina voluens
Quae facit arua serit, nudis qua squallet arenis
Aurea fulgentis inter ramenta metalli.
Hic ubi summineo rustilans carbunculus igne,
Ac viridi radiat fulgescens luce smaragdus.
Nec minor inde Geon, placidis sed mitior undis
Niliacas attollit aquas, arsuraque late
Diluuio tegit arua pio, caloque repugnans
Temperat Aethiopum stagnis resluentibus undas.
Tertius hinc rapido percurrens gurgite Tigris
Et comes Euphrati iuncta quos mole ruentes
Tellus victa cauo sorbet patefacta baratro:
Donec in Armenia saltus ac Medica tempe,
Quos non sustinuit, nec iam capit, euomat amnes.
Sed Tygris, nigro tanquam indignatus auerno,
Prosilit aethereas, morum maiore sub auras,
Et rursus spelaea subit, merfusque cauernis
Intus agit fremitus, & fortior obice factus
Multiplicatur aquis, atroque citatior antro

Summi Melchisedech ex ordine: protinus in se
 Conflata invidia, & fratrum liuore suorum est,
 Hostia saluifica dum pendet ab arbore factus.
 Sic olim ante sui praesentis candidus Abel
 Inuidiam fratris: nam cum de fruge litasset
 Iste sua, niueo ille agno, mox protinus altum
 In caelum ascendit combusto fumus ab agno.
 At contra per inane volans de frugibus illis
 In terram rediit fugienti fumus Olympo:
 Aut quod peiores Domino sacrauerat, aut quod
 Illi non gratum est, animo quod prodit auaro.
 Inde Cain tamen insanas flammatur in iras,
 Inuidiae ducens illo de fonte venenum,
 Unde propinax serpens, fratremque cauendi
 Ignarum, saeva mactatum caede trucidat.
 Heu facinus! Quod non miseris furiosa libido,
 Quod non ira, recens odium, & vis improba cogit?
 Quid meret innocuus frater? num sanctior ille
 Quod fuit, interimi meruit? iam facta parentum
 Non est posteritas quod quicquam accuset, & ipsi
 Flagitium addidimus: iamque est quod callidus anguis
 Obiiciat, si fors illum accusare velimus, (go
 Quod morimur: naeque ad cumulū prima illa propa-
 Criminis, adiecit mortem, culpamque parentum
 Inductam mundo (horrendum est id dicere) fecit
 Impietas scelus esse nouum sic impie, sic tu
 Dire Cain primore nouum cede inficis orbem:
 Pro qua perpetuas poenas iam morte solutus
 Aeternumque dabis, longē serpente nefando
 Deterior, tua metimur si crimina: nāque
 Attulit ille necem nobis, non intulit: at nos
 Cepimus allatam, tu verò hanc primitus inferis.
 Tanto illo peior, vitari publicus hostis
 Quod potuit, tu priuatus nulla arte caueri
 Iam poteras: Quis enim dilecto à fratre timeret?
 At verò nulla est hominis tam dira nefandi
 Culpa, Deus quam non animo clemente remittat,
 Si modo poeniteat facti: quod teste Caino
 Accipimus, quem tunc fraterna caede madentem,
 Non indignum habuit (tanta est clementia) sese
 Corruptore Deus, quin blanda voce rogatum,
 Frater ubi suus ille foret, facinusque negantem
 Arguit, & leuiter tanto pro crimine punit.
 Nā profugū tantum atque extorret ab utroque pariete
 Longius amandat, vastasque relegat in oras,
 Et iubet à patriis confestim excedere terras.
 Hac etiam longē misero feliciter in re
 Gratificans: grauior nam multo est poena videri
 Inter felices, & pura mente beatos.
 Victuro, post supplicium, factique pudorem.
 Vtque sit exilium leuis, comes additur uxor
 Fida reo fors, ne desperatio solum

Arriperet: tum etiam que duras pectoris acri
 Molliret curas, & moto corpore fractum
 Sisteret amplexu: nullique obnoxia culpa,
 Et Dominum votis, & pura mente colendo,
 Eliceret quicquid posset satis esse duobus.
 Sic multa extorres comitatur gratia, quorum
 Auxit multiplicans per nomina mille nepotum
 Progeniem Deus omnipotens, regemque Cainum
 Esse dedit populis, quos cingere moribus urbes
 Erudiit, praelonga videns in tempora natos.
 Interea mesto rursum grauis Eua marito,
 Pensarat primum sancto iam pignore damnū,
 Reddideratque iterum nata iam prole parenti
 Multiplices animi curas, & mixta labore
 Gaudia: Seth puero nomen fecere, vice Abel
 Quem dedit omnipotens illis Deus: unde secuta est
 Posteritas, cuius de semine prodiit Enos,
 Qui primus tacita lectus virtute sacerdos,
 Possē ciere piis precibus, votoque potentem
 Sperauit, meruitque Deum, populūque secutum
 Imbuit, aeterni cultum seruare Parentis.
 Cuius de serie pollens virtutibus Enoch
 Descendens, meritis etiam non impar auitis,
 Redditus in sedes patrias orbemque beatum,
 Viuit adhuc, & habet vita iam regna futura.
 Hic iusti proauus Noe sub tempora cuius
 Infecit totum studiis concordibus orbem
 Culpa frequens, vitis que sequens adiunxit auitis
 Posteritas vitium: quapropter mille per annos,
 Aut propē maiores cum viuere consueuissent,
 Ne peruersi hominum mores crescentibus annis
 Augmentum acciperent, vitium ut terminus esset,
 Maxima vita hominū lustra ad duodenare ducta est
 Nāque Cainigenum cum se coniuncta prophantis
 Damnaffet Thalamis in peius prona iuuentus:
 In varium facinus, superum deserta fauore,
 Profilit, inque omnes currit temeraria lapsus.
 Tum Deus auerso tam multa ob crimina mundo
 Confestim infensus, voces erumpit in istas:
 Nequaquam posthac humana in gente manebit
 Spiritus ille meus, vitam nec proferet ultra:
 Viuere bisseos decies contenta per annos
 Vita nocens hominum: quoniam terrena sequenti
 Plus carnis quam mentis habent, sic ergo seuera
 Aui constituit tempus sententia certum
 Iudicis immoti, longae ne tempora vita
 Criminis augendi causam praestare valerent.
 Flagitij quid enim iam non auderet iniqui
 Impia gens hominum, nam magna mole Gigantes
 Monstra horrenda hominum, vario de semine nati,
 Nil non audebant: quibus una & maxima virtus,
 Non fore ad extremum prauos, quos dira libido

Crimen in omne trahēs, nullas sine sanguine noctes,
 Aut sine caede dies unquam distare sinebat:
 Immemores iuris diuini, hominumque suique,
 Affectusque pi, matrumque, patrumque suorum,
 Auctorisque Dei: tantumque in crimina summa
 Processū est, homines Dominū ut formasse pigeret
 Vt peruersi etiam Deus ob peccata nocentum,
 Criminis expertes animas, conuolueret vellet,
 Atque superfusus terras immergere lymphis,
 Rursus in antiquam mundo redeunte figuram.
 Vnus erat Noe iustus, quem propter in iras
 Differret prodire Deus: quem vita fidelis
 Iam per quingentos immunem criminis annos
 Duxerat, & sancta degentem in lege probarat.
 Cui sic sancta Deus pandens arcana reuelat,
 Iamque hominum vitium insectam turpibus omnem
 Aëra cum terris in deteriora relapsis
 Eluere, & tumido visum est submergere ponto:
 Et dum cuncta ruens operit, iussusque resedit
 Gurgite praecipiti, pollutum diluat orbem,
 Implicitosque homines, & quicquid viuere iussu est
 Causa hominum, inflati conuoluat labe profundi.
 Sed quia tu solus cui cordi nostra voluntas,
 Deuotum sanctis duxisti legibus auum,
 Peruersis semper voto meliore repugnans:
 Sic decretorum moderabor iura meorum,
 Vt mihi cum iustas fuerit gens impia poenas,
 Purgat aequae orbis faces: tum dignius à te
 Incipiat mortale genus, summumque parentem
 Te numerent populi, post hac qui tempora viuent.
 Quadratis igitur trabibus contexta paratur
 Arca tibi, cubitis sed quae sit longa trecentis,
 Lata quater denis denos super: aera in altum
 Terdenis surgens, cubitali ornata fenestra.
 Insuper à laeva ponatur ianua parte.
 Tunc calidum bibula spirans compage bitumen
 Exploret, tenues & vestiat undique rimas.
 Cumque triplex spatium discreuerit area duplex,
 Sic discernantur proprijs animantia nidis,
 Ne violent permixta genus, commissaque pugnent,
 Confundantque cibos, quorum te condere par est
 Tantum materiem: nam dispensata receptis
 Ne desit, praestare meum est. Hęc men: e fideli
 Noe concipiens (sensum ipse animūque ministrans,
 Velle & posse dabat famulo, quodcumque iubebat)
 Iussum opus aggreditur, densas prosternere siluas
 Incipiens, atque annosas proscindere quercus.
 Admittunt luti radios, umbrisque leuatur
 Campus, & aequo spoliantur robore valles.
 Sed cum tam multo fuerit properata labore,
 Summa operis cepti centum differtur in annos,
 Vt bona vita sequens, vita delicta prioris

Emendet, mutetque seros gens impia mores.
 O miseri, quos tam iusta dilatio poena
 Plus facit esse reos: nec iam pro crimine tantum
 Præterito, at longē grauius plebentur ob ipsum
 Temporis indulti spacium, veniamque neglectam
 Cum testaretur se parcere malle reuersis,
 Tempore dilato Dominus. Iam mole peracta,
 Machina constabat laterum compage capaci,
 Diffugium quod supremum pater ipse pararat
 Naufragijs natura tuis, rapidisque fluentis.
 Tum Deus è celso famulum dignatus Olympo,
 Voce monet Noe, summum iam tempus adesse,
 Condere se latebris, natos cum uxorē, nūrusque
 Eripere instanti exitio, mortisque tenebris,
 Cunctaque viuificis animalia reddere claustris:
 Siue ea terra fouet, seu clauis sustinet aër:
 Singula de mundis septena, & singula bina
 Ex iis que sacris minus apta, immunda vocantur.
 Nes mora sit, quicquid conuexo cardine celi
 Nascitur, ignotum diuersis partibus orbis,
 Quod stupet Eous, quod pallidus horret Iberus,
 Australis Libyæ calidis quod nutrit harenis,
 Scindit Hyperboreas miro quod lumine noctes,
 Festinat trepidans & aperta immergitur arce.
 Diluuium dicas iam praesensisse, Deoque
 Auctori parere suo, & pecudes ratione carentes
 Plus quam imprudentes homines ratione valere,
 Et si nil sapiunt. Ergo omni semine vita
 Praegravidam ut primū claudi Deus imperat arcā,
 Nox ruit, & subita calum obduxere tenebra,
 Effusaque cadens terras ferit aere nimbus,
 Et furit, & toto pariter defauit in orbe.
 Nec satis excidio est qui nubibus effluit imber,
 Antiquæ laxantur aquae, iamque aethere aperto
 In nubes vacuas calum pluit, & referata
 Defluit in lymphas mundus celestis abyssus,
 Atque nouos pandit fontes, torrentibus aquos.
 Dumque uno immixtum rapim se gurgite iungit,
 Quod celū, quod terra vomit, quod nubila fundunt
 Inuoluit mersos mixtis cultoribus agros,
 Implicitosque greges stabulis, cum ciuibus urbes,
 Obruit inter aquas: populi que natante ruina,
 Nulla manet rerum facies: tegit omnia flumen,
 Crescendoque suum perdunt & flumina nomen.
 Mox etiam cursu, nullis satiabilis unquam
 Amnibus Oceanus, tam magna mole ruentes
 Iam presentit aquas: aucto quas gurgite maior
 Pellit, & in cumulum redeuntes surgere cogit.
 Donec contractis astum attollente profundo
 Undique littoribus summo se circite iungit
 Fluctus, & oppressis concurrunt equora terris.
 Et iam terquimis super omnia celsior vnus

Arca ferebatur (nānque hac mensura supremos
Excessit montes) cum quadraginta diebus
Vnius pluvia furor, & mors una fuisset.
Ter quinquagenis dehinc solibus aere sudo
Consimilis ponti modus & mensura remansit.
Dum Pater omnipotens iam dudū in carcere gentis
Concluse miserans, terris abscedere magnum
Paulatim iussit pelagus, sensimque relabi:
Ne raptim fugiens terras subuerteret omnes,
Et stabilem in sedem tellus ut sicca mearet.
Denique diffuso planus mox aere vertex
Prodere se cepit pedetentim, & summa videri
Posse iuga, ac planos scopulis descendere fluctus,
Cumque residenti sensim prorumpere silvas
Æquore, & occultos paulatim surgere colles.

Iamque niger patula speculator missus ab arca,
Aera reppererat placidum, pradāq; reperta
Non iam curabat consueta in claustra reuerti:
Ergo emissa semel vitali ē sede columba,
Nil referens certi, rursus dimissa reportat
Pacifera frugis paruum libamen oliuae.
Tantus ad iudicium hoc, magni cum laude parentis,
Claustrum fletus, quo se gaudere reuelant,
Exoritur: quantus muris cum victor acerbus
Insultat, subitum obsessis si forte feratur
Auxilium: quantus cum iudice missa modesto
Addictos rursus vitæ sententia reddit:
Quantus in ambiguum funus cum vita recurrit
Inter lugentum lacrymas & gaudia fletus.

Posteaquam rursus speculatrix arua patere
Nunciat, hoc ipso terris quod missa receptis
Non rediit, tædet pigras perferre latebras,
Et iuuat ad celi ventos spirare patentis,
Atque animam aethereo laxatam pascere sensu:
Sed nulli claustro fas est exire patienti,
Donec reliquias illuc qui iusserat orbis
Ingrédier, iubeat sacris excedere claustris.
Calitūs admonitum fida cum coniuge Noë,
Cumque domo, & natis pariter, nuribusque pudicis
Et noua deductis iterum dare rura colonis,
Cumctaque succidua seruata animantia proli,
Iam captiua diu claustris emittere apertis,
Quæ bonus humanos opifex seruauit in usus.
Quæ postquam data porta ruunt: pars æra pennis,
Pars saltus, siluasque petunt: pars mersa cauernis
Infoditur patulis: terra pars libera campis
Exultat siccis, & prato vernat aperto.

At verò mundi sortitus regna secundi
Cuncta oculis Noe lustrans, ac mente capaci
Accipiens, animūque volens saturare replendo,
Cuncta haurit, rapido perlustrans omnia visu,
Vt noua miratur: noto fulgentior ortu,

Et magē sol rutilus ridet: maiore sereno
Lata poli facies, & desperata uirescunt
Fœtibus arua nouis: sed adhuc uersatur imago
Ante oculos, tanta semper memoranda ruina.
Inter aquas quid pertulerint, quid munere sacro
Non etiam tulerint, fremeret cum uerberare sauo
Pontus, & illis as contemneret arca procellas.
Cumque suis Noe quā prompta & lata reuoluit,
Se circum summi fuerit largitio Patris:
(Cogit & attonitos mirari ac uoluerē secum,
Vnde tot esca animis toto suffecerit anno,
Quis potius, nānque hoc constat, si cetera vitæ
Suppetere, clausos, dum fluctuat arca, perire
Inter aquas potuisse siti: nisi rector Olympi
Depositos, hominum auxilio donoque carentes,
Sustinuisset, eo quo condidit omnia nutu.
Ille animas longa perituras carcere noctis
Affectū lucis spolians, uirtute repleuit.
Ille ut tam segnem possint perferre quietem,
Insudit pigri placidum torporis amorem:
Omnipotens quid enim non eius dextera possit,
Qui gelidi raptim mersos sub gurgitis undas
Cum visum est ardere facit, flammamque sub ipsas
Algere inuictos: & qui nunc tempore paruo
Posse perire homines docuit mergentibus undis,
Ostendet flammis atque undis posse renasci.

CLAVDII MARIi VICTORIS,
Commentariorum in Genesin;

LIBER TERTIVS.

TAlia mente gerens, uenturāque secula cernēs,
Non prius officij quicquam seruatus inire
Constituit: quā sacra Deo laudēque rependat,
Gratēque euaso referat discrimine Noë.
Mox niueo sacra exurgunt altaria saxo,
Agnouitque hac prima recens altaria mundus.
Antea totus enim, conuexo tramite celi,
Templum mundus erat, tum dudum ad sacra paratis
Affuit ē gregibus septemis hostia præceps:
Seu uolucrum ex specie, mollis quas sustinet aer:
Siue ex his que terra parit: nam septima quaque
Aris sternuntur deuota animalia sacris.
Æthereo tum mox ignis demissus Olympo,
Libat odoratos ad sacra altaria fœtus,
Ambrosiumque Deo flagrant holocausta uaporem.
Et quanquam nostri nil muneris indiget, ille
Totius mundi Dominūque Deūque: suorum
Attamen officiis uenerari, & munere gaudet.
Qui lymphis tandem sic Noe affatur ademptis.
Et si parua fuit, tanto pro crimine, pone
Vltio, uindicibus pluuiis, caloque refuso

Tot scelerum damnaſſe reos, sedēque nocentem
Terrarum, magē diffuso purgasse profundo:
Non tamen offēsi, feriemus uerberare tali
Vltius mortale genus: quamuis ruituras
Per uarium facinus, per crimina pristina rursus
Humanas mentes uideam, gentēque profanas,
Non tamen interea cessabit dextera uindex,
Supplicia iniustis quæ reddat, præmia iustis.
Vos igitur, quos uita probat iustissima nobis,
Crescite, securi & fecunda prole referte
Arua, nouosque greges longi distendite terris.
Seruabunt elementa uices, cunctis que diebus
Sparsis seminibus reddetur debita messis.
Currēt opus mundi compar, discordibus horis.
Ætati certabit hyems, ac tempora librans
Veris & autumnū fugiens replicabitur annus.
Vosque (quibus regnum solidi permittimus orbis)
Tota tremet, metuēque ampli substantia mundi
Imperium ecce damus uobis res prorsus in omnes,
Totique inter species rerum: quæ spontē mouentur
Carnea membra quidem uestros largimur in usus,
Quanquam interdum uobis à sanguine uiui
Esse uolo: quem si quisquam ederit, haud secus acris
Illum iudicij plectet sententia, quā si
Hauerit humana fluidum de cade cruorem:
Quem repetam semper uindex, adeoque requiram,
Vt mihi non solus pendat rationis abundans
Supplicium, sed bruta etiam: cruor omnibus aquē
Sit sacer humanus. Verum ne postea quisquam
Diluuium meruat, tali sit fœdere tutus.
Cum leuis in nebulas pendens se uerterit humor,
Et nigras cumularit aquas in concaua nubes,
Effundam radios, & pulchrum circite summo
Arcum componet mihi solis imago recuruum,
Pingentem conuexa poli, qui luce colores
Exhibeat uarios, & in aera dissipet imbres,
Ignis plus habeat rutilans, & iam minus imbris:
Quod sibi uenturi specimen præsumere signi.
Posteritas secura potest, ut fœdere tali
Posthac diluuium credat non esse timendum.
Talibus attentis imperijs cum coniuge Noe.
Post habitas Domino grates, laudēque repensas,
Certatim & limo dulcique uilagine leta
Arua pater natiq; simul, quis firmitus euum,
Mox subigunt rastris, & semine rura maritant.
Tum uere effusus latē densissima campis
Herba uirens, flauas cum durauisset aristas,
Solis ob ardores in frugem lacte gelato
Reddit multiplicem cumulato fenore messem:
Et noua pręgrauido iam palmite uinea diti
Luxuriat fructu, tortaque ex arbore nectar
Parturit, & duro nascencia pocula ligno.

Fortē Deo Noe celebrabat letus honores,
Indulgens sacris epulis, Vinūque propinans
Prima ē uite nouum: quo demum largius hausto,
Hinc alto grauidus somno, membrisque solutis,
Non bene composita cum ueste iaceret, humique
Postratus, spectanda daret genitalia natis
Membra suis, uni tibi Cham teterrime risum
Mouit origo tui, nec iam peccasse sat uni
Esse tibi credens, fratres aspergine culpa
Contendit maculare tuæ: sententia multo
Quos melior, meliorque animus, detecta parentis
Obiecta docuit calare uirilia palla:
Nam patrium auersis manibus texere pudorē
Sed simul atque Iaphe, tali dignissima patre
Pignora, quos ideo fratris dedit esse minoris
Iure pater dominos, somno uinoque solutus.
Qui mox natorum euigilans benefacta suorum,
Et Cham demeritum tali mercede rependit.
Cham tu, inquit, maledictus eris, seruusque tuorum
Aeternū stes uentura in secula fratrum.
Sem uero benedictus erit, fratremque minorem
Participem secum communi sede bonorum
Efficiet, quorum latē possessio currat.
Hæc fatus senior, cum iam decurreret annos
Mille minus decies quinos, in pace quieuit.
Interea Domini dum sancta in lege uigeret
Posteritas, multis iamque aueta nepotibus, & se
Colorum ac terra Domino committeret, uni:
Tunc sanctis hominum parebant omnia iussis,
Terra grauis, liquidū pelagus, uetabilis aer,
Non opus arte illis, cælesti namque magistro
Omnia discabant: sed postquam in crimina mundus
Exiit, & latē uitij se se abdidit imis,
Perdidit insigne hoc munus damnata propago,
Oblitāque Dei plures effingere diuos.
Non puduit: tanti est supremi obliuio Patris.
Tum grauis inuentor lethi cessare capacem
Fraudis materiam non passus, cuncta maligno
Subdidit arbitrio, quod satum induceret orbi.
Suaderet que Deum uel iam non esse, uel ista
Inferiora huius contemere munia mundi.
Ergores hominum cunctas, euentūque rerum
Quæ Domino fuerat par assignare supremo:
Assignare uagis persuasit subdolos astris,
Atque auium spectare fibras, motusque uolantum,
Et studio ingenti magica scelus intulit artis,
Et plures orare Deos, idolaque muta
Aut magis idolis latitantem semet, in ipsis
Suasit adorari, multo magē dignus aduri.
Inque nefanda prior descendit crimina Nimroth,
Impietatis apex: Cham seruo ē semine natus,
Mole & mente Gigas, Babylonia regna gubernans,

Perfarum hic animos capiens, venator iniquus,
 A veris Domini sacris traduxit ad ignem.
 Nec modo plus aequo cupidus, hac arte sagaci
 Ille caput scelerum, mundi insensissimus hostis,
 Illustri curis hominum, sed mentibus ipsis
 Irruit, & sensus penitus descendit in omnes,
 Mox & in affectus: nam cum patris unica proles,
 Spem generis letho secum traxisse acerbo:
 Infelix Nimroth, lacrymas noctesque diesque
 Continuans, hebetique irabens plangore querelas
 Dum furit, & raptum querit per singula natum:
 Effesta maestum solatur imagine lactum,
 Et Pario effectam filij de marmore formam
 Credidit infelix incluso viuere sensu,
 Et questus audire suos: mox inde dicatis
 Erebusque aris diuinis addit honores,
 Inque loco iubet esse Dei, tum protinus omnes
 Amplexu gentes scelus hoc, crimineque sequuntur,
 Pro dijs quaeque suis charos habuere parentes
 Post etiam simili reges in honore locarunt,
 Dixeruntque Deos: quorum sub nomine mendax
 Graecia, dum veris falsa insinuare laborat,
 Addidit obscuras vanis rationibus umbras,
 Excusans tumulos atque indita nomina bustis.
 Donec per species sese dementia cunctas
 Proderet, & rebus minimis membrisque pudendis
 Nomen inane Dei mundo ridente daretur.
 Talibus errorum salebris fomenta daturus,
 Ambigua inuenior lethi responsa ciebat:
 Vt ad insidias aut igni, aut fonte calenti,
 Aut terra ex atris ventos spirante loquaces,
 Et fulsum vani sibi nomen Apollinis indens.
 Talibus à Domino gentes trux ille remotas
 Captabat laqueis quo duceus cunque volebat:
 Tanti est à sancto Domini discedere cultu.
 At vero egressi unde sumus, redeamus ad illam
 Maiorum seriem, quae paucos aucta per annos,
 Vtque à deo excreuit, quod mox Oriente relicto,
 Inde nouas alibi compulsis querere sedes,
 In campum (Sennaar veteres dixerunt) patentem
 Perueniunt: cumque his etiam discedere terris
 Cogitur, in varias partes spargenda iuuentus,
 Caepit in haec maestis tristissima verba querelas:
 Heu quam non certus vite status ordine capto
 Fert homines: quamque ignaros vel prospera fallunt
 Per varios casus: quam voti summa petiti
 Tendit in aduersum: iam nos (si dicere fas est)
 Quod sperata patrum precibus numerosa nepotum
 Creuit turba, piget: spargenda est quippe per orbem
 Exilio cumulata manus, periurisque longè
 Finibus à patrijs: nos ergo sicine tandem
 Longa pauperie defecta, inhonoraque membra,

Ignotis dabimus passim tumultanda sepulchris?
 Nec saltem miseri tumulis claudemur amitis?
 Nullaque erit nostri post mortem fama superstes?
 Quare agite ô iuuenes, dum vires turba ministrat,
 Quae vobis superest, quae finem nesciat illum,
 Egregiam acernis famem dimittite factis.
 Urbem condamus, cuius sub moenia turrem
 Vtque attollamus, donec pingentia caelum
 Sidera & excelsi conuexa attingat Olympi,
 Nescia posteritas ut nos hinc orbe relicto
 In caelum migrasse putet: sic mota iuuentus
 Contemnunt cautes, & quicquid monte reciso
 Desluit, ac domita filios de viscere terra
 Constringunt igni lateres, operisque futuri
 Materiam proprio malunt debere labori:
 Haec interstratum sic necit utrimque bitumen,
 Vt solidas simulent circumdata moenia cautes.
 Mox turris properat a subit, mox vertice nubes,
 Transilit, ac fruatur caeli propiore sereno,
 Tum Pater omnipotens caelesti voce senatum
 Congregat angelicum, turbe insana superba
 Facta stupens, isthac regni consortibus insit:
 En terrena phalanx quo iam temeraria pergat,
 Cernitis, & quantos imprudens tendit in ausus.
 Mortali quae structa manu contingere celsos
 Credit posse polos, & ad ethera ducere nostrum.
 Cum nemo indutus terreno corpore, caelum
 Ascendat, nisi qui caelo descendit alto.
 Sed quia gens una est, eadem quoque forma loquendi,
 Incomponenda persistent turre, nec ante
 Desistent, quam mutua opus consensu coeptum
 Fimierit: tanta est humanae insania mentis.
 Ergo agite (ut vetitum norint, quod posse negatum est)
 Iam descendamus, tumefactaque corda superbo
 Consensu, varijs turbemus vocibus oris,
 Vt quod peccarunt concordis crimine mentis,
 Confuse damnet melior discordia lingua.
 Dixit, & intentos operi, molèmq; leuantes
 Mentibus attonitis, subiecta obliuio primum
 Intrat, & ignota subit imperfectio lingua.
 Increpitant operis studio cessante magistri
 Cunctantes socios, sed vocem nemo remittit,
 Non intellectus: quod si quis tentat, inane
 Sibilat, aut rupti fremitu sermonis anhelat.
 Sic vanum praua susceptum mente laborem
 Destituit frustrata manus: iam nemo propinquum,
 Nemo patrem sequitur: quem quisque intelligit, addit
 Agglomeratque sibi, sociumque adiungere curat.
 Dumque perit diuisa huius cognatio gentis,
 Gentem lingua facit: sparguntur classibus aquis,
 Diductasque petunt vario subsidere terras.
 Haud aliter volucres campi per mollia plana.

Quas

Quas gregibus mixtis errare & querere victum
 Persuasit securi dies, cum nocte propinqua
 Frondea tecta petunt, exempto cum grege turba
 Vulgus quaeque suum sequitur, rapidoque volatu
 Miscentur, similis quae duxerit aut color aut vox:
 Sic tunc in partes populus se dissecat unus,
 Et species fit quaeque genus longèque remotis
 Confidunt terris, atque orbem gentibus implent.
 Nec tamen hoc sacri (cum sit sua poena nocentum)
 Muneris est vacuum: nam quamuis ultio iusta
 Haec fuerit, quos non tetigit reuerentia caeli,
 Quae sedes propria est mundi, rerumque parentis,
 Vt nec se agnoscant, verba in consuetis loquentes:
 Attamen id multum quod rupto hoc foedere cautum est,
 Ne, quam paucorum attulerat persuasio culpam,
 Cunctorum assensu rursus contingere omnes,
 Et faceret commune nefas, ne praelia dura,
 Et rabido populis mors arcessenda furore
 Bellum illis civile foret: sic profuit illis,
 Inque bonum versa est prime distractio lingua,
 Quanquam nec prorsum sublata Ebraea loquendi
 Consuetudo fuit: cum tunc permanferit oris
 Ebraei sonitus, sermoque antiquus, in illis
 Qui culpa expertes, pars non iniusta fuerunt
 Natorum quos Sem genuit, custodia iusti
 Quos tenuit, Domini què etiam reuerentia rexit.
 Sed postquam toto dementia percita mundo,
 (Vt taceam magici scelus inestabile monstri)
 In truncos & saxa etiam durique metalli
 Arte cauas species, & cassas luce figuras,
 Impegit mortale genus mentesque supernis
 Intentas fregit, terraeque adduxit inertis,
 Conuoluitque simul foeda contagio labis,
 Non secus Aethiopum feruentibus excita terris
 Nubila morborum, corrupto tramite caeli
 Dum currunt, quisquis percussus fulmine lethi
 Ingemuit simul ipseruit, quicumque cadentem
 Conspexit cecidit, congestaque funera passim
 Dira lues strauit, camposque reliquit inanes:
 Sic tunc praecipiti complexos mole furoris,
 Ne nihil infectum toto dimitteret orbe,
 Comprendit repetens, quos iam dimiserat error.
 Donec Chaldaei generis, de semine Thare,
 Vir iustus, metuensque Dei, cum stirpe suorum
 Urbem aliam, morèsque novos, sedemque requirens,
 Mansit in Assyrijs demum nouus accola Carrhis.
 Qui quadragenis lustris ubi vixit, & uno,
 Infauftam hanc vitam felici morte redemit.
 Huic, meritis patrem, & sanctis virtutibus aquans
 Aut longè superans, successit filius Abraham,
 Vir caelo dignus, nam primo à limine vitae,
 Verum mente Deum venerans, gentilia

Auerfatus erat, quem postquam morte parentis
 Iussa sequi iam posse Dei, sine fraude liquebat
 His Dominus famulum meritis dignatus adire est.
 Quandoquidem toto te solum inuenimus orbe
 Quem sincera fides iuuat & reuerentia nostri:
 Linque procul sedes patrias, terramque nocentem,
 Pollutamque domum: cognatio tota prophana est,
 Et fugienda tibi: terra melioris in agros
 Me duce peruenies: ne sis pars gentis iniquae,
 Qui sancta caput esse potes, tum sacra dicabo
 Quae mancant benedictae tibi, nomènque per omnes
 Magnificè reddam populos, bona cuncta rependens,
 Et benedictus erit, tibi qui benedixerit, atqui,
 Qui maledicta tibi conuiciaque ingeret, ille
 Confestim maledictus erit: benedictio per te
 Spargetur tribubus cunctis, auoque futuro.
 Dixit, & imperijs mentem qua parcat indit,
 Promissisque pijs credat, mora nulla repente
 Dicto intercedit Domini, sed protinus Abram
 Cum gregibus varijs generis, famulisque paternis,
 Coniuge cum fida, chari cum pignore fratris,
 (Cui Loth nomen erat) digressus, limite relicto
 Ignotum sibi carpit iter: molliissima letas
 Prebent arua vias, blandumque fauentibus austris
 Arridens, nullis turbatur motibus aer,
 In Chanaan terras, & regna uberrima Sichein,
 Donec perueniens, didicit, sobolisque sibique
 Isthaec in sortem imperij cessura futuri.
 Vnde Deo supplex deuotas extruit aras,
 Et veteres reuocans, cultor nouus, auget honores.
 Inde petit Bethel, sedes quae lecta beati
 Hospitijs sacrata viri, cunctasque superbis
 Excessit meritis terras, quandoque secundo
 Post caelum numeranda loco, nam sede superna
 Dignior ista Dei, quae pignus lege salutis
 Emissum mundo tantum mirante paratum
 Exciperet, visa est, hominemque remitteret astris.
 Hic quoque solennes Abram pater extruit aras,
 Et linquenda nouis habitacula ponit in aruis.
 Namque fame rursus sede mutare coactus
 Castra mouet, totamque domum, famulosque gregeque
 Secum agit, & rebus commercia iusta rependens
 Intrat in Aegyptum, & Sarai appellare sororem
 Mauult quam uxorem, ne barbara pectora sancti
 Hospitis in eadem, stimulet furiosa libido.
 Vnde & mox Pharaon radiantis imagine forma
 Ictus inardescit, thalamosque & foedera certa
 Lege parat: longos isthaec connubia in annos
 Ducturus, ni longè aliter disponderet ille
 Auctor coniugij, cui cum minus ista placerent,
 Ecce pavor regi merfa formidine mixtus
 Ingruit, & subito quatit improba corda tumulu,

Exterritq; animos niger horror, & implicat artus:
 Vt rex sacrilega gentis tam tristia vota
 Senseret damnasse Deum, qui tale profecto
 Consilium infudit famulis, ut barbarus hostis
 Esse virum Sarai securum agnosceret Abram:
 Cum foret expertus, quum non impudè prophano
 Appeteret ferro, quem nec viduare liceret.
 Sponte igitur, nulla violata labe, marito
 Reddit, & ingenti cumulatam fruge remittit
 In Sichem, Bethel, et que suam: quò deinde recepti
 Cum gregibusque domibusque, cum coniuge salua,
 Exercens campos, & pinguis pascua late
 Immixtis carpunt gregibus: dum iurgia crebra
 Inter pastores patrii nata atque nepotis,
 Dum non sufficerent: capiendis arua duorum
 Armentis angusta nimis, plentissimus ergo
 Abram iusticia atque obseruantissimus equi,
 Quo dirimat lites, & iurgia tollat auara,
 Vt natu maior, concessos diuidit agros:
 Iunior elegit, quò dulcibus undique suis
 Rura maritat aquis, ripis que umbrantibus inter
 Labitur, & teretes saltus Iordanis amœnat.
 Ergo quo fugiat pastorum iurgia, ab Abram
 Declinans, iunctos Sodoma Loth migrat in agros.
 Cum Deus hac Abram masti spe peccora firmans,
 Ne moueatis, ait, fratris quod prole relicta
 Nun: solus videare tibi: innumerabile vulgus
 Tu mihi solus eris, populique idem auctor amici
 Suspice quadrifidi partes intentus ad orbis,
 Inspice nunc austrum versus, septemque triones,
 Quò sol exoritur, quò vespere concidit imo:
 Hec tibi met, prorsusque tue, populis que tuorum
 Concedam, æternos illis habitanda per annos:
 Quò tu etiam terris longè lateque fruaris.
 Surge, & quò pateant gressu prius hospite lustra.
 Hec ait: ille libens parat, sedemque relinquens
 Emigrat, Chebronque subit, sub ilice nigra
 Ad Mamre querceta pater ientoria fegit:
 Hic, quoque solennes Domino struit ut colat aras.
 Interea magno circum turbante tumultu
 Hostis adest auidus, varia quem dote referta
 Sollicitat tellus, campis illisa resultat
 Vngula, & effusus errat populator habitans,
 Aduersum Sodomæ pinguis pascua gentis.
 Loth vero portis cum rege erumpit apertis,
 Et vicina manus regum socia arma ferentium,
 Secum equites peditisque trahunt: distat agmè,
 Confligunt acies pariter, sternunt que cadunt que.
 Sed turpis Sodomæ luxu emollita iuuentus,
 Vt rursum exarsit repetitus clamor in iras,
 Vertunt terga metu: rapido pars mœnia cursu,
 Pars montes silvasque petunt, pars septa cateruis

Porrigit igna uas ad tristia vincula palmas.
 A Vt vero patrius captum Loth audiit Abram,
 Non fletu (quid enim fletus conferret inanis?)
 Sed virtute parat fratri succurrere capto.
 Instructos igitur tercentum, deligit omni
 De grege, bisque nouis famulos, quos ante præntes
 Insequitur sensim, quò tendere prodidit hostem
 Lenum præda grauis: quorum de nocte silenti
 Corpora (conflitu dum iam languentia duro
 Irrigat, & fessos dulcis sopor alligat artus)
 Aggreditur, nil venturum sibi tale putantur:
 Vt cum ieiuni rabies se sana leonis,
 In pecudum saltu penetrauit septa volucri,
 Et dæte atque pede exanimat, cupidamque voradi
 Ira famem superat, dum meta doloris acerbi
 Iamque ouibus vacuas effecerit, vltima caulas.
 Haud secus ille duces somno vinctos sepultos,
 Sternentibus Abram populos, regesque trucidat,
 Sic tamen ut nullus confundat castra tumultus.
 Nemo gradum sentit, nisi què mēs deficit & vox.
 C Nemo sonum cadis, nisi quem mors excitat, audit.
 Sanguine cuncta madent: sicco resoluta sereno
 Tellus tabe coit, gressumque morante cruore
 Lubrica stagnanti titubant vestigia campo.
 Nec tamen omne animans gladijs occumbit apertis
 Seruantur præda: tanta est moderatio iusti
 Victoris, reliquos sparsit fugæ turpis, & agros
 Usque Damascenos instans formido sequuta est.
 At victor tanti nil motus laude triumphi,
 D Inter e quos, pecudumque greges, populumque receptum,
 Aut captum, gazasque (auido què pondere victos
 Visoresque mouent) nil prorsus concupit horum
 Magnificus: sed enim tanta inter gaudia mitis,
 Et varios hominum reputant sub pectore casus,
 Omnes omnino prædas, & premia belli
 Direpta passim populis, regique reseruat:
 Non sibi se pugnasce docens, decimam tamen offert
 Hostibus excussa, quæ vera est hostia, præda
 Melchisedech, vinumque & panem ab cade reuerso
 E Obulerat, rex ille Salem, qui munere tali
 Mystica premisit summi libamina Christi:
 Cuius de manibus sumens Ecclesia corpus
 Viuificum panem, cælesti pota cruore est.
 At vero hostili red: untem è funere lassum,
 Omnipotens verbis solatur talibus Abram.
 Quandoquidem nullis cupidum te præda subegit
 Illecebris, precium fidei, mercisque laborum
 Mecum plena tibi est, teque & tua cuncta tuebor
 Heredi seruanda tuo, quem germine sero
 Progenitum, magè multo etià pius auctor amabis.
 Nil est quòd metuas: hæres tuus ille Damascus
 Vt suat, ipse tuo cernes de semine natum,
 Accendat

Accendat cuius patrios infantia sensus,
 Suspice, connexum quàm denso lumine cælum
 Picta nocte micat: quantis congesta premantur
 Sidera sideribus, numerum quæ obiecta recusent:
 Seminis hoc exemplar habes, stirpisque futurae
 Multiplicis formam. Sic fatus, finit: at ille
 Credidit, & nuda fidei consensus sola
 Plenam ad iusticiam & meriti reputata coronam est.
 Atque adeò hinc Abram tanta mercede docemur,
 Quanti sit meriti diuino credere Verbo.
 Demeriti contra quanti non credere: namque ut
 Credidit, hac rursum diuina voce meretur
 Solari, omnipotens dum verbis incipit istis.

Ille ego sum Deus ac Dominus, qui teque tuosque
 Chaldaea de gente tuli, tandemque paternis
 Exceptum vitijs, terra meliore locavi:
 Vt de te genitus populus meus arua beata
 Incolat, & seriem longè lateque propaget,
 Gentibus expulsis, quas fædo errore parentum
 Sacrilegor ritus olim fecere prophani:
 Quod cuncta abundus nimium quia credere differs,
 Trimam sume mihi torua iam fronte iuuentam,
 Cum qua par annis blando grege lecta capella,
 Equauis que aries nostro maestetur honori,
 Casta quoque humana turtur conincta columba.
 At vero volucrem non sentiat hostia ferrum
 Tantum inter medias pecudes discindere cura:
 Quas sic diductas mundis distinguit to arenis,
 Vt membri coeant altriussecus emula membra.
 Dixit, at ille Dei monitus seruare libenter
 Assuetus, raptim properat mandata patrare:
 Sed cum dispositam, quo iusserat ordine, terra
 Strauisset seriem, subito manus ingruit atra
 Importunarum prædam insectata volucrem,
 Quæ ne contactu violarent sacra prophano,
 Vndique sollicitus cauet, & circumspicit Abram.
 Sed cum opere attonitum tanto, nec sole cadente,
 Vinceret officij moles tam magna recepti:
 Ecce niger terror, tremor horridus, & sopor intrat
 Nuncia iussa ferens, venturaque secula formans.
 Credo, videbatur septum sibi cernere Nilum
 Ebraea gentis populo, serosque nepotes,
 Ingentesque supra numerum cognoscere turbas:
 Inde truces motus, deductaque castra suorum,
 Transmissum pelagus sicco pede, merfa profundo
 Agmina, naufragium nulla cum classe sequuntur,
 Ereptosque mari Ebraeos, dehinc tota beatæ
 Regna Palestine populo patuisse reuerso.
 Talibus attonito visis, non defuit almus
 Interpres: Prænoscet tuos, sobolemque tuorum,
 Inquit, in externis per secula quattuor agris
 Niliaci illius sensuram dira tyranni

Imperia: at cum tot peregrina expleuerit annos,
 A Seruicio eripiam, gentemque vlciscar iniquam:
 Et reddam terris, blando quas gurgite cingunt
 Nilus & Euphrates: sed cum peccata nocentum
 Gentis Amorhega, populique hæc regna tementis,
 Explerint summam scelerum, dignique paternis
 Sedibus expelli fuerint: at tamen ante
 Longæuo felix decedens limite vita,
 Ploratus natis cum pacè & munere nostro
 Ad sanctos migrabis auos. Sic fatus, & alto
 Cùm iam nox terris densas induceret umbras,
 B Signum è monte dedit: confestim sumens istic
 Apparet clibanus, lampasque ignita videtur:
 Tum sacras epulas, mediumque inuecta paratum,
 Precipiti cursu delibans flamma torauit.
 Interea certus regni, prolis que futurae,
 Munus adire patris cupit Abram: casta sed uxor
 Abnuat officium, quòd inanem effceta senectus
 Iamque uerum sibi fecisset: sed dulce mariti
 Pignus, spemque nouam quacunq; ex pellice fuscam,
 C Esse suam credens, famulam (cui iunior etas,
 Agar nomen erat, tellus Nilotica origo)
 Subrogat in thalamos, procibusque aggressa maritum
 Seruili semen concredere perpulit aluo.
 Proh seruile nefas, ut primum viuere sensit
 Agar uentris onus, fastu tumefacta superbo,
 De spexit dominam, & dominam cui matris amorè
 Debebat, causamque sui furiosa tumoris.
 Recte igitur flagris hanc uir iustissimus Abram
 Coniugis addixit: quorum magis acta pudore,
 In desertis procul secretaque lustra ferarum
 D Abditur indignans, quam exul nec spernere cessat:
 Sed rursum obsequio priuans, quòd debuit, illam
 Contemnit, quo more potest, mauique pericla
 Deserta perferre uigini missus Olympo
 Angelus occurrat, famulamque ad pristina rura
 Restituat miti domine, blandoque refectam
 Hortatu, melius iubeat sperare reuersam,
 Et nomen nati doceat, morisque manusque,
 Innumerosque greges tali de stirpe futuros.
 Quo maiore redivoto iam certà fuiuri,
 E Et partu dominum fecit prior ipsa parentem.
 Cùm iam decursi spacijs felicibus aui
 Supra octoginta bis ternos clauderet annos,
 Ad quos bissestas cum iustus & insuper unam
 Adderet ætates: solito hunc rursum Pater almus
 Alloquio dignatus adit, iustique senectam
 Ducere felicem: simul & promissa reuoluit,
 Et quum mercedem expectet: tum corpore prono
 Abram suppliciter Dominum prostratus adorat.
 A quo mox audit firmata uoce, futurum
 Se patrem innumera gentis, lateque patentis,

Et cuius veniat etiam de semine reges.
 Hoc tamen à reliquis iussus discernere signo
 Ebraeam gentem populis, ut sponse refecta
 Carne superuacua se circumdat, & omnem
 Masculi sexus presentemque atque futuram
 Progeniem: iussus pueros à matre recentes,
 Atque rudes vita, dum mens ignara dolendi est,
 Præputio exutos, octava luce sacrare.
 Quod qui tam sanctum corrumpere testamentum
 Auderet, cessans legi inferuire rogata,
 Exheres fieret regni, vitæque futura.
 At simul ut vero sibi crederet argumento,
 Venturas aliquando suo de semine gentes
 Innumeras, nomen Dominus commutat utrique:
 Non Sarai tibi, ait, sed Sarra vocabitur uxor:
 Et tu non Abram, sed nomine clarior aucto
 Ventura Abraham posthæc vocitabere genti.
 Quod commune ideo tibi met cum coniuge vera est,
 Promissi quoniam (nihil est re certius ista)
 Mater erit generis, teque annum sole remenso
 Esse patrem faciet, quamvis ridenda putetur
 Virtutis promissa mea: nec vestra senectus
 Impediet, quin diuini sententia iuris.
 Eternos semper maneat stabili per annos.
 Sed tamen ignoscam dubijs, pueroque futuro
 Imponam nomen, quod culpam hanc arguat, Isaac:
 Qui nostri indubie seruato fœdere pacti
 Heres certus erit, cuncta cum stirpe suorum.
 Nec tamen Ismael, Agar de semine natus,
 Expers dotis erit: nostro nam munere fultus
 Millia multa virum de se Ventura potentum,
 Bissemis pariter ducibus regnanda creabit.
 Dixit: at ille auidus pactum accelerare receptum,
 Iam centum pulsans annos iam pubere nato,
 Se primum gnatumque suum, cunctosque clientes
 Ac famulos omnes, quo iussus est, stigmatè signat,
 Et populum facit esse nouum, fontemque piorum,
 Vna eademque via, tanta est deuotio, legem
 Accipiens, explensque fidem. Quid non meret ergo
 Tam presens veloxque fides: nam non timor istud,
 Sed sincerus amor, famulique probatio iusti est
 Quodlibet imperium placida sic mente subire.
 Vnde Deum sibi promeruit: nempe antea tantum
 Audiri solitus, meritum post tale ministri
 Iam patitur cerni: cumque indignatio iusta
 Vitorem stimulet, mortales non tamen ille
 Respuit aspectus, nam cum damnare pararet
 Crimina terrarum, flammisque abolere nocentes:
 Aut verum, aut qualem norat se posse videri,
 Et nomen numerumque Abraham prodidit ipsi.
 Illi namque domi Mamre in conualle sedenti,
 Tres subito apparent angusta luce micantes,

Abraham tanti stimulat us imagine visus
 A Procurrit, Dominumque solo prostratus adorat,
 Tresque etiam supplex forma veneratur in vna:
 Quis ut mente pia liceat seruire, precatur,
 Et refici, in medios estus tendentibus horis,
 Non dedignentur famuli mensisque cibisque.
 Vsq; adeo visus inter sensusque vigentes,
 Errabat dubitans, hominis substantia an esset,
 Quem norat mens esse Deum: tamen annuit ille,
 Officiumque pij non aspernatus alumi,
 Oblatosque cibos, mensasque sacravit amicas.
 Vt vero ablatis epulis mensisque remotis,
 Hospitibus visum est illinc discedere, tum mox
 Inde mouens gressus, lateri comes hæret euntum
 Hospes ouans, tristisque quatit concussa pauore
 Pectora, & attonitum venerabilis attrahit horror.
 Quippe videt vultus tacitos, visusque seueros
 In Sodomam Dominum iuncta vibrasse Gomorrha,
 Pacis & emissos famulos, iraque ministros
 Et cum cognosset tanta quid mole pararet,
 C Arcanum pandente Deo, causamque docente,
 Vltro audet Dominum scrutari, an perderet urbem,
 Errantis populi per crimina cuncta nocentem,
 Si quinquaginta morum probitate piorum
 Spectatos aleret, cumque ipsi diceret: Illis,
 Si numerum talem inuenio, mihi parcere certum est:
 Quid si quinque minus fuerint: vñ subdidit. Et, quid
 Si quadraginta soli: quid si minus illo
 Forte decem numero: quid si bis quinque dabuntur
 D Innocuumque tu turbi Deus optime parces?
 Cumque etiam numero se velle ignoscere tali
 Dixisset, famulumque in medio sermone reliquit,
 Tendentem vltcrius, seque in sua regna recepit.
 Dimissi interea ciues è sede superna
 Angelici, in Sodomæ terras, Loth sorte sedentem
 Ante fores urbis, iam terris sole propinquo,
 Inueniunt: qui cum miro splendore videret
 Angelicos radiare viros, descendere summo
 E caelo ratus, in terram prostratus adorat,
 E Inuit atque domum, noctemque auertere tecto
 Euincit precibus, simul & coniuere suadet,
 Innocuosque cibos & pocula parca ministrat.
 Dumque epulis sumptis somno indulgere pararent,
 Ecce sub occasum lucis, noctisque recursus,
 Fœda manus vulgi, si fas dixisse, virilis
 Profilit & iuuenum insanis puerique senesque
 Ignibus vruntur: Lothque ut sibi tradat abuti
 Hospitibus, cogunt, quid non vesana libido
 Ausit: at ille volens populi mollire furorem
 Insani, natas, quibus illibata manebat
 Virginitas, offert, quoscumque optarit in visus.
 Ast effrena cohors, in deteriora profundi

Lapsa

Lapsa mali, vitio sese immiscere minori
 Vile putat, nisi se summis etiam implicet, ergo
 Infandum ut patret facinus, Loth opprimit: & iã
 Vi maiore agitant, quam qua virtute repelli
 Humana valeat: cum protinus hospes uterque
 Angelicas nudant mentito corpore vires,
 A populoque senem cæcata mente furentem
 Loth retrahunt, inque ipsa domus secreta receptum
 Perdenda hortentur confestim abscedere terra.
 Qui sint, quid veniant, & que præcepta ferentes
 Mox explere velint, nil iam sermone patenti
 Dissimulant: & ab hac se clade euadere saluum
 Possè, domumque suam dicunt, generosque suosque
 Colligere affines, & secum abducere mandant.
 Ast illos simili cum vulgo crimine tactos,
 Inuoluit similis sententia, sana momenti
 Credere dum nolunt, quanquam quod credere noluit
 Non est ut mulum mirere, abscedere cum Loth
 Id quoque ridiculum quod consulere putaret:
 Quem lentum, pigrasque moras sine fine trabentem,
 Hospes uterque videns, manibus cum coniuge raptum,
 Virginitasque suis procul exira mœnia ducit,
 Et celerare iubet, montesque euadere in altos.
 Tali lege data: nec caelesti igne flagrantem
 Post se respiciat quisquam male cautus in urbes.
 Loth vero metuens, montes ne tardius altos,
 Aggressum, velox caeli præuenteret ira:
 Ipse Segor lachrymis petiit, secura recessus
 Antra sui, lachrymas autem non sensu inanes,
 Concessumque sibi donum speciale salutis
 Pluribus imperiit, meritumque è munere fecit.
 Et iam non solus raptum obducentia caelum,
 A patria virtute Deo miscente, coacta
 Nubila densarant nebulas: sed quas rotat Aetna,
 Quas vomit Inarime, atque Apont feruētibus undis
 Exhalat, quas vicino concussa Vesueo
 Eruat tellus, Lyciæ quas seu Chimære
 Ora, sinu vasto trine fornacis anhelat:
 Et quocumque loc o fallentia sulfura velox
 Spiritus inflammans, angusto tramite fusus,
 Effluit in lucem rupta tellure vaporans.
 Non quod nō possit pluuias quoque, uertere in ignes,
 Totum de nihilo potuit qui condere mundum:
 Sed maiore bonus index damnare paratu
 Mauult, quos miserans urbis morumque ruina
 Punit in exemplis: mox durum elementa minantur,
 Concurruntque undante globo, stipatæque statu
 Quæque suo, coeunt flammarum pabula in unum
 Corpus, & infandas terras urbesque nocentes.
 Sulfurei testudo tegit curuata metalli:
 Quam citus & vires angusto tramite sumens
 Spiritus incussam, tanto crepitare fragore

Compulit, & crebro tonitrus agitante corusco
 A Consternare animos, quorquot spectacula cernunt
 Talia, quinetiam Loth, heu, miserabilis uxor,
 Sen tanto stupefacta metu, seu stulta cupido
 Illa fuit, vetitum contra consurgere pactum
 Fæminis innata animis, que denique cunctum
 Causa fuit: Sodomam inspectans se pone ruentem
 Confestim pœnas violat a lege subiuit,
 In statuam conuersa salis, spoliataque luce,
 Sic animam infelix cum corpore perdidit omni,
 Vt nullum extaret forma remanente cadaver:
 B Ocyor inde Segor, luctum prohibente timore, a uisio
 Horrificoque malo stupidus, mox ingreditur Loth.
 Tum sol exoritur tato feruentior igne,
 Irarum fulgore micans, radiosque seueros
 Dirigit in Sodomam: qui postquam lumina flammis
 Inuoluere suis, resolutaque sulfura, nexos
 Secum præcipitant ignes, siccoque liquore
 Dispensata suis stillant incendiat ædis
 Fulmineus densa præcepit cadit aère nimbus,
 Inuoluitque urbes, & totus sauit in agris,
 C Ac mixto stridore tonat, vincitque quæ pelæ
 Flammea tempestas, qua postquam pabula terris
 Repperit incensis, ipsisque in sedis arenis
 Erigit immensam coniuncto fomite metam
 Ignis, & à terris redeunt in sidera flamma,
 In cineres donec caues tellusque resultans
 Transeat, ac penitus mersa soluantur arena,
 Depressisque cauos consumpro cessante campis
 Pandunt arua sinus, uenisque effusus apertis
 Consocians vires qui terras strinxerat humor:
 D Priuatum gignit pelagus, quid nam esse putemus,
 Quod raptum lacus est, mera virtute refertus,
 Qui fuit ante rogos? sic omnipotentia summi
 Iudicis in gelidas ignem conuertere lymphas,
 Ac rursum lymphas ardentem possit in ignem
 Nec tamen hic occulta vacans mysteria, nam quod
 Vnde hic sūt, ubi flamma fuit, quod flamma misisset
 Desuper extinxit lymphas: fortasse notabat
 Luxuria calidos ignes, fomentaque primi
 Peccato contracta patris, caelestibus undis
 E Extinctum quandoque iri: proque ignibus acris
 Iustitia, quibus illa olim lex dura uigebat,
 Saluificis purgatum iri, & lustralibus undis.

CLAVDII MARIi VICTORIS
 De peruersis suæ ætatis moribus Epistola,
 Ad Salmonem Abbatem.

Si Domini templum supplex orator adisti,
 Immo & custodem templi, populique magistrum,
 Quot tu isthic homines, tot Christi altaria cernis
 Sed si collatis iuuat indulgere loquelis,

Hic habitat tuus ille hospes, mea viscera Theſon,
 Cui fratrum ad requiem frondofe vitis in antro
 Herbida ceſpitibus ſunt ſtructa ſedilia vitis.
 Dic igitur Salmon, qua rerum nunc tibi fors eſt?
 Quis patriæ ſtatus eſt? quid te delectat in illa?
 Namque agris, opibusque hominum, terraque colonis
 Nunc primum ille ſa turbato fœdere vitæ
 Barbarus incumbit: nec longe ad ſacula vitæ,
 Conſtructa profuſi ſolido de marmore velle,
 Abſumptæque omnes curas in proſpectu rupes.
 At vix interior peſtis, bellumque profundum
 Olim nos denſa telorum nube fatigat:
 Sæuior & tanto, quanto eſt occultior hoſtis:
 Et tamen (heu) ſi quid vaſtaſcit Sarmata, ſi quid
 Vandalus incendit, veloxque abducit Alanus,
 Ambiguus ſpebus licet & conatibus agris,
 Conamur quandam in ſpeciem reparare priorum.
 Illa autem noſtro qua ſunt amiſſa periculo
 Negligimus, longoque ſitu ſqualleſcere mentis
 Ignavi patimur: ſubiectaque colla cathenis
 Dedicimus, & manicis peccati præda ligamur.
 Et prius eſt vitem purgare, abſcindere ſentes,
 Oſtia conuulſa ac fractam renouare ſenectam:
 Quam latoſ campos animæ, & præcordia cordis
 Excolere, & capta collapsam mentis honorem.
 Nil hoſtis, nil dira famæ, nil denique morbi
 Egerunt: ſumimus qui nunc ſumus, hiſque periculis
 Tentati nihilo meliores reddimur unquam,
 Sub vitibus nullo culparum ſine manentes.
 Nil ſanctū eſt nobis niſi quaſt: & illud honeſtū eſt,
 Vitale quod fuerit: vitis que vocabula recte
 Indimus, & parci cognomen ſumit auarus,
 Atqui confeſſis vitibus, & crimine aperto,
 Non potuere ſuas virtutis imagine fraudes
 Obiſgere, occulto fouerunt vulnere plagas,
 Quos terrena trahit ſapientia, neſcia veri.
 Quoſdam infelices qui decipit, incitat error,
 Dū cauſam inquirent rerum, aſtrorumque meatus,
 Quæ ſit forma poli, cur longo flumina curſu
 Non pereant, latus iaceat quò limite pontus:
 Quæ Deo tantum ſunt nota, recondita cunctis,
 Scire volunt (heu grande neſas) & ſcire videntur.
 Iſta quidem Salmon ſunt noſtri crimina ſexus.
 Sed leuis eſt veſtra vitiorum morbus in urbe,
 Si non ſœminei magis exarſere furoris.
 Ante diem Salmon tenebris nox humida condet,
 Quam poſſim mores huius percurrere turbe.
 Quæ cum lege Dei viuunt ſub lege virorum,
 Proh pudor haud unquam ſine noſtro crimine peccat.
 Nam niſi delictis faciles traherentur earum,
 Haud illas vitibus vellemus viuere noſtris:

Nec rigidas auro veſtes, nec velleria Serum,
 Nec lapides toto quos fert mercator ab orbe,
 Fundorum precijs emerent ſuſpiria maſta.
 Iungimus aruanas, non eſt pudor addere curas
 Si grauis ignotis proceſſit Leſbia gemmis,
 Et decies Paſſina nouo radiavit in oſtro:
 Confeſtim ornatum ſibi queque expoſcit eundem.
 Ergo quod varijs ſtudeant occurrere formis,
 Atque vitis alios alioſque opponere vultus,
 Nonne hec culpa viri eſt: quid agunt in corpore caſto
 Ceruſſa, & minium, centumque venena colorum?
 Mentis honor, morūque decus ſunt vincula ſancti
 Coniugij: ſi forma placet, venientibus annis
 Cedit amor: ſola eſt, ſenium que neſcit, honeſtas.
 Nam quod perpetuis diſcurſibus omnia luſtrant,
 Quod paſcūt, quod multa gerūt, quod multa loquūtur
 Non vitium noſtrū eſt: Paulo & Salmone relicto,
 Quod Maro cantatur Phœniſſe, & Naſo Corynæ,
 Quod plauſum accipiunt Lyræ Flacci, aut ſcena Terenti
 Nos, horum nos cauſa ſumus: nos turpiter iſtis
 Nutrimenta, damus flammas: culpæ ne caremus?
 Nā velut acceptas referūt ſpecula optima formas,
 Sic exempla virum, & uxores accepta ſequuntur.
 Sed cur infelix in culpa eſt ſœmina tantum,
 Cum placeat ſolido coniunx vitioſa maritō?
 Vnus ubique hoſtis diſfuſo turbine ſauit:
 Nec mirum eſt vinci belli terrore ſubactos.
 Quod ſi correcti ſanum ſaperemus, & atris
 Libera mens nebulis Chriſto purgata pateret,
 Si ſalcem verbi cordi imprimereſcimus, & illinc
 Vellemus veterum vitiorum abſcindere nodos,
 Aduerſus Chriſti ſumulos vis nulla valeret:
 Nec nos Riphai proſterneret arcus Alani,
 Nec ſeruire etiam ſubuerteret omnia bellum,
 Et qui nunc noſtra graſſantur clade ſuperbi.
 At tamen in veſtro populo non rara bonorum
 Turba viget, multoſque pios Eccleſia nutrit.
 Sunt planè in ſonte multii, Pater optimè, quorum
 Eſſe velim ſimilis: nec deſunt in grege noſtro,
 Victrices reddat quas ſexus, vterque coronas.
 Ac ſi quid patriam commendat, ſi quid in illa eſt,
 Quod inuat: hoc unum eſt, hæc ſunt ſolatia vitæ.
 Nunc age chare Pater, cupidò mihi fare viticiſſim
 Quæ te digna ſatis requie ſuſceperit: ex quo
 Te corde hinc geſtans abiit, tecumque reſelli,
 Non equidem inuitus recolam mea gaudia Salmon,
 Nec te taurorum indicio laudabo bonorum.
 Sed iam concluſi nos admonet hora diei,
 Surgere, & ad ſacro ſanctorum occurrere cœtus.
 Craſſina lux verbis accedet libera noſtris.

LITANAE ECCLESIAE DIACONI, ET CARTHOPHYLACIS SEV
 Referendarij, Poëmata; edita primum in lucem & Latinis Verſibus expreſſa per
 Federicum Morellium, Federici filium, cum fragmentis eiusdem Piſidæ, ex
 Suida, & aliis.

EX SVIDAE COMMENTARIIS.

Georgius Diaconus magna Eccleſiæ, & Chartularius, cognomento Piſides, Opus VI. dierum, tribus verſuum
 Iambicorum millibus expreſſit. Idem ſcripſit de Heraclio Imperatore, de Perſico bello: itemque Abarica, ſoluta ora-
 tione: ad hæc laudationem Martyris Anaſtaſij literis conſignauit.

EX NICEPH. ECCLESIASTICAE HISTORIAE, LIB. XVIII. CAP. XLVIII.

Post Leontium, admirandus ille Diaconus atque Referendarius Georgius Piſides, æqualis
 fuit coëtanus, illius quàmuis ætate aliquantò iunior, Iambis pulcherrimis quos ſcribere
 conſueuerat, cum Hæreſi Philoponi congreſſus; rem ſeriam, ludicro, temperando, ad hunc
 modum refert, abſurditatem illius refutans:

Vnam atque mox unam lapillo computat,
 At, unam & unam, ſortè ſi unam dixeris,
 Pueri vel ipſi tale dictum riſerint.

GEORGII PISIDÆ, OPVS SEX DIERV, SIVE NVNDI OPIFICIVM;

ſequntur qui ſepe Auctor laudat in iſto Vir prætor poſtea Hæreſi et monothèliti

Præſatio
ad Sergij
Patriar-
cham Con-
ſtantino-
politani.

Mnis operis verbiq; celebratis Deum,
 O lingua, mēſq; pabulūq; & corculū,
 Fluente ſermonum polos penetrantium
 Inſunde in aridum meum peccuſculum:
 Squalore nam caliginis, qua me obruit,
 Os vocis expertum redditum planè mihi eſt,
 Orationis flexili obduſta tuba.
 Ac nil perinde ut anxij animi nubilum
 Imbres ciet fluctūſque mentibus vagos,
 Occultat & Solem eloquentiæ aurium,
 Noctemque gignit mentis ignorantia,
 Rationis etiam turbat aſtra lucida:
 Aſt intus omnem mentis animique horridam
 Nubem, profundas ac tenebras contrahit:
 Agitque retro rimulam dioptricam,
 Qua perſpicit rationis alta mens graues
 Commotiones, organis ſcientiæ.
 At lampade tua illuminante orbem undique
 Cum pulſa nox eſt, ſpiritus tuus celer
 Obſcura curarum reſlauit nubila,
 Nobis refulſit interim paciſ iubar:
 En cordis inculci offero fructus tibi,
 Fructus tui roris rigatos flumine:
 Nec ſas rubis ut obſoletus ſordidus
 Animus ſeracem maximè ſegetem colat
 Niſi ante ſpinarum notas auelleres,
 Aut amputares, enſe vel rigidiffimò
 Præcationis ſeruide reſcinderes.
 O cultor almæ rupiumque & ſeni iam
 Tom. 8.

Nam ſeminas in ſaxa per ſæpe aſpera,
 Siliceſque duros parere cogis liberos,
 Dum ſiſque ſylveſtres iubes fructum edere
 Nec ales colla ſemen hoc ſanctum tuum
 Rapiens volatu præpeti depaſcitur:
 Nos irrigato lachrymarum flumine,
 Tum ſortè prolem denud ſterilis dabit,
 Gignuntque fructum inſtructuoſa pectora.
 Sed quando laudes turpia ut fugis probra,
 Iam metam ad ipſam dirigo nutum meum,
 Tuis ſagittis fretus omnino ſacrū.
 Orationis eſt quidem ſons unicus,
 At plurimæ venæ abditorum luminum,
 Per quas rigat Propheta mentes regiū,
 Huiuſcè ſtillans ſcriptionis flumina:
 O quantæ quàmque ampla eſt tuorum operū, Deus,
 Industria opifex omnium, mundi parens
 O diuitum ingens notionum abyſſus, hæc
 Haurire cupidus verba diæ perſonans,
 Quantum valent & thauriant, non quantum habes
 Sophiſta Procle vocum humi ſerpentium
 Multum intonans è flexuoſis nubibus:
 O notionum pauperum & tumentium
 Procella, in eternam creaturam procax;
 Exilium audi ſyllabarum quantæ vis:
 Namque ante dicunt iſta miratum eſſe te,
 Tantum præmentem dictiones auribus:
 Nam cogitatorum altitudinem eloqui,
 & Aiens, negans, animo vacillans, abnuis;

Matth. 3.
 Malli,
 carminum
 Verſus in-
 tercalatis,
 epiphone-
 maticus, è
 psalmo
 193. cuius
 torū iſtud
 Poema,
 paraphra-
 ſis eſt ani-
 pliſſima.
 In proclis
 ſive Joann.
 hem philo-
 ſophum,
 impium
 Triacir;
 proclis no-
 mine inue-
 litur;

Fouens tumorem inanibus dictis tuum.
Nec nescius es, scriptor astutissime,
Vt si modo ausis de culice quid dicere,
Hic ipse te pungendo terreret fremens:
Nobis superbeque haud superbis nil feras.
Si tale quid dicat Proclus, cunctans tremit,
Fides, at aut scribere & firmè loqui.
Tu qui peregrinos temerè fundis sonos,
Attende Procle: ne insolentier dictites,
Dum tu assequendi occasionem das scopi,
Silere Proclos, rusticanos at loqui.

Natura cunctis, summe Deus, incognita,
Quam nube cæca condis & caligine,
Vt hinc sciamus, qui licet sit abdita,
Tamen pateat operationibus suis:
Tu mobilem semper poli concham ardui
Cælestium pulchrè retondata orbium
Extendis altitudine, atque eiusmodi
Intensione stabilis haud sedem grauem.
Tu pellis instar explicauisti polum:
Namque tuus Orpheus fila contrèctans lyre
Deum canentis, nuncupat pellem polum:
Quod longa porrecta in spatia profundaque
Subtilitas sit corporum cælestium:
Quanquã asserat speciè hinc habere fumidã
Acuta per spicacis animaduerso,
Dum luminum conuersio per inania
Obiectum obit spectationis abdite.
Sic hinc bipartitum globum instar fornicis
Sursum eleuatum aut eminentem prædicet.
Seu versus ipsum orbem infimè labi putet:
Namque ex uolutionibus notis supra,
Spectatur altera inferius abscondita:
Firmamè ut habeat basin que in te sita est
In sede, fixo que caret fundamine.
Consurgit ut supra, premitur infra polus,
Porrigiturque ad latitudinis cauum:
At circulo pares habet distancias,
Ac stans fugit, saliensque firmus permanet,
Et motionem ceu quietem, mirum, habet.
Contrario motu cietur quam orbis hic,
Ne occursum iste complicatorum orbium
Contentioso dissipetur impetu:
Nam cursibus contrariis par maxime est,
Velocitatis nutus ubi reuinitur,
Obstat ut reuolutionum uinculum:
Ne deferatur motionis magna uis
Per inanitatem circulorum obeuntium:
Sed hereat, quasi uinculo adstrictus, polus
Pernicitatis inuolutionibus,
Basi uaganti, & lationi immobili.

Polus omnium est extremitatũ summitas,
A Ac terminorum terminus planis omnium:
Abscedit à cunctis procul distantibus,
Immensitasque sola mensura illius.
Hinc obstupentes plurimi, ingentè uelut,
Et latum & immensum, eleuatumsq; altius,
Finxere ut hic Atlanticis laboribus
Ingenitum fulcrum columnarum occupet:
Obscuritatis forsitan uoragine
Sub talium expressa columnarum typo.
Ingens enim est, uelut Dei paruus thronus:
B Pubes senescenti est, vigor nec deficit,
Dum sermo pollens hunc ciet qui condidit:
Velatus ille est maximo uelamine
Nempe Aëris, radio nouo qui textus est.
Hic fusilis, tenuis, resurgens, rarus est,
Penetrans in omnem corporũ molè illicid.
Procedit ergo splendida ornatus toga,
Vt margaritas clara gestans sidera:
At pectori adiunctũ unicũ lychnitè habet,
Vt flamma, splendentè diurna ad tempora:
C Candore fulgentè alterum, quasi ad pedes,
Vbi que candidum indicantem uesperum.
Vt carcere omne continet rerum genus:
Elementa serua cuncta, cingit que aggere:
Sinusque motu præditorum est omnium
Anteuenit omnem cuncta motum concitã
Punctique tellurem instar in medio gerit:
Nullaque firma in sede stabilitus, tamen
Cinctũ orbe centrũ parte ab omni sustinet:
Conuoluit idem abyssum, ut in cunabulis
D Circundat omnem, rete ceu quodam, plagam.
Coercent omnia, quæ, Deus, solus regis:
Tantamque molem arcens suis amplexibus,
Arctatur extra, latitudo qua patet:
Immensitas namque orbium cælestium
Dimensa tecum, est punctum in angusto situm.
Summe artifex multiplicis adeo regminis,
Naturam enim describis omnem, ceu libet,
Tua dioptra, contegitque infra abditos,
Atque acolæ, hoc subdiali umbraculo:
E Cremas quidem uisusque ignibus clarum æthera,
At minime consumis calore condita,
Imo ut placet rem quamque rite collocas.
Tu per beatas Angelorum essentias,
Vel spiritum indicas, uel ora flamma,
Vim seruidam pingens acutãque his datam:
Vel quadriforme imaginis fingis nota,
Dum robur ac diuersitatem harum exprimis.
Aut luminum expandis numerum in his maximũ,
Lucem ut tuam possint uidere apertius,
Et lateat:

De admirabilitate Dei, operum que eius. Iob. 12. Rom. 1. De celo & cælestibus globis, ingenerere.

Pf. 103. Isa. 40. Hier. 31. Iob. 38.

Turbatur scilicet uisus eorum niam rei aspectabilis distantiã.

Pf. 74. 92.

Arist. 2. de celo, cap. 1. Atlantis allegoria explicatur.

Aer.

Stella.

Sol.

Luna.

de Munditocius ornatu.

De Aere denuo.

De Situ orbis terrarum.

De Angelorum figuris & hymnis.

Et lateat ipsas quod cietur hic nihil,
Nam hymnos canunt tibi, Imperatori suo,
Cherubim, Potestates, Thronorum exercitus,
Seraphimque cunctis celeritate immobili
Stans aduolat, fixusque pernix cursitat:
Binis & alis uelat aspectum suum,
Alisque geminis protegit pedes suos,
At alteris binis in altum tollitur.
* Aptantque Numinis iubar ter lucidum
Ad unicam uenerationem principem.
Sicque euidenter indicant, dum diuidunt
Iunguntque uerbum, quod fuit diuinitus,
Hypostases diuiduè honorandas quidem,
Substantiam at solum esse adorandam unicam:
Plana docentes, recta & in Deum fide,
In carne Filium editum, Verbum sacrum,
Extraneam haud quaternionem admittere,
Personam & uiam, principatum unum Dei,
Verbum ante carnem colere, post carnem quoque
Simul Dei natura & hominis præditum:
Non autem fusum, & indiuisum ea
Partitione, à mixtione liberum:
Idem est duplex, simplexque purum maximè.
Tu pulchritudine orbium cælestium,
Quam plurimorum siderum præatum seris,
Ornas tenebras, & diem uel induis,
Lucemque lustras, uesperumque atrum facis,
Ignem excolis, semẽnque in undas conicias,
Opes egenis quas recondis omnibus.
Subtile corpus, Aërem, tu dissipas,
Ad hunc enim reuertor ipse identidem,
Quem dum loquor respicio nunc uel maximè,
Qui cum se ubique fundat, est fixus tamen
Spiraminisque libripens iustissimus:
Fluxus perennis, munus argento haud datum,
Non diues, aut quantumlibet princeps potens,
Auræ amplioris percipere tractum queat.
Effundit in cunctos suam æquè gratiam:
Tum singulis simplex patet, tum multiplex,
Recusus integer est, fluitat haud turbide:
Vnitus in dispersiendis flatibus:
Concretus & stans, undiquaque profluit.
Titana Solem tu creasti maximum:
Nam me iuuat cum Sole rursus colloqui,
Auidè iniuens notisque signans hoc iubar:
Commune lumen, per uidentem omnia oculum.
Hic altor ignis omnium, qui uesperum
Cum subter est terram facit, supra at diem.
Hic orbis est speculum, uel è contrario,
Scintilla uisus, splendor unde luminum
Vel fulgor emicans procul, peregrina uel
Vtcunque res indistincta, uisum perficit.

*Vide an legatur Sanctum-que Numinis melos ter concinunt.

de Munditocius ornatu.

De Aere denuo.

De Sole & eius proprietatibus, ut Pfal. 18.

Oculi quæ ratione illustrantur: uide Arist. de Sensu, c. 2. & lib. 2. de Aio. c. 7.

Nil motioni est illius reconditum,
Estque omnibus sua lampas irradians satis.
Et ad profundum extremitatum præuenit,
Lucis que fontes orbe concitas habet.
Communis est hortator opificum omnium:
Versatur at cursu polo contrario,
Immotus ut sic lationis impetus
Decursibus prematur aduersis sibi:
Ne uinculum uolutionum corruat
Intensione, quæ fit in rectum, orbium,
Sed ceu implicatus colligante uinculo,
Pernicitatis stringitur retinaculis,
Basi uagante, motione non uaga:
Nam nisi maneret stabili, at diuerteret,
Incendio flagraret orbis illicid.
Tu Lunæ opacam lampada orbe in infimo
Accendis, instaurasque Solis ignibus,
Nam commodat Sol lumen huic radijs suis,
Nec fat scio qui id asserant forsan tamen,
Non tanquam egeres mutuato lumine:
(Siquidem ante Solem lumen infundis tuum)
Sed conditis ut rebus hunc modulum inderes
C Pulchræ necessitatis, & docti imperit.
Vt indiga alma lampadis Phœbi soror
Induceret perceptiones humidas:
(Humore namque gaudet adiuncta calor)
At seruidus uigore Phœbus auro
Expomat insitos uapores illius:
Vt mixtio hæc par sit iugali uinculo,
Cum copulantur duo creandi gratia,
Fætusque pulchros edat è laetis satis,
Sponsam calentem Luna coniungens sibi
D Hostile, pugnam ue condidit Deus:
Sed quasi sorores genitor, & rector domus,
Concordia ligat, repugnantique sibi,
Quaternionis ordinem edens disparis:
Vt uniuersus mundus hic, magna ut domus,
* Quatuor arietum perstet infractus modo:
Firmamine assumpto, quod undiq; nititur.
Res iungis ita, natura quarum dissidet,
Suades & illas domicilia coniungere,
Hoc prælio aspirante nutum ad unicum,
E Vt reliqua communis sit his concursio:
Et hæc quidem contexit aëreum hoc opus,
Subtile stamen, uita ad alium spiritum:
At ignis hæc natura filia ualida net,
Tunicamque conficit fouenda ad corpora.
Producere alia imbres solet largos aque,
Feruore nimio ne cremenur cetera.
Ac terra demum gdes decoras efficit,
Et in dies nobis parat conuiuia.
Sic altius quam mens capiat, essentias

Luna, qui radijs Solis accendatur.

Elemento rum 4. uinculum.

Malim, Quatuor columnas rã instar infractus foret.

Aër.

Ignis.

Aqua.

terra.

Discordia concors.

De quatuor anni temperatum vicifitudinē. Xenophō lib. 6. Cyri institut. Hor. li. 4. od. 7.

Comparatio temporum vicifitudinis cum chorea. Theo. Cyrius in amic. exul. n. 2. & Veris descriptio.

De Astate & Solis effectu.

Hic locus est suspensus.

Pugnare quæ videntur, unâ colligas. Aestatis etenim flammens vigor suum Feruorem in hiemem frigidam haud mutat cito, (Nam summitates, cum repentina, nocent) Sed temperatum ad tempus, autumnum & grauem Sensim rigorem nutritat dulcedine. Nec frigore à duro, calorem ad feruidum, At floridum ver primum adit, placidè amouens Brumam rigentem, ut mox calores ingerat. Atque hac vicissim agunt reciproca via, Instar puellarum choros agitantium, Digitosque conferentium inter se suos, Vitæ decoræ ut choream agant pulcherrimam. O quanta, quamque ampla est, tuorum operū, Deus, Opifex potestas hæc, palam oculisque omnium. Bruma vigente, arbuta stirpesque ocys Penetrabili vsta frigore, ardescunt: decor Recedit, infirmi labascunt ramuli, Cadunt folia, tanquam cadaueri pili. Post paululum labem eluunt istam arboreis, Reddunt venustatem, comas gignunt nouas, Baccis decus inest, folia sunt velut coma, Hac abditi quasi sepulchris prodeunt, Generis sui assuetam ad reuiuifcentiam, Aestatis ecce tempus instat, nec scio Quonam modo Sol ille flammis lucidus, Momento eodem temporis, cursu & pari, Hic inscit nigrare vultus quos cremat, Idem alibi rursus alba corpora indicat: Idem aridi fætus sæorum ut sint facit, Reddit liquorum idem vapores humidos, Hos namque miscet cursibus per aërem. Viaque comes vdo calens adiungitur, Ut temperatum misceatur in modum, Hac qualitatū summitas, quæ ipsi inest, Ne rapide adur at omnia immodicus calor, Cum nullus adsit intus viduus vapor: Neu humoribus redundet iste neutiquam Cursus liquore destitutus humido. At veluti bini ad unicum artifices opus: Vapor quidem humectat, paritque gramina, Et gignit autumni asperos fætus grauis: Inque his leuia multa integumenta explicat, Ne sic grauetur tener & infirmus liquor, Nimis aut prematur arctiore vinculo, Atque inde pomi succus omnis excidat. Nam gramen est concretionis indigens, At mollitudinis liquorum firmitas. Ergo duobus vnus occurrens calor, Laxans & astringens modo dictu nouo, Quod deficit, donis replet contrarijs; Herba quidem radicem adherentem creat,

Feruore mox tenui liquores condiens A Ut carncum suauem cibum rore apparat. Ut accidit cum cordibus durissimis Scintylla Solis mentium superuenit, Quæ fouet & emollit, alit & corroborat, Ex sterilitate fructum amœnumque inserit. Tu quadriungi currus modo quatuor locas Elementa, cursusque habentis sustines, Septem dierum conuolutis orbibus: Vitæ sed axem vertis humane citum, Mensura eadem fluctuante nec rota. B Repagulorum limites seruas ratos, Excurrat ut ne vehiculum orbitam suam, Lacerumque fiat, turbet aut spectaculum, Aut concites pugne aspera cladem horridam: At cursus omnium ordinatus rite sit, Et nil sub aspectum cadat iuris sui: Naturaque omnis condita vni seruiat, Nec vincula, solui vinculis possit suis: Neu transiliat vnquam datos fines sibi, (Nisitu ipse commutationis autor es, Nam quid inuent offensiones, prospicias) Manuum tuarum opus, quæ opifex maxima: Neve omne mutari genus, & inducere Turbas ruinis orbis ingentes queat: Nes rursus immotum maneat, at limites Neceffitatis occupet, ne temporis Lapsu aestimetur res creata quis Deus. Lunæ quis almam, Solis aut stellam videns Defectionis subijci laboribus Natura ab optima magistra haud percipit, Natura ab optima magistra haud percipit, D His luminibus vllas tenebras non fore, Ni inducerent eas patibiles lampades? Quisve vnus & idem sidus acri lumine, Modo Phosphorum, modo Vesperum, si perspicit, Hoc nesciat, binorum opificem cursuum, Lucis prophetam, noctis esse nuncium? Quis maximum hunc cœli ambitum circumspicit, Rapidissimam conuersionemque illius, Tum siderum quæque ampliora lumina, Cum nunc ad Aquilonem, iam ad Australem plagã Excursione, aut transitu, flectunt iter: Aut aëria perfusi abyssum maximam, Hic frigore gelidam, calore hic torridam, Incurfionibus & coactis subditam, Essentiam immutabilem animo cogitans, Quod semper immutatur, haud seruum aestimet? Quis grandinem, aut æstum, vel atrum nubilum, Ignemve iaculatos, fauillamve humidam, Terram trementem, mox remissamve intuens, Ignoret esse subditum tam agitabile? Quis tot procellis concitum Mare aspicit, Nec

Comparatio insignis.

Elementorum cum Curru similitudo.

Philos. Iud. lib. de x. præp. Dei.

Manus Dei opifex maximas appellat, ut propheta regius psal. 8. opera digitorum Dei caelos vocat.

De Solis & Lunæ defectu.

De Venere stella, Lucifero & Vespere cui Arist. s. Eth. iustitiam comparat. De cœli conuersione n. c. psal. 18. 88. 135.

Quicquid mouetur magis perdet e vim mouente, quam cœtra.

De Mari.

Psalm. 93. Basil. ho. 4. in Hexame.

Psalm. 32. & 88.

Dei infinitabonitas & clemētia. Laët. lib. 1. diu. inst. c. 18.

Similitudo apta.

Admiratio in mente Dei misericordie cum iustitia coniuicta. Psal. 100. Exod. 23. Deut. 16.

Hic est suspensio mendii in Græco cod.

Marci 9. & 12.

Nec cernit illud, more fugitiui viri, Extra refugiens, ac retentum intra aluicum? Hoc, sæpius feruore adustum frigido, Ac turbulentis fluctuum concursibus, Quasi Mœnas insana & furens, toto impetu Circunfluum allidit solo, iraque æstuans, Audentius dilatat os vasti æquoris, Et miscet vndas murmure, & spumam exspuit, Labrisque circumfunditur viridi salo: Ac fluminum plerâque scatebras hauriens, Saluginem crudam è profundo proiicit: Turbatum at in glumie suæ temulentia Effringere obices tentat, atque excurrere, Sed truditur, sistitque percussus metu: Nec vda verò transit vndarum ostia, At labitur retro supinis fluctibus, Ut famula quæ suis retrahitur criminibus: Si quidem est coërcitio creaturæ utilis, Quod verberibus absque instruat territi: (Quæ providentiæ venia opificis Dei est.) Et cobibeatur pueri ut à larua solent, Seu verberati paruuli flagro canes Audaciam seram leonum comprimunt. Tu das moras longissimas ad debiti Solutionem præstituto tempori: Obstitis omni crimini formidine, Incolumis ut sit vita, vim feri simis: Nec iudicas rigide, quibuscūque accidit Errare nos horis: opus sed conditum Patitur, meorum & criminum penas luit, Dum vulneratur vulnere alieno graui. Ut pestilentis cum viget morbi lues, Quamuis in aliis vlcere est summus dolor, Contagio grassatur eadem ad ceteros. Nunc rapior extra me, stupetque mens mihi, Vti ille iudex, qui, statuit æqua omnibus, Acceptor est personæ, & hominum gratiã, Cum peccet vnus, plebet alium eius loco. Quodvè is modo qui iudicantes iudicat, Acerimeque punit auidos munerum, Festinet ipse oblata dona sumere, Cui creditores sunt ministri pauperes, (Ut quis domesticos fideles dixerit.) Poscitque ut illi iusque fâsque negligant: Exultat inde, nec veretur dedecus: Auro voluntatem æstimat contra bonam: Panisque frusto legibus cum infert suis: Attrahitur & suspiriis, si acceperit: Lenitur vnda frigidoque poculo, Vestrige etiam lacryma calidè capit: Per sepe ad vsque rem pusillam deuenit, Occasionem, fallat ut ins, queritans:

Luc. 16. D. Aug. 1. Conf. 1. 3. donas de bita, nihil perdens.

Ezech. 18. & ad Ro. 4.

De fama Dei patientia & sera punitione, ex Psal. 7. Arcu suū tendit & parauit illum.

Dei miti ta, & cōtminatio nes.

Græcam inscriptio nem, De morbo Sacro, nõ capio. ma lia, De certaminibus & præmijs Martyrii Christi. Basil. ora 7. Hexa. 1 D. Ambros. 1 5. Hex. c. 1. ostreis pretiosissimam margaritam naturæ infixit.

Quis tabidi artus, a stibusque feruidi,
 Multo magis quam flamma prunarum nitent,
 Regnum ad Thronorum perpetim uiuentium,
 Vbi confident qui tempserint mortalia,
 Vultum tyranni nec feri trepidauerint.

Prudens flagellum: immensas o copia:
 Bonitas inexhausta, unica ex formidine
 Hos purgat, atque tempus ante iudicē
 In morbum, ut ignem in expiantem conuicet.
 Castigat at nos hoc magistro miserie,
 *Mercedem & ex morbi dolore preparat:

Sic que putatur mactata vitæ, pœnaque,
 Vt causa sit, præstat, salutis publicæ.
 Fundamentas tu rotundasti soli,
 Variabili at fulcro grauatum sustines:
 Et fundis in firmaminis locum aëra,
 Aut me latet quammam alteram statuas basim,
 Aut quale fundum moliaris ponderi,
 Vt non opus sit præter hoc fundo altero.
 Vel potius ignotis cathenis pensilem,
 Reddis uehendis commodam nauem omnibus.
 (Nam nauis est Tellus supernatans aquis,
 Et stans, & orbis domicilia secum uehens.)

Ripis arenam congregas, muros Maris,
 Obstacle infirmum procellis dans sali.

Tonitru creas, clarumque statuis fulgetrum
 Fomitibus ignis humidis excurrere:
 Tu flaminum condis leues essentias,
 Et promis ex absconditis meatibus:
 Effundis auras rursus, ut docet Exodus,
 Illas ministris largiens vltro tuis.

Cursum retorques fulminis in aliam plagam,
 Sursumque tendentem impetum, deorsum trahis:
 Extollis à profundo abyssum alta ad loca:
 Quando vbi necesse est territas pauoribus,
 Flagitium ut omne comprimias formidine.

Tu grandini perfundis ignem flammeum,
 Dum Ægyptiis clades novas das cladibus:
 Nec facibus exhaustis vaporem rosidum,
 Nec grandinis vi torridam flammam obruis:
 Sed ut arbiter pugne, vices qui temperat,
 Et pacis idem medius & certaminis.

Tu nubium turres & altos aggeres
 Appendis in sublimi, & infra deicis:
 Nunc si velis, tellure ab infima trabis
 Excelsam aquam: nunc aridam terram rigas
 Humore largo, commodis valde imbribus:
 Vt siccitas vndis liquefeat humidis,
 Ne ardore fracta, & sterilis illa reddita,
 Ad seminum conceptionem prodeat.

Tu, cum imperas, effusiones imbrum
 Pares silicibus efficias durissimis:

D. Basil. de Mart. Barl. D. Hieronymus in epist. Paul. ad Eustochium, Afflictio in seculo materia premissio est. Epiphonema.

Vel hoc modo, Stipendium & morbi tribuit angoribus. De Terræ basi.

Amos 4.

De ventis & Dei miraculis. Exod. 14.

D. grandine igni per mixta. Exod. c. 9. & 15. Pl. 104. Exod. 15. Moses in cant. Deur. 32. Elia. 4. De Nubi- bus & plu- uia.

de nubibus & grandinis vi acnatura.

Quas nulla hiems, nec feruor estus maximi
 Fingi vetat nutum ad voluntatis tue:
 Nam mox aquas ut gelida saxa frigore
 Ignaa bruma indurat, æstas at modo
 Lapidēs rigentes grandinis iacit horride.

Causas sacrorum oraculorum ritē quis
 Examinauit in hoc opere lapidario,
 Audacius quale os Stagiritæ sophi
 De grandinis vi orationes euomit:
 Vt Sol vaporem ad se humidum cum traxerit,
 Et concauis in nubium meatibus

B Frigus pruinosum inserens, totam obtegit
 Rigoris expirationem in infimo,
 In saxa molle vertit, induratque rem,
 Hinc grandis rigidi marmoris vires habens,
 Diffunditur veluti cylindri saxei.
 Iam frigoris contentione hiems fera,
 Torpore fluminis indito compagini,
 Non, rare factum fluere tunc illud sinit,
 At contrahens stringensque concreuit indicat.

* O syllogismorum vagos fluctus nimis,
 C Structura inanis ludicrorum infantium,
 Dum colligunt paleas, ut adifcent casas.
 O bulla saliens, & tumore turgida,
 Quæ spiritu ampullata verba inflat leui:
 Hanc veluti rem fragilem caducamque illico
 Effingit vna stilla, guttaque disicet.

Si frigus astringit gelata hac marmorata,
 Idemque sicca præstat æstatis calor,
 Quæso unde ad vnicam actionem dispares,
 Ac sibi repugnantes opifices currerent?

D Quæ infundibula, quæ machine versatiles,
 Frigus rotundarent in vnum scrupulum?
 Et unde flamma mixta madidis imbribus,
 Atque inuolucris acta tam discoribus,
 Non patitur inde euerfionem mutuatam?

Sin rursus aciem mentis intendens sua,
 Arguto & ingenio explicans sententiam,
 Proferre discat credibile quid in abditiis,
 Sanè hoc tui opus est, Providentiæ, o Deus:
 Vt ne utiquam longique latique hoc decus
 Rerum stupefcant conditarum cogitans,

E Magis at magisque intelligens profunda, te,
 Euectus ad summa, agnitum mirans colat.
 Suggere quod est reliquum Stagiritæ Plato,
 Et hoc alumno, si potes, persuadeas,
 Descende ab altis, & loquere summissius
 Ne audacia elatus superbe mentis, ut
 Aquile ferocis pullus, inuitus quoque
 Labaris infra denuò, Solem haud ferens.

At tu qui apud nos & lates, clarè & patet,
 Lumen quidem habitas, sed tuam querentibus
 Essentiam

Ezech. 38 Iof. II.

Aristoteli camgrandinis definitionem exagitat, quæ traditur I. I. Meteor. c. 12. Ouid. 9. Met. p. 1. 1. Me teor. c. 10.

O lubricos discursus fluitus nim. Hor. 2. Ser. Tib. l. 1. et. II.

De igne fulguris, nubibus incluso. Redit ad inuestigationem naturæ.

Locus in Platonem

Dei Mundique congnitio at- dua.

Essentiam, caliginem cæcam inicitis,
 Cum non tegas modo tui vim numinis,
 Anguste at ostendas creatum quicquid est:
 Vt si quis indagare ratione audeat
 A nemine inuentam tuam substantiam,
 Velum creati sumat operis antea,
 Et nubilum horrescens, retrò mox commeet.

Tu effabilem nulli obtines præstantiam,
 Teque velut in speculo indicas re incondita,
 Vt quisque discedi auidior mortalium
 Tui per ipsam imagines, quantum licet,
 Non altiōres mente rationes petat:
 Sed traditus puer ut magistro suo,
 Ad litterarum primulas currit notas:
 Hæc interim doctus rudimenta infima,
 Sese applicet studio creatorum omnium:
 Ac syllabas solerter, ut substantias,
 In se inuicem perdiscat annexas probè:
 At Solis & Lune positiones, quasi
 Distincta ritè puncta signet temporum.
 Et quando doctrina hæc sciet primordia,
 Communiores ac tenebit regulas,
 Eritque mens affixa particulis in his
 Sermonis, oratorie, ac res exprimet:
 Legumque Mundi euadat hinc peritior:
 Nec terminos transiliat antiquitas datos,
 Nouisque studeat constitutis legibus:
 Tum multa peragens, ac progressus longius,
 Speculationi alta viam faciat sibi:
 Atque ordinem concipiat animo eius loci,
 Hunc maximarum ceu magistrum rerum habens:
 Perfectius cognoscat inde & plenius,
 Nil ante cæcam præter umbram nosse se:
 Dumtaxat ita, tanquam ex mera ignorantia,
 Se noscat ipsum, mentis & spectet bona,
 Nostræque naturæ immortalium,
 Secum loquatur, cogitæque talia:

P Roductus unde est, qui ante vitam nil erat?
 Qui vèrò iactus tam pusilli seminis
 Est institus tot artuum compagibus?
 Vbizam duorum luminum sedes sita est?
 Quonam modo gignuntur hinc vena, tot &
 Connexiones viscerum, atque ambæ manus
 Nascuntur: hoc satum, ut pedum fulcra edita?
 Qui distributa plurima in loca seminis
 Natura visque, vltro & citro, variis modis
 Compingit vnicam artuum substantiam?
 Quærpe fontes elicit tot sanguinis,
 Molimque fetuum inserit per corpora,
 Costasque fingit, & capillis dat decus,
 Talisque constringit, manum in digitos secat:
 Linguam relaxat, quò sonos contorqueat

Via qua ducit ad Theogno- siam.

Institutio nis puerilis cū ho- minis di- uinam in- stitu- tionem compara- tio.

De pro- creatione hominis & fabrica corporis humani.

Orationis, garruli ut plectrum organi:
 At vertebris ceruicis onus hoc sustinet,
 Conuerfione quò minus lapsum ferat.
 Denfas & ori dentium stabilit molas,
 Vt nutrientia conterantur tritica?
 Quæ ve igneum pæcordis cor conserit,
 Intus fauilla nulla quamuis emicet,
 Hocque indidit medio, carinam figere
 Vt qui volunt, hi transstra lignea astruunt
 Hinc inde, quò feruetur incolumis ratis.
 Ast unde forme imaginem pulchram exprimit,
 Et pulchritudinem dat informi prius?
 Quæ si ve maternos sinus indagat, ut
 Modò his figuram sœminæ effingat, modò
 Robusta fundat masculorum corpora:
 Et unde fontes irrigandis fœtibus,
 Et unde dulcis riuulos lactis trahit.
 Et quæ fit ut pariter calor plantis datus
 Impuberum molem organorum adaugeat,
 Accretiones corporis dans partibus:
 Floresque puberibus pilorum addit loco.

* Et gramine aspectum virefcentè decorat,
 Ferorque fructus cogitur profunderè.
 Donec vigorem ætas senilis auferat,
 Hæc quæ inuentutis citò autumnum terit:
 Flaccescit iste nam calor velocius.
 Arista canos at senescentum induit,
 Caput labascit, mutat atque flectitur,
 Inclinat & humi, prægauante pondere,
 Appetere messis prospicit dum tempora.

Si sumat istam carnem nostram lyram,
 Et carminum cognoscat & numerum & modos,
 Ac deserens mutum suum silentium
 Enunciet nostram infimam melodiam:
 Quo seminis vis fluxa concrefcat modo,
 Carnemque generet, duræque euadat iterum,
 Nervosque iungat, ossaque annectat simul.
 Aut quantum memoria cellulam occupet,
 Conseruat vbi, quas percipit, rerum notas.

Tum referat ut natura currit sedula
 Ad apta nobis nutriendis munia.
 Matrōna veluti, quæ familia præsidet,
 Vrget ministros officia quosque ad sua,
 Partim appetentes hæc meatus incitat,
 Partim attrabentes dirigit cunctos tonos,
 Adhibetque portis claustra deducentibus,
 Donec, cibi mutationis tempore,
 Feruor alimenta mutet ipsa in sanguinem,
 Simul atque portam excretionis truserit,
 Onus & superuacuum foras proiecerit.
 Perceptiones quæ efficaces inserat,
 Ad sensuum tot iudicia nostris data

Homini- cum stir- pium na- tura com- paratio.

Vel, Lanu- gine & vultum fa- cit amos- simum.

Verè po- test, Ecar- tum. Redit ad feminis vim & na- turam.

De hæc a- lendi vi & reliquis Arist. lib. 2. de An. c. 4.

De sensu- bus & co- rum in- strumen- tis.

Tactus. Nervis que & oculis, naribus, lingua, auribus, Hinc tactibus, digito quidem a quo iudice, Examinat molle a suo contrario.

Auditus. Auditionis transitus aëtos facit, Et flexuosas machinatur ianuas, Fluant in aures ordinis serie, ut soni, Ne forte lædantur meatus intimi, Si pulsibus grauissonis soni irruant.

Gustus. Et spongiosa carne linguam contegit: Nam pelle molli prœditam esse oportuit, Refractionem ad esculentorum omnium, Atque ut meatus apprehendant commode, Fungosa per quos laxitas capiens cibos, Diuidicat pulchre liquores quoslibet.

Odoratus. Ab unde tam amplas fistulas hoc obtinet Vehiculum odoratus, meat quâ spiritus Vitalis aura: morbo & illis se accidat Vt obstruantur, ceu laqueo animal angitur, Aut cogitur animam per os effundere.

Visus. Imitata cali hæc vis situs, hos luminum Orbes duos obiecit instar siderum, Possimus ei aculatione ut orbium Aëre repercusso, sagittantes velut, Haurire lucem è luce, ut ignem ex torribus.

Oculorum molitio. At capitis à neruis duobus extimis, Facto canalis in modum foramine, Transmittit hoc lucis meatu spiritum: Tunicsque vestit pupulas mollissimis, Ac si domi quis virgines custodiat. Foramen angustum aperit at meatui, Vt spiritus qui è rivulis effunditur Non comprimatur, si via huic præclusa sit: Ne obnubilet, visus hebetet aut lucidos, Aut lumina obducant nigra caligine: Ne turbet aciem flatus hic, aut inquinat, Effusus impetu, via latissima.

Epiphonema, de lachrymarum via ad elucem da peccata. O quanta, quamque ampla est tuorum operum, Deus, Notitia inexplicabilis, sermonibus Quæ non notatis prædicat nubem sacram: Et nunc datum ut caliginosis cordibus Hæc luminum vis præferat claram facem: Sed enim per oculos cum notas turpes trahat, Rursus per ipsos lachrymas fundit piæ, Egressione ut eluat quæ ingressa sunt.

De mente & intelligentia. Si porro labyrinthos latentes explicet Oraculorum, essentiarum libripens Subtilium: qui mens lutofo ponderi Adhæreat, cænoque iunctus spiritus: Qui liber à concretionem in mole sit, Si nulla materies eum complectitur. Quæ ve oculus animi maximus sit insitus, Vt eius acies penetret abditiſſima:

At nunc humi est affixus actionibus, Tollens modò se salit in oras ætheris: Præpetibus ac pennis volans Solem anteit, Indagat & superas & imas quasque res: His sufficit sanè, hæc mediocriter videt, Accaterarum imagines signis capit. Et appetitum sistere haud & squam volens, Attrahitur ad causam omnium excelſissimam, Atque illius notitiam habere percipit: Multum laborat, ac poli alium & verticem Prætergredi putat: sed ibi perstringitur, Sit perspicaci corde quamuis præditus.

D. Basil. or. 10. in Hexæ. in extrema. D. Chrysosto. in pal. 48. & noet. lib. 4. de Phil. consol. Aſt inuoluta hæc quando fila soluerit, Vnum hoc studens, scrutatus altè, & dixerit Abstrusus ut grassator ille mentium, Prædoque animorum, cordis humani lues, Elatio caliginis, primus Draco, Intraſerat ductas voluptates foris: Et cogitatus serit, ut hinc culpam creet. Iidem tyrannum se gerens, hominem trahit Affectionum ad seruitutem, ut belluam. Hic mobiles mentes videri aues facit, Suos adulteros, rapaces ut lupos, Vespaſque violentos, furentes pardalos, Et sarniones mutat in fædos canes, Qui blandientes impetunt morſu aspero: At luridos ex liuidis angues parit, Fundens venenum fictione pessima. Acuitque acerba tela fastus turgidi, Nam tingit illa instante mentes pharmaco, Lapsu elevato, honore valde ignobili, Humili tumore, gloriaque in gloria, Ridente lectu ludicri umbram tam leuem.

D. Corporis cum spiritu præſit dæmoniacum est. Idololatriam auri auaris inferit, Originem primam malorum & cladium, Satiat a quæ affatim, satietatem haud capit, Tabescit at libidinum tota æstibus, Expletione & auctione alens sitim, Temulentia flammam aureæ accendit magis. Tum qui sit hæc vi præditus, lapsus polo, Vt non modò istud corpus, hostem ut barbarum, Cum spiritu committat aduerso agmine, At dirus alma mancipet præcordia, In seruitutem liberam naturam agat, Mentisque iuris quæ sui, subigat sibi, Captiuitate affligat ac miserrimam, Hinc suadet aggredi facinorâ plerâque, Nam tortuosa, ceu Draco, irrepit via, In intimisque sensibus trux bellua est, Ingreditur & solo, infimum carpens iter, Alui ministerio pedum loco vititur, Lingens luporum more sueto puluerem,

De aſtute præſtigis sempiterni hostis generis humani.

D. Basil. or. 10. in Hexæ. in extrema. D. Chrysosto. in pal. 48. & noet. lib. 4. de Phil. consol.

Nisi arideat coniecturandō fra legadum. Nam lædit animū inflante mentes phar. Fastus de quo fufus in poema de vanitate vitæ. Auaritia.

Corporis cum spiritu præſit dæmoniacum est.

Draconis, Satanz ministri illecebræ.

Intem-

Plin. l. 8. c. 22.

Antichesis apuſſi-ma ad vaſta fragmenta Damois declaranda.

Spectrorum illusiones.

Querimonia de ſtagillicata humana.

Psal. 105.

Martyrū & Sanctorum lucra cum principibus tenentibus.

Confideratio stupendorum dei miraculorum.

Est. c. 6.

Reg. 4. c. 26.

Gen. 15.

3. Reg. 18.

Exo. 22.

Num. 11.

16.

3. Reg. 13.

De fornace.

Dan. 3.

Ex. 47. 24.

In imperante affectionum incendio Siudet facinus ad umbilicum ducere, Ad quem cibum auidus quisque curſtat libens. Miscetque amarorem voluptati asperum, Mulso venenoso parans mihi necem. Patronus infestus, benignus proditor, Iugulum petens blandè, enecans quos adiuvat, Dux in via fallens, beneuolus ac latro, Et perfidus, gratulusque & eloquens Draco: Namque allicit nos, præmio nullo dato, Formæ exhibet decus, nec ulla mora res, Laruas figurat, spectra fingit inania, Scrutatur animum, tangit & digitos manus, Risum excitat, labellæque oris comprimit: Et opinione delitentis criminis, Crimen reapse noxium mox parturit, Iam illusionum Demonis non nescium, Præpositi iniqui ac pessimi, tantò magis Me pungit ac mordet, rubens Cancer velut, Quod flagitium & auerſer, & præstem tamen. Nisi si vetustum anguem hunc inaudito modo, Caliginis speculum, Dei sententia Nobis ob oculos posuit, ut si quidem notas Ad imaginem sacram editas non tollimus, Habeamus ipsum ludibrii tanquam loco, Anguemque ludamus, licet hiatum parat. Plerique enim mentem superbam & asperam, In præliòque inuulnerabilem illius Vim nobis experiem, grauati his artibus Ac terreo contemperati puluere, Retudere gnauter, perinde ac si scuta Repellerent humi sagittas irritas. Si singula hæc spectanda proponat sibi, Et viliùm ac vulgariùm mortalibus Victoria habita, notionem prædicet: Vel promouens gradum, organum capiat sacram, Vox clamitantis cordis in vastis locis: Aut forcipi sese Cherubine admonens, Sermomis almi sumat hinc carbunculum: Aut flammeum currum, igneòsque equos trahens, Iter polorum currere arduum & olet, Equesque vita appareat sublimior, Carne hunc deorsum dimouere nescia: Deducat ignem, rorem, & appendat supra: Cunctas trahens, vel distrahens, mutans & res. Obiuret ac fide os Leonum audacium, Rorem esse monſtret ignem in ardenti pyra: Nilum & feriãt, sanguine immutans aquas, Et suadeat fulgere Solem in nubilo: Ac diuidat abyssum in stupendam semitam: Præſtet columnam noctis igneam facem, Panemque frangat frugibus nullis datis:

Compescat & famem imbre demisso alitum: Ac flumen unde fluere cogat è petra. Intendat aut palmas ad hostium fugam, Imaginem exprimens salutaris crucis: Cernatque magno incendio haud & stum rubum: Abstrusa signa euentuum prænuincia: Tandem procumbens præ metu, Moſis modò, Cum inuenerit fumum in procella nubemque, Et ad foraminis profectus terminum, Latentia egre posterarum partium Dei intuebitur, nihilque ultra videns, Desiderabit cupidius quod abditiſſimum est: Nam amantiſſimum sunt languidi cupidines, Quando citò optatis frui conceditur. Iam quisquis ipsam essentiam querit Dei, Quando acris spectet, magis comineat. Proinde, si spectator auidus lumina Dum iactat in voraginem, aut Solis iubar, Quanto inspiciat magis, hoc magis perstringitur: Quæ perspicacissima videre mens queat Solaris huius luminis fontem abditiſſimum? Tu qui eminens præsto es celeritate stabili, Et cognitus cunctis, & inuentu arduus, Qui percipi à cunctis potes, nec vis capi: Nam nemini perceptus, omnibus agnitus Tuis operibus, quævis ubique cernitur: Nam quanta magnitudo nature tuæ est, Quæ incomprehenſa ardetur excellentia, Huc & que nobis actionem cernere Tuam sinis: nec angelis solam in tuis, Quævis igneas substantias indens, facis Materiem ab omni mole mirè liberam. Sed si quis ordo essentia sublimior Globis in æthereis polisque nos latet, In quaque mundi parte, qui nunc cernitur, Qui ve ante fuerat, postque erit, si sic uoles. Namque exit in flammam arque aquam, tum aërè, Terramque, in aëtris, stirpibusque, auibusque, inest: Itque in natantium & genus repentium. In omne gramen, denique in hominem magis, Ob quem ista, post quem & tanta currunt sedulo. Radius tuus sed enim, locus quem non capit, Peruadit omnia, nec premitur angustis, Neque maximarum est artifex rerum modò, At cuncta simul amplectitur firmisſimè: Nos dirige isto, quòtū opificij licet Orbis figuræ ſciſcitari ſplendidas. Nam ecquis, videt dum poma, pictas & rosas, Non illic agnoscat coloris opificem? Quis suaue olens dum nare ducit Balsamum, Non ante odoratur te, ut ipſo quid amplius? Cedrum quis attollit, quis eius porrigit

Exod. 3. 4. 19-33.

Biuiua natura cant abſſo & Solaris lumine som paratio, Plato in phed. Cic. 1. Tus. D. Ambro. Hex. l. 4. c. 1. D. Dionysius Ecl. Hier. c. 2. præcatio accingens se ad operum diuinarum descriptionem.

Operatio diuina quam lati pateat.

Transitio cum inuocatione. Denatura & proprietate stirpium, atque arborum.

Apostrophe ad Gracos.

De auspiciis & prælagiis anium.

Ibis, de qua Her. l. 2. Plin. l. 8. c. 27.

De vultuum partu & Virgine Deipara.

De mysterio conceptus & ortus christi.

De mure, nitela, vel potius Eri natio, ex Arist. l. 9. hist. ani. c. 6. Plut. de fol. ani. D. Basil. hom. 9. Hex. Echini. Plin. l. 9. c. 31. & l. 19. c. vit. D. Basil. hom. 7. Hex. D. Ambros. l. 5. c. 9. Hex. Apes. Plin. l. 11. c. 5. D. Basil. orat. 8. Hex. D. Ambros. l. 6. Hex. c. 4.

Vinas sepulchri reliquias mox exhibet? Graij inde Graiis cedite ergo fabulis, Piæ & reuiuisceniam modo credite. Prædictionum quis aibus dedit modos? Diuinat imbres tempore in sudo humidis Cornicis os, viridis senecta cui diu est. Et antequam aura spiret, eius præscia est Densum fulica dum curuat alarum sinum. Quales at Ibis nigra doctores habet? Que ipso Galeno in hoc videtur doctior, Quodd clausus est quoties meatus infimus, Incerta quo pacto referat hanc ianuam, Oblongum in obliquum latus collum exerit, Siphunculi in modum suum rostrum struens, Salsumque fundens visceri succum intimo Ita arida his fluxis onera trudit foras. Quis semine edidit sine ullo vultures, Vbi femina omnes, masculum nullum genus? Hi virginem nostram gerentem lampadâ Præ se ferunt, quantum alitis natura quit. Oportuit seditum isti miraculi Naturam imagines habere absconditas, Ut nec nouat a appareat partus hoc, neque Arcana prorsus decegat parus sacri: Nam Virgines intactæ, ut illa, non manent, Fætusque maturo meandi tempore Sua claustra confringit, foræque transilit. At si parere sic constat istos alites, Vtrumque ferre flamme Euris percitos: Cur non magis quæ Virgo partum pepererit, Faciet fidem nullo editæ prolis satû, Vitalis auræ plena cum esset spiritu? Agedum tripes quis fatidicus Apollinis Murem edocet luminibus orbum famelicum, Cum latitat in labyrinthis meatibus, Occludere, antequam irruat venti impetus, Foraminum cubilis obliquas vias, Aliasque construere scrobes contrarias, Telluris agger flamina ut coërceat. Quis vero Echinis pelagicis Nereus dedit In fece præscias futuri pupulas, Vti antè turbinem procellæ agili fuga, Rapiant lapillos, pondere ut stent firmissus? Quis mellis opifici liquentis optime, Geometriam exercere suavit, ac domos Tectis tribus, sex angulares condere? Et fistulas non lineis dirigere Rectis, at obliqua via, flexo ordine: Ne sorte labantur pedes, usquam infimi Ex sarcinis superis, quibus pondus graue est: Sed paribus ut spatius locati limites Sint fornicatarum, adium stabilimina:

Quod cella flet firmata rectis arcubus, Et nectaris nil dulcis excidat foras. Geometriam tractans vide Euclide hoc opus, Nullam at figuram linearem detrahas, Ne aculeus magistre apicis doctissime Te pungat, addiscas ut inuitus licet. Quis araneos subtilibus digitis creat, Et nere docet, & fila ad opificium suum Ex viscerum recessibus refundere? Qualinearve arte firmas ad bases Fundamina iaciunt, struuntque vincula: Mediisque puncto dirigentes stamina, Industria edunt circulos mirabili, Et interordinio hoc inanis trami tuis Contrarias sibi columnas comparant: Subtilis operis pulchra ne molitio Ab araneo fabricata tandem corruat, Qui ex unico duplex opus filo efficit, Ac veluti rete fila sunt, tectum & domus. Hunc erubescat, temere quisquis dicitur Materiem initio carentem: nam carens Si vermis hac, tequit, secundam certè eam, Euo at priores dicere est araneos, Filorum opifices materię inherentium: Quo more Cygnus institutus est nouo Venire ad auram musici modulaminis? Hic dum tabellam alligeram in aera explicat, Latum per ipsum perficit mirè melos. Mirabilior hinc me videtur Orpæo, Qui fabulosam concrepat testudinem. Quale at culex est nactus organum sibi, Edat ubiq; et sonum? vel incredibili In prauitate compositus, aliquam tamen Formam obtineat, & aliger cuncta hæc gerat, Os, collum & oculos, viscera, & citos pedes, Formisque inaspectabile intrinsecus, Quas tenuit as mira haud sinit contingere. Proinde non tam maximarum quamlibet Natura rerum, quam pusillarum, docet Industria molitionem maxime. Accede iam huc formica frumenti rapax, Operaria, abscondens humi grana in duo Partita, ne quam vliginem aut cariem trahant, Aut noxium à radice gramen pullulet: At quando caelo densa nubium agmina Aduersa tantis imminent laboribus, Vnde melius quam ipse Zamolxidis Magi Vir rusticanus quisque nouit te indice? Quumque indicas serena certè tempora, Frumentaque expromis cauis ex vuidis, Ignem ad carentem sudibus, ad solis facem: Quo accensa radius grana sparfa feruidis,

Apum Geometria.

De Araneis. Cic. 2. de Nat. De Plin. l. 11. c. 24.

De materia, aduerfus eos qui negant esse a deo creatam.

Cygnus, phioisat in phaeth.

Culex. Plin. l. 11. c. 24.

Formica. prou. 6. pl. l. 11. c. 3. D. Basil. 9. Hex. & Epist. ad Eunom.

Quorum descriptio Plin. l. 10. c. 59.

De Pauone. Plin. l. 10. c. 20. Cic. 3. de Fin. Angellius l. 7. c. 17. Col. l. 8. c. 11. Athenæus l. 9. Deipno. De locustis. Exod. 10.

D. Basil. hom. 8. Hex. Plin. l. 11. c. 3.

Occupatio, & elegans comparatio edificij cum opificio Dei.

Ceu triticum frictum, parata & tostata sint: Nam mentis haud formica tantæ erat capax, Ut præuidendi modulum haberet cognitum: Ni præuidens quæ mens foret, sibi ut minus Presumerent qui sidera alta examinant, Muentur at formicam, uti animal tantulum Æstatis ac brumæ asperæ prænuncium est. Quis disparem ouis præbuit naturam, & his In paruulis Elementa monstrauit typis? Membranam eis tenuem inserens, tanquam aera, Vitellum ut ignem, album liquorem, veluti aquam, Ut terra quod durum est, facit natura enim Extra quod est, telluris ut medium globum: Foris ut resolui septa firma non queant, Neque rursus obtundi meatus intimi. Nam intra vitellum semen & matrix inest, Sanguinea quedam gutta semper palpitans: Cuius ope membra eduntur istis pleræque, Carnisque & ala, & ossium compagine. Pauone viso quis parum mirabitur Sapphirum in auro innexum, & in gemmantibus Alis, smaragdo purpuram viridi insitam: Varios colores seminat os vndique, Mixtos citra confusionem splendide? Quis nam in aciem educit locustarum agmina Aligeræ, collecta in neces Ægyptias: Ut nubium telum abdit sagittari, Iaculum paratum, hastamque motam vi sua: Densam cateruam, centicipitemque gladium, Saliensque præsidium inquieti prælij: Locusta enim non stat, feritque & cursitat, Vastatque repens peruolat omnia loca, Fugasque simulat, reciproca & sistit via: Ac perimit antè tempus, antè diem metit: Arbusta marcere, & rigere herbas facit: Crudum liquorum exsugit humorem omnium: Vindemiat folia, at vorat vindemiam: Cadauera modo congregat, modo dissipat, Nervos sagittarum ut sagittipotens solet: Et hostium corpus suorum vulnerat, Hastilibus crurum recuruorum horridis. Nec ullus ideo nos blatero derideat, Quod ad minuta hæc, maximæque exilia, Sermonis axem inaniter conuertimus. Si quisquam domum superbam viderit, Imagines in qua reident aureæ, Ferroque constructam, trabibus & ligneis, Ac paupere laterum applicata fabrica, Mirabitur minuta cum magnis simul, Et cuncta laudans, opifici applaudet bono: At quando magis is verbi opificis omnium In culice, formica locusta paruula,

Suspiciet opera tanta cum formidine? Quo pacto humi quæ abiecta serpit paruitas Honorata tanta providentia Dei est, Ut inderetur robur & prudentia Gracili, pusilla, arctæque molis bestia? Et qui Dei vis non remisit se prius, Quam adiungeret subtile tantis opificium? Ast unde procedit iterum Pauo elegans, Ales micans, stellasque naturæ gerens, Amictus aliger rubente purpura: Pandit superbus mira quæ spectacula, Ac solus inter alites cunctos salit: Hinc illaborata figure & insitæ: Miscent colorum varietatem plurimam. Iam, qualis est lex Serico quæ bombyci Præclara suadet velleræ hæc contexere, Que si colore tincta fuerint purpure, Cohibent tumorem callide omnem principum? Nam memoria ipsas suggerit, mentem & subit, Quod antè vestis huius ornatus fuit Vermiculi amictus, fragile tegmen bombycis. Hic quoque reuiuisceniam fidem facit, Dum mortem obit suo in sepulchro conditus, Idem domicilium eligens tumulum sibi: Ac sermè iam toto suo corpusculo Puri fluente, & tabe consumpto mala, Vocante ab Orco suscitatur tempore: Tum pristinam (mirum) sibi formam parit, In paruulis sui reliquiis corporis, Membrorum & effigiem priori habet parem. Sic plurimos errore captos arguit, Vita & fruens conuincit infidum genus, Si quidem minus, vel vermibus doctoribus, Credat colendam sibi reuiuisceniam. Quem conseq; venia queant illi modum, Qui propriis tangunt suæ digitis manus Demortuum vermem, è sepulchro qui redit, Et intuen: ur id, nisi oculis niueant, Incredulam ac mentem gerant pro credula. Et unde hirundo oculis priuata lucidis, Tribus diebus prodit oculis prædita? Herbam exprimendo singularem pupulis, Eam Chelidonium, neque absurde, iubent Veteres vocari, iudices qui dogmatum, Et rebus æstimationem quæ capit, Æstare certè hæc, ceu lyra sonum refert, Bruma at recurrente premitur, tectum subit, Et arbore inuenta sibi fabricat domum, Ac fasciata sternitur ligni assulis, Tandemque velamen leue alarum exiuit, Rursusque amicitur nouo isto tegmine, Quasi mortua è busto reducta, & postuma,

De pauone. Cic. l. 11. c. 24.

De bombyce In diæ vermiculo. Arist. hist. ani. 7. Plin. l. 11. c. 24. D. Basil. hom. 8. Ambr. l. 5. c. 23. hex.

De hiru dine.

Chelidonia. de qua Plin. l. 8. c. 17. & l. 25. c. 8. Basil. ho. 8. hex. nomis.

Eccl. 38. Hippocratis simplicia gignunt remedia:
At Sterilium leges minus verentibus,
Spinæ. Medicina sunt spina salubris maximè.
Iuvant cinisque & pulvis & parvi pili:
Nam sentienti cacitatem à frigore,
Fumus Galeni præter omnem spem vice est.
Torpere sed Torpillares tactas facit:
Nam cum est opus Torpedo confert gratiam,
At Phocæ adeps plagas tumorum turgidas
Extinguit, uti dulcis caminos ros solet.
Phoca, vitulus marinus,
Plin. l. 32. c. 9. 10. l. 36. c. 4.
Hippocamp. Turtur marinus.
Fuligo, adustorum Hippocamporum nigra
Arctat capillos, ne trementes defluant,
Turturque mitigat dolores dentium,
Si, ut libripens peritus in trutina facit,
Acumen inserat suum doloribus:
Scarus. Scarique simplex viscerum comestio,
Grauem coerces fluxionem viscerum:
Gobius. Haustusque succus Gobij saxatilis,
Ventriculi obiculum, cuius obstructum est iter:
Tabemque, & ulcera perniotum, & spicula
Sæua anteuertit scorpionum, & frigerat
Cancer marinus. Morsos cano à rabido, simul radit feros
Plin. l. 32. c. 10.
Cic. 2. de Nat. Deo. Cancros marinus Cancer exortus salo:
Edoctus ad prædam ostreorum idem quoque est,
Hiantibus namque his arenam dum iniicit,
Ne comprimant paulatim suas conchas vetat,
At ianuis laxis salis iste callidus
Fur allicit cibum in recessibus abditum.
De pulmo ne piscis. Et pulmo piscis in maris spirans cauis,
Plin. l. 32. c. 9. 10. 1. Commune cui cum cæteris nil piscibus:
Rudis figura, incognitum spectaculum,
Animo carens vitæque, sed leuiter modo
Sese explicans & colligens mox per vices:
Diuos pedum ardore calentium nimis,
Si conteratur, leniet pulcherrime.
Leonis adeps & sanguis hirci. Nervos at à contractione languidos,
Adeps Leonis ampliare dicitur.
Ac sanguis hirci passione liberat:
Et cantharos refugit reflexis cornibus
Canthari. Tremens febris quartana flagransque ignibus.
Plin. l. 39. c. 11.
Subtili Afiliorum fauilla qui labor
Astilli vel myopes, vnde lusciosis, no-mea. In lusciosis cernitur, leuabitur:
Nam syllaba ambigua minime vult parcere
Natura ad emulationem operis se habens.
Cocleæ terrestres & marine. Sunt Cocleæ terreæ & equoræ incolæ
Ingentium causa bonorum paruule:
Nam si cinere testarum operieris cutem
Albas notas delebis: at melle temperans
Siccam fauillam si humidò perfuderis,
Ventriculi tumorem, influxiones ac pedum,
Nervorum & ulcera, luminumque nubila,
Fluxumque sistes sanguinis de naribus:

Et prædicabis hinc Dei potentiam,
Dum mille morbis unicum obicem subiicis:
A. Ast unde, quo pacto ve fiant talia,
Narrare si velis, profundum exhaurias.
Nam Blennius interius meatibus, ut ferunt
Fluxus vetat, qui sponte non eueniunt.
Lingua lupi. Linguam at lupinam se applices infantibus
Statim resolves claustra muta lingula.
In his 4. veteribus 10. Aurati P. R. coniecturam & iudiciū sequitur est interpres. Echidni.
Ruptos lapillos fissionibus pedum,
Lapidarius torret dolorem ut mitiget,
Virūque rigidum ætus calores comprimit:
Calido at liquori frigidus cedit dolor.
B. Ac pulpa Echidnorum veneno opponitur,
Carnemque mutilam astringit atque sauciam:
Nam fluxione sistit & saniem eluit,
Restaurat & corpus fluentum imaginum,
Deformitati reddat ut forme decus.
Et asserunt nonnulli in horrida lue
Grassante morbo, per tremores feruidos,
Anhelante iam egro spiritum vite ultimū,
Portis in Orci ipsi, sepulchri & limine,
C. Si spiculum ignoti inferas tum scorpj:
Virus veneno, prælio opponens fero,
Retundit eneruatque mixtura noua,
Cum maximum algorem calor tantus capit.
Ita singulas res gratia ipsa commode
Ad quidpiam adnectens eorum que iuuant,
Nihil redundans intromittit, nil minus:
Ad corticem usque vel pilos vel lachrymas,
Lutum quoque ipsum, fumum, & olida sterora:
Quamquam hec quidem plerisque mortales latent,
Ast alia nota commodis satis suis.
Duntaxat in rebus mali reliquum nihil,
Cum sint venusta, rite & effecta omnia.
Quis dum aspicit pulchrum racemum, non stupens
Miratur humorem igneum ligno inditum?
Et ut folia, caduca grana fluxaque
Circumplexata vestiant, vis ne imbrium
Ladat quod est tensum, vel ardor flammeus
Solis perurat, aut liquores extrahat.
Quis Malo gramati cutem bene diuidens,
Noctisque carbonum vidiorum ipsum ordinem.
Et singulisque cellulis serie sitis,
Sepesecarque & separat confinia:
Membrana laqueos paruulos tendit rubens,
Ne mollitudinem liquorum quid grauet,
Neu comprimatur vinculo nexibus,
Atque inde Mali succus excidat tener:
Ne de effluens granum alterum corrumpere:
Non altiorum mente causam cogitans,
Prius cibum quam sumat, opificem canit?
Mens namque, natura sua celerissima,

Blennius piscis.

Lingua lupi. In his 4. veteribus 10. Aurati P. R. coniecturam & iudiciū sequitur est interpres. Echidni.

Aculeus scorpj in remedium.

Minima queque prodesset.

Gen. 1.

Vitis ac racemorum confideratio.

De malo granato seu puniceo.

Miraculum linquens, ad auctorem aduolat.
de lapillis & geminis plin. l. 37. Margariarum plin. l. 9. c. 35. Smaragdus. Quis inserens lac solidum in immenso mari,
Albos lapillos unionis que educat?
Vnde hunc et uxorem dat Smaragdo maximum
Naturæ ad omne tempus, haud ad ver modum:
Florem quis iniecit lapillo illi aureo
Sapphirus Sapphiro, an aliquis flos lapidibus gignitur?
Carbuculi Vnde igneus vigor & color Carbunculis?
Densatur omnis quippe lapis à frigore.
C. Quis auctor hec agit, coagmentat, mouet?
Nunquid voluntas est tua, & robur tuum,
Qui cuncta præstas ut videtur & libet?
Nam robur extendens in immensum tuum,
Aperis, tegis, procedis & stas in loco,
Statione corrente, & quietis cursibus,
Formansque naturas figura que carent:
Ast ipse natura uniuersa exemptus es,
Fine superior, ut qui cares initio:
A fine abes, distas & à medio procul,
Extra recedens terminis illis tribus:
Cunctis at intus insitus, es extra tamen.
Manifestus, haud obscurus, absque termino:
Sed finis ipsos finientes terminos:
Nullo ordiens initio, nec tempore,
Momento & absque tempore facis tempora
Vt arte præditus magister mentium,
Quis que actionem omnem arte tractare est potis,
Et omne cernens Nomen, & Verbum nouum,
Minutum & Articulum, latensque Particeps:
Pronomen omne examinans subtiliter,
Præpositioni omni suum adiungit modum:
Omnemque mundum veris ipso Aduerbio,
Nisi si tua esset conscius potentia.
Ac copulante vinculo cuncta alligas:
Porrectionesque arte constantes docens,
Producis omnia sicut acceptum tibi est,
Instans futurum, quod insectum est simul,
Quod subiaceat, perfectum, & infinitum, item
Obliteratum iam: modos dein diuidis
In indicantem, perpetuum, & optantem modum.
(Hac arte inexplicabili connexa sunt.)
At imperante dictione ad formam agens
Cuncta, efficias tibi subditum quod conditum est:
Experisque forma, omnem induis: flatu cares,
Vestigio, motu atque gressu cognitio:
Namque omnium tu motio & progressio es.
Simplexque multiplexque, primus, infimus,
Mediusque, & altus, latius, imus, magnus, &
Horum nihil, sed inuis in terminis
Affixus es tue abdite potentia.
Vbique præsens, nusquam es, & verso ordine:
Et omnia unamque es: licet enim hac iungere,

Ne forte formis subtrahatur sensuum
Vnum quod & solum est: at omnium ambitu
Docemus banc, que non capitur, essentiam:
Ac denuo accuratius distinguiamus:
Ne suspicetur quis mali quid ob omnia,
Seriesque sit concretioni que fluit,
Nam, ubique Deus est prepotens, cum dicitur,
Est nullibi, ex parte altera subiungitur:
Ne partiat duplici discrimine, ut
Quod nusquam adest par sit vacanti essentia,
Sed singulis ubique partibus respondeat.
D. Dietsique, ceu cuneis sibi aduersantibus,
Et omnia, unumque & quod est nusquam retro
Vbique necessitates reclamanti sono,
Sententiarum stabile fulcrum figimus.
Quamquam altitudo orationis summa sit,
Elatus in sublime non vis reterege:
Sin euehentur corda ad arcem altissimam,
Reducis ea profunditatem ad infimam,
Ut longitudo nulla ad inum hoc deuolet,
Nec latitudo currat ad fastigium:
C. At fluxus immensorum ad immensum patens
Porrectione scinditur susus tua.
Vt, si loqui ita fas sit, que adhuc non condita
Coniunctione tui excitentur numinis.
Instas etenim, ac tum recedis quando ades,
Manes, fugisque exilis, atque umbra in modum:
Dum detineris, prensionem tuam effugis.
Sic ergo inexplorato scientiæ tui
Amore captas, vineam & desiderans
Vindemiare conditorum à te omnium,
D. Quem carpam & amputem racemum nescio:
Nam dispersi speculatione & vili
Mentem meam diuido, premorque angustias,
A primæque aspirans, ab imis pertrabor,
Atque enato aduersis in undis abditis,
Vt nauigantibus in cauis pelagi abditis,
Quo latius protenditur vastum mare,
Tantò magis se contrahunt præcordia.
Nam fulgetri si more percurram impetu,
Et volucer attolar, penetrans singulas
E. Res quasque, & altius ferar, scisso æthere,
Petris recludam clauibus fictis modo:
Nec me hac in arctum extensio redegerit,
Orbes polorum transiens, superabo aquam,
Forstian abyssum ex ipso abisso & exitum
Initio iungens, videns nec terminum.
Tum pronus incumbens ad inum gurgitem,
Et conuolutus ad cauum voraginis,
Vortigine æstuo, paloque vagus, & denuo
Ad humum reflecto limus cursum meum:
Nam quid ego sum, scintilla nisi si terræna,

Dei præstantissimam sapientiam & essentiam neminem neque dicendo neque cogitando esse qui possit. Plal. 138.

Alia diuinorum operum consideratione & admiratio.

Amici philosophatibus cogitationes arduæ & anxie.

Lutiūq; molle, aut puluis insidens humid
At quā auolabo, quem secabō & athera?
Pfal. 8.
Aut qua profectus astra feriam & vertice,
Aristotele. 12 metaph.
Orbem actus in quintum Lycæi presidis?
Aut quemnam in alterum polum, aut quā ianua,
Quæ referat illum aut quam alteram rursus petam?
Pfal. 13.
Procedo querens, refugio tangens manu:
Profunda terræ si infimæ cospexero,
Nec tamque millenam altitudinem alteri,
Immensitatiquæ modulū certum sciam:
Discam at me a terra, me aq; matre, ubi
Longissimum pedem suum contraxerit.
Apoc. 3. 12.
Tum ad altiores promptus accedam fores,
Ac ianuam claudam, que aperta clausaque est:
Hæc cum recluditur, magis tum clauditur,
Expansa quippe, arctatur hoc ipso amplius:
Et clausa laxat, ac timore aditus facit,
Opponiturque hanc ingredi tentantibus.
O Machinatorum magne mirorum omnium,
Pfal. 72. Precatio pia 5. Trinitatis mysticium explicans.
Quæ Filium, Verbum & tuum ore nescium
Vt tu exprimi, tradis malis pro seruiliis,
Christi aduentus.
Pretium hostibus clarissimum natum tibi:
Ne nos habentes, ceu obruti terra aggere
Vermes sepulchro conditas nostras domos,
(Nam terra nobis, sicut illis, tota erat:
Vita, esca, victus ratio, vitæque tumulus)
Ephes. 1.
Nunc denuo abripiamur a caligine:
Sed ad reuiuiscētiā atque opus nouum
Restituat aduentu ruentem imaginem,
Vel, lumen.
Deiciat atque passionum araneas,
Excuiat omnem linteoque puluerem,
S. Spiritus dona, & Epipheta mystica ex veteri & nouo fœdere.
Omnisque spongia eluens sordes cauā,
Tendentem humi cinerem afflet almo Spiritu
Totius a quo veritatis Spiritum,
Insigne numen vidit id quod conditum:
Pignus superne hereditatis inclutum.
Flumen bonorum numerum rapidissimum,
Et sanctitatis viuidum robur pia:
Adoptionis finis ante initium:
Qui distribuit ac diuidit velut placet,
Largitiones quas Deus seruat suis,
Qui fundit & superis & imis omnibus.
Initiatorum unguen & donum sacrum.
Lactifera peccato nefando factio:
Stipendium immortalitatis viuidum:
Lumen cremans, & flamma rore turgida,
Perennis & iucunditatis vehiculum.
Subar Prophetarum, ad videndum aptissimum.
Apostolorum os flammæ linguis micans:
Luotationis Martyrum versutia.
Splendor que concurrens & excurrrens simul,
Sermonis alti principatus a patre.

Partus sigillum Virginis & alde noui:
A *Arcana clauis ianuæ Dei hospitit,*
Qua carne liber sermo postquam ingressus est,
Miraculo- rum Chri- sti summa
Egressus inde ut carne vesitus, no iam
Signi relinquens ianuæ, que inerat prius:
Luc. 9. 10. 6. 1. 1.
Qua Demonum caterua truditur serox:
Calcatur & pedibus fluens Salaica,
Luc. 9. 10. 6. 1. 1.
At mollitudo restituta flumini
A terreo nescit grauari pondere.
Frumenta scaturiunt, & innumeros alunt
E quinque panis affluentia frustulis.
March. 9.
B *At lympha nectar efficitur in nuptiis:*
Matth. 9. d. Basilius De fide. Matth. 16. 10. 11.
Vinum paratum de racemis abditis,
Penitentiæ vis.
Naturam, odoratum atque gustatum innouans,
Act. 3.
Sermone tres mutauit & uno terminos.
Luc. 8.
Apud quem initiatus, exactor qui erat,
Mar. 8. Ioan. 9.
Euangelista, scriptor & sacer fuit.
Meretrix affluentis lacrymarum tingitur:
Oratio Pa- triarchæ pro Hera- clio Imp.
Docens lucere extra metum periculi
Fieri lauacri compotem iterato sacri,
E *Quo passiones mancipantur effere*
Ac prauitatis horror exulat procul.
Soluta claudus vincula constringit pedum
Contractio remissa, mox extenditur.
At longitudo nimia & agra astringitur.
Arescit & fœdi cruoris riuiulus,
Occisor, illex, impeditus simbria.
Et puluis in cæcis figurat lumina,
D *Sputum creatoris reueritus maximi,*
Succumbit Orcus præter omnem spem neci,
Dis pauper est, casor cadit mortaliū:
E *Is namque tabescit & omittit dum mortuos,*
Quos obtinebat, implicabat que in sinu,
Oratio Pa- triarchæ pro Hera- clio Imp.
Atque impiis vltis quibus animos necat:
Quousque tu proles Dei, vitæ dator,
Lumen paternum, Solæque antiquius iubar,
Puer vetusti temporis natus modo,
Hunc sustulisti ligno, ut haste cusside.
E *Miraculorum tu Architectæ maxime,*
Qui ianuas summi tuo nutu aetheris
Quando est opus claudis, recludi has item
Quoties libet, sentiisque id esse commodum:
Nunc inferas expande præsens ianuas,
Valuas enim mundi incolarum dicimus.
Hanc ciuitatem que tua est munita ope.
Concede, ut Imperium obtinet qui a te suum,
Mundi arbiter, qui subegit Persida,
Vel liberauit potius ipsam Persida,
Orbis fruatur ditione, Sol quem obit.
Ostende Terram imitariæ cæli globos,
Sol vnicus dominetur his ut infimis:
Nam Persici qui visus est domitor soli,
Hunc

Hunc Imperatorem orbis esse conuenit:
Fac ergo sudores laborum ut ipsius
Puri lauacri sint loco, æternæ & stola:
Prohiberis ciuitatem Heraclij
Timoris auge robur illi numinis,
Insignia hinc tuta auferet & victoria,
De Sergio patriar- cha Constantino- politano.
Referens secundam ab hostibus victoriam,
Ignobiles ut igne & astans barbaros,
Fac stare virides surculos pro viuidis
Æcunditatis secularis fructibus:
Imagines fac Patris ut sint optimi,
Nam sic eos robur tuebitur duplex:
Acutiores redde eorum cuspides,
In barbaros ferocientes ensibus.
Intende mentes, quo saluti consulant,
Et comprime omne robur aduersariorum:
Expande & iisdem ianuas Paci sacras,
Luc. 4. & 30.
Superba cordis sensa magni deprime.
Hæc Patriarcha clamat atq; & dicitur:
Vt balbus is sit plurima ob ieiunia,
At non loquendo intus sonū magnū dedit,
In cordis igne cum indidit linguam suam,
Hanc cōdididit que, & reddita est vocalior:
Tacensque clamat, guttur ut Moyses sacrū
Attenditurque idem, licet non agitet os:
Largo imbrem terræ irrorat, atq; oculis pluit:
Luc. 4. & 30.
Ningit frequenter lacrymarū cū impetu
Hunc nos, latere et si videtur, no uimus:
Nam notus infra lumina abiiciens erat,
Cum sensa sursum animi eleuaret omnia.
O passionum barbararum carnifex,
Siquidem has trucidas ore sermonis sacri,
Munita quæ sint nostra monstres mœnia:
Sunt quippe liberi urbium muri tui:
Ex silicibus struc alia propugnacula.
Christo angularis lapidis in loco sito:
Adnec & ipse vniones inclytos,
Oratio Pa- triarchæ pro Hera- clio Imp.
Ex lacrymarū fonte, non concha, editos.
Ob hos loquere Deo diebus singulis:
Nā haud excitatur nocte nobis nubilum.
Corroborat ipsos mysticis hastilibus:
Compinge & ipse crucigeras imagines,
Arcusque tensione digitorum exere.
Ipsos uolet sagitta psalmos concinens:
Fundam effice his ex anxiiis suspiriis.
Ipsos acutas are ficas fabrica,
Rapto igne ficta mente sola forcipe:
Ac spiritum effundens sacris è follibus,
Inflecte ceruicem Deo horum gratia:
Et cuncta Persis subdita inclinat pedes:
Adiunge pro ipsi crura suggesto tua,
A stirpe cunctos conterent mox barbaros:
Tua terga curanto sol um iuxta infimum,

Et mundus omnīs erigetur illico:
A *Namque hoc modo riui nefandi criminis*
Claudentur, hincque parsa amica pace nos
Transibimus telluris atra nubila:
Vnæque uoce os pradicabit omnium,
Psal. 91.
O quāra quāque ampla est tuorum operū, Deus,
Causa omnium sapiens, & opifex optima.
EIVSDEM GEORGII PISIDÆ
 poemation de vanitate vitæ. eodem Fed. Morello interprete.
E *Expande sermonis fores nobis (Deus)*
Astine ut loquentis ora reserasti prius.
Vt dicta patribus sint, Deum qui uiderant,
Que vitam ad istam quotidianam pertinent:
Tamen magistris usus illis optimis,
Me in uersibus describo, quantum fas mihi est.
Motus ob animi non moderatos dolens,
Et scriptor, accusator & mei ipsemet:
Psal. 39. 73.
C *Vitæ fluentem imaginem cum pinxero,*
Et finxero permotionum aculeos,
Sermone Fastus turgidos neruos dolens,
Docebo nusquam altum tumorem sistere.
At sicut est uisum quibusdam pingere
Galen. ex- hortat. ad artes. Inconsta- tæ fallus cum fortune leni- tate com- paratio.
Fortunam habentem labilem sphaeræ basin:
Sic crura Fastus egre consistentia,
Leuia indicabo, magis magis que languida.
Nam non stat unquam, ceu globo qui cursitat,
Sursum insiliet, at in ima retro labitur:
D *Elatas & sublimis, infelix modo est,*
Citòque lapsu decidendo diruit
Fortuna sedem quam leuem ante struxerat,
Dum quippe fortuna editum Fastum cenō.
Ambobus ecquid accidat simul arguam.
Hic antequam nascatur in tabem incidit,
Partus ut immaturi abortus horridus.
Nam plebitur Fastus supercilio tumens:
E *Maiores se uiso, quod attollit magis:*
Extruditur tamen propelliturque & vi,
Clauum quasi unum tradat aliquis altero.
Venator imbellis uelut, si pineo
compara- tio fastuo si cum ve- natore.
Telo ferire uult leonem feruidum,
Incautus inualido perit iaculo suo:
Apostro- phe ad Pa- triarcham Sergium, cum at- tenuatio- ne.
Sic fastus humilis grandia ubi iactat, cadit.
Tu, uer meorum Carminum gratum & calens:
Tu oppositus in nos concitatus fluctibus,
Restas procella passionum turbida,
Nostram loquentem dirige, obtestor, ratem,
Tua efficaci prece, leui aspirans scaphæ.
Iactatus etenim fluctuum uitæ impetu,
Planè incitor contra stilumque exerceo.

Pulvis fulvus, lutum, & cinis retro means:
Nam terra terra denuo connectitur,
Et fasciis involuitur terrestribus:
Rursumque pulvis profilit, tanquam cinis
Aur gluma, quam vis turbis cum sustulit
Summum ad caelum, mox ad ima deprimit.
Mortaliū sic euehunt ver satilem
Vitam malignorum procella flammum
In editum locum atque falsam gloriam.
Pulvisque rursus decedit, manitq; humi,
Donec Creatoris sermo vinxerit potens
Solutionem, que ligatas res manet.
Nunc exerens se quasi profunda de specu
Pulvis, Dei cui spiritum forma indidit,
Telluris effert horridas tragœdias,
Falsisque risu diffuens euum gemit.

Iam fabularum finxerat olim patres
Monstrū biformē, nēpe Equū forma Viri,
Virūmque Tauri fronte prœditum impari.
Vita inuenies disparem formam reor:
Nam multus in nos risus excitabitur,
Nisi hæc recondita dicta iudicium graue
Mentis, pia explicatione accomodet.
Ergo figura hominis tenebat infima,
Formā superne habens timendā cornibus:
Enigmatum pars reliqua erant imagines.
Sic quisquis in ratione forma prædita
Has belluinas inserit libidines,
Inducit antiquam figuram, ac turpiter
Rationis usu perditō fit bellua.
Mutat us unde fictione pessima
Homo bonis bonis præsepe confectus est:
Cupidinūque sanum inaniter vorans,
Amisit omne pristinum decus suum.
Quin vinculo connexus apte fingitur,
Labyrinthus ac se via multiplex sorēt,
Obligua cuius ianua est, atque ardua:
Nam quanto contendit magis quis egredi,
Tanto magis intra limen inclusus manet.
Hinc est, opinor, unde tot morbis malè
Curisque vexor, pigra tanquam bestia:
Vt aggrauatus sortis huius radio,
Dum flector unde quaque & vsque deprimor,
Velut solent agri valescam & recreer,
Ac pristinam formam resumam denuo.
Ogentis hominum gramen ut semper leue!
O germen animatum, decor cuius cito
Cum messe marceat appetentetemporis!
Quis corde spectans ex inaspectabili
Vita theatrum infamiae plenissimum,
Ridente iustu ludicrum non arceat?
Nam sepe rident nos cachinnis impijs,

Risus inanes opifices vanissimi:
Audent thronos ac dignitates pingere,
Fingunt potestates, ut his temulentia
Affert, domi quicquid cachinnorum latet.
Et quispiam ex illis principem vestem induens
Extollitur, fortunam & extemplo facit:
Ac dignitatem sic representat tacens:
Et cum nihil sit, autumat se esse omnia,
Et cum sciat nil, vult videri scire se.
Sic mente in unica duplex amentia est,
Fictus Sophista, fatuus Atticum sonans,
Illuditur, sustollit animos interim,
Donec erit huius acta vite fabula.
Natura rerum talis est fluentium,
Scenæ soror, consanguineaque insomnia:
Omnis procella nempe fastus praterit,
Vt somnus atque insomnia variabile.
Quin sapius molli iacentem in lectulo,
Dum per quietem sensa cordi se ingerunt,
Excitat virum leui spectaculo:
Furatur ac mentē, indolemque alit euehit
Vt hostis & grassator atrox mentium.
Accumulat absentes opes ex tempore,
Ac dignitatum leta format somnia,
Simulacra inanis gaudij blanda indicat:
Et Margaritas candicantes exhibet:
Succendit & Carbunculorum ardentium
Cacos lapillos, & faciem cordi admouet
Eius nihil qui cepit, ac si ceperit.
Quana arte dubito in somnij ludibrium
Præbeat ut ipsam rē, & nocēte mētibus
Telo remotum a sensibus ad ipsos trahat
Errorem, at hæc perit repente gratia:
Nam subidmulat hunc suam opulentia.
Fortuna eos furantur etiam quos amant,
Per carneas anime ille cebras quas habet.
Nisi si quis ipsi obicem opponat catas
Moderationis callidam prudentiam:
Ne, molliter vel remissa dum manu
Ciet organorum que penes nos neruulos
Intensionem soluat, animi que copula est:
Neu tensione tam graui tamque valida
Hæc tela vite emolliat communia:
Æquabili ac mensura adaptet barbitum:
Vt rite cum mox tensa erit, per eam feræ
Mentis quiescant motionum belluæ.
Vbi lapsa natura à decori tramite
Ad belluinam sortem abiuit denia.
Sed enim vir ille mente solida ostenditur
Calcanarit qui reuē erroris mali,
Lapsusque fortuna usque adeo variabilis.
Nam plurimis Fortuna que dici solet,

Vita inanis de scripto. Gen. 3. 18. Eccl. 12.
 Jac. 4. Psal. 61.
 Mythologia Gen. tauri & Minotauri que erant fera forma hominum induit. Ouid. 8. & 12. Metam.
 Explicatio Minotauri de iis qui in figura hominis vitam & feritatem gerit belluarum. Psal. 51. & 48. in eos qui Dei imaginem & rationis dignitatem qua in se gerunt, obliuerant, vide Opific. man.
 Vitæ cum labyrintho comparatio. Virg. 5. Aen. Ouid. 8. Meta.
 Humana fragilitas hypotypos.
 In curias Sophista.

D. Hieronimus Epist. ad Futuram & Demetriadem.
 Ambitus & fastus Sophistæ vel Gnostici cuiusdam capitur.
 Rerum humanarum inconstantia fastus leuitatem indicat. Fastus & Satanae præstigijs in somnijs. D. Basilus de Humil. & D. Greg. Naz. text. 53.
 Plato poli. 9. Cic. 1. de Diuin.

Procella fastus cuncta quam sublimis est,
Spe feruet hac præsumptæ, & usque fluctuans,
Summum vocatur in periculum ac metum.
Vt crure si quis inquiro cursi et:
Vt qui efferuntur summa per fastigia,
Funes obambulando vinctos firmiter,
Si per labascat, summitatis vertice
Vastissimam in profunditatem corruiunt.
Sin humilis incedens humi fleat oculos,
Tollitur in altum, Perseo sublimius,
Alatus ut non sit, trucidat Gorgonas,
Peccata nempe erroris horrida maxime,
Que semper infixæ habentes lumina
In saxa vertunt protinus viuientia:
Et belluæ libidinum obiectos fere,
Monstrum volatu conficit celerrimo,
Seruatque cordis virginem venerabilem.
Nam si sciendi cupidus optet discere
Se, nosse naturam simul rerum potest.
Ac iure mundanam obtinet prudentiam,
(Naturæ ut hominis Mundus est quidam minor)
[Et quod nihil sit fixum & immotum manens]
Sursum eleuatur, quod deorsum pergeret,
Fugitque famam, ceu decentem infamiam,
Ingloriisque gloriam multam tenent.
Nam sunt honoratis viris conuicia,
Que iniuriæ laudes lace sitis cliuent.
A plurimis Fortuna que dici solet,
Imago saltatricis est ignobilis,
Que circulis suis reflexis & rotis
Figmenta vite statuit, ut visum sibi,
Vmbria subobscuris, quibus res non subest,
Lasciuibundaque indecore saltat.
Obuertit oculorum suorū pupulas
In quos amat spectare limis clanculum,
Statimque vultum fleat ad alios suum,
Vt gaudet aspectus vicissitudine.
Pleraque figurat, cuncta vult imitari:
At nil eorum perficit, que firma stant.
Vere meretrix, neminē que quaquā amat
Amore fugit feruido se corripi.
Alijs Magistratus, tribunalia, throni,
Queis odia cordi, cura & acres insita:
At queis solida cōstansq; mēs naturæ inest
Preces, throni sunt, conciones & libri.
Est suaue nonnullis loquens audacter os,
Tranquillitas cordis pio & silentium.
Alijs amicus liuor animi trux lues:
At aureum malum, cruentum iurgium.
Sed præalium est aduersus inuidiam probis,
Lis vero donec vapulet lis concita.
Illis ciborum dulcis omnīs sarcina,

Qui currus ad morbos repletionis est.
Prudentibus fames, cibusque & potio,
Que in somnis mentem haud grauat mort alium.
Accretio pecunie quibusdam damna dat.
Lactura cum pietate sanctis que stus est.
Optabilis plerisque præsidentia.
Incunda domus, inopsque delectatio:
Caduca false gloriae felicitas.
At principatus, si sapimus, omne est solum:
Communis ad Thronos, sepulchræque est humus:
Ni affectionis carne gemulatio
Vexat, & videmus dum probos, dum non probos,
Hoc intonare voce plusquam Stentoris,
Nullis honestos dedecorari probis,
Licet quis illos obruat conuicijs.
Ast improbum ne fingere quidem unquam inuat,
Vt Graculum pernis amictum non suis.
Deformitatem in moribus laudem putat.
Vt preterit qui nunc adest splendor cito,
Omissæ leuitas gloriæ inconstans fugit,
Se porrigit modo, modo se contrahit.
Immanis ut spiras draco sinuans suas,
Videtur extendi, sed arctatur magis.
Distamus hinc mores superbos, luridos
Vitare ut angues à draconibus fatos.
Prorepat omnis curriculum cui hoc modo,
Fastus & omnis delicata angustia:
Vt bulla saliens & tumore turgida,
Que elata in altum cernitur sublimior,
Quod si minutum quid latenter exccidat,
Festuca, mica ve, aut aque stilla unica,
Auertitur leue istud in partem alteram,
Vnde violento cursu in arctum cogitur.
Lumen coruscum Christianorum chori,
Tu mens paterna, cor superbum neutiquā,
Volites per astra quaquā, & adeas ethera
Te deprimis, congregeris & mortalibus:
Ostende que compendiosior via
It ad cubile reciproci excurfibus
Inopum quidē morū, at polos penetrantiū.
Porro ut plagis contrarius humilis manet,
Et fixus imo pauper est factus loco.
Hinc non inepte, ceu mea est sententia,
Plato notauit esse cordi alte insitum
Erroris hoc velamen vltimum mali.
Quantum libet enim humana natura valeat
Per motionum proicere velamina
Pleraque grauem fastus tamen tunicam gerit:
Demittit ac fauces ad usque Erebi hoc malum.
Quin ceteris libidinibus emortuis,
Est fastus expers sati, ut & senij quoque:
Nam morbus hic animum afficit potissimum,

Similia.
 Perfeci my thologia infiguis, in quæ peccata ipsa Gorgoni bus comparat: perturbatio nes animi beluæ marinae, cordis puritatem Andromedæ virgini. Sui notitia. Homo paruus mundus. Hierverfus lacung suspicionem affert.
 Fortuna saltatrici similis.
 Veri & ficti Christiani studia.
 D. Hieron. epist. ad Demetria.
 Eadem figura sanguineas, rixas dixit Horat. l. 1. Od. 27.

Hippocrates lib. 1. phor. 3. & 4.
 Simile est illud Comici, Pecunia ne gloriger in loco lucu est. D. Basil. in epist. ad Ital. & Gall. epif.
 V. vide mus dum gradu indignos. De Stentore Hom. Iliad. & a quo pron. Stentorea vox. In Græcis est lacung aut médi suspicio.
 Morēs factuosi, dicitur conibus similes.
 Bulla similitudo cum fastus inanimate, ex adagio. Homo bulla.
 Sergium patriarcham Constantinop. ab animi submissione laudat.
 Jac. 1.
 Morū facilitatis & arrogantiæ discrimen

D. Hieronymus in epistola Fabiolae. Difficilius ait arrogantia, quam aut carere mus & gemmis Plato in rhadro.

D. Hieronymus ad Fabiolam de vest. fac.

Hoc egra mens est pabulum morbi istius
Draconis est virus: sagittas laesus est
Ista, qua eadem tentat hominem ledere.
Mens namque sicut aliquis Auriga impiger,
Equos iugales regit habentis optimi:
Cupidinum permotiones efferas,
Iram cohibet, at agre fastum comprimit,
Et gestientem continet libidinem.
Metu, flagello, quo Ratio domina vititur:
Ne forte coniurata cum socia mali
Ira, vehiculi turbet Aurigam Logum
Et inter ambas, totus existat lacer
Curvus decoris fabricatus a Deo.
Desunt reliqua.

EIVSDEM PISIDAE SENARIO- rum fragmenta, ex Suida & aliis scriptoribus.

Suidas in voce (Stagirita.)
Ecquos duces tecum aut Stagiritas habens,
In barbarorum arua irruis felicium?
Et in verbo φύλα, i. e. palpito, mico.
Cor tibi micat, Pelide, & animo es ebrio.

Idem in vocabulo (τέλαμα) i. e. palus.
Facit ex aquis arua & paludem e cauitibus.
In proverbio, Herculis lapis.
Omnes trahit non aliter ac Magnes lapis,
Aut Herculanus, si vocare sic velis,
Namque attrahendi vim efficacior habet.
In dictione (ἀπεσπώνδης) i. e. odiosus, infestus.
Hanc deserentes crapulam infestissimam,
Turmamque totam barbarorum carminum.
In nomine (ἡδύβλητος) i. e. adulterinum.
Vt cumque res planè duæ,
Adulterinus seu artifex sermo unus est.
In Archimede.
Cum quinque vires Archimedes unicum
In machinam conferret, ut sic ponderis
Immanis onera de loco vix truderet.
Ex Nicephoro, lib. 18. cap. 48.
Decernit ocyus unicumque & unicum:
Nam si unicum rem, & unicum, unam dixeris,
Magnum mouebunt dicta risum paruulis.
Ex Georgio Cedreno in Heraclio, Imp.
Nigrore tinctum cum trabas foccum pedem
Rabore tinges Persico de sanguine.

Hoc etiam versus citat Nicephorus Chon. l. 10. rhesi ortho- dox. fid. aduersus Monophysitas.

ALCIMI AVITI VIENNENSIS ARCHIEPISCOPI, LIBER PRIMVS: DE ORIGINE MVNDI.

Vod-varijs eueniunt humana in gēte labores,
Vnde breuē capiunt mortalia tēpora vitā:
Vel quod polluit vitiantur origine mores,
Quos aliena premunt priscorum fata parentum.
Addatur quanquam nostra de parte reatus,
Quodque etiam amisso dudum peccatur honore,
Adscribam tibi, prime Pater: qui semine mortis
Tollis succidue vitalia germina proli.
Et licet hoc totum Christus persoluerit in se,
Contraxit quantum percussa in stirpe propago:
Attamen auctoris vitio, qui debita lethi
Instituit, morbosque suis ac funera misit,
Vixit peccati moribunda in carne cicatrix,
Iam Pater omnipotens librantis pondere Verbi
Vndique collectis discreuerat arida lymphis,
Littoribus pontum constringens flumina ripis,
Iam proprias pulchro monstrabat lumine formas,
Obscuro cedente die, varioque colore
Plurima distinctum pingebat gratia mundum,
Temporibus sortita vices: tum limina caelo
Fulsere, alterno solis lunaeque meatu.
Quin & sidereus nocturno tempore candor
Temperat horrentes astrorum luce tenebras,
Actutum suauis producat omnia factu

Pulchra repente vestita est gramine tellus.
Accepere genus sine germine iussa creari,
Et semen voluisse fuit: sic ubere verbi
Frondescunt siluae: teneris radicibus arbor
Durauit vastos paruo sub tempore ramos.
Protinus in varias animalia multa figurat
Surgunt, & vacuum discurrunt bruta per orbem.
Elata in caelum volucres, motuque citato
Pendentes, secure vias, & in aere sudo
Præpetibus librant membrorum pondera pennis.
Post etiam clausi vasto sub gurgite pisces
Respirant lymphis, flatibusque sub aquore ducunt,
Quaeque negant nobis, illis dant humida vitam.
Nec minus in pelago viuiscunt grandia cete,
Accipiuntque cauis habitacula digna latebris:
Et quae monstra solet rarus producere pontus,
Aptat ad in, formae condens solertia formas:
Quodque hominum falso credit mens nescia factum
Per propriam speciem natura iudice pulchrum est.
Ergo ubi completis fulserunt omnia rebus,
Ornatuque suo perfectus constitit orbis:
Tum Pater omnipotens aeterno lumine letum
Contulit ad terras sublimi ex ethere vultum,
Illustrans quodcumque videt: placet ipsa tuenti

Artifici

Artifici factura suo, laudatque creator
Dispositum pulchro quem condidit ordine mundum.
Tum demum tali Sapia voce locuta est:
Et praclara nitet mundano machina cultu,
Et tamen impletum perfectis omnibus orbem
Quid iuuat ulterius nullo cultore teneri?
Ergo longa nouam ne foedent ocia terram,
Nunc formetur homo, summi quem tangat imago
Numinis, & nostram, celso donatus honore,
Induat interius formosa mente figuram.
Hunc libet erectis sublimen incedere plantis:
Qui regat aeterno subiectum pondere mundum,
Bruta domet, legem cunctis ac nomina ponat,
Astra notet, caelique vias & sidera norit.
Discat & inspectis discernere tempora signis,
Subijciat pelagus seuum, ingenioque tenaci,
Possideat quacumque videt: cui bestia frendens
Seruiat, &posito discant mansuet a furore
Imperium iumenta pati, iussique ligari
Festinent trepidi consueti in vincula iuuenti.
Quoque etiam natura hominis sublimior extet,
Incipiat rector in caelum tollere vultus:
Factorem querat proprium, cui mente fideli
Impendat famulam longaeuo in tempore vitam.
Hac ait, & fragilem dignatus tangere terram,
Temperat humentem consperso puluere limum,
Moliturque nouum diues Sapia corpus:
Non aliter quam opifex diuturno exercitus usu
Flectere laxatas per cuncta sequacia ceras,
Et vultus complere rudes, aut corpora gypso
Fingere, vel segni speciem componere massa?
Sic Pater omnipotens victurum protinus aruum
Tractat, & in lento meditatur viscera ceno:
Dehinc arcem capitis sublimi in vertice signat,
Spiriformem vultum rationis sensibus aptans,
Olfactu, auditu, visu gustuque potentem:
Tactus ad hac, solus toto qui corpore iudex
Sentiat, & proprium spargat per membra vigor.
Flexilis arctatur recauo sic lingua palato,
Pressus ut in cameram pulsantis verberet pletri,
Percusso resonet modulatus in aere sermo.
Exin succiduum porrecto in corpore pettus
Spargit, ramosas post brachia fortia palmas.
Succedit stomacho medius, qui tegmine molli
Inter utrumque latus foueat vitalia venter.
Diuiduam partem femur excipit, aptius ut se
Alternus moueat duplicato poplite gressus.
At parte ex alia fingit quam conditor idem,
Occipit i submissa suo, descendere ceruix
Incipit & vastos compagibus addere nervos.
Spina rigens crebris inter commercia nodis
Diffundit duplicem costarum ex ordine cratem.

Tom. 8.

Pars interna nouos vite formatur ad usus.
Viuifico primum cordi vitalia regmen
Naturale parant, plagam ne sentiat collam,
Massaque congestis pendens absconditur extis.
Additur & tenui pascendus ab aere pulmo,
Ut concepta trabens lenti spiramina flatu,
Accipiat reddens, reddat quas sumpserat auras,
Perque vices crebro pellatur anhelitus haustu.
Dextra tenet iecoris vegetandum sanguine fontem
Quo clausum vena spargunt per viscera flumen.
Laua in parte lien mensura sede quieuit:
Qua crines perhibent, unguis que recrescere seclos
Nec concisa dolent, quae mox augmenta resumunt,
Et viuunt, sensuque carent in corporis usu.
Postquam perfecta iacuit nouitatis imago,
Formatumque liuum speciem peruenit in omnem:
Vertitur in carnem limus, duratque moles.
Hinc dura e medijs traxerunt ossa medullas
Visceribus, lunae augendas crescentis ad instar.
Inferitur venis sanguis, viuoque calore
Inscit ora rubor, toto tum corpore pallor
Pellitur, & nivos depingit purpura vultus.
Inde ubi perfectus consuecit viuere membris
Totus homo, & sumant calefacta, & viscera solam
Exspectant animam: puro quam fonte creator
Promit, & erectos rectorum mittit in artus,
Nam lenem suauis flatum profundit ab ore,
Inspiratque homini, quem protinus ille receptum,
Attrahit, & crebri discit spiramina auras.
Postquam nascentem solers prudentia sensum
Imbuat, & puro rationis lumine fulsit:
Surgit, & erectis firmat vestigia plantis,
Tum varias caeli species, mundique figuras
Mirantem, tali compellat voce creator.
Hac qua mundani coram pulcherrima cultus
Incrementa vides, ornatum extensa per orbem,
Solutus habe, solisque prior dominare fruendo.
Tu mihi cuncta tibi famulentur: maximus ordo
Te parere pio, tibi qui dedit omnia, patri.
Non species vlla, nec numina vana colantur,
Non quae vel caelo sublime nouumque coruscant,
Non quae vel terris viuunt formata, vel undis,
Nec quod forte premens prohibet natura videri.
V sibus ista tuis, non cultibus esse memento.
Praecellis factis: factorem pronus adora.
Interea sextus noctis primordia vesper
Retulit, alterno depellens tempore lucem.
Dumque petunt dulcem spirantia cuncta quietem,
Soluitur & somno laxati corporis Adam
Cui pater omnipotens pressum per corda soporem
Misit, & immenso tardauit pondere sensus,
Vix ut nulla queat sopitas soluere mentes.

Q

Non si forte fragor securas verberet aures,
 Nec si commoto cælum iunc inonet axe:
 Quin nec pressa manu repissent membra quietem.
 Tunc verò cunctis costarum ex ossibus, unam
 Subducit leuo lateri, carnemque reponit.
 Erigitur pulchro genialis forma decore,
 Inque nouum subito procedit scemina culium.
 Quam Deus aeterna coniungens lege marito,
 Coniugij pensat fructu dispendia membri.
 Istius indicium somni, mors illa secuta est,
 Sponte sua subjicit sumpto quam corpore Christus.
 Qui cum passurus ligno sublimis in alto
 Pendèret, nexúsque & culpas penderet orbis:
 In latus extensi defixit missile lictor.
 Protinus exiliens fluxit cum sanguine lympha:
 Qua uiuum populis iam tunc spondente lauacrum,
 Fluxit martyrum simul & baptismatis unda.
 Inde resurgenti cælestiaque astra petenti,
 De lateris membro surgens Ecclesia nupsit.
 Principio rector tanti sacrare figuram
 Disponens uincli, hoc nescit connubia verbo,
 Viuite concordia studio, mundumque replete,
 Crescat longæuam felici semine germen:
 Non annis numerus, uita nec terminus esto.
 Progeniem sine fine dedi, quam tempore toto
 Aspicias, generi primus qui poneris auctor.
 Porro nepos ductus, spargens per secla nepotes,
 Vientes numeret proauos, inque ora parentum
 Ducant annosof natorum pignora natos.
 Tum lex coniugij toto venerabilis euo.
 Intemerata suo seruabitur ordine cunctis.
 Fœmina persistat de semine sumpta virili
 Coniugio seruare fidem, nec separet alter
 Quod iungit, sociatque Deus: cum patre relinquit
 Et matrem, iusto constrictus amore maritus.
 Nec iam uillos propter rumpant hæc uincla parètes
 Vita sed amborum carnem teneatur ad unam.
 Festiuum dicebat hymen, castoq̄ue pudori
 Taliter eterno coniungens fœdere uota
 Concinit angelicum iuncto modulamine carmen.
 Pro thalamo paradysus erat, mundusque dabatur
 In dotem, & lætis gaudebant sidera flammis.
 Est locus Eoo mundi seruatus in axe
 Secretis natura tuis: ubi solis ab ortu
 Vicinas nascens aurora repercutit Indos.
 Hic gens ardentem cæli subter iacet axem.
 Quam candor feruens albenti ex æthere fuscatur
 Huc semper lux pura uenit, cæloque propinquo
 Natiuam seruant nigrantia corpora noctem.
 Attamen in tetrâ splendidissima lumina membris
 Captiuo fulgore micant, uisusque nitente
 Certior accrescit pullatis uultibus horror.

Cæsaries incomptra riget, quæ crine supino
 Stringitur, ut resugo careat frons nuda capillo.
 Sed quidquid magnum nostros deseritur ad usus,
 His totum natura dedit telluris opime.
 Quidquid odoratu pulchrum est, allabatur inde.
 Concolor his eboris piceo de fomite ramus
 Surgit, & hic eboris munus, quod porrigit orbi,
 Informis pulchros deponens bellua dentes.
 Ergo ubi transmisissis mundi caput incipit Indis,
 Quo perhibent terram consinia iungere cælo:
 Lucus inaccessa cunctis mortalibus arce
 Permanet, aeterno conclusus limite: postquam hinc
 Decidit expulsus primæui criminis auctor,
 Præque reis digne fœlici ab sede reuulsis
 Cælestes hæc sancta capit nunc terra ministros
 Non hic alterni succedit temporis unquam
 Bruma, nec æstiuu redeunt post frigora soles.
 Excelsus calidum cum reddat circulus annum,
 Vel densante gelu canescunt arua pruinis:
 Hic uer affiduum cali clementia seruat,
 Turbidus auster abest, sempèrque sub ære sudo
 Nubila diffugiunt iugi cessura sereno.
 Nec poscit natura loci, quos non habet imbres:
 Sed contenta suo dotantur germina rore.
 Perpetuo uiret omne solum, terræque nitentis
 Blandanitet facies: stant semper collibus herbe,
 Arboribusque comæ: quæ cum se flore frequenti
 Diffundunt, celeri solidant sua germina succo:
 Nam quidquid nobis toto nunc nascitur anno,
 Mensura maturo dant illic tempora fructu.
 Lilia perlucet nullo staccantia sole,
 Nec tactus uoluit uoluit, roseumque ruborem
 Seruans perpetua suffundit gratia uultu,
 Sic cum desit Hiems, nec torrida serueat Æstas,
 Fructibus Autumnus, uer floribus occupat annum.
 Hic qua donari mentitur fama Sabeis
 Cynnama nascuntur, uinax qua colligit ales
 Natali cum fine perit, nidoque perusto
 Succedens, sibimet quæ sit a morte resurgit:
 Nec contenta suo tantum semel ordine nasci
 Longa ueterno si renouatur corporis ætas,
 Incensamque leuant incendia crebra senectam.
 Illic desudans fragrancia balsama ramus,
 Perpetuum promit pingui de stirpitate fluxum.
 Tum si forte leuis mouit spiramina uentus,
 Flatibus exiguis, lenique impulsa fusurro,
 Diues silua tremit folijs, & flore salubri:
 Qui sparsus, lætè suauis dispensat odores.
 Hic fons perspicuo respiciens gurgite surgit,
 Talis in argento non fulget gratia, tantum
 Nec crystalla trahunt nitido de frigore lucem,
 Negligit hic uirides riparum margo lapillos:

Et quas

Et quas miratur mundi iactantia gemmas,
 Illic saxa iacent: uarios dant arua colores,
 Et naturali campos diademate pingunt.
 Eductum leni fontis de uertice flumen
 Quatuor in largos confestim scinditur amnes:
 Euphratem Tygriemque uocant, qui limite certo.
 Longa sagittiferis faciunt consinia Partib.
 Tertius inde Geon, Latio qui nomine Nilus
 Dicitur, ignoto cunctis illustrior orru:
 Cuius in Ægypto lenis perlabitur unda,
 Ditatura suam certo sub tempore terram
 Nam quoties tumido perurumpit flumine ripas.
 Alueus, & nigris campos persundit arenis.
 Ubertas laxatur aqua, cæloque uacante
 Terrestrum pluuiam diffusus porrigit amnis:
 Tunc inclusa latet lato sub gurgite Memphis,
 Et super absentes possessor nauigat agros.
 Terminus omnis abest: equatur iudice fructu
 Annua suspendens comectus iurgia limes.
 Gramina nota uidet latus subsidere pastor,
 Inque locum pecorum uiridantis iugere campi,
 Succedunt nantes aliena per aquora pisces.
 At postquam largo fecundans germina potu
 Lympha maritauit sitientis uiscera terre,
 Regreditur Nilus, sparsasque recolligit undas.
 Fit fluuius pereunte lacu, coguntur in alueum
 Ad ripam effrenes conclusi fluctibus unde.
 Donec diuiduum spargens per deuia finem
 Gurgite septeno patulum perendit in equor.
 Cur autem perhibent latitare ex omnibus unum
 Fontem Nile tuum? nam qui nesciris ab ortu
 Non solus, sed quartus eras, diffusus ab illo,
 Despicit excelso qui flumina cuncta meatu:
 Ipse atque pater pelagi supereminet omnes, (phas
 Quas motes, quas plana comunt, quas nubila lym-
 Quartus debinc Physon, quem nominat India Gan-
 Mox odorifero quoties qui uertice creuit, (gem,
 Deciduas pulchro quas spargunt flamina luco
 Prelambens furatur opes, & gurgite nostrum
 Ducit in exilium: nam ripa largus utraq̄ue est.
 Amnibus utque istis enodes ferre papyros,
 Aut scirpos algasque leues deducere mos est.
 Excrementa trahens magnus sic ditia Ganges,
 Hoc etiam donat mundo, quod proijcit alueo.
 Interea primi summus quos iunxerat auctor
 In paradisiaca ponuntur sede parentes:
 Quis rector tali proponit premia lege.
 O summum factoris opus, quos sola creauit
 Nostra manus, nasci cum cetera uoce iuberem:
 Aspicitis quanto pulcherrimus uere lucus
 Diuities iunget immensis: hæc cuncta dabuntur
 Ad uestros sine fine cibos, hinc esca petatur,

Tom. 8.

Sumite concessas fruges, & carpite poma.
 Hic operis dulci studio securæ quiescat,
 Delitijsque fruens longæuo in tempore uita.
 Et tamen in medio nemoris, quæ cernitis arbor,
 Notitiam rectoris, prauoque in germine portans,
 Huius ab accessu uetium restringite tabum:
 Ne uos sorte premet temeraria discere cura
 Quæ prohibet doctor melius nescire, beat.
 Quod quæ esse nocet, rector quem fecimus orbem,
 Quod si quis uetium decerpat ab arbore pomum:
 Audax commissum mortis discrimine pender,
 Non immensa loquor, facilis custodia rectoris.
 Seruator uitam, mortem temerator habebit.
 Accipiunt iuuenes dictum, latique sequuntur,
 Spondentes omni seruandam tempore legem.
 Sic ignara mali nouitas, nec conscia fraudis
 Incautas nulla tetigit formidine mentes.
 At pater instructos sacrata in sede relinquens
 Lætas in astrigerem cæli se sustulit aulem.

c LIBER SECVNDVS, DE PECCATO ORIGINALI.

V Titur interea uenturi nescia casus
 Libertas securæ bonis, fruiturque beata
 Ubertate loci: largos hinc porrigit illis
 Tellus prompta cibos: fructus quin semper opimi
 Sumitur alternis tenui de cespite fructus.
 Nam si curuati fecundo pondere rami
 Mitta submitunt sublimi ex arbore poma:
 Protinus in florem uacuum turgescere palmas
 Incipit, inque nouis fructum promittere gemmis:
 Iam si prædulces deletat carpere somnos,
 Mollibus in pratibus, piceaque recumbitur herba.
 Cùmque uoluptatis sacrum nemus offerat omnes
 Delicias, opibusque nouis se præbeat amplum:
 Hinc suauis epulas capiunt, escamque requirunt:
 Quanquam nulla fames cogit, nec lassas fouendo
 Indignus hortatur compleri uiscera uenter
 Et nisi concessum libuisset noscere pastum
 Esuries ignota cibos non posceret ullos,
 Nulla famescientem fulcissent pabula uitam.
 Interea nondum transgressi iussa parentes
 Corpora nuda uident: nec mutua cernere membra
 Dispuet: ipsa rudis fœdum nil sentit honestas
 Non natura hominis, uicinum sed causa pudori est.
 Nam quacunque bonus formauit membra creator
 Cur pudibunda forent: neq; enim summi ante relicta
 Iussa Dei, quicquam conspectu turpe, sed ipsa
 Tunc mens intactos seruabat candida uisus.
 Quin & talis erat nature gloria prima,
 Angelica qualis narratur gloria uita
 Sidere as habitare domos: qualèmq; redemptis

Q 4

Spondet reddendam mortis post tempora Christus:
 Quis neque coniugium cura, nec facere turpi
 Miscuerit calidos carnalis copula sexus.
 Quando aberit gemitus, luxus, metus, ira, voluptas,
 Fraus, dolor, atque dolus, mæror, discordia, liuor,
 Nullus egens, nullus capiens, sed pace sed una
 Sufficiet cunctis sanctorum gloria Christus.

His protoplastum sensum primordia sacra
 Continuere bonis: donec certamine primo
 Vinceret oppressos fallacem culpa per hostem.
 Angelus hic fuerat dudum, sed crimine postquam
 Succensus proprio tumidos exarsit in ausus,
 Se fecisse putans, mox tanquam conditor esset
 Ipse sui, rabido concepit corde furorem:
 Auctoremque negans, diuinum consequar (inquit)
 Nomen & eternam ponam super ethera sedem,
 Excelsis similis, summo nec viribus impar,
 Talia iactant: em præcellsa potentia celo
 Iecit, & eiectum prisco spoliavit honore,
 Quique creaturæ præfulsit in ordine primus,
 Primas venturo pandet sub iudice pœnas.
 Illum quandoquidem grauior sententia punit
 Quem mirum cecidisse putes: nam crimen aceruat
 Auctor, in ignaro minor est peccante reatus,
 Durius idque malum, quod maior fecit, habetur.
 Sed quod viuaces, pertendit in abdita sensus,
 Quodque futura videt, rerumque arcana resignat,
 Angelici feruens superest natura vigor.
 Horrendum dictu, signisque notabile monstrum.
 Nam quicquid toto dirum committitur orbe.
 Iste docet, scelerumque manus ac tela gubernat,
 Pugnat, & occultus per publica crimina, latro
 Et nunc saepe hominum, nunc ille in seua ferarum
 Vertitur ora, subinde novos mutantia vultus,
 Alitis interdum subito mentita volantis
 Fit species, habitusque iterum confingit honestos.
 Rursum etiam apparens formoso corpore virgo.
 Illic ardentes obscena in gaudia visus.
 Sæpe etiam cupidis argentum immane coruscant.

Accenditque animos auri fallentis amore,
 Delusos fugiens vano phantasmate tactus.
 Nulli certa fides constat, vel gratia forme,
 Sed quo quicumque modo capiat teneat ve nocendo,
 Opportuna dolis, clausæque accommoda fraudi,
 Sumitur exterior simulata mente figura.
 Maior adhuc etiam seuo permissa potestas,
 Ter sanctum ut vincat, dudum collata creato.
 Sic natura valet, re tam quam condidit auctor,
 Sed post ad prauos subuersor transtulit usus.

Vidit ubi istos novos homines in sede quieta
 Ducere felicem nullo discrimine vitam,
 Et lege acceptu domino famularier orbis,

Subiectisque frui placida inter gaudia rebus:

A Commouit subitum zeli scintilla vaporem,
 Excreuitque calens in seua incendia liuor.
 Vicinum tunc forte fuit cum decidit alto
 Tempus, & innoxiam traxit per prona cateruam.
 Hoc recolens, casumque premens in corde recentem,
 Plus doluit perisse sibi, quod possidet alter
 Tunc mixtus cum felle pudor, sic peccatore, quæstus
 Explicat, & tali suspiria voce relaxat.

Proh dolor, hoc nobis subitum consurgere plasma
 Inuisumque genus nostra creuisse ruina?

B Me celsum virtus habuit, nunc ecce neglectus
 Pellor, & angelico limus succedit honori.
 Cælum terra tenet, vili compage leuata
 Regnat humus, nobisque perit translata potestas.
 Nec tamen in totum periit, pars magna reuolat
 Vim propriam, summaque cluit virtute nocendi.
 Nil differre iuuat: iam nunc certamine blando
 Congrediar, dum prima salus, experta nec ullos
 Simplicitas ignara dolos ad tela patebit.

C Nam melius soli capientur fraude, priusquam
 Fœcundam mittant æterna in secula prolem.

Immortale nihil terra prodire sinendum est.
 Fons generis pereat, capitis defectio membris
 Semen mortis erit: pariat discrimina lethi
 Vitæ principium: cuncti feriantur in vno,
 Non faciet viuum radix occisa cacumen.
 Hac mihi deiecto tantum solatia restant.

D Si nequeo clausos iterum conscendere caelos,
 His quoque clauduntur: leuius cecidisse putandum est,
 Si nona perdatur simili substantia casu.

E Sit comes excidij, subeat consortia pœnae.
 Et quos prauideo nobiscum diuidat ignes.
 Sed ne difficilis fallendi causa putetur.
 Hac monstranda via est, dudum quam saepe cucurri
 In pronum lapsus: quæ me iactantia celo
 Expulit, hæc hominem paradisi è limine pellat.
 Sic ait, & gemitus vocem clausere dolentis.

Forse fuit cunctis animalibus altior astu,
 Æmulus arguto callet qui peccatore serpens:
 Huius transgressor de cunctis sumere formam
 Eligis, ærium statim sibi corpus adaptans,
 Inque repentinum mutatus tenditur anquem.
 Fit longa ceruice draco, splendentia colla
 Depingit maculis, teretisque volumina dorso
 Asperat, & squammis per terga rigentibus armat.
 Qualis vere nouo primis cum mensibus ætas
 Premittit latos post frigora pigra tepores,
 Euadit veterem renouatis motibus annum
 Sicca virescenti permans germina fronde.
 Sic prodit coluber lucenti pelle tumescens,
 Et tandem egrediens terrarumque abdita linquens,

Præfert

Præfert terribili metuendum forma draconem.
 Diram micant oculi, tum lumine visus acuto.
 Latior optatum discit consuescere solem.
 Nunc stridet blandum, crebro nunc carmine fauces
 Ludunt, & trifidam dispergunt guttura linguam.

Ergo ut uipercam maleuada fraude figuram
 Induit, & totum fallax processit in anquem,
 Peruolat ad lucum: tum sorte rubentia leti
 Carpebant iuuenes viridi de palmita mala.
 Hic ueritus serpens, firma ne mente uirili
 Non queat effuso subuertere corda ueneno:
 Arboris in uentæ spiritus reptantibus alium
 Porrigitur, tractumque suum sublimibus equans,
 Auditum facilem leni sic voce momordit.

O felix, mundique decus pulcherrima uirgo,
 Ornat quam roseo præfulgens forma pudore,
 Tu generi uentura parens, te maximus orbis
 Expectat matrem, tu prima & certa voluptas
 Solam: neque uiri, sine qua nec uiuere possit,
 Ut maior, sic iure tuo subiectus amori,
 Cui cuncta es, pulchram reddas ut tempore prolem.

Vobis digna datur paradisi in uertice sedes,
 Vos subiecta tremit famulans substantia mundi,
 Quod cælum, quod terra creat, quod gurgite magno
 Producit pelagus, uestros consertur in usus.
 Nil natura negat, datur ecce in cuncta potestas.
 Non equidem inuideo, miror magis attamen ista
 Cur Deus inuidit uobis ex arbore fructus?
 Scire uelim quis dira iubet, quis talia dona
 Inuidit, & rebus ieiunia miscet opimis.

Hic male blanditam fixerunt sibila uocem.
 Quis stupor ô mulier mentem caligine clausit
 Cum serpente loqui: uerbum committere bruto
 Non pudet, ut uestram præsumat belua linguam?
 Et monstrum patens, responsumque insuper addis?
 Ergo ubi mortiferum seduistis Eua uenenum
 Auribus accipiens, cladi consensus inique:
 Tunc ad serpentem vano sic ore locuta est.

Sua uobis ô pollens coluber dulcissime uerbis,
 Non, ut reue, Deus nobis ieiunia suauis,
 Nec prohibet largo curari corpora pastu.
 Ecce uides epulas totus quas porrigit orbis,
 Omnibus iis licitè genitor promptissimus uti
 Præstitit, & totas esu laxauit habenas.
 Hæc sola est memoris medi quàm perspicias, arbor
 Interdicta tibi, hæc tantum tangere nobis
 Poma nefas: diues præsumit cetera uictus.

Quod si libertas temerari noxia legem,
 Iurans terribili prædixit uoce creator,
 Quadam nos statim luituros morte reatum.
 Quid uero mortem appellet, doctissime serpens
 Pande libens, rudibus nobis incognita res est.

Tom. 8.

Callidus inde draco, & lethi tum sponte magister,
 Interitum docet, & captas sic futur ad aures.

A Ter oris uacuum formidas famina nomen,
 Naquaquam uos dira manet sententia mortis,
 Sed pater inuisus sortem non contulit aquam,
 Nec uos scire dedit, sibi met que summa reseruat.
 Quid iuuat orna: um compendi aut cernere mudu,
 Et cæcas misero concludi carcere mentes?
 Corporeos pariter sensus, oculisque patentes
 Et brutis natura dedit: sol omnibus unus
 Seruit, ab humano nec distat bellua visu.

B Consilium magis sume meum, mentesque supernis
 Insere, & erectos in cælum porrigite sensus:
 Namque id quod uetitum formidas tangere pomi
 Scire dabit quæcunq; pater secretareponit.
 Tu modo suspensos tantum ne contrabe tactus,
 Nec captiua diu frenetur lege uoluntas,
 Namque tibi diuinum libaueris ore saporem,
 Mox purgata suo faciet tua lumina visu
 Æquiparare deos, sic sancta ut noxia nosse,
 C Iniustum recto, uero discernere falsum.

Talia fallaci spondentem dona susurro,
 Credula submisso miratur scemina uultu,
 Et iam iamque magis cunctari, & flectere sensum
 Incipit, & dubiam letho plus addere mentem
 Ille ut vicino uictam discrimine sensit,
 Vnum de cunctis lethali ex arbore malum
 Detrahit, & secum nutanti protinus offert,
 Nec spernit miserum mulier male credula munus,

D Sed manibus pomum ignaris lethale retractans,
 Naribus interdum labijsque patentibus ulcro
 Iungit, & ignorans ludit de morte futura.

O quoties ori admotum compuncta retraxit,
 Audacisque mali titubans sub pondere dextra
 Cessit, & effectum sceleris tremefacta refugit.
 Dijs tamen esse cupit similis, serpitque uenenum
 Ambitione nocens, rapiunt contraria mentem,
 Hinc amor, inde timor, dubiam iactantia pulsant,
 Interdumque etiam lex subuenit, æstuat anceps,
 E Diuidui cordis dira inter prælia fluctus.

Nec tamen inceptor desistit fallere serpens,
 Ostentatque cibum dubia, queriturque morari,
 Et iuuat in lapsum pendentis prona ruine
 Ut tandem uictæ grauior sententia sedit,
 Æternam tentare famem, per criminis escam,
 Serpente satiare cibo quem sumeret ipsa,
 Annuit insidijs, & pomum morsu momordit.
 Dulce subit uirus, capitur mors horrida pasta.
 Continet hic primum sua gaudia callidus anguis,
 Dissimulatque serum uictoria seua triumphum
 Ignarus facti, diuersa ex parte reuertens
 Adam, diffusi letus per gramina campi,

Q ij

Coniugis amplexus, atque oscula casta petebat,
 Occurrit mulier, cui tunc audacia primum
 Flebat femineos animosa in corda furores
 Et sic orsa loqui (semesum namque gerebat
 Afferuans misero pomum exitiale marito)
 Summe cibum dulcis vitali ex germine coniunx,
 Quod similis summo facit nos esse tonanti,
 Numinibusque parens, non hac tibi nescia donum,
 Sed iam docta sero, primus mea viscera gustus
 Attigit, audaci dissoluens pacta periclo.
 Crede libens, mentem scelus est dubitasse virilem,
 Quod mulier potuit, praecedere forte timebas,
 Saltem consequere, atque animos attolle iacentes.
 Lumina cur flebitis? cur prospera vota moraris?
 Venturoque diu tempus furaris honoris?
 Hac effata manu victurę ferula mortis
 Intereunte anima lethum dum crimina pascut,
 Porrigit infaussto coniunx insana marito.
 Accipit infelix malesuadi verba susurri,
 Demisitque suos ad noxia crimina sensus.
 Non illum trepidi concussit causa pavoris:
 Nec tantum est gustu cunctatus, femina quantum,
 Insequitur velox, misereque ex coniugis ore
 Constante rapit inconstans dotale venenum,
 Faucibus, & patula inimicas porrigit escas.
 Vix uno pomum libabat succida morsu
 Ingluuias, summumque dabat vix esca saporem,
 Ecce repentinus fulgor circumstitit ora,
 Lugendoque novos respexit lumine visus.
 Non cecos natura dedit, nec luminis visu
 Priuatum peperit formę perfectio vuluum.
 Nunc vero mage cæcus eris, cui non satis illud
 Noscere quod tantus voluit te nosse creator.
 Ad vitam nobis cernendi facta facultas,
 Nunc vero lethum sed vestra sponte videtis.
 Tum patuisse gemunt oculos: nam culpa rebellis
 Fulsit, & obscænos senserunt corpora motus.
 Tunc primum nudos (dubium quid dicere possim,
 Extinctus natūsne pudor) circumspicit artus.
 Erubuit proprię tunc mens sibi conscia culpa,
 Pugnavitque suis carnis lex indita membris.
 Namque hinc posteritas viciato germine duxit
 Artibus illicitis cognoscere velle futura,
 Arcanisque sacris tardos immittere sensus:
 Edita vel cælo, vel tetro mensa profundo
 Rimari, imque cauas naturę irrumperere leges,
 Querere quàm dextro quisquam sit sidere natus,
 Prospera quàm ducat restantis tempora vitæ,
 Dissimilem paribus prouentum discere signis.
 Nec non & geminos uno sub tempore fusos,
 Quos indiscretus luci subduxerit orbis,
 Motibus aduersis varia sub sorte notare.

Indigetes quosdam stellis ascribere diuos,
 Lumor antiquis ætas quos pretulit astris,
 Atque infernali iam dudum mole sepultis,
 Vana per immensum disponere nomina cælum.
 Iam magicam digne valeat quis dicere fraudem
 Occultas tacito tentantem peffore vires?
 Legifer ut quondam vases, sub rege superbo,
 Dum noua monstraret iussi miracula signi,
 Commouit liuore magos, ut talia tentent,
 Accumulentque suas zelo feruente ruinas:
 Quis forsitan si supere ret non vana potestas,
 Demere, non etiam properarent addere monstra.
 Emula sed signis tantum, non viribus æqua,
 Quod remouere nequit, duplicata sustinet ira.
 Hinc est laudato quod possunt carmine Marfi,
 Cum tacita seuos producunt arte dracones
 Absentes, & sæpe iubent configere secum,
 Tunc ut quisque grauem bello per se ferit hydrum
 Aspicias aut dire clausas cognouerit iras,
 Concutit interius secreta carminis arma.
 Protinus & laxis verbo lactente venenis,
 Mox impune manu coluber tractatur inermi,
 Et morsus tantum, non virus in angue timetur.
 Interdum perit incantans, si callida surdus
 Adiuratoris contempfit murmura serpens.
 Hoc quoniam de matre trahunt, & origine prima,
 Anguineæ fraudis quod sic linguaque periti,
 In speciem reddunt commercia mutua fandi.
 Nec minus hos pulsant temeraria cura sciendi,
 Angit præscitus ducti quos terminus æui.
 Cum tamen eductas inferni sedibus umbras
 Colloquium miscere putent, & nota referre,
 Spiritus erroris sed qui bacchatur in illis,
 Ad consulta parat vanis responsa figuris.
 Ne vero multis dicamus singula verbis,
 Præsenti illusus, damnabitur ille perenni
 Iudicio, qui quis vetitum cognoscere tentat
 Nec iam sola fuit seruatrix Eua malorum,
 Dicam nunc aliam tali quæ peste laborans.
 Nescia parendi domino mandata neglexit:
 Quanquã nec similem causam contendero, cum nec
 Tum mage consultum seduxerit illa maritum.
 Peccandi quasdam feruor succenderat vrbes,
 Omnia permittens laxatis crimina frenis
 Incestus vice legis erat, ins sola regebat
 Luxuries, regni sedem metata voluptas,
 Indigenas populos domina sub carne tenebat,
 Et scelerum ingenti studio, quæ iusserat olim
 Subiectos fugitare viros res publica, ab illis
 Abstuisse nefas, & non peccasse, pudendum
 Credebant omnes, facinus quos iunxerat unum.
 Talibus offensus, iudex atque arbiter orbis

Cum

Cum fureret, flammamque loco, sinumque pararet,
 Quendam dissimilem cunctis, tectoque latentem,
 Cui tunc forsitan erat Sodoma peregrinus in vrbe,
 Vnum inter multos verbis Loth conuenit istis.
 Oppida lasciuo iam dudum plena furore,
 Respergunt cælorum maculis, nostrasque fatigant
 Quamuis obstruatas scelerum clamoribus vrbes,
 Imminet exitium, nam incensa libidine tellus
 Ignibus ardebit: restinguet summis imber,
 Quæ non extinxit feruentia crimina fletus.
 Ipsa in perpetuas soluetur terra fauillas,
 Conseruans cineres post dira incendia viuos.
 Tu nunc linque domum, periturus desere terras,
 Nam rea cum dignis subsident arua colonis.
 Sed tamen interea ne te coniunxeris illis,
 Ne forte impendens lethum coniungat eisdem,
 Virgineamque abduc sobolem, solatia coniunx
 Augere ut tantum sociis contentus abito.
 Accelerate fugam, & contendite tramite recto,
 Nec subuertendas quisquam respexerit vrbes.
 Este mali expertes, pœnas quicumque videbit
 Sentiet, atque suæ mortis spectacula secum,
 Qui meruere ferent: saluandis terror abesto
 Hæc pater, ast illi properant abscedere terra,
 Inciduntque moras, crudeli quæ arua relinquunt.
 Cæperat obduci densa caligine victum
 Atque ignota prius demittere murmura cælum,
 Nec sicut tonitru crebro cum percitus æther
 Ostentat pauidis innoxia fulmina terris.
 Sed prorsus finale malum terrore minaci
 Terra per ærios mittebat signa tumultus.
 Tendebant moniti simul, & mandata tenentes,
 Concessam relictis ad sedem vultibus ibant.
 Callidus, alta petens, sed qui subuerterat Euan
 Serpens femineam consuetus tangere mentem,
 Nil quoque formidans animum tentare virilem.
 Inspirat misera cognoscere velle ruinas,
 Et simul euasas visu deprendere clades.
 O crudelem animi, non iam tibi sufficit unam
 Succubuisse dolo? & funesta clade nepotes
 Affecisse suos? stulti insania sexus.
 Quid stolidi affectas frustrari parte bonorum,
 Dum mala nosse cupis? si nos exempla priorum
 Non terrent, nostro sies exempla timori,
 Vel post te pereat scrutandi dira libido.
 Illicitum quod scire fuit, vetitumque tueri,
 Respicias tantum, nec narratura videbis.
 Ergo ubi maiorem vicina ex vrbe tumultum
 Audiuit mulier, multum deflexa retrorsum
 Vix primo in visu restrictus motibus hæsit,
 Cernere desistens cum cæperat: inde gelato
 Sanguine mormoreus perfudi viscera torpor.

Dirigere genæ, pallor nouus inficit ora.
 Lumina nec clausit, nec saltem concidit illo
 Pondere, quo pulsant collapsa cadauera terram.
 Sed stetit horrendo perlucens massa nitore,
 Seruauitque suam species decepta figuram.
 Ne facile nosset vitrum, lapis, an ne metallum est.
 Succedens homini, nisi sal gustu indicet ipso.
 Ex tunc insipido mulier præuenta reatu,
 Plus salsum sine mente sapit, quæ pungere sensus,
 Exemplique potest salibus condire videntes.
 Hoc tamen hic mirum est, quod Loth non flectitur,
 Nec sociam sequitur primo constãrior Adam (ipsam
 Quãquam id credo magis factū, quia visa referre
 Iam n:quit elinguis: quæ si comperita referret,
 Forsan & in similes ausus temeraria traxet,
 Credulo ut imposuit virgo prima ua marito.
 Quæ postquam sese pariter comitumque sefellit,
 Et nondum natam percussit vulnere prolem:
 Tum victor serpens certamine latus ab ipso,
 Puniceam crispans squamoso in vertice cristam,
 Nec iam dissimulans quem presserat ante triumphū.
 Acrior insultat victis, & talibus infit.
 En affectata vobis est gloria laudis
 Reddita, qui peruersa simulque etiam optima nostis.
 Cuncta ego vos docui, sensumque per abdita duxi,
 Et quodcunque malum solers natura negabat
 Institui, pactumque meum, ne forte negetis,
 Seruauit, & firma vosmet mihi sorte dicaui.
 Nec Deus in vobis, quamuis formauerit ante,
 Iam plus iuris habet: teneat quod condidit ipse,
 Quod docui mecum est, maior mihi portio restat.
 Multa creatori debetis, plura magistro:
 Dixit, & in media trepidos caligine liquens
 Per medium fugiens euauit aëra corpus.

ALCIMI AVITI, LIB. III. De sententia Dei.

Tempus erat, quo sol mediū transcendere axē
 Pronus, & excelsi liquens fastigia centri,
 Vicina iam nocte leues præmiserat auras.
 Illis sed maior curarum voluitur æstus,
 Feruentis que tenent malè concia corda dolores.
 Tum pudor his capto detorquet lumina sensu,
 Nec iam secura præstatur luce tueri
 Signatam fixo peccati stigmatate carnem.
 Indumenta petunt, foliis ut mollibus ambo
 Membra tegant, nudumque malis sub veste latefcant.
 Vmbrosas propter stabat ficulnea ramis,
 Frondentes diffusa comas, quas protinus Adam,
 Humente capiens raso de cortice librum,
 Assuit, & viridi solatur veste rubrem.

Q. iiii

Induitur simili mulier lacrymabilis arte,
Quosque alui: misero fallax insania pomò,
Vestitus folio: & quos sana ex arbore nudos
Reddidit, hos grauius tenui de cortice textit.
Et tamen aduenies tempus, cum crimina ligni
Per lignum sanet, purgetque nouissimus Adam,
Materiamque ipsam faciat medicamina vite,
Aureus ex alta cum pendens arbore serpens,
Serpentis veteres morsus atque omne venenum
Eluet, & veterem perimet sua forma draconem,
Tunc etiam iniuicium letho delebere lethum.

Interea genitor viridis per mollia luci
Rorantes sudo capiebat ab aere venos.
Proximus attonitis senserunt auribus ambo
Presentem dominum: tristi tum luce perosam
Expauere diem, detesto in crimine testem.
Tunc si illis specubus vastis se sorte barathrum
Panderet, aut subditum tellus monstraret biatum,
Non pigeat prono trepidos descendere saltu.

Quod si suppeteret iam tum sententia lethi,
Hanc etiam raperet solandi causa doloris:
Seu flammis lymphis vedaret, vel pectora ferro
Appeteret vindicem crudeli vulnere dextra.
Sic miseri mortem nondum discrimine notam
Cum primum meruere voluit: exordia finem
Signant, & similem predicunt affore luctum,
Qui manet in finem male ducta tempora vite,
Vltima cum mundi senium consumpserit atas,
Cumque repentinus percusserit omnia fulgor,
Caelorum clangente tuba, qua nuncius ante
Iudicis aduentum concussum terreat orbem.
Tunc cum synceros pastor discreuerit agnos,
Hædis disparibus diuersa in parte locatis,
Chasmate diuisa medio: quam fluctibus implet
Sulphureis volens undosa incendia gurges
Flammaram stagnante lacu: quo feruida quondam
Dicitur atræcto nubes Sodomitica nymbo
Gustatum sparsum fuisse ob crimina fulmen,
Cum plueret nox tetra focos, cæloque caduco
Aëra per calidum stillarent undique mortes.
Taliter ignifero missi de fonte gehenna,
Fluxerunt tristes aliena in secula riuu.
At quos terribili iudex decreuerit hora
Viuerè post mortem, pœnâque ardere perenni,
Subtrahet optato grauior sententia letho.
Cumque foret melius dispersis corpora membris
Carpere perpetuum dura sub morte soporem:
Inuitos tamen urna trabet, queis sola voluntas
Rursus posse mori, sensuque carere dolendi.
Sed sic accipiet feruentis flamma camini,
Ambustura suas ut nunquam finiat escas.
At primi interea iuuenes conamine casto

Per desertâ ruunt, cuiusque abscondita furto
Facta putant, cæcis optant lauisse tenebris.
Quid iuuat infelix oculos auertere, cum te
Iudex illic videret, quid cum abnuis ipse videre,
Cum videre palam sol est, non suscat amœnum,
Sed depressa grauem formidant limina lucem,
Debilis & clarum visus non sustinet orbem:
Hos ergo insolitas postquam tentare latebras
Vidit terribili primum Deus increpat ore,
Infaustusque ubi sit querit non nescius Adam.
Qui trepidam pando producat pectore vocem,
Vix hæc pauca refert: iuis ò celsissime terror
Insolitas miserum latebras tentare coëgit:
Nam quia nuda forent inopertis corpora membris,
Eruui fateor, cælumque per abdita fugi.
Ecquis (ait) subitum concussit corde pudorem?
Visus & unde nouus: nam te nec vellere dudum,
Nec contexta prius velauit tegmine vestis.
Forma rudis proprio melius contenta decore,
Iudice se placuit: sed postquam fœdere rupto
Interdicta tuus tentauit germina gustus,
Naturale tibi tegmen non sufficit unum.
Et iam nunc primum nudis nudata patefcunt,
Arguit obscænus quia turpia corpora motus.
Ille ubi conuictum claro se lumine vidit,
Prodidit & totum discussio iusta reatum,
Non prece submissa veniam pro crimine poscit,
Non votis lacrymis ve rogat, non vindice fletu,
Præcurrit meritam supplex confessio pœnam
Iamque miser factus, nondum miserabilis ille est.
Nam sensu erigitur, tumidisque accensa querelis,
Fertur in insanas laxata superbia voces.
Heus (ait) infausto mulier coniuncta marito
Quam sociam misero prima sub lege dedisti,
Hæc me consiliis vicit deuicta sinistris.
Et sibi iam notum persuasit sumere pomum.
Illa mali caput est, crimen surrexit ab illa.
Credulus ipse fui, fidei sed tu unicus auctor,
Connubium donans, & dulcia vincula nectens.
Atque utinam felix, que quondam sola vigebat,
Cælebs vita foret, talis nec coniugis unquam
Fœdera sensisset, comiti non subdita prauæ.
Hæc igitur timidi commotus mente creator,
Mœrentem verbis compellat talibus Enam:
Cur tua deceptum traxisti in vota maritum,
Nec contenta tuo deceptrix femina casu,
Sublimi sensum iccisti ex arce virilem?
Illa pudens, tristisque genas suffusa rubore,
Auctorem sceleris clamat decepta draconem,
Qui vetito pomum persuasit tangere morsu.
Posthæc supremam promittit sententia legem,
Serpentemque reum prima sic voce notauit,

Tu verò cuius fucatis semina verbis
Capta semel, similes Adam pertraxit in ausus,
Propter utrumque reus, pœdens quod fecit uterque,
Nec tibi sublimis constabit pectore vertex,
Callida sed pronus per terram corpora volues,
Vtque fuga trepido sinuosa volumina currant,
Non gressus sed lapsus erit, teque ipse sequeris
Flexibus, & spiras viuientia vincula nectent.
Tum propter suasam miserorum cordibus escam
Tellurem captans pastu vesceris inani,
Mensibus & certis, fugitiuus ab aere sudo,
Inclusus terris communi sole carebis.
Inter cuncta replent, que nunc animantia mundum
Omnibus iniusus fies, grauis omnibus horror.
Præcipis infelix mulier, cum prole futura,
Tecum inimicitias odio constanter reponet,
Seminibusque tuis eius cum semine bellum
Perpetuum, sed dissimilis victoria, nam qui
Ambos una opera vicisti subdole serpens,
Olim erit ut sexum muliebrem pronus adores:
Cuius tu quanquam pavidè insidiabere calci,
Conteret una caput, tandem tibi femina vitrix,
Nascendumque etiam tali de stipite germen.

Posthæc attonitam iudex commotus in Euam.
Et tu que primam violasti femina legem,
Accipe ait, reliquum vita quod restat in æuum,
Imperium patier et thori, dominumque timebis,
Quem dederam socium: cuius tu subdita iussis
Pareto, & libius posthæc assuesce viriles.
Moxque ubi concipiens factum perenserit aluus,
Ventrici onus gemitu testaberis, ac tibi clausum
Anxia crescentem portabunt viscera fæcem:
Donec transactio fastidia tempore complens,
Naturale malum partus ab vindice partu
Producas, vita ut prolis sit pœna parentis.
Sed quid multa loquar misere discrimina matris?
Nam cum præduro mulier confecta labore
Optatam sobolem, t ali produxeris ortu,
Lugebis vacuos nonnumquam orbatâ dolores.

Interea trepidus iam dudum sustinet Adam,
Quid sibi terribilis tandem sententia seruet.
Cui pater attentis, inquit, nunc auribus, & tu
Accipe quid mereare, leuis quem femina vicit.
Impolluta prius pulchro sub germine tellus
Non iam fida satis, nec puro semine simplex,
Pristina monstrabit corruptum terga per orbem,
Exemploque tuo semper tibi terra rebellans,
Vepribus, ac tribulis armata, resistere discet.
Aut si frangenti cedens succumbit aratro,
Vomeris affixo mordaci dente subacta,
Pinguia decipient mentito germine culta.
Nam pro triticeo lolium consurgere fructu,

Et fœtas segetes, vacuasque dolebis aristas,
Sicut vix centum producant iugera panem.
Sudore assiduo nitens, quem summa egestas,
Illecebramque cibi pœnalis vindicet esca.
Æqualem brutis facient tibi pabula vitam,
Et simul herbarum succos, pastumque requires,
Stercorisque assimili depressa grauiabitur aluus,
Atque onerosa diu voluetur talibus ætas:
Donec præscriptum donent tibi sacula finem,
Et compacta luto, rursum soluantur in illud
Membra, simulque leui fias de puluere puluis.
Antè tamen durum nati præcurrere lethum
Conspicies, pœnasque tuas in prole videbis,
Vt metuenta magis cernatur mortis imago,
Peccasse agnoscas quid sit, quid mortua fieri,
Quid ve mori: ac nequid desit tibi sorte malorum,
Acrior immenso miscebitur ira dolori.
Nam cum prima tibi producent tempora natos,
Leuior edax arcto certabit limite mundi,
Nec iam sufficiet vacuus conflictibus orbis,
Totaque fraterno congressu terra tremisces,
Alter in alterius consurget vulnera frater,
Telluremque nouam cognato sanguine tinget.
Ex in posteritas varios passura labores,
Per varios casus mortalia debita pendet.
Dum veterem ductus dissoluat terminus orbem,
Occidat omne vicens, finisque redarguat orta.
Audierat, motumque dedit conterrita tellus.
His pater exactis, hædorum pellibus ambos
Induit, & sancta paradisi ab sede reiecit:
Tunc miseri egressum properant, mundumque vacante
Intrant, & celeri perlustrant omnia cursu.
Et quanquam variis herbis ac gramine picta,
Et virides cæpos, fontesque & flumina monstrat,
Illis fœda tamen species mundana putatur,
Post paradisi tuam, totumque videntibus horror.
Vtque hominum mos est, studio maiore negata
Amplecti, & vetitis grauiore incumbere cura,
Sic maiore animo clausus paradisi amatur.
Que que magis multo paradiso extenditur, illis
Angustatur humus, strictumque tuentibus orbem
Omnia lata nimis parent angusta duobus.
Squallet, & ipse dies, caussantur sole sub ipso
Subductam lucem, cælo suspensa remoto
Astro gemüt, tactusque prius vix cernitur axis.
Tunc inter curvas permixto felle doloris
Affectus sensere nonos, & pectora pulsans
Nondum compertas prorumpit fletus in undas,
Attentisque genis iniussus defluit humor.
Haud aliter viuax deceptus mole caduca
Spiritus, impleto venit cum terminus æuo,
Post obitum peccata dolet, tum quidquid iniquum

Cesserit, ad mentem reuocat, iam pœnitent omnes
 Errorum lapsus semet quos iudice damnat.
 Quid si prae erit reddatur copia vitae,
 Sponte ferat quoscumque dabunt mandata labores.
 Crudeles similes narrant de diuite questus,
 Historiam cuius caelesti numine Lucas
 Tradidit afflatus, paucis ego ab ordine totam
 Dum repeto, linguis omnes animisque fauete.
 Ille corhurnatus gemmis, & fulgidus auro,
 Serica bis coctis mutabat tegmina blattis,
 Inde ut bacchantem traxissent tempora mentem,
 Currebant epula totus quas porrigit orbis,
 Cumque peregrinus frugem misisset aceruus,
 Feruebat priscum crystallo algente salernum.
 Viuida quinetiam miscebant cinnama thalli,
 Et suffita domus pingui fragrabat amomo.
 Quod pelago, quod terra creat, quod flumina gignunt
 Certatim ad mensam veniebant, omniaque illuc
 Portabat pallens auri cum falce minister.
 Diuitis ante fores pauper tum sorte iacebat
 Languidus obstructis resoluta corpore membris,
 Et supplex poscebat opem, non munera querens,
 Sed tantum siquas emittat copia diues
 Reliquias spectans alius ieiuna rogabat.
 Verum clamanti diues non addidit aurem,
 Nullaque languentem pietas respexit egenum:
 Nec quae completis cecidere superflua mensis,
 Pauperis ad victum quisquam dedit: insuper agri
 Despicitur facies, & putria vulneris horrent.
 Cumque canes miti perlambant ulcera lingua,
 Blandior, & lasso feritas medicabilis adsit:
 Sola hominum ne scit mens dura & cruda moueri.
 Haec sed diuersa penitus dum sorte geruntur,
 Impendens obitus pariter pulsauit utrumque,
 Diuite preuento, qui dum immortalia sese
 Secula victurum sperat, formidine nulla
 Mortis adhuc animum immemorē pulsauerat: at qui
 Optatam pauper longo vix tempore mortem
 Inueniens, victor morbos artusque reliquit.
 Ille quidem, celsa dudum qui floruit aula,
 Flestibus ad tumulum stipato funere fertur,
 Auratoque datur, conditus membra, sepulchro,
 Et preciosa tegunt elatum lintea marmor.
 Spiritus abstruso sed mox demissus auerno,
 Ardet in aeternis per saeva incendia pœnis.
 Equarum medio sublimi in sede locatum
 Haud procul, ut visus coniecerat, sed procul inde
 Ut docet euentus sinibus conspexit ouantem
 Abrahā iusti, mutatum in paupere cultum,
 Nec similem illius, quem dudum è luce receptum,
 Quarto sorte die vix quisquam largus humandi
 (Ne per corruptum naturae lege cadauer

Dira frequentato contagia mitteret orbi)
 A Obiectum laceris tenui velamine pannis,
 Narribus adstrictis nuda tellure locarat:
 Angelicis vero manibus sublime leuatus,
 Iam diues, iam sanus erat, contraque superbus.
 Qui malè congestos auri cumularat aceruos,
 Mendicat vel tantum unam de paupere guttam,
 Arida ut extinctis irroret guttura flammis.
 O pater electos (inquit) qui sede beata
 Colligis, & meritis dispensas premia iustis,
 Haec ego non merui, sed saltem hoc deprecor unum,
 B Lazarus ut digitum gelidas intingat in undas,
 Et linguam extincto flammanem mitiget igne.
 Quid si nec refrigerio hoc extinxerit omnes,
 Tempore vel saltem modico mihi temperet aestus,
 Donec fessa breui respirent membra quiete.
 Taliter immixto lachrymis stridor e rogantem,
 Magnanimus verbis patriarcha intercipit istis.
 Desine iam miseris incassum fundere voces,
 Et vanas miscere preces: haud talia dudum
 Dicta dabas, cum te in foribus praesente iaceret
 C Ipse ignotus, egenus, eger, ieiunus, inanis,
 Cum congesta tuas onerarent sercula mensas,
 Nec quisquam interea clamantem audiret egenum.
 Quapropter tandem librato examine veri,
 Præterite vitæ sortem dependit uterque.
 Permutatque vices, & te iam sufficit amplis
 Exundasse bonis: qui fleuit, gaudeat, & qui
 Curarum expertem duxit per gaudia vitam,
 Iam fleat aeternos spirans è pectore planctus.
 Insuper horrendus qui se interponit hiatus,
 D Non finit abiunctas misceri sedere partes,
 Ut reuocare gradum nec vos, descendere nec nos
 Rursus ad inferni valeamus claustra tyranni.
 Ille gemens vanum repetit a voce precatur.
 Si nil post obitum prodest commissa fateri,
 Nec tua miratur fixis sententia verbis.
 Hoc concede mihi, nulla quod lege vetatur.
 Defuncto fratres dilecti quinque supersunt,
 Obsecro ad hos properet, qui viuos corrigat, antè
 In tormenta cadant quam talia, carne soluti.
 Nam quamuis duro persistant corde rebelles,
 E Si tamen abstrusa quisquam de morte reuertat.
 Credent experto, pœnasque subire timebunt.
 Talibus ille quidem, fufis sed in aëra verbis,
 Nulla etenim meriti post mortem facta potest.
 Vos ergo dum vita manet, dum lege vigeris,
 Patronusque adstet parris antè tribunal Iesus,
 Nec iam obturatis pulsatur ianua ualuis:
 Dum locus est flendi, dum se clementia Christi
 Pandit, fleite admissa, nec inde admittite flenda.
 En comperta tibi primi est occasio planctus,
 Vtique

Vtique sui casus nunquam reparabilis Adam
 Pertulit exitium: passuri nomine Christi.
 Nam licet aeternis meritisque euaserit ignes,
 Haec nimium tamen infelix incommoda sensit,
 Perdita ne precibus, lachrymis ue reduceret ullis.
 Ex tunc paulatim retro sublapsa referri
 Vita prior, cunctisque malis laxarier orbis.
 Tum tristes morbi, & variis subiere dolores,
 Et corrupta satis, dira pinguedine tellus,
 Lethali quaedam suffudit germina succo.
 Inde truces fauire fera dudumque timentes
 Excitat ad pugnam tunc primum conscia virtus,
 Reddit & armatas, unguis, dens, ungula, cornu.
 Ipsa etiam leges elementa resoluerè primum
 Et violare fidem mortalibus omnia certant.
 Inflatur ventis pelagus, voluuntur & undae,
 Excitatusque nouum turgescit pontus in aestum.
 Tunc primum tectis terra caligine caelis,
 Ingratos hominum castigatura labores,
 Grandineos pauidis fuderunt nubila nymbos,
 Atque polus discors inuidit germina terris.
 Quin magis ipsa sibi tellus aduersa negauit,
 Seminis excepti vertens mentita nitorem.
 Haec mala tum primum gemini sensere parentes,
 Posteritas nam quanta ferat dispendia rerum,
 Vix cui vel lingua sint centum, ferrea vel vox
 Enumerare queat: nec se quem Mantua misit,
 Meoniusque canat diuino carmine vates.
 Nam quis tot referat motus? quis denique fando
 Euoluat, totos qui voluunt secula fluctus?
 Arma fremunt, crebra quatitur formidine mūdus
 Funditur irriguus sanguis, maiorque stititur.
 Quid dicam celsas praclaris caetibus vrbes
 In deserta dari: populos populante ruina
 Dispergi, & lacerum vacuari partibus orbem?
 Seruitio subdi domino, famulosque vicissim
 Praeferi dominis, & belli sorte perire
 Sors generis quondam quos claro è sanguine misit.
 Et si forte breui requiescant tempore bella,
 Legibus armatas furere in certamina lites.
 Ius anceps pugnare foro, quo iurgia fratrum
 Non leuius votis feriunt, quam praelia telis.
 Sed quis vota notet, clament cum facta nocentum?
 Quis fraudes & furta gemat gaudente rapina?
 Quis ue minora fleat, si coram maxima fiunt?
 Inde minora tamen, si summis iuncta notentur.
 Nam per se nullum facinus sub iudice paruum est.
 Nec datur hic cunctas percurrere carmine fraudes:
 Hoc unum dicam breuibus, post damna priorum
 Nil superesse mali, quod non vel perpetret orbis,
 Vel toleret, plenus scelerum, plenusque dolorum.
 In casu discrimen habens, & crimen in actu.

Sed tu Christe potes, cui se per parcere proptus est,
 A Tu figulus massam potis es reparare caducam,
 Et confracta diu ac resoluta refingere vasa,
 Quid dudum in vili latitante puluere drachmam,
 Clara Euangelij verbique ardenie lucerna
 Inuestigasti magni tu pastor ouilis,
 Qui procul à caulis, longoque errore vagantem
 Quersis ouem, utique suo gaudens reddatur ouili,
 Sarcina sit, quae cura fuit: nec querere tantum
 Illa satis caelestis habet clementia Christi:
 Ni ferat impostam tergo, atque in ouile reducat.
 B Vtique unam ex ouibus Stygij de sauce barathri,
 Inferni que lupi crudeli ex ore receptam
 Accipias, Euangelicus te filius ille
 Iunior instituet: pecudis qui forma reuerse,
 Quid fugias docet, & lapsus, quo demique pacto
 Ad meliora queas pacato patre reuerti.
 Ille quidem exhaustos postquam dispersit aceruos,
 Vitaeque consumpto mutata est prodiga census:
 Turpia porcorum dignè conuiuia sectans,
 Optauit filiquis compleri vilibus aluum,
 Donec saeva fames longo discrimine victum
 C Cogeret offenso tandem se reddere patri,
 Confessumque reum laxato crimine solui.
 Quem mox prostratum mitis pater, alleuat tolero,
 Et trepidum blanda solatur voce pudorem.
 Quin & quem loquitur, facto testatur amorem,
 Nam reduci ornatus vestis dat prima secundos,
 Latæque solennis celebrat conuiuia cœtus,
 Quod rediuiua suis quondam quasi funere prole
 Surgat, & orbatō redeant noua lumina patri.
 At tu cunctipotens hominum rerumque creator,
 D Quamquam omnes fieri saluus cupis, atque beatos:
 Nulla tamen pateris nostra dispendia mortis.
 Nec mundo pereunte, tuis contingere damnum
 Diuitis poterit: nescis decrefcere, nescis
 Augeri, & pleno perstat tibi gloria regno:
 Sed famulis id redde tuis, quod perdidit Adam,
 Quodque tulit primum viciat a stirpis origo,
 Ortū restituat per te pia vita secundo.
 Forma veteri nimium lacero circumdata peplo,
 Iam veteri scissam ponat cum crimine vestem.
 Pallia prima pater redeunti porrigere proli.
 E Olim seminecem miserans tu forte repertum,
 Inque via abiectum (quem nō multo antè latrones
 Præterea inflitibus spoliabant undique plagis)
 Hanc tu Christe viam, sumpto dum corpore, curris
 Allisum reperis, nec deseris: insuper agrum
 Carnis iumento importas, & vulnere vitæ
 Non secus inferni qui dudum præda latronis.
 Multiplici ex æguem trahimus præ vulnere vitæ
 Nullum aliud, præter te unum, solamen habemus

*Quod si nunc medico, curabit vulnera fori.
Gratia designata oleo, sapientia vino.
Et Samaritani nos externa cura fouebit:
Pelletur validus medicatio corpore languor.
Ergo qui non vis moriendi crescere causas,
Nec peccatorum crudelia funera queris,
Sed magis conuersus uiuat, blando excipe vultu,
Quos confessa tibi gemitus pia pectora fundunt,
Vt quondam tecum passæ sub tempore carnis,
Proximus immani pendens de stipite latro,
Quem non culpa tibi similem, sed pœna tenebat,
Confessæ venia supplex est criminis usus.
Ille etenim non ut membris, ita corde ligato,
Et si confixas clauis extendere palmas
Non potuit, liber mentem cum voce tetendit,
Sic que reus, scelera cum digna piacula pendit,
Martyrium de morte rapit, cui sine sagaci
Prouida cura fuit tales non perdere pœnas,
Præripuitque aditum moriens, cæloque leuandus
Ardua sublimi tenuit compendia saltu.
Porrige sic nobis celsam pater inclyte dextram,
Nos quoque perpetua consortes effice vite.
Atque profanati deceptis fraude latronis,
Vt tibi compasso miserans succurre latroni:
Inuida quos hostis paradiso depulit ira,
Fortior antiquæ reddat tua gratia sedi.*

**ALCIMI AVITI, LIBER III.
De diluio mundi.**

In festum quondam vicis concordibus orbem,
Infandumque nefas, cælo ulsciscente piatum
Diluio, repetam, sed non quod fabula mendax,
Victuros lapides mundum sparsisse per amplum
Deucalionem refert, durum genus, unde resumpti,
Descendant homines, cunctisque laboribus apti,
Saxea qui dura monstrant primordia mentis:
Sed veri compos, fluctus nunc prosequar illos,
Per quos immixtus rebus vix pœna creatis,
Latentem velox praeuenit terminus orbem.

Extulerat mortale genus crudelibus ausis
Ingentes animos: omni pro lege voluntas
Sola erat, usque adeo conuersi in crimina mores:
Ius hominum nullum, tum nil distare putat um
Fasque nefasque inter recti custodia nunquam,
Non iudex, non testis erat, non denique rector,
Arbiter aut morum, vel qui suaderet honestum
Sed principes sibi quisque fuit, viriute nocendi.
Nec meritis, sed mole potens: qui fortior esset,
Hic melior sibi met se censore placebat.
Bruiorum quam hominum vitæ magis esse putares,
Nam diuinum in se non intellexit honorem

Mens humana stirum, brutoque similitima facta est.
A Sanguis potus erat, cesorum viscerum passum
Indomitæ laceras præbebant mentibus escas.
Insuper & quadrupes, si cui quam humanius esset
Ingenium, mediis vel mortua belua campis
Fastus erat: tum nulla fides, lex nulla vigebat.
Quam verò pecorum ritu permissa voluptas,
Et diffusa palam ruptis lasciuia frenis,
Luxuriaque forum, atque obscœni nundina mundi
Feruere, casto fas non est dicere cantu.
Talibus ac tantis hominum gens improba gestis,
B Siluestris animos, nature sedere rupto,
Induerat pulsaque proclatione furebat,
Desertaque Dei cælestis imagine, prorsum
Omne decus mentis turpi detecerat actu.
Haud secus ac pulchrum fertilibus area campi
Quam succisa dedit purgato robore silua,
Dum colitur, iusto paret fecunda labori:
Subicitur rastro, respondet frugibus, ac se
Seruat composito ruralis gratia vultu.
Contra autem exercere solum si negligit, aut si
Agricola oblitus sua brachia forte remisit,
C Laxauitque manus, fessaque quieuit aratro:
Pigrescit primùm durato cespite tellus,
Mox rudibus ramis, atque aspera palmite crebro,
Disciplinatos dissciscit promere fructus,
Et frutices mittit, siluamque minatur inanem:
Quam si nec sera succisor falce repurget,
Non iam virgultis, sed denso stipite lucus
Texitur, & steriles diffundit in aëra frondes:
Donec conclusa ramis currentibus umbra,
Mox importuna depulso sole tenebra,

D Ad secura feras inuident ludere lustra.
Taliter humani generis non ordine recto
Perdita mandata iam post primordia legis,
In prauum labens paulatim vita tetendit.
Proficiens peiore via constantior ipso
Iam paribus studiis nutriti criminis usu,
Et tamen auctorem vicij culpaque magistrum,
Doctior erratis, lapsaque peritior omni
Succidua prolis crescens audacia vicit.

Vt fluvius, primùm parua diffusus ab urna,
Perspicuum lato promit qui gurgite fontem,
E Tramite quem summo facili transmittere saltu
Quisque potest, mox irriguo deductus ab ortu,
Viribus augetur subitis, ripasque retrorsum
Pellens crescentes pellit per plana liquores,
Occupat & spacium, pereuntique imminet aruo,
Tunc circumfusos vicinis vallibus amnes
Sorbet præteriens, externasque incipit undas
Augmento finire suo, mixtasque sub uno,
Nomine, corrosis diffuso gurgite terris

Cum

Cum trabibus stabulisque bouum, lustrisque ferarum
Sauior accessu, longoque furore potitus,
Tandem desiciens pelagi transportat in undas.
Sic eius motus similisque ad turbinis instar
Humanum vicis ibat genus, & tamen ipsa
Longius insanas mentes dissoluerat ætas,
Cen: enos noues crebro cum duceret annos
Vita tenax, tanto suspensit tempore lucri.
Nullus terror erat, quod si qui debita letho
Iura darent, ferrentque assueta funera mortis,
Perpetuam interimi fragili cum corpore vitam
Credabant: cui sic cunctis nulla futuri
Spes inerat, solusque sibi fundauerat omnem
Sensibus in cæcis periturus mundus amorem.
Tempore quinetiam peccatrix terra sub ipso
Nutribat sauos immania monstra Gigantes.
Nec tamen effari solitum, quo semine cretos.
Communi cunctis ortum de matre ferebant,
Qui genus, unde patres, prohibent arcana fateri.
Si speciem quæras, humani corporis illis,
Plus vultus qui in forma fuit: sic linea membris
Conueniens, hominem monstrabat, dissona molem.
Quapropter deinceps commentis Græcia fœctis.
Dedecus infandum massis in formibus auxit,
Et portentosis descripsit corpora membris,
Puberæ cum forma viri, cum corporis ima
Supplerent casti mixto pro cruce dracones,
Artus semi hominum patulis qui faucibus, immo
Integros virosque homines crudo ore vorarent.
Tunc etiam aiebant diro terrore, tonanti
Blasphemis cælo conuicia mittere plantis,
Mordacis que pedes motu fremuisse veneni.
His similes mendax Phlegras fabula belli,
Excussas finxit iecisse per aëra rupes,
Pro telis, spaciofa manus quod turbine montes
Sparsisset, & missis cælum quassauerit aruis
Hæc sunt prisorum quæ de terrore Gigantium
Carmine meniit Græci cecinere poëta,
Qui cælum aduersus, prauis contendere factis
Institerint, nec iam missis configere telis
Cum possent, diris agitarint prælia votis.
Montibus impositos, nec enim fas credere montes.
Hoc tamen & deinceps illos tentasse putabo,
Qui coctos lateres, lentoque bitumine iunctos
In sublime rati manibus sic posse superbis
Sustolli, & celsas in sidera surgere moles,
Cum fureret mortale genus, castoque labore
Irrita conscens cementa inferret in altum
Nubibus, & refugum sequeretur machina cælum,
Non prius absistens, subitas discordia linguas
Quam daret, & varius confunderet omnia sermo,
Tom. 8.

Hinc sparsum scædas diuisa lege loquendi,
A Quod scelerum assensu turbata superbia rupit.
Sic interrupte perierunt culmina massæ,
Effectuque carens cessauit in æthere turris.
Hæc post diluuium: nam quantas tempore prisco
Pressa Giganteas tellus produxerit arces,
Atque lacestitis contemptum immiserit astris
Abstergente Deo dira eluione docemur.
Cernebat patiens iam dudum in sana furentes
Terrarum populos, hominum rerumque creator,
Expectans siquidem cæni consortia mundi
B Linqumentem melior moneat respiscere cura:
Sed coniuratus (postquam percurrere ceptum est)
Perditionis iter statuit, sensisque per omnes
Obtinuit victor peccati insignia mundus.
Nec reuocare gradum a vicis, gressumque referre
Cuiquam erat in votis: id tædem exhorruit auctor
Pœnituitque illum miseri, quem fecerat, orbis.
Tum tales tonuisse minas commozus ab alto
Fertur, & excitas laxasse his vocibus iras.
O nullis illecta bonis, nullisque repressa
Legibus, antiquo tantum submissa draconi
C Efferre gens hominum, ducto corruptior æuo.
Non Euam cecidisse sat est, transcenditur omni
Crimine, compertor lethi, nec sufficit illud,
Vicit in expertum serpens quod pristinus Adam.
Non contenta sui fœdari crimine patris
Addidit ipsa suos mortalis vita reatus.
Expectasse diu nil profuit, insuper omne
Concessum venie rapuerunt crimina tempus.
Iam nimium longas patientia continet iras,
Vindicta iam tempus adest, nec fulmine terras
D Flammeus ador ageat, vasto nec cedit hiatus,
Quæ premitur nimio tellus insana tumultu.
Sed vitis sordens, fluctu delectitur orbis.
Ad chaos antiquum species mundana recurrat,
Inque suas redeant undarum pondera sedes.
Arida succumbat lymphis, rursusque sepultas
Terrarum species informis contegat humor.
Hæc clades homini, carni que hic terminus esto.
Sic pater æternus disponens funera rerum,
Diluuium dextra terras vibrabat in omnes.
Interea pleno vixebat iustus in orbe
E Vnus homo, & mentem solus seruabat honestam:
Nullus vota Deo donis precibusque ferebat
Hunc præter, summus quem dignum laude creator
Nocet, & exceptum vitæ seruare pararet,
Stemmatibus hic sacri, nam clæro nobilis ibat
A proauo, quem prisca fides & conscia virtus
In cælum sine morte tulit: sic celsa petenti
Successit magnis non impar filius actis.

R

Nec minimum est, illum salui cum corporis usu,
 Terrenas liquisse domos, intrasse supernas.
 Quamquam quo Noë proauus conscenderat Enoch,
 Elias cursu post tempora longa secutus,
 Scribitur ignis scandens penetrasse quadrigis,
 Cum suspensa leues transmitteret orbita ventos,
 Ungula vel premeret cassato pondere nubes,
 Vallatūque ferens sanctum non vreret ignis,
 Et motus seruans nesciret flamma calorem.
 Hos igitur satis est cælum potuisse mereri
 Membrorum sub lege sitos: sed non tamen illud
 Segnius admirer sancti quod tempore Noë,
 Vnius ob meritum, natis nuribusque tuendis
 Orbis in exitio allatam nouere salutem.
 Est ille in calis, numeros qui preterit omnes,
 Angelicus sine fine chorus, qui laude perenni
 Conclamat celebratque Deum, famulantia suetus
 Ferre ministeria, & iussis parere supernis.
 Hi nunc quod rectum mortalia corda precantur,
 Concipitur dignis sacro quod pectore votis,
 Quicquid larga manus collectis spargit egenis,
 Excipiunt sanctoque ferunt super astra volatus,
 Quinetiam iustos, fragilis dum vita fatigat,
 Tuiantur, mundique inter discrimina seruant.
 Sed tamen in cunctis praeclit clarior ille,
 Maxima quaeque Dei quo dispensante ministro,
 Res geritur, rebus mysteria qui parat altis.
 Hic dominum cali venturum, corpore sumpto,
 Virginis intactam iussus praedixit in aluum,
 Sacraeque dotali compleuit viscera verbo.
 Hic & Baptista praecurrens nuptius ortum,
 Desperata diu dum ferret germina patri,
 Inter sacra virum conterruit, & dubitantes
 Protinus insolito restrinxit more loquelas:
 Donec praedito fecundam redderet ortu
 Prolis anum: multos sterilis quae tenta per annos
 Fudit diffidens effœta puerpera foetum.
 Hic rerum solers, summusque archangelus ille,
 Aëra per liquidum, leuibus circumdatus auris,
 Vibrat aëque mouens ignito corpore pennas:
 Nulli conspectus ad terram moribus ibat.
 Et tum forte gemens cunctorum crimina Noë
 Inflexis stratus, genibus, cum supplice planctu
 Mundanis veniam mundo volente petebat:
 Cum subito clausis foribus tamen aliger intrat,
 Conspicuum claro resplendens nuntius ore.
 Horrescit visu tanto perterritus heros,
 Mortalisque oculus fulgorem ferre supernum
 Vix valet, & pauidi detorquent lumina vultus.
 Ille salutiferis primum mulcere timentem
 Aggreditur verbis, cælique exponere iussus.
 Hæc per me, summus pelagi terræque creator,

Imperat ut primum concessa pace quietus
 Excipias, nostrisque fidem des optime verbis.
 Insuperata quidem cunctis sententia lethi
 Imminet, hanc solus sed enim tu euadere cladem,
 Et praescire potes: nam te calcata voluptas,
 Iam pridem rectum toto discreuit ab orbe.
 Vnica sed quoniam saeuo te excludere letho
 Forma modis que potest: tantos euadere casus
 Qualiter incipias, paucis ex ordine labor.
 Finis erit rerum permissis undique lymphis,
 Atque relaxata vastabitur orbis abyssis.
 Nunc age congestis crescat fortissima lignis
 Machina, qua surgens fluctus superenatet omnes.
 Tercentum cubitos, per longum ducta, tenebit,
 Bis quinque late claudetur, bisque vicenis
 In triginta illi constabit culminis altum,
 Tristegaque hæc facies, simul & cenacula, in illis
 Cuiusque asseruans animalia plurima forma,
 Quæ statuas variis discreta cubilia cellis.
 Tum ne rimosi compagum forte meatus,
 Accipiant inimicum imbrem, memor esto linire
 Iuncturas laterum, pigrumque infunde bitumen.
 Taliter effectam cum consummaueris ædem,
 Protinus ingrederè, ac mundum dimitte cadentem,
 Exclut quem culpa frequens, includere clades
 Incipiat, circumque fremant te sospite mortes.
 Quinetiam lateris sociam succedere tecto,
 Et cum coniugibus natos intrare iubeto.
 Tuque secundus eris delecti germinis auctor,
 Vt te post primum repleatur terra parente.
 Sed quia perfecto diuinis viribus orbe
 Post operis finem, post leges, postque sacrata
 Sabbata, formari quidquam non conuenit ultra,
 Ne penitus cessans intercidat omne creatum,
 Spirantem è cunctis pecorum, celerumque volucrum,
 Siluarumque feris, iumentorumque potentum:
 Vel que per tractos reptant labentia motus,
 Bina cape, & tecum clastro victura reconde:
 Si tamen ut proprios teneant sua vincula sexus,
 Vnde genus rursus tellus implenda resumat.
 Nec timeas ne forte feros animantia motus
 Seruent, aut solitis presumant ritibus iras:
 Fœdus erit cunctis, quæ discordantia profert
 Per varios natura modos, & pace fideli
 Parebit iussis, quidquid conclusit illuc
 Serpentis tantum semper figmenta caueto,
 Vertice submisso blandum licet ille trifidus
 Finxerit abscondens per dulcia stibila linguis
 Immortale odium: nec quidquam, si sapias, illi
 Credideris, blando sermone infidus inescat.
 Nam quicumque semel ledendi quæsit artes,
 Hic semper suspectus erit, penitusque cauendus est,
 Nec iam

Nec iam mentito coniungat fœdera prudens.
 Tu post exemplum iussis seruire memeno.
 Hæc factus, vacuum leuibus secat aëra pennis,
 Mortalem fugiens aciem, cæloque relatus
 Heroem trepidum mandata lege relinquit.
 Ipse tamen tali manibus cum voce leuatis,
 Quisquis ait, nobis tantam spondere salutem,
 Seu missus, seu sponte venis, ex æthere celfo,
 Et placidum fausto confirmas fœdere pactum:
 Sis fautor, firment que tuas promissa loquelas,
 Auxiliumque tuum conatibus insere nostris,
 Vt tenuis tantam valeat manus edere molem.
 His breuiter dictis vitæ spem corde reponit,
 Aggrediturque celer sacri præcepta laboris.
 Quis tantus capiat sensus? quis denique sermo
 Explicet, aduectis fuerit quæ copia lignis?
 Nudati colles, spoliatis arbore siluis
 Iam sua certatim concedunt robora montes.
 Pelion immensas mittit de vertice quercus,
 Insuper exponit multa virtute recisum
 Ossa nemus, Pindoque abies subducitur alto.
 Atlas ipse nouas icæta resonante secures
 Sensit, & annosas dedit ad naualia pinus.
 Immensum tunc surgit opus, contexta leuatur
 Porrectis trabibus præcelsi culminis ades.
 Hæc inter, discors variis sententia vulgi,
 Nam multi lymphis obstacula tanta parantem
 Irrisere virum, moles quod tanta moueri
 Fluminibusque dari nequeat, quam sorte nec amplis
 Euphrates Nilusve queant includere ripis.
 Humani generis quid mens incredula reris,
 Mortalem non posse manum coniungere ponto
 Ædem longinquam ponis namque obuius ultro
 Currer, & adductum tanger stans fabrica littus.
 Ast alios celsam compæcto robore massam
 (Ignaros quamquam cladis causæque latentis)
 Mirari no uitas, & formidare coëgit.
 Haud aliter studium iam tunc diuiserat omnes
 Quam nunc mundus agit, sunt qui compuncta fideli
 Corda dicant operi, rebusque insare supremum
 Discrimen norunt: corpus cum concidet omne
 Bacchatamque diu consumment secula carnem:
 Effugiet tunc ille malum, quicumque paratus
 Præduri validam adificarit regminis arcem,
 Per lignum vitale crucis seruatus ab undis.
 Tunc cernet quanto contempserit oia fructu.
 Hic tamen interea sudantem, operique vacantem,
 Nonne piger lucri quisquis tædæque laboris
 Insanire putet? cura quod solus inani
 Aestuæ, & nebus nobis pereuntibus uti?
 Sic epulans parcum, sic largum quisquis auarus,
 Sic nudum raptor, sic castum ridet adulter,

Sic circumscribens illuso simplice gaudet,
 Sic sapiuisse dolet diues, dum congregat aurum
 Spargentem nummos varios in pauperis usus:
 Consumptis opibus miserum ratus esse beatum.
 Ergo repentinum iudex cum cerneret orbi
 Aduentare diem, finis, sic protinus inquit,
 Imminet, ut iusti quondam sub tempore Noë,
 Diluuium vanos mundi cum repperit ætus,
 Et carnem consumpsit aquis, opifexque saluis
 Euasit factis diffusa pericula clastro.
 Hæc Euangelicis sunt in clamat a figuris.
 Prouidus interea consummat conditor arcem.
 Tunc iussu accurrunt volucres, tunc bestia quæque
 Consuetum linguens siluoso tegmine lustrum,
 Deposita feritate venit, seseque tenendum
 Ingerit occurrens, & libertate relicta
 Includi gaudet, tantum decreta futuri
 Vis valet: occultus brutis in sensibus ardet
 Terror, & expectans agit formidine mentem.
 Ast homines quos fors certi discriminis urget,
 Vicina nec morte pauent, sic vindice cælo
 Securos letosque reos tellure Gomorrha,
 Iam prope sub flammis sententia dicta videbat.
 At contra Ninia populis terrore salubri
 Præualuit pro pace metus: iam venerat illuc
 Iussus, multum ille, & terris iactatus & alto,
 Qui clamaturus tanta discrimina plebi,
 Diluuium timuit, mundo constante propheta.
 Hauserat hunc valido peruens belua ricu,
 Immersumque mari ventris concluderat arca,
 Deglutire virum, fauces implere capaces,
 Ardenti monstro cum sic permissa potestas:
 Non licuit, mordere tamen, nil denibus actum est,
 Sed cupidum intravit deludens præda vorantem,
 Inuasusque cibus ieiuna vixit in aluo.
 Dumque illum ternos agit assæt belua soles,
 Et noctes totidem, ac litus vacuanda viderent,
 Tunc castigatum vomuer ergastula pastum.
 Vt monstro exutus vates, cælumque recepit,
 Contingens terras magnam tunc percitus urbem
 Terribili cum voce petens: vis criminis, inquit,
 Ardenti, nisi pœniteat, purgabitur igni.
 Iamque venit finis, lentum est hoc dicere venit,
 Non plus satis erat, totus coniuat in omne
 Lamentum populus, concurrunt undique stetus,
 Pectora tundunt: ur, cælum suspuria pulsant.
 Mollibus abiectis, cilicum dant regmina seta,
 Inque cibos cineres, lacrymas in pocula fundunt.
 Ipse etiam dignus tali qui tempore princeps,
 Antè aciem flentium portet vexilla salutis,
 Atque (nouum dictu) metuens discrimina vincat.
 Proicit hinc sceptrum, linquit sublime tribunal,
 R. j

Pallia blattarum spreto diffibulat auro,
 Serica despiciens, atque aspera tegmina sumens.
 At pius ex alto contemplans talia rector,
 Exertas reuocat sedatis motibus iras,
 Vibratumque tenens restringit missile ferrum.
 Ergo tibi collegit siluestres undique sexus
 Inclusitque seras pecudum, tunc elegit illa
 Sumere que licitū est, & ob id qua munda vocatur
 Hinc certum septena dedit ciuientia claustro,
 Vt ternis paribus seruato semine saluis,
 Septima que fuerint sacris quandoque lissentur.
 Et iam vitalis conculserat omnia carcer,
 Tunc iustum, cunctosque suos natosque nurusque,
 Accipit expectans claustrum, viteque reponit.
 Nam seruos nondum dederat natura vocari,
 Nec dominos famulis discernere nouerat ordo.
 Primus enim maculam seruili nomine sensit,
 Huius natorum medius, qui forte cachino
 Disiectum petiit misero spectamine patrem,
 Materi amque sui risit deformior ortus.
 Quod postquam sanctus Noë rescruuit, in iras
 Ardet, & irrisi seruum pro crimine patris
 Germanis iubet esse suis, primum inde repertum
 Seruitij nomen, cuncti nam semine ab uno
 Prodiimus, patremque omnis sibi vendicat unum
 Posteritas, deque ingenuo mala crimina seruum
 Efficiunt: quod si vitam post degat honestam,
 Natales faciens sibi met, iam nobilis inde est.
 Seruitij causas igitur fecisse reatus
 Cernitur, & liber peccans, fit crimine Seruus.
 Nuncius interea dudum qui missus, ab alio,
 Detulerat iusto celestis munera verbi,
 Vt clausam vidit perfectis omnibus arcam
 Expectare diem, rursus descendere celo
 Festinans, laxos firmavit cardine postes
 Inclusitque viros, atque ostia fortia traxit,
 Confectumque lenans supero se rettulit axi.
 Auo sexcentos senior transcenderat annos,
 Lunaque bis plenos addebat menstrua cursus,
 Septimus & decimus qui post illuxerat orbi,
 Vltimus ille dies, iam tunc dedit omnia letho.
 Illicet obtegitur celum, nimis que tenebris
 Vista repelluntur suscati lumina solis.
 Insanas hominum mentes vix tangere terror
 Cœperat, insolio mox profluus æthere nymbus,
 Et valido primum similis demittitur imbrī.
 Arida terrarum pariter maduere per orbem.
 Vna fuit toto societas & nubila celo.
 Ægyptus tunc ipsa nouas ex pavit ad undas,
 Altit & infusus Garamas dudumque calentes
 Humida Massylas tetigerunt frigora Syrtis.
 Nec longum pluuiæ species, non denique gutta

Stillant, sed rupto funduntur flumina celo.
 A Non aliter Tanais niuibus cum pascitur albis,
 Ryphæo de monte ruens illiditur amni,
 Præcipit atque simul longo quod tramite ducat.
 Vndarum tali quatitur certamine tellus,
 Fitque lacus instar compressus fluctibus aer.
 Nec tamen hic lymphas tantum fudere superna,
 Terrestres etiam mundus consurgit in iras.
 Rumpitur omne solum, crebros dant arua meatus,
 Profiliunt fontes, ignotaque flumina manant.
 Vergitur in sursum mutato pondere nymbus.
 B Inde cadens cælis, hinc terris undique surgens,
 Occurrit mox unda sibi, iunctioque furore
 Coniurant elementa neci, transcenditur omnis
 Riparum limes fluuiis, atque obice rupta
 Sæuit laxatis discurrens humor habenis.
 Sed cum diffusa spacium concludere terræ
 Omnia certarent, mundumque implere capacem:
 Suspensi forsan potuit sententia lethi,
 Atque mora maiore trahi: quod tardius omnem
 Concedens spacium rapiat mors vltima carnem.
 C Ni pater Oceanus, mundum indignatus in ipsum,
 Qui terras omnes tantum uno littore cingit,
 Exiret, rumpensque fidem perfuderet arua.
 Ergo ut perversi vindex crudelior orbis,
 Dissipat æternas leges, & sede relicta
 Regna aliena petens, naturæ fœdera turbat.
 Vt duos primum pelagi sensere furores
 Illustres fluuij, magnos quos inclita cursu
 Fama refert, motusque nouos stupere parumper.
 Vt credas sapuisse fugam, sic verba retrorsum.
 D Vndarum in terris sublata volumina spargunt.
 Insequitur tamen oceanus, refugisque fluentis
 Imminet, & falsis impellit motibus amnes.
 Tunc maior strepitu tanto mortalibus agris
 Fit metus: ascendunt turres, & celsa domorum
 Culmina, presentemque iuuat vel tempore paruo
 Sic differre necem: multos dum scandere tentant,
 Crescens unda trahit: quosdam fugitare volentes
 Consequitur, cursuque fugam deprendit inanem.
 Ast alij longo iactantes membra natatu,
 Deseffi spirant animas, aut pondere nymbi
 E Obruta flamine a immixta per aquora lymphas
 In quocumque bibunt morientia corpora monte.
 Adibus impulsis alij periere ruina,
 Cumque undis fluxere simul, dominis quos domusque
 It fragor in celum, sonitu collectus ab omni,
 Quadrupedumque greges, humana in morte ruentum
 Augent confusos permixta voce tumultus.
 Hæc inter miseri seruentia funera mundi,
 Prægravis insanis pulsatur motibus arca,
 Compagesque tremunt, stridens inuictura laborat.

Nec tamē obstructā penetrat vis improba, quāquā
 Verberet, & solidam fluctu feriente fatiget:
 Non aliter crebras Ecclesia vera procellas
 Sustinet, & seuis nunc diuexa: ut ab undis:
 Hinc gentilis agit duos sine more furores,
 Hinc Iudæa fremit, rabidoque hanc impetit ore.
 Hæresedon vesana, furens ex inde Charybdis
 Concutit, & Graiū sapientia stulta Sophorum.
 Quæ quāquam inter se vario certamine pugnant,
 Debellanda tamen si quando Ecclesia, gaudent
 Consensu unanimi Christi consurgere contra
 Nauiculam, & vanis mendacia fingere verbis.
 Sed clausam vacuo pulsant impune latratu.
 Iam medium crescens arca contexerat unda,
 Commor atque cauam suspendens undique molem:
 Sed melius tutam, facili portante natatu,
 Quoque vocant unda sequitur iam mobile pondus
 Sic nos seruati meliora in tempora, mundo
 Cedere discamus, dum ducimur omne resistens,
 Si flebi nescit, metuat vel pondere frangi.
 Sed sic cedamus, fluxum ne sentiat intus,
 Peccatum ut trahat mens impenetrabilis vllum.
 Nauigat interea claustro commissus cuncti
 Fons vite, seruatque furens super omnia pontus
 Orbis depositum, fido quod tegmine promat,
 Cum pax terrarum reddi sibi debita poscet.
 Sic fluitanti unde tellus subducitur omnis.
 Quinciam inflata liquidum super æthera summis
 Collibus impostæ vicerunt edita lymphæ.
 Delituit tectus ponto tum piniger othrys,
 Parnassi vertex cauem non protulit altam.
 Ipsa cupressi feri latuerunt saxa Licæi.
 Subductæ rupes, aquata fluctibus Alpes.
 Excluis domibus totus iam denique mundus
 Axis & unda fuit: nam cunctis morte subacta
 Regnabant pelagi siluoso in gurgite monstra,
 Et iam vicinam pulsabant humida calum.
 Jamque quat erdenis manabat noctibus imber,
 Completeratque necem, nec mors quod tolleret ultra
 Inueniens, iustum audebat contingere Noë.
 Frenantur tandem pluuiæ, respundet & æther,
 Redditur & cali vultus, solque ipse reductus,
 Sed non inuentis qui reddat lumina terris.
 Tantum in aquis lucens tristis videt aquora fulgor
 Cumque etiam radios ad mortas frangit in undas,
 Tum consumendis seruens ac proximus instat.
 Non minus & patuli terra clauduntur hiatus,
 Quæque prius vomuit lethali ex ore fluentia,
 Obicibus propriis constricta resorbet abyssus,
 Nec tamen ut breuiter concreuerat, unda recessit.
 Siccant non pauci longo sub tempore menses,
 Quod pauci fudere dies, iam ducta natatu,

Armenia celsis instabat montibus arca,
 A Et nondum nudis fundo confederat aruis.
 Vt stabilem sensit senior, motusque carentem,
 Nec fluitare natans ventosa per equora lignum,
 Credidit abductis nituisse liquoribus orbem.
 Tunc referat summam sublimi a fronte fenestram,
 Emissa refluos exploret ut alite fluctus:
 Illa volans longo diuerberat aëra plausu,
 Pennarumque leues diffundit motibus aras,
 Cumque diu fessis undas perstringeret alis,
 Nec locus optatam requiem concederet vllus:
 B Consuetum repetit prospecto ex aquore claustrum.
 Exceptam senior manibus tunc colligit intus,
 Aduertens nullas patuisse per humida terras.
 Interea magna pontus se mole mouendo,
 In chaos antiquum linquens mundana redibat.
 Excelsi tandem proferre cacumina primum
 Incipiunt, post quos parui crebrescere montes.
 At vero ut pelagus cinxerunt littora priscum,
 Oceanusque sacer notas collectus in bras,
 Contentus solito labentia flumina tractu,
 C Sorbuit, & cunctis distrinxit frenas fluentis,
 Torrentesque sue clauserunt undique fosse.
 Libera subductis nituit mox arida lymphis.
 Tunc inierposito producens tempore coruum
 Scire cupit senior, & acuumque interrogat orbem.
 Ales ut extensis nitidum petat aëra pennis,
 Aspiciens plenis immensa cadauera terris,
 Carnibus incumbens, & mox oblita reuerti,
 Rectorem placidum communi in sede reliquit.
 Sic nescis Iudæ fidem seruare magistro,
 Sic carnem dimissus amas, sic gratia nunquam
 D Custodi vitæ dominoque rependitur vlla.
 Mente vaga sic lassus abis, sic fœdera legis
 Rupisti, & primum violaisti perfide pactum.
 Temporis ut spazio senior collegit, inertem
 Iam potuisse suis coruum se reddere claustris:
 Ignarus tardi reditus, causaque morandi,
 Ne fors innexis sessum consumpserit alis,
 Iunxerit & cunctis pereuntibus unda recurrens.
 Protinus albertem mittit de sede columbam.
 Illa memor iusti, rapido petit arua volatu,
 Paciferumque videns ramum viridantis oliuæ.
 E Decerpit, mitique refert ad condita rostro.
 Tali legatus firmavit fœdera simplex
 Indicio, purumque pius sic comperit orbem.
 Integer immensum vertebat circumus animum,
 Quo falix claustrum spirantia cuncta tenebat:
 Tum pater ablati abducta repagula valuis
 Pandit, & inclusis diffuetum reddere solem
 Incipit, effato redeant ut semina mundo.
 Ante tamen iustus iubeat quam sparsa vagari,

Singula de septem quæ dudum claudere munda
Curavit, natis pariter nuribusque vocatis,
Cespice constructa disponens immolat ara,
Accendens sanctos his primum altaribus ignes.
Plurima dum magnis adolentur corpora flammis,
Et numerosa leuat per pinguem victima sumum:
Suavis odor tetigit latum trans æthera calum,
Primique purgati suscepta est hostia mundi.
Tunc igni permixta sacro vox intonat ista.
Hæstenus infectus contagia traxerit orbis,
Sufficiat tranasse nefas, mundata lauando
Perpetuo maneat tellus, vulcrisque reductos
Contineant elementa suos: hæc amplius tollis,
Perturbata malis moles mundana fatiscat.
Vos quoque quos lethi saluauit tempore vita
Inclusosque tenens casu defendit ab omni,
Ducite securum seruatibus legibus auum:
Vosque caput generis fecundo semine prolem
Spargite, diffusum latè que compleat orbem,
Delotum insaufret numerum, dominetur & orbi.
Fertile quinetiam reddant animantia germen,
Quod tamen inflexum famulabitur ordine prisco.
Porro autem terris ex hoc iam non erit ultra
Diluuium regnans, carnem quod conterat omnem.
Vnum quod fuerit signo monstrabitur uno.
Nec similem repetita necem peccata videbunt.
Et si crimen erit, terror non decrit alter.
Sic unum genitor iurans baptisma sacrat,
Ut semel abluto lymphis purgantibus orbe,
Baptismum hæc liceat nobis sperare secundum.
Vix tribus exactis cali iam partibus ibat
Pronus in occasum radius, cum fortè remotam
Axe sub Eo iussus contingere nubem
Protulit excussum madefacto ex aëre signum,
Arcus & enituit, quam nunc Thaumantida Graio,
Irim Romuleo vocitant sermone poetæ.
Pendulus obliquum solem cum senserit humor,
Ancipites vario mittens splendore colores.
Nec numerare queas, sic mixtos lumine visus
Multiplici illudunt diuersis vultibus orbes.
Saphyrino, viridi maculoso, cerulo, & albo.
Purpurcum de nube trahit, de sole coruscum,
De celo rutilum, de terra sumit & atrum.
Et nunc abiunctis que constant hæc elementis
Sic diuersa putas, ut concordantia cernas.
Hanc formam signo trepidis mortalibus arcus
Præstitit esse Deus, promittens nube serenum
Nullaque iam terris debere pericula calum.
Nunc quisquis semel allatam seruare salutem
Optas, signatum potius signo inspice Christum.
Verus enim atque unus firmati fœderis arcus
Ille Deum atque homines inter, qui virgine carne

Virgineo ex viro sumpta, iam munere lucet
A Multiplici in calo variis, sed fulgidus omni
Vitalem monstrat sacrati pignoris arcum.
Hunc coram aspices, qui quisque baptisate tinctus,
Ad celum liber culpis pereuntibus ibis.
Quod verò sparsis Noë saluatur in undis,
Baptismi hinc formam Petro testante docemur.
Arca vetus Noë, Christi est ecclesia, per quam,
Extra etiam quam nemo potest saluari: ergo:
Quicumque es Christi baptisate lotus in arca,
Hoc votis precibusque petas, hoc stetibus opta:
B Ne redeant peccata tibi, ne mensa leuentur,
Mortua ne surgant, neu debellata rebellent.
Ne post ablatum valeant discrimina crimen,
Et flammam timeas, quia iam non suppetit unda.

ALCIMI AVITI DE
transitu maris rubri,
Liber V.

Hæstenus in terris undas sedisse canenti,
Illic diluuium quos perderet, ante petiuit,
Hic ad diluuium pleno succensa furore,
Sponte sua current peritura millia gentis.
Sustinuit duos externa in sede labores,
Cum Pelusiaca seruiret subdita genti
Plebs oppressa diu: densi quam pondere cœni,
Et laterum numeris, operis mensura diurni,
Afflictam seui vexabat fraude tyranni:
Inuisam sibi met fremdens qui crescere turbam,
Augeri doluit famulos, namque ille vocatis
D Cunctis Ægypti obstetricibus, imperat illis
Ut quoscunque mares lux alma emittet, ad unum
Interimant, sole euadant ea fata puella:
Sed tamen auersa fugerunt talia matres,
Atque interdictos renuerunt perdere fœtus,
Persistente Deo plebem diffundere sanctam.
Quoque magis mens cæca trahit crudelia pœta
Hoc plus accrescunt temere primordia gentis.
Viderat interea genitor de sede superna,
Afflictamque manum placido prospexerat ore:
Iam sacèr innocuas dederat de fomite flammam
E Et rubus in rubeo viridis permanserat aesti.
Quo signo spinas nostræ feruescere mentis,
Et lucere bonis, qui non consumeret ignem,
Sed tenebras mundi auferret, pia pœtorum nosserent.
Illicet electi vates mandat a ferebant.
Depromit regi cum primus talia Moses.
Seruitij longo lassatam pondere plebem,
Oppressos cophinis humeros, attritæque colla,
Quasque opus assiduum fecit duressere palmas,

Iaxandi

Laxandi iam tempus adest, dimitte precantes,
Tandem cœlesti domino persolueret vota,
Et complere datos patrio moderamine ritus,
Ille fremens inquit qua tanti caussa tumultus
Quis ve nouus populum Deus exigit, omine missos?
Scilicet hæc vacua tangunt cœlestia cura,
Et dominus dominis famulos nunc tollere priscos,
Nostræque cult populum contemnere iussa rebellè?
Quis Deus iste recens, cui nunc parere necesse est?
Est ne aliquid queso mihi formidabile? verum
Iam video, vestras seducunt ocia mentes,
Et nisi laxatos requies concessa foueret,
Nulla superuacuis tererentur tempora verbis.
Quasi castigans restringat sarcina maior,
Illicitus vetitum conari desinet ausus.
At vos signifero qui talia vota ducatu
Instruitis, vano & plebem subuertitis ore,
Conspectus vitate meos, vultumque caute.
Ditem namque Pharon vel pollentissime curus
Testor Nile tuo, & diua vocis Anubin,
Cum rabidus latrat, iam non impune futurum,
Si nostrum rursus repetant hæc dicta tribunal,
Sentiet iratum mens hæc temeraria regem.
Virgam forte manu gestabat legis heros,
Quo baculo nitens gressum dum dextra regebat.
Excutit hanc valido proiecram comminus ictu
Tum (mirum dictu) commotum serpere lignum:
Non insensibiles ceu promit palmite ramos,
Vita mouens tantum, quos altum crescere cernis,
Non etiam sentire, sed hic multo amplius actus est:
Fluxit enim reptans, mutati & corporis vsu
Sensum animumque gerens cœpit decurrere virga
Mox anguem formata refert, conterritus hæsit,
Æternumque niger tum palluit ore tyrannus.
Sed ne confusum tali succumbere signo
Cerneret assistens vultu nut ante satelles,
Dissimulat peragi cœlesti numine factum.
Nec diuina volens, hominum sed gesta putari.
Tunc madat quoscunque Magos, & carmina doctos
Illicitam diris tentent ut fraudibus artem.
Vndique tunc iussi concurrunt, & medicatas
Armant quisque suas noto phantasmate virgas.
Dani iactæ vanas species, anguesque putati
Illusos terrent oculos, fallentem figura.
Nec longum tumuere Magis, consumitur omne
Quod fecisse rati, fictos namque arte dracones
Primus adhuc mordax absorbit ore cerasta.
Postquam virtutis clausit spectacula Moses,
Victoriusque tenens erexit in aëra caudam:
Decedit serpens ligno, vultusque recedit.
Dirigere vagi durato corpore flexus.
Quid multi: sit virga prior, qua deinde sacerdos

Plurima succiduo monstrauit tempore signa.
A Hinc dirum fremdens Pharaonis conscius ardor,
Diring inceptit per cuncta resistere dextera,
Quæ iam cognoscens, nolit tamen ipse fateri.
Protinus exclusos iussit discedere vates.
Illi diuinas pulsant cum fleitibus aures,
Ut fremitus gentis tandem frenetur iniquis.
Quam grauius souam monitus secere superni.
Ipsis qui: metiam cœlestibus arma minantem.
Tū pater accipiens gemitus lacrymasque precatū,
Taliter hortatu blando solatur amarus.
B Ne tantum vacuo submittite corda timori
Plebs mea, quam toto mundi de corpore sumptam
Elegi, & propria solam mihi forte sacrati.
Iam nunc cernetis quanto primordia vestra
Prosequar auxilio, vestros ut persequare hostes.
Ducam sublimem portenta omnia dextram.
Nec valet in paucis Pharius rex cedere signis,
Longius ut duram vincant miracula mentem.
Post hæc laxatos etiam discedere coget,
Expelletque solo: quod nunc negat, ingeret vltro.
C Ibitis ad magnas post sortia prælia sedes,
Qua vocat expectans præfertilis obere terra,
Et claras victis condetis gentibus vrbes.
Vos modo promissis tantum confidite donis,
Et quos deposcent ingentia facta labores,
Leta ferat virtus, se seque ad prospera seruet.
Talibus auditis, melior spes arripit illos,
Attollunt animos, palmæque ad sidera tendunt,
Concipiuntque fidem votis, gratæque rependunt.
D Postea lux dubios primum præmiserat ortus,
Et successorem depulsa nocte ferebat
Insistens aurora diem: tum flumina sanguis
Imbuit, & subito maduerunt arua cruore.
Sed non in minimis portentum hoc coniigit undis,
Fluuiorum rex ipse rubet, nec lumine prisco
Nilus agit proprium quem sumpsit fonte nitorem.
Vndarum vice sanguis inest, non corpore susus
Aut de strage, sed irato delapsus olympo.
Ergo hinc naribus obstructis, victoque natatu,
Interiere simul peregrini in gurgite crasso,
Auxeruntque suo saniem de funere pisces.
Forte & sanguineus mortis cladique futura
Indicium iam Nilus erat: qui protinus omnes
Ægypti terras, vel quo patet ampla Canopus,
Et portentose tellus vastissima Memphis,
Imbiberat dirum spargens per rura cruorem.
Et iam inter pingues sitiens defecerat undas
Ægyptus, si non celerem super arua medelam
Afferret, Niloque suas Deus inderet undas.
Tum vero ut requiem pestis subducta reduxit,
Effertur rursus dilata morte tyrannus,

R iij

Et vix evasæ spermens discrimina mortis,
Innocuam flagris persistit subdere gentem,
Nil iuvat hic multis omnem narrare superbi
Perfidiam, & duri periuria dicere regis?
Protinus ut duris insontem affligere gentem
Imperijs, rursum solita inclementia caput,
Vnda putrescenti vix dum purgata cruore,
Ranarum foedis implevit saltibus urbes.
Complentur cellæ penetratæque abdita ranis.
Ipsa etiam rucas regalis purpura voces
Sustinet, atque suis homines submittere iussis
Sueta, locuvulis frendet succumbere ranis.
Quarum mox eumulis flamma tonitruque subactis
Nec sic crudelis placata est iræ tyranni.
Ergo muscarum (Cynifes dixere) peremptis
Confestim ranis, examina plurima surgunt,
Pendula quæ portant leuibus corpuscula ventis,
Pennis utque voces peragunt stridentibus alis.
Mox sese pariter fundunt, atque omnia complent.
Et licet immerse defigant vulnere rostris,
Plus horror quàm pœna mouet, plus vulnere terror.
Vt vero infectam corrupto ex aère pestem
Sustulit ad Mosepia vota piisque precatus
Ventus agens, crevitque iracundia regis,
Nec terrore mali clementia longior eius
Constitit, ablatis purgato ex aere muscis
Succedunt aliæ grauius, quibus impius heros
Nec quidquam motus noua mox discrimina sentit.
Nimirum grauis inuadens animalia tabes
Omnia dat letho, & crudelia funera spargit.
Ebraisque cadunt iumenta Egyptia saluis.
At cum nec tali commotus clade tyrannus,
Vexare Ebraeos pœnis iam pergeret auctis,
Mox dira clades in cælum puluere sparso
Surgunt, & penitus turgentia vulnere membræ.
Et sacer incubuit percussis ossibus ignis,
Et morbus mentis discrimina corporis auget.
Transferat iamque illa dies, tum luce sequuta
Admonito tantis ne quidquam principe plagis,
Concutitur cælum tonitru, nubesque coactæ
Terribili splendore micant, fert omnia fulgor
Coniurata omnes uno sub tempore mortes
Aethere turbato torris elementa minantur.
Et tonitru inseritur prægrandi pondere grando:
Non guttatim in terras de nubibus exit,
Sed quodcumque cadens ut deprimat, atque ruinam
Pondere vel solo faciat: coniungitur ergo
Grandineum flammis feruentibus aère frigus,
Postquã hominũ stragẽ mixta cum grandine flama
Negligit euasæ Pharius discrimine princeps:
Exin restantem surgit consumere fructum
Bruchus & excusso confidens crure locusta.

Sed quoniam durata malis, & nescia flecti,
A Hanc nihili cladem callosa superbia duxit:
Insequitur velox grauius quæ vindicet iræ,
Cecæ mane nouo surgens sol sparserat umbras,
Et letus iubaris splendebat fronte sereni:
Cum mediam sese opponit teterrima nubes,
Nascentemque diem depulso lumine claudit,
In molem nox densa coit, perit obrutus aer,
Palpantesque manus densas sentire tenebras.
Quod si sopitis flando quis suscitaret ignes,
Aut flammæ excire vellet compressa notantur
Lumina, nec vibrant restricto munere motus.
Et quo quemque loco tenebrosus repperit horror
Continuit, nullum vidit, nec visus ab ullo est.
Squalentes pariter uentia millia credas
Infernas intrasse domos, aut forte reuulso
Obice terrarum patriam sordentis abyssi
Migrasse in superos ac mundum luce fugata
Sub lege misisse suas: tres perdidit ista
Nocte dies, digne pendens periuria tellus,
Quæ Phario regi suberat, nec senserat ullas
C Sole fruens solio, plebes Ebraea tenebras,
Interea Moses lachrymas, ieiunia, vota
Continuat, precibusque frequens ac peruigil instat,
Maioris natu sultus solamina fratris.
Vnde & diuina meritis solacia vocis
Instruitur ritus, domino sic fante, sacratio.
Cernis quam varia defudans clade reatum,
Sed tamen immota perstans ceruice rebellis,
Aegyptus contrita gemat, formidine tantum
Ducta necis: monstrat propius mens turgida lethum,
D Nec seram insinuant isthæc portenta ruinam:
Vnus adhuc superest, qui vindicet omnia luctus,
Postque nouem decima percellat cede merentes.
Vos modo perpetuos sacrorum discite ritus,
Mansurosque sua cultus in lege tenete
Principio in cunctis, orbis quos circumat, anni
Mensibus, iste caput posthac sit & ordine primus,
Lunæque bis septem cum fecerit addita noctes,
Vesperaque extrema iam cœperit esse dies:
Mansuetum annalis tum sumite temporis agnum,
E Qui careat macula, & purum det corpore vellus.
Quem dũ quisque tribu in propria mactauerit, eius
Illinat effuso confestim sanguine postes.
Hoc dabit iudicium seruandæ cura salutis,
Cum percussor agei, tacitam sine vulnere cladem.
Nam quodcumque sacro limen maduisse cruore
Viderit, hinc illo transilit ad altera saluo
Limina, nec genti spes ulla accedit Ebraea
Hanc præter, nostræ quæ prima est forma salutis:
Hanc euasuros diri Pharaonis & omnis
Aegypti, impetrium, velut agni sanguis inunctus
Postibus,

Postibus, immunes crudeli à funere fecit:
Sic agni illius Christi, qui velleræ nescit
Noxia, qui nullum contraxit corpore nguum,
Inter labentis feruentia funera mundi,
Sanguis ab inferno miseris Pharaone redemit,
Ægyptique dedit saluos euadere terram,
Ergo agnosce tuum in nobis rex Christe cruorem,
Atque tuos educ Ægypti è carcere seruos
Et quocumque loco sanctus mactaberis agnus,
Inque cibos sanctum porrexerit hostia corpus
Christe tuum, non attingat tua dextera vindex.
Præterea veterem exutos formamque virumque,
In vitæ nouitate tuum fac sumere corpus,
Et sacrum æterni calicis potare cruorem,
Fimierat rector, legesque & fœdera phasæ
Disserat mandare suis, quod protinus omnes
Arripere simul: peragunt conuiuia leti,
Solennisque nouo cultu disponitur esus,
Transseat ad sacros quæ condita forma nepotes.
Nox erat, & mediam carpebant cuncta quietem,
Vmbraque libratas iam iam diuiserat horas:
Ecce venit tacito per dira silentia motu
Angelus, exerto missus qui sciauit ense,
Nec confusa datur subiti sententia lethi:
Non hic luce opus est, clare longæque videtur
Quem petit in tenebris præfixi funeris ordo.
Maiore natu pereunt, solique leguntur
Ad mortem, primos luci quos edidit ortus.
Cum dominis pereunt famuli, natique potentum
Permixta cum plebe cadunt, vilisque perinde ac
Quem tenet aurati morientem purpura fulcri.
Serica ducuntur nihili ut pannosa, parique
Disparibus stratis sternuntur corpora letho:
Non quenquam mors æqua timet, non excipit ullos
In viris tantum qui discernuntur honores.
Pauperis ad fletum nulla pietate mouetur,
Diribus ut parcat, nullo corrumpitur auro
Angelus, æqualique exterminat omnia lance.
Ægotum sanus, longæuuium iunior ante
Migrat, cumque omnes eadẽ mors percutit, unũ id
Et solum superest, vita discrimen in illa,
Viuant ut meritis superata morte, sui que
Præmia suscipiant dudum promissa laboris.
Qui superum in terra monitis studuere tenendis.
Contra qui tantum carni in dulsero, neglecto
Spiritu, in æternos rapiantur protinus ignes.
Ergo ubi percussas soboles confusa repente
Aula videt, currunt flentes ad funera matres,
Pectora contundunt pugnis, crinesque reuellunt
Vnguibus, & nigras festinant scindere malas.
Nec pauca plangere diu, mox occupat omnes
Luctus, quàmque suus, sonat unus in ethere clamor

Non uno ex fletu, gemitu conterritus aër.
A Nulla vacans à morte domus: tum lumine multo
Totæ curatur populosum funus in urbe,
Cogunturque suam prolem mœrere merentes,
Nec iam funebres peragi cum funere ludos
Turba dolorque sinunt, tãtus tremor occupat omnes
Quinetiam nisi plebeios & honore carentes
Sacrassent igni, aut fossa tellure locassent,
Nullæ sufficerent capiendis omnibus urnæ.
Tum regem circum commoto murmure sistit
B Mæsta cohors, tristisque trabens ex ore loquelas:
Heus (inquit) nostris aduersa potentia rebus
Ebraei populi, toties cui vindice dextra
Militat omne malum, totus cui denique mundus
Seruit, & irato succendunt prospera cælo.
Vis quadam secreta Dei, maiorque potestas
Hæc in sceptris furit, gentemque volciscitur ipsam:
Quinetiam nostræ seruent contraria genti
Victores elementa suos: coniurat in omnes
Et cælum & tellus Pharios, coniurat & aër.
C En iacet Ægyptus, nec iam parabilis ultra.
Atque utinam pœnas & dura pericula viuis
Ferret adhuc diuina manus, nec funere tanto
Deceptam subita vacuasset cede Canopum:
Tandem parce solo, causasque expelle ruina.
Dum leuior strages, superant dum millia nostræ
Gentis adhuc: grauiora prius, quàm funera tristes:
Expertis, non possumus cum forte uolemus.
Quin diram eiecto depellimus hospite cladem?
D Nil ne mouet nos ter natorum funere plantæ?
Quod nisi communi fortasse mouebere plantæ,
Vel nati mors dira tui, te vindice zelo
Commoueat, pulsæque illis, sac pauca superstent
Pignora, quæ tantum abstergant seruata dolorem,
Et detruncata reparent dispendia gentis.
His dictis lachrymas populus dedit, ipsa superbi
Frangitur ad fletum dira inclementia regis.
Hæc perturbata sed dum tractantur in aula,
Ebraei, vatum studio monitisque supernis,
E Optima quæque parat ad sacra, epulasque requirit
Vasæque solennis quæ poscit plurima cultus,
Ornamenta etiam vestesque morilia, gemmas,
Mutua ab Ægypto plebes Ebraea requirit,
Confestim reddenda sibi: mox commodat illis,
Ditat & ignorans trepidum manus emula plebẽ.
Quanam digna tuis pandantur laudibus ora.
Summe pater, qui tam seuo sic vteris hoste,
Commodet ut preciosa suis quæque hostibus: & iã
Annuit aduersas, largitur munera nolens,
Quæ secum dimissa ferant, nec solvere tantum
Sufficit oppressos, opibus ditantur euntes,
Theaurósque novos libertas reddita sumit.

Atque inter medios inimica in sede furores,
 Prædatur dominum fugiens fallitque videntem,
 Præsentem spolians nec tam discedere pulsos
 Quam letos migrasse putes: tolluntur auari
 Sic Pharaonis opes: quem tunc mercede soluta
 Seruitij longum credas taxasse laborem:
 Sic studijs aliquando hominum in contraria versis
 Auctorem redeunt commenta pericula in ipsum.
 Tunc frustra innocuo meditato vulnera fratri,
 Inuida plus lati frustrato vulnere bilis.

Egressi interea trepido de rege ministri
 Compellunt celerare fugam, coguntque volentes,
 Præcipitant alacres, & festinantibus instant,
 Pellendasque putant pulsa cum gente ruinas.
 Iam prope centenum compleverat aduenalustrum
 In regnis Egypte tuis Iudæus apella,
 Quatuor atque decem lustris tantum inde remotis
 Ex quo illuc Iacob secum perduxerat omnem
 Bissenâ cum prole domum, carosque nepotes
 Multa propagatos tandem per millia, donec
 Egypti inuidiam populis conflauerit auctus.
 Quando induratum plebes Iudæica regem
 Effugiens, factis Egyptum classibus exit.
 Primo conspicuus fulgebat in ordine doctus
 Legifer adiuncto præcedens agmina fratre:
 Post quos belligera disponunt arma cohortes,
 Ducunt & validas instructo robore turmas.
 Arma ferunt humeris, enses & balthea leuo
 Accingunt lateri, presso tum vertice cassis
 Fulget, & albenti certat lux ferrea lumb.
 Nituntur iaculis alij, clypeosque sinistris
 Voluunt, & rapido meditantur bellarotatu.
 Gaudet pars etiam pharetris, volucrésque sagittas
 Hostis in occursum mittendis motibus aptat
 Aut si forte virum fugientia terga sequatur,
 Ut pennata leues transmittant spicula ventos.
 Incedit pauidum postrema per agmina vulgus
 Non impar numero, quis cælum pingitur, astris,
 Aut quis feruescit pelagus crispantibus undis.
 Vel quibus exundat compertum littus, arenis,
 Vel quot de stillant humentia nubila guttis.
 Mirantur Pharij numerum, nec credere possunt,
 Quod cernunt oculis: placet eiecisse tot hostes.
 Quamquam non acie Pharaos perimetur ab ista,
 Quamlibet innumeris fuerit stipata cateruis?
 Vnus pugnabit cunctis pro millibus auctor.
 Interea lento moderatus tramite gressum
 Ebraeus carpebat iter: procedere tantum
 Permissus spacij, quantum vel tarda senectus,
 Vel rudibus reptans infantia sustinet annis.
 Ne nimium fragiles inter delasset eundum
 Et tatem sexumque labor, sic cuncta supernus

Dispensat nutus, plebique assistit eunti.
 Ergo ubi signatis sederunt millia castris,
 Armatusque pedes vulgus vallauit inermem
 Vespere tum primo stanti assimilata columna
 Insistens, puro resplenduit aethere flamma:
 Non veluti noto dirum micat ignis in axe,
 Proditâ cum terris cæli portenta minantur,
 Aut morbis tristem bellisque aut cladibus annum.
 Sed radijs fulgens, & lumine candida læto,
 Ostendit nitidum castris mirantibus ignem.
 Diffugiunt tenebræ, vicinæque sidera cedunt.
 Obstupere viri primum, ac perterruit omnes
 Incussitque metum nouitas, tum luminis usu
 Paulatim cæleste iubar consuescere caput.
 Maxima nocturnas iam pars exegerat horas,
 Et voluenda dies instabat sorte propinqua,
 Cœlestis ecce oculis per cælum visa moueri,
 Altera iter rapuit populo spectante columna.
 Protinus hanc sancti patres sensere sequendam,
 Et duce cælesti gaudentes, protinus omnes
 Abrupere moras, castrisque excedere certant.
 Tunc ut quæque tribus primum sortita laborem,
 Ordine carpit iter, sequitur tum cætera pubes.
 Hæc inter clarum rediens lux pandit olympum,
 Flammea mox viso pallefcit sole columna,
 In nubemque redit totus qui fulserat ignis:
 Sed species persistat tensa super aethera forma.
 Tertia nocturnos detererat hora liquores,
 Et matutinas iam sol superauerat umbras,
 Ecce (nouum dictu) cælo seruata sereno,
 Feruenti radio se iussa opponere nubes
 Frigida, condensum cumulauit in aère tegmen.
 Nec tamen hanc nubem retro suffusa colore
 Forma dabat, nec erat nigro sic horrida vultu,
 Ut validos terrent cum promunt nubila nimbos,
 Sed qualis solem madidus cum viderit arcus:
 Tanta fuit pulchra species oblonga columna.
 Noctibus ignis erat, lumenque accensa ferebat.
 Cum sol torreret, gelidum dabat humida rorem.
 Has alternantem ducens cum tempore sortem,
 Mutauit natura vices: substantia discors
 Muneribus proprijs concordem reddidit usum.
 Si mansit, mansere viri: si mota, secuti.
 Si multis etiam visa est pendere diebus,
 Subdita defixo tardabant agmina vallo.
 Ista quaterdenos miracula visa per annos,
 Tempore quo vasta Ebraei versantur eremo,
 Vestibus integris nullæque in parte minutis:
 Tunc nulli longo currendi profusus ab usu
 Detritis soleis, priisci seruantur amictus.
 Sic longa uia fuit, sed non damnosa vetustas,
 Dum sacrum populo victum, cadentia manna

Ferrent.

Ferrent, & cæli frugem terrena viderent.
 Mystica quæ longè prædiceret ante figura,
 Virginico ex vitro, purum sine semine, Christi
 Edendum, nobisque aliquando corpus edendum:
 Quas caperet pascendus homo, de sede superna
 Illabente Deo, sanctis altaribus escas:
 Nec porcentifica cepit me obliuio virgæ:
 Quo signo summus percussa rupe sacerdos
 Protulit irriguos populis sitientibus hausus:
 Insinuans Christum stabilem consistere petram,
 Percussus iaculo largas qui præbuit undas,
 Porrexitque suis sacro de vulnere potum.
 Ebraei interea læti ducente columna,
 Gressu per terras ibant, perque æthera vultu.
 Ecce iterum Pharij insedit mentibus ira,
 Et populum sine more ferox his uocibus armat,
 Exit & in tales vicina morte furores:
 O nimium stultis imponens mentibus error,
 Præstigiæque diu nebulosa in fraude peracte.
 Nonne pudet seruum nullo certamine gentem
 Sic impune rapi? sic nos patiemur inulti,
 Deserat ut vacuas discedens accola terras?
 Rura vacant, cæptis desistunt oppida muris,
 Nec solitum consurgit opus, non cultor in agris
 Exerret validos atrito dente ligones.
 Quin potius sumptis exercitus irruit, armis,
 Imbellẽmque manum profugosque reducit alunnos.
 Quod si seruilis tantum procederet ausus,
 Ut contra pugnare uelint: mox occidat omnis
 Confusa cum plebe manus: feruentibus armis
 Permixta pareant confosso pectore matres,
 Verberibus iunctos configant spicula natos,
 Prolem quisque suam cernens ante ora cadentem,
 Oblatis optet iugulis præcedere mortem.
 Orbatum nostros faciat libare dolores
 Vltima fors populum, sic uiuens omnia perdat.
 Tum pereant, densa & campi sub strage iacentes
 Tristi committant inhumata caduera cælo.
 Inde ubi sanguineo satiauerit ense furores
 Thesauros reuocet fugientes dextera vitæ.
 Talibus excitas acuebant flatibus iras,
 Irridente Deo, solus qui despicit omnem
 Conatum rigido meditantem vana timore,
 Consiliũque ducum cassatis dissipat ausis.
 Ergo bellarogant feruens rapit arma iuuentus,
 Spumantes ducuntur equi, phalerisque potentes
 Suspendunt alacres splendentia frenâ iugales.
 Pugna pompa nitet, subiectis curribus axes
 Aurato temone trahunt: tum cætera pubes
 Induitur chalybe, aut fuluo circumdat ur ære.
 Et loricarum vasto sub tegmine gaudet,
 Intexit creber sibimet quas circulus hærens,

Ast alios tenui contexit lamina ferro,
 Assuetos alijs crates, compacta metalla,
 Horrentesque habitus diuersa fecerat arte
 Ira ferox, nudos etiam quæ ad prælia misit.
 Et tamen ardentum cuncta inter tela virorum
 Terribilis plus forma fuit: quis namque furentes
 Vsq̄ adeo spectans vultu speculetur amico?
 Inclusæ galeis facies, & ferrea vestis
 Cinxerat iratas armorum luce tenebras.
 Mox prodit collecta manus, rex ipse frementes
 Curru cogit equos: telis tamen undique septus
 Delitet, & densam reddunt hastilia siluam.
 Concutitur pulsata rotis, ac pondere tellus
 Pressa gemit, nec iam capiendis sufficit illis.
 Vsq̄ adeo Egyptum angustat stipata iuuentus,
 Ocluditque vias, fugienda ut nulla superet,
 Hinc equite Ebreos, illinc claudentibus undis,
 Spes uel modus uel ullus, ni iam mortalibus illos
 Præsidijs vacuos cælestis dextera saluet,
 Quæ solet extremam miseris afferre salutem.
 Iunxerat interea, qua ponto Magdaluus instat,
 Ebraeus populus rubicundo castra profunda,
 Euasos credens securis mentibus hostes.
 Ecce autem ut cepere suas tentoria sedes,
 Dum resident, fixoque parant requiescere vallo:
 Cernunt pulueras in cælum surgere nubes.
 Moxque etiam propius spectantibus, alta patefcunt
 Nigrantes vultus adoperta nitentibus armis
 Agmina, crudeles tantum spirantia mortes.
 Nec tamen infensas patitur committere partes
 Sole sub occiduo vicinus prælia uesper.
 Crastina lux ergo vallati bella tyranni
 Distulit ardentes qui ne compesceret iras,
 Insomnem ducit meditans crudelia noctem.
 Auroramque cupit stellis præparare remotis.
 Iam super Ebreos consistens si forte columna
 Flammea, mirandam redderat in aère lucem.
 Ut videt insuetum Pharaos & mirabile lumen,
 Ardet, & excitas iam plus feruescit in iras,
 Paulatimque mori non sustinet: itur ad unam,
 Quæ claudat cunctas pelago sorbente ruinas.
 Interea conclusa loco, finemque sequenti
 Expectans panefacta die, nec tela nec ullas
 Bellorum versat curas Ebraica plebes:
 Sed defecta animo voces erupit in istas,
 Moser incessens: O terque quaterque beati,
 Quos morte absumptos calidis Egyptus arenis
 Condidit, ante patrum morientes ora suorum:
 Digni habiti, qui tam dueros sentire dolores,
 Nec stragem hanc possent, nec pignora capta videre
 Alii nobis esca dati, nec sedè sepulchri
 Ornati, uasta corpus reddemus heremo.

Vulgus, & accenso plangebat turba tumulu.
 Sanctus ad has Moses promissa referre querelas,
 Solarique metum, iustusque his tergere dictis:
 Quae sumus ingratos populus deponere timores,
 Experius toties, nunquam fidentibus in se
 Desere caelestes: nec desperanda putetis,
 Quae tantis spondent caelestia numina signis.
 Infidus ne potest elabi de cordibus unquam
 Aegyptus tot caesa malis: iam credite, dura
 Niliacum regem manet atque extrema ruina.
 Nonne inter medias Aegypti Ebraica clades,
 Iumentisque virisque simul Deus agmina saluis
 Seruauit? Sed quid memorem transacta: videtis
 Vt mediatrix curet tutela columna,
 Ne quid aduersa liceat nos fraude vereri.
 Quin magis erectas spes firma at tollite mentes.
 Vltima namque dies praefixa est crastina genti,
 Quae nunc bella crepans, sumptis confidit in armis.
 Illi sua bella crepent, & fulmina: non sic
 Pugnandum vobis, nec telis tela feretis
 Obuia: nec vestro vobis sudore triumphus
 Crastinus adueniet: caeli pugnabitur ira,
 Hanc diuina sibi pugnam iracundia seruat.
 Talibus intentus Moses, deiecta lauabat
 Corda virum, & sancta sedabat voce timorem.
 Interea validus seruenti flamine ventus
 Vrebat, tota consumens nocte profundum,
 Consectim insolitas mirantur flumina flammis,
 Ardet enim afflatus percusso in gurgite fluctus.
 Ad matutinum peruenerat horrida tempus
 Vix acies, primosque nitens aurora rubores
 Spargebat mundo, tetris cum protinus omnes
 Erumpunt castris, fremit undique mota iuuentus.
 At pauida plebis postquam peruenit ad aures.
 Clangentis que tubae percussit pectora terror.
 Arripiunt carpinumque viam, qua proxima ponti
 Littora sollicitant rubris insignia lymphis.
 Vt summas pelagi populus peruenit ad oras,
 Cessit consecim iussu reuerentia fluctus,
 Expanditque viam cui terram clauserat hostis,
 Quam noua pendens construxit machina fluctus,
 Frenatas celso suspendens aere lymphas.
 Aggreditur medium fugiens, vincensque fugantes
 Gens electa Dei pontum vestigia rubri
 In regionem maris figens, & saxa profundi
 Conculcat nudum percurrrens orbita limum,
 Aspectum iniiciens scissis sol torridus undis,
 Ignorantem nouo contingens lumine terram,
 Ima laborantes radios ad tartara ponti
 Vix misit, se sumque iubar vix extulit imis.
 Credens exclusor primum, fluctuque repulsos,
 Inque fugam verfos Pharius dare terga tyrannus,

Praecipitare moras tali iubet agmina verbo.
 Ecce iterum fugitiua cohors pendente bella
 Deserit, auxilioque pedum confissa recedit:
 Vos armis premite, & clausis insistite turbis,
 Caetera pontus aget, vix hac perdidit illi
 Profiliunt, cursuque parant attingere littus.
 Vt tenere, vident arenis & asta profundi
 Insolitam praebere viam, passoque recessu
 Pontum aperire suas illis fugientibus undas.
 Hos quoque per siccum tuos descendere callem,
 Securos pelagi, nilque aequora dira timentes.
 Tum nouitate rei percussos accipit horror,
 Substitit & paulum restrictis motibus agmen,
 Frenaque suspensos tenuerunt ducta iugales.
 Nec dubium est, miranda aliquos portenta stupentes,
 Turbato secum sic protinus ore loquutos.
 Quis Deus à prisco deturbat cardine mundum
 Lege noua, variisque vices, & condita mutat?
 Nam si seruetur rebus natura creatis,
 Monstrifera qua causa via: quid denique restat,
 Si mare transiit pedibus, nisi nauibus arua
 Sulcentur, caelumque suo decurrat ab axe,
 In superos infernus eat, plaga feruida caeli
 Algeat, afflatam succendat scorpius vrsam?
 Hic quia confusus rerum subuertitur ordo,
 Me duce siccatum nemo descendet in aequor,
 Sit suspecta nouum que pandit semita callem.
 Frustra bellatur, superis nolentibus ergo
 Nunc abeat, tantumque vaga sua mostra sequatur.
 Sed quo dementem rapit hac sententia mentem?
 Ergo ne sublatis plebes Ebraica secum
 Diuitijs abeat, num sic spoliata Canopus
 Impuere vltro permittat abire latrones?
 Quin illos igitur lymphis sectamur apertis?
 Hec ardens versat cum seditione tumultus,
 Instantis que latens urget sententia lethi.
 Vicerat aequoream pedibus plebes inclyta valle,
 Gurgitis & vacui conuexa volumina liquens,
 Et barabhi emensi superas ascenderat oras:
 Crudeli effertur nigri dux agminis ira.
 Ignarusque suae, que iam iam est proxima mortis,
 Accelerare suos iubet, atque intrare profundum.
 Arripiunt pariter reseratis concaua ponti,
 Inuaduntque viam. Quid non furor audeat amens?
 Hinc equitum pars agmen agit, pars inde citatis
 Ire iubet stimulis rapidas super arua quadrigas,
 At medium ut venit frendens equitatus in aequor
 Fulminat absentes, fugientesque increpat illos,
 Accusatque moras tam laxi gurgitis ardens
 Ira virum, iam vicini male gnara pericli.
 Tum per sublimem pendenti nube columnam,
 De caelo vox missa tonat, & verbique superni

Interpres

Interpres, verbis ad Mosén talibus infit.
 Venit iam tempus, mea cum mandata probentur,
 Aegypto iam finis erit, iam clade suprema,
 Tot castigatam vicibus diuina Canopum
 Afficiet cum rege suo sententia iam iam
 Sentiat Aegyptus sapiens vel morte suprema,
 Quam nihil inuitis prosi comendere dimis.
 Tu modo diuisum virga iam percute fluctum,
 Atque reducta suos assumant aequora vultus.
 Ille genu flexo siccati marginis oras,
 Et vacuum littus, iussis accedere lymphis,
 Percutit, insigni credens mysteria ligno.
 Hinc subitus crepitare fragor, tonat undique circū
 Lympha ruens, primumque illic committitur unda,
 Quo monstrabat iter Phario mors vltima regi.
 Postquam clausa via est, fluctusque rebellat euntis,
 Pernitet intrati iam gurgitis, & fuga serum
 Moliur reditum: trepide dant terga cohortes,
 Armique proijciunt: pontus fugientibus instat,
 Occurritque sequens: perit undique circumiectus
 Decurrentis aqua laxatis murus habentis.
 Ille ferox semper, mitis iam morte sub ipsa:
 Non hac humanis agitur victoria bellis,
 Expugnatur, ait, caeloque euerimur hoste.
 Effuge si liceat, victusque euade satelles,
 Nec iam tela Deo conatibus ingere cassis.
 O si compunctas humana superbia mentes
 Ante obitum mutare, nec expectare suprema
 Fata velit, quanto infelix felicior esset?
 Pernitet ambigue, quem sero pernitet: ergo
 Presentis spacium nobis dum creditor aui,
 Dum patulam cunctis Christi clementia sese
 Praebet, praeritea plangamus crimina vite,
 Perniteatque olim negligenter temporis acti,
 Dum licet, & sano ingenioque animoque valeamus.
 Nam qui peccatum moriens dimittere: & ipsa
 In serum tempus differt admissa fateri,
 Non tam dimittit, quam dimittatur ab illis.
 Ergo exaltatis pendens sustollitur undis
 Consectim mergenda phalanx Aegyptia, & ipso
 Pondere telorum premitur, fundoque tenaci

Succinctum reuehunt morientia corpora ferrum.
 Pars exarmatis cum primum libera membris,
 Implicuit nantes morientum amplexibus artus,
 Auxilio decepta perit, pariterque tenentes
 Alterno sub fasce ruunt, nexique necantur.
 Atque alij lassata diu dum brachia iactant,
 Incurrunt enses, iaculisque natantibus haerent,
 Concolor & rubro miscetur sanguine pontus.
 Quin & conspicuus princeps Memphitidis aule,
 Candentes ducens nigro restore iugales,
 Inspector cladis propriae, gentisque superstes,
 Vltimus ingressus per currum naufragat undis.
 Et vacat hos inter plebes Ebraea tumultus,
 Interea pugnante salo, vincitque quietus
 Israel solo peragens certamina visus.
 Dum vallis completa perit, fluctuque reuerso
 Ducitur exennum planati gurgitis aequor,
 Exponitque suum pelagus super arua triumphum.
 Ergo Deo dignas isto certamine laudes,
 Atque repensurus memori tot munerata mente,
 Inclutus egregium solenni carmine ductor
 Describit, toto quod psallitur orbe, trophaeum,
 Cum purgata sacris deletur culpa fluentis,
 Emittitque nouam parientis lymphal uacri
 Prolem, post veteres quos edidit Eua reatus.
 De qua sermonem praemisso carmine fecit,
 Luctificos repetit tenuis dum pagina lapsus.
 Quod verò Aegyptus lapsis euaditur undis,
 Euasque maris nostri illa figura lauacri est.
 Cum Pharaos infernus sacris subuersus in undis,
 Ingemit è tanto miseris discrimine lapsos.
 Nos vero Christi solennem in morte triumphum
 Baptizati agimus, tanta est baptismatis eius
 Gratia, quo veteris peccatum expellitur Adam
 In nobis, vixitque nouus percunte vetusto,
 Quo mala noxa perit, quo virtus incluta crescit,
 Israel verus sacris quo tingitur undis.
 Hac percurrenti signantur dona figura.
 Diuinum verò lector venerande triumphum
 Haec tenus insulsis cantatum versibus, equus
 Accipe, & Ebraeis confide in littore saluis.

ALCIMI AVITI VIENNENSIS ARCHIEPISCOPI,
 IN LIBELLVM DE CONSOLATORIA
 castitatis laude, Praefatio.

Rost consummationem libellorum, quos non sicut voluerat, edidit dispositio mea, sed tua sodaliumque pia festinatio, affectuosa quidem, sed inconsulta praeripuit: cogis insuper tibi speculius dari versus illos, quos ad venerabilem Fulcinam sororem nostram, de consolatoria castitatis laude conscripsi: quos ego post denunciatum poematis finem, epigramma rectius dicerem: tu primum libri nomine vocitasti, hoc scilicet vocabulum prolixitati eius asserens conuenire. Quapropter habe me etiam in hac parte famulantem iudicio immo potius affectui tuo: quoniam profecto

iniquū est, vt cui parui in maioribus, in exiguis contradicā. Meminerit autē pietas tua hunc ipsum, quē sic vocas, libellum, vel de religione parentum communium, vel de virginibus nostrāe familiā familiariter disputantem, illis tantummodo legendum dare, quos reuera nobis aut vinculum propinquitatis, aut propositum religionis annectit. Dotes enim ex materiā qualitate meritiq̄ germanā sanctimoniali compositas, vix vel tibi crebra victus iussione credo: quando aut qualiter venire in manus extraneorum velim? Sanē à faciendis verbis pedibusque iungendis pedem sum de cætero relaturus, nisi forte euidentis causā ratio extorserit alicuius epigrammatis necessitatem: cuius tantam exiguitatem fore polliceor, vt ei aliud nomen assumere nec ipse præsumas. Decet enim dudum professionem, nunc etiam ætatem nostram, si quid scriptitandum est, grauiori potius stilo operam ac tempus insumere: nec in eo immorari, quod paucis intelligentibus mensuram syllabarum seruando canat, sed quod legentibus multis mensurata fidei astruptione deseruiat.

ALCIMI AVITI DE CONSOLATORIA CASTITATIS LAVDE,
AD FVSCINAM SOROREM LIBER I.

Suscipe complectens Christo dignissima virgo,
Alcimus ista tibi que mittit muneris frater,
Inque leui calamo causarum respice pondus,
Nam quoties sanctum compleueris ordine cursum,
Alternos recinens dulci modulamine psalmos,
Quos viuens in corde chelys virtute canora
Interiore sono, & castis concentibus aptat:
Rite fatigatam poteris hoc carmine mentem
Ludicro, & serijs tete oblectare remissis.
Nec tamen hic vna tingetur barbitos vnda,
Pegasus vnde leues praeuertens motibus vndas,
Pinguitur assumpto pendens innaesse volatu,
Dum ferretur equi grauis ungula præpete penna:
Sed nec Pieria ducunt hæc cantica Musa,
Quas sibi diuinas mentitur fama sorores,
Dat germana tibi sed verax musica plectrum,
Nec Christo resonans, cantabit fistula Phæbo.
Edidit vt quartam genitrix Audentia prolem,
Tēque dedit luci, partu fecunda su premo,
Confestim Christo vitamam dedicat vni:
Ac deinceps paribus castum seruare cubile
Constituit votis charo cum pignore mater,
Et quia principium tam sancti fœderis esses,
Te mox consecrat Christo, qui protinus ipse
Accipit in cunis lactentia membra dicatis.
Nulla Deo siquidem est acceptior hostia, quam que
Immaculata sibi primis offertur in annis.
Sic quondam cum prima nouo splenderet ortu
Terra nitens, pulchrasque darent sua semina fruges
Viuentem ducens ad sancta altaria fœtum,
Innocuis sonuisse Deo balatibus agnum,
Insinuante Deo iustus cognouerat Abel:
Cum capere oblato placuit grex totus ab vno.
Ergo vbi vitalis fouit te lymphæ lauacri,
Atque suum peperit celestis gratia pignus.
Non tibi gemmato posuere monilia collo,
Nec te contexit sparso que fulgurat auro,
Vestis ductilibus concludens fila talentis:
Nec te Sidonium biscocti muricis ostrum
Induit, aut rutilo perlucens purpura cocco,

Mollia vel tactu quæ mittunt vellera Seres:
Nec tibi transfossis fixerunt auribus aurum.
Quæ compensarent pendentes vulnere bacca
Dum preciosa grauant, sed saxea pondera malas.
Quid multis? tantum illa tibi tegumenta parantur,
Frigora que pellant, non quæ tua membra venustet.
Et quid enim prodest periturum comere vultum,
Patria vel variis onerari corpora gemmis.
Interior dum sordet homo, ac se crimine fœdat?
Sed tibi cum geminum tetigerunt tempora lustrū,
Mox stola sincero velat te candida cultu:
Virginis os habitumque decens, quem mater amictū
Relligiosa suis manibus confecerat, olim
Non secus exultans sterilis post damna iuuentæ,
Iam fecunda nouum cum ferret fœmina fœtum,
Vestem lata suo paruam texebat alumno.
Disceret vt Samuel iam tum puer esse sacerdos.
Sic piæ genitrix sanctis altaribus aptans,
Assueto docuit dignam caprescere templo,
In thalamum ascribens ac magni fœdera Regis.
Electam hinc cepit speciem sibi iungere Christus,
Ornatu vario ditat quam gratia pollens.
Hinc vbi creuisti paulo maioribus annis,
Collatumque tibi primæuæ etate videret
E cœloque datum genitrix accrescere munus,
Virtutesque etiam teneris coalescere in annis:
Gaudebat, Christū hinc laudans, gratésque repēdes.
Sed tamen à mundi illecebris dum forte timeret,
Conscia tot fraudes etati occurrere primæ,
Tēque reparturiens, & mente & corpore Christo
Iungere percuperet: quis te protruderet istos
Artibus in laqueos ac sancta ergastula, multis
Voluebat curis: metuebátque anxia, ne quod
Illa tuo quondam conuisset nomine, iam tunc
Arbitrij compos ac tali libera voto
Reddere fortassis nolles: sic pendula mater
Spemque metumque inter, tum demū audētior his te
Aggreditur lachrymans dictis, ac talia fatur.
Delicia me agnata meæ, charissima matri
Pignora grandeque, per ego has te deprecor vlnas,
Per

Per que suxisti primæuis vbera in annis:
Facisthinc abeam promisso libera voto.
Olim ego te genu, Christoque è ventre dicaui.
Tunc ego quod poteram feci: tu perfice quod iam
Per te sola potes, votoque adiungito votum.
Exue delicias mundi huius, & indue Christum.
Non desunt exempla tibi: nunc respice quantas
Virginibus florens iam nostrum stemma coronas
Miserit in cœlum: sancto quas dogmate mater
Saueriana docens, his te coniungier optat.
Nec multo senior gaudens Aspidia, quondam
Sacratum velata caput, tua munia sumpsit
Bissenos iungens sanctis altaribus annos,
Quam licet hinc celeri tulerit sors vltima letho,
Nil tamen est subitum, semper migrare paratis.
Aspice nunc culmen quod virginitate renidet,
Excimiumque decus, cuius tu iure propinqua
Fuscina Fuscina refers, nec segnius illa
Quæ pietate potens, Graia si voce vocetur,
Significat propriam sumptio de nomine mentem.
Clara exempla domus: quarum licet æthera supra
Emicat, atque omnes cœlos super inclyta virtus,
Has generosa tamen si mente imitabere matres,
Gaudebunt vinci dum proficis, ac tibi summam
Sponte dabunt palmam, nec enim vlli cãdida virtus
Inuidet, inuidia quanquam est subiecta malignæ.
Hæc dicens, teneros sancta exhortamine sensus
Impulit accendens in virginitatis amorem.
Sic prægnans fecunda olim, ac fecundior orba,
Atque animos superas genitrix Machabæa viriles,
Femineam & vincens animo vincente senectam,
Orbari lato ducebat in omine, si quos
Ediderat mundo, patrijs pro legibus illos
Feliciam morte Deo generaret, vt esset
Mors illis requies, faustæque exordia vitæ.
Ergo in tormentis positos, constantior ipso
Supplicio genitrix corde hortabatur & ore,
Spernere crudelis nimium felicia regis
Tormina lætitiæ debinc commutanda perenni,
Augebátque pios ad fortia facta furores.
Scilicet æterno dignissima carmine, & illo
Plus misero partu felici funere felix.
Quid vero memorem, tenero quæ fortior auro
Ante annos animumque soror responsa dedisti?
Quanquam aggressa tuas nō est hæc pagina laudes:
Exitus impleto veniet cum tempore victor.
Cautius ac melius mihi tum laudabere, cum iam
Hostibus euictis, & id clamante triumpho,
Consummata tuis reddentur præmia factis.
Nunc decet attentis vitare pericula nobis
Tecum, & sollicitas partiri ac voluere curas,
Atque iuuare tuos hortantia dicta labores:

Dum pugnat varius per tot discrimina casus,
Lubrica dum fragili currit sub tramite vita,
Dum tua calcatus captat vestigia serpens,
Molitur que suis iuuenem seducere technis.
Nemo adeo tutus, qui non aliquando timere
Debeat, ac tali sibi prorsus ab hoste cauere.
Nulli tuta datur requies in carne caduca.
Sæpe boni peccant, vitijs perit obruta virtus,
Partaque transacta decedunt præmia laudis.
Contra aliquando soles subito succensa calore,
Frigida quæ fueras blandam mens linq̄ere carnem,
Atque repentino restringere crimina freno.
Sic alternantem commutant facta rotatum,
Impius vt speret veniam, iustusque timendo
Proficiens, cumulum magnis virtutibus addat.
Contra si sanctos piget exercere labores,
Pigræque consuetas dissoluant ocia curas.
Labitur in preceps damnose gloria vitæ.
Si vires nullas virtus acquirit eundo,
Amitit rediens paulatim extincta priores.
Ergo inter dubij tam dira pericula mundi,
Tam varios casus, nitendum est viribus amplis,
Vt satis angustum obseruent vestigia callem:
Principio angustus sine est amplissimus ipso,
Nec querenda alia est que in cœlum semina ducat.
Arcta via est, modo si verax seruator Iesus,
Æternæque etiam porta est angusta salutis.
Et quæ diffusam spacio laxante plateam,
Mundi consuetans fallacia gaudia currit,
Strictior hunc carcer crudeli sorte ligabit.
Tu modo da veniam, qui te exhortatur, amori,
Currentemque monet, cum vix tamē ipse sequatur.
Quod si etiam tardus: properatē curre gressus
Incitat, usque sequi nequeat, præcedere suadet:
Fraterno haud dubium quin tu donabis amori.
Nec iam à me instituenta venis, que iunior ortu,
Relligione prior, viuendi iura sacra sti,
Annorumque sequens meritorum sorte præsti.
Quid si sacrata conuersio prima sororis,
Fratribus exemplum facta est & forma sequendi:
Grati animi librum hunc soror ô charissima testem,
Aere tibi frater grauiore obnoxius offert.
Exigit alma fides etiamnum vt corde lubenti,
Participata leuet fraternum sarcina pondus
Ergo isthæc valitura tuis consortibus æqui
Consule: namque alijs, non hæc tibi scribimus vni,
Virgineisque tuo canimus sub nomine turmis.
Par ergo est sponte ingressum ceruice fideli,
Sanctum ferre iugum, nec vincula in coniugis ire,
Mundanas odisse vias, percurrere mundas:
Illinc nolle thoros, hinc Christum querere sponsum,
Ignorare virum, factus tamen edere tales

Quos nunquam possit tristis tibi tollere casus:
 Sic nunquam orba gemes fecunda pignora vite,
 Nec viduam sponso metues superesse perennis
 Expers ipsa mali: nec te sententia tangeret,
 Qua prolis mortisque parens compellitur Eua,
 Occisam pariens sobolem uiuente reatu
 Plangere, quam sequitur quaecunque obnoxia mater
 Qua subiecta viro, & dominum passura cubilis
 Seruit, in obscuro tolerans connubia lecto.
 Quae captiua thori, nomen comportat inane
 Coniugis, ut uana dicatur imagine consors,
 Sola subacta iugo non equam ducere sortem.
 Et cum longa decem complent fastidia menses,
 Perfectorumque grauis foetu distenditur aluus,
 Semina quae patris fuerant, haec pondera matri
 Infligunt duros utero turgente dolores.
 Et cum lustrato soluuntur viscera partu,
 Carnis delicias immenso tormine pendit.
 Sed tamen hunc lenit: dices fortasse, dolorem
 Editus in lucem si uiuat filius: at qui
 Contingit plerumque, gemens ut mortua fundat
 Pignora, de formem uel emittat in aëra massam:
 Ne dicam quod monstra parit sepe horrida mater
 Illud iam leuius quoties interuenit, ipsa
 Vt pereat tum sola parens, ac pondere fuso
 Emittat cum prole animam: quod forte leuatum
 Nutritumque diu rapitur si funere pignus,
 Vna quod crebro spes respicit, hic perit omne
 Quod sibi conceptis spondebant gaudia curis:
 Omnibus id uero grauius, si forte lauacri
 Diuini expertem, tenerum mors inuida natum
 Præripiat, dura generatum sorte gehenna.
 Qui mox ut matris cessarit filius esse,
 Perditionis erit: tristes tunc edita nolunt,
 Quae flammis tantum genuerunt pignora matres.
 Quis uero tanti narrare pericula casus,
 Aut utriusque queat discrimina coniugis, in qua
 Perducit tandem dilectæ gloria carnis?
 At latè longæque tuam discernere sortem
 Libertas cum lege potest, quae nec teris, ut te
 Impia fallentis non stringant gaudia mundi.
 Tu Mariam sequeris, dono cui contigit alto
 Virginis & matris gemina gaudere corona.
 Conciperet cum carne Deum, caelique creator
 Intraret clausum reserans mysteria ventrem,
 A genitrice satius, sed quam formauerat ante:
 Qui nitidam elegit de qua procederet aluum,
 Solus qui carnis proprium disposeret ortum,
 Praesciretque diem longe, tempusque uideret,
 Quo pariendus erat: quod ubi iamque ad fore nouit,
 Intactam matrem pro spermate sanctus adumbrat
 Spiritus, hac tantum sanctum præbente cruorem:

Inde caro uerbum efficitur, quique imperat ipsa
 A Cum patre in caelo materno in corpore seruit.
 Ante auum de Patre, & matre in tempore natus,
 Seminis hinc expers omnino, & temporis illinc.
 Sic uirgo fecunda fuit, quæ pondere casto
 Factorem portare suum, Dominumque perennem.
 Edere promeruit, dignoque agnomine dici
 Virgo, Dei mater: cuius super omnia primæ
 Laudis eris, si forte uoles charissima consors:
 Religiosa pio si Christum & credula corde
 Concipiens, operum caelo pia germina gignas.
 B Si quis enim, Christus, mea iussa peregerit, inquit,
 Atque uoluntatem Patris compleverit almi:
 Is soror & frater meus est, is denique mater.
 Ecce uides sexum ut careat caelestis imago,
 Interior sortitus homo quam mente retentat,
 Nec sexum acceptat: quia si scrutabimur alie,
 Prebuit exemplum surgens a morte Creator,
 Fœmineum maribus, sese præponere honorem.
 Quod ne fœmineum posthac quis spernere sexum
 Audeat, hic paucis uisum est ostendere uerbis,
 C Cum diram lueret nostro pro crimine mortem,
 In crucis excelso pendens sine crimine Christus,
 Atque animam, uiuos quæ mox remearet in artus
 Fixus adhuc clauis diuino efflaret ab ore,
 Deserit insoliti populus spectacula monstri,
 Signaque ferre nequit, caelum quæ triste minatur:
 Nam sol obductus, uultumque auersus ab orbe
 Cesserat in iustas nocturnis luctibus horas,
 Temporaque externis dederat non uisa tenebris:
 Et terra abscedens mutato cardine rerum
 D Nox erat in superis, lucemque inferna uidebant:
 Intremuit tellus, & nisi uenientia magno
 Concussis summo nutarunt uertice cristis.
 Senserunt motum priscis descendere iussa
 Saxa locis, sonitusque nouos collisa dederunt.
 Hos inter strepitus cunctis fugientibus, ille
 Interea sancta matres, Christumque secuta,
 Decernunt quanquam trepida, persistere: cum iam
 Discipuli Christo fugissent ante relicto:
 Vt quæ erga uiuum fuerat pia cura, sepulto
 Seruiat, & iustos defuncto soluat honores.
 E Ergo fragrantî componunt illita succo,
 Albaque saluificum quæ seruent lintha corpus,
 His amor intentis lugubria dona parabat,
 Supremum credens semet per soluere munus,
 Quod credebatur seruandum poscere corpus.
 Omnibus his ergo ad funebria iusta paratis,
 Vincturæ accedunt Domini pia membra sepulci:
 Hic delectari nostro conamine seque
 Quo non indignuit letari munere Christus
 Ostendit, matrum large pia uota reponens,

Pro queis respondens confestim gratia facta est,
 Angelicos cernant humana ut lumina uultus,
 Atque resurgentis prima dent nuncia Christi:
 Quæ primum ut tumuli uenere ad limina sancti,
 Apparet dextra caelestis parte minister.
 Splendida candebat miueo cui corpore uestis,
 Cui uultum rutilus conspererat undique fulgor,
 Matribus ut dignis uerbum caeleste sonaret,
 Occursuque suo attonitas formidine cunctas
 Solueret, aggressus sancto quas taliter ore.
 Quid timida trepidatis, ait: consistite, ne ue
 A spectu trepidate meo: uos nulla timendi
 Causa manet, quas cura pij confirmat amoris.
 Quæritis (agnosco) preciosi in sede sepulchri
 Funere solenni tumulatum nuper Iesum,
 Sed meminisse decet, quid præsens ore fideli
 Dixerit ante obitum, duplici non amplius una
 Seruandum se nocte, & iam iam tertius hicce est,
 Qui complet promissa dies: patet ecce sepulchrum,
 Deseruit uacuum uicta quod morte resurgens.
 Taliter excelsus iusso sermone minister,
 Sparsurus mundi uitalis dona triumphi,
 Has primum gaudere dedit, luctuque leuauit.
 Hinc lato impavidè discedunt pectore matres,
 Credula conceptæ seruantes corda saluti.
 Cum medium sese Christus gradientibus offert,
 Agnosci que iubet, blando & sermone saluans:
 Ite (ait) & nostris hæc iam mandata referre
 Discipulis, ut uel tandem me uiuere credant,
 Mox ille amplexus defigunt oscula plantis,
 Atque ad discipulos alacri cum mente recurrunt,
 Doctoresque docent, & quæ spargenda per orbem
 Primum fœmineis iussi sunt discere uerbis
 Discipuli: tanta est muliebris gratia sexus.
 Communis uirtus igitur, commune periculum
 Matribus atque uiris: nulla est distantia cuique
 Si mens recta subest, si gratia constet utrisque,
 Vitæque si iusto insudat studiosa labori.
 Nam quid dona iuuant hominem, si mente soluta
 Turpia collatum male perdunt oia munus?
 Auxilium conatus amat, quis namque uacantem
 Adiuuat, aut somno uirtutem iungat inertem?
 Celestis uultu æconomus, concredata seruis
 Crescere dona suis, qui quondam abscedere terra
 Dum parat, & carnem peregrino immittere caelo:
 Mnas bis quinque prout cuiusque industria solers
 Exigeret, famulis partiri cœpit, ibi unus
 Quinque, duas alius, sed tantum tertius unam,
 Reddendas multo cum sœnore quisque recepit.
 Hæc ita partitus, mox seruis talibus instrit:
 Thesuros geminate meos, ut sœnore multa
 Cum primum fuero patria de sede reuersus,

Austos inueniam, & meritis sua, præmia reddam.
 A Dixit, & abscedens caelestia regna petiuit.
 Mnas autem quas ille dedit, diuersa Parentis
 Munera caelestis sunt hæc quæ pneumate misso
 Christiculis sacro insudit baptismate tinctis,
 Naturæque etiam uel corporis, ex teraque illa
 Quæ bona fortuna falso appellare solemus:
 Qualia diuitia, ualeudo corporis, ipsum
 Robur, & ingenij quam felicissima prompti
 Dexteritas, uario quæ nostra industria pacto
 B Dispensare solet: pars auget, & altera sumptas
 Imminuit retinens, quas sola elemosyna seruat.
 Crescit enim in cumulos quicquid confertur egenis.
 At quidam, quibus exiguum es, & rata facultas,
 Si qua animi siue ingenij: uirtute ualentes
 Extiterint, rudibus iuuat exercere docendis.
 Non desunt contra (quarum uel maxima pars est)
 Qui siue externas, illa instrumenta bonorum,
 Siue etiam internas caelesti à Patre receptas
 Diuitias, terra infodiunt, nec sœnore sancto
 C Multiplicanti: quos dura manet sententia tandem.
 Nam cum terribilis iudex aduenit ille,
 Fœnora commissi poscens reddenda talenti:
 Tunc soli, quorum cumulos industria primos
 Auxerit, ij uita referent promissa beata
 Præmia, centuplum cumulati sœnoris uisum.
 At uero minimo qui sumpsit pondere libram,
 In scrobibus que datum sosis incluserit aurum,
 Contempsit que sui cumulare talenta magistri,
 D Degenerique fluxus elegit uiuere luxu:
 S. n. i. e. t. incensæ crudelem iudicis iram,
 Talibus ad sese dictis sic ore tonantem:
 Tantane te nostri tenuerunt ocia census,
 Serue piger, redditusque mei sic cura neglecta est?
 Concessum ad mensam nequissimi ferre talentum?
 Illam ego uel modico cum sœnore uel exegisses?
 Ergo quos illi mea munificencia nummos
 Tradidit, ablatis fidis concede seruis:
 Sic concessa suis ut crescant munera, Christus
 E Querit, & ut meritis auget gratia multis.
 Ergo age succinctis ad sortia prælia lumbis,
 Armata cum mente ueni, nec fœmina quanquam
 Duram sosis mides aciem: uictoria dudum
 Sexus ista tui, tibi credo incognita non est.
 Et memori nunc mente tenes, ut Deboræ quondam,
 Duceret instructas post sortia classica turmas.
 Et mulier sumpta præcederet agmina signo,
 Mirantes hortata uiros: quos ipsa ferocem
 Exemplo uerbisque monens accendit in hostem.
 Quas postquam ducens princeps animosa cateruas
 Impulit, accendens uegetata furoribus arma,
 Barbaricæ cecidere manus, dissoluitur omnis
 S. i. j.

Hostilis virtus, tum quæ se femina monstrat,
Palantes dant terga viri, latebramque petentes,
Si viuam, vicisse putant: tum maximus ille,
Forma giganteæ quem fecerat horrida molis
Conspicuum, immensamque humani verticis arcem
Sifara rex gestans, telorum fasce neglecto,
Incomitatus abit, metuens sublime notari,
Corpus & excelsa fugitiuum proderet massa.
Qui postquam latuisse putans, testoque receptus
Mollia perpetuo dimisit lumina semno,
Mox animosa Iabel peragit, quod Debhora uictrix
Cœperat, inque solo strati terraque iacentis
Tempora transfixo penetrans immania clauo.
Fœmineus duplex sic uno ex hoste triumphus.
At tu virgo Dei, sanctis quam moribus ornant
Hinc pudor, inde fides, internis fortior armis
Bella geris, iustis triple x qua commouet hostis.
Spes tibi fida micat, felix in vertice cassis.
Continet & lumbos preciosa zona pudoris,
Iusticia lorica tuos constringit amictus,
Pro gladio vibrat bis acutum dextera verbum.
Hæ virtutis opes, hæc sunt solatia belli,
Queis dubium aduersus mentis cum corpore bellum
Ipsa suos armat clamantis buccina Pauli:
Quæ prudenti olim cecinit Prudentius ore.
Præterea tibi bellatrix, & robore plena
Virginitas armata viget, quam fœda libido
Appetit, & casto vocat in certamina nisu,
Sed bellatricem te sentiat emulus anguis:
Vt cum pugnatam dederint tibi prælia palmam,
Lata seras summum calcato ex hoste trophæum
Præterea vero queis victo ex hoste rebelles,
Atque resultant vinctrici in corpore motus,
Artibus allidas, Christoque in cote retundas,
Diuino eloquio Scripturæque indice nosti.
Nam quicquid sacre diuina volumina legis
Aut sensu aut verbo monstrant, quod prædicat ille
Antiquus mundi repetens exordia vates,
Sive ille historias texit, seu forte figuras:
Quid te etiam ille Naue Moysi successor Iesus,
Succiduoque simul quod quisque in tempore Iudex
Gesserit, ut digitos soror isthæc omnia dudum
Doctræ tenes: quid nunc Ruth Moabitida dicam?
Præterea reprobo qui succedere Sauli,
Quique gubernarunt Iudam atque Israël reges,
Quæque instaurator templi promptissimus Esdras
Egerit, aut melius cæcato in corpore cernens
Thobias, quid pro populo confecerit Hester,
Famineque animi Iudith in mente virilis,
Et que tam miserè afflictæ patientia Iobi.
Porro etiam unde animi possis desumere mores,
Ter quinquegenos per scriptos ordine Psalmos.

Et quicquid docti Solomonis dextera scripsit,
Quodque bis octoni post se videre propheta,
Et Machabæorum fortissima prælia fratrum
Vis unobremius complectar ut omnia verbo
Fota instrumenti veteris tibi pagina nota est.
Dehinc quicquid prisca succedens gratia legi
Intonat, atque noui miracula Testamenti:
Quæ canit hinc hominis facies, vox inde leonis,
Et pernix aquila, & fortis certamine taurus,
Quicquid apostolicis Lucas descripsit in actis,
Bisseptena piæ quod spargit epistola Pauli,
Quid Petrus docet, & Indas, Iacobus & ipse,
Et quæ diuini quondam secreta Parentis
Vidit Ioannes, nobis que incognita scripsit.
Et quæ veridici, nec in hoc tamen ordine, patres
Exposuere suis mysteria digna libellis:
Hæc tu cuncta tenens, animo sitiente bibisti,
Nec siquid sacrum nostri cecimere poetæ
Te latet, agnoscisque legens, & cognita seruas,
Atque aliena tuo commendas carmina cantu.
Cætera quid replicem? tu sensibus vtere doctis,
Et quæ nota tibi, vel quæ percursa legendo,
Ad virtutis opus studio conuertere virili.
Nam nisi doctrinæ iungatur vitæ fidelis,
Maiores faciet coniuncta scientia pœnas.
Esuriit quondam Christus cum forte, uianti
Conspicitur diffusa leui ficulnea fronde,
Nec iam maturum præbens ex arbore fructum.
Præteriens obiter Christus, mox ut videt illam
Indutam tantum folijs, sed germine nudam,
Prorsus in hacce virens ornatus inutilis horret.
Tum subito quatitur radix afflata calore,
Aruit & posito ramorum tegmine truncus.
Nec vero immeritam temere ficulnea pœnam
A Christo maledicta luit, nos inde docemur,
Ne vanum præ se tumefacta scientia nomen
Nostra ferat, sed iuncta sibi dilectio subsit.
Nam si Christicolæ nosmet sanctosque putamus,
Aggrauat hoc etiam nomen, ni facta sequantur:
Sic & virginitas sacro deuota pudori,
Indiget adiunctis virtutibus: & nisi mentem
Intactam seruans casto cum corpore iungat,
Succumbit vitæ, nec castam dicere carnem
Iure potest, animus quem si corrumpat adulter,
Ira, furor, moror, liuor, discordia, luxus,
Lingua duplex, constricta manus, laxata voluntas,
Mæchantur cum corde hominis: tum semine mortis,
Fœtus mortis alunt: en quo perducitur omnis,
Nomine virgineo quæ se dum iactitat intus,
Criminibus grauidam nescit turgescere mentem.
Ecce tibi è multis unum, quo cætera noscas,
Exemplum. Dominus plebem cum forte doceret,
Peruigili

Peruigili cura supremo attendere fini,
Cælorum regnum, quæ Christi ecclesia sancta est,
Virginibus sacro signatis chrisinata confert,
Quarum quinque ex his sapientia diues adornat,
Quinque alias stolido declarat inertia sensu.
Quas dum sub noctem requies complebitur una,
Atque obitum signans captiuat lumina somnus:
Ecce autem medio taciturnæ tempore noctis
Perstrepuat subitus, rupitque silentia clamor,
Tandem sponsus adest, de corpore torpor inertis
Abscedat, sapida raptim properate puella,
Vnæque quæque suo procedat & obuia sponso.
Protinus exiliunt omnes, stratisque relictis,
Aptauere suas quæsitio lumine flammæ.
Sed tunc quinque, quibus maior solertia menti,
Lampades accipiunt, oleum quibus addere sumptis
Sollicitudo fuit vasis, pinguique liquore
Ignibus armatis squallentem rumpere noctem.
At quæ neglectum liquit pars altera succum,
Incentos lychnos nequidquam sustulit: unde
Emicat exiguus commoti luminis ignis:
Sed virtute carens languentem lampada feruor
Deserit, & siccam percurrit flamma papyrus.
Mox inter piccos nebulosa volumina fumos,
Canescunt pigra crescentis mole fauilla.
Ergo ut se indignas tali videre paratu,
Quæ sponso occurrant, iam comminus aduenienti,
His prece submissa prudentes vocibus orant:
Iam nostra inspicitis moribundo ut lampadæ igne
Deficiant, nisi vestra oleum dilectio nobis
Mutuet, extincto vitæ quod prebeat igni:
Quod nisi torpentes adiutrix dextera flammæ
Suscitet, æternum sponso excludente perimus.
Ergo agedum miseris oleum concedite nobis.
Finierant paucis, longas inhibente loquelas
Aduentu sponsi, ad quarum quæsitæ rogata
Respondent sapida tali sermone sorores:
Est miseranda quidem vestrorum causa malorum,
Sed tamen hoc oleum non plus quam sufficit affert.
Vnusquisque sibi constat, quia copia vasis
Et perfecta suum seruat mensura liquorem:
Nec fas quæsitum partiri aut perdere succum,
Ne dispersa cauis desint fomenta lucernis:
Cumque lucrum vobis dispendia nostra pararint,
Tota simul pereant extinctis lumina flammis,
Talibus abiecta dictis, tristisque repulsa,
Perlustrant quocumque loci commercia feruent,
Vanalæque manus: sed dum disceditur, ecce
Introit sponsus thalamum, induxitque paratas,
Dimittensque vagas exclusit clausa sorores
Ianua, nec tandem redeuntes excipit intro.
Virginei ecce vides quam vanum nomen honoris,

Ni fertur sanctus thalamis cælestibus ignis.
Felix illa manus, largis quæ prouida donis,
Accensum pura fouit pinguedine lumen:
Tantum namque olei vasis infunditur amplis,
Quantum quis miserans misero porrexit egeno.
Hinc dominus cunctos ardentes ferre lucernas
Admonet: hoc opus est, hæc clara gloria vitæ.
Suppetat ergo tibi pietas, patientia, virtus.
Nec verè est quod iam timeas, quicunque pudicam
Fortune casus, discrimina ve altera voluant:
Vna tibi modò constitit mens conscia rectoris,
Neglige quid de te rumor diuulget inanis.
Nec ledi iam fama potest, innoxia cuius
Vita vel inuitis tandem patet hostibus: ut se
Opponat mundus, mendaciæque omnia fringat.
Nec deest ipse suis tandem expectatus amicis,
Qui verum prodat verax Deus, atque fidelis:
Cuius habe monumenta rei paucissima paucis.
Eugeniæ dudum toto celeberrima mundo
Fama fuit, Christi quæ cum pro nomine vitam
Fuderit, antè tamen fortes processit in actus.
Namque habitum mentis viri, non proinde virile
Pectus, præficitur sanctis à fratribus abbas.
Tum patris officium complens, ac veste virili
Fœmineum occultans sexum, muliebria spreuit,
Et meritis annisque graues, longæque verendos
Religione senes iuuenili rexit in æuo.
Tunc rectoris impatiens, omni qui tempore serpens
Mille dolos, damni que artes ter mille volutat,
Inuidet Eugeniæ, & sanctum crebescere frendens
Nomen, ad assuetas redit undique callidus arti,
Eugeniæ querens vulgo traducere: verum
Quo famam violare cupit, dedit inde coronam.
Quæ sexum mentis apicem, cum munia patris
Sanctæ exerceret, morbisque leuaret adeptis,
Quotquot subsidium sancta pietate rogarent:
Contigit à morbo ut precibus reualesceret eius,
Iamdudum confecta grauis matrona, bonique
Nominis, in sano quæ mox accenditur igne
Virginis, heu, specie infelix decepta virili.
Cumque pudicitiam sanctam donisque dolisque
Non semel inuasam frustra captare, nihilque
Profere se nosset: (quid non amor impius aufit?)
Addere vim verbis statuit, longæque remoris
Arbitris, morbum simulans, morbi que leuandi
Eugeniæ causa appellans: vitæ titur illam
Opprimere, inque suos inuitam adducere nexus.
Illa autem valido stuprum clamore repellens,
Auxiliumque petens magna virtute resistit.
Ergo luxuriæque sue matrona patræ,
Complendique expes mulier male perditæ voti,
A patre Eugenio qualem decepta putabat

Ob mutatum habitum longa assuetudine plebes)
 Interpellatam stupri sese impia fingit,
 Inque forum vocat inuociam: quo protinus omnis
 Turba senum turbata coit, quo denique cuncti
 Attoniti nouitate rei matresque virique
 Currunt interea Eugenius (sic nescia sanctam
 Matrem turba vocat) populo spectante tribunal
 Causam dicturus tam diri criminis intrat,
 Et iam iamque reum secreti ignara tenet
 Publica vis, odio tantum inflammata sinistro:
 Conscia cum sexus proprii, cordisque pudici
 Vincitur, ut vincat iam virgo innoxia fraudem,
 Et sexum ostendit dudum mentita virilem,
 Fæmineum, ac fraudes populo applaudente retexit
 Dæmonis: usque adeo casti custodia voti
 Semper tuta manet, multis licet acta procellis,
 Quamlibet impugnet mi feri fraus callida mundi,
 Intendatque dolis laqueos, mendaciaque addat.
 Nec fert immeritam mors culpa ignara ruina,
 Quosque tremens hostis fallaci tentilat aflu,
 Purgandos sancto patientia discutit igni.
 Nec desperandum est, si quando aduersa videntur
 Numina, quæ norunt optatam afferre salutem,
 Et sperata suis in tempore gaudia seruis.
 Vendiderat puerum Ioseph manus amula fratrum,
 Quem cum olim seruum tellus Mephitis haberet,
 Pellicis insultus domina (quæ tota furebat,
 Et tota interius iuuenis feruebat amore)
 Sustinuit: quod se inuitant cognoscere, vique
 Opprimere ausus erat, quanquam contraria passus:
 Pertulit unde insons erga stula, vincla, catenas,
 Dum spacium replicans geminos sol duceret annos.
 Et iam oblitus erat lucis, iam crine fluenti
 Longus ad usque pedes pendebat ab aure capillus:
 Cum vegetante Deo, nullis mens clausa tenebris,
 Eruit è tenebris arcani abscondita sensus,
 Atque Canopai patefecit somnia regis.
 Vnde & tanta illi successest gratia coram
 Principe, ut imperij consors, & totius esset
 Egypti secum dominus: quin protinus illi
 Captiuo Pharaon diadema in vertice ponit.
 Sic regno exilium commutat, principe seruum,
 Opprobrium euitans, ac premia magna reportans.
 Susannam post hunc dignis quis laudibus unquam
 Excolat, infirmis quondam quæ vicit in annis
 Improba votæ senum, coniuratosque furores?
 Optimus Ebræos & præstantissimus inter
 Illi vir Joachimus erat, quem si quid habebat
 Iudicij ac litis populus, referebat ad unum.
 Mos est Ebrææ genti, unumquemque per annum
 Eligere ex omni senio & virtute probatos
 Gente duos, qui dent populo responsa petenti,

Iusque ferant, verum quodã (ut fors coniggit) anno
 A Lecti è plebe duo, non tam virtute valentes,
 Quantum obdurati senio, atque libidine fortes:
 Exarsere semel Susanna ardore, nec illos
 Coniugis auctoritas, matronæ aut fama pudice,
 Non propè natiuis defecta caloribus ætas
 Continuit, quin luxuria paradigma senilis,
 Et iuuenescentes defecto in corpore flammæ,
 Proderet & mores probitas simulata malignos.
 Fortè per uerentes iam grandi æstate calores,
 Dum medium amplexus celi sol torridus axem,
 Æqua sorte diem atque in partes diuidit æquas,
 Casta subingredier pomari claustra uirentis
 Captatura leues auras Susanna solebat:
 Hunc verò illius morem speculata senilis
 Luxuries, opportunam captabat & horam
 Et tempus: (quanquam alterius nesciret amores
 Alter, & improbitas velut est suspecta timeret
 Alter ab alterutro) cum explere libidine sese
 Possset, & alterius fructu gaudere mariti.
 Dumque explorantes concepta accommoda fraudi
 C Tempora sepe locum effrenes coguntur in unum,
 Et nimium tardos secum indignantur amores:
 Muiua senserunt percussu incendia cordis,
 Consimilemque sui causam agnouere doloris.
 Conueniunt ergo, atque nemus (quod sepe solebat
 Aduersum æstiuos Susanna intrare calores)
 Ingressi, densam latitant ponè arboris umbram.
 Ecce autem viridis per mollia gramina luci,
 Susanna ingreditur famulis comitata duabus,
 Quas smigma atque oleum iubet ad se afferre, forasque
 Destinat, imprudens casusque ignara futuri.
 Illi autem ut solam egressis uidere puellis,
 Illicet effrontes incauiam fraude puellam
 Appetiere simul, verbisque hæc talibus ambo
 Aggressi: En, aiunt, soli sumus, en age nostris,
 Vndique dum clausum nemus est, accedito votis,
 Larga tibi dabimus violati præmia lecti:
 Contra si nostros temeraria spernis amores,
 Fingetur tecum à nobis inuentus adulter,
 Qui cum tu emissis habitaueris inde puellis.
 Talibus aggressi iuuenem gens improba verbis,
 E Insuper intendant & verbera, protinus in se
 Deliciasque suas ni statim assentiatur: hinc tum
 Anceps illa diu secum luctatur, & herens
 Fluctuat incertè quod vergat pondere mentis.
 Lex peccare vetat, rursusque infamia terret.
 Hinc iterum duos precibus mollire furores
 Tentat, & obscenas lachrymis extinguere flammæ
 Sed postquam nullis precibus monitisve repulsas
 Obstrictosque senes vincit cognata libido;
 Fæmina præclaro mentem successa pudore,

Decreuit

Decreuit iam casta mori, ne crimine tanto
 Fœdarent miseram carnis commercia vitam.
 Teste Deo gaudet, famamque recusat inanem,
 Iudicio contenta suo: tum protinus omni
 Auxilio deserta hominum matrona, suæque
 Conscia virtutis, superis commendat inermem
 Mæsta pudicitiam, quo suis passura labores,
 Antè ferat quam luxurie assentiri senili.
 Ergo pudicitia custos, spes una suorum
 Summa Deus, solusque animi scrutator operi,
 Rem cupiens aperire loco, facinusque reclusum
 Pandere, & obiectas laqueis producere fraudes,
 De celo auxilium, quod vis humana nequibat,
 Misit, & occultas seniorum in tempore fraudes
 (Nil minus aduersum sese sperantibus illis)
 Prodidit illorum puero prodente furores.
 Fortè Semiramia puer hoc ætatis in urbe
 Vnus erat, plebes Daniele Ebræa vocabat,
 Cui tanta Assyrio quaesita est gratia coram
 Principe, ut imperij primores inter haberet
 Balthasarem (namque hoc illi Chaldaica nomen
 Gens dederat, cui coniunctos tres nouimus illos
 Insignes pueros, Sidrach, Misach, Abdenagòque,
 Quos statuam Assyrii negligentes principis illam
 Instar adorantum venerarier Assyriorum,
 Protinus ardenti nudos fornace receptos
 Ambibat saluos visis tortoribus ignis,
 In mediis Domino resonantes cantica flammis:
 Quos meritis æquans Danielis candida virtus,
 Horrida frendentum compefcuit oraleonum.
 Nam cum in se Assyrios, & Belis imagine fracta,
 Atque sacerdotum detestata fraude suorum,
 Dignus ob id mercede puer, mouisset, in antrum,
 Quo septem ingentis solitum nutrire leones,
 Ora famescantum satiet qui dira ferarum,
 Mittitur: utque illi feritas minus horrida parcat,
 Subtrahitur diris consueta leonibus esca.
 At verò qui nunquam non in tempore seruis
 Nouit adesse suis, puero adfuit, inque leones
 Virtutem dedit, ut posita feritate, suæque
 Iam famis oblitus, sarrum tectumque fouerent,
 Immunemque suis à ritibus, & tamen illud
 Quis non addiderit toti admirabile mundo?
 Quod tum in Iudæa degens regione propheta,
 Angelica medium sublatus in aëra dextra,
 Vertice de summo pendens, summoque capillo,
 Subiectasque terens, immotis gressibus auras,
 Intulit optatas, puero nil tale putanti,
 In Babylona dapes, gratis tum protinus actis
 Exceptit Daniel transmissas de super escas,
 Et quanquam è longis ueberentur ferula terris,
 Seruauere suos peregrina in sede saporis.

Septima iamque dies clauso Daniele redibat,
 A Cum rex Assyrius Daniele ut ploret amicum,
 Illuc inuidia populique timore repostum,
 Dirorum tristis festinat ad antra leonum.
 Ut verò illa sum, vitæque per omnia plenum,
 Sauiiæque feras posita mansuescere vidit:
 Magnū illum Dominū atque Deum Danielis adorās
 Abstulit & vinctum multis & honoribus auxit.
 Iste ergo impubis Susannam sorte videbat
 Ad tormenta rapi, veri quam nescius antè
 Vulgus inauditam damnauerat, & simul omnes
 B Infontis fontem certabant cernere mortem:
 Cum subito in medium iuuenis se proripit agmen,
 Accensum tenera castigans voce tumultum:
 Immeritam ecquid (ait) plebes insana puellam
 In mortem rapitis? seniores quin magis illos?
 Ecquid ad inustum certatis currere lethum?
 Protinus ad verbum pueri commota repressit
 Turba sequax animos, atque huius criminis illi
 Iudicium desert, tum leta precarier omnes
 Susanna, & finem attentos spectare videt.
 Ille autem ascendens populo impellente tribunal,
 C Confestim abiunctos seniores, quemque seorsim
 Quæ sit adulterij series interrogat, & qua
 Testibus his mulier deprensa sub arbore peccans.
 At dum responsis variant discordibus ambo,
 Coniunctum facinus disuncta voce fatentur.
 Tunc omnes pariter timor accipit, vndique clamor
 Surgit, & auctores sceleris plebs obruit omnis,
 Inque Dei varias iuncto modulamine laudes
 Fertur, & accitio Susanna erepta marito
 D Redditur, hic omnes communi voce parentes
 Collaudare Deum, dignisque extollere psalmis,
 Qui dare suppetias (modò ne fiducia desit)
 Nouerit, auxiliūque suis in tempore seruis.
 Ergo si nubens terrena lege puella,
 Est etiam cura Domino: connubia si quæ
 Integra seruauit, seruari illa sa meretur:
 Coniice virgineis quantum disponitur illic
 Quod Christus vocat hinc meritis, & quæta futura
 Illius, à prima quæ mox ætate pudica est (est
 Gloria: cum cuncti iudex atque arbiter orbis,
 Lasciuos castis hædos secernet ab ignis,
 E Et sua pro merito dabit vnicuique labore
 Præmia, demeritis tormenta æternæ seruans:
 Cum vel in extremis quid quisque cubilibus olim
 Egerit, id nulla demum calabitur arie.
 Et verò hoc etiam memori tibi mente tenendum,
 Chara soror, quod iam potiori in parte locata es,
 Quam (modò tu vigiles) unquam nemo uideret abs te
 Olim id dum Mariam aduersus, pia murmura fundit
 Martha soror, Christo didicist corripita magistro:

Optimum enim Maria elegit, nec segniter, inquit,
Illa vacat, verbo curis atent a neglectis.

Ergo age iam germana, suis dum secula curis
Flagrant, inque suos mundus conuoluitur astitus,
Electam seruare tibi non desine partem:

Te primam meruit cognatio tota patronam,
Iam te signiferam sequimur, vexillaque Christi
Te praeunte libens sectatur stemma parentum:

Quos licet antiquo mundus donarit honore,
Et titulis à prima uo insigniuerit ortu,
Plus tamen ornantur sacris insignibus illi,
Quod sanctas studio et meritis rexere cathedras.

Nec iam atanos soror alma tibi proauosque retexã,

MARII VICTORINI RHETORIS AFRI,
DE FRATRIBVS MACHABÆIS INTER-
fectis ab Antiocho Epiphane.

Ex fuit Antiochus Syria ditissimus olim
In cuius regno mater natique fuisse

Septem (ut Samarafert) de sancta gente creati:

Quos cura assidui generis meminisse iubebat,

Et legi seruire data: sic namque volentes

De populo meliore Dei sua iura tenebant.

Rex audidit mutare fidem, mutare timorem

Voluit, et ut populo pariter misceret iniquo,

Præmia promittit matri promittit et illis,

Et quicquid posset totum perquirere regnum,

Si demutaret mentes, sensusque priores,

Cogeret et natos alios sibi fingere mores.

Illam negat, tacitumque premit sub corde dolorem.

Hanc postquam nulla potuit compellere præda,

Tentaui primium tormentis vincere seuis.

Pertulit illa tamen gemitus, et tristitia regis

Verbera non timuit, victum se vidit ut ille,

Heu quid agam? dixit: vincor, quid plura? dolendo

Non tamen effugies: plus est, quod plura dolebis.

In natos sanabo tuos, licet improba perstes,

Hac certè ratione meum sanabo dolorem.

Sustulit illa manus, celumque inspicit in altum,

Emitte gemitus, et talia verba locuta est

Tu licet et gazas tradas, et regna tyrannæ,

Non capimur regum domis, nec munera sanctis

Eripiens promissa Dei: spes certior illa est,

Que vitam nobis promittit tempore longo:

Hanc sequor, hanc didici, non lubrica tangere regna.

Sumere diuitias facile est, et perdere vitam.

Sed licet et flammas post verbera saeva mineris,

Nil mutare potes: primis accepimus annis

Virtutem cum lege datam: mihi linquere certum est

Quicquid saue iubes. Natis, quod dura minaris,

Vita sacerdotum quos reddidit inclyta claros:

Pontificem sacris ad sumptum respice patrem,

Cumque tibi genitor vel auunculus undique magni

Virtute et meritis præcant, sectarier aude

Sive præire magis: precibus nec desine Christum

Flectere, quod sumptos patrum ad consortia fratres,

Dignè suscepto fungi pro munere donet.

Pro quibus assiduas illi persolvere grates,

Fundere vel stetus non te deat: ut tibi nullus

Fratrum de numero desit, cum premia sumes

Factis digna tuis, materque effecta parentum

Virginæ vitrix sociabere læta cateruæ.

Virgineæ vitrix sociabere læta cateruæ.

Hoc solum poteris matrem turbare timore:

Est mihi namque Deus spes, est mihi certa meorum,

Per quem iam sperem te nullum vincere posse.

* saue, calique Parens, te iusta rogamus.

Rex furit Antiochus, turbatque corda tumbat,

Concutit et sauos testatus lumine vultus,

Miratúrque diu possit quod femina tantum.

Miles, ait, pare regi, paræque satelles,

Vos famuli parete mihi, data regna furenti

Fæmineo tormenta malo, sequire furentem

Fæmina me cogit, quod plus est, femina vincit

Regis iussa sui, sed non impunè locuta est,

Membratim pereat: septem nam perfida natos

Intra regna tenet, quorum qui primus habetur,

Hic primus pereat: pereant sic ordine cuncti,

Cratibus impositos subiectis vrere flammis

Cernat ut ipsa suos, sic cernat ut aspera natos

Pœna aut quem maneant, celeres decet esse ministros.

Interea fecunda parens, iam crine soluto,

Astitit hortanti similis, iam pectore nudo

Vbera protendens, natorum alimenta suorum,

Non confusa stetit, natumque ut vidit ad ignes

Inconstante gradu timidum procedere, dixit:

Tu mea progenies, tu primus respice matrem.

Tu nuñc certè meus, matris tu nate memento,

Te primum peperi, tu nunc imitare parentem,

Sume meos mores, et regem vince tacendo,

Tum poteris durare diu, sic tempora vinces

Perfida, ne superet sanctos violentia regis.

Vtere consilio, regis ne damna time, te,

Fortior est isto, saxoque potentior ipso:

Ingredere ut iuuenis, patienter vince dolorem.

Ille modò ad matrem vultus, modò tollit in altum,

Dumque

Dumque tacet, tacitumque rogatum debet, et orat

Non sensu rapidos subiectos cratibus ignes,

Corpus inane fuit, mater causa dolore est,

Et dixit: Vici, vincam si sapias orem,

Duret natorum virtus incognita regi.

Sed iam nota Deo populi qui pectora nouit.

Finierat primi partus fecunda dolorem,

Sed remanente meo, pro pluribus anxia mater:

Diffimulæque tamen, ne regem gaudia turgent.

Rex stupet Antiochus, nec credit posse sequentes

Pæne tale genus simile pervincere natos,

Cæpta iubet peragi, mater non territa mansit.

Sed tamen et vidit pallentem assistere natum,

Hæc secum voluens, aliqua iam parte leuata:

Ecce secunda mihi partus producitur etas,

Quam similis fratri formoso pectore, dura

Si sequeris primi partus vestigia nostri,

Esse meus poteris, et sic reparare salutem,

Quam iam frater habet, matris præcepta secutus,

Pone metus, regisque minas contemne furentis,

Regnaque que paruo labitantia tempore dauur.

Non poterit post ista tibi rex iste nocere.

Temporis ecce leuis accensus cogitur ignis,

Virtutis locus est, languentem pone timorem,

Sume animos, nostri generis si sensus inhaeret,

Hic qui sceptra tenet, regno qui sequit in isto,

Tempus inane regit: regnum vitæque cremari,

Damnamque nocens æternos sentiet ignes:

Tu securus eris, turba comitante piorum.

Accipe nate meos vultus, et respice calum,

Auctoremque Deum, per quem tibi vita paratur

Hæc melior, fratrique tui vestigia calca.

Non quod rex iussit, sed quod Deus imperat, audi.

Sicut erat monitus matrem calumque videre,

Constitit, atque hilari vultu contemere regem

Cæpit: et ut ridens ardenies irruit ignes,

Collapsusque iacens anima superante quieuit.

Mater ut hoc vidit, rigido sic ore locuta est:

Felix parte aliqua, cum iam vis, nec potes omnes

Sauæ tyrannæ meos trucidando vincere natos.

Te grauior nunc pœna manet, crudelis, in igne

Quam patiere breui: Deus hic namque omnia cernit

Iam duo securi contempto rege manebant.

Spes melior iam matris erat, iam tertius instat

Ecce locus pœnæ, si pœna est vincere regem,

Et seruire Deo: laus est, non pœna furentis.

Tertius attrahitur iuuenis mandante tyranno,

Qui nondum satiatus erat: furor intus et ira

Sauabant pariter, quod forcia pectora fratrum

Viderat impauidi regis superasse furorem.

Constitit ante pedes iuuenis florentibus annis,

Egregius forma: diro qui regna teneret

Dignior Antiocho, et sic meliora secutus

Regna, vocante Deo. Mater cui talia fatur:

Accipe nate tua securus dicta parentis,

Accipe, ne segnis reddas virtutis honorem.

Sunt tibi iam fratres pietatis sede manentes,

Famulus est melior quam in regna labentia regis:

Quorum si proprios attingis pectore sensus,

Victor apud populos regem superasse fereris,

Sicut fama tuos iam misit in ardua fratres:

Huc accede precor: sunt hæc, sunt apta dolenti

Contempisse nefas, et iura relinquere regis

Indomiti, quem nulla manet post ista voluptas.

At iuuenis tacito mittebat murmure vocem,

Oranti similis, palmas tendebat in altum,

Submixoque genu matris figebat in ore

Quid licet aspectum corpus, quæ turba tenebat.

Qui simul admonitus, cratem conscendit, in ignemque

Intrepidus, certaque fide sua membra locauit,

Sanctæque quæ superest anima inuolutata recessit.

Conciderant flamma tepida remanente sauiilla,

Ille sum corpus tellus ad aperta recepit.

At mater dubitans gemitus an gaudia sumat,

Hæsit at, et querulo sic est sermone locuta:

Quid nunc dire parat: iussis paremus, et omnes

Munera sed partus custos ne subtrahat vlla,

Sed licet ipse velis non sum passura tyrannæ:

Omnes nam pariter pereant certamine tanto,

Temporis ipse tui mutes licet horride pœnam,

Duraque quæ sanctis eadem sententia natis

Sed grauiora paras, si sunt grauiora, minari,

Quodque meos cernis vultus horrore teneri,

Gauderes partem quoniam decernis in istam.

Ardet at ipse magis rapida rex concitus ira,

Contemnitque puat, nec sicut cætera fratrum

Turba ferat pœnas, matrem hoc quoque querere sentit

Duraque in exitum quartum producere natum

Penè manus voluit: lassati namque ministri

Nec regis furias, nec regem ferre volebant.

Proh pudor, erubuit vultus ostendere matri

Natus, et attonitam mentem confundere cæpit.

Hunc postquam stantem summisso lumine vidit,

Talibus aggreditur dictis, monitura timentem:

A primo quartus partus, mihi quartus ab imo,

Que nunc verba tibi, quæ possum dicere nate?

Hoc nisi, quod cæli durata potentia tecum

Sit simul et virtus, et sanctus originis auctor.

Illi debemus regi, quodcunque rogamur.

Ille dedit nobis Abraham cum semine sancto,

Per quem nobilitas, per quem genus omne probatur,

Quod manet in Dominum: sanctus cui nascitur Isaac

Tunc cum iam nullum natum sperare senectus

Sponte sua poterat, sterilis quia Sara manebat:

At tamen hoc peperit, generique propagine coepta
 Ex insperato remanens tibi Sarra nepotes,
 Esauus & patriam deductus Iacob in unam,
 Quos certum est partu gemino peperisse Rebecca:
 Hinc sumus, hinc orimur, genus hoc tibi nate petenti
 Tu tibi pande viam generis, quis in arce piorum,
 Quorum progenies totum dispersa per orbem,
 Inuidiam patitur? Dominum quia sola potentem
 Mente colit, mixta nec turba accessit iniqua.
 Quid tibi cum tristi vultu: quid lumina terra
 Fixa tenes: calum potius calique parentem
 Conspice, ne dubita, mater tibi prospera monstrat.
 Quisquid, id est, patienter adi, consensibus auge
 Turbam nate meam, numerumque hortare sequenti,
 Nec decreta parens luctus & gaudia mixta
 Finierat claros monitus, tum luminis orbes.
 Ipse leuat, matremque oculis attendere cepit,
 Nil iam triste gerens: habitus, vultusque fatentur
 Se timuisse nihil, nisi tristitia vulnera matris
 Per partus diuisa suos: sed & ipse citato,
 Elapsus manibus, cursu conscendit in ignes.
 Mira loquar, non flamma comas, non contigit ora:
 Exanime ut corpus flamma superauerat ignis,
 Ore patente tamen, tacite qua spiritus iret,
 Vnde acceptus erat, pariter cum sanguine fugit.
 Hoc ipso est gausa parens, quod qui modo tristi
 Consisterat vultu, fretus quod pectore tuto
 Paruerit monitus, regis contemptor & ira.
 Sic exorsa parent, cum rex dubitaret in illos
 Qui superant, gemitusque daret, pia turba ministri
 Regem execrantur, tanto sermone querentes:
 Protrahere, quid dubitas: nulli iam parcere debes,
 Nec potes, ut cupias, decretum rumpere nulli:
 Appello Regem, totum qui temperat orbem,
 Qui mare, qui calum, cali cui sidera parent:
 Quod nisi producis, timor est, iam segnius instas,
 Iam sentis quem poena petat, iam gloria nobis
 Parte in utraque manet, liceat producere nullis.
 Nam quoscunque tuum iussisti excedere regnum,
 Forsitan hoc morem credas furiose tyranne,
 Longa magis vita est, regnoque potentior isto
 Quod regis, extrema huius iam parte moraris?
 Hos quoque si metuis, superant etate minores,
 Contemptuque simul vincunt tua regna superbe.
 Sed perage imperium, nec partus diuide nostros,
 Hos quoque da flammis, & viribus utere regni:
 Mortalis tamen es, nec in aeuum regna tenebis.
 Concipit Antiochus furias, saeuusque tyrannus
 Exhibet, & gemitus intra sua pectora voluit:
 Consentit cum mente color, tristisque grauatos
 Atollit vultus, & talia verba profatur:

Hac tua libertas, & dira potentia linguae,
 A Atque hic quem tumida portas cervice rigorem
 Seniet irati regis quid vulnera possint.
 Si nondum es satiata malis, & fingere tentas
 Letitiam luctusque tuos in gaudia vertis,
 Non mutabo necem, gaude, latere, triumphas,
 Dum modo sic vincas, ut sis suprema tuorum.
 Sic furiosa nimis natorum sumere gaudes?
 Hoc quoque do flammis, hoc, nec mutare potestas
 Vlla potest decreta, modo tu viue superstes
 Natis orba tuis, & ne mea iussa morentur,
 O Ratio suos peragat cursus. Producite natum,
 Nec vano pereant ignis dubius & videre
 Rex post ista reor, timor est mihi semina nullus.
 Precipuum de gente tua produceris index,
 Quam specie mirande puer, cui pectore virtus
 Firma manet, iam qua poterat vel vincere regem.
 Ad quem sic placido mater sermone locuta est:
 Si dare complexus matri tibi nate liceret,
 Confiteor soli, post vulnera nate dedissem.
 Sed me dura vetat, tristisque potentia regis:
 Sed neget amplexus, dum sit vox libera nobis,
 C Et liceat meminisse Dei, legemque tenere
 Non a rege datam, sed quam Deus arbiter orbis
 Tradidit, & mundi rector, Moseseque peritam
 Accepit, populoque dedit: quam maxima laus est
 Nosse Deum, merito cui nos tribuamus honorem.
 Tu modo ne dubita monitis parere parentis:
 Sed vigor & virtus, penitusque in pectore toto
 Mens maneat iam plena Deo: sit sortior atas
 Quam regi sperare fuit, sperare iubentis.
 O quanta est virtus, quanta est fiducia fortis?
 D Sed tu, quid dubitas medias euincere flammis?
 Victor eris (mibi crede) puer, victor que redibis.
 Offibus & validis miscebit corpora neruis,
 Seruat asque animas iterum in noua viscera reddet
 Sed ne forte tamen rapidus te terreat ignis,
 Fratrum sume animos, aeternumque inspicere numen.
 Iussa facit, tacitusque Deum testatus, & orat
 Murmure quo poterat, puerum non impedit atas,
 Amplius haud timet ille necem, matrisque volenti
 Paruit, & dicto citius superirruit ignis.
 Cesserunt flammę, cessit dolor omnis, & una
 E Corpus & ignis erat, corpus superauerat ignem,
 Spiritus ante tamen placidas superiuerat auras.
 Lata dolet tacite mater, pressitque dolorem
 Leticia, luctusque suos in gaudia vertit,
 Non de preteritis, sed de puerilibus annis
 Qui superant, ne forte negent, ne forte timorem
 Concipiant animis, regique accedere malint.
 Quod minor est atas, maior metus, anxia secum

Diuidit

Diuidit & curas, & spes, & sic timor una
 Lustantur, matrisque pia per viscera cursant.
 Spes tamen est melior, natum ut producere vidit,
 Et procul intrantem: Videam quid possit in isto
 Spes conferre mihi vultus agnoscere nostros
 Debet & hic, fratrum & numero parere suorum.
 Forsitan hunc solum puerilia pectora tangent,
 Indignęque feret quod sic velut hostia detur.
 Alloquar, & paucis conabor dicere verbis,
 Sit memor ut potius generis, quam temporis huius.
 Si te nobilitas generis, si tangit origo,
 Respice nate tuos, & nos quoque respice nate.
 Noli annos memorare tuos, puer incipe verum
 Pectore ferre Deum, tradent hoc secula seclis,
 Quod tu forte petis: des nunc exempla futuris
 Temporibus, mundo quod ames nil amplius hoc est:
 Respice quę fugias, & quam meliora petantur.
 Nec te sollicitet miseri fallacia regis:
 Sed crescas ipsi nunc in contraria victor.
 Spiritus extinctus flammis, sic deinde recessit:
 Quod dederat corpus, tellus ad aperta recepit,
 Sancta que que superest anima inuolata recessit.
 Quamuis lassa parens per tot sua vulnera, regem
 Perculit, ast animo pariter manibusque supinis
 Has habuit voces, & talia verba locuta est:
 Qui regis imperium caeli, terręque, maris que,
 Sidera qui caelis, qui das animantia terris,
 Aequoribus pisces, ventum qui verberat auras,
 Ad te prima mei cupida fiducia surgit,
 Qui chaos implicitum caca caligine miscens
 Diuidis in partes, & das noctemque diemque,
 Lunamque & rapidum solem, qui tempora seruent:
 Et post hac hominem, cuius de semine mundus
 Completur, mortale genus, & tum linguamque scit
 Dissona per gentes, sapor est tamen omnibus vnus:
 Sed qui mutauit meritis hominumque loquelas.
 Longa referre mora est, coeptis insistere certum est:
 Tu mare diuisum virga voluisque tenesque,
 Dum pede per sicum populus transcenderet aquor,
 Aegypti effugiens mortem, regemque Pharaon,
 Qui sibi sanctorum numerum seruire iubebat,
 Quem tua maiestas Mose duce transtulit omnem,
 Seruatumque tua totum virtuti: e redemit.
 Terra dabat fructus, quos te cogente ferebat,
 Occupat & totis que sitam lymphatebris:
 Humor erat nullus, cuncti clamore querentes
 Poscebant Mosen, daret ut sciantibus vndas,
 Ad quos ille breui sic est sermone locutus:
 Credite posse Deum, quicquid petieritis illum,
 Sed tamen hanc virgam durum diffundere saxum,
 Ut veniant fontes tota regione morati.
 Percussitque simul, dicto velocius, annis

Tom. 8.

Emisit saxum fontes dulcedine prima.
 A Confiteor, totus cum sit tibi debitor orbis,
 Tu quicquid possunt gentes, potes omnia solus:
 Tu mortale genus curas, onerisque, leuisque,
 Te precor, attonita confirma mente timentem,
 Ne desis fratrum numero meus infimus infans,
 Ignarusque sui, quem iam procul ecce teneri
 Conspicio, turba circumueniente frequenti.
 Hunc propter solum lacrimas, quas comouet atas,
 Vnus enim superest, de quo mihi maxima cura est,
 B Ne tener ignoret qua sit de gente creatus.
 Hunc ego si possim secreto apprehendere solum,
 Blandiver, patriumque genus patriamque docerem:
 Sed quacunque tamen potero, solatia mittam.
 Parue puer, tenerisque tuis mihi carior annis,
 Carior es regno, vita quoque carior ipsa:
 Tu potes in totum vitricem reddere matrem,
 Tu finis paruus, finisque future malorum:
 Si te cura mei tangit, si matris odorem
 C Mente create tenes: quamuis & carus, & infans,
 Hoc magis aure pia dictis attende parentis.
 Primum disce puer, quid sis post ista futurus,
 Si patiens fueris: tunc te mihi care futurum
 Fausta docent, fratrum sanctorum in parte locatus
 Et requie securus eris, dum secularis sus
 Sana suos peragunt, finito tempore certo
 Hanc lucem repetes, aeterna que regna videbis,
 Non maculata malis, sed erit concordia sanctis,
 Nec morti locus ullus erit, nec bella citatis
 D Exercentur equis, sed pax aeterna manebit.
 Matrem crede tua semper cupidam esse salutis,
 Hac mihi cur tristi vultu sic dicta repellis?
 Quid refugis, miserere mei, miserere iuque.
 Si liceat, prior ire velim: vector ecce, sed ibo.
 Tunc, cum victorem cernam te nate malorum.
 Quid sperare iubes? solus mea dicta moraris?
 Solus adhuc equum renouas mihi nate dolorem?
 Annuis, an damnas quoque me fratresque genisque
 Quod ne forte velis oro te, & deprecor audi:
 His ego te paruum nutritui nate papillis,
 E Te per ego has precor, & fletus lacrimasque meorum,
 Ut remeare velis, remeabis solus & huius
 Non tibi iam fratres dederint solatia vita:
 Dedecoras fratrum sanctissima nomina, matrem.
 Et genus & patriam, si talia dicta recusas.
 Heu quanto melius vitam seruabis in aeuum,
 Si facias tandem, quicquid fecere priores?
 Audenter depone metus, depone timorem:
 Concipe mente Deum, vires dabit ille viriles.
 Hac dum mater agit, puer ad precepta parentis
 Respicit, & solum se vidit ut esse relictum,
 Sustulit ad caelum vultus, palmasque supinas,

Et sic voce petens eternum numen adorat,
Sensu & sic pariter secum nutuque rogabat:
Vinceret ut regem, sauos & vinceret ignes.
Atque ita non segnis, nec pro puerilibus annis
Proslit intrepidus, medios delapsus in ignes,
Vicit quicquid erat, sic ut vitam iret in aliam

IUVENCI PRESBYTERI HISPANI IN HISTORIAM
EVANGELICAM PRÆFATIO.

Immortale nihil mundi compage tenetur,
Nō orbis, nō regna hominū, nō aurea Roma,
Non mare, non tellus, nō ignea sidera cæli.
Nam statuit Genitor rerum irrevocabile tempus,
Quo cunctum torrens rapiet flamma ultima mundi.
Sed tamen innumeros homines sublimia facta,
Et virtutis honos, in tempora longa frequentant,
Accumulant quorum famam laudesque poetæ.
Hos celsi cantus, Smyrna de fonte fluentes:
Illos Minciade celebrat dulcedo Maronis.
Nec minor ipforum decurrit gloria vatum,
Que manet æternæ similis dum secula volabunt,
Et vertigo poli terras atque æquora circum
Æthera sidereum iusto moderamine voluet.
Quod si tam longam meruerunt carmina famam,
Que veterum gestis hominum mendacia neclunt:
Nobis certa fides æternæ in secula laudis
Immortale decus tribuet, meritumque rependet.
Nam mihi carnem erunt Christi vitalia gesta,
Divinum in populis falsæ sine crimine donum.
Nec metus, ut mundi rapiant incendia secum
Hoc opus, hoc etenim forsane subtrahet igni,
Tunc cum flammivoma descendet nube coruscans
Iudeæ, altitroni genitoris gloria Christus.
Ergo age, sanctificus adsit mihi carminis auctor
Spiritus, & puro mentem riget amne canentis
Dulcis Iordanis, ut Christo digna loquamur.

Liber primus.

Rex fuit Herodes Iudea in gente cruentus,
Sub quo servator iusti, templique sacerdos
Zacharias, vicibus cui templum cura tueri
Digesto instabat lectorum ex ordine vatum.
Huius inhererat thalamis dignissima coniux,
Cura ijs ambobus parilis, moderaminis æqui,
Ambos amexos legi præcepta tenebant.
Nec fuit ijs soboles, iam tunc urgentibus annis,
Gratius ut donum iam desperantibus esset.
Sed cum forte adytis arisque inferret odores
Zacharias, visus cælo descendere aperto
Nuncius, & soli iussas perferre loquelas:
Cætera nam foribus plebes astrata rogabat.
Quid tibi terribilis concussi corda pavore

Spiritus, & fratrum peteret secreta piorum.
A Dum puer ista gerit, soluerunt gaudia matrem:
Iamque ut erat lassata malis, iam voce negata
Suspirans, interque manus collapsa suorum,
Concidit exanimis, resolutæque membra quierunt.
Sic ipsa & nati sanctorum in parte recepta est.

Visus, cum leti sermonis gratia placet?
Nam me propitius rerum Pater vicinus alto
A cæli solio tibi nunc in verba venire
Præcipit, & chara tibi mox de coniuge natum
Promittit, grandis rerum cui gloria restat,
Plurima qui populis nascendo gaudia queret,
Sobrius æternum, clausum quem Spiritus ipsis
Visceribus matris complebit numine claro.
Istius hic partem populi plerumque docendo
Ad verum conuertet iter, Dominumque Deumque
Continuò primus noscet, plebemque novabit,
C Nomine Ioannem quem tu vocitare memento.
Olli confusa respondit mente sacerdos:
Æmula promissis obsistit talibus atas,
Nec senibus soboles poterit contingere sessis,
Quam Deus auertens primaevum in flore negavit.
Hæc trepidans vates, cui talia nuncius insert:
Si tibi mortalis sobolem promitteret vllus,
Ad desperandum forsân cunctatio mentis
Debuerat tardis hærens insistere verbis:
D Nunc ego, quem Dominus cæli terraque creator
Ante suos vultus voluit parere ministrum,
Auribus ingratis hominis visuque receptus,
Summi iussa Dei non contemnenda peregi.
Quare promissis manet irrevocabile donum:
Sed tibi claudeatur rapida vox nuncia mentis,
Donec cuncta Dei firmentur munera vobis.
Hæc ait, & sese teneris immiscuit auris.
Interea populum miracula longa trahabant,
Quid tamen in templo vellet cessare sacerdos.
Egressus trepidè numen vidisse supernum
Nutibus edocuit, misera & dispendia vocis.
Inde domum rediit completo ex ordine vates
Officio, amissamque leuant promissa loquelam.
Nec dilata diu venerunt munera prolis,
Anxia sed ventris calabat gaudia coniux,
Donec quinque cavam compleverent lumina lunam.
Tunc maiora dehinc idem mandata minister
Detulit, ad Mariæ demissus virginis aures.
Hæc desponsa suo per tempora certa propinquo
Abdita virginis castæ pubescere testis,
Et servare diem, iussis permissa parentum.

Ad quam

Ad quam tranquillum sermonem nuncius insit:
Salve, progenie terras iutura salubri,
Desine conspectu mentem turbare verendo.
Nam tua concipient cælesti viscera iussu
Natum quem regnare Deus per secula cuncta,
Et propriam credi sobolem gaudet que iubet que.
Huic, ubi sub lucem dederis, sit nomen IESVS.
Ad quem virgo dehinc pavido sic inchoat ore:
Nullos conceptus fieri sine coniuge dicunt,
Unde igitur sobolem mihi nunc sperabo venire?
Nuncius hæc cōtra celeri sermone profatur:
Virtus celsa Dei circumvolabit obumbrans,
Spiritus & venit purus, letissima virgo,
Ac tibi mox puerum casto sermone iubebit
Magnificum gigni populis quem credere sanctum,
Supremique Dei natum vocitare necesse est.
Sic cognata tibi sterilis que credita cunctis,
Zacharia coniux, mortali germine nuper
Ævo defessis auxit miracula membris.
Sextus adest mensis, parent sic omnia iussis.
Virgo dehinc: Domino famulam nunc ecce iubenti,
Ut tua verba sonant, cernis servare paratam.
Nuncius abscedens, vacuis se condidit auris.
Illa dehinc rapidis Iudæam passibus urbem,
Zacharieque domū penetrat, gravidamque salutat
Elisabet: clausæ cui protinus anxia prolis
Membra, uteri gremio motu maiore resultant:
Et simul exiliit mater concussa tremore,
Divina vocis completa afflamine sancto,
Et magnum clamans: Felix o femina salve,
Felicem gestans uteri sinuamine foetum.
Unde meam tanto voluit Deus æquus honore
Illustrare domum, quam mater numinis alti
Viseret: ecce meo gaudens in viscere proles
Exultat, Maria cum prima affamina sensit.
Felix, quæ confisa, fidem mox affore verbo,
Quod Deus ad famulos (magnum dignando) locutus.
Illa trahens animum per gaudia mixta pudore
Suppressa, vocis pavida antia dicta volutat:
Magnificas laudes animus, gratæque rependit
Immensa Domino mundi: vix gaudia tanta
Spiritus iste capit, quod me dignatus in altum
Erigere ex humili celsam cunctisque beatam
Gentibus & seclis voluit Deus æquus haberi.
Sustulit ecce thronum seuis, fregit que superbos,
Largifluis humiles opibus ditavit egentes.
Tunc illic mansit ternos ex ordine menses,
Ad propriamque domum repedit, iam certa futuri.
Iamque aderat tempus, quo sarcina deserat aluum
Elisabet, liquidas soluenda in luminis auras.
Ad partus fama tantos collecta cucurrit
Turba propinquorum, tum gaudia mira frequentes

Tom. 8.

Concelebrant, nomēque iubent genitoris habere:
A Abnuat hoc genitrix, sed Ioannes vocitetur,
Ingeminat: placuit mihi tunc iussa parentis
Consulere, scriptoque rogant edicere nomen.
Sed prohi mira fides, tabulis cum scribere tentat,
Implicitam solvit per verba sonantia linguam.
Mox etiam assuetam penetrans spiracula mentem,
Completusque canit venturi conscia dicta.
Concelebrent cuncti laudes, gratæque frequentēt,
Æstrorum & terre, pontique hominumque parenti:
Visere qui voluit, propriamque absolvere plebem.
B En beat antiquam gentem cornuque salutis
Erecto, indulget Davidis origine lumen.
Hoc est quod prisci cecinere ex ordine vates:
Hæc est illa salus, quæ nos ex hostibus atris
Eripit, ut iuste iusto servare queamus.
Et tu parve puer, sanctus dignusque propheta
Dicere, & Dominum mox progrediere viarido,
Illius & populum duces per lumen apertum:
Errorem per te spernent, mortisque tenebras
Abrumpent omnes, tua qui præcepta sequentur.
C Exin secretis in vallibus abditæ semper
Vita fuit puero, donec poscentibus annis,
Vatis ad officium pleno pubesceret ævo.
Interea Mariæ sponso miracula mentem
Sollicitant, manifesta uteri quod pondera vidit,
Et secum voluit, quamnam ratione propinque
Dedecus oppressum cælet, thalamosque recuset.
Talia tractanti torpescent membra sopore.
Mox stertente, Dei vox est audita mentis:
Accipe coniugium nullo cum crimine pactæ,
D Spiritus implevit sancto cui viscera foetu.
Hanc cecinit vates venturam ex virgine prolem,
Nobiscum Deus est, cui nomen protinus ille
Hæc præcepta sequens, servat sponsalia pacta.
Sed tum forte novus, capitum discussio, census,
Cæsaris Augusti iussu per plurima terre
Describebatur Syria, quam iure regebat
Cyrinus, proprii cui tota per oppida fines
Addebant populi vires, nomēque, genusque.
Urbs est Iudæa Bethlem, Davidæ canorum
Quæ genuit, generis censum quæ iure petebat.
E Obtulit hic illū, genus hinc quod uterque traherat,
Desponsamque sibi scribens, gravidamque professus.
Hospitium amborum Bethlem sub mœnibus urbis
Angusti fuerant per parva habitacula ruris.
Illic virgo novum completo tempore foetum
Edidit, & leui panno tegmine foetu
Texit, cui durum cunas præsepe ministrat.
Citra sollicita pecorum custodia noctis
Pastores tenuit vigiles per pascula leta.
Ecce Dei monitu iussus descendere cælo.

T ij

Nuncius, ac subito terror tremefacta pauore
 Prostravit viridi pastorum corpora terra.
 Talis & attonitis cælo vox missa cucurrit:
 Ponite terrorem mentis, mea sumite dicta
 Pastores, quibus hæc ingentia gaudia porto.
 Nam genitus puer est Davidis origine clara,
 Qui populis lucem mox lætitiæque propaget.
 Hoc signum dicam, puerum quod cernere vobis
 Iam licet, implemrem gracili præsepia voce.
 Talia dicenti iunguntur millia plebis
 Cælestis, cunctique Deum laudantque rogantque.
 Talis & uniti vox agminis æra complet:
 Gloria supremum comitetur debita patrem,
 In terris iustos homines pax digna sequatur.
 Et simul ijs dictis, cæli secreta reuisunt.
 Pastores properè veniunt, puerumque iacentem
 Præsepis gremio cernunt, post inde frequentes
 Dispergunt latè celebris & aga semina fama.
 Mirantes laudant, lætantes constupuerunt,
 Omnia nocturnis monitis quod vera recurrant.
 Videmat octauam lucem puer: ecce recidi
 Ad morem legis, noménque aptare necesse est,
 Impositumque illi est (monitis cælestibus olim
 Quod Mariæ vox missa Deo præcepit) Iesus.
 Scripserat antiqua Moses moderamina legis:
 Interque primos prisco de sanguine vatium
 Obseruare dedit, fæctus offerre sacrandos,
 Implumisque simul ferre ad delubra columbas.
 Hæc ubi per Mariam templo seruatæ feruntur,
 Ecce senex Simeon, dignus comprehendere sensum
 Cælestis vocis, cui quondam præscia rerum
 Virtus prodiderat, quod carcere corporis ægri
 Deposito mortem liber requiemque videret,
 Cum primum cæli laudem, terræque salutem,
 (Omnia quem vatium spondent oracula) Christum
 Vidisset templo, solennes ferre palumbos.
 Isque ubi curuato deffessus corpore templum
 Iam grauior pensirat, monuit quod spiritus auctor,
 Ecce simul paruum gremio genitricis Iesum
 Ad templum sensit venisse: tremantibus vlnis
 Accipit puerum, lætisque hæc dicta profatur:
 Nunc nunc me famulū Dominus, nunc liberet artibus
 Corporis è vinculis, finemque imponere verbis
 Dignetur cum pace suis, en splendida nostros
 Lux oculos tua circumstat, radiisque resulget,
 Quam cunctis hominum lustratis gentibus addet
 Israëlitarum cumulatæ gloria plebis.
 Hinc ait: Hæc quid virgo tibi tam mira videntur?
 Quid tantum Mariæ stupuerunt pectora matris?
 Hic puer ad populi casum datur, iste renasci
 Concedet populi: illi signum esse negabunt
 Fæderis, hi contra cælo venisse tenebunt.

Liuor edax faciet, lethum ut percurrat amarum,
 A Atque animam matris ferro fulgente machæra,
 Quo pateant tecti tenebrosa volumina cordis.
 Hæc ait in Simeone Deus: vox ecce propheta
 Fæmineam sancto complet spiramine mentem.
 Anna fuit natu grauior, quam in flore iuuentæ
 Destituit viduam mors immatura mariti.
 Hinc fruitur casta caro pro coniuge vita,
 Continuòque Dei cultu: que numine ducta,
 Cognouit Christum, & simili sermone loquuta est.
 Inde ubi solennem pueri pro nomine legem
 Compleuit genitrix, & Ioseph omnia mirans,
 B Ad patriam læti repedant, puerumque reponant.
 Gens est Eoi, Phæbo orto proxima, regni
 Astrorum solers ortusque obitusque notare,
 Huius primores nomen tenuere Magorum:
 Hinc læsti proceres, Solymas per longa viarum
 Deueniunt, regemque adeunt, orantque doceri
 Quæ regio imperio puerum Iudæa teneret
 Progenitum: & sese stelle fulgentis ab ortu
 Admonitos, venisse viam, quo supplice dextra
 Exortum terris venerabile numen adorent.
 C Territus Herodes, vatium legumque peritos,
 Quique prophetarum veterum præsepia noscunt,
 Imperio accitos, iubet omnia querere legis,
 Quæ pateat, quæ sint genitraliamænia Christo,
 Omnia venturum spondenti quem oracula vatium.
 Tunc manifestatur, Bethlem quod mœnibus illum
 Progigni maneant, cui sacram discere plebem
 Israëlitarum sacra virtute necesse est.
 Tunc iubet Herodes Persas pertendere gressum,
 D Inuentumque sibi puerum monstrare colendum.
 Ecce via medio stellam præcurrere cernunt,
 Sulcantem flammis auræ: que in culzine summo
 Restitit, & pueri lustrata habitacula monstrat.
 Gaudia magna Magi gaudent, sidusque salutant.
 At postquam puerum videre sub vberibus matris,
 Dei læti prono texerunt corpore terram,
 Submissisque simul mox mystica munera promunt:
 Aurum, thus, myrrham: regique, Deoq; hominique,
 E Dona ferunt, totam mox horrida somnia noctem
 Sollicitant, seuumque iubent vitare tyrannum.
 Denique diuersis Herodis callibus aulam
 Diffugiunt, patriamque Magi redire lætantes.
 Ipsum etiam puerum, monitis cælestibus actus,
 Ægyptum cum matre simul transportat Ioseph.
 At serus Herodes sibimet succedere credit,
 Quem callem astris quæssisset cura Magorum:
 Quorum præcauto discessu sollicitatus,
 Crudeli tinxit Bethlemica compita gæde,
 Infantes mandans, teneroque sub vberibus plebem
 Innocuam, in sinibus rigido succumbere ferro.

Hæc

Hæc etiam cædes olim præscripta manebat.
 Nam pius hanc vates, diuino numine doctus,
 Complebat, misero sobolis pro funere matres
 Horrendis grauius cælum pulsare querelis.
 Ast ubi sopitus furor est, & sæua tyranni
 Infantum horribili feritas satiata cruore,
 Extinxisse putat cunctos, quos vnus & alter
 Annus lethiferi misere suppresserat aui.
 Mirandis rursum, deuinctus membra sopore
 Ioseph, urgetur monitis, Mariam, puerumque
 Ægypto ad patriam vectare: ubi Nazara felix
 Olim prædictum puero dedit addere nomen.
 Dixit & alterius quondam prænuincia vatis
 Vox instincta Deo: Veniet, veniet mea proles
 Ægypto ex alia, terris luménque salusque.
 Crescebat rapidis annorum gressibus infans,
 Præcurrrens æuum sapientia præueniebat,
 Gratiæque in vultu & verbis veneranda micabat.
 At iam bis senos aui comprehenderat annos,
 Cum Paschæ ritum seruando ex more parentis,
 Ad templum lætis puerum perducere festis,
 Omnibus annorum vicibus de more solebant.
 Ergo adorant Paschæ pariter, cunctisque diebus
 Festorum impletis patriam remeare parabant.
 Tum puer in populo comitis vestigia matris
 Deseruit, templique libens secreta petiuit.
 Illum per vicos, vrbisque per abdita tecta,
 Parque via stratas, per notos, perque propinquos
 Querebat genitrix: sed lux ubi tertia venit,
 Ad templum properè remeant vatiumque coronæ
 Inuenit insertum, legumque obscura semili
 Tractantem cœtu, vix admiratio digna
 De pueri verbis senibus fuit, at pia mater:
 Nate, ait, amissum lacrymis te quero profusus
 Anxia cum genitore gemens: que causa parentum
 Secernit gressu, templique in sede retentat?
 Ille autem: Quid me tantum, quid queritis? inquit.
 An nondum sentis genitrix, quod iure paternis
 Ædibus atque domo natum inhabitare necesse est?
 Hæc ait: & gressum sociat, patriamque reuisit.
 Nec genitrix tanti per sensit pondera verbi,
 Ordine cuncta tamen cordis secreta reseruat.
 At puer obsequijs aptè prædulcibus ambos
 At proprium semper cogens necessebat amorem.
 Interea veteris scripti per debita currens
 Omnia seclorum series promissa traherat.
 Zachariæ soboles, desertis vallibus, omnes
 Ad deponendas maculas clamore vocabat,
 Fluminis ut liquidi caperent miranda lauacra,
 Quis animæ species abluta sorde miteret.
 Isaias vates cecinit quod numine iussus:
 Vox latè resonat desertis vallibus, amplas
 Tom. 8.

Sternite iam stratas, omnis sit recta viarum
 A Semita, qua Domini dignis vestigia gestet:
 Subsident colles, vallibus complebitur omnis:
 Corriget anfractus callis bona linea recti,
 Corporeisque oculis lumen tractare serenum
 Omnibus indulget genitor, Dominus que salutis.
 Ergo aderant populi, passimque hinc inde ruentes
 Complebant ripas, avidique lauacra petebant.
 Texta camelorum fuerant velamina setis,
 Et zone pellis medium cinxere prophetam,
 B Aruis qui solitus ruralibus esse locustas,
 Et tenuem victum siluestria mandere mella.
 Isque ubi tot populos diuersis sedibus ortos,
 Irruere ad fluium cernit, sic increpat ore:
 Vipereæ gentis soboles, quis debita vobis
 Supplicia urgentesque iras euadere monstrat?
 Sed facite ô miseri fructum (si pœnitet apium,
 Nec generis vestri tollat fiducia mentes.
 Nam potis est dura superum rex caute creare
 Progeniem, quando soboles sua degener errat.
 C Proxima roboreis iamiam radicibus instat
 Cunctorum ante oculos acies sublata securis.
 Cadentur siluæ steriles, ignemque fouebunt.
 Nunc ego præteritas maculas in flumine puro
 Abluere institui: veniet sed sortior alter,
 Cuius vincla pedum non sum contingere dignus.
 Abluet ille homines sancto spiramine mergens,
 Flammarumque globis purgabit noxia corda.
 Illius & manibus ruralis pala tenetur:
 D Et propria ipsius purgabitur area frugum,
 Horreæque implebit secreti copia farris,
 Æternisque leues paleas populabitur ignis.
 Hæc ait, & properis per siluam passibus ipsum
 Cernit Iordanis veneranda lauacra petentem.
 Sed vetat increpitans vates, & talia fatur:
 Tunc meis manibus digneris mergier undis,
 Cum tua me melius possint mundare lauacra?
 Dixit Ioannes, cui talia reddit Iesus:
 Nunc sint: nam decet hoc, sic sancta per omnia nobis
 Iusticia insectandus complebitur ordo.
 E Hæc memoras, vitreas penetrabat fluminis undas,
 Surgenti manifesta Dei presentia claret.
 Scinditur auricolor cæli septemplex æthra,
 Corporeæque gerens speciem descendit ab alto
 Spiritus æream simulans ex nube columbam,
 Et sancto flatu corpus perfudit IESU.
 Tunc vox missa Dei longum per inane cucurrit,
 Ablutumque undis Christum flatuque perunctum
 Alloquitur: Te nate hodie per gaudia testor
 Ex me progenitum, placet hæc mihi gloria prolis.
 Tum petit umbrosos montes, & lustra ferarum,
 Obsequiumque illi patris præbere ministri
 T iij

Certabant, rabidi mox liuor demonis aser
 Cum terrore rapit mentem, nec defuit egro
 Tentandi interea Christum uersutia fallax.
 Quadraginta illi fuerant ex ordine soles,
 Ex quo nulla cibi potusque alimenta dabantur:
 Sed contexta simul firmi ieiunia cordis,
 Terrarum ad regnum mentis secreta tenebant.
 Tunc epulas demum mouit conquirere corpus
 Horrendi interea sceleris fallacia tentans:
 Si te pro certo genuit Deus omnibus, inquit,
 His poteris saxis forti sermone iubere
 Vsum triticeae formamque capeffere panis,
 Christus adhuc fatur: Nil me iam talia terrent.
 Nam memini scriptum, quoniam non sola tenebit
 Vitam credentis facilis substantia panis,
 Sed sermone Dei complet pia pectora virtus.
 Rursum at ille dolos uersutis artibus aptans,
 Nestere tentator properat, nam moenibus urbis
 Mox inferre pedem sensit, vis liuida Christum
 Culmine marmorei suasit consistere templi.
 Tunc sic aggreditur uocis fallente ueneno:
 Si Deus est uerè genitor tibi, culmine templi
 Aëra per uacuum saltu iaculabere corpus.
 Testis erit Scriptura tibi, quae spondet aperte,
 Mandatum summi genitoris tale ministris,
 Vt lapsum studeant casu descendere corpus,
 Et famulis manibus curent tua membra lenare,
 Ne lapidis ladat summas offensio plantas.
 Reddidit his Christus dictis contraria dicta:
 Me meminisse magis scripti caelestis oportet,
 Ne uires Domini fidens audacia tentet.
 Rursum in abrupti montis consistere celsis
 Mox furibunda iugis sensit fallacia Christum,
 Ostendens olli fulgentia regna per orbem:
 Cernis, ait, quae sit tantarum gloria rerum?
 Cuncta tibi possum iamiam concedere regna,
 Talia donantem si me ueneratus adores.
 Tum sic instantem dictis reiecit Iesus:
 Effuge pestiferi rabies uesana ueneni,
 Hereat ut semper nobis immobile iussum,
 Vt iustus cali Dominum deuotus adoret,
 Vnius & famulans ueneretur nomen in aenum.
 Talibus excussus fugit per deuia demon.
 Inde ubi Ioannem cognouit carceris umbris
 Submersum, tristi compressit corda dolore,
 Finibus & statuit Zabulonum ponere sedes,
 Vt dictum Isaia concurreret ordine secli:
 Terra Zabulon, & regio cui Nephthala nomen,
 Et uia trans pelagus longè, Galilaeaque rura,
 Trans & Iordanem gentes, populique tenebris
 Inclusi, magnum lumen subitumque uidebunt:
 In mortisque illis umbrare sedentibus, alma

Exoritur fidei resplendens luce uoluntas.
 Ergo instare Dei regnantis muneris Christus
 Nunciat, increpitans praconia largas salutis.
 Præteriensque uidet geminos per littora fratres,
 Presolidum Simonem, dignum cognomine Petri,
 Andreamque simul, sinuosa uolumina lini
 Piscibus insidias disponere marmoris undis:
 Nunc, inquit, pisces, capitis maris astibus altis:
 Sed me si libeat sectari, fortia uobis
 Prouenient hominum prepulchra indagine lucra.
 Illi confestim firmato pectore certi,
 Retibus abiectis, pariter praecepta sequuntur.
 Post fratres Iacobum Ioannemque marinis
 Insidias gregibus maculoso innectere textu
 Vt uidit, similemque dedit de littore uocem
 Illi Zebedeum genitorem in puppe relinquunt.
 Illicò sectantes pulcherrima iussa salutis.
 Exin per terram Galilaeae sancta secebat
 Insinuans populis regni praconia Christus,
 Donabatque citam inualidis agrisque medelam.
 Et mox crebra procul Syriam iam fama tenebat,
 Mille sonans linguis praesentia munera Christi.
 Denique certatim languoris tabe peresos,
 Diuersisque malis nexos, quis longa dolore
 Absumpfit populans membrorum robor a tabes,
 Monstrabant Christo: facili sed munere cunctos
 Reddebat properè miranda ad gaudia sanos:
 Iamque animae ipsius morbi, sequique furoris,
 Et luna cursum comitata insania mentis,
 Discessere, graui sermonis pondere iussa.
 Illum stipantes miracula magna mouentem
 Mixte sectantur turbae, Solymique, Syrique,
 Et Iudaea frequens populis, Galilaeaque plebes,
 Et quos Iordanis dirimit stagnante fluente.
 Hos populos cernens, praecelsa in rupe resedit,
 Ac sic discipulis gremium cingentibus insit.
 Felices humiles, pauperes quos spiritus ambit:
 Illos nam caeli regnum sublime receptat.
 His similes mites, quos mansuetudo coronat,
 Quorum debetur iuri pulcherrima tellus.
 Hic modò lugentes, solatia digna sequentur.
 Pabula iustitia qui nunc, potusque requirunt,
 Illos plena manet saturandos copia mensa.
 Felix, qui miseri doluit de pectore sortem:
 Illum nam Domini miseratio larga manebit.
 Felices, puro calum qui corde tuentur:
 Visibilis Deus us per secula cuncta manebit.
 Pacificos Deus in numerum sibi prolis adoptat.
 Felices nimium, quos insectatio frendens
 Propter iustitiam premit: iis mox regia cali
 Pandetur. Gaudete, operum quos iusta tenentes
 Urgebit praeceptis stimulis iniuria sauis:

Plurima

Plurima nam merces uobis seruatur in aëtra,
 Namque prophetarum fuit insectatio talis.
 Discite, uos hac in terra salis esse saporem:
 Hic sapor amissa si iam uirtute senescit,
 Quae salis absumptos acuet substantia gustus?
 Nec quisquam fatui post haec superest salis usus,
 Nil longe abiecti cuncta ut uestigia calcent.
 Vos estis mundi clarum (ne abscondite) lumen
 Nam quis praecelsis impostam rupibus urbem
 Occultare queat: uestrum sed lumen ad omnes
 Perueniat, rerumque decus sub luce serena
 Ponatur: cunctis genitoris gloria uestri
 Laudetur, celsi thronus est cui regia caeli.
 Non ego nunc praecelsas leges dissoluere ueni.
 Uertere nec ueteres ponunt quae iussa prophetae.
 Omnia nam uobis per me complenda manebunt.
 Vera loquor, donec caeli terraque marisque
 Interitus ueniat, legis ne littera saltem
 Aut apicis parui graculis distinctio decrit,
 Omnia quin frant digesta ex ordine secli.
 Si quis enim minimam mandati soluere partem
 Ausus erit, pariterque homines suadendo docebit,
 Hic mihi nomen caelesti in sede tenebit.
 At quicumque operis proprii moderamina seruans,
 Inuiolata simul tradet praecepta priorum,
 Magnus erit, magnique feret transsidera nomen.
 Audistis ueteris iussum moderamine legis:
 Humano si quis macularit sanguine palmas,
 Ille reus ferro persoluet uindicta poenas.
 Ast ego praecipiam, ne quis consurgere in iras
 Audeat, atque odio fratris seruente moueri.
 Nam reus hic aequo poenas sub iudice pendet.
 Nec minor illorum conuicia flamma sequetur,
 Qui fatui miseriue cientes sub nomine fratrem.
 Sin offerre uoles, uenerans altaria donis,
 Et tua tunc tacita mentis penetrabilia tanget,
 Quod tibi sit cum fratre domi suscepta simul as:
 Munera cuncta adytis illis adnota relinque,
 Et prius ad pacem properans transcurrere petendam:
 Fraterno demum iam conciliatus amori,
 Offer grata Deo tranquillo pectore dona.
 Est tibi praeterea uirtus contraria semper,
 Corporis hac casti celeri curetur amore,
 Dum rapidè tecum graditur per compita uita.
 Accusabit enim polluti corporis usus,
 Et te sublimi statuet sub iudice uinctum,
 Damnatum rapient ad uincula saeua ministri,
 Nec prius è tenebris solueris carceris atri,
 Vltima quam minimi reddatur portio nummi.
 Haud ignota reor uobis stat cautio legis,
 Corpus adulterio prohibens: sed nunc mea iussa
 Occulta interna frenent molimina mentis.

Nec minus optati quam fastiperna laenda est.
 Si te forte oculi dextri laqueauerit error,
 Auctorem misera properans conuelliolo labis,
 Et iaculare procul, nam membrum perdere praestat
 Exiguum, flammis quam totum dedere corpus,
 Perpetuisque animam pariter conuoluere poenis.
 Et si dextra manus mentem per deuia ducit,
 Erroris causam praestat decidere ferro,
 Quam totum aeternis corpus concedere flammis.
 Praecipiant ueteres, si quis conuibia rumpit,
 Scribere dissidium Iuris feralia uerba.
 Sola uiri recte discedet adultera tectis,
 Ast alia maneant, nam casti iura pudoris
 Auctore amittet mulier deserta marito.
 Antiqua leges prohibent periuria linguis,
 Sed nostris cedat iurandi audacia iussis.
 Nec fas est homini caelum iurare per altum,
 Quod sedes Domini: nec quae uestigia gestat
 Terra Dei, Solyme uerbis uenerabile nomen,
 Quod regis magni patria est, iurabitur unquam.
 Nec caput in proprium cuiquam iurare licebit:
 Namque potestatem minimi non esse capilli
 Cernitis, album uer aut nigrum mutare colorem.
 Est est, sufficiat, quod non est, dicite non est,
 Quod superest istis, totum fallaciter agro
 Suggestit obreptans animo uis tetra ueneni.
 Peruulgata diu legis praecepta tenentis:
 Ludentem semper similis uindicta sequatur,
 Sed tranquilla malum melius patientia uincet,
 Ac si quis partem palma percussit oris,
 Mox aliam uultus partem praebere memento.
 Auferat aut tunicam si quis, uer iudicis instans,
 Cede libens, pariterque ferat tua pallia secum.
 Si te forte aliquis passus per mille iubebit
 Ire uiam, grauis atque oneris perferre laborem,
 Mox perges, aliudque uia comitare duplum.
 Si quis egeus poscet, uel se simulabit egentem,
 Ex animo miserans largire: aut mutua si quis
 Orabit, tribue, & mitem ne subtrahere uultum.
 Nec tibi sit placitum, solis succurrere amicis,
 Aut cecis odijs inimicos ducere dignos.
 Quin ego praecipiam, semper blando esse per omnes
 Obsequio, precibusque Deum mollire benignis
 Pro uita ipsorum, qui uos excoindere gaudent,
 Aduersisque truces animis odijsque sequuntur.
 Nam genitor noster communia lumina solis,
 Communisque dedit pluias iustisque malisque,
 Quod si coniunctos tantum ueneramur amicos,
 Quis locus hic iusta poterit mercedis haberi?
 Seruit amicitiae tantum gens dedit a lucris:
 Sed uos perfecto similes estote parenti.
 Sicubi iustitia pandetur iusta facultas,

T iij

Deuitate oculos hominum: nam nulla manebit
Merce in calo, qua factum tale sequatur.
Applaudet tantum sterilis laudatio vulgi.
Sed quod dextra facit, facias nescire sinistram,
Cum veniet, iustis meritis tum digna rependet
Oculi solus scrutator premia cordis.

Sunt quos prae timide tollit iactatio mentis,
Et precibus proprijs gaudent assistere turbas,
Multifluisque diem verbis ducendo fatigant:
His votis pompa fructus succedit inanis.
Sed secreta domus precibus penetralia castis
Claudantur, paucisque Deum venerabere verbis:
Scit pater ipse, tui que sit trepidatio cordis.
Nil absente Deo loquimur, nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt: praesens Deus omnia cernit.
His igitur votum placeat concludere verbis:

Sidereo genitor residens, in vertice caeli,
Nominis oramus veneratio sanctificetur
In nobis pater alte tui: tranquillaque mundo
Adueniat, regni que tui, lux ampla pateat.
Sic calo ut, terris fiat tua clara voluntas,
Vitalisque hodie sancti substantia panis
Proueniat nobis, tua mox largitio soluat
Innumera indulgens erroris debita prauis,
Et nos haud aliter concedere fauora nostris:
Tetri saeva procul tentatio demonis absit,
Deque malis tua nos in lucem dextera tollat.
Tunc etenim genitor populis delicta remittet:
Si vestra alterni vobis peccata velitis
Cedere, nec durum erratis intendere peccus.
Sunt etiam pergrata Deo ieiunia plebis,
Sed propriam multi faciem scadari laborant,
Quo vanam capient hominum ieiunia famam.
Tu vero & grato crimem nitefactus oliuo,
Latentem parvis de fontibus ablue vultum,
Vt solus genitor deuoti pectoris aptum
Seruicium cernens, laudem meritumque rependat.

Vanum est de fossis terra, inuigilare talentis,
Illic erugo & tinea dominantur edaces,
Cumtisque diripiunt fures egesta latebris.
Condite thesauros vobis in vertice caeli,
Non erugo illos, tinea ve, aut horrida furum
Pactio diripiet, vobis ubi condita res est,
Illic corda etiam similitudine tenentur.
Corporis est lumen, quo publica lumina cernis:
Sed si pura acies oculi simplexque nitebit,
Clare totius splendebunt corporis artus.
Sin vero nequam fuerit, prauisimque videbit,
Obscura incumbens super omnia membra tenebra.
In nigras lumen sed si conuertitur umbras,
Ipsis horror erit quantus sine luce tenebris:
Nemo potest dominis aequè seruire duobus,

Vnius aut odijs cedit, vel cedit amori,
A Nec pariter dominum seruius patietur utrunque
Haud unquam poterit quis diuitijsque, Deoque
Inferre simul, sed vos haec iussa tenete,
Sollicitet proprio ne vos pro corpore vestis,
Neu faciles vietus agra disquirite cura.
Nonne animam pluri facim, quam corporis escas?
Aut dubitat corpus quisquam praeponere vestis?
Aereas spectemus aues, non vomere presso
Terga soli subigunt, iaciunt nec semina farris,
Aut segetum culmos incurua falce recidunt:
B Prouenit, & tamen his satias potiusque cibique,
Nonne Deo magis est hominum curatio cordis:
Nec dignum fuerat, vestis suspendere curam
Pectoribus nostris, num sicubi talia possunt
Incrementa suis homines imponere membris?
Cernite perpingues agros ut lilia florent,
Non vlli tamen ijs unquam incubere ligones:
Nec Salomone grauem, cum regni diuitis aula
Afflueret, talis contexit gratia vestis.
C Quod si pratorum fruticumque virentia lata
Ipse Deus vestit, nostris obnoxia flammis,
C Cur vobis potior non est fiducia patris?
Ergo cibum, potum, vestemque, & inania cuncta,
Gentibus infidis terrenam linquite curam.
Vos potius digne caelestia querite regna,
Iustitiamque Dei, spontanea caetera curent.
Craetina nec vobis curetur copia rerum,
Quisque dies sibimet satis est pro fraude diurna.
D Iudicium vestrum fugiat damnatio saeva,
Nam Dominus vestri iuris documenta sequetur.
Quae vos in terris statuetis, tempore capti,
D Haec eadem vobis genitor seruabit in aethra
Mensuram tibi quam ponis, portare necesse est,
Cernis adherentem festucam in lumine fratris,
Nec tamen in proprio tignum consistere sentis:
Atque oculum prius alterius purgare laboras?
Diripe sed proprio fallax de lumine tignum,
Demere tum minimam alterius curabis aristam.
E Ne canibus sanctum dederitis, ne ve velitis
Turpiter immundis iactare monilia porcis.
Namque illa in caeno pedibus subiecta iacebunt,
Conuersique canes vasto vos vulnere rumpent.
E Poscenti dabitur, querens inuenta tenebit,
Pulsantique aditus foribus pandetur apertis.
Vos homines natis panem poscentibus, omnes
Num lapidem dabitis: piscem ve petentibus anguē?
Vos inquam rigidi, quibus alte est insita cordi
Duricies, vestris dabitur dona optima natis:
Indulgens hominum genitor, bona mitia digne
Quam prestare magis gaudet poscentibus aequis?
Quae cupitis vobis hominum benefacta venire,

Hac

Hac eadem vestro cunctis praestare fauore.
Hac legis summa est, hoc ius dixere propheta.
Ite per angustam iusti super aethera portam:
Quam lata & spaciofa via est, qua limite laeuo
Præruptum conuoluit iter caligine mortis,
Innumeraeque illam penetrant per prona caterua.
Vitalis vastis stipatur semina saxis,
Celsaque vix paucos ducet per scrupula virtus.
At si quos nimium fallax ille &que malorum
Planities suasit, de formi lubrica lapsu,
Arripit hos, pronosque trahit, velui impetus amnis
Aut alacer somipes ruptis effrenis habentis,
Aut rectoris egens ventosa per aquora puppis.
Observate illos, falso qui nomine vobis
Insidias faciunt, appellanturque propheta.
Hos ouium species vestit, sed seua luporum
Pectora fraude tegit, lacerantque incauta trahentes
Agmina credentium, saeuus quos decipit error.
Fructibus è proprijs noscuntur talia monstra,
Quaeque petat finem fallax doctrina, videndum est.
Nam neque de tribulis ficus, de sentibus vnas
Prouenisse unquam ruris per terga notastis.
Utque arbor proprio vestitur germine pomi,
Sic dolus illorum fructu monstrante patefcit.

Non ego palpanium verbis & honore mouebor,
Nec me quid Dominum per blanda adulatio dicit,
Praemia caelestis capiet spontanea sedis.
Olli sed merito gaudebunt munere regni,
Qui faciunt nostri genitoris iussa volentes.
Adueniet mox summa dies, qua iure severo
Praemia iustitia tribuet, scelerique gehennam.
Tum mihi multorum clamabit talia fletus:
Nonne tuo quondam nobis sub nomine virtus
Extiit, & nostris parebant omnia iussa?
Saepè etiam nostra est vox annumerata prophetis,
Seruivit que tuo nobis sub nomine demon.
Tunc iurabo illis, quod talis cognita nunquam
Vita mihi est hominum, gestis que sordet iniquis.

Quisque meis monitis auresque & facta dicabit,
Hunc equabo viro, solidis fundamina saxis
Ponent, librata super qua moenia surgent.
Illa domus pluuijs ventisque illaesa manebit,
Torrentumque minas firmato robore vinceat:
Herent immota quoniam fundamina petrae.
Qui vero auditu tantum mea iussa tenebit,
Diuersisque procul factis per lubrica perget:
Hunc similem faciam, volucris qui fulcit arena
Fundamenta domus: cui mox ut flamina venti
Et pluuia effusis caepere incumbere riuus,
Omnis subuerso procumbit pondere moles,
Insequitur grauis tectorum strage ruina.
Talia dicentem magna admiratio plebis

Immensum stupuit, quoniam transscenderet alce
A Doctrinam veterum, Christo concessa potestas.
Denique linquentem celsi fastigia montis
Stipabat gaudens populorum turba sequenti um.
Ecce sed horrenda confixus viscera tabe,
Quem toto obsessum scadarat corpore lepra,
Procubuit veneras iuuenis, Christumque precatur,
Vt careat tandem languoris pondere tanti,
Sufficiat voluisse tuum, tum dextera Christi
Attactu solo purgavit lurida membra:
Incolumique dehinc celaret gaudia iussit,
Et legi parens offerret munera templo.

Inde recedenti supplex se procius offert
Centurio, & precibus proietus talibus orat:
Impubis pueri cruciatur spiritus aeger,
Cuius cuncta repens membrorum munita languor
Dissoluit, vitamque tenet iam poena superstes.
Sed iussu miserere precor: nam testa subire
Crimina nostra vetant vite lucisque parentem,
Nunc verbo satis est iubeas remeare salutem.
C Subiectos mihi saepe viros, sic nostra potestas
Officijs verbo iussis parere coegit.
Dixerat: ille viri motus precibusque fideque,
Talia conuersus populo dat dicta sequenti:
Haud unquam talem memini me gentis auite
Inuenisse fidem, sed veris discite dictis,
Quam multos homines, diuersis partibus orbis
Progenitos, cali regnum sublime vocabit,
Cum patribus nostris vita accumbere mensa:
D Progenies quorum caecis demersa tenebris,
Denibus horrendum stridens, fletique frequentis,
Perpetuis poenam cruciatibus acta subibit.
Ac tibi iam, iuuenis mentis virtute fidelis,
Vt credis, veniet fructus cum luce salutis.
Dixerat, & dicto citius cum voce loquentis
Ad puerum celeris transcurrunt munera verbi.
Ingressusque domum miles properante recurso
Prouenisse Dei letatur dona medentis.

E Aedes inde Petri sanctus penetrabat Iesus,
Cuius anihela socrus aestu, febrique iacebat.
Vt que illi dextram tetigit saluator Iesus,
Sana ministerium praebat femina mensis.

Liber Secundus.

I Amque dies prono decedens lumine pontum
Inciderat, furuamque super nox cerula pallam
Sideris pictam flammis, pe. inane traherat.
Cum multos homines, mentis languore ruentes
Demittasque animas scelerata demonis arte,
Certatim populi caeciam nocte ferebant.
Sed verbum Christi, tanto languore remoto,
Omnibus indulgens, praebat munera patris.
Ecce sed exortus maior cum luce tumultus

Gratantis populi, cum turbis anxius ille,
 In mare velivolam celsam deducere iussit
 Discipulis puppim: precibus tum scriba profusus,
 Nauigio sancti pariter poscebat abire.
 Olli Christus ait: Quo tu me scriba sequeris?
 Vulpibus in salu rupes excisa latebram
 Prebet, & aëreis aubus dat silua quietem.
 Ast hominis nato nullis succedere tectis
 Est licitum, gentis, sic sunt molimina vestra.
 Tunc è discipulis vnus sic ore rogabat:
 Vltima defuncto debentur munera patri,
 Hinc spacium tribuat tuanobis sancta voluntas,
 Vi liceat misere genitoris condere corpus.
 Christus ad hæc: iter potius comitabere nostrum,
 Et sine defunctis defunctos condere terra.
 Conscendunt nauem, & entoque inflata tumescunt
 Vela suo, fluctuque volat stridente carina.
 Postquam altum tenuit puppis, consurgere in iras
 Pontus, & immensis hinc inde tumescere ventis
 Cœpit, & abruptos ad cælum tollere montes.
 Et nunc mole ferit puppim, nunc turbine proram,
 Illis que super laterum tabulata receptant
 Fluctus, diste toque aperitur terra profundo.
 Interea in puppi somnum carpebat Iesus,
 Illum discipuli pariter nautæque pauentes
 Euigilare rogant, pontique pericula monstrant.
 Ille dehinc: quàm parua subest fiducia vobis?
 Infidos animos timor arguit, inde procellis
 Imperat, & placidam sternit super æquora pacem:
 Illi inter sese timidis miracula miscunt
 Colloquijs, quæ tanta illi permissa potestas,
 Quod ve sit imperium, cui sic freta concita ventis,
 Ereteque minis submittant colla procellæ?
 Iam Gerasenorum steterat sub litore puppis,
 Ecce sed egresso iuuenis (mirabile dictu)
 Occurrit, miseram cui mentem spiritus ater
 Horrenda implebat lacerans virtute furoris.
 Illi grata domus, tetrus habitare sepulchris:
 Nec poterat rabidum quisquam retinere furorem.
 Ferrea quinetiam rumpebat vincula membris,
 Scindebatque graues ut linea fila catenas.
 Et iam compedibus leuis insultare soluto
 Ludus erat, saxis que serum concidere pectus.
 Isque ubi pergentem Christum per littora vidit,
 Cum clamore ruit, longèque accurrit adorans:
 Regnantis semper Domini certissima proles,
 Oramus, solita ne nos regionis ab oris
 Excutias, longe tormentis excruciatos:
 Nam nomen legio est nobis, multosque sub vno
 Nomine confociat flatus vis sola nocendi.
 Cernis ut immundi subigunt hæc pascua porci,
 His saltem liceat rabiem satiare repulsam,

Per patris altithroni nomen sublime rogamus.
 Imperat ijs hominis mentem dimittere Christus,
 Porcorumque finit gregibus finire furores.
 Iamque hominis stupidum discesso demone pectus,
 Insuperata suæ veneratur dona salutis,
 Et iam precipites scopulorum margine porci
 In mare deiecti, properant disperdere vitas:
 At vero è speculis miracula tanta pauentes,
 Diffugiunt, & vrbisque ruunt ad tecta subulci,
 Et famam spargunt, populosque ad littora cogunt,
 Insanum iuuenem postquam respicisse videbant,
 Credere cernentum populorum turba coacta est:
 Orabant pauidi regionem linqueret illam:
 Inde domum repedit terrarum lumen Iesus,
 Ecce reuertenti iuuenis torpentia membra,
 Officium quorum morbus dissoluerat acer,
 Ante pedes ponunt tepido recubantia lecto.
 Quem miserans animo, verbis compellat Iesus:
 Adsit certa tua iuuenis constantia menti,
 Nam tibi præteritus vitæ donabitur error.
 Hoc dictum scribe mentis per aperta malignæ
 Carpebant, quod verba Dei virtute ferenda
 Protulerat Christus, sed pectora talia cernis,
 Hoc, inquit, verbum scribarum dicta retractant.
 Quod quanto leuius fuerit dixisse, sequentis
 Et dicti & facti pariter virtute probabo,
 Vt mihi concessum peccata remittere cernant:
 Quapropter iuuenis, firmato corporis vsu
 Surge vigens, stratumque tuum sub tecta reporta.
 Surrexit, lectumque humeris iam fortibus aptat,
 Per mediumque vigens populi mirantis abibat.
 Tunc timor & laudes Domini per pectora plebis
 Concelebrata, simul miracula leta frequentant.
 Progrediens tunc inde ad vestigalia, vidit
 Confessu in medio Matthæum, protinus illi
 Discipulis herere iubet: nihil ille recusans,
 Imperio Christi parat, gaudetque sequutus.
 Inde iter ingreditur, simili sermone Philippum
 Hortatur, comitemque suis adsciuuit amicis,
 Ille ubi cognouit Christi viræque viamque,
 Tum primum iusto concurrat Nathanaëli:
 En nostris, inquit, concessum est visere seclis,
 Quem voces veterum, & sancti cecinere prophetæ
 Hunc genuit veniens Davidis origine virgo,
 Nazara cui felix patria est, & nomen Iesus.
 Ille refert, genuit quicquam si Nazara, miror,
 Quod dignum tantis unquam virtutibus esset.
 Inde Philippus ait, cernes, dubitare quiesce,
 Progrediensque vide, nam oculis spectare licebit.
 Illum ubi tendentem longe respexit Iesus,
 Vir venit hic iustus, cui pectora nescia falsi,
 Virtutem puram seruans, sine fraude maligna.

Ille

Ille sub hæc, vbinam, vel quo me tempore nosti?
 Cui Dominus dicta hæc diuino pectore promit:
 Cum te diffusa teegerent umbracula ficus,
 Ante etiam quàm te vocitarent verba Philippi,
 Vidit & elegit comitem te spiritus auctor.
 Talibus attoniti sequitur vox Nathanaëlis:
 Progenies veneranda Dei, rex inclyte gentis,
 Tu populi terræque salus, vitæque magister.
 Christus ad hæc, facilis suavit tibi credere virtus,
 Arborea quod te vidi recubare sub umbra:
 Sed maiora dehinc rerum miracula restant.
 Cernetis pariter totum se scindere cælum,
 Atque Dei celeres aethram penetrare ministros,
 Inde hominis nato claram deferre coronam.
 Interea thalamis connubia festa parabant
 In regione Chanan, ubi mitis mater Iesu
 Cum nato pariter conuiuia concelebrabat.
 Vina sed interea conuiujs deficiebant.
 Tunc mater Christum per talia dicta precatur:
 Cernis lætitiæ iam defecisse liquorem?
 Adsint nate bonis ex te data munera mensis.
 Olli respondit terrarum gloria Christus:
 Festinas genitrix, nondum me talia cogit
 Ad victus hominum tempus concedere dona.
 Mensarum tunc inde vocat lætata ministros
 Mater, & imperijs nati parere iubebat.
 Sex illic fuerant saxis præpulchra cauatis
 Vascula, quæ ternis aperirent ora metretis,
 Hac iubet è fontis gremio complere ministros.
 Præceptis parenti iuuenes, undasque coronant,
 Completis lapidum labijs, tum spuma per oras
 Commixtas undas, auræ ad summa volutat:
 Hinc iubet ut summo tradant gustanda magistro.
 Ille ubi percepit venerandi dona saporis,
 Nescius in vini gratum transisse liquorem,
 Egestas nuper puris de fontibus undas,
 Increpat ignarum sponsum quod pulchra reseruans,
 Deteriora prius per mensas vina dedisset.
 His signis digne credentium discipulorum
 Perpetuam stabili firmavit robore mentem.
 Inde ubi Iudæis aderant solennia Pascha,
 Ad Solymos direxit iter, temploque subibat:
 Repperit hic populum venalia multa locantem,
 Pars vendebat oves, pars corpora magna iuuenicum,
 Pars inhians nummis mensas onerauerat ære.
 Restibus hic Christus connectit verbera flagri,
 Et tales populos sancta perturbat ab ege,
 Et mensas vertens, æris profundit acernos
 Et super increpitans: procul hac auferte profani,
 Ut meus hic genitor, non sordida lucra colantur.
 Tunc poscens signum plebes Iudæa fremebat,
 Quo fidens animos in talia facta lenaret,

Ventura obscuris tunc Christus talia miscet:
 Soluite pollutis manibus venerabile templum
 Hoc, ego restituum, cum tertia lumina solis
 Incipient rutilam terris infundere lucem.
 Illi inter sese tractantes murmure caco:
 Hoc, aiunt, vix sex & quadraginta per annos
 Constructum veteris regni molimine templum:
 Tu poteris ne trium spacio renouare dierum?
 Hoc verbum quondam post tempora debita, digni
 Cognouere viri, proprio de corpore Christum
 Delubrum dixisse Dei, sed signa videntes,
 Tum multi cepere fidem, sanctumque sequuti.
 Nocte sub obscura, celfo sublatus honore.
 Primorum procerum Iudæi nominis vnus
 Venit, & ad Christum submissa voce profatur:
 Haud dubium est quod larga Dei te sancta voluntas
 Humanis lucem concessit surgere rebus.
 Nec quisquam tantis tribuit miracula signis.
 Ni comitata Dei iubeat splendescere virtus.
 Christus ad hæc: callis iusti si culmina quæris,
 Nullus ad excelsum poterit conscendere regnum,
 Reddita ni penetret nascendi exordia rursus,
 Atque nouam capiat diuino munere vitam.
 Ille autem tantis stupefactus corda loquelis:
 Hoc, inquit, nostra non est comprehendere mentis.
 Quis poterit cæpta reuocare exordia vitæ?
 An rursus senior matris correpet in aluum,
 Vt nouus in lucem veniat, vitamque resumat:
 Ille sub hæc: Liquido si quis de fonte renatus,
 Et flatu sancto, rudibus consistere membris
 Cæperit, etheream liber conscendet in aulam.
 Terrenum corpus terreno corpore natum est:
 Spiritus haud aliter similem generat sibi flatum.
 Spiritus hic Deus est, cui parent omnia mundi.
 Hic, ubi vult quocumque volat, vocæque per auras
 Iactat: sed nescis quæ sint exordia vocis.
 Quamque petent eius currentia flamina partem.
 Quisque igitur iusta repetit primordia vitæ,
 Hunc, similem sancti flatus, reuigescere certum est.
 At Iudæus ad hæc: nihil horum cernere possum.
 Talia tum Christus: Solymorum magne magister,
 Israelitarum sublimis gloria gentis,
 Tunc etiam mentem vitæ de lumine raptam
 Demergis præcepis surus miserande tenebris,
 Nec potes obtuso comprehendere talia sensu?
 Ecce fides nulla est, tantum terrestria dixi:
 Quid si cælestis vires conscendere sermo
 Cæperit, & superas rerum comprehendere formas?
 Quis vestrum duram poterit mihi pondere mentem
 Accipite ergo nouis quæ sit sententia rebus.
 Sidereum nullus poterit conscendere cælum,
 Ni solus cæli missus qui venit ab aula.

Idem hominis natus, caeli qui in sede moratur.
 Ut serpens olim caeste regionis in oris
 Moyses manibus summo subla: us honore est:
 Sic hominis natum tolli in sublime necesse est,
 Ut quicumque fidem mentis penetrabilibus altis
 Illius ad lumen statuit, sub turbine seclis,
 Proculcet pedibus lethum, & trans sidera surgens:
 Sublimis capiat donum inuiolabile vitæ.
 Namque Deus mundum tanto dilexit amore,
 Eius ut in terras descenderet unica proles,
 Credentes domino vitæ iunctura perenni.
 Nec Deus hunc natum disquirere iure seuro,
 Indiciõ ve truci terras expendere misti:
 Mitia sed populis veniant ut munera vitæ.
 Namque ubi certa fides fuerit complexa salutem,
 Non erit ulla illic anceps agitatio iuris.
 At ubi dona procul fuerint exclusa medela,
 Iam propria ipsorum mentem damnatio torquet:
 Vnica nam domini fuit ijs incognita proles,
 Aduentum lucis miseri fugere superne,
 Et magis amplexi cecatas tenuere latebras.
 Sic quicumque malis mentem maculauerit actis,
 Ad tenebras pauidus refugit, ne lumine claro
 Sordida pollutæ pateant con:agia mentis:
 At quicumque pia tenuit vestigia vitæ,
 Ad medium properat, lucemque mizescere gaudet:
 Splendeat ut claris virtutis gloria factis.
 Inde Galilæam repetit saluator Iesus.
 Præteriens sed forte venit Samaritida Sichem,
 Illic fundus erat, Iacob de nomine polens,
 Et puteus gelido demersus in abdita fonte.
 Sederat hic rapido seruator anbelus in astu,
 Discipulique escas mercantes mœnibus urbis
 Passim dispersi, solum liquere magistrum.
 Mœnibus egrediens Samaritis fœmina venit,
 Hauritura cauis putei penetrabilibus vndas.
 Olli Christus ait, laicis da fœmina potum.
 Respondens mulier: mirum mihi præcipis, inquit,
 Ut tibi Iudæo mulier Samaritica potum
 (Disprensus veterum Samaritum iussa) ministrem.
 Tunc Salua: or ait: Domini si munera nosces,
 Et quis te sitiens putealia pocula poscat,
 Tu potius peteres viuam tibi traderet vndam.
 Illa sub hæc: puteus gremium sinuatur in alium,
 Vt ceus est nullus, nec sunt tibi vincula funis,
 Vnde igitur poteris vndam tibi tradere viuam?
 Num tu maior eris nostri virtute parentis?
 Hoc etenim Iacob puteo cum prole bibebat,
 Et proprios huc sepe greges ad pocula duxit.
 Olli respondit mundi regnator Iesus,
 Ex ista plene nullus satiabitur vnda,
 Nam rursus fiet: sed nostri donaliquoris,

Ardorem excludent æterna in secla bibendi.
 A Dulcia prouenient nostri cui pocula fontis,
 Largior inde fluet vitalis gratia fluctus.
 Sed desiderium nostra si te capit vnda,
 Excitus veniat tecum mox urbe maritus.
 Coniugio sese mulier negat esse reuinctam.
 Tunc sic proficitur mentis perspector Iesus:
 Fœmina, veridicis loqueris de coniuge verbis.
 Nam tu connubijs nexa es iam quinque virorum,
 Nunc aliena super thalamorum vincula tollis.
 Tum mulier: sanctum te certum est esse prophetam
 Sed nostri istius venerandum montis in arce
 B Præceptum nobis quondam liquere parentes:
 At vos in Solymis orandum dicitis oris.
 Talia dicenti, mox talia reddit Iesus:
 En aderit tempus, montis cum vertice vestri
 Omnibus & Solymis aberit & generatio longe.
 Sed nunc certa salus Iudæis surgit ab oris,
 Et nunc instantis cursus iam temporis urget,
 Cum veri sanctum genio: em, errore remoto,
 Cultiores, iustis armati legibus, orent.
 Spiritus ijs ac plena fides erit, & pater altus
 C Talia conquirat cultorum pectora terris.
 Illa dehinc: scimus quod Christus nuncius orbi
 Aduentu proprio vitæ alia secula pandet.
 Et tunc peccatum largus miserator Iesus,
 Se lumen terris (bristum venisse) fatetur.
 Et iam discipuli reduces, stupere magistrum,
 Quod secreta pijs poteretur fœmina verbis.
 At properans vnam mulier fontem prope liquit
 Et populum totis eduxit mœnibus urbis:
 Omnia nam memorat sibi met sermone prophetæ,
 D Gesserat ipsa prius quecunque, ex ordine dicta.
 Tum properare Christum fusa petiere caterua.
 Discipuli interea rogant ut sumeret escas:
 Ille satis sibi pulcrorum superesse ciborum
 Respondit, sed tum mirantum discipulorum
 Inter se occultis currebat sermo loquelis:
 Forte aliquis prior hic epulas dedit ante magistro,
 Nostras ut merito satiatus respuat escas.
 Ille sed internæ cernens molimina mentis:
 Hæ mihi sunt epula, peccatus satiabitur istud,
 Si faciam magni genitoris iussa per orbem.
 E Quatuor hinc menses læta ad primordia messis,
 Frugifera æstati certe superesse putatis:
 Erigite, ergo oculos, albentes cernite campos,
 Cunctæque maturam iam rura exposcere messem.
 Nunc quicumque metet, pulchri mercede laboris,
 Vitalique dehinc gaudebit fruge redundans,
 Et sator accipiet messorum gaudia lætus.
 Hos ego nunc nisi grauidam succidere messem,
 Que non est vestro sulcis inserta labore.

Vos aliena bonæ ditabunt munera frugis.
 Talibus alloquijs comitum dum pectora complet.
 Ecce Samaritum populi venere rogantes,
 Exorantque illic geminos expendere soles.
 Iamque fides multos plebis fundauerat alta,
 Nec iam fœmineis tantum concedere verbis
 Ipsos, sed coram virtus manifesta docebat,
 Venisset seclis quod iam saluator Iesus.
 Iamque Galilæam remeauerat in regionem,
 Quondam ubi fontanas vino mutauerat vndas.
 Regius hic iuuenis cui natum morbus anbelo
 Ardore extremis vitæ torreat in oris)
 Comperit ut Christum certo remeasse recursum,
 Aduolat, & precibus sobolis pro sorte profusus
 Orabat, celeris deposcens dona salutis,
 Ne pius ad lethum natus traberetur acerbum.
 Christus ad hæc, signis nisi suadeat omnia virtus,
 Non erit ulla fides: sed perge, & sospice vitæ
 Adibus in vestris dulcem complectere natum.
 His verbis, fructum mox perceptura salutis
 Pulchra fides, animum lætanti in pectore firmat.
 Iamque iter ingresso properantibus obuia seruis
 Nuncia fama venit, pueroque in liminis oras
 Limine de mortis subitam remeasse salutem.
 Ille ubi cognouit certum concurrere tempus
 Sanantis Christi verbis, seseque domumque
 Mancipat, amplexus fidei venerabile donum.
 Forte dies epulis multos sociauerat vnus,
 Publica conductis qui vestigia lucris
 Professit rapiunt alieno nomine prædam,
 Hos cum discipulis simul accipiebat Iesus,
 Ecce Pharisei oculis reprehendere risu,
 Quod legis doctor conuiuia talia adiret.
 Ille sed inspiciens quid pectora clausa tenerent:
 Non, inquit, medicis opus est, ubi fortia membra
 Intemerata salus vegetat, viresque ministrat:
 Aegris sed merito miserans adhibenda medela est.
 Discite nunc saltem iubeant quid verba prophetæ:
 Non ego sacra magis quam mitia pectora quero,
 Haud etenim iustos veni ad directæ viantes,
 Sed reuocare malos peccantum à limine gressus.
 Ecce sed è numero mirantum munera Christi,
 Vnus Ioannis querebat discipulorum,
 Cur ipsi legis ieiunia crebra tenerent,
 Nullaque sub Christo plebes ieiunia ferret?
 Christus ad hæc contra placido sic ore profatur:
 Qui sponsi lætis comitantur vota choreis,
 Non presente illo ieiunia tristitia portant.
 Iamque dies aderit, cum sponsus turbine seclis
 E medio comitum rapietur: tristibus illi
 Tuncque dabunt animos lacrymis, horrore ciborum
 Languida concipient animis ieiunia flentes,

Quam stultum est rudibus veteres subtexere pãnos
 A Vestibus, ut veteris peior scissura pateat?
 Viribus aut calidum eritis committere mustum,
 Quis ruptis, totum sequitur disperdere vinum?
 Viribus est rectum rudibus spumantia musta
 Condere: sic vinum conseruant fortia vasa.
 Talia tractanti, percussus pectore a luctu,
 Ecce sacerdotum princeps procumbit adorans,
 Et sibi defunctam, sumus miserabile, natam
 Implorat lacrymans, certamque venire salutem
 Defunctæ vitæ poscebat munere Christi.
 B Haud mora, consurgens gradiatur saluator Iesus.
 Progressi mulier sequitur vestigia seruans,
 Quam languore graui bis sex labentibus annis
 Carpebat fluxus, lacerans sine fine, cruoris:
 Viribus absumptis, & toto corpore fessam.
 Pectoris hæc tacitam & oluebat credula mentem,
 Arcana secumque fide iam certa tenebat,
 At tutum se fesso fugeret quod corpore tabes,
 Extremam Christi posset si tangere vestem.
 Hæc ubi per populum summi pendentia pepli
 Fila manu trepida tractauit, protinus ille,
 C Et causas morbi, & credentia pectora cernens,
 Concessit celerem tali cum voce salutem:
 Accipe, quod meruit fidei constantia, munus.
 Et mox constricto riquerunt sanguine venæ.
 Postquam peruensus est, ubi funera virginis ingens
 Plangentis populi fremitus, clangorque tubarum
 Vltima supremæ celebrabant funera pompæ:
 Abscedant, inquit, tectis hæc tristitia vestris:
 Namque puella iacet placido demersa sopore,
 Defunctam retur flentium quam nescia plebes.
 D Talia dicentem, ridentium turba reliquit,
 Quod morte abreptam dixit dormire puellam.
 Sed Christus lethi victor, vitæ que reperor,
 Frigentis dextram dignatus prendere dextra,
 Surgere mox iussit miranda ad gaudia patriæ.
 Inde reuertenti clamor se protinus offert,
 Lumina captorum gressu labente duorum.
 Atque his Christus ait: Si credunt pectora vestra,
 Nunc virtute mea se reddet lumen ademptum.
 Olli firmato se credere corde fatentur.
 Tunc Christus satur: credentes cernite lucem,
 E Nec cuiquam nostrum post hæc edicite nomen.
 Dixit: sed maior per gaudia tanta videntium
 Ardor in expletus famam per cuncta se rebat.
 Offerturque dehinc iuuenis, cui rapta sonora
 Demonis incursum fuerat substantia vocis.
 Atque ubi propulsus fugit de pectore demon,
 Confestim sanæ redierunt muneris lingua.
 Talia mirantis populi stipante tumultu
 Vallatur: cernens sed millia tanta virorum,

Ingenit, ut ruris dominus, cui pasqua lata
 Innumerae tondenti pecudes, rectoris egentes,
 Tunc ad discipulos depromit talia verba:
 Quam late segetes ruris per terga patefcunt,
 Sed rarus messor frugis superatur aceruo.
 Iam superest, dominum segetis deposcere tantae,
 Vt sua rura velit numero complere colentum.
 Hac fatus, populo ex omni delecta seorsum
 Fortia conglomerat bisfeno pectora cactu,
 Hos ubi delegit, praeceptis talibus implet:
 Deuitate viam, quam gentes perfidiose,
 Et Samaritarum fraudis vestigia calcant.
 Pergite, qua patrij pecoris custodia balat.
 Pergentes vero similem mihi sumite mentem,
 Vt vobis subigat virtutes demonis atri
 Sancta fides, curamque piam languoribus aptet,
 Haec vires nulla vobis mercede dabuntur,
 Et vos haud aliter cunctis impendite dona,
 Non auri argentiue domet possessio mentem,
 Nec vos nummorum subigat scelerata cupido,
 Ne cgeminas vestes, nec plantis tegmina bina,
 Virtutis nuda cupiat seruire minister.
 Ingressi muros urbis, perquirite semper
 Hospitio quorum par sit succedere iustis,
 Ingressique dehinc pacem sub tecta vocato.
 Si tranquilla domus fuerit, pax illa manebit:
 Sin erit indignis habitantum motibus horrens:
 Diffugiet, vestrumque abitum pax vestra sequetur,
 Excludet quicumque ferus vos limine tecti,
 Auribus aut duris spernet vitalia verba,
 Siue auersa Dei famulos succedere tectis,
 Hospitijque focos miscere grauiata vetabit:
 Excutite egressi domibus vestigia vestra,
 Haereat iniusta ne vobis portio vitae.
 Illos deterior Sodomorum poena manebit
 Supplicij, veniet mundo cum terminus omni.
 Pergit inquit oues sautorum prada luporum,
 Sed vos arguo serpentum corde vigete,
 Simplicitate tamen puras superate columbas.
 Nam saepe incumbet vobis iniuria praecipis,
 Concilijsque hominum stantur corpora vestra.
 Vos flagris, vinculisque feris, durisque tyrannis
 Frendens urgebit pro me violentia seculi.
 Cum vos prodiderint, verborum ponite curam,
 Sponte fluens dabitur sermonis gratia vobis:
 Spiritus in vobis pro vobis digna loquetur.
 Prodet enim fratrem scelerata insania fratris,
 Ad lethumque dabunt genitorum corpora nati.
 Vos odia urgebunt semper pro nomine nostro:
 Sed finem fidei comitatur gloria vitae.
 Profugite à tectis, quae vos sectabitur, urbis.
 Inde aliam, mox inde aliam conquirite sedem.

Nam vobis urbes semper superesse necesse est.
 A Israelitarum quae dent sub nomine plebem.
 Discipulus nunquam transcendat celsa magistri
 Culmina, nec dominum tentet praecellere seruus.
 Discipulo satis est, vires aequare magistri,
 Vel domini similem virtutem prandere seruo.
 Pectoribus vestris semper timor omnis aberret.
 Nam nudata suis promentur cuncta latebris.
 In tenebris tacite vobis quaecunque iuventur,
 Dicite praclaro nitidi sub lumine solis.
 Auribus et vestris dicam quaecunque susurrans,
 Excelsa in populos spargantur culmine tecti.
 B Despicite illorum rabiem, qui corpora vestra
 Prosterne ferro: non est ijs ulla potestas
 Viuacem letho pariter demittere mentem.
 Illum sed potius cordis secreta pauescant.
 Corporis est animaeque simul cui cuncta potestas.
 Passeribus precium nummi vix portio parua
 Proueniet: non est tamen unum credere dignum,
 Ni iussu Domini, laqueos incurere vestros.
 Quis dubitet sapiens Domini sub pectore multis
 Cedere pennatis hominum pro milibus unum?
 C Qui me confessus fuerit sub iudice terra,
 Hunc ego non aliter coram genitore fatebor,
 Sic itidem coram genitore negabo negantem.
 Non ego nunc pacem terris immittere veni,
 Sed gladium: patrio dirimat qui pectore natum,
 Et dulcem natam dirimat qui pectore matris.
 Si quis amore meo genitorem plura habebit,
 Vel matri sobolisue meum postponet amorem,
 Sentiet horribilem nostra de sede repulsam.
 D Contemnet quicumque animam pro nomine nostro,
 Inueniet leta flore ntem fruge salutis.
 Qui vos suscipiet, me suscepisse benignis
 Obsequiis, diem me pro genitore supremo
 Suscepisse sibi gaudebit perpetua vita.
 Talia discipulis bis sex cum iussa dedisset,
 Iustus Ioannes cecis de carceris umbris,
 Sectantum è numero deletos, talia dicta
 Ad Christum portare iubet, verumque refert:
 Tunc pijs animis requies, quam regia caeli
 Pollicita est terris, nostro sub tempore fulges?
 E An superest aliam post hac sperare salutem?
 Talibus haec Christus dictis mandata remittit:
 Caecorum tenebra mutantur lumine lucis,
 Debiliūque vigent firmato robore membra,
 Lurida discutitur squamoso corpore lepra,
 Aeria vocis penetrat surdas sonus aures,
 Redditur amissa lethi post funera vita,
 Ad corpus remeans anima iam libera virtus,
 Pauperibusque suis non de dignata patescit
 Fulgentis splendens aduentus gloria terris.

Ille

Ille beatus erit, quem non deceperit error.
 Talia discipuli referunt mandata magistro.
 Hac super ad populum depromit talia Christus:
 Cur in deserto voluistis visere nuper
 Stramen arundineum vento vibrante moueri?
 Cur etiam molli vestitum veste videre?
 In domibus regum molli cum veste tenentur.
 Ille prophetarum solus transcendere vires,
 Indicio veteris scripti, promittitur olim.
 Hunc etenim memorat veneranda lectio vocis:
 En ego mitto meum stratas aptare ministrum
 Ante tuos vultus: genuit nec foemina quenuam,
 Maior Joannis nostri qui viribus esset:
 Sed minimus caeli qui in regno est, maior habetur.
 Huius ab exortu vim caeli regia sensit,
 Et caeli regnum violentia diripit atrox.
 Lex omnis summam Baptista ad tempora cepit,
 Atque prophetarum finis conclusus eodem.
 Si cultus volucris penetratia noscere seculi,
 Ipse est Elias, felix venturus in aeuum,
 Corpus Ioannis felix habitabile sumpsit
 Elias quondam, quem turbine iussa corusco
 Flammipedum rapuit simulatio quadrijugorum.
 Audiat haec dictis pandens vitalibus aures.
 Nunc tibi confiteor Genitor, cui gloria seruit
 Fulgentis caeli, et terrarum frugiferarum
 Coelesti nunc quod sapientibus ista superbis,
 Paruulaque infantum vis haec comprehendere corda.
 Jam mihi regnantis sunt omnia tradita patris:
 Nec quisquam Domini poterit cognoscere natum,
 Ni solus genitor, genitorem mente videbit
 Filius, aut idem pandet cui talia natus,
 Huc omnes veniant, oneris quos sarcina vasti
 Comprimit, ijs poterit virtus mea, munere patri,
 Antiquas vires hilari reparare quiete.
 Sumite forte iugum, leuis est mea sarcina iustis,
 Namque humili dulcem largitur corde salutem.
 Hac vbi dicta dedit, messis per culta grauiata
 Praterit, et populus sectantum discipulorum
 Spicarum grauidam carpebat in ordine frugem.
 Ille dies veteri poscebat lege quietem.
 Sabbata nam prisca repeiebant oia iussis.
 Ecce Pharisei curant reprehendere Christum,
 Quod sancta legis calcarent iussa metentes
 Discipuli, legum sed tunc complector Iesus
 Incipit, ijs veteris scripti monumenta reticens:
 Legistis certe in templo Dauidae canorum,
 Cum populo quondam panes sumpsisse sacros,
 Et propriam, comitumque famem sedasse, sed illos
 Illicitum cuiquam fuerat contingere panes,
 Sumere quos solus poterat de lege sacerdos,
 Eiusdem scriptum est iusto moderamine legis.

Tom. 8.

Vates in templo sine crimine festa profanant,
 A Nec minor est istic vestrae glomeratio turba,
 Quam templi virtus, caperent si peccata vestra,
 Quod non sacra Deus, sed mallet mitia corda,
 Non tam saepe viros damnasset factio vestra
 Expertes culpe, sed nunc ego sabbata cuncta,
 Sponte mea dominans, legis sub iure tenebo.
 Tunc conuenticula ipsorum post talia dicta
 Ingreditur, mox hic iuuenem pro limine cernit,
 Siccatum ex humero cui pondus inutile palmae
 B Pendebat: sed tum dictis tentando dolosus,
 Aegris an liceat per sabbata ferre medelam,
 Querunt, calcate ut legis vindicta maneret.
 Christus ad haec: Foueam si forte percussula vestra
 Inciderint, certe transibitis oia legis,
 Et pecus abrupto tolletis vile profundo.
 Quanto igitur nobis hominum curatio maior
 Ad benefacta animos tollens accendere debet?
 Ergo age tu iuuenis rediuuiam extendito dextram,
 C Cum dicto, palmam sanus porrexit utramque.
 Istis pro signis, quae vix veneratio posset
 Mirantis digno populi sustollere cultu,
 Concilijs trucibus conclamant decipiendum.
 Talia prospiciens procerum molimina Christus,
 Dece dens, varijs hominum languoribus aptat
 Concessam in populos patria virtute medelam.
 Oblatusque illi est, quem demonis horrida virtus
 Et lingua et visu truncatum viuere paene,
 Et propriis escam cruciatibus esse volebat.
 D Hunc vbi curatum, visusque et voce vigentem
 Caeca Phariseae cognouit factio gentis,
 Demonis auxilio (qui princeps demoniorum
 Solus nequitiae vires ditione teneret)
 Haec illum fecisse ferunt, sed talia Christus
 Veridicis aperit conuincens pectora verbis:
 Si gemina regnum distractum parte dehiscat,
 Et scissa aduersum sese distractio pugnet,
 Disruptis prope labentur cuncta medullis:
 Horridus et demon si demone pellitur atrox,
 E Aduersa sibi met scissus virtute repugnat.
 Quis poterit praedam tectis auferre virorum,
 Ni prius aggressor, custodum brachia nodis
 Vinciat, ut facilis veniat direptio praedae?
 Quis que meis aberit discretus miles ab armis,
 Hostis in aduersa consistet fronte duelli:
 Quis que meis gregibus cogendis liber oberrat.
 Discit ille mei pecoris per deuia pastus.
 Sed quicumque hominum fuerit super omnibus error,
 Dimitti poterit: tantum, ne spiritus unquam
 Vocibus insana laceretur mente profusus.
 Siue furens hominis nato conuicia quisquam
 Ingerit, haec etiam poterunt peccata remitti:

V ij

Spiritus at sanctus tantum quicumque profana
 Verborum rabie violabitur, irrevocatis
 Supplicijs nunc & semper torrebatur igni.
 Quando veneniferi serpentis sue propago,
 Sermonum dulci poterit mitescere fructu?
 Nam bonae thesauris promuntur dulcia iustis,
 Et mala lethifero procedunt ore venena,
 Verborum meritis dabitur sub iudice vita,
 Verborum meritis veniet sub iudice poena.
 Quae genitor faciet, sectabitur omnia natus:
 Namque idem natio manifestat cuncta videnda,
 Et potiora dehinc tribuet miracula rerum.
 Sicut enim genitor demortua corpora reddit
 Ad claram vitam lucem: sic omnia natus,
 Quae volet, ad superos surgentia corpora ducet.
 Nec genitor quenquam vestrum se iudice quaeret,
 Sed dedit haec nato querendi iura per orbem,
 Gloria quo maneat similis natoque patrique,
 Namque repulsus erit vestro senatus honore,
 Improbitate pari genitorem despicietis.
 Sed cui nostra fidem sermonis gratia figit,
 Mox me mittentis genitoris dona videbit,
 Aeternamque dabit praesens constantia vitam,
 Iudiciumque illi non est, sed migrat ab atra
 Morte procul, lucis que vigens ad limina tendit.
 Adueniet tempus, quo mortua corpora vocem
 Accipient nostram, & vitam cum voce tenebunt
 Nam sicut genitor vitam sibi possidet in se,
 Sic tribuit nato vitam, & ius dicere iussit
 In terris hominis, quoniam de corpore venit.
 Nec vobis mirum videatur, corpora cuncta
 Vocis ad auditum proprijs exurgere bustis,
 Iustorumque animas rediuvino corpore neci,
 Iudicioque gravi miseros exurgere prauos
 Nec mihi iudicium tribuet mea sola potestas:
 Arbitrio quoniam genitoris cuncta iubentur.
 Qui me iustitiam terris disquirere iussit.
 Namque ego si proprio testis pro nomine surgam,
 Falsa loqui possem: aut alius quia testis habetur
 Pro nobis, recte mihi talia temnere fas est.
 Nam veris operum signis manifestior omni
 Luce nitet, praesens nostris testatio factis.
 Talia concedens genitor mihi testis adheret,
 Qui me demisit terris, sua ponere iussa.
 Huius enim vocem nunquam comprehendere quisquis
 Nec speciem propriam concessit visere vobis.
 Nec sermo ipsius poterit per vestra sedere
 Pectora, credendi quoniam substantia nulla est.
 Quaratur veterum scriptorum lectio vobis,
 Perpetuam cunctis vitam quam ferre putatis.
 Haec etiam nostrum testatur lectio donum.
 Nec tamen audetis propius consistere nobis,

Ne vera vobis contingant gaudia vitae.
 A Non mihi captatur terrena gloria laudis.
 Namque ego, qui summi genitoris nomine veni,
 Respuor a vobis: veniet sed dyscolus aliter,
 Nomine quem fultu proprio, gens vestra sequetur,
 Alterna in vobis captatur gloria fame,
 Vnius & solam fugitis disquirere laudem,
 Ne vos & arguerim coram genitore: sed illic
 Accusator erit, quem spes modo vestra celebrat,
 Moses, quem fidei nullo servatis honore.
 Eius enim scriptis vester sic crederet error,
 Crederet & nobis, Mosi quem scripta frequentant.
 B Talia tum contra scribarum verba sequuntur:
 Vocibus indubitata fides comitabitur istis,
 Si virtus certis firmet miracula signis.
 Ille dehinc: Polluta malis generatio quarit
 Signa sibi, rebus stabunt sed signa futuris.
 Namque propheta cauo quantum sub pectore ceti
 Temporis absumpsit: terre in penetralibus altis
 Progenies hominis tantum demersa manebit.
 Adueniet tempus, cum surget reddita vita
 C Gens hominum proprijs in fletum dedita gestis,
 Nec istam digno damnabit crimina gentem:
 Quod maris e fundo surgentis voce propheta
 Commonita, in lacrymas dominum proiecit areflexit.
 Hic & Ionas monitis potiora iubentur,
 Contemnitque feris animis gens impia lucem,
 Et regina Noti vitales surget in oras,
 Illius ad specimen damnabitur effera plebes:
 Fimibus extremis Libye quod venerit illa,
 Vt Solomona pium praeceptis dedita iustis,
 Audiret: potior nunc est Solomone potestas,
 D Et tamen obtuse cacantur pectora plebis.
 Expulsus si quando fugit de pectore demon.
 Quem turbat sanctus purgato e corpore flatus,
 Ille venenatis collustrat passibus oras,
 Qua nulla excurrit fontani gurgitis unda.
 Si requiem placida sedis non repperit, ardens
 Tunc repetit suete sitiens habitacula mentis.
 At si forte suis obnoxia corda venenis,
 Ornatuque leui ridentia limina cernit,
 Associat septem similes glomerando furones
 Vt inimica homini penetratque in viscera serpens.
 E Sic genus hoc vero sensu cum degener errat,
 Vincula perpetuis deflebit subdita poenis.
 Atque ea cum populis vitalia dicta frequentat,
 Pro soribus mater cum fratribus astitit illic,
 Et miscere foris sermonem cominus orat.
 Talia tum matris mandatis dicta remittit:
 Hic mecum genitrix, mecum germana residunt
 Corpora, nam patria impletur quicumque voluntas,
 Ille meo proprium connectit sanguine corpus,
 Et matris

Et matris generisque mei sub nomine habetur.
 Progreditur templo terrarum lumen Iesus,
 Et maris extrema terree resedit in ora,
 Innumereque illuc plebis fluxere cate:ua.
 Ille sed excelsam scandens que proxima puppin,
 Littora complenti depromit talia plebi:
 Ecce sator proprio commendat semina ruri,
 Illa cadunt diuersa solo, sortisque locorum
 Pro virtute ferunt, nam sicubi trita viarum
 Sub pedibus solido densetur limite tellus,
 Aerijs auibus dant nudam semina pregdam.
 Ast ubi pertenui velantur puluere saxa,
 Farra quidem viridem depromunt germinis ortu:
 Sed quia nulla subest siccis substantia glebis,
 Infero arefcunt radicum fila calore,
 Cunctaque mox apicum labuntur acumina letho.
 Seminibusque alijs contingunt aspera rura,
 Sentibus hic spinis feris velocius exit
 Roboris augmentum, frugemque internecat angens.
 Verberibus vero dantur quae semina glebis,
 Illa ferunt pulchram segetem, cui lecta frequentat
 Incrementa sui centeno copia fetu.
 Audiat hac aures mentis qui gestat aperitas.
 Talia discipuli mirantes dicta requirunt,
 Implicitis populo cur clauderet omnia verbis?
 Ille sed admota credentium plebe profatur:
 Vobis, qui firmo robustam pectore mentem
 Ad capienda Dei penetrabilia constabilistis,
 Concessum est adytis penitus consistere regni:
 Illis pro merito clauduntur lumina mentis.
 Sed quid habet dignus, capiet potiora redundans.
 Qui vero expertes caelestis muneris errant,
 Amittent etiam proprium quodcumque retentant.
 Idcirco obscuris cooperta ambagibus, illum
 Promittit in populum sermonis gratia nostri,
 Vt dictum Isaia merita de plebe recurrat.
 En populi mentes velantur ad omnia crassis
 Obicibus, sensu ne tangant muneris vita.
 Auribus assistunt clausis, oculisque grauatis,
 Ne conuersa bono sanetur noxia plebes.
 Quam vestre nunc sunt aures oculique beati?
 Nam multi veteres iusti sanctique prophetae:
 Quae vobis clarent, orarunt cernere dona,
 Accipite ergo animis, qui sit de semine sensus.
 Quisque meum verbum summas demittit in auras,
 Nec sensus recipit stabili praepcepta vigore,
 Eripit illius totum de pectore demon:
 Hic agro est similis, duro qui germina calle
 Exponit rapidis auibus sine fruge rapinam.
 Sunt alij, lato qui pectore nostra receptant,
 Sed brevis est illis percepta gratia frugis.
 Nam si dura premat mentem stricatura coercens,

Continuo trepidi produnt sibi credita farras:
 A His saxosus ager simili leuitate virefcit.
 At spinosus ager, curarum mole grauatis
 Respondet, pressant quos pondera diuitiarum,
 Semina sic nostri sermonis pressa grauantur,
 Nec fructus sequitur, spinarum horrore necatus.
 Pinguis sic itidem paribus stant viribus arua
 Illis, qui clare capiunt praepcepta salutis,
 Quae penetrant animum sensu tractante tenaci,
 Centuplicemque ferunt virtutis robore frugem.
 B Hec tum discipulis, plebique haec insuper addit:
 Agricola simile est regnum sublime Tonantis:
 Ille iacit proprio mandans bona semina ruri,
 Sed post surripient (homini insidians) saporem
 Trux inimicus adit, loliumque inspargit amarum,
 Ecce sed ad fructum culmus cum spicis (horror)
 Proceffit, lolio messis maculata redundat.
 Tum Domino famuli mirantes talia fantur:
 Nonne bonum terre semen per terga dedisti?
 Vnde igitur lolio turpi tua rura grauantur?
 C Sed iam, si iubeas, messem purgabimus omnem,
 Triticus nitor selecta sorde nitefcet.
 Tum Dominus miti contra sermone profatur:
 Hic dolus est inimice tuus: sed farras sinamus
 Crescere cum lolio, pleno nam tempore messis,
 Secretum lolium connexo fasce iubebo
 Ignibus exuri: at nostro de semine messor
 Horrea nostra dehinc purgata fruge replebit.
 Haud aliter simile est (cordis si panditis aures)
 D Preparari grano regnum caeleste sinapis,
 Quod proprio insinuans disponit cultor agello,
 Seminibusque illud minus omnibus esse virentum
 Creditur, ac iusti mox ut crementa vironis
 Sumpserit, erecto transcendit vertice cunctas
 Agrorum fruges, ramis ut plumea turba
 Confidat, possitque umbras habitare virentes.
 Fermento par est munus caeleste salubri,
 Quod magna condit mulier sub mole farinae.
 Illa dehinc modico fermenti mixta calore,
 E Conducto vnus coalescit corpore massa.
 Talia tum populo perplexis condita verbis
 Promebat, veteris quo possent dicta prophetae
 Ordine seclorum iussis concurrere rebus:
 Os aperire meum dignabor, condita mundi
 Conuoluet ructans variis sermonis imago.
 Inde domum repetit serus, turbasque relinquit.
 Liber Tertius.
 Fuderat in terras roscum iubar ignicomus sol:
 Discipuli rogitant, lolij quid questio vellet,
 Et segetis clarus quibus haec depromit Iesus:
 Optima qui farris commendat semina glebis,
 Filius est hominis: mundum sub nomine ruris

Accipite, atque homines puro pro semine iustos.
 At lolium infelix, cooperi demonis arte
 Sunt homines: inimicus erit vis horrida demon:
 Extremus mundi finis pro tempore messis.
 Messores patris venient per rura ministri,
 Quos hominis natus proprii de corpore regni
 Colligere erroris laqueos, labemque iubebit,
 Collectosque simul rapidis exurere flammis.
 Denibus his stridor semper fletusque perennis:
 Secretisque pijs veniet lux aurea vitæ,
 Sedibus ut cæli vibrantur lumina solis.
 Hæc docuit patriamque redit Saluator in urbem,
 Illic expediens populis (mirabile dictu)
 Iustitiae leges, vitæque salubria iussa,
 Virtutes patrias simul insinuando docebat.
 Tunc liuore graui plebes commota suorum,
 Presentisque simul Domini miracula volens,
 Et generis noti reputans ex ordine gentem,
 Hæc inter sese mussanti voce voluant:
 Nonne hic est fabri soboles, cui nomen Ioseph?
 Non Maria est genitrix: non fratrum nota propago
 Vnde igitur legis doctor, tanteque magistrare est?
 Virtutis, cedit cui labes victa laborum?
 Nazara sic plebes: cui talia reddit Iesus,
 Temnuntur proprijs miracula semper in oris,
 Et sine honore manent patria sub sede prophetæ.
 Talibus indignans pressit sua munera Christus.
 Interea ad regem volitabat fama superbum,
 Quod mala cuncta illic virtus diuina domaret.
 Sed putat Herodes, lethi quod lege remissus
 Tanta ut Ioannes virtutis dona teneret.
 Nam quondam cernens liuenti pectore demon
 Erroris labem, puris quod solueret undis
 Iustus Ioannes, damnis accensa malorum,
 Tunc petit Herodem pestis fauissima regem,
 Et facile iniusti penetrans habitacula cordis,
 Accumulare seris subigit scelera impia gestis.
 Arserat illicito Herodes accensus amore
 In thalamos fratris, sancto quod iure vetabat
 Doctus Ioannes, feritas sed nescia recti
 Subiecit leges pedibus, fruiturque nefandis
 Connubijs, ipsumque super (quia praua vetabat)
 Carceris immergit tenebris, vinculisque grauauit.
 Sanguine nam iusti, primo compressa timore,
 Abstiniuit sitiens feritas, quia magna prophetam.
 Plebis Ioannem veneratio suscipiebat.
 Natali sed forte die cum lata tyrannus
 Herodes celsis strueret conuiuia testis.
 (Luxuria quoniam coniuncta superbia gaudet)
 In medio iuuenum, regina filia virgo,
 Alternos laterum celerans sinuamine motus,
 Compositas cithara iungit modulante choreas.

Ipse sed in primis mirata virginis arte
 Attonitus stupuit, nunc premia cuncta patere
 Iuratus spondet, quæcumque puella petisset.
 Illa sed horrenda seruans scelera impia matris,
 Vrgit Ioannis caput à ceruice reuelli,
 Et lance inferri presentia munera poscit.
 Presentum Herodes procerum sub pondere tristis,
 Iurandique memor iuris, tamen imperat ægre
 Infantis caput inferri: tradique puella.
 Illa (nefas) matris scelerata ad gaudia portat.
 Corporis at lacerum flentes sine nomine truncum
 Discipuli condunt terra, Christumque sequuntur.
 Ille ubi cognouit iusti miserabile lethum,
 Deserit insonti pollutam sanguine terram,
 Frondosaque latet secreta vallis in umbra.
 Sed populi immense virtutis dona sequuntur.
 Ille ubi credentium turbas in valle remota
 Conuenisse videt, morborum tabe repulsa,
 Corpora subiecit miseratus multa medele.
 Iamque sub extremo labentis lumine solis,
 Discipuli Christo suadent dimittere turbas,
 Ut sibi quisque paret, quærens per compita, victum.
 Ille iubet cunctis illic conuiuia poni.
 Discipuli ostendunt, nihil amplius esse ciborum,
 Ni pisces geminos, & farris fragmina quinque.
 Hoc, inquit, satis est, tum mox discumbere plebem,
 Gramineis que toris iussit componere membra,
 Suspiciensque dehinc cælum, genitore precato,
 Ipse duos pisces & quinque ex ordine panes
 Diuidit, & dapibus mensas oneravit opimis.
 Iamque expleta iacet (dictu mirabile) plebes,
 Reliquiasque dehinc mensis legere ministri,
 Bis senosque sinus cophinorum fragminis implent.
 Conantum numerus tum millia quinque virorum,
 Præterea populus matrum fuit, & puerorum.
 Discipulis tunc inde iubet conscendere nauem,
 Et transire fretum, donec dimitteret omnes
 In sua quemque viros, tunc montis celsa petiuit,
 Secretisque dehinc genitoris numen adorat,
 Iamque soporata torpebant omnia nocte,
 Cum puppis medio sulcabat in aquore fluctus,
 Iactata aduerso surgentis flamine venti.
 Ast ubi iam vigilum quarta statione premebat
 Noctis iter, rapidos attollens Lucifer ortus,
 Fluctibus in liquidis, sicco vestigia gressu
 Suspensus carpebat iter, mirabile visu.
 Iamque propinquabat puppi, sed nescia nauta
 Attoniti tremulo vibrabant corda pauore,
 Clamoremque simul confusa voce dederunt.
 Tum pauidis Christus loquitur: timor omnia abesto,
 Credentiumque regat vegetans constantia mentem.
 Ego sum, vestra doctorem noscite lucis.

Olli

Olli confidens respondet talia Petrus:
 Si tua nos verè dignatur visere virtus,
 Me pariter permittite tuo super aquora iussu
 Fluctibus in liquidis immer sos figere gressus.
 Annuit his Dominus, nauem mox linquere Petrus
 Audet, & innixus figit vestigia ponto.
 Verum ubi tantarum montem miracula rerum
 Terrificant, ventique minas crebescere cernit,
 Paulatim cedunt dubio liquefacta timore,
 Quæ validum fidei gestabant aquora robur.
 Iamque Simon medio submersus corpore clamat:
 Fluctibus horrendis percuntem diripe Christe.
 Dexteram confestim protenditur obuia Petro,
 Et dubitata fides verbis mulcetur amaris,
 Ascensaque rati contraria flumina cedunt,
 Presentemque Dei sobolem stupere rogantes,
 Cuncti nauigio sacios quos casus habebat.
 Transierat tandem sulcans freta seruida puppis,
 Optatumque grauis comprehendat anchora portum.
 Conueniunt populi rapido per littora cursu,
 Portantes agros, vestisque attingere fila
 Extrema exoptant, (mirumque) hoc munere cuncti
 Credentes referunt plenam per membra salutem.
 Ecce Pharisei, Scribaeque hinc inde dolose
 Captantes Christum, promunt fallacia dicta:
 Cur tua discipulos patitur doctrina labare
 Præceptis veterum: manibus nam cura lauandis
 Præterit, assumuntque simul cum sardibus escas.
 Ille sub hac fatur: Magis hoc est quæ vere dignum.
 Transgressi mandata Dei quid proditis omnes.
 Namque Deus mortem defixa lege minatur,
 Si genitor cuiquam verbo ledatur amaro,
 Vel genitrix nati verbis pulsetur acerbo.
 Irrita vos ista facitis, peruersa docendo,
 Quam manifesta vident de vobis dicta propheta?
 Me populus summis labijs sublimat honore,
 Sed diuersa procul cordis secreta pererrant.
 Accipite ergo omnes, auresque aduertite cordis.
 Non illata homini (fuerint quæcumque) pudendis
 Sordibus aspergent, vitæve animove sedebunt:
 Erumpunt hominum sed quæ penetrabilibus oris,
 Internam miserè maculabunt edita mentem.
 Discipuli Christo memorant, quod verba loquentis:
 Occulto traherent Scribarum pectora risu.
 Ille dehinc, genitor plantarum semina noster,
 Quæ non ipse sui consentit in aquore ruris,
 Abijciat penitus radicibus eruita longè.
 Cecus fortè ducem cacum sin nactus oberret,
 Decidet in foueam pariter demersus uterque.
 Tunc petit absolui Petrus quid questio vellet,
 Ipse Phariseis quam mox Scribisque dissest.
 Tum sator æterna respondit talia vita:

Vos etiam duro discluditis omnia corde
 Iussa, nec admittit mentis dubitatio lucem?
 Nam quæcumque hominum veniunt extrinsecus ori,
 In ventrem cedunt, animoque incognita currunt.
 Quæ verò interno concepta è pectore promunt
 Ora hominum, mentem possunt aspergine labis
 Polluere immundoque hominem maculare piaculo.
 Secreto cordis promuntur noxia vitæ
 Concilia, & cedes, & furta nefanda thororum,
 Et fraudes, fallaxque hominum pro testibus error,
 Et rabida cælum pulsans insania vocis.
 Hæc sunt quæ maculent hominè, quæ sordibus implet.
 Illis autem manibus non polluit unquam,
 Corporis arbitrio terrenum sumere victum.
 Hæc ubi dicta dedit, pulcherrima rura Syrorum,
 Sidonem, Tyrumque petiit: cum femina suis
 Crinibus & precibus, natam causata iacentem,
 Voluitur, & taciturna non desinit anxia Christum
 Orare, ut mentem vexatam demone suo
 Redderet, & misera tandem resipisse liceret.
 Tunc etiam precibus sectantura discipularum
 Respondit, proprias genitrix malle bidentes
 Cogere, quas manus latè disperferat error.
 Crebrius instanti, tum talia fatur Iesus:
 Natis quisque suis panem non detrahet unquam,
 Et canibus iaciet, tum talia femina fatur:
 Micarum saltem canibus sua portio mensæ
 Decidit, & nihilo dominorum cœna grauatur.
 Tum Dominus loquitur: veniant tibi digna salutis
 Premia quæ fidei meruerunt roborata tante.
 Talia Saluator verbis & voce loquutus,
 Virginis & mentem, discusso demone, virtus
 Complexam impleuit domus fecunda salutis.
 Inde Galileas repedit Saluator in oras,
 Præcelisque pro ocul montis concedit in arce.
 Haud mora, conueniunt populi, secumque trahabant
 Pars captos oculis, & crurum debile vulgus.
 Elinguesque alios, morbi que vocabula mille.
 Omnibus ille tamen languores dempsit amarus,
 Viribus & validis venerando munere donat.
 Tum populi pariter miracula tanta frequentant,
 Æternoque Patri laudes gratæque celebrant.
 Discipulos Christus cogens in vertice montis,
 Secretè alloquitur: Plebis miseratio multa est,
 Tertia nam terris remeant iam lumina solis,
 Ex quo nulla sibi sumunt alimenta ciborum.
 Ieiunam nolim tantam dimittere plebem,
 Ne labor afficiat populos per longa viantes.
 Discipuli Christo ostendunt, septem sibi panes
 Esse, & pisciculos alimenta ad proxima paucos.
 Tum populum iussit terra per terga cubare,
 Quodque fuit, totum proprijs decerpere palmis,

V iij

Et cuncta curat mensatim tradere plebi.
Discipuli ponunt epulas, populisque repletur
Ad satiem dapibus, relegunt mox fragmina panis,
Et sportas referunt cumulado pondere septem.
Quatuor ex omni fuerant tum millia plebe,
Nec numero qui squam matres puerosque notavit.

Inde Mageddarum naui transcurrit in oras.
Ecce Pharisei, Sadducaique dolosi
Noscere tentantes instant caelestia signa.
Sed Christus cernens fallacia peccata fatur:
Connexum quoties claudit nox humida caelum,
Si ruber astrifero procedit vesper olympo,
Dicitis: adueniet ventura luce serenum.
Iamque sub exortu solis si tristia rubro
Nubila miscentur confusa luce color,
Dicitis, agricolis nautisque venire fragosam
Ventorum rabiem, tempestatumque furones.
Fallaces, nostris faciem discernere caeli,
Seculorum verò nescitis tempora signis
Explorare suis? sed vobis signa dabuntur,
Quae maris immenso quondam venere profundo,
Bellua cum tenuit, ventris sub carcere, vatem.

Hac ait, & prope puppis retinacula soluens,
Trans freta contendit rapido comprehendere cursu
Arua Philipporum, socijs hac talia fatur:
Sollicitè vobis vitantur noxia farra,
Fermentumque ferox vestris auerite mensis,
Illa Pharisei Sadducaique dolosi
Admiscent escis, falluntque in nomine panis.
Cur vobis tacitas voluit contagio mentes?
Proh quam parua fides sensu torpente satiscit?
Dicitis auersi, naui quod tollere panes
Non fuerit vobis vacuum, farrisque cauendas
Insidias iubeam: meminisse & scire putabam,
Quod panes quini plebis mihi millia quinque
Implerint dapibus, coquinaeque superflua tantis
Fragmenta ad cumulum fuerint collecta ciborum.
Quatuor & rursum coenatum millia panes
Quod facile impleverint septem, sportasque referri
Vidisti rursus completas reliquiarum.
Sed moneo, istorum semper fermenta cauenda.
Discipuli tandem vitalia verba sequuti,
Doctrinam cernunt fermenti nomine dictam.

Inde ubi peruentum est liquidi per terga profundi,
Clara Philippae qua pollent nomine rura,
Cogit concilium sectantum discipulorum,
Et querit quem se populorum fama putaret.
Respondent, multas plebis tunc esse loquelas.
Crebrius audisse, & multos firmare quod esset
Iustus Iohannes, populos qui flumine lauit.
Pars memorat volucris fame sibi cognita verba,
Eliam venisse iterum, quem propepe cursu

Turbine caelesti quondam simulacra quadrigis
A Astris inseruit rapidae vis feruida flamma.
Ieremiam dicere alij, pars esse prophetam.
Tunc Christus, cunctis arridens peccatore blando,
Conquirat que sit sententia discipulorum.
Sed stabilis Petrus: Tu sancti filius, inquit,
Christus, magnifico terras qui lumine complex.

Tum Dominus sorti respondet talia Petro:
Petre beatus eris: nam talia pandere certe
Humanus sanguis, vel terrae portio corpus,
B Haud unquam poterit genitoris munera sola
Possunt tam validum fidei concedere robur.
Tu nomen Petri digna virtute tueris,
Hac in mole mihi saxique in robore ponam
Semper mensuras eternis manibus ades.
Inferni domus hac non exuperabile portis
Claustrum, perpetuo munitum robore habebit.
Caelestisque tibi claves committere regni
Est animus, terrisque tuo que nexa relinques
Arbitrio, caelis pariter nodata manebunt.

C Soluerit & rursus tua que sententia terris,
Haud aliter venient caeli sub sede soluta.
Sed vos discipuli Christum me dicere cunctis
Parcite, quod soli, cognoscant talia, digni.
Iam lux adueniet properis mihi cursibus instans,
Mœnibus in Solimis rabies cum prona fur ore
Eximios vatum saturabit sanguine nostro.
Ast vobis sol reddet tertius lucifluum ortum,
Consurget radijs pariter redimita salutis
D Vita mihi, cunctisque dabit sua munera terris.
Tunc Petrus magno percussus corda dolore:
Absint Christe tuus, inquit, tam tristia sanctis
Monstra procul membris, nec fas est credere tantum
Ne tibi tam durus poterit contingere casus.
Christus ad haec procul hinc, inquit, procul effuge de-
Nil diuina tibi mentem prudentia tangit, (mon,
Sed terrena sapias, mollique timore tremiscis.

Sed si quis vestrum vestigia nostra se querit,
Abneget hic sese, corpusque animamque recusans;
Atque crucem propriam comitibus addere nostris
E Gaudeat, amissam redimet cui gloria vitam.
Nam seruata perit terris possessio lucis.
Sed quid proficient seculi mortalia lucra,
Si damnum pariant vita, lucisque perennis?
Vel quae digna queunt anima commercia poni?
Filius huc hominis veniet sub nomine patris,
Caestescque illum fremitu comitante ministri
Stipabunt, reddet que hominum sua debita vita.
Vera loquor: certos istic sub limine lucis
Inueniam, caeli fulgens cum regna capeffam.
Hac vobis dicta dedit, passus bis terna dierum
Lumina conuexo terras transcurrere caelo,

Tum secum iubet abruptum conscendere montem,
Petrum, Zebedeique duos per devia natos.
Inde ubi peruentum est secreti montis in arcem,
Continuo Christus faciem fulgore corusco
Mutatur, vestisque niuis candore nitescit.
Respiciunt comites, mediumque assistere sanctis
Eliæ Moysi que vident, tum talia Petrus:
Respice num nobis potius discedere longè,
An ne istic tantè spectacula cernere molis
Conueniat: trina aitamen hic tentoria vobis,
Si iubeas, frondis faciam diuersa paratu,
Singula sub noctem quae vos aulae receperit.

Talia dum loquitur, caelo perfulgida nubes
Circumiecit oculis, vestibat lumine montem,
Et vox è medio lucis manifesta cucurrit:
Vnicus hic meus est natus, mea summa voluptas,
Huius iusticiam iusto comprehendite corde.
Discipuli pauido presserunt corpore terram,
Nec prius è prono vultus sustollere casu
Audebant, sancto Christi quam dextera tactu
Demulcens blandis firmasset peccata verbis:
Surgite, & abiectum fortes calcate timorem.
Gloria & huiusce expertes vos reddite cunctos:
Nec cuiquam praesens pandatur visio vobis,
Ni prius huc hominis soboles speciosa reportet
In lucem referens mortis de sede trophaea.
Consurgunt, solumque vident, & voce requirunt,
Cur scriptis veterum Scribarum factio certet,
Eliam primum caeli de sede reuerti
In terras, Christi que dehinc consurgere lucem.
Christus ad haec: veniet certo sub tempore iustus
Eliæ, reddens mox omnia debita seculo.
Sed si quis credit, iam venerat ante renascens,
Fignotum veluti rabies quem caeca furoris
Demersit letho: mox sanior altera caedes,
En hominis nato trucibus lanatibus instat.

Hac ait, & populum repetit, motemque relinquit.
Ecce sed inflexis genibus, fletuque solutus
Vir senior, precibus Christum veneratus adorat:
Davidis soboles, hominum lumemque salutisque,
Te precor, horribilem nati de corpore morbum
Proturbes, reddasque seni solatia vitæ.
Nam cursus lunæ natum mihi demonis arte
Torquet, & in liquidas deiectum proicit undas,
Aut miserum medio proiectum voluit in igni.
Nam tua discipuli sectantes iussa, frequenter
Connisi, nulla in solidum mihi dona dederunt.
Tunc Christus magno commotus corda dolore:
O gens nullius fidei, gens effera semper,
En etiam patiar vobiscum me fore terris?
Sic ait, & puerum mandat perferre parenti
Ante suos vultus, tum vocis pondere multo

Incubuit, mentisque simul conuulsa venena
A Daemonis horrendi, purgato corde, fugauit.
Discipuli rogant, cur non successerit illis
Eiusdem pueri roties tentata medela.
Respondit Dominus: titubat quia peccatore vestro
Instabilis fidei nutans per lubrica gressus.
Nam si tanta foret credendi portio vobis,
Instar quæ minimi posset prestare sinapis,
Istius hinc montis poteritis vellere verbo,
Inque alias sedes cunctam transuoluere molem.
B Nam genus hoc morbi duntaxat noua precésque,
Multaque robusti ieiunia peccatoris arcent.

Inde Capharnitum gradiens peruenerat oras.
Conuenere Petrum, quibus instat cura tributis,
Soluere poscentes solidum pro nomine Christi.
Ille sed ad Petrum conuersus talia fatur:
Dic, inquit, reges, quorum dependere natos,
Externos, proprios ne sibi iussere tributa?
Respondit Petrus: alienos soluere certum est.
Cernis, ait Christus, natum non soluere regis?
C Sed ne quem laetam, praecipuum suscipe nostrum:
Et maris undisoni rupes quæ prodit in altum,
Scandatur tibi summa, Simon, hamisque profundo,
Stamine (starum connexus praecipitur:
Hæserit & curuo qui primus acumine piscis,
Huius pandantur scissi penetralia ventris,
Illic inuentum duplex dissolue tributum.

Discipuli post inde rogant, quis maximus alio
In caeli regno meritis pro qualibus esset?
D Tum Christus medio puerum consistere coetu
Praecipit, & placido doctor sermone profatur:
Istius ex similem pueri se reddere certet,
Quisque cupit celsam caeli conscendere sedem.
Erroris laqueos seclis increfcere certum est:
Sed tamen infelix, per quem generabitur error.
Qui verò è parua istis deceperit unum,
Si sapiat, ne stat saxo sua colla molari,
Praecipitemque maris sese iaculetur in undas.
Ne quisquam fastu paruos contempserit istos.
E Horum custodes caelesti in sede tuentur
Altithroni cultum genitoris, sidera supra.

Sed si quis pastor, cui pascua credita tondent
Centum balantes, unam cum forè seorsum
Nescius error habet: quæ sitox deserit omnes,
Vnius & totis lustrat vestigia siluis.
Illam si magno possit reperire labore,
Latitia inuenta maior tum nascitur agræ,
Quam pro cunctarum numero quod nulla resedit.
Ex istis paruus genitor sic perdere quenquam
Non patitur, gaudet que suis increfcere regnis
Si fratrem proprio delicto commaculatum
Cernis, secreto mox dictis corripere solus.

Si tua verborum patiens moderamina laudat,
Labentis mentem frater lucrabere fratris.
Sin tua solius contemneret verba reluctans,
Tunc alius pariter monitor pia iussa frequentet,
Sed si decuit et doctorum frena duorum,
Tunc ad concilium referantur crimina plenum,
Vt populi saltem sanetur pondere victus.
Sin & multorum contempserit effusus ora,
Sit tibi diuisa mulctatus nomine gentis.
Namque in concilium semper presentia nostra
Adueniet, mediumque diuim me stare necesse est,
Sine irium fuerit coetus sub nomine nostro.

Tum Petrus quarit, quot fratri errata remittat?
An septem lapsus homini indulgere liceret?
Christus prosequitur, non septem crimina tantum,
Sed decupla a super donentur vulnera fratri.

Nam caeli regnum domino praediuitis aule
Consimile est, nummi rationem qui sibi poni
Fufferit, & se uum debentem multa talenta
Praecipit abrepum cum coniuge, progenisque,
Atque opibus cunctis uenali nomine sisti.
Tum seruus dominum prostrato corpore adorat,
Et spondet, spacij sibi si foret ulla facultas,
Omnem nummorum domino dissoluere summam.
Commouit Dominum famuli miseratio flentis,
Cunctaque trans meritum concessit debita seruo.
Ille sed egrediens, conseruum limine in ipso
Nactus constringitur: tum debita fortius urget
Persolui, precibusque locum truculentus ademit,
Carceris & mersum tenebris paenisque premebat.
Que postquam dominus famulorum noscere uerbis
Incipit, adducto ingessit iustissima seruo
Dicta dolens, iramque mouet, iustisque seueris
In tormenta ferum detrusit, cuncta reuoluens
Debita, dum dignas lueret per uincula poenas.
Sic uobis faciet genitor, qui culmina caeli
Possidet, immites seruo si peccato e fratrum.
Peccata orantur dure punire uoletis.

Talia dicta dedit, Galileaque arua reliquit,
Iuda imque petit, qua pingua rura silenter
Agmine Iordanis uiridis prorumpit ameno.
Nec minus in statis agris donare salutem,
Sublimisque patris concedere munera perstat,
Ecce Pharisaei tentantes querere pergunt,
Coniugis an liceat reiectum scindere uinclum,
Quicquid erit, lesi tanget quod corda mariti.
Hac ubi percepit, depromit talia Christus:
Principio Deus in terris par, dispare sexu,
Constituit, iustisque uno de corpore neoti,
Amborumque animos iunctis inolescere membris.
Quod Deus ergo iubet proprio concretere uerbo,
Illicitum est homini fædo secernere luxu.

Moses praecepit (quod peccata dura uideret)
A Scribere dissidium, quo saxea corda reuinci
Per proprios apices possint sub iudice flamma.
Nam temere exoluet casti qui iura cubilis,
Alteraque illius thalamis sociabitur uxor:
Crimen adulterij populo sub teste subibit.
Discipuli referunt, urget le x ista uirorum,
Seruitique premit non aequo pondere partem,
Ut melius fuerit thalamis caruisse peross.
Respondit Dominus: non omnes pondere tanto
Subiicient humeros, lecta sunt talia dona
B Virtutis: trino truncantur corpora more,
Que nulla gaudent genitrali lege thororum,
Nanque alios tales progigni in luminis oras
Comperimus, plerosque hominum uis ferrea sexu
Exiit, ast alios ipsos sibi demere constat
Pro caeli regnis prouum de peccato amorem.
Quisque capax fuerit, celsa uirtute capestat,
Quod paucis, lectisque Deus uult pandere, munus.
C Hæc ait, & pueros quos gaudens cura parentum,
Cum precibus læti certatim hinc inde ferebant,
Suscipit, & plebem sectantem quod prohiberet,
Increpat, ac tales affirmat regna mereri
Aule caelestis, sanctas hinc ordine palmas
Imponit, redditque uobis portare parentum:
Ecce sed e populo iuuenis, cui rura domusque,
Et gazæ stabat rerum possessio fulgens,
Accedit, Christumque palam submissus adorat:
O bone preceptor, dic nunc quæ facta sequamur,
D Vt mihi perpetuam liceat comprehendere uitam.
Huic autor uitæ tum talia reddit Iesus:
Nunc demum queris, ueteri qua lege tenentur.
Non hominis perimes uitam, non furti thororum
Inuades, questum uel alienis noxia rebus
Mens aut dextra leget, non tristis falsa loqueris.
Sit genitor genitrixque: tuo sublimis honore,
Proximus & puro pro te tibi cedat amore.
Ille dehinc: ista hæc semper mihi perpete cura
Observata reor, sed ne quid forte relictum
Desit, presenti liceat me uoce moneri.
E Tum Christus fatatur: nunc si perfecta requiris
Prendere praeclis meritum uestigia uitæ,
Omnia quæ proprio retines solus dominatu,
Distrahe, & miseros confer securus egentes.
Tunc thesaurus erit caeli tibi conditus arce,
Virtutisque tenax uestigia nostra sequeris.
Hæc adolescentis ueniunt ubi dicta per aures,
Deiecit uultum, tristisque in retea refugit.
Tunc sic discipulis uitæ spes unica fatatur:
Difficile est terris affixos, diuite gazæ
Auelli, caelique leues in regna uenire.
Nam citius tenuis per acus transire foramen

Deformis

Deformis poterunt immania membra cameli,
Quam queat ut diues caelestia regna uidere.
Talibus attoniti comites, stupidi que silebant,
Uolentes quæ tanta foret sub peccato uirtus
Humano, talem posset quæ prendere uitam.
Respicit æterna iustorum gloria uita,
Atque ait: hæc homini fors an uideantur acerba,
Sed Deus electis facilem præpandit in ethra,
Possibilemque uiam, uirtus quam celsa capeffit.
Tum Petrus fidei munitus mœnibus, insit:
Omnia nostra olim proiecta reliquimus omnes,
Et una iussa sequi nobis spes unica restat.
Quid nostris animis superest? dic Christe, precamur.
Talibus ad Petrum uerbis respondet Iesus:
Vos quicumque meum mentis penetrabilibus altis
Credentes seruat is iter, cum sederit altè
Progenies hominis, celso quem cinget honore
Maieestas, bis sex illic pulcherrima uirtus
Constituet uobis sublimi in uertice sedes,
Iudiciumque hominum pariter tractare licebit,
Hic quicumque sui linquet generisque domusque
Gazas, affectusque omnes pro nomine nostro,
Centuplicata dehinc capiet, uitamque perennem.
Primorum meritum postremi transgredientur,
Vltima præteriti capient uix præmia primi.
Sedulus ut ruris dominus, cui dulcia fundum
Pinguibus in campis lætè uineta coronant.
Hic ubi progressus primo cum lumine solis,
Conduxit iuuenum fortissima robora, pactus
Vnius in lucis certa mercede laborem,
Et sua tum iussit cultu uineta polire.
Ipse sed egrediens ubi tertia uenerat hora,
Inuenit ecce alios, ad opus quos ire iubebat,
Pro meritis operum promittens præmia digna.
Illi non aliter læti præcepta sequuntur.
Ast ubi sexta dehinc lucis transfuxerat hora,
Haud secus hinc alios iuuenes conducere pergit.
Horæque nota dehinc ubi solis cursibus acta est,
Tunc alios pariter conductos iussit adire.
Vltima labentis restabat portio lucis,
Egressus cernit iuuenes, causasque requirit,
Cur pigri manibus torperent oia lenta.
Conductor (reddunt ipsi) quod nulla dedisset
Iussa sibi, dominus mox hos insistere ruri
Tunc etiam iussit, sed uespere protinus orto,
Praecipit ut cuncti caperent mercedis honorem,
Æqualique omnes portarent præmia nummo.
Tunc manus illa uirum, prima qua luce laborem
Sustulerat, factisque diem tolerauerat equum,
Indignans, secum tali cum murmure fatatur:
Iniustum est, istos similem ut nos, querere nummi,
Vltima quos operi sero conduxerat hora.

Tum dominus ruris sedato peccato fatatur:
A Illibata tibi mercedis portio salua
Redditur, & pacti seruantur iura fidelis.
Istis de nostro liceat concedere tantum,
Extima quos operis glomeratit portio ruri.
Nam multos homines dignatio sancta uocauit,
E queis perminimam dignum est secernere partem.
Hæc ait, & Solymos repetit, comitesque seorsum
Alloquitur, Solymisque iterum regionibus insit,
Ingredimur gnari, truculentæque mania adimus:
Filius hinc hominis tradetur ad uirtutis mortis,
B Scribarum procerumque ferens ludibria membris,
Affixusque cruci, post tertia lumina surget.
Hic tum Zebedei comitum submissa rogabat,
Ut Christo medio, caeli sublimis in arce,
Felices nati dextera læu, que sederent.
Tum quarit Christus, calicem si sumere possent,
Quem sibi præceptis instaret sumere patris.
Respondent, se posse simul, tum talia Christus:
Vos nostrum calicem fas est potare: sed alius
C Sedibus equali mecum considere honore,
Non hoc nostra dabit cuiquam pro munere uirtus,
Hæc certis genitor sublimia dona reseruat.
Exin discipulos dictis pro talibus omnes
Commotos, tali sermonis mulcet honore:
Gentibus infidis celsa ditione potestas
Imponit, quosunque uelit, dominatur eorum,
Exercetque trucem subiectis uerbibus iram.
Vos in: er longè tranquillior aquora uite
Concordi sternit mitis moderatio pace.
Magnus & obsequijs crescit super alta minister:
D Nec primus quisquam, nisi cunctis seruiat, unus
Esse potest, hominis natus sic cuncta ministrat,
Obsequio solus proprio pia munera gestans,
Pro multisque animam precioso sanguine ponit.
At uos ex minimis opibus transcendere uultis,
Et sic e summis lapsi compranditis imos.
Sic uos quisque uocat cœne conuiuia ponens,
Cornibus in summis deuinet ponere membra,
Quisque sapit: ueniet fors an si nobilis aliter,
Turpiter eximio cogetur cedere cornu,
E Quem tumor inflati cordis per summa locarat.
Sin contentus erit mediocria prendere cœne,
Inferiorque dehinc si uox conuiuia subibit,
Ad potiora pudens transibit strata tororum.
Proxima tum Solymis conscendit culmina montis,
I Ordinibus lucent que glaucicomantis oliua.
Hinc lectis iussit sectantum discipulorum,
Obuia castelli monstrans habitacula Christus,
Inde a sinam pariter foetu comitante repertam
Ducere uel si quis causam disquirere uellet,
Cur sua tam subito quoquam iumenta trahantur,

Reddere huic: nostro nunc ijs opus esse magistro.
 Discipuli celeri complent praecepta paratu.
 Adducunt, mollisque super velamina vestis
 Insternunt placidum pullum, prebentque sedendum.
 Hinc veteris quondam fluxit vox nuncia vatis:
 Ecce venit placidus tibi rex, quem terga sedentem
 Premitis gestant asina, pullique sequentis.
 Tum populi stratas prae texunt vestibus omnes,
 Quisque iter est Christo, subnexa fronde coronant.
 Proxima tunc alij spoliant palmeta virore,
 Conclamantque omnes Davidis origine creto,
 Osanna excelsis sit gloria lata trophaei.
 Sic adeo ingreditur Solymorum moenia Christus.
 Ingresso occurrit primo sub limine templi
 Cruribus atque oculis certatim debile vulgus.
 Quos vobis tam subito gressu, visusque vigentes
 Cuncta sacerdotum cognouit factio, mirans,
 Et pueros templi complentes tecta canore,
 Osanna egregia Davidis stirpe creato,
 Tum percontantur cuncti, qua caussa canoris
 Impubem tantam tollat per gaudia plebem.
 Christus ad haec inquit, legis vos scripta tenere
 Creditur, infantum qua dicit ab ore venire,
 Latent: et linguis iusti consurgeret laudem.
 Haec ait, ingratis linquens cum ciuibus urbem,
 Bethaniamque petit: rediensque in margine cernit
 Stratam, tendentem diffusa umbracula ficum.
 Illic forte cibi pertentans corda voluntas,
 Arboris attrebat ramos, sed nulla facultas
 Pomorum sterili frondis concreuerat umbra.
 Olli Christus ait: non sit tibi fructibus unquam
 Copia promendis: tunc protinus aruit arbor.
 Discipuli celerem mirantur in arbore mortem.
 Sed Christus stupidis assistens talia satur:
 Nunc ligni istius nostro stupuisti honore
 Desisse ad vires, terrenos ducere succos.
 Sed veris verbis iterumque iterumque monebo:
 Nanque fides si certa animi consistet in arce,
 Nec dubijs nutans vicij tremebunda iacebit,
 Arboris istius vobis substantia cedit:
 Nec tantum istius, sed montis celsa reuelli
 Credentum verbo poterunt, vndisque profundi
 Cum siluis pariter, saxisque ferisque recondi.
 Et quaecunque fides robusto pectore poscet
 Credentum, semper digna virtute tenebit.
 Haec ubi dicta dedit, templi se manibus infert,
 Consequitur proceres populi, miracula rerum
 Collecti inquirunt, virtus qua tanta dedisset.
 Olli Christus ait: quarentibus omnia vobis
 Dicere iam facile est, si nobis vestra vicissim
 Percontata prius paucis sententia soluat.
 Nuper Ioannes puro qui gurgite lauit

Sordentes populi maculas, diuina potestas,
 A An ne hominis potius vobis fallacia visa est?
 Haec ait, ancipiti verborum pondere claudens
 Captantum procerum mentem, nam magna prophetam
 Plebis Joannem veneratio suscipiebat,
 Nec poterant eius fallacem dicere vitam.
 Rursus sublimem dixissent si esse prophetam,
 Occidisse illum, traheret confessio culpam.
 Se nescire tamen respondit factio fallax.
 Tum Christus: non est iniustum claudite vocem,
 B Cum mihi claudantur procerum responsa superba.
 Nam geminae prolis genitor, maioris in aures
 Talia dicta dedit: vitis mihi portio maior
 Semiputata iacet, sed perge, et robore forti
 Nunc scrobibus, nunc falce premens, vinea retunde.
 Tum iuuenis, sese, tam sordida vincla laboris
 Nolle pati memorat, post, omnia iussa parentis
 Exequitur, dure damnans responsa loquela.
 Post alium natum simili sermone iubebat
 Ad vinea sui dependere iussa laboris:
 C Annuit his iuuenis, nec dictis facta repensat.
 Dicite, vter potius genitoris iussa sequatur?
 Illi collaudant nati responsa prioris.
 Prosequitur Christus: nunc vera aduertite dicta,
 Iam magis hinc caeli sedem comprehendere certum est,
 Corporis è vitis querentes sordida lucra,
 Quam vestram quencquam, vobis nam venerat ante
 Iustus Ioannes, sed non est credere vestrum.
 Nanque fidem potius meretricum pectora certam
 D Hauserunt, sordisque animi posuere pendendas:
 At vos tantorum scelerum nil poenitet unquam.
 Sic quidam diues, cui iugera multa nitentis
 Vini sepe circumdensata coerces,
 In medio turrem praelumque et dolia fecit,
 Cultoresque dedit, fructusque locauit habendos,
 Impositam statuens mercedis soluere legem.
 Tum longinqua petit, sed fructus tempore certo
 Actores famulos mittit, quis portio salua
 Cultorum certa ruris mercede daretur.
 Ecce colonorum rabies hos verberare seuo,
 E At alios lapidum proterrent undique telis,
 Denique lethali prosternunt vulnere multos.
 Tum dominos ruris plures incidere seruos
 Praecipit, et rursus mercedis pacta reposcit.
 Maior at implures audax iniuria surgit.
 Vltima iam domino natum dimittere mens est,
 Quid sobolem partemque sui vis digna pudoris
 Culorum cordi venerandam posceret esse.
 Sed contra illorum iam mens maculata cruore,
 Progenie extincta domini sibi post dominatum
 Credere credentes, crudeli vulnere fixum
 Obruncant, iaciuntque foras trans septa cadaver.

Post

Post haec iam dominus veniet, poenisque reposcet
 Tam: orum scelerum: sed vobis tradita quondam
 Fulgentis regni sedes, translata feretur
 Ad gentem, dignos possit que reddere fluctus.
 At rex qui nato thalamorum vincula nebens,
 Praecipit, proceres conuiuia lata frequentem,
 Accitos famulos voti regalis honorem
 Concelebrare simul, cuncti sed adire recusant
 Regales thalamos, regalis pocula mensa.
 Post alios mittit, sese largissima cuncta,
 Magnificasque dapes, conuiuia lata parasse.
 Illi neglectis dapibus diuersa petebant:
 Hic ades proprias, hic ruris tecta propinqui,
 Ast alius potius merces ac lucra reuisit.
 Multi praeterea missos, qui ad lata vocarent,
 Infontes famulos rapiunt, et corpora ferro
 In mortem ei, uicant, tum rex, ubi comperit acta,
 Millibus armatis ciues cum manibus ipsis
 Subruit, effusi famulorum sanguinis vltor.
 Tunc seruis satur: nunc festa iugalia caena
 Praelargis dapibus quaecunque instruximus illis,
 Contempsero meis proceres contingere mensis.
 Ite igitur properet per publica septa viarum,
 Et quoscunque illic casus glomerauerit, omnes
 Huc latis nati thalamis adhibete vocantes.
 Progressi famuli per compita cuncta viarum,
 Inuentos duxere simul: iam denique cuncta
 Complentur mense, mixta sine nomine plebis.
 Hic iusti iniusti que simul cubuere vocati.
 At rex ingressus, conuiuia lata reuisit,
 Hic videt indutum pollute vestis amictu,
 Latitiae thalami fuerat qua dissona longae.
 Isque ubi regalis sermonis pondere causas
 Reddere pro vestis maculis et labe iubetur,
 Oppresso tacuit non puri pectoris ore.
 Et tum conuersus famulis rex praecipit, illum
 Connexis manibus pedibusque et corpore toto,
 In tenebras raptum mox praecipitare profundas.
 Illic stridor erit vasti sine fine doloris,
 Et semper fletus, multis nam saepe vocatis,
 Paucorum felix hominum selectio fiet.

Liber Quartus.

Talia dicentem confestim factio frendens
 Tentare aggreditur verbis cum fraude malignis:
 Certum est, veridicum te nunc venisse magistrum,
 Nec quencquam metuens, domini vestigia seruas.
 Dic ergo, an liceat nostra dissoluere genti
 Caesaris urgentis semper sub lege tributum?
 Ille sed inspiciebat seui penetralia cordis:
 Cur tentatis, ait, nunc me concludere verbis?
 Fallacis mentis, prodit fallacia fructum.
 Aspicite en nummum, culpique nomismatis ara,

Tom. 8.

Cesaris expressum proprium est ibi cernere vulum.
 A Soluite nunc illi proprium sub lege tributum,
 Atque Deo proprium legis seruetis honorem.
 Post Sadducaei tali cinxere latratu:
 Moesa qui legum posuit praecepta, iubere,
 Si quis coniugium properat a morte relinquet,
 Pignoribus medijs nondum de germine cretis,
 Huius germanorur sus sociabile vinculum
 Deberi, generis pereat ne portio lapsi.
 Finibus in nostris septem germana fuerunt
 B Corpora, sed maior natu cum vincula nupta
 Sumpsi, praeceleri cecidit sub acumine mortis.
 Post alius frater thalami sine fructibus aequè
 Concidit, et cuncti iacere ex ordine fratres,
 Vnius et cunctos fletus gemuere marite,
 Post ipsam rapuit gelida inclementia mortis.
 Si venient igitur cuncti sub lumina vitae,
 Cuius connubijs mulier reddenda resurget?
 Olli Christus ait: errori obnoxia prauo,
 Legibus, et iussis Domini mens dura resistit:
 C Nanque sequenda debinc late reparatio vitae,
 Non thalamos nouit, non terre gaudia vana:
 Sed similes leuibis genitoris iusta ministris,
 Constituet regni virtus sublimis in aula.
 Nec Deus illorum dominum se ponere mauult,
 Qui terram proni meruerunt sumere mortem,
 Sed potius vita possunt qui prendere lucem.
 Ecce alij rogitant, que sit firmissima legis
 Regula, quod summum comprehendat cetera verbum.
 D Ille indefessus, nulli responsa negabat.
 Sublimem caeli dominum deuotio cordis
 Diligat: est ista virtus firmissima legis.
 Consimile est isti: magno teneantur amore
 Ad ius fraternum iusta penetrabilia mentis.
 His etenim geminis dependent omnia iussis.
 Sed vobis, cuius soboles ventura videtur
 Christus, quem cuncti spondent in secula prophetae
 Respondent, illum Davidis germine nasci.
 Prosequitur Christus: cur illum dicere David,
 Diuino flatu scriptum est, Dominumque Deumque?
 E Quid proprio patrem non aequum est dicere nato.
 Talia Saluator, cuncti obstupere silentes.
 Ille sed accita credentum plebe, profatur.
 Aspicite Scribas sublimi sede superbos.
 Hi quaecunque docent, iustum est comprehendere cordis
 Obsequio, maculas ipsorum temnite vitae.
 Abrupta imponunt humeris nam pondera vestris,
 Ipsi quae, digito saltrem, contingere nolunt.
 Accubitu primo caena, fastuque superbo,
 Atque salutantum vano tolluntur honore,
 Et nomen sublimè volunt gestare magistri.
 Sed vos noluerim praecelsi nominis arcem

X

Affectare, tamen vobis est una magistri
Imposita aeternum caeli de lege potestas.
Vos eadem fratrum parili coniunxit amore.
Vnus item pater est, caeli qui in culmine regnat:
In vobis si quis sublimia colla leuabit,
Decidet, & baratri mergetur ad ultima caeno.
Ast humilis claram conscendit liber in gratiam.
Deflendi semper Scribae & lachrymabilis aui
Ceca Pharisaea cunctis fallacia plebis.
Nam vobis itinere clausum quia iure negatur,
Non finitis quinquam penetrare per ardua lucis,
Et cunctos trahitis seua ad consortia flamma.
Vos similes dicam tectis splendore sepulchris,
Quis facies nitida est, internaque turpia bustis.
Sic vox velatur iuste sub imagine vita,
Atque aditus mentis calantur sordida corda.
O Solymi Solimi, ferro qui saepe prophetas:
Ad vestram missos vitam sine fine negastis,
Quam volui vestram gentem populumque tueri,
Ales vti molli solita est sub corpore pullos,
Obice pennarum circumcomplexa fouere?
Sed vobis semper caelestia munera sordent:
Deseritur iam nunc domus haec vastata ruinis,
Nec vobis nostrum fas ultra est cernere vultum.
Egreditur templo, cuius praecelsa notantes
Moenia discipulos, tali sermone docebat:
Haec operum vobis miracula digna videntur
Obtutu stupido, veris sed discite dictis,
Quod mox cuncta solo passim disiecta iacebunt.
Haec ad Oliueti dicens peruenerat arcem.
Discipuli solum postquam videre, rogabant
Vt sibi venturi tempus distingueret aui,
Promissa ipsius quem poscant prendere finem,
Cuius & aduentus terra consumeret orbem.
Querentem verbis, respondet talia Christus:
Oseruate dolum, falso ne nomine capta
Credulitas laqueis errantium praecipitur,
Discurrunt cunctis bellorum incendia terris.
Sed vos praualido consistere robore cordis,
Ne mens accepto iaceat turbata tumultu.
Non etenim prima imponent mox praelia finem.
Gentibus & gentes & regibus obuia reges:
Signa ferent, nec tunc morbi corrumpere tractum:
Aeris, aut pestes prostermere corpora parcent.
Fissa etiam solido per inania pondere tellus,
Per diuersa loci, motu quassante, tremiscet.
Haec in primitiis tentamina parua manebunt.
Prodentur multi vestrum, lethoque dabuntur,
Proque meo vobis incumbere nomine gentes,
Tormentis, paenisque feris, odiisque necesse est.
Liuor erit terris, erroribus omnia plena,
Et falsi surgent populorum labe prophetae.

Hac inter si quis protectum a vulnere pectus:
A Ad finem seruare queat, sublimia lucis,
Aeternis vitae seruis redimitus, adsibit.
Regnorum caeli celebratio peruolabit:
In cunctas terrae metas, gens omnis habebit
Testem lucifluo sanctae sermone salutis.
Et tunc finis erit, currentia secula soluens.
Adueniet iam tunc tristis defectio terris,
Que Danielis habet iussam verissima vocem.
Haec dignus tantum poterit cognoscere lector.
Iudei longe fugient, montesque capefcent,
B Nec quisquam domibus repetet sustollere secum,
Que fuga consociet, vestemue, aut mobile quidquam
Deflenda tum sunt veteri cum pondere matres,
Et miseros factus dulci qua lacte rigabunt.
Pescite iam precibus, tristis ne frigore bruma
Adueniat fuga vestra, aut ne tum sabbatha festa
Anceps praecipiti turbet trepidatio cursu.
Nam cunctis venient saeuissima pondera terris.
Tale malum non secula prius, nec postera norunt.
Et ni sublimis genitor decerpere tempus,
C Et numerum miserans vellet breuiare dierum:
Nulla dehinc trepida superarent corpora vita.
Sed propter lectos veniet miseratio iustos.
Nomine fallentes Christi, falsisque prophetae
Exurgent terris, & monstra potentia fingent,
Que forsitan lectos capient miracula iustos.
En praedicta patent, instantia secula vobis.
Desertum si quis Christum peragrare loquetur,
Occultisque procul penetralibus esse repostum,
Longe credulitas absit vanissima vobis.
D Sicut enim fulgor caelum transcurrit apertum,
Et cerni facile est cunctis, orientis ab oris
Vsq; sub occiduum caeli vergentis in orbem:
Sic rapido aduentu clarebunt lumina Christi.
Sol rutilus furuis radios abscondet in umbris,
Admittet cursum lunaris gratia lucis,
Ignicomaeque ruent stellas, caelumque relinquent.
Omnis item virtus caeli commota superni,
Signa dabit, proles hominis quis vertice caeli
Clareat, omnigenasque tribus defectio lucis
Vrgebit, veniet cum nubibus ignicoloris,
E Maiestate potens hominis per sidera natus.
Tum tuba terri fico stridens clangore vocatos
Iustos, quadrifido mundi glomerabit ab axe.
Praeteriet nec enim praesens generatio seculi,
Donec cuncta sequens claudat sibi debita finis.
Haec tellus caelumque super soluentur in ignes,
Sed nona non unquam soluentur ab ordine dicta.
Qui sit at ille dies, nescire est omnibus equum
Ni soli rerum domino, qui sidera torquet.
Vt quondam terras unde inuolueret furcrae,

Et

Et diuersa sibi trahentes munia cunctos
Diluuij rapuit subito violentia tractu:
Sic subitas flammis voluens, descendet ab ethra
Aduentus noster nec cunctos ille sub una
Conditione premet: nam tunc, ubi iugera lata
Insidant duo depressis sub vomere sulcis,
Vnus correpto tolleitur corpore arator,
Ignarusque alius vasto linquetur in agro.
Vno quinetiam recubantes stramine lecti,
Dispar iudicium diuersa sorte subibunt.
Vnus enim socium quereat, per strata relictus.
Idcirco famuli vigilent, quia nescius illis
Aduentus Domini subitas descendet in horas.
Pronotum furis tempus si insistere sciret
Quisque domus custos, vigilaret, & obuia ferret
Arma procul, ruptas ne quis penetraret in ades,
Sed vos intentis animis assistite semper.
Nanque repentinus vobis subitusque recurreret
Filius huc hominis, iustus sua premia seruans.
Ille fidelis erit seruus, cui credere cunctas
Aedes, & famulos voluit per longa profectus,
Vir pater ipse domus: sapiens, nimumque beatus,
Quem veniens dominus seruantem iussa videbit,
Illum maiori famulum cumulabit honore.
Ast ille infelix, qui obscens luxuriatus,
Tardantem contemnit herum, famulosque fatigat
Verberibus, segnisque indulgens ebrietati,
Luxuriosorum conuiuia concelebrabat:
Adueniet Dominus, seruumque incauta furentum,
Praecipitem dignis poenarum cladibus abdet.
Illum perpetuus fletus, stridorque manebit.
Conferris possunt caelestia regna puellis
Bis quinque, quarum pars est sapientior una,
Altera praestupido pars est solidissima corde.
Occurrere illi votis sponsalibus omnes,
Ornatu accinctae tedarum flammicomantum.
Sed sapiens pars illa, sibi quod lumina flamma
Susciperet, portare simul curabat oliuum.
Stultarum vero non est prudentia talis.
Cumque moraretur sponsus, tum membra sopore
Soluuntur cunctis per compita lata viarum.
Iam notis medio clamor crebescere magnus
Incepit, letoque dehinc occurrere voto
Admonuit, redisque vias ornare coruscis
Surgere tunc properant, & claro lumine tedas
Instruere, & flammis pingui componere oliuo.
Tunc stoli derogit anti olei sibi cedere partem,
Prudentes secum quod tunc gestare videbant.
Sed quoniam sapiens pauit at chorus, omnibus aequo
Ne desint clarae nimirum pinguis flammae,
Et paruo equalis si detur portio cunctis.
Tunc pergunt stultae, liquidum ut mercantur oliuum.

Tom. 8.

Dum pergunt, letae transcurrunt omnia pompa,
A Et sponso tantum comitatur factio prudens.
Adueniunt fatuae sero post tempore segnes,
Et sponsi pulsare fores, & lumina clausa
Nequidquam ingeminant, precibusque ingrata frequentant
Vt liceat miseris penetrare in limina letae.
Illas non comitum sponsi cognoscere quisquam,
Non sponsus voluit: quare vigilate timentes,
Aduentus vobis quod non est certior hora.
Sicut enim longas cui contigit ire profecto
B In terras, credens seruis tractanda talenta,
Vni quinque dedit, duo cepit & alter habenda,
Tertius unius curam tractare talenti
Suscepit, vires quoniam diuersa merentur.
Sed maior quibus est concredita portio nummi,
Certatim duplis auxerunt munera donis.
Ille sed unius cui credita cura talenti est,
Telluri infodiens condit sine fructibus era,
Iamque aderat praesens dominus ium primus & alter
C Se geminasse illi pariter concredita monstrant.
Illos laudat herus, potiora credere tanta
Promittit fidei, sed tertius ille refodit,
Reddidit & domino tali cum voce tacentum:
Quod scirem domino memet seruire se uero,
Qui meteret segetes alieno semine cretas,
Extimui, argentumque tuum concredere terrae
Malui vti semper saluum tibi reddere possem.
Tum dominus famulo respondens talibus infir:
Si nescire meos auderes dicere mores,
D Nequitia tanta veniam concedere possem.
Hoc igitur gnarum potius praestare decebat,
Vt fructum nobis tractata pecunia ferret.
Quapropter segni tollatur portio nostra,
Prudentique dehinc detur possessio maior,
Quem duplis cumulasse lucris mea quinque talenta
Inueni: namque est certum, potiora mereri,
Cui res uberius cumulatae sortis abundat.
At cui parua subest segni substantia corde,
Id minimum penitus iuste tolleitur ab illo.
At nequam seruus tenebras demersus ad imas,
E Perpetuos fletus poena stridore frequentet.
En hominis natus veniet, patrisque ministris
Stipatus celsa, iudex in sede sedebit.
Tunc gentes cunctae diuersis partibus orbis
Conuenient, iustosque omni de labe malorum
Secernet, dextraque libens in parte locabit,
Ad prauos laeva despectos parte relinquet.
Ut pastor pecoris discernit pascuam mixti,
Lanigeris dextra permittens mollia parui,
At leuos hirtis dumos tondere capellis.
Sed Rex ad dextros conuersus, talia dicet:
Huc veniant sancti, iam dudum debita sumant

X ij

Dona patris, mundo quae sunt aqua uidentem,
Et iustis primo promissa parantur ab ortu.
Nanque fame fessum quondam me grata refecit
Hæc plebes, potuque sitim mihi saepe remouit,
Hospitiūque domus patuit mihi saepe uocato,
Et nudus uestis blandissima tegmina sumpsi,
Carceris & poenis horum solatia cepi.
Tum Domino tali respondent uoce beati:
Non meminit nostrum quisquam te uisere nudum,
Nec famis oppressum dura ditione notauit,
Carceris aut poenis meminit uidisse reuinctum
Respondens illis dicit tum talia iudex:
Fratribus ista meis, humiles miserando labores,
Qui fecit, certum est dulcem mihi ponere fructum.
At uos iniusti iustis succedite flammis,
Et poenis semper mentem torrete malignam,
Quas Pater horrendis barathri per stagna profundi
Dæmonis horrendi socijs, ipsique parauit.
Nanque sitim passo quondam mihi pocula nulla,
Nec famis in pœna parui mihi fragmina panis,
Aut peregrina mihi tecti, uestis uel parumper
Tegmina, de magnis gracili pro parte dabantur.
Carceris aut septo claustris, morbis uel iacenti,
Vnquam uisendi solatia uestra fuerunt.
His damnata dehinc respondet factio uerbis:
Haud equidem nostrum meminit te uisere quisquæ,
Aut sitis, aut saeva famis agrum agitare laborem,
Hospita uel seffis errare per oppida rebus,
Carceris aut mersum poenis, morbo uel grauatum,
Ut tibi sollicito fieret miseratio iusta.
His rerum dicit dominus: cum uestra superbo
Angustis rebus feritas sub corde tumebat,
Calcauit que humiles minimos, me spreuit in illis.
Hæc ubi dicta dabit, meritis sua premia reddet,
Æterna (miserum) pœna fodientur iniqui,
Æternūque salus iustis concessa manebit.
Talia dum loquitur, scissos lacerata capillos
Pro fratris morbo iustis soror anxia curis,
Hortatu iuuenem rapido præcurrere egressu,
Casibus ut tantis Christus seruaret amicum.
Nam fuerat mulier meritis accepta benignis,
Obsequio cuius fratremque domumque merentem
Complexus, pleno Christus retinebat amore.
Nuncius adueniens narrat sub agone iacere
Dilectum Christo iuuenem, per tristitia morbi
Et lethi & uite confinia summa tenere.
Lazarus hic habuit nomen, sed Christus amaris
Percussus uerbis, non est, si creditis, inquit,
Ad lethum ducens isthæc uolentia morbi:
Sed Deus ut digno iustis celebretur honore,
Et soboles hominis sancta uirtute nitescat.
Tunc ad discipulos, dormit iam Lazarus, inquit:

Sed charum iuuenem faciam consurgere rursus.
A Reddunt discipuli: somno succedere plena
Et remeare salus poterit: nec mente sequuntur,
Quod mortem somni dixit sub nomine Christus.
Errorem quorum tali sermone remouit:
Lazarus in lethum cecidit, sed gaudia menti
Hinc ueniunt, uestramque fidem mihi fortius armat.
Cernitis absentem longè quoque cuncta uidere,
Sed properemus, ait Didymus, dum talia fatur,
Pergamus, pariterque omnes procumbere letho
B Cogamur toties, quod gens Iudæa minatur.
Hæc ait, & cuncti Christo pereunte sequuntur.
Iamque aderat Christus, fuerat sed sorte sepulto
Quarta dies, mersasque atris de morte tenebris
Germanas, luctus lachrymosaque tecta tenebant.
Conuenere illuc, solatia debita dantes,
Iudæa gentis proceres, charique propinqui.
Sed Martha, audito Christum uenisse, cucurrit
Obuia, deseruitque domum, mæstamque sororem.
Et procul, o uinam præsens nobis tua uirtus
C Afforet, haud morti frater cessisset acerba.
Nam quicquid poscis, certum est tibi posse uenire.
Quam dominus tali solatur uoce gementem
Robustam mentem mulier uirtute resume.
Lazarus hæc uita rediuiua in lumina surget.
Et mulier: certè surgent in munera uita
Mortales cuncti, ueniet cum terminus orbi.
Christus item sancto depromit pectore uocem:
En ego sum clara uobis reparatio uitæ.
D In me qui credit, mortem deponere sumptam,
Et uitam poterit iugi comprehendere seculo.
At quicumque fidem uino sub pectore sumet,
Horrida non unquam contiget limina mortis.
Isthæc num credis puro de pectore Martha?
Illa dehinc: hæc una fides mea corda tenebat,
Sublimis ueneranda Dei quod uenerit in te
Cælestis soboles celfo sub nomine Christi.
Hæc ait, & Mariam cursu monitura sororem
Interiora petit, sanctum uenisse magistrum,
Et pariter luctu oppressam uocitare sororem,
E Admonuit tacito designans omnia nutu.
Profilit illa foras audito nomine Christi,
Prosequiturque simul Solymorum turba gementem,
Credentium tumultu fletus inferre sorores.
Illa salutiferum postquam conspexit Iesum,
Procidit ante pedes, rupitque hanc pectore uocem:
Si mihi germanum potuisses uisere uiuum,
Lazarus haud poterat dura succumbere morti.
Fletibus hic Christus socians de corde dolorem,
Inquirat tumuli sedem, quo condita nuper
Membra forent, anime uolucris spoliata calore.
Haud mora, demonstrant flenti mæstæque sepulchri
Rupe

Rupe sub excisa, lapidis quod pondere clausum
Ut uidit sanctus, multo mox uelle moueri
Præcipit, at Marthæ talis uox uerberat aures:
Quatuor en lucas, totidemque ex ordine noctes
Prætereunt, quo membra solo composita quiescunt.
Crediderim corpus, motu fugiente caloris,
Fætores miserum liquefactis reddere membris.
His dictis contra depromit talia Christus:
Iam toties dictum est, magnis consistere rebus
Credentium uirtute fidem, sed gloria summi
Iam genitoris adest, fidei si robur habetis.
Hæc ubi dicta dedit, saxumque immane reuulsis
Obicibus patuit, uirtus mox conscia cælum
Suspicit, & tali genitorem uoce precatur:
Eximias grates Genitor tibi sancte fatemur:
Me placidus semper uenerandis auribus audis.
Sed populus præsens me missum credere discat.
Hæc ubi dicta dedit, tumuli mox limine in ipso
Restitit, aduerso complens caua saxa canore:
Lazare, sopitis redeuntem suscipe membris
En animam, tūque ipse foras te prome sepulchro.
Nec mora: conuexus manibus, pedibusque repente
Procedit tumulto, uultum cui linea texta
Et totum gracilis connectit fascia corpus.
Tum solui iussit, latumque ad tecta remittit.
Iudæi postquam factum uenerabile cernunt,
Qui tantum Mariam fuerat Marthamque sequuti,
Pars credens sequitur sanctæ uirtutis honorem,
Ast alij repetunt urbem, procerumque superbis
Cuncta Pharisæis rerum miracula narrant.
Ergo ad concilium Scribæ, plebisque uocatur
Jam grauior numerus, quæ uatum principis altè
Pulchra Caiphææ collucet atria sedis.
Illic complacuit Christum prosternere letho,
Sed uitare dies Paschæ, ne plebe frequenti
Discordes populi raperent in bella furorem.
Ille Simonis erat tectis, quem lurida lepra
Uirtute ipsius diffugerat, ecce cubanti
Accedit mulier propius, frangensque alabastrum,
Quo preciosa inerant latè fragrantis oliui
Vnguenta, ab summo perfudit uertice Christum.
Discipuli increpitant, fantes, potuisse iuuari
De precio unguenti miserorum corpora egentum.
Has dominus prohibet uoces, factumque probauit:
Desinite obsequio iusto prohibere puellam.
Pauperibus semper dabitur succurrere tempus,
Sed me non semper tribuetur uisere uobis.
Funeris ista mei multum laudanda ministrat
Officio, mundumque implebunt talia facta.
Tunc è discipulis unus se subtrahit amens,
Iudas, qui ad proceres tali cum uoce cucurrit:
Quod precium sperare datur, si prodere uobis,
Tom. 8.

Quasi cumque diu possim monstrare Magistrum?
A Argenti ter dena illi mox pollicebatur
Pondera: dehinc Judas sceleri se subdidit alto.
Iamque dies Paschæ primo processerat ortu,
Discipuli quarunt, ubi cœnam sumere paschæ
Vellent, at ille sibi quendam sine nomine quert,
Vltima qui Domini caperet mandata, iubebat.
Vespere mox primo bis sex recubantibus una
Discipulis, tali diuinat uoce magister:
En uiget tempus, Christum cum tradere morti
B Et uobis unus scelerato corde uoluit.
Continuo cuncti quarunt, quis talibus ausis,
Insano tantum cepisset corde uenenum?
Ille dehinc: epulis mecum nunc uescitur, inquit.
Sed soboles hominis quondam præscripta subibis
Supplicia ad tempus, miserabilis ille per euum,
Qui iustum tradet: quanto felicior esset,
Si nunquam in terris tetigisset limina uitæ.
At Iudas grauius tunc pectora conscia pressus:
Nunquid, ait, Iudam talis suspectio tangit?
C Respondit Dominus: Te talia dicere cerno.
Hæc ubi dicta dedit, palmis sibi frangere panem
Diuisumque dehinc tradit, sanctæque precatus,
Discipulos docuit, proprium se tradere corpus
Hinc calicem sumit Dominus, uinoque repletum
Magnis sanctificat uerbis, potumque ministrat,
Edocuitque suum se diuisisse cruorem.
Atque ait: hic sanguis populi delicta remittet,
Hunc potate meum: nam (ueris credite dictis)
D Posthac non unquam uitis gustabo liquorem,
Donec regna patris melioris munere uita
In noua me rursus concedent surgere uina.
Exin cantato sanctis concentibus hymno,
Montis Oliueti conscendunt culmina cuncti.
Talia dum Christus depromit pectore uerba:
Omnes præsentis noctis uos tempore longè
Disperget, misere deserto principe, terror.
Sic etenim scriptum est: pastoris casibus omnes
In diuersa fugam capient per rura bidentes.
Post ubi uita nouos cæli mihi reddet honores,
E Præueniam, uestrisque choros genitilibus armis
Grata Galilææ uoluitans per rura docebo.
Respondit Petrus: cunctos si credere fas est,
Quod tua labentes possunt præcepta negare:
Sed mea non ullus mutauit pectora casus.
Ille dehinc: nox hæc quæ lucida sidera terris
Inducet, lucemque premens nunc incubat undis,
Audiet ut trinis pauidus mendacia uerbis
Dices, & Christum fortissime Petre negabis,
Et prius alitibus resonant quàm tecta domorum.
At Petrus duram mortem mihi sumere malim,
Vox oblita suum quam denegat ista magistrum.
X ij

Has vires cordis perstant promittere cuncti.
 Nominis & brei sunt Gethsemani da rura,
 Illò progreditur vita lucis que repertor.
 Quem mox discipuli, Iuda fugiente, sequuntur.
 Atque illic reliquos iussit residere ministros.
 Ille sed assumpto longe procedere Petro
 Zebedeique simul natus, per devia tendit.
 Tunc angore graui mæstus sic voce profatur:
 Tristitia nunc voluens animus mihi pectora turbat
 Mortet enus, sed nunc vos segnem excludite somnum,
 Sollicitamque simul vigilando ducite noctem.
 Hæc ait, & paulam procedens, corpore terram
 Deprimit, & tali proiectus voce precatur:
 Si fas est, Genitor, calicis pertranseat huius
 Incumbens valido nobis violentia tractu.
 Sed tua iam veniat potius, quam nostra voluntas,
 Quæ tibi decreta est tantis sententia rebus.
 Tunc ad discipulos repedit, sed somnus anhelis
 Prostratos terra membris dissoluerat omnes.
 Tunc ait ad Petrum: non est tibi ponere virtus
 Vnam pervigilem tantis sub casibus horam?
 Sed vigilate precor, ne vos tentatio raptos.
 Horrida præcipitet saeva per lubrica mortis.
 Spiritus iste viget, sed corpus debile lapsat.
 Secessit rursus secreti montis in arcem,
 Orabatque Patrem: Rerum mitissime rector,
 Hunc quoniam calicem non est transire facultas,
 Iam tua præueniat nostra de sorte voluntas.
 Rursus discipulos somni sub pondere pressos
 Inuenit & rursus per idem genitore precatò,
 Alloquitur seffo nexos languore quietis:
 Iam dormire licet, sociòsque reuisere vestros.
 Nam venit ecce meum qui dedat in omnia corpus,
 Quæ maculata meis imponet factio membris.
 Cum dicto Iudas, numero stipante cateruæ,
 Aduenit procerum iussu, populique ferocis.
 Pars stridens gladijs, pars fidens pondere clauæ,
 Signa sequebantur Iudæ promissa furentis.
 Oscula nam pepigit sese contingere Christi,
 Quo facile ignotum caperet miserabile vulgus.
 Ille ibi dissimulans blanda cum voce salutat,
 Attigit & labijs iustis miserabilis ora,
 Continuo Christus: totum complere licebit,
 Huc venisse tuo quacunque est causa paratu.
 Iniecere manum turba, Christumqueprehendunt.
 Tunc è discipulis vnus fulgente machæra
 Occurrit vatis famulo, sublatu in iram,
 Tempore & excisam rapuit vi vulneris aurem.
 Olli Christus ait: gladium tu punito noxter:
 Nam quicumque ferox confidit, vindice ferro,
 Hinc iusti similis ferri vindicta manebit.
 An ego non possim caelestia castra vocare,

Et patris innumeras in prælia ducere turmas?
 A Sed scriptura meis complenda est debita rebus.
 Vos autem stridito quid me comprehendere ferro,
 Fustibus & gladijs concurritis? en ego vobis
 Occurro, templi media qui semper in arce
 Vobiscum resedens docui, nec talia quisquam
 Insonuit, tantis circum latratibus audax.
 Discipuli passim Christo fugere relicto.
 Iamque Caiphæa steterat Saluator in aula,
 Conuenere omnes scribæ proceresque vocati.
 At Petrus longè seruans vestigia, solus
 B Occultè mæstus sedit cum plebe ministra,
 Extremum opperiens tanto sub turbine finem.
 Ecce sacerdotes falsos conquirere testes
 Incumbunt, fidasque volunt contere causas,
 Quis mortem insonni possent imponere Christo.
 Sed nullus tanto visus satis esse furori.
 Tandem prosiliunt testes, qui dicere Christum
 Audissent, templum quoddam solus vertere posset,
 Et versum trinis iterum instaurare diebus.
 Ipse sacerdotum princeps urgere tacentem
 C Insistit, feruens furis, ac talia fatur:
 Cur nihil ad tantas nunc respondere querelas,
 Conuictus veris procerum sub testibus audes?
 Adiurabo tamen summi per regna Tonantis,
 Ut fateare palam, si fas te credere Christum.
 Ille dehinc tali compellat voce superbum:
 Isthæc sola tibi procedunt pectore verba.
 Vera tamen veniet vobis visenda per auras
 Maieftas, proles hominis virtutis ad alta
 Cum sedeat dextram, per nubes ignicoloris.
 D Talibus auditis, scindit de pectore vestem,
 Insultat furis, & cæco corde sacerdos,
 Atque ait: audistis pugnantis fœda profani
 Verba Deo: polluta malis consurgat in iras
 Relligio, & vestram cuncti iam pandite mentem.
 Conclamant omnes, mortique addicere certant.
 Tunc sanctam Christi faciem sputa improba cõplent,
 Et palma in malis, colaphique in vertice crebri
 Insultant, verbisque omnes illudere certant:
 Christe, prophetabis cuius te palma cecidit.
 E At Petrum mulier tristem quod viderat intus,
 Tu ne etiam iuuenis fueras comes additus, inquit,
 Isti, quem ludens procerum sententia damnat?
 Ille negat, rectis que foras se promere tentat.
 Ecce sed egressum primo sub limine cernens
 Altera, consimili prodebat voce ministris.
 Rursus periurans, illum se nosse negauit.
 Tunc percontatum multi accessere sequentes,
 Dòque sono vocis sese cognoscere dicunt,
 Cuncta Galileam streperent quòd verba loquelum.
 Et Petrus iurans deuotis omnia verbis,
 Nescire

Nescire affirmat, quisquis foret ille, negando.
 Hanc vocem, plausum quatiens sub culmine tecti
 Ales prosequitur cantu, mentemque Simonis
 Circumstant tristem verbis præ sagia Christi,
 Egressusque dehinc ploratus fudit amarus.
 Sidera iam luci concedunt, & rapidus sol
 Progreditur, radijs terras crepitantibus implens,
 Iamque è concilio Christum, post terga reuinctum,
 Præsidis ad gremium magno clamore trahabant.
 Interea celsum Dominus stans ante tribunal,
 Talibus exceptum Pilatus vocibus urfit:
 Tu rex Iudæ gentis, qui dicitur, astas?
 Respondit Christus: vestris hæc audio verbis.
 Exin terribilis iusti accusatio surgens
 Insperat, & sanctum mendax facundia pressat.
 Respondere nihil trucibus dignatur Iesus.
 Pilatus querit, quæ nam sit causa tacendi.
 Ille magis perstans, miranda silentia seruat.
 Solenni sed forte die concedere leges
 Vnum damnati capitis de more iubebant.
 Et fuit in vinculis famoso nomine latro,
 Quem Christo insensus populus, dimittere vita
 Ardebat, trucibus somno sed territa visis
 Pilati coniunx, iusti discedere pœna.
 Mandatis precibusque virum suspensa rogabat.
 Tum iudex iterum procerum disquirere mentem
 Tentat, & instanti cuperent quem solvere pœna,
 Plebis ad arbitrium mittit de lege requiri.
 At proceres populum fusa ambitione rogabant,
 Latronem legi peterent, Christumque necarent.
 At postquam procerum incendit sententia vulgus,
 Latronisque petit potius sibi cedere vitam,
 Consuluit præses populum, quid vellet Iesu.
 Plebs incensa malo, sauos misere tumultus,
 Et crucis ad pœnas iterumque iterumque petebat,
 Qui regis nomen cuperet, qui Cæsaris hostem
 Confessus, sese proprio damnaue rit ore.
 Denique vi victus, detestatusque cruentum
 Officium, increpitans se libera sanguine ab huius
 Corda tenere sibi, coramque à crimine palmas
 Abluit, ut genti tantum macula illa maneret.
 Hoc magis in clamant: nos, nos cruor iste sequatur,
 Et genus in nostrum scelus hoc & culpa redundet.
 Pilatus donat plebi lenique Barabbam,
 Et crucis ad pœnam vincitum concecit Iesum.
 Proditor at Iudas postquam se talia cernit
 Accepto sceleris precio signasse furentem,
 Infelix agris damnans sua gesta querelis,
 Argentum & culpans sacram proiecit in adem,
 Exorsusque suas laqueo sibi sumere pœnas,
 Informem rapuit ficus de vertice mortem.
 Inde sacerdotes, precium quod sanguinis esset,

Illicitum fantes adytis iam condere templi,
 Quod dare tum licitum, dum sanguis distraheretur
 Credebant: agrum mercati nomine vero
 Sanguinis, horrendo signant scelera impia factò.
 Hæc quondam cooperta canens vox vera prophete,
 Euentum rerum patefecit in ordine secli:
 Argenti triginta minas posuerit profani,
 Hoc precium preciosi corporis instituentes,
 Quod mox ad figuli rursus transfertur agellum.
 Traditus at trucibus, iustus: scelerisque ministris,
 Innocuus, scelerata opprobrio corpore perfert.
 Purpureamque illi tunicam, chlamydemque rubentem
 B Inducunt, spinis que caput cinxere cruentis,
 Inque vicem sceptri dextram comitatur arundo.
 Tum genibus nixi, regem dominumque salutant
 Iudæe gentis: faciem lauere saliuus,
 Vertice & in sancto plagis lufere nefandis.
 Hæc tibi transegit miles ludibria demens,
 Indutum proprie ducebat regmine vestis,
 Et crucis ad pœnam sanctum iustumque traherat.
 Ecce sed egressi, quendam cepere Simonem,
 Cyrene genitum, lignumque afferre iubebant,
 C Quo dominum lucis, duris suffigere clauis
 Instans urgebat secli immutabilis ordo.
 At postquæ ventu est, tibi ruris Golgotha nomē,
 Permixtum selli vinum dant pocula Christo,
 Ille sed in summo gustu tractata recusat,
 Vt satis antiquis fieret per talia dictis,
 Nec tamen insultans hominum furor omnia posset.
 Iamque cruci affixum pendebat in arbore corpus,
 Finitamque dedit tunicam sub sorte per omnes
 D Militis vnus seruans possessio rextum.
 Et scriptum cause titulum meritique locarunt,
 Quod rex Iudæa plebis gentisque fuisset.
 Accidit ut pariter pœna consortia ferrent:
 Latrones hinc inde duo, sed cæca furentis
 Insultat plebis fixo vesania Christo:
 Hic est qui templum poterat dissoluere solus,
 Hic est qui trino lucis reparare meatu.
 Sed nunc descendat proles veneranda Tonantis,
 Et crucis è pœna corpusque animumque resoluat.
 Hæc vulgi proceres recordis dicta sequuntur.
 Atque Pharisei Scribæque & factio demens
 Illudunt, motuque caput, linguasque loquelis
 Insanis quatiunt, eterne ad vincula pœna:
 Nonne alios quondam trucibus seruare solebat
 Morborum vinculis? sese cur solvere pœnis
 Non valet: en regem nostræ quem credere gentis
 Debemus, soluat ligni de robore corpus,
 Tunc sanctis digne poterimus credere signis.
 Confidit genitore Deo: dimittere pœna
 Cur propriam non vult sobole veneranda potest?
 X iij

Nec minus increpant dextra laeva que gementes
 Affixi crucibus scelerum pro sorte latrones.
 Iam medium cursus lucis conscenderat orbem,
 Cum subito fugit ex oculis, furvisque tenebris
 Induitur, trepidumque diem sol nocte recondit.
 Ast ubi turbatus novam transierat horam,
 Consternata suo redierunt lumina mundo.
 Et Christus magna genitorem voce vocabat,
 Ebrae in morem linguae, sed nescia plebes,
 Eliam vocitare putat, tum concitus unus,
 Cogebat spongo turpi calamoque reuincto
 Impressum labiis acidum potare saporem.
 Cetera turba furens, tali cum voce cachinnat:
 Spectemus pariter, caelo ne forte remissus
 Elias veniat, celsa qui sede quiescit,
 Liberet & misero confixum stipite regem.
 Tunc clamor Domini magno conamine missus,
 Aethereis animam comitem commiscuit auris.
 Scinduntur pariter sancti velamina templi,
 Carbasaeque in geminas partes dirupta debiscunt,
 Et tremebunda omni concussa est pondere tellus,
 Diffidiumque suo rupta de corpore cautes.
 Tum veterum monumenta virum patuere repulsis
 Obicibus, viuaeque anima per membra reuerse,
 Et visum passae populi, per moenia late
 Errare urbis: sic terrent omnia mundum.
 Militibus primis quatiuntur corda pauore,
 Dedita qui saepe seruabant corpora poenae,
 Et sobolem dixere Dei, Christumque fatentur.
 E speculis matres miracula tanta tuentur.
 Omnes, obsequium Christo que ferre solebant.
 Jamque recedenti vesper succedere soli
 Ceperat, & procerum solus tum iustior audet
 Corpus ad extremum munus deposcere Christi.
 Hic ab Arimathia nomen gestabat Ioseph,
 Qui quondam verbis aures praestabat Iesu.
 Pilatum tunc iste rogat, sibi cedere membra.
 Quis nuper tulerat vitam vis horrida poenae.
 Concessit praeses: sed corpus fulgida lino
 Texta tegunt, saxique nouo componitur antro.
 Limen concludunt immensa volumina petrae,
 E speculis seruant matres, & cuncta tuentur.
 Iamque dies rutilo complebat lumine terras,
 Ocia qui semper prisca de lege iubebat:
 Nulla sed immitis procerum furor ocia seruat.
 Conueniunt, onerantque simul sic iudicis aures:
 Erroris laqueos iustissima poena resoluit.
 Nunc meminisse decet, quoniam planus ille solebat
 Vulgari semper iactans promittere plebi,
 E mortis sese tenebris ad lumina vitae
 Cum terno solis pariter remeare recursum.
 Sed petimus, custos miles noua funera seruet,

Ne fera discipulis furandi audacia corpus
 Consurget, turbetque recens insania plebem.
 Et Pilatus adhaec miles permittitur, inquit:
 Seruate, ut vultis, corpus tellure sepulchrum.
 Conueniunt, saxique ingentia pondera voluunt,
 Et limen signis, & saxum milite seruant.
 Sidera iam noctis venturo cedere soli
 Incipiunt, tumuli matres tum viscere septum
 Concurrunt, motus sed terram protinus omnem
 Concutit, & caelo lapsus descendit aperto
 Nuncius, & saxum tumuli de limine voluit.
 Illius & facies splendet, ceu fulguris ignis,
 Et niuis ad speciem lucent velamina vestris.
 Militibus terror sensum discluserat omnem,
 Et iacere simul ceu fusa cadauera letho.
 Ille sed ad matres tali cum voce profatur:
 Vestra pauor nullus quatiens non corda fatiget.
 Nam manifesta fides sanctum vos querere corpus,
 Quod crucis in ligno scelerata insania fixit.
 Surrexit Christus, & aeterna luce luminata
 Corpore cum sancto, deuicta morte, recepit.
 Visere iam vobis licitum est, quod sede sepulchri
 Nulla isthic iaceant, fuerant quae condita membra.
 Dicite praeterea celeri properoque recursum
 Discipulis, Christum remeasse in luminis oras,
 Inque Galileam latum praecedere terram.
 His dictis visisque, animos perfuderat ardens
 Latitia, attonitos stupido ancipitique fauore.
 Denique praecipiti celebrantes gaudia cursu,
 Talia discipulis referunt, tumulumque relinquunt.
 Ecce via medio clarus se ostendit Iesus,
 Et fidas matres blandè saluere iubebat.
 Occurrunt illa, & genibus plantisque prehensis
 Victorem lethi pauidè venerantur Iesum.
 Talibus ille dehinc praecipit pectora firmat:
 Membris absistat fidei pauor omnis, & isthaec
 Fratribus hinc nostris prope mandata referte.
 Nostris conspectus si cura est, ite volentes,
 Inque Galileam properè transcurrite terram.
 Interea tumuli custodum exterrita corda
 Mittunt è numero partem, quae tanta referret
 Iudaeis rerum miracula, sed manus amens
 Iam semel insano penitus deuota furori,
 Praemia militibus certatim magna rependit,
 Et famam argento redimit, quod limine rupto
 Furtim sustulerit corpus defensa tenebris
 Occulte rapiens audacia discipulorum.
 Iamque Galileos conscenderat anxia montes
 Mandatis Christi concursans turba suorum.
 Cernitur ecce suis proles veneranda Tonantis,
 Illum procumbens sanctè chorus omnis adorat,
 Nec tamen in cunctis pariter fundata manebat

Pectoribus

Pectoribus virtus nam pars dubitabat eorum,
 Tunc sic discipulos clarus compellat Iesus:
 In caelo & terris Genitor mihi cuncta subegit,
 Me pater est vobis dignatus mittere lucem.
 Genibus haud aliter nunc vos ego mittere cunctis
 Institui, vestrum est cunctas mihi iungere gentes:
 Pergite, & ablutos homines purgantibus undis
 Nomine sub sancto Patris Natique lauate,
 Viuisque pariter currant spiramina flatus,
 Ablutisque dehinc nostra insinuate docentes
 Praecepta, ut vitam possint agitare perennem.
 Nec vobis unquam nostri praesentia deerit,
 Donec consumens dissoluat secula finis.

Operis conclusio.

Has me a mens fidei vires, sanctique timoris
 Cepit, & intantum luxit mihi gratia Christi,
 Versibus ut nostris diuinae gloria legis,
 Ornamenta libens tulerit terrestria lingua.
 Hac mihi pax Christi tribuit, pax hac mihi seculi,
 Quam fouet indulgens terrae regnator aperta
 Constantius, adest cui gratia digna merenti,
 Qui solus regum, sacri sibi nominis horret
 Imponi pondus, quo iustis dignior aetlis
 Aeternam capiat diuina in secula vitam,
 Per dominum lucis Christum, qui in secula regnat.

COELII SEDVLII SCOTI PRESBYTERI, MIRABILIVM
 DIVINORVM SIVE OPERIS PASCHALIS,
 Libri IIII.

DOMINO SANCTO, AC PATRI BEATISSIMO MACEDONIO,
 Abbati, Caelius Sedulius in Christo S.

Priusquam, venerabilis Pater, operis nostri decurso volumine censeas, & rite forsitan
 feuerèque obiurges, utpote qui nulla veteris scientiae prerogatiua suffultus, tam im-
 menseum Paschalis pelagus maiestatis, & viris quoque peritissimis formidandum, paruo
 lentre tyro cucurrerim: huius apud te facti causas expurgem, ut cum me non audacem
 fuisse probaueris, sed deuotum, in pectoris tui portum blanda tranquillitate recipias, quem, gu-
 bernante Deo, letaberis nulla pertulisse naufragia. Cum secularibus igitur studiis occupatus, vim
 impatientis ingenij, quod diuinitatis in me prouidentia generauit, non utilitati animae, sed inani
 vitae dependerem, & literariae solertiae disciplinae, lusibus infructuosi operis non auctori deserui-
 ret: tandem misericors Deus, rerum conditor, clementius fabricam sui iuris aspexit, & stultos in
 me mundanae sapientiae diutius haberi sensus indoluit, ac fatuum prudentiae mortalis ingenium
 caelesti sale condidit. Mox ut cordis oculos interior caligo deseruit, per fentes dumosi ruris erra-
 tia, in herbam florei cespitis reuolui vestigia, totoque nisu melioris arbitrij cultum illustrati pe-
 ctoris Deo dicaui, non praesumptione virium, sarcinam tantae molis arripiens, sed onus Christi
 quod leue nimis est, humili pronus deuotione complectens: culpa me scilicet arbitrarius silentii
 non carere, si studiosae mentis officium quod vanitati detulisset, veritati denegarem: cum &
 diuina reuerenter asseri, & humana possint honestè tractari. Angebar alia rursus animi procella
 turbati, & aegros anhelitus illa mihi ratio saepe commouebat, qua me noueram vel tua (pater bea-
 tissime) vel aliorum quos gratia similiter caelestis illustrat, quiddam profecisse doctrina. Quan-
 quam ipsi cuncta monstrantes, aliquem credatis igniculum in me posse lucere: sed torpor cordis
 obtusi, tanquam silicis per venas, scintillam tenuem vix emittit. Et id ipsum parui fomitis nutri-
 metum, quod in me potuit doni caelestis oleo permanere, nefas esse putabam, mutui tenacitate
 silentij cum nullo partiri, ne vnus talenti creditam quantitatem, dum nitor cautius custodire,
 culpa defossae pecuniae non carerem. Inuidiae siquidem macula de sese non abluisset, qui alteri conferre
 denegat, quod (cum dederit) non amittit. Inter diuersas tamen anxiae trepidationis ambages, ad
 iaciendum huius operis fundamentum, hoc maxime prouocatus accessi, ut alios exhortationi-
 bus veritatis, ad frugem bonae mensis inuitans: si quando infirmitatis humanae vicis, necessitate
 forsitan laesitatus impugner, verbis propriae disputationis admonitus metuam. Et qui furta pro-
 hibui, fur videri verear: & qui rectae soliditatis iter ostendi, procliuoris lubrici periculosa sectari,
 & clypeo dominicae protectionis armatus, inimicae iaculationis tela, facili repulsione contemnā.
 Cur autem metrica voluerim hac ratione componere, breuiter expedire non differam. Raro,
 Pater optime (sicut tua quoque peritiae, lectionis assiduitate cognoscit) diuinam munera pietatis
 stylo quisquam huius modulationis aptauit: & multi sunt, quos studiorum secularium disciplina

per poëticas magis delicias & carminum voluptates oblectat. Hi quicquid rethoricæ facundia perlegunt, negligentius assequuntur, quoniam illud haud diligunt: quod autem versuum viderint blandimento mellitum, tanta cordis auiditate suscipiunt, vt in alta memoria sæpe hoc iterando constituent & reponant. Horum itaque mores non repudiandos æstimo, sed pro insita consuetudine vel natura tractandos, vt quisque suo magis ingenio volūtarius acquiratur Deo. Nec differt, qua quis occasione imbuatur ad fidem, dum tamen viam libertatis ingressus, non repetat iniquæ seruitutis laqueos, quibus antea fuerat irretitus. Hæ sunt (Pater egregie) nostri operis causæ non superuacua, sicut didicisti, sed commoda: quæ si probabili ratione non displicent, benignitatis tuæ donantur fauore, quo paululum ab scripturis celsioribus vacans, humilioribus te quoque libenter imperitas. Non semper aquila supra nubes eleuata peruolat, sed etiam remissioribus aliquando pennis descendit ad terram. Sæpe belliger miles, armis quibus assuetus est dimicare, delectatur etiam ludere. At forsitan, vt ab hac te molestia perlegendi carminis, in occultis abducas, talibus me blandæ orationis vocibus alloqueris: Cur (inquies affabilis amice, quem gratia puræ dilectionis amplector, dum me profusus niteris venerari, præ cæteris, & fidei propositi sedulitate sectaris, alios tanquam neglectos offendis: qui cum sint doctrina non impares, & vna mecum soleant religiosæ fidei societate coniungi, me potissimum ac solum eligas vel fecernas, cui deuotionis tuæ dicta committas: Habes Antistitem plenum reuerentiæ sacerdotalis Vrsinum, qui ab ætatis suæ primæuo tirocinio, Regis æterni castra non deserens, vixit inter barbarospius, inter bella pacatus! Accepit testimoniū beati iā menti & euāgelicæ sacramentum doctrinæ. Legimus enim, *beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur*. Habes Laurentium difficili comparatione presbyterum, qui substantia sui patrimonii sic erogauit, ecclesiis & egenis vniuersa distribuens, tanti sensus effusione nihil perderet; sapientia peruigil, lenitate placabilis, quo & Serpentis astutiam cum Lege custodiat, & columbæ simplicis animum nō amittat. Habes quoque meum Gallicanum æque presbyterum, non in libris secularibus eruditum, sed placida bonitate mitissimum, catholicæ regulam disciplinæ factis potius edocentem, quam monstrantem. Quid Vrsini dicam quoque presbyteri annosam patientiā, & in Christi famulatu non deficiente iuuenilem senectam? Quid Felicem referam, vere felicem: Seculi huius inimicū, cui crucifixus est Mundus? Sunt & alii memorabiles viri quam plurimi, quos ad hoc suscipiendum idoneos constat esse officiū. Nec Hyeronimi diuinæ Legis interpretis & cœlestis Bibliothecæ cultoris exempla te pudeat imitari, atque ad generosas quoque foeminas & præclaræ indolis fama subnixas, in quarum mentibus sacræ lectionis instantia sobrium sapientiæ domicilium collocauit, propriæ disputationis documenta transmittere. Quis non optet & ambiat eximio Sindeticis sacræ virginis & ministræ Christi placere iudicio, quæ superbi sanguinis nobilitatem sic humilitate prouexit ad gloriam, vt in cœlestis patriæ Senatu fieri mereatur athleta? Vere dignum, in quo Dominus habitet, templum ieiuniis castigatum, orationibus refertum, puritate mundissimum: Scripturas etiam ecclesiastici dogmatis ita sitiens epotauit, vt nisi sexus licentia defuisset, potuisset docere quam membris foemine corporis animus sit virilis. De quotidiana vero misericordiæ dispensatione reticeo, quam sic exercet, vt sileat, sic largitur, vt lateat. Indicat tamen eius pauper habitus, vbi census proficiat diues. Et vt magnitudo tantæ prudentiæ gemina resplendens lampade, plus luceret, habet & germanam, nomine meritoque Perpetuam, annis imparē, factis æqualem, æuo teneram, probitate grandæquam: quæ dum nominis sui dignitate pascit, sic viuit, vt nequeat amittere quod vocat. Illustris maritali potentia, illustrior religione diuina, proximam virginitati continet palmam, in coniugij foedere permanens pudica. Cætera, præter conspicuos (vt pote nuptæ conuenientes) ornatus quæ de sorore diximus, in huius quoque moribus inuenimus. Ad hæc ego cōgrua rursus ita respōsione perfungar: Ne quæso Domine mi pater, quem diligere te profiteris, abiicias: quem fouere assoles, inuidiosè deterreas. Nullum siquidem ex his omnibus vito, de nullius meritis aut instructione diffido: sed in te cunctos aspicio. Quosdam collationibus assiduæ disputationis, ad meliora vexisti, quosdam placidæ maturitati doctrinæ, desiderio sanctæ cōuersationis implesti, quibus scdam, exemplū factus es ad salutem: alios intra septa Gregis tui accipies, oues fecisti, alios, saluos in fide enutristi: omnibus omnia factus es, vt omnes saluos efficeres. Cesset (obsecro) plurimorum iactura verborū, cessent deinceps longæ excusationis ambages: nec pigeat te, post tanti gurgitis emensa discrimina,

Syndeticā Iuniorum appellationem, Cæsar Batoniū in suo martyrol. nonislan. Seniores vero, cuius extent fontentia in vitas Patrum, vitam vero descripsit magus Athanasius.

mina, adhuc fluctuanti paginæ autoritatis tuæ anchoram commodare. Quatuor ergo Mirabilium diuinorum libellos, quos (ex pluribus pauca complexus) vsque ad Passionē, & Resurrectionem, Ascensionemque Domini nostri Iesu Christi, quatuor Euangelistarum dicta congregans, ordinavi: contra omnes emulos, tuæ defensionis commēdo. Huic autem carmini (fauentē Deo) Operis Paschalis ideo nomen imposui, quia Pascha nostrum immolatus est Christus: cui honor & gloria, cum Patre & Sancto spiritu, per omnia secula seculorum. Amen.

COELII SEDVLII PRESBYTERI, IN OPVS

PASCHALE, PRAEFATIO.

*Paschales quicumque daptes conuiuia requiris,
Dignatus nostris accubitare toris,
Pone supercilium, si te cognoscis amicum,
Nec queras opus hic, codicis, artificis:
Sed modicæ contentus ad solennia mensæ,
Plusque libenti animo, quam saturare cibo,
At si magnarum caperis dulcedine rerum,
Diuitiasque magis deliciosus amas:
Nobilium nitidis Doctorum vescere cœnis,
Quorum multiplices nec numerantur opes.
Illic inuenies, quicquid Mare nutrit edendum,
Quicquid terra creat, quicquid ad astra volat.
Cætera gemmatis flauescunt mella canistris,
Collucētque suis aurea vasa fauis.
At nos exiguum de paupere carpsimus horto,
Rubra quod appositum testa ministrat, holus.*

COELII SEDVLII POETÆ, AD
Theodosium Augustum, Operis sui Paschalis,
carmen dedicatorium.

*Romulidum ductor, clari lux altera Solis:
Eoum quia regna tenes moderamine iusto,
Spes orbis, fratrisque decur dignare, Maronem
Mutatum in melius, diuino agnoscere sensu,
Scribendum famulo quem iussisti. Hic tibi mundi
Principium formamque Poli, Hominemque creatū,
Expedit limo. Hic Christi profferet ortum,
Insidias Regis, Magorum premia, doctos
Discipulos pelagique minas, gressumque per aquor.
Hic flustum famulare iugum, vitamque reductam
Vnius crucis auxilio, reditumque sepultæ
Mortis, & ascensum pariter sua regna petentis.
Hæc relegas seruisque diu, tradasque minori
Arcadio: hæc, ille suo generi, hæc tuo semper
Accipiat doceatque suos, Augusta propago.*

Liber Primus.

*Vm sua Gentiles studeant signa poetæ
Grandisonis pompare modis, tragicoque
Ridiculove Getæ, seu qualibet arte, (boatu,
Sana nefandarum renouent contagia rerū, (canendi
Et scelerum monumenta canant, ritūque magistro
Plurima Niliacis tradant mendacia biblis:*

*Cur ego Dauidicis assuetus cantibus, odas
A Chordarum resonare decem, sanctoque vererer
Stare choro, & placidis celestia psallere verbis?
Clara salutiferi taceam miracula Christi?
Cum possim manifesta loqui, dominumque Tonantem
Sensibus & toto delecter corde fateri:
Qui sensus & corda dedit, cui conuenit vni
Facturam seruire suam, cui iure perenni
Arcibus æthereis vna est cum patre potestas,
Par splendor, communis apex, sociale cacumen,
Æquus honor, & virtus eadem, sine tempore regnum,
Semper principium, sceptrum iuge, gloria consors,
B Maiestas similis: hæc est via nūmque salutis,
Hæc firmos ad dona gradus Paschalia ducit,
Hæc mihi carmen erit: mentes huc vertite cuncti,
Hanc constanter opem læsis adhibere medullis,
Quos lethale malum, quos vanis dedita curis,
Attica Cecropij sepit doctrina veneni,
Sectantesque magis vitam, spirantis odorem
Legis, Athenæi pedorem linquite pagi.
C Quid labyrintho Thestide erratis in antro,
Cæcæque Dædalei lustratis limina tecti?
Labruscam placidis quid adhuc preponit is vuis,
Neglectusque rosas saluicam sumitis agri?
Quid lapides atque era coli, quid sana profanis
Proderit & mutis animas damnare metallis?
Parcite pulueri squallentia iugera campi,
Et sterile habitare plagas, ubi gignere fructum
Arida nescit humus: nec de tellure cruenta
Liuida mortiferis vellat is toxica fucis,
Tartareo damnata cibo, sed amœna vireta
Florentum semper nemorem sedesque beatas
D Per latice intrate pios ubi semina vitæ
Diuinis animantur aquis, & fonte superno
Lætificata seges spinis mundatur ademptis:
Vt messis queat esse Dei, mercis que future
Maxima centenum cumulare per horrea fructum.
Omnipotens æternæ Deus spes vniua mundi,
Qui cœli fabricator ades, qui conditor orbis,
Qui maris vndisonas fluctu surgente procellas
Mergere vicinæ prohibes confinia terræ,
Qui solem radijs, & lunam cornibus implet,*

Inque diem ac noctem lumen metiris utrumque
 Qui stellas numeras, quarum tu nomina solus,
 Signa, potestates, cursus, loca, tempora nosti:
 Qui diuersa nouam formasti in corpora terram,
 Torpentique solo uiuentia membra dedisti:
 Qui pereuntem hominem uetiti dulcedine pomi
 Instruas meliore cibo, potuque sacraui
 Sanguinis infusum depellis ab angue uenenum:
 Qui genus humanum, praeter quos clauserat arca)
 Diluuij rapida spumantis mole sepultum
 Vna iterum de stirpe creas, ut mystica uirtus,
 Quod carnis delicta necant, hoc praeside ligno
 Monstraret liquidas renouari posse per undas:
 Totum nimirum lauas uo baptisate mundum.
 Pande salutare paucos qua ducit in urbem
 Augusto mihi calle uiam, uerbique lucernam
 Da pedibus lucere meis, ut semita uita
 Ad caulas me ruris agat, qua seruat amicum
 Pastor ouile bonus, qua uellere praenius albo
 Virginis agnus ouis, græcque omnis cædius in trat.
 Te duce difficilis non est uia, subditur omnis
 Imperijs natura tuis, rituque soluto
 Transfit in aduersas iussu dominante figuras.
 Si iubeas medijs segetes arere pruinis
 Messorem producet hyems: si currere mustum
 Vernali sub sole uelis, florentibus aruis
 Sordidus impressas calcant uinitor uinas,
 Cunctaque diuinis parebunt tempora dictis.
 Indicio est antiqua fides, & cana priorum
 Testis origo patrum, nullis que abolenda per æum
 Temporibus constant uirtutum signa tuarum.
 Ex quibus audaci perstringere pauca relatu
 Vix animis committo meis, siluamque patentem
 Ingressi, aliquos nitor contingere ramos
 Nam centum licet ora mouens, uox ferrea clamat,
 Centenosque sonos humanum pectus anhelet,
 Cuncta quis expediet, quorum nec lucida cæli
 Sidera, nec bibula numeris equantur harene.
 Primus ab usque chaos meritis uiuacibus Enoch,
 Multa per innumeros iam secula contigit annos,
 Natura perdente modum, quem iure creandi
 Terra tulit, genitum sed mors miratur ademptum.
 Saucia iam uetula marcebat viscera Sara,
 Grandæuo consumpta situ, prolemque negabat
 Frigidus annofo moriens in corpore sanguis:
 Cum seniore uiro gelidi præcordia uentris
 In partum tumuere nouum, tremebundaque mater
 Argentes onerata sinus, spem gentis opima
 Edidit, & serum suspendit ad uera natum.
 Maestandumque Deo pater obtulit, at sacer ipsam
 Pro pueri iugulis aries maestatur ad aram.
 O iusti mens sancta uiri, pietate remota

Plus pietate habens, contempsit uulnera nati,
 A Amplexus præcepta Dei, typicique cruoris
 Auxilio uentura docet, quod sanguine fuso
 Humana pro gente pius succumberet agnus.
 Loth Sodoma fugiente chaos, dum respicit uxor
 In statuam mutata salis, stupescit remansit,
 Ad poenam conuersa suam: quia nemo retrorsum
 Noxia contempti uitans discrimina mundi,
 Respiciens, saluandus erit: nec debet arator
 Dignum opus exercès, uultum in sua terga referre.
 Ignibus innocuis flagrans aparuit olim
 Non ardens ardere rubus, nec iuncta calori
 Materies alimenta dabat, nec torrida uiuens
 Sensit damna frutex, sed amici somitis æstu
 Frondea blandita lambebant robora flammæ.
 Mittis in immitem uirga est animata draconem,
 Per flexos sinuata globos, linguisque trifulcis
 Squamea colla tumens inimicos ore chelydros
 Sorbuit, & proprij redit in uirgulta rigoris.
 Peruia diuisi patuerunt cerula ponti,
 In geminum reuoluta latus, nudataque tellus
 Cognatis spoliatur aquis, acturba pedestris
 Intrat in absentis pelagi mare, perque profundum
 Sicca peregrinas stupuerunt marmora plantas.
 Mutauit natura uiam, mediūque per aquor
 Ingrediens populus, rude iam baptisima gerebat.
 Cui dux Christus erat: clamat nam lezio, multas
 Vox Domini super extat aquas, uox deniq; uerbu,
 Verbu Christus adest, gemine quod cõsona legis (est.
 Testamenta gerens, ueterem patrefecit abyssum,
 Ut doctrina sequens planis incenderet aruis,
 D Quid referam, innumeras caelesti pane cateruas
 Angelicos sumpsisse cibos, nimbisque supermi
 Nectaris, aërea populum dulcedine pastum
 In pluuijs habuisse dapes, & in imbris escas?
 Rursus in exustis sitiens exercitus aruis,
 Qua nimium loca sicca diu, qua terra negatis
 Agra iacebat aquis, qua spes ablata bibendi
 Viuendique fuit, subitas arente metallo
 Hausit aquas, sterilique latex de rupe cucurrit,
 Et ieiuna nouum uomuerunt marmora potum:
 His igitur iam sacra tribus dans munera rebus,
 E Christus erat panis, Christus petra, Christus in un-
 Angelicis tremefacta minis affatur asella (dis.
 Sessorem per uerba suum, linguaque rudenti
 Edidit humanas animal pecuale loquelas.
 Sol stetit ad Gabaon, mediūque cacumine cæli
 Fixit anhelantem dilato uespere lucem,
 Insolitus frenare diem: nec luna cucurrit
 Ordine pigra suo, donec populantibus armis
 Feruidus ingentem gladius consumeret hostem,
 Coniurante polo: iam tunc famulata uidebant
 Sidera

Sidera uenturum premissis nomine Iesum.
 Eliam corui quondam pauere ministri
 Prebentes sine more dapes, alisque rapinis
 Deditus, atque auido saturans caua guttura rostro
 Tradidit ille fam ieiunior: sibus escam,
 Nunc bonus Eliæ, qui perfidus antea Noë,
 Abluit in terris, quicquid deliquit in undis.
 Plenus at ille Deo postquam miracula terris
 Plura dedit, meritisque suis succedere dignum
 Heredem proprie fecit uirtutis amicum,
 Aurea flammigeris euectus in astra quadrigis,
 Quæ leuis at thebeos non exprimit orbita sulcos,
 Sidereum penetrauit iter, curruque corusco
 Dexterora petens, spacio maiore triumphum
 Duxit, & humani metam non contigit æui.
 Quam bene fulminei præluens semita cæli
 Conuenit Eliæ, meritoque & nomine fulgens
 Æthere dignus erat: nam si sermonis Achivi,
 Vna per accentum mutetur littora sol est.
 Vltima labentis miseratus tempora lucis,
 Ter quinos quondam regi Deus addidit annos,
 Vsus iure suo, patefactaque limina claudens
 Mortis, ab occasu uitam conuertit in ortum.
 Ionas puppe cadens, ceto sorbente uoratus,
 In pelago non sensit aquas, uitale sepulchrum
 Ne moreretur habens, iutusque in ventre sermo
 Deposuit, non præda fuit, uastumque per aquor
 Venit ad ignotas inimico remige terras.
 Cum spirante Deo Babylonia sacra negarent,
 Tres una cum mente uiri, durumque subirent
 Exitium seui Chaldea lege tyranni,
 Cuius Achæmeniam rabies accenderet iram,
 Plus fornace sua medios truduntur in ignes
 Nil ardente rogo, tantoque ardore calentes
 Cordis, imagineæ uincunt incendia pænæ
 Igne animi, o quanta est credentium gloria: flammis
 Ardentis fidei restincta est flamma camini.
 Digna sed immitem mox perculit ultio regem:
 Nam quo ab humana uocors pietate recessit,
 Agrestes consors pecudum fuit ille per herbas,
 Aulica depasto mutans conuiuia sæno.
 Pronus ab amne bibit, septenaque tempora lustrans,
 Omnibus hirsutus siluis & montibus errat.
 Nec minus & Darii furuerunt iussa tyranni,
 Ecce etenim sceleri scelus addidit ira furentis.
 Ebraumque decus Daniel decernitur insons
 Ieiunij cibus esse feris: sed bellua iusto
 Mitis facta uiro, sanctos ne laderet artus,
 Cæpit amare famem, rabies mollita furorem
 Deposuit, sauisque in faucibus ira quieuit,
 Et didicere truces prædam seruare leones.
 Dic ubi sunt natura tuæ post tali leges,
 Tom. 8.

Quis toties tibi iura tulit, qui tartara iussit
 A Translatum nescire uirum, sterilemque marito
 Fecundauit anum, sacra præcepit ad aram
 Sponte uenire pecus, muliebres transfudit artus
 In simulacra salis, ramos incendia passos
 Non ardere dedit, uirgultum soluit in anguem,
 Per pelagus siccauit iter (mirabile) nimbis
 Manna pluit, saxo latices produxit ab immo,
 Quadrupedem fari plano sermone coëgit,
 B Suspensis rapidas elementis distulit horas,
 Per uolucres hominem pasci dedit, atque coruscis
 In cælum transiit equis, iam morte grauato
 Adiecit tria lustra uiro, prædonis in ore
 Nauifrago fundauit opem, flagrante canimo
 Seruauit sub rore pios, per pascua regem
 Pawit, ut hirsutam pecudem, ritibusque leonum
 Instimulante fame iussit nescire furorem,
 Nempe creatori (cuius quæcunque uidentur,
 Seu quæcunque latent, & rerum machina serua est)
 C Omne suum famulatur opus, sequiturque iubentis
 Imperium, quocunque trahit sententia nutu.
 Heu miseri, qui sana colunt, qui corde sinistro
 Relligiosa sibi sculpunt simulacra, suūque
 Factorem fugiunt, & quæ fecere uerentur
 Quis furor est, quæ tanta animos dementia ludit,
 Ut uolucres, turpemque bouem, tortumque draconem,
 Semihominemque canem, supplex homo pronus adoret?
 Ast alii solem, cæcatis mentibus æli,
 Affirmant rerum esse patrem, quia rite uidetur
 D Clara serenatis infundere lumina terris,
 Et totum lustrare polum: cum consistet ab istis
 Motibus, instabilem rapidis discursibus ignem,
 Officium, non esse Deum: quique ordine certo
 Nunc oritur, nunc occiduas demissus in oras
 Partitur cum nocte uices, nec semper ubique est,
 Nec lumen fuit ille manens in origine mundi,
 Cum geminum sine sole diem nouus orbis haberet.
 Sic luna quoque uota serunt, quam crescere cernit,
 Ac minui, stellisque litant, quæ luce fugantur.
 E Hic laticem colit, ille Laræ: sed iungere sacris
 Non audent inimica suis, ne lite, propinqua
 Aut rogos exiguas descendet fortior undas,
 Aut ualidis tenues moriantur fontibus ignes.
 Arboreis alius ponit radicibus aras,
 Instituitque dapes, & ramos flebilis orat,
 Ut natos, charamque domum, dilectaque rura,
 Coniugūque fidem, famulos, censumque gubernent.
 Lignee ligna rogas, surdis clamare uideris,
 A mutis responsa petis, quæ iura domorum
 Hac ratione regunt, si cæsa securibus ætis
 Ardua pendentis sustentent culmina telli,
 Aut subiecta focus, dapibus famulentur edendis.

Nonnulli venerantur olus, mollisque per hortos
 Numina sicca rigant, verique hac arte videntur
 Transplantatorum cultores esse deorum,
 Plura referre pudet, sanctoque in carmine longum,
 Vel dammare nefas, ne mollia sentibus vram
 Lilia, purpurei neu per violaria campi
 Carduus, & spinis surgat paliurus acutis.
 Iam satis humanis erroribus addita monstra
 Risimus, aut tales potius defleuimus actus.
 Nunc ceptam iuuat ire viam, montemque per aliu
 Nitente firmare gradus, properemus in urbem
 Libertatis opem, radiens ubi regia, fuluis
 Emicat aula tholis, ubi dantur digna petenti,
 Quarenti spes certa manet, claustrisque remotis
 Peruia pulsanti referantur limina cordi.
 Hic est ille lapis, reprobis quem vertice gestat
 Angulus, atque oculis prebet miracula nostris.
 Cuius onus leue est, cuius iuga ferre suaue est.
 Per digesta prius veteris miracula legis
 Rettulimus, sancti coniuncto spiritus actu,
 Que genitor socia nati virtute peregit:
 Per digesta rudis nec non miracula legis,
 Dicemus sancti coniuncto spiritus actu
 Que natus socia Patris virtute peregit,
 Sæper ut una manes Deitatis forma perennis (plex.
 Quod simplex triplicet, quodque est triplicabile sim-
 Hæc est vera fides, hanc spreuit habere salutem,
 Arrius infelix, qui curua per auia rectum
 Fletere nisus iter, foueam delapsus in atram
 Corruit, & tetri morsus petit ima profundi.
 Tam vacuus sensu, iuste quam tempore poenæ
 Visceribus fufus, vacuus quoque ventre remansit,
 Demens, perpetui qui non imitanda parentis
 Iura, caducorum gradibus simulauit honorum.
 Namque homines inter, natum genitore minorem,
 Lex carnalis habet, quoniam pater ipse parentis
 Filius ante fuit, mox & qui filius est nunc,
 Adforet esse pater, sic per genus omne nepotum
 In noua progenies, & aui numerantur auorum
 At Dominus, verbum, virtus, sapientia, Christus,
 Et totum commune Patris de lumine lumen,
 De solo solus, cui nec minus est Patre quidquam,
 Nec quo crescat habet genitus: non quippe creatus,
 Ipse est principium nam sicut clarus habetur
 In genitore manens, genitor quoque clarus in ipso
 Permanet, & rerum caput Deus vnus ubique.
 Non quia qui summus Pater est, & Filius hic est:
 Sed quia quod summus Pater est, & Filius hoc est.
 Sic ait ipse docēs: & ego in Patre, & Pater in me est
 Rursus, ego atque Pater vnus sumus. Arrius vnū
 Debet scire, sumusque Sabellius esse fatendum.
 Iste fidem trinam, est hic non amplectitur vnā.

Ambo errore pares, quanquam diuersa sequantur,
 Qualiter assueti varias producere seclas,
 Impugnant sua dicta viri, qui brachia nudis
 Ostendunt, exerta humeris, nil tradere docti,
 Sed tantum certare cati: prudentia quorum
 Stulta iacet, quia vana Deo est sapientia mundi.
 Hic loquitur nimis, ille tacet, hic ambulat, hic stat:
 Alter amat fletus, alter crispare cachinnum,
 Diuersisque modis par est vesania cunctis.
 Interea dum rite viam sermone leuamus,
 Spēsque fidesque meū comitantur in ardua gressum,
 Blandius ad summam tandem peruenimus arcem,
 En signo sacrata crucis vexilla coruscant,
 En regis pia castra micant, tuba clamat herilis,
 Militibus sua porta patet, qui militat intret,
 Ianua vos aeterna vocat, que ianua Christus,
 Aurea perpetua capietis premia vite,
 Arma quibus Domini tota virtute geruntur,
 Et fixum est in fronte decus, decus armaque porto,
 Militique bone Rex, pars vltima resto.
 Hic proprias sedes, huius mihi mœnibus urbis
 Exiguam concede domum, tuus incola sanctis
 Vt merear habitare locis, albōque beati
 Ordinis extremus conscribi in secula ciuis.
 Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti:
 Quem magis offendit, quisquis sperando tepescit.
 Christe faue votis, qui mundum in morte iacentē
 Viuificare volens, quondam terrena petisti
 Cœlitus, humanam dignatus sumere formam.
 Sic aliena gerens, ut nec tua linquere posses.
 Hic Mattheus agens hominem generaliter implet
 Marcus ut alta fremit vox per deserta leonis,
 Iura sacer dotis Lucas tenet ore iuueni,
 More volans aquile verbo petit astra Ioannes.
 Quatuor hi proceres vna te voce canentes,
 Tempora ceu totidem, latum sparguntur in orbem.
 Sic & apostolici semper duodenus honoris
 Fulget apex numero, menses imitatus & horas,
 Omnibus ut rebus totus tibi militet annus.
 Hinc igitur veteris recolens exordia mortis
 Ad vitam properabo nouam, lacrymasque serendo
 Gaudia longa metam: nam qui deflemus in Adam
 Semina mittentes, mox exultabimus omnes,
 Portantes nostros Christo veniente maniplos.
 Liber Secundus.
 Expulerat primogenitum seuissimus anguis
 Florigera de sede virum, blandisque soporis
 Illecebris lethum misero portarat amarum
 Nec solus meritam praesumptor senserat iram
 Mortali sub lege iacens: sed prorsus ab ipso
 Humanum simul omne genus, heu noxia coniunx,
 Noxia tu coniunx magis, an draco perfidus ille?

Perfidus

Perfidus ille draco, sed tu quoque noxia coniunx,
 Proh dolor, aeterni fuerant duo, crescere postquam
 Capit, origo perit, cladēque à semine sumpsit,
 Quid numerosa dies, quid tempore proderat illo
 Cernere nongentos ultra feliciter annos,
 Progeniemque senum decimam expectare nepotum,
 Lūmque suum nescire genus? cum videret supremis
 Cur sibus, extrema fors irreparabilis hore
 Sera licet ventura foret, longūque per auum
 Vitæ breuis, nihil esse diu cum fine, doceret,
 Nec reducem spes ferret opem, primique sepulcrum
 Terrigenæ, caca sorberet fauce nepotes.
 Ni pius ille sator culpas ignoscere promptus
 Reddere difficilis, sua ne factura periret,
 Quæque Deo similis viuens astabat imago,
 Dissimilis de morte foret, veniale miseris
 Instauraret opus, pomisque vetaret acerbis
 Que mandere patres, natorum horrescere dentes,
 Donaretque suis semper placatus, ut vnde
 Culpa dedit mortem, pietas daret inde salutem.
 Et velut è spinis mollis rosa surgit acutis,
 Nil quod ledat habens, matremque obscurat honore:
 Sic Eva de stirpe sacra veniente Maria,
 Virginis antique facinus noua virgo piaret.
 Ut quoniam natura prior viciata iacebat
 Sub ditione necis, Christo nascente renasci,
 Posset homo, & veteris maculā deponere carnis.
 Hæc ventura senes postquam dixeret propheta,
 Angelus intacta cecinit properata Maria,
 Et dictum comitata fides, uterūque puella
 Sidereum mox implet onus, rerūque creator
 Nascenti sub lege fuit: stupet innuba tenso
 Virgo sinus, gaudetque suum paritura parentem.
 Famque nouem lapsis decimi de lumine mensis,
 Fulgebat sacrata dies, cum virgine fata
 Promissum compleuit opus, verbum caro factum,
 In nobis habitare volens, tunc maximus infans
 Intemerata sui conseruans viscera templi,
 Illa sum vacuauit iter, pro virgine testis
 Partus adest, clausa ingrediens, & clausa relinquēs.
 Que noua lux mundo, que toto gratia cælo?
 Quis fuit ille nitor Maria, cum Christus ab alio
 Processit splendore nouo? velut ipse decora
 Sponsus ornans thalamo, forma speciosus amœna,
 Pre natis hominum, cuius radiante figura
 Blandior in labijs diffusa est gratia pulchris.
 O facilis pietas, ne nos seruire teneret
 Peccato dominante iugum, seruilia summus
 Membra tulit Dominus, primique ab origine mudi
 Omnia qui proprijs vestit nascentia donis,
 Obsitus exiguis habuit velami na pannis:
 Quēque procellosi non mobilis vnda profundi,

Tom. 8.

Terrarum non omne solum, spaciosaque lati
 Non capit aula poli, puerili in corpore plenus
 Mansit, & angusto Deo in presepe quieuit.
 Salue sancta parens, enixa puerpera regem,
 Qui cælum terramque tenet per secula, cuius
 Numen, & eterno complectens omnia gyro
 Imperium, sine fine manet, quæ ventre beato
 Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
 Nec primam similem visa es, nec habere sequentem,
 Sola sine exemplo placuisti femina Christo.
 Tunc prius ignaris pastoribus ille creatus
 Emicuit, quia pastor erat, gregibusque resulsit
 Agnus, & angelicus cecinit miracula cœtus.
 Talia Bethleis dum signa geruntur in oris,
 Eoi venere Magi, seuumque tyrannum
 Grandia sollicitis perturbant nuncia dictis,
 Iudaicis nuper populis, orientis ab axe,
 Progenitum fulsisse duce: hoc cœlitus astro,
 Hoc stellam radiare nouam, ferus arbiter aule
 Æstuat Ebraea, ratis hunc succedere posse
 Mox sibimet, qui primus erat, tunc fronte serena
 Nubila mentis alens, clam mandat ubique requiri
 Sicut adorandum, quem tractat fraude necandum.
 Quid furis Herodes: Christum sermone fateris,
 Et sensu iugulare cupis, legemque legendo
 Negligis, & regi regum tua regna minaris.
 Et tamen insano careant tua nomina factō,
 Patrandum sub honore crucis, sed crimine gentis,
 Herodes alius, quod tu molire, videbit.
 Ergo alacres summo seruantes lumina cælo
 Fixa Magi, sedūsque micans regale secuti,
 Optatam tenuere viam, quæ lege futura
 Duxit adorantes sacra ad cunabula gentes,
 Theauris que simul pro religione soluti,
 Ipsæ etiam ut possent species ostendere Christum,
 Aurea nascenti fuderunt munera Regi,
 Thura dedere Deo, myrrham tribuere sepulcro.
 Cur tria dona tamē: quoniam spes maxima vite est
 Hunc numerum confessa fides, & tempora summus
 Cernens cuncta Deus, presentia, prisca, futura,
 Semper adest, semperque fuit, semperque manebit,
 In triplici virtute sui, tunc cœlitus illi
 Per somnum moniti contemnere iussa tyranni,
 Per loca mutati gradientes deuia callis,
 In patriam rediere suam: sic nos quoque sanctam
 Si cupimus patriam tandem contingere, postquam
 Venimus ad Christum, iam non repetamus iniquū.
 Ergo ubi delusum se comperit impius iram
 Rex aperit, si iure queat Rex ille vocari,
 Qui pietate caret, propriam qui non regit iram:
 Ereptumque gemens facinus sibi, ceu leofrendens,
 Cuius ab ore tener subito cum labitur agnus,

T ij

In totum mouet arma gregem, manditque trahitque
 Molle pecus, trepidaque uocant sua pignora foeta
 Nequicquam, & vacuas implent balatibus auras.
 Haud secus Herodes Christo simulatus adempto,
 Sternere collisas paruorum strage caeteruas
 Immerito non cessat atrox: quo crimine simplex
 Turba perit, cur qui uix dum potuere creari,
 Iam meruere mori furor est in rege cruento,
 Non ratio primosque necans uagitus, & audens
 Innumera patrare nefas, puerilia maestat
 Millia, plangoremque dedit tot matribus unum.
 Hec laceros crines nudato uertice rupit,
 Ille genas secuit, nudum ferit altera pugnis
 Pectus, & infelix mater (nec iam modo mater)
 Orba super gelidum frustra premit uera natum.
 Quis tibi nunc lanio cernenti talia sensus?
 Quos uel dabas fremitus: cum uulnera feruere late
 Prospiceres arce ex summa, uastumque uideres
 Miseri ante oculos tantis plangoribus aequor?
 Extinctusque tamen quamuis infantibus absens,
 Praesens Christus erat, qui sancta pericula semper
 Suspicit, & poenas alieno in corpore sentit.
 Ast ubi bisseos aetatis contigit annos,
 Hoc spacium de carne trahens, cuique meatus
 Humana pro parte tulit, senioribus esse
 Corde uidebatur senior, legisque magistros
 Inter, ut emeritus residebat iure magister.
 Nec mora (quas etenim uoluitans per tepora mundus
 Nouit habere moras?) usus maiore iuuenta,
 Sed quasi lustra gerens, placidam Iordanis ad unda
 Venit, ut acciperet hoc, quod dare uenerat ipse.
 Hunc Baptista potens ut uidit ab amne Ioanes,
 (Quem, matris dum uentre latet, nodumque creatus,
 Senserat, obstruso iam tunc sermone prophetes,
 Ut muto genitore silens, cui munera linguae
 Post noni taciturna diu spiramina mensis
 Parto redduntur nato) mox predicat: Agnus
 Ecce Dei, ueniens peccatum tollere mundi.
 Tollere cum dicit, quod non habet, hoc mihi tollit:
 Non mala ut ipse gerat, sed ut ipse nocentia perdat,
 Qualiter in medias dum lux praecleara tenebras
 Funditur, & proprium non obfuscata serenum
 Decutit, expulsas illas uultibus umbras.
 Sic dilecta fugans Saluator nostra gerendo
 Tersit, & a tactu procul euascescere iussit.
 Tunc uada torrentem simplex ingressus aquarum,
 In se cuncta lauat nostrae contagia uitae.
 Ipse nihil quod perdat habens, sanctoque liquentes
 Corpore mundauit latices, lymphasque beauit
 Gurgitis, & proprijs sacrauit flumina membris.
 Senserunt elementa Deum, mare fugit, & ipse
 Iordanis refluxas cursum conuertit in undas.

Naque prophetae canes, quid nae est mare quod fugis,
 Et in Iordanis retro quid subtrahis amnis? (inquit,
 Ergo tibi flumineum post mystica dona lauacrum
 Egre diens Dominus, siccas calcavit arenas,
 Confestim patuere poli, sanctusque columba
 Spiritus in specie Christum uestiuu honore,
 Mansuetumque docet, multumque incedere mitem
 Per uolucrum que felle caret, natoque uocato
 Voce patris, triplici Deus ex ratione probatur,
 Quod Pater & natus, quod spiritus est ibi sanctus:
 Quo manet indignus, qui non numerauerit unum.
 Inde quater denis iam noctibus atque diebus
 Ieiunium dapibus, sacro spiramine plenum
 Insidias tentator adit, doctusque per artem
 Fallaces offerre dapes: si filius, inquit,
 Cerneris esse Dei, dic ut lapis iste repentem
 In panis uertatur opem: miracula tanquam
 Hac non semper agat Dominus, qui saxa a terra
 Viscera, fructiferis animans saecundat aristis,
 Et panem de caute creat, hac ergo repulsus
 Voce prius, hominem non solo uiuere pane,
 Sed cuncto sermone Dei: labefactus, & amens,
 Altera uipereis instaurans arma ueneas,
 Cum Domino montana petit, cunctasque per orbem
 Regnorum monstrauit opes: hac omnia dicens,
 Me tribuente ferens, si me prostratus adores.
 Quantum peruersus, tantum peruersa locutus:
 Scilicet ut fragilis regni affectaret honores,
 Qui populis aeterna parat, monstrumque nefandum
 Pronus adoraret, cuius super aethera sedes,
 Terra pedum locus est, quem nullus cernit, & omnis
 Laudat in excelsis summissa uoce potestas.
 Christus ad haec: tantum Dominum scriptura, Deumque
 Iussit adorari, & soli famularier uni.
 His quoque desiciens congressibus, audet iniquus,
 Ter sese attollens, animo per stare superbo,
 Terque uoluitus humo, fragili confidere bello.
 Tunc assumpsit eum sanctam sceleratus in urbem,
 Et statuens alti supra fastigia templi:
 Si natum genitore Deo tete afferis, inquit,
 Impiger e summo demissus labere tecto.
 Nam scriptura docet, de te mandasse Tonantem,
 Angelicis subuectus eas ut tutior uinis,
 Ad lapidem ne forte pedem collidere possis.
 O quam caeca gerit nigro sub pectore corda,
 Mens tenebris obscura suis: hunc ardua templi
 Culmina, & erecte quamuis fastigia pinna
 Credidit in praecipit horrescere, maxima summi
 Curuauit qui membra poli, caelosque per omnes
 Pectus in extreme descendit humillima terge,
 Inferiora petens, sed non excelsa relinquens,
 Dixerat, & ualidi confossus cuspidem uerbi,
 Quod

Quod tentare sui Dominumque, Deumque nequiret
 Victoris fugit ora gemens, tunc hoste repulso
 Calicole assistunt proceres, coetusque micantes,
 Angelici Christo famulantur rite ministri.
 Protinus ergo uiros ex piscatoribus aptos
 Humanas piscari animas, quae lubrica mundi
 Gaudia sectantes, tanquam uada carula ponti,
 Cacaque praecipites tranant incerta profundis,
 Discipulos iubet esse suos, talesque superne
 Conciliat uita, quos non uentosa loquendi
 Gloria, nec uana de nobilitate superbus
 Sanguis alat, sed fama tacens, humilique resurgens
 Mente nitior, caelo faciat de plebe propinquos.
 Nam quae infirma potens elegit, & infima mundi,
 Fortia confringens Deus, & sapientia perdens.
 Quinetiam celerem cupiens conferre salutem,
 Orandi precepta dedit, iudexque benignus
 Indulgenda peti breuiter iubet, ut cito prestet,
 Sic dicens: orate patrem baptismate nostrum.
 Iure suum, propriumque homini concessit honorem,
 Et quod solus habet cunctos permisit habere.
 Qui Dominum caeli patrem memoramus, in ipso
 Iam fratres nos esse decet, nec origine carnis
 Germanum gestare odium, sed spiritus igne
 Flagrantes abolere doli monumenta uetusti:
 Atque nouum gestare hominem, ne forsitan ab alto
 Degenerent terrena Deo, cui nos duce Christo
 Fecit adoptiuos caelestis gratia natos.
 Sanctificatur ubi Dominus, qui cuncta creando
 Sanctificat, nisi corde pio, nisi pectore casto?
 Ut mereamur eum nos sanctificare colendo.
 Annuat ipse prior, sicut benedicier idem
 Se iubet a nobis, a quo benedicimur omnes.
 Adueniat regnum iamque scilicet, illud
 Morte uacans, & sine carens, cui nulla per aeuum
 Tempora succedent: quia nescit tempus habere
 Continuum sine nocte dies, ubi principe Christo
 Nobile perpetua caput amplectente corona,
 Victor opima ferens gaudebit premia miles.
 Fugibus hoc uotis, hoc nocte dieque precemur,
 Illius ut fiat caelo terraque uoluntas,
 Qui nusquam uult esse nefas, hostemque nocentem
 Utaque polo, sic pellat humo, ne corpora nostra
 Tanquam uile solum, semus sibi uendicet hydus.
 Sed qui cuncta fouet plena pietate redundans,
 Omnipotens animas pariter conseruet, & artus.
 Altera pars etenim caeli sumus, altera terra:
 Annonam fidei speramus pane diurno,
 Ne mens nostra famem doctrina sentiat unquam,
 A Christo ieiuna suo, qui corpore & ore
 Nos saturat, simul ipse manes uerbumque cibisque.
 Dulcia nam Domini nostris in faucibus haerent

Eloquia, exuperantque fauos atque omnia mella.
 Debita laxari qui nobis cuncta rogamus,
 Nos quoque laxemus, proprii nam cautio uerbi
 Spondentes manifesta tenet, grauiusque soluti
 Nectimur, alterius si soluere uincla negamus.
 Incipietque pius decies millena talenta
 Dimittens dominus, si nos affligere propter
 Denarios centum conseruum senserit ullum
 Tradere confestim tortoribus, inque feroci
 Carcere constricti non permittemur abire,
 Donec cuncta breuem reddamus adusque quadratam.
 Non quia nos Dominus lucis uia, semita pacis,
 In laqueos tentantis agat, sed cum mala nostra
 Deserit, ire finit, nam quisquis retia mundi
 Deliciosa sequens, luxus & gaudia blande
 Perditionis amat, Deus hunc, uirtutis amator,
 Linqvit, & ingreditur qua se tentatio ducit.
 Ingibus hanc igitur studijs uitemus, & artum
 Corde petamus iter, tenuis qua semita monstrat,
 Ire per angustam regna ad caelestia portam
 Si cupimus uitare malum, debemus adire,
 Sectarique bonum: hic quia liberat, ille trucidat,
 Hic alit, ille necat, nam quantum sidera terra,
 Ignis aquis, lumen tenebris, concordia bellis,
 Vita sepulchris: tantum bona longius absunt
 Dissociata malis, dextrum quicumque necesse est,
 Aut laeuum gradiatur iter, sed dextra bonorum
 Semita, conspicuos uocat in sua gaudia iustos,
 Inque tuos Patriarcha sinus: at leua malorum
 Exercet poenas, & ad impia tarta mittit.
 Ergo agnis ouibusque Dei est hac sola uoluntas,
 Et bona libertas euadere torua cruenti
 Ora lupi, uitaque frui per pascha Christi.

Liber Tertius.

Prima sua, Dominus thalamis dignatus adesse,
 Virtutis documenta dedit, conuiuiaque praesens
 Pascere non pasci ueniens (pirabile) fusas
 In uinum conuertit aquas: amittere gaudent
 Pallorem latices, mutauit leta saporem
 Unda suum, largita merum, mensasque per omnes
 Dulcia non nato rubuerunt pocula musto.
 Impleuit sex ergo lacus hoc nectare Christus,
 Quippe serax qui uitis erat, uirtute colona,
 Omnia fructificans, cuius sub regimine blando
 Mitia in occiduas enutrit pampinus uuas.
 Regulus hinc nato quidam moriente rogabat
 Flebilis & supplex Dominum, quod uiseret agrum,
 Febre laborantem puerum, trepidamque ueret
 Labi animam de sede sua: tunc larga potestas,
 Credenti que nulla negat, nec dona retardat
 Velocem comitata fidem, sermone salutem
 Concedens facili: uiuit iam filius, inquit,

Perge, tuus quantum imperij fert iussio Christi?
Non dixit victurus erit, sed iam quia viuit,
More Dei, qui cuncta prius quam nata videndo,
Præteritum cernit, quidquid vult esse futurum.

Inde saluiferis incedens gressibus urbes,
Oppida, rura, casas, vicos, castella peragrans,
Omnia depulsis sanabat corpora morbis.

Ecce autem medicæ clamans ex agmine turbe
Leprosus poscebat opem, variosque per artus
Plus candore miser: si vis Domine, inquit, ab istis
Me maculis mūdare potes: volo, Christus ut inquit,
Confestim redit una cutis, proprioque decore
Leta, peregrinam mutarunt membra figuram,
Inque suo magis est vix agnitus ille colore.

Fortè Petri valide torreat, lampadis æstu,
Febris anhela socrum, dubioque in funere pendens
Saucia sub gelidis ardebat vita periculis,
Immensusque calor frigus lethale coquebat.
At postquam fessos Domini manus attingit artus,
Igneus ardor abit, totisque extincta medullis
Fonte latentis aqua cecidit violentia flamma.

Quinetiam rabidas nigrorum depulit iras
Spiritus, ne flatu atrox laceraret iniqua
Peste homines, operisque Dei vexaret honorem,
Quem norat non esse Dei, passimque cateruas
Vt prius innumeras, pulso languore saluti
Reddidit & varia populos à clade leuauit.

Inde marina petens, aereis gressibus algas
Pressit, & exigua conscendens robora cymbæ
Æquoræ intravit aquas, dominumque sequentes
Discipuli, placido librabant carbasa ponto.
Iam procul à terris fuerat ratis, actaque flabris
Sulcabat medium puppis securæ profundum:
Cum subito fera surgit hiems, pelagusque procellis
Vertitur, & trepidam quatunt vada salsa carinæ.
Perculerat formido animos, seseque putabant
Naufraga littoreis iam tendere brachia saxis.
Ipse autem placidum carpebat pectore somnum,
Maiestate vigil, qui non dormitat in æuum.

Qui regit Israel, neque prorsus dormiet unquam:
Ergo ubi pulsa quies, cunctis clamantibus una
Voce simul, miserere citus, miserere perimus,
Auxilio succurre pio: nil vota moratus,
Exurgens Dominus, validis mitescere ventis
Imperat, & (dicto citius) tumida æquora placat.
Non erat illa feri pugnax audacia ponti,
In Dominum tumidas que surgere cogeret undas
Nec metuenda truces agitabant flamina vires:
Sed letum exiliens Christo mare, compulit inum
Obsequio seruire fretum, rapidoque volatu
Mouerunt avidas ventorum gaudia pennas.

Interea placido transuetus marmore, puppim

Liquerat, & medios lustrabat passibus agros,
Cum procul è tumulis gemino stridore ruentes
Præsiluere viri, quos non mala demone pauco
Sed legio vexabat atrox, nexuque cruento
Seuæ catenatis gestabant vincula lacertis.
Angebant quoque pœna duplex: seu dira furoris
Conditio, qui vim patitur, magis ille ligatur.
Tunc Domini præcepta tremens exire iubentis
Spiritus infelix, hominum non audeat adire,
Effugiem fugiens, quam Christum cernit habere:
Sed pecus immunda gaudens lue, semper amicum
Sordibus, atque olido consuetum viuere cano,
Pro meritis petiere suis: tristisque phalanges
Porcinum tenuere gregem: niger, hispidus, horrens,
Talem quippe domum dignus fuit hospes habere.

Hinc alias Dominus pelagi delatus in oras,
Intrauit natale solum, quo corpore nasci
Se voluit, patriamque sibi pater ipse dicauit:
Ecce aderant viuum portantes iamque cadauer,
Bis bina ceruice viri, leetisque cubantem
Vix hominem, cui vita manens sine corporis usu,
Mortis imago fuit, resolutaque membra iacebant
Officiis deserta suis, fluxosque per artus
Languida demissis pendebant vincula neruis.

Hunc ubi virtutum Dominus conspexit egentem
Robore, peccatis primum mundauit adeptis,
Que generant augmenta malis: misero inde iacenti,
Surge, ait, & proprium scapulis at tolle grabatum,
Inque tuam descende domum: nil iussa moratus,
Cui fuerat concessa salus, vestigia linquens
Tandem aliena, suis letatur vadere plantis,
Vectoremque suum grata mercede reuexit.

Principis interea synagoga filia, clauso
Puncta die superas moriens amiserat auras
At genitor, cui finis edax spem prolis adulta
Sustulerat, sanctos Domini lacrimansque gemensque
Corruit ante pedes, vix verba precantia fari
Singultu quatiente valens: miserere parentis,
Orbati miserere senis, modo filia, dicens,

Vnica, virginis nec adhuc matura sub annis,
Occidit, & misero patris mihi nomen ademit:
Affer opem, lapsamque animam per membra refunde,
Qui totum præstare potes: hæc inquit, & auctor
Lucis ad extinctæ pergebat funera, gressum
Vix populo stipante mouens, permixtaque turbis
Ibat inundantem mulier perpeffa cruorem,
Que magnas tenuerat opes, ut sanior esset,
Exhaustaque domo, nec proficiente medela,
Perdiderat proprium pariter cum sanguine consum
At ubi credentis iam sano pectore coepit
Diues adesse fides, mediis immersa cateruis
Nuitur auersus vel filum tangere Christi,

Posteriorisque

Posteriorisque latens, subitam furata salutem
Extrema de veste rapit, siccisque fluentis
Dammavit patulas audax fiducia venas.
Senserat ista Deus, cuius in fonte cucurrit,
Quod virtus secreta dedit, furtimque fidele
Laudat, & egregie tribuit sua dona rapina.
Ventum erat ad mœsti lugentia culmina tecti,
Deslentiemque domum, moriens ubi virgo iacebat
Extremum sortita diem, trepidusque tumultus
Omnia lamentis ululans implebat amaris,
Funereosque modos cantu lacrimante ferebat
Tibicen, plangorque frequens confuderat ades:
Ponite sollicita conceptos mente dolores,
Hic sopor est, Saluator ait, nec funus adesse
Credite, nec somno positam lugete puellam.
Dixerat, & gelida constrictum morie cadauer
Spiritus igne fouet, verboque immobile corpus
Suscit, atque semel genitam bis viuere præstat.
Obstupere animis, inopinæque vota parentes
Aspiciunt, versisque modis per gaudia plaudunt.

Inde pedem referens geminos videt ecce sequentes
Cacatos clamore viros: filii inclyte Dauid,
Discute nocturnas extinctis vultibus umbras,
Et clarum largire diem, quam credere tutum,
Quam sanum est cognosse Deum, iam corde videbant
Qui lucis sensere viam, tunc cata precantum
Lumina, diffuso ceu torpens ignis oliuo
Sub domini micere manu, tactuque sereno
Instaurata suis radiarunt ora lucernis.

His ita dimissis, alius producitur ager,
Multiplici languore miser, qui voce relictus,
Auditu vacuus, solo per inania membra
Damone plenus erat: hunc protinus ordine sacro
Curauit, versis Deus in contraria causis,
Dæmonio vacuus, auditu & voce reformans.

Nec minus interea proprios iubet omnia posse
Discipulos, totisque simul virtutibus implens,
Ite, ait, & tristes morborum excludite pestes,
Sed domui Israel (quia necdum nomine gentes
Auxerat hoc omnes) cælorum dicite regnum,
Dæmonijs auferte locum, depellite lepram,
Functaque subducta reuocate cadauera vite.
Sumpsistis gratis, cunctis impendite gratis.
Ac velut hoc dicens, ego vobis quippe ministris
Seruandos committo greges: ego demique pastor
Sum bonus, & proprios ad victum largior agros,
Nemo meis ouibus, que sunt mea pascua, vendat.
Hæc in Apostolicas ideo prius edidit aures
Omnipotens, ut ab his iam sese auctore magistris
In reliquum doctrina fluens decurreret æuum:
Qualiter ex uno paradisi fonte leguntur
Quatuor ingentes procedere cursibus amnes,

Ex quibus in totum sparguntur flumina mundum.
A Quisquis enim deitatis opus, quod non habet ex se,
Sed domino tradente gerit, sub nomine puro
Suscipiet, puro dispenset munere, possit
Vt dispensator, non ut mercator haberi,
Davidisque modis vitam cantare futuram,
Intrabo in Domini requiem, quia nescio mercem.

Exin conspicuam synagoga ingressus in aulam,
Aspicit inualidum demisso corpore mancum,
Seminecem membris, non totum viuere, cuius
B Arida torpentem damnarat dextera partem,
Imperioque medens gelidam recalescere palmam
Præcipit, & reddit diuino more salutem:
Sicut semper agit, nil tollit, & omnia reddit.

En iterum veteres instaurans lubricus artes,
Ille chelydrus adest, nigri qui selle veneni
Lividus humano gaudet pinguescere tabo.
Quodque per alternos toties dispererat agros
Virus, in unius progressus viscera fudit.
Cui vocem lucemque tulit, triplicique furore
C Saucia membra tenes, mutum quatiēbat, & orbum:
Tunc dominus mundi, lux vera, & sermo parentis,
Sordibus exclusis oculos atque ora no nauit,
Verbaque per verbum, per lumen lumina surgunt.

Venerat & mulier morbo contracta vetusto,
Non senio: tre mebunda gemens, incuruo caducis
Vultibus, & solam despectans cernua terram,
Que miserante Deo, iuges post octo decemque
Membra leuat messes, cælumque & sidera tandem
D Cernit, & ardentem solis reminiscitur orbem,
Totū erecta vidēs: quia, quos malus opprimit hostis,
Ima petunt: quos Christus alit, sine labe resurgunt.

Cumque dehinc populum sese in desertum sequutum
(Vt typicus Moses verusque propheta) videret
Antiquam sentire famem, maioribus actis
Antiquam monstravit opem: tunc alite multo
Carnis opima dedit, geminis modo piscibus auxit.
Sufficiens nunc manna pluit, modo panibus amplum
Quinque dedit victum per millia quinque virorum.
Cætera turba latet, numero nec clauditur villo,

E Maxima paruorum legio, vel maxima matrum.
Quodque magis stupeas, cophinos ablata replerunt
Fragmina bisseos, populisque vorantibus aucta
Que redit à cunctis non est data copia mensis.
Iamque senescentem gelidi sub cœrula ponti
Oceano rapiente diem, cum pallor adesset
Noctis, & astriferas induceret Hesperus umbras,
Discipuli solo terris residente magistrum
Vndosum petiere salum, fluctuque tumente
Torua laborantem iactabant æquora puppim.
Aduersus nam status erat, tunc noctis opacæ
Tempore calcatas dominis super ambulet undas,

Et vasti premit arua freti, glaucique fluentis
Circumfusa sacras lambebant marmora plantas.
Miratur stupefacta cohors sub calle pedestri
Nauigeras patuisse vias: at Petrus amicam
Doctus habere fidem, Christumque agnoscere semper,
In medias descendit aquas, quam dextra leuauit
Labentem Domini, nil tanto in gurgite passum:
Cui portus fuit illa manus, pelagique viator
Liberata per vitreos mouit vestigia campos.

Genesar inde solum domino veniente, coloris
Infirmos traxere suos, ut simbria saltem
Vix attacta Dei, morbis medeatur acerbis.
Sen'erunt iugem, quotquet tetigere salutem.
Quam preciosa fuit, que nunquam vendita vestis,
Ipsa omnes modici redimebat munere filii.
Hinc Tyrias partes Sidoniæque arua petentem
Anxia pro nata vicio quam spiritus atris
Vexabat stimulis) mulier Cananea rogabat,
Se canibus confessa parem, qui nare sagaci
Semper odorata recubant ad limina mensæ,
Assueti refectas dominorum lambere micæ.
Vox humilis, sed celsa fides, que sospite nata
De cane fecit ouem, genitrixque in sentibus ortam
Compulsi Ebraei de gramine vesceri agri.

Alta dehinc subiens montis iuga, plebe sequente
Millia cæcorum, claudorum millia passim,
Leptosque simul populos, surdasque cateruas,
Inualidasque manus & quicquid debile vulgi
Venerat, in priscum componit motibus usum,
Et reuocata suis attemperat organa neruis.

Dumque medes egrum resouet virtute tumultum,
Tertia lux aderat, sterilique in cespite nullum
Contigerat plebs tanta cibum, nimiosque labores
Nutribat geminanda fames, si faucia callem
Turba peringentem dapibus ieiuna rediret,
Qua stexus pietate Deus qui semper egenum
Panis adest, victumque locis sine frugibus infert:
Pisciculis paucis, & septem panibus agmen
Pauit enorme virum, præterque infirma secundi
Sexus, atatis saturavit quatuor illic
Millia vescentum, plus ut mireris, & auctas
Disce fuisse dapes: epulas nutriti edendo
Vulgus, & attrite creuerunt morsibus escæ,
Reliquiasque suas sportarum culmina septem
Expauit fugitiua fames, ubi fragmine sumpto
Vidit abundan: em modico de semine messem.

Nec tamen humano quamuis in corpore Christum,
Matris ab occasu mortalia membra gerentem
Clam fuit esse Deum: quia non absconditur unquam
Vrbs in monte sedens, medio nec subditur ardens
Lychnus, anhelantem sed spargens altius ignem
Cunctis lumen agit: radians nam testibus amplo

Discipulis fulgore tribus, velut igneus ardor
A Solis in ætheream versus splendore figuram,
Vicerat ore diem: vestemque tuentibus ipsam
Candida forma niuis Domini de tegmine fulsit.
O meritum sublime trium, quibus illa videre
Contigit in mundo, que non sunt credit a mundo.
Quid: quod & Eliam, & clarum virtute Moysen,
Ignotos oculis viderunt lumine cordis,
Vt maior sit nostra fides, hunc esse per orbem
Principium ac finem, hunc simul alpha viderier, hunc ω,
Quem medium tales circumfulsere propheta,
B Alter adhuc viuens, alter stans limine mortis.
Sidereoque sono: mens est hic filius, agens,
Ostendit verbo genitum vox patria Christum.

Postquam corporeos virtus regressa per artus
Texit adoratam carnis velamine formam,
Seque palam Dominus populis dedit, ecce repente
Vix humilis mæsto deiectus lumina vultu
Procedit, supplexque manus & brachia tendit,
Imploratque gemens: vnus mihi filius, inquit,
Est Domine, horrenda lacerat quem spiritus ira,
C Nec linquit, nisi mergat aquis, aut ignibus atris
Opprimat atque animam dubia sub morte fatiget.
Hunc precor expulso miseratus utrumque furore
Redde mihi, vel redde sibi, ne cæca potestas
Expellat trepidam subtrahito lumine vitam.
Dixerat, & genua amplectens gemitibus volutus
Herebat, dominusque pio iam pectore cordis
Annuerat, tunc prædo furens, ac noxius hostis,
Cui possessa diu est alieni fabrica iuris,
Peruersa migrare domo compulsus, in iram

D Tollitur accensam, correptaque carpere membra
Nizitur, & frustra domino prohibente laborans
Fugit in obscuras puero viuente tenebras.
Rex etiam solus regum, & dominus dominorum
Non dedignatus Petro piscante tributum
Soluere Casareum, medijs de gurgite ponti
Hamum ferre iubet gerulum, didragmatis aurei.
In ola mox pelagi prudentia fila momordit,
Iussa tributa ferens, grauior que onerante metallo,
Vilis honor piscis precio maiore pependit.

E Discipulisque suis se percontantibus, aula
Cælestis regni maior quis possit haberi?
Vt Deus & doctor mirabilis omnibus inquit:
Celsior est humilis, cunctisque potentior ibi,
Qui cunctis subiectus erit, seseque minorem
Demissa ceruice feret: velut iste videretur
Paruulus, & monstrat puerum consistere paruum,
Scilicet ingenium teneri scetetur ut aui,
Non annis, sed mente iubet: quia mollior atas
Nil pompæ mortalis amat, non ambit honorem,
Nec resupina tumet: sic pura semita vitæ

Quantum

Quantum prona solo, tantum sit proxima cælo,
Mens etenim vergens, altum petit, aliæque vergit, A
Inferior que gradus, quò vult descendere surgit.
Ecce humilem Dominus de stercore tollit egenum.
Et facit egregios inter residere tyrannos:
At contra tumidum pugnaci mente rebellem
Præcipitem cælo sub tartara iussit abire.
Parua loquor, si facta Dei per singula curram,
Et speciale bonum, cum sit generale, reuoluam.
Iam placidas Iordanis item transgressus arenas,
Judææ sectatur iter, sine nomine mixtum
Vulgus, & innumeras releuans à clade cateruas,
Suscipit infirmos, & dat discedere sanos.
Nil igitur summo, de se sperantibus, unquam
Difficile est conferre Deo, cui prona facultas
Ardua planare, & curua in directa referre:
Et quicquid natura negat, se iudice præstat.
Namque foramen acis, sicut penetrare camelus
Membrorum præ mole nequit: sic diues opima
Fertilitate tumens, tenuem non possit adire
Cælestis regni ducentem ad limina callem,
Ni genitor rerum qui mundum lege coërcet,
Et nulla sub lege manet, cui condere velle est,
Quem frons nulla videt, sed totum conspiciit ipse
Hoc impossibile est homini, dixisset: at alto
Possibile est ius omne Deo, multisque molestum
Diuinitibus tandem faceret miscere censum.
Nam proprias bene tractat opes, cæloque recondi
Thesauros vult ille suos ubi quicquid habetur,
Non mordax erugo vorat, non tinea sulcat,
Nec male deffossum famulatur furibus aurum.
Ieiunij quicumque cibum, sitientibus haustrum,
Hospitibus tectum, nudis largitur amictum,
Solatur nexos in carcere, perouet agros,
Atque alijs largus, sibi tantum constat egenus.
Nec dubiè in cælum substantia peruenit illa,
Quæ Christo collata datur sub paupere forma,
Quæ damnis augmenta capit, quæ spargitur ut sit,
Quæ perit ut maneat, quæ vitam mortua præstat.

Præterea geminos dominus considerare cæcos,
Dum quoddam transiret iter comitante caterua,
Conspicit, extincte poscentes muneris forma,
Flebilibusque vagas implentes vocibus auras.
Nec cunctata solens pietas inferre salutem,
Que sentit flagrare fidem, mox lumina tangens
Euigilare iubet, quæ somnus presserat ingens,
Atque diu clausas reserens sub fronte fenestras,
Ingreddente die fecit discedere noctem.

Hinc repetita sacri gradiens per mœnia templi,
Lumina cæcatis dedit, & vestigia claudis.
Talia Dauidicam post facta reliquerat urbem,
Bethania vicina petens, eademque reuersus

Clare scente die properabat visere tecta.
Ecce autem medijs astans sublimis in aruis,
Fronde a ficus erat, cuius in robore nullum
Repperit esuriens lustrato stipite pomum,
Arboreis que comis: iam nunc ex germine vasto
Nullus, ait, fructus reliquum generetur, in auum.
Confestim viduat a suis ficulnea succis
Aruit, & sicca permansit mortua ramis.
Omnis enim quacunque Deo nil fertile nutrit,
Ceu sterilis truncus lignis aquabitur vstis:
B At iustus palma similis florebit amœna,
Semper habens frondes, & tanquam Libana cedrus
Multiplicandus adest, & sidera vertice tangit.
Post oblatum ei virtutem sensit herilem
Insanu, sermone carens, quem faucibus artus
Angebat vis clausa mali, viciumque tacendo
Prodiderat, cuncta solens infirma leuare,
Conditor obfessa pepulit de sauce latroem,
Et vocis patrefecit iter, nexuque soluto
C Muta diu tacitas effudit lingua loquelas.

Post Dominus Pharisea petens consuiua cœna,
Orantis dapibus sese impertinuit amici.
Tunc mulier quam fama nocens, & plurima vitæ
Mordebant delicta (sug) clementia supplex
Corruit amplectens vestigia, quæque profusis
Irrigat incumbens lacrimis, & crine soluto
Nec tergere sacras, nec cessat lambere plantas,
Vnguento fragante fouens, sententia donec
Lata Dei (quem ferre manu non pœnitent unquam,
D Si nos pœniteat veterem quæsisse ruinam)
Vade, fides mulier tua se saluauit ab omni,
Dixisset, quodcumque malum gessisse videris.
Vtere pace mea: magna est medicina sateri,
Quod nocet abscondi, quoniam sua vulnera nutrit,
Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.
En polluta diu, modicum purgata recessit
Per gemitum, propriisque lauans in gurgite fletus,
Munda suis lacrimis redit, & deterfa capillis.

Iamque Capharnaë synagogam intrauerat urbis,
Ritè docens populos, quem cum vidisset iniquus
E Humano sub corde latens, clamore proteruo
Spiritus infremuit, quid nobis, & tibi dicens:
Perdere nos heu Christe venis, scio denique qui sis,
Et sanctum cognosco Dei, nec plura locutus,
Imperio terrente tacet hominemque reliquit
Pulsus, & in vacuas fugiens euauit auras.

Hic etiam variis finem languoribus esse
Fecit, & exclusos semper reticere coëgit
Dæmonas, ac talem prohibet se pandere testem.
Olim quippe ferox, & nigrae mortis amator,
Ille nocens anguis, deiectus culmine cæli
Cum pompis sociisque suis, omnique nefanda

Agmine militiæ Christum, quem nouerat illic,
 Conspicit in terris velamine carnis opertum:
 Et gemit esse homini, Dominum virtutis, amicum.
 Dumque Tyri transgressus iter, Sidonia rursus
 Arua legens placidas ad minus calcaret arenas,
 Curauit gemino miserum spiramine clausum,
 Qui vocem non ore dabat, non aure trabebat,
 Sidere æque manus, ruptis penetralibus omnes
 Attactu pauere fores, lætusque repente
 Audiri loquens, meruit que audire loquentes.
 Tu quoque virtutis sensisti munus herilis,
 Procumbens oculis, in cuius lumina Christus
 Expuit, & speciem simulate mortis ademit.
 Hinc maiora docens populos cœlestia verum,
 Se referat sermone Deum, turbasque frequentes
 Quæ nimis irruerant, cupiens vitæ parumpere
 Stagna peti, paruaque sedens in Simonis alno,
 Littore sistemem firmabat ab æquore plebem.
 Et dictis iam finis erat, tunc altius actam
 In pelagus iubet ire ratim, vastoque profundo
 Reia demitti piscantia, quæ nihil omnem
 Claudere per noctem vacuo potuere labore.
 Simon paret ouans, & aquosis gentibus instans
 Linea claustra iacit, tantumque immanis apertos
 Impleuit captura sinus, ut præda redundans,
 Turbaret geminas cumulatæ pisce carinas.
 Nam socia istic puppis erat: sic maxima sepe
 Gaudia non ferimus, propensaque vota tenemus:
 Quodque Deo facile est, homines optare nec audent.
 Talibus insignis virtutibus ibat in urbem,
 Quæ sit dicta Naïm, populo vallatus opimo,
 Et grege discipulorum miserum tunc cominus ecce
 Conspicit efferræ iuuenem gelidumque cadauer
 Pluribus exequijs, & inani sumere passum
 Triste miserium, cuius fors inuida matrem
 Jam dudum viduam gemina viduauerat verna.
 Nec remorata diu pietas inimica doloris
 Auxilium vitale tulit, tactoque pheretro,
 Surge, ait, ð iuuenis, parensque in tempore dicto
 Mortuus assurgit, residensque loquensque reuixit,
 Atque comes genitricis abit, nam funere torpens,
 Ilicet amissa passus discrimina vitæ,
 Non poterat famulus domino clamante tacere,
 Nec vita præsentem mori, mox agmine verso
 Deponens trepidum rediuiuo tramite luctum,
 Candida felicem reuocauit pompa parentem.
 Nec tibi parua salus domino medicante Maria,
 Multiplicis læsum curauit vulnere sensum,
 Quam fera septem rabies inuaserat armis
 Damonico cuncta globis: sed squameus anguis
 Imperiosa sacri fugiens miracula verbi,
 Corde tuo depulsus abit, volucresque per auras

In chaos inferna lapsus penetrare gehennæ,
 A Septem ingens gyros, septena volumina traxit.
 Neve redundantem cumulatæ germinem messem,
 Exiguus dominus sineret languere colonis,
 Discipulos alios, quorum mens conscia recti
 Puraque simplicitas numero, meritoque resurgens
 Aurea libra fuit, velut agnos præcipit inier
 Sanguineos properare lupos: assumite, dicens,
 Iura potestatis, nullum metuatis ut hostem.
 Vipereasque minas, & scorpion, atque inimica
 B Omnia virtutis sensu calcate fideli.
 Nulla meis feritas famulis aduersa nocebit.
 Nec tantum hoc gaudete viri, quod spiritus ater
 Subiaceat vobis, quantum quod nomina vestra
 Scripsit in eterno cœlestis littora libro.
 Ius est quippe Dei vitam præponere factis.
 Nam merito cessante bono miracula nil sunt,
 Quæ faciunt plerumque mali, quibus arbiter orbis,
 Nescio vos, dicturus erit, discedite cuncti
 C Artifices scelerum, rebus qui semper iniquis
 Diuinum simulastis opus, sic tempore Moysi
 Carminibus quidem Vanis Memphis in oris
 Signa dabant, non sponte Dei, sed imagine falsa
 Visibus humanis magicas tribuere figuras.
 Post Pharisæorum cuiusdam principis intrat
 Clarificare domum, non escam sumere tantum,
 Ad quam tunc facili conuenerat ille precatu.
 Hic homo perspicuo distentus ventre tumebat,
 Plenus aque grauidamque cutem suspenderat alius
 D Inclusam parituræ necem, iam membra fluebant
 Accrescente sinu, miserisque infusa per artus
 Turgida perflatum macies tenuauerat agrum,
 Inque uteri spaciū totus conuenerat hydrops.
 Non tulit hanc speciem mundi pater, & sua transit
 Sabbata non curans hominem curare paratus,
 Quem voluit magis esse suum, nam sabbata propter
 Cōdita sunt hominem, sed nō homo sabbata propter.
 Tunc pius humentem siccata corporis vnda
 Iussit abire tuem: fluidus mox viscera morbus
 Deserit, & vacua resident in pectore fibræ,
 E Carnalemque lacum pestis lymphata relinquit.
 Cœperat interea dominus Galilæa per arua
 Transgrediens, sancto quoddam pede tagere castrum.
 Hunc procul ut videre decem, maculosa gerentes
 Leprosi portenta viri, quos corpore sædo
 Discolor obscenis turpabat pœna figuris:
 Præceptor miserere (potes namque omnia) Iesu,
 Clamantes dixere simul, tunc flexa potestas,
 Quæ nunquam pietate vacat, clementior inquit:
 Ite, sacerdotum conspectibus ora referte.
 Cumque viam peterent, subito mundata vicissim
 Mirantur sua membra viri, variūque tuentes
 Esse

Esse nihil, sese pariter speculantur, & omnes
 Explorant proprias alterno lumine formas.
 E quibus, ut grates ageret pro munere tanto,
 Vix vnus reduci conuersus tramite, pronus
 Sternitur ad terram, dominum virtutis adorans,
 Atque sacerdoti vero sua protulit ora.
 Denique pontificum princeps summusque sacerdos,
 Quis nisi Christus adest gemini libaminis auctor,
 Ordine Melchisedec, cui dantur muneris semper
 Quæ sua sunt, segetis fructus, & gaudia vitis.
 Cum residens, cæcus Timei filius, illud
 Propter iter, dominum per quod cognouerat ire,
 Vociferans crebro lumen clamore petisset,
 Nec populo prohibente tacens, accedere iussus
 Ad dominum, palpante manu, visumque recepit,
 Et nullo ducente redit, cum fortiter instat
 Importuna fides, quicquid res dura negarit,
 Sola frequens votis oratio prestat honestis.
 Vnanimū panem sic ille petebat amicum,
 Qui foribus clausis per opaca silentia noctis,
 Obnixæque diu confidenterque neganti
 Vocibus assiduus precibusque extorsit anhelis.
 Preteriensque via dominus loca Samaritana,
 Humanam flagrante sitim collegerat aestu,
 Fonsque perennis aqua, modicam desiderat vndam,
 Ut biberet, quæ corpus erat tunc accola gentis
 Stans mulier, paruum puteo quæ traxerat haustum,
 Cum dare cunctatur perituræ munera lymphæ,
 Agnosens propriam numero coniuge vitam,
 Orat in exhausti tribui sibi dona fluenti
 Eternam posturæ sitim: qua nemo carere.
 Dignus erit, Domini nisi mersus gurgite Christi,
 Percipiat placidas animæ, non corporis vndas.
 Dumque sui media residens testudine templi
 Ore tonans patri, directi ad peruia callis
 Errantem populum monitis conuertit amicis:
 Ecce traheretur, magna stipante caterua,
 Turpis adulterij mulier lapidanda reatu.
 Quam Pharisæa manus placido sub iudice sistens,
 Dum damnare parat, plus liberat, omnibus illis
 Nam simul è turbis, proprio sine crimine nullus
 Accusator erat, saxum qui missile primus
 Sumeret, obscena feriens contagia mœcha.
 Nec poterat quisquam festucam euellere paruum
 Ex oculo alterius, proprio qui lumine grandem
 Sciret inesse trabem, profugus sic ille recessit
 Imperius, & clemens donat sententia culpam,
 Iam non peccandi sub conditione solutam:
 Nam vomitum quicumque suum canis ore relambit,
 Nec veterem studet hic veniam, nec habere futuram,
 Huius damna tenens, huius compendia perdens.
 Inde means, genitum cernit considerare cæcum,

Qui malè pregnantis dilapsus ventre parentis,
 A In lucem sine luce ruit, tunc sanguinis ille
 Conditor humani, mundi que orientis origo,
 Imperfecta diu proprii non passus haberi
 Membra operis, natale lutum per claustra genarum:
 Illiniens, hominem veteri de semine supplet.
 Nec visum tamen ante capit, quam voce iubentis
 Accepta domini, Siloam venisset ad vndam,
 Et consanguinei foris medisamine limi,
 Pura oculos fouisset aqua, mox ergo gemellæ
 B Vultibus effulgent acies, tandemque merentur
 Ignorū spectare diem, cognoscite cuncti,
 Mystica quid doceant animos miracula nostros.
 Cæca sumus proles misera de fatibus Eue,
 Portantes longo natas errore tenebras:
 Sed dignante Deo mortalem sumere formam
 Tegminis humani, facta est de virgine nobis
 Terra salutaris, quæ fontibus oblita sacris
 Clara renascentis referat spiramina lucis.
 Bethania inde solum repetens intrarat, ibique:
 C Lazarus occidua tumultus sorte iacebat
 Iam quarto sine luce die, clarisque sepulchri
 Marmore corruptum tabo exhalabat odorem.
 Flebant germanæ, flebat populatio præsens,
 Flebat & omnipotens, sed corpore, non deitate,
 Exanimisque artus, illa pro parte dolebat,
 Quæ moriturus erat, lacrimisque impleuit amicum
 Maiestate Deum, quid credere Martha moraris,
 Quidve Maria gemis: Christum dubitatis, an vnū
 D Possit ab infernis hominem reuocare cauernis,
 Qui dabit innumeras post funera surgere turbas?
 Ergo ubi clamantis domini sonuit tuba dicens,
 Lazare perge foras: magno concussa pauore
 Tartara dissiliunt, erebi patuere recessus,
 Et tremuit lethale chaos, mortisque profunda
 Lex perit, atque anima proprias repetente medullas
 Cernitur ante oculos viuens astare cadauer,
 Postque sepulchralem tandem recreatus honorem,
 Ipse sibi moriens, & postumus extat, & heres.
 Vtque caduca vangi contemnens culmina seclis,
 E Monstraret se ritè Deum, non curribus altis
 (Qui pompæ mortalis honor) rapidisque quadrigis
 Puuereum sulcauit iter, nec terga frementis
 Ardua pressit equi, phaleris qui pictus, & ostro,
 Ore cruentum mandendo conuenit aurum:
 Sed lento potius gestamine vilis aselli
 Reclori suffecit honos, lenis ungula cuius
 Vt tanto seffore, decus mirabile portans,
 Nobilior sub fasce foret, non illius impar,
 Qui patulo Christum, licet in præsepe iacentem,
 Agnouit tamen esse Deum, plebs omnis adorans
 Insolito molles subiecit tramite vestes.

Dicite gentiles populi, cui gloria regi
Talis in orbe fuit, cui palmis compta vel unquam
Frondibus arboreis laudem caelestibus hymnis
Obuia turba dedit domino nisi cum patre Christo,
Qui regit aethereum princeps in principe regnum,
Cui sanctus semper conregnat spiritus aequus.

Liber Quartus.

Has inter virtutis opes, iam proxima Pasche
Cooperat esse dies, domini cum gloria vellet
Ponere mortalem, vitamque resumere carnem,
Non aliam, sed rursus eam quam munere plenam
Lucis ab infernis reuelans ad sidera duxit,
Exclamansque palam: pater ista memet in hora
Salutifica sed in hanc ideo veni tamen horam,
Clarifica nomenque tuum, permagnaque caelo
Vox resonans venit per nubila: clarificavi,
Clarificabo iterum, quid apertius est patre teste,
Caelo assertore: at nec sic cognoscere Christum
Gens voluit Iudaea Deum pars esse ferebat
Hoc tonitruum, pars angelicam crepuisse loquelam.
O gens caeca oculis, a gens durissima corde.
Num tonitrus potuit Christum, siue angelus ullus
Auctorem generasse suum, qui nomine Patris
Auditore responsa daret: sed ab ore tonantis,
Natum agnoscentis, populus quod crederet astant,
Vox emissa, suo respondit consona verbo.

Annuus tunc sacra celebrans per munera caene
Paschales ex more dapes, humilemque ministrum
Se faciens, et grata suis exempla relinquens,
Assurgit, famulisque libens famulatur, et omnem
Lineolo accinctus tantum inclinavit honorem,
Discipulis ut sponte lauans vestigia cunctis,
Nec Iudam exciperet, quam prodicionis iniqua
Nouerat auctorem, sed nil tibi gloria saue
Tradit: or illa dabat, pedibus consistere mundis,
Qui sensu pollutus eras: velut omne sepulchrum
Exteriora gerens albe velamina formae,
Sordibus interius, foedoque cadauere plenum.

Nec dominum laedere dolis, scelerisque futuri
Prodidit auctorem, panem cui tradidit ipse,
Qui panis tradendus erat: nam corporis atque
Sanguinis ille sui postquam duo munera sanxit,
Atque cibum potumque dedit, quo perpete nunquam
Esuriant, sitiuntque anima sine labe fideles:
Protinus in Iudam, sedes ubi liuor habebat,
Spiritus intrauit teterrimus, armaque sumens
In dominum seruire dedit consurgere bellum.
Pactus grande nefas, parua mercede, neque illi
Culpa datur precio, sed inherent crimina factio.
Tantumdem sceleris, terdena nomismata sumens
Argenti, paruo cecatus munere, gessit
Quantum cuncta simul terrarum regna, narisque

Diuitias, omnemque vagis cum nubibus aethram
A Si caperet, gesturus erat, neque enim bona mundi
Sufficerent, magni fuso pro sanguine Christi,
Qui pater est mundi, qui secerat hunc quoque nasci.
Atque utinam sterili damnatus matre nequisset
Natalem sentire diem, nec luminis huius
Hauisset placidas flabris vitalibus auras,
Aeterno torpore laevis, miserique fuisset
Sors melior nescire datam, quam perdere vitam.
Aut male fusus humo, confestim muneris lucis

B Perderet, ut puluis, quem ventus projicit ingens
A facie terra, rapidisque volatibus actus
Spargitur in vacuas nebulis obscurior umbras.
Tunc cruento ferox, audax, insane, rebellis,
Perfide, crudelis, ferax, venalis, inique,
Traditor immitis, fere proditor, impie latro,
Pruuius horribiles comitaris signifer enses?
Sacilegamque aciem, gladiis, sudibusque minacem
Cum moueas ori ora premis, mollique venenum
Inseris, et blanda Dominum sub imagine prodit?
C Quid socium simulas, et amica fraude salutas?
Nunquid terribiles aut pax coniuurat in enses,
Aut truculenta pro lupus oscula porrigit agno?

Traditus ergo viris operator sanctus iniquis,
Consuetam non liquit opem, pueroque reuulsam
Ense Petri (nequa pius a pietate vacaret)
Reddidit auriculam, nec enim vindicta tonantis
Conueniens humana fuit, qui millia patrem
Angelicas sibi met legiones poscere posset

D Plus duodena dari, si mallet sumere poenas
De meritis, quam sponte suas ignoscere plagas:
Tunc parci mucrone iubet, quia venerat ipse
Ponere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.
Iamque Petro clara iam dudum voce facenti
Cum domino se velle mori, prius aliger, inquit,
Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis,
Non reprobando fidem, sed predicando timorem.
Continuo ad tristes Caiphæ deducitur ades,
Ille sacendo: um fuerat tunc denique princeps,
Et princeps scelerum, namque hoc residente cathedra

E Pestifera, falsis agitatum testibus ardet
Concilium, iamque volant mendacia mille
In dominum, vanis hominum constat a fauillis.
Que pereunt leuitate sui, velut ignis oberrans
Arantes stipulas, vires cui summa cremandi
Materies infirma rapit, visioque furore
Labitur, inualida deformis gloria flammæ.
Postquam nulla dolis paruit via, brachia tolli
Arma in ipsam se uis furor: heu mihi quantis
Impedior acrimis, rabidum remorare tumultum,
Sacilegas mouisse manus, non denique passim
Vel colaphis pulsare caput, vel cadere palmis,

Aut

Aut spueret in faciem plebs execranda quieuit.
Ille tamen patiens subiecto corpore totum
Sustinuit, nostraque dedit sua membra saluti.
Namque per hos colaphos, caput est sanabile nostrum.
Sputa hæc per dominum nostram lauere figuram.
Hæc alapis nobis libertas maxima plaussit.

At senior, cui cuncta potens prædixerat auctor,
Que ventura forent (quoniam transire nequiuuit
Infectum, quod Christus ait) se prorsus adesse
Ipsius ex socijs, semel, ac bis, terque negauit,
Ut gallus cecinit, completa est sanctio Christi,
Et sensus rediere Petro, memor ille malorum
Immemoris damnauit opus gemituque sequente
Culpa fugit: cedunt lacrymis delicta profusis,
Et dulcem veniam fletus generastis amari.

Iamque dies aderat nocturna maius umbræ,
Flagitium visura nouum, tenebrisque remotis
Pandeat populis Iudæa crimina gentis,
Mox igitur dominum Pilati ad mania duci
Nexibus astrictum Iudas ut vidit iniquus,
Dirigit scelerisque sui commercia, reddens
Incautum facti precium, non facta reliquit.

Nam quod enim prodest illic trepidare timore,
Nullus tibi timor est? aut qua confessio tetro
Lucet in inferno: cum iam diuersa securis
Arboris infanda radicibus, exitialem
Qua peperit fructum, seralia germina vertat
Funditus, et dignis pereant malarobora flammis:
Continuoque trucis correptus mente furoris,
Se quoque morte petit, tanquam tunc sanior esset,
Cum scelus ulcisci præcurreret, ipsaque dira
Gutturæ vocis iter, cuncti que vendere mundi
Ausam redemptorem, nodatus faucibus angens
Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.

Lenior ira quidem tanto pro crimine culpa,
Cunctorum cui nulla foret par poena malorum.
Exitus hic mortuus tamen, et sublime cadauer
Osteudit populis, quanto de culmine lapsus
Pridem discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
Sidera, tartareum descendit adusque profundum:
Tunc vir Apostolicus, nunc vilis apostata factus.

At dominus patiens, cum præsidis ante tribunal
Staret, ut ad iugulum ductus mitissimus agnus,
Nil inimica cohors infontis sanguine dignum
Repperiens, regem quod se rex dixerat esse
Obijcit: et verum, mendax pro crimine ducit.
Nec mirum, si iura Dei gens perfida vitet,
Imperiumque neget, locos que semper amauit,
Idola dilexit, simili nam more furentes
Tunc coluere Baal, nunc elegerè Barabbam,
Damnatoque pio, conseruatoque proteruo
Mutauit per utrumque viam sententia iustam.

Tom. 8.

Auctor mortis erat iussus qui sumere lucem:
A Auctor lucis erat, iussus qui sumere mortem.
Credite iam Christum, pro cunctis credite passum.
Quid dubitatis adhuc? en sectus terga flagellis,
Subditus opprobrijs, poenas amplectitur omnes,
Nec dignus sentire necem ceu latro periret.

Heu falx torua patrum, segetem cesura nepotum
Heu facinus Pilate tuum, quot gesseris crimina
Crimina iudicio, vigilis mente notares:
Non solas lauisse manus, sed corpore toto
B Debueras sacrum venis sperare lauacrum.
Corripis infontem, sistis sub præside regem,
Præponisque humana Deo: qua morte teneris,
Qui dominum numerosa cruci post vulnera figis?

Cumque datus sauis ad poenam sanctus abiret
Militibus, rubri vilem sub tegmine cocci
Vesti, ut chlamydem, species ut cuncta cruenta
Mortis imago foret, spinis circumdabit amplum
Nexa corona caput, quoniam spinet a benignus
Omnia nostrorum susceperat ille malorum,

C Implet barudo manus, sceptrum, quod mobile semper,
Inualidum, fragile est, vacuum, leue, moxque alienos
Deponens habitus, proprium suscepit amictum:
Scilicet humane positurus tegmina carnis,
Et sumpturus item, nil iam ut mutabile ferret
Post mortem, propria cum maiestate resurgens,
Humano ponens mortalem tegmine carnem.

Nec sine diuino constat moderamine gestum,
Quod vinum cum felle datum, tristemque saporem
D Suscipiens tetigit labijs, ab ore remouit,
Quippe necem paruo degustaturus amarum
Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.
Protinus in patuli suspensus culmine ligni,
Religione pia mutans discriminis iram
Pax crucis ipse fuit, violentaque robora membris
Illustrans propriis, poenam vestiuit honore,
Suppliciumque dedit signum magis esse salutis,
Ipsique sanctificans in se tormenta beauit.

Neve quis ignoret speciem crucis esse colendam,
Que dominum portauit ouans ratione potenti,
E Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis:
Splendidus auctoris de vertice fulget Eous,
Occiduo sacra lambuntur sidere plantæ,
Arcton dextra tenet, medium leua erigit axem,
Cunctaque de membris viuunt natura creatis,
Et cruce complexum Christus regit vndique mundum.

Scribitur et titulus, hic Rex est Iudeorum,
Quod nihil a deitate vacet, nam calitus actum,
Hoc Ebraea refert, hoc Græca, Latinaque lingua,
Hoc docet una fides, unum ter dicere regem.
Huius in exuuijs fors mittitur, ut sacra vestis
Intemerata manens, a Christo schisma veteret.

Z

Quinetiam in fontis latere ex utroque cruentos
 Constituerunt viros, meritum licet omnibus unum,
 Non faciat similes quamuis sententia, nanque
 Inter carnifices sancto pendente latrones,
 Par est pœna trium, sed dispar causa duorum.
 Hi mundo sunt quippe rei pro crimine multo:
 Hæc reus est mundus, saluatus sanguine iusto,
 Supplicis tamen rerum dominator in ipsis
 Iura potestatis non perdidit equus utrumque
 Iudex nanque tuens, hunc eligit, hunc reprobat,
 Amborum meritum præcelso examine pensans.
 Vnus enim, quem vita ferax nec morte reliquit,
 In dominum scelerata mouens conuicia, dictis
 Mordebat proprijs, & tanquam setiger hircus
 Ore venenoso vitam lacerabat amensam:
 Alter adorato per verba precantia Christo,
 Saucia deiecit fletibus lumina, tantum
 Lumina, nam geminas arcebant vincula palmas.
 Quem dominus, ceu pastor ouem deserta per arua
 Colligit errantem, secumque adducere gaudet
 In campos paradisi tuos, ubi flore perenni
 Gramineus blanditur ager, nemorumque voluptas
 Irriguis nutritur aquis, interque benigne
 Conspicuos pomis non deficientibus hortos,
 Ingemuit antiquum serpens habitare colonum.
 Ambo igitur varium diuerso calle latrones
 Aggressi facinus violentum, grande patrarunt.
 Infernas adit ille fores, adit iste supernas:
 Ille profunda sequens, penetravit claustra gehennæ:
 Absulit iste suis calorum regna rapinis.
 Interea horrendæ subito venere tenebræ,
 Et totum tenuere polum, noctisque nigrantem
 Exequiis texere diem, sol nube coruscus
 Abscondens radios, tetro velatus amictu
 Delituit, tristemque infecit luctibus orbem,
 Totâ sibi oppositum fratrem quod Delia haberet,
 Cùm suberat terris, supero ille in culmine cœli,
 Impia perpetuam timmerunt secula noctem.
 Hunc elementa sibi meruerunt cernere vultum
 Auxiliis orbata Patris letata per ortum,
 Mœsta per occasum, nam lux ut tempore fulsit
 Nascentis domini, sic hoc moriente recessit,
 Non absens mansura diu, sed mystica signans
 Per spacium secreta suum: quippe ut tribus horis
 Cœca tenebræ latuerunt sidera cœli,
 Sic dominus clausi triduo tulit antra sepulchri,
 Nec tellus sine clade fuit, que talia cernens
 Funditus intremuit, dubioque in fine supremum
 Expauit natura modum, ne cogeret omnem
 Summus apex inferna petens succumbere molem,
 Auctoremque sequens per tartara mundus abiret:
 Sed pietas immensa vagas properabat ad umbras,

Perdita restituens, non consistens perdens,
 A Nulla tamen tanti, metuerunt signa pericli,
 Qui dominum fixere cruci: quin insuper haustum
 Cùm peteret sitiens, unus de plebe nefanda
 Peniculo infusum calamo porrexit acetum.
 Manzeribus populis in deteriora volutis
 Coueniens liquor ille fuit, nam dulcia vina
 Sicut in horrendum cum conuertuntur acetum,
 A mensis proiecta iacent: ita tempore prius
 Gens accepta Deo, nunc est odiosa propago.
 Ergo ubi cuncta boni completa est passio Christi,
 B Ipse animam proprio demisit corpore sanctam,
 Ipse iterum sumpturus eam: quia mortuus idem,
 Idem viuus erat, membris obcumbentibus in se,
 Non abeunte Deo: cuius virtute retrorsum
 Inferne patuere via, ruptaque fatiscunt
 Diuisa compage petra, rediuisa iacentum
 Corpora sanctorum fractis abiit sepulchris
 In cineres animata suos: subitque fragore
 Illud ouans templum maioris culmina templi
 Procubuisse videns, ritu plangentis alumni
 C Saucia discusso nudauit pectora velo,
 Interiora sui populis arcana futuris,
 Iam referenda docens: quia lex velamine Mose
 Testa diu, Christo nobis veniente patescit.
 Dic ubi nunc tristis victoria: dic ubi nunc sis.
 Mors stimulis horrenda tuus? qua semper opimis
 Instaurata malis, cunctas invadere gentes
 Penali ditione soles, in pessima non tu
 Peruenis ad Christum, sed Christus peruenit ad te:
 Cui licuit sine morte mori, quique omnia gignens,
 D Omnia constituens, te non formauit ut esses:
 Semine viperæ, culpa genitrice crearis,
 Et venia regnante peris, iam spiritus artus
 Liquerat ad tempus, patulo iam frigida ligno
 Viscera pendebant, & adhuc furor arma ministrans
 Cuspide perfossam violat latus: ecce patenti
 Vulnere purpureus cruor & simul unda cucurrit.
 Hac sunt quippe sacra pro relligionis honore,
 Corpus, sanguis, aqua, tria vite munera nostra
 Fonte renascentes, membris & sanguine Christi
 Vescimur, atque ideo templum deitatis habemur,
 E Quod seruare Deus nos annuat immaculatum,
 Et faciat tenues tanto mansore capaces.
 Ergo ubi depositi thesaurum corporis amplum
 Nobilis accepit domino locus ille iacente,
 Nobilior surgente tamen, generatio fallax
 Audebat sub corde nefas, quod nocte silenti
 Discipuli Christum rapere, & abisse referrent
 Ter redeunte die, sicut prædixerat ipse.
 Quo stimulante metu, vigilum minimina poscunt
 Plura dari, sauaque locum obsidione teneri.

Si nondum post vincula crucis, post vulnera ferri,
 Post obitum mortis, numerosa cede cruentum
 Carnifices impletis opus, nec creditis illum:
 Qui toties imis animas produxit ab umbris,
 Posse suam reuocare magis peioribus aptos
 Consilijs armate dolos, signate sepulchrum,
 Ponite custodes, monumento aduoluite saxum.
 Quis poterit seruare Deum, cui cardine rerum
 Cuncta patent, undis habitat, per tartara regnat,
 Et cœli de nube tonat: quid saue tumultus
 Excubijs deperdis opus? quid niteris illam
 Explorare fidem, cui non vis credulus esse?
 Cœperat interea post tristia sabbata felix
 Irradiare dies, culmen cui nominis alti
 A domino dominante trahit, primusque videre
 Promeruit nasci mundum, atque resurgere Christum.
 Septima nam Genesis cum dicit sabbata, claret,
 Hunc orbis caput esse diem, quem gloria regis
 Nunc etiam proprii donans fulgore trophæi,
 Primatum retinere dedit, hoc luminis ortu
 Virgo parens, aliaque simul cum munere matres
 Messis aromatica, notum venere gementes
 Ad tumultum, & acuumque videt iam corpore factum,
 Sed plenum virtute locum, nam missus ab astris
 Angelus, amicti residebat vertice saxi,
 Flammeus aspectu, niueo præclarus amictu,
 Qui gemina specie terrorem & gaudia portans,
 Cunctaque dispensans: Custodibus, igne minaci
 Venerat in forma, Christum querentibus, alba.
 Illa igitur dominum calcata viuere morte
 Angelica didicere fide: perterritus autem
 Miles, in ancipiti retinet discrimine vitam,
 Deserta statione fugax: testisque timoris
 Vera refert gratis, sed post data munera fallit,
 Discipulumque globum placidi sub tempore somni,
 Clam sibi nocturna Christum abstraxisse rapina
 Compositus simulator ait, sare improbe custos,
 Responde scelerata cohors, si Christus (ut audes
 Dicere) concluso furtim productus ab antro
 Soporos latuit, cuius iacet intus amictus,
 Cuius ad exuuias sedet angelus? an ne beati
 Corporis ablat: or velocius esse putauit
 Soluere contactum, quam deuectare ligatum?
 Cùm mora sit furis contraria, cautius ergo
 Cùm domino potuere magis sua lintea tolli,
 Mentita est vox vana sibi, tamen ista figuram
 Res habet egregiam: Iudæis constat ademptum,
 Quem nos deuoto portamus pectore Christum.
 Plange sacerdotes perituros, plange ministros,
 Et populum Iudæa tuum pro talibus ausis.
 Non tuba, nõ vnctus, non iam tua victima grata est.

Virgo
 Deipara
 venit cum
 aromati-
 bus, ad
 Christi se-
 pulchrum.

Qua nam bella tibi clanget tuba rege perempto?
 A Quis tuus vnctus erit, quæ verum amiseris vnctum?
 Victima que dabitur, cum victima pastor habetur?
 Discedat synagoga, suo suscata colore,
 Ecclesiam pulchro Christus sibi iunxit amore:
 Hæc est conspicuo radians in honore Maria,
 Que cum clarifico semper sit nomine mater,
 Semper virgo manet: huius se visibus astans
 Luce palam Dominus prius obtulit, ut bona mater
 Grandia diuulgans miracula, quæ fuit olim
 B Adueniens iter, hæc sit redeuntis & index.
 Mox alij conuiuia potens in fragmine panis
 Agnitus enituit, quia verus panis apertis
 Semper adest oculis fidei quos gratia claros
 Efficit, ut Dominum viuentem cernere possint.
 Sæpe dehinc proprios diuersi temporis horis
 Discipulos manifestus adit, vescentibus illis
 Ex templo tunc ora ferens, nunc piscis obusti
 Atque saui mandens epulas, quo ritè doceret
 Corporeas res esse dapes, seseque videri
 C In membris, quibus ante fuit: formidine rursus
 Plebis apostatica, Dominum que cæca negasset
 Cùm foribus clausis resideret turba fidelis
 Pace salutantis sese inuulit, atque foratas
 Expendens palmas, undat latus, ast ibi Thomas,
 Cui Didymus cognomen erat, cum fratribus vnâ
 Non fuerat, dubiamque fidem sub corde gerebat,
 Donec rursus eo pariter residente veniret,
 Qui nunquam subtractus erat: tunc limine clauso
 D Constitit in medio, non dedignatus apertum
 Discipulo monstrare latus, & abtâque probari
 Vulneris, & mentem patienter ferre labantis.
 Agnitus hinc potius, quod sit dubitantis amicus.
 Instruit, & vanas cupit exercere figuras,
 Non vult agnosci, non vult sua facta requiri
 Quisquis enim artifices cæca sub imagine fraudes
 Vt lateant sub nube doli, nebulæque recludens
 Omnia, sollicitos odit simulator amicos.
 Gnarus item dominus Petro piscante per equor
 Cum socijs, captum esse nihil, demittere lina,
 E In dextrâ hortatur aquas, mox gurgite clauso
 Pendula fluctuagâ traxerunt retia præadam,
 Per typicam noscenda viam, nam retia dignis
 Lucida sunt præcepta Dei, quibus omnis in illa
 Dextra parte manens concluditur, ac simul vnus
 Fertur Apostolicis Domini ad vestigia Christi.
 Nec piscis prunaque vacanti, & panis in uno
 Discipulis inuenta loco, quis nam ambigat vnâ
 His rebus constare fidem: quippe est aqua piscis
 Christus adest panis, sanctus quoque spiritus ignis.
 Hinc etenim abluimur, hoc pascimur, inde sacramur,

Virgini
 mari pri-
 mum vi-
 sus Chri-
 stus a re-
 surrectio-
 ne.

Tunc praeceptor eos epulis inuitat edendis,
 Alloquijs de more pijs mensamque petentes
 Vnanimes nota domini pietate fruuntur,
 Et Christum sensere suum, modicoque paratu
 Postquam victa fames, & surrexere relictis
 Rite toris, an corde Petrus se diligit alio
 Explorat dominus. Petrus annuit, ergo nitentes
 Pastor amans augere greges, operario in omni
 Parte bono commendat oues, commendat & agnos:
 Hoc terro sermone monens, ut terna negantis
 Culpa recens, parili numero purgata maneret.
 Inde sequenda docens, pacem omnes, inquit, habete,
 Pacem ferte meam, pacem portate quietam:
 Pacem per populos monitis dispergite sanctis.
 Et mundum vacuate malis, gentesque vocate
 Finibus è cunctis, latius quàm tenditur orbis,
 Iussis mando meis, omnesque in fonte lauari.
 Hac ubi dicta pio Dominus sermone peregit,
 Bethanie mox arua petit, coramque beatis
 Qui tantum meruere viris spectare triumphum,
 Aethereas subuectus abit sublimis in auras.
 Ad dextram sedet ipse patris, totumque gubernat
 Fure suo, qui cuncta tenens excelsa, vel ima.
 Tartara post caelum penetrat, post tartara caelum.
 Flli autem letis cernentes vultibus altas
 Ire super nubes dominum, tractusque coruscans
 Vestigijs calcare suis, veneranter adorant,
 Sidereasque vias alacri sub corde reportant,
 Quas cunctos doceant: testes nam iure fideles
 Diuina virtutis erant, qui plura videntes
 Innumerabilem scripserunt pauca bonorum.
 Nam si cuncta sacris voluissent tradere chartis
 Facta redemptoris, nec totus cingere mundus
 Sufficerent densos per tanta volumina libros.

CÆLII SEDVLII PRÆSBYTERI

Hymnus Acrostichis, totam vitam
Clauisti continens.

A folis ortus cardine
 Adusque terra limitem,
 Christum canamus principem
 Natum Maria virgine.
 Beatus auctor seculi,
 Seruile corpus induit,
 Ut carne carnem liberans,
 Ne perderet quod condidit.
 Clausa parentis viscera
 Cælestis intrat gratia:
 Venter puella baiulat,
 Secreta que non nouerat.
 Domus pudici pectoris

Templum repente fit Dei
 A Intacta, nesciens virum,
 Verbo concepit filium.
 Enixa iam puerpera est,
 Quam Gabriel prædixerat,
 Quem matris aluo gestiens
 Clausus Ioannes senserat.
 Fæno iacere pertulit,
 Præsepe non abhorruit,
 Paruoque lacte pastus est,
 Per quem nec ales esurit.
 B Gaudet chorus caelestium
 Et angeli canunt Deo,
 Palamque fit pastoribus
 Pastor, creator omnium.
 Herodes hostis impie,
 Christum venire quid times?
 Non abripit mortalia,
 Qui regna dat caelestia.
 C Ibant Magi, quam viderant
 Stellam sequentes prænam,
 Lumen requirunt lumine.
 Deum fatentur munere.
 Caterua matrum personat,
 Collisa deflens pignora,
 Quorum tyrannus millia
 Christo sacravit victimam.
 Lauacra puri gurgitis
 Cælestis agnus attingit:
 D Peccata, quæ non detulit,
 Nos ablundo sustulit.
 Miraculis dedit fidem,
 Habere se Deum Patrem,
 Infirma sanans corpora,
 Resuscitans cadauera.
 Nouum genus potentia.
 Aquæ rubescunt hydriae,
 Vinumque iussa fundere
 Mutauit vnda originem:
 E Orat salutem seruulo
 Flexus genu Centurio.
 Credens ardor plurimus
 Extinxit ignes fibrinum.
 Petrus per vndas ambulans
 Christi leuatur dextera:
 Natura quam negauerat,
 Fides parauit semitam.
 Quarta die iam scetidus
 Vitam recepit Lazarus,
 Cunctisque liber vinculis
 Factus superstes est sibi.

Riuos cruoris horridi
 Contacta & estis obstruit,
 Fletu rigante supplicis
 Arent fluenta sanguinis.
 Soluitus omni corpore
 Iussus repente surgere,
 Suis vicissim gressibus
 Ager vehebat lectulum.
 Tunc ille Iudas carnifex
 Ausus magistrum tradere,
 Pacem ferebat osculo,
 Quam non habebat pectore.
 Verax datur fallacibus,
 Pium flagellat impius,
 Crucique fixus innocens,
 Coniungitur latronibus.
 Xero myrrham post sabbatum
 Quædam vehebant corpori:
 Quas allocutus angelus,
 Viuum sepulchro non regi.
 Imnis venite dulcibus,
 Omnes canamus subditum
 Christi triumpho tartarum,
 Qui vos redemit venditus.
 Zelum draconis inuidi,
 Et os leonis pessimi,
 Calcanit vnicus Dei,
 Se seque cælis reddidit.

D. LIBERII POETÆ DE SEDVLIO, Acrostichis.

S edulius, Domini per culta noualia, pergen
 E nsloca conspexit multo radientia flor
 D iscurrit per prata, libens quo gramine Dau
 V idit diuino modulante carmina cant
 L audato psallente viro refluit Cythara me
 I lle ubi grandis sono, captus dulcedine plectr
 V titur, & celeri graditur per lilia pass
 S acratosque iterum late prospexit amæno
 A eterna Christi flumens quos abluuit vnd
 N ec passus torpere diu Doctoris acume
 T unc sua Davidico delectu pleetra poposci
 I rrita polluti contempsit numina mund
 S igna Crucis, fronti ponit breuiterque triumpho
 T angit Christe, tuos numerosaque prælia liba
 E rgo, his dum vario decorat sua rara color
 S tabunt hi, gracili ducti testudine, versu

A BELISARII POETÆ, DE SEDVLIO, Acrostichis altera.

S edulius, Christi miracula versibus eden
 E micat, inuitans parua ad solennia Mensa
 D ignum conuiuiam: non hunc qui carperet illu
 V ix quod Nobilium proferret triplici aula parat
 L etum quod ponitque sub aurea tecta tribuna
 I n quo gemmiferi, totque aurea vasa canistr
 V iuida pro modico portant sibi gaudia vict
 S ed quod olus, vilis producit pauperis hortu
 A c post delicias properant qui sumere magn
 N ituntur paruum miserorum spernere grame
 T antu quod nihil est dum nil cum ventre tumesci
 I nsidias membrisque mouens anima que luent
 S i tamen his dapibus vesci dignantur egeni
 T emmat diuitias animus, paucisque quiesca
 E xemplo assumpto Dominis qui millia quinqu
 S emotis cunctis, modicis satiavit abesci

D. HONORII, I. P. MAXIMI de Apostolis, in Christi ad Cælos Ascensione obstupescens, Epigramma.

Luce videt Christum, Petrus, quem nocte negauit
 Et cecinit Dominum, pergere ad Astra suum.
 Territus Andreas, orat: miserere magister,
 In regnum Patris collige discipulum.
 Iacobus expauit, hominem per nubila ferri:
 Supponit scapulas, dat pia vota Deo.
 Heret ab aspectu tremulus per membra Joannes
 Et turbatus, adhuc sic stetit ut placeat.
 Quis sequimur te, Christe? vocat sine voce Philip-
 Num proiectus ego, liber & implicitus? (pus:
 Bartholomeæ, pedes Christi pendere tremiscis
 Et vis (si capias) tendere pace manus.
 Thomas, ex toto nondum satiat amoris
 Se palpate putat vulnera membra, latus.
 Mathæus, muto similis, per scripta loquutus:
 Nam timor inuasit, nota tacere Senem.
 E Iacobus Alphæi pallet, sine morte sepulchris:
 Dans comites oculos reddere quod potuit.
 Hic stupet attonitus, Simon, migrasse Tonantem
 Et fugit affectans, fulgura velle pati.
 Mathias, porta Cæli defixus inhaeret
 Omnia, cum Christo teste, abuisse putans.
 Iudas, è cunctis, corpus sine fronte leuatus
 Conspicit, occisum viuere in Orbe Deum.

ARATOR SVB DIACONVS FLORIANO ABBATI.

Vi meriti florem maturis sensibus ortum
Nominis ore tui iam Floriane tenes,
Nā primævus adhuc sensibus documēta de-
E quibus in cælum vita pararet iter, (disti,
Ad carmen concurre meum, pedibusque labanti
Porrigere de placido sæpe fauore manum.
Fœuino sermone quidem, sed pinguis gestā
Scripsimus, ac pelagi pondere gutta fuit.
Inter grandiloquos per mille volumina libros
Maxima cum teneas, & breuiora lege:
Naturæque modo, quam rerum condidit auctor,
Concordent studijs celsa vel ima tuis.
Que genuit tigres, que nutrit terra leones,
Formicis, apibus, præbuit ipsa sinum.
Et si respicias dispenset ut omnia rector,
Ingenium mites, vim meruere truces.
Ipsaque contiguum virtus infracta laborem
Deserit, & varias quarit habere vices.
Loricam solitus membris imponere miles.
Gymnastij gaudet nudus adire locum.
Et qui ferratas acies atque agmina vincunt,
Imbelles feriunt per sua tela feras.
Ergo gradum retinens, & prisca volumina linquēs,
Cede dies operi, quod pia causa iuuat.

ARATOR SVB DIACONVS
Vigilio Pontifici.

Moenibus vñdisonis bellorum incendia cernens,
Pars ego tunc populi tela pauentis eram.
Publica libertas, Vigili sanctissime Papa,
Aduenit incluso soluere vincula gregi.
De gladijs rapiuntur oues pastore ministro,
Inque humeris ferimur, te reuocante pijs.
Corporeum satis est sic euasisse periculum,
At mihi plus anima nascitur inde salus:
Ecclesiam subeo, dimissa naufragus aula,
Perfida mundani deserere vela freti.
Transferor ad niveas Petri sine turbine caulas,
Et frvor optati iam statione soli:
Littoris ille sinus ad carbasa nostra parauit,
Fluctibus in medijs cui via sicca fuit.
Esse reus potero, grates si reddere cessem,
Unius officio displicuere nouem:
Sensibus ardor inest, horum celebrare labores,
Quorum voce fides obtinet orbis iter.
Versibus ergo canam, quos Lucas rettulit, actus
Historiamque sequens, carmina vera loquar.
Alternis referabo modis, quod littera pandit,
Et tres sequa mihi mystica corde datur.
Metrica vis sacris non est incognita libris,
Psalterium lirici composuere pedes.

A Hexametris constare modis, in origine lingua
Cantica, Ieremiam, Iob quoque dicta ferunt.
Hoc tibi magnæ Pater cum defero munus amoris,
Respice quod meritis debita soluo iuris.
Te duce tiro legor, te dogmata disce magistro,
Si quid ab ore placet, laus monitoris erit.

ARATORIS HISTORIÆ APO-
stolicæ, Liber Primus.

Vel sceleris Iudæa sui polluta cruore.
Ausu nefas, compleuit opus rerumque creator
Hoc quod ab humanis sumpsit sine crimine membris,
Humana pro stirpe dedit, dignatus ut ima
Tangeret inferni, non linquens ardua cæli,
Solut ab æterna damnata nocte tenebras,
Ad manes ingressa dies fugitiua relinquunt.
Astra paulum comitata Deum, truce territa Christi,
Vult pariter natura pati, mortisque potestas
Se vincente perit, quæ ponderemersa triumph
Plus rapiens nil iuris habet, diuinaque virtus
Rursus membra ligans, animata cadauera mouit.
Ad vitam monumenta patent, cineresque piorum
Natalem post busta nouant, lux tertia surgit.
Maestas cum carne redit speciemque coruscant
Vmbraarum de sede refert, ut ab exule limo
Interclusa diu patriæ repetatur origo,
Omnipotens parat ipse vias, & corpora secum
Post tumulos regnare iubet, moriente veneni
Semine florifero sua germina reddidit orto.
Iamque quater denis dominus manifesta diebus
Contulerat per signa fidem, cernentibus illis,
Vsq̄ ad extremum diffuso in limite mundum,
Quos testes iubet esse suos: miracula rerum
Non poterant celare Deum, documenta resurgens
Que sic certa daret, quam mandere corpora vitam
Hinc humana probant: cæliumque petiturus, oliuę
Progreditur lustrare nemus, quid germine sacro
Luminis & pacis locus est, vult inde reuerti,
Vnde creaturam signata fronte micantem
Diuinus commendat odor, cum desuper vinctos
Abluit interiori Christi de nomine chrismā.
Tollitur astrigerum rediturus victor in axem,
Et secum quod sumpsit habet: noua pompa triumph
Arua Deus petijt, homo sidera, quis datur illi
Ætherea de parte fragor, quantumque resulant
Cælestes in laude chori, cum rector Olympi
Euehit excelsis, quicquid suscepit ab imis?
Ingrediensque polum carnis comitante trophæo,
Exuuias atri raptas de faucibus profundi,
Lucis in arce locat, terrenosque erigit artus,
Quos pietate capit, propter quem venerat iuit.

Discipulos

Discipulos stupor altus agit, quibus ore corusco
Perspicuit dixere viri, quæ cognita nobis
Et miranda sonant, nunc iam speculemur ouantes,
Imperique modum per subita iura probemus.
Virgine matre satus, calcata morte resurgens,
Cæli sceptrā petens, bis nunciat acta ministeris:
Necessant elementa suo seruire Tonanti,
Stella comes prægressa Magos, venientis honori
Militat, obsequio nubes famulatur euntis.
Angelicus igitur postquam est affatibus vasa,
Liquit oliuiferi veneranda cacumina montis,
Ad messem prælecta manus, qui calle citato
Mœnia nota petunt, quo per sua sabbata mille
Passibus ire licet, quæ tunc statione sedebat
Porta Maria, Dei genitrix intacta creantis,
Anatoque ornata suo, mala criminis Eue
Virgo secunda fugat: nulla est iniuria sexus,
Restituit quod prima tulit, non voce querelas
Excitet, aut gemitu merentia corda fatiget
Antiqua pro lege dolor: scelere ipsa, nefasque
Hac potius mercede placent, mundoque redempto
Sors melior de clade venit, persona ruinam,
Non natura dedit: tunc scemina fœta periculum,
Nunc tumuit paritura Deum, mortalia gignens,
Et diuina ferens, per quam mediator in orbem
Prodiit, & veram portauit ad æthera carnem.
Primus apostolico parua de puppe vocatus
Agmine Petrus erat, quo piscatore solebat
Squamea turba capi, subito de littore visus
Dum trahit, ipse trahi meruit: piscatio Christi
Discipulum dignata rapit, qui retia laxet
Humanum captura genus, quæ gesserat hamum
Ad clauim translata manus, quique æquoris imi
Ardebat madidas ad littora vertere pradæ,
Et spoliis implere ratem melioribus undis
Nunc alia de parte leuat: nec deserit artem
Per latices sua lucra sequens, cui tradidit agnus
Quas passus saluauit oues, totumque per orbem
Hoc auget pastore gregem, quo munere summus
Surgit, & insinuans diuina negotia, coram
Sic venerandus ait: noctis quam proditor amens
Mercedem sceleris soluit sibi, tædia noxę
Horruit ipse sua, stringens in gutture nocens
Exemplo cessante ream, qui parte necari
Promeruit, quæ culpa fuit, crimenque retractans
Iudicio ali permittit membra furori,
Aëris ut medio communi poneret hosti
Debita pœna locum: cæli terreque per osus
Inter utrumque perit, nullis condenda sepulchris
Viscera rupta cadunt, tenuisque elapsus in auras
Fugit ab orbe cinis, non hec vacat ultio Iudæ:
Quæ suprema negat, vindictaque mercis iniquæ

Sic placitura venit, nam cum modo rura parasset
Funeris ex precio, cum nomine sanguinis emptus
Cespes, in externas componens busta familias
De tumulis sæcundet humum, caret impius agri
Fertilitate sui, solusque excluditur aruis
Quæ monumenta ferunt, cuius tuba sæua cruentum
Est exorsa nefas, qui signifer oscula figens
Pacis ab indicio bellum lupus intulit agno. (mant
Nunc opus est votis, quod verba prophetica cla-
Quem liceat supplere vices, tunc summa precantes
Constituere duos, Ioseph cognomine Iustum,
Matthiamque, Dei paruum quod nomen, ut aiunt,
Ebræo sermone sonat, humilemque vocando
Comprobat ô quantum distant humana supernis
Iudicijs, parui merito transcenditur ille,
Laude hominum qui iustus erat, duodena resurgens
Signa chori, terris que iubar iaculatur olympi.
Hæc quoque lux operis quid præferat, edere pergam.
Quatuor est laterum discretus partibus orbis,
Trina fides vocat hunc, quo nomine fonte lauatur
Quatuor ergo simul repetens iter, computat omnem
Quam duodenarius circumtulit ordo figuram:
Discipulisque pijs quibus hoc baptisma iubetur,
Mystica caussa dedit numerum recreare priorem.
Spiritus ætherea descendens sanctus ab aula
Irradiat fulgore locum, quo stemma beatum
Ecclesie nascentis erat, quibus igne magistro
Imbui ora calor, dictis que fluentibus exiit
Linguarum populosa seges, non littera gessit
Officium, non ingenij stillauit ab aure
Vena nec egregias signavit cera loquelas.
Sola fuit doctrina fides, opulentique verbi
Materies, cæleste datum noua vocis origo
Quæ numerosa venit, totoque ex orbe disertis
Sufficit una loqui, dudum vetus æquoris arca
Cum superasset aquas, turrim tollere maligni
In cælum proferre suam, quibus impia corda
Sermonum secueret modos, socijs que superbis
Affectus cum voce perit, confusio lingua
In simili tunc gente fuit, nunc pluribus una est,
Ecclesie quoniam venientes imagine gaudet,
Concordes habitura sonos, & pace modestis
Fit sæcunda redux, humilis que recolligit ardo.
Quod tumidi sparsere viri, res maxima cogit
Non reticere diu, quid sit quod spiritus almus
His datur in flamma, Iordanis ab amne columba.
Quod tunc rite canam, promissique debita soluam,
Si sua dona ferat, duo sunt hæc signa figuræ.
Vt sit simplicitas, quam congrua diligit ales:
Que ne tarda gerat sine dogmatis igne tepores,
Sic pariter succensa fides, ibi destinat undis
Vnanimis, hic ore iubet flagrare docentes.

Z iiij

Mentibus instat amor, sermonibus aestuat ardor.
 Hoc etiam musto typica ratione moueri
 Error priscus ait, quos ebria fonte recenti
 Complevit doctrina poli: noua uasa liquorem
 Suscepere nouum, nec corrumpuntur acerbo,
 Quae ueteres maduere lacus: de uite bibentes,
 Quae Christo cultore dedit conuiuia uerbis.
 Unde rubent, quis uertit, aqua, tenuemque saporem
 Legis in ecclesia fecit seruescere libris.
 Tertia fidei inclaruit hora loquelis,
 Hunc numerum Deus unum habet, substantia simplex
 Personis distincta tribus quam plurima nobis
 Instrumenta patent, simul hoc tempora monstrant.
 Primus at ille Petrus, quod figit in equore gressus,
 Retia iam cupiens hominum uibrare saluti,
 Vt piscatur uians leuet has de fonte cateruas,
 Retulit aethereos populo mirante triumphos.
 Venit ad occiduas carnaliter editus oras,
 Humana sub lege Deus, qui temporis expers
 Principium de matre tulit: nec uile putauit
 (Maeiestate potens) terreni sumere formam
 Corporis: atque opifex hominum pars esse, suoque
 Nos precio renocare sibi, post dona salutis,
 Postque tot erectos pulsus languoribus egros.
 Cum deserta etiam perfundaque corpora luci
 Redderet, & superas iterum concederet auras.
 Se quoque permittens fusa, genitricis ab aluo
 Carnis iura pati, uitam ne perderet orbis,
 Maluit ipse mori, sed quod de uirgine foeta
 Nascitur, illud obit: ligno suspenditur insonis,
 Et ligni vacuatur onus: sic uulnus iniqui
 Fit medicina Dei, pauidis resplescunt umbris,
 Pallida regna petens, propria quem luce coruscum
 Non potuit fuscare chaos: fugere dolores,
 Infernus tunc esse timet, nullumque coercens
 In se panam redit, non a tortor ad ocia languet,
 Tartara maesta gemunt, quia uincula cuncta quiescunt.
 Mors ibi quid faceret, quo uita portitor ibat?
 Hunc Deus omnipotens, cui nunquam terminus instat
 Post sacra busta leuat, radiantem in corpore Iesum
 Vidimus, & proprias reducem conspeximus astra.
 Sed fugite o, miseri funesta piacula gentis,
 Cui, ueniente Deo ueteres auertere noxas,
 Addit a sacrilega creuerunt uulnera culpa.
 Cur natos Iudaea tuos per uota cruoris
 Parricida trahis? quod Christi sanguine fuso,
 Hos tecum damnata premis: necdumque creatos
 Festinas proferre reos: homicidique lingua
 Natura percussit iter, cui serior ortus
 Quam facinus, discrimen alit, scelerumque propago
 De natale perit, quae saucia uoce parentum
 In lucem punita uenit, si soluere cura est

Faecundi crementa mali, felicibus undis
 Extinctum reparate genus, spes una remitti
 Debita supplicii, post crimina uelle renasci,
 Multiplicat iam pastor oues, tria millia uulgi
 Non minus illa dies in flumine diluit agni.
 Hic primum post iussa Dei baptismatis usus
 Exoritur, data iura probans, nam trina potestas
 Colligit hanc prolem, numerum partita per equum.
 Perfectum est quod mille sonat: sic denique seclis
 Ponimus aetates, cum tempora dicimus orbis.
 Res perfecta semel ter iungitur, & facit agmen
 Mystica uis numeri: gregis est pia forma nouelli.
 Funditur interea per cunctos gratia sensus,
 Diuitiasque metit locuples in amore uoluntas.
 Vique pii cocant in foedera pignore certo,
 Res laxant, & corda ligant, sine limite census.
 Affectu consorte, licet noua iura beatis
 Munifica fluxere manu, quibus uere leto
 Diuise geminantur opes, & crescit in omnes
 Quod faciunt commune sibi, totumque capeunt
 Qui proprium nil esse uolunt: quo fonte cucurrit
 Haec probitas, quae ue illa fuit bonitatis origo,
 Hinc canere incipiam, sacris bis spiritus almus
 Discipulis concessus erat, spirans in illos
 A Christo surgente semel: post missus ab astris,
 Nescia uerba uiris facundus detulit ignis.
 Ne quid incertum studio meditemur inani,
 Spiritus alme ueni, sine te non diceres unquam,
 Munera da lingua, qui das in munere linguas.
 Hec iterata reor, confirmant premia iustos,
 Vt duo iussa colant, tabulis conscripta duabus.
 Dilige mente Deum feruenti plenus amore.
 Rursus ait, charus quoque sit tibi proximus, ut tu
 Hoc pactum ius omne tenet, quod spiritus almus
 Bis ueniens per corda creat, semel hunc dedit auctor
 In terris, ut ametur homo: post missus ab astris,
 Vt flagrent humana Deum, dilectio prima est,
 Quae dominum uehementer amat: cui deinde secunda.
 Quae sociat mortale genus, tamen incipis ante.
 Posterior numero, sequitur comitata secundam
 Quae prior est, sic forma docet: nisi diligis, inquit,
 Cernere quem potis es fratrem: quem cernere non est,
 Nescis amare Deum, concordia nexa calestat.
 Ergo pari uoto Dominumque in pectora condat
 Fratris amor, gemina sibi sit substantia cause.
 Claudus erat, cui prima dies exordia uita
 Membrorum cum strage dedit, languore coauro
 Octo lustra gerens, ad quem comitante Ioanne,
 Respice, Petrus ait, uotum spes lustris auarum,
 Cumque negat meliora parat, quam sepe grauatos
 Desperata iuuant, & semine nata sinistro
 Prosperitas, celans maestas confinia leti

Principiis,

Principiis, ad uota uenit, gaudebat egenus
 Plus uacua meruisse manu, qui munere poscens
 Est datus sibi, nulla hic mihi uena metalli,
 Respondit, quae fundat opes: ego diuor egro
 Pauper ero, progressus abi, de uoce iubentis
 Exiit medicina potens, atque hospite gressu
 Conuixere pedes, cum abula longa relinquens
 Calcauit ueteranus humum, plantisque nouellis
 Materies se prisca mouet, cui praepete cursu
 Protulit incessus, quicquid non edidit ortas.
 Stat facti manifesta fides, sed & altera nobis
 Res aperit quod causa gerit, gens nomen ab illo
 Israel dicta tenet, qui bella reliquerat eger
 Conatus certare Deo: tulit ipse figuram
 Corporis ante grauem: quam post in uulnere metis
 Israel claudus habet, qui per sua crimina labens
 Corde magis quam carne fluit, spacijsque sub ipsis
 Quadraginta annos Aegypti sine remotus
 Claudicat: Aegyptum cupiens, atque idola quaerens.
 Ponitur ad portam Speciosam debilis, ultra
 Non ualet ire miser, nec limina tangere portae.
 Culpa negavit iter: nam sunt qui pectore claudum
 Israel ferre solent, portaeque adiungere certant,
 Quae speciosa suo prodit de nomine Iesum:
 Isaias, Daniel, similes quique ore propheta,
 Obscuris manifesta canunt miracula Christi,
 Et portae qui nomen habet, sic admonet ipse:
 Porta ego sum uobis, qui per me intrare recusat,
 Fur erit ille nocens: possunt portare propheta
 Ad portam, cernenda magis quam uisa loquentes:
 In templum non ferre queunt, haec in aua Petro
 Credita, qui Christum confessus, cognita monstrat,
 Non uentura sonat: uetus o sine fine iacebis,
 Ni Petrum iam claudus roges, qui noxia pellens,
 Auri uitat onus, rerum cui censuit auctor
 Nec peram gestare sibi: pete dona salutis.
 Non fragiles sceteris opes quas spernere debet
 Cum domino qui diues erit, post limina templi.
 Porticus hunc Salomonis habet, qui iure uocatur
 Pacificus regnante fide quis semper in orbe
 Pacificus, nisi Christus erit: hic protegit omnem
 Qui Petro ductore placet, quo praesule surgit
 Agmine iam niueo per millia quinque uirorum
 Ecclesia crescebat apex, arcere laborat
 Hunc Iudaea coli, cuius de munere fluxit
 Quod uirtus operata dedit, sed linquere Christum
 Petri nescit amor, non hunc reticebimus, inquit,
 Quo remeat praestante salus, qui iure creatis
 Infectum suppleuit opus, solidumque decorem
 Pars reparat quam iussa nouant, hic membra redeptor
 Saucia restituit, hic mortua surgere se cit.
 Fert animus patrare nefas, sanctisque uerendis

Sacrilegas inferre neces, o semper iniqui,
 Dona uident, & bella mouet, sed cepta relinquunt,
 Ne uolent quos turba fouet, quibus in adice claudio
 Testis erat meriti, cumque hoc sua corda leuabant.
 Nam non parua dedit populo miracula gressus.
 Quem rudis atque senex nullis iam legibus eui
 Vernula sumpsit humi, cum quo stupet ipsa moueri
 Quae iacuit natura diu, firmataque nuper
 Incessu properata nouo uestigia signat,
 Quae fuerant aliena sibi, tam improba proles
 Sequit adhuc, farique uetat, quod gaudia clamant,
 Quid roties Iudaea cadis: surrectio Christi
 Vt furto celetur emis? sed inania demens
 A somno documenta petis, liuore caduco
 Quae sentis uirtute geri, uis fraude negari.
 Infernum dominus cum destructurus adiret,
 Detulit inde suam spoliato funere carnem.
 Victor ab arce crucis radiantia signa ministrat,
 Sol ruit in tenebras, tu pectore nigra rebellas.
 Arua tremunt concussa locis, tu fixior heres.
 Saxa crepant, tu dura manes iam scisso ueli,
 Quae latuere diu, nudauit mystica templi.
 Lux tua nos adiit, tecum nox sola remansit,
 Mors sine fine premit, cui nunquam uita resurgit
 Planta uetus sociare nouis, & condere libris
 Ne pereas uiduata cibis, sine munere quorum
 Arida ficus eris, nullo quia tempore fructum
 Ad Christi uis ferre manum, neque cernere quantum
 Floruit in fertus faciens oleaster oliuas,
 Plenaque per gentes de spinis pullulat uua.
 Imminet exhaustis radicibus ira securis,
 Vt succisa ruas, ni iam translata uirescas.
 Postquam mira salus in corpore nata uetusto
 Discipulis addita liquet, gentisque superba
 Cognouere minas, celebrant his uocibus hymnum:
 Tu qui cuncta Deus propria animata figuris,
 Artifici sermone facis, quique edita cernens
 Ante uides, rerumque creans per nomina formas,
 Cum fierent, uox semen erat, nec distulit ortus
 Imperium natura sequens: mox spiritus oris
 Aethera curuauit, sola nexuit, equora fudit,
 Materiamque operis sola est largita uoluntas.
 Ne deforme iugum similis portaret imago,
 Tegmine seruili latuit regnator Olympi,
 Vt sua gentiles impleverent cepta furoribus.
 Quis dolus Herodis cum tristia bella moueret
 Infantum mandata neqi, quos uere raptos
 Uulnera suscipiunt, paruis errantia membris
 Vix habitura locum, seu oque iubente tyranno
 Nasci poena fuit, cuius tulit imperus euum
 Quem nesciuit agi, qui perdidit, o noua mortis
 Conditio, solo uita pro fine subire:

Et cum prima dies atque ultima sit simul una,
 Possit magis quam scire mori, quis lumine sicco,
 Aut gemitu cessante queat memorare, Pilati,
 Quod desint elementa, nefas: quo iudice Christus
 Subdere pro mundi voluit sua membra periculis,
 Ut carnale malum caro solueret, & ferus hostis,
 Cuius ab ingenio fluxerunt tela veneni,
 Perderet antiqui lacrimosa piacula belli,
 Materia superante pari, ne criminis ultra
 Per sobolem prodiret omnis, damnatio iusti
 Libertas est facta reis, da semina verbi
 Per tua dona coli, signisque noualibus usa
 Colligat ista manus te fructificante maniplos,
 De quibus ipse tui componas horrea coli,
 Triticeamque fidem lolio pereunte coronas.
 Qua sancti fulsere pedes, concurrere visa est
 Pondere terra graui, mox que almus spiritus illis
 Splenduit, & lignis facundia creuit abortis.
 Audita valere preces humana propago,
 Materies terrena sumus, liminumque parentem
 Nomine prodit homo: vis flexit, & impulit arua
 Vocis apostolica, qua de tellure creatos
 Fecit habere fidem, sed quod magis exilit vnus
 Concutiturque locus, cecinit scriptura decoros
 Pacem ferre pedes, horum sub gressibus ergo
 Leta mouetur humus, quibus est sermone magistri
 Pax commissa pij qua deportata per illos
 Exiit in cunctas veloci munere terras.
 Ecce tot egregius vnus cor esse cateruis
 Incipit, atque animam populus nanciscitur vnam.
 Quis dubitare queat mysteria dogmatis, vnus
 Personas tres esse Deum? cum millia vulgi
 Conueniant sub mente pari, numerique frequentis
 Sint animi velut vnus homo: qua turba perennem
 Portatura crucem, dominumque secuta fidelem
 Spreuit agros, habitura polos, hec nempe facultas.
 Fortior est de parte magis conquirere totum,
 Atque caducorum pensare manentia caussis,
 Et quantum per damna sequi: non prodige rerum
 Venditor ista facis, sed qui tua iura tenere.
 Ambitiose cupis, paruoque in tempore linquis
 Quod semper vis esse tuum: sic spargere rura,
 Nolle carere fuit, quid enim substantia prodest,
 Quae seruata perit: quam sideris arce locatam,
 Commodius qui cedit habet, pete creditor inde
 Vsurae maioris opem, gazasque reconde,
 Quae nequeant aduersa pati, non deterit vllus
 Perpetuas ibi casus opes, sine fine tenebris
 Quae dominum debere facis, nunc aspice partes
 Lector docte pius, & tecum mente sagaci
 Volue quid esse putes, rutili quod pompa metalli
 Ponitur ante pedes, non sacris debita dextris,

Destitui debere probant, quod tangerent vitant:
 Calcandumque docent, quod subdunt gressibus auris,
 De quo terrena veniunt ad pectora cure,
 Consimili iactatur humo, quo sistat auare
 Mens tua disce loco quod tu custodis anhelus,
 Quod statione premis, quod cernere sapius ardes,
 Cuius in amplexus per somnia cuncta recurris:
 Horrescunt tractare pii, nec tunc quoque gestant,
 Cum bona facta parant, quantum speculantur in illo
 Stare nefas, & dona gerens contemnitur aurum.
 Occidit infelix Ananias vulnere culpe,
 Fur census sub fraude suis cadit impia coniunx
 Supplicio percussa patri, quia crimine ab vno
 Fuit commune nefas, quoties scelus ante per actum
 Consensus facit esse suum, nam mentis auare
 Vindex illa fuit sententia, denique quando
 Auri cessat amor, qui pectora semper adurit,
 Quo capitur mortale genus, qua pullulat omne
 De radice malum, cuius violentior ardet
 Ambitio crescente modo, stimulantque rapinis
 Addita lucra famem: sed quod mutata voluntas
 Falsi crimen habet, cumque est iam cautio voti,
 Stare decet, nec velle prius, violare sequenti
 Ius proprium retinere magis, quam demere, fas est,
 Omnibus exemplum sanxit vindicta duorum,
 Ne quis dona vocet, qua sponso debita poscit.
 Respice vera fides, ac dogmata clara beati
 Verba require Petri quis nam te fallere suavit,
 Conclisitque probans: homines haud talia fando
 Deludis mentire Deo: qua damnat iniquos,
 Edificat doctrina pius, quod spiritus almus
 Sit Deus ex multis plena est instructio libris.
 Et tamē hinc capit arma fides: quo tendimus ultra?
 Quis dubitet quod Petrus ait: qui iure venitis
 Ad latice, hoc state loco: satis hostibus obstat
 Ecclesia quod forma sonat, dimisor amare
 Iudicium de fine time: qui criminis auctor
 Erroris que tui est, fusa ruit Arrius aluo,
 Infelix, plus memere cadens, lethumque peremptus
 Cum Iuda comune tulit: qui gutture pendens
 Visceribus vacuatus obit, nec poena sequestrat,
 Quos par culpa ligat: qui maiestatis honori
 Vulneris ab ore parant, hic prodidit, ille diremit
 Sacrilega de voce rei: Deus arbiter orbis
 Personis tribus est, in quo simul vna potestas
 Abstulit his species operum bonitate creatas,
 Qui fabricatoris non inspexere decorem,
 Errantesque putant qui fecerit omnia factum.
 Fama ciet populos ad mystica signa salutis
 E cunctis properare locis, & pestibus agros
 In lectis deferre suis, quos orbis in illa
 Parte locant, qua sacra tenet vestigia Petrus.

O miri

O miri si cursus facundior ora moueret,
 Centenisque daret vox ferrea, lingua disert a
 Hac in laude sonos, quantum speciosior esset
 Ambitus eloqui, variis aperire figuris
 Singula nec modicis includere grandia verbis,
 Que fuerit rerum facies, cum tempore paruo
 Morborum cecidere greges, & fluxit ad omnes
 Improvisa salus, quam corpore fusa sereno
 Luminis umbra creat, dubiaque a morte remoti
 Erexere caput: sed non deprendere visu
 Auctorem potuere boni, quibus ardua virtus
 Occultat quam prestat opem, resque ante paratur
 Quam spes vlla foret, furtiuamque premia vitæ
 Dat medicina latens, & anhelus corporis estus
 Ignaro languente rapit, quam nescit adesse
 Qui venisse probat, crescitque potentia facti
 Agnitione carens, cuius splendoris imago
 Omnia peruolitans, tactuque nocentia mundans
 Stat donis fugitiua oculis: & munere plenos
 Linqvit ubique toros, hostesque a sensibus atros
 Proicit, ac nebulis larualibus exiit artus.
 I citus, & curas hominum de calle frequentans
 Excutit Petre gradus, tecum medicina salutis
 Ambulat, adde viam: spes est ad gaudia velox.
 In pedibus non esse moram: tua semita vitæ est.
 Si properas, iam nemo iacet: tu moribus umbre
 Corpora cuncta leuas, atque hac simul inscia voti
 Sumit turba iacens: quod cum rogat, accipit vnus.
 Omnibus ergo salus vno poscente venibat.
 Querite quos agit at tanti reuerentia facti,
 Quid typicum res ista ferat, librisque volutis
 Noscite quod soli concessa hac gloria Petro.
 Que ve sub hac specie latitant documenta, videte,
 Que reptabo loquens, & si datur ista facultas,
 Aridus ut magnas impellat riuulus undas.
 Rursus ab antiquis veniunt miracula caussis,
 Firmior in cunctis capitur substantia rerum
 Corpore sensa suo, sequitur que a corpore certo
 Funditur, & solidam non terminat umbra figuram.
 Sed tamen ipsa sibi precedere corpora, signat
 Ecclesiam terris colimus, qui em prodere nullis
 Ætheream dubitasse licet: sed verior illa est
 Quae super astra manens, celestis & alta vocatur:
 Hac in transcursu dubij que cernitur orbis
 Ad vite datur esse viam, spaciouque sub isto
 Desinat eterna quos colligit, atque probatis
 Hinc iter est excelsa sequi, regit agmen vtrumque
 Petrus, & hinc ductis sorti dat sidera turmis,
 Ut patuit per verba Dei: quod solueris, inquit,
 Quodque ligas terris, sic vinctum sine solutum
 Æthere perdurat culta hac quam cernimus aruis
 Ergo figura foret: firma est quam nubila gestant.

Petrus vtramque regens, ibi corpus, & hic parat
 Et quos hic vitæ noxasq; resoluere agros, (Umbra:
 Innocui ducuntur ei, qua permanet astris,
 Susceptura piashac emundante cateruas.
 Interea templi zelo mordente priores
 Ecclesiam creuisse dolent, animaque colonos
 Ne spargant, quod corde metant, in sede relegant
 Carceris, ut desint nascenti sarcula messi.
 Angelus adueniens tenebrosa volumina noctis
 Reppulit, & subito micauerunt antra sereno,
 Erumpensque dies alieno tempore sanctos
 Ad templum facit ire viros, sed cardine fixo
 Irrita signato custodia permanet antro,
 Stansque suis soribus vallante crepidine carcer
 Clausus apostolicis vestigia pandit aperta
 Gressibus, & vigilis illud it ianua fallax.
 O nunquam neglecta fides, cui subiacet illud
 Quod natura negat, propriis quam legibus vti
 Non sinit omnipotens, quoties iubet ipse vicissim
 Posse, quod insolitum fieri mirata perurget.
 Si quis adhuc fragili meditatatur pectore Thomam,
 Hinc documenta petat, quia tunc penetrata recepit
 Ianua clausa Deum, mirum est si corpore portam
 Sic adeat quem virgo parit, quem viscera matris
 Integra concipiunt humanam que, rogo, carnem
 Sumere caussa fuit, nisi suscitaret inde reuersus
 Exhibuit pro teste latus, nostrique fauillas
 Corporis exemplo proprii docet esse nouandas
 Vulneribus sua membra probans, modo Didyme discis
 Quam fuerit dubitasse nefas, an fecerit auctor
 Quod vobis licuisse viues, si voluere sensu
 Cura subit quod Christus ait, non indiga vocis
 Est species, cur has sancti liquere tenebras
 Dixit, opima parans, hos luminis esse ministros,
 Ea candelabri positas velut arce lucernas
 In tota fulgere domo, nox nulla retentat,
 Quos lumen lux ipsa vocat, qui dona serentem
 Et testem meruere Deum, qua lege cauermis
 Occulerit locus ille suis, tot in ordine soles.
 De quibus, ut tenebras, pulsus erroribus orbis
 Vinceret, æternam meruit cognoscere lucem.
 Iura ministerij, sacris altaribus apti,
 In septem secuere viros, quos undique lectos
 Leuitas vocitare placet: quam splendida cepit
 Ecclesia fulgere manus, qua pocula vitæ
 Misceat, & latice cum sanguine porrigat agni.
 Huic numero delatus honor, sublimia secum
 Sacramenta gerit, per que nunc longius ire
 Non patitur mensura vie, ne plura loquutus,
 Inueniar dixisse minus, sit cura a ministris
 Officium librare suum, quo laudis amictu
 Hunc deceat lucere chorum, quem mysticus ordo

Consecrat in numero, cui dant caelestia formam.
 Promissum seruabo modum, venerabilis orbi
 Catus ait: verbi potius nos conuenit omnes,
 Quam mens captare cibos, o gloria diues
 Oris Apostolici, nunquam permittere plebem
 Virtutum sentire famem: dispersa talenti
 Crescere summa solet, commissa pecunia linguae
 Displicuit, cum sola fuit, locus indicat iste,
 Quod meliora rudi populo sunt fercula mentis,
 Quam fusa per membra dapes, lautaeque peritum
 Nutriat ingenium verbi pinguedo superni,
 Nam quid corporee profunt alimenta saginae,
 Esuriante anima: cuius ieiunia pasci
 Semper ab ore decet, mensam ut tendamus ad illam
 Verberibus verbis, ad quam conuiuia recumbit
 Qui vestis candore nitet: ne fulcra beata
 Deserat abstractus, quisquis deformis, ad illam
 Eloquio sordente venit, ferat esca salutem
 Progrediens de pane poli: gula pectoris ipsum
 Ambiat, atque animi pleno gustare palato
 Interior festinat homo ne vilior esset
 Causa relicta tamen, claris tractanda ministris
 Credicui, & numerum tenuit preciosa supernum.
 Emicat hinc Stephanus qui primus agone coronam,
 Haeres huius habet, de quo praenuncia palma
 Vox cecinit quod causa dedit, sere praelia martyr
 Felices habitura necesse: ubi gloria perita,
 Et cadere est ortus, iugulisque patientibus auum
 Nascitur, eterna complectens munera vita.
 Vita principium fuit en sine fine beate,
 Sic meruisse mori: lapides Iudaea rebellis
 In Stephanum lymphata rapis, qui crimine duro
 Saxea semper eris: hunc denique Christus adoptat,
 Ad quem miles ouans, per vulnera sacra vocatus,
 Sanguine fecit iter, cupiensque in premia victor
 Hac properare via niuei metibus honorem
 Callis, ad excelsum pergit fastigia regis,
 Et per tot lapides petra coniungitur uni.
 Quis furor iste nouus, nulli feritate secundus,
 Parcere nolle pio? vibratibus acta lacertis
 Saxa iacis, parat ille preces, nec respicit unde
 Grando nefanda cadat, qui tempore mortis, amicum
 Pro populo peccante rogat, licet omnia recum
 Tela feras, silicesque graues, & pondera libras,
 Quem perimis, victurus erit: qui sine colono
 Seminat exemplum, quo surgat vinea Christi,
 Et calicem domini conuiuia festa torquent.
 Lumina cordis habens, caelos conspexit apertos,
 Ne lateat quod Christus agat, pro martyre surgit.
 Quem tunc stare videt, confessio nostra sedentem
 Cum soleat celebrare magis, caro iuncta Tonanti
 In Stephano fauet ipsa sibi, dux praescius armat,

Quos ad dona vocat, ne quis hic dimicet anceps,
 Corpus in arce Dei patuit, pro munere testis
 Ad Sauli posuere pedes, & elamina saeni.
 Infernum quod Ebraeus ait, iam constat virisque
 Hinc meritum sentire suum, cum sidera martyr,
 Carnifices inferna petunt, fors prima reuelat,
 Exemplumque creat, quod talia bella gerenti
 Hoc de fonte fluit, sic occidentibus ut mor
 Tariara succedant, morientibus astra patefcant.
 Sape sibi socium Petrus facit esse Ioannem
 Ecclesiae quia virgo placet: quo denique iuncto
 Samaria vicina petens, baptismatis vndis
 Ablatas signauit oues, quibus affuit almus
 Spiritus, & variis se cit procedere linguas.
 Fonte quidem lotus, sed non in pectore mundus,
 Hic fuerat Simon ille magus, quem prodidit orbi,
 Poena sequens nescisse fidem, contractibus auri
 Munera vult equare Dei, numinisque referre
 Quod precio mercator emat, quem talia Petrus
 Attentare videns: quis nam te perdit, dixit,
 Mouit ad ista furor, domini quod gratia donat,
 Ut venale putes? sensu hoc, non sumitur auro.
 Nec licet ut caelum corrupta pecunia querat,
 Quam terra scrutator amat, tibi nulla profecto
 Hac superest in sorte quies, nec ad ista venire
 Tu pollute potes donis, qui cordis amari
 Felle tumens, aliena petis, namque atria mentis
 Spiritus illa subit, que simplicitate nitescunt.
 Hac de voce sacra lux est manifesta figura.
 Ecclesia speciem praestabat machina quondam
 Temporibus constructa Noe, qua sola recepit
 Omne genus, clausisque ferens baptismatis instar,
 Cum vaga lethales pateretur turba procellas,
 Ad vitam conuertit aquas, simul ipsa columbam
 Diluit, & coruum, sed non concordia mentis
 Fecit utrosque pares, hunc guttura plena rapinae
 Subduxere via, cupiensque in funere pasci,
 Nil potuit vitale sequi, redit ales amica
 Frugibus, & nullis succumbit naufragis lymphis,
 Nutrici de morte timens, studioque laboris
 Dat documenta pii, quanto teneatur amore
 Plus operi deuota fides, rostrique modesti
 Pignus oliua fuit, dilectio semper in ore
 Fructum pacis habet, & voluit in fluctibus ambo,
 Ex uno sanctoque sinu seruantis in aluo
 Purgati & allante freta, tamen exulat vnus,
 Et reditu cessante perit, non ergo saluti
 Sufficit vnda lauans, ni sit sine felle columba.
 Qui generatur aquis, Simon hic baptismatis vndam
 Contigerat: sed coruus erat, sua lucrare querens,
 Quae nunquam meruere Deum, qui limine templi
 Vendentes arcere solet, meliora sequamur,

Petrus

Petrus ad ista vocat, qui filius esse columba
 Dicitur ore Dei, meritoque hac matre creatus,
 Ecclesiae sublimat opus, de munere prolis
 Nomen habet genitrix, quod spiritus eligit almus,
 Alitis innocua dignatus imagine cerni
 Angelus alloquitur plenum virtute Philippum
 Australem celerare viam, qua spado iugatis
 Aethiopum pergebat equis, qui fidus in aula
 Regine seruabat opes, & volat axe citato
 Gaudia fixa petens, curruque meretur ipso
 Errorum iactare rotas, o quanta bonorum
 Semina percipies, qui tam preciosa lauacri
 Sumere dona venis, sterilisque in corpore condit,
 Quod fructu meliore metas, impone Philippum,
 Lampadis os quod Ebraeus ait, qui mentis honorem
 Nomine teste probat: iuuat hunc audire magistrum
 Discipuli, qui iure docet: dabit ipse, propheta
 De quo verba sonant, cum qui omnia fecerit olim,
 Qua fuerat nunc parte satius, si credulus audis
 Et tibi nascetur, tuque inde renasceris illi.
 Conspectus properant er aquis ardescere cepit
 Eunuchi secunda fides, qui gurgite mersus,
 Deposuit serpentis onus, plaustroque cucurrit
 Elie meditatus iter, non parua figurae
 Causa sub obscura regionis imagine lucet.
 Comprobat omnipotens, tedarum federe Mo sen
 Aethiopam sociasse sibi, quem dogmata produnt,
 Postea cum domino vicinus ore loquitur.
 Quid mirum, si legis amor tunc crescere cepit,
 Ecclesiae cum iuncta fuit? quod sponsa perennis
 Hac veniat de gente magis, nec cantica calant
 Quae fusca pulchraque vocant, haec pergit ab austro
 Aethiopum qui torret humum, Salomonis in ore
 Pacificum laudare suum, quo nomine dudum
 Signatum est quod Christus habet, iam debita mudo
 Custodem praemittit opum, quo pignore gazas
 Incipiat proferre suas, thesaurus in illa
 Quis potior quam fontis honor? quod ditius aurum,
 Quam locuples sub corde fides? quam denique recte
 Preuius huic spado est, quo procedente libido
 Pellitur, & capiunt caelestia regna pudici.
 Saulus, acerba fremens, committere bella Damasci
 Iudaica feritate parat: sed amabitur agnus,
 Quo properat scuire lupus, fors leta ruina
 In qua culpa cadit, didicit de corpore lapsa,
 In mentis iam stare gradus, cum lumina claudit,
 Pectora tunc aperit, caelique agnoscitur auctor
 Discedente die, quantum merueret tenebrae
 Post oculos maiora videt, mirabile seclis
 Exemplum dedit alma fides, Anania furorem
 Excurit, o noua palma: lupum domat ille rapacem,
 Ebraeus quem dixit ouem, clamabitur orbi

Tom. 8.

Hoc pracone Deus, legisque exutus ab umbra
 Sub qua cecus erat, terras lucebit in omnes
 Perpetuo de sole calens, ne desine Saule
 Hunc celebrare diem, multorum lumine plena
 Nox datur ista tibi, tuque hic tua nubila portas,
 Ut mundi purgare queas: nunc plena figuris
 Interius documenta sequar, testumque latebris,
 Aggrediar proferre iubar, quod tempora Saulus
 In tenebris triduana gerit, facit esse fidelem
 Exempli mensura sui, tandemque coactum
 Poena magistra docet, dominum ne respuat ultra.
 Post triduum superasse chaos, cum caeperit ipse
 Sic visus reparare suos, quod ab orbibus atris
 Et squamae cecidere graues: natura quod anguis
 Ferre solet, ratione viget. Iudaea venenum
 Semper ab ore vomit, crudelior aspide surda,
 Perfidiae coluber, synagoga sibilat anatro.
 Discipulis saluat or ait: calcabitus angues,
 Purior obsequium ut sit caelestibus actus.
 Vipereum iacit ante nefas, & prelia doctor
 Mox meliora gerit, qui cum superasset iniquos,
 Insidias meruit clausis euadere portis.
 Sporta solens texi iuncis, palmisque vicissim
 Tegmina dat Saulo, retinens in honore figuram
 Ecclesiae, nam iuncus aquis, & palma corona
 Semper inest: iuuat ecclesiam baptismatis vnda,
 Marryriique cruor, dudum vescente caterua
 Nutrici sub dente cibi, distendere septem
 Sportarum caepere sinus, tot in orbe profecto
 Ecclesiae scriptura canit, quod spiritus illic
 Sic operator adest, & signat nomina virtus,
 Cum tamen ecclesiam celebremus in omnibus vna.
 Protegit ergo virum species, cui militat ipse
 Vas in vase manens, atque hac duce tuus ab hoste
 Egre ditur, cunctis ductor cui vincit in armis.
 Peruigil excubiis commissi Petrus ouilis,
 Postquam cuncta videns lustravit in ordine sanctos,
 Per Lydde tulit arua gradus, ubi manibus astans
 Respicit Aneam defunctis viuere membris,
 Atque anima nodis laxata mole salutaris
 Non moriente mori: surgens paralytica, dixit,
 Vestorem compone tuum, nec reddere tardes
 Officium portare diu, quo munere vocis
 Stringitur in solidum, qui fluxerat ante a neruis.
 Tunc iterum formatus homo, longique cadaver
 Temporis, extinctos ad vitam surrigit artus,
 Seque leuans vacui linquit monumenta cubilis,
 Quod misero pars mortis erat, plebs cuncta per illam
 Caepit stare viam, multisque superuenit ampla
 Vnius languore salus, tactoque liquore
 Expulit inclusi sua mox contagia morbi,
 Fonte lauans animas alieno robore firmas,

A a

Eloquitur hic sacrae quae sint arcana figuræ:
 Si mihi corda mouet, cuius vox corpora reddit.
 O cetero quod annorum languoris proditur aetas,
 Iure per hoc tempus membris defecit adeptis,
 Antiqua sub lege iacens, iugulancia quippe
 Vulnera semper habent, quorum fit saucius infans
 Octauo ueniente die, sanauit ab illa
 Parte grauem lacerumque diu discrimine carnis
 In liquidis solidauit aquis: octauus ut agrum
 Solueret à plagis extincti corporis annus,
 Quo numero ueniente die, solenne resurgens
 Iam Christus sacravit opus, stat temporis usus,
 Sed uoto meliore redux, hinc uulnera serpunt,
 Hinc ablata ruunt, ubi subdit regula pœnis.
 Hic purgat medicina uadis, spacioque priore
 Dudum laxa neci stringuntur membra saluti.
 Signatis etiam numero paralyticus annis
 Ille iacebat iners, cui proxima mota Siloa
 Heu nullas præstabat aquas, piscina ligata
 Porticibus, Iudæa fuit, namque atria quinque
 Ad sua claustra tenet, per quinque uolumina Mosi
 Legis adepta modum, cuius circumdata gyro
 Debilis æternum uidit sine munere Jesum,
 In libris egros a suis, hinc eripit unum,
 Cui ueniens peccata tulit, quam rite figuram
 Mundus ubique gerit: quem postquæ sabata soluens
 Impulit ad fontem, superauit gratiæ legem.
 Petrus ad ecclesiam reuocat documenta magistri,
 Cuius in orbe manu paralyticus exilit unus,
 Et gradiente fide sua uinacula projicit orbis.
 Te quoque laude potens, cœlestibus inclita signis
 Carmibus loppe canimus, quæ sede Tabitha
 Mansuras fundebat opes, & semper egenis
 Munere mater erat, quæ uita tempore clauso
 Ponitur in medio, lacrimis plus lota feretro,
 Post funus uictura suum, fiducia Petrum
 Euocat: ille gerens diuini pignus amoris,
 Ut nunquam pietate uacet, quod uota requirunt,
 Præstaturus adest, lugentia lecta petenti
 Stant inopes uiduæque greges, & brachia monstrât,
 Exuuiisque onerata suis, quas Dorcadis ipsi
 Texuerant dederantque manus, ò qualia feruens
 Implorat fomenta dolor, non murmure tristi
 Affectum pietatis agunt, nec ab ore frequentant
 Instrumenta precum: quidquid benefacta merentur,
 Officijs uoluerit loqui, uocis que repulsam
 Elegere suæ, lateant ne uulnera cordis,
 Quæ lacrimis fecit uiam facunda gementi
 Materia est, dixisse nihil, nimiumque sonora
 Causa petit, quod lingua tacet, nec cessat ab aure
 Clamosa pulsante fide, quæ Petrus aditur
 Qui mentes audire solet: iubet ocyus omnes

Ire foras, flexoque genui sit promior aruis.
 A Tunc magis alta petens, oratio susa Tonanti
 Mox super astra uolat, propriis quia clauibus in-
 Dic ubi sunt mundanæ sapientia leges, (erat:
 Quæ uirtute negas in se corrupta reuerti,
 Quæ uitam de morte uides: ut munera Petrus
 Sensit adesse Dei, quibus est reddenda saluti
 Quæ deslet a iacet, satur conuersus ad illam,
 Surge Tabitha, uocata redit, lucique reducta
 Se stupuit superare sibi, quam protinus ipse
 Pren dit, & erectam turbis gaudentibus offert.
 B Illa manus meruit Petri contingere dextram,
 Pauperibus quæ largæ fuit, quæ uita reuertens
 Cætera membra leuat, corpusque itura per omne.
 Hinc subiit quæ causa fuit, si uire mouemur,
 Instaurata dies, anime patet apta figuris,
 Quam nimis antiqui depresserat umbra pericli.
 Ad uocem conuersa Petri, caput, ante grauatûm
 Legis in obscuræ gremio, uelut altera surgens
 Ecclesia præsentem leuat, tenebrasque repellit
 Lux operum comitata fides, quæ legis ab ore
 Non fuerat promissa salus, quia fonte renatis
 C Gratia perpetuæ cepit dare munera uitæ.
 Cæsarea uenerandus erat Cornelius urbe,
 Gentili de stirpe satus, quem dedit a causis
 Vita piis sacravit aquis, cepitque gerendo
 Credere qui gessit quicquid baptisate lotis
 Consueuit præstare fides, nam missus ab astris
 Angelus hunc adiens, summi in conspectibus inquit
 Stât Domini, quas spargis opes, quæ uerba precaris.
 Præmia ne desint uirtutibus, accipe certam
 Huc Petro ueniente uiam, sic uoce coruscans
 D Nuncius, æternis fixis mandata lacrimis.
 Non fuit tunc hora, magis qua rectius hora
 Prodiret iam trina fides, quod tertia simplex
 Hoc iterum ter trina docet, sacramque figuram
 Singula ter faciunt, & ter triplicata fatentur.
 Hæc est nona potens, oculos quæ reddidit orbi
 Post tenebras remeante die, cum protulit ortum
 De radiis lux orta crucis, cunctosque repleuit
 Hoc sine fine iubar, nam mundum constat onustum
 Gentibus esse locum, quibus in baptisate lotis
 Plena repurgato fulserunt lumina mundo.
 E Hanc solet ille sequi denarius, omnia donans,
 Quem præcepta decem seruantibus arbor offert.
 Nec finit ut tardos præcedant ære priores
 Temporibus huius opem, quam sacri fontis adiuuit
 Preuius, ò uinam nostræ petat actio uita,
 Mortalis que sibi studium proponat origo,
 Ut credentis amor rerum speculetur honorem,
 Et ferat exemplum meritis, qui præbuit undis.
 Læmque capax fidei Cornelius, indice uoto

Ad Petrum tres ire iubet: confessio trina
 Sic ueniet generantis aquæ, numerumque per ipsum
 Europa atque Asia, Libyaque tenebitur orbis.
 Ardua progreditur cœnacula Petrus adire,
 Nam medio torrente die, locus instruit ætus,
 Despiciensque solum, Petrum cœlestia semper,
 Non terrena sequi, sexta quoque circulus hora
 Detegit ætatem, quæ Christus uenit in orbem
 Largiri saluantis opem, numerusque dierum
 Prætulit exemplum, quo condidit antea mundum.
 Quem uetat hæc tandem ueniens ætate redemptor
 Peccati ditione premi, sic denique sexta
 Fertur & illa geri, fessus de calle magister
 Cum putei super ora sedens, per uasa puellæ
 Pocula querit aquæ, requiem facturus ubique
 Ecclesia de fonte sua, quæ Petrus in hora
 Esurit, ille sitit, pius ad sua dona magister
 Addere semper amans, cui nominis auxit honorem,
 Dat pariter nutrire fidem, lat abitur orbis
 Hac saturante fame, quæ munere pinguior omni
 Deliciosa fluit, nullumque relinquit inanem,
 Perpetuas laura dapes, qui soluere nosti,
 Excute Petre meæ retinacula tarda loquela,
 Deque tuis epulis exhaustæ porrigere lingua.
 Clauiger æthereus cœlum conspexit apertum,
 Vt sus honore suo, demittitur inde figura
 Vasis, ut in terris sit uisio corpore Petri
 Omnia posse capi, qui quicquid sumit edendum,
 Ecclesia facit esse cibum, præfertur imago
 Quatuor ordinibus se submittentibus una
 Forma est ecclesia, quæ quatuor eminet orbis
 Partibus, & laxat totidem præconibus ora.
 Omne genus retinens uolucrum, pecudumque ferarum,
 Reptiliumque simul: mortalibus ista coherent,
 Ex meritis, uitæque suis, patet ergo quod auctor
 Iussit in ecclesia transfundi uiscera gentes,
 Macta & mæduca dum præcipit, abstrabe quod sunt
 Et tibi fac similes: qui uertitur, alter habeatur.
 Denique Saulus obit, quia Paulus uiuere cepit.
 Absit, Petrus ait, quanta est reuerentia sancto
 Legis, & esuriens oblatas respuit escas.
 Ter sonuit Domini uox, quæ dictata saluti est.
 Hoc genitor, natusque simul, sanctusque peregit
 Spiritus, hinc fidei pugna cadit Arrius, unum
 Personas tres esse negans: Sabellius unum
 Sed patrem confessus ait, qui deinde uicissim
 Filius, & sanctus dicatur spiritus idem,
 Sed totum sit ut ipse pater: quodque ordine trino
 Continet unus apex, hic diuidit, ille relinquit:
 Victus uterque iacet, nam iussio trina mouentis
 Personis numerum, uirtutibus indicat unum,
 Quo uocat imperio gentes, hoc cre dere fas est.

Si uolumus complere fidem, facis omnia Christe
 Sanguine munda tuo, lateris qui fluxit ab icetu
 Discrete coniunctus aquæ, maculosus oberret
 Anguis, & extinctum lymphis gemat esse uenenum.
 Comperit accitus quæ sit sua uisio Petrus
 De merito qui nomen habet, nam Petrus Ebraeo
 Agnosce sermone sonat, pro munere Christus
 Sic uocitare dedit, quo cognoscente patefecit.
 Descendit uisurus eos, quos miserat illuc
 Qui laticum quaesitor erat: descendere Petrus
 Dicitur, ad plebem ueniens, gentemque nouellam,
 Quæ necdum cognorat aquæ, pars mersa profecto est
 Sacro fonte carens, cuius uia ducit euntes
 Ad patriæ melioris opem: quæ pergere cessans
 Non intrat quo uita uocat, comitantibus uisidem
 Cornelij properat cœlestia regna daturus
 Sanctificare domum genibus quem poplite flexo
 Non finit aduolui, gratis dare munera suetus
 Arcet honoris opus caput, hinc nouus erigit orbis,
 Qui percussus eras antiqui demeritis,
 C Nat al: inque tibi fons reddidit, edite rursus
 Ne preme colla tuis alienis libera culpæ.
 Ut primum fari sublimia dogmata Petrus
 Cæpit, & æterni mysteria pandere Christi,
 Magnanimitate stupuerunt uiri, uocemque sequentes
 Inuenere uiam, quid non credentibus offert
 Indubitata fides: cui nunquam munera tardant,
 Nec faciunt diuina moram mox spiritus almus
 Indulgens uarias opulento munere linguas,
 D Compleuit sine more domum, baptisima frequentat
 Petrus, ut ablutos flammis purgaret in undis.
 Exemplo caret iste locus, quo spiritus almus
 Præuenit, quas sanxit aquas, qui talia semper
 Addere dona solet, solisque ex fonte renatis
 Imposita properare manu, gerit ista uicissim
 Ne quisquam putet esse suum, meritisque uenire,
 Quod uariat, qui sponte parat, nam spiritus almus
 Nescia mensura fert premia, plusque ministrans.
 Quam sperantis erat, præcedit gratia uotum.
 E Peruenit hinc abiens sublimem Petrus in urbem,
 Quæ retinet uexilla crucis, plebs cuncta requirit
 Gentibus unde salus, aperit quibus omnia doctor,
 Subiungensque monet, nunquam fas esse negari
 Quæ ueniunt bonitate Dei, sententia uocæ
 Digna pij monstrare palam custodis amore,
 Ut uelit ad cunctos cœlestia regna patere,
 Qui tenet has sine fine fores, quid iurba querelis
 Gaudia nostra teris? non sunt noua munera Petro
 Tot uicibus signata prius, cum nominis almi
 Huic Christus dat laude frui, quem iure locauit
 Ecclesie portare sua: cum littore naues
 Prospiciens astare duas, præcepta ministrans

In Petri vult puppe vebis, synagoga profecto
 Sicca remansit humi, postquam doctrina magistri
 Ecclesia dedit alta sequi, stat perfida terris
 Iam pelago currente fide, sua quippe figura
 Hæsit utrique rati, Joseph Iudæa vocabat
 Hunc natum, cui Petrus ait: tu Christe probaris
 Filius esse Dei, pars hæc desigitur aruis,
 Quæ cecidit terrena sequens: processit in altum
 Quæ crevit diuina loquens, cum pisce sine ullo
 In tenebris captura fuit, iam tempore lucis.
 Lux quia Christus adest, spoliat vada falsa draconis,
 Vt cunctos ad littus agant sacra retia fontis,
 Et de cerulei rapiantur fauce profundi.
 Nam mare mundus erat, cuius de gurgite Petrus
 Humida lina trahens, verbo piscante carinas
 Compleuit maiore sinu, quia turba duobus
 E populis ventura foret, gentesque leuauit
 Tunc famulante salo, plenæque in puppe fatetur,
 Ecclesiam cuius placida statione recondit,
 Quod Domini sermone caput, qui dixerat ante
 Esse alias quas querat oues, hæc nempe parabat,
 Quas nunc rite vocat, per quas clementia Petri
 Congregat æthereis humana peculia septis.
 Non decrit sua fama locis: Petrus omnia prendens,
 Bethsaida satus urbe fuit, qua nomine Ebraeo
 Venatorum est dicta domus: quia verus ab illa
 Ecclesie venator adest, qui cuncta peragrans
 Cinxit, & ad fidei collegit retia gentes?
 Clauditur obscuro, sed non sine lumine, Petrus
 Carcere, nec possunt tenebra caligine furua
 Ecclesie celare diem, commune per omnes
 Supplicium timor ille facit, custodia Petri
 Publica pœna fuit, proprium sed pastor ovile
 Seruato custode regit, quem ditat honore.
 Ter dominum confessus amor, de nomine petra
 Nomen Petrus habens, æterna vocabula portat,
 Fundamenta gerens nunquam passura ruinam:
 Expectate tuis, cunctoque in tempore charus
 Et nobis iam Petre veni, simul omnibus exi,
 Quos stimulat natura prior: iam nocte profunda
 Angelus astra ferens, erga stula candidus intrat,
 Se comitante die, cæli veniente ministro
 Carceris umbra fugit, pulse periere tenebrae:
 Lucifero radiante nouo color exulat ater,
 Et mutata vident nocturna crepuscula solem,
 Custodum vallante manu inter vincula Petro
 Corpore somnus erat, sed cum vigilaret in illo
 Quæ nescit dormire fides, hoc Cantica clamant,
 Dormio corde vigil, læti documenta figura
 Discite, qui liquido meruistis fonte renasci:
 Et quæ forma manet sacro in corpore Petri,
 Cernite corde pio, docet hæc virtutis aperta

Angelus ipse viam: tangens, latus impulit, in qua
 Ecclesie stat parte caput, qua nuncius ortam
 Nouerat, inde leuat, lateri subnexuit arca
 Ostia sancta Noë, clausis animalibus hinc est
 Diluuium vastante salus, producit Eua
 Dormitante viro, lateris generata propago
 Nomen habens vitæ: se nunquam culpa fuisset,
 Sic mansura magis, Christus post mysticus Adam
 Dignatus dare membra cruci, atque in carne percepta
 Morde premi, quæ vita redit, noua dona liquoris
 Per lateris sacrauit iter, nunc angelus illa
 Petrum parte vocat, mens credat ut omnis in ipso
 Ecclesie constare decus, teneatque superno
 Assertore fidem, quo calceamenta mouente
 Hi meruere pedes, tetigit quos dextra magistri,
 Quæ totum mundauit, aquis gradientibus illis
 Conclusæ cessere fores. Putat omnia somno
 Ludificante geri, cui premia vera parauit
 Maiestas ignara doli, iam ferrea claustris
 Porta patet, rigidi laxant sua vincula postes.
 Gentibus abscondens dura feritatis acumen,
 Aspera cuncta domat, ne ianua fixa vetaret
 Orbis iter, quo cursus erit, dic gloria rerum,
 Ferrea quid mirum sic cedunt ostia Petro,
 Quem Deus ethereæ custodem deputat aule?
 Ecclesieque sue faciens retinere cacumen
 Infernum superare iubet: mox liber ab hoste
 Diuinum celebrauit opus, quem prima puella
 A tenebris remeare probat, quia gratia Christi
 Rem dedit esse parem, visus adit ipse resurgens
 Fœmineos, loquitur redeuntis gloria carnis,
 Ad sexum quæ mater habet: patet hinc quoque vate
 Ecclesiam sensisse suum, quæ gaudia portet
 In cunctum diffusa gregem, quis talia fando
 Explicet, aut verbis attollat pondera rerum?
 Maximus ille pavor, gelidos qui strinxerat artus,
 Letitia mensura fuit, manet omne per anuum
 Pignoris huius apex, & sideris obtinet instar,
 Corpore quod Petrus sacrauit, & angelus ore,
 His solidata fides, his est tibi, Roma catenis
 Perpetua a salus, harum circumdata nexu
 Libera semper eris, quid enim non vincula prestet,
 Quæ tetigit qui cuncta potest absolueret: cuius
 Hæc inuicta manu, vel religiofa triumpho
 Mœnia, non ullo penitus quatitur ab hoste,
 Claudit iter bellis, qui portam pandit in astris.

Liber Secundus.

Spiritus accensam verbo radiante lucernam
 Sub modio lucere vetans: secernite Saulum,
 Dixit in oris opus, quem mox sacrauit euntem
 Imposita Petrus ille manu, cui sermo magistri
 Omnia posse dedit: Cyprum, Salaminæque linquens,
 Pergit

Pergit adire Paphum, quæ fertur amoribus olim
 Dedita, sacrilega mansisse libidinis antrum,
 Aligerosque vagos studio coluisse procaci.
 Hinc operum procedit apex, quia gratia maior
 Ad delicta venit, culpas huic posse remitti
 Exemplum iam Paulus erat, quàm splendida laudum
 Materia est adiecta viro, primordia casta
 In luxu regione ferit, fructusque pudicos
 Multiplicat lasciuus ager, cui nescia post hæc
 Difficilis que foret, cum sic videtur honestas
 De turpi capisse loco, pars ne quæ vacaret
 A meritis ieiunata: tamen molitur iniquus
 Eloquio certare magus, contraria semper
 Virtuti fecere viam, iaculata rei torquens
 Ecclesia bellator ait: Fallacia monstrat
 Quo pereas genitore satus, confinia mortis
 In tenebris patiere tuis, neque cernere solem
 Tempus adusque datur, rerumque attendere formas
 Artificem quibus esse negas, tunc nubila vultum
 Ceruleis fixere notis, & pectoris atri
 Venit in ora color, querit iam calle negato.
 Quo duce tutus erat, cuius pede gressibus instet,
 Quis tribuat miseratus opem, vacuasque per auras
 Erroris palpauit iter: Proconsule Paulus
 Mox didicit lucere fidem, cui causa videndi
 Nox aliena fuit, non sunt noua Paule salutis
 Obsequia, & tenebris lucem bene surgere nosti.
 Omnia secretam referant documenta figuram,
 Si libeat vigili pulsare latentia sensu.
 Iure docens Paulus, miracula condere cepit,
 Ex oculis iubar unde sui micat altius oris,
 Amisso crescente die, sic nuper iniquum
 Subdere dignus erat, tenebrisque fatentibus hostem
 Vincere, qui cæcus meruit sine fine videre.

Antiochi dictam de nomine vixit urbem
 Paulus, & extemplo properat dare verba cateruis.
 Quas synagoga tenet, de extraque silentia mandans:
 Nostis, ait, patribus tellus Ægyptia nostris
 Quæ posuit feritate iugum, crudelibus aruis
 Quos rapuit per signa Deus, quibus omnia cedens
 Mutauit natura vices, cum virga sudauit
 Terga maris, fluctusque suis stetit exul ab oris,
 Puluere de calle placens, pontique facultas
 Obsequio est subiecta pedum, redeunte profundo
 Naufragium factura reis: quæ vertere iussa
 Per varios sua iura modos, his strauit arenas,
 His cumulauit aquas iustus via, fontibus unda
 Cum percussa silex venis spumauit apertis,
 Equoreos emixa lacus, de vertice sicco
 Fulmineum largita vadum, non pristina morem
 Gessit origo suum, veterem nec prebuit usum,
 Dona nouella gerens, quam lex eterna coëgit,

Non innata sequi, disunctaque semina monstrant
 a Posse dari de rore dapes, de caute liquores.
 Nam ne pauca pijs fluerent miracula caussis,
 Saxa vomunt latices, & inundant nubila panes,
 Aëriusque liquor solidis induruit escis.
 Queque diu vacuas tenuerunt agmina fauces,
 Frugiferis saturantur aquis, nimbique coloni
 Dani epulas, pluuiamque vorat, & maditur imber.
 Sic inuicta manus, sic gratia plena creantis
 Scit querulos nutrire greges, & ponere sacros
 In patria meliore choros, ut ventris amœni
 b Fructus ad æternæ florescat semina vitæ.
 Dauidica nam stirpe satus genitrice Maria
 Christus adest, quem tota canunt oracula vatam
 Venturum sub carne Deum, seseque creantem
 Virgineos intrare sinus, euoluite quicquid
 Sabbata vestra tegunt, typica documenta figura
 Perspicitis fulgere sacris præsepibus agni,
 Cuius ab igne senes hausserunt dicta prophætæ:
 Et dedit ante loqui, quod cepit postea nasci.
 Clamauit virtute, potens baptista Ioannes:
 Non ego sum, post me veniet, cui tangere non sum
 c Calceamenta pedum dignus neque soluere summa,
 Quæ ligat excelsas humilis corrigia plantas.
 Quàm bene vox Pauli cecinit, præcepta lauacri
 Permiscens antiqua nouis, nec epistola cessat
 Hæc iterare docens: patres baptismate nostri
 In rubro fulsere freto, sub nomine Mosi
 Per legem, cum petra simul sequeretur eunt es.
 Nam petra Christus erat, quid adhuc gens surda re-
 In libris sonat ecce tuis, ne credere tardes. (quæris?)
 Consule signa maris, quæ mystica dona susurrant
 Temporibus ventura crucis, cum sanguine Iesus
 Tinxit aquas, laterisque uno de vulnere fluxit,
 Quod vitæ tria dona daret: rubor aquoris ille
 Causa futura fuit, sic conditor abluit omnes,
 Sic emit, hic præcij color est in gurgite ponti,
 Apparentque vado miracula debita ligno:
 Sepius obscuris radios infundere feruens
 Mentibus, hæc rursum memorauit in ordine Paulus,
 Postquam signa Dei carnis vestitus amictu
 Christus ubique dedit, faciens manifesta, quod orbi
 Venerit ipse salus, stimulis agitata a furoris
 e Impia turba fremens, petit hunc ab iure Pilati
 Suspendi, figique cruci terrena propago
 Vota quod optanti non possent omnia ferre:
 Sponte salutiferi cesserunt munera Christi,
 Qui libertatis precium tibi venit ab astris,
 Perdita restituens, tumulisque iacentia tollens.
 Respice, quàm proprio maneas obnoxia regi.
 Ne pereas, vult ipse mori, post tristitia facta
 Quinetiam custode dato, signare sepulcrum

Ad geminum voluere nefas, dominoque paratam
Surgendi damnare viam. Proh caeca voluntas,
Quae putat aeternum mortali lege teneri,
Et non posse sibi post funera reddere membra,
Qui toties aliena leuat, meministis ab ore
Dauidice resonare lyre: corrupta vetabis
Sanctum nosse tuum, poterat ne in puluere lethi
Ferre moras, qui vita manet: quem suscitatur auctor,
Nil patiens de morte Deus, mors denique victa est,
Vincendi transgressa modum, quae iudice tacto,
Linqere iussa reos, spoliis vacuata vetustis,
Per sua bella cadit, veniensque absolueret victos,
Non retinendus erat, fors ultima cepit auerni
Jam vita praesente mori, quaeque omnia subdeus
Ante fuit, tunc ipsa perit, triduoque peracto
Lucis iter quod fecit adit, quo tota resurgit
In domino natura suo, de lege videtur
Lazari non posse necesse, hunc querite cuius
Sanguine mundati, regno sociamur herili,
In cuius iam parte sumus, sub pignore carnis
Quam voluit portare Deus, tunc dogmata quosdam
Ecclesia dant ista viros, veterere loquelas
Vt iterum proferre pias, o semper inanis,
Osterilis Iudaea tibi, quae semina vitas,
Ne fructus afferre queas, quibus ore magistri
Paulus ait: vos ista quidem vos nosse deceret,
Ast aliis hoc lumen erit, nam scripta faciunt:
Lumen in extremis posuit te gentibus esse.
Gentile stupuere globi, fontemque sequuti
Sumere promissa cupiunt nouitatis honorem,
Et lympham genitricis sati meruere renasci.
Compellor ratione loci pro munere tanto
Historia pulsare fidem, quae prodidit olim
Cum populos gentesque duas in ventre Rebecca
Feret, et angustis includeret agmina muris,
Consuleretque rogans oranti corde Tonantem,
Responsum meruisse Dei: prior, inquit, in istis
Inferior breuiorque manet, maiorque minori
Seruiet, et iuuenis palma potietur honore,
Quicquid in hoc utero secunda puerpera gessit
Ecclesiae conceptus habet, formamque sequentium
Gentilis concursus agit, qui crescit in aluo
In qua victor erit: quod iam meminisse necesse est,
Et studiis celebrare bonis: famulemur ut illi,
Cuius ab affectu nos contigit ante vocari,
Quam nasci, qui dona prius, quam tempora praestat.
Iamque Lyaeonios incedens passibus agros,
Lystram Paulus adit, fuit hac tunc claudus in urbe
Supplicio comitante satius, vestigia ferre
Nescius ex utero, membris pars coeperat egri
Se nascente mori, comperto dogmate Pauli.
Quo monitore pia tendunt ad sidera mentes,

Mox voluit diuina sequi, bene claudus iacebas,
Has primum graditur a vias: petis aethera mente,
Cum necdum mouearis humo, pedibusque negatis
Longius ire vales. Paulus speculatus in imo
Pectore quid cuperet, claudique fidelis amorem
In verbo iam stare Dei sic clarius inquit:
Surge citus, rebusque tuis imponere plantis.
Exequitur precepta salus: et calle nouello
Progreditur persona vetus, motuque frequenti
Pulsat ubique solium, perque omnia currere tentas.
Sepe timet quod nescit iter, modo gressibus ortus
Annoso languore senex, quod ut agmina cernunt
Exclamant, diuumque vocant, ac ferta ministrant,
Et maestanda feri procedit victima tauri.
Paulus ad haec tunicam rumpit festinus, aperta
Sic prohibens ratione viros: solennia nobis
Cur precor ista datis, fragili quos corpore constat
Terrena sub lege premi: fuit impius olim
Religionis honor, cum numina fusa metallis
Artifices timere sui, cum templa dicarent
Abscessis de rupe deis, tunc forte libebat
Innocuos maestare greges, fibrasque tepentes
Consulere, et vocem pecudis morientis in extis
Querere: nunc libeat vanis cessantibus aris
Eterno parere Deo, qui semina vite
Praebuit, et variis prouentibus arum locauit,
Cuius ab imperio plenis consurgit aristis
De grano morientis seges, palmisque re cisus
Vulnere conceptas fecundius educat vvas.
Quo moderante polum succedunt solibus imbres,
Tempora temporibus: quae cum fugitiua recurrunt
Post sua terga, vagi constantia permittet anni.
Discite iam verum sacra de virgine natum,
In terris celebrare Deum, nec vota seratis
Lanigero dammosa gregi, quos liberat agnus
Vnicus, ablutum qui sanguine comparat orbem.
His dictis instructa fides: sed corporis usus
In geminum processit opus, duplicemque figuram.
Personat una salus, toto quod in equore mundi
Ecclesiae, duo sunt populi, per verba duorum,
Cui plenas captura duas facit esse carinas.
Namque hac humano generi collata vicissim
Claudorum docuere pedes, quibus astat imago
Singula quaeque regens, populo communis utriusque.
Quem Petrus antiquis tribuit consurgere plantis,
Ad portam vicinus erat, gens venit ab illo
Circumcisa loco, psalmi lex, atque propheta,
Qui Christi cecinerunt diem: quem Paulus ab aruis,
Erigit, ad templi nunquam confederat aedes,
Longinqua tellure iacens, qui a gentibus orsus
Cepit ab ore pio solidae vestigia mentis,
In turbas proferre rudes, populoque mederi,

Quem

Quem latuit vox prisca Dei, sic claudus uterque
Cum properat, genus omne leuat, gentisque salutem
Persona signauit iter, quae gloria rerum
Contulit ut Petro Paulum gerat ordo secundum,
Qui fundamentis manet architectus in illis.
Vt tamen auctoris memoremus ad omnia laudes,
Hi duo sunt caeci, properantibus undique turbis
Qui Domino dixere simul: filii optime David
Da tenebras exire graues, da cernere lucem,
Quam nescimus adhuc, subitum tunc illa medela
Semper amica manus iubar inulit, atque reliquit
Nox oculos exulque dies illuminat orbem,
Expauitque redux inopia crepuscula visus.
Hos populos liquet esse duos, quos noxia vena
Cecauit natura sua, clementia Iesu
Tunc celebravit iter, cum tempora carnis habere
Se voluit, de luce nouat purgatque figuram
Quam delicta dabant, moxque integra fulsit imago
Quae meruit seruire Deum, pars iuncta cerebro
Maxima sunt oculi, creat hos in munere Christus.
Qui caput et splendor rerum est, pars omnibus ima
Sunt in fine pedes, hos sonat in aggere cura
Vocis Apostolica: quomodo speciosa vocantur,
Quae pacem cunctis portant vestigia terris,
Exortum est lumen tenebris per dona magistri.
Hi statuunt gressus, quibus est fors tradita verbi,
Ut vigeat medicina sequens bonitate prioris,
Paulatimque salus in totum transeat orbem.
Iam rabidas hominum Paulus superauerat iras
Velificante fide, subitas vomuere procellas
Iudaica de nube doli, non primitus vlli
Posse lauacra dari, quam circumcisio carnis
Accedat de lege Dei, gens dura quid ultra
Ad lapides serimque vocas: hoc umbra figurae,
Non species mensura fuit, simulata relinque,
Quae iam certa vides, Christi processit ab ore
Vita manens, omnesque iubet de fonte renasci
Qui veniunt, cur membra fecerunt, partemque resoluat,
Cum totum saluare queant: ne quere verueto
More premi nouitatis opem, deflexaque retro
Lumina constitui, postquam via rector omnes
Dirigit, et caestis illustrat sentibus orbem.
Lite sub ambigua Paulus loca tendit ad urbis,
Cui radiant monumenta crucis, sanctosque reuifit
Juris apostolici proceres, quibus omnia praesens
Quae sint gesta refert: Petrus, cui maxima cura est,
Commisissos augere greges, ad pascua cunctos
Se duce leta vocans, has explicat orbe loquelas:
Cernitis aeternum seclis memorata vetustis,
Quae populo docili cecinerunt ore prophetae,
In nobis compleisse Deum: qui maluit emptor
Omnibus esse salus, nullum discernere passus

In precio quo vita redit, mihi iussit apertam
Gentibus hanc monstrare viam, quid vota morari
Tardarique iuuat, quid ve haec aenigmata prodest
Misericum luce nouat: quos gratia purgat.
Vt veniant lex nulla vetat, caelestis amoris
Materia est festina fides, hanc Christus adoptat,
Hanc facit esse suam, qua quisque merebitur vti,
Circumcisis adest, et iure renascitur vndis.
Pastorem statueret sequi, placet ergo ministris
Ire simul, scriptisque pijs absolueret gentes,
Hoc illis non stare iugum: tamen esse cauendum
Ne simulacra colant, quorum libamina semper
Execranda forent, ne suffocata cruore
Quae maculantur edant: ne senior hoste libido
Hos impura premat, quos lux baptismate mundat.
Clarius ut liqueant huius documenta figurae.
Et progressa prius cur iam discedat imago,
Principium meminisse iuuat. Deus inquit Abraham,
Vt testamentum tibi nunc solique perenne
Constituas in carne meum, praeputia ferro
Circumcide libens, et foedera nocte superna.
Secretam scrutemur opem, videamus in isto
Vulnere pacta Dei, quae testamenta recondit
Praescius, ut terris consortia iungat Olympi,
Quae didicit iurare puer, qui primus ad vndam
Repperit ecclesiae currentem fonte Rebeccam.
Corporis ille locus quo circumciditur Abram,
Luxuriam lasciuus habet, vitisque minister
Natura sub lege iacet, pater ipse futurus
Seminis, unde salus ad vitam pullulat orbis,
Euacuat quod culpa grauat, truncata libido
Virgineum promittit opus, hec namque propago
Diuinum concepit iter: hinc sacra Maria est
Ad partum generata nouum, quae coniugis experts
Mater inest, matrisque Dei de virginis aluo
Emicat, atque hominem mediator in omnia complet,
Hinc terrena leuans, illinc caelestia praestans.
Preterit ergo vetus Christo nascente figura,
Hec facies ius omne nouat, cultroque fugato,
Spiritus ardescens cor circumcidit in vndis:
Qui sanantur aquis, ne figant vulnera membris.
Nescis interea curis laxare quietem,
Paulus in orbe docet, verbique ligonibus omnes
Excolit, et fidei cogit flauescere messem,
Errorum fugiente gelu, quem spiritus almus
Hac Asia proferre vetat: nec Mysia quiuuit
Diues agris huius tunc semina ferre salutis,
Fecundo ieiuna solo, vir quippe Macedo
In somnis haec visus ait: miserere precamur,
Illyricos dignare sinus, o gratia quantum
Improuisa parat, subito inflammantur amore
Qui positum iam tempus habent, si nosse fugata

Aa iij

Dostiloquus conuertit iter, fructuque loquela
 Vescitur esuriens Macedonia, perque soporis
 Dona saluiferum meruit comprehendere linguam.
 Quæstio crebra sonat, quia plenus munere largo
 Prædicat omnipotens, non ueni perdere mundum
 Sed saluare magis faciat que causa negari
 Hæc aliis, aliisque daret cum prodiga Jesu
 In commune uenit pietas succurrere cunctis.
 Suppetit affatim exemplorum copia, nosque
 Lectio multiplicem docet hac in parte figuram.
 De qua pauca canam, Luca narrante, relatu:
 E populo quidam Christo comes ire rogabat,
 Quem secuta prodire uetat, qui deinde tacentem
 Sponte uocat, nouit mundus interna magister
 Quæ uerbum iam corda ferant, quos obstruat intus
 Error iniquus adhuc, ut tunc doctrina ministret:
 Officium, cum tuta uenit, ne sancta quod inquit
 Incipiant uiolare canes, canoque grauati
 In margaritas uertant contagia porci.
 Altera res etiam superest in carmine dura,
 Sed quibus ex ueteri patuerunt omnia fonte,
 Ore datas tenui facile est aduertere guttas.
 Exodus ille liber memorat uelamina sacri
 Pontificis, qua nempe queat splendescere ueste,
 Officiique habitum nitido componere cultu,
 Qui segmentatus mediis altariibus astat.
 Quas inter species parili numerantur amictu
 In femore exuuiæ, quibus indumenta pudori
 Progrediens ad templi locet, studeatque sacerdos
 Renibus obstrictis mysteria castus adire.
 Quod statuit lex prisca magis, de uinctaque iussit
 Tunc hæc membra regi, quæ possidet atra libido,
 Cum properat liberare Deo, laxata relinquens
 Coniugio post sacra tamen, ne parciore usus
 Ad sobolis non staret opus, sterilisque marito
 Connubij frigeret amor, cum certa propago
 Hoc solenne gerens, nullos admitteret unquam
 Externa de stirpe uiros, ubi nomine prisco
 Ex adytis perdurat honor, prolesque per auum
 Sanctificanda redit, uicibus supplenda creandi.
 Ecclesie nunc alma fides sine pudicos
 Pontifices iubet esse suos, & querit in omni
 Cauta tribu quos rite probet, nec sanguinis iste,
 Sed meriti successus erit: tamen illa figura
 Qua sine nulla uetus subsistit littera demum,
 Hoc melius nouitate manet, uariatque recurrens
 Alternæ ratione uices, ne forte sacerdos
 Tunc generare uelit, cum necdum mente capaces
 Cernit adesse greges, cumque instat nobilis ardor
 Discendique fames, ut apertius ora resoluat,
 Ne quisquam ieiunus eat, nam semine uerbi
 Prolem posse dari, Paulus quoque sepius inquit:

Filioli dicendo mei, iuuat ergo parumper
 A Eloquium genitæ premii, studiumque docentem:
 Dispensare suum, laxans pro tempore uires
 Ingenij, strictasque serens, ne fusa profani
 Conculcata terant, mundatis sancta reseruans.
 Fas uetat inde queri, culpis hoc imputat Ade
 Vena pœna suæ, quid enim re a fauce parentum:
 Progenies sibi iure petat, sator ille benignus
 Ni donare uelit, quicquid temerarius error
 Corrupto natali tulit: uia sola salutis,
 B Affectus parcentis erit, miseratio semper
 Conditione caret, præstans indebita Christus
 His pius accelerat, iustusque his munera tardat.
 In Macedum terris cum moenia noua Philippi
 Doctoris celebraret iter bacchata puella
 Sub stimulo Pythonis ait: Paulum esse ministrum
 Aeterni scitote Dei, professio uera
 Mendaci de teste sonat uocemque fidelem
 Perfidus auctor habet: sed non deseritur honori,
 Quod cogit formido loqui, nec mente coheret,
 C Nudus amore timor. Paulus miseratus ab atro
 Demone corda premi, nolensque licere profano
 Diuitias aperire uias: fuge, dixit, & ista
 Ulterius tentare caue, nil iussa moratus
 Hostis abest, uacuaque domum possessor iniquus
 Deserit, ac profugo mulier sanata periclo
 Conticuit de laude uiri, que cœpta peregit:
 Plusque tacens hoc esse docet, de munere uulgi
 Hæc quæstum faciebat heris, quos turbidus implet
 D Quo caret illa furor, populique procacis in aure
 Seditio fremunt, Romanis obuia sacris
 Sacra dari, ritusque nouos exire per orbem,
 Et ueteres cecidisse deos, tunc agmina raptim
 Fustibus innumeris eliso corpore Pauli
 Conueniunt ubi carcer erat, quem sedibus imis
 Includunt comitante Sila uestigia quorum
 Ligno merfa cauo uinclis tenere beatas.
 O felix de clade locus, cui clara resurgent
 Lumina pro tenebris, in quo dedit esse perennem
 Nox antiqua diem, niuem translatus in aulam
 E Ecclesie, cunctisque serens modo dona salutis.
 Quam bene carcer erat, tota concurrunt urbe
 Qui primus noua tecta petat, qui uel oscula figat
 Postibus, & tacta sacretur parte cylindri.
 Iam nocturna quies per corpora cerpere fessa
 Cœperat exiluit tellus iniuriat a ruinam
 Visceribus concussa suis, & claustra relaxans
 Mota uagatur humus, seruitque canentibus hymnis
 Tempestas famulata soli, prob quanta patefcis
 A nullo superanda fides: ueniente periclo
 Pœna fugit geminoque metu discrimina crescunt,
 Ut perdant tormenta locum tremefactus ab alto

Excutiens:

Excitans sua membra toro, cum libera custos
 Cerneret antra necis, gladij mucrone reiecto,
 In iugulum uult ferre manum, sed non licet illi
 Paulo teste mori, cuius solamine uitam
 Repperit, atque suo meruit de carcere solui,
 Descendensque domum, sacris fomenta ministrat
 Vulneribus, liquidamque parat sibi redditus undam,
 Cœlestem nactus aquam: nam corda saluti
 Figere Paulus amans, cunctos simul amne fluenti
 Diluit, ætheri patuit cui luminis antè
 Gratia, non perimi, creuit post uita renasci.
 Blandiloquis olim capta est sermonibus Eua
 Deceptura uirum: nunc improbus ora puella
 Qui tunc demon agit, repetens ad crimina sexum.
 De quo præda fuit, multis uentura canendo
 Peccati conceptor erat sed apostolus Adam
 Iam melior, cœlesti lauans in imagine signum,
 Qui fuerat terrenus homo, nec certa recepit.
 Nam fallit quod ab hoste uenit, metuamus ut omnes
 Hoc audire nefas, nec corrumpamur amari
 Melle doli, se uera canat, qui falsa ministrat.
 Ingenijs claras & linguas Paulus Athenas
 Ingreditur, tumidamque seris confluctibus urbem
 Eloquij torrente premit, quem turba profari
 Doctis mirata modis: quibus, inquit, ab oris
 Verborum uenit iste sator? plebs nescia Paulum
 Semina ferre uocat, fruiturque errore magistro
 Vera loquens, nanque hic facundus in orbe uiator
 Ambulat atque colit, cuius labor omnibus instat,
 Ut crescat diuinus ager, purgataque fructum
 Mens humana ferat, lolij ne sordet herbis,
 Quam segetes portare decet, manus æmula cogit
 Ad proceres huc ire simul, quibus edidit astant:
 Cecropide, quos fama canit sermone disertio
 Gymnasium uernare suis, ubi præsidet altus
 Sacrilegæ nouitatis amor, uos cernimus aram
 Ignoto posuisse Deo, qui condidit astra,
 Qui pelagus terrasque dedit, quem uita parentem,
 Ut moue amur, habet: cuius spiramus ab igne,
 Cuius imago sumus, de quo cecinere poeta,
 Hinc hominum constare genus: quem prædico, cuncta
 Sanxit ab ore suo, cur hæc diuina uocatis,
 Quæ facitis, uacuoque metu cœlesti putatis
 Auxilium, quod gignit humus, natura metalli
 Visceribus lateat ima soli, quibus eruta sumit
 Ingenij fabricantis opus, seu numina templis
 Hinc ueniant, seu uasa focis: sibi causa timoris
 Ars, operata deos, dominum super omnia fuisum
 Claudere nemo potest, paruisque artare figuris.
 Quod capitur, minus est spacio capientis in auro
 Materia est: opifex rerum non sustinet usum,
 Quem simulant, quos ipse creat: quam dura luctis

Crimina, quam stultam sese sapientia uestra
 A Iudicij est sensura die, cum corpora Christus
 Surgere cuncta iubet, tormentaque sine carebunt.
 Vique reos cruciet, seruat quos deuorat ignis.
 Sic caro iuncta Deo carnales expiat actus
 Et commissæ sibi coram hac examinat uilior
 Qua uoluit moriente pati, quam funeris expers
 Uiuificare uolens, post tartara reddidit astris,
 Hæc multos ad dona uocant, Dionysius ipse
 Primus in arce loci noua premia iungit honori,
 Complexusque fidem, sic incipit esse sophista:
 B O lupe Paule rapax, dedit hoc benedictio Iacob
 Nomen habere tibi, quid iam remanebit in orbe
 Quod non ore trahas, postquam solertia Graia
 Cessit, & inuictas doctrina uincis Athenas?
 Cur Epicurus, uel Stoicus impia soli
 Bella cient: reserare opus est, quo nomine multi
 Sectarum coiere greges, uitam ambo beatam
 Elegere sequi, quam corpore diligit alter,
 Hic animi uirtute colit, dat & actio Pauli
 Ad uita præcepta uiam, sic themate iuncto
 C Hi magis æternis soluerunt uocibus ora,
 Corporis atque animæ commissus partibus extat
 Plenus homo sed nunc studijs diuersa sequentes
 Ambo uolunt quod neuter habet, uas lumine plenum
 Subdit utrunque Deo, uideo clamans caro menti
 Quam sit iniqua meæ, rursumque salubriter insit,
 Non propria de parte geri quod gratia donat.
 Hoc celebremus iter, uita est, quia Christus & ipse
 Se uocat esse uiam, per se gradiamur ut ad se:
 Sanctaque ne pedibus possit cessare lucerna,
 D Præco datus fidei uestigia suggerit orbi.
 Attica discedens iam liquerat agmina Paulus,
 Eloquijs superata pijs, bimariisque Corinthi
 Mœnia iuncta petens, populo sam repperit urbem:
 Quæ licet alterni contingeret æquoris undas,
 Perpetuas stitibat aquas: ibi Ponticus ille
 Aquila tunc præceptor erat, uir plurima laudis
 Instrumenta gerens, cuius se Paulus amico
 Coniulit hospitio, sociam dignatus adire
 Artis amore domum, nam scena sator uterque
 Pollebant operis studijs, & dogmate legis.
 E Christus ait: nunc Paule doce, non obuiat ullus
 Me comitante tibi, que sit mihi mœnibus istis
 Turba uides, insite loquens: ego pectora firmo,
 Ista monent nullos unquam de me ere tardo
 Posse queri, gratis quod dat clementia Christi.
 Tecta sub ambiguo lateat ne forte figura.
 Qua dabitur ratione canam, de nomine saepe
 Argumenta trahi, dogmataque maxima gigni.
 Scripturæ cecinere pia, iuuat altius ergo
 Querere, qui Paulo charus coniungitur hospes,

Factus in arte comes sub cuius imagine causse
Sic vocitatus erat, qualisve decorus honore est,
Hac quoque parte placens, aquila natura fidelis
Sponte gerit quod forma tenet, nam debilis auo
Et declinatis senior iam visibus ales,
Flammivomo sub sole iacet, pennasque grauat as
Eius in igne fouet, nocturna que lumina pandit.
Atque oculos radiis ardentibus ingerit agros
Ad veterem redditura diem sic dona calor is
Languida sumit auis, cuius de fomite vires
Accipit, & prius reparat dispendia seculi.
Cui ne sola forent, que feruidus in cutit estus
Per laticum purganda vadum, ter mergitur undis,
Et senium deponit aquis, iuuenemque decoris
Effigiem de fonte leuat, quis apertior actus
Religionis erit? cum veri lumine solis
Tangimur antiqui contagia solvimus eum,
Accedente fide, Lympha mox matre renati
Conspicimur nouitate rudes, infantia rursus
Fit recidua semi-gemino manantibus ortu
Hic melior natalis adest bene conscius huius
Aliis exempli, quem spiritus egit opimam.
In cithara versare manum: renouaberis, inquit,
More aquila, qua lege datur sentire probatis
Laude placere typpi, quod firmant cantica iusti.
Nec vacat ars Pauli socio celebrata sub ipso
Secreti virtute boni, tentoria quippe
Fortia mobilibus fabricabat in aggere textis.
Longius hac abiens peregrinus ubique viator
Erigit, atque hiemes solisque his pellibus arcet.
Nos quoque per culpam prima de sede repulsi,
Exilio mundi iacimur, via reddita tandem
Qua patrie repetamus iter, munimina nobis
In castris sumi Paule tuis, ne criminis imbres
Tempestat mundana ferat, scelerumque vapores
Ignitus tentator agat, sub tegmine tali
Tuta salus, nullum discriminis excipit istum,
Nec prostrata feri succumbit viribus hostis.
Mystica signa duces pramittunt laudibus artis:
Pisces Petrus agens, homines capit, equoris hospes
In sacris persistit aquis: habitacula Paulus
Dum terrena leuat, docet ut caelestia condant:
Factaque sepe manu, nunc construit atria verbo.
Ulteriora sequens lustratis finibus arno,
Conueniens Ephesum Paulus docet, atq; sibi quosdam
Prosperos astare viros, an spiritus almus
Venerit his, quaestor ait? qui fonte Ioannis
Se dudum maduisse ferunt: nam nominis huius
Expertes huiusque trahi: quos flumine sacro
Abluit, & sanctus mox spiritus ora repleuit,
Verborumque dedit solius virtutibus imbrem.
Sapius arma mouent ista de parte profani,

Et bellare parant, quibus, ut contraria possim
Fundere tela loquens, tu nunc mihi largius ora
Spiritus alme riga, sint ut tibi dogmata digna
Que dederis, tu vocis iter, tu semita lingua,
Tu dicture veni, qui per tua munera semper,
Qua reddamus agis, donique resuscipis & sum.
Nomine venturi praeursor in orbe Ioannes
Exhibuit baptisma suum, Dominoque parauit
Ipse viam, memorans cunctis baptisma futurum
Post aliud, quod iure datur, quod trina potestas
Illustrare solet, sed quod magis eligit huius
Tangere Christus aquas, formam facit omnibus ad se
Currere fonte pio, sacram ne deserat undam
Vltimus mortale genus, quam corpore mundo
Et dominus dignatus erat cum diluit amnem
Per famulum mergente Deo: iam flumine tacto
Discipulis hoc cessit opus, quos dogmata plures
Baptizasse canunt, serui cessare lauacrum,
Fas fuerat veniente Deo, praenunciis ex quo
Dixerat ista prius, quo fecit tempore Iesus
Iam plenum baptisma geri, velut ante Ioannes
Insolitum propriumque daret, que regula Paulum
Compulit, ut Christi deberent fonte renasci:
Quem non venturum, sed iam venisse Ioannes
Insinuans digito caelestem prodidit agnum,
Hunc peccata canens a cuncto tollere mundo.
Quid geminum baptisma cupis simulare profane?
Dissona non inerat, repetitio rem tenet ipsam,
Non aliam, bisque illa foret, quae primitus esse
Coepit, & ipsa redit, nam cum discordet origo
Principij, fidesque sequens, & singula dici,
Et patet esse semel, nulloque errore grauantur,
Qua collata simul possunt diuisa probari.
Cum tamen heretica nigredine plenus auerni
Polluitur quicumque lacu, si lumen habere
Ecclesiae vult forte pie, non cogit ad undam
Nostra fides hunc ire iterum, quia nomine trino
Dogmata prava trahunt: nec qui, sed quid dare pos-
Explorare solet, postquam quem vera fieri (sint,
Institueret manus, solusque repellitur error
In diuersa trahens, quod spiritus efficit unum.
Hos etiam bis sex memorat scriptura fuisse.
O sacer, o felix numeri modus, agmine suo
Cum meruere cibi damnorum semine nasci,
Iuris apostolici lata est tibi gloria & asis.
Iam sermone potens Ephesi conuerterat urbem
Paulus, & aetherei fulgebat gloria signis,
Cumque per innumeros nutarent saucia morbos
Corpora, nec miseros operata refecerit agros
Artificum medicina manu, velamina sacra
Absentem petiere sibi, quibus affuit ardens
Vt caderet ea por ille fides, finemque calor is

Altera

Altera flamma daret, semicinctia denique Pauli
Arque allata palam sudaria, fusa per artus
Languorum pressere focos, membrisque repostae
Ad nihilum fluxere lues, vigor omnia curans
Tactus erat, nullaque domus a manere cessant
Quod medica de veste ferunt, virtute sub ipsa
Spirium quoque turba minax velut irrita fumi
Pars per inane fugit, ne fabrica pulchra creantis,
Que plasmata solo caelestis imaginis instar
Traxit, & auctoris speciem pro pignore gestat,
Hospite sit polluta suo, templumque decoris
Insciat praedonis odor, quo tempore septem
Iudaea de stirpe viri noua praedia tentant,
Sic prius affati: quem Paulus nomine Iesum
Praedicat hunc tibi met pariter proponimus & nos.
Peruasum dimitte locum, vox reddit a contra,
Christus qui sit, ait, qui Paulus, sentio, nam vos
Ignotos vitare licet, cognosce furorem
Gens inimica tuum, daemone regnare fatetur,
Quem venisse negas, atque hoc conuinceris ipso
Quos stimulante ruis, cui non datur ore placere,
Quod terrore mouet, contraria dicere voto
Causa Dei prohibet, quam lex comitatur amoris,
Hac est vera fides, qua tunc spectacula plebi
Quamve triumphalem Domino vincente coronam
Contigit inde gerere abido cum murmure frendens
Demons ira suis bene noxia rumpit amictus.
Dissecat & facies, fugiuntque pericula victi,
Nudaque praecipiti conuertunt terga pauore.
Quid Iudaea ferax iam non de clade timebis?
Qua socio sic hoste peris, cui criminis auctor
Punitiorque idem est, ne sit te iudice pulsus,
Qua simul est peccante reus, mox fama per urbem
Spargit ubique volans, & demonia edere vocem,
Quod virtus est summa Dei, concurrere gaudent
Et laices intrare pios, maculasque vetustas
Fonte lauare nouo, sanctisque mitescere lymphis.
Equibus una datur simul insons omnibus etas.
Ast alij magicis ponunt incendia libris,
Vt mereantur aquas, & vident ignibus ignes.
Ardua flamma nimis, cuius super aera fulgor
Euolat, & caelum tales petiere fauilla.
Quinquaginta etiam precium posuere libellis
Millia nummorum, quoniam ne reue: nocentes
Sic abolere nefas, huius hac causa figure est.
Lege sacer numerus delicta resoluit, ut olim
Diluit in toto David sua crimina psalmo,
Contraactusque fugat: nam quinquagesimus annus
Cum Iubileus adest proprii distractio ruris
Antiquo donatur heros: seruire coactis
Libertas amissa redit: mala debita laxat
Creditor & lumen patrie vetus aspexit exul.

Quadragesima etiam cubitis distenditur arca,
A Qua depressa vadis, atque equore tuta salutem
Sub numero pietatis agit, seruatque crescit
Per spacij percentis opem, quia Christus ubique
Condidit ecclesiam, venia fabricante capacem,
Que sic coepit fretis latissima funditur aruis.
Infelix Ephesi Demetrius arte locata
Sacrilegis delubra locis argentea, suetus
Soluere vota sua precio maiore Diana,
Credere cuncta videns prisca monumenta furoris
Ingemit, & varias his vocibus excitat iras:
Non pudet o socij nostrum cecidisse Dianam,
Quam mundi suspexit honore mortalibus ultra
Que speranda salus, si non per secula possunt
Fine carere dii: que nunc simulachra sacellis,
Que poterunt dare thura focus? quos advena Paulus
Territat: & quicquid gerimus pro nomine Dii,
Muta metalla vocat, quorum discedit ab orbe.
Religio, pulsique fugam petiere penates.
Hei mihi, iam video subitis lapsura ruinis
Condita sana diu, templi quoque nobilis adem
In cineres stragemque dari, quam prandimus arcem,
Quamve tenemus opem? quibus interclusa facultas
Est operum crimenque foret fecisse Dianam.
Pergite tempus adest, labor vltimus omnia secum,
C Si desperat habet, sola est via vincere victis,
Formidare nihil, restat fors certa triumphi
Prosuperis mouisse manus: insurgite celis,
Et quam vota deam celebrant, hanc arma reposcant,
His dicitis plebs mota fremit, magnamque Dianam
Communi clamore vocant, ac prapete cursu
Iur in obscenum cum seditione theatrum,
Non alio, decuit meritum causasque Diana,
Quam sedo tractare foro, capit area turpis
Conciliij deformis opus, tamen impetus amens
D Fluxit, ut in vacuas oculis qui labitur auras,
Nullaque dispersus retinet vestigia funus.
O miseranda manus, cui tu prodesse laboras,
Perpetuam cur esse putas: te teste sacellis
Eruiatur fugitiua suis, quo inre pauescis,
Qua pereunte doles: caeloque adiungere tentas,
Qua terris remanere negas, nunc ordo figura
Explorandus erit, latebrisque videndus apertis.
Dicitur è solo Demetrius atria demens
E Argento posuisse dea, cum plura capaci
Protulerit natura sinu, quibus ista metallis
Fingeret, ut fuis animentur vultibus aera,
Ingeniisque manus promittunt viuere cautes.
Quod si sanctiloquos volumus ab ordine libros,
Inuenimus iter, puris quia sensibus aurum
Comparat argentum mitidis scriptura loquelis.
Nam psalmus licet ista canat, tamen inclyte Moses

Altitus hæc memoras, populo cum talia dictas?
 Aurum atque argentum templorum ferre decori,
 Quod tacet interius menti, non dura metalli
 Materies sub corde latet, sed apertius illud
 Exagitat, quod Christus amat: mens obtulit aurum,
 Cui fuerit preciosa fides, pariterque ministrat
 Argenti, cui voce sonant bona tympana cordis,
 Ut dominum duo iuncta colant, de pectore sensus,
 De sermone sonus: sic aurum dogmata legis
 Argentumque petunt hoc ad pia templa parari.
 Nos quia templa sumus, si crimina cuncta recedant,
 Plurima verba monent, quæ Apostolus ipse reuelat. **A**
 Corde salus credentis erit, confessio voce.
 Sacrilegus una fuit Demetrius ades
 Condidit argento, cuius facundia mouit
 Hos animos, ut norma probet sine iudice sensu
 Numina vana coli, nec de virtute venire
 Pectoris istud opus, cui pars hæc sola dicatur.
 Qui rationis indops nudam ferit ore loquelam.
 Tu quoque signi ferens, titulos in carmine nostro
 Troia reponere tuos, et laudibus adde triumphos,
 Qui magis ex vero fulgent tibi clarius actus,
 Quam quos pomposo reboant tua bella cothurno
 Lingua colona Dei cum semina facta saluti
 Spargeret, in seram produxit tempora noctem,
 Plus animis factura diem: micuere corusca
 Lampades, ut verbi lucerent igne fideles.
 Solus ab excubiis viuacibus Eurychus exul,
 Morsa sopore graui commisit membra fenestra.
 O male paria quies, o semper debita somno,
 Pectora, nuda bono: quantis patet ille ruinis,
 Quem nox sola tenet, nunquamq; resuscitat agrum **D**
 Ad meliora caput, nescit vigilare periclo,
 Qui patitur dormire Deo, quid inane fenestra
 Queris aduice chaos: quid ve hac in parte quiescit,
 Qua ruiturus eris: res est inimica saluti
 Pendula celsa sequi, furtiuæque somnia prono
 Carpere velle toro, poterat meliore cubili
 In verbo recubare Dei, Pauloque monente
 Eius velle aditum, cui lumine peruia recto
 Ianua nomen inest, per quam de fonte lauat e
 Ad vitam gradiuntur oues, hanc querite cuncti
 Si rabidas fauces cura est morsusque cruenos
 Euicare lupi, cuius lacerabitur ore
 A pastore fugax, qui sparsos vocibus agnos
 Euocat, atque gregem propria de morte redemptum
 Non sinit insidijs, et amari vulnere dentis
 Rursus ab hoste capi, mixto sonuere tumultu
 Atria concurrat gemitu miserata frequenti
 Turba videre locum, qui funere tristis acerbo
 Latitiam facturus erat, cui Paulus adherens
 Pectore, vinit, ait, quam vocem vita sequuta est,

Morsque repulsa fugit, quantum tua Christe potestas
 In famulis operata facit: tu redditus astris,
 Aequalisque patri de maiestate perenni,
 Iura superna regis: sed quod caro corpore matris
 Virginis orta tibi, regnum spoliavit auerni,
 Vniæque de proprio reuocasti membra sepulcro.
 Teque probans noluisse mori, qua parte resurgis,
 Et qua natus eras, iam ferrea vincula soluis.
 Lux alijs alterna redit te auctore, simulque
 Exemplo donata tuo, qui subdita dudum
 Cogis, et electis succumberet tartara seruis.
 Interea felix surgit de morte cadaver,
 Et meliore via tria per conacula sospes
 Ducitur ad Paulum, cuius conspectibus insonis
 Cæpit adesse puer, vitæ iam dignus honore,
 Cum lechi conuertit iter, qua gloria facti
 Instruit ad veterem cauissas aperire figuram
 Fulda tribus cameris Noë describitur arca,
 Ecclesie documenta gerens, stetit ordine primo
 Pars hominū, pecudesque gradu tenuere secundum,
 Tertia sors addita feris, qua cuncta per undas
 C Arca quadrata tulit, velut in baptisate lotis
 Omnibus est nunc una salus: sed moribus vnus
 Non valet esse locus, nam nidos fertur in illa
 Aedificasse Noe, quem instum dicit Ebraeus,
 Et requiem quod Christus inest, qui diuidit equus
 Præmia certa suis: quisquis virtutis amator
 Iungitur alta perens Noë stat proximus infra
 Ingenio breuiore minor, sors debita seuis
 Tartareum tenet ima sinum: sic Eurychus ergo
 Prima parte cadens, inferni perditus oris
 Hæsit, et humana vacuus ratione ferarum
 Cæpit habere locum, cui postquam pectore Paulus
 Incubuit, verbūque suum sapientia fudit,
 Ore leuans animam carnali lege peremptam
 Ad dominum de morte redit, quod epistola clamat:
 Qui dormis, iam surge citius, rursusque perurget,
 Teque vigil de morte leua super ardua trina
 Promeruit iam stare puer, quia dogmate trino
 Comperit æterna que sit substantia, vite.
 Iamque per agratis Paulus stationibus orbis
 Ad Solymam venturus erat, quod spiritus illum
 Pergere saepe monet, cupiens in litore novo
 Perpetuum memorare vale: simul undique sacros
 Euocat, has reddens caro de pectore voces:
 O dilecta manus, quæ Christi militat armis,
 O summo plebs nata Deo, meministi amoris
 Et studij documenta mei: gentilia promptus
 Agmina Iudaicosque tulit sine fine furores,
 Ut vite præcepta darem, nullumque lateret
 In populo narrata fides, a sanguine vestro
 Mundus semper ero, nec debitor oris auari

Clausula

Clausula talenta luam, sterilemque in semine verbi
 Ieiunus culcabit ager, vos conuenit inde
 Vsuram præstare piam, cum venerit auctor
 Qui meriti discussor erit, seruosque reposcet
 Mensura crementa sua mihi semina ferre
 Sensimus: ardor inest, qua passim credita sulcis
 Sparsumus at fructus tenues mala terra dolebit:
 Vado videre crucis venerandam gentibus urbem,
 Quo me iussa vocant, varij lætamen agonis
 Hic dabitur certare mihi, nam cuncta subibit
 Qui cursum complere vult, mitissima sors est
 Penarum, quas vota gerunt, regni que facultas
 Perpetuo pro rege pati, seruate magistris
 Ecclesiam, Christus precium quam sanguine nobis
 Fecit in orbe suo, famuli retinere laborent,
 Quæ dominus de morte dedit, non cernitis ultra
 Iam faciem vultusque meos, vigilantius oro,
 Commissos lustrare greges, quia dente rapaci
 Conueniunt ad ouile lupi, custodia peccat,
 Cum spolijs straptor eat: pastoris inertis
 Fraude perit, quod prædo capit, sed et acrior hostis
 Intus erit, grauiusque malum discordia portat,
 Quæ vultus sub pace creat, ne cedite duris,
 Virtuti damnosa quies, nullumque coronat
 In stadio securus honor, sua gloria forti
 Causa laboris erit, rarisque ad præmia miles
 Cui pax sola fuit, victoria semen ab hoste
 Accipit, hinc oritur, dominus plantaria vestra
 Fecundare valet, qui per sua dona venire
 Ad sua dona facit, quodque adiuuat ipse ministrat.
 Non ego diuitias luxu fallente superbas
 Alterna mercede tuli, nec munera sumpsisti
 Vos potius quam vestra perens, me scitis ut iste
 Cum socijs pauere manus, assuescite gazas
 In lucis proferre vias, operumque locare
 Thesaurus in sede poli, nil proderit aurum
 Defossis que sisse locis, si claudat auarus
 Quod calabat humus, quod non in paupere surgit,
 In tellure iacet, cacòque reuoluitur antro,
 Obscura peccante manu, laxate supernis
 Corda precor monitis, neque respuat vllus egeno
 Tecta parare gregi, quo suscipit hospite Christum.
 Sic postquam fatuus, dedit oscula, tum simul orans
 Flexit in arua genu, striditque doloribus omnes
 Ad lacrimas fluxere pias, longæque per undas
 Obtutu comitante sequi meruere carinam,
 Dumque per oppositas extendunt lumina nubes,
 Additur in pelagus oculis via, raptaque flabris
 Puppis adhuc nota est, et mulcet imagine mentes,
 Affectuque animi crescit mensura videndi.
 Sed quid ait, tribus hæc annis præcepta salutis
 Nocte dieque dedi: patet hæc ratione figura.

Tom. 8.

Qui canit ecclesie tria dogmata, sapius edit
 A Historicum, morale sonans, typicumque volumen.
 Sic etenim ternas capium sex vasa metretas,
 Quæ veteri de lege, nouo rubuere liquore.
 Forma sacrificij perfecti prisca canistro
 Tres panes offerre iubet, quibus additur illud
 Discipulis quod Christus ait, iam nocte roganti
 Tres panes debere dari, nox iste profecto est
 Mundus, ut hic si quis desideret escas,
 Exhibeas quesite dapes, doceasque volentem,
 Quod pater et natus, quod sanctus spiritus vnus
 B Sit Deus, et numerum triplicem substantia simplex:
 Nec semel hoc pia iussa canunt: angariat, inquit,
 Te quicumque petens, ut pergas prauis vnus,
 Cætera vade simul duo millia, non ne videntur
 Hæc mandata loqui: si quis te consulit errans
 Ignarusque vie, quid sit Deus edere malis:
 Prode patrem, subiunge libens quod filius, et quod
 Spiritus almus, et hi numero tres, et tamen vnus.
 Hinc Iudæa vacans, sterilis quæ dicitur, arbor,
 Expectata tribus fructum non attulit annis:
 C Quæ triplici spermens tractare volumina sensu,
 In fidei numeris nescit dare munera Christo.
 Nobile iam templum Solomonis Paulus adire
 Cæperat, et veteris solennia reddere legis,
 Corripit hunc Iudæa manus, rabidæque tumultus
 Conclamat necis esse reum, sed in arma tribunus
 Euolat, et vinculum geminis iubet esse catenis:
 Quæ tamen astrictis incumbunt dura lacertis,
 Non animum tormenta ligant, quod epistola Pauli
 Lumine plena canit: vinciri posse ministros,
 D Vinciri non posse fidem, verbūque teneri
 Supplicij, non esse datum, gradibusque sub ipsis
 Constitit, Ebraeo plebi sermone loquutus:
 O fratres, patresque viri, me nostis in oras
 Has venisse rudem, doctrina deditus omni
 Legis amore suis: vobis modò testibus vtor
 Quorum scripta ferens, ardebam cæde Damasci
 Christicolæ punire greges, et finibus orbis
 Hanc prohibere fidem, sed non mortalia possunt
 Auctori certare Deo, descendit ab astris
 Lux, oculos clausura meos, et ab igne corusco
 E Aucta dies latuit, caligantesque tenebra
 Orbibus incumbunt, quarum mihi tempore crenit
 Adueniens cum nocte iubar, discernere causas
 Euentus post facta solet, bene vidimus umbras,
 V suri iam sole nouo: sed et auribus hæsit
 Clamor ab ore Dei, repetito nomine Saule
 Me Christus terrore quatit, ne signifer ultra
 Auderem bellare sibi: quo iure negabo,
 Quo feriente cado, cuius de munere pronus
 Attollor meliore via, perque ardua surgo,

Bb

Sublimis que sequor felicitis dona ruine.
Iam satis ò cives crudelia nouimus arma.
Nil dubium pars illa docet, quæ teste beata
Fungitur hoste suo, quid adhuc libet esse nocentes?
De tenebris lucete meis, cui fontis ab undis
Est visum largita fides, & mortis imago
Viuerè cepit aquis, heu nunquam saxea tellus
Semibibus fecunda suis, vacuèque labores
Qui sterilem patiuntur humum, post denique Iesus
Hæc mihi visus ait: procul hac, procul turbe relicta
Pergere Saule para: non est tibi credula nostri
Nominis, ad gentes potius cane verba salutis.

Protinus hæc vocem querule rapuere phalanges,
Proiciunt vesces, ac puluere longius acto
Ventosa leuitate fremunt, varioque fragore
Personat in Pauli ravidum discrimina vulgus.
O Iudæa nocens, auctorem perdere vita
Cum cuperes, sic dicta dabas: fuit optio linqui
Quem velles clamosa tibi, sed ab ore cruento
Triste petis malesuada nefas, & gaudia paschæ
Electo latrone colis, geminasque furorem,
Sana pio, plagata reo certamine cuncto
Te spoliās, vacuamque locas, cum durior ipse
In Stephanum tormenta iacis deponis amictum
Et nunc veste cares, primi quia pœna parentis
Est cognata tibi, veterisque in corpore portas
Transgressoris onus contraria fontis honori
Ne renoueris aquis. Adam sub criminis ortu
Cognouit quod nudus erat documentaque noxæ
Hinc misero patuere suæ: te mortis origo
Crebra subit, cui plena malis interserit ira
Bis habitum, quem culpa creat: iam bella tribunus
Vocibus his ardere videns, fera vincula Paulo
Addidit, & castris torquendum misit iniquis,
Nota querela locis ut sit superanda canemus.

Paulus gesta loquens, socios ibi lumina dudum:
Conspexisse suos, vocem tamen auribus vllam
Non habuisse refert, at tunc quo tempore cecus
Decidit, & vocem comites audisse leguntur,
Sic variat narrantis opus sed vtrunque necesse est
Concinat haud dubium. nam tunc audisse feruntur,
Accepisse sonum, nunc non audisse profecto.

Hæc rationis erit simplex via, iure negatur
Vox quomodo confusa, loqui, neque creditur illud
A sermone dari quod non in pectore condit
Accipiens, dubia tantum stimulat ab aure.
Ambiguusque fragor solas diuerberat auras.
Sic audisse simul, sic non audisse leguntur:
Alter pars sonitus, certa est pars altera vocis,
Et fert atque refert geminam res vna figuram.
Agmina supplicij feruentia corpore Pauli,
Panarumque graues euoluere versibus iras

Causa monet, sed lingua pauet: fungamus ab ista
A Parte dolor vetatque nefas tam triste, premamus
Eloquium, ne forte legens sua fleibus ora
Compleat, & largis humescat pagina guttis.
Nec tamen hæc poterant animos satiare cruentos.
Ardet amor scelerum, cupiuntque in sanguine Pauli
Sacriligas versare manus, quam dura malorum
Vota: quaterdeni vesana stirpis alumni
Imposuere sibi, non vllum sumere potum,
Nullum velle cibum, quam facta cæde: salubres
Hinc magis esse dapes, ò pallida cordis imago.

Pocula sunt Iudæa tibi meliora cruoris,
Quam laticis, nullasque volens contingere mensas
Esuris ad facinus saturamque caduere iusti
B Quæris habere famem, non hæc ieiunia Moses
Condidit exemplo, tota consummata diebus,
Vt memoras: quot tela moues, tot & inspicis annis
Secretas patuisse vias, ubi diuite nimbo
Fluxerunt de rore cibi, rupsque vicissim
Arida fudit aquas, in quo meruere parentes
Diuina bonitate frui, donisque supernis
Enutrire animas, numero crudelis ab ipso
Tu sauire venis, pollutaque fœdera iungis
Agminis ut plures faciat mors vnanocentes.
Comperit hæc Lysias Pauli vulgante propinquo,

C Quòve parent aduersa loco, monet ocyus ergo
Clam sua iussa regi, nobisque in tempore cantus
Obscurum præuenit opus, lectisque manipulis
Imperat, ut tuto Paulum comitentur honore.

Gloria de meritis à te dilator honestè
Non aliena foret, quòdque est ad premia rerum
Proditione places, nec te constantia ledit
Qua sceleri seruire times, in crimine virtus
Crimen erit, cumque ad facinus sociantur iniqui,
Est ibi culpa fides, quam tunc in laudibus ornât
D Verus honor, cum causa pia est: stipantibus armis
Caesaream mox Paulus adit, quo turba cucurrit
Rhetore sulta suo: qui presidis ore potitus,
Irrita verba dedit, contra sic denique Paulus:

Optime preses, ait, dudum te nouimus omnes
Iustitia documenta sequi, comitemque modestam
Consiliis hanc esse tuis, qua gratia suadet
Fidere, nec dubium tali sub indice fari.

E Nec sermone vago populares mouimus aures.
Vrbibus ex Asia venientes soluere dona
Cœpimus, ad purum semper spectantia votum.
Quis rogo liber erit, si res facit ista nocentem?
Eloquor haud metuens: neque enim discrimina nouit
Formidare fides, audent quam dicere scetam
Luminis esse viam, nec discordare nouellis
Iura vetusta patrum, fas est modò credere cunctos

Corpora

Corpora de tumulis iam posse resurgere, postquam
Detulit inde suum qui condidit omnia Christus.
Obstupuit Felix amisso nomine, vincula
Quem faciunt aliena rerum, quorum obijce Paulus
Stringitur, & Festi seruat præsidis anno.
Liquimus hic nimium, ne gaudia nostra morentur.
Ad Latium iam Paule veni, certamina crebro
Quæ fuerint agitata foro, quantique legantur
Iudaici fluxisse doli, nam talia Paulus:
Caesaris ad solium vos prouoco, Caesaris, inquit,
Appello Romanus opem, cui Festus abibis,
Vt cupis, Augusti citius visure tribunal.
Non stimulant metu, fugiens discrimina Paulus,
Iudicij vitauit onus, mens anxiosa semper
Pro vita meliore mori: sed muneris auctor
Præconi testisque suo iam dixerat olim,
Quid Romam venurus erat: clementia Iesu
Omnibus in terris fidei sitientibus haustum.
Pocula dat de vase suo, cunctosque rigari
Multifluo sermone iubet, meruitque vetustas
Nominis occidui de lumine crescere verbi.

Soluerat Eoo classem de littore victor,
Austri nactus opem, cuius spiramine lecta
Crebrescente via, velique patentibus aliis,
Æquora sindebat puppis: sed mitte quid unquam
Ventorum tenuere dolimox fratribus Euri
Rupta quies pelagi, tumidisque incanduit undis,
Cerulei pax ficta maris: furit undique pontus,
Attolensque suas irato gurgite mo'es,
Denegat abrepta vestigia certa carina.
Quæ suspensa polis, deiecta iungitur aruis
Terrarum cœlique sequax, caret artia amica
Præsidis manus apta rati, gelidoque stupore
Deponunt animos nigroque sub aere cæci
Naufragium iam iamq; vident, clausaque profundo
Mortis imago patet, vastas percurrere Syrtis
Historica ratione vocor, lacerosque rudentes
Et clauis fragmenta sequi: sed non ego linguam
Tam fragilem committo vadis, rapidasque procellas
Ausugiam tentare diu, ne sorte canenti
Obruat exigua violentior vnda loquelam,
Tangere pauca libet, tutas conabor arenas.

Præuia fluctinagæ latuerunt sidera puppi,
Nec solis radiis sub nubibus emicat axis.
Cumque dies multos iam rite peregerit orbis,
In pelago nox vna fuit, quo tempore nullis
Indulcere cibis, quanta est heu pœna timoris
Supplicium ne scire famis, dat semina causis
Res mala sepe bonis: tam clari nautica pubes,
Militique cohors hominis tempisset honorem,
Prosperiore fratre: cuius custodia tandem
Soluitur, & seuo venerantur ab æquore velli,

Tom. 8.

Quem portum sensere suum, gerit illa ruina
A Ne lateat quod Paulus erat, sanctusque pateat
Assertore mari, raptisque elementa laborant
Lumimbus monstrare virum, mediisque tenebris
Apparet radiata fides, sit laurea iustis
Et precio quod terror agit, mansuræque virtus
Crescit in aduersis, quod testibus ipsa periculis
Ad meritum discrimen habet, flans denique Paulus
Conclamata piis animat sic pectora verbis:
O utinam nostris voluisset fida iuuentus
Consiliis parere prius, ne littora Crete
B Linqueret, insani rabiem passura profundis:
Non pelagi cœli que minas, non triste tulisset
Iactura populantis onus, nec turbine tanto
Desperata salus gemeret confinia mortis.
Quæ tamen humanum transcendunt gaudia votum
Hæc facile est præstare Deo, cui muneris visus
Hic porior, quam nemo putat, nam missus ab astris
Angelus hoc placido veniens denunciat ore:
Quam turba vehit ista ratis, tibi rector Olympi
Conulit, ut nullis figatur, naufraga saxis.
C Credite vera fient, nec spe frustrabor inani,
Qui meruit promissa Dei, concessaque nobis
Insula portus erit, cuius statione licebit
Arrepta tellure frui, nauisque soluta
Prospectare grauem nullo discrimine casum.

His dictis ruit ira maris, sublataque dudum
Lux reuocata micat, velamine noctis aperto
Pandere visa solum, quod præbuit hospita nauis
Sicanio lateri remis vicina Melite.

Ante tamen rabidos quam vincant æquoris æstus,
D Soluite, proclamat Paulus, ieiunia se fessi,
Et quartodecimo, sicut nos vescimur, inquit,
Iam panem gustate die, memoranda figure
Sacramenta pia valeant, qua lege probemus
Tempore quo primi fulserunt lumina mensis,
Hoc numero currente die, de carnibus agni
Turba iubetur ali, quarum munimina tacto
Liberæ Nilivæ meruit vitare tenebras.

Hinc spacio simili Paulus de gurgite mundi
Quos auferre cupit, secum conuiuere suadet,
E Et sacrum libare cibum, vestigia more
Observata legens, quorum speculantibus actum
Hæc duo sunt diuersa locis, sed proxima causis,
Et repetita salus vno de fonte leuatur.
Agnus Christus inest, panis quoque Christus habetur,
De cælo, quod & ipse docet: qui corpore Iesum
Sumpserit, hoste caret: nec iam sua iura Pharaeo,
Ægyptusque tenet: mox omnia demonis arma
His merguntur aquis, quibus ille renascitur infans
Qui captiuus erat, falsa quoque fluctus abyssi
Linquntur, & tetri superantur stagna draconis,

Bb ij

Ereptoque gregi largitur pasqua Christus
 Nomimibus propriis, pastor iam verus edenti
 Hinc etiam ecclesie gerit aurea luna figuram,
 Que quaterdecimo de prima lampadis ortu
 Conspicitur iam plenadie: quia corpore Iesu
 Creuit in orbe suo lucem factura perennem.
 Pelleret ut Paulus crescentia frigora membris,
 Contulerat sarmenta focus: cui vipera fixit,
 Demonis arma ferens, surgentibus obuia flammis,
 Antiqua feritate manum, gelidique veneni
 Plus in igne dedit. quid adhuc male noxia serpens
 A Domino reuocare cupis, veteresque rapinas
 In legis nouitate paras? quid mortis amatrix,
 Cuius es ipsa parens, instauras bella redemptis?
 Prædo venis, sed præda iaces, lethumque ministras
 Arboris alternis consumeris improba ramis,
 Postque crucem Christi mors est tibi portio ligni.
 Haud procul hinc aberant agrestia corda gerentes
 Barbarica de gente sati, qui murmure diro
 Insonuere simul: satis est ex crimine fusi
 Sanguinis iste reus, nullis iam tutus in oris,
 Cui pelagus tellusque furunt mortalia tractant,
 Et diuina probant: digito nam bestia pendens
 Excutitur, proiecta rogis, bene reddita flamma,
 Quam dedit ipsa prius, qua culpa protulit ignem.
 Vnde gehenna calet, glacies tepefacta veneni
 Soluitur in cineres, gelidæque superbia pestis
 Ex ardore perit, focus hic rabidique vapores
 Non solitas vires capiunt, atque arida secum
 Nutrimenta ferunt. sed tu modò decoquis anguem,
 Vsa tuo seruore fides. tibi subditur hostis
 Frigidus, inque vicem faciens incendia flagrat
 Vipereo fumante gelu, veniente tumore
 Labi posse ferunt. Quantum per inania fertur
 Mens ignara boni iam tunc de corpore Pauli
 Virus abest, oculis cum squameus excidit horror,
 Quem serpens antiqua dabat, purgatus in amne
 Aethereo, Christi que cruci sua membra relegans,
 Nescit ab angue mori, vorat hoc quoque flamma veneni
 Quæ sacris vim sumit aquis, quibus vltus anhelat.
 Qui dolet ad patriam veteres remeare colonos.
 Incolumen sic stare diu mirata iuuentus,
 Hunc ait esse Deum tandem rudis incola disce,
 Qua regit is virtute polos, qui talia confert
 Vt famulos hoc posse putes. nunc causa figura
 Plenus in clari cernenda est munere facti.
 Anguis origo neciæ, nam mors hinc edita nomen
 De morsu peccantis habet, contraria iustis (strans
 Vult retinere manum, quomodo manus apta mini-
 iure vocatur opus. talem qui senserit hostem,
 Impiger excutiat dominique vaporibus vorat.

Paulus ut admoti cognouit furta pericli
 A Serpere velle sibi, celestia tela capeffans
 Presit in igne dolos: cuius de fomite crescens
 Est accensa fides, & sensibus additus ardor,
 Hincque calor populis processit ab ubere fontis.
 Mensibus hibernis tribus in regione Melite
 Multiplicem dat Paulus opem, Publicque parentem
 Finitima de clade leuat, quo munere viso
 Vndique precipites subitam rapuere salutem.
 Pullulat interea nitidi coma fronde a veris,
 Quo iuuenescit humus sereno fugiente pruina
 Suscipiensque ratem celis cedentibus auster,
 Prebuit aligeras placidis in fluctibus undas.
 Hunc spirare decet, quem personat ore propheta,
 B Qui speciem fidei torrentem cantat in austro.
 Sic quoque prostratis ad gaudia nostra procellis
 Plurima queque legens distinctis oppida vicis,
 Venit ad excelsa sublimia culmina Romæ.
 Altius ordo petit duo lumina dicere mundi
 Deuenisse simul, tantisque e partibus unum
 Delegisse locum, per quem sua sidera iungant,
 Omnia qua fidei virtutibus arua serenant.
 Quæ licet innumeris tendatur caussa figuris,
 Pauca referre volens, ijdem præstantibus edam.
 C Petrus in ecclesia sacro corpore princeps,
 Hæc turrata caput mundi circumtulit oris:
 Conueniunt meliora sibi, speculentur ut omnes
 Terrarum domine fundata cacumina sedis.
 Gentibus electus Paulus sine fine magister,
 Equius his præses oris diffundit habenas,
 Quæ gentes prælata monet, quodque intonat istic,
 Urbis cogit honor, subiectus ut audiat orbis,
 Dignique materies Petri Paulique coronæ
 Cesareas superare minas, & in arce tyranni
 D Pandere iura poli, summumque in agone tribunal
 Vincere, ne titulos paruus contingeret hostis.
 Egyptus mundi formam gerit, inde vocari
 Quæ meruit, ducibus plebs est commissa duobus,
 In quibus officium fraternus nexuit ortus.
 Idola toti Romæ mundo collecta sub ætæ
 Quæ fuerant, tenebris obnoxia nostra premebant:
 Liber & hic populus, quem vincerat ante Pharaon
 Exiit Egypti totidem doctioribus umbras,
 Perque lauacra Dei, quæ tunc maris egit imago
 E Vita nactus iter, caelestem reperit escam.
 His etiam germanus amor, quibus amplius actus
 Quam natura dedit, geminos quos edidit astris,
 Non eadem, tamen una, dies, annique voluto (ante leg
 Tempore sacrauit repetitam passio lucem,
 Et tenet aternam socialis gloria palmam.

TVRCII

TVRCII RVFFI ASTERII, VIRI CONSVLARIS; VETE-
 RIS ET NOVI TESTAMENTI, SEDVLI O HACTENVS
 adscripta collatio.

TVRCIVS RVFFVS ASTERIVS, IN CONSVLATV, FVIT COLLEGA FLAVII
 Præsidij, Anastasio imperante. Carmen istud, ob eo editum (quanquam inscriptum Sedulio)
 annotauit Cn. Spinianus atque Aldus; Panninius vero, Turcio inscriptum &
 missum. Sunt etiam manu-scripti Codices qui illud
 Claudiani Mamerti esse dicunt.

Antemus socij Domino, cantemus ho-
 norem,
 Dulcis amor Christi personet ore pio
 Primus ad ima ruit; magna de luce su-
 perbus:

Sic homo cum tumuit, primus ad ima ruit.
 Unius ob meritum, cuncti periere minores:
 Saluantur cuncti, unius ob meritum.
 Sola fuit mulier, patuit quæ ianua letho:
 Et quæ vita redit, sola fuit mulier.
 Frater iniquus erat, iustum qui percussit olim:
 Damnator Christi, frater iniquus erat.
 Transitus ille monet, quid prima amisit origo:
 Quid ventura parent, transitus ille monet.
 Arca leuatur aquis, homines ne perderet equor:
 Ne pereant homines, arca leuatur aquis.
 Sume pater populos pro nati vulnere cunctos:
 Cum Christum tradis, sume pater populos.
 Hostia summa patris tacitis signata figuris,
 Quam referat Christus, hostia summa patris.
 Claudicat ecce, videns dominum, dum præualet heros,
 Aspera gens Christum claudicat ecce videns.
 Reppulit ille famem distraetus crimine fratrum,
 Venditus est Christus, reppulit ille famem.
 Perfide corde peris, dum vastant omnia plagæ:
 Dum cessant plagæ, perfide corde peris.
 Agnus ab hoste sacer reuocauit sanguine patres,
 Sanguine nosque refert agnus ab hoste sacer.
 Obruit vnda nefas populo gradiente per aquor,
 Nunc mundi populis obruit vnda nefas.
 Murmurat impietas, manna veniente refecta,
 Panis adest Christus, murmurat impietas.
 Plebs sibi dura capit terra cultoris adoptat:
 Abstulit heu Christum plebs sibi dura caput.
 Lex dedit indicium veteris de crimine pena,
 Quoque salus veniat lex dedit indicium.
 En lapis irriguus, satiare incredule fonte:
 Qui Christum reprobas, en lapis irriguus.
 Carpitur igne sacro munus, votumque piorum,
 Seditiosa tribus carpitur igne sacro.
 Regna beata patris legis non contigit heres,
 Christus dispensat regna beata Patris.
 Destruit arca Dei muros, dum circuit hostis:

Tom. 8.

Sic hostem mundi destruit arca Dei.
 A Arca vellus habet, madido sed vellere sicca est:
 Siccum tota madens arca vellus habet.
 Vincis honore Dei promisso munere gentes,
 Affectum nata vincis amore Dei.
 Tu decus omne tuis, qui sternis cede Goliath,
 Qui vincis mandum, tu decus omne tuis.
 Maxima dona Dei cuncti cecinerunt Propheta,
 Impleuit Christus maxima dona Dei.
 Pondera dura tulit, mandatum legis, & iram,
 Gratia mandati pondera dura tulit.
 B Virgo Maria nitet, nullo temerante pudorem,
 Post partum pueri, virgo Maria nitet.
 Filius hic hominis sit maxima quaestio mundi,
 Nobiscum Deus est filius hic hominis.
 Gaudia magna Dei mundus percepit & ambit,
 Respuit heu mundus gaudia magna Dei.
 Signa mouent populos, cernunt magnalia cæci,
 Nulla tamen duos signa mouent populos.
 Aspera mors populis ligno deducta cucurrit,
 Ausertur ligno, aspera mors populis.
 C Ipse tulit Dominus, pro pœnis munera, seruis,
 Pro seruis pœnas ipse tulit Dominus.
 Vita beata necem miseris auertere venit,
 Pertulit à miseris vita beata necem.
 Lumen adesse Dei per sensit tartarus ingens,
 Nec cernunt homines lumen adesse Dei.
 Mors fera per hominem miserum, sibi subdidit orbem,
 Subdita contremuit mors fera per hominem.
 Suscitatur ecce genus morti pater ille profanus,
 Ad vitam Christus suscitatur ecce genus.
 D Hic populus dominum dura ceruice negauit,
 Suscepit primus hic populus dominum.
 Sanguine leta redit fuso gens impia Christi,
 Gustato Christi sanguine leta redit.
 Crimina cuncta suis terrenis contulit auctor,
 Dissoluit Christus crimina cuncta suis.
 Libera corda sibi facinus deuinxerat olim,
 Nunc refecit Christus libera corda sibi.
 Fortia vincula dedit peccati saua potestas,
 Dulcis amor Christi fortia vincula dedit.
 Jam super astra sedet, cuncti exultate fideles,
 Perfide quid sanis, iam super astra sedet.

Bb in

Mortuus ille tonat, cœlum terramque subegit:
 Quid facient hostes? mortuus ille tonat.
 Pellitur umbra die, Christo veniente, figura:
 Christus adit gentes, pellitur umbra die.
 Te properare docent, & signa, & secula prima:
 Nos sacra qua gerimus, te properare docent.
 Vnicus adueniens firmavit vota piorum,
 Vota dedit nobis vnicus adueniens.
 Passio Christe tua compleuit munera legis,
 Munera nostra replet, passio Christe tua.
 Hic homo, qui Deus est, spes est antiqua piorum,
 Spes in sine dijs, hic homo, qui Deus est,
 Munus erat fidei toto credentibus auro:

Qui dedit ut credat, munus erat fidei.
 A Te veniente Deus, mundanus concidit error,
 Occidet hic mundus, te veniente Deus.
 Gratia plena Dei est, qua totis gentibus extat:
 Abscedant sceler, gratia plena Dei est.
 Sola columba redit, qua totum circuit orbem:
 Discedant corus, sola columba redit.
 Adueniet dominus dare digna pijs, mala prauis:
 Credite iam miseri: adueniet dominus.
 Visio Christe tui tormentum, & poena malorum est:
 Gloria cuncta bonis visio Christe tui.
 B Gloria magna Patri, semper tibi gloria nate
 Cum sancto Spiritu gloria magna Patri.

AMOENI ENCHIRIDION VETERIS ET NOVI
 TESTAMENTI.

DE VETERE TESTAMENTO.

Adam & Eva.

Eva coluba fuit tum cœdida, nigra deinde
 Facta, per anguinum male suada fraude.
 Venenum.

Tinxit & innocuum maculis sordentibus Adam.
 Dat nudis fucina draco mox tegmina victor.

Abel & Cain.

Fratrum sacra Deus nutu distante duorum
 Estimata accipiens vicia, & terrena refutans:
 Rusticus invidia pastorem sternit in Abel (Cain).
 Forma anima exprimitur, caro nostra in munere
 Arca Noë.

Nuncia diluuij iam decrescientis, ad arcam
 Ore columba refert ramum viridantis oliuæ:
 Coruus enim ingluuiæ per fœda cadauera captus
 Hesperat, illa data reuehit noua gaudia pacis.

Ilex Mambrae.

Hospitiu hoc Domini est, ilex ubi frondea Mæbra
 Armentale senis protexit culmen, in ista
 Risit Sarra casa, sobolis sibi gaudia sera
 Ferri, & decrepitu sic credere posse maritum.

Monumentum Sarae.

Abraham mercatur agrum, quo conderet ossa
 Coniugis, in terris quoniam peregrina moratur
 Iustitia atque fides: hoc illud millibus emptum
 Spelaum, sancte requies ubi parva fauilla est.

Somnium Pharaonis.

Bis septem spica, & vacca totidem, Pharaoni
 Per somnum vise, portendunt dispare forma,
 Vberis, atque famis duo per septennia tempus
 Inflare, hoc soluit patriarcha, interprete Christo.

Ioseph à fratribus agnitus.

Venditus insidijs fratrum puer, ipse vicissim
 Cratera in fratris sacco clam precipit abdi

Utque reos furti Ioseph tenet, auctio fallax
 Proditur agnoscunt fratrem, vanique pudefcunt.
 Ignis in rubo,

Sentibus inuolitans Deus igneus ore corusco
 Compellat iuuenem, pecoris tunc sorte magistrum.
 Ille capit iussus virgam, fit vipera virga,
 C Soluit vincla pedum, properat Pharaonis ad arcem.

Iter per mare.

Tutus agit vir iustus iter, vel per mare magnum,
 Ecce Dei famulis scissim freta rubra dehiscunt,
 Cum peccatores rabidos eadem freta mergant,
 Obruatur Pharo, patuit via libera Mose.

Moses accipit legem.

Fumat montis apex diuinis ignibus, in quo
 Scripta decem verbis saxorum pagina, Mose
 D Traditur, ille suos suscepta lege remisit,
 Forma sed his vituli solus Deus, & Deus aurum.

Manna & Coturnices.

Panibus angelicis albent tentoria patrum,
 Certa fides facti, tenet Urceus aureus exin
 Seruatum Manna: ingratis venit altera nubes,
 Atque avidos carnis satura congesta coturnix.

Serpens Aeneus in cremo.

Feruebat via sicca eremi serpentibus atris,
 E Iamque venenati per limida vulnera morsus
 Carpebant populum, sed prudens ere politum
 Dux cruce suspendit, qui virus temperet anguem.

Lacus deserti amarus.

Aspera gustatu populo sitiente lacuna
 Tristifidos latices stagnanti felle tenebat,
 Moses sanctus ait lignum date gurgitem in istum
 Coniucite, in dulces vertentur amara saporis.

Fontes duodecim & palme septuaginta.

Deuenero viri Mose duce, sex ubi fontes,
 Et sex forte aly, vitreo de rore rigabant,

Septenas

DE NOVO TESTAMENTO.

Gabriel ad Mariam.

Septenas decies palmas, qua mysticus Helym
 Lucus, apostolicum numerum libris quoque pinxit. A
 Lapides duodecim in Iordane.

In fontem resluo Iordanis gurgite fertur,
 Dum calcanda Dei populis vada sicca relinquit,
 Testes bissepi lapides, quos flumine in ipso
 Constituere patres, ad formam discipulorum
 Domus Raab.

Procubuit Hierico, sola astant atria Raab,
 Hospita sanctorum meretrix, tanta est fidei vis
 Incolumi secura domo spectabile coccum
 Ignibus aduersis in signum sanguinis offert:
 Samsonis Leo.

Inuictum virtute comæ Leo frangere Samson
 Aggreditur, necat ille seram, sed ab ore Leonis
 Mella fluunt, maxilla asina fontem vomit ultro:
 Siulticia exundat lymphis, dulcedine virtus.

Samsonis vulpes.

Tercentum vulpes Samson capit, ignibus armat
 Pone faces caudis, circumligat, in sacra mittit.
 Allophylum, segetesque cremat, qua callida vulpes
 Nunc heresis flammæ viciorum spargit in agros.

Dauid pastor.

Dauid paruus erat, fratru ultimus, & modo Iesse
 Cura gregis, citharam formans ad ouile paternum,
 Inde ad delicias regis, mox horrida bella
 Conserit, & funda sternit stridente Goliam.

Dauid rex.

Regia mirifici fulgent insignia David,
 Sceptru, oleum, cornu, diadema, & purpura, & ara.
 Omnia conueniunt Christo, cblamys, atque corona,
 Virga potestatis, cornu, crucis, altar oliuim.

Aedificatio Templi.

Aedificat templum sapientia per Solomonis
 Obsequium, regina Austri graue congerit aurum.
 Tempus adest, quo replis hominis sub pectore Christus
 Aedificet, quod gazæ colentum barbara dicit.

Filij Prophetarum.

Fortè prophetarum nati dum ligna recidunt
 Fluminis in ripa, cecidit discussa bipennis,
 Gurgite submersum est ferrum, sed mox leue lignum
 Iniectum stagnis, ferrum reuocabile fecit.

Captiuitas Israel.

Gens Ebraeorum peccamine capta frequenti,
 Fleuerat exilium dira Babylonis ad amnes:
 Tum patrios cantare modos præcepta recusat,
 Organæque in ramis salicis suspendit amara.

Domus Ezechiae regis.

Hic bonus Ezechias meruit ter quinque per annos,
 Prescriptum proferre diem, legemque obeundi
 Tendere, tot gradibus, quot vespera texerat vnda
 Lumine perfusus, docuit sol versus in ortum,

Aduentante Deo descendit nuncius alto
 Gabriel patris ex folio, sedemque repente
 Intrat virgineam, sanctus te spiritu, inquit,
 Implebit Maria, Christum paries sacra virgo.
 Ciuitas Bethleem.

Sancta Bethlem caput est orbis, qua prorulit Iesum
 Orbis principium, caput ipsum principiorum.
 Vrbis hominem Christum genuit, qui Christus agebat
 Ante Deum, quam sol fieret, quam lucifer esset.
 Magorum munera.

Hic preciosa Magi sub virginis ubere Christo
 Dona ferunt puero, myrrhaeque & thuris, & auri.
 Miratur genitrix, tot casti ventris honores,
 Séque Deum genuisse, hominem, regemque supremum.
 Angeli ad pastores.

Peruigiles pastorum oculos vis luminis implet
 Angelici, natum celebrans è virgine Christum
 C Inueniunt rectum pannis, præsepe iacenti
 Cuna erat, exultant alacres, & numen adorant.
 Infantum in Bethleem caedes.

Impius innumeris infantum caedibus hostis
 Perfurit Herodes, dum Christum querit in illis.
 Fumant lacteolo paruorum sanguine cunæ,
 Vulneribusque madent calidis pia pectora matrum.

Christus in Iordane baptizatur

Perfundit fluuiio, pastus Baptista locustis,
 Siluacrumque faucis, & amictus veste cameli,
 D Tinxerat & Christum, sed spiritus æthere missus
 Testatur tinctum, qui tinctis crimina donet.
 Pinna templi.

Excidio templi veteris stat pinna superstes,
 Structus enim lapide ex illo manet angelus usque
 In seculum seculi, quem spererunt edificantes,
 Nunc caput est templi, & lapidum cõpago nouoru.
 Vinum ex aqua factum.

Fœdera coniugij celebrabant auspice cœtu,
 Fortè Galilæis deerant iam vina ministris,
 E Christus vasa iubet properanter aquaria lymphis
 Impleri, inde meri veteris perfunditur vnda.
 Piscina Siloæ.

Morborum medicina latex, quem spiritus oris
 Eructat variis, fusam ratione latenti,
 Siloam vocitant, sputis ubi collita cæci
 Lumina, saluator iussit de fonte lauari.
 Cædes Ioannis.

Premia saltatrix poscit funebria virgo
 Ioannis caput, abscissum quod lance reportat.
 Incesta in gremium matris, fert regia donum
 Psalteria, resperis manibus de sanguine iusto.

B b iij

Christus per mare ambulat.

It mare per mediū Dominus, fluctūsque liquentes
Calce terens, iubet instabili descendere cymba
Discipulum, sed mortalis trepidatio plantas
Mergit, at ille manum regit, & vestigia firmat.

Dæmon missus in porcos.

Vincta sepulchrali sub carcere ferrea demon
Fregit, erumpit, pedibusque aduoluitur Iesu
Ait hominem Dominus sibi vendicat, & iubet hoste
Porcorum furia reges, ac per freta mergi.

Quinque panes & duo pisces.

Quinque Deus panes fregit, piscesque gemellos,
His hominum large saturauit millia quinque,
Implentur minimo micarum fragmine corbes
Bissen, eterna tanta est opulenta mensa.

Lazarus suscitatus.

Conscius insignis facti locus in Bethania,
Vidit ab inferna te Lazare sede reuer sum.
Apparet fratris scissum foribus monumentum,
Vnde putrescentis redierunt membra sepulci.

Ager sanguinis.

Campus Acheldemaca sceleris mercede nefandi
Venditus, exequias recepit tumulosus humandas.
Sanguinis hoc precii est Christi, Iuda eminus ardet
Infelix collum laqueo, pro crimine tanto.

Domus Caiphæ.

Impia blasphemi cecidit domus alta Caiphæ,
In qua pulsata est alapis facies sacra Christi.
Hic peccatores manet exitus, obruta quorum
Vitaruinosis tumultis sine fine iacebit.

Columna ad quam Christus est flagellatus.

Vinctus in his Dominus stetit adibus atque columnis
Annexus, tegum daret ut seruire flagellis.
Perstat adhuc, tæplumque gerit veneranda columna,
Nosque docet cunctis immunes viuere flagris.

Passio Saluatoris.

Traiectus per utrūque latus, laticæ atque cruore
Christus agit, sanguis, victoria: lymphæ, lauacrū est.
Tunc duo discordant crucibus hinc inde latrone
Contiguus, negat ille Deum, fert iste coronam.

Sepulchrum Christi.

Christū non tenuit saxum, non claustra sepulchri,
Mors illi deuicta iacet, calcavit abyssum:
Sanctorum populus superas simul iuit ad oras,
Seque dedit multis tætuque oculisque probandum.

Mons Oliueti.

Montis oliuiferi Christus de vertice sursum
Ad patrem rediit, signans vestigia pacis.
Fronibus eternis præpinguis liquitur humor,
Qui probat infusum terris de charismate donum.

Passio Stephani.

Primus iuit Stephanus mercedem sanguinis, imbri

Afflictus lapidum, Christum tamen ille cruentus

Inter utrumque nefas mercatus acerba doloris,
Nunc age constanter repara virtutis honorem,
Et tibi te reuoca, trepidum ne noxia frangant,
Gloria ne pereat, neu prospera lubrica perdant,
Vtere more tuo, te deinde redisse magister,

Fortis athletæ animo, sanctos non obruit error.

Acrius insequitur hostem manus ista dolore,
Plagæque, fixa solet mentes armare viriles,
Atque pudore, recens crescit de vulnere virtus,
Ac datur armigero victoria vulnere crebro.

Fraterno alloquio, sic angelus explicat ore,

Tanta est cura Dei Martinum auellere lapsu.

Vterius synodoneque se permiscuit insons,

Virtutis que sua damnis noua lucra parauit.

Aegyptius Deum Martini inuocans,
tempestatis periculum effugit.

Ibidem.

Nauita cum quidam Tyrrenum curreret equor,
Fert iter ad Romam, qui velificante volatu.

Turbinis impatiens, oritur violentia venti,

Exiliunt fluctus, feriunt caua vela rudentes.

Nutat pinus iners, rapiuntur signa chiruscis.

Lenis & antenna coeuntia cornua frendent,

Artis inops, stupidus resilit de puppe magister.

Stant, unde armatura cadit, fragor equoris urget.

Prora bibit, dū naua vomit, perit ars, iacet usus,

Spes fugit, ira premit, rapitur lux, morsque minatur.

Casibus in dubiis, certi uergente salute,

Dum trepidant omnes, Aegyptius hæc ait vnus,

Quin & dum Christi charismata senserat exors,

Martini Deus eripe nos: mox dira procella

Corruit, & pelagi tumor altus ad ima resedit.

Sternitur unda rati, liquidus stetit area campi,

Atque immota loci iacuerunt murmura ponti.

Gurgitis optati, trabe curritur equor: cum,

Littoris ora legunt flabris data vela secundis,

Atque petens portam, vada complet naua celesma.

Sic bene pro meritis famulo dat Christus honores,

Cuius eunte fide terras, mare, sidera supplet.

IN LEONTIVM EPISCOPVM
redditum Burgalensi Ecclesiæ. Acrostichis.

E libro primo.

Agnoscat omne seculum

Antistitem Leonium,

Burdegalense premium,

Dono superno redditum.

Bilinguis ore callido.

Crimen fouebat inuidum,

Ferens acerbum nuntium,
Hæc iā sepulchro conditū,
Celare se non pertulit,
Qui triste funus edidit,
Et sinocere desit,
Insana vita produit.

Deceptus arte noxia
Cassata deflet crimina,
Dum que putabat tristitia,
Conuersa sunt in gaudia.

Exempla sua protulit,
Calcanda cuncto tempore,
Vt iam sibi conscriberet.
Decreta viuo antistite.

Fucata res hæc contigit
Vitanda casto pectore,
Superstite ut presumeret,
Post fata quod vix desuit.

Grauat sacerdos ordinē
Qui episcopatum sc̄e petit,
Præcepta qui cōplectitur,
Fugit honoris ambitum.

Hoc si cui sit debitum
Coactus ascendat gradum
Non se pesante callide,
Sed damne Christi munere.

Ineptus est, quis ipse se
Præferre vult Ecclesiæ:
Nam rem sacratam sumere
Electio diuina sit.

Karus sacerdos ordinem,
Hilarius non ambiit,
Martinus illud effugit,
Gregorius vix sustulit.

Leges refutant ambitum,
Inuasor omnis pellitur,
Quod respuunt Prætoria,
Vitet nefas Ecclesiæ.

Maligna erant certamina,
De sede non tamen sua,
Que nec pati desiderat,
Non inferat mens improba.
Nec longiore tempore

Versantur in hoc murmure,

A Dum cogitant succedere,
Redit sacerdos qui fuit.

Orante plebe protinus
Dum nemo credit, redditur,
Que confluunt post tristitia
Maiora sunt hæc gaudia.

Plausu fauebat ciuitas,
Cui reddita est felicitas
Orbata quem deflexerat,
Partem recepit anxia.

Quem vix putabat redditum
B Præuenia voto prospero,
Res mira quando cernitur
Solet stupere visio.

Recolligit rector gregem,
Errore captum semitæ,
Pastoris arce cognita
Gauisa sunt ouilia.

Sumpsit gradum, quo tempore
Regressus est: eo die,
C Quis non superno munere
Hoc contigisse prædicet?

Tantum nec ante primum
Plebi fuit, cum factus est,
Latet a quantum tunc fuit
Quando recepit præsulem.

Venite ciues plaudite,
Et vota votis addite,
Quo facta sunt miracula,
Seruent eum cælestia.

Christus sereno lumina
Circumuolet, quem reddidit,
D Vt trina crescat gratia,
Mercede, vita, gloria.

Immun canendo concrepet,
Quisquis Deo non inuidet
Laus eius est, qui præsulem
De mortis ore retrahit.

Zelante fido pectore,
Iam vera dici non pudet,
Hæc parua nobilissimo
E Papa damus Leontio.

RUSTICI HELPIDII V. C. EX INLVSTRIS EX QVÆ-
STORIS, HISTORIARVM TESTAMENTI VETERIS ET NOVI.

Rusticus Helpidius vixit temporibus Symmachi & Boetij, Anastasio imperante, Medicus Theodorici Regis Gothorum, vir stirpe nobili, & ex quaestor. Scripsit consolationem sui doloris, cuius meminit: Hinc etiam nostro nugata est schema dolori, &c. Qui liber non extat. Vixit ad annum à Christo quingentesimum.

Eua à diabolo seducta.

Ne vitæ, vitæque decerpere pomum
Inuid^o, arte parat, stâte que nescia fraudis
Credidit infelix socio peritura marito.

Angeli ad Mariam aduentus.
Angelus illæsum Mariæ per somnia Ioseph
Connubium seruare monet: hic doze repleta
Spiritus hoc quod sit flagrans, saluatur honore:
Adam & Eua de Paradiso pelluntur:

Pellibus accincti, peccati signa ferentes,
Pœnarum famuli linquunt felicia regna,
Semper amica piis peccantes respuit aula.

Latro in paradifum introducitur.

Sacrati nemoris, Domino per amœna vitæta
Felix latro duce, hospitium vitale meretur,
Fortificata fides vincit tot crimina vitæ:

Noa arca, præcepto Domini, includit omnia
Hic volucres, armenta, viros, genus omne ferarû,
Ne quid diluuij perdat violentia, Noe
Colligit, atque vnâ, tot condita, condit in arcam.

Petro visio de coelo ostenditur.

Reptiliû pecudumque genus, cunctâsque volucres
Discus habet, quæ cuncta iubet pater edere Petrû,
Nil commune putans, quod mundum fecerat auctor.

Turris confusionis destruitur.

Extruit immensis opibus vitæ sapia turrim,
Sed facit ora Deus, summus discordia rector.
Ne quid stulta manus supra sua iura pararet:

Petrus & apostoli variis loquuntur linguis.

Consona diuersas fundit narratio linguas,
Barbara quæque suam cognoscit natio vocem,
Quam sacer humano præfatur spiritus ore,

Ioseph à fratribus venditur.

Hic coniurati germanum vendere fratres
Cogit liuor edax, præfunt contraria iustis
Hoc opus est diuinum, ut qui modo vendit, adoret.

Christus à Iuda venditur.

Nummi dira famas compellit vendere Iudam
In pœnam regale caput, commercia tanti
Sanguinis, exiguo peragit mens improba lucro.

Abraham filium ad immolandum ducit.

Cædis in expensas fert hostia propria lignum,
Nam carum genitor pigrius maculare paratus
Ducit Abrâm, fidei meritum est, nec parcere nato.

Christus ducitur crucifigendus.

Gessit honorandum cunctis manus inclita lignum,
Quo se sancta finit suspendi vitæta mundi:
Pollitur, ut miseris reddat mors vna salutem.

Coturnices & manna datur Iudæis.

Hic auidos carnis missa ortyometra refecit,
Immeritosque replet cælestis copia panis:
Nam dignis, quem quisque velit, dat manna sapore.

Septem panibus Christus quatuor millia ho-
minum pascit.

Panibus hic septem populorum millia pascit
Quatuor & pauci saturant conuiuia pisces:
Nam bis sex sportas panis fragmenta replerunt.

Moses ascendit in montem.

Veridicæ Moses pandit penetralia legis,
Quæ summus cunctis vnus sit rector & idem,
Nec diuisa regit mundum, sed sola potestas.

Christus in monte docet.

Môtis valle sedens, graue & immutabile verbû
Et pia iustitia populis præcepta profatur,
Quæque it, qua pergit, sese sapientia monstrat.

Martha & Maria:

Arguit immeritis consortem Martha querelis,
Quod vacet officio, cui verax arbiter, inquit
Cura Dei, melior domus, & magis utilis illi.

Centurio ad Christum.

Heu mihi saluator, saluari seruus anhelat:
Non ego sum dignus, cuius tu tecta capeffas;
Sed verbo sanare potes, nam sufficis absens:

Ex aqua Christus vinum facit.

Inspidi quondam latices elementa, saporem
Flagrantis sumpserunt meri, nam prouidus auctor
Munera latitæ, virtutum exordia fecit.

Mulier à Christo curatur:

Dat dextram miseris, miseransque attollit amice,
Quam longinqua sui curuarant tormina morbi,
Surgit recta fides, credentis mundæque mens est.

Mulier à profluuii sanatur.

Hæc mulier tactu vestræ furata salutem est,
Siccavit que fides venas, fluiuimque pudendum:
Pulchra fides, cui vis cogendi magna Tonantem.

Christus resuscitat viduæ filium.

Mœrebat genitrix ignara mente cadauer,
Cui mundæque hominumque salus, in limine portæ
Obuia cum venit, luctus in gaudia vertit.

Zachæum Christus videt in arbore.

Dulcis honor Domini Zachæo fulsit amico,
Cui mundæque hominumque salus, in limine portæ
Obuia cum venit, luctus in gaudia vertit.

Lazarus à morte reuocatus.

Lazarus hic iterum proiecta morte resurgit,
Et pariunt animas mutata lege sepulchra,
Qui vitam functis scit verbo reddere, vita est.

RVSTICI HELPIDII CARMEN,

De Christi Iesu beneficiis.

Conditor omnipotens rerum, mens vnica summi
Et proles æterna Dei: quia gloria patris,
Ac verbi fecundus honor, quo cæcula ponti,
Diffudit, solidauit humum, suspendit olympum,
Quæ loca iussa tenent: etiam discordia fidas

Conseruant

Conseruant elementa vices, paretque recepto
Sole dies, lunamque dies patiamur in ortus
Atque obitus remeare suos, nec cedere luci
Astra negant, propriosque ferunt ignescere cursus
Et contenta citæ decrefcere cornua luna.

Hoc verbo, quo tanta sator sibi regna parauit.
Te quoque regnorum socium natumque probauit.
Quem pariter connexa tremunt, semperque paratâ
Ter celebrat laus nostra fidem, quia tēporis expers
Cum genitore sedes: quid enim tibi defuit vnquam,
Aut patris plus esse potes, quibus vnica semper
Patria maiestas dominatur, nomina regnant?
Semper enim socio cultu celebrandus habetur,
Spiritus, imperiumque gerens, vigei vna potestas
Tam cæpto quam sine carens, idemque per omnes
Et communis honos merito, inter tristia terræ
Gessisti caeleste decus, dignatus vitæque
Ostentare vices: nil matris corpore maior,
Nil patris virtute minor, nunquam ætheris absens,
Nunquā sumpta semel pro nobis membra relinquens
Semper ubique potens, adfcs precor, & mea ductor
Corda regas, animeque animos & gaudia dones.

Expugnare luem vitiorum & vincere tandem
Si quid prauus amor, si quid serus imperat ardor.
Quidquid turpe loqui, quidquid committere seuum,
Quod mihi vel cuiquā noceat, quod moribus obstet,
Vintæque perpetuis captiuæ pectora parnis
Lapsibus indulgens venia, quos primus in omnem
Seruandi leges, & vitæ prouidus auctor,
Judicio miserante leues, ut mitius angar:
Pœniteat peccasse tibi, & tibi corrigar obfes.
Parcendi vindicta reos cape munera quæso,
Oris egenæ mei, nil dignum laude canentis,
Vota magis quam dona probes, nec vitibus istas
Annumeres, sandi doctas erroribus artes,
Quas Aganippeæ Permessus accola lymphæ,
Hauſto fonte ciens, vana dulcedine captæ
Pabula mentis habet, seseque oblectat inani
Murmure, quo blandi sit pollens carminis ore.

Hinc etiam nostro nugata est schema dolori,
Garrula mendosis fingens satyroïnata Musis,
Falleret ut trepidos cantatrix pagina questus:
At tibi mens confessâ patet, tibi fundit anhelans
Seria lingua preces, & sobria verba fatigat.
Tu Dominus, tu verus honos ac gloria perpes,
Atque opifex rerum, tu spes manifesta reducfa
Exemplumque capax anime: tu victor & heres
Corporis occidui, post idem & membra superstes,
Post inferna Deus, & post mortalia viuus.
Tu diuina salus, strepitus miseratus amarus
Ac morbos furiasque dolens, & crimina læsi
Sanguinis, in nostros passus descendere visus,

Atque hominem miscere Deo, mox conscia veri
A Exhibuit documenta fides, prædictæque priscæ
Temporibus, stupuit miracula subditus orbis.
Et cui terra iacet pelagus silet, atque coruscis
Obsequiis seruire minor vix sufficit æther,
Calcatisque celer famulatur nubibus axis:
Hunc grauidante Deo mortalis nescia fœtus,
Virginitas fecunda tulit, partique pudico
Expleiunt est pietatis opus, nec enim ederet ortum
Vulgaris natura nouum, coramque pateret
Maieſtatis apex, si nil mirabile terris,
B Ignotumque daret, nec tanti pignora fœtus
Enitnere simul, nam claro fidere mundus
Irradians rutile lucis cognouit honorem
Auctor em perisse suum, qui nobilis æui
Inchoamenta gerens, fragiles processit in artus.

Protinus assumptis dolens data tempora mœbris,
Quem nil ante fuit, nec enim extat origo creati
Principij, nasci quod post Deus omnia posset,
Quæ genuit cum patre, & cum spiramine magno.
Et triplex in laude vigei, semperque vigebit,
C Excoluit diuina piis cunabula sancta,
Fulgentem super astra videns, quem terra leuauit.
Gens Chaldæa Deum cum sanctæ prædita flamma
Lumine, monstratumque polis proſecuta nitorem,
Promeruit te nosse prior ventura dicatis,
Per speciem documenta ferens, dat munera, regi
Diuitias, dat thura Deo, myrrhamque sepulchro,
Illic omniparis succreuit gloria verbi,
Latæque vina thoris, & fercula reddita mensis:
Obstupuit populus cumulatâ lancibus hospes,
Pronuba congestis dapibus conuiuia ducens.

D Tu tenui tactu tenebroſæ frontis inanes
Lussisti lucere sinus, ruptisque latebris
Conceptos gaudere dies, ac nocte fugata
Monstrifici vultus, fecisti lumina cæco.
Per te summe pater, vultus compagibus eger
Vix anima residente redit, quin mortua funus
Oſſa trahens verbi sanum virtute, receptis
Viribus exiluit: nam iam quia lapsa manere
Non poterat, duro subiecit colla grabato.

E Luctibus, atque animis vitæ reuocare cadauer,
Confractique truciâ calcare repagula lethi,
Vnius ut vultu redeunte, capefferet orbis,
Quid cunctis conferre suis tua dextra pararit.
Nec nobis fundasse solum, grauidare nouales,
Effudisse comas siluis, & gramina pratiâ,
Subieciſſe feras, varios renouare liquores,
Alitibus referare auras, & piscibus undas
Contentus nostrumque genus ratione sagaci
Et forti munisse manu, perque astra leuatum

Erexisse caput, motus manantibus olim
Subuenis, & primi medicata labe reatus,
Exinctas animas, & corpora funtata reducis
In cælum, legesque pias: non suauibus herbis
Messis & emerita, nec mollis vestis honore,
Fulgida Sidonij quam polluit unda veneni,
Pellibus aut Libycis redimens, aut mercibus Indis,
Progeniem stirpemque tuam, sed sanguine sacro
Et precio magno donas, qui lubrica mores
Inter membra docens, ut vitam reddere posses,
Viciisti culpas merita pro crimine carnis,
Laudem carnis agens, per tot contagia purus.
Praque homine exultans, hominis perferre dolores
Et mortem pro morte pati, per solvere signum
Culminis aherci, pro nostri funere ligni.
Ex quo pœna prior nature iura momordit,
Rumpentis monitus, & iussa verenda parentis,
Artificisque sui, cui iugiter esse precandum
Extensis manibus, merenti in funere tensa
Monstrare manus, ut viuax gloria terris

Affereret, tormenta crucis nec quisque recuset
A Pro Domino tolerare libens, constantibus & lnis,
Quod Dominus pro plebe tulit: nec dicere fas est
Sensibus exquis, quanto celebratur honore
Gratia, qua sacri referans penetralia fontis,
Prouocat ad veniam cunctos, meliusque renasci
Posse dedit, superas que fores & limina pandit,
Ad mundi potioris iter, regnumque perenne
Cœlestis patriæ: iam non hic arida febris,
Non sitis, aut violenta fames, non flamma timoris,
B Nec bellum, nec morbus erit, nec iniqua potestas
Sauiet, aut ferro quisquam exercebit adempto
Ius sceleris, raptorve nocens dominabitur ullus
Sancta sede, pijs portabunt premia mores,
Et fidus splendet amor, viridisque iuuentus.
Non reptans tacitos infantia conteret annos,
Curua nec exusto sulcabitur ore senectus:
Sola quies leta in stabili letabitur auro.
C Credimus & placida Domini pietate feruemur
Hic quoque iustitia, & sperantes munera vite.

PROBÆ FALCONIÆ FOEMINÆ CLARISSIMÆ, EXCERPTVM
E VIRGILII CARMINIBVS, AD TESTIMONIUM VETERIS
& noui Testamenti, Opusculum.

Am dudū tenerasse duces: pia fœdera pacis
Regnandi miseros tenuit quos dira cupido
Diversisque neces regum crudelia bella
Cognatasque acies pollutas cede parentum
Insignes clipeos nulloque ex hoste trophea
Sanguine conspersos tulerat quos fama triumphos
Innumeris totiens viduat ac ciuibus urbes
Confiteor scripsi, satis est meminisse malorum.
Nunc Deus omnipotēs, sacrū precor accipe carmen
Æternūquetuis septemplex ora resoluē
Spiritus, atque mei resera penetralia cordis:
Arcana ut possim vatis proba cuncta referre.
Non tunc Ambrosium cura est mihi querere nectar,
Nec libet Aonio de vertice ducere musas,
Non mihi saxa loqui vanus persuadeat horror,
Laurigerosque sequi tripodas, & inania vota,
Iurgantesque deas procerum, victosque penates:
Nullus enim labor est verbis extendere famam,
Atque hominum studiis paruum disquirere laudem:
Castalio sed fonte maderis imitata beatos,
Quæ sitiens hausit sancte libamina pacis
Hinc canere incipiam, præsens Deus erige mentem.
Virgilium cecinisse loquar pia munera Christi
Rem nulli obscuram, repetensque ab origine pandam,
Si qua fides animum, si veros fusa per artus
Mens agit molem, & toto se corpore miscet

Spiritus, & quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
D Deprecatio ad Deum.
O pater, o hominum, rerumque aeterna potestas,
Da facilem cursum, atque animis illabere nostris,
Tūque ades, inceptumque una decurre laborem
Nate patris summi, vigor & cœlestis origo:
Quem primi colimus, meritōsque nouamus honores
Iam noua progenies, omnis quam credidit atas,
Munera vera cano, satis est potuisse videri.
Iam pridem memini veterum monumenta virorum
Museum ante omnes totum cecinisse per orbem
Quæ sint, quæ fuerint, & quæ ventura trahantur.
E Omnia ut ipse tener mundi concreuerit orbis.
Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
Vnde hominū, pecudumque genus, vitæque volatū,
Et quæ marmoreo fert monstra sub equore pontus,
Et si quid simul ignis habet vel mobilis humor,
Haud aliter prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
Crediderim, maior rerum mihi nascitur ordo
Si qua fides, tanto est operi latura vetustas.
Nāque (fatebor enim) leuium spectacula rerum
Semper equos, atque arma virū, pugnasque canebā,
Et studio incassum nolui exercere laborem
Omnia tentant potior sententia visa est

Pandere

Pandere res altas terra & caligine mersas.
Inque dies, aliquid iam dudum inuadere magnum
Mens agit at, mihi nec placida contenta quiete est.
Ore scyete omnes, latasque aduertite mentes
Matres, atque viri, pueri, imuptæque puellæ.

De creatione Mundi.

Principio cælum, ac terras, camposque liquentes
Lucentemque globum Luna solisque labores
Ipse pater statuit: vos o clarissima mundi
Lumina labentem cælo quæ ducitis annum.
Nam neque erant, astrorum ignes, nec lucidus æther,
Sed nox atra polum bigis sub nocte tenebat,
Et chaos in præceps tantum tendebat ad umbras,
Quantus ad ætherum cæli suspensus olympum.

De diuisione lucis à tenebris.

Tunc Pater omnipotens, rerū cui summa potestas,
Æra dimouit tenebrosam, & dispulit umbras,
Et medium luci atque umbræ iam diuidit orbem,
Sydera cuncta notat, tacito labentia cælo;
Inuentos voluens oculos qua parte calores
Ausonios tulerat, quæ terga obmeret axi,
Obliquus qua se signorum verterit ordo.

De quatuor temporibus anni.

Postquam cuncta videt cælo constare sereno
Omnipotens, stellis numeros & nomina fecit,
Temporibusque parem diuersis quatuor annum
Æstusque, & pluias, & agentes frigora ventos.
Atque hæc ut certis possemus discernere signis.
Vere tument terre, & genitalia semina poscunt:
Ac medio tostas æstu terit area fruges,
Et varios ponit fœtus autumnus, & atra
Venit hyems, teritur stitona bacca trapetis,
Atque in se sua per vestigia voluitur annus.
Tempore iam ex illo secundus imbribus æther
Magnus alit, magno commistus tempore fœtus.

Dies Primus.

Et iam prima nouo spargebat lumine terras,
Ducebatque diem stellis aurora fugatis.
Tunc durare solum, & discludere Nerea ponto
Incipit, & rerum paulatim sumere formas,
Et varia pelagi facies, inania cete
Æquora verrebant caudis, æstūque secabant,
Nec non & vasti circuibant æquora ponti.
Iam sole infuso, iam rebus luce reiectis
Exultans, rorēque simul dispargit amarum.

Dies Secundus.

Postea iamque dies primo surgebat Eoo,
Fudit humus flores, & frondes explicat omnes,
Sanguineisque inculca rubent auaricia baccis,
Non rastro hominum, non ulli obnoxia cure.

Dies Tertius.

Tertia lux gelidam cælo dimouerat umbram,

Tom. 8.

Asia tunc resonant auibus virgulta sonoris,
A Et liquidas corui presso dant gutture voces,
Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

Dies Quartus.

Quarto terra die variarum monstra ferarum,
Omnigenūque pecus, nullo custode per herbam
Educat syluis, subito mirabile visu.
Tunc demum mouet arma leo, tunc pessima tigris
Squamosusque draco, & fulua ceruice leena
Seuire, ac formæ magnorum ululare luporum.
B Catera pascuntur virides armenta per agros,
Nec gregibus liquidi fontes, nec gramina desunt.

Dies Quintus & Sextus.

Iamque dies, alterque dies processit, & omne
Hoc virtutis opus diuinae mentis & artis
Prospiciens genitor perfectis ordine rebus
Expleri mentem nequit, ardescitque tuando
Terrarum, tractusque maris, cælumque profundum.
Alituum, pecudumque genus, secumque voluæ
C Qui mare, qui terras, omni ditione tenerent.
Heu segnes iaceant terre, iuuat usque morari,

De formatione primi hominis.

Talia versanti subito sententia sedit,
Felicemque trahit limum, fingitque premendo
Pingue solum primis extemplo à mensibus anni
Iamque improviso tantæ pietatis imago
Processit, noua forma viri pulcherrima rerum,
Os humerosque Deo similis, cui mentem, animūque
Maior agit Deus, atque opera ad maiora remittit.

De formatione Eux.

Queritur hinc alius, nec quisquā ex agmine rāto.
Audet adire virum, sociūque in regna vocari.
Haud mora, continuo placidam per membra quietem
Dat iuueni, & dulci declinat lumina somno.
Atque illi medio in spacio iam noctis opaca
Omnipotens genitor costas & viscera nudat.
Harum unam iuueni laterum compagibus arctis
Eripuit, subitoque oritur mirabile donum,
Argumentum ingens clara cum luce resulsis
E Insignis facies, & pulchro pectore virgo
Iam matura viro, iam plenis nubilis annis,
Olli somnum ingens rupit pavor, ossaque & artus
Coniugium vocat, & stupefactus numine pressit,
Exceptitque manu, dextramque amplexus adhaesit.

Deum protoplastum & Eux benedixisse.

His demum ex ætū torquet qui sydera mundi
Iussit eo dicente premit placida equora pontus,
Et tremefacta solo est tellus, silet arduus æther.
Viuere felices interque videntia culta
Fortunatorum nemorum sedesque beatas.
Hæc domus, hæc patria est, requies ea certa laborum
His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

C c

Imperium sine fine dedi, multosque per annos
Non rastrum patietur humus, nec vinea falcem.
At genus immortalis manet, nec tarda senectus
Dibilitat vires animi, mutatque vigorem:

Quid prohibitum primis parentibus.

Vos contra quæ dicam animis advertite vestris
In medio ramos, annosque brachia tendens
Est in conspectu ramis felicibus arbor,
Quam neque fas igni cuiquam, nec sternere ferro,
Religione sacra, nunquam concessa moveri.
Hac quicumque sacros decerpserit arbore fœtus,
Morte luet merita, nec me sententia vertit:
Nec tibi iam prudens quisquam persuadeat auctor
Commaculare manus, liceat te voce moveri
Fœmina, nec te ullius violentia vincat,
Si te digna manet divini gloria iuris.

De delitiis paradisi.

Postquam cuncta pater, cæli cui sidera parent,
Composuit, legesque dedit, campisque nitentes
Desuper ostentat, tantarum gloria rerum,
Ecce autem primi sub lumine solis ortus
Devenere locos, ubi mollis amaracus illos
Floribus, & dulci aspirans complectitur umbra.
Hic per purpureum, atque alienis mensibus æstas,
Hic liquidi fontes, hic cæli tempore certo
Dulcia mella premunt, hic candida populus antro
Imminet, & lenta texunt umbracula vites:
Fruitant croceis ad laudes floribus horri.
Inter odoratum lauri nemus, ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat.
Fortunati ambo si mens non leua fuisset
Coniugis infandæ, docuit post exitus ingens.

Tentatio per Serpentem.

Iamque dies infanda aderat per florea rura,
Ecce inimicus atrox immensis orbibus anguis
Septem ingens gyros, septena volumina versat,
Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli
Obliqua insidia ramo frondente pependit
Vipeream inspirans animam, cui tristia bella
Ireque invidieque, & noxia crimina cordi.
Odit & ipse pater tot sese vertit in ora,
Arrestisque horret squamis, & ne quid inausum
Aut intentatum, scelerisve, doli ve relinquat,
Sic prior aggreduitur dictis, seque obtulit ultro:
Dic, ait, ð virgo, lucis habitamus opacis,
Riparumque toros, & prata recentia rivis.
Incolimus, quæ tanta animis ignavia venit?
Strata iacent passim sua quæque sub arbore poma
Pocula sunt liquidi fontes, cælestia dona
Attrectare nefas, id rebus desuit unum.
Quis prohibet causas penitus tentare latentes?
Vana superstitio, rerum pars altera adempta est

Conditio, mea si non irrita dicta putares

A Author ero audendi sacrata resolvere iura.
Tu coniunx tibi fas animum tentare precando.
Dux, vester ero, tua sit mihi creta voluntas.
Extruiimusque toros, dapibusque epulamur opimis,
Eua seducta seducit virum.

Sic ait, & dicto citius, quod lege tenetur
Subiiciunt epulis oculi, venerabile lignum
Instituuntque dapes, contæctumque omnia sædant.

Præcipue insistit pesti deuota futura,
Miraturque novas frondes, nec non sua poma.
Causa mali tanti sommotenus attingit ore
Maius adorsa nefas, maioremque orsa furorem.
Heu misero coniunx aliena ex arbore gerunt.
Obiicit, atque animum subita dulcedine mouit,
Vident se nudos, & faciunt sibi perizomata.

Continuo noua lux oculis effulsit, At illi
Terremur visu subito, nec plura morati,
Corpora sub ramis obiectu frondis inumbrant
Confectum tegmen, nec spes opis illa dabatur.
At non hæc nullis hominum satior, atque deorum
Observans oculis, cades & facta tyranni
C Presensit, votumque ferens quid fœmina possit
Continuo inuadit, procul, ð procul este profani
Conclamat cælum, ac terras qui numine firmat.

Adam abscondit se.

Aique illi longe gradientem, & dira frementem,
Ut videre metu versæ, retrorque ruentes
Diffugiunt, silvasque & sicubi concava sunt im
Saxa petunt, piget incepti, lucemque nec auras
Respiciunt, tædet cæli conuexa tueri.

Increpat Adam Dominus.

D Nec longum in medio tempus, cum creber ad auras
Visus adesse pedum sonitus, genitorque per umbræ
Talibus affatur dictis, atque increpat ultro:
Infelix quæ tanta animum dementia cepit?
Quis furor ille nouus, quo nunc? quo tenditis, inquit,
Regnorum immemores, quæ mentem insania mutat?
Dicite, quæ lucis miseris tam dira cupido?
Maturate fugam, totoque abstitite luco,
Nec reuocare gradum, si quando aduersa vocarint
Est licitum, flammis ambit torrentibus annis
E Per medium stridens, torquentque sonantia saxa,
Attollitque globos flammarum, & sidera lambit.

Adam se excusat.

Ille sub hæc: Tua me genitor, tua tristis imago
His posuere locis, merui, nec deprecor inquit,
Omnipotens, sonitumque pedum, vocemque tremisco
Consciis audacis facti, monitumque sinistri
Fœmina fert tristes, succos, tardumque saporem,
Illa dolos, dirumque nefas sub pectore versans
Infantem infando iudicio, moritura puella

Dum

Dum furit incautum crudeli morte peremit.
Suasit enim scis ipse, nec est te fallere cuiquam,
Ut vidis, ut perij, ut me malus abstulit error,
Contigimusque manu quod non sua seminat arbor
Maledictum Serpenti.

Tunc pater omnipotens solio se misit ab alto:
Accipite ergo, animis atque hæc mea figite dicta:
Tuque prior scelere ante alios immanior omnes,
Quem nec longa dies, pietas nec mitigat ulla.
Hortator scelerum coluber, malagramina pasces
Desidia, latamque trabes inglorius aluum,
Cede locis, nullis hominum cogentibus, ipse
Tentus ubi argilla, & dumosis calculus aruis.

Maledictum Adam.

At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis,
Omne æuum ferro teritur, primisque per artem
Heu miserande puer, terram insectabere rastris,
Et sonitu terrebus aues, horrebit in armis
Carduus, & spinis surget paliurus acutis,
Lappaque, tribulique, & fallax herba veneni,
At si irizicam in messem, robustaque farræ
Exercebis humum, frustra expectabis aceruum,
Concussa que famem in siluis solabere quercu
Insuper his subeunt morbi tristisque senectus.
Et labor, & dira rapit inclementia mortis.

Maledictam Euam.

Hæc tibi semper erunt, tuque ð serenissima coniunx
Nonsignata mali caput & noua causa malorum,
Magna lues commissa tibi, heu perdita nescis,
Nec que circumstant te deinde pericula cernis.
Nunc morere, ut merita es, quod tota mente petisti.
Nec mea iam mutata loco sententia cedit.

Expulso Adam & Euam e paradiso.

At iuuenem primum sepius circumstetit horror
Dirigere oculi, nec se celare tenebris
Amplius, aut notas audire & reddere voces.
Haud mora festinant, rapidis, iusque feruntur
Passibus, & pariter gressi per opaca viarum
Corripiunt spatium medium lumenque relinquunt.
Flenies, & paribus curis vestigia figunt.
Tum victum in siluis baccas, lapidoque corua
Dant rami, & vulvis pascunt radicibus herbe.

Euam peperisse duos filios.

Interea magnum sol circumuoluitur annum
Matri longa decem tulerat fastidia menses,
Vnde homines nati, durum genus, inde per artem
Haud herba campo apparent, aut arbore frondes,
Inque novos soles audens se gramina tuto
Credere, & in lentis tuam dimittere ramis
Instituunt, vndoque docent inolescere succo.

Abel à fratre occiditur.

Tunc gemini fratres adolent dum altaria tedis,

Tom. 8.

Alter & alterius prelato inuidit honori,
A Horresco referens consanguinitate propinquum
Excipit incautum, patriasque obruncat ad aras
Sanguine sædantem quos ipse sacrauerat ignes.
Post occisum Abel Deo irascitur humanogenere.

Tunc genitor, virum serpentibus abdidit aris,
Mellaque decussit foliis, ignemque remouit,
Prædariusque lupos iussit, pontumque moueri.
Et passim rivis currentia vina repressit,
Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Esset rubigo, vitum seges agræ negaret.

Tunc laqueis captare seras, & fallere visco
Iuuentum, & duris vrgens in rebus egestas
Mouit agros curis acuens mortalia corda.
Deterior donec paulatim decolor atas
Ferreæ progenies durum caput extulit aruis,
Et belli rabies, & amor successit habendi.
In litia excedens terris vestigia fecit.
Nec longum in medio tempus, furor, iraque mentem
Precipitant, gaudent, perfusi sanguine fratrum
C Condit opes alius, desossaque incubat auro,
Nec doluit miserans inopem, dextramque tetendit.

De Diluuiio.

Tunc pater omnipotens graui ter comotus, ab alto
Ætere se mittit tellurem & fundit in undas
Diluuium mittens, cælumque in tartara soluit,
Sternit agros, sternit sat a leta bouumque labores
Diluit, implentur fosse & caua flumina crescunt.
Et genus omne noci pecudum dedit, omne ferarum.

Noe feruatur.

D Tum pietate grauem, ac meritum, mirabile dictu,
Qui fuit in terris, & seruanissimus aquæ
Eripuit leto, tantis surgentibus undis,
Ut genus vnde noue stirpis reuocaret haberet
Post diluuium Deus legem dat hominibus,
Iudæi bello agitantur.

Diluuium ex illo, patribus dat iura vocatis
Omnipotentis, magnique agitatur sub legibus æuum.
Quid memorem infandas cades? quid facta tyranni?
Nesciaque humanis precibus mansuescere corda?
Ægyptum, viresque orientis, & ultima bella,
Magnanimosque duces, totasque ex ordine gentes,
Quo cursu desertæ petiuerit, & tribus, & gens.
Magna virum meriti tanti non immemor unquam,
Quique sacerdotes adsint altaria iuxta,
Quique pij vates pro libertate ruebant.
Qui bello exciti reges, quæ litore rubro
Complerint campos acies, quibus arserit armis
Rex genus egregium magno inflammante furore
Agmen agens equitum, & florentes ære cateruas
Cætera facta patrum, pugnatæque in ordine bella
Prætereo, atque aliis post memoranda relinquo.

Cs 17

DE NOVO TESTAMENTO,
ET DE SALVATORIS
Natiuitate.

Nunc ad te, & tua, magne pater consulta re-
uertor.

Maius opus moueo, vatum prædicta priorū
Aggredior, quamuis angusti terminus cui
Accipiet, tentanda via est, qua me quoque possim
Tollere humo, & nomen fama tot ferre per annos,
Quod tua progenies cælo descendit ab alto,
Attulit & nobis aliquando optantibus atas
Auxilium, aduentumque Dei, cum formina primum
Virginis os, habitumque gerens, mirabile dictu,
Nec generis nostri puerum, nec sanguinis edit.
Sed quia terrificæ cecinerunt omnia vates
Aduentare virum populis terrisque superbum
Semine ab æthereo, quia viribus occupet orbem,
Imperium oceano, famam qui terminet astris.

De natiuitate Iesu Christi.

Famque aderat promissa dies, quo tempore primum
Extulit os sacrum, diuinæ stirpis imago
Missa sub imperio, venique in corpore virtus
Missa Deo, subiitque cati genitoris imago.

De stella & Magis

Haud morâ, continuo cæli regione serena
Stella facem ducens magna cum luce refulset.
Agnouere Deum proceres, iunctique repente
Muneribus cumulanti, & sanctum stydas adorant.
Tunc vero manifesta fides, clarumque paterna
Nomen virtutis, & Christi agnoscere vultum
Flagent, & que dent diuini signa decoris.

Metuisse Herodem nato Christo.

Protinus ad regem magno clamore furentium
Fama volat, magnasque acuit rumoribus iras,
Incenditque animum, matrisque allabitur aures.
Illa dolos, dirumque nefas haud inscia rerum
Præsentit, metusque excepti prima futuros
Præscia venturi, furtim mandarat alendum
Dum cura ambiguit, dum mens exæstuat ira.

Herodes iubet occidi infantes.

At rex sollicitus stirpem, & genus omne futurum
Præcipitare iubet, subiectisque vrere flammis
Multa mouens, mittitque viros qui certa reportent.
Haud secus ut iussu faciunt, rapidisque feruntur
Passibus, & magnis urbem terroribus implent.
Continuo audite voces, vagitus & ingens,
Infantumque anima flentes, ante ora parentum
Corpora natorum sternuntur, limine primo.

Fugit Virgo cum filio in Aegyptum

At mater gemitu non frustra exterrita tanto
Ipsa manu præ se portans, turbante tumultu,
Infantem fugiens plena ad præsepia tendit.

Hic natum angusti subter fastigia tecti
Nutribat, teneris immulgens vbera labris.
Hæc tibi prima puer surgent cunabula flores,
Mixtaque ridenti passim cum baccare tellus
Moli paulatim colocausta fundet acantho.
Christus disputat in templo in medio seniorū.
Et iam finis erat, perfecto temporis orbe,
Vt primum cessit furor, & rabida ora quierunt
Ante annos animum gestans cælestis origo.

Mirantur omnes Christum.

Per medias vrbes graditur, populosque propinquos.
Illum omnis tectis, agrisque effusa iuuentus
Attonitis inhians animis prospectat euntem,
Turbaque miratur matrum quis spiritus illi,
Quis vultus, vocisve sonus, vel gressus eunti est.
Testimonium Ioannis de Christo.

Continuo vates, namque hic certissimus auctor,
Vt procul à gelido secretum flumine vidit,
Tempus ait Deus ecce Deus, cui maxima rerum,
Verborumque fides, tu non eris alter ab illo
Fortunate puer, cæli cui sidera parent.
Sic equidem ducebam animo, rebæque futurum,
Expectare venis, spes & solatia nostri,
Christus baptizatur à Ioanne, & Spiritus San-
ctus descendit de cælo.

Hæc ubi dicta dedit fluuio versare salubri
Accepto vementem, ac mollibus extulit undis,
Exultantque vada, & subito commota columba
Deuolat atque super caput astitit, inde repente
Rapit iter liquidum, celeres quoque commouet alas.

Multos baptizatos cum Christo.

Huc omnis turba ad ripas confusa ruebat,
Certatim largos humeris infundere rores.
Vox de cælo audita est, hic est &c.

Tunc genitor natum dictis compellat amicis.
Nate, meæ vires, mea magna potentia solus,
Et prædulce decus magnum, rediture parenti.
A te principium, tibi desinit, accipe testor
O mea progenies, quæ sol virumque recurrens
Aspicit oceanum, profecto latus honore
Omnia sub pedibus verti, regique videbis.
Tu regere imperio populos, matresque virosque
Iam pridem resides animos, desuetaque corda,
Ignarosque via mecum miseratus inertes
Aggredere, & votis iam nunc assuesce vocari.
Dixerat, ille patris magni parere parabat
Imperis, instans operi, regisque futuris.
Heu pietas, heu prisca fides, quas dicere grates
Incipiam, si parua licet componere magnis.
Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla videndi,
Nec spes libertatis erat, nec cura salutis.

Omnia rident, adueniente Domino.

Hic

Hic mihi responsum primus dedit, ille petenti
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, meque in mearegnaremisit.
Illum ego per flammæ agerem si syrribus exul
Per varios casus, per mille sequentia tela,
Quores cunque cadant, vnum pro munere tanto,
Exequerer, strueremque suis alitaria donis.
Huius in aduentu tantarum munera laudum
Ipse latitæ voces ad sidera iactant.

Tentatur Christus.

Intonsi montes, respondent omnia valles,
Tempore non alio magnum & memorabile nomen
Serpentis furiale malum meminisse necesse est.
Ausus quinetiam, fama est obscurior annis
Compellare virum, & veniendi poscere causas.
Hunc ubi tendentem aduersum per gramina vidit,
Substitit, infremuitque ferox, dictuque potentem
Saucius ac serpens affatur voce superba:
Vera ne te facies? Verus mihi nuncius affers?
Qui genus? unde domo? qui nostra ad limina tendis?
Fare age quid venias, nam te dare iura loquuntur.
Aut quis te iuuenum, confidentissime nostras
Iussit adire domos? pacique imponere morem?
Non equidem inuideo, miror magis, accipe porro
Quid dubitemus? que nunc animo sententia surgit.
Est domus alta, voca Zephyros, & labere pennis
Ardua tecta petens ausus te credere cælo,
Si modo quem memoras pater est, cui sidera parent.

Christus Diabolum alloquitur.

Olli subridens sedato pectore fatur,
Haud vatum ignarus, venturique inscius aui:
Dissimulare etiam sperasti perfide serpens,
Nec dubites, nam vera vides, optataque pennis
Astra sequi, clausumque cauate condere terra.
Quo periture ruis? maioraque viribus audes?
Cede Deo, toto proiectus corpore terra.

Diabolus fugit audito Christo.

Nec plura his, ille admirans venerabile donum
Fronte premit terram, & spumas agit ore cruento,
Contentusque fuga cæcis se immiscuit umbris.
Dominum elegisse discipulos, & statim secutos
populos.

Interea magnas volitans it fama per vrbes.
Conuenere viri, mens omnibus vna sequendi
In quasunque velit pelago deducere terras.
Multi præterea, quos fama obscura recondit
Concurrunt fremitu densa, stipantque frequentes,
Exultantque animis, medium nam plurima turba
Hunc habet, atque humeris extantem suscipit altris.
Quos ubi confertos audere in prælia vidit,
Incipit & dictis diuinum inspirat amorem,
Dicite iusticiam moriri, & succurrite fessis

Tom. 8.

Pro se quisque viri: quicumque est copia lati,
Communemque vocate Deum, meliora sequamur,
Quoque vocat vertamus iter, via prima salutis
Intemerata fides, & mens sibi conscia recti,
Vobis parta quies perfecto temporis orbe.
Nam qui diuitiis soli incubuere reperitis.
Nec partem posuere suis, dum vita maneret,
Pulsatus ve parens, & fraus innexa clienti
Tunc cum frigida mors animam vel deserit artus,
Inclusi poenam expectant, quæ maxima turba est,
Infernisque ciet tenebris, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliis sub gurgite vasto
Infectum luitur scelus, aut excuritur igni,
Turbidus hic cæno, vastaque voragine gurges
Æstuat, atque omnem coccyo eructat harenam.
Hinc exaudiri gemitus, & saua sonare
Verbera, tum stridor ferri, strictaque catenæ.
Semper, & obducta densantur nocte tenebræ.

Præcipitur ne colantur idola.

Præterea quæ dicam animis aduertite vestris:
Non ego vos posthac cæsis de more iuuentis
Religionem patrum, truncis & robore natas,
Mortali ve manu effigies, nec templa deorum
Audire, & repetens iterumque iterumque monebo:
Sed periisse semel satis est, natumque patremque
Profuerit meminisse magis, si credere dignum est.
Sed fugit interea, fugit irreuocabile tempus,
Flammæque dies, & vis inimica propinquat.

De iudicio venturo.

Attonitis hæere animis, nec plura moratus,
Hic aliud maius miseris mortalibus agris
Iudicium canit, & tristes denuntiatur iras,
Venturum excidium, vasta conuulsa ruina
Omnia tunc pariter rutilo miscerier igni,
Pallentesque polo stellas, cælique ruinam.
Tunc vero tremefacta nouus per pectora cunctis
Insinuat pavor, & taciti ventura videbant.
Quid sibi faciendum foret, vt vitam æternam
possideret, petiit quidam à Domino.

Hæc super aduentu cum dicta horrenda moueret
Ora puer prima signans in tonsa iuuenta
Diues opum, studiis florens, & nobilis ocij.
Quinque greges illi balantum, & bina redibant
Armenta, & dapibus mensas onerabat opimis.
Continuo palmæ alacris vtrâsque tetendit,
Et genua amplectens, sic ora affatus amico est.
O Deus ô fame merito pars maxima nostre,
Ad te confugio, & supplex tua numina posco,
Omnia perfecit atque animo mecum ante peregi.
Eripe me his iniuste malis, quid denique restat,
Quod ve sequens tantos possim sufferre labores?
Accipe daque fidem, mihi iussa capescere fas est.

Cc ij

Respondit ei Dominus.

Atque huic responsa paucis ita reddidit heros,
O prestans animi iuuenis, absiste precando
Nec te peniteat, nihil ò tibi amice relictum est,
Hoc etiam his addam tua si mihi certa voluntas.
Disce puer contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo, & qua sit poteris cognoscere virtus.
Da dextram misero, & fratrem ne desere frater,
Si iungi hospitio properat, coniunge volentem,
Casta pudicitiam seruet domus, en age segnes,
Rumpe moras, rebúsque veni non asper egenis.
Dixerat hæc, ille in verbo vestigia torfit
Tristior, ora modis attollens pallida miris,
Multa gemens, seseque oculis auertit, & aufert.

Cum Christus infedit asello.

Tunc etiam tardi costis agitat us aselli
Infedit nymbo effulgens, tum plurima circum
Matres atque viri, pueri velamina voto
Subiiciunt, sunémque manu contingere gaudent.
Iamque propinquabat portis templúmque vetustúm
Antiqua ex cedro centum sublime columnis
Ingreditur magna mediis comitante caterua.

Christum ementes & vendentes flagello è
templo expulisse.

Horrendum siluís, hoc illis curia templum,
Hæ sacre sedes, miro quod honore colebant.
Námque sub ingenti lustrat dum singula templo,
Horrescit visu subito, insomni que flagello,
Significátque manu, & magno simul insonat ore:
Que scelerum facies, que ve æra micantia cernos?
(Cæsaris) & nomen, que nomen insania mutat?
Hæ nobis propria sedes, hic tempora certo
Perpetuis soliti patrum considerare mensis.
Obstupere animis, gelidúsque per ima cucurrit
Ossa tremor, mensúsque metu liquere prior es,

Discipuli periclitantur in mari.

Inde prima fides pelago tranquilla per alta
Deducunt socii naues, atque arte magistra
Hic alius fundalatum transuerberat amnem
Alta petens, pelago que alius trahit humida lina.
Postquam altu tenuere rates, nec iam amplius vlla
Occurrunt terre, crebris micat ignibus æther
Eripiunt subito nubes, cælúmque diemque,
Consurgunt venti, & fluctus, ad sidera tollunt,
At sociis subita gelidus formidine sanguis
Diriguit, cecidère animi, cum òtque repente
Portum aspectabant stentes, vox omnibus una
Spemque meúmque inter dubii seu viuere credant
Siue extrema pati lati discrimine paruo,
Qualia multa mari nauis periuatur in alto.

Christum ambulasse super aquas,

Ecce Deus magno misceri murmure pontum,

Emissámque hyemem sensit, cui summa potestas
Par leuibis ventis, & flammis ocyor alis
Prona petit maria, & pelago decurrit aperio
Nec longo distat cursu pereunte carina.
Agnoscunt longe regem, dextrámque potentem
Nudati socii, & magno clamore salutant,
Postquam altos tetigit fluctus, & ad æquora venit.
Id vero horrendum, ac visu mirabile, forte
Subsidunt vnda, remo ut luctamen abesset,
Collectásque fugat nubes, graditurque per aquor.
Iam medium, nec dum fluctus latera ardua tingit.
At media socios insidens naue per ipsos,
Ecce gubernaculo rector subit ipse magister,
Intremuitque malus, genuit sub pondere cymba.
Vela cadunt, puppi que Deus consedit in alta,
Et tandem lati nauis aduertuntur harena.

De cœna Domini.

Deuexo interea propior sit vesper olympo,
Tunc victu reuocant vires, fusique per herbam,
Et dapibus mensas onerant, & pocula ponunt.

Docet Sacramentum.

Postquam prima quies, epulis, mensæque remotæ,
Ipse inter primos, genitor instaurat honores
Suspiciens cælum, tunc facta silentia linguis.
Dat manibus fruges, dulcésque à fontibus vnda,
Impleuitque mero pateram, ritumque sacrorum
Edocet, immiscetque preces, ac talia fatur.
Audite ò proceres, ait, & spes discite vestras.

Prædicat ab vno se traditum iri.

Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit,
Promissusque patris, vestra, inquit, munera vobis
Certa manent pueri, & palmam mouet ordine nemo.
Et lux cum primum terris se crastina reddet,
Unus erit tantum in me que, exitiúmque meorum
Dum medium paci se offert de corpore nostro.
Námque dies (ni fallor) adest, secludite curas.
Mecum erit iste labor, nec me sententia fallit,
Vnum pro multis dabitur capiet, hæc ita fatus,
Conticuit, seramque dedit per membra quietem.

Apostolos fugisse.

Diffugiunt comites, & nobis teguntur opaca,
Multaque dura suo tristi cum corde voluntant.
Quid faciant, herent infixi pectore vultus,
Verbaque, nec placidam membris dat cura quietem.

Conquestio Petri ad condiscipulos.

Tunc senior tales referbat postare voces:
Multa putans vbi nunc nobis, Deus ille, magister
Quem sequimur? quò va ire iubes? vbi ponere sedè?
O dolor, atque decus tantarum gloria rerum,
Famiam nulla mora est, & nos rape in omnia tecum
Oramus, te que aspectu ne subtrahere nostro.

Sacerdotes cum populo contra Christum.

Oceanum

Oceanum interea surgens aurora reliquit,
Iámque sacerdotes, late loca que stibus implent
Cũ populo, & patribus, ferturque per agmina murmur.
Quod genus hoc hominũ, que ve hũc tã barbara morè
Permittit patria, penas cum sanguine poscunt
Undique collecti, & magno clamore sequuntur
In fontem, seuitque animis ignobile vulgus.

Christus hora sexta ducitur vt
crucifigatur.

Sol medium soli conscenderat igneus orbem,
Tunc subito acciti omnes populosque patresque
Exposcunt, sari que iubent, quo sanguine cretus
Quidve petat, quidve ipse ferat, præ ad amque tuentes
Facta viri nimis dolor, & stupor urget inertes
Nescia nullo hominum certant illudere capto.
Tunc vero captis concurrunt undique telis.
Tollitur in cælum clamor, cunctique repente
Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis
Ingentem quercum decisis undique ramis.
Constituunt spinis que ligant ingentibus illum,
Tendebant que manum pedibus per mutua nexis
Triste ministerium sequitur quos cætera proles
Aus omnes immane nefas, auso que potiti.

Ille autem impavidus quo vincula necit itis inquit?
Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?
Post mihi non simili pena commissa luetis.
Talia perstabat memorans, fixusque manebat.

Fit terræ motus & sol obscuratur.

Interea magno misceri murmure cælum
Incipit, & rebus nox abstulit atra colorem
Impiæque æternam timuerunt secula noctem.
Terra tremit, fugere fere, & mortalia corda
Per gentes humiles strauit pavor, inde repente
Dat tellus gemitum, & cælum tonat omne fragore.

Christum descendisse ad infernos.

Ex templo comites erebi de sedibus imis
Vmbra ibant tenues, tellus quoque & aquora ponti
Signa dabant, sistunt amnes, terra que debiscunt.
Quin ipsa stupere domus, atque intima leti
Tariara, & vmbrosa penitus patuere cauerna,
Sol quoque & ex oriens, cuncti se scire fatentur.
Tunc caput obscura nitidum ferrugine tinxit.

Christum tertia die resurrexisse.

Hosque inter motus media inter alia verba
Tertia lux gelidam cælo dimouerat vmbra,
Iamque pedem referens superas veniebat ad auras,
Cum subito ante oculos ingenti mole sepulchrum
Corpus vbi ex animum positum, nec claustra nec ipse
Custodes sufferre valent, auulsæque saxis.

Saxa vident, laxi laterum compagibus arctis
Fit sonus ingenti concussa est pondere tellus,
Horror ubique animum simul ipsa silentia terrent.
Foribus clausis apparuisse Christum
Apostolis.

Ecce autem primi volucrum cum culmine cantus
Ingreditur linquens antrum, spoliisque superbis.
Ibat ouans, pulsusque pedum premit excita tellus,
Vulneraque illa gerens foribus sese ingerit arctis.
Atque hinc ingentem comitum affluxisse nouorum
Inuenit admirans numerum, cunctisque repente
Improuisus ait: coram quem queritis adsum:
Vicit iter durum pietas & vidua virtus.
Præcipites vigilate viri, timor omnis obesto.
Instruit Apostolos.

Hi nostri reditus, expectatique triumphi,
Hæc mea magna fides, ò terque, quaterque Beati
Quæ nobis, quæ digna viri pro laudibus istis
Præmia posse reor solui? quæ dona parari?
Accipite ergo animis, quæ vos à stirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos vberè lato
Accipiet, reuocate animum, mœstúmque timorem
Mittite, & vosmet rebus seruate secundis.

Christum Apostolis pacem
reliquisse.

Quod superest tacti bene gestis ordine rebus,
Pacem optate manu, pacem laudate sedentes
Magnanimi pacis solum inuiolabile pignus.
Et simul his dictis faciem ostendebat, & ora,
Ora manusque ambas, populatæque pectora ferro,
Immiscētque manus manibus, gaudentis videtes,
Nec vidiisse semel satis est, iuuat vsque morari,
Et conferre gradum, & dextræ coniungere dextram.

De ascensione Christi.

His demum exactis, spirantes dimouet vmbra
Aerea per tenerum, cæloque inuictus aperto
Mortales visus medio in sermone reliquit.
Inserit se septus nebula, mirabile dictu.
At illum solio stellantis gloria cæli
Accipit, æternúmque tenet per secula nomen,
Ex illo celebratus honos, lætique minores
Seruauere diem, tot iam labentibus annis,
Idecus i nostrum, tantarum gloria rerum,
Semper honos, noménque tuum, lædésque manebunt,
Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.
Annua, quæ differre nefas, celebrate fauentes,
Hunc socij morem sacrorum, hunc ipse teneto
O dulcis coniux, & si pietate merentur,
Hæ casti maneant in religione nepotes.

EVdokia clarissima femina Leonis Atheniensis filia, Theodosij iunioris August. vxor, eximiis dotibus corporis & animi insignis, sacrorum voluminum studiosa, & poëtice artis gloria inter omnes sui temporis Poëtas præcipua, collegit breuiter ad imitationem Probæ Falconiæ, ex Græcis Homeri carminibus admirabili industria plurimas vtriusque testamenti historias, seruata pedum mensura, & Homerici carminis maiestate. Quod opus in compendium redactum, *Oupovkavreæ* attitulauit. Obiit autem anno domini 460. Imp. Marciano, non sine magna opinione sanctitatis.

EX ZONARA, ANNALIVM TO. 3. IN VITA BASILII
Imperatoris; & Cedreno.

Zeno Imperator, Pelagium Patricium, virum eruditissimum & optimum, per causam Paganismi sustulit, cum re vera timeret ne ab illo redargueretur: Nam vir ingenui extat historia, ab eodem Pelagio scripta versibus, ab Augusto Cæsare orsa; Homero-centra etiam composuit, aliâque plurima, laude digna.

Vdite infinita gentes circum habitantium hominum,
Quicumque nunc mortales sunt in terrâ
frumentum edentes,
Atque quot habitant ad auroramque solemque,
Atque quot retro ad tenebram aerosam.
Vt dicam que me animus in pectoribus iubet.
Ut bene cognoscatis atque Deum, atque etiam virum.
Qui omnibus mortalibus atque immortalibus imperas,
Simul quidê terrâ struxit, simul cælum, simul veromare
Solémque in desessum, lunamque plenam:
Simul autem astra omnia, quibus cælum coronatum est,
Virgilia, Hiadaeque & robur Orionis,
Vrsamque, quam & currum cognomento vocant,
Quæque ibi vertitur, atque Orionem spectat,
Pisces, auesque caros quæque manus ierunt
Marinorum, quibusque marina opera curæ fuere.
Delphinisque, canisque, & sicubi maius inest
Cete, quæ infinita pascit gemebunda amphiritæ.
Equisque, mulisque, bouumque sortia capita:
Vrsisque, agrestiorisque sues, gratosque oculos leones
Omnia quacumque terram depascuntur ac serpunt.
His autem sub terra diua fert nouigenam herbam,
Celtimque rorulentum, & crocum, atque hyacinthum.
Circum autem præta mollia viola atque apij
Triticisque, & cæsusque atque latigenum ordeum candidum.
Factum est autem liquida aqua, & arbores celsicome
Pyræstra, & pecunia, & mali splendidi fructus,
Ficusque dulces, & oleæ germinantes,
Celtisque, populisque, & bene olens cupressus,
Et fons fluuiorum, & valles herbosæ.

De iis qui in Paradiso sunt quatuor fluuiis.
Fontes autem deinceps quatuor fluebant aqua candidi.
Propinque inter se versa, alio alia. (da,
Harum autem sanè omnes quidê fluuij pleni sunt fluētēs.

De Adam & Eua, & de deceptione
serpentis.

Postremus vir definitus est, assimilabatur autem
diuine ipsi,

Vbi apparuit magnū ostentū, draco in dorsis cruēt,
Gravisque, difficilisque, ferus neque pugnalis,
Qui mala multa faciebat, quot non vniuersi alij,
Deceptionisque substulit mēiē callidaprudēter sapiētū.
Tantus erat, multis autem rogo induxit molesto.
Puella autem congressus est ante urbem aquam,
Statim blandum & lucrosū fatus est verbum,
Vocēque mortali continuerit, dixit que:
Nū sanè mihi, quid parueris, quod lōge vtili fuerit,
Vel renueris irata id animo?
Facile quoddam verbum dicā, & in mentibus ponā,
Tibi verò ego non fallax propositū ero neque præter
Verum enim tibi dicam neque celabo, (opinionem:
Vbi facillimus victus existit hominibus,
Non nix, neque verò hyēs mult^o, neque vnquam imber:
Sed semper zephyri stridulum spirantes flatus,
Omnimodum accursu facilem vaporem emittunt,

Neque plantant manibus plantam, neque arant,
Sed in seminatim & inarata omnia nascuntur.
Fames autem nunquam populū inuit neque alius aliquis
Morbus odiosus inest mi seris mortalibus.

Hic arbores pulchræ coalescunt germinantes.
Ficusque dulces, & oleæ pullulantes,
Aliâque multa ad hæc tunc vero propiciū impone animū
Horum nunquam fructus deperit, neque deficit.
Quem si quo pacto te possis insidiata quidem capere

Primum deinde autem & ipsa inuabere si ederis.
Ponitque immortalē & in senescētem dies omnes
Virumque & domum, & concordiam præbuerit
Bonam, non quidem enim hoc melius & præstantius
Quam cum concordē serētis domum duo habuerint,
Vir atque vxor, multi dolores inimicis,
Gaudia autem beneuolis, maxime autem audierūt, ipsū.
Sic fatus, persuasit, postquam eloquutus est omnia.

De obauditione.

Notri

Notri enim qualis animus in pectoribus mulieris,
Noxam autem non prius suo imposuit animo,
Statim verò hac verbis maritum requisuit, omnia
Rogans carnare, ille verò negabat gemens,
Sed adhuc meminerat mandatorum quæ mandabat
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat.
Illa verò semper mollibus & blandis sermonibus,
Multisque documentis, mentem seduxit viri,
Meminisse potionis & cibi quam celerrime
Iuueniculum interimēs maritum, odiosus verò catus
Erit ad homines, molestam, autem famem tribuit
Fæminis mulieribus, & quæ bene operatrix fuerit
Earum quæ nunc genitæ sunt, & quæ postea erunt,
Quando non grauius & molestius aliud muliere.
Quæ sanè talia in mentibus opera iecerit,
Quæ sanè & illa commenta est opus indecens,
Quæ magnum opus efficit ignorantis mentis,
Pernitiosa, quæ multa mala hominibus posuit,
Multas autem fortes animas inferno misit.
Omnibus autem posuit laborē, multis autem dolores
immisit.

De dispensatione hominum salutis.

Verum quidem nullus eorum qui tunc erant amo-
uit malam perniciem.

Ipforum enim suis stultitiis perierunt.

Sed ipse quidem seruauit & animaduertit magnum
auxilium,

Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat,
Filiū suscitās amantē hominum, populū curatorem,
Qui norat entiaque, futuramque præque existētia,
Patris sui cari mentibusque & specie similis,
Qui ei prope sedere faciebat, maxime autem ipsum
diligebat

Valde amans, tanquam suum existentem.

De patris consilio.

Et ipsum affatus, verba alata loquutus est:
Profecto equidem mihi obtēperaueris, care fili, quod
dixero.

Non enim quisquam mentē aliam meliorem cogitabit,
Qualem ego intelligo, & olim, atque etiam nunc.
Noui enim quod tibi animus in pectoribus caris,
Mitia consilia nouit, hæc enim sentis quæ ego quoque.
Nō vides quod rursus mortales in infinitam terram
Nos contumelia afficientes, pernitiosa machinantur,
Boves sacrificantes, & oues, & pingues capras.
Non ulterius deinde volunt decentia facere.
Non enim sanè dulcis animi vir erat, neque mitis,
Non amplius quisquā proptus, māsuetus & mitis est
Sceptra rex, neque mentibus legitima sciens:
Sed semper molestusque fuerit, & impia fecerit.
Populi autem nō amplius omnino in nobis grata fuerūt,
Mentuntur, neque volunt vera loqui,

Nullum enim honorabant terrestrium hominum.
Nō malū, neque verò etiā bonū, quisquis eos adierit.
Non enim externos hi nimium homines sustinentur.
Ex his enim sanè fama homines adit
Bona, gaudent autem pater & veneranda mater.
Neque amantes diligunt, qui aliunde venerit.
Semper his epulumque amicū, citharæque chorique,
Vestimentaque alternata, balneaque calida, & lecti,
Omnesque supplicabant nigro nebulo saturnio,
Subtareis que, qui Titanes vocantur,
Miseri, neque iustitias recte scientes, neque iura,
Vos quidem interimunt, urbem autē ignis destruit.
Filiis autem alij agerunt, incinētisque mulieres.
Agnorum atque hædorum populares raptores.
His autem neque fora consultifera, neque iura,
Neque quicquam norunt mortem & fatum nigrum,
Aere & nebula contecti, nunquam ipsos
Sinebat stare: molestus autem quis agitauit demon.
Damonas precari, promittere autem hecatombas.
Quippe igitur pernitiosa opera hæc erunt neque ul-
terius toleranda,

Sed & sic volo & desidero dies omnes

Omnium hominum liberare generationemque prolemque,
Vt non sine semine generatio & exparens pereat:
Sed abi nunc ad populum achinorum, neque quiescas
Cælitus descendens ex athere infinito:

Tuis autem mitibus verbis irrita virum quemque.
At verò tibi ipsi animus in mentibus propitius sit,
Ut honorem mihi magnum & gloriam attollas,
Quæque in futuris in hominibus sit.

Tibi vero ipsi curæ sit, & meorum curæ geras verborū.
Si autem tibi statim eunti mala cogitabant retro
Cupientes occidere, & inlytam gloriam obscurare.
Sed te hos verbis admonens prohibe,
Tuamque placiditate, & tuis placidis verbis.
Loquere autem quatenus iueris, & expergisci iube
Omnes honorans, neque efferaris animo,
Ne omnes pereant lugente te.

Diu enim sic cognosces singulos tentans,
Noueris autem qui sunt iusti, quippe iniusti,
Aut hospitales, & ipsis mens est deiformis.
Vel sanè hi iniurique, & feri neque iusti.

Atque tibi quis nos colit, & veretur animo,
Atque qui non curat, te autē spernit talem existētem.
In his autem tu postea loqueris qualia cogitas,
Atque veneratione dignior, & carior vis fueris
Si mortuus fueris, & fatum expleueris vita.
Sic enim nostram quidem mentem perfici existimo.
Qui autem inculpabilis ipse sit, & inculpabilia nouerit
Statim trāsmutauerit mentē ad tuum & meum cor.
Et ei omnia fient quæcumque mentibus suis cogitat,
Qui autem renuerit, & duriter contradixerit,

Nos virōsque longe similes inuicem,
Sciat hoc quod nobis immedicabilis ira erit.
Semper autem huic labor, & dolores retro
Erunt, alij enim ei priuabunt arua.
Diem autem orbūm apud citra aetatem filium ponet.
Vivorum autē siquidem quis te vi & robore cedens,
Ne quicquam honorat, tibi vero est & postea honor
Et sero effigies, & cum magno ulciscere. (Semper,
Cognosceret deinde quantum sum Deus fortissimus
omnium.

Contumeliam indignatus animum perstringentem
& mala opera.

Deceptione autē irascens, hęc quidē erunt nō infecta.

De Filio obtemperacione.

Huic autē respondens alloquutus est splendidus filius:
Non est neque decet tuum verbum negare:
Talis sum, qualis es, eā enim sentis, quæ ego quoque,
Nunc vero adhuc etiam magis intelligo mentibus
honorare,

Quo d' autem pater suum filium amica sentiens amat,
Cognosco sentiens, quæ igitur intelligenti mandas,
Pater, tu quidē hęc amica sentiens dicis, (ipforum.
Quæ admodum pater suo filio, & nunquā obliuiscar
Verum ego animo intelligo, & noui singula

O pater, non enim quicquā magnifico, neque cōtēmo,
Neque nimis admiror, valde autē bene scio qualis sis.
Sed longe quætius hac animaduertis quæ volueris.
Non sanē reiectum verbum erit quod dixeris,

Nobis autem nulla hęc mens & consilium melius.
Atque hoc vellem, atque multo lucrosius fuerit
Mori, quā hęc semper indigentia opera videre.
Siquidem mihi & factum est mori, & mortē insequi.

Omnia valde perficiam, & patiar ut in iubes.

Ipse proprio animo: nouerint autem omnes populi,
Quod meus nunquam animus superbus & immitis.
Vellem autē ego quidē & dolores multos laborans
Omnium hominū liberare generationēque, factūque,

Etenim mihi mens est iusta, neque mihi ipsi
Animus in pectoribus ferreus, sed misericors,
Volo ego populum saluum esse, quā perire,
Patique dolores multis visque recipientis virorum
Maior gloria fuerit mea & pulchrior hoc pacto.

De Annunciatione.

Et tunc utique angelū misit, qui nuntiaret mulieri
Consiliū, quod tunc ipsis placebat consulantibus.
Verum hęc iuit, magnum enim sanē Dei compellebat
mandatū,

Coram domina loqui, & singula intelligere
Confestim autem ruit in terram mulierum altricem
Calitus descendens per etherem infinitum,
Sponsa pulchricoma dicere verum consilium.
Abiit autem vir in thalamum variatū, in quo puella

Sedebat in solio, sub autem scabellum pedibus erat,

A Fusus voluens purpureos, mirabile visu,
Indomita, quam nondum sub iugum duxit vir.

Hęc vero tunc in domibus pater & veneranda mater
Viro amico dederūt, hic vero illā promptus suscepit,
Neque lecti occasione quærēs neque alterius cuiusquam
Sed manebat in honoratus in remoriis suis,

Non nuptiarum tantum indigens, neque opus habēs,
Sed alia sentiens quæ ei non infecta extiterunt.
Vel quid existimans quidem vel & Deus ut iussit,
Nunquam lectum conscendere, atque misceri,

B Ut fas hominum existit virorum, atque mulierum.
Dominam quidem primum offendit in domibus.

Stetit autē ante ipsam, verbumque dixit & appellauit
Præco persuasor hominum, prudentia consilia sciens
Paruus loquutus, hanc autem tremor cepit membra.
Confide o mulier gratiosa, neque quicquam time,

Nunc me intellige cito, Dei autem nuntius sum,
Qui me emisit tibi hac loqui:

Aue mihi regina penitus, quousque venerit
Viris atque mulieribus in terram multorum altricem
Seuim & mors, quæque in hominibus existunt.

Tua quippe gloria erit quantum dissipatur aurora
His, qui nunc geniti sunt, & qui postea erunt.

Aue mulier gratiosa, circumuertenie autem anno,
Ostendes qui omnibus hominibus imperat
Virorum, qui tua ex sanguine sunt generationis.
Virum enim tibi fabor, neque abscondam,

Cuius sanē nunc quidē maxima supercaelestis gloria
Omnes in homines, & ei datio erit bona. (est
Sic fatus est. Huius autem illic soluta sunt genua
& earum cor

Hęc neque respicere poterat cōtra, neque intelligere,
Atque muta considerat inflētens earum cor.

Hanc vero simul gaudium & dolor cepit mentem,
oculi autem ei

Lachrymis repleti sunt vigēs autē ei detenta est vox
Rebū autem capilli steterunt in flexis membris,
Sero autē iam ipsum verbis respondens alloquuta est:
O amice, quandoquidem ipsi respondere fas est,

Quidnam me ille iussit magnus Deus? Vereor autem
Indomitam, quam nondum sub iugum duxit vir.
Sed quidnam faciam? Deus omnia perficit,

Que utique voluerit, is enim fortissimus omnium.
Hoc quidem sic igitur sit verbum, ut dixisti.
Verum nē nunc mihi hoc irascere, neque succense:
Quoniam te non primum postquam vidi sic amavi,

Semper enim mihi animus in pectoribus caris.
Riguerat ne quis me mortalium deciperet verbis
Profectus, multi enim malos dolores consultant.
Huic respondēs alloquutus est præco persuasor hominū
Atque tibi sic ipsi longe pulchrius o regina,

Atque tibi sic ipsi longe pulchrius o regina,

Solam

Solam ad hospitem fari verbum, atque exaudire.
Cōfide mihi, quoniā minime sine Deo hoc consilium.
Tace, & secundū tuā mentē contine, neque interroga,
Sed tene silentio verbum, permitte autem Deo.

Verum ego redeo, tu autem oblectere hoc in loco.
Abeo equidē, neque inane verbū erit, quod dixerit.
Difficile Regina continue loqui.

Verum postquam omne mandatum renuntiavit,
Aereum cælum abiit per etherem infinitum.

De Conceptione, & de diuino partu.

Verum ille rursus profectus, filius ut matrē subiit,
Qui omnibus mortalibus, atque immortalibus imperat.
Sed cum iam mensesque & dies perficiebantur,
Statim quidem in latam speluncam iuit virgo sancta

Præsepio in equino, ubi soli unguli equi
Steterant celeri pedes, mellitum triticum edentes.
Hęc prægnans, magnanimum genuit filium,
Eduxitque in lucem, & solis vidit splendores.

Huic nondum quisquam similis terrestris extitit vir
Pulchrum autem adeo nondum vidit oculis,
Neque ita veneradum, regi enim viro assimilis est
Mollissimo, qualisque imperatorum filij sunt,
Sic erat mollis, splendidus autem erat, ut sol.

De Stella.

Ut stella autem effulgebat, iacebat autem postre-
mus aliorum
Pulchritudine illucens, ut indefessus hyperion.
Splendor autem cælum venit, risit autem omnis un-
dique terra

Cum sydus superstitit clarissimum, quod maxime
Splendens illucet lautus oceano.
Ostenditque signū mortalibus, clari autē ipsi fulgores.
Hoc quidem manifestum effecit Deus, qui ostendit
Filium suum, ipsa vero eum adoranti excepit sinu
Mater, quæ ipsum peperit, & nutriti parvū existētē,
Vestēsque induit flagrantēs, & abluit.

Quæ & admirata & naturā & speciem mirādā,
Hunc senex seruabat, & alebat, atque educabat.
De allatis Donis à Magis.

Accipientes vero pueri inculpabiles sanctiparæ
Dona quæ ipsi tulere sydus aspicientes ab exortu:
Matrem apud verendam posuere pulcherrima dona
Mater quæ ipsum peperit, & educauit paruum exi-
stentem.

Auri duo talenta, seruauit autem hęc in domo
Accipientes, & omnia suo est admirata animo.
De Herodis infanticidio.

Sed cum iā annus erat, circumuenterūt autē tēpora,
Fama vero nuncia per urbem iuit undique,
Iam tunc regem ira cepit ut audiuit,
Et tunc grauissimam contentionem belli extendit
Infantibus, quibus minime cura sunt bellica opera.

Ponere enim adhuc erat futurus insuper dolorēsque
luctūsque
Multe autem pernitiosa fecit violentia & potentia
cedens,
Omnium quidem dominari volens, omnibus autem
imperare.
Stultus quippe multis ob id animum auferabat
Infantibus, commune autem malum multis effecit
Interimens curiose, horum autem luctus comprehen-
debat indecens

Ense interemptorem, iubebat autem sanguine terra.
Quare quodammodo populi quidem lugent per urbē
Infandum autem parentibus luctū & ploratū effecit
Vbi quem primum, quem postremum mactauit
Miser, grauisficus, qui non curabat impia agens,
Qui quidem volebat occidere & perdere carum cor
Ipse mortalis existens, Deum immortalē necdū ipsū
Cognouit, quod Deus est, hic vero ingēs irascebatur,
Hęc sentiens in animo, quæ utique non perficienda
erant
Rursus, quoniam quidē adeo mala ira incidit animo.
Difficilis enim est Deus mortali vero domitari,
Qui mortalis fuerit & edat cereris frugem.
Hunc tunc in domibus pater & veneranda mater
Nocte occulens, celerita eduxit ciuitate,
Cogitans si ei mortem fugiat filius inculpabilis.
Timebat enim ne guttur absunderet ferro
Grauis vir, fortasse & insonem culparent,
Huic neque utique mētes erāt iuste, neque intellectu
Flexibilis in pectoribus, veluti autē leo fera nouit.
Stultus, neque hoc nouit in monte & in animo,
Quod nō nimium diuturnus, qui cum immortalis qui-
dem pugnet.
Neque vero ipsum pueri in genibus patrem vocat.
Huius uxoris quidem circum lacere sunt gena,
Neque enim neque ipsū dico pedibusque suis euntē,
Reuerentem domum, caram in patriam terram,
Oblectaturum uxoremque caram, & infantes filios.
Sed semperque Dei melior mens quā viri
E Qui sortem virum terret, & abstulit victoriam.

De fugā in Aegyptum.

Hoc autē ei intra animū optimū visū est consiliū,
In Aegyptū autē proficisci longā viā difficilēque,
Quinto autem die Aegyptum bene confluū peruenere
Timentes, & validus enim habebat timor viri minis.

De reuerfione ex Aegypto.

Sed cum iam & ille iuit domum inferni intus,
Qui volebat interdicere & perdere carum cor.
Retro vero ab Aegypti à Ioue fluenti fluuiio
Domum in excelsam & suam in patriam terram
Nauigabant, strauit autem Deus magna cete habentem
pontem.

Verum hic animum habens suum validum ut antea
Dormiebat in lectis, in vlnis nutritis.
Lectis in molli, epulis impletus cor
Edens & bibens qualia mortales homines edunt.
Pulchritudine & gratis splendens, admirabatur
autem puella,
Mater que ipsū pariebat & alebat parvū existentē.
Etenim miraculū extiterat summū, nō enim vide-
Viri quidem mortalis filius esse, sed Dei: (batur
Nondum enim talem vidit mortalem oculis.
Neque virum, neque mulierem, veneratio autem
habebat inspicientem.

De præcurfore.

Verū postquā pubertatis gloriose venit mēsurā,
Mensibus pereuntibus, circū autē dies multi peracti,
Venit quidem in cāpum frugiferum, ibi vero postea
Præco persuasor hominum prudentia consilia sciens,
Prius quidem bonus fugiebat, sequebatur autem ip-
sum longe melior.

Virumque gloriāque & splendorem & utilitatem.
Hic igitur accurrebat ut fugiens, ille vero & retro
Iunior genitura, sed prior & præstantior. (sequens,
Atque ei præco paulum antiquior ipso,
Quis aut pulcherrimus extitit mortaliū hominum.
Huius & ab ore, melle dulcior fluebat vox,
Qui sciebat suis in mentibus integra loqui. (nator.
Præconiū faciens clamabat sonorus existens concio-
Venit autem ire in concionem, simul autem sequuta
est multa turba,

Omnes autem nequaquam ego dicam neque nominabo.
Confestim autem plena facta sicut mortalibus fo-
rāque & sedes.
Tumultuabat autem concio, subingemiscebat autem
terra.

Hi autem ubi igitur cōuenere congregatiq; extiterē,
Stetit utiq; media cōcione, sceptrū autē ei iniecit ma-
stans autē in mediis loquebatur vocalis præco. (nu-
stantem quidem pulchrum est audire, neque decet
Interpellare, molestū enim est scientē licet existētē.
Virorum autē in multa turba quomodo quis audiat,
Aut dixerit, ledit autem canorus quamvis existens
concionator.

Sed parete & vos, quoniam parere melius
Audite me omnes, verbū autē bene cognoscite singuli:
Venerandus, verendus, qui me misit audire.
Et mihi dixit hæc omnia perfecturum iri postea.
Omnium autē hominū vidit urbes & mentē nouit.
Sed se per aliquē hominē magnū & pulchrū expecta-
Huc venturum, magnum indutum robur, (ram
Qui me præstantior est intelligereque iudicareque
Senior autem ego sum, vita autem hic longe melior
Præstantior enim me, & melior, non parum tamen

Fortitudinēque & robore egregie est optimus,
A Sceptrifer que fuerit, & ipsi paruerint populi.
Mendacium autem non dicit, valde enim prudēs est.
Audite me, verum ego dicam ut in animo
Immortalis iecerit, & ut perfici existimō.
Etenim illi a se perfectum iri omnia.
Si enim quis me alius terrestrium iussisset,
Vel qui vates sunt aruspices, aut sacerdotes,
Mendacium diceremus, & priuaremur magis. (sa,
Nūc vero, ipse enim audiui Deū & inspexi ex aduer-
Et mihi singula mandauit, similis autem diuine erat
Quare me præmisit docere hæc omnia. (ipse

Hunc ego quidem timeo, & vereor in animum.
Nimum enim fortis supra omnes est homines.
Nōdum enim quenkam anima similit̄ huic vidiisse.
Quā erat, qualisque, Deo enim corā assimilabatur.
Quare nequis unquam animo vir impius sit,
Credens ostentis decorum, & Fouis auxilio,
Ne quo pacto postea iratus egre ferat (profectus.
Ne amara nimum & grauis violentias ulciscatur
Vere enim loquar, neque abscondam.

Statim cum suo patre violentias ulciscetur profectus.
Immortalis, hi autem rursus inanes, qui antea
Aurōque electōque ornati atque ebore,
Statim cum sub patre violentia ulciscetur profectus,
Qui ut foro obliqua indicent iura.
Iustitiam autem expellant, Dei animaduersionem
non curantes,

Qui ipsos ulciscetur supplicabilis, quinque & alios
Homines inspicit, & ulciscitur qui peccauerit,
Deceptione autē iratus, hæc quidē erunt imperfecta.
Sed parete & vos, quoniam parere melius. (omnium
Vel enim existimo virum iratum ire, qui magnopere
Hominum dominatur, & ei parent omnes.
Quippe hæc omnia perficiuntur ut dico.

Nōdum omne dictum fuerat verbum, cum venit ipse,
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat,
Viro assimilatur puero regi.
Hunc ex propinquo videns animaduertit præco.
Clamauit autem clarum Danaï exclamans:
Prope est vir, non diū quæremus, se volueritis
Ausugere mortēque malam, & fatum nigrum.
E Verum nemo ei potest robore æquari.

Ipsē vero se voluerit medebitur, neque quis alius.
Sic dicens, impulit robur & animum cuiusque.
Osculatus est autem ipsum complexus infiliens, atque
alloquebatur,
O amice, quoniam rediisti desideratibus valde nobis
Multum valde rogantibus & sperantibus videre
Valeque, & magnopere gaude, Deus autem tibi feli-
cia det.

De diuino baptisate.

Sic

Sic factus, hic quidem, dux erat, ille verō simul se-
quebatur par Deo homo. (ticem.
Ad flumiū autē versi sunt profundifluū, argenti tor-
Sed cum iam meatum venere bene fluentis fluij,
Qui longe pulcherrimus fluuiorum in terram it.
Et ipsum ducens abluit fluij fluentis,
Contegens in verticibus profundis magnis,
Ipsē vero argenteum indumentum magnum indue-
batur diuinam,

Tenuē & gratiasū, circū autem cingulū iecit femori,
Statim deinde sub pedib⁹ induit pulchra calceamēta.
De Spiritu Sancti descensu in specie colūbea.
Cum vero hic lauit in fluuiio profundi verticis,
Circū autē vestis induit est, quas ei præbuit virgo in-
Orauit manus porrigēs in cælū sydereum, (domita
Excelsē autem sub nebulis vidit timidā columbam
Splendor autem cælum peruenit, risit autem omnis
circa terra,

Retro autem vnda compulit pulchra fluenta.

De vocatione Apostolorum.

Et tunc quidem elegit socios duodecim optimos,
Maritimos, quibus marina opera curę erant,
Ut ei spontanei diuinum subeant certamen.
Quorum maior virtus, honorque, usque.
Hinc enim ei visi sunt egregie esse optimi
Aliis post ipsum, hic vero enitebat & per omnes.
Hi vero sortē habuere, quos & voluisset ipse eligere.
Qui quidem pium animo ut Deum honorarunt.
Hi enim inlyti quidem mortalium in infinita terra.
Precantes cum quis præuaricaretur atque delinquat,
Hunc maxime inuenerunt, atque audierunt rogantem.
Hos ille conuocans, prudens aptabat consilium.

De documento Christi.

Audite me proci inlyti regni,
Ut dicam que me animus in pectoribus iubet.
Non enim inexpertus loquar, sed bene sciens
Signum, nō enim meū retrocedens, neq; deceptorit̄.
Neque imperfectibile, quod capite annuero,
Neq; vates existēs, neq; auguriorū manifeste gnatus
Verum ego magni Dei glorior esse filius,
Patri autē sum boni, Deus autem me genuit pater,
Mitis, qui quidem præbet cibūque potūque,
Hospitalis, qui maxime indignatur mala opera.
Huius ego filius sum, pater autē meus gloriatur esse.
Quare me emisit docere hæc omnia
Signa, que quidem & absconsa scimus ab aliis.
Scimus autem quecumque genita sunt in terra mul-
torum altrice,
Fatumque, & infatale de mortalibus hominibus.

De sancta Trinitate.

Sed parete & vos, quoniam parere melius
Nobis, quoniam duces innoxij sumus omnium

Tom. 8,

Tres, utrinque coronati, uno collo enati.
Coetanei, æquisferni, quorum robur non inuolidum.
A Quorum & melior virtus, honorque & vis.
De Resurrectione.

Sed agite ut ego dixerō pareamus omnes.
Sic enim edicam hoc autem & perfectum erit:
Quique mortui sunt, & in inferni domibus,
Rursus resurgent sub tenebris ærostris,
Omnes collecti, & iuvenes & senes.
Erit vel aurora, atque vesper, vel medius dies.
Non reiectabile quidem verbum erit quod dixerō.
Sed hoc est ius virorum, cum mortui fuerint,
Retro resurgent, tunc autem cognoscēt unusquisque
Quod maleficio beneficium longe melius.
Vbi quique timidus Vir, quique fortis apparuit.
Ille autē rursus summopere animo beatissimus egre-
gius aliorum

Quisquis sustinuerit sibi que ipsi gloriam tollat.
Qui quidē inculpabilis ipse sit, & inculpabilia nonē-
Huius quidē gloria lata externi deserunt (rit,
Omnes ad homines, multique ipsum bonū dixerunt:
C Qui autē immitisque ipse fuerit, & immitia nouerit,
Huic damnū simul sequi, ut lesus, exoluat,
Hunc execrantur omnes mortales dolores retro.
Si autem meis verbis paruerint ut dico,
Neque quitquam offendi adest timor neque perire.
Sed eamus ad urbem, parete mihi, sic enim erit.
Ipsē vero compellimini me omnes sequi,
Hæc autem ego omnia struam, & cogitabo.

De sequenti multitudine.

Sic igitur locutus præcessit, hi vero simul sequebantur
Vocem diuinam, acclamauit autem populus retro
Gaudio exultandi, quod ipsis Deus iniecit animo.
Hunc insatiabiliter cupierunt audire cum caneret,
Euntem autem per urbem ut Deum aspiciebant.
Omnes autē qui in urbe, & qui circum habitabant
Populi sequebantur, utq; post arietē secuta sunt oves,
Pueri primi puberes, canique tempora senes.
Venere deinde quot folia & flores gignuntur vere,
Claudique, rugosique, strabique oculorum,
Alia autem aliorum lingua multiugum hominum.
E Omnes autem nequaquam ego dicā, neque nomina-
uerim.

Inuicēq; se interrogabāt, quis esset, & unde veniret.
Etenim miraculū extiterat magnū, neq; videbatur,
Viri quidem mortalis filius esse sed Dei.
Confertū autē fuerat forū, subingemebat autē terra.

De nuptiis in Cana.

Profectus est autem ire primus, ex alia autem par-
te cepit Petrum,
Qui ei gloriosissimus sociorū erat honoratissimisque.
Motus est deinde ad urbē pedibus pernicibus cōfusus.

Dd

Huc vero utiq; omnes populi veniēte admirabatur,
Quoniam optimus erat, multo autem plurimos duce-
bat populos.

Sed cum iam regis inclita domicilia venire,
Continuo super solum iuit, domum intro,
Cum autem inuenit epulantem nuptias multis sociis,
Filij atque filia integerrimæ sua in domo.

Quippe enim ei visus erat immensus, nemini tantus.
Sponsas autem è cubiculis, faculis succensis
Ducebat per urbem, multus autem hymeneus agitabatur
Viris ludentibus, pulchræque cinctis mulieribus.

His autem magnū domicilium circūgembat pedibus.
Pueri aut saltatores volubantur, in his autem
Tibia, lyraeque vocem habebant, mulieres autem
Cantum accipientes, voluebantur per medias
Quæcunque optimatum uxores erant atque filia.
Multitudinem autem nequaquam ego dicam, neque
nominauero,

Stantes admirabantur in vestibulis unaquaque.
His autem in mediis puer lyra stridula
Optatum pulsabat, cantum autem pulchrū succinebat.
In urbem autem ab excelsis montibus deducebant
materiam,

Ec campis autem duxere boues, & pingues oues
Confestim, vinum autem melitum viuabantur.
Cibumque è domibus, ligna autem multa in super legere
Partiri, ne quis ei priuatus veniat aqua parte
Panemque, carnibusque, atque plenis poculis.

Multi quidem boues segnes cadebantur circum ferro
Iugulati, multa autem oues & balantes capra:
Multi autem candidis dentibus suis virtutes adipe,
Vsti extendebantur per ignem Vulcani.

Hi vero iam partes distribuēbant, miscebantque vinū
Statuentes crateras coronatos vino,
Ubi caras assatas, carnes edere, atque pocula
Vini bibere mellei, ut vellent.

Pracones autem ipsi & impigri serui
Excipientes deposuerunt potum & esum omnem:
Hi quidem vinū miscebant in crateribus & aquam,
Hi vero rursus spongiis foraminosis mensas
Tergebant, & apponebant, atque carnes multas par-
tiebantur.

Alij autem ducebant oues, ferebant autem magna-
nimum vinum

Flis vero ad epulas paratas propositas manus.
Illi vero dum quidē cibum habuerunt, & vinū rubrū
Vescēbantur, neque quicquā animus indigebat cibo pari
Coniuiue autem per domos auscultantes cantores,
Bibentes & edentes annuum enim habebant,
Vescēbantur sedentes, viri vero boni impellebantur
Vinum ministrantes in aureis poculis,
Sic hi quidē epulabantur in celsi tecta magna domo,

Multus autem desiderabilem chorū circumstabat cætus
Oblectati, inter eos autem canebat diuinus cantor
Pulsans cit haram, duo autem saltatores in ipsis
Cantum incipientes, voluebantur per medios
Vbi quidem iuuenes & virgines alpheisbœæ
Saltabant, mutuo in brachio manus habentes,
Harum autem, hæ quidem tenua vela habebant, hi
autem tunicas

Induti erant bene textas sensim splendentes oleo.
Cum autem è testis vinum bibebant regis,
Vinum perdidērunt supra vires despumantes.
Vbi enim mitis donatrix contra venit mater,
Atque ei inhaesit manu, verbūque fata est & nominauit:
Fili, quoniam tibi dedit Deus magnitudinē que vimque,
Vinum in amphoris duodecim totis spumans
Partire epulum senibus, decet te quippe, non sane in-
decens est

Ut mihi honorem magnum & gloriam tollas,
Quæque in futuris cum hominibus existat.
Omnis tibi est subiectio, multisque imperas,
Hic crateresque, & amphoræ sunt.

Hic & aquæ scaturientes, duæ autem portæ sunt.
Sed age mihi hoc dic, quid tibi mētib; videtur esse.
Sic factus est, hæc autem respondens allocutus est ver-
susque mater mea, & seras quamuis dolens. (bis:
Grauiter enim me ipsum ira & indignatio apprehen-
Quapropter ego tibi mater veritatē enarrabo. (dit:
Hora quidem multorū verborum, hora autem & rerū.
Verum ipse praconibus vocalibus mandauit,
Confestim mihi cari filij perficite desiderium,
Ite ad fontem, & ferte celeriter euntes

Aquam è fontibus, unde aquantur cines.
Sic factus est, hi vero hunc magnopere audiuerunt
atque paruerunt.

Duodecim autem implerunt, & operculis accommo-
darunt omnes,
Verum ille animum habens sic vallidum, ut antea,
Oravit manus tendens in cælum siderum.

Statim deinde ei vinum in amphoris hauriebat.
Verum postquam immisit, iussitque ministrare vinū,
Pueri quidem crateras coronarunt potus,
Vinum autem è cratere haurientes poculis,
Miscebant cōventiones multas iudicantibus equalib;
Dimiserunt autem omnibus incipientes poculis.

Sic tum quidem totum diem ad solem occidentem
Sedebat vescētes carnes copiosas, & vinū incundū.
Illi vero ad salutationem, & desiderabilem cantum
Cōuersi delectabantur, manserunt autem ad vesperum
His autem oblectantib; niger vesper aduenit. (ire.
Verū postquā potionis & cibi desiderium exemerunt
Cantusque dulcis, & indamnanda saltationis,
Cit haræque, quæ epulis est coniuncta vigentibus,
Occiditque,

Occiditque sol, in umbrabantur omnes viæ,
Cubilib;que meminere, & somni donum cepere.

De paralytico.

Cum autem ærigena apparuit rosea aurora,
Venit quidem hic è cubiculo, Deo similis ex aduerso.
Accessit autem mendicus vulgaris, qui per urbem
Iacebat impotens, labor autem ipsum grauis tenebat
Foratis in lectis sub porticu strepenti, (dens,
Lachrimis & gemitibus, & doloribus animum scin
Vexatus membris, molestum autem ipsum vincu-
lum dormitabat.

Sed enim non ei ulterius erat vis firma, neque robur,
Qualis antea erat in curuis membris.
Neque restis poterat stare pedibus, neque ambulare
Domū, ubi ei reditus, quoniam cara genua soluta sunt,
Iacebat autem inibat us, ieiunus edulij, atque potionis
Nondum ipsum aiunt edere & bibere sic.

Neque in opera aspicere sed gemituque luctuque
Facebat lugens, deperibat autem circa ossa corpus,
Sed cum iam cognoscebat Dei filium semper existentē,
Euntem ante cæcum longe gradientem,
Hunc quidem deinde subeuntes duo commodi socij
Illic ante pedes iecere in pulueribus.
Lachrymasque effudit calidas, verbūque lamenta-
bile dixit

Ex intimo corde, neque in mediis exurgens.
Et ipsum allocutus verba allata effatus est,
Dic quod sentis perficere autem ne animus iussit.
Rursus autem verbis respondens allocutus est:
Audi me qui besternus Deus venisti, non enim mea
Est qualis antea erat in curuis membris, (vis
Non enim amplius carnes & ossa fibra habent,
Et robur non tantum venit in pectoribus meis.
Tuli autem qualia nondum quisquam terrestris mor-
talis alius.

Te enim ego & postea penitus dies omnes
Rogo ut Deum, & ad tua cara genua accedo
Multa passus, nunc autem me tuis in manibus posui.
Ipse autem si volueris scies, neque quis alius,
Senium abradens facies iuuenem pubescentem.
O rex vitam ut animus in pectoribus caris,
Sic nunc pubescerem, vis autem mihi firma esset,
Precor te rex, tu vero me reuocare, & mei miserere,
Pro supplice sunt tibi diue verendo.
Apud te enim primum gustavi ceritis frugem.
Sic factus est, hæc autem audiit magnus Deus precatē.
Dextra autem accepit manu, verbūque factus est
& nominauit.

Ah miser, quippe valde te offēdit excelsum exitium.
Sed quantum quidē ego passum manibusque pedibusque
Et robore, nō te ulterius animo dimissurū, neque parū.
Sic igitur domum caram in patriam terram

Tom. 8.

Retro redibis, & si valde multa passus es.

Mouere claudipes fili mi, contra te enim
Nullus via ante beatissimus, neque vero postea.
Sed age vero malis te excluam as que seruabo,
Ut sancte in animo, verum dicas & alij,
Quod maleficio beneficium longe prestantius.
Sed surge, nec ulterius iace, veneratio autem tuum
animum subeat.

Igitur ego tibi hæc traducam, possum enim.
Statim autem praconibus stridonocis dixit,
O amici, nequaquam ulterius quis ob dictum iustum
Contrarius verbis perstringens indignetur,
Neque aliquo modo hospitem oderitis, neque quem-
piam alium

Sic factus, inspirauit robur magnū, hæc autem comouit.
In humeris autem vim & in genibus posuit
Qualis antea erat inflexis membris,
Pæmoribusque, tibibusque & ambabus manibus desuper.
Ipse autem ut accipiter pernix impulsus est volare
Hunc affatus rursus à Deo vocatus Deiformis,
O amice celsuoce, robore intolerāde, nequid tibi aliud
In pectoribus malum cura sit, opusque verbumque.
Sic tunc quidem totum diem ad solem occidentem

Manus leuantes, valde precabantur unusquisque.
De alio in porticu Solomonis paralytico.
Sol quidem deinde nuper accedebat arua.
Verum hic aliorū versabatur per ordines virorum.
Circumspectit autem deinde per ordines, statim autem
cognouit

Senio domitum, magnum autem in mentibus luctum
Nō enim amplius firma mēbra pedum erat incedere,
Neque aliquod mouere membrorum erat, neque at-
tollere.

Cognouit autem statim illum postquam vidit oculis.
Atque ipsum supplicans, verba alia effatus est
Lachrymas accendens, miseratio autem cepit popu-
lum omnem

Siquidem Deus est, Deique audiisti vocem,
Insuper mei infelicis adhuc cogitant miserere,
Non enim ulterius firma membra amice, pedes, ne-
que manus

Humeris utriusque quidem prouunt leues,
Unde quidem nunc huc venio calamitates patiens.
Tu autem si volueris medebilis, neque quis alius.
Vitam sic pubescerem, vis autem mihi forma esset.
Sic igitur deinde precat' est & ipse omnia perficiebat
Hunc autem quidem alloquutus est à Deo vocatus
Deiformis,

Hæc tibi infelix perficiamque & faciam.
Statim deinde simul verbum erat, perfectumque opus.
Membra autem posuit leuia pedes & manus desuper,
Vimque in humeris, & in genibus posuit.

Dd ij

Impulsus est autem ire sicut leo in montibus altis
robori confusus

Gaudens, celeres autem pedes ferebat, statim autem
deinde

In altum extulit lectos, precans autem verbū dixit.

Obstupere autē & alij, inter se autem aspexerunt,
Atque duxerunt ad urbē sperantes incolūmē esse.

Sic autē, quis, inquit, aspiciens in propinquum alium,

O amici, non equidem antea tale effectum est?

Sed nondum ego talem vidi oculis.

Iam quidē urbū edoctus sum cōsiliūmq; mentēque.

Non enim aliquo pacto mortalis vir hec machinetur,

Perficiēs magnū opus, quod nunquā sperabat animo.

De filia Centurionis.

Verū postquā apparuit pulchra roseis digitis aurora

Tunc autem celeritā excessit navis bene constructa

Festinas, talibus enim urgebatur manib' remigum,

Atque ventus implevit mediū velū, circū autē vndā

Carina nigram valde strepebat, naue eunte.

Hac vero currebat per fructum confidens viam,

Eaque lōge secure currebat firme, neq; vero accipiter

Circus securus fuisset leuissimus volucrum,

Sic illa celeriter currens, maris vias secabat,

Virum ferens Deo similia consilia habentem.

Vnde è mari profectus violaceo in continentem.

Venit utique per viam meditat' hunc autem ani-

maduertit accidentem

Multitudo, quotque folia & flores sunt vere

Claudique rugosique strabique oculis,

Sponsaque, puerique, multaque tolerantē senes.

Multi autem hospites misera experti huc venere.

Ubi simul luctūque & precatio existebat virorum:

Verū is pedestris existēs, versabatur per ordines vi-

Dū hic hec laborabat scientibus mentibus. (rorum

Tunc sane ipsum socius vir vidit oculis.

Venit autē ire nunciāns per domos pastorū populorū,

Lachrymas calidas fundens, dixit autem nunciatio-

nem molestā,

Atque ipsum allocutus verba allata loquebatur.

Audies nunciātionem, qua non debuit fieri

Virgo veneranda à gratiis pulchritudinem habens.

Quam supra modum, animo amouit pater, & vene-

randa mater.

Nimium enim prudēsque, & bene mentibus const-

liā nouit.

Qua me amabatque educabatque, quid tibi hoc

loquor?

Morbo ab difficili occidit suis in domibus

Pernitiosa morte, ut nō moriatur quisquis mihi qui-

Hic habitās amicus fuerit, & amica fecerit, (dem

Hac tibi quamuis dolens veritatem enumerāui.

Sed age huc rex, ut verbum & sermonem audias.

Hūc vero rursus allocutus est à Deo auditus Deiformis

Quod non est hoc verbum verū ut dicis, (mū-

Sed camus ne diutius moram trahamus via.

Non quidem deinde inanis via erit, neq; imperfecta.

Confide, ne tibi hac in mentibus tuis cura sint.

Utinam enim ipsam à morte obstrepenti sic possem

Seorsum abscondere, cū ipsā mors grauis aggreditur.

Sed age, ego ipse experiar, atque videam.

Sic factus, alios quidem dissipabat alio alium.

Impulsus est autē ire lōgins, à terra autē cepit Petrū,

Qui ei gloriosissimus sociorū erat honoratissimūque,

Aliosque qui ei sapientissimi & amicissimi erant.

Verum postquam venit domos bene habitatas,

Confestim super pauimentum venit domum intra,

Ibi vero sedes circa parietē admoti erāt hinc & inde.

Sederunt enim postea in toris sedibusque,

Statim autem ingrediebantur, & in sellis sedebant,

Et obdormuerunt non multum ad tēpus, sed parum.

Luxit autē miserabiliter pater carus, circū autē popu-

Gemitūque tenebantur & luctū per urbem. (li

Filię autem in domo & generi ingemiscebant,

Mater vero rursus ex alia parte gemitat lachrymas

Filiam fortem, quam validissimam peperit filiorum.

Ea vero magnopere clamans subiit & cepit genua

Miserabiliter lamentata, circum autē serua eiulabat

Omnes, quacunque in domibus erant inueniret,

Hanc enim in domo ancilla & veneranda mater

Manibusque attredebant, & oculis aspiciebant

Dolentes, cum ipsis autē pater ibat lachrymas libans.

Huic autem mœror circumfusus est animinorū, neq;

vero amplius sustinuit.

Hūc vero rursus affat' est à Deo auditus Deiformis:

Ah miser, quippe iā multa mala tulisti tuo animo:

Non ulterius tibi mors curæ sit mentibus, neque

quicquam animo:

Time, audens enim vir in omnibus melior

Operibus extitit, si & aliunde alicunde veniar,

Dormiebat recubās, soluta autē sunt ei mēbra omnia

Iucunde nimium dormiens in somnariū portū.

Hic vero quamuis dolentes ad id iucunde arriferunt.

Verū hic horum quidē postea vitauit multa turbam,

Sed parentes duos longius duxit, prope autem stans,

Manum cepit dextram, & ad ipsam verbum dixit:

Excitare, neque ulterius iace, cultus autem tuum

animum subeat

Sic utiq; locutus est, hinc autē in aliatū extitit ver-

Desinite à luctū, gemitūque, lachrymoso, (bum:

Atque date, o serui, puella cibūque potūque

Arriisit autem paterque carus, & veneranda mater.

Sic salus eos quidem liquit ibi, iuit autem ad alios.

Multitudinem autem nequaquam ego dicam, neque

nominauero.

Lugebant

Lugebant autē stridule viridem lachrymā fundētes,
Rogantes, ad indulgentiam enim aduenerant, ve-

rum hic omnes

Manum suā supra tenebat, cōfisi fuere autem populi.

Virī autē cōfestim effecti sunt iuniores quā antea

Et longe pulchriores, & maiores aspectu, (erant,

Ad eo autem ei valde uti Deo firmum erant.

De claudio qui & siccam habebat manum.

Sero autem ipsum socius vir vidit oculis,

Claudicans, subter autem tibiæ fluebant rare,

Lugebat autem sonore viridem lachrymam libant.

Ipse autē in pulueribus magnus magnopere extensus

Iacebat, cara autē manu comā de iurpabat concidens,

Multos autē à capite radicatus traxit crines,

Ipsius autem ante pedes cecidit in pulueribus.

Verū hic altera ipsum capiēs aduoluebatur genibus,

Atque ipsum precans, verba allata alloquebatur:

Audi rex quisquis es, desideratissimum autē te adeo,

Neque enim es incipiens, neque inconsultus, neque

peccator,

Sed longe diligenter supplici parces viro,

Ac mihi da manum, lugeo, non enim ulterius alium

Mitem adeo regem offendam quo inero,

Neque si patris aut matris rursus accedam

Domum ubi primū genitus sum, & me aluerūt ipsi.

Quapropter: nunc tua genua accedo si volueris.

Et enim ego hospes miser huc venio

Longè ex aliena terra, quare neminem noui

Hominum, qui hanc urbem & terram habitant.

Sed eo autem in domibus, dolores autem me sepe

Enecant noctesque & diēs lachrymantem.

Nunc autem teneor detrimento & doloribus, multa

enim tuli.

Volo, semel ad vndam hians animam deperdere,

Quā diutius deficere dolo, e subbatus graui,

Sed miserere rex, supplex autem tibi dico esse,

Audi rex, bonus mihi auxiliator veni pedum.

Non enim maior gloria viri fuerit,

Quam, quam pedibusque fecerit & manibus suis.

Si factus est, hunc autē audiuit magnus Deus rogantē

Curata est manus, dolores autē mitigati sunt graues

Gen'a autē roborata sunt, pedes autē citi mouebantur

Sic autem ille celeres pedes & manus mouebat,

Vt cum quis stans equus recedens à praesepio,

Ruit per campum pedibus pernicibus volare.

De Cæco.

Alius vero rursus inops vir excæcatus profectus

Stabat, magnū luctum in pectoribus augens,

Atque ex oculis ei fusa est nebula, neq; rursus sustinuit

Qui tantum clamabat quantum alij quinquaginta

Intrinsicus ei corde, contremiscebant autem ei men-

tes intus.

Tom. 8.

Ambabus autem manibus eruens cepit gen'a,

Precā, necessitas enim aduen'rat nō ampli' serēda.

Atque lugens verba allata allocutus est:

Si quidem Deus es, Deique audiuiſti vocem,

Audi nunc & me, maximè enim dolor accedit,

O rex, non enim scio ubi tenēbra, neque ubi aurora,

Neque ubi sol illustrans homines te sub terram,

Neque cum venit ad celum sydereum,

Neque quando retrō ad terram à celo vertatur.

Facio autem serenitatem, da viro oculis aspiciere

Sol' inque indefessum, lunamque plenam.

Terram de ueni, sed semper habens erro dolorem,

Neque mihi acutissimè capitis vident oculi:

Ipse autem in ser uolueris me debere, ne quisquam alius.

Si autem redibō & aspiciam oculis

Patriam meā, uxoremque, & excelsā valde domū,

Quando n' l dulcius sua patria, atque parentibus

Fit, si quidem quis longe pinzuem domum

Terra in aliena habitet seorsum à parentibus.

Sed o rex miserere, te enim mala multa passus

Ad primum tēni, aliorum autem neminem noui

Hominum, qui hanc urbem & terram habent.

Tu' s'que pedes, tuāque genua aduenio, multa laborans,

Quāuis multa passum, videntē me & linquat animi:

Quapropter tua genua aduenio, si volueris

Ipsam me viuere, & videre lucem solus.

Sic factus est, huius autē animū in pectoribus comouit.

Hunc autem rursus allocutus est à Deo auditus:

O amice quoniam tot dixisti, quod prudens vir,

Quoniam facundusque es & solers, & prudens,

Neque aliquod adhuc præter decorum verbum illu-

crosum dixisti.

Cognosco autē & ipse, quod prudēs mentibus venis,

Confide, neque nimis quid in mētib' time nimium,

Confide mihi autem hæc cure erunt, ut perficiam.

Iam enim mihi animus impellitur, ut adiuuet.

Cognoueris autē qualis mea vis, & manūs sequēban-

Sed si iam vis, & vere prædicas, (tur

Spes tibi deinceps amicosque videre, & accedere

Donum bene structam, & suam in patriam terram.

Quare te nec possum relinquere infelicem existētem

Quoniam facundusque es, & solers, & prudens.

Spera igitur postea malorum effugium futurum

Ex me, ut aliquis te occurrens beet.

Videbis si volueris, & si tibi hæc cura fuerint,

Oculis tuis quæque desideras omnes dies.

Tolera, neque inuenit abile lugeas tuo in animo,

Quippe te diligenter remittam, ut eas

Gaudens confestim, & si longè procul es

A patria tua, & domo, & sicubi tibi carum fuerit,

Ne mihi confundas animum lugens, & mœstus.

Statim postea simul verbū fuit, perfectūmq; opus:

Cc iii

Statim verò aërem quidē dissipavit, & expulit nubē.
Nebulam autē ab oculis rursus tulit que prius inerat
Diuinam, hic vero postea magnopere inspexit oculis
Terram infinitam, montiumq; excelsa capita
Vndique respiciens, ut aquila, quam quidem aiunt
Acutissime aspiciere cælestium volucrum.

Hunc vero rursus allocutus est Deo auditus deiformis:

Nunc autē abi ad domum, & contine, neq; nomines,
Neque cuiuspiā edixeris, neque virorū neq; mulierū.
Quippe hic quidem gaudens accessit ad patriā terrā,
Et osculabatur attingens suam patriam, multa au-

tem ab ipso
Lachryma calida fundebantur, quoniam cupide vi-

dit terram.
Obstupuerunt autē omnes inter se mutuo aspicientes.

Alij vero toto die cantu Deum placabant
In magno adyto, medebanturque glorificabantque.

De Dæmoniaco.

Sed alius quis mendicus vir errabundus præfectus,
Vinculo in difficili deuinctus erat acres dolores patiens.
Veniebat autem longum incedens, vox autem eius
cælo ibat.

Stans autem interdum quidem apud foueam effo-

sam murum extra,
Interdum vero in littoribus perstreptibus lon-

gum clamabat.
Vel hic per campum carentem frugibus solus errabat

Suum animum deuorans, viam hominum fugiens,
Diu colloquatus, odiosus autem ei irruerat dæmon.

Spumatio autem circa os fiebat, oculi autem ei
Graue sub superciliis velut lumen apparere.

Iuba autem fluebant cum spiritu venti.
Spiritus autē difficili tenebatur anhelu, & ipse sudor

Vndique è membris multus fluebat, neque collomo-

do habebat
Respirare, ubique autem malum malo innixū erat.

Hunc calamitas mētes cepit, soluta autem sunt splē-

dida membra,
Cecinit autem retro, animum autem expirauit.

Decidit autem in pulueribus fessus, commutauit au-

tem dentes
Calcitrans pedibus terram, verum proci venerandi

Manus tollentes, magnopere precabantur singuli.
Prope autem suusque & viri venere subulco,

Clangor autem ingēs cōmotus est suum stabulantiū,
Sed & sic, Afores ducebant seruantes necessitate

Timentem, carnes autem circumtremebant membris.
Hunc videns miseratus est Deus, atque ipsum est

alloquutus,
Quis vnde es virorum? qui me ausus coram venire?
Infelicitium autem filij meo robori occurrunt.

O infelix prope accede, quid times adeo?

O infelix, occidet te tuus robor, neque misereris
Virum senem dolore excreatum, quæ ipsum accedit,
Vt valde vexatum, & in mētib; luctū habentem.

Et sane & tuum ego soluam robor, si & me contra
Steteris, sed te ego recedentem iubeo

In multitudinem ire, neque è regione spes mei.
Mitto autem tibi te cor, animūque iubet.

Sic utiq; factus est, hi autem loquebantur vocantes,
Eamus ut iussisti per multitudinem suam,

Statim deinde simul verbū erat, perfectūq; fuerat
Facile, multi autem sues viuentes adipe, (opus

Edentes glandem valentem, & nigram aquam
Bibentes, quæque suis nutriunt germinantem

pinguedinem,
Vndis inferebantur, Deus autem abstulit redditum.

Irruerunt autem magno strepitu, efferbuerunt au-

tem celsa fluentia
Ripa autē circum magnum sonarunt, hi autē fremitu

Natabant, hinc & inde voluti per vortigines
Atque à laxis viri pondere manum complentibus

Feriebant, statim autem malus stirpitus subdulcis
commotus est,

Porcisque pereuntibus, gregibusque dissipatis.
Deterriti autem sunt alio alij ad littora eminentia.

Sic hi hos perdebant portum profundum intra.
Gratum autem hunc Deus à calamitate soluit.

Sed cum iā respirauit, & in mentē animus collectus?
Et ipsum allocutus, verba allata effatus est: (ui.

Salue mihi quod me sedasti ab errore & molestia gra-

Errare autem non est deterius aliud mortalibus,
Sed gratia pernitiōsi v̄tris malos dolores habent

Viri, quos venerit error & calamitas & dolor.
Atque duxerunt in urbē insperātes saluū esse, (re.

Obstupere autē omnes, inter se autē mutuo aspe-

Hi vero muti effecti sunt in domo virum vidētes.
Sic autē quis dicebat respiciens in propinquū alium.

O quam hic omnibus amicus & honoratus est,
Qui hunc insalientem errare cessauit,

Qui offensorum verba fundentem tenuit loquens.
Hunc insanum, constructum malum aliud ad aliud,

Atque ebrium, in molestiam induxit.
O quam hunc virum Deus à calamitate soluit.

Sic omnibus Deus gratiosa dat
Viris neque formæ, neque mentibus, neq; locutione.

Sic hi quidem talia inter se loquebantur.
De muliere sanguine fluente.

Erat autem patri sui mulier Phemissa in domo
Pulchrâque magnâque, & splendida opera sciens,

Lucrâq; qualia nondū aliqua audimus neq; veterū,
Nimium enim prudēsque, & bene mentibus consi-

lia nouit.

Quæ noctesque, & dies frequenter semper,
Animum expirans, veluti vermīs in terra
Iacebat extensa sanguinem autem nigrum effluebat,
ma defaciebat autem,

Interrogabat autē postea quis esset, & vnde veniret
Sed cum iam cognoscebat Dei filium prope existentē

Confestim vero postea post vestigia venit Dei.
Lachrymas autem eiecit calidas, verbumque lugu-

bre dixit:
Audi nunc & me, maxime enim dolor accedit,

Nondum enim oclusi sunt oculi in palpebris meis,
Sed semper lugeo, & dolores infinitos digero.

Perfice nunc & mihi misere verbum quod dixero
Vlcus enim habeo hoc validum, neque mihi sanguis

Siccatur sed longe celeriter distillans strepit.
Multis autem ego irata hoc venio

Viris atque mulieribus per terram viros alentem,
Vt me debuisset die illo cum me primū genuit mater

In montem aut in fluctum multi sonantis maris
Abire ferens mala venti procella

Vbi me vnda suffocauit ante has res fieri.
Vlcus autem medicus abstergit, atque ponit

Medicamenta, quæ cessent à nigris doloribus
Sape in domibus sedens nostris,

Interdum quidem luctu mentem delector, interdum
vero rursus

Desino, cita autem satietas frigidi luctus,
Sed tu mihi Rex hoc validum vlcus medere,

Fac quiduis, supplex autem tibi affirmo esse,
Vt te rex admirorque obstupui, timeoque grauiter

Genua attingere, difficilis autem me luctus accedit,
Ipse autē nōdū videbatur aduersa, verebatur enim,

Manu autem ne tæream vestem quatiebat capiens
Statim sopiit dolores, ab vlcere autem molesto

Sanguinem nigrum siccauit, robor autem ei iniiecit
animo

Verum hic nouit suis in mentibus, loquutusque est:
Profecto & mihi hæc anima curæ sunt mulier sed

valde grauiter
Confide, neque tibi villo pacto mors iucunda sit.

Sic nunc & ego intelligo mulier ut tu videris
In animo vetula gaude, & contine te, neque pleres

Sed in domum profecta, tui ipsius res fer,
Telamque columque, & ancillis manda,

Vt antea, diuitia autem & pax satis sint.
Illa vero nouit suis in mentibus, gausaque est,

Quod eam cito audiuit magnus Deus orantem.
Hæc enim iam patri inclita domicilia aduenit,

Iussit ancillas bene comantes in domo,
Atque in excelsum cubiculum inuit diua mulierum.

Atque telam texebat in penetrabili domus celsa, (bat
Tunicâ purpureâ, intus vero sedes varias insperge

Atque rursus ancillis bene comit antibus inquit,
Agite duæ me sequimini, videam quæ res factæ sunt
De Samaritide.

Cum autem sol medium cælum obierat,
Et tunc iam euntes viam asperam,

Urbem prope erant, ad fontemque profecti sunt,
Structum pulcherrimum, vnde aquabantur ciues,

Circum autem populorum quæve aquis aluntur erat
nemus

Vndique rotundum, frigida autem defluebat aqua.
Puella autem occurrit ante urbem aquanti,

Hæc quidem in fontem descenderat pulcherrimum.
Artacium, inde enim aquam ad urbem ferebat.

Vbi consedit profectus, hanc interrogauit omnia,
Blandis autem verbis attingens alloquutus est:

Quidnam adeo viro separaris? neque apud ipsum
Sedens verbis interrogas at que exquiris?

Atque aliam odi, quæ quidem talia agat,
Quæque sine amicis patris & matris existentibus

Viris immisceatur, priusquā apertas nuptias adeat.
Non equidem alia hoc modo mulier toleranti animo

Viro recedat, qui mala multa laborauit,
Tibi autem semper cor solidius est lapide.

Hæc vero neq; negabat odiosas nuptias, neq; perficit
Sic inquit, verebatur enim virescentes nuptias edi-

cere
Viro amico, ille vero omnia intelligebat, & respon-

dit verbo
Urbemque mihi ostende, da mihi que aqua saturari.

Hæc autem multa diu sedit, stupor autē ei cor inuasit
Aspectu autem interdum quidem illum in faciem as-

piciebat.
Huc vero rursus allocuta est mulier, & respondit

In terra figens capite, reuerebatur enim illū, (verbo
Hospes, quoniā animus mihi in pectoribus obstupuit,

Neque aliquid loqui possum verbum neque interro-

gare,
Neque in faciem aspicere cōtra pudore afficior enim.

Facile cognouisti, quoniam neque cetera es ignarus,
Hæc autem quæ me interrogas, & rogas nequaquam

Alia edicere falso, neque decipiam. (ego
Horum nullum ego calabo verbū, neque occultabo,

Omnem veritatem dicam ut me iubes.
Urbem autem tibi ostendam, dicā autem tibi nomē

populorum
Eo ut adhorter socios, dicāque singula.

Abi, parem enim te Deo honorabunt omnes
Hospes, quoniam non ingrata nobiscum hæc dixis,

Sed vis virtutem tuam ostendere, quæ te sequitur
Hospes, quoniam nostramque urbem & terram

aduens.
Neque igitur cibo indigebis, neque potione,

Vbi viri habitant multa habentes pecora & multos boues,
 Qui quidem te muneribus ut Deum honorabunt:
 Ille autem rursus supra animum animo beatissimus supra ceteros
 Qui te donis onerans domum duxerit.
 Hospes, quippe hoc quidem factum non intellexi.
 Sed age mihi hoc dic & vere enumera
 Hospes, quoniam neque malo neque insipienti viro similis es,
 Et mihi hoc edisere verum, ut bene nouerim.
 Quis? unde is virorum, ubi tibi urbs, atque parces?
 Ter beati quidem tibi pater & veneranda mater.
 Dic nomen, quid te illic vocabant patremque matremque
 Alique in urbe, & qui circum habitabant,
 Non enim e quercu es antiqua, neque e saxo.
 Nullus enim omnino sine nomine est hominum,
 Non malus, neque etiam bonus, postquam primum genitus fuerit
 Sed omnibus impromit postquam pepererint parces.
 Dic vero mihi terraque tua, populumque urbemque,
 Dic vero mihi sicubi noue, ita talem existens em,
 Nondum enim talem vidi mortalem oculis
 Neque virum, neque mulierem, reuerentia me habet insipientem.
 Salue hospes, ut olim existens in patria terra Memineris mei, quod mihi prima vita premia debes.
 Ob qua tibi & illic ut Deo vota facerem
 Semper dies omnes, tu enim me violasti puellam,
 O hospes, egregie quippe te mortaliū laude omniū,
 Pudorem & beneuolentiam tuam post seruo.
 O hospes, profecto bonum est, & iuxta dona dare
 Ab eo ut confirmem socios, dicamque singula.
 Sic igitur locuta, abscessit, illum vero liquit ibi.
 Hac vero iuit non nimium in multum tempus statim enim venit.
 Verum postquam urbem inuit, circa quam turris
 Excelsa, pulchra autē portus ex utraq; parte urbis
 Obstupuit animo, existimauit enim Deum esse,
 Statim & omnibus dixit hominibus,
 Huc age sic morum duces ac rectores
 In concionem proficisci, ut hospitem audiat,
 Qui mihi vitam dixit & actiones, & mentē ipsam
 Veluti certe aut ipse praesens, aut ab alio audiens.
 Quid primū, quid postea, quid postremū enumerabo.
 Medicus autem unicuique gnatus de omnibus
 Hominibus, quippe enim praecoxis est prolis.
 Hospes longe mihi videtur prudens esse.
 Verum ego huic, omnia secundū deorum enumeravi,
 Quaecūque feci passus sum, & quod toleravi vita
 Quod mihi in domibus malūque bonūque effectum est.

Ipsū autem non manifeste noui unde genus.
 Nūc vero equidem melius est inuestigare & inter
 Unde hic vir, qua asserit esse (rogare)
 Ex terra, ubi autem ei generatio & patrium aruū,
 Non est hic vir humidus mortalis, neque fuerit,
 Non enim ullo modo mortalis vir haec faceret
 Sua ipsius mente, cum vero Deus ipse accedens
 Facile volens poneret iuuenem atque senem,
 Quare mihi immortalis quidem videtur aspici
 Alium autem se ipsum homini occultans assimulabat.
 Sed videte & vos assurrectim, non enim ego
 Bene dignosco, videtur autem mihi esse vir,
 Sic locuta, compulit robur, & animum cuiusque.
 Confestim autem repleta sunt mortalibus soraque
 & tribunalia
 Collectorum, multi autem admirati sunt videntes,
 Manibusque complectebantur, & sedere iubebant
 Pavimento in lapideo, hi autem ut videre oculis,
 Omnes ruerunt, vocabantque illum ad se singuli
 Complexi amore veluti Dei filium existentem,
 Completa autē sunt porticus, & septa & domus viris.
 De septem panibus,
 Sed cum iam illic multum per turbam sequens,
 Venit per viam promptus, hunc autē animaduertit
 accedentem
 Turba quemadmodū cum fauoniis nubes agitarit.
 Quot optimatum uxores erant, atque filiae,
 Sponseque, iuuenisque, multaque passi senes,
 Claudique, rugosique, strabique oculis,
 Sed nondum talem, tantūque populūque vidi.
 Nimium enim foliis similes, aut arenis,
 Littus ante profundum proficiscebantur
 Strepitu, ut cum unda striduli maris
 Littori magno fremit, resonat autem pontus. (rox,
 Neque vero omnium erat similis sonitus neq; una
 Sed lingua cōmixta erat, multi vero vocati erāt viri.
 Aliorum autem quis suis mentibus nomina dixerit?
 Sic igitur horam sub pedibus valde ingemiscebat
 terra
 Incedentium, valde autem celeriter pertransibant
 Ceugentes erunt apium densarum (capum,
 Saxo excāno semper recentē venientium,
 Racematimque volant per flores vernos,
 Alia quidem hinc satis volarunt, alia vero inde:
 Sic horum gentes multa à nauibus, & tentoriis
 Ante littus profundum gradiabantur.
 Tunc iam deinde socios commouens iussit
 Vestrum viro singulo cupiens haec dico,
 Ut & honorem magnum, & gloriam tollatis:
 Honorem, qui aliorum inflectit mentem bonorum.
 Multi igitur hospites miseri huc venerunt,
 Et valde vexati, necessitas enim urget.

Quos

Quos nunc oportet alere, à Deo enim sunt omnes
 Externique pauperesque, datio enim parua, caraque,
 Non enim quicquam certe est miserius viro
 Omnium, quaecūque super terrā inspirat, & serpit,
 Non enim unquam ait malum passurum retro,
 Dum virtutem praebuerit Deus, & genua agitetur.
 Sed cum iam & pernitiosa Deus beatus peregerit,
 Et haec fert inuitus toleranti animo.
 Talis enim mens est terrestrium hominum,
 Qualem in diem duxerit Deus omnibus imperans
 Omnes quidem odiose mortes miseriis mortalibus,
 Fame autem miserrimum mori, & mortem insequi.
 Nihil imbecilius terra nutrit homine,
 Qualis foliorum generatio, talis & virorum
 Oportet hospitem praesentem amare, volentē autem
 Huius enim hospes meminit dies omnes (mittere).
 Viri hospitū, qui beneuolentiam praebuerit.
 Par quippe malum est, qui non volentem abire
 Hospitem impellit, & qui festinantem cohibet.
 Sed agite, ut ego dixero pareamus omnes
 Partes diuidentes, vestimini glorioso epulo
 Populo & tunc occurrerint huc profecti
 Maior gloria fuerit mea, & pulchrior sic.
 Sic fatus est, hi vero utique hunc audierunt atque
 paruerunt.
 Confestim autem repleta sunt mortalibus concio-
 nes, & sedes
 Mora autem est concio, ut unde longa maris
 Studio autem sedit populus, cōprehenderintque sedes
 Nouem autem sedes erant, quingenti vero in singula
 Tunc iam deinde sociis commouens iussit.
 Panemque salubrem accipiens pulchro ex canistro,
 Orabat, hi vero simul omnes illic sedebant silentia,
 Verum deinde aliis dabat gratam retributionem.
 Populi autē orarunt Deū, atque manus substulerūt.
 Verum posteaquam oblectati sunt videntes oculis,
 Hi vero in cibos paratos propositos manus immitte
 Festinanter vero cenam aptantes singuli (bant.
 Epulabantur, neque quicquā animus indigebat epu-
 lo pari,
 Verum postquam delectati sunt cibo & potu
 Raptim, diu enim cibi fuerant ieiuni,
 Hi quidē dormituri abiere in tentorium singuli
 In mundo, ubi fluctus in littora inundabant.
 Hi vero tota die cantu Deum placabant.
 Cum vero sol occidit, & tenebrae accesserunt,
 Tunc iam cubarunt oblectati carum animum
 Cibo, & vino, id enim vis est, & robur.
 De Lazaro.
 Sic hic quidem huc descendit festinans via
 Cum autem sol splendens superstitit terre,
 Magnum & hoc fecit, & ausus est fortis vir.

Virum mortale existente, in infernumque profectū,
 In infernum licet profectum bene clausum, fortem.
 Rursus suscitauit obscuritate aërosa,
 Iam tunc enim quaedam dixit mulierum quae aperte
 norat
 Misere lamentans, mollem lachrymam effundens,
 Audies nuncium, qui non debuit esse,
 Molestum nuncium, quod tibi carus perit socius,
 Molestum, qui mihi semper in pectoribus carū animū
 Torquet, quoniam me maxime perstrinxit luctus in-
 euitabilis.
 Etenim mens perit frater nequaquam pessimus,
 Quartus dies erat, & huic perfectae erāt omnia,
 Tumulusque columnaque, id enim praemium est mor-
 tuorum.
 Sed si tibi amicus est, tuus autem luget animus,
 Sed tu quidem excita hunc, properet autem & ipse
 Viuus esse, nunc rursus mors & parca adit,
 Nunc miserere rex, supplex autem tibi dico esse
 Sic fata ululauit, Deus autem eius audiuit preces,
 Sic fatus est, hunc autem dolor acutus in mente ver-
 berauit profunda,
 Et ipsam cum vocasset, verba violentia dicebat:
 O mulier, certe valde hoc verbum molestum dixisti
 O mulier non equidem haec cupienti detretabo,
 Bonum manus Deo extendere si misereatur.
 Confide, ne tibi haec in mentibus tuis cura sint.
 Iam enim mihi animus commotus est, ut auxilia,
 Facile talis tibi ego auxiliator fui.
 Fortunata mihi, ne nimium morens animi
 Confide, nec tibi mors iucunda sit,
 Sic enim edicam, hoc & perfectum erit.
 Si autem mortuorum obliuiscuntur in inferno.
 Verum ego & illic cari reminiscar socij.
 Retro volo morte male strepenti soluere,
 Et me vero animus iussit, quoniam didici esse bonus,
 Ne amplius nunc ingentem luctum moueas, noui &
 Sed abstine à luctu, ploratūque lachrymoso (ipse,
 Certe enim ipsam postea & à morte liberabo.
 Sic dixit, huius autem excitauit luctum, abstinuit au-
 tem oculos à luctu
 Sic igitur locutus praecessit, hi autem simul seque-
 Infiniti quot folia, & flores sunt vere, (bantur
 Sed cum iam mediā concionem multiloquā viderunt,
 Iuerunt quidem in speluncam cauā Deus atque vir.
 Stantes autē interrogabant in spelunca quid ageret.
 Plorantque, deinde carum vero appellauit socium.
 Stetit autē supra caput, & ipsum verbo allocutus est.
 Surge, nec amplius iace, reuerentia autem habuit as-
 Tibi vero ipse hoc ego mando, & iubeo. (picientes
 Sic fatus est, ille autem e somno valde celeriter pro-
 rupit,

Sic quidē deinde retulit, & duxit ex inferno
 Locutus, hunc autem quā primum in mentibus ac-
 cessit vox
 Rursus autem pullatus effectus est, maxillæque di-
 stentæ sunt.
 Nigræ autem euasere coma circa mentum.
 Verum postquam respirauit, & in mentem animus
 collectus est, (mentum.)
 Erupit profiliens, & supergressus est lapideū pavū
 Stetit autem in mediis, & p̄fecto autem accepit vi-
 rum singulum
 Statim autem hic postea in vestigia ibat Dei, (quæ,
 Omnes vero tremor grauis subiit mēbra unicusq̄
 Vt viderunt unūque, & integrum accedentem.
 Sic autem quidā dixit, respiciens in propinquum aliū
 P. p̄fecto magnum miraculū hoc oculis videt.
 Nondum enim vidi, neque audiui dicentem
 Immortalem Deum sic mortales amare coram.
 Et nunc seruauit existimantem interiturum esse.
 Non enim tollo modo mortalis vir hoc moliretur:
 Vt hic rursus denuo sur, exiit mortem aufugiens
 Timens cum audiuit Dei vocem loquentis
 O amici, nondum quidem antea tale esse scitum est,
 Qualem delectationem Deus duxit in hoc domiciliū.
 Et tunc igitur uniuersum diem ad solem occidentem
 Omnes simul collecti, & iuuenes & senes
 Manus tendentes magnopere orabant singuli.
 De ea quæ unguento unxit Dominum.
 Verum postquam adiit domos bene habitatas,
 Confestim super limen iuit domum intra.
 Profecti autem confedebant in politis lapidibus,
 Qui ipsi gloriosissimi, & amicissimi erant sociorum.
 Et mulier contra venit apud stabulum domus
 Contra genas habens nitida reticula,
 Et ante ipsum sedit, & cepit genua (nus,
 Genibus flexis sedens, madebāt vero lachrymīs st.
 Et ei genua osculata est, & cepit manibus pedes,
 Rogabat lugens, & ipsi dixit omnia.
 Fudit autem aureo ex gutto humidum oleum
 Ipsius supra caput, & absterxit manibus.
 Ministri vero omnes superbe admirati sunt,
 At ipse cognouit suis in mentibus, dixitque:
 Huic non inuiderem pedes attingere inters.
 O mulier, nullus te mortaliā in immensa terra
 Altercabit, quippe enim tua gloria cælum latum adit
 Veluti cuiusdā aut regis inculpabilis, quique de for-
 Iura sustineat, ferat autem terra nigra. (mis
 Hoc autem ego promptus accipio, gaudet autem mi-
 hi animus,
 Vt mei semper meministi mitis, neque te lateo.
 Confide mihi, quoniam nequaquam sine Deo hoc con-
 silium.

Tibi vero Deus pro hoc gratiam iucundam det,
 Et ipsam honorauit ut nulla in terra honoratur alia
 Facile autem Dei, qui cælum latum habitat,
 Et glorificare mortalem hominem, & ledere.
 De proditione.
 Erat autem quidā inter ministros vir infanda sciēs
 Semper in pettoribus mentem astutam versans,
 Qui magnum opus fecit malitiis prauis
 Miser, neque Dei animaduersionem veritus est, neq̄
 mensam,
 Quam & ipsi apposuit. Deinde interemit & ipsum
 Sed cogitabat expectans quid audacissimum faciet,
 Atque mutus mouit caput mala versans animo,
 Miser graua operās, qui non curabat infanda sciēs,
 Qui aurum carum viri accepit honorati.
 Mouens autem caput suo dixit animo,
 Pro Deum, ut hic omnibus amicus & honorabilis est
 Hominibus, quorum urbem, & terram adierit.
 Viros inter muldos, & sortes imperans.
 Quippe ipsum in crimo se præstator quidem euadā
 Sed hic enim neque Deum magnum verebatur, ibat
 autem semper
 Antiquissimum & optimum contemptui tradere,
 Quare & pernicie indecentem mortem insecutus est
 Infans, neque sibi tunc repulit malum exitium.
 De mysterio.
 Verum hic deligens sociorum duodecim optimos
 Vt ipsi voluntarij diuinum subeant certamen,
 Statuit secernens, robustū autem verbū imperauit,
 Significās, ipse autē vehementer dominans imperat,
 Hi vero sortiebantur quos & volebat ipse capere.
 Hi enim ei visi sunt egregie esse optimi,
 Hi enim inclyti quidē mortaliū in infiniā terram
 Aliorum post ipsum, hic vero nitebat & per omnes,
 Verum postquam congregati sunt, collectique effecti
 sunt,
 Hic ipsi domus erat, circum autem stabulū currebat
 undique.
 Agitabat mentibus suis, quæ nō imperfecta euaserūt
 Neque adhuc diu sedit, cogitauit autem concionari,
 Et quoddam verbum emisit, quod arcanum melius:
 Audite nunc me, maxime enim dolor accedit
 Animum meum, sentio autem decerni iam.
 Consilium autem in vobis dicam omnibus amicis:
 O amici, non enim oportet tñ scire neq̄ duos solos
 Is enim mihi animus desiderat domum ire
 Cælum in valde aneum, ut immortalibus intersim.
 Sed vos ite, & nuntium renuntiate
 Viris atque mulieribus in terram multorū altricem,
 Et valde concitati licet, necessitas enim urget,
 Inimicus mihi ille æque inferni portis
 Qui aliud quidē tegit in mētibus, aliud autē dixerit
 Stultus

Stultus autem ille quidem & nihil existit vir.
 Vestrum autem viro unicuique precipiens hac dico,
 Iracundiam quidem proicere, benevolentiam autem
 capere.
 Vt mihi honorem magnum, & gloriam tollatis,
 Quæ & futuris in hominibus existat.
 Hoc quiddam mihi optimum in mētibus videtur esse
 Omnia valde vere dicere ut mando,
 Bonum & hoc est, cum nuntius decentia nouerit.
 Vtinam autē sic hoc omnibus carū & iucundū fiat.
 Testes erunt & spectatores compagum
 Nostræ virtutis memores dies omnes.
 Sed age nunc eamus, iam enim perstitit maximè
 Dies, verum fortasse tibi olim vesper deterior erit.
 Ite ad domicilia ut paremus epulum.
 Sic factus, ingressus est domos bene habitatas.
 Statim autem intro profectus est, cum ministris au-
 tem sedebat
 De fractione panis.
 Sed cum iam cenatio erat, & aduenit tempus
 Orabat, hi vero simul omnes ibidem sederunt silērio
 Panemque salubrem capiens pulchro ex canistro
 Manibus confringens, valde orabat manus tendēs.
 Dedit autem socii, & ipsos verbo allocutus est:
 Cibum attingite, & letamini, verum postea
 Partes diuidentes, epulabantur gloriosum epulum,
 Atque poculum pulchrum quod ipsi palmæ cōgruebat
 Ambrosia implens miscuit nectar rubrum.
 Orabat autem assurgens medio septo, libauit autem
 vinum,
 Cælum aspiciens, & locutus verbum dicebat:
 Meum sanguinē bibentes non hallucinantur in animo
 Immortales autē fuerint, & in senescētes dies omnes,
 Semper igitur debeatis in senescētesque immorta-
 lesque
 Viuere, neque viris inesse, sed immortalibus.
 Vestrum autem viro unicuique mandans hac dico,
 Quicumque in domibus pretiosum ardens vinum
 Semper bibitis meis, audietis cantum
 Qui audax & imprudens est mendicator:
 Sed agite, edite edulium, & bibite vinum.
 Immortale, mei memores dies omnes,
 Hanc mentem & animum in pettoribus habentes.
 Rursus autem verbis respondens allocutus est:
 Pape, sic est superbos inter vos
 Epulari placidum & oblectari quietum
 Et vobis enim aiunt mala esse, est enim intus
 Qui aliud quidē tegit in mētibus, aliud autē dixerit
 Mercedem ad dictū, id autem peius si capiatur
 Stultus igitur ille, & nihil existit vir.
 Fatale est Deoque & viro valde domari.
 Sed hic grauis mæror cor & animum accedit

Cum iam similem vir voluerit obscurare
 Sive gente, sive iure, sive penatibus est ille.
 Vtinā debuisset, sterilisque esse innuptusque perire,
 Quam sic damnum esse & despectum aliorum.
 Non enim ego hoc dico deteriore mortalem alium.
 Ille autem rursus obscurus vir quem existimo ipse,
 Sordebat enim inter ministros carū cruciatu animū
 Qui multa mala faciebat, quos non uniuersū alij.
 Miser, qui contentionem mouit malā secundo rursus
 Efficiens magnum opus, quod nunquam sperabat.
 Hos autē rursus affatus est à Deo auditus deformis
 Ne ulterius nunc molestis respondete verbis,
 Atque alij indignamini, qui talia faciat
 Sed mihi edere & biberē ut antea,
 Et verbis oblectamini, decentia enim edisseram.
 Sic factus est, hi vero omnes superbe indignati sunt,
 Et certe quidem ulterius adhuc cōtentio sit virisq̄
 De Lotore.
 Sic hi quidem circa cœnam in domibus laborabant
 Verum postquam festinauit laborans hac opera,
 Hos hic conuocans, prudens struxit consilium.
 Qui ipsi honoratissimi & amicissimi erant sociorum
 Hi quidem trepidarunt, & reuerentes regem
 Stetere, neque quidquam ipsum alloquebantur, neque
 interrogabant.
 Verum hic nouit suis in mentibus, dixitque, (li,
 Audite amici, nec quicquā animo admiremini singū
 Nunc autem prope mihi mors mala, neque seorsum
 Neque fomentum. Quippe enim iā hoc carum fuisse
 Patriq̄ meo & mihi, nunc autē oportet ferre tamē.
 Sic factus est, hi vero omnes muti extiterunt silentio
 Verbū admirati, valde enim robuste cōcionatus est.
 Cum autem sol occidit, & tenebræ accesserunt,
 Horum pedes abluebat, aquam autem infudit multā
 Et ipsi mæror in animo fiebat lauantibus se.
 Lauit autem ipse manus, hausitque ardens vinum
 Iucundum, incorruptum, diuinum potum neque quis
 ipsum (rum
 Nouit ante virorum pulchrōque cinctarum mulie-
 Hoc quippe & pramium veluti miseris mortalibus
 Eum qui biberet dulce vinum rubrum,
 Neque quicquam ladi inest timor, neque perire,
 Qui biberit, & primum transferit septum dentium
 Verum postquā deditque & biberunt, statim deinde
 Sermonibus oblectantur inter se loquentes.
 His autē & interlocut⁹ est à Deo auditus deformis.
 O amici, viri este & fortem animum accipite
 Inuicem vereamini in forti pugna,
 Qualesque antea eratis inter viros, vel & meliores
 Ferte amici, & me solum linquite dolentes licet.
 Nondum aperte scimus quomodo erunt hæ res.
 Quippe hic rabiidus flamma similis dux est,

Qui meum sanguinem bibens quamuis, hallucinatur
in animo

Cruelis, & infidus vir hic, non misericors.
Sed mala sentiens, coniectatur utriusque
Animum à membris ingredi domum inferni intus.

De proditione Iuda.

Quippe hic sic factus cōsedeat: his autem assurrexit
Quia verba mentibus suis incōposita, multaq; nouerat.
Scalam autem excelsam descendit domus.

Irasus, ira autem valde mentes circum nigra
Implebantur, oculi autē ei igni splendenti assimilati
erant,

Neque quicquā nouit intelligere simul ante & retro.
Infans, neque hoc nouerat, quod passurus erat.

Immitis, neque curat amicitiam sociorum,
Sed semper grauis supra omnes erat ministris,
Quis quidem animo erat malus, sed celeripes,
Sciens diuersos dolos, & consilia callida.

Edens & bibens, adhuc & adiacebat mensa.
Verum hic cogitabat manens, quod audacissimum
faceret

Iratius suis mentibus, & iurauit validum iusturan-
Senatum autem primum magnanimatorum locauit se-
num

Ipsē autem in verticibus sedit gloria exultans
Hos valde conuiliabatur iracundis verbis

Compellebat autem singulos obiens verbis:
Quidnam trepidantes abstintis: expectatisq; alios?

Quo igitur fœderaque & iuramenta cedent nobis?
Mētiti pugnamus, quare nō profecto lucrosus nobis
Spero perfectum iri, si non faciamus sic.

In igne quippe consilia acta fuerint, consultaque
virorum.

Rursus enim verbis contendimus, neque aliquod re-
medium

Inuenire possumus multum tempus hic existentes.
Sed vos quidem omnes aqua & terra factis

Sedentes illic singuli exanimis, in gloria omnes.
Turpe quidem, diūque manere, inanemque reuerti.

Sed oportet & meum pōnere laborem non imperfe-
ctum.

Pro Deum, ut hic omnibus carus & honoratus est.
Quare multisque & fortibus imperat

Qui me infectas contentiones, & lites iniicit.
Ipsē quidem enim sciens consilioque mentēque.

Sed age iam mihi omnes iurare validum iuramentū
Si illum quidem videā deuentem infernum intra

Vel ut neque nomen ipsius in hominibus relinqua-
tur,

Dicerem mentem iniucundi mœroris oblitam esse.
Sic factus est, hi vero statim iurarunt ut iussit.

Verū postquā iurarunt que perfecereque iuramentū,

Statim praeconibus uocalibus mandarunt:

Hi quidem excantabant, illi uero congregabantur
valde cito.

Sic factus, hos quidem liquit illic, iuit autem ad alios,
Vocatum in concionem uocans uiros singulos,

Neque clamans, ipse autem inter primos laborabat.
Speculatores autem ad specula compellit ire,

Ne lateret rursus iens per noctem nigram
Procul in campo, iuxta autem speculatorem locauit

Sicudē inueniret, valde autē cito domos accessit regis
Commotus est autem ire ut leo, montibus nutritus

qui indigus
Diu fuerit carnibus, iubet autē ipsum animus fortis

Omnes tentantem, & in densam domum ire.
Statim autem introuit, cumque ministris se debat

Annuens capite, iam enim malum inspiciebat animo
Furebat autem stupende fretus vi, neque quicquā
uerebatur

Viros, neque Deum, ualida autem ipsum rabies in-
gressa erat.

Quare & pernicioibus indecentem mortē insectatus
Tantus erat, multos aut rogo induxit molestio,

Verum postquam cœnauit & aptauit animum cibo
Cœnatus, ut leoque interemit bouem in praesepio

Mercedem ad statutam, hic uero significās mādauit
Diligenter, his autem malum mentibus placebat con-
siliū,

Ut iam non debuisset uinere tale ob praeium.
Tale enim caput causa ipsius terra cōtinuit,

Sed hic quid: imperdidit populum perniciosum periit-
que ipse:

De nocte, in qua traditus est Dominus.
Cū autē trifariā nox fuerit, sidera autē accesserint

Rursus quidem verbis respondens allocutus est,
Qui omnibus mortalibus, & immortalibus imperat:

Audite mea uerba, mala licet patientes socij
Viri unius impulsu, hic autem furit non amplius
tolerande

Prope hic uoluit, nunc existimo extrema futura
Miser, semper peccator, meorū animorum repressor

Ferus, neque iura bene sciens, neque leges diuinas,
Qualis illius animus superbus & immitis,

Ei ualde hic quidem robur, animumque perdiderit,
Infectique uiri prope sedent, neque quicquā scimus,

Nequid malum faciant, & nos abigant.
Valde enim multi & tremebundi dies omnes.

Nos autem consideremus quo pacto erunt hæ res.
Qualia uideo actores perniciose machinantes.

Hi autem in foribus sedentes, fabulantur,
Sed si mihi quid pareatis, hoc multo lucrosus est,

Et custodia memineritis, & uigilate singuli
Noctem per ambrosiam, & insomnes uos facite,

Et ualde

Et ualde vexati, necessitas enim urget,
Sic nunc cari filij seruare, neque aliquem somnus.

Inexcitabilis, iucundissimus, morti proxime similis
Capiat, ne gaudium fiamus hostibus,

Sed quippe in nocte seruemus nos ipsos.
Talis omnibus animus in pectoribus fiat,

Circum ualde considerate amici, iubeo enim ego
Precari, omnes autem Dei indigent homines.

Bonum Deo manus tendere, si miseretur
Moueamini deinceps dextere omnes socij.

Neque quis inficietur, uocate autē diuinā cātozem.
Sed agite manete quidem mihi placidi socij.

Verum ego, ualida autem mihi exitit necessitas,
Inque mihi cor magnum pectoribus pulsat.

Vos autem ministri continete animum minis
Et manibus, ne aliqua cōuentio & seditio suscitetur.

Sed age ne amplius iam mala facite infensi
Animum in pectoribus carum domantes necessitate

O amici, iam quidem ego dixerim & uobis
Qui sustinuerit, sibi que ipsi gloriam tulerit. (sectus

Lachrymas autem socios prope sedebat seorsum pro-
Huius autem commouebatur animus, per nares autē
ipsum iam

Acri furor uerberabat carum patrem aspicienti.
Stetit autem medio in certamine, multus autem ema-
nauit sudor.

Multum autem patrem carū supplicauit manus por-
De Domini precatione. (rigens.

O pater, non indignaris uidens hæc potentia opera
Quale quidem uiris gratificare contumeliosis,

Quique me spernunt, & qui peccatores sunt,
Qui magnum opus efficere pernicioibus malis.

Nunc rursus filium dilectum occidere cupiere,
Qui tibi hostes & infensi prope sunt,

Qui bene quidem locuntur, male autem retro sapiūt.
Sed tu si potēs contine filium tuum,

Si uere tuus sum, pater autem meus diceris esse,
Subito ad infernum, & in mortuis apparebo.

Verum ego his lucem omnibus præbebo.
Statim autem ueniam rursus, cū his bene opē tulerō

Si tu tuo animo uis, iubeo enim ego,
Iacebo postquam mortuus fuerō, nunc autem gloriā
optimam ceperim.

Hunc autem etiam magis cogitō mentibus honorari.
Sed pater propitiare, da autē mihi gloriam bonam.

Et tunc utriusque nuntius uenit à cælo sidereo
Vi & robore implens mentes circum nigras.

Statim autem ministros adit equus Deo uir.
Hi uero dormitiū iuere in domū, neq; ulterius diu-

Sederant, quoniam ipsi somnus in superciliis. (iuis
Rursus autem uerbis respondens dixit:

Ne amplius nunc dormientes decerpatis dulcē somnū,

Non oportet tota nocte dormire consultum uirum,
Sed eamus, ualde enim nox perficitur prope autē at

Eamus, sed adhuc retro immodicus labor est (rora,
Multus & difficilis, quem me oportet omnē perficere.

Sic factus est, his autem uisum est sopiri,
Et tunc genis prorupit iucundus somnus.

De proditione.

Nondū omnē dictū erat uerbū, cum uenerunt ipse
Bona dicentes, mala autem mentibus agitabant.

Ipsē autem inter primos ualde superbiēs processerat,
Qui multa mala faciebat, quot nō uniuersi alij.

Ut autem uidit, sic ipsum subiit ira, ipse autem oculi
Cruenti extitere, grauis autem in aspectu uideri.

Verum hic retro recedebat, clamauit autem socios,
Uenerunt deinde quot folia & flores sunt uere,

Arma in manibus habentes aenea, conatus artis,
Stulti, agrestes, mortalia sapientes,

Mendacesque saltatoresque, saltationibus optimi,
Miseri, neque iustitias bene scientes, neque iura,

Neque Deum ueriti sunt, qui cælum latum habeat,
Neque aliquem hominū indignationem retro posue-
runt:

Quorum contumeliaque uisusque, ferreum cælum iuit
Euntibus simul, ualde audax corde esset

Qui tunc lataretur aspiciens laborem neque doleret,
Neque si ipsi cor quidem ferreum intus esset.

Circa ipsum autem actores superbi congregabantur.
Hi autem contumelia cedentes, sequuti robur suum,

Populis de super freti, atque uolentius,
Noctem per obscuram, cum dormiunt mortales alij,

Steterunt ardentis faculas in manibus habentes
Steterunt autem circum ipsum profecti collecti aliū-
de alius,

Facere opera uolentia malignitatibus mentis
Iucundum ridentes, & salutabant uerbis

Graue aspicientes stupor autem habebat uidentes
Cupientes occidere, iam enim irati erant nimium.

Fraudator, qui quidē multa mala hominibus fecerat,
Huius enim & illi maleficiis perierunt.

Sed nec sic aliquem debebat educere læsionē,
Nondum enim uidi, neque audiui clamantem

Virum unum tot mala in die consultasse.
Ut autem draco in nido agrestis uirum expectat

Deuoratis malis uenenis, subiitque ipsum ira grauis.
Horrendum autem aspexit conuolutus circa lustrum

Sic hic inextinctum habens animum, non recedebat.
Sed ille quidem sic pereat, Deus autem ipsum soluat.

His autē & interfatus est à Deo auditus Deiformis,
Quo animati estis, quid uobis in mentibus insanit
animus?

Dicite quo pacto uos cor animusque iubet.
Si autem iam ipse ipsum occidere cupitis ferro,

Atque hoc vellem, atque longe lucrosus esset
Mori, quam hæc semper indecentia gesta videre.
Et tunc iam retro affatus est dolosis verbis
Qui mala multa faciebat quot non omnes alij
Profectus cum pluribus, quod ei grauius erit,
Profluitque in medium, stupor autē habuit vidētes,
Porrexit autem per propugnatores sui similis robore
Apro, qui in montibus canes vigentesque iuuenes
Facile dissecit, fugiens per conuallem.
Et ipsi musca fiduciam in pectoribus immisit,
Quæ & prohibita valde corpore virili
Cupit mordere, incundisque ei sanguis hominis
Quousque ipsum alloquatur respondens verbis,
Osculatus autem est ipsum applicitus insiliens atque
alloquebatur
Blandis verbis, mens autem illi alia cogitabat:
O amice, quoniam te primum offendo hoc in loco
Saluēque, & ne mihi aliquid mala mente occurreret
At vero tibi ipsi animus in mentibus placidus sit,
Novi autem quod tu quidem bonus, ego vero te lon-
ge deterior
Verum hic nouit suis mentibus, dixitque:
Hei mihi impudentiam induit, auare, (opus,
Loquere neque mutus ad me veni, quidnā autē tibi
Vel aliqūe forsā dolum alium existimas, neque tibi
opus est
Miser, quidnā adhuc maius in mētibus agitas opus?
Facito ut vis, & tibi carum extitit animo
Beate, neque quicquam tibi faciā mali, neque dico.
Semper tibi mala sunt amica mentibus loqui.
Bonū autē nec aliquid dū dixisti verbū, neque fecisti
Stultie, qui demens cor habebas furens.
Ipsa quidem sic omnia finita sunt, tu autem statim
Facito quod sentis, perficere autem tibi animus iubet
Omnia me audacter canis impudens nequaquam me
lates
Faciens magnum opus, quod tuo capiti absterges.
Neque aliquid mihi mendacis gratificere, neque ali-
quid mulce,
Non enim ob id ego te verebor, neque diligam,
Semper tibi cor ut securis est indomitum.
Sic tibi in pectoribus intrepida mens est.
Quare te cognoscens aspiciam, non enim debebam
Persuadere, quippe enim tibi ferrens in mentibus a-
nimus,
Bene quidē noui & ipse quod mihi fatū hic perire,
Sic enim oraculum est, tui autem ego curam nō habeo
Insanientis, neque si postremos fines adeas.
Quare nemo me inuitum coget, si velim.
Omnia quidē quale meum robur & manus intatiles
Sic enim omnibus tantum quantum per corpora sunt
Actorum manibus, utique præstantior sum,

Nosti quidem quale meum robur firmum neque ces-
sibile
Sed neque sic respiravi adiutum in malitia.
Miser, diuerse, consule dolis insaturate, nō igitur eras
Multum adhuc visum ire splendidam lucem solis,
Et tu malis dolis ornare, astute,
Nō amplius tibi mētes sunt faustæ neque intellectus.
Fortunate, non quidem bene iram hanc imposuisti
animo.
Neminē igitur hæc quidē capiat ira, quā tu seruas.
Tibi enim neque utique mētes firma neque utiq; retro
Erunt, quare & ipsum perfruiturum existimo
Ipsi tibi postea dolor erit, neque aliquod remedium
Facti mali est medicinam inuenire, ut pereas.
Sed non amplius diutius infinitus labor erit.
Quare non mortem luctuosam sugeris
Suspendens laqueum alium ab excelsa domo.
Neque te fugiturum existimo excelsam mortem.
Tibi autē mal' quidē animus, mo riuatur autē populi.
Tibi opprobrium damnūque inter homines fuerit.
Quare te rursus nunc existimo soluere quacunque in
me effecisti,
Non enim ego te dico deteriozem mortalem alium.
Semper enim tibi contentio cara est, bellaque pugna-
que.
Stultule, neque profecto adhuc animaduertisti quāto
prestantior
Dico ego esse, quoniam mihi robore opponeris.
Quare nullus me inuitum coget si vellem,
Semper impudentiam induit, neque mihi quidem
Sustinerēs caninus licet existens in aspectum videre.
Quippe valde iam te adit excelsum exitium.
Sic fatus est, hi vero omnes mordicis in labris hæse-
runt.
Verum hic apud candelabra a parens ardentia.
Stabat in omnes visus, alia autem ei animus
Agitabat mentibus suis, quæ non imperfecta euasere.
De comprehensione & illusione.
Hi igitur irruētes ceperē, traxeruntque ipsum intro
Egere autem in medios, in se calamitatem ponentes,
Pluribusque in vinculis ligabant, magis autem pre-
mebant.
Inuicem risum & delectationem ponentes.
Simul autem ipse ibat suis alacritatibus fœtus
Confestim per urbem, amici autem simul omnes se-
quebantur
Multum lucentes tanquam ad mortem proficiscentē
Hi vero offēdebant, & maledicebant verbis.
Quis tūc de venis virorū, ubi tibi urbs, atq; parē
Quis autem tu es optime mortalium hominum? tes
Sic igitur quis dixit, hic autem nō curauit sermones
Perclusus & obiurgatus tolerantis animo.

Atque

Atque vestes exuerunt amabiles, mirabile visu.
Sic autem quis dixit iuuenem superbientium
Sorte nunc sortiamini penitus qui accipiat
Filij magnanimi, & super sortes iecerunt,
Alius quidem lenam lanarum, alius vero tunicam.
Circum autem lenam fibularunt puniceam,
Stetit autem in mediis, stupor autem cepit virum
quemque (bant,
Sic hic quidē steterat, hi vero temeraria multa dice
Fugam autem suis sociis malam iniecerunt, atque a-
liquis sustinuit
Stare contra, circum enim mala undique steterunt,
Miseras res vident, inopia consilij autem habebat
animum.
Luctu autē in tolerādo percussis omnes optimi sunt.
Animaduertit autem quisque quo sugeret malum
exitium.
Hi vero simul expauere cōferri, neque aliquis ipsorū
Apparuit, diu autem sedentes spectabant
Multiū distantes, hic vero in medio dolores patieba-
De negatione Petri. (zur.
Verū hic in vestibulis sedebat senex excalesciēs,
Qui ei gloriosissimus sociorū erat, prudētissimūque
Serpens ad focum, crebra ingemiscens.
Luxit autem senex, caput autem hic percussit manib.
Alte tendens, valde ingemiscens loquebatur (sortis
Cuius magnopere quidem promptum cor animus
In omnibus laboribus, diligebat autem ipsum supra
omnes.
Cōmotus est autem ei cor, & non poterat opitulari.
Stetit autem extra tentorium, quā primum autem
vidit opus indecens
Propius autem non amplius deinde potuit suo regi
Proficisci, verū ille seorsū vidēs absterfit lachrymā
Erat autem vigilans, hos autem ē domo mulieres
Noscebant, quæ actoribus miscebantur aniea.
Huius autē cōmotus est animus in pectoribus caris
Retro autem in pavementum profectus, utique con-
sedebat, hi vero iuere intro
Fucundum ridentes, & loquebantur verbis.
Et tunc iā quēdam dixit mulierū quæ aperte sciuerat
Facere res violentias malignitatibus mentis.
Pernitiosa, cui semper infausta opera cura fuerunt
Graue spirans ignis robur ardentis, (commouit
Audaciā magnā habens, magnus autē ipsam anim'
Ne quis adhuc promptus, placidus & mitis sit
Prope vir, quod meum quidem maxime veneratus
est animus.
Qui mihi socium percussit cruciatum autem auferēs
Grauia autem minata, verba alata dicebat,
O senex, non longe hic vir valde autē nosces ipsum,
Quippe illi à principio paternus fuisti socius.

Tom. 8.

Sic fatus est, verum huius infractus est carus animus
Mirabatur autem senex ut vidit oculis.
Neque aliquid effari poterat verbum cupiens licet.
Animum mœrore magno percussus, in ipso autē oculi
Lachrymis implebantur, luctum autem existimabat
animus.
Multa autem cogitabat & in mentē & in animo
Postrema & ultima: cor autem ipsis intus latrabat.
Verū hic negabat fortiter, iusturādū autē adiurauit.
Verum postquam iam struxit dolum irata heroi,
Perrexit ne in cubiculum ubi ipsi cari lecti iacebant.
Sed tum iam extra fores erat atque atrium,
Iam tunc luxit que & sua percussit femora
Manibus pronis, lachrymas autem eiecit calidas
Facilius, quoniam primum Deum quidem negauit
omnium
Flebat autem in pulueribus sedens, neque profe-
cto ipse animus
Volebat amplius viuere, & videre lucem solis:
Ambabus autē manibus capiens puluerem fuliginē
Fudit per caput, gratam autem turpauit faciem.
Iam tunc ipsum affatus est senex marinus verus:
Quod non grauius & peius aliud muliere
Quæ quidem talia in manibus opera iecerit.
Dixit senex, canos autem crines traherat manibus
Atrij extra existēs, hi vero intus consiliū tenebāt
Continue, ast ipse voluebatur hinc & inde,
Sicut autem cum ventrem vir multo igne ardenti,
Plenam nidoreque & sanguine hinc & inde
Mouet, valde autem cito cupit affari.
Sic utique, hic hinc & inde volutabatur cogitans
Retro autem sociorum in gentem cedebat, iratus est
autem grauitate.
Coniue autem per domicilia iuere diuini regis
Duces ministrorū, virtute autē erāt valde optimi.
De ante crucem verberationē.
Aurora quidem crocea dissipatur omnem in terram
Miserē plorans, mollem lachrymam effundens,
Matutini autē in hunc malā contentionē protulerūt
In campo autem stabant trucidare animati.
Manib. autē habebāt clauas aneas sepe infractiles.
Statim autem fucus similes effundebantur
Viaticis, quos pueri irritant assueti
Semper obiurgantes, in via domos habentēs
Infantiles, commune autem malum multis efficiunt.
Assiduus autem tumultus accessit euntibus
Percutiebantque verberibus minatiq; sunt verbis:
Hi vero iuere, veluti igne terra vniuersa pasceretur
Si haberent regem mortaliū offensorem omnium.
Qui iam prius quidem renuebat opus indecens
Interficere quidem vitabat, reueritus est enim hoc
verbo.

Et ij

Statim præconesque aquam ad manus fuderunt,
Primum, deinde lauit aqua pulchris fluxibus,
Et ipsos allocutus verba alata dicebat:
O amici, nequaquam ego interimere vellem:
Difficilis enim est Deus mortali viro domitari
Qui mortalis sit, & non tot consilia nouit.
Sed quid iam hic insons dolores patitur
Temere causa aliorum mortuorum, grata autem semper
Dona Deus dat, qui cælum latum habeat,
Ne bono existenti indignemur ei nos,
Sed cedamus, Dei autem euitemus iram.
Neque enim adhuc omnibus Deus appareat manifestus.

Sic utique locutus, discessit, hunc autem reliquit illic
Populum veritus, quippe enim irati erant valde,
Ligauit autem retro manus bene cæsis loris.
Perussit autem è concione indecentibus plagis.
Vibex autem cruentus è dorso surrexit,
Ingressantem sunt actores superbi, hi quidem deinde
Clamantes per turbam, in ipsum omnes iuere
Roboreque vique confusi, fortitudinisque
Multitudinisque sua, & per indignum populū habentes
Neque animaduersionem timē Dei, animati enim sunt iam,
Hi autem postquam ex urbe descendere cito autem
in agrum venerunt

Murum extra, magnum autem missis apparebat opus.

De Crucifixione.

Stetit lignum siccum quantum vna supra terram
Aut quercus aut picea, quod quidem non putrescit imbre.
Viri quidem hoc monumentum olim mortui
Tantus erat proceritate, tantus crassitudine aspici.
Cæthenam autem texam ex ipso figentes
Traxerunt fortitudine freti, & robore manuum
Carnifices, qui per certamina bene incendere omnia
Stulti, hi vero iam hæc consilia machinabantur.
Actores autem ex alia parte minabantur in domibus.
Perrexerunt autem lapidis assimilēs crudi uoris.
Agnos ipsum ego assimilo pulli uelleris,
Qui ouium magnum gregem digreditur candentium
Agnus enim erat ouium longe optimus omnium
Inter autem ipse iuit suis alacritatibus fretus
Vinculo autem difficili ligatus erat, sortes dolores pa-

tiens,
Simul autem pedes manusque ligabant irato animo,
In medium autem adduxere, hi autem ambas manus
Confestim, lanam autem deposuit puniceam. (Substulere
Cum autem set medium cælum ambinerat.
Accipientes cibos igitur hi, diuisi extendunt.
Crucibus densis undique hunc & inde
Nudum, verum ipsi vestimentum in domibus iacebant
Rectum in ligno, ex ipso autem extrema suspendere
Alte valde magnopere, inclamat autem populus retro

Sic hic quidem ibi relictus fuerat sensus pernicioso
sub vinculo.

In medio terraque & cæli syderei
Tempore in verno, cum dies longi existunt,
Ut diu viuus existens graues dolores patiatur.
Neque aliquid mouere membrorum erat, neque lauare
Neque remitti pedibus firme, neque conscendere,
Versus est autem retro, hic vero à terra in altum eleuatus
Et tunc iam cognoscere cum non amplius vitabilia exti-
Hi vero offendebant, & conuitabantur verbis (tere
Verum hic animum habens suum fortem ut antea,
Ter autem deinde clamauit quantum caput cepit viri,
Pollicitus autem erat sitiens, bibere autem volebat

capere, (defecit,
Labra quidem humectauit, palatum autem non ma-
Sic autem quis dixit iuuenem superbientium:
Stultus es o hospes nimium tantum, vel ebrius
Vel sponte negligis, & delectaris dolores patiens.
Siquidem tu Deus es, Deique audisti vocem,
Et certe quidam videris magnus esse atque fortis,
Quoniam apud paucos & non bonos versaris
Sed tu mihi dic, Deus autem omnia scit.

Fac quod iam tibi mens compellit & iubet,
Et tu amicus, valde enim te video pulchrumque ma-
Fortis es, ut aliquis te & posteriorum benedicat gratias
Cede quidem quo te cor animusque iubet,
Ipsam quidem te primam serua, & animaduerte animo
Si vere iam omnia perficies quacumque promissisti,
Sed age nunc descende, & retro proficiscere domum:
Hi vero tibi perficient promissionem quam polliciti sunt
Atque tibi nos hæc quidem polliciti perfecimus.
Quippe quidem nos multa iurauimus iuramenta,
Hospes, sic enim tibi gloriaque virtusque
Fuerit in homines simul statim & deinde,
Papa, quippe bonus existens superbum dixisti.

De Centurione.

Sic autem quis dixit aspiciens in cælum latum,
Filius quidem hic filius verus ut dicit.
Talis enim & patris, qui & prudentia loquitur,
Sed temperans est, indignatur autem in animo
Huic autem valde in persuasionem cor manebat tolerans.
Statim autem suum patrem alloquebatur prope existentem,
O pater profecto magni miraculum hoc oculis video,
Contine, neque inualescens offenderis hos,
Quorum iam meo capiti obprobria infuderunt
Hi que me spernunt, & qui peccatores sunt
Qui que me iniuriantes, perniosa machinantur,
Nunc que me spernunt, mala corpori vestimenta ha-
bentem,

Nunc rursus filium dilectum occidere animati sunt.
Sed pater, hoc mihi perfice desiderium
Ipsos quippe dimitte subterfugere & euitare,

Contineare,

Contineare, neque vim ulciscere superbientium
Virorum a storm iratus, qui me verberibus affecerunt.
Alij quidem damni & vituperij non indigi-
Iam enim perfecta erat quæ mihi carum volebat animus.
Sic igitur ipsum locutum finis mortis cecit
Anima autem è mæbris volans, ad inferos profecta est.
Læge valde, ubi profundissimam à terra est barathrum
Aliorum animas videre mortuorum,
Vbi ferreæque portæ, & ancum pavementum,
Validum, fregit autem portas & longum vestibulum.
Hi autem de mortuo loquebantur, ut cum musca
Stabulo perstreperet lactea apud mulctra
Tempore in verno, cum lac vasam madefacit.
Alius autem rursus dicebat iuuenem superbientium:
Hei mihi hospes, quæ tibi in mentibus hæc cogitatio
Exitit, vel tu quidem omnino cupis illic perire,
Dic mihi si volens domitus es, vel te quidem populi
Odere per populum insectantes robore suo?
Quis autem nouit si & olim ipsi vim exolues profe-

ctus,
Dic mihi interroganti vera, neque occultaueris,
Si quidem igitur Deus es, Deique audisti vocem,
Si igitur tui patris instillatus est animus bonus,
Qualis ille fuit perfice opusque verbumque.
Sed age nunc descende, & retro abi domum
Serua nunc, ut omnes cognoscant & hi,
Si meo à telo percussus animum perdidideris.
Sed age iam & teli cuspidem nostri
Gusta, ut videam in mentibus, atque doceat,
Si utique simul & inde venies, ut te prohibebit
Terra vitam produces quæ fortem licet continet
Sic igitur quis dixit, & percussit astans
Omne autem à latere corpus prohibuit, neque permittit,
Hac igitur percussit nactus, corpus autem pulchrum
lacerauit (vulnere

Confestim autem immortalis sanguis defluebat ex
Illuctuosumque, sine bile malorum obliuio sus omnium,
Hic quippe & premium quale miseris mortalibus
Nunquam quippe mortem aspexit animus fortis,
Qui etiam ederet postquam crateri immixtum fuerit
Non temporarius quidem deiceret lacrymas genarum
Neque si ipsi mortui sint materque paterque,
Vel frater eiusdem veteri, vel etiam filius.
His autem statim deinde Deus monstra ostendebat
Grauiter strepens, hos autem viridis timor ceperat,
Statim autem intonuit à cælo sydereo,
Tonans autem grauiter, emisit candens fulmen
Fulgur autem valde multum strepuit, concussit autem
Terram infinitam, montiumque excelsa capita,
Circum autem sonuit magnum cælum, audiuit autem terra
Simul autem encus, notusque ceciderunt, fauoniusque
male spirans

Tom. 8.

Et boreas serenigena magnam undam deuoluens
Procella ingenti, simul autem nubibus rexit
Terram simul & mare, ruerat autem è cælo nox
Magna, rursus autem grauis tremor cepit omnes.
Populi autem peccati sunt Deum, atque manus sub-
stulerunt.

Omnes autem quatiebantur pedes aquose Idæ,
Montesque umbrosi, mareque stridulum,
Et flumina, & terra, & infra mortui
Undique in latebris, neque ignorarunt regem
Percussum & obiurgatum tolerantis animo.
Timuit autem inferius rex inferorum infernus
Veri autem è sede prosiliit, & clamauit valde stridule
Hei mihi, statim autem aperuit portas, & remouit
Venerunt deinde quot folia & flores fuerunt ere (veste.
Anima supra erebum cadaverum mortuorum
Dolentes, circa ipsum autem congregata sunt quacum-
que optima.

Clamauit autem ex audibile mortuis vociferans:
Confestim venite, ego autem viam præcedam,
Vbi patris mei locus, germinansque plantarium.
Sic utique locutus præcessit, hi autem simul, seque-
bantur.

Sic autem quis dixit aspiciens in propinquum:
O amici, profecto magnum opus superbe effectum est.
Quippe valde intonuit à cælo sydereo
Qui omnibus mortalibus, & immortalibus imperat,
Ut virorum ulciscatur vim superbientium
Noxam ulciscens molestem, & mala opera,
Causa igitur hospitis hæc venerandi facta sunt.
Incidit autem Oceano splendida lux solis
Trahens noctem nigram in altricem terram,
Solque qui omnia respicit, & omnia audit,
Cuius & acutissima existit lux aspici,
Cælo deperit, mala autem super incurrit nebula,
Vbi & exitum erat & impossibilia opera facta fuerent.

De strangulatione ludæ.

Sed quippe ille quidem turpiter soluit,
Qui magnum opus effecit stultitibus suis,
Suspendens laqueum celsum ab excelsa domotium,
Stultus, neque aliquid ei tunc repulit perniciosum exi-
Sic pereat & alius qui talia quidem egerit.
Tale enim caput gratia ipsius terra continuit.
Omnes autem tremor grauis subiit membra singulorum
Mortuum autem relinquentes, trepidarunt hinc inde
In terram autem vertebantur cupientes victum. (lus,
Omnes autem aperiebantur portæ, irrupit autem popu-
Peditesque equitesque, multus autem strepitus com-
motus erat.

Illi vero fugiebant per domos, ut vacca gregaria.
Tunc alij omnes timentes venerunt turba.
Liberes ad urbem, urbs autem impleta fuerat errantium.

E e uij

Et tunc igitur continere vim, solueréque iusserunt,
Stulti, agrestes, temporaria sapientes,
Qui magnum opus fecere imperitiis mentis.
Etenim iam nunc hominem occiderunt, qui valde
optimus.

Sic igitur ipsi omnibus exitij fines appliciti fuerat:
Hi igitur dissipabantur sua ad domicilia singuli.
Hi vero valde tremebat & timere, neque aliquis
sustinuit

Factores autem recesserunt è domo in latebras.

De sepulchrali luctu.

Hunc igitur postea subeuntes duo coniuncti socij
Deposuerunt in lectis, amici autem circumsteterunt socij
Lugentes, mollis autem destilabat lachryma genis.
Circa ipsum autem vestem pulchram iecere, atque
tunicam,

In lectis autem ponentes veste tenui rexerunt
Ad pedes à capite desuper autem pallio candido.
Vulnera autem impleverunt unguento novenni.
Verum nequaquam ipse corpus putrescebat, neque
ipsum vermes

Edunt, qui quidem homines interfectos deuorant:
Sæper huic erit corpus firmum, vel & melius. (istentè
Mater autè qua illum peperit, & nutrit paruum ex-
Circa ipsum fusa volubabat, manibus autè laniabat
Pectoraque, atque mollem collum, atque pulchras fa-
cies:

Mirifice enim ob filium plorabat amissum.
Acute autem eiulans, caput cepit filij sui,
Ambrosia vero comæ concussa sunt regis.
Hanc autem in oculis obscura nox contexit.
Sed cum iam respiraret, & in mentem animus colle-
tus est,

Et lugens verba alata alloquebatur:
Fili mi, quo pacto iuisti sub tenebras aërosas,
Viuus existens? Difficile autem hoc viuus videri.
Hei mihi, fili mi, supra omnes infelix homines,
Quo pacto deinde procul à te, care fili, hic relinquar?
Quo enim ego, care fili, eam cuius domos adeam?
Quomodo sustinui in infernum descendere, & ubi
mortales?

Circa autem filium carum iecit cubitos lachrimans.
Osculata autè est ipsum, caputque & oculos pulchros
Manusque ambas, calida autè ipse decidit lachryma,
Fili, mihi quidem maxime relinquentur dolores mo-
lesti.

Neque enim mihi moriens è lectis manus porrexisti,
Neque tu mihi dixisti prudens verbum, cuius semper
Meminerim noctesque & dies lachrimans.
Sed me tuumque desiderium tuoque consilia splendi-
de fili,

Tuque placiditas iucundum animum priuabat,

Quare te insatiabiliter fleo mortuum bladium semper.
Nunc autè tu quidè inferni domos sub latebris terre
Vadis, verum me odio in luctu relinquis.

Sic fata est flens, ingemuit autem populus infinitus.
Neque enim neque illic in ciuitate relictus est vir,
Neque mulier: omnes enim intolerabilis adiit luctus
Statim autem his omnibus desiderium commouit
luctus,

Et quippe lugentibus occidisset lux solis.
Hec igitur postquam oblectata est lachrymoso luctu
Perrexit domum ad ministros illustres.

De sepultura. (taque iecerunt.

Circumscripserunt autem monumentum, fundamè
Vlnas autem mutuo cepere manibus validis.

Hi autem ut muli validum robur circumiicientes
Trabunt è monte per asperum callem,
Aut trabè, aut lignum magnum nauale, animus autè
Vexatur simul laborèque & sudore festinantibus.
Sic hi prompti, cadaver ferebant, verum desuper
Manibus magnum lapidem, tollentesque apposuerunt
Validum, non hunc duo & viginti currus

Boni, quatuor orbium, à pavimento turbarent.
Custodes autem cum armis ruebant,
Ne insidia ingrediatur ciuitatè, populis absentibus.
Sic autem aliquis dixit iuuenum superbientium,
Nequaquam igitur furari quidè finetis, neque alicubi est
Spoliare, ne aliquo pacto aliquod malum postea fiat.
Septè erant duces custodum, centum autem unicuique
Pueri simul profecti sunt longa: ela manibus habentes.
His autè omnis repletus est capus, & splèdebat grè.
Hospesque viri prope sedere in custodibus.

Hi autem trecentique & sexaginta extiterunt,
Illic autem ante fores sedebant,
Sic hi quidem seorsum sedebant consultantes,
Non enim ferret mortalis ire neque valde pubescè:
In exercitum, neque enim custodes lateret, neque etià
vestes

Facile conturbaret forium nostrarum,
Coniua autem per domicilia iuere diuini regis
Principes ministrorum, virtute autem erant egregie
optimi,

Sedentes autem lugebant, vellebantque crines
Solo intrudentes capita, lachryma autem ipsi
Calide per genas humi fluebant morientibus.
Timuit autem infra rex mortuorum infernus,
Retroque remeavit, pallorèque ipsius cepit genas.
Diu autem ipsum obmutescencia verborum cepit, ipse
autem oculi

Lachrymis impleti sunt, viges autè ei tenta est vox.
Timens autè in alià partè iecit oculos, ne Deus esset.
Sed cum iam respirauit, & in mentem animus colle-
tus est,

Et tunc

Et tunc iam verbis respondens allocutus est.
Precor te, ô rex, Deus autem an mortalis est?
Verum quidem igitur mihi polliceare, & annue
Vel renue, quoniam nullus inest timor, ut beneficiam,
Si quidem Deus es, qui cælum latum habeat,
Ter beati quidem tibi pater & honoranda mater,
Si autem aliquis es mortalium, qui arui fructum edunt,
Rogo per animam & genua tuosque parentes,
Ne me mutilaueris robore, virumque obliuiscar,
Præstantior es me, & superior non parum.
Nunc autem mihi magnam gloriam abstulisti, hos
autem seruaisti

Facile, quoniam minime ultionè quidè timuisti retro
Qua te ulciscerer, si mihi potestas adesset,
Non enim amplius tolerada opera facta sunt, nequa-
quam autem bene

Domus mea disperit, indignamini autem & ipsi,
Aliosque vereamini vicinos homines.
Sic te neque mortuus nomè perdidisti, sed tibi semper
Oes autè in homines valde quidè & gloria erit bona
Cape viuum, ego autè tibi habebō gratiā dies omnes
Vellem terrestris existens seruire alij,
Qui mortalis esset, & non tanta consilia nouit
Quam omnibus mortuis defunctis imperare
Vellem vel tibi diuine dies omnes,
Cuius & maior virtus honorèque visque
Ex animo cadere, & Deis esse peccator.

Sic igitur ipsum affatus est rex inferorum infernus
Rogans verbis, immitem autem vocem audiuit,
Oportet quidem verbum asperere denegare,
Ut certe sentioque, & ut perfectum erit
Virum mortalem existentem olim fatalem fatò
Atque mulieres cinctutas, & infantes pueros
Retro volo morte dolenti absolvere.
Faceris, sed te ego recedentem iubeo
In turbam ire, neque aduersus ista mihi,
Agere tamen nihil poteris, sed ab animo
Magis mihi eris, hoc autem tibi & grauius erit.
Sic fatus, reliquit ipsum postquam edixit omnia
Timentem, validus enim habuit tremor viri minis.

De Resurrectione.

Sed cum iam tertium diem comata perfecit aurora,
Cum verò neque adhuc aurora, adhuc autem tene-
brosa nox

Retro ei animus in pectoribus collectus est.
Excitatus est autem è somno, diuinus autem circum-
fusus est timor

Facile latens custodesque viros seruosque omnes
Neque enim dormientes custodum doctores erant,
Sed vigilantes cum armis sedebant omnes.
Sicut autem canes circa oves seruant in stabulo
Feram audientes animosam, qua per syluam

Eat per montem, multus autem tumultus in ipsa
Virorum & canum, ipsique somnus deperit,
Sic horum iucundus somnus à palpebris perierat.
Dum autem mulieres collecta iuere omnes,
Qua plorantes calidam lachrymam effundentes,
Vbi duas noctes duosque dies frequenter semper
Decidit, circa autem ipsum mors fusa est animum
cedens,

Lugebant autem stridula crebrius veluti aues
Phœnæ aut accipitres unguicurui, quibus filios
Agrestes abstulerunt priusquam volatiles fierent.

Sic igitur hi miserè sub superciliis lachrymā libabat.
Mater autem qua ipsum peperit & nutrit paruum,
Lugebat mortem sui filij inculpabilis, qui ei debebat
Rursus resurgere à tenebris aërosis,
Filius enim inobliuiscibilis in mētibus luctus iacebat.

Iacebat autem muta inde gustas cibum atque potum,
Agitans si ei mortem fugiat filius inculpabilis,
Huius autem miserrimo dolore cōsumebantur gena,
Atque detersit manibus genas, dixitque:
Hei mihi, fili mi, quid certè te nutrij grauius paties,
Hei mihi, ego infelicissima, quoniam genui filium op-
timum.

Sicut autem nix liquefcit in summis montibus,
Quam Eucus liquefcit, cum fauonius effuderit.
Liquefciente igitur ea, fluij implentur fluentes:
Sic huius liquefcabant pulchra tēpora lachrymantis.
Horrendum autem magnopere ingemuit, circumso-
nuit autem saxo.

Motus autem igitur ei à socij nuncijs celer
Manibus attrectans lapidè quidè sustulit foribus
Quem quidem circumuoluens, misit à forti manu
Rursus deinde in capum volutabatur lapis impudēs.
Sonuit autem lapis, decidit autem ad terram,
Ipse autem in foribus sedit manus aperiens,
Pulchritudine & gratiis splendens, mirata est au-
rem puella

Sicut enim solis erat fulgor atque luna,
Aut ignis ardentis & solis ascendentis
Vocèque mortali continebat, dixitque:

Dic vero quid luges & ploras intra animum
Luctum inobliuiscibilem habens in mētibus, noui
& ipse

Quod maxime vis, & tibi carum extitit animo.
Desine igitur luctum, gemitumque lachrymoso
Ne flens corpus pulchrum offendas.

Quare toleranti corde verbis meis
Ne amplius nūc corpus pulchrū occide, neque animū.
Confide, neque valde in mētibus time nimium,
Talis enim tibi dux simul venit, quem & alij
Viri optarunt ad stare, potest enim
Tuis autem oculis inspicies si volueris.

Ee iij

Aliud autē tibi dicā tu autē in mentibus cōiice tuis,
Quod hic quidem ita est saluus, & veniet iam
Tuus filius, qualem sane quis desiderat esse filium,
Prope valde, neque procul ab inimicis & patria terra
Quippe quidem hac omnia perficiuntur ut dico.
Videbis, non enim te antea desicula existimo
Luctu odioso, planctūque lachrymoso,
Priusquam ipsum inspexeris, verum tibi sic mando.
Sed tu quidem proficiscere simul aurora apparente
Domum, & ministris superbis colloquere.
Non quidem ille multum tempus seorsum fuerit.
Sic factus est, huius autem sopivit luctum, tenuit aut
oculos luctus,

Et tunc ipsum verbis respondens allocuta est:
Erit ita amice, ipse autem gratia huc venio,
Vt adhuc oculis videam, & verbum audiam,
Sed mihi sic per animum videtur ut erit.
Novit enim vestemque tunicamque indumentaque
aspiciens,

Hæc equidem admirata, rursus domum ierat
Ministrorū in turbā, postquā animadvertit omnia,
Conversa mollem effundens lachrymam.
Filij enim verbum prudens imposuit animo,
Atque unicuique viro assistens dixit verbum
Forma autem Angelus quamprimum per urbem
iuit undique

Hi vero clamorem audientes, frequentabant alium
de alius,
Hi quidem irati, hi vero rursus magnopere gloriātes
Hi vero utique admirati, statim iuere, inspexerunt
autem.

Conserti congregabantur ante urbem latam
Diu autem nuti & sine voce astabant inter se,
Sic autem quis dixit aspiciens in propinquū alium:
O amici, nondūquidē aliquid antea tale effectū est,
Papa, quippe magnum miraculum hoc oculis video
Graue, quod nunquam ego perfici dicebam.
Hic vero rursus surrexit fata effugiens,
Illique sic dicebat, quæ sane nunc perficiuntur.
Verum hic animum habens suum validum ut antea
Qui omnibus mortalibus & immortalibus imperat
Ibat, excelsum autē ascendit montem vestitum silua
In conspicuo, duo autem subiit virgulta
Inter se nata, alterū quidē philiæ, alterum autē oleæ
Vbi cōscendēs ubique quercus erat multiflora silua
Stetit, multum autem ipse cor cogitabat exnti,
Sed & sic manebat, servabat autem caros socios,
Hic autem veluti sunt, & aduersi steterunt omnes.
Verū postquā congregati sunt, collectique effecti sunt
Latati, sunt, & omnibus in mētibus animus delecta
tus est.

Vt viderunt virūque & integrum accedentem

Verū postquam oblectati sunt in se ipsos aspicientes.
Loquebantur verbis & in manibus hærebant,
Et osculabantur cōplectentes & caputque & humeros
His autē & interfatus est à Deo auditus deiformis:
O fili, quippe ego Deus immortalis veni
Talis existens tibi hesternus in vestris domibus
Ero ut prius promisi & annui
Nunc iam hoc longum desiderium peractum est,
Sed hic ego talis passus mala, multa que tolerans
Redimens patrique magnam gloriam & meam ipsius
Veni, ut videam mortuos, & iniunctum locum,
Sed vos ite & nuncium renunciate
Blandis verbis astante viro unicuique,
Inde autem ipse ego animadverti opusque verbumque
Statim autem à monte descendit aspero,
Præcones autem canebant simul aurora apparente,
Boni, cicadis assimilēs, quæ per syluam,
Arbori insidem: es, vocem lyricam emittunt.

De Thomæ contrectatione.

Hi vero cum iam intra domum erant excelsam,
Delectati amore apud sese inuicem sedebant.
Demulcentia autem tenebatur per domos umbrosas,
Clausere autem fores domorum bene habitatarum,
Clausiles autem ceciderunt valde diligenter cōpactæ.
Cum autem matutina apparuit rosea aurora,
Quamprimum iam ministros adiit equid. us vir
Hos autē rursus allocutus est à Deo auditus deiformis:
Intus quidem iam hic ipse ego mala multa passus,
Cognosco autem quod vobis desiderantibus venio,
Et tunc iam ipsum socius vir vidit oculis,
Cogitavit autem deinde & in mente & in animo
Aspiciens aspectum bonum, & verbum audiens,
Si primum interrogat, singuleque loquatur.

Stetit autem apud ipsum profectus, & ipsum verbo
allocutus est,

O amice, postquam hæc mihi memorasti & dixisti,
Persuades iam meo animo immiti quamvis valde
existenti

In decore enim omnia peregisti & connumerasti,
Nunc autem volo verbum aliud inquirere & inter-
rogare,

O amice, & si mihi indignabere, quod dixero
Signum aliquod mihi nunc ostende cognobile, ut
credam.

Hunc autem allocutus est à Deo auditus deiformis,
Quippe valde quidam tibi animus in pectoribus
infidus,

Sed tunc mihi hæc cogites mentibus, neque te demon
Huc vertat amicus deterius autem esset,

Quare ego tibi fili vera omnia dicam,
Quippe hoc & ipse existimas ut effectum est.

Sed age huc bone, apud me sta & vide opus,
Ut bene

Vt benescas qualis in viris inimicis,
Vobis autem, ut erit, veritatem edisseram.
Sed age iam & signū clarū aliud quoddā ostendam,
Ut me bene notum firmetisque in animo.
Signum autem tibi dicā valde clarū, neque te latebit.
Sic factus, pannos magna amovit à cicatrice,
Dextra autem cepit manu, verbumque dixit nomi-
navitque

Cicatricem quidē primū hanc animadvertit oculis,
Vt cognoscas in animo, sed dixeris & alij.
Sic causa tui valde multa passus sum, & multa la-
Ut me bene notum cōproberis in animo. (boram)

Sic factus est, horum autem animum in pectoribus
commovit,

Cicatricem autem animadvertenterunt, & manife-
sta opera effecta sunt.

Manus autem attigerunt, ille vero lachrymans
verbum dicebat:

Nunc quidem postquā iam signa manifesta ostēdisti,
Persuades certe meo animo immiti licet valde exi-
stenti,

Talis existens tibi hesternus in nostris domibus,
Neque nimium miror, valde autem bene novi qua-
lis fuisti.

Verum ne nunc mihi hoc irascere, neque indignare,
Quoniam te non primum videns ego sic parvi,
Prius autem nouo, priusquam totum regem meum
attrectarem,

Semper enim mihi animus in pectoribus amicis
Horrebat ne quis me mortalium seduceret verbis.

Sic utique locuti recesserunt à se inuicem.

De assumptione.

Tunc iam quidē uniuersum diē ad solē occidentem
Manus tendentem, valde precabantur omnes.
Cum autem lucifer venit lucem nunciās in terram,
Quem crocea super mare dissipatur aurora,
Stetit quidem speculam in asperam conscendens,
Vbi quidem neque bouum neque virorum appare-
bant opera,

Hi vero conuersi sunt, & aduersi steterunt omnes.
Matēque quæ ipsum peperit & educavit paruum
existentem.

Verū postquā collecti sunt, congregatiq; effecti sunt,
Hos rursus allocutus est à Deo auditus deiformis:

Audite amici, & neque animo indignemini singuli,
Ut verbum dicam, quod secundum animum est,

Iam mihi meus animus commouetur ut redeam
Cælum in aneum, ut immortalibus intersim.

Ministri autem dolere, tristatque sunt in animo.
Sic factus reliquit illic postquam edixit omnia.

Ipse autem ad patris potentis densam domum
Videbatur unā cum nebulis profectus cælum latum,
Immortale, sydereum, decorum immortalibus.
Spontane autem porta mugierunt cæli, quas tene-
bant hora:

Quibus mandatū est magnum cælum sydereumque,
Et reserare densam nubem, atque imponere
Fuit autem currens, valde autem celeriter carum
patrem adiit.

Post hæc autem rursus cōsedit in sede, unde surrexit.

SANCTI AMPHILOCHII EPISCOPI ICONII, EX IAMBIS AD Seleucum, quinam scripturæ libri sunt legendi.

Caute Legi

Ed maxime illud tibi scire conuenit,
Quod omnis haud est scilicet tutus liber,
Qui veneradum Scriptura nomē tenet.
Falsū est enim nomē quibusdā impostū.

Quidam libri sunt medij, at que proximi
(Vt dixerit quis) veritatis eloquii.

Adulterini sunt alij, ac certi parum.
Vt sunt male nota & reproba numismata,

Inscriptionem regiam quæ preferunt,
Adulterina sed materia indicant:

Idcirco libros, quos Dei inspiratio
Dedit sigillatim aperiamus ut notis sent.

Vetus quos Testamentum habet prius proferam:
Nam Pentateuchus; Genesim, dein Exodum,

Leuiticumque intermedium librum tenet,
Post Numeros dein Deuteronomium:

Est Iesum adiicias, & Iudices,
Deinde Ruth, at que libros Regum quatuor.

Quin etiam Paralipomenon libros duos
Et post eos Esdra sequuntur gemini,

Dein versibus scriptos quinque afferam libros:
Qui multa passus est, coronatus Job,

Psalms, medelam qui agris animis ferunt:
Trésque Solomonis; Prouerbia, Sapientia,

Ecclesiastes, Cantorum Cantiqua.
Istis, Prophetas addito duodecim:

Osea primum, deinceps secundum Amos;
Michæam, Ioel, Abdiamque; & typum,

Jonam, ipsius quod triduo Christo accidit:
Et post eos Naum, Abbauc; nono loco

Sophoniam, Aggeumque, & Zachariam
Atque inclitum valde angelum Malachiam.

Post quos Prophetas quatuor intelligas:
Esaiam magnum, loquitur qui liberè:

Hieremiamque misericordem & mysticum:
Ieremiamque omnium ultimum

Qui rebus & verbis est sapientissimus.
Adiiciunt istis deinde, Hester, aliqui.
Nova libros Legis opus nunc dicere.
Euangelistas quatuor solos tenes
Matheumque, Marcum, Lucamque tertium:
Adiicias ei Ioannemque, tempore
Quartus sed altis sensibus primas tenet.
Nam iure dico filium hunc tonitruum,
Sermone qui diuino valde insonuit.
Suscipias secundum quoque Luca librum,
Actus Apostolorum qui complectitur.
Electionis vas eis adiicias
Qui gentium est prædicator & Apostolus
Qui sapienter scripsit ad Ecclesias
Epistolas septem: unam ad Romæ incolass
Queis, ad Corinthios, adiiciuntur duæ
Ad Galatas una, & una ad Ephesios

Postquam & Philippo qua transmissa extitit
A Et qua ad Collossenses: dua & Theſſalonicam,
Dua ad Timotheum: ad Titum, & Philemonas
Ad singulos unas & ad Hebreos itidem.
Quæ verò ad Hebreos, non hæc esse dicitur
Plerisque, sed male: nam germana gratia est.
Quid verò ceteras catholicas Epistolas?
Septem esse quidem dicunt: alij verò tres
Suscipiendas: nempe Iacobi unicam,
Vnamque Petri, Ioannis quoque unicam.
Ad tres eas quidam, duas adiiciunt.
Duas quidem, sed Iude septimam.
B At Apocalypſin Ioannis, aliqui
Iis inferunt sursum, sed longè plurimi
Adulterinam dicunt. Hic verissimus
Diuinitus dat arum est Scripturarum Canon.

SYNESII CYRENÆI, PTOLOMAIDIS EPISCOPI, HYMNI

VARIO LYRICORVM VERSVVM GENERE, INTERPRETE

Francisco Porto Cretensi. *Auctori d. m. m. c. x. v.*

HYMNVS PRIMVS.

IA mihi sonora cithara
Post Teium cantum,
Post Lesbiamque modula-
Augustioribus hymnis (tionem
Cane Dorium carmen,
Teneras non in virgines
Venuſtum ridentes,
Florentium nec in iuuenum
Multum amabilem pubertatem.
Diuine enim sanctus
Sapientia pura parurritio
Carmina ad diuina urget
Citharæ fides ut pulsem.
Dulces autem iubet curas
Terrenarum fugere cupiditatum.
Quid enim vires, quid verò forma,
Quid verò aurum, quid verò fama,
Regique honores,
Si conferantur cum crucis de Deo?
Alius equos scitè agitet,
Alius arcum bene tendat,
Alius acervos custodiat
Opum, aureas diuitias:
Alij verò [sit] decus coma
Demissa ceruicibus:
Celebris admodum alius sit
Apud iuuenes, apud puellas,

Nitenti decore cultus:
C At mihi tranquillum liceat
Vitam ignotam ducere,
Ceteris quidem ignotam,
Deo autem notam.
Sapientia verò mihi adsit,
Commoda ad iuuentutem,
Commoda ad senectutem ducendam,
Commoda domina diuitiarum:
D Pauperiem autem sine negotio feret
Sapientia ridens amaris
Inaccessam vitæ curis.
Solummodo mihi tantum adsit
Quantum [sit] satis ut à iuguriis
Vicinarum [me] arceat:
Ne necessitas me adigat
Ad curas retras.
Audi & cicadæ cantum,
E Que rorem matutinum ebibit.
En mihi sonant nerui
Iniussa, & quidam afflatus
Vndique me circumuolat.
Quid igitur tandem pariet mihi
Carminis diuinus partus?
Ille quidem, ex se ortum principium
Gubernator patèrque rerum omnium,
Ingenitus, excelsa
Super cæli cacumina
Immortalis gloria lætus

Deus

Deus constanter sedet,
Unitatum unitas sancta,
Monadumque monas prima,
Simplicitates summitatum
Quæ iunxit & peperit
Super substantiali partu:
Vnde ipsa proficiens
Per primigenam formam
Unitas ineffabilem in modum diffusa,
Trinam adeptæ est vim.
Super substantialis verò fons
Coronatur pulchritudine prolis,
Quæ ex centro profluxit,
Et circa centrum voluitur.
Sile mihi audax ô cithara:
Sile, neque afferto in vulgus
Sacra arcana maxime.
I, & terrena cane:
Superna silentium operiat.
Mens verò solos iam
Curat intellectuales mundos.
Bona enim inde iam
Humani spiritus origo
Individuè diuisa est.
Ac mens delapsa in hylam
Mens immortalis parentum
Diuinorum propago,
Exigua quidem, sed illorum
Tota ista & una ubique
Tota in totum infusa,
Vestram cauitatem cælorum torquet:
Vniuersumque hoc conseruans
In diuersas formas
Distributa adest:
Pars eius, stellarum cursus
Pars, Angelorum cætus,
Pars etiam graui nexu
Terrenam sortita est formam,
Disiunctæque à parentibus
Tenebrosam hausit obliuionem,
Cæcis sollicitudinibus
Terram admirata iniucundam
Deus humana intuens.
Inest tamen, inest aliquid lucis
Opertis oculis:
Inest etiam ijs qui huc delapsi sunt,
In cælum reuocans quedam vis,
Quum fluctibus emerſi
Vita, lati
Sanctum ingrediuntur iter,
Ad regiam parentis.
Beatus, qui voracem hyle

Vitans latratum, & è terra
Emergens, salu leui
A Vestigia ad Deum dirigit:
Beatus qui post fata,
Post labores, post acerbas
Terrenas curas,
Ingressus mentis vias
Altitudinè vidit diuina resurgente luce,
Laboriosum est totum intendere
Animum totis alis
B Cælestia affectantium cupidinum.
Tu modò confirma conatum
Ad intellectualia ferente impetu:
Ille verò tibi propius in cõspectu se dabit,
Parens, manus porrigens.
Præcurrrens enim aliquis radius
Illustrabit semitas,
Pandetque tibi intellectualem
Campum, pulchritudinis originem.
Eia mihi ô anima, bibens
Ex bonorum perenni fonte,
Cõceptis suppliciter precibus ad parentem
Ascende neque cunctare,
C Terra terrena linquens:
Mox verò iuncta cum Patre
Dea in Deo exultabis.
Synesij Hymnus secundus.
I Iterum lux iterum aurora,
Iterum dies fulget
Post noctuagas tenebras.
Iterum mihi cane, ô anime,
Deum matutinis carminibus,
Quidedit lucem dici,
D Qui dedit stellas nocti,
Mundum ambientem choream:
Fluctuantis & hyle
Texit dorsum ether
Ignis insidens summitati,
Vbi clarissima luna
Fnum orbem secat.
Super octauam autem spheram
E Gyrorum stelliferorum
Orbis stellarum expers.
Sub sinu suo agitans
Orbis contrario cursu currentes,
Magnam circa mentem mouetur,
Quæ cælestis oras mundi
Canis obtexit alix alis.
Vltiora beatum silentium,
Intelligentium & intellectilium
Individuam diuisionem, regit.
Vnus fons, una radix,

Triformis elucet forma.
 Vbi enim profunditas Patris,
 Ibi etiam illustris Filius,
 Viscerum ingens partus,
 Sapientia mundi opifex,
 Conciliatrix lux
 Sancti elucet Spiritus.
 Vnus fons, vna radix
 Bonorum tulit copiam,
 Et super substantialem propaginem
 Genitalibus feruentem motibus.
 Conditorum etiam lucentes
 Beatorum admirandos fulgores.
 Unde in mundo constitutus iam
 Cœtus immortalium angelorum,
 Patris gloriam
 Et primogenitam formam
 Cœlestibus canit carminibus
 Prope benignos parentes,
 Exercitus Angelorum senij experts,
 Et partim in mentem respiciens
 Decerpit pulchritudinis principium,
 Partim in sphaeras respiciens
 Regit altitudinem mundi,
 Supernum ornatum trahens
 Ad imam usque hylam:
 Vbi demonum turbam
 Natura subsidens parit
 Tumultuosam et astutam.
 Unde heros, unde iam
 Circa terram disseminatus flatus,
 Eius viuificauit partes
 Variis formis.
 Cuncta verò ex tuo consilio
 Pandent, tu autem es radix
 Presentium, præteritorum,
 Futurorum, eorum que sunt.
 Tu pater, tu es mater:
 Tu mas, tu femina:
 Tu vox, tu silentium:
 Natura natura fecunda.
 Tu ò rex, seculi seculum,
 Quantum id quidem fas est voce testari.
 Longum salue radix mundi,
 Longum salue centrum rerum,
 Vnitas diuinorum numerorum
 Substantia carentium regum.
 Longum salue, longum salue:
 Quia penes Deum gaudia.
 Ad meorum propitias aures
 Pandito festiuitatem carminum:
 Sapientia pandito lucem,

Largitor illustrem felicitatem,
 A Largitor decus splendidum
 Vita tranquilla
 Paupertatem foras appellens,
 Terrenamque pestem diuitiarum:
 Ab artibus arceto morbos:
 Et libidinum fœdum impetum,
 Edacesque animi curas
 A mea vita propulsa,
 Ne mentis ala
 Grauate in terram decidant,
 B Sed liberas pennas tollens,
 In tui sacris nati
 Arcanis saltem.
 Synesij Hymnus Tertius.
 E La mibi ò anima,
 Sacra carmina
 Agressa,
 Corporeos
 Sopito æstros:
 Acue mentis
 C Celeres motus.
 Regi deorum
 Nestimus coronam,
 Hostiam incruentam,
 Carminum libamina.
 Te in mari,
 Te super insulis,
 Te in continenti,
 Inque orbibus
 Asperisque montibus,
 D Et super inclytis
 Quum campis
 Statuas geminas
 Pedum plantas,
 Te beate canam,
 Genitor mundi.
 Tibi nox me ducit
 Vatum ò rex:
 Tibi diurna,
 Tibi matutina,
 E Tibi vespertina,
 Carmina feram.
 Testes fulgores
 Micantium siderum,
 Luna que cursus,
 Et ingens testis
 Sol purarum
 Stellarum moderator,
 Piarum animarum
 Sanctus arbiter.
 Ad tua atria,

Ad

Ad tuos sinus
 Aduersas
 A vasta hyla
 Alas subleuans,
 Latius ut ad tuum
 Vestibulum peruenirem.
 Nunc ad venerandorum
 Sacrorum
 Tempa sancta
 Supplex venio.
 Nunc ad inclytorum
 Verticem montium
 Supplex venio.
 Nunc ad deserta
 Conuallem ingentem
 Libya venio,
 Oram australem:
 Quam neque impius
 Flatus polluit,
 Nec signat
 Vestigium hominum
 Urbana curantium.
 Vbi tibi anima
 Pura affectuum,
 Soluta cupiditatibus,
 Desinens à laboribus,
 Cessans à luctibus,
 Ira, contentionibus,
 (Quæ in corde aluntur)
 Ea excutiens,
 Pura lingua
 Mentemque sancta,
 Debita
 Carmina referat.
 Pax sit
 In æthere et in terra:
 Sisat mare,
 Sisat aer:
 Cessate afflatus
 Variorum ventorum,
 Cessate impetus
 Curuatorum fluctuum;
 Fluuiorum cursus,
 Fontium que lapsus.
 Teneat silentium
 Mundi plagas,
 Dum sacrantur
 Sancta carmina.
 Condant se sub terram
 Serpentes sinuosi,
 Condat se sub terram
 Et alatus draco,

Tom. 8.

Demon hyla,
 A Nubes anima,
 Idolis gaudens,
 Aduersus preces qui canes
 Aduocat.
 Tu ò pater, tu ò beate,
 Tu voraces animi
 Precul arceto canes
 Ab anima mea,
 A precibus meis,
 A vita mea,
 B A factis meis.
 At nostra
 Mentis libamen
 Tuis honoratissimis
 Cura sit ministris
 Sapientibus, qui ad te transmittunt
 Sanctos hymnos.
 Iam seror
 Ad carceres
 Sacrorum carminum.
 C Iam strepit
 Oraculum in mente.
 O beate esto propitius mihi:
 O pater esto propitius mihi
 Si forte præter decorum,
 Si forte præter modum
 Tua attrectaui.
 Cuius oculus sapiens,
 Cuius acris acies,
 Tuis fulgoribus
 D Præstrictus
 Non occludetur?
 Intentis enim oculis intueri
 In tua faces
 Licet ne diis quidem:
 Sed decidens mens
 De tua specula
 Proxima quaque amplectitur.
 Non vestigalia vestigare
 Dum tentat,
 E Lucemque intueri
 Immensa in profunditate
 Fulgentem.
 Ab inaccessis autem delapsa,
 In prima lucis
 Specie figit
 Oculi aciem:
 Vnde decerpens
 In tuas laudes
 Flores lucis,
 Vagorum ventorum

Ff

Sedet flatus,
 Tua tibi restituens.
 Quid enim non tuum, o rex?
 Patrum omnium
 Pater, pater tuipfius.
 Antè pater, sine patre,
 Fili tuipfius:
 Vnitas unitate prior,
 Entium semen,
 Omnium centrum,
 Æterna expers substantiæ mens,
 Mundi radix,
 Rerum ab initio creatarum
 Lux undique collucens,
 Veritas sapiens,
 Fons sapientiæ,
 Mens testis
 Proprius fulgoribus.
 Oculi tuipfius:
 Fulminum potens,
 Seculorum parens,
 Seculorum vita,
 Superans Deos,
 Superans mentes,
 In diuersas partes versans
 Mentium parens mens,
 Originem præbens diis,
 Spirituum opifex,
 Et animarum altor,
 Fons fontium.
 Principiorum principem,
 Radicum radix:
 Vnitas es unitatum,
 Numerorum numerus,
 Vnitas & numerus,
 Intelligentia, & intelligens,
 Et quod intelligi potest,
 Et ante id quod potest intelligi:
 Vnum & omnia,
 Vnum autem omnium,
 Et vnum ante omnia,
 Semen omnium,
 Radix, & summus ramus,
 Natura inter intelligentias.
 Fœmina & mas.
 Mystica autem mens
 Hæc atque illa dicit,
 Profunditatem ineffabilem
 Circa ducens choreas.
 Tu es quod parit,
 Tu es quod patitur
 Tu, qui illustras

Tu, qui illustras:
 Tu, qui appares,
 Tu, qui occultaris
 Propriis fulgoribus.
 Vnum, & omnia,
 Vnum in teipso,
 Et per omnia,
 Tu enim effusus es
 Ineffabili modo nate.
 Vt filium pareres,
 Inclutam sapientiam,
 Rerum omnium opificem.
 Profusus autem manes
 Individuis sectionibus
 Obstericatus.
 Cano te unitas,
 Cano te Trinitas.
 Vnitas es, Trinitas quum sis:
 Trinitas es, unitas quum sis.
 Quæ autem intellectu percipitur sectio
 Indiuisum adhuc
 Quod diuisum est, tenet.
 In Filium effusus
 Consilio sapienti.
 Ipsum autem consilium
 Natum est media
 Natura ineffabilis.
 Quæ est ante naturas omnes,
 Nefas [est] dicere
 Secundum abs te:
 Nefas [est] dicere
 Tertium à primo.
 Partus sacer,
 Ineffabilis scetus.
 Terminus es naturarum
 Parientis
 Et partæ.
 Veneror intellectualium
 Arcanum ordinem.
 Capiunt hæc medium quiddam
 Non [extrinsecus] infusum.
 Ineffabilis proles
 Patris ineffabilis,
 Partus propter te,
 Per partum autem
 Tu es in lucem editus
 Vnà cum patre editus,
 Consilio patris:
 Consilium tu [es] semper
 Apud tuum patrem.
 Ne immensum quidem
 Tempus nouit ortus

Tuos

Tuos ineffabiles,
 Seculum quæ vetus,
 Nulla temporis serie textum
 Partum non cognouit.
 Vnà cum patre apparuit
 Semper natus
 Qui nasciturus erat.
 Quis in rebus inenarrabilibus
 Acuit audaciam, tanquam proposito
 Cæcorum hominum (premio?
 Varia loquentium
 Impiæ audaciæ [sunt].
 Tu autem lucis largitor,
 Lucis intelligibilis:
 Obliqua & à fraude
 Abducis sanctorum
 Mentis hominum,
 In tenebris
 Ne demergantur.
 Te Pater mundi,
 Pater seculorum,
 Opifex diuorum,
 Fas est laudare.
 Te quidem intelligentiæ,
 Canunt, o rex,
 Te mundi rectores,
 Oculi fulgentes,
 Mentis sidereæ
 Celebrant, o beate,
 Quas circum inclutum
 Corpus mouetur,
 Omnis te canit
 Cætus beatorum,
 Qui circa mundum,
 Qui in mundo,
 Qui in zonis,
 Quique extra zonas
 Mundi partes
 Governant sapientes
 Ministri,
 Qui ad inclutos
 Clauis gubernatores [stant]:
 Quos angelica
 Profundit series.
 Atque illustre
 Genus heroum,
 Opera mortalium
 Occulis tuis
 Quod permaneat,
 Opera mortalia.
 Animaque non procliuis
 Et prona

Tom. 8.

In calliginosos
 Terrenos globos.
 Te beata natura,
 Natureque proles
 Laudat o beate,
 Quas almis
 Regis auris,
 De tuis canalibus
 Deductas
 [Et] prouolutas.
 Tu namque immensi
 Moderator mundi,
 Natura es naturarum:
 Tu naturam foues
 Originem mortalium
 Immortalis
 Imaginem,
 Vt etiam ima,
 Pars in mundo
 Sortiatur vitam
 Alternam.
 Neque enim fas erat
 Facem mundi
 In summo vertice statuere
 At quod staturum omnino
 In cœtu entium,
 Nūquā posthac interibit
 Aliud vero ab alio
 Mutua vicissitudine
 Omnia fruuntur.
 Rerum intereuntium
 Orbis æternus,
 Tuo spiritu
 Resuscitans,
 Tibi per omnia
 Statuit choreas.
 Mater natura
 Suis coloribus,
 Suis operibus
 Picta varijs.
 Ex animantibus vero
 Diuersa voce præditis
 Vnum concantum tamē
 Concordem tibi mittit.
 Tibi omnia ferunt
 Laudes perpetuas:
 Dies & nox,
 Fulgura, niues,
 Cælum, æther,
 Et terra radices,
 Aqua, aër,
 Corpora omnia.

Ff ij

Spiritus omnes,
 Semina fructus,
 Planta, & graminia
 Radices, herba,
 Pecora, & volucres,
 Et natantium
 Piscium greges.
 Respice & animam
 Languentem,
 Deficientem
 In tua Libya
 In tuis venerandis
 Sacris,
 Sanctis precibus
 Intentam:
 Quam circumdat
 Nubes corporea:
 Sed tuus oculus, o Pater,
 Potest discutere nubem illam corpoream.
 Nunc mihi animus
 Tuis hymnis
 Fecundatus
 Acuit mentem
 Igneis motibus:
 Tu autem illustra, o rex.
 Lumina, ut caelestia suspiciant.
 Annue pater,
 Corpore ut elapsa,
 Non posthac mergatur
 In terra uoxa.
 Sed quandiu uita
 Corporea
 In uinculis maneo,
 Placida, o beate,
 Alat me fortuna:
 Neque aduersa aura,
 Spiret, animi
 Curis tristibus
 Exedens uitam,
 Rebus diuinis
 Ut semper uacem
 Neque in talibus
 Voluer.
 Unde iam elapsus
 Munificencia tua,
 Coronam sanctis
 Ex pratis
 Tibi hanc necito,
 Tibi istas affero
 Laudes, purorum
 Princeps mundorum,
 Et Filio sapienti,

Vna cum eius sapientia.
 A Quem ex ineffabili
 Effudisti sinu:
 In te autem manet,
 Ex te quamuis progenitus,
 Ut omnia sapienti
 Moderetur Spiritu,
 Moderetur uetustorum
 Profunditatem seculorum,
 Moderetur oras
 Immensi mundi
 Vsq; ad imum
 B Fundum, entium
 Terrena portione,
 Piorum animis
 Affulgens:
 Soluit autem labores
 Et curas
 Miserorum mortalium,
 Autor bonorum,
 Propulsator dolorum.
 Quid uero mirum est, Deum
 Mundi opificem,
 C A suis operibus
 Mala arcere?
 Hoc tibi ingentis
 Rex mundi
 Persolaturus uenio
 Votum debitum ex Thracia,
 Vbi per triennium
 Habitavi in uicinia,
 Prope regias
 Terra edes:
 D Tulique labores,
 Tuli cruciatus
 Valde lachrymabiles,
 Humeris ferens
 Matrem patriam.
 Rigabatur tellus
 Artuum sudore
 Decertantium
 De die in diem:
 Rigabatur lectus
 Oculorum riuus
 Plorantium
 De nocte in noctem.
 Tempora uero quotquot
 Extructa sunt, o rex,
 Ut tuis sanctis
 Seruant sacris
 Omnia adij:
 Procumbens supplex,

Synesius
 religionis
 e go: adit
 te npla
 o nnia vr-
 bi Costan-
 tinopolita-
 na.

Solum palpebrarum
 Rigans roribus,
 Ne mihi inane
 Fter contingeret,
 Supplex orauit deos,
 Ministros quotquot
 Fecundum Thracia
 Tenent solum,
 Qui que ex opposita continens
 Chalcedoniis
 President aruis,
 Quos angelicis
 Coronasti, o rex,
 Fulgoribus, tuos
 Sacros ministros.
 Hi meas beati
 Adiuerunt preces:
 Hi meos multos
 Audierunt labores.
 Non mihi uita
 Tunc erat grata
 Propter tellurem patriam
 Vexatam,
 Quam ex mœore
 Excitasti o rex,
 Ipse qui senio subiectus non es.
 Rector mundi.
 Dum iam anima
 Deficeret,
 Dum iam artus
 Collaberentur,
 Suffulcisti meam
 Articularum uim,
 Misera anima
 Vim inspirans:
 Laborum autem dulcem
 Inuenisti finem,
 Ex animo meo,
 Negotiis, o rex,
 Prebens longorum
 Requiem laborum.
 Quae tu omnia, o beate,
 Aphris conserua
 Ad longam
 Seriem temporis,
 Ob tui memoriam
 Beneficij,
 Et propter animam
 Grauiam passam.
 Supplici autem da
 Vitam innoxiam:
 Libera me laboribus,
 Tom. 8.

Libera me morbis,
 A Libera curis,
 Quae animos edunt:
 Annue intellectualem
 Seruo uitam.
 Ne mihi terrenos
 Imbres diuitiarum
 Decernas o rex,
 Quod rebus diuinis
 Vacem:
 Neque tristis
 B Paupertas testis
 Adhaerescens,
 Ad terram trahat
 Curam animi.
 Vtraque hac res animam
 Deprimit ad terram,
 Vtraque mentis
 Obluionem affert,
 Nisi tu beate
 Ministres vires.
 C Ne pater pure
 Fons sapientiae:
 Illustra animum
 De tuo sinu
 Intellectuali luce.
 Illustra cor
 Ex tua uita
 Sapientiae iubare:
 Et ducentem ad te
 Sacram uiam
 D Tesseram dato,
 Signum tuum,
 Qui vexant animos
 Spiritus
 Abigens a uita,
 Precibusque a meis:
 Et corpus conserua
 Incolume, infestis
 Inaccessum morbis:
 E Et spiritum conserua
 Impollutum, o rex.
 Equidem nunc
 Caliginosam hyla
 Maculam foro.
 Teneor autem cupiditatibus,
 Terrenis uinculis.
 Tu autem liberator es,
 Tu expiator es,
 Libera malis,
 Libera morbis,
 Libera compedibus.

Tuum semen fero
 Generosæ
 Scintillam mentis,
 In altitudine hile
 Absconditum.
 Tu enim in mundo
 Deposuisti animam:
 Per animam verò
 In corpore mentem
 Seuisti, ò rex.
 Tuam filiam
 Miserator ò beate,
 Descendi abs te
 Terræ ut famularer.
 Ex famula verò
 Facta sum serua:
 Hyle me magicis
 Irretiuit artibus.
 Adhuc tamen insunt mihi
 Exigua quædam vires,
 Abditæ pupillæ.
 Nondum omnem
 Restrinxit vim:
 Sed circumfusa est multa
 Supernæ tempestas,
 Cacam efficiens
 Quæ in Deum aciem dirigit.
 Miserator Pater
 Filiam supplicem,
 Quam sapius iam
 Intellectuali ascensu
 Scandere [cælum] conantem
 Blandæ hyle
 Desiderium suffocat.
 Tu verò illustra ò rex,
 Oculos ut ad cælestia se attolant.
 Accende ignem
 Et incendium,
 Semen illud exiguum
 Alens in meo
 Capitis apice.
 Colloca me Pater
 Lucis in vi
 Salutaris,
 Quod manum natura
 Non iniicit,
 Vnde non amplius terra,
 Non parcarum
 Filia necessitatis
 Reuocare possunt.
 Linquat, fugiat
 Turbidus ortus

Famulum tuum.
 A Inter me Pater,
 Terrenamque turbulentiam
 Ignis intercedat.
 Annue Genitor,
 Annue famulo
 Iam intellectuales
 Pandere alas.
 Jam ferat
 Signum patris
 Suplex anima,
 B Quod terreat quidē infestor
 Dæmonas, qui terræ
 Ex latebris
 Loca petentes supera,
 Affluant mortalibus
 Impios conatus:
 Signum autem tuis
 Sanctis famulis,
 Qui in inclyti
 Sublimitate mundi
 C Ætherei ascensus
 Clauigeri [sunt:]
 Ut mihi lucis
 Aperiant portas.
 Dumque vana
 In terra serpo,
 Ne terra sim:
 Sed ætheriorum operum
 Hic quoque da
 Testes fructus,
 D Voces veridicas,
 Et quæcunque in animis
 Diuinam
 Spem fouent.
 Iam me pœnitet
 Terrenæ vitæ.
 Abite in malam rem pestes
 Impiorum mortalium,
 Vrbiūque opes:
 E Abite in malam rem omnes
 Noxa blandæ
 Ingratæ gratiæ,
 Quibus animam
 Allectam
 Terra seruam retinet.
 Quæ valde misera,
 Suorum que bonorum
 Ebibit oblivionem,
 Donec incidit
 Inuidam in portionem.
 Geminas enim habet

Blanda

Blanda [portiones] hyle.
 Qui autem in mensa
 Porrecta manu
 Epulas dulces attigit,
 Eum valde sane pœnitebit
 Acerbæ portiones,
 Contrarijs ponderibus
 Eum detrahentibus.
 Hac enim terrene
 Lex necessitatis,
 Binis ex crateribus, mortalibus
 Vitam fundit.
 Purum autem
 Impermixtumque bonum,
 Deus, vel res diuinæ.
 Inebriata dulci,
 Cratere, oras
 Attigi malorum,
 Incidi in cassem,
 Sensi damnum
 Epimetheium:
 Odi tamen leges
 Inconstantes
 Ad curarum expertia
 Prata patris
 Properans, intendo
 Fugaces pedes,
 Fugaces geminorum
 Hyle munerum.
 Respice me ò vitæ
 Intellectualis arbiter,
 Respice tuam supplicem
 Animam in terris
 Intellectuales ascensus
 Tentantem,
 Tu autem illustra ò rex,
 Cælum affectantia lumina,
 Alas leues præbens:
 Reimacula vero abscondito,
 Laxato vincula
 Geminorum affectuum,
 Quibus animas
 Fallax natura
 Deprimit in terram.
 Da mihi ut elapsa
 Ex corporis noxa,
 Celerem saltum dem
 Ad tuas aulas,
 Ad tuos sinus:
 Vnde animæ
 Profluit fons.
 Gutta cælestis

Effusa sum in terram
 Fonti me restitue
 A Vnde sum effusa
 Profuga vagans
 Annue ut progenitrici
 Luci misceatur:
 Annue ut sub te
 Patre custodita
 Cum cælitum cœtu
 Offerat sancte
 Cælestes hymnos.
 B Annue [inquam] Pater
 Ut luci mixta,
 Non posthac mergatur
 In terræ sordibus:
 Sed dum vitæ
 Corporeæ
 In vinculis maneo,
 Placida, ò beate,
 Alas me fortuna.
 Synesij hymnus quartus:
 C Te quoque oriente,
 Te vero crescente,
 Te autem consistente,
 Te vero decedente
 Die sacro
 Ambrosiæque nocte
 Cano genitor,
 Curator animarum,
 Curator artuum,
 D Largitor sapientiæ,
 Propulsator morborum,
 Largitor animis
 Placida vitæ,
 Quam non premunt
 Terrenæ curæ
 Matres dolorum,
 Matres arumnarum,
 Quarum mihi vitæ
 Pura permaneant,
 E Quo rerum omnium
 Abstrusam originem
 Celebrans memorem,
 Neque rebellibus
 Peccatis à Deo
 Abstrahar.
 Te beate cano
 Rex mundi.
 Tellus vero fileat.
 Ad tuos hymnos,
 Ad tuas preces
 Faueant linguis

Ef iij

Quaecunque mundus continet:
 (Tua namque [sunt] opera, o Pater)
 Cesset
 Ventorum sibilus,
 Susurrus arborum,
 Cantusque avium.
 Tacitus ether,
 Tacitus aer
 Audiat cantus:
 Aquarumque fluxus,
 Strepitu iam carens,
 Cursum in terris sistat.
 Qui vero interpellant
 Sanctos hymnos,
 Latebris gaudentes,
 Monumentaque obsidentes
 Demones iam
 Fugiant meas
 Sanctas preces:
 Boni autem quotquot
 Beati caelestis
 Famuli genitoris
 Tenent in:imas
 Extremasque plagas mundi,
 Hymnos benigna mente
 Audiant Patris,
 Benigna que mente preces
 Referens meas [ad eum.]
 Vnitatis o unitatum
 Pater o patrum,
 Principiorum principium,
 Fontium fons,
 Radicum radix,
 Bonorum bonum,
 Siderum sidus,
 Mundorum munde,
 Idearum idea,
 Immensa pulchritudo,
 Abstrusum semen,
 Pater seculorum,
 Pater ineffabilium
 Intellectualium mundorum:
 Vnde ambrosius
 Distillans spiritus,
 Corporis moli
 Adnatans,
 Secundum iam
 Mundum excitat.
 Cano te o beate
 Et voce:
 Cano te beate
 Etiam silentio.

Quantum enim vocem,
 A Tantum et silentium
 Percipis intellectus.
 Cano etiam prolem
 Primigenam
 Et primilucam,
 Fili clarissime
 Patris ineffabilis.
 Te beate magno
 Cum Patre laudo,
 Et quem tulit tui causa
 B Patrum Pater,
 Fecundum consilium.
 Medians principium,
 Sanctum Spiritum,
 Centrum Genitoris,
 Centrum etiam Filij.
 Ipsa mater,
 Ipsa soror,
 Ipsa filia
 C Quae obstetricata es
 Abditam radicem.
 Nam ut diffunderetur
 In Filium Pater,
 Ipsa diffusio
 Inuenit germen.
 Stetitque media
 Deus ex Deo

 Et per inchoatam
 Patris immortalis
 D Profusionem filius
 Inuenit germinationem.
 Vnitatis es, Trinitas quum sis?
 Vnitatis que permanet,
 Et Trinitas que permanet,
 Intellectualis autem sectio
 Indivisum adhuc
 Quod est diuisum, habet:
 Proficiens autem manet
 E Filius in Patre,
 Et rursus extra,
 Que sunt Patris, regit,
 Mundis deducens
 Felicitatem vite,
 Vnde ipse habet.
 Sermo, quem magno
 Cum Patre cano,
 Mens ineffabilis
 Parit te Patris:
 Et tu conceptus
 Sermo es Patris

Primus

Primus ex prima
 Prognatus radice
 Radix auiem omnium
 Que condita sunt post inchoatum
 Tuum ortum.
 Vnitatis ineffabilis,
 Semen omnium rerum,
 Semine omnium
 Semit.
 Tu namque in omnibus.
 Per te natura
 Hypate, mese,
 Nete, Dei
 Perfruitur Patris
 Bonis muneribus
 Fecunda vita.
 Tibi senij expers
 Indefesso cursu
 Sphera voluitur:
 Sub tuum ordinem
 Cavitate ingentis
 Rapidis conuersionibus
 Septeni orbis siderum
 Contrario motu feruntur:
 Multe vero unum
 Orbem decorant
 Stella mundi
 Tuo consilio,
 Fili maxime inchoyte.
 Tu enim discurrens
 Per caelorum orbis.
 Cursum seculorum
 Indissolubilem continens:
 Sub que tuis o beate
 Sanctis legibus
 In immensa altitudine
 Aethereo sinu
 Candentium siderum
 Greges pascuntur.
 Tu caelitis,
 Tu aeris,
 Tu terrestribus,
 Tu infernis
 Opera dispensas.
 Vitamque largiris.
 Tu mentis rector
 Dispensator que caelitis,
 Mortalibusque quotquot
 Intellectualis sortis
 Hauserunt imbres.
 Tu dator anime
 Quibus ex anima

Pendet vita,
 Et natura indefessa.
 A Caca anima
 Propago ex tua
 Pendet catena.
 Et quaecunque
 Carent spiritu,
 De tuo sinu
 Decerpunt vim qua sustententur.
 Transmissam
 Tua virtute
 Ex ineffabili
 B Paterno sinu
 Addita unitatis,
 Vnde vita
 Riuis profluens
 Fertur ad terram usque
 Tua virtute,
 Per incomprehensibiles
 Intellectuales mundos,
 Vnde recepit
 C Descendentem
 Bonorum fontem
 Intellectualis [mundi] forma
 Mundi aspectabilis.
 Solem iste
 Secundum habitus
 Eius que posterius emicuit
 Lucis parentem,
 Oculos illustrantem,
 Eius qua gignitur
 D Et interit,
 Dispensatorem hyle,
 Filium qui est illius [solis] intelle-
 Forma sensibilis, (etualis
 Bonorum largitorem
 Que in mundo nascuntur:
 Tuo consilio,
 Fili maxime inchoyte,
 Pater Qui cognosci non potes,
 Pater ineffabilis,
 E Qui cognosci non potes mente,
 Exprimi non potes ratione:
 Mens es mentis
 Animarum anima
 Natura es naturarum.
 Genu tibi flectens
 Ecce hoc seruus
 Procumbo in terram
 Supplex oculis captus.
 Tu autem lucis largitor
 Lucis intellectualis,

Miserere ò beate,
 Supplicis anime.
 Pelle morbos,
 Pelle curas
 Quæ vorant animas.
 Pelle impudentem
 Canem infernum,
 Demonem terre,
 Anima à mea,
 Precibus à meis.
 Vita à mea,
 Factis à meis.
 Corpore procul.
 Spiritu procul.
 Omnibus procul
 A nostris rebus
 Demon maneat,
 Linquat [me,] fugiat
 Demon Qui est hyla
 Affectuum robur.
 Ad cœlestia iter
 Qui intercludit:
 Deum vestigantes
 Qui impedit conatus.
 Comitum vero da
 Consortem, ò rex
 Sancti sanctum
 Angelum roboris,
 Angelum preces
 Diuino instinctu susceptas
 Amicis benigne subministra-
 Custodem anime, (tem:
 Custodem vitæ,
 Precum custodem,
 Factorum custodem
 Qui corpus seruet
 Liberum à morbis:
 Qui spiritum seruet
 Liberum à labe,
 Animoque afferat
 Peccatorum oblivionem
 Ut etiam in vita
 Quam in terris degit,
 Tuis laudibus
 Pinguescat
 Ala anime:
 Ut etiam vitam
 Post fata,
 Post vincula
 Terrenum pondus habentia
 Puram ab hyla
 Quantum fieri potest, degam.

Ad tuam regiam,
 Ad tuos sinus,
 A Vnde anime
 Profluit fons.
 Tu autem manum porrige,
 Tu euoca, tu ò beate,
 Ex hyla educito
 Supplicem animam.
 Synesij hymnus quintus.
 C Anamis Filium sponsæ,
 Sponsæ non nuptæ
 B Hominum mortali connubio
 Inestabile Patris consilium
 Serum Christi partum
 Venerandus virginis partus
 Hominis edidit formam,
 Qui inter mortales deductor
 Venit lucis fontis.
 Hac ineffabilis propago
 Seculorum nouit radicem
 Tu lux es,
 C Vna micans radius cū Patre,
 Qui perruptis hyla tenebris,
 In animis fulges sanctis.
 Tu mundi conditor
 Fulgentium orbium & siderū
 Centrorum terræ stabilitor:
 Tu hominum seruator.
 Tibi sol equitat,
 Diei perennis fons:
 Tibi taurina fronte luna
 D Noctis tenebras pellis.
 Tibi nascuntur fructus,
 Tibi pascuntur greges.
 Ex tuo ineffabili fonte
 Viuificum emittēs splendorē,
 Alis mundorum oras.
 Ex tuo emicuit sinu
 Et lux, intellectus & anima.
 Tua miserere filie
 Artubus incluse mortalibus,
 Fatigue terrestri mensura.
 Morborum serua ex vitio
 Ille sum artuum robur,
 Annue verbis suadela,
 Annue factis gloriam,
 Pristina ut clara sit fama
 Cyrene & Sparte. (nima
 Molestiis & nullis pressa a-
 Placidam trahat vitam,
 Almam, gemina lumina
 In tuam, intendens lucem,
 Vt ex

Vt ex hyla purgatus
 Oblitum reditus iter properem,
 Fugitans terra labores
 Vt misceat cum anime fontē.
 Talem impollutam vitam
 Tuo annuas vati,
 Quum tibi pangens carmina
 Tuam celebrans radicem,
 Excelsam Patris gloriam,
 Et socium eiusdem solii Spiritum.
 Medium inter radicem & germē,
 Et Patris canens vim,
 In tuis laudibus recreem
 Inclutum fœtum anime.
 Salue ò Filij fons,
 Salue ò Patris forma,
 Salue ò Filij sedes,
 Salue ò Patrie imago,
 Salue ò Filij potentia,
 Salue ò Patris pulchritudo,
 Salue ò purissime Spiritus,
 Centrum Filij & Patris,
 Hunc mihi mittas cum Patre
 Rigantem anime alas,
 Vt perficiat diuina munera.
 Synesij hymnus sextus,
 V Na cum forme sancto per se secundo
 Ineffabiles vnitates supra,
 Deum immortalis Dei clarissimum Filium.
 Solum ex solo Patre Filium prognatum
 Coronabo odoratis floribus carminum
 Quem consilij paterni ineffabilis partus,
 Ex abdito ostendit Filium sinu
 Qui [partus] Patris abditos in lucem edidit
 fructus *
 In fonte vero permanent quamquam profusi
 Sapientia mentis Patris, pulchritudinis splendor,
 Tibi parto Pater annuit ut parias,
 Tu abditum es Patris semen præfulgens.
 Te enim originem Pater dedit mundis,
 Vt deduceres corporibus formas ex intellectualibus.
 Tu cœli sapientem orbem circumagis
 Et siderum greges semper pascis.
 Tu angelici, ò rex, ordinis
 Tu demonum phalangis imperium obtines:
 Tu & naturam mortalem regis,
 Individuum circa terram spiritum diuidis,
 Et cum fonte, quod datum est, rursus coniungis,
 Mortales mortis liberans necessitate.
 Adsis propitius ad tuarum coronas laudum,
 Vitæ vati tribuens tranquillitatem,
 Euripi astum sistito vagum,

Sedans seuas tempestates hyla:
 Anima & artuum arceio morbos:
 A Cupiditatum perditum sopito imperium,
 Opum, & paupertatis propulsa incommoda
 Factis clarissimam famam dato,
 Inter gentes bonam pande famam:
 Suadela blandiloqua redimito [me] honore,
 Ut mens decerpit otium quietæ,
 Neque terrenis ingemam curis,
 Sed ex tuis riuus excelsis
 Partibus sapientie mentem rigem
 Synesij hymnus septimus.
 B Primus modos inueni
 Tui causa, beate, immortalis,
 Nate clarissime virginis,
 Iesu Solymitane,
 Nuper aptatis numeris
 Quos resonent citharæ fides.
 Tu vero propitius esto, ò rex,
 Et accipe musicam
 Ex sanctis carminibus.
 C Canamus immortalem,
 Deum Filium Dei ingentem,
 Seculorum conditoris Patris
 Mundi opificem Filium:
 Ex Deo & homine iuncta naturâ,
 Sapientiam immensam,
 Cœlitibus Deum,
 Inferis mortuum,
 Effusus suisti quum in terram
 Mortali ex vtero
 Magorum sapiens ars
 Ex stelle ortu
 Obstupuit dubia
 Quis [esser] qui nasceretur infans
 Quis, qui includeretur Deus,
 Deus, an mortuus, an rex.
 Eia munera ferte
 Myrrhe libamina
 Aurique donaria
 Thurisque vapores suaves.
 D Deus es, & hys accipe:
 Aurum regi sero:
 Myrrha monumento congruet.
 Et terram lustrasti,
 Et maritimos fluctus,
 Et demonum vias,
 Liquidos campos aëris,
 Et infernas latebras
 Mortuis subsidium
 Deus ad inferos missus.
 Sed propitius esto, ò rex,

Et accipe muscam
 Ex sanctis carminibus.
 Synesij hymnus octauus.
 Ad Dorios numeros lyre
 Ebori alligatarum fidium
 Tollam argutam vocem
 Tui causa beate immortalis
 Nate clarissima virginis.
 Tu autem mihi vitam serua
 Malorum omnium experte, o rex,
 Molestis inaccessa [eā] reddēs
 Noctēsque diēsque.
 Illustra mentem iubare,
 Intellectuali ex fonte,
 Robur integris artubus,
 Et gloriam factis
 Iuuentuti da mea,
 Latumque affer auum
 Ad senectum extremam,
 Valde honoratam augens
 Prudentiā cū bona valetudine.
 Fratrem conserua,
 Quem mihi nuper, o immortalis
 Iam infernas portas
 Pratergredientem pede,
 Ad superos reuocasti,
 Curāque & luctus,
 Meas lacrymas, & animi
 Restrimisti ardentem flammā,
 Vita que restituiti mortuum,
 Propter [me] tuū opater, supplicē.
 Sororemque & par
 Liberorum serua,
 Totāque tranquillam domum
 Tua manu protegas.
 Et mihi eiusdem, o rex,
 Consortem tori iugalis
 A morbis noxiisque liberam,
 Carissimam, & unanimem,
 Furtiui ignaram
 Congressus uxorem serua:
 Sanctumque colat ius connubij,
 Impollutum, purum,
 Nō legitimis inaccessū amorib.
 Animam vero solutam
 Terrene vite vinculis:
 Eximito malis
 Et tristi noxa,
 Et cum piorum ordinibus
 Carmina offerre da
 In laudem tui Patris;
 Suaeque potentia, o beate.

Iterum canam hymnos,
 Iterum tibi carmina canam,
 Fortasse & citib aram
 Iterum integram temperabo.
 Synesij hymnus nonus.
 Maiorem in modum expetende clarissime
 Te o beate nate virginis
 Cano Solymitana,
 Qui dolosum laqueum,
 Terrenum ingentibus anguem
 Patris expulisti hortis:
 Descendisti usque ad terram,
 Aduena inter mortales,
 Et descendisti sub tartara,
 Animarum tibi plurima
 Mors tenebat agmina.
 Horrui te senex tunc
 Orcus antiquus,
 Et voracissimus canis
 Reccssit à limine.
 Tu vero quum soluisses catenis
 Animarum sanctos coetus,
 Comitatu integerrimo
 Laudes referebas Patri.
 Redeuntem te o rex
 Æria immensa
 Horrui turba demonum:
 Expauit autem purissimarum
 Coetus immortalis stellarum.
 Æther autem ridens.
 Sapiens harmonia pater,
 Ex septem fidium lyra
 Temperauit muscam.
 Triumphale in carmen.
 Risit lucifer
 Nuntius diei,
 Et aureus hesperus,
 Cythereium sidus.
 Ipsa quidem cornutum lumen
 Replens ex fluxu ignis,
 Preibat Luna,
 Pastor nocturnorum deorum:
 Late vero lucentem comam
 Titan expandit
 Ineffabile sub vestigium.
 Agnouit autem natum Dei,
 Mentem que est optima opifex.
 Proprij ignis originem.
 Tu vero alas agitans
 Cerulei cæli
 Scandisti super dorsum
 [In] sparisque constitisti
 Intellectualia-

Christi
 descendit
 ad inferos.

Cautela
 gendani.

Intellectualibus purissimis:
 Bonorum tibi fons.
 Silentio suppressum calum.
 Vbi neque immensum,
 Indefensumque tempus
 Terra horta trahens,
 Neque morbi impudentes
 Fœcunda hyle.
 Sed ipsum senij expers
 Æuum antiquum,
 Quod iuuenis est simul & senex,
 Perpetuæ mansionis
 Dispensator est diis.

SYNESII HYMNVS DECIMVS.

Memento Christe,
 Filii Dei
 Altè regnantis,

Serui tui,
 Qui misera sorte est peccator.
 Qui scripsit hæc.
 Et mihi præbe
 Expiationem scelerum
 Cordi infortorum,
 Quæ mihi sunt innata
 Animo sordido.
 Da verò ut aspiciam
 Seruator Iesu
 Diuinum splendorem
 Tuū, ad quem quis apparuerō,
 Canam carmina
 Animarum medico,
 Medico corporum,
 Patri simul excelsō,
 Spirituique sancto.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ IN THEOGONIAM,
 HYMNVS I.

Α' ἡγοσιχίς Græca, χριστός θεοταθείς, ὡς ὅτι ἐξ ἑδὸς μένη.

Α' ἡγοσι-
 χίς Græca,
 Græcis hu-
 ius Hym-
 ni versi-
 bus res-
 pondet.
 Latina ve-
 rò non re-
 spondet.

Christus mortalis factus, quod erat Deus manet.
 CHRISTVS nascitur, glorificate. Chri-
 stus de cælis, occurrere. Christus in ter-
 ra, exaltate, cantate Domino omnis ter-
 ra, & in lætitia cantate populi, quia glo-
 rificatus est.

Lapsus ob transgressionem, Dei ad imaginem fa-
 ctum qui totus corruptionis erat, meliore prola-
 psus diuina vita rursus reformat sapiens creator quo-
 niam glorificatus est.

Cum vidisset conditor perditum hominem, mani-
 bus quem fecit inclinatis cælis descendit, hunc vero
 ex virgine diua pura totum substantificat, veritate
 incarnatus, quoniam glorificatus est.

Sapientia verbum, & potentia filius existens patris
 & splendor, Christus Deus qui potentias latuit quot-
 cunque caelestes, quocunque in terra, & homo fa-
 ctus recondidit nos quoniam glorificatus est.

Ante secula ex patre genito influxibiliter filio, &
 in vltimis ex virgine incarnato sine semine Christo
 Deo clamemus, qui exaltasti potentiam nostram
 sanctus es domine.

Inspirationis participans melioris Adam terrenus,
 & ad corruptionem delapsus muliebri deceptione,
 Christum ex muliere clamat videns, propter me, se-
 cundum me natus, sanctus es domine.

Conformis luteæ tenuis compositionis Christe
 natus, & participatione carnis peioris tradita diuina
 progenie, mortalis factus, & manens Deus & exal-
 tans potentiam nostram, sanctus es domine.

Bethleem latere ducum Iuda Regina, Israël enim
 regens, Cherubim qui in humeris ex te profectus
 Christus manifeste, & exaltans cornu nostrum om-
 nibus dominatus est.

Virga ex radice Iessæ, & flos ex ipsa Christe, ex vir-
 gine natus es, ex monte laudabilis vmbroso, denso,
 venisti incarnatus ex experte viri immaterialis, &
 Deus, gloria potentia tuæ domine.

Quem olim prædixit Iacob gentium receptaculū
 Christe ex progenie Iuda ortus, & robur Damasci,
 Tomus 8.

Samaritæque Spolia, venisti deprædatus, deceptio-
 nem vertens in fidem Deo delectabilem, gloria po-
 tentia tuæ domine.

Diuinationis quōdam Balææ sermonū discipulos
 sapientes Astrologos lætitiæ impleuisti stella ex Ia-
 cob orta domine, gentium primitias inducentes, sus-
 cepisti autem palam, gloria potentia tuæ domine.

Vt in vellus, in ventrem virgineum descendisti,
 pluuia Christe & vt gutta in terrā stillātes Æthio-
 pea & Tharces & Arabum insulæ que Sabæ, modorū
 omni terræ dominantes procliderunt tibi saluator.
 gloria potentia tuæ domine.

Deus ens pacis, pater misericordiarum magni cō-
 silij tui Angelum pacem tribuentem misisti nobis
 vnde Dei cognitionis ad lumen via ducti ex nocte
 de luce vigilantes glorificamus te humane.

Inter seruos Cæsaris edicto descriptus es, persua-
 sus, & seruos nos inimici & peccata liberaisti Christe,
 totam nostram substantiam pauper factus & terre-
 trem ex ipsa vnione & communionem deificasti.

Ecce virgo vt olim dixit, in ventre concipiens pe-
 perit Deum hominem factum, & manet virgo pro-
 pter quam conciliati Dei peccatores deiparam pro-
 priam entem in fide cantemus.

Ex visceribus Ionam foetum euomit marina fera,
 qualem accepit, in Virgine vero habitans verbum,
 & carne accepta transit seruata incorrupta, quem e-
 nim nō sustinuit à lapsu enixam cōtinuit innocuam.

Venit incarnatus Christus Deus noster, ex ventre,
 quem pater ante luciferum gignit, habenas tenens
 immaculatarum potestatum in præsepe irrationa-
 lium recubuit, pannis vilibus fasciatur. Solut autem
 multiplices catenas delictorum.

Nouus ex Adam puerulus fermenti natus est filius,
 & fidelibus datus est. futuri autem hic est seculi pa-
 ter, & dominus, & vocatur magni consilij Angelus.
 hic fortis Deus est. & dominans potestate creaturæ.

Pueri pietate connutriti, impio iussu despecto ignis
 minas non timuerunt, sed in media flamma stantes
 cantabant, patrum nostrorum Deus benedictus es.

Pastores in agro pernoctantes mirabile lucis apparitionem sortiti sunt. gloria enim domini, ipsos circumfulsit, & angelus, cantate clamans, quonia natus est Christus, patrum nostrorum Deus benedictus es.

Statim cum sermone Angeli, caelorum exercitus gloria clamabant Deo in excelsis, in terra pax, in hominibus bona voluntas. Christus illuxit, patrum nostrorum Deus benedictus es.

Verbo hoc dixerunt pastores, digressi videamus quod factum est, diuinum Christum. Bethleem profecti autem cum enixa adorabant cantantes: patrum nostrorum Deus benedictus es.

Miraculi super naturalis rorem fundens, Figurabat fornax figuram, non enim, quos suscepit, vixit iuuenes, sicut neque ignis diuinitatis, virginis, quem ingressus est, ventrem. Ideo laudantes cantemus, benedicat creatio omnis dominum, & superexaltetur per omnia secula.

Trahit Babylonis filia pueros seruos Dauid, ex Sion ad se, doniferos mittit autem magos pueros, Dauidis deiciam filiam precaturos. Ideo laudantes cantemus. Benedicat creatio omnis dominum, & exaltate per omnia secula.

Instrumenta declinauit luctus cantilenæ, non. n. canebant in spuris filij Sion, Babylonis soluit autem omnem deceptionem, & musicorum consonantiam ex Bethleem natus Christus. Ideo Laudantes cantemus, benedicat creatura omnis dominum, & exaltate per omnia secula.

Mysterium admirabile video, & inopinabile, caelum speluncam, sedem cherubicam virginem, prae sepe loculum, in quo decubuit incomprehensibilis Christus Deus quem laudantes magnificamus.

Admirabilem cursum videntes magi insolite nouae stellae nouiluce caelestis per illustrantis Christum regem coniectati sunt in terra natum Bethleem in salutem nostram.

Nuper natum Magis dicentibus puerulum o Rex, cuius stella apparuit, vbi est? nam in illius adorationem venimus. furens Herodes turbatus est Christum interficere Dei hostis fremens.

Diligenter quaesuit tempus Herodes stellae, cuius ducatu Magi in Bethleem adorant Christum cum donis, a quo in patria ducti, malum puericidam dereliquerunt illulum.

COSMÆ HIEROSOLYMITANI IN DEI APPARITIONEM, HYMNVS 2. Α κροσίχης Γρασα, Βάπτισμα εὐ- λης νηλευν ἀμαρτάνος

Baptisma, abiectio terrigenarum delicti. Profundi aperuit fundum, & per aridam proprios trahit, & in ipso obruit aduersarios fortis in bellis Dominus, quoniam glorificatus est.

Adam corruptum reformat fluentis Iordanis, & draconum capita nidificantium conterit rex seculorum dominus, quoniam glorificatus est.

Igne diuinitatis immateriali, carnem materialem inductus, Iordanis circumdatur aqua incarnatus ex virgine dominus, quoniam glorificatus est.

Sordem abstergens hominum, his purgatus in Iordane, quibus voluit assimilatus est, quod erat manens, eos qui in tenebris illustrans dominus, quoniam glorificatus est.

Fortitudinem praebens regibus noster dominus,

& cornu vinctorum ipsius exaltans a virgine paritur. vadit autem ad baptismum. ideo fideles clamemus, non est sanctus, sicut Deus noster, & non est iustus praeter te domine.

Sterilis prius infocunda male, hodie laetare Christi ecclesia ob aquam, & ignem, filij enim tibi facti sunt in fide clamantes non est sanctus vt Deus noster, & non est iustus praeter te domine.

Magna voce in deserto clamat praecursor. Christi parate vias, & calles Dei nostri rectos facite, & fide clamantes non est sanctus vt Deus noster, & non est iustus praeter te domine.

Audiui domine vocem tua, quam dixisti voce clamantis in deserto, quoniam tonuisti multis in aquis tuo testificatus filio totus factus praesentis spiritus clamauit: tu es Christus Dei sapientia, & potentia.

Sordescit e solem quis vidit, praeco clamat, splendendum natura? vt te aquis o splendor gloriae, patris figura sempiterni laudem, & foenum ens igne tangam tuae deitatis. tu es Christus Dei sapientia & potentia.

Subostendit diuinam, quam habebat reuerentiam Moses obuius tibi vt enim rubo te locutum sensit, statim auertit aspectus. ego autem quomodo videbo te clare, aut quomodo manu ponam te, tu es Christus, Dei sapientia, & potentia.

Anima ens prudentis, & verbo honoratus inanimatorum reuereor. si enim baptizabo te, accusator mihi erit igni fumigans mons. fugiens mare in duas partes. & Iordanis hic conuersus, tu enim Christus Dei sapientia & potentia.

Iesus vitae princeps soluere damnationem venit Adae primi parentis, purgationum autem vt Deus non indigens prolapsi causa purgatur in Iordane, in quo inimicitiam interficiens, superantem omnem mentem, pacem gratificatus est.

Conuenientibus infinitis populis, vt a Iordane baptizarentur, ipse in medio stetit, acclamabat autem praesentibus: quis ostendit o imperuasi iram vobis declinare futuram? Fructus dignos Christo perficite, praesens enim nunc pacem gratificatus est.

Agricola, & conditor in medio constitutus, vt vnus omnium corda inspectat, purgatiuam autem palam manu capiens, totius mundi aream sapienter diuidit sterilitatem comburens, fructiferis autem sempiternam vitam gratificans.

Vox verbi, lucerna luminis, lucifer, Solis praecursor, in deserto agite poenitentiam omnibus clamat populis, & praepurgamini. ecce enim adest Christus ex corruptione mundum liberans.

Natus sine semine ex Deo, & patre, ex virgine sine sorde incarnatur Christus, cuius lorum ex nobis verbi connexionem soluere impossibile docet praecursor terrigenas ex deceptione liberans.

In igne baptizat finali Christus imperuastos, & non deum putantes se in spiritu, autem nouificat per aquam gratia cognitores suae diuinitatis, a peccatis liberans.

Iuuenes pios in camino ignis commoratos exhibens spiritus roris innocuos seruauit, & diuini Angeli condescensio. vnde in igne rorati gratificanter canebant o per laudabilis, qui patrum dominus & Deus, benedictus es.

Tanquam in caelo cum tremore, & admiratione aderam in Iordane potestates Angelorum confidentes tantam Dei condescensionem, quomodo tenens

nens magnam aquarum subsistentiam, in aquis corripit stetit, Deus patrum benedictus es.

Nebula, & mare diuini praefigurabat baptismatis miraculum, in quibus ante baptizatur transeundo a legis latore populus, mare autem erat figura aquae, & nebula spiritus, quibus perfecti, benedictus es clamamus Deus patrum nostrorum.

Omnes fideles in quo perfectionem accepimus de Deo loquentes intacite cum Angelis glorificemus Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, hoc enim Trinitas personis consubstantialis vnus autem Deus, cui & cantamus, o valde laudabilis patrum Dominus & Deus benedictus es.

Mysterium admirabile Babylonis ostendit caminus scatens rorem, quonia aquis accepturus immaterialem ignem erat Iordanis, & assumpturus carnem baptizatum conditorum, quem benedicit populi, superexaltant per omnia secula.

Depono timorem omnem liberator praecursori inquit, mihi autem obedi, vt Christum ad me adi. hoc enim natura sum, meo iussui obedi, & baptiza me condescendentem. quem benedicunt populi, & superexaltant per omnia secula.

Verba vt audiuit Baptista Domini trepidus palmam extendit manu tangens verticem conditoris sui. baptizato clamabat. sanctifica me. tu enim es Deus meus, quem benedicunt populi, & superexaltant per omnia secula.

Trinitatis apparitio in Iordane facta est. ipsa enim per diuina natura pater clamauit hic baptizat filius dilectus meus, spiritus simul aderat simili, quem benedicunt populi, & superexaltant per omnia secula.

Indiget omnis lingua laudare te deipara, caligat autem mens etiam celestis laudare te deipara, tamen bona existens fidem accipe & enim desiderium nouisti diuinum nostrum. tu. n. Christianorum propugnatrix te magnificamus.

O David ades spiritu illuminatis, nunc accedite, canead Deum fide dicens, illuminamini. hic miser clamauit Adam in errore & enim ipsum audiuit dominus veniens. fluentis autem Iordanis corruptum innouauit.

Esaias lauamini, purgamini dicit, malitias coram auferte domino. sitientes aquam viuam adite, spargit enim aquam nouificam Christus accurrentibus sibi cum fide, & ad vitam insenscentem baptizat spiritu.

Conseruemur gratia fideles, & sigillo, vt enim penicem, Fugerunt limine Hebraei quondam sanguinolento sic & nobis egressum diuinum hoc regenerationis lauacrum erit, inde & Trinitatis aspiciemus lumen innocuum.

COSMÆ HIEROSOLYMITANI IN MAGNÆ SECUNDÆ, SCILICET FERIAE, HYMNVS 3. Α κροσίχης Γρασα, Τιδε υρτρε.

Impetium inundans mare diuino ipsius iussu exicanti, & vt ambularet per ipsum Israelita populus ductanti domino canamus, gloriose enim glorificatus est.

Ineffabilis Dei descensus, qui Christus ipse est Deus & homo, Deus non rapinam esse putans dum formaretur, seruum ostendit discipulis. gloriose enim glorificatus est.

Tomus 8.

Administratur ipse veni cuius formam conditor spontaneus circundor mendicanti Adae, ditescens diuinitate, vt ponerem meam etiam ipsius animam in redemptionem qui impassibilis diuinitate.

Exhorruit puerorum purorum ornatum, purum vt anima corpus & obedit nutritus in infinita materia, indefessus ignis, semper viua vero arente flamma, sempiternus hymnus canebatur. Dominum omnia opera laudate & superexaltate ipsum in secula.

Vos meos tunc discipulos omnes cognoscent, si mea iussa seruaueritis dicit saluator amicis ad passionem veniens, pacem habete in vobis ipsis & omnibus & humilia cogitantes super exaltamini, & dominum cognoscentes me laudate & superexaltate in omnia secula.

Ordinis contrario modo vobis gentilis esto potestas congenerum non hereditas enim mea, tyrannis autem opinio suae voluntatis. itaque electus in vobis esse volens aliorum sit omnium longe extremus & dominum cognoscentes me laudate & superexaltate in omnia secula.

Magnificasti Christe enixam te deiparam, ex qua conditor noster compassibile induisti corpus nostrarum liberationem inscitiarum quam beantes omnes generationes te magnificamus.

Sorde omni inficiente abiecta, dignam diuino regno mentem accipite prudentem tuis apostolis praedixisti vere sapientia in qua glorificabimini splendentes sole splendidus.

Aspicientes in me dixisti domine tuis ipsis discipulis ne sapite alta, sed ducimini cum humilibus, meum, quem bibo, bibite calicem hunc, quoniam in regno patris congloriabimini.

EIVSDEM IN MAGNA TERTIA, HYMNVS 4. Α κροσίχης Γρασα, Τριτη η.

Secta tyrannica sancti tres pueri non credentes, Sin caminum iacti, Deum confitebantur psallentes, benedicite omnia opera Domini dominum.

Pigritiam longe a nobis abijciamus, & splendidis lampadibus immortalis sponso Christo cum hymnis occurramus. benedicite omnia opera domini dominum.

Sufficiat communicabile animae nobis oleum in vasis, vt praemiorum certaminis non posita opportunitate mercaturae canamus, benedicite omnia opera domini dominum.

Talentum quicumque a Deo accepistis aequivalentem gratiam auxilio dantis Christi augeamus cantantes laudate omnia opera domini dominum.

In captibili Deo in ventre capto, & laetitia mundo parta, te laudamus deipara virgo. Discipulis bonus vigilate dixisti, qua enim horaveniam dominus ignoratis, vt retribuam vnicuique.

In secunda tua tremenda praesentia domine dextris omnibus me connumera peccatorum meorum despiciens meas multitudines.

EIVSDEM IN MAGNA QUARTA, HYMNVS 5. Α κροσίχης Γρασα, τετοθλι Ιαλθ.

In quarto die cantabo. Gg ij

Fidei in Petra me firmato dilatasti os meum contra inimicos meos, lætatus est enim spiritus meus canendo, non est sanctus vt Deus noster. Et non est iustus præter te domine.

In vanis congregatio iniquorum & opinione congregatur malorum meorum, damnatum liberatorem te demonstrare Christum, cui canimus, tu es Deus noster, & non est iustus præter te domine.

Prauum consilium iniquorum considerat inimicæ Dei animæ existens, vt malum, iustum interficere Christum, cui cantamus tu es Deus noster, & non est iustus præter te domine.

Verbum tyranni quoniam inualuit septupliciter formax exarsit olim, in qua puer non combusti sunt regis conculcantes edictum, sed clamabant omnia opera dominum laudate, & superexaltate in omnia secula.

Euacuans mulier unguentum pretiosum in dominico & diuino tremendo vertice, Christe vestigia tua cepit pura impuris manibus, & clamabat omnia opera dominum laudate, & superexaltate in omnia secula.

Lachrymis lauat pedes rea peccatis conditoris, & abstergit capillis. Ideo eorum quæ in vita, non caruit peccatorum liberatione, sed clamabat omnia opera dominum laudate, & superexaltate in omnia secula.

Celebratur liberatio benignæ ex salutaribus, visceribusque; & lachrymarum fonte, in quo per redemptionem lotam non pudebat, sed clamabat omnia opera dominum laudate, & superexaltate ipsum in secula.

Animis puris & in fordidis labris eia magnificemus immaculatam, & perpuram matrem emmanuelis per ipsam ex ipsa afferentes cultum diuinum nato, misere animarum nostrarum Christe Deus & salua nos.

Impius visus, & malus Zelotypus donum diuinum mercatur, à quo debitum solutum est peccatorum cauponans malus Iudas diuinam gratiam miserere animarum nostrarum Christe Deus, & salua nos.

Dicit profectus iniquis principibus, quid mihi dare vultis, & ego Christum vobis quæsitum volentibus tradam, familiaritatem Dei Iudas abiciens auro, parce animis nostris Christe Deus.

O excæcans avaritiam perfide à qua obliuione consecutus es, quod animæ neque ipse coequalis mundus, quæ edoctus es, desperatione enim te ipsum allaqueasti suspendens o proditor, parce animis nostris Christe Deus.

EIVSDEM MAGNA QUINTA FERIA,
HYMNVS 6.

Ἀποστόλις Γραῖα, τῆς μακρᾶς περιπέτειας
μακρὸν ἕμνον εὐφράδιω.

In longa quinta longum hymnum excanto.

Virga scinditur mare rubrum, vndosum vero siccatum profundum, ipsum simul inermibus factum peruium, & armatis sepulchrum, cantus vero Deo delectabilis cantabatur. gloriose glorificatus est Christus Deus noster.

Omnium causa, & datrix vitæ, infinita sapientia Dei, ædificauit domum suam pura ex intacta matre. templum autem corporale circumdatus, gloriose glorificatus est Christus Deus noster.

Sacrorum ducem amicos suos, animæ nutricem parat mensam, Ambrosiæ vere sapientia Dei miscet cratera fidelibus, accedamus pie, & clamemus glo-

riose glorificatus est Christus Deus noster.

Audiamus omnes fideles conuocantem alto praconio in conditam & innatam sapientiam Dei, clamat enim gustate, & scientes quod Christus ego, clamate, gloriose glorificatus est Christus Deus noster.

Dominus ens omnium, & conditor Deus fabricatum impassibilis mendicans tibi ipsi vniuersi, & Pascha quibus debebas mori ipse ens, te ipsum præposuisti, manducate clamans corpus meum & fide firmabimini.

Liberatorium omnis mortalis generis proprium o bone tuos discipulos bibere fecisti, lætitiæ calice impleto, ipse enim te ipsum sacrificabas, bibite clamans sanguinem meum & fide firmabimini.

Inspiciens vir qui inter nos proditor propriis discipulis prædixisti clemens, non cognosceret hæc, & hic stultus ens non sciet, tamen manete in me, & fide firmabimini.

Præuidens propheta mysterij tui indictum Christe, præclamauit, posuisti fortem dilectionem roboris pater misericors, vnicum filium enim bone pater in mundum misisti.

Ad passionem quæ omnibus ex Adam scaturiens impassibilitatem Christe veniens amicis tuis dixisti, vobiscum pascha participare hoc desideravi, vnicum quia me propitiationem pater in mundum misisti.

Libans crateram, discipulis clamabas in mortalis, fructus vitis vero bibam, deinceps minimè vobiscum viuens, vngenitum quoniam me propitiationem pater ad mundum misisti.

Potum nouum supra rationem ego dico in regno meo Christe amicis bibam, vt enim deis Deus vobis simul ero dixisti, vngenitum quoniam me propitiationem pater in mundum misisti.

Coniunctione dilectionis coniuncti Apostoli, dominanti totius se ipsos Christo dedicantes pulchros pedes lauabant, nuntiantes omnibus pacem.

Irretentibilem tenens & altam in æthere aquam, Abyssus frenans, & Maria retinens Dei sapientia, aquam in peluim iacit, pedes lauat vero seruorum herus.

Discipulis demonstrat humilitatis herus figuram, nubibus autem polum circumdans, cingitur linteum, & flectit genu seruorum ad lauandum pedes, cuius in manu spiritus omnium existentium.

Profunditas extrema peccatorum circumdedit me, & fluctum maris minime ferens, vt Ionas hero clamo tibi ex corruptione me educ.

Dominum elamatis o discipuli, & magistrum me, & enim sum saluator clamabas, ideo imitami figuram, quo modo in me vidistis.

Sordem non habens, lauari non indiget pedes, puri o discipuli vos vero, sed non omnes, momentum enim inordinate ex vobis vnus insanit.

Pueri in Babylonia fornacis flammam non timebunt, sed in medio ignis impositi irrorati canebant, benedictus es domine Deus patrum nostrorum.

Nutans, caput Iudas mala præuidens concussit, oportunitatem quærens tradere iudicem in condemnationem, qui omnium est dominus, & deus patrum nostrorum.

Vestrum Christus amicis clamabat, vnus tradet me, delectationem obliuiscetes, certamine & dolore continebantur, quis hic dicentes Deus Patrum nostrorum?

Quicumque

Quicumque mecum manum in catino ponet audacia, huic tamen bonum erat Ianuas vitæ transisse nunquam. hunc dicens manifestabat Deus patrum nostrorum.

Legum paternarum beati in Babylonia iuuenes præpericlytati, imperantem despuerunt iustum irrationalem, & coniuncti quo non conflati sunt igne, imperantis dignam canebant laudem, Dominum laudate opera, & supra exaltate ipsum per secula.

Coniuncti beati in Sion sermone expectantes Apostoli sequebantur pastorem vt agni, & coniuncti, non diuisi sunt Christo diuino sermone nutriti, iocunde clamabant, Dominum laudate opera, & supra exaltate ipsum per secula.

Legis amicitia infamis Iscariota opinione oblitus, quos lauit preparauit in proditionem pedes, & tuum comedens panem (corpus diuinum) eleuauit supplantantium in te Christe, & clamare non intellexit Dominum laudate opera, & superexaltate ipsum per secula.

Capiebat redemptorium peccati corpus stultus, & corpus fufum pro mundo diuinum, sed non veneratur bibens quod vendebat pretio non malignitate odit, & clamare non intellexit, Dominum laudate opera, & supra exaltate ipsum per secula.

Hospitalem, & immortalem mensam in altum locum altis mentibus fidei, age fruamur ascendens verbum ex sermone scientes, quod magnificemus.

Ad Dominum.

Quam horribile iudicium tuum Domine Angelis assistentibus, hominibus inductis, libris apertis, operibus inquisitis, rationibus respondentibus, quale iudicium erit in me concepto in peccatis, quis meam flammam extinguet, nisi tu Domine misereare mei vt humanus?

Ad Deiparam.

Inuituperabilem Deipara spem tuam habens seruabor, defensionem tuam possidens per quam pura, non, timebo, persequare inimicos meos & fugam vertam, solam habens vt thoracem protectionem tuam, & omnipotens auxilium tuum, & deprecor clamans tibi domine salua me intercessionibus tuis, & eleua me è tenebroso somno ad tuam glorificationem potentia ex te incarnati Dei.

Ad eandem.

Gloriosa, semper Virgo Mater Christi Dei, adduc nostram precationem filio tuo & Deo, vt saluet per te animas nostras.

Ad Dominum.

Miserere nostri Domine Miserere nostri, omnis enim defensionis inopes hanc tibi precationem vt Domino peccatores afferimus, miserere nostri Domine miserere nostri.

Ad eundem.

Domine miserere nostri in te enim confidimus, ne irascaris nobis valde, neque memineris delicta nostra sed aspice & nunc vt misericors & libera nos ab inimicis nostris, tu enim es Deus noster & nos populus tuus, omnes opera manuum tuarum & nomen tuum inuocauimus.

Ad Deiparam.

Misericordiæ ianuam aperi nobis benedicta Deipara, sperantes igitur in te ne aberremus, liberemur per te à calamitatibus, tu enim es salus generis hominum.

Tomus 8.

Ad eandem.

Multas multitudines meorum Deipara peccatorum, ad te confugi sancta salutis indigens, visita ægrotantem meam animam & pete filio tuo & Deo modo dari mihi remissionem quæ feci malorum, sola sancta, sola benedicta.

Ad eandem.

Omnem spem meam in te repono mater luminis serua me sub protectionem tuam.

Abite discipulis verbum dixit pascha in altum locum, in quo mens firmata est, quibus mysterij ductiones parate in fermentato veritatis sermone firmum autem gratiæ magnificate.

Conditorum pater ante secula, sapientiam generat principium viarum me, in opera condidit nunc mysticè perfecta, verbum. n. inconditum ens natura, voces proprias faciens nunc accipi.

Vt homo sum substantia, non imaginatione, sic Deus modo retributionis, natura vnita mihi. Christum vnum ideo me cognoscite quorum, in quibus, quæ sunt ea saluantem.

COSMÆ HIEROSOLYMITANI
IN MAGNA PARASCEVE,
HYMNVS 7.

Ἀποστόλις Γραῖα, Προσέβαρεν τι.

Ante Sabbatumque.

AD te vigilo, quem propter humanitatem te ipsum cadenti euacuantem immobiliter, & vsque ad passiones, impassibiliter succumbentem verbum Dei, pacem præbe mihi humanæ.

Sordentes pedes, & ante purgatos mysterij participatione diuinæ mentis Christe tuæ ministri ex Sion Oliueti magnum ad montem conuenere laudantes te humane.

Aspicite dixisti amici, ne turbemini. nunc enim propinquauit hora capiendi me, interficiendi manibus impiorum. omnes vero dispersi eritis me relinquentes, quos cōgregabo annuntiare me humanum.

Columnam malignitatis æquiparantis Deo, diuini pueri vilipendere contra Christum autem frementes iniquorum concilium, consultat inania, occidere meditatur vitæ dominantem manu, quem omnis creatio benedicit glorificans in secula.

A palpebris discipuli nunc somnum dixisti Christe excutite, in precatione autem vigilate, tentatione quo pacto pereatis, & maxime Simon, forti enim maius experientia cognosce me Petre quem omnis creatio benedicit glorificans in secula.

Profanum verbum è labris nunquam emitte. Domine tecum moriar vt beniuolus, & si omnes negabunt te clamauit Petrus: caro neque sanguis, pater tuus reuelauit mihi te, quem omnis creatio benedicit glorificans in secula.

Profunditatem sapientiæ diuinæ & notionis non omnem inuestigasti, abyssum autem meorum iudiciorum non deprehendisti homo Dominus, inquit, caro igitur existens, ne iactare, negabis tertio. n. me, quem omnis creatio benedicit, glorificans in secula.

Renus Simon Petre, quod patiere cito vt dictum est, & tibi ancilla sola celeriter accedens, terrebis te Dominus, inquit, amare lachrymans, tamen habebis propitiabilem me quem omnis creatio benedicit glorificans per secula.

Gg iij

Præfiosorem Cherubim, & gloriosorem incomparabiliter Seraphim, incorruptè Deum Verbum procreantem, verè Deiparam te magnificamus.

Pernitiosa collectio Deum exorum, malignantium diuicidarum congregatio, infurrexit Christe tibi, & vt impium traxit creatorem omnium, quem magnificamus.

Legem ignorantes impij, voces, Prophetarumque meditantés inaniter, vt ouem traxerunt te omnium Dominum iniuste mactare, quem magnificamus.

Gentibus deditam vitam, cum scribis occidi scelesti sacerdotes præbuerunt percussi per se inuidenti malitia, naturæ vitæ datorem, quem magnificamus.

Circudederunt canes quàm multi pulsarunt rex, genam tuam alapa, interrogabant te, contra te autè falsa testabantur, & omnia sustinens, omnes seruasti.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ

IN EANDEM DIEM.
HYMNVS 8.

Ἀριστὸς Græca, Σάββατον μελῶν αὐτῶν.

Sabbatum quanto magnum.

Contentus est sed non derelictus pectoribus ceteris Ionas, tuam enim figuram ferens passi, & sepulturæ traditi, veluti è cubiculo, è fera profiliuit, alloquebatur est autem custodiam, seruantes vana, & falsa, misericordiam ipsam relinquire.

Sublatus es, sed non diuisus es verbum à qua participasti carne si. n. & Solutum est tuum templum in tempore passionis, sed & sic vna erat subsistentia diuinitatis & carnis tuæ, in vtraque enim vnus existis filius, Verbum Dei Deus & homo.

Mortalicida sed non diuicida fuit error Adæ. si enim & passa est tuæ carnis puluere substantia, sed diuinitas impassibilis perstitit, corruptibile autè tuū ad incorruptionem transmūtavit & immortalis vitæ ostendit fontem ex resurrectione.

Regnat, sed non perennat infernus generis mortaliū, tu enim positus in sepulchro, forti vitæ authore palma mortis claustra dilacerasti & prædicasti à seculo illic dormientibus liberationem immendacem, Saluator factus mortuorum primo genitus.

Indicibile miraculum, qui in fornace liberauit sanctos ex igne, in sepulchro mortuus inspirans deponitur, in salutem nostram canentium, Redemptor Deus, benedictus es.

Vulneratus est infernus in corde recepto vulnerato hasta per latus, & luget, igne diuino absumptus, in salutem nostram concinentium, Redemptor Deus, benedictus es.

Beatum sepulchrum, in se enim recipiens vt dormientem artificem, vitæ Theſaurus diuinus ostensus est in salutem nostram concinentium, Redemptor Deus benedictus es.

Legem mortuorum, in sepulchro depositionem vniuersorum excipit vita, & hoc fontem ostendit suscitationis in salutem nostram concinentium, Redemptor Deus benedictus es.

Vna exitit in inferno inseparabilis, & in sepulchro & in edem, diuinitas Christum cum patre & Spiritu in salutem nostram concinentium, Redemptor Deus benedictus es.

Obstupesce animo horrens cælum & concutiantur fundamenta terræ. ecce enim inter mortuos cõputatur, qui in excelsis habitat, & sepulchro paruo hospitatur, quem pueri benedicunt sacerdotes celebrant, & glorificant per omnia secula.

Solutum est immaculatum templum, procidens autem corrigit tentorium, Adam enim priori secundus, qui in excelsis habitat descendit vsque ad inferni cellas, quem pueri bene dicunt sacerdotes concelebrant, & glorificant per omnia secula.

Cessauit audacia discipulorum, arimathæus enim optime se gerit Ioseph, mortuum enim & nudum spectans in omnibus Deum, petit, & curat vociferans, pueri benedicite, sacerdotes concelebrate, populus superexaltate per omnia secula.

O miracula admiranda, o bonitatem, & indicibilem tolerantiam, voluntarius enim sub terra sigillatur qui in excelsis habitat, & deceptor, Deus calumniatur, quem pueri benedicunt, sacerdotes concelebrant, & glorificant per omnia secula.

Ne lugeas mea mater intuens in sepulchro, quem in ventre sine fatione concepisti filium, resurgam enim, & glorificabor, & exaltabo in gloria cornu, vt Deus, in fide & desiderio magnificentium te.

In admirabili tuo partu dolores fugiens, supernaturaliter beatificata sum sine principio filii, nunc autem te Deus inspirantem videns mortuum, lancea mceroris laceror grauius sed resurge, vt magnificer.

Terra me oculit volentem, sed horrent inferni ianitores, indutum videntes stolam cruentatam o mater vindictæ, inimicos enim in cruce calcans vt deus resurgam rursus, & magnifico te.

Exultet creatio, lætentur omnes terrigenæ, inimicus enim, spoliatus est infernus, cum vnguentis mulieres occurrant. Adam cum Eua redemit omnigenam & tertia die resurget.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ

IN PENTECOSTEN,
HYMNVS 9.

Ἀριστὸς Græca, Πεντηκοστήν ἑορτῆς ἑορτῆς.

Pentecosten feriemur.

MARI occulit Pharaonem cum curribus, conterens bella in alto brachio, canamus ipsi, quoniam glorificatus est.

Reut olim discipulis promissisti paraclatum spiritum, mittens Christe illuxisti mūdo lumen humanæ.

Lege olim prædictum & Prophetis, completum est diuini spiritus hodie. omnibus enim fidelibus gratia effusa est.

Exalto potentiam discipulis Christe vsquequo induemini dixisti confidite in Hierusalem. Ego verò vt me paraclatum alium spiritum meumque & patris mittam in quo solidabimini.

Diuini spiritus accedens potentia, diuisam olim vocem male consentientium in vnam compagis diuinæ coniunxit cognitionem sapientificans fideles Trinitatis, in qua solidati sumus.

Intelligens Propheta in vltimis tuam Christe perfectionem, clamabat tuam exaudiui domine potentiam, quod omnes seruare Christos tuos venisti.

Qui in Prophetis locutus est, & per legem pronuntians

nuncians ante, imperfectis Deus verus, paracletus verbi ministris & testibus cognoscitur hodie.

Signum diuinitatis fert Apostolis, in igne Spiritus diuisus est, & externis linguis ostendit, quod à patre diuinum robur veniens est per se iussum.

Quod propter timorem tui captum est Domine in ventre Prophetarum, & natus in terra spiritus salutis, Apostolica corda ædificat pura in fidelibus rectū innouatur, lumen enim & pax, quoniã tua mandata.

Adueniens fortitudo hodie ipsa spiritus bonus spiritus sapientiæ Dei, spiritus ex patre procedens, & per filium fidelibus nobis visus, traditus, in quibus habitat natura, eius in qua spectatur sanctitatis.

Vomens ob turbam vitæ curatum conuauigantibus summerfus peccatis, & amicitia feræ proiectus, vt Ionas Christe clamo ad te ex letifero me profundo reduc.

Ex spiritu tuo in omnem carnem vt dixisti affatim effluxisti & impleta sunt tua omnia cognitione, quoniam ex patre filius sine semine natus es & spiritus indiuisibiliter procedit.

In fornace ignis iniecti iusti pueri ignem in rorem transmūtatur per cantum, sic clamantes benedictus es Domine Deus patrum nostrorum.

Eloquentibus diuina magnalia Apostolis spiritus actio putabatur ebrietas infidelibus per quam Trinitas annuntiabatur, Deus Patrum nostrorum.

Indiuisam naturam recte sentientes glorificamus Deum patrem sine principio atque eiusdem potestatis verbum & spiritum benedictus es clamantes Deus Patrum nostrorum.

Incombustus igne in Sina alloquens rubus Deum cognitum fecit tardiloquo & difficulter sonanti Mose & pueros zelus Dei inconsumptos igne cantores ostendit, omnia opera laudate Dominum & superexaltate per omnia secula.

Vitali ex alto violento delato strepenter Spiritus sanctissimi piscatoribus flatu ignearum forma linguarum magnalia Dei eloquebantur, omnia opera laudate dominū & superexaltate per omnia secula.

Tanquam ad intactum ascendentes montem non D horrentes ignem horrificum venite, & stemus in monte Sion in ciuitate viuientis Dei spiritiferis discipulis nunc consolantes omnia opera Dominum laudate, & superexaltate per omnia secula.

O non per corruptionem enixa & omnifactori verbo carnem mutuata mater nõ experta virum virgo Deipara receptaculum illocabilis, locellum infiniti conditoris tui te magnificamus.

Efferuente olim igneo curru amator atque igniuomus sperans, gaudens, equitans presentem lucentem inspirationem manifestabat ex alto Apostolis à qua illustrati Trinitatem omnibus cognitam fecerunt.

Legem naturarum præter, admiranda res audiebatur, discipulos vna enim voce sonante spiritus gratia variè audiebant populi tribus, & linguæ diuina magnalia, Trinitatis cognitionem edoceri.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ

IN EANDEM FESTIUITATEM,
HYMNVS 10.

Ἀριστὸς Græca, Χριστὸς ἐν ἰσχυρίῳ
σέλας ἀπὸ τῆν εἰδὸς ἡμεῶν.

Christus in specula splendorem immensum, speciei misit.

CHORI Israël immadentibus pedibus mare rubrum & humidum profundum pertranseutes conscensores, terciarios inimicos videntes in ipso demersos in exultatione canebant, cantemus Domino, gloriosè, n. glorificatus est.

Verba vitæ amicis Christus & de diuino concionans regno dixit in me patrem cognoscetis lumine tanquam effulgenti inaccessio, in exultatione canentes, cãtemus Domino, gloriosè enim glorificatus est.

Robur gentium deuorate cari discipuli, admirabimini autem diuitiarum ipsarum, quoniam gloria impleti estis, quoniam videbor lucidius sole fulgens, in exultatione canentes canemus Domino, gloriosè enim glorificatus est.

Hodie Christus in monte Thabor fulgens, sublucidos diuini splendoris vt policitus est discipulis denudabat characteres. Luciferi autem pleni diuini splendoris in exultatione canebant, canemus Domino, gloriosè enim glorificatus est.

Arcus potentium ægotauit, & ægotantes circumdati sunt potentia, ideo firmatum est in Domino cor meum.

Totum Adam indutus Christe obscuratum permutans illustrati quodam naturam & alteratione formæ tuæ deificasti.

Columna igniformi, & nebula quondam qui in deserto Israël ducens, hodie in monte Thabor in ineffabili lumine Christus effulsi.

Audiui gloriosam dispensationem tuam Christe Deus, quoniam natus es ex virgine, vt ex errore liberares clamantes tibi: gloria potestati tuæ Domine.

Legem in Syna litera perfiguratus Christe Deus, in nebula igne & caligine in procella apparuisti equitans: gloria potestati tuæ Domine.

Vt credere facias gloriosam dispensationem tuam Christe Deus tanquam præ existens seculis & ipse in nebula fundamentum ponens, in Thabor gloriosè splendisti.

Colloquentes astiterant vt decet seruos tibi Domino Christo, quibus in ignis vapore & tenebrositate & leuissima aura allocutus, gloria potestati tuæ Domine.

Annuntiabant egressum in cruce tua in Thabor præsentem, in igne te & rubro quondam præuidens Moses, & sublimis curru in ignito Elias Christe.

Luminis discindens primogenitum chaos in igne opera laudant te Christe conditorem, in lumine tuo vias nostras dirige.

Coram te tempora succubuerunt, lumen enim & ante pedes celsitudum splendorem sol misit, formam mortalem vt mutare bene voluisti.

Ecce Saluator exclamabant Moyſes & Elias discipulis in monte sancto Thabor audientibus Christus, quem olim prænuntiauimus existentem Deum.

Inalterata natura mortali mixta, similibus immaterialis diuinitatis lumen deudans Apostolis arcanæ effulsi.

Te æternum lumen in paterna gloria discipuli vt viderunt effulgens Christe, tibi exclamarunt in lumine tuo vias nostras dirige.

Cum tribularer clamaui ad Dominum, & exaudiuit me Deus salutis meæ.

Fulgore longe solis lumen clarius in Thabor effulgens Saluator, nos illuminauit.

Ascendens in montem Thabor transfiguratus es Christe & errorem omnē obscurans lumen effulisti. Te Deum cognouerunt gloriosi Apostoli in Thabor Christe autem obstupefacti, genu flexerunt.

Abramiensis olim in Babylone pueri fornacis flammam calcarunt & laudantes, canebant patrum nostrorum Deus benedictus es.

Circumfusi lumine inaccessæ gloriæ Thabor in monte Apostoli Christe exclamauerunt patrum nostrorum Deus benedictus es.

Procella diuini sonitus & rotijca nebula Christe, & splendore tuo delectati Apostoli, canebant patrum nostrorum.

In arcano lumine ut te intuitus est Petrus Thabor in monte effulgentem Christe adorauit, patrum nostrorum Deus benedictus es.

Principi vitæ Christo vna existentes filij Zebédæi, ut emisit formæ lumen in tonetunt, patrum nostrorum Deus benedictus es.

In Babylone pueri diuino igne voluti zelo tyranni & flammæ minas viriliter calcauerunt, & medium ignis iniecti irrorati canebant, benedicite opera domini Dominum, & superexaltate per omnia secula.

Nutu vniuersum ferens pedibus immaculatis montem conscendit Thabor in quo solis magis luce effulgens faciem, legis electos & gratiæ ostendit canentes, benedicite opera Domini Dominum, & superexaltate per omnia secula.

In accessibili gloria in monte apparens arcane Thabor incontentibile & innocens lumen, patris splendor, orbem illustrans, homines deificauit canentes, benedicite opera Domini Dominum, & superexaltate per omnia secula.

Sacerdotaliter stantes, Moysesque & Elias in monte Thabor, diuinæ impressionis clare subsistentiæ videntes Christum in paterna effulgentem gloria, canebant benedictionem opera Domini dominum, & superexaltate per omnia secula.

Per quæ in obscuritate diuinam vocem facie olim glorificatus est Moses. Christus autem ut tunica lumen & gloriam induitur, luminis proprius effector enim existens, illustrat canentes, benedicite omnia opera Domini Dominum, & superexaltate per omnia secula.

Ex lucigena nebula Christum discipuli indutum videntes in Thabor, & proni in terram vergentes, mentem illustrati, cum patre hunc laudabant & spiritu, benedicite omnia opera Domini Dominum, & superexaltate per omnia secula.

Fœtus tuus incorruptus ostensus est, Deus exilibus tuis processit carnigerus, qui visus est in terra, & hominibus conuersatus est, te Deipara ideo omnes magnificamus.

Contremiscentes noua luminis fusione congregati discipuli illustrati inuicem videntes, & proni in terram procidentes, te Dominum omnium adorarunt.

Sonitus nebula emittebatur à Deo strepens firmas miraculum, pater enim luminum iste est filius dilectus meus Apostolis clamabat, quem auditis.

Noua videntes & admiranda vocem paternam cum audieritis in Thabor, verbi serui, sigillus archetypi, iste est exclamabant, Saluator noster.

Imago inuariabilis eius qui est immobilis sigillus, in alterabilis, filii, verbum, sapientia, & brachium dextræ, excelsi robur, te celebramus cum patreque & spiritu.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ
IN DOMINICA PALMARVM,

HYMNVVS 8.

VISI sunt fontes abyssi humoris expertes & resecta sunt maris æstuantis fundamenta procella, nutu, hanc enim increpasti abundatē populū saluasti, canentem victoriam cantum tibi domine.

Ore ex infantium innocentum & lactantium laudem tuorum seruorum perfecisti, destruere aduersarium, & vlcisci passione crucis casum olim Adæ, per lignum eleuare, hunc autem canentem victoriam cantum tibi Domine.

Laudationem Ecclesia sanctorum inhabitanti Sion tibi Christe adducit: in te autem Israël factore ipsius gaudet, & montes, gentes duræ saxicordes, ex facie tua exultarunt canentes victoriam cantum tibi Domine.

Scaturientem, abruptam mandato tuo solidam lactuit petram Israëlita populū, petra autem tu Christe exiisti & vita, in qua solidata est Ecclesia clamans, Osanna benedictus es qui venis.

Mortuum quatruiduanum mandato tuo ex mortuis contremiscens infernus dimisit Lazarum, resurrectio Christi, tu, n. es vita, in quo solidata est Ecclesia clamans, osanna benedictus es qui venis.

Canite Deo decenter in Sion, & precatationem reddite Christo in Hierusalem, ipse venit in gloria cum dominatione, in quo solidata est Ecclesia clamans osanna benedictus es qui venis.

Christus veniens manifeste Deus noster, veniet & non tardabit ex monte vmbroso, denso, puella pariente in experte viri, Propheta olim dicit, ideo omnes clamemus, gloria potestati tuæ domine.

Rumpant lætitiā fortem in misericordiam montes, & omnes colles, & ligno memoris applaudant, Christum laudate gentes, & hunc omnes populi laudantes, clamate gloria potestati tuæ domine.

Robur, qui dominatur sæculis Dominus indutus veniet, huius pulchritudinisque gloriæ incomparabilis existit decor in Sion, ideo omnes clamamus, gloria potestati tuæ domine.

Palmo metitus cælum, palma autem terram, Dominus adest, Sion enim elegit, in ipsa autem habitare & regnare irritatus est, & populis in fide clamantibus, gloria potestati tuæ domine.

Sion in montem conscende euangelizans, & Hierusalem prædicans, in fortitudine tolle vocem glorificata locuta est de te ciuitas Dei, pax in Israël, & salutare gentibus.

In excelsis sedens supra Cherubim Deus & respiciens humilia, ecce venit in gloria cum dominatione, & implebuntur omnia diuinæ laudationis ipsius, pax in Israël, & salutare gentibus.

Sion Dei mons sanctus, & Hierusalem circum circa oculos tuos leua & vide conductos filios tuos in te, ecce enim venerunt longe adorare Regem tuum, pax in Israël, & salutare gentibus.

Clamarunt in lætitiā iustorum spiritus, nunc mundo

do testamentum nouum constitutum & asperione nouificatur populus diuini sanguinis.

Suscipit Israël Dei regnum, & qui ambulat in tenebris, lumen spectet magnum, & asperione nouificetur populus diuini sanguinis.

Dissolutos tuos vincetos Sion emitte & è lacu ignorantia sine aqua educ, & asperione nouificetur populus diuini sanguinis.

Qui seruant in igne Abramienses tuos pueros, & qui Chaldaeos substulit, quibus iniuste iustis insidiati sunt super laudabilis domine Deus patrum benedictus es.

Genū procidentes populi, & cum discipulis læti, cum palmis, osanna filio David clamabant, super laudabilis domine Deus patrum benedictus es.

Expers mali multitudo adhuc infantescens natura, Deo decenter te Rex Israël, & Angelorū concinuit, super laudabilis domine Deus patrū benedictus es.

Cum palmis tibi Christe, ramis applaudebāt multitudines, benedictus qui venit Rex seculorum clamabant autem, super laudabilis domine Deus patrum benedictus es.

Lætare Hierusalem, celebrate festum diligentes Sion, qui regnat enim per secula dominus potestatum venit, reuereatur omnis terra à facie eius, & clamet, benedicite opera dominum, & superexaltate per omnia secula.

Nouum pullum conscendens Rex tuus Sion assistit Christus, nam irrationalem simulachrorum errorem soluere, incontentibilem impetum reprimere omnium gentium aduenit, ad canendum, benedicite opera dominum, & superexaltate per omnia secula.

Deus tuus gaude Sion valde regnauit in secula Christus, hic ut scriptum est, mitis & saluans, iustus Redemptor noster venit in pulli equo, audaciam perdere inimicorum non clamantium, benedicite opera dominum & superexaltate in omnia secula.

Rarescit diuinorum mœnium impiū concilium inobedientium, precatationis Dei quoniam domum specu effecerunt prædonum, è corde Redemptorem repellentes, cui clamamus, benedicite opera dominum & superexaltate in omnia secula.

Deus dominus, & apparuit nobis, constituite festum, & exultantes agite magnificemus Christum, cum palmis & ramis hymnis clamantes benedictus qui venit in nomine domini Saluatoris nostri.

Gentes quare fremuistis scripturas, & sacerdotes quid inania meditati estis, quis hic dicentes o pueri cum palmis & ramis hymnis clamant, benedictus qui venit in nomine domini Saluatoris nostri.

Hic Deus cui similis nemo, iustam omnem viam inueniens dedit dilecto Israël, post hæc autem, hominibus conuersatus est visus, benedictus qui venit in nomine Domini Saluatoris nostri.

Scandala calles qui habetia vos ponitis inobedientes, pedes acuti vobis, sanguinem fundere Domini, sed resurget omnes saluare clamantes, benedictus qui venit in nomine Domini Saluatoris nostri.

COSMÆ HIEROSOLYMITÆ
IN EXALTATIONEM
Sanctæ Crucis,

HYMNVVS 9.

ΑΡΘΟΓΗΝΟΣ ΓΡΑΨΑ, ΣΤΑΥΡΩ ΠΕΠΟΙΩΘΟΣ
ΥΜΝΟΝ ΕΞΕΡΩΝΟΜΙΑΙ.

Cruci confidens Hymnum eructor.

CRUCEM figurans Moses, in recto baculo rubrum dissecuit Israël pedibus eunti, hoc autem conuersiue Pharaonem curribus pulsans vniuit, in latitudine describens inuincibile telum, ideo Christo canamus Deo nostro, quoniam glorificatus est.

Figuram olim Moses immaculatæ passionis in se ipso præmonstrauit, sacerdotū in medio existēs, cruce autem figurans, extensis Trophæum palmis extulit, robur perdens Amalec perpendi, ideo Christo canamus Deo nostro, quoniam glorificatus est.

Imposuit Moyses in columna medicamentum, corruptiui solutorium, & virosi morsus, & ligno figura crucis ad terram tractum serpentem alligauit obliquum, in hoc triumphans nocentū, ideo Christo canamus Deo nostro, quoniam glorificatus est.

Ostendit cælum crucis Trophæum pietatis imperatori, & regi diuisapo, inimicorum in quo infensorum deiectus est fremitus, deceptio euerfa est autem, & fides explicata est terræ finibus diuina, ideo Christo canamus Deo nostro quoniam glorificatus est.

Baculus in figuram mysterij assumitur, germini, n. præiudicat sacerdotem, sterilem autem paulo ante Ecclesiæ nunc effloruit lignum crucis in imperium & soliditatem.

Ut immisit percussa aquam abrupta in obediēti populo & duricordi, Dei vocatæ ostendebat Ecclesiæ mysterium, cuius crux imperium & consolidatus.

Latere immaculato hasta percusso, aqua cum sanguine educta est innouans testamentum, & absterforium peccati, fidelium enim crux gloriatio, & regum imperium & soliditas.

Exaudiui domine dispensationis tuæ mysterium, intellexi opera tua & glorificaui tuam diuinitatem.

Amarigenas mutauit ligno Moyses fontes in solitudine olim cruce, ad impietatem gentium præmonstrans transmutationem.

Profunditate sinuatus scindentē emisit Iordanes ligno, cruce & baptisate sectionē erroris cōiectans.

Sacræ præfulcitur quadripartitus populus præcedens in figura testimonialis tentorij, cruciformibus ordinibus celebratus.

Mirabiliter explicatus solares radios ei culauit crux, & narrarunt cæli gloriæ Dei nostri.

O ter beatissimum lignum, in quo extensus est Christus Rex & Dominus, per quem cecidit qui ligno decepit, in te inescatus Deo compacto carni, præbenti pacem animis nostris.

Te celebre lignum, in quo extensus est Christus, quæ edem seruat versâ rhomphæa crux veritatis est, horribile autem Cherubim cessit tuo affixo Christo, præbenti pacem animis nostris.

Subterraneorum potestates inimicæ crucis horrent signatum signum in aëre, quo vtuntur, cælestium, terrestrium genus genu flexit Christo præbenti pacem animis nostris.

Splendoribus, puris visa diuina crux obscuratis gentibus eius quæ in errore deceptionis diuinam lucem illuminans assimilatur in ipsa fixo Christo præbenti pacem animis nostris.

Humidæ feræ in visceribus palmas Ionas in signu-

ram crucis extendens, saluatoriam passionem præfigurabat manifestè. ideo tertianus Oriens super mundanam resurrectionem depinxit carne crucifixi Christi Dei, & tertiana resurrectione mundū illustrantis.

Senectute incuruus & morbo consumptus surgebat Iacob manus permutans, actionem monstrans vitæ datricis crucis vetustatem etenim legalis vmbrosæ scripturæ, denuo scripsit. in hac cruce carne affixus Deus, & animicidam morbum erroris eiecit.

Iuuenescens ponens palmas diuinus Israël cruciformiter capitibus manifestabat, vt antiquiorem gloriam legicola populus, suspectus vnde hic deceptus sit non alterauit vitigeram figuram eminebit, populus enim Christi Dei nuper fixus clamabat cruce munitus.

Demens mandatum tyranni impij populos voluit, spirans minas, & maledicta Deo odiosa, tamen tres pueros non perterruit ira ferina, non ignis fremens, sed resonanti rori fundo spiritui, igni coexistentes canebant, super cantatus patrum & noster Deus benedictus es.

Ligno degustato primus, in mortalibus corruptioni inhabitauit, proiectionem enim vitæ vilissimam damnatus, toti generi corpori gerens quis, vt noxa, morbum impertitus est, sed inuenientes terrigenæ, in vocationem crucis ligno, vociferamus, super cantatus patrum & noster Deus benedictus es.

Soluit mandatum Dei ob auditione, & lignum tulit mortem mortalibus non oportune acceptum, in securitate valde, honorabili autem inde vita lignum prohibetur, quod nocte infidiarum male peritura- rum aperuit benignitas clamantes, super cantatus patrum & noster Deus benedictus es.

Baculi complectitur summū Ioseph futura videns, Israël regni forte vt continebit super gloriosa Crux præ manifestans, hæc n. Regibus tropheigeram gloriationem & lumen fide exclamantibus, supercantatus patrum & noster Deus, benedictus es.

Benedicite pueri Trinitatis æqui muneri, artificem patrem Deum cantate, vnâ descendens verbum, & ignem in rotam transmutans, & superextate omnibus vitam præbentem Spiritum sanctissimum in secula.

Eleuato ligno asperso in sanguine incarnati verbi Dei cantate cælorum potestates mortalium reuocationem celebrantes, populi adorate Christi crucem per quam mundo resurrectio in secula.

Terrigenæ palmis dispensatores gratiæ, Crucem vbi est Christus Deus eleuate Deo decenter, & hastam Dei verbi corpus contra perforantem, videant gentes omnes salutare Dei glorificantes in secula.

Diuiso suffragio præiudicati, exultate, Christianorum fideles Reges gloriamini trophæigerum telum sortiti diuinitus Crucem præiosam, in hac enim gentes bellorum audaciam exquirentes, disperduntur in secula.

Mysticus es deipara paradisi illaborate germinans Christum, à quo crucis vitæ fera in terra plantata est arbor, per quem nunc eleuatum, adorantes ipsum, te magnificamus.

Exultent nemoris ligna vniuersa, sanctificata natura ipsorum, à quo à principio plantatum est Christo extenso in ligno, per quem nunc eleuatum & adorantes ipsum, te magnificamus.

Sacrum excitatum est cornu diuinis cognitoribus capitis, omnium Crux in qua peccatorum intellectorum confranguntur potentia omnes per quam nunc eleuata adoramus Christum & magnificamus.

Quæ per cibum ligni generi facta mors per crucem consumitur hodie. nam pro genitricis omnis maledictio dissoluta est ramo puræ Dei genitricis, quam omnes potestates cælorum magnificant.

Qui amaritudinem ligni non dimisisti imperditam domine per crucem perfecte deleuisti, vnde & lignum soluit olim amaritudinem aquarum Merhæ præfigurans crucis actionem, quam omnes potestates cælorum magnificant.

In desinenter tincto obscuritate primo parente domine per crucem eleuasti hodie. vt enim errore valde incontinenter natura protrahata est per gloriosum nos rursus erexit lux crucis, quam fideles magnificamus.

Vt figuram ostenderes mundo odoratam domine crucis in omnibus tanquam gloriosam in cælo formasti luce multa illustri regi omnia arma in victa, ideo te potestates cælorum magnificant.

COSMÆ HIEROSOLYMITANI
IN OCCVRSVM, VIDELICET IN SECUNDUM
CARNEM ADDUCTIONEM DOMINI
& SALVATORIS NOSTRI IESU CHRISTI.

HYMNVS 13.

Ἀνοσιῶν, Græca, Per singulos huius Hymni Sonos
sequitur Alphabeti ordinem.

IN terram, abyssi perū tolum sol conuersus est olim, tanquā murus enim concreta est vtrinq; aqua, populo ambulanti per mare, & Deo placide canenti canamus domino, gloriose enim glorificatus est.

Spargant aquam nebulae. sol enim in nebula leui equitans supra stetit sicut puris volis Christus in templo, vt infans. ideo fideles clamamus, canamus domino, gloriose enim glorificatus est.

Fortificamini manus Symeonis senectute lassæ, & crura defatigata autem senis recte mouemini Christi ad occursum, chorum cum incorporeis firmantes, canamus domino, gloriose enim glorificatus est.

Scientia extensi cæli latamini, exulta autem terra, diuinis enim ex sinibus artifex veniens Christus per matrem virginem Deo patri adducitur infans, qui ante omnia, gloriose enim glorificatus est.

Firmamentum in te sperantium firma domine ecclesiam, quam edificasti pretioso tuo sanguine.

Primogenitus ex patre ante secula primogenitus infans puellæ incorruptæ Adam manum protendens apparuit.

Stultum factum deceptione primum hominem rursus correcturus Deus verbum infans apparuit.

Terræ prolem recurrentem hanc diuinitatis conformem naturam conditor tanquam inuertibiliter infantescens ostendit.

Texit cælos virtus tua Christe, ab arca enim profectus sanctificationis tuæ incorruptæ matris in templo gloriæ tuæ visus es vt infans in sinu latus & impleta sunt omnia tuæ laudis.

Lætus ô Symeon ineffabilem antistes deipara clamabat quem à Sancto olim vaticinatus es spiritu infan-

infantescens verbum Christum amplectere clamans ei: impleta sunt omnia tuæ laudis.

Quam sperasti, ô Symeon coartancum infantium gaudens suscipe Christum, Israël diuini cōsolationem, legis factorem & dominum, implementem legis ordinem, clamās ipsi impleta sunt omnia tuæ laudis.

Spectans Symeon verbum sine principio cum carne vt in throno Cherubico virgini insidens, causam esse omnia, vt infans stupefactus clamabat ipsi, impleta sunt omnia tuæ laudis.

Vt vidit Isaias coniecturaliter in throno eleuato Deum ab angelis gloriæ deportatum, ô miser clamabat, ego præuidi enim corporatum Deum lumini innocido, & paci dominantem.

Sciens diuinus senex præuisam olim prophetæ gloriam, manibus matris verbum videns contestatum ô salue clamabat veneranda. sicut enim thronus continens Deum lumini innocido, & paci Dominatorem.

Profexus senex & vestigia diuinitus tangens in expertis nuptiarum, & Dei matris ignem dixit portas ô pura, infantem horreo amplecti Deum lumini innocido, & paci dominantem.

Purgatur Isaias Seraphim carbonem accipiens senex clamabat Dei matri tu tanquam forcipe manibus illustrabis me tribuens quem fers lumini innocido & paci dominantem.

Clamauit tibi intuitus senex oculis salutem, quam populis suprastrat ex Deo, Christe tu Deus meus.

Sion tu lapis in depositus es imperuasis præcisionis, & scandali petra infracta fidelium salus.

Firmiter ferens characterem eius qui ante secula te genuit mortalium ob misericordiam nunc ægritudinem circumposuisti.

Filium altissimi, filium virginis, Deum puerulum factum qui adorauit, me nunc dimitte in pace.

Te qui in igne rorificasti pueros, qui theologizarunt, & qui in virgine incorrupte habitasti Deum Verbum laudamus piè canentes benedictus es Deus patrum nostrorum.

Adæ declaraturus ab eo ad inferni se continenti, &

MARCI EPISCOPI IDRVTIS, IN MAGNO
SABBATO, HYMNVS.

Ἀνεροῦντος Græca, Καὶ σήμερον.

Et hodie autem.

ANDA mais contegentem olim persecutorem tyrannum sub terrâ cōtexerunt seruatorum filij, sed nos veluti iuuenulae domino canamus. gloriose enim glorificatus est. Domine Deus meus funebrem hymnum & sepulchralem cantum tibi canam. sepultura tua mihi ingressus adaperienti & morte mortem, & infernum mortificatori.

Superius te in sede, & inferius in sepulchro super mundana & sub terrena intelligentia saluator meus vibrabantur mortificatione tua supra mentem, visus es enim mortuus vitæ author.

Vt tua gloria omnia repleas descendisti in ima terræ, abs te enim non absconsa est subsistentia mea in Adam, & sepultus corruptū me nouificas humanæ.

Te qui in aquis suspendisti omnem terram incontentibiliter creatio conspicata in caluaria suspen-

sum, stupide continebatur, non est sanctus præter te domine clamans.

Genus puluereum liberaturus Deus vsque ad infernum veniet captiuus autem præbebit omnibus missionem, & visum cæcis, vt adinuicem clament, benedictus es Deus patrum nostrorum.

Et tuum cor ô incorrupta gladius pertransibit Symeon deiparæ prædixit, in cruce videntis tuum filium, ad quem clamamus, benedictus es Deus patrum nostrorum.

Intolerando igni vniti qui diuina pietate ante steterunt iuuenes, flammæ autem illæsi diuinum hymnum canebat, benedicite omnia opera domini dominū.

Populus Israël tuam gloriam Emmanuelē videns puerulum ex virgine ante faciem diuinæ arcæ nunc salta benedicite omnia opera domini dominum.

Ecce Symeon exclamabat contradictorium signū, hic erit Deus, ens & puerulus. huic fide canamus, benedicite omnia opera domini dominum.

Vita cum sit hic, erit casus incredentibus infantescens Deus Verbum, vt resurrectio omnibus in fide canentibus, benedicite omnia opera domini dominū.

In lege, vmbra, & litera, figuram perspeximus fideles. omne masculinum vuluam adaperiens, sanctum Deo, ideo primogenitum verbum patris sine principio filij, primogenitū matri sine viro magnificem.

Iis qui olim nouigenarum turturum par, dualitasq; erat pullorum, pro quibus diuus senex, & casta Anna prophetissa ex virgine partæ, & magnæ proli patris in templum venienti sacrificant magnificantes.

Retribuisti mihi clamabat Symeon salutis tuæ Christe lætitiā, suscipe tuum seruum vmbra lassum senem, iuuenem gratia, sacrum præconem, discipulum in laude magnificantem.

Decenter gratias agebat Anna prophetizans, casta, & sancta, & veneranda hec in delubro manifestè, deiparam autem præconizans omnibus præsentibus magnificauit.

sum, stupide continebatur, non est sanctus præter te domine clamans.

Signa sepulturæ tuæ ostendisti, visus multiplicans, nunc autem secreta tua diuinitus manifesta & his qui in inferno sunt domine, non est sanctus præter te domine clamant.

Explicasti palmas, & vnisti quæ prius diuisa erant, correptione autem saluator in sindone & monumento, deuinctos soluisti, non est sanctus præter te domine clamamus.

Monumento & sigillis non capiendus, contentus es voluntate, & enim vim tuam actionibus notificasti diuifice cantantibus, non est sanctus præter te domine humanæ.

In Cruce tuam diuinam euacuationem præuidens Abba cum, stupidus clamabat, tu potentem scidisti potentiam bone, versatus his qui in inferno sunt, t n quam omnipotens.

Septimam hodie sanctificasti, quam benedixisti

prius cassatione operum, profers enim vniuersa & nouificas, sabbatiffans saluator meus, & recuperans.

Fortitudine præstantioris deuincite te, à carne anima tua diuisa est, lacerant enim ambo vincula mortis & inferni, verbum fortitudine tua.

Infernus verbum occurrens tibi, amarus factus est mortalem videns deificatum, maculosum vibicibus, & omnipotentem horribili formæ autem discorauit.

Dei parentia tua Christe ergo nos compatenter facta, Esaias lumine viso sine vespere, de nocte vigilans clamauit, resurgent mortui, & suscitabuntur qui in sepulchris sunt, & omnes in terra exultabunt.

Nouificas terrigenas, creator pulueris existens,

& Sindon & sepulchrum subostendunt coexistentes tibi verbum mysterium, decorus enim consultor te gignentis consilium vaticinatur in te magnifice, nouificantis me.

Per mortem, mortale per sepulchrum, corruptibile transmutas, incorruptibile facis enim diuidecentissime, immortalificans assumptum, caro enim tua corruptionem non nouit domine neque anima tua in inferno mirabiliter relicta est.

Ex incorrupta profectus, & vulnerans costam, creator meus, ex ipsa effecisti reformationem Euzæ Adam factus, sopitus admirabiliter somnum viuificantem, & vitam suscitans è somno & corruptione tanquam omnipotens.

THEOPHANIS IN ANNUNTIATIONEM SANCTIS-SIMAE DEIPARAE, HYMNVS.

Ἀνεοσίς Græca. *Hymni sequentis eadem est quæ superioris.*

MANAT tibi Regina mouens lyram spiritus Dauid progenitor tuus, audi filia lætam vocem ab Angelo. læticiam enim annuntiat tibi ineffabilem.

Clamo ad te gaudens, inclina aurem tuam, & intende mihi Dei, annuntianti conceptionem sine semine, inuenisti enim gratiam coram domino, quam inuenit nunquam alia quæpiam ô purissima.

Manifestetur mihi angele tuorum verborum vis, quo nam modo erit, quod dixisti dic apertissime, quo nam modo concipiam Virgo existens puella quo nam modo etiam fiam mater condentis.

Dolose meloqui arbitratis, vt videtur, & gaudeo videns tuam securitatem, confide Domina, Deo enim volente facile perficiuntur etiam inopinabilia.

Defecit Rex ex Iuda, tempus vero aduenit reliquum, secundum quod apparebit gentium spes Christus: tu autem, quo nam modo hunc pariam virgo existens manifesta.

Quæris à me scire virgo modum conceptionis tuæ, sed hic inenarrabilis. Spiritus autem Sanctus opifici potentia tibi obumbrans operabitur.

Mea progenitrix suscipiens consilium serpentis, à consilio diuino in exilium missa est, quare & ego timo salutationem admiradam tuam verens lapsum.

Dei antistes missus sum diuinum nuntiare tibi consilium, cur me times purissima magis te timent? cur reuereris me Domina te veneranter reuererem?

Sacram quandam virginem parituram audiui Prophetam olim Emanuelem præuaticinantem. Desidero autem scire quo nam modo diuinitatis commixtionem natura mortalium sustinebit.

Annuntiauit rubus incombustus manens accipiens flammam: ô gratia plena, valde laudabilis secundum te mysterium admirabile post partum, permancebis. n. immaculata semper Virgo.

Illustratus lumine Dei omnipotentis, veritatis præco dico Gabriel verissima, quo nam modo inuiolata manente virginitate verbum pariam cum carne incorporeum.

Cum timore tibi vt seruus principi adsto, cum formidine ô puella, nunc venisse veneror te, vt pluuia in vellus descendit in te Verbum patris, vt voluit.

Cognoscere tuorum non possum verborum certitudinem, miracula. n. facta sunt sæpe diuina potentia monstrificata, signa, & figura legales, peperit autem virgo sine viro nunquam.

Miraris purissima & enim mirandum miraculum tuum, sola. n. omnium Regem accipies in vtero incarnaturum, & te præfigurant Prophetarum dicta, & ænigmata, & legis signa.

Omnibus irreceptibilis, & omnibus inuisibilis, quomodo hic poterit Virginis vterum habitare, quem ipse formauit? quomodo autem & concipiam Deum Verbum vna sine principio cum patre, & spiritu?

Ad tuum progenitorem Dauid pollicitus positurum esse ex fructu ventris supra sedem regni ipsius, Iacobi te pulchritudinem solam elegit intellectualem habitaculum.

Verborum tuorum voce ô Gabriel lætificante accepta, gaudij diuini impleta sum. læticiam enim significas, & læticiam annuntias infinitam.

Tibi data est gratia ô Dei genitrix diuina, tibi aue omnis creatura clamat, ô Dei nympa. tu enim sola mater filij præelecta es pura.

Euzæ igitur per me cesset condemnatio, restituatur per me debitum hodie. per me debitum antiquum detur plenissimum.

Promisit Deus Abraham progenitori benedicere in semine ipsius gentes ô pura. per te autem finem promissio accipit hodie.

Lumen immateriale annuntians cum materia corporis vniendum per misericordiam multam. clara annuntiatio diuina præconia clamat mihi benedictus ô pijsissima fructus ventris tui.

Aue Domina Virgo, aue purissima, aue receptaculum Dei, aue candelabrum luminis, Adæ reuocatio, Euzæ redemptio, mons sanctum manifestum sanctuarium, & sponarium immortalitatis.

Animam purgavit, corpus sanctificavit, templum fecit capax me Dei, habitaculum à Deo iactum animantum templum aduentus sanctissimi spiritus, & vitæ puram matrem.

Vt multilucam lampadem, & à Deo structum thalamum videbo te, nunc vt aurea arca legis datorem suscipe ô sponsa Dei qui bene voluit hominum liberare per te corruptibilem substantiam.

DRE-

DREPANI FLORI PSALMI ET HYMNI.

DRepanius, natione Gallus fuit, vt ex eius Epistolis colligimus: Florus nominatus, vt ex epistola ad Moduinum. 37. Heduarum Episcopum, qui, cum vndecimus fuerit à S. Siagrio martyre fratre reginæ Galliarum Brunchildis quæ vixit ætate Gregorii magni PP. ad annum Christi 590. Magnus vero siue senior Theodosius cui Panegyricum Romæ dixit Latinus Pacatus Drepanius, ad annum Christi 390. & quod excurrit, imperauerit: Videtur plane hic noster Drepanius Florus Poeta, Latino Pacato Drepanio, ducentis quinquaginta paulo plus minus annis posterior, ac proinde vixisse ad annum Christi. 650. Scripsisse hymnos ipse testatur, ad Vvulphinum Grammaticum.

Conticuit citharæ (inquit) quondam vox optima nostra,
Quid præterea scripserit, non possum affirmare.

Et lyra dulcimodos prescit amica sonos.

PSALM. XXII.

ME pater omnipotens clementi iure gubernat,
Non mihi dira fames, non ulla nocebit egestas.

Adiunguntur graminei colles, & pasua læta,
Adiunguntur & liquidi fontes, & flumina læta,
His ego nutritus, his semper abunde refectus,
Iustitia rectos conueniendum carere calles,
Quos mihi dux mentis secreto luminis pandit,
Ipsius vt nomen celebretur laude perenni.
Flum ego corde sequens, læti moris que tenebras,
Intrepido calcabo pede, mala nulla timebo:
Meme quippe tue pie rex correptio virga,
Me baculus pater alme tuus firmat que regit que.
Tu mihi delicias, tu mensam epulasque parasti,
Qui satur inuictas adipiscar pectore viris,
Aduersasque acies pulchro certamine vincam:
Vt mihi post validos pugne vitricis agones,
Læticia læta caput aspergatur oliuo,
Lucifluusque calix pleno me proluat haustu,
Seruatusque tua cunctis pietate diebus,
Sidereum Christi mercar conscendere templum:
Sub quo perpetuis viuam feliciter annis.

PSALM. XXVI.

Lux mihi pura Deus, Deus est mihi viuida virtus:
Nec tenebras igitur, nec mortis iura verebor.
Hoc tutore mea & munitur denique vita,
Ne me dira loco possit formido mouere:
Sed spernam cunctos robustis viribus hostes,
Qui properant nostras malis absumere carnes.
Ecce meum tanto pulsant qui turbine pectus,
Robore contrito tristis periere ruina:
Sive ergo castris sedeant, seu prælia tentent,
Ponam corde metum, spem tota mente resumam.
Unum est, quod cæli dominum intensesque poposci,
Quodque ardens nimio voti seruore requiram,
Vt maneam cunctis Christi sub mœnibus annis,
Ipsius & sancto semper succensus amore,
Sæpius æterni visam sacralimina templi.

Tom. 8.

Hic me namque feris cum cingeret undique bellis,
Sub proprio abscondit thalamo, velisque sacratis
Obtectum grata nimium consouit in umbra.
Hic me præualida saxi sublimis in arce
Constituit, se uosque super pius extulit hostes,
Quo subiecta meus temnat certamina vertex.
Ibo igitur sacri veneranda per atria templi,
Ac munus laudum Christi deuotus ad aram
Per soluum, gaudensque melos & carmina dicam:
O Deus etheri censor mitissime regni,
Pande salutiferus mœstis clamoribus aures,
Quosque gemens fundo miseratus respice flexus.
Te mea vult facies, te mens, te corda precantur,
Conspectum faciémque tuam pater alme requiro.
Ne vè pius oculos sanctum neu subtrahere vultum,
Neu famulum dominus bello incumbente relinque.
Esto mihi clemens potius, fidusque patronus,
Nec me contemptum truculentis desere monstris.
Ne me quippe feri quondam liquere parentes:
At bonus hic Dominus dulci pietate resonit.
Pande mihi rectum perplexa per aua callem,
Legis & eximiam tribuas fulgere lucernam,
Ne ferro accinctos incurram nescitis hostes:
Sed duce te gradiar inimica per agmina tutus.
Nam me falsiloqui cinxerunt undique testes:
Nil tamen in fontem mendacia vana nocebunt,
Sed mendax proprium portabit lingua reatum.
Ast ego confido domini quod gaudia læta,
Vitali in patria lætus sine fine videbo.
Expecta dominum constanti corde benignum,
Semper & aduersis conflige viriliter armis:
Nam bona perpetui patiens feret inclita regni.

PSALM. XXVII.

De te polorum conditor
A clamore supplex intimo,
Votum precémque dirigo.
Aurem benignus commoda.
Nam si tuis oraculis
Indigna gesto pectora,
His exto iam simillimus;

Hb

Imo vorantur qui lacu:
 Audi precantis anxia
 Pater supreme murmura.
 Dum templi cæli ad ardua
 Elata tolo brachia.
 Ne me scelestia obsecro,
 Et criminosis coctibus,
 Mixtum trabas ad infima
 Pene voracis tartara.
 Qui lingua & ore subdolo
 Pacem loquuntur proximo:
 Dirum sed altis contegunt
 Bellum feri prae cordiis.
 His ergo iudex optime,
 Parem repende gratiam,
 Tormenta verusit & astra,
 Infer malignis callida.
 Manus iniquis actibus,
 Vitamque fraudi deditam,
 Condigna plectat ultio,
 Frans fraude, vita concidat.
 Domus dolosis illita
 Fucis, perenne corruiat:
 Quae facta mens nescit Dei,
 Densis tenebris horreat.
 Grates polorum principi,
 Qui vota serui supplicis,
 Vocemque clemens flebilem,
 Tanto beavit munere.
 Hic dimicantem protegit,
 Inuat, ructur, erigit:
 Huius fauente numine,
 Claros triumphos consequor.
 Tunc dura post discrimina,
 Caro dolore libera
 Florebit, & decus nouum
 Pulchra salutis induet.
 Huic ergo prompto spiritu
 Mei decoris principi
 Laudes sacro debitas
 Dulces & hymnos concinam.
 Hic namque virtus inclita
 Plebis beata premia:
 Hic ipse Christo profusa
 Seruat salutis gaudia.
 Salua creator optime,
 Plebem redemptam sanguine,
 Tuaeque dita premiis
 Hereditatis gloria.
 Hanc cum potenti dextera
 Semper gubernat & protege,
 Extolle summis hanc bonis,

Eui perennis seculis.
 A HYMNVS ANANIAE, AZARIAE,
 ET MISAEI, SANCTORVM
 trium puerorum.

O Mne quod eternus, per verbum condidit auctor,
 Auctoris nomen celebret, laudesque resultet,
 Exultetque suum per secula cuncta parentem:
 Angelica vestro turba benedicite regi,
 Argentumque simul resonet vox celsa polorum:
 Hunc modulentur aqua, quas sustinet arduus ether,
 Hunc omnis sancto virtus decantet amore.
 Hunc sol argenti psallat splendore coruscus,
 Hunc gelido fulgens collaudet lumina luna,
 Hunc pariter totus stellarum concinat ignis.
 Te pluuia exundans, te ros lenissimus edat,
 Discordesque aures concordia voce resultent:
 Artificem proprium pulcherrima flamma loquatur,
 Et rapidus Domini nomen simul estus anhelet.
 Hoc glacialis hiems, hoc torrida personet estus.
 Roscida temperies, & tempora cana pruinis,
 Horrendumque gelu, & magni vis frigoris ingens,
 Et glacies crustis, vertens immanibus undas,
 Atque niues denso vallantes vellere terras,
 Auctori per secula Deo sua carmina dicant.
 Hunc nox somniferis inuoluens cuncta tenebris,
 Atque dies varios distinguens luce colores,
 Mortalesque animos torrentia fulgura laudent,
 Et nubes largo ditantes ubere terras.
 Te sator immensas tellus fundata per undas,
 Te quoque sublimi gaudentes vertice montes,
 Et colles humili spectantes sidera collo,
 Aeriaque sonent iucundo murmure siluae:
 Atque omnia celebret fetus telluris opima.
 Tum fontes gelido moderantes caumata potu,
 Et maria horrendo quatientia littora fluctu,
 Flumineusque canat lapsus clamore sonoro.
 Te ceti immanes, & quicquid raptat in undis,
 Te volucrum dulcis laudet concentus in agris.
 Te pecorum mitis grex inclite personet, & te
 Vis etiam resonet rabidarum torua ferarum.
 Hunc hominum omne genus pollens ratione potenti
 Innumeris recinat linguis, hunc ipsa resultet
 Israelitarum nimium plebs cara tonanti.
 Vosque sacerdotes, quos nobile germen Aaron
 Edidit, & sacro Leuitae sanguine creti,
 Quos proprii templi voluit Deus esse ministros,
 Perpetuas supero laudes per soluite regi.
 Spiritus hunc animaeque ciant per secula piorum,
 Et sancti atque humiles pura pietate frequentent.
 Hunc Anania sacer summo sustollat honore,
 Azariasque simul reuerendo praedicet ore,
 Et Misael pulchro sanctus collaudet amore,

Qui

Qui se de medio fornacis turbine tutos
 Eruit, & venti vorantia flamine fouit,
 Cum rapidis cincti canerent haec carmina flammis,
 Vimque suam oblitus sanctos non lederet ignis:
 Res mira, & nullis abolenda in secula seclis,
 Non caro, non vestis, non verticis ipse capillus
 Ardorem sensit piceum flammæve vaporem:
 Quin lati atque alacres, ipso poscente tyranno,
 Egredi in laudes veri domuere profana
 Ora Dei, quo psallenti mirantia vultu,
 Horrorè ingenti tremuerunt Barbara corda,
 Huc & nos igitur summum sanctumque parentem,
 Cum nato immensi statuit qui culmina cæli,
 Cùmque sacro flatu, virtutum auctore potentum,
 Laudibus assiduus digno exultemus honore.
 Te domine eternus cælorum praedicat axis,
 Te laudat cæli sacrosancto exercitus ore,
 Glorificatque ingens cunctarum machina rerum,
 Extollit, metuit, clamat, benedicit, adorat.

HYMNVS AD MICHAEL-
 Iem Archangelum.

Clarent angelici sublimia festa diei,
 Allatura pia dona beata anime,
 Hunc etenim Michael, aule cælestis alumnus,
 Conspicuo nobis consecrat ore diem,
 Dignatus Petri Paulique inuisere sedem,
 Imperiumque fouens inclita Roma tuum,
 Qui proceres inter pia moenia luce coruscas,
 Egregio vultu splenduit orbe nouo:
 Cum Deus expulsus lucem depromeret umbris,
 Conderet & stabilem nocte ruente diem.
 Hic vati eximio, placidi Iordanis ad undam
 Se castris domini prodidit esse ducem,
 Cum sacro in campo stricto consisteret ense
 Subruerētque pijs impia septa tubis,
 Deiciens septem victricis fulmine gentes,
 Sacraeque Deo mystica regna ferens:
 Hunc Gabriel solum auxilium sibi ferre fatetur,
 Ad pia cælestis castra tuenda Dei,
 Admissas referens Danielis in atria cæli,
 Quas sancto impastus fuderat ore preces.
 Hunc oculis mentis, inter myrieta, beatus
 Zacharias roseo sidere vidit equo,
 Tendentem niueas templa ad cælestia plantas,
 Proque Dei affectu plebe rogare pio.
 Quatuor ex gemino ruerent cum monte quadrigæ,
 Disparibus rapta praecipitant er equis,
 Dum rufi, atque nigri, niuei, varique iugales,
 Perlustrant cuncti iugera vasta soli:
 Atque Dei summo referunt exacta ministro,
 Principis & pendent ad pia iussa sui:
 Qui spem deiectis spondens, solatia moestis

Tom. 8.

Spiritu, vatis sic reboare iubet:
 Hierusalem dominus larga pietate reuifet,
 Atque ille aeterno iam sit ut aula Deo.
 Quam tatus numerus hominumque gregiumque replet
 Nullius ut muri cingier orbe queat:
 Sed Deus hanc ignis iugi munimine cinget,
 Consumens hostes, lumen & intus agens,
 Hic sub sine etiam cum serpens ille vetustus
 Intulerit Christo praelia casta Deo,
 Cælestem cupiens telis excindere sedem,
 Et populum sacrum carpere dente fero,
 Consurget toto cælestis turbine pugna,
 Flammarumque globis castra nefanda premet:
 Tum populus Christi perfecta pace fructur,
 Semper & angelico concinet ore melos.

DREPANII FLORI

De cereo paschali.

Alme Deus rerum, cæli custodia cuius
 Legibus aeternis vertigine concita iugi
 Voluitur, immensi socialismachina mundi:
 Te cælum, & quicquid cæli tegit aureus umbo,
 Te chorus astrorum, te sol, & menstrua luna,
 Te nimbi & nebula, verrentesque aquora venti,
 Te lucis noctisque vices, te quatuor anni
 Tempora, transcurfis in se redeuntia riuus:
 Te terra, & quicquid terras ambitque tegit que,
 Te freta, te curuis errantia flumina ripis,
 Te properi fontes, te iusse stare paludes,
 Te prona pecudes, sortitaque alta volucres,
 Te muti pisces, te virosi serpentes,
 Pro se quisque tremunt: age rerum maxime rector
 Sidereas acies oculorum blanda tuentum
 Ad famulos demitte tuos, vultuque serenus
 Aspice constructam tanta in mysteria plebem,
 Unum que trino celebrant sub nomine numen.
 Non sic Idæis simulantur Dindyma Gallis,
 Attica nec Grauis nuribus vigilatur Eleusis,
 Orgia Thebanus vel agit nocturna Citheron,
 Nil habet insanum strepitu, nil thure vaporum,
 Sanguine nil madidum, nil cursibus immoderatum.
 Nox sacris operanda tuis tantum prece pura,
 Simplicibus votis, manibusque ad celsa supinis,
 Te colimus natumque tuum, quem cuncta tuentem,
 Et tibi consortem verbo genitore creasti,
 Ignea quem celsi linquentem moenia cæli,
 Visurumque suas hominis sub imagine terras,
 Intacto pregnans utero dedit innuba mater,
 Hunc ut per totam possimus dicere noctem,
 Inferimus claros sanctis altaribus ignes.
 Vestibus innumeris tereti circumflua gyro,
 Equoream cohibet formatrix cera papyrus,
 Cera domus mellis: iam cetera turba colentum

Hb ij

Nigrantes tenuat vario splendore tenebras,
 Vbertat stupas, feruet discordia concors,
 Vt dum sacra pio peraguntur mystica ritu,
 Emula sidereis vigilent funalia flammis.
 Hac tibi nempè tui patris indiscreta propago,
 Multa luce micans, terra nox splendet in omni,
 Nox claro mage clara die: gens nulla niuali
 Usque adeo subiecta polo est, quam frigore pigram
 Sidus & aeterna premit inclementia brumæ,
 Quate Christe neget rutilum: quâ flammeus orbem
 Sol agit, occidui qua meta secunda diei est,
 Et qua prima patet reditura ianua lucis,
 Tu coleris, dum finis erit, dum terra manebit,
 Vertetur cælum, vertentur mensibus anni,
 Semper honos noménque tuum laudés que canentur.

DREPANIVS MODVINO

Augustodinenſi Episcopo.

Exhortatio ad legenda sacra volumina.

Soluo pater profluas hilari de pectore grates,
 Quod referas Floro labra benigna tuo.
 Ex queis predulcis desillat gratia mellis,
 Ambrosiusque liquor pectora nostra fouet.
 Audieras crebro domini pia dicta iubentis,
 Os ego, si pandas, exsatiabo tuum.
 Cælestem sitiens traxisti in viscera flatum,
 Vnde modo suavis efflat & almus odor.
 Hausisti placidas Iesu de fontibus undas,
 Vnde meam recreas doctor abunde scium.
 Sic rogo diuinis flagrent tua pectora flammis,
 Quas patribus Christus misit ab arce poli.
 Cum vehemens subito sonuisset ab ethere status,
 Fulissetque omni vertice lingua rubens:
 Quis que duo valide feruebant corda virorum,
 Quos voluit media Christus adire via,
 Mystica sacrorum referans oracula vatium,
 Ore vno & cunctos se cecuisse docens.
 Crede pater, multo gaudent mea viscera motu,
 Et letante anima vix mea lingua silet:
 Quod me non meritum tanto dignaris amore,
 Tamque pio affaris carmine, tamque sacro:
 Quod non Assirij violatur fluminis undis,
 Nec sordescit aquis turbide Nile tuis:
 Sed liquido potius Iordanis manat ab amne,
 Quo pulcher Christi letificatur ager.
 Iam nunc Castalij siccetis fontis arena,
 Aoniûmque nemus fistula nulla sonet:
 Laurus Apollineæ marcescat denique siluæ,
 Cùmque suis baccis alba ligustra cadant:
 Victrices Christi vigeant per secula palmae,
 Quas olli exultans turba canora dedit,
 Paciferos scindens oleæ de vertice ramos,

Atque sacram sternens veste nitente viam,
 Qua dominum portans mæsuetæ pullus aselle,
 Poneret innocuos molliter ille pedes.
 Si placidi fontis vitalem querimus undam,
 En Siloæ nobis vena salubris adest,
 Quæ naturales potis est abolere tenebras,
 Atque diem cæcis reddere luminibus.
 Si montes collésque iuuant, sanctique poetæ,
 Ecce Sionis apex mœnia sacra feret.
 In laudes Christi Thabor exultat, & Hermon,
 Libanus aeris plaudit & ipse cedris,
 Carmelus sacer est Elie fulmine pollens,
 Vertice sublimi fert holocausta Dei,
 Nomine qui duplici Sina vocatur & Horeb,
 Legiferum nobis monstrat & ipse senem,
 Flammea cornuto vibratæ lumina vultu,
 Gestantemque sacris iura superna tablis.
 Job prius heroo sua carmine bella retexit,
 Diuina David personat ipse lyra.
 Qui loquar insigni tumidum Solomona cothurno,
 Qui thalamo Christi psallit & ecclesiæ?
 Hos reuerende pater pleno se sententur amore,
 Hinc sensus nostri verbaque cuncta fluant.
 Auctorem pia lingua suum canat atque resultet,
 Auctorem proprium mens pia concelebrat:
 Christicole sermo Christum ciat ore fideli:
 Hoc dignum, hoc iustum est, suauis, salubre, pium.

DREPANIVS AMI-

CO: PRO SVSCEPTA

sui defensione gratiarum actio.

Quam suavis odor vestri de pectoris aula,
 Exilit, ô Christi frater amore potens.
 Mulcentur sensus, mulcentur viscera tota,
 Oblatæque omnem cœlita vis animum.
 Non ita vernali vitis sub sidere fragrat,
 Palmite cum lato gemmeus exit honor:
 Nec si camporum redolet noua gratia fundens
 Candida puniceis lilia mixta rosis:
 Hoc & floriferæ vincuntur munera siluæ.
 Pomorûmque omnis exuperatur odor.
 Diligis & pariter presens, & diligis absens,
 Nec variat castum callida fraus animum,
 Siue hostes, seu sint chari sine labe sodales:
 Nos tua corda fouent, nos tua lingua canit.
 Istis grata refers, illos ratione refellis,
 Diuersisque armis dimicat vnus amor,
 Et superat quoniam verax dilectio victrix,
 Semper in eternum clara trophæa feret.
 Solis atra odium, votisque actis que malignis,
 Turbine præcipiti iure ruina venit.
 At sincerus amor, ceu lux æterna coruscet:

Nec

Nec cedit tenebris, sed tenebrosa fugat.
 Quid: quod crebro etiam mittis pia verba salutis,
 Pluribus & donis hicque domique oneras?
 Hic est verus amor, hæc est affectio munda,
 Hoc patris & Christi munus ubique pium.
 Talia diffundit per mentes dona pudicas,
 Sedibus ætheriis spiritus ille fluens.
 Antiqui nunc orsa senis iuuat ore referre,
 Lumine qui captus, mente serenus, ait,
 Sic mea nunc redolet proles velut inclita rura,
 Munera diuino que benedicta cluunt,
 Det tibi cunctipotens cœli de rore salubri,
 Pinguis æque aruis munera larga satis:
 Scilicet egregios æterni farris acervos,
 Exundans oleum, vinæque pulchra nimis,
 His verbis per soluo libens tibi chare patrone,
 Perpetuas grates, vota benigna simul.
 Nam decet, & pulchra prorsus ratione recurrit,
 Diuinis dictis munera diua cani.
 Sis felix ceptum seruans per secula amorem.
 Acceptus celso semper amice Deo.

I. VERSVVM NUMERVS XLII.

DREPANIVS VVLFINO GRAM
matico Aurelianensi. Hortatio
ad rescribendum.

Annuus excurrit reuolutis mensibus orbis.
 Quod tua vox nostris auribus insonuit,
 Tam nitidis chartis, tam claris culta figuris,
 Vt specimen cordis pagina pulchra daret:
 Sic liquidas puteus profundit largifer undas,

Et rapidus rapido seruator ab igne salit.
 Sic rutilus rutilum vomit & carbunculus ignem,
 Puræque fert purus vincta venusta calix.
 Ex oleæ pulchro pulcher quoque vertice fructus
 Carpitur, atque liquor pulchrior inde fluit:
 Sed mihi mellistuum rapuit fors inuida carmen,
 Et dulcem pateram fregit iniqua manus.
 Frigida ceu siquis sitienti pocula demat,
 Vel famido gratas vertat ab ore dapes:
 Proque dolore venit misero quod saepe verebar,
 Et metus ille meus re manifestus adest.
 Conticuit citharæ quondam vox optima nostræ,
 Et lyra dulcimodos pressit amica sonos.
 Quid rogo frater agis tam longa silentia seruans?
 Quove tibi nostri tam cito pulsus amor?
 Certe tanta tua tum florida carmina musæ,
 Haud parua ut pateant indigere mora,
 Vix tamen excursos excussit vis tua versus,
 Dum volucres apices sic reuolare iubes.
 Iusta igitur ceptis, & scribe, & scripta repose:
 Sic etenim dulcis crescere sœuit amor.
 Sermo ligat mentes, permulcet pectora sermo,
 Absentes sociat, scissaque conciliat:
 Sic animæ David Ionathæ mens pulchra cohesit,
 Nec patris horrendis deicienda minis.
 Vox etenim prudens, ceu seruida succina flagrat,
 Et rapit atque actu corda modesta suo.
 Prome precor solitos mellito gutture cantus,
 Et releua nostram dulcis amice scium.

V. N. XXXIII.

PETRI APOLLONII, COLLATII, PRÆBYTERI
NOVARIENSIS, EXCIDII
Ierolymitani Lib. IIII.Nunc emendatiores editi opera ac studio Adriani Vander-Burchii, cum
nonnullis eiusdem ad marginem notis.

DE VRBIS IERUSALEM EVERSIONE,

LIBER PRIMVS.

Exitu Solymæ, & tristis à stirpe ruinas,
 Totque olim ducibus claram, tot regi-
 bus urbem, (etiam
 Seruitio turpi & miseranda sorte suba-
 Dicere fert animus. Nunc ô veneranda canentis
 Calliope regina chori, fontisque sacratæ,
 Huc ades, & tecum comites assume sorores.
 Tûque mihi causas memora, quo crimine genti
 Hanc Deus intulerit cladem: scis ipsa, nec unquam
 Obscurasse potest mentem tibi longa vetustas
 Venerat è summo demissus cardine cœli,

Tom. 8.

Errores hominum tandem miseratus, ab alio:
 Humanamque Deus sancta de virgine carnem
 Sumpserat, & casta seruat corpore matris,
 Non intellecto, mundo comparuit ortu.
 Cùmque forent doctæ studiorum lumen Athenæ,
 Et late princeps terrarum Romula tellus,
 Iudeam toti nascendo prætulit orbi.
 Hic puer, hic vixit iuuenis, hic multa peregit
 Lustra, docens populos æterno se patre missum,
 Iustitiam ut seruent, melioraque iussa cape sant:
 Neve ultra veteris se sententur somnia legis.

Hb iij

Addebantque fidem dictis miracula passim,
 Queis stupidas vulgi mentes, quis peiora plebis
 Alliceret, miróque sibi inclinaret amore.
 Namque aliis vincente solvens reticula lingue
 Promere verba dabat, nec non & lumine captis
 Perspicuum spectare diem: solóque iubentis
 Imperio, poterant damna tunc currere gressus:
 Quin & corporibus (mirum) rediere soluta,
 Et rursum membris animæ sudere calorem.
 Sic gestis ac voce trahens, iam flectere iurbas
 Cæperat, & variis populo clarescere signis:
 Inuida paucorum diuine obistere laudi
 Mens parat, & subito regni percussa timore
 Cæca sacerdotum rabies, Scribaque & dolosi
 Consilium solenne vocant. Quid stertimus ultra,
 Quid patimur regnare virum, primordia cuius
 Ignotumque genus? quanquam temerarius ille
 Se credi vult esse Deum, num signa videtis
 Que faciat: nullus prope iam legalia curat
 Sacra: nouos ritus sequitur pars maxima gentis,
 Ex quo presertim quarta confectus in umbra
 Iamque fluens, nigro reuocatur Lazarus orco:
 Quantus tunc populi clamor? quis ad æthera plausus?
 Quis fauor? at non ille obscurus origine vixit.
 Nil superest tandem: veteri nisi lege relicta,
 Crudeles iterum templum violare Quirites,
 Atque adyis regnare sacris: occurrite vestro,
 Si sapius, cuius damno: falsumque prophetam
 Perditæ, & unius vosmet seruare cruore.
 Talibus accensî, causas, odi que ruinas
 Moliri cæpere nouas: hinc spargere voces
 In vulgum ambiguas: & sapius impete facto
 Orantem terrere minus, vel pellere saxis.
 Quos ubi persensit motus, nec cedere Iesus
 Inuidia se posse videt: suspiria ab imo
 Corde trahens: Præstabo libens quod queritis, inquit
 Hostiæque ad flammam ultro ferat: hunc mihi quâdo
 Ipse pater finem statuit, voluit que venire.
 Sed quanta miseri pœna commissa luetis?
 Dixerat: & gressu festino mania linquens
 Bethaniam sese fera sub nocte recepit,
 Nec mora longa fuit: quum pectore rursus anhelo
 Multa animo vertens, atq; hospita tecta relinquens,
 Ad Solymos direxit iter, spatioque remotus
 Quantum funda potest decimo conuincere iactu,
 Discipulos iubet ire duos: ac talia fatum.
 Cernitis oppositum vestris conspectibus alte
 Castellum: manet hic peregrinos semper in usus,
 Cumque nouo scitu mitis staballatur asello:
 Haud quisquam obstitit: & missis: huic soluite funes,
 Et pariter nobis lasciuum adducite pullum.
 Olli dicta citi accipiunt, ac iussa facesunt.

* forte ad sc.
 Matth. 12.
 Ioh. 9.
 Luc. 10.
 Ioh. 5.
 Matth. 9.
 Luc. 8.
 Marci 5.
 * forte in clarescente.
 * forte do loic.
 Ioh. 11.
 Ioh. 8.
 Matth. 21.
 Luc. 19.
 * legicifis.

Ergo sedens tergo lente gradientis asellæ,
 Fraternali stipante manu, portæque propinquans
 Substitit, & cœlum lachrymis suspexit obortis,
 Hinc has fatidico demisit pectore voces.
 O vanas hominum mentes, ô cæca futuri
 Concilia: scires infelicissima rerum
 Vrbs utinam, quantas debent tibi proxima clades
 Tempora, quos luctus, quos sis passura dolores.
 Namque dies aderit, quam non procul auguror esse
 Quum te percinget fossa, & alloque superbus
 Hostis, & inuadet direptos undique muros,
 At ferro flammis que ruet: compage soluta
 Hærebit lapidi nusquam lapis: omnia vertet
 Improbus amota prorsus pietate satellites.
 Et merito: quoniam sordent tibi munera nostra,
 Proque tua missum insequeris vesana salute.
 Hæc tibi dicta dedit, lachrymans procedit, & urbe
 Ingressus, magno populi excipiente fauore,
 Certatim pueri ramis frondenstis oliuæ,
 Et palmis ornare vias, exutaque vestes
 Calcandas pecudi, & terra pars sternere gaudet:
 Et funem prensare manu, & deducere recto
 Tramite: compositis resonabat vocibus aer,
 Quos non ille animos potuit mouisse tumultus?
 Haud unquam tanto consul Capitolia plausu
 Victor inuit, cui non dominum cognoscere cœli
 Hic libeat? mens vixere suffusa veneno
 Sacricolis immota fuit: simul anxia tandem
 Scribarum & scelerata cohors grauioribus iris
 Arsit: & insontem confecto crimine mortis
 Affixere cruci, pendens ubi pauca locutus,
 Effugientem animam calido cum sanguine fudit.
 Sed pater hunc longa non passus morte teneri
 Omnipotens, Stygia primum reuocauit ab unda,
 Infernis letum spoliis: cumque agmine pulchro
 Traxit ad ethereas sedes, dextraque locauit
 Parte sui, eterno pariter dignatus honore.
 Dum sceleris Iudæa sui nil territa culpa
 Pergit in insanam rabiem, cæcòque furore
 Sublata pastore gregem discrimine nullo
 Insequitur: sacrumque cupit confundere nomen:
 E iam quater emensus denos solegerat orbis,
 Ex quo stelliferas Christus sublimis in auras
 Cesserat, & patris solium commune tenebat.
 Ergo ubi ne quicquam delabi tempora cernit
 Omnipotens genitor, nec ferrea corda moueri
 Cunctando, subitas tanquam collectus in iras
 Excitans, celsumque caput fontemque coruscant,
 Verba mouet: tremuere poli, mentesque per omnes
 Ex animis & patrum fluxit timor, ætheris alti
 Sic improuisas hominum quum percudit aures
 Icta nube fragor: trepidos metus irruit artus

Luc. 19.
 Forte præcinget, sic Claud. stium præcinge re-castris.
 * melius terre.
 * Forte orque.
 * Vel patribus.

Attonitósque

Attonitósque quatit sensus: quin insuper ipse
 Pene truci datus iuxta conterritus ore est.
 Desine pro saua, vosque obtumescite, gente
 Fundere nate preces: populi iam cura maligni
 Nulla futura mihi, satis expectata superque,
 Mœnia debentur ferro scelerata supremo.
 An ne parum est odiis in te certasse, cruentas
 Atque armasse manus? quod si velit usque negare
 Impia plebs: etiam apparet non falsa cicatrix.
 At nuper summi detrusus culmine templi
 Fratrum vnus, vel materno tibi stemmate iunctus
 Puniceo duram maculauit sanguine terram
 Sancta Ioseph soboles: illi vibrata securis
 Post lapsum ingentem confudit in ore cerebrum
 Semianimo: pacemque hosti veniamque roganti.
 Quid memorem saxis casum crepitantibus ante
 Leuitam? (primus fidei certamina pura
 Ille tulit, primusque aris pia victima nostris
 Concidit: & pulchra meruit pro morte coronam)
 Extinctósve alios miserando funere, qui te
 Siue palam, seu secretis coluere latebris?
 Seat genus inuisum penitus delere: nec ultra
 Summissus Moses, aut quisquam hac stirpe creatus
 Proderit orando, gemisusque effundet inanes.
 Audierant: animus nec quicquam reddere voces,
 Aut placare fuit: tacito sed pulsa dolore
 Corda premunt omnes: pugnant pietasque pudorque
 Hinc cura natale solum est, hinc crimina damnant,
 Demum verba refert natus suprema potestas
 Rerum æterne parens, cui prima exordia debet
 Quicquid uterque polus vasto complectitur arcu,
 * Possè tuum quodcumque velis: ego iussa peregi
 Haud leuia: & fragilis vestitus tegmine carnis
 Omnia te mandante tuli, si frangere duras
 Aut quocumque modo possem & deuertere mentes:
 Nil actum: merces tanti non aqua laboris.
 Horrida crux, clauique truces, & dira flagella,
 Per noctem lassis tortoribus, ultima mortis
 Supplicia infanda: nil te iustissime rector
 Demoror, emeritas proles luat improba pœnas.
 Nostra fides alios populos, atque altera regna
 Inueniet ritusque: nouo meliora dabuntur
 Thura focis: aliis melius celebrabitur aris.
 Nec mihi iam pecudumque cruor, placidæve columbæ,
 Visceræve in flammis, (quanquã hæc curauimus olim.)
 Totæ placent, sic effatus, mandante resedit
 Patre & prius, toróque fuere silentia calo.
 Stabat demissam vix ausus tollere frontem,
 Moyses.
 Corniger Hebræi quondam per deuia princeps
 Agminis, & casus populi miseratus acerbos,
 Attonita faciem Mariæ pariterque timentis
 Inspicere, & tacito nutu succurrere rebus

Iacobus apostolus Herodis iussa capite truncatus anno post Christum crucifixum xij. Protomartyr Stephanus.
 * non male, posse tuum est.
 no diuertere, apud Plautum spe.

Extremis, pronam genibusque harere monebat.
 Illa Dei pedibus, solioque effusa tremendo,
 Flebilibus sic orsa modis. Discedere calo,
 Vt tua me iubeat pater ô metuenda potestas,
 Fas mihi pauca loqui. Nam peperisse tonantis
 Est aliquid: fuit hic nobis & hic sarcina menses
 Grata nouem, teneroque humorem pectore suxit
 Virgineum, quod te genitor sententia vertit,
 Et Dauidi iurata fides, dum perdere semen
 Illius, atque vna certum est delere ruina?
 Sic cuncti meruere necem? si perdis iniquos,
 Parce bonis: tanta iusti de plebe super sunt
 Nunc etiam, feriat nulla pietate nocentem
 Sæuus: ab innocuo immittis pertransat ensis.
 Ecquis erit, tunc quum suprema & coegerit hora
 Secula tot mundi, quem tu de germine saluum
 Esse velis Iudæ: lachrymans, ac plura paranti
 Dicere, pacato paulum, deus intulit ore.
 Parce oculis virgo, & conceptum mente dolorem
 Exue: nanque tibi super erunt, extremasque cernent
 Tempora & reliquias Iudæ: nunquam irrita nostri
 Polliciti, nec vana fides, sed nulla fugatis
 Certa loco requies, nullusque erit orbe recessus
 His stabilis: duro vitam quocumque sub axe
 Seruitio saxim, assiduo ducantque labore,
 Obfirmati animo tristi: nec dicere verum
 Interea tamen, aut vlla ratione fateri
 Curabunt: tanta est recordia mentibus illis,
 Que te precipue neget, & contemnere semper
 Audeat, & probris, & amara voce lacestat.
 Sed tibi erunt alio merita sub sydere laudes,
 Æternumque decus: præ cunctis Italia tellus
 Te colet, & cali dominam, mundi que vocabit.
 Hic tibi marmoreis exstant templi columnis,
 Solennisque ara, nec te presentius ullum
 Christicola numen, promant cui vota, putabunt.
 Urbem autem, (neu quisquam obstet) subuertere ab imo
 Decretum est, partemque hostili tradere ferro:
 Partem hominum latis profugam dispergere terris.
 Hoc odium nobis, hæc belli semina præstet
 Roma potens armis, atque hostem prosequar hoste.
 His ubi sollicita requieuit virgine pectus,
 Atque noue laudis cultu contenta recessit:
 Euocat ipse pater Raphaëlem, ac talibus infit.
 I, Stygias penetrato domos, inuisaque nobis
 Tartara præpeditibus pennis: atque inde petitum
 Luciferi comitem: quo non solertior alter
 Concordes agitare animos, pacemque fugare:
 Ad Solymos trans mitte lares, sed ad iubeo
 Romanasque iugo abiecto contemnere leges
 Præsidibus cæsis, libertatemque reposci
 Suadeat: hinc causa irarum: reliqua ordine ducam.

* Lego, affusa, sic affusa tumulo apud Ouid. Vt proquamuis. * forte, per egerit.
 * melius reliquias.

Hh iij

Dixerat, ille agiles pennas haud tardus adaptat
 Officio, lapsusq; celer tenebrosa subintrat
 Limina pœnarum frustra mortisq; vocata.
 Aëre nil cæco offensus: ceu fulgida seruant
 Perspicuum licet atra premat nox) sidera lumen.
 Est locus obscura penitus tellure cauatus,
 Luciferi sedes: quo cum genus omne clientum
 Sedibus æthereis pro tam furialibus ausis
 Corruit: ad postes inflata superbia semper
 Assidet, horrendum clamans: ea regia maior,
 Hoc caput est Orci: flammæ ubi Lucifer atras
 Irrequietus agit: simul ipse inuoluitur illis,
 Pœna aliis, tortor que suus: his turba Deorum
 Prisca atas, falsa quos religione sacrauit,
 Torretur flammis: his & Babylonia pubes
 Turrim aggressa poli superantem culmina celsi
 Plebs confusa sono, regesq; ducésque superbi,
 Qui sibi diuinos insana mentis honores
 Turbine quaesierant: quos omnes fumida nubes
 Circumfusa, sacæque tenens depascitur ignis
 Æternis alimenta rogis, hic feruida sauit
 Ira, mingue truces, toruo blasphemia ritum
 Dentibus incassum frendens, dat murmura celo.
 Hoc ubi delatus veri Iouis ales in antrum:
 Per varios Erebi anfractus, mandat a repente
 Exequitur (cognorat enim) socioque Tyranni,
 Ingerit imperium: & commissa facekere promit.
 Indoluit miserum vulgus, lucisque relicta
 Tabuit aspectus & seruato inuidit honori.
 Ire tamen tristes comitem latantur in usus,
 Nemôque non illud munus velit: omnibus vna
 Humani generis concepta est liuida tabes,
 Vnum odium. Sic cum sublata cuspide montem
 Impulit, atque aliquem è ventis emisit, in æquor
 Æolus: exultant cuncti, & dirumpere flagrant
 Claustra simul: sed commatas rex temperat iras,
 Prouidus atque hasta cogit residere minaci.
 Ergo locum nactus daemon, quo forte coibat
 Concilio Synagoga suos rebusque gerendis
 Arcano sermone diem collata trahebat:
 Sacricole vultus Ananiæ, habitusque verendos
 Induit, & flammæ oculis effundere visus
 Constitit in medio, fractaque ita voce locutus.
 Ecquis erit, miser, finis que tempora nostri
 Seruitus? semperne, oro, semperne licebunt
 Omnia Romanis? semperne his præda paramur,
 Tygribus ut pauida Hyrcanos armenta per agros,
 Infirmae que aquilis volucres: quis census auaras
 Iam complere manûs, que tanta opulencia possit
 Exsaturare famem, regni que, aulæ que rapacis,
 Diuertat totas illuc Pætholus arenas
 Ipse, Tagusque licet: vel quicquid littore Rubro

Gemmarum diues aufert scrutator ab undis?
 Qualis erit dominis, si præside tanta maligno
 Auri dira sitis? quis non hunc munere palpat?
 Cui non ille rapit, legum contemptor & aequi
 Perfidus attriti gurges, barathrumque popelli?
 At quondam Assyrii leuior iactura tyrannis
 Captiuosque pati decuit quacunque iuberet
 Exitium: nostris Laribus furiosior iste
 Sequit, & in ciues nil non crudeliter audet,
 Dum spoliet, rapiatque palam, proh digna fauore
 Maiorum virtus: illi inier limina sacra,
 Antiochum tenuere ferum, lacerataq; membra,
 B Conflanti ad portas dominum misere cohorti:
 Hunc neque presidis, nec fido milite cinctum
 Formidant tanta prædonem tollere dextra!
 Frruite, ô primi & patres: populosq; timentis
 Sufficite ardentis animos: vos turba sequetur:
 Vobis primus honos, non hoc, ego, numine nullo:
 Non iniussus ago: templi mihi parte remota
 Orantis Moses, simul & Iesseia proles
 Visti ambos monuere loqui, radiosq; micantes
 Cernitis infusos oculis è lumine nostris
 Cornigera frontis? ne fors an vana locutus
 C Arguar: ite horum monitu, Romanasq; signa
 * Verite, & a stricto redforem inuadite ferro.
 Pulchra erit illa dies pro libertate tuenda:
 Qua terram aspiciet funesto sanguine tinctam.
 Vix ea fatus erat, quum limina clausa petenti
 Sponio sua patuere fores: ungenq; secutus
 A tergo fulgor, qualem metuenda cometæ
 Cauda trahit, mortem secum & portenta ferentis
 Aut que nocte polo delabi credita stella est.
 D Continuo accensa mentes: iurataque cadis
 Omnibus vna fides: quin & fluitantia plebis,
 Ipse etiam demon mentito pectora vultus
 Incendit dictis. Aquilas ergo agmine facto
 Euertunt, & signa solo prefixa reuollunt.
 Ipseque tam subite Præses tunc nescius ire
 Poscitur ad pœnam: frustra, quem Vulgus inermem
 Nunc placidum, duro nunc ore extrema minantem,
 Innumeris confossum armis sub Tartara misit.
 Tum bona libertas mixto clamore vocata est,
 E Victimæque in templum cultro ferienda Ministris
 Certatim stetit ante aras: sed munera damnans
 Obuersa ceruice Deus non respicit usquam.
 Vt satis est visus primos acuisse tumultus,
 Et belli certas messes habitura dedisse
 Semina, luctificus sub Tartara nigra Satelles
 Ire piger cunctatur adhuc: quosque ante furore
 Impulerat cecos animos: post tristia facta,
 Arte noua, marore quatit: sceleris que peracti

Ex tacen, Rectius, Quid non

* forte pro cecis,

* Vele uentur, ut paulo post a quibus uentur.

Ante

Ante oculos odium, & ventura pericula ponit.
 Continuo pœnas violati fœderis omnis
 Plebs timuit: subit ira feri vulgata Neronis.
 Pœnitet & cœptis: consultoremq; perosi
 Ignari, seseque simul commissaq; damnant.
 Talis sacrilegas extincto Casare mentes
 Post ausum crudele, timor perculserat olim.
 Nec frustra ultorem diuini sanguinis ipsa
 Expauit nimium Bruti temeraria virtus.
 Sed tamen hostiles libet expectare cæteruas,
 Quamquã animos metus acer agit. Sic Fata iubebant:
 Atque ita dulce Deo, tum velox tessera currit
 Conscribuntq; alias vires, nouaq; arma capeffunt.
 Duciores lecti primùm, qui mœnia seruent,
 Qui fines Galilæa tuos: hic agmina certum
 Excipere, hic hosti armatas opponere turmas
 Consilium: nec fida satis commercia credunt
 Phœnicum: semperque magis suspecta Syrorum.
 Summa tibi rerum, & tanti sortissime belli
 Fospe mandatur custos tu credite regnis
 Finitimis, tunc facundo sermone pauentes
 Confirmas, nunc incendis: dulcèque Penates
 Esse mones animo, dilectaque pignora Natum, &
 Coniugia, & patriæ sacras ante omnia Leges.
 Dux hominum, intérpretsq; dei, facis omnia: sed te
 Non tamen, instantes, pridem latuere ruine:
 Et tibi præsago monitu mens anxia dudum
 Euentura monens, curas agitabat inanes.
 Dispositis rebus, fuerat ceu quisque gerendis
 Aptior: his muros altis incingere fossis,
 Iniunctus labor est: his asserere mœnia duro
 Claudere: cogendi pecoris nec cura recessit,
 Et seruanda diu totis deducere in orbem
 Frumenta ex agris, & in horrea publica condi.
 Sunt & qui populos usu Mauortis agrestes
 Instituant, morèsque Italos Romanasq; monstrent
 Prælia: connexis trabibus diuersa paratur
 Machina, sollicitus noctes vigil excubat omnes.
 Nec non priuatis multi penetralibus arma
 Tuta parant, tergent enses rubigine scabros,
 Deformésque situ galeas, & puluere longo
 Excutiunt & lora ocreis scutis que reponunt.
 Sic tibi latrantes syluis Aper audit altis
 Suspectosve canes habuit, seseque ciëri
 Augurat ad pugnam: rabidas excolligit iras
 Ore prius, dentesque acuit, seta que regenti
 Horridus in duris explorat vulnera truncis,
 Spuma per obliquos diffunditur albida rictus.
 Parte alia velox trepido dilapsa Neroni
 Fama, metus bellique rudem, teneraque iuuenta
 Infuetum curis agit: qui prælia quamquam
 Odet, & citharæ tantum certamina nôrat,

Laruatq; inter gestu contendere Mimos,
 A Atque apij Graiam saltu meruisse coronam:
 Ne tamen * exemplo totus descisceret Orbis,
 Quem radius Titan propior feruentibus vritis
 Arma parans, bello gentem domitare superbam
 Instituit, tantisque ducem præponere rebna
 Dum dubitat, tandem succurrit Flauia proles
 Vespasius, natúsque patri virtute secundus.
 Ille quidem nuper felici Marte Britannos
 Fuderat, & multo turparat sanguine crimes,
 Quos Germanus alit per candida colla reflexos.
 B Hic ubi laudatus dignis à Casare verbis,
 Imperium falsèque tulit: felicia captat
 Auspicia, & Superos solenni more precatas,
 Admonet è terris natum discedere Achaïs:
 Dispersè que Phari per mollia regna maniplos
 In Syriam transferre iubet. Nec dignior alter
 Quam sua progenies patrio collega triumpho
 Visus adesse duci: quocum pia secula quondam
 Duceret, & sceptrum communi laude teneret.
 Ipse viam emensus comitantibus ordine turmis,
 C Spumanti deuectus equo, quem frena regebant
 Aurea spectandusque super fulgentibus armis,
 Egreditur muris: abeuntem turba salutat
 Circumfusa locis: iamque omine læta futuri,
 Blanditur plebs tota viro, stant littore puppes
 Armate, tortosque expectant rumpere funes
 Fronde coronati nautæ, * data carbasæ ventis.
 Vt placidum cepit pelagus, longoque locorum
 Appulit in Syriam tractu, maria ultima lapsum
 Que soror infauso signauit nomine Phryxi,
 D Accipit Antiochi tellus, celerique meatu
 Instructam nullis Ptolomaida viribus urbem
 Occupat, hic paulum collecto robore belli,
 Subsedis donec Phariis se letus in * armis
 Adderet, & patrium auget quoque filius agmen.
 Tristibus interea Monstris, celo que minaci
 Diffidunt Solymi. Nam cladem ostenta futuram
 Haud dubio terrore dabant: pia curâ Tonanti
 Scilicet in magnis semper fuit ista ruinis,
 Humanum monuisse genus: nec publica Mundo
 E Pœna venit, cui non facies prænuncia cæli
 Efficiat diuersa fidem, sunt maxima cordis
 Regna Deo: donatque aliquid plus ille Tyrannus,
 Consilij: quam priuata sit mente repostum.
 Noctè ferè media protentus desuper urbi
 Igneus emicuit gladius, dubieque pependit
 Sanguineis sparsus maculis crine que timendi
 Syderis arserunt, toties quot Cynthius ortus
 Occasusque dedit, per bis sex signa volutus.
 Candida nec magicas artes, inimicæque verba
 Passa, nec à radius, terra mollimine, fratris

* forte ex templò.

Iosephus lib. 3. De Bello Iud. cap. 1.

* forte da- re.

Hellepò tus.

* lego ar- nis.

Intercepta sui bisseñas Delia noctes
 Horruit, & fusca texit caligine vultum.
 Præterea senior festa dum luce sacerdos
 Sacra parat, votisque Deum circumflua turba
 Antiquo simplex patrum de more vocaret:
 Tantus adoratam fulgor circumstetit aram
 Luminis at heri, totam diffusus in adem
 Protinus ut nullo Titan sic manè serenus
 Fulserit: applausit visis, oménque probavit
 Ignari clamor populi: sed pectora recti
 Conscia, portentum secreto frigore carpsit.
 Stabat ad ingressum, nascentis spicula Phœbi
 Ianua respiciens, & templi maximâ summi
 Aere graui solidoque rigens: quæ brachia posset
 Bis duplicata decem conatu ludere vano,
 Frustrari que hominum mixtus, vertenda tenaci
 Cardine, * seu clausa fuerat siue vsus aperta:
 Addita claustra oneri vestes, duræque cathena.
 Qualia Saturni fama est antiqua fuisse
 Limina, pugnaci malè defensata Merello.
 Ecce autem prima noctis iam parte silentis,
 Horrendum stridens (dictu mirabile) nullo
 Auditur tangente fragor: dein sponte reclusa
 Diffilure fortis, penitus compage soluta.
 Excussi somno ciues, subito que pauore
 Presserunt inter trepidantes vbera natos
 Attonita matres, atâque expalluit omnis.
 Mox etiam auditi currus per nubila ferri
 Quadriuges, quum maiores è montibus umbra
 Deciderant, Phœbusque alio se mergeret Orbe,
 Armata veluti miscerent bella cohortes,
 Tinnitus galearum, & mixtos ensibus enses,
 Pulsaque ab alternis & scuta sonantia scutis.
 Sod non ulla magis pulsarunt omnia mentes,
 Quàm que sacrivicolis pavidas vox perculit aures.
 Namque his: forè, die quo spiritus ille superna
 Arcè fluens lecta stetit in precordia turbe,
 Linguarum instar habes flammæ: psallentibus unâ,
 Excepti primum strepitus, dein turbida multo
 Vox protrahit sonus: Te etis migremus ab istis,
 Cedamus socij, mecumque relinquit sedes
 Non hic fida satis statio: discedite mecum,
 Ingeminans: * alio requies securâ petatur.
 Vltima sollicitis præsagia mentibus ingens
 Adiecit spectanda metus, nam qualis anhelam
 Passa sum rabiosa canis, vexata furore,
 Huc illuc sine lege ruit, lustratque gemitque:
 Talis plebeiur ruiturq; fertur in urbis
 Discurrisse locos, sanctum cui nomen Jesus,
 Cuique erat * Ananias genitor, tum talibus omnem
 Terque quaterque urbem miseris impleisse querelis:
 Quæ mihi tam longo tractu vox unica primo

*lego odoratum.

nō minus rectè, seu clausa fuerat siue vsus aperta

Prodigia hæc omnia & præsagia quæ excidium Ierosolymæ præcesserunt vide apud Iosephum lib. 7. c. 21. Dies Pentecostes.

*melius alibi.

Ananias Iosephus.

Mittitur usque die? quis item mihi Gadibus usque
 Personat Hercules? qua vox transuerberat aures
 Venientum hinc atque inde meas: vox ista maritos
 Vxorésque refert: pueris vox ista minatur:
 Vab Solyms, templôq; simul: vab, mœnia quisquis
 Incolet ista diu: seu vir seu fœmina, vab, vab!
 Nec prohibere ming dicentem, aut verbera possunt,
 Corruptusque eadem repetit, casusq; reclamat.
 Vocibus his, magis atque magis trepidantia corda
 Torqueri: & prauo querulum sub murmure vulgus
 Multa loqui primo: seu tum causa pauoris
 Erupit cuncto que palam metus irruit amens.
 Nulli cura sui cultus, non fascia pectus
 Aurca virgineum cinxit, collæve monile
 Emicuit, non aure tremens suspensa pependit
 Gemma, nec in digito felix effulsit Iaspis:
 * Obmissus puerisque decor: quæque esse solebat
 Lasciuus etiam neglecta est forma puellis:
 Carmina non hymnôsq; libet, non cantica doctis
 Per gyrum miscere modis: simul organa cessant:
 Et muta fidibus circhara * tacere remisit:
 Hostia rara cadit, frustra que nocentibus agris
 Perdere ihus, visumque malis sperare salutem.
 Atque aliquis quid enim iratas incendimus aras?
 Thura quid inuito damus auersata Tonanti,
 Progeniem cuius (pudet, ab pudet edere!) ligno
 Fiximus: an non hæc ventura canebat Iesus?
 Talia sed secum, paucis vel tristibus, inter
 Fundebat lacrymâ, iramque dolore premebat.
 Ast alius, casum infandum, de culmine templi
 Commemorat nunc exquiri, quum membra Iacobi
 Precipitanda dedit proles vesana superbi
 Pontificis: miserumque nefas genuit Ananus.
 Sic quecumque timent, narrant interprete sensu
 Quis que suo: multum odium, atque audire voluptas.
 Nec tamen admissi sceleris mens ceca nocentium
 Flectitur à culpa: perstatque immota timendo.
 Ut primum hyberno torpentia frigore mouit
 Cornua Phryxæus vector, sensit q; colorem,
 Conspexit que suis assurgere pabula prato
 Miles equis, & Vere nouo iuuenescere terras:
 Cæsareus dignus castris, Ptolomæide Consul
 Cuncta animo meditata graui prius, ordine recto
 Digerit, & partes classem disponit in aquas,
 Doctoresque legit bello quos saepe probarat
 Nota Duci virtus, iamque expectata parentis
 Agmina, Niliacis aderant que Tittus ab undis
 Ducere * visus erat: primo dignatus honore
 Ipse pater iuuenem: nec non quos auxerat illi
 Euphrates ter mille viri parère iubentur,
 Consilioque iuuans comes huic, & fortibus armis
 Heret Alexander, casus comisatus in omnes:
 Quicquid

* Omisus

* forte iacere.

* lego lacrymas.

* lego iulius.

Quicquid erat supra collecti roboris ipse
 Dux agit: hunc circum patria delecta iuuentus,
 Romanaque manus bellis exercita classis.
 Addunt se comites Sôphiri, validissima pubes.
 Destituunt que subs: populo nec fortior illo
 Alter erat Galilæa tibi, proh, fatal quid vltimâ
 Auxilij, deserta tuis Iudæa reposcitur?
 Lingeris heu! primo Martis clamore, serôque
 Incursum pateris prima impietate tuorum.
 Ergo tibi consertos optata in prælia vidit
 Flavius ipse vltro pauca hæc ardentibus insit:
 Bellum ingens nobis (socij) cum gente superba
 * Nec sorti, satis esse liquet: sed prodiga virtus
 In se lapsa ruit, non hæc victoria prima
 Romanis aquilis secta cum plebe, Quirites.
 Magnus & hanc domuit, templiq; in limina victor
 Irruit, hi que suos iussit stabulare iugales:
 Haud impar nobis animus, nec sanguine feruent
 Corpora nostra minus: non est tibi præmia vester
 Expectet maiora labor: nec congerit usquam
 Tantas vllus opes populus vel seruat: auare
 Quicquid erit prædæ, vestros seruetur in vsus
 Me tantum magnis consortem adhibete periculis:
 * Hic mihi pars veniat maior: sit frigidus ille
 Discedatque acie, quisquis cessare videbit
 Aut lenè pugnare duces. Sic pauca locuto
 Elata plausere manus: totumque per agmen
 Laudantur, vox vna fuit, commixtus ad astra
 Clamor ijt: quantum pauide succurrere Luna
 Certantes populi tinnitibus aris acuti
 Ingeminant, surdasq; de æ nituntur ad aures
 Thesalicum ne carmen eat, deiractaque celo
 Suppositas lato terras simul obruat Orbe.
 Ut vidit pronas dictis accedere dextras
 Flavius, & cupido promitti milite bellum
 Continuo turmas Galilæam spargit in omnem,
 Doctoresque sequi certo iul et ordine lectos.
 Tum data libertas prædæ: vastatque, ruitque
 Obuia quæque furens miles: omnisq; timore
 Concutitur Iudæa nouo, magalia flammis
 Obuia prodierat tanto collecta furori
 Paucorum malefida manus, quos fortis agebat
 Iosipus, & dictis frustra incendebat euntes.
 Ut patuit numerus Romana classis: & ingens
 Fama ducis Latij, trepidas exterruit aures
 Diffugere metu exangues ductore relicto.
 Ille ubi se primo percussus fulmine Martis
 * Aspexit turpique fuga dare terga phalanges,
 Iotopatam celer ingreditur: tutissima montis
 Illa situ, fortique super circumdata muro.
 Sic solet in cecas, fugiens, irrupere fraudes

Galilæam inuadit Vespasianus.

* forte et

Hic est P6 peius Magnus, qui urbem ierusalém expugnauit, vide Iosephum De bello iud. lib. 1. cap. 5.

* forte et

Thestala fabula Virg. Carmina vel celo possunt deducere Luna

* vel fuga

Exanimata canum latratu cœrua sequentum,
 Cum reperit sylvas & sueta cubilia queritis
 Irrepta plagis, vincloque astricta tenaci.
 Hoc erat in votis, exclamat Flavius unum
 Hebraeum cobibere duces: propingere miles,
 Vosque simul pedites orbem & allate corona.
 Haud segnes properant illis tunc aggere multa
 Congeritur tellus: & ne qua parte reclusa
 Attentare fugam possit solertior hostis
 Obsessos aditus vigilans custodia seruat.
 Continuit primum dextras stupefacta iuuentus,
 B Et subito percussa metus pacemne reposcant
 Seque vltro dedant hosti, portâsve recludant
 Incerti, patriam an dulces tueantur amicos.
 At postquam caluit pietas, vicitque timorem:
 Mœnibus insiliunt pariter, matresque virique:
 Hinc atque inde volant hastæ, stridensque per auras
 Funda rotat, nimbi que instar per nubila glandes,
 Et formidandæ Lernæa peste sagittæ.
 Doctior ars Italum: sed enim se parcius infert,
 Nec crebro vires iactu diffundit * inanes.
 C Ligna prouehitur moles: adopertaque leui
 Paulatim terra, succedit vinea muris:
 Quonon obstiterant montes & saxea moles,
 Hic latitans ferro miles securus acuto
 Fundamenta cauat: magno violentior istu
 Incutitur, creberque aries, ac saxa resouit.
 Contra impigra manus tutantum mœnia missis
 Desuper obstitit saxis, craterumque retundit
 Frustra saepe lapis, sacibusque incendere iactis
 Nititur: interdum prohibent instare labori
 D Spicula missa proculs vitant reduntque, nec omni
 Defensore vacant semper loca, plurimus intra
 Sternitur atque extra: Morsæana utrinque vagatur,

* vel inani

LIBER SECVNDVS.

Inerea tantos urbis miserata labores
 Condidit Hesperis Phœbū nox atra sub undis:
 Cessaruntque auidè sauire in prælia dextras
 Acer & inuitus repetit tentoria miles,
 E Dispositis tamen excubiis, cecâsque queruntur
 Pro nimium timidis intercessisse latebras:
 Oderuntque moras noctis, tardæque videtur
 Aduentura dies: firmat dux ipse volentes
 Cuilibet immixtus turbæ: spondetque sequenti
 Insignem sese vsuros luce triumphum.
 Tum dapibus stratos largis onerare tapetes,
 Vinâque ferre iubet: iacuit diffusa per herbam
 Tota cohors: interque cibos sua prælia narrant.
 Postquam vincta fames epulis, & pectora multo
 Permaduere mero: culpato querere somnos

Blanda quies suadet, sopitæque corpora duro
 Paulatim posuere solo: siluere tumultus,
 Neglectosque cinis celauit pallidus ignes.
 Sic ubi deserunt riuocati carcere venti
 Cæruleam turbare Tethym: spumantia sensim
 Subsidunt maria, & fluctus sua litora seruant
 Pacati, totoque silesunt murmura Ponto.
 Ciuibus at non hæc extrema pericula clausis
 Otia permittunt: non his clementia somni
 Irreperit dapibus vel procurata lyæo.
 Cura omnes fessis aliqua succurrere rebus
 Arte, dolore mouets quum sic, dubitantibus insit
 Iosipus, ingenioque suo correpta reuexit:
 Accipite o socij quæ sit sententia nobis,
 Et tacitis uersate animis: se forte repulsos
 Afficiat mitis summi dominator Olympi,
 Hancque mihi dederit mentem: sit rupibus aspris,
 Vrbs hæc tuta, sitique licet firmissima montis,
 Fortior est Aries, caloque edueta patenti
 Exuperat quassos impellens machina muros.
 * Has silignorum moles incendere nobis
 Est animus, (tanque audendi res ardua nulla est)
 Tum facile est hosti armatas opponere dextras,
 Et claustris exire palam; turbata iuuentus
 Itala dum subitas cerabit vincere flammæ,
 Atque incerta ruens castrisque sibi que timebit:
 Romano sopor altus habet, tum lumina sparsis
 Viua micant iam nulla locis: & fallere nobis
 Excubias, ignota dabunt decliua rupis:
 Hæ quoque (ni cupidam fallunt præsagia mentem)
 Haud vigilanti nullas uoces hic percussit aer:
 Primus ego accingar rebus, succurrite paucis
 Non est apta dolo, multorum turba, latenti.
 Dicta probant omnes: sed enim hic exire uetatur
 In dubios Fati casus; nec querere longum
 Audentes cupiunt ultros: & sibi quisque prooptat
 Pro patria nunquam morituræ querere laudes.
 Ergo ignem oculum Sedechias lectus, & unâ
 Ismaël, atque animo fidens validisque lacertis
 Lazarus accipiunt, forti comitante Thobia:
 Cætera se muris quanquam indignata iuuentus
 Continuit, quos facundo dux strenuus ore
 Solatur mulcens: laudem hanc lux craftina cunctis
 Offeret sibi uestras iuuenes expromite uires,
 Commoda tunc nobis pietas hæc grata futura est.
 Sic cum frenatos astringit metæ iugales
 Orâneque emissos iussit decurrere prætor,
 Ire uolunt omnes primi: quatit ungula terram
 Impatiens, & stare loco uasania nescit.
 Quatuor hi fidos accincti fortiter enses
 Descendunt pariter tumulo, qua parte uacabat
 Hostis & oppositæ rupes pro mœnibus extant:

* forte, at.

Iugales pro equis apud Virgil.

Circuitusq; uago uocemque animamq; tenentes
 A Deuenero locum, trabibus quo machina nexis
 Plurima surgenti pulsabat uertice celum.
 Nec mora, scrutatus tenebranti robora ferro
 Ismaël, ad medias circum fundamina partes
 Maxima quæque forat, neu uis Vulcania tantum
 Festinaret opus, connexo puluere primum
 Linea toria locat, atque ignem nutrit in illis:
 Fortibus hinc cuneis percussa foramina claudit.
 Nec piger ipse etiam Sedechias, arida iuxta
 Nutrimenta ferens, liquido perfundit oliuo.
 B Arte pari nitens secretos occultit ignes:
 Claudit arundinibusque alios, tentoria circum
 Lazarus: & flammis aptas conierminat horas.
 Proh uarios Fati casus: nec tempus ad omne
 Somni blanda quies: en quos ingrata premebat
 Nox modo, sic totis pressos amplectitur vlnis
 Aligeri uis magna Dei, ne sentiat usquam
 Dispositas miles fraudes, tantæq; cohortis
 Vel tristis uigilet seruus: sic Fata iubebant,
 Non longum miseris tamen allatura fauorem.
 C Ardebant animi sociis, inuadere ferro,
 Formamq; sequi, & passim iugulare iacentes:
 Sed prohibet modicæque monet successibus uiri
 Ismaël: & duplices tendens ad sidera palmas
 Inflexoque genu, tenui sic uoce precatur:
 Summe Deus celi, terræ, pelagique creator,
 Imperium qui solus habes: quemque una per Orbem
 Gens ritè colimus: falsis nec odora litamus
 Thura deis: hominum quos ferramenta dederunt,
 Follibus aut nigri iunctis sudere caminis
 D Sed tibi solennem templo sacrauimus aram:
 Quo sol nil oriens radios ubi tentat Eoo
 Dignius Orbe uidet, necmersus in aquore tergo
 Deserit: O rerum pater atque æterna potestas,
 Principium finisque idem, rex magnæ labori
 Huc ades o nostro, felixque incepta secundes:
 Si non uana fides: sancti per uerba Prophetæ,
 Sacriligos olim Regis carpsisse Tribunos
 Te mandante, polo flammæ, scelerisque nefandi
 Quinquaginta simul famulos: Si uera piorum
 E Credidimus monumta patrum, post multa reductis
 Tempora captiuis dira Babylonis ab arce,
 Exulisse novos ignes, lignisque receptos,
 Valle latens quondam crassus qua sparserat humor,
 Cum deuota tibi Nemias iam sacra parasset.
 His quoque da robur, nostris atque ignibus ignes
 Adde tuos: dicens, pronus summo at: igit ore
 Tellurem, hinc comitum gressus ad mœnia uertit.
 Plus medio cursu Phœbe consecerat Orbem
 Argentem, moderata iugum: nec corpora torpens
 Deserit ulla sopor, tanquam illis cœna * fuisse
 Credita

Vide hanc historiam Regum li. 4. cap. 1.

Ignis facti scij in puteo abiciditur, & ita dem repet tus ope Nehemie, historia est lib. 7. Machab. cap. 1.

* forte fuissent

Credita Lethæas portare papauera lymphas;
 Purpureos donec roseis aurora quadrigis
 Mouit equos, stellasque nouo splendore fugauit,
 Luciferi tantum non indignata nitorem
 Post ortus spectare suos: cum fomite demum
 Protinus absumpto flammæ erumpere minaces
 Incenseque trabes, crepitum subitamque ruinam
 Horrendo secere sono. Sic nubis aquosæ
 Quum tumidum pulsant Austriatus, æthera fridit
 Humanasque mouent insana tonitrua mentes.
 Soluuntur pariter canna: conterrita surgit
 Nescia turba doli, properatque tela capessit:
 Ilicet ignis edax stipulis adiutus inhaesit,
 Et raptim tabulas, ceratæque lintea carpsit:
 Ignem ignem, exclamant omnes, undasq; repossunt.
 Verum aberant longè fontes: dumq; ire * propinquat
 Auxilio sat agit miles tentoria lambi
 Et sua ab igne uidet trepidus, sociumque laborem
 Deserit, ac propriis mauult succurrere rebus:
 Ipse ruens inter cuneos (mirabile uisus)
 Flauius orat opem: nigra uolitante fauilla,
 Undique & hostiles fraudes agnoscit, & in se
 Iratus mala probra refert: me (proh pudor!) unum
 Mene etiam (dicens) ita mollis inertia traxit,
 Hactenus insontes solitum deducere noctes:
 Cui dederit belli summam Nero cuius ab ore
 Tot mandata ferant non contemnenda phalanges?
 Se miserum ignauumq; iterumq; iterumq; reclamans,
 Huc illuc præceps rapitur standemque repente
 Lignorum iacuisse strues stupet in scius artis
 Iudææ longi quas erexere labores.
 Ecce autem hostiles alia de parte cateruæ,
 Dum trepidat, flammisque amens exercitus obstat:
 Ut primum, tubicem, signum dedit ære canoros
 Funduntur portis, & uocibus æra compleit
 Innumeris: Quales gelidam cum Strymonis undam
 Densa nubè gruës, se primum ubi sedula custos
 Tollit humo, linquunt: Nili septemplex amnem
 Potura, spretio miles Romanus ad arma
 Fugere redit, nullaque effusi lege manipli.
 At non, compositas, uirtus improuida turmas
 Sustinuit: minimumque pedis pes nixus adhaesit:
 Sed Latium cessit robur. Quis uulnera primo
 Impetebat barbaricis, quis narret funera dextris
 Pars cecidit ferro, numero pars pressa ruentis
 Omne genus teli ciuis contorsit in hostem
 Perfusus hic gladios, lernaas ille sagittas.
 Hi sudibus certant, alius stridentia funda
 Saxa iacit, liquidoque incensas aere glandes:
 Fulmineum rotat anzeuolans interritus enssem
 Iosipus hortaturque suos: En gloria frustra
 Hesternæ (socij) noctis quaesita per umbras.

* melius, propinquas.

Tunc sat erant paucis tunc illas promite uires,
 A Luce palam: pulchrum laudes hic cuique tulisse,
 Et spectasse suas: subeant connubia mentes,
 Inque sinu matrum parui uerberibusque relictis.
 Ast ubi calcari conspexit corpora Titus,
 Magnanimusque pater riuosque undare cruoris
 Clamorem attollunt ambo: Quo uinida fugit,
 Romulida, uirtus: sic sic obstititur hostis
 Terga datis: firmate animos atque agmine bellum
 Sumite: non longas furor hic durauerit horas.
 Stare uiri. His dictis fidos componit uterque,
 B Ordineque excipitur bellum: pater ipse coruscio
 Ense ruens, frontem lecto comitante repellit
 Milite: utrumque latus natus, fortisque fatigat
 Traianus donec sparsas terrore cohortes
 Cogit Alexander, & rectis instruit armis.
 Hoc simul inceptum est, paulum furor ille resedit
 Prodigus, & fluctu similis deseruit ætus:
 Non aliter, quam si feruenti accedat abeno
 Parte minor calida gelidus liquor: utque ubi maior
 Follis anhelanti statum supereminet unda,
 C Deprimit irrorans stridentem Mulciber ignem.
 Nec multum cessere tamen: tunc comminus ensis
 Ense, repercussusque umbone retunditur umbo.
 Hinc atque hinc crebra mortes: iaculatus in hostem
 Hic hostis iaculo fixus cadit: inde sagittæ,
 Inde uolant hasta: peditem pedes irruit acer,
 Atque equiti miscetur eques: clamoribus aer
 Assonat horrendis, tum demum uiribus aucti
 Hebraeos Itali pellunt, rursumque Latinos
 Insurgens Hebraeus agit: nunc illa uicibus,
 D Nunc hæc terra patet. Velui quum littora saeuus
 Adueniens operit sinuoso uertice pontus
 Sicca, retrocedens in se lapsusque relinquit.
 Bis tenui campi spatium, bis æterque receptum
 Amisit. Rabies at postquam tertia iunctos
 Conseruit, legitque uirum uir feruidus iras
 Excessit mors dira modum: tunc cede uirorum
 Permissi sternuntur equi, fluit undique tellus
 Sanguine sparsa nouo: uix & persistere planta
 Iam poterant gemitus nulla non parte cadentum:
 E Aspera uerba, minaque simul, fremitusque sonabant:
 Pro patria stabat mortali corpore maior
 Salatiel, quam plebs antiqua stirpe gigantum
 Dixerat esse satum, duplex hinc membra tegebat
 Lorica, & dextram munitur claua trinodis
 In leua chlypeus nullo penetrabilis ictu.
 Hic instar montis positus: quæcunque ferebant
 Obuia se, dura mandabat corpora terræ:
 Emissa ferus ossa manu cum sanguine spargens.
 * Hunc ubi terribili nodo, tot funera cernit
 Tittus acerba & dare: quanquam non aqua gerebat

* forte rectas.

* melius, Hinc, rectius dari.

Membra viro, toto connixus pectore, telum
 Dirigit: ille hastam venientem crate recepit.
 Nec mora, dum primas trepidat defendere partes
 Armiger egregij iuuenis, laterique repostus,
 Inguina sublabens ferro confodit acuto:
 Protinus exanimem terra graue vulnus adegit,
 Oppressit q̄s cadens ingenti molle propinquos:
 Tam grauitur subitōque solent in montibus altis
 Annosae Euri insani demittere pinus
 Auulsa radice simul. Non omnia passim
 Funera, p' bebiāsque vacat describere mortes.
 Mars utrinque tenet metas, dubiāque bilancem
 Expendit fors caeca manus: commisit & vna
 Ignaros fortuna duces, cupientibus ipsis.
 Ac prior hanc magis contorquens viribus hastam,
 Accipe seu miles, seu dux es (Flauius, inquit)
 Illa volans clypeum media plus parte cauatum
 Perforat, & tremebunda loco dein fixa resedit.
 Impiger exaecto detruncat Josphus ense
 Herentem, nec mente carens defertur in hostem
 Talia vociferans: Ingratum nempe licebit
 Haud tibi me dixisse hodie: nec tu quoque nobis
 Degener aut humilis tanto cognosceris ausu.
 Sic ait: & latum rutilantibus caside ferrum
 Impegit: vanos conatus aerea cassis
 Delusit, conitantumque insigne decorum,
 Execuit, fulgentem aquilam plaudentibus alis.
 Altior insurgens heros Romanus, & ense
 Ipse rotat, crebroque rotis patiturque facitque.
 Vt quondam inter se demissis cornibus ambo
 Propositi armentis infligunt vulnera tauris
 Seu liuor, siue hoc dilectae forma iuuenca
 Suadeat saltem mugitus pasua terrent.
 Jam Galilee tibi quatiebat anhelitus artus
 Eger, & è lasso manabat corpore sudor:
 Romulei iam fama ducis, iam gloria perpes,
 Defecturus eras: plures seruabat in annos
 Sed Lachesis pleno nondum tua stamina suso:
 Scilicet ut tantos olim te Regeore casus
 Exiitūque tuae gentis perdisceret atas.
 Auxilio subeunt alij, pugnamque direrit
 Inermixtus eques, media inter talia stridens
 Incertum qua iacta manu delapsa sagitta est.
 Sub Petroniade coxam, qua poplite iuncta est.
 Extimuit miles vulnus: nil territus ipse
 Spumanti defertur equo, sternensque ruensque
 Obuia quaeque manu. Quod ni miseratus ab alto
 Tor superum Receptor, clades decedere Phœbum
 Ocyus, Hesperioque caput demergere ponto
 Iussisset (tantus mentes incenderat ardor)
 Non lacura fuit numerosa cadauera tellus.
 Exemplō, monitis tubicem reuocare maniplos,

* forte e-
 zerro, vt
 apud Siliū
 nam ex-
 ctus enis
 apud Sene-
 cam.

* melius,
 cus p̄ide

* forte, ex-
 eruit.

Iosephus
 belliludai
 c̄i scriptor

Ve sp̄gia-
 nus vulne
 ratur in
 planca vel
 ta o. Iose-
 phus belli
 lud. lib. 3.
 cap. 9.
 Quod, for-
 te quas.

Cognita signa dedit, tunc de seruire furor ems
 Hi castris, illi muris atque urbe recepti.
 Sed longè dispar facies, habitusque locorum.
 Omnia turbarunt flammæ: semūsta subibat
 Infelix miles & adhuc fumantia castra,
 Sar simulas sparsim relegens: hic vulnere cruris
 Tardior, ille humeros quassus, caput ille cruentus.
 Quos verò ille so seruārat corpore Maurors
 Exhausta penitus vires, ubique iacentes,
 Destituunt: nec in hoste timor plus esse vigoris
 Iam cuiquam est: se communi pars utraque damno
 Metitur, tutamque putat, nullaque timentur
 Insidia, aut subito casu qua pugna laccsat.
 Ceu leporem cursu longo seclata fugacem
 Sape canis fessum iuxta defessa recumbit:
 Non hunc ferre grauis, non illum spiritus ultra
 Preualet: igne micant oculi, spectantque vicissim.
 Contempsti primum, vulnus dicamina spernens,
 Dum caluit sanguis, princeps: at frigida segnes
 Vt mora corripuit nervos: straxere rigorem
 Proxima membra simul: totōque expalluit ore
 Inter semianimum retinentum brachia labens.
 Continuo succos affert herbāsque potentes,
 Chirurghi perdocta manus, blandēq; retractans
 Hortatur, dum vita redit, quum vertice tandem
 Sublato, natum aspexit: veruitque timere,
 Confusum lacrymis, & fata indigna querentem.
 Tristior arumna duplici nox altera lassis
 Romanis, non ducta mero, placida ve quiete
 Labitur: amissos memorat sibi quisque sodales:
 Quosq; gemat numero depros statio inuenit omnes.
 Nec gausa magis successu barbara pubes
 Urbē etiam raros spectant, & funera plangunt
 Haud pauca matres: superest audacia nulli
 Iam conferre palam vires: sed clausa tueri
 Mœnia propositum, cunctisque extrema subire
 Quam dare captiuā collum venale sub hasta.
 Quum gelidam Phœben cælo decedere iussit
 Oceano Titan flagrantia lora tument
 Expediens latura diem: vix erigit artus
 Miles humo Latius, plantisque fidelibus extat,
 Aspiciens oculis confusa cadauera mœstis
 Strata procul, vario passimque iacentia casu.
 Qua pius (hæc illi interior nam cura sedebat
 Vulnere) dux meritis mandauerat ignibus vri:
 Fictilibusque canis (lenimen tristius umbris)
 Collectos cineres fossa tellure recondi.
 Caduntur silue, plaustriisque gementibus orni
 Fraxineq;que trabes, ac pinea robora mixtim
 Vctantur, laurique oleaque, excelsaque cedrus:
 Ingentes creuere pyræ: nec ponere charis
 Seposito vacat igne roguis: collecta cremantur
 Corpora,

* rectius,
 omnis,

* Iego mi-
 fitibus.

Vt conset
 quantitas,
 melius li-
 quecunt.
 † forte cor-
 repto.

† Iego, ma-
 dius.

Corpora, congeries tulerat quot quæque capaci
 Structa sinu: surgens petit alter Sidera sumus
 Subiectis facibus, tenui crepitante fauilla
 Soluuntur nerui paulatim, artusque & abescunt
 Ossaque, & exiguo grandis stat missa soluta
 Puluere, nec quicquid est hominū quod cernere possis.
 Sic Ioue corrupto, quoties inuaserit urbes
 Dira lues: mixtos populos seu flamma perurit,
 Sed tellus communis habet: solennia cessant
 Munera, nec longo producit ordine pompa
 Exequialis honor: vetat alti copia lethi
 Reddere cuique suas urnas, sua reddere busta.
 Tum super hæc hosti tumulorum cessa facultas,
 Atque impune suos patriis deuoluere campis:
 Inficeret purum tabes ne linia celum.
 Hic inter, gelidas astris dimouerat umbras
 Septima lux: virtus quum nescia ferre quietem,
 Ductorem stimulat crucis, & vulnere quanquam
 Tardus adhuc, residere negans: iubet ocyus omne
 Consumptum paucis opus instaurari horis,
 Maioresque trabes & propugnacula tolli.
 Arma parent fabri, siluæque immissa securis,
 Admittit lætè radios squallentibus umbris.
 Protinus excisum ferro nemus apta dolauit,
 Composuit q̄s nemus: properantibus instat & urget
 Curator magis atque magis: sua mœnibus altis
 Infelix urbs damna videt, venturæque fata
 Cogitat, & trepidos frigus discurrit in artus:
 Non secus aeterno facturus vota Tonanti,
 Ante aram accinctus, cultumq; grauemq; bipennem
 Quum putat, & salsas fruges, vitamq; sacerdos:
 Hostia vincita tremat, mugitūque aëra tristi
 Percutit, & funem nequicquam rumpere tentat.
 Iosipus hortatur pavidos, celatque timorem
 Spem cultu stimulans: & fortia mœnia dura
 Presidio rupis, longa obsidione teneri
 Sed vinci non posse monet: frumenta que largè
 Expletura famem tandem superesse benignis
 Inque aliquid positum Fatū, modò primā repellant.
 Hos portis locat, hos custodes mœnibus addit,
 Intentos imis alios assistere muris,
 Arietis impulsū fulturos obuiæ mandat.
 Fœmineasq; manus, tenerosque exercet ephobos
 Has coquere immixtam calcem feruentibus undis,
 Illos missilibus muros circundare saxis.
 Nè ve sitim, quod iam Latius conceperat hostis,
 Fontibus exclusis liquidis, timuisse putentur:
 Iam prope siccatis puteis, torantia vallo
 Pallia suspendi prudens solertia iussit.
 Hac ope, Relignis si credimus omnia chartis,
 Quum furor Alphinus Tarpeiam cingeret arcem,
 Vesta Iouis monitu charos tutata Quiritēs

Mittere de celsa Cerealia mūnera turri
 Sua serat: hæc quanquam testarent ultima pressis.
 Talia dum vates intus mollitur: & extra
 Non cessante manu, nec domitante dolabra,
 Procedebat opus: iam grandior aggere turris
 Ligna conlitterat: subitūque vinea muros
 Crebrior, inde Ariēs magnos qui sonderet ictus.
 Addiderat septem bisseas Cynthia noctes:
 Solque sequens toto spargebat lumina Mundo:
 Colligit exemplō sparsas caua buccina turmas
 Sub sua signa vocans: noto stetit agmine ductor
 Quisque, vagoque oculos coram retrōque reflectēs
 Prospexit numerum, atque animos in prælia fecit.
 Communis prima pecoris cœluce magister,
 Ad pascedū greges ducturus pasqua, cornu
 Aduocat è stabulis: omni suus agmine taurus
 Torua fronte præit, tantōque exultat honore.
 Cornipedis tergo residens it Flauius ipse
 Concitus, & rapido perlustrans singula visu,
 Incendit prædæ cupidus: nec viribus illic,
 Verum opus ingenio, fortes excindere muros:
 Instructi demum claustro exiliere soluto,
 Qui teretes hastas, qui spicula mittere docti
 Lucida, vel fundis stridentia saxa rotare,
 Ardentique sono missas per inania glandes
 Tundere, qui & rectas apti conscendere scilas:
 Mœnibus hæc agilis paulatim turba propinquat:
 Telaque rara procul nequicquam spargit in auras:
 Ligna tum moles nutans succedit aperto
 Aère, conspectura domos, atque urbe superbū
 Immisura caput: tendat quæ celsior & arcus
 Pugnator, iactetque ignes in tecta, facisque.
 Armorum omne genus sequatur: testudo repente
 Incubuit muro, & totum stetit aggere bellum.
 At ciues (quæ sola salus, extremaque) muros
 Circuitu denso stipant, & tela remittunt;
 Fumantesque sudēs, lapidūque instanter aceruos
 Deuoluunt: salij fumantem calce liquorem,
 Quicquid & extrema poterat defendere sorte.
 Hic rapido ascensu summi fastigia muri
 Dum prensare manu, seseque immittere credit,
 Voluitur in præceps, resupino corpore duram
 Tellurem plangens, atque atro sanguine sedans.
 Ille petens arcu deletum tardior hostem,
 Stridentem panam sentit prior: & sua retrō
 Spicula deuertens, unā conuoluitur ipse:
 Perdebat miseris ingens sed machina ciues,
 Nec cali insidias, & aperta pericula terra
 Euitare datur pariter: velut a quora pressus
 Nauita Tyrrheno, puppim impellentibus undis:
 Inde timet fluctus insurgentesque procellas,
 Illinc crebra Iouis veniunt quæ fulgura dextra.

* forte e-
 ctas.

melius ar-
 cu.

* forte, obnixos.

Irrequieta ferit portarum obiecta securis
 Cardineque obnixi tentant euellere postes
 Ferratis Italifudibus: nec pectora terret
 Telorum imber atrox, duro sed vertice perstant
 Immemores leibi: multos licet usque ruentes
 Aspiciant calidus citra praeordia sanguis
 Ebullit, vanumque expellit corde timorem.
 Nec minor est intus rabies, duratque salutis
 Spe deserta salusidem iuuenisq; senesque
 Ardor habet patriae, cunctisque pericula vires
 Vluma sufficiunt, coniuux noua tela marito
 Porrigit, hortatur natum iam marcidus euo
 Stare pater, quasque ipse potest tremebundus obit res.
 Omnia femineis ululant percussa querelis,
 Infantisq; solo proiecti a matribus, edunt
 Vagitus, rerum ignari, ille postibus haerent
 Complexus, summo prohibent e cardine velli.
 Interea crebros immansuetissimus ictus
 Fert aries, semperque aliquid de parte petita
 Dissipat, insistent caca testudine tui,
 Nitunturque aditu latas aperire fenestras
 Infens: quinquam occiduas iam mersus in undas
 Phœbus erat, toto radiarentque aethere stella.
 Sustulerat nitens immani pondere saxum,
 Quod duo vix lassata traherent ceruice iuueni,
 Lazarus, in mediam conatus mittere craterem:
 Ecce autem elatum dum librat in aere, muri
 Arietis impulsu nimio pars magna ruinam
 Terrifico traxit sonitu, longaeque reiecit
 Extantem, multa confectum strage virorum.
 Protinus Aeneadam ferit aurea sidera clamor,
 Certatimque ruunt. Qualis cum spumeus amnis
 Aggere riparum furibundo flumine rupit,
 Arua tenet late, agricolum perditque labores.
 Paucorum, vano conatu, obistere virtus,
 Obiectis trabibus conatur, & asserere multo.
 V incebat maior numerus, totamque repente
 Diffusus miles compleuit cadibus urbem.
 Quis cladem illius noctis, quis carmine narret
 Funera? non solas rabies effrena luporum
 Sic inuadit oues, & parcius Indica tigris
 Desertum pastore pecus laceratque trahit que,
 Multiplici iugulo rictus infecta cruentos.
 Incensus nulli parci furor: effugit etas,
 Fratas non vlla manus loca nulla salutem
 Promittunt: ipsi templi rapiuntur ab aris.
 Urbis ubi excidium perfractaque roborata vidit
 Iosephus, & totas late irrupisse cateruas:
 Inuenit arte fugam, frustraque opponere visum
 Se solum, & tantis caput obiectare periculis.
 Fugens forte fuit montis spelunca recessu,
 Paulatim spacium, propior quo nubila cernit,
 Attenuans putei in morem, vallata corona

Eleazarus Eggeppo.

Casa Iota pe circiter triginta millia.

Desuper intus aqua nulla, subterque cauatus
 Introrsum locus, & pendentis formice iutus.
 Hic se bisseus extrema sorte receptis
 Occuluit, caca noctis caligine fretus,
 Sic placidum Fatia medians, nam spiritus illi,
 Fatidico sacram pulsabat numine mentem.
 Tristibus interea celo labentibus umbris,
 Desauit miles iugulis moribundaque pulsant
 Undique membra solum, gemitus miserandaq; vocum
 Lamenta augentur: nulli distingere ferrum,
 Vltra, animus: pars, in gladios ceruice parata
 Irruit, ipsa suis se pars ulciscitur armis.
 Postera lux aderat, cum demum fessa remisit
 Ira truces enses: paucisque in vincula missis
 Donata est ingrata dies: ne corpora deesset
 Qui saltem flammis mandare iacentia posset.
 At Petronidae mentem, Ducitoris Hebraei
 Cura tenet: vilemque putat duxisse triumphum,
 Si caput hoc desit, Currus noua pompa superbi.
 Hunc optat votis, hunc praeda conferat omni
 Inuentum: mandat latebras scrutarier imas,
 Versarique domos, sacri locaque abdita templi.
 Omnia collustrant famuli, praeterque reuersi
 Terque quaterque locum inspicunt, lustrisque recedunt.
 Ille laet: Qualis vulpes elapsa, sagaci
 Nare canum, trepidos artus collecta sub antro:
 Auribus excipiens latratibus aëra pulsum,
 Commotumque nemus: calcata sepina hostis
 Praeterit ignarus fontem, nec sentit odorem:
 Nam cohibet pressis animam fera callida labris.
 Queritur ergo, iacet muri si forte ruinis
 Obrutus, aut inter prostrata cadauera terra:
 Pallentesque diu facies ac corpora versant,
 Nocendi studio intenti, sed viuere Caesar
 Non dubitat, rursumque placet custode frequenti
 Obseruare vias, ne qua queat arte dolo sam
 Attentare fugam, cupidusque euadere dextras.
 Heu frustra quinquam satis obstantibus ausum!
 Tertia iam stellae oriens aurora fugarat,
 Cum deprensa dolum mulier longeva retexit,
 Vincta minus: tunc leta cohors volat ocyus illuc,
 Circumsusa loco certatim, ac nomine quaerunt,
 Dantque fidem Gallicanus, Paulusque Tribuni,
 Commendantque Ducis mores: nil mitius illo
 Pectore: dicta leues rapiabant irrita venti.
 Ille nihil contra, donec se terrius addit
 Cognitus ante viro sacunda voce Nicanor,
 Misereat quam bella manus, is flectere solus
 Haerentem potuit, mutaque resolvere fauces.
 Protinus adductis inuadans pectora palmis,
 Heu miseram clamat sortem: quae numina tantis
 Inuito fauere malis? cur fundere vitam
 Hanc ego non potui bello, & felicibus umbris

Vespasiana T. Flauij Petronij filius. Vide Saet.

* forte co. parat.

* melius, factique loca.

* forte nomina.

* legatum

Thobias, vnus ex iis qui in eodem cum Iosepho puteo decubebat.

* forte, a diuino.

Vide Iosephum de bello Iudaico li. 3. cap. 14. & xgel. lib. 3. cap. 18.

Ire comes? quum sublato mihi Flauius ense
 Instituit, ingrati cur me rapuere sodales?
 Tunc non vulneribus potui cecidisse pudendis!
 At subeo nunc seruiles inglorius hastas
 Aut spirantis adhuc artus premet horrida tellus
 Lucentes en cerno faces, quae prima relinquam
 Consilia infelix, aut quae nam extrema tenebor?
 Te tamen o summi rector iustissime Mundi
 Omnipotens, testor: quando omnis lapsa recessit
 At Latios fortuna Deos: non proditor hosti
 Victus tendo manus, ducentia Fata sequutus.
 Talibus incaluit dictis mens feua Thobia:
 Teque ait: o patrius procul infodiende sepulchris,
 Degener o sanguis: scene hac exempla decebat
 Nunc dare, Romanas igitur se habere Leges?
 Atque infame iugum, melius, vitamque pudendam
 Orbe ferens alio, patria quam reddere dignam?
 Extincta quanam lucis tibi dira cupido?
 Quod si mens eadem nostris, ardorque fuisset
 Ciuibus: haud tanto maduisse sanguine tellus.
 Patricios nondum mores infidamque verba
 Expertus, prodire paras? quis dignior ensis
 Per pectus transire tuum, quam qui tibi cingit
 Forte latius? timida meditari parcere vita
 Nequicquam! alter erit qui te isto munere donet:
 Sic prior ille: vno socij simul ore fremebant.
 Infelix quid agat? supra caput aspicit ignem:
 Ferrum, infra, blandas iterum conuersus ad artes
 Incipit: Hunc (oro) fratres, arcete furorem:
 Nam temere, acceptam diuino numine, nulli
 Fundere fas animam: metas semel omnibus aui
 Praescripsit natura potens: nec Tartara quinquam
 Acris excipiunt, quam qui sibi fata recedit.
 An si commoto iactetur nauita ponto,
 Et certent tumidi puppem discerpere ventis
 In mare descendat praecipit, clauumque relinquat?
 Quin potius, ducat quo forsque Deusque sequatur.
 Ponere non vitam, sed recte tradere laus est.
 Forsitan afflictis rebus meliora dabuntur:
 Nec res tota perit, voces minus audiit illas
 Turba fremens: quam Neptunus pia vota pre-
 canium,
 In scopulos quoties ceciderunt vela sonantes.
 Nudarunt gladios. Ergo immutabile pectus
 Quandoquidem vobis (ait hic) nil deprecor ultra:
 Parcite sed proprio dextris scelerare ciuore:
 Parcite vos oro, cadis que immittite sortes,
 Inque vicem se quisque petat. Laudauit ineptus
 Verba ducis: vafri numerus: sortisque recepit
 Compositas, miseris equidem solertia rebus
 Accedit mentesque acunt aduersa sagaces.
 Jam de tot sociis per mutua vulnera casus;
 Tom. 8.

Huic super vnus erat: venia cum tu quoque clamat,
 Abnuis, an ferro mecum contendere manus?
 Vix libens, nec te fortuna subtrahere magne
 Imperis: sic illa iubet parere necesse est.
 Ille graui simul aspectu, facieque iacentium
 Dirigit, ferrumque manus tremebunda remisit,
 Verbaque vix habuit: veniam quod iusseris ultra,
 Sequar elatas plaudenti milite palmas
 Implicuit: tandem funi connexus uterque.
 Millia circumstant hominum: pars ludere capto,
 Pars miseri, habituque viri commota verendo,
 Instabilis versat fortuna pectore mores.
 Ut stetit ante duces, paulumque immota silendo
 Lumina continuit, vocem sic pectore rupit.
 Si me cum patria voluissent maxime ductor,
 Fata mori poteram nuper, tibi gloria maior,
 Oppeteres infesto (sic ipse) ereptus ab ense.
 Nec mihi contigerat cadis male cognitus auctor,
 Obscurusve feri subissem Tartara Ditis.
 Verum Tarpeias arces deus ipse videre
 Me voluit: casusque meae, te Caesare, gentis
 Diceres quos olim non dedignabitur etas,
 Tu quoque sponte teges: nec me tibi vana referre
 Crede metu: calet hic diuino spiritus igne,
 Instinctusque dei loquitur. Capitolia scandes
 Victor: & Augustum nomen, sedemque tenebis
 Post varios rerum motus, ter curia regni
 Mutatura gradum, tandem te Caesare fides,
 Pace fruens: natusque, patris succedet habenis.
 Quod si seruitium non effugisse licebat,
 Sorte mea letor: niueos anteire iugales,
 Haud me poenitet depressum colla carhemis,
 Vt currus sim pompa tui: nec dura recuso
 Vincla pati, dum certa fides mea dicta sequatur.
 Nec verò hic animus mortem se iusseris, horret:
 Id modò Fata velint. Subridens Flauius istis,
 Et tua magna tamen (dixit) cum Fata resstant:
 Quae fuit virtus latebras: quid fallere numen
 Dux bone tentasti, Roma nil tactus amore?
 Pone metum, nobisque opta mens praescia quicquid
 Concipit, aut nostro melior tibi spirat Apollo.
 Gratus eris, si vera canes. Sic pauca loquutus
 Cautius, optanti nato donauit, habendum.

* forte mox.

* vel infla bilis.

* redius leges:

Rebellio- ne & egde trium prin cipum, Galbe ne- pe, Otho- nis & Vir- A lii incertu dia & qua si vagum imperium suscepit tandem (inquit Sueton.) firmavit: gens Fla- via, &c. * forte lice bit.

LIBER TERTIVS.

Dum sic lata Ducis primo fortuna labori
 Aspirat, totasque domos & moenia
 durus
 Miles humi sternit: stenues ventosa per
 auras

Fama volans, falsis Solymam rumoribus implet
 Ii iij

Hebraeum perisse ducem, patrieque supremum
 Pugnando in medios hostes fudisse cruorem.
 Insequitur tanquam trepidans pavor, oraq; anbelo
 Huc, illuc, passu voluens, iubet omnia credi:
 Nec procul esse refert turmas; iamiamque videri
 In portis, densaque urbem vallare corona.
 Cuncta timent miseri, creduntque instante pauore
 Et fingente magis nulli mens integra, nullum
 Consilium tantum feritas innata malignis
 Cordibus, atque odium simul implacabile perstat.
 Communes luctus urbis citò credulus error
 Promeruit, cultusque atros, & publica passim
 Funeras nec talis pietas ingrata tuorum
 Esse tibi potuit, ductor captivae videnti.
 Te pueri matresque una teneraque puella,
 Te tardi fleuere senes, hos risu honores,
 Et meliora suo fecit deus omnia vati.
 At postquam Latius compertum vivere castris,
 Victoresque sequi pietas turbata furore
 Protinus abscessit, nimirumque effervuit ardor
 Mentibus insanis: tum iurgia seua referri
 Cepta palam: pars ignavum pars prodere, ficta
 Obloquitur virtute, fremit undique vulgus.
 Laxis ira ruit franis, patiturque furentium
 Rapta domo penas coniux, anno saque mater,
 Infelixque puer, miseri spes una parentis:
 Nexi omnes: aquata solo fastigia tecti.
 Sic aliqua stipulis ignem quum parte receptum
 Adiuvat inspirans Boreas: rapit omnia late
 Flamma volans, totumque furens depascitur agrum.
 Cura dei vates, semperque astricta Latinis
 Moribus, hinc ingrata cupit tibi patria penas:
 Illinc Graiorum leuitas. Sed munere dextrae
 Te tua Caesarea tutum fortuna reseruat.
 At genitor Titti, ne quo languore moretur
 Fortunam: quicquid Galilae finibus usquam
 Esse videt, semel immisso prosternere ferro
 Concipit: & ne quid tantis conatibus obstet,
 Extremum bellis Solymam seruare laborem.
 Ergo Iope, casus iterum tentare sinistros
 Ausa, ruit: pelagique sinu male fisa iuuentus,
 Naufragio falsos noctu bibit obruta fluctus:
 At quos incolumes tenuerunt littora, ferrum
 Abstuli, incautos frustra ex aquore lapsos.
 Excepit leges, Romanaque foedera, primum
 Vicinis edocta malis urbs altera: nomen
 Cui dederat, Tuscis dederat cui nomen & undis,
 Atque utinam Taricea tibi vesana fuisset
 Mens eadem, puras Genesar nec sanguine tanto
 Infectus mutasset aquas, ubi uiuida Titti
 Emeruit virtus mansuram in secula laudem.
 Saxeus hac urbem murus cingebat: at illa

*fontè bel li.

Toppe cap ra, submer si 4-100.

Tiberias.

Parte, lacus, stabatque manus pro mœnibus omnis
 Stagnanti confixa vado: se feruidus altus
 Immisit iuuenis, nandoque emerfit ab undis,
 Ulteriore solo primus, stimulatâ pudore
 Caetera turba secat fluctus, ensisque natando
 Quisque trahit fidum lateris parvamque reiectam:
 Quales pacato dicuntur nare profundo
 Delphines, glauca gibbus quibus eminet unda
 Horridior, ciues, pelagi fera monstra putarunt
 Attoniti: dicto citius sic agmina littus
 Complerunt enses rotat acer Tittus, agitque
 Palantes: idem socios agit impetus omnes.
 Corpora casaruunt passim, crassumque cruorem
 Terra bibit, subitos multi conscendere lembos
 Molirique fugam stagno, sed littora cingi
 Vespasius, celerique rates iubet arie parari.
 Nec mora: consertis facies sterit horrida belli
 Nauibus sac terra seuit Mars crudus & unda.
 Quod fuga cuique dedit telum improsa, timorq;
 Vtitur: hic saxis, hic ensibus ille sagittis.
 Mittitur & tales remus non factus in usus.
 Stabat adhuc stagni candor: sed ferrea postquam
 Comminus arreptas tenuerunt vincula puppes,
 Aëre conspicui fulserunt protinus enses,
 Ingentesque furor strages dedit unda nitorem
 Amisit terroque inuoluit sanguine lymphas.
 Iamque manus haerent manibus, puppèmq; retundit
 Puppis, & abiectis innectunt brachia telis.
 Obnixi tendunt pars utraque, pondere naues
 Mergere, & alterno miseranda cadauera iactu
 Proiciunt, iterumque incendunt praelia functi.
 Semianimes adnant alij, iaculisque petiti
 Deficiunt, subeunt emq; exhausto corpore stagnum.
 Ingenis atque arte valens Romana iuuentus,
 Puppibus occultos iaciens hostilibus ignes,
 Omnia corripuit flammis, aptamque carinae,
 Materiam tribuere igni: grauiorque sagittis
 Et iaculis fuit illa lues, quas denique partes
 Effugiant miseri: quae prima pericula vident?
 Seuit atrox murus Tittus, nec mitior undis
 Pugna calet: denso seruantur milite ripa.
 Flamma verax propior, quam dum vitare laborat
 Vno turba loco, trepido congesta timore,
 Pressa labat, fluctusque subit male cauta carina.
 Hi tabulis haerent, quamuis ardentibus illi
 Extendunt fessas agrè naualibus vlnas.
 Iam de tot lembis nullum superesse videres:
 Partem ignis, partem gurges absumpserat altus.
 Romana plausit volitans victoria classi.
 Parte alia miseras clades, & funera Tittus
 Haud numerada dabat. Sic, cum Iouis armiger albos
 Ore fero ripis Meandri inuasit Olores;
 Accipiterue

*fontè cti.

Tarichais egli 6100. *forte p c tii.

*aur, sub hasta.

*Gambala *forte, sue tās qre itc tum.

Accipiterue alta latitantes turre columbas,
 Vngue truci rostroque petens: ad praelia vulgus
 Deficit ignavum, gladius sed parcere tandem
 Vespasius nato mandat, cunctisque quietem
 Imperat ingratam mitis patet, & dare vinculis
 Reliquias, venit plebes numerosa sub hastam:
 Captivique gregis turbae par desunt emptor.
 Nescia stare loco virtus infracta, rebellis
 Mœnia confestim Gamala contermina monti
 Aggreditur, sicutas igiur Romanus ad artes
 Nititur, & grandes impellit machina muros,
 Apposita quoque crata, ast ipsi saxa fragore
 Ingeni ciues frustra & tela omnia mittunt
 Desuper insensè, neque enim mora longa labori
 Indulsit vano, fossis inuenta fenestris
 Quum via fecit iter, labefactaque pondera traxit
 Haud partem exiguam muri: ruit illicet omnis
 Turba simul victrix, ac primos ensa trucidat,
 Palantes fugiunt alij, mentemque propinquum
 Ascensu superant: atque hinc iaculantur in hostes
 Tela manu, & saxis crepitant decliua missis.
 Hic anceps fortuna fuit, numeroque ruentum
 Scilicet ingenti, vicorum angustanocebant:
 Nec iaculum frustra, aut saxum de monte cadebat.
 Ut vidit crebras mortes dux ipse suorum
 Romuleus, densas spargit per tecta cateruas
 Securusque iubet tabulatis eminus altis
 Excipere aduersos iactus, hostique referre
 Spicula, consilium sed enim sors improba lusit
 Euertitque piuum: cumulo nam victa virorum
 Cesserunt oneri, & casum tabulata dedere:
 Corporaque ingenti pressere atque arma ruina.
 Sic fallax fortuna tulit, sine honore sub umbrâ
 Tot fortes animas, infauso mittere casu.
 At Iudea manus sumptis animosior armis,
 Iam non saxa rotans, sed strictos comminus enses,
 Deserit obsestum collem: quantusque malignis
 Mentibus ardor erat undidite, robore tanto
 Irruit, attonitòsque noua formidine sternit.
 Iamque fugans hostem fugit hostis, & omnia versat
 Perpetuum nulli seruant fortuna tenorem.
 Abscedunt victi, & retro dare terga coacti
 Romulidae, quosque ingenti modo robore muros
 Impulerant, trepidi repetunt, ac mœnia linquunt,
 Desituisse ducem ignari: circumuenit omnis
 Obsestum populus, paucis comitantibus illum.
 Saltibus ut quondam anguste syluestribus actum
 Concluserè canes aprum: noua vulnèra quisque
 Hinc atque hinc inferre cupit, lateribus aure
 Immixtis, resonant, dentes mouet ille cruentos,
 Ante retroque cauens morsus, semperq; recedit
 Importuna nimis, necnon & viscera terra

Dissepit: haud aliter turmis sese explicat ipse
 Vespasius, clypeoque emissas excipit hastas.
 Ante oculos lethi species horrenda vagatur:
 Huic tamen & tanto comitem non esse periclo
 Gratatur superis natum, tacitusque precatur,
 Ut saltem cineres urna tegat ille paternos.
 At (pauci quanquam) socij pro viribus instant,
 Paulatimque viam reserant, portaque propinquant
 Circumstant hostes magis ac magis agmine denso,
 Et clamore cient alios: vix sensit abesse
 Itala tandem acies Ductorem, animisque receptis
 Auxilium latura redit, sic denique castris
 Redditus, effugit Fortune vulnus acerbae,
 Inque suis paulum requieuit spiritus ager.
 Circum omnes mœsti stabant, tacitèque pudore
 Et miserae sortis damno: quum tristitia mulcens
 Pectora, sacundo Ductor sic incipit ore:
 Nulla fides rebus socij firmanda secundis,
 Fallacisque dea vultu: regit omnia Fatum,
 Nec rota consistit Mundi: contraria latet,
 Sed neque perpetuo voluit deus esse vicemque
 Permutare dedit: ceu quondam nubilus aër
 Et grauis imbre tumet, placida nunc luce nitescit:
 At virtus aeterna manet, celsumque procellis
 Exerit una caput dubiis: laudabile quicquid
 Feceris, id uiuet semper: virtutis ad arcem
 Non timor ignavus, non mollis inertia scandit,
 Sed labor, & toto manans è corpore sudor:
 Hac duce firmenitur gressus, lassasque resumant
 Constantes animi vires: infestè ceptis,
 Vulnere nec primo fortune tradite dextrâs.
 Aduersos casus qui sustinet, omnia vincit.
 Huic etiam restant urbi sua Fata, nec inter
 Hac fines Galilae tuos felicior armis
 Romanas franget vires, quam ista loquutus,
 Ad sua quemque iubet confestim signa redire.
 Ecce autem magno feruent dum castra tumultu,
 Redditur è Syriis, patri gratissima proles
 Tittus, agens mandata locis, quo denique viso
 Plaudentium innumera complerunt aethera voces.
 Ille parum faustos casus, pugnaeque cruenta
 Detrimenta videns, accensa feruidus ira
 Incaluit: quantum lustris Hircana per actis
 Dum redit, & raptos Tigris circumspicit antro
 Audaci furto caulos, furibundaque cautum
 Insequitur raptoem, & peruolat ocyus Euro.
 Nec mora, compositas acies preit, obuia sternens
 Corpora quaque manu valida & mucrone corusco.
 At fugitiua cohors iterum se culmine montis
 Colligit, angustis arcens anfractibus hostem
 Prospectu confisa loci: rursusque sagittis,
 Emissisque alie telis, saxisque repellit

Pedem referens, nò prius (inquit) terga ostendit quam muris egressus est.

*forte demissis: vel alto.

Conantes superare gradus acclivis fessos.
 Plurimus in tergum miles cedit, atraque fuso
 Saxa cruore madent, elisoque ibta cerebro.
 Par fuerat prima clades, sed passus ab alio
 Haud ultra infidos populos, gentemque superbam,
 Fortunam Deus obuertit, Boreamque cavernis
 Explicat Aëolis, & mortem turbine sauo
 Inspirare iubet, sic quod pervincere dextra
 Non poterant spaciū iaculando spiritus acer
 Perficit, inque acies aduerso flamine cecas
 Pila gerit, façilesque vias ascensibus affert.
 Continuo cessere loco, nec tela valentes
 Nec ventum perferre diu: subit ftala pubes
 Acrior, & fusos passim detrunçat agitque.
 Prob dirirabies vulgi sperare salutem
 Effera corda negant, Latium sed pronocat hostem
 Crudelemque facit feritas conspecta Quiritum,
 Namque sinu matrum, vulfos misere parentes
 Precipites multos natos, spectacula lethi
 Horrida, seque super vicina in valle dedere
 Coniugibus mixti, que nunc clementia, Titus
 Exclamat, nobis insata ruentibus ipsa,
 Esse potest socij: nulli iam parcere fas est.
 Exemplo sumus ecce truces, distingite ferrum,
 Et simul innocuis animas miscere nocentes.
 Non ita se vincis quum soluit aquaticus Auster,
 Concretasque nives hyemis, glaciemque rigentem
 Dissipat, exundant resoluta frigore campi.
 Infelix quantum tellus torrente fluebat
 Sanguine casorum: tantis nec prodigus ensis
 Cedibus abstinuit: donec qui vulnera ferrent
 Iam deessent, iugulumque manus non inuenit ullū.
 Dix unquam tam dira lues, aut tabidus aer
 Exhaustis plenas urbes, tellusve debescens,
 Aut subitis adoperta vadis, non coniugis vxor
 Hic superest, busto quærens exanguè cadaver:
 Qui ve patri natus supremum impendat honorem,
 Patronum ve cliens, aut fratrem exquirere frater
 Possit, officium socio præbere propinquus.
 Ipseque prostratum postquam deferbuit ardor.
 Aspiciens vulgus, morens tot funera victor
 Horrui, & sera pietas se mente recepit.
 Quis rogas hos, quæ fossa serarum temne laborem
 Nunc Romane alium, & valli superindue montem:
 Confundatque vagas umbras commune sepulcrū.
 Nam si abscescant sub aperto libera celo,
 Et turpes direpta lupi, fædæque volucres
 In diuersa ferant, nullū hec tibi membra relinquent
 Aëra, quem tuto dicas pulmonis hiatus.
 Exitus huc Galilæam tristis deduxit: & inter
 Iam fines Galilæa tuos felicibus armis
 Giscala restabat, quo se, ductore Ioanne,

Contulerat fugitiua manus, consueta rapinis
 Cum duce turba suo cecis latitare cavernis,
 Ad prædã & flexos tractus ambire viarum.
 Hanc ubi cinxerunt aquile, non ausus a pertis
 Prego nocens timidum bellis opponere frontem,
 Officio fretus tenebrarum nocte sefellit
 Limnacu stodesque: fuga sibi tutior vna
 Visus, & ad solita melior commercia vita.
 At bona pars Urbis, & afri decepta latronis
 Consilio, totas arcis & moenia pandunt,
 Summissique rogant veniam, pacemque reposcunt.
 Accipit hos vltro non aspernatus inermes
 Vespasius placidamque iubet sperare quietem,
 Et pactis seruare fidem, sic obside missa
 Azotus sese dedit, sic Rhamma, querelis
 Plena piis, olim plangentium pignora matrum
 Rapti neci quum sacrilegus iugulare tyrannus
 Mandare t, diris que implere iussa satellites,
 Non domini votum tamen expleturus iniquum,
 Agypto celante Deum, præit agmina v elox
 Gloria, felicem ducibus quacunque triumphum
 Iniecta factura manu: Gadaramque simulque
 Cæsaream subigit, priscam cui nomen ademit
 Herodes, frustra Augusti blanditis honori.
 Quæ dum sic lætas agit per nubila pennas
 Anteuobans, regni que caput spe Flavius alta
 Concipit oppressis Solymam superaddere membris:
 Ecce nouos Latio mouit fortuna tumultus,
 Inuisumque Orbi rapuerunt fata Neronem,
 Criminibus positura modum: nec tristis Erynnis
 Maturæ voluit sceleri quæsisse ministrum,
 Plus eius lætata manu quam sanguine sparso
 Polluerat totiens feritas innata suorum.
 Aetas illa tibi quantum fortissime Vindex,
 Et tibi Galba senex, pro tantis debuit ausis?
 Vos animas vlti circum caua busta vagantes
 Patricias, quas ira ferrox impune Tyranni
 Tot prius abstulerat urbi seruire coactæ:
 Illa dies misere matris solatia fato
 Contulit: illa tuos morum sanctissime cultor
 Placavit Manes, teque o stirps Claudia lautis
 Heu male confisum mensis latitante rubeta.
 Nuncius hic auidam belli desistere paulum
 Admonuit Flauij mentem, dum summa potestas
 Nutaret, sceptrumque urbi fortuna pararet.
 Ut vero Hispanis suffectum prodidit armis,
 Fama volans, Galbam domino deferre salutem,
 Nec vexata simul hibernis æquora ventis,
 Militis inuicti veritus torpescere dextras,
 Et fractas hosti vires, animumque redire,
 Rursus ad arma vocat socios, collisque virentes
 Scandit Adumæ: qua non regio altera palmis

Giscala
 deferta in
 fuga truci
 cidati
 2000. fca.
 minarum
 ac pugna
 rumque
 1000. mu

Azotus.
 Rhamma

Herodes
 infanti-
 da.
 Cadate
 cæsi
 73000.
 Narrat fo
 sephus li
 20. antiq.
 Jud. agrip
 pam regē
 prolatis
 pomæriis
 Philippi
 Cæsaream
 mutato in
 honorem
 Neronis
 nomine,
 vocasse
 Neronia-
 da.

Quomo-
 do Iulius
 Vindex &
 Serg. Gal-
 ba à Nero
 ne defec-
 erint cum
 Gallis &
 Hispanis
 Sueton.
 cap. 40.
 42.
 Senecam
 dicit.
 *rectius
 confitam.
 *Hic vaus
 atque al-
 ter verus
 decesse vi-
 detur, con-
 tinēs quid
 impedi-
 rit quo mi-
 nus Vef-
 pal. Galba
 salutem
 delatum
 iuerit. for-
 tæ ale
 quid, Ne
 sinceret ſi-
 bi com-
 miffi cura
 anxia bel-
 li.
 *In Idu-
 mæ vic-
 cis cæsi
 10000.

Notior

Notior ad medios axes Arctonque rigentem:
 Hinc Syriis, illinc Arabum contermina siluis
 Affaca diripitur, Solyme quoque proxima Thebron:
 Absumpsit posthac Capharam Vulcanius ignis,
 Quum celeres rumor quatiens in nubibus alas
 Cæsaribus raptis miseranda sorte duobus,
 Sordida despecti desert affixa Vitelli
 Signa foro, totis confestim iurgia castris
 Exciuit miles, tam fædi iura clientis
 Per lusum delecta fremens, si iura creandi
 Cæsaris arma tenent, subitque in classe tumultus,
 Non animum Flauj meritum, non deesse fauorem.
 Crebrescunt fremitus dicentū & murmura crescunt:
 Vt nemoris densi primum quum suauior aura
 Commouit leuiter frondes, mox viribus aucta
 Concutit & ramos: dubiis cum robor a nutant
 Verticibus, nunc depressis, nunc aere raptis.
 Quos ubi persensit motus, vocat osyus ipse
 Concilium ductor, cunctisque tacentibus infit.
 Omnia fors versat, socij. Quod Roma queratur
 Infelix sed semper habet, nunc subdita seuis
 Imperijs, nunc ciuiles discordibus armis
 Secum experta manus, en per bis sena voluto
 Nondum signa poli Phæbo, ter subdola fasces
 Augustos fortuna nouat: sine sanguine nunquam
 Hoc molita nefas: trepidi nunc victor Othonis
 Nescio quis, Latia de maiestate superbit:
 Consule nunc miles tanto discrimine rerum
 An parere velis Aulo, si facta probantur,
 Et sedet hoc animo cuius acquirere laudem:
 Accedam votis: non hic me, credite, ciues
 Tangit homos, nec blanda loquens suffragia capto:
 Quem fors cunque dabit, maneat sub principe ductor,
 Dum vobis comitatus eam: pars magna laboris
 Hactenus exacta est, Solyma quoque vertere dextre
 He poterunt, Iude regni columenque decusque.
 Audierant: quinto Cerealis in agmine rector.
 Quum sic orsa refert: Priuato nomine iam non
 Appellande mihi, quid iusta munera sortis
 Dissimulas Cæsar: dominum te maximus orbis
 Et tua deposcit probitas, conspectaque virtus,
 Ac summo laudata Ioui: petit ille iugales
 In sua templa tuos, Tarpeiæque limina pandit:
 Valsa solo, frondesque nouas induta cupressus
 Nunc habet illa fidem: Matathiademque locutum
 Vera tibi vatem, & Corneli oracula disces.
 Credere te superis vltro poscentibus aude,
 Nec pronos animos populi seruire volentis
 Aspernare tibi, plena sic voce loquentem
 Prosequitur laudans castris fauor omnibus idem
 Tollitur ad cælum clamor, de vtraque patenti
 Certatim iurata fides, persoluerè grates

Ipse verecundo conatur Flauius ore.
 Iamque saluatus, vix nomen credulus audit
 Cæsareum, mentemque innata modestia pulsat.
 Sic post Phlegrae tutus discrimina pugna
 Imperium cæli, terræque, marisque profundi
 Iuppiter accipiens, cætu plaudente deorum
 Stelliferum pressit solium, Phæboque canenti
 Gratatus primum, reliquis hinc ordine diuis.
 Ergo ubi se tanto subuectum culmine tandem
 Credidit, Agypti regnum munimina prima
 Et Pharon adiungit, Tiberij nec prona voluntas
 Desuit, auxilium & vires auctura petenti
 Niliacis præfeta vadis: tum more vetusto
 Insuper Eoi reges misere coronas,
 Legatusque frequens inopine gaudia sortis
 Testatus, verbis animum firmavit amicis.
 Armæque Pannonios inter cessantia fines
 Nequicquam partes consertatura Vitelli
 Accessere nouis nullo cogente triumphis.
 Scilicet hunc populus iusta non immemor ira:
 Prodiga multiplicis ructantem fercula cœnæ,
 Inferias misero consoffum misit Othoni:
 Calcatumque diu & confusum sorde cadaver,
 Excepit flauas missum Tiberinus in undas.
 Sed fugit interea tempus velocibus horis,
 Singula dum mortis capti sectamur amore,
 Longius atque operis nostri producitur ordo,
 Hic labor hoc ceptū est, Solyma expugnare potentem
 Antiquamque nouo versu celebrare ruinam.
 Nunc mihi Pierides Heliconis numina nymphæ
 Huc facilem præstate viam, sitibundæque labra
 Tingite Castalij lacini persusa liquore:
 Hoc quoque, si liuar dentes compefecer acerbos,
 V uet opus: nosci poterit que minoribus olim
 Ingeniis: que grandiloqui tentare Maronis
 Nec poterunt vatis reboantia carmina Iberi
 Aut Calabri, longe vestigia sancta colentis,
 Omnia nec præcis etiam cantata poetis,
 Et quanquam plenos astringens læua maniplos
 In segetem dextras primorum armauerit altam:
 Rara tamen falcis tractum viderant arista,
 Quam legat erranti gressu pauper, que recidat
 Messor, & ipse domum paruis se fessis recepit.
 Hæc ubi felici cernit procedere conspectum
 Omnia, Romuleam Cæsar deponitur ad urbem
 Talibus alloquitur natum, præcorumque cohortes:
 Maior cura mihi (superis ita ceclere osum)
 Romulida, tuque ante omnes charissime nate
 Traditur, & tanta subeam qui pondera molis
 Credor ego dignus, vestro diuinumque fauore:
 Malueram quanquam priuatus (testibus illis)
 Prælia cepta sequi, & patriæ donare triumphum.

Triumphus
 Gygarus

Cur non
 regnit
 Tiberius
 Alexander
 Agypti
 præfectus
 (Suet. te-
 ste) pri-
 mus legio-
 nes in ver-
 ba Vespasi-
 anij,
 ad agit.

auctoris
 de vita sui
 operis o-
 mni.

*Lage, Vt

*forte
 Hinc

*forte tan-
 quam.

*forte ne-
 gat.

*forte a-
 uulios

Galamæ
 tam inter-
 fecit qui
 spore præ-
 cipitari
 9000. 1

Giscala.

Quae mea vota tamen (desi nisi vestra voluntas
 Sub Titto meruisse duce, non irrita diui
 Efficient nec nos hunc inuideamus honorem:
 Communem semper patri natoque laborem
 Experti: magna ceciderunt parte superba
 Urbis opes, perstet atque infirmi robore truncus
 Decisis circum ramis: iam iamque securim
 Ipse timet, brevis est vestris labor additus armis:
 Quem sine me si ferre libet sub praeside Titto,
 Letus ad augustam sedem, patriamque reuertar.
 Sire remeare domos dulcesque reuisere natos
 Consortesque thori libeat, non gaudia solus
 Vlla ego vestra moror: fidei date signa volentis.
 Sed si conspecto mentem praenosceret vultu
 Sape licet, summae cupitis praecordia laudis,
 Omnibus & Solymae totis (agnosco) ruinam
 Postitis, applausit diebus exercitus istis,
 Et Titum innumera misere ad sidera voces.
 Ergo ita compositis rebus, quum piscis aquosus
 Linqueret hospitium Titan, fontemque moueret
 Arietis insani, securis credita ventis
 Sulcat aquas, pelagoque toto ans perit Itala puppis
 Littora, signa mouet ruituram Tittus ad urbem.
 Pars Syria, si vera fides scriptoribus ipsi,
 Iudaam longè quondam lateque patentem
 Fecerat: hincque suis Galileam finibus ipsa
 Excipit: inde Arabes Lagaeque regna Paneam
 Contingunt: pariter dispersam montibus a spris,
 Quas inter mediis Panea de fonte benignis
 Iordanis discurrit aquis: nec dulcia mutat
 Pocula, sulphureo donec commisceat amnem
 *Asphaltite suum, simul his emersus ab undis
 Vallibus ut primum liber discurrit apertis,
 Fundit & ipse lacum: nomen cui mobilis aura
 Ore dedit patrio forti circum oppida muro
 Plurima, qua Phaeus spectat, nascentisque cadensque
 Quaque venit, peninis Auster pluui alibus humens,
 Celsior at cunctis, Libya ceu montibus Atlas,
 Exit abas Solymae, medium telluris aperte
 Credita habere locum, titulo quoque Delphica quo se
 Insula iactant in ignis auctoribus olim,
 Dives opum cariarum, & pinguis munere gleba.
 Illi fontes posuit natura salubres
 Balsamique cedros, & odoratam Terebinthum
 Annosisque sugis platanos, atramque cupressum,
 Et passim campis ramos canentis oliuae.
 Urbis autem triplici murorum robore sulca
 Turribus in gyruum positis, tum faxea maior
 Sexaginta altum cubitis porrecta cacumen,
 Prospectu & magno pulsabat vertice caelum,
 Artis opus mirè unde omnis Iudaea videri
 Posset, ni clarum fuscarent nubila caelum.

Haud procul hac steterat virtus, cui barbara nomē
 Linguis dabat Gabaon: quo postquam castra locauit
 Acream contra turrim firmissima ductor,
 Optauitque locum, celeri vagus omnia lustrat
 Vetus equo, tacitoque explorat moenia gressu,
 Quae pars ascensu melior: quam machina pulset
 Aptius occultos ubi vinea proferat ictus,
 Abdiderat se turba pauens, murosque relictos
 Lustranti nusquam trepidus comparuit hostis,
 Sed fraudis metus ille fuit. Ne crede latenti
 Perfida simplex virtus committere pugnas:
 Non nisi decepta vulgus probitate malignum
 Hoc solet, accinctus tantum mucrone redibat,
 Caetera nec clypeo nec squammis testus abenis,
 Multa mouens animo: quum circumfusa repente
 Emicuit scelerata cohors, sic concita fumo
 Linquere vel ceras dum compelluntur inanes,
 Improvisa ruunt vacuis examina cellis:
 Atque una glomerantur apes, circumsonat ether
 Murmure, nec tuto quisquam venit obuius illis.
 Proximus audacem Tittus calcariibus urget
 Cornipedem, validaque manu mucrone rotato
 Qua magis apta fuga via, peruolat, atque sequentem
 Vulnerat effugiens hostem: nec segnior vltus
 Consequitur comitum, ferrum ve xine cade remittit.
 Spicula mille caput praeterlabentia nudum
 Ne quicquam effugiunt, corpus nec laetit incerne
 Missilibus de rot iactis feliciter unum:
 Verbaque cum telis portabant irrita venti.
 Hunc hunc, hic satis unus erit clamauerat Efron,
 En aliquis iaculo certa desigat: at illi
 Faucibus exceptus vocem rapit ensis anhelam.
 Feruidus insultat sonipes, atque ore cruento
 Pandit iter, stridentisque minus timet ire per enses
 Quam per septa lupus, rabida quum strinxerit alui
 Sena fames, hinc inde licet custodia seruet
 Fida locos, in aperta tamen discrimina fertur
 Improbus, & praedam frustra sectantibus aufert.
 Vix erit ulla fides, galea munimine nullo
 Tot caput emissas unum euitasse sagittas,
 Nec tergo acceptum, nec foris pectore vulnus:
 Sed iuueni tanto casu Deus affuit: olim
 Scilicet vltorem sibi quem delegerat ipse
 Sacrilige gens tumidas infringere vires.
 Iamque propinquabat castris, sociique ferentes
 Auxilium, miscent acies: bibit arida tellus
 Exceptum late confusa cade cruorem.
 Tum noua turbaruit, quantam vix illa tenere
 Moenia posse putes, pauorque includere circo.
 Cornua dant animos, summaque auditus ab arce
 Funestus tubicen: rabies innata furorque
 Ingeminat vires surgit Romana iuuentus

Fortior,

*forte: vos iuui- deatis.

*vel volentes.

*aphalitem lacum medicabilem efficitur: ait egelipus.
 *Lacus hic, de quo supra quoque. Genesiar dicitur.
 *Graco vocabulo, quali generans sibi auramque dulcis & ad potandum habet, & gelipus, cap. vii. lib. 3. qui vocat crispantes aquas.
 Hebraice vero D.
 Hieronymo in libro De nomin. Hebraic. est hortus principu.

*forte, fraudi.

Iosephus cap. 2. li. 6. de bello Iud.

*aut a de

Fortior, atque hostem pariter cedi que fugaque,
 Nunc rapiens, nunc dans spaciū, crudelia casus
 Funera multa facit. Nam qui vitauerat ensem
 Exanimus medio iacuit pressante tumultu.
 Hortatur presens extrema pericula Tittus.
 Propulsare manu valida, nec cedere retro:
 Consuetum memorans vulgi non posse furorem
 Stare diu: mox ipse, velut nihil ante laboris
 Perpeffus, nulloque foret lassatus in ictus,
 Fortia multa virum demittit corpora letho:
 Quisq; volat sonipes, versat trepida ungula rores
 Sanguineos, & humi suppressa cadauera calcet,
 Obuius huic lingua melior quam corpore, seque
 Ostentans Gamael, vana inter iurgia fuluam
 Gutture suscepit ferrum, ac fugiente cruore
 Confudit voces in gurgulione reventas.
 Post hunc non dubie spondente acerba minatem
 Vltorem sese cognati sanguinis addit
 Ozias, namque huic fortem male cassida scindens
 Fulmineus partes secuit caput ensis in aquas.
 Iamque ferre aspectu globos undiq; pulueris omne
 Abstulerat pugnantum oculis, iam caeca ferebant
 Vulnera, reddebantque simul: plus cedere semper
 Hebraeus tamen, amisso spacioque referrit.
 Quod procul ut primum gnarus dare signa canoro
 Ere videt, lituo crepuit reuocante magister.
 Haud segnes dant terga illi, portamque tenere
 Festinant, & tuta pedes in moenia ferre
 In festo quisquis potuit celer ense reuelli.
 Romanus clangere pari tentoria miles
 Iussus inuit, nimumque iuuat superasse nefandos
 Opposita virtute dolos. Tum corpora seffi
 Disponunt, epulaeque famem vicere parata.

*forte dubia

*forte ad mulo

LIBER QVARTVS.

POSTERA fulgebat roseis aurora quadrigis,
 Ducebatque diem, quum proximus ipse
 quietis
 Impatiens ductor, socios instare labori
 Imperat: acceditque operi non vltimus vltro.
 Primus humum labor est fossis aquare repletis,
 Omniaque obiecti visus prohibentia circum
 Tollere, festinis ne quid procuribus obstat.
 Certatim duros exercet quisque ligones.
 Arbor & ad terram forti repetita securi.
 Voluitur, ingentique sonat concussa fragore,
 Ceu Tuscis aut Lucanis ergastula terris.
 Institor exigua victus mercede fatigat
 Immitis, requiemque negat, flauentia donec
 Stirpibus euulsis, Cereris det munera campus:

*Quod nemo ante fuit habitata in apalia tristes
 Cogitur ipse manu propria consternere pastor,
 Armento prius infelix spoliatus & agro:
 Postquam nil obstare videt, stratumque per equor
 Liber inoffenso potuit pede currere miles,
 Castra loco mutat: tum protinus aggere structo
 Ingeritur pendens ruituris machina muris,
 Certatim sub crate latens: tormenta que crebros
 Effundunt ictus, flexa cervice minatur
 Sepe aries, cornuque ferit nunquam irrita passus
 Brachia: quin aliquid semper de parte petita
 Dissipet: emittis respondet nexibus aer.
 At ciues, nec tela super, que tarda salutis
 Hic spes esse solet, saxum nec missile torquent,
 Nec rapidas putri vitiatas sulfure flammis
 Ignauis: tanquam facilis iactura putetur,
 Si collapsa ruant primi munimenta muri.
 Quid struis insidas toties plebs perfida vanas?
 Quid tantos meditare dolos: tandem exere frontem,
 Si quid habes animi. Iam disselebat apertam
 Murus agens rimam, nutanti iamque ruina
 Proximus, & cratem cupiebat linquere recti:
 Ecce improvisum claustris furit agmen apertis,
 Et subita luxere faces, ignique nefando
 Lignorum temerare strues, atque trere flammis
 Moliri totum bellique incendere robur:
 Fecisset que satis voto recitata iuuentus,
 Ni procul ipse nefas speculatus ab aggere ductor
 Clamasset, Seruate quibus stat machina curae,
 Ah vigiles seruate viri: simul ipse subisset
 Auxilio, trabibus tum quos inferre parabant
 Attoniti, vixere ignes: primasque cruenti
 Mulciber armato haud veritus concurrere Marti,
 Exhibuit belli partes, odia aspera quondam
 Tunc etiam memori forsitan sub pectore seruans,
 Et rursum caeli clamor, ac fumida nubes,
 Et rursum clauxere tube: fera concitat a stans
 Dissimiles Bellona manus: pars ensibus ista,
 Illa focus seuit: ferrum sed adultera proles
 Accipit auxilio: calidum potura cruorem
 Rursus hians tellus, os insatiabile pandit
 Ductores Latij ante omnes in praelia dexteras
 Exercent fontes: animosque minoribus addunt
 Traianus, Titique laius non linquere chari
 Suetus Alexander, nec mollior ira Sabini
 Perfurit, & Domitii: Cerealis feruida virtus.
 Hoc ducis exemplum quacumque per aspera primi,
 Attentare, vix hortatur, per tela, per ignes
 Oppositos, cuiquam nec iam mors dira timore
 Ibat per medios fumantem lampada torquens
 Horrendus barba Symeon longisque capillis,
 Multaque mandabat vulgaria corpora letho.

*vel Qui

*forte, Diuipat:

*Hic vel his

Iudaos vocat Marr. Recuturos quos Catull. Verpos, Horat. forte curtos.

*forte Hunc dicitis excu- plo

Sauus iter pandens flammis: cui vertice tantum
 Cassis erat breuior, loricaque corpore simplex:
 Hæsit in hunc volucrique dedit noua vulnere pilo
 Quod facilis aditus dissitis repperit hamis,
 Traianus, cædit ille grauis in terga: cadenti
 In crines, mentumque suus delabitur ignis.
 Nec mora, conueniunt longis equaliter hastis
 Bethlæus Ionatas, fidens animique Sabinus,
 Teæti ambo clypeis, ac pulchra casside, & armis
 Conspicui: primo congressos impete lustrit
 Fraxinus exiliens: miscentur protinus enses,
 Inque vicem rabidis grassantur dentibus ipsi
 Cornipedes, equitesque manus in frenis vicissim
 Inieciant: pugnantque diu, ceu cominus egit
 Ira feros quotiens nemorosus vallibus vrsos:
 Dentibus infrendit dentes, atque unguibus ungues
 Miscentur: coeunt oculi, tum denique terra
 Sapius impliciti semper surguntque caduntque.
 Horum talis erat facies: quum lancea subter
 Venit Alexandri, scapuli qua nulla tegebant
 Arma cauum, nam forte necem meditata Sabino
 Extulerat magno nixu se dextera in auras,
 Corruit infelix Ionatas: & gloria quanta
 Dicere vix potuit, me succubuisse duobus,
 Fraude tamen victum morientem verba relinquit,
 Spiritus & tristes fugit indignatus ad umbras.
 Nusquam cassa manus Domiti j, sine funere nullum
 Vulnus agit Cerealis atrox, duo fulgura belli:
 Nec procul alterno vires conamine miscent.
 Effera mors atro campum percurrit amictu
 Non hic, aut illic clementior, undat utrinque
 Sanguine nigranti tellus, miscetque Latinum
 Barbarico, festinat opus testudine tectus
 Interea miles, confosillaque mœnia quassat,
 Ingentem donec sonitum concussa dedere:
 Tum vero Iudæa phalanx exterrita casu,
 Consuetæ dat loræ fugæ, mirrosque secundos
 Occupat, obiectisque innectit vincula portis.
 Exclust frustratimidis conuicia iactant
 Romulidæ, turoque alias aliisque relictæ
 Euertunt muri partes. Vt stridulus ignis
 Roboribus mediis primas immittere vires
 Si potuit, mox congeriem depascitur omnem.
 Successu tantò letis cessare maniplos
 Imperat, & castris fessos requiescere Titus:
 Ac simul ipse arum sudorem corpore tergit.
 Sedula quem circum famulantum turba refultat,
 Certatimque ducem virtutem ad sidera tollit.
 Septimus humentes istas dimouerat umbras,
 Dum fessis requies socijs, dum busta parantur
 Emeritis iam morte viuis: quum signa reuelli
 Multa duces prius horum, tum deinde in pores

* forte
 emittit

Titus, & excidio iubet insudare secundo.
 Maxima pars belli stetit ipso in limine portæ,
 Hincque viam tentat miles: nec est ante solebat,
 Iudæus latet insidiis, sed mœnia velox
 Scandit, & armata vallum induit ipse corona
 Dura utrinque mina, loris excussa volarunt
 Spicula, & emisse cælum texere sagittæ.
 Altera scrutatur muri testudo latebras:
 Obsidet aratos impellitque altera postes.
 Intus maior ibi labor est, hos agmine denso
 Observant, molèmq; addunt, atque obuce firmant,
 Romulidæ contra teæti, nec saxa timentes,
 Nec, pice qui mixtus veniebat desuper, ignem.
 Fortius insistent sudibus, validaque bipenni.
 Vulnere dant foribus: uno nunc cardine tentant
 Vellere, nunc aditum subter tellure cauata
 Exquirunt, alij iaculis, & glande soluta
 Defensare locum stantes pro mœnibus arcent.
 Immittunt alij scalas, mediisque repulsi
 Conscedunt gradibus rursus ac fastigia prensant
 Summa manu: rursus valli rediguntur ad ima.
 Vt quondam summa quum struxerit arbore nidum
 Pica loquax sociusque thori, si pellere capta
 Pars aliud statione velit: circumuolat alis
 Sapius, irrumpitque loco, frustra que recedit
 Inuida pars, acuit nostrum prior hospes & ungues,
 Tutaturque larem, natis pia cura futuris.
 Nunc contorta virum deserit e mœnibus hasta,
 Nunc demissa ferit: stridet ballista per auras,
 Atque ictum metus anteuenit: cumulatæque saxa
 Machina sublimi conatu in mœnia fundit,
 Nec leue veltæ rotis moles æquatæque muris
 Lignæ præsidium est, illinc & tela remittit
 Pugnator, saxisque & crebro turbine turres
 Appetit oppositas, rarus tamen usque cruentam
 Pulsat humum moriens, & adhuc spectabile bellum
 Non videt undantem nigranti sanguine campum.
 At postquam seu cassa dolo seu victa, relabi
 Ianua, & emoto procumbere cardine iussit: est:
 Excessere modum Parca, citiusque cruorem
 Sicca bibit fusum tellus, quam concipit imbres,
 Præcipitem subitus quum vertit Aquarius urnam
 Grandinis in morem, densum coit undique vulgus,
 Ac duplici clausos muro anfractuque viarum,
 Palantes cadunt Italos, ignimque facèsque
 Ensis immiscet: voces clangore rubarum
 Confuse penetrant nubes, atque æthera pulsant.
 Ille dies potuit omnem fulcire ruinam,
 Placiscique ruos manes, ac hasta piare
 Plebs Hebræa semel, prorsus ni fata tenaci
 In te iurassent animo, iustique Tonantis
 Extremas scelerum pœnas vindicta tuorum
 Posceret.

* forte
 tigrice

* forte De-
 fenfante

* melius
 vifa

* forte
 mittat

* rectius
 auis,

Posceret. Eoi quicquid sub sidere regni
 Est hominum, licet hic vires properatæque mittat
 Auxilia, stabiles satorum uertere leges
 Non poses, in tantumque urbi vitare ruinam.
 Vidit ut aduersa fortunam tendere fronte
 Tittus, & innumeras caedes, stragemque suorum:
 Colligit extemplo robur, celerique sagitta
 Armatum se quemque iubet consistere circum:
 Ipseque dum monitus non fausto limine miles
 Exeat, oppositis paucis in prælia dextris,
 Sustinet ingentes æstus, bellique furorem:
 Paulatim inde refert gressus, sic denique tanto
 Ereptum casu melior fortuna recepit:
 Liberiore polo, tutis ac reddidit armis,
 Hostili cessante manu, viresque timentis
 Vrbe procul conferre suas, tum protinus alas
 Dispersas cogit tubicen, dextrisque calentes
 Non patitur languere mora, sed parcius vti
 Libertate monet posthac, nec claustra subire
 Arcta quibus tantum pateat via: mœnia pulsant,
 Et latos aditus non imo limite quærant:
 Maxima cunctando fieri, sic pauca locutus,
 Alterno muris acies incumbere mandat
 Subsidio, totas belli nec laxat habenas,
 Accessuque nouo semper pars ægra leuatur.
 At Iudæa rudis nulla non parte laborat
 Omnis, & extremis satagit succurrere rebus,
 Omnibus æque locis hortatur voluere saxa
 Accensasque faces, & acuta cuspide conatos.
 Excipit impauido persistens vinea dorso
 Quicquid demittat telorum, excussique iactat
 Cuncta procul. Ceu cum guttis aquilone gelatis
 Tecta crepant, resilit grandis, collisæque longe
 Frangitur, aut vno terra delabitur ictu.
 Rursus agunt scalas agiles, scanduntque Latini
 Ferratis tecti clypeis, atque aère pendent
 Corpore plus medio, ac trepidos statione repellunt
 Pugnantes, coguntque loco discedere victos:
 Personat, immitisque aries properata reducit
 Brachia: puluereo crebrescit machina fumo:
 Et muri partem cum defensoribus aufert,
 Summa petens: subeunt alij, cratèmq; recentes
 Alternant: paries infra supraque minaci
 Nunc cornu impulsus, teretis nunc pondere saxi
 Nutat, & instantis dat proxima signa ruinæ,
 Addit onus defensor & in sua damna, corona
 Accumulant sese ciues, atque omnia mittunt
 Nequiquam piceos ignes, tormenta, molares:
 Treis adeo soleis, totidemque instantia noctes
 Bella premunt miseris, nec spes datur vlla quietis,
 Accedente nouo muris, semperque parato
 Milite: iam fossos quatuebat anhelitus artus:

Brachia iam deerant operi, lassaque fluebat.
 Incertum ceruice caput: quum murmure cælum
 Obstrepuerit, tardèque fugam tentare parantes
 Opprimat horrifico moles euersa fragore:
 Haud aliter quam cum penetravit viscera terra
 Ventus, & ad crepitum Siculis habitator in oris
 Tectæ piger inquit: casu præuentus iniquo
 Obruitur, subitòque domus sepelitur hiatu,
 Vincentum pariter clamor gemitusque cadentum
 Astra ferit, denso unglomet atque puluere nubes
 Eripit ex oculis lucem: procedere Tittus
 Attonitòsque sequi, quos non pressere ruina,
 Ipse vetat, clausosque extremo carcere donat.
 Hæc Deus interea rerumque hominumque creator
 Prospiciens alto patrum cingente seriatu,
 Stellifero nixus solio: sic ora resoluuit,
 In nati conuersa, latu: Nunc denique nostras
 Agnoscit Iudæa minas: nunc nostra merentur
 Verba fidem, nunquam vana credita menti,
 Cæpta placet, bene habet, tæque, ô Romane, probaui
 Hæcenus: ipsa sui partem nunc sanguinis hosti,
 Dum requies non longa datur, discordibus vltro
 Hauriat vrbs animis: populos domitare superbos
 Nulla magis vindicta potest, ciuilia secum
 Quam si bella gerant: notam squalentis Auerni
 Carpe viam, claròque iterum delabere cælo
 Nunc Raphaël, rursusque iube, cui prima dedisti
 Munera tollende pacis, fœdusque Latinum
 Soluendi, demon superas se tollat ad auras,
 Intestina serens odia, ac contraria miscens
 Arma armis, rubeat cognatio sanguine tellus,
 Hoc duce saua fames alias post hanc mihi cladem
 Præstabit mortes, & ab æthere tracta nocenti
 Diralues, totas libet hic dimittere habenas
 Queis seuire mihi est, totumque flagellum
 Excute, inuisa stirpis: nec nos modo patres
 Cura dolorque premat, iustæque accedite cause,
 Gaudia vestra manent, fuluas celer explicat alas
 Angelus, & dictò citius sub tartara labens
 Mox redit inferno post terga satellite ducto.
 Fulminea piscem veluti speculatus in unda
 Scindit aquas præceps mergus, proditque repente,
 Præda illi rostro saliens dependet acuto:
 Segnius, haud stygiam subiit Raphaelque paludem
 Deseruit, iussòque nefas properare ministro,
 Quo deductus erat, puri conuexa reuulsi
 Ætheris, ipse suas demon conuersus ad artes
 Tectæ petit Solymæ, visos paulo ante penates.
 Ergo ubi consuetum sparsit per pectora virus,
 Et comes huic virga signauit quosque cruenta
 Seditio, tremuit toto discordia vulgo,
 Motæque diuersis sonuerunt paribus arma.

* forte In-
 terdum

* Legè hæ
 vos

Nec dum causa satis vasti nota furoris
 Ad scelus accendit multos: minime templi
 Zelote insultant, seu aequa tyrannide regnant.
 Nec spoliare palam pudet, aut occidere, si quis
 Effera iura pati, & iussis parere recuset.
 Surgit Idumaeus contra, iamque agmine facto
 In foribus sistit bellum mortalis Enyo.
 O furor, o rabies: ipsi sub manibus hostem
 Esse fugit miseris, optantque domestica tantum
 Praelia, vicino gaudet plus sanguine Mauors.
 Porticus extabat templi decus, alta patensque
 Spectatae artis opus, candenti in marmore stratus
 Cui paries, variisque solum de marmore stratum,
 Aurataeque trabes, Libani de colle recisae,
 Munibant summi fulgentia culmina tecti.
 Quo se turba loco donis ad sacra paratis
 Purgandam veteri ritu conferre solebat.
 Hanc, ut sacrilegi spaciosior area belli
 Effet, Idumaeus flammis ferroque petitam
 Diruit, aequiuitque solo: sed nulla tyrannos
 Arma mouent: obstatque alta sublimis ab aede
 Zeloies velut arce, acceptaque tela remittit,
 Eratasque fores, conantem euertere turbam
 Submouet igne pari: facibusque per aera missis,
 Nunc cedit flammis, nunc irritata furore
 Illa subit rursus, satoque potentior ira est.
 Tandem victa cadunt, prostrataque limina terra
 Calcat Idumaeus: tantae sed septus in orbem
 Exiguam turba, spacium vix arma mouendi
 Mars habuit primum, compressaque corpora plures
 Quam percussa dabant mortes, at stringere ferrum
 Vt potuere manus, atque hostem comperit hostis,
 Omne pauimentum texit cruor agmine structo
 Mox tamen euicitur victor, contraque resistit
 Zelotes iterum, & capta semel ede potitur.
 Sic alterna mouent insana praelia partes:
 Nec minus inter se vulgus quoque diffidet ipsum,
 Pars veniam hortatur, pacemque ex hoste petendam:
 Pars negat: hanc firmat demon, mediusque recurrit
 Dira ferens odia, atque ignem flagrantibus addit.
 Quis numerum caese plebis, quis funera versu
 Explicet: ira minor, veris cum tempora poscunt
 Assuetam Venerem, & tepidus calor incitat artus,
 Vexat apros, rabidosque lupos, Libyosque leones:
 Tanta nec Ionios fluctus violentia tollit,
 Littora quum tenuere duo contraria venti.
 Cladibus accessit tantis praecordia torquens
 Dira famas, & in omne nefas, pietate relicta,
 Plebs ieiunans ruens Dominum que sola timere
 Negligit, excussaque ingum ceruice repellit.
 Nam quo forte die, non expectatus ad urbem
 Venerat, & Latius obsedit moenia ductor,

Dea' belli
 Scatius:
 Tu Martia
 restis
 Enyo.

*forte ruit

Annua pontifici prisco de more redibant
 Azyma qua dixerat patres, celeberrima genti
 Ex quo iura Phari Moses & regis acerbas
 Effugit leges, populumque per auia duxit
 Sepe recusantem balbo parere magistro
 Concursu magno in templum, matresque virosque
 Traxerat ille dies pagos atque oppida circum,
 Vltima facturos irato sacra Tonanti.
 Lamque absumpta Ceres ad tristia palula vulgus
 Cogere, post omnes vulsis radicibus herbas,
 Post armenta, nihil scdum sibi venter inanis
 Censuit, immundoque canes, & viscera equorum
 Esuruit: cumque hoste suo feruentibus undis
 Educti caeci mures bullire latebris.
 Ah facies miseranda loci, fluitantia colla
 Paruulus infelix misera inter brachia ponens
 Orat opem matris, frustra que arentia sugit
 Vbera: posticit opem coniunx deserta maritum
 Viribus: orat hians pauper, vicosque per urbis
 Nequicquam lassus tundit vagus ozia palmis:
 Tum cadit, irrumpit crudelis in ostia latro,
 Nec dubitat lustrare palam, seruetur operti
 Si quid forte cibi, pressoque e gutture frustum
 Semesum detraxit atrox violentia multis.
 Audetis ne loqui: an melius tacuisse putatis
 Aonides Musae facinus, quod secula damnent
 Omnia, quodque legens contracto turbidus ore
 Horreat humanis ausos producere vitam
 Quosdam etiam, vacua saturaque carnibus alui.
 Te tamen Hyrcanas vincis que sola furore
 Tigrides agnoscent, nunquamque merebere diri
 Inuidiam facti mulier, non digna parentis
 Nomine: quam plumas etiam nunc sanguine tincta,
 Praferat ipsa suo sceleri cum Cholcide Progne?
 Nulla suos euicta fame breuis ira nocentes
 Efficit, ingratis non concessura maritis.
 Denique Threicio natum prandere Tyranno
 Vna dedit, cocto non ipsa cadauere pasta est.
 Quid lachrymas fundis paruos crudelis in artus?
 Quid sortem excusas, lamiasque oscula membris
 Imprimis? hec pietas simulati peccatoris: usquam
 Non latura fidem Maria est: ne desere quicquam
 Spectandum saltem, atque vna consumito mensa
 Quicquid habes nati: seruat a parte parumper
 Secutam vis esse famem, & tua crimina celas?
 Nil agis: hoc sensit raptor, narasque secutus,
 Intrat tecta ferox, epulasque, o femina, clamat,
 Detege: quid superest etiam nunc paupere mensa?
 Nudarant enses, laceras percussa timore
 Reliquias proferet genitrix: ac talia fatur
 Sumite qua restant scelerata viscera matri,
 Cetera qui peperit venter tenet: hos ego fudi,

Exod. 11,
 15, & 23.

Progne
 Ilyn filii
 patri Te-
 reo expo-
 suit man-
 ducandū.
 vnde
 Ouid. li. 6.
 Meta-
 morph.

Maria
 Eleazaris
 filia, Io-
 seph. li. 7.
 de bello
 Iud. cap. 8.

Hos

Hos regeram artus infelix: mihi demite partem
 Criminis atque auidos vos hic quoque figite dentes
 Dirigit visus prado, ferrumque remittens
 Excessit tectis, facinusque exhorruit ingens,
 Fortuna pariter matrique nefanda precatus,
 At magis atque magis miserum per compita vulgus.
 Descere: hic alios dura consistere terra
 Ex animis, alios agre suprema mouentes
 Lumina, & extremis singulibus exhalantes
 Aspiceres vitam: superabat copia lethi
 Tanta rogos, nec iam congesta cadauera fossas
 Accipiunt: pars magna iacens neglecta sub ipso
 Aethere deseritur, curuaque recondita valle.
 Hinc noua causa necis: putres attraxit odores,
 Feruidus & tractis subito contabuit aer.
 Ergo, & qui victus fuerat, pulmone grauato
 Pestiferis longum tamen hic non obstitit auris:
 Quisque solet vitam dare spiritus ille premebat:
 Quis superesse animos cuiquam post funera tanta
 Crediderit? spirant ira atque odia aspera mentes
 Exagitant iterum, suetasque innectere fraudes
 Ausa manes Cesti: flammis tormenta cremare
 Concipit, & magnis lumen non desuit ausis.
 Addiderat Megaser seseque Abienus eunti,
 Haud pedibus segnes ambo: celerique sagitta
 Ocyus effusi maris, in castra volarunt.
 Et prius accenso stridentes robore flammis
 Aspexit Latius miles, quam senserit hostem
 In sua iam volucris conuersum mania cursus:
 Tanta breui moles spacio (mirabile dictu)
 Corruit auxilio vndarum: succurrere miles
 Nec potuit minimam saltem subducere partem.
 Tam cito de summi peruersa cacumine montis
 Carpitur igne Ionis, quercusque e sulphure sacro
 Soluitur in cineres: pastor stupet inscius ipse
 Abdiderit fulgur qua se tellure coruscum.
 Tum vero exarsit Titto dolor ossibus ingens,
 Commotaque omnis pietas e pectore cessit.
 Nec mora, demensus spacium, non aggere valli
 Contentus tantum fragili, noua moenia circum
 Construit, & lata clausos indagine cingit,
 Longa dies nec traxit opus: spectauit Eoo
 Orbe procul nascens Titan fundamina prima:
 Tertius Hesperias cinem mersurus in undas,
 Iam consummati respexit summa laboris.
 Abroget his quicumque fidem, potiusque recessu
 Complexum magno colles, incultaque longe
 Te loca, dum generum ne quicquam claudere Caesar
 Posse putas, credat: uno quos fulmine belli
 Conatus lufere duces, pia castra secuti:
 Audiat & potius iungentem Seston Abydo
 Extrudum Medo pontem mandante tyranno:

*forte
 follae

*forte nu
 men

Vide Lu-
 canum li.
 6. Hero-
 dorus scri-
 bit Xerxe
 in Helle-
 sponto
 mari stru-
 xisse 206.
 narium
 pontem,
 Sestum-
 que Aby-
 do, hoc est
 Europam
 Asiae iun-
 xisse.

Tom. 8.

Hac non fides: dei sancta nos prole canente
 Asserimus Iudaea tibi: sub manibus ipsis
 Tu lachrymas, tu fatidico de pectore vocem
 Audisti: mitis Christum quum ferret a sella.
 Vidit ut inclusos alio munimine muros,
 Nec superesse fugam tantis Iudaea periclis:
 Continuo cecidere animi, spesque omnis acerbo
 Pulsa metu liquit mentes: tum denique victam
 Se confessa, manus satis permisit iniquis.
 Vt qui nauta diu pelago luctatus & vnda,
 In fauces tandem rapitur, vada caeca, charybdis:
 Remorum diffidit ope, semperque barathri
 Expectat trepidans inbiancia viscera condi.
 Hic timidus, patrio careat ne morte sepulchro,
 Intrat adhuc spirans tumultum: struit ille supremos
 Conscenditque rogos: vnaque recondere seruos
 Ossa cremata iubet: laqueo premit alter ab alta
 Colla trabe: tristis vltro bibit ille cicutas.
 At si quis miser fugiendo parcere vita
 Tentaret stimulante fame, Romanaeque signa
 Fallere: depressus sub moenia prima redire
 Naribus exectis, & lumine captus utroque
 Cogitur, vnde vlli lucis tam dira cupido?
 Et tamen hac multis inerat: fors improba maius
 Semitię dedit exemplum: Nam forte relapsus
 Castrorum insidiis, aurum quod transfuga ventry
 Condiderat, dum purgata clam quereret aluo,
 Proditur, aueta Syri que vox ut militis aures
 Contigit atque Arabis, (gens hac auidiissima census)
 Protinus obsedere vias, & viscera seuus
 Scrutari cepit gladius: prohi turpia que non
 Auri suadet amor: que non mortalia cogit
 Pectora? Semianimi pulsabat corpore terram
 Captiuus, dum cruda manus vitabilis haerens
 Querit opes, latebrasque alui percurrit in omnes.
 Horruit auditu, quanquam hunc accenderat ira,
 Dux Latine, gentique fera metuenda minatus,
 Gratatur superis scelus hoc non esse Quiritum.
 Sed nunc summa vocant fatalis cornua belli
 Iam dudum puras hostili sanguine dextras:
 Marsque fremens in castra negat torpescere segnis.
 Nunc ades extremo, maiorque accede labori
 Calliope: tuque o vatum pater optime, seu te
 Phoebe tenet Delos, seu te ventura canentem
 Expectat dubius Cyrrhae consultor ad antrum:
 Quicquid agas, ceptis paulum diuertere curis,
 Et sacram mihi tende chelin: videri vltima metæ
 Noster equus, iam iamque capit spes ardua palmam:
 Vt primum infandi reparauit prouidus ignis
 Damna faber: iubet are cauo dispersa vocari
 Agmina magnanimus ductor, mediusque recedit
 Altior ipse choro, tum facta silentia cunctis:

Luca 19.

*forte ba-
 rathro
 * aut forte

*forte fe-
 gnus.

Kk ij

Atque has facundo deprompsit pectore voces.
 Nunc opus est animis socij maioribus uti,
 Nunc vires efferre novas, victoria finem
 Respicit, & rerum probat exitus omnia felix,
 Difficiles sed habent semper postrema meatus:
 Et nihil est miseris violentius, hic mihi fas est
 Romanos spectare viros: hunc ipse fatebor
 Esse meum, primo mihi qui vexilla sequenti
 Hereat, & sati casus comitetur in omnes.
 Hec est illa dies fusi que sanguinis usque
 Perfoluet pretium: cuius spe statis in armis:
 Hebraas qua pendet opes, incumbite fortes,
 Vltima de que tribus prosternite moenia ferro.
 Dixerat, & voces toto sonuere theatro,
 Collisaeque manus: Aquilas tum signifer alte
 Extulit, & dense muros cinxere corona.
 In silium pariter ciues, solitisque resistunt
 Auxiliis: illinc mittuntur spicula mille:
 Inde volant totidem: iactantur saxa trabesque
 Omne genus teli, solido sed vinea tergo
 Nil metuens perstat, ferrat aequo cornua duri
 Arietis irritant: magno procul inde fragore
 Adiuuat exiguam, nec desert machina partem.
 Aptantur scala rursus, clypeisque sinistris
 Conscendunt agiles tecti de more Latini,
 Equo loco pellunt timidos, ac moenia prensant:
 At neque par primo robur, conuenerat illis.
 Templum ingens sed enim durata mente tyranni
 Munierant, arcemque illas defendere partes
 Vrbe etiam euerfa, leuitas furiosa putauit.
 Protinus impulsu crebro discedere muros
 Aspiciens Tittus, praesens cui pectore virtus,
 Clamat, Io socij, primas calcate ruinas:
 En animos, en collectas expromite vires
 Romulei iuuenes: & tonitum ruitura dedere
 Moenia: quid dubitatis adhuc: mihi credite, palmam
 Ille feret primus qui mox vestigia terra
 Fixerit hostili: non ultimus ipse subibo.
 Talibus exarsit dictis, ac voce Sabini
 Mens incensa Syri, maior cui spiritus artus
 Implebat paruos, gracillique in corpore sanguis
 Feruidior, stetit ante ducem, & tibi maxime Caesar
 Deuoueo hanc animam, dixit, si reddere morti
 Me mea fata velint: sin hic quoque mitia sient
 Numina, dum placeam, merces erit vna periclo
 Ampla mea, sic effatus super ardua muri
 Ense minans, clypeoque obtectus scandit hiantis.
 Deseruere locum Solymi, atque obuersa dedere
 Terga viri primum: praecipit sic impetus illum
 Extulerat seuum pariter verbisque manuque,
 Et socios timere pares: succedere nullos
 Mox ubi conspiciunt, unumque hic regna tenere:

*lege for
nitum

Circum omnes collecti armis, hinc inde fatigant
 Vertentem sese, atque agili mucrone tuentem,
 Ingenti donec aries dedit ore fenestram.
 Tum se precipiti saltu deiecit in urbem
 Subsidio comitum fidens, ac corpora mandat
 Multa neci, sed tarda manus Romana subintrat
 Auxilio: iamque hic saxorum oppressus aceruo
 Reddiderat luctantem animam per vulnera multa.
 Postquam alios aliosque aditus violentia ferri
 Edidit, & tuto patuit via libera cursu:
 Mitius Aelio demissi carcere venti,
 Quam data porta ruunt: nec iam cito spumeus amnis
 Aggeribus ruptis in campos exit apertos,
 Quam loca Romana tenuerunt prima phalanges.
 Nec tenuere modum Parce: quantumque perire
 Tunc prostratorum poterat, vix perdere tantum
 Eualuere manus: mediam peruenit in urbem
 Ast ubi pugna serox, desperatamque salutem
 Extrema populus seruina credidit omnis:
 Hic haesit belli rabies, mixtusque coiuuit
 Sanguis, & alterna senserunt vulnera partes:
 Ante tamen Tittus prudens inuaserat arcem,
 Profugium belli, si fors incerta labaret.
 Nec praesaga viro mens defuit: atque retro
 Cedebat spacium victoribus Italia pubes
 Vulneribus confecta nouis, tergoque pudendis,
 Quam procul, o iuuenes, quo vos timor (inquit) abegit?
 State precor, quid terga datis certamine primo?
 Heu ubi nunc fortes animi, Romanaeque virtus?
 State viri, mouit pressum vox illa pudorem,
 Detinuitque fugam: stricte tum feruidus ipse
 Ense ruens, sistit pauidos, ac pectora firmat.
 Chaonij quales aquila veniente columba
 Turbantur, ruptoque grege pernicibus alis
 In diuersa metu volant, cursusque priores
 Attonite linquunt: tales Vespasius heros
 Reppulit, & trepidos hostes dare terga coegit,
 Nec minus insultans Romano cum duce agebat
 Iulianus lateri custos qui astare solebat
 Assiduus, Latitia vitis praesignis honore:
 Strenuus ab, nimumque ausus procedere, centum
 Nec sultus de more viris, templo ille fugaces
 Vsqe premens sequitur, passimque cadauer alinquit
 Dum mansere pedes: leui sed sanguine lapsus
 Concidit infelix, pressusque condante tumultu
 Indignantem animam satis concessit iniquis,
 Ocyus instimulat fusos Bellona flabello,
 Horaturque referre pedem, & praesciscere contra
 Ergo instaurato vires rediere furori,
 Miscenturque manus rursus, spaciumque vicissim
 Tollitur in medio, numerosaque corpora victor
 Proterit, & crasso calcat reuoluta cruro.

*lege Pet
Fugium,
vt & pio.
Sodiz, &
Latinita-
tis ratio
habetur.

Lucanus:
Latiam lo
go gerit
ordine vi
tem. Plin.
li. 14. cap.
1. sub fi-
nem: Cen
turionum
in manu
vitis, opi-
mo pri-
mo ordi-
nes ad le-
tas perdu-
cit aquil-
las, atque
etiam in
delictis
penam
honorat.
*forte pre
sistere, vel
peristere

Non

supra mor-
talis E-
nyo.
*forte e-
micuit

Non dixisse licet mortes, & singula fata
 Quarere, confusum nullo Mars ordine bellum
 Miscuit extremum, velocis vulnere teli
 Ille cadit: saeuum hic excepit faucibus ensem,
 Ille facem vultu, moritur labentibus alter
 Visceribus: trunco cervicem depulit alter:
 Perforatum multis traiecit lancea pectus:
 Huic caput emissi contritum pondere saxi,
 Calcatis tantum iacuit pars integra membris.
 Mille modos habuit lethi feralis Enyo:
 Plus tamen & iacuit Iudaea plebis, & intra
 Turba fugax iterum templi se tuta recepit.
 Interea sparsis circum dum limina turmis
 Seruat, & inclusos prohibet discedere ductor
 Tecta iubet priuata rapi, praedaeque requiri.
 Nec piger hic miles, campi flauentis aristas
 Horrida non citius gelidis Aquilonibus acta
 Grando quatit vertitque agrum radicibus imis.
 Quem fors cunque dedit, primo miseranda furori,
 Abstulit adductum nullo discrimine ferrum.
 Post audius dum querit opes, atque omnia versat
 Scrutator, multis neglecta caede pepercit.
 Truditur argentum latebris, preciosaque vestis,
 Tentatumque abdi frustra vitibus aurum.
 Ornatus dat sponte suos, pacisque precatur
 Virgo tremens, lacerosque humeris effusa capillos
 Dat teretes gemmas, dat rupta monilia colli
 Quondam chara sui: gemitu centumque querelis
 Clamantium ac pariter rapientum personat aer,
 Talis erat Troia facies, quum vincula falsi
 Rupit equi, victorque Sinon incendia miscens
 Diripienda dedit per noctem Pergama Graui.
 Congestos spoliis cumulos custodia seruat
 Fida ducum, cursu raptor qua portat anhelu.
 Undique tum domini rerum, post terga sequuntur
 Eiuincti palmas, oculosque ad sidera tendunt,
 Nequicquam lachrymis in moesta fluentibus ora.
 At non haec spectans delubri culmina summi
 Seditiosa cohors, odium implacabile ponit,
 Corde truci, sed ferratis velut abdita claustris
 Bellua fulua iubas, metuendaque pectore vasto,
 Aut pressus Sicula ventus regione cauernis,
 Affectat per cuncta viam, & elisque lacessit
 Romulidas, nec verba mouent, qua plurima Tittus
 Mitior ipse dabat turri spectandus ab alta,
 Spem venia, pacisque bona, Nam parcere sacro
 Ille loco, saltentque urbis monumenta manere
 Vna cupit tandem dignas exarsit in iras,
 Vexatasque iubet bellum instaurare cohortes,
 Testatus superos, & quod Iudaea colebat
 Gentibus ignorum numen, nullique videndum.
 Nec mora, deducto miles accingitur armis

Tom. 8.

Aggere, quum subitos ostendit porticus ignes
 Altera, iamque breui spatio correpta furente
 Vulcano tabulata ruunt. Hoc perfidus hostis
 Scilicet esse ratus curauerat vtile templo,
 Pugnando, ne quas possent timuisse latebras.
 Tum Caesar, Si tanta, inquit, fiducia flammis,
 Et nobis prosint flamma: partesque relictas
 Exteriore situ (nam se in penetrabilibus ipsis
 Condiderant hostes) inceptis ignibus addit
 Inuitus: sed enim monstrata exempla secutus.
 O patrie decus, o quondam domus omnipotentis
 Chara deo, toto nullique opus orbe secundum,
 Munera quo reges tulerant, cupidusque videndi
 Hospes thuriferis properauit ab usque Sabais,
 Quod te paucorum praecipit audacia vexit?
 Nunc, velut amissis lato ratis equore velis
 Remigioque carens, trunco quam corpore fluctus
 Oppugnant tumidi, certantque euertere Cori,
 Extremos casus, extremaeque fata moraris.
 Noluit hoc Tittus, clementia victa benigna est
 Principis, & nocuit tibi vesana tuorum.
 Libero frons belli iam nil obstare videbat,
 Nudaque erant templi fastigia, firmat utrinque
 Ira truces animos: ferratum vinea postem
 Occupat, atque aditus pulsato limine tentat:
 Opposite vires intus, frustra que laborat
 Fessa manus, scalas alij ad fastigia ponunt:
 Desuper at demissa vetant ascendere tela,
 Saxaque, stridentes faces, liquesactaque plumbi
 Fragmina, sulphureique ignes, pix in super atra,
 In ventos vis omnis abit frustrata Latini
 Militis inuicti: dum circum robora muri
 Anxius ingratum fundit, perditque laborem:
 Plurimus interea cadit, labentia tandem,
 Vota ducis (sue hic casus, seu numinus illa
 Mens fuit) erexit: facti non cognitus auctor:
 Sed leuis accenso penetravit lancea ferro
 Secum alimenta trabens, pauloque excepta fenestra
 Interiore loco (sic fors dabat) arida carpsit
 Fomentis adiuta suis: volat ilicet ignis
 Altior, & partes dictu mirabile) rotas
 Undique materiam nactus rapit: atra fenestra
 Exundat sumi nubes, atque ethera fuscata.
 Clamorem ingeminant turme: conterrita limen
 Deserit obsessum, sat agitur extinguere turba
 Intus, & auxilio subuenit corpora surgens
 Flamma vorat: rupto patuerunt cardine valua:
 Protinus irrumpuntque hostes, loca tutaque, coplent
 Hic se precipitem specula demittit ab alta:
 Inscius hostiles alter decurrit in enses,
 Dum fugit: ille sociis inimicum vitet ut ensem
 Mente fera se sponte iacit, donatque cremandum.

*vel beni-
gus

forte ac

Kk ij

Rursus cura deo sed non accepta, fatigat
 Mite ducis pectus, adytis succurrere sacris
 Numinis eterni, & sanctos seruare recessus:
 Clamantem sed enim maiores aethere voces:
 Armorumque sonus prohibent accedere ad aures
 Militis intenti iugulis, acrique rapinae.
 Ergo ubi cuncta videt dilato carpiet igni,
 Nec tutas satis esse moras, iuber ocyus ere
 Signa cauo monitusque dari, quibus atria lingua
 Iam lapsura solo, seseque in tuta receperit:
 Mox data libertas gladiis punire nocentes.
 Ecce autem è latebris demum prodire coacta
 Dedita turba sacris, gemibusque occumbere, vittas
 Squalentes, legemque insanis frontibus offert
 Extantem: lachrymis veniamque exposcit inanem.

Non mihi, centeno si vox emissa sonaret
 A Gutturis, tot cades, hominum, tot funera plene
 Expediam, quos aut gladius gentilis ademit,
 Quisve sua perire manu, quos luuida ventris
 Esuries tristes animas efflare coegit:
 Nec numerum plebis posita & analis ad hastam,
 Hic finis Solyma: huc sati tulit exitus illam,
 Tot quondam populis regnantem opibusque superbâ
 In putres lapsam cineres, hic vos quoque diuæ
 Aonides firmate pedem: fumantia colla
 Soluere tempus æquum, iamque indulgere quieti
 Venimus ad metam, speratæque premia laudis,
 Si modo liuor edax dentes compestet acerbos.
 B Accipe sancte chelyn & a tum pater: hæc tunc usos
 Muneribus nos esse tuis, non gratia parua est.

Si habenda
 da histo-
 rie fides,
 petierunt
 in ipsa vr-
 be lerusa-
 lem per
 omne tem-
 pus obli-
 dionis, fa-
 me, peste
 & hostili
 manu de-
 cies cente-
 na millia,
 capri no-
 naginta
 septem
 milia.
 * forte
 equi.

D. VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI,
 PICTAVIENSIS EPISCOPI, OPVS CVLVA.

1 De vita, S. Martini; carminum, libri 4. 2 Poëmatum & aliorum Opusculorum, Libri vndecim.

EPISTOLA FORTVNATI MISSA GREGORIO PAPÆ I.

Domino Sancto & dote meritorum sacris altaribus adscito pariter & educto
 Gregario Papa, Fortunatus.

Cuminum suorum luculenta veteris ætatis ingenia, qui natura feruidi, curatura fulgi-
 di, vsu triti, ausu securi, ore freti, more festiui, præclaris operibus celebraturi, posteris
 stupore laudanda reliquere vestigia. Certe illi inuentione prouidi, partitione ferii, di-
 stributione librati, epilogiorum calce iocundi, veritatis fonte profliui, comate succiso
 venusti: tropis, paradigmatis, periodis, epicherematibus coronati pariter & coturnati. Tale
 sui canentes dederunt specimen, vt adhuc nostro tempore quasi sibi posthumi viuere credan-
 tur, & si non carne, vel carmine. Quos licet fors sine tulerit, tamen eorum dicta permanent, vi-
 uaci memoriæ de mortuis aliquid mors reliquit, nec totum vsquequaque sepeliuit in tumulo.
 Cui restat liberum vt vel lingua viuat in mundum, hoc nesciens auara mors auferre cum fune-
 re, quod per ora viuentium defunctus videtur currere. Si non pede, poëmate. In hoc tamen me-
 lius superata est mors inuida, si se sermone fenerit & mercede vis victam: Sed sicut hos quos
 claræ linguæ iactitat lux illustres, quorum fuerat aperte damnum pati dicta celari, qui pompose
 facundiæ florulenta germina nisi misissent in publicum, abditum fenerant peculium, Quorum
 merita famæ radii per quæquæ traxerunt, vt peragrantes omnia quicquid magis carmina locis
 innotescerent laus augetet. Ita eis sit consultius si occuluntur taciti, qui fastidiri poterant reue-
 lati. Nec tantum sit exprobrabile nesciri quod horreat, quàm patesci quod vrat, minorisque di-
 spendii celata videatur inscitia quam prolata, quia illic obstat pudor ne prodatur notitia, hic au-
 dacia proditur vt ingerat notam. Vnde, vir Apostolice prædicande Papa Gregori, quia vicissim
 flagitas vt quedam ex opusculis iustitiæ meæ tibi transferenda proferam, nugarum mearum
 ammirer te amore seduci, quæ cum prolata fuerint nec mirari poterunt, nec amari: præsertim
 quod ego impios de Rauenna progrediens Padum, Atesim, Britam, Plauem liquentiam, Teli-
 mentumque transiens per Alpem Iuliam pendulus montanis anfractibus Draunum nurico,
 Oenum breuionis, Liccam Bamariam, Danubium Alamannia, Rhenum Germania transiens:
 ac post Musellam, Mosam, Axonam & Sequanam, Ligerim & Garonam Aquitaniæ maxima
 fluentia transmittens, Pyreneis occurrens montibus Iulio niuosis pene, aut equitando aut
 dormi-

al. ra
 al. defu-
 ctos vi-
 det
 al. pecu-
 latum
 al. vici-
 tim
 al. ad-
 miror
 al. tra-
 nans
 al. Dra-
 uum
 al. Nori-
 eo

al. breo-
 nis

dormitando conscripserim. Vbi inter Barbaros longo tractu gradiens, aut via fessus, aut crapu-
 la brumali sub frigore musa hortante nescio gelida magis an ebria nouus Orpheus lyricas syluæ
 voces dabant, sylicaque per echo reddebat. Quid inter hæc extensa viatica consulte di-
 ci potuerit cenfor ipse mensura: vbi me non vrgebat vel metus ex iudice, vel probabat v-
 sus ex legē: nec mutabat fauor excomite, nec emendabat lector ex arte, vbi mihi tan-
 tumdem valebat raucum gemere, quàm cantare, apud quos nihil disparat aut stridor an-
 feris, aut canor oloris, sed sola sæpe bombicans barbaros ludos harpa relidens: vt inter illos
 egomet non musicus poëta, sed musicum deroseo flore carminis poema non canerem, sed
 garrirem; Quò residentes auditores inter acerna pocula salute bibentes insana Baccho iudi-
 ce debaccharent. Quid ibi fabre dictum sit, vbi quis sanus vix creditur, nisi secum pariter insa-
 nitur? Quo gratulari magis est si viuere licet post bibere: De quo conuuiam Tyrsinum non fa-
 stiditum licet exire sed fatuum cum quantum ad mei sensus intelligentiam pertinet quia se pi-
 gra non explicat. Brutæ animæ ipsa ieiunia sunt ebria. Hinc est quod latens opusculum & si mi-
 nus videtur esse formosum plus liberum, quia de examinatione non habet quod tam trepidet
 priuatum quàm publicum. Vnde necessarie angusti sensus ingenium se mensuret cõfore, quod
 est mittendum sub iudice. Sed quoniam humilem impulsu alacriter Arius renitentem sub te-
 stificatione diuini misterij & splendore virtutum Beatissimi Martini cõiurans hortaris sedulo,
 vt citra pudorem meum deducam me in publicum me mei friuoli arbitre, scabrosi operis igno-
 rantiam confitentem. Quod aliis poscentibus patefacere distuli, obediendo cedo virtuti. Hanc
 saltem obtemperanti vicissim dinem rependas, vt quia hæc fauore magis delectantur quàm iu-
 dice, aut tibi tarummodo innotescencia relegas, aut intimorum auribus tecum amabiliter quæ-
 so consolatura committas.

al. dif-
 par.
 al. mu-
 cus.
 al. Tyr-
 ficum:
 al. fari-
 dicum:
 al. dedu-
 car.
 al. meis
 friuolis

INCIPIIT OPVS FORTVNATI EPISCOPI DE VITA
 SANCTI MARTINI.

Proëmium.

Nauta radis tumido cum vult dare vela
 profundo
 Atque procellosas nescius intrat aquas,
 Raucifono latrante salo cum per strepit
 equor
 Et vaga terrifico murmurat vnda freto
 Exiliens pelagus colles vbi voluit aquosus
 Planaque dorsa maris mobile rupe tument,
 Naufragij tumulos raptens per confraga pontus
 Qua crepitat rabidus monte natante liquor,
 Certatim implicitam quatunt vada cæcula cymbam
 Cum liquidi campi pensile transit iters
 Si ferè crescat hyems vt spumis verberet aures,
 Et mare cæruleum tollat ad astra caput:
 Fluctibus excussus per nubila nauita currit,
 Intrat & aërias pendula prora vias.
 Pars subit vna raris, pars altera vergit arenis
 Natat & in dubio lubrica libra freto
 Nunc sursum inspicitur pelagi furibunda ruina,
 Pontus & iratas desuper armat aquas.
 Nunc quoque prosiens Zephyri pelagique repulsi
 Fluctibus eximio euolat æta raris
 Afficitur tremulis temerarius arbiter vndis,
 Et stupet implicitas quas petat arte vias.
 Attonitus, trepidus, hebetans, vagus, anxius, anceps

Confuso ingenio mox ope naua caret.
 Iamque gubernaculum amittens ratione gerendi
 Pondere victus aqua nescius arte incet.
 Sic ego de modicis minimus, venerabilis Agnes,
 Cum Radegunde sacra quas colo sorte pia:
 Tendere pollicitum quia cogor ad ardua gressum,
 Imperiis tantis vrbibus impar agor.
 Fluctuat ingenium cui non natat vnda camæne,
 Sensus arenosus non rigat ore lacus.
 Nam celsum meritia Martinum ad sidera notum,
 Cum sint vota mihi, non valet archa loqui.
 Postendum est vobis ne naufraga prora labore,
 Flatibus ille suis vt mea vela iuuat.
 Credere tunc potero ad portum mea carbasa ferri,
 Aspirante fide si sua flabra fauent.
 Ferte præcancer opem & de Verbo poscite verbas
 Si fons ille rigat, riuulus iste manat.
 Vos date quod vobis cum scenore reddat alumnus,
 Addam & thesauris parua talenta suis.

INCIPIIT LIBER PRIMVS.

Altonius postquã repedauit ad ethera Christus,
 Carne triumphali victricia signa reportans,
 Inchyens inferni spoliato carcere diues,
 Tartarei reprimens serialia iura tyranni,
 Et Stygis omnipotens adamantina claustra renellit

Sede fera populi longa caligine tecti
 Captiuam retrahens foribus bipatentibus agmen
 Milibus ereptis ergo est ut redditus astris
 Et patri in solo sedit sua dextera dexter,
 Quae conuersatus dederat miracula terris
 Multa Evangelici referante volumine libri
 Hebraicus cecinit stylus, Atticus atque latinus
 Prosaico digesta sibi commune rotatu:
 Primus enim docili distinguens ordine carmen
 Maiestatis opus metricauit arte Iuencus.
 Hinc quoque conspicui radiavit lingua Sedulij,
 Paucaque perstrinxit florente Orientius ore
 Martyribusque piis sacra haec donaria mittens
 Prudens prudenter Prudentius immolat actus
 Stemmata, corde, fide pollens Paulinus & arte
 Versibus explicuit Martini dogma magistri
 Sorus Apostolicae quae gesta vocantur & actus
 Facundo eloquio sulcauit vatis arator
 Quod sacra explicuit serie genealogus olim
 Alchimus egregio digessit ordine praesul.
 Ast ego sensus iners. Itala quota portio linguae,
 Fecit grauis, sermone leuis, ratione pigrescens,
 Mente hebes, arte carens, & surdus ore nec expers,
 Paruula Grammatica lambens resluamina guttae,
 Rhetorici exiguum praelibans gurgitis haustum
 Cetera ex viridica, cui vix rubigo recessit,
 Quae prius addidici dediscens, & cui tantum
 Artibus ex illis odor est in naribus istis:
 Non praeterea mihi rutilae roga, penula nulla
 Fame nuda famas superest de paupere lingua.
 Scilicet inter tot Sanctorum culmina vatum
 Fulmina Doctorum & gemmantia prata loquentium
 Nullo flore virens ego tandem texere sertam
 Mellis & irrigui haec austera absinthia miscam:
 Quod tamen ut facerem fieri res illa coegit
 Quo minus ipse reus pro crimine redderet amplio:
 Conuenienter enim ratio quia plena poposcit
 Huius Pontificis solui praemia verbis
 Cuius causa fuit haec me regione venire.

Cap. I. Vbi vestitus pauperem chlamide.
 Ergone dignus ero Martini gesta beati
 Pannonia geniti, qua clara Sabaria veruat,
 Arretere manu trepida, vel plangere lingua?
 Non eget ille meis tenebris quia luce coruscans
 Gallica celsa Pharus fulgorem exendit ad Indos:
 Qui puer in teneris vix pubescentibus annis
 Frigore sub gelido terras crispante pruina
 Cum undas tristis hyems frano glaciale ligasset,
 Et vagalibertas flumiuorum inclusa lateret
 Asperiore gelu de se sibi vincula neclens,
 Plus aqua frigidior tunica vestita rigoris.
 Occurrente igitur porta Ambianensis egeno

Qui sibi restiterat chlamidis partitur amictum,
 Et seruente fide membris argentibus offert,
 Frigoris iste capit, partem capit ille teporis:
 Inter utrosque inopes partitur seruos & algos,
 Et noua mercandi sit nundina frigus & aestus,
 Unaque paupertas satis est diuisa duobus.
 Hoc se veste tamen tectum obtulit ipse Creator,
 Martinique chlamys iexit velamine Christum:
 Nulla Augustorum meruit hunc vestis honorem
 Militis alba chlamys plus est quam purpura Regis
 Prima hac virtutum fuit arra & pignus amoris.

De Baptismo & hostibus superatis.
 Post fera barbaries peteret cum Gallica claustra
 Ac prope Vangionum premeret loca feruidus hostis,
 Militia Sanctus cuncta emolumenta recusat.
 Hinc sibi caesarea fremuit Iulianus in iras
 Imperat ut clausum teneat custodia iustum,
 Ac veniente die primus properaret in agmen,
 Quo tamen ante aciem sacer ire fatetur inermis,
 Venerat ergo dies belli, pacem expetit hostis,
 Atque orante vno cecidit furor omnibus armis

Cap. II. Innumeraeque acies solus sine sanguine vicit.
 Vbi latronem ad fidem Christi conuertit.
 Hinc loca latronum incedens rarus ire per Alpes
 Vincis post tergum manibus deductus ab vno
 Tempore sub mortis hostis compendia trahis
 Credit latro Deum, dum praedicat iste, colendum:
 Et dare qui voluit mortem capit ore salutem.
 Ducitur ille sero a religione ligatus,
 Atque sumus praedo Martini praeda fit vltro,
 Quam bonus ille isti, sed plus pius hic fuit illi:
 Seruantur simul ille fide, ac hic corpore viuens:
 Ambo valent dum nemo cadit, sic vicit uterque.

Cap. III. Vbi Daemonem a se repulit.
 Hinc loca praetereis pulcherrima Mediolani
 Florea rura tenens per amena vireta viator
 Obuius occurrit vetus & temerarius hostis,
 Mentitus speciem humana sub imagine formae,
 Falsiloquax pereunte fide male doctus in arte
 Quod peteretur iter querit: Cui cominus ille
 Huc properare refert qua se Deus ire vocaret:
 Cui serus hostis ait: Quacumque accedere tendens
 Tecum pergo nocens, vota in contraria currens:
 Voce prophetali Sanctus cui protinus insit
 Est meus adiutor Dominus mala nulla verborum
 Ne timeam timidum timor est Deus arma timentus
 Tutus in aduersis gradior rectore superno:
 Insidiis via nulla patet sub tegmine diuo.
 Hec ait & validi transfixus cuspe verbi
 Damo abest. Sic umbra fugit qua Christus obubrat

Cap. V. Vbi matrem suam baptizauit.
 Interea matrem gentili errore resoluens,
 Illa

Illam istum mundo, hic illam genuerunt Olympo
 Decrepitamque senem sancto facit amne renasci
 Et meliore sinu generant sua viscera matrem.

De Arriana heresi.

Cap. VI. Dogmaque sacrilego quod fuderat Arrius ore
 Tempestate graui totum populauiet orbem
 Per magis Illyricum mare naufragia lingua natabat.
 Hinc quoque ceperunt nasci noua praelia iusto,
 Fortior ut fieret reparatis velliger armis,
 Ad virtutis opus per multa pericula crescens.
 Vir pius ergo sagax, fideique athleta fidelis
 Sparsa venena heresis reprimendo dimicat hosti,
 Supplicis lacerus, flagris datus, urbe repulsus.
 Rem Patris ac Geniti aequalem vel Spiritus almi
 Vim, genus & speciem, virtutem, lumen, honorem,
 Vnum velle trium sua per tormenta fatetur:
 Dulcia membra viri per amara flagella cauantur,
 Et Christi iuuenem veterata piacula torquent:
 Sed grauior fit poena leuis per nomen amantis.

De exilio S. Hylarij & cella constructa

Cap. VII. Et quia summus apex fidei, virtutis, honoris
 Hylarius famae radios iactabat in orbem
 Rite Sacerdotij penetrata iura gubernans,
 Buccina terribilis, tuba legis, praeco tonantis,
 Pulchrior electo, ter cocto ardenior auro
 Largior Eridano, Rhodano, torrentior amplo,
 Vberior Nilo, generoso sparsior Hystro
 Cordis inundantis docilis ruetare fluentia
 Fontibus ingenii sitiientia pectora vorans.
 Mens Evangelici vis vni plena libelli
 Quatuor ore suo manans noua flumina mundo
 Ornatum Ecclesia pollens diadema choruscum
 In membris Christi capitis velut insula fulgens
 Pectore velligerans adamantinus arte topazos
 Ad virtutis opus mens inconcussa palaestris,
 Gemmifer eloquiis radiantior ore lapillis,
 Doctor Apostolicus vacuans ratione Sophistas,
 Dogmate, luce, fide informans virtute sequaces.
 Hostibus hic quoniam grauis insuperabilis esset
 Ducitur exilio qua longa Seleucia tendit
 Regis & auxilio petit hinc sua praemia miles
 Cuius in abscessum errori vaga Gallia cedit,
 Et regio titubat tanta se turre mouente.
 Hoc ubi per prope Martini comperit, inde
 Constituit cellam sub vertice Mediolani
 Expulit unde virum tunc Auxentius auctor iniquus.

Vbi Gallinariam insulam expetiit.

Cap. VIII. Hinc pius exul adit qua Gallinaria turgit
 Insula, frugis inops viuens radicibus herba:
 Ergo venenatum elleborum mox sumpsit ab ore,
 Incipit inde mori quem viuere credidit escis
 Sed graue virus agens oratio sola fugauit,

Et viuentem viro intra se sua mortua mors est.
 De reditu S. Hylarij, & mortuo resuscitato.

Cap. IX. Rursus ut Hylario redeundi est cessa facultas,
 Excurrit properus sua post vestigia iustus:
 Excipit hic cupidum cupiens & amator amantem,
 Fitque monasterium Pictaui cominus urbe.
 Iungitur inde sacro cathecuminas ore docendus,
 Atque absente viro rapuit graue funus amicum.
 En subito Martinus adest qui defuit absens:
 Ecce redit pietas, redit & simul arra salutis.
 Ergo ubi conspexit gelidum de febre cadauer
 Fleit, gemit, accurrit, dolet, eiulat, viriur, angit
 Concipiensque fidem cella omnes iussit abire
 Exclusisque foris foribus, sine teste relictus:
 Tunc super argentis corpus prosternitur ardens
 Iudicis exactor reuomant ut Tartara functum.
 Interea geminis spatio remorante sub horis,
 Ecce redit facies, saliant per membra vapores:
 Stat rubor inde genis, oculos pupilla repingit
 Rursus & inspectus renouat specularia visus:
 Vena tumet riuus animato fonte cruoris,
 Paulatim assurgit fabrica titubante columna,
 Erigiturque iacens pariter domus & suus hospes:
 Ipse iterum post se viuens idem auctor & heres:
 Qui rediuius ait se iudicis ante tribunal,
 Ductum damnandum Martino orante reductum.

De seruo Lupicini resuscitato.

Cap. X. Lupicini demum celerans dum preterit agrum,
 Comperit heu famulum crudeli funere rapium
 Elidendo suum fera per suspendia collum:
 Accessitque ubi sic male pendula praeda iacebat
 Expulit hinc cunctos, solus solita arma requirens.
 Incubuit super ex animis pallentia membra,
 Et premit archa sacra, hunc ne deprimat archa se-
 pulchri:
 Mox tamen ore precem ut de funti misit in aurem,
 Mors pede versa retro praedam fugitiua reliquit,
 Euomuitque vorax auida de fauce rapinam.
 Protinus exiluit lento conamine funti
 Iam leuior se terra mouens, animata calore
 Languida colla leuans oculosque ex morte soporos,
 Vix reserans grauidi vigilantia lumina visus
 Mortis odoreque adhuc remanente in naribus illis:
 Sed solam ante manum totos simul erigit artus
 Et stetit intrepidus membrorum machina plantis:
 Viuificatus enim gressum meditando rediens
 Reddidit obsequium vite pro munere sancto,
 Vsq; ad vestibulum domus illum ducere tentans,
 Defunctum eripuit subito qui ex limine mortis:
 Pro mercede manens hac compensatio iusto.
 Gloria Christe tibi, facis haec qui mira per orbem
 De ordinatione Episcopatus.

cap. xi.

Accidit ut Tyrorum presul peteretur ad urbem,
Nec tamen educi possit de limine cella:
Ruricius quidam, simulata febre iugalis,
Obtinet egressum sancta ad vestigia supplex:
Urbibus ex reliquis noua conciliabula currunt,
Latificata simul sanctam se ferre rapinam.
Ne tamen effugit, iustum custodia uallat.
Interea, paucis tunc obstitentibus, insons
Eligitur, trahitur, sacratur & arce locatur.
Emulus vnus erat Defensor Episcopus, obstat
Ne Martinus oues pastor curaret alendas
Nec mora, iudicio Domini, leuore canenie
Versiculo psalmi Defensor sponte notatur
Ex ore infantum & lactentum perfice laudem,
Nunc Defensorem qui sic bene destruis, inquit.
Mox fragor astra petit, clamor uagus atria complet
Et docet ille fauor de Defensione reatum,
Addictusque uir est se iudice teste Propheta.

cap. xii.

De monasterio sub alta rupe constructo.
Inde monasterium sibi condit rupe sub alta
Vir monachus prestans in pontificatus honore,
Plurima conueniunt ubi sancta examina fratrum.
Ergo aderat propius locus & celeberrimus olim,
Ampla uetustatis cum tempora transluissent,
Martyris esse pium spargebat opinio cultum.
Quo sacer exorans tumulto salit umbra sepulchri
Laua ex parte loquens meritis, res ipsa sinistra:
Imperat ut nomen faceatur imago, uel actum:
Latronem se uoce refert pro crimine casum,
Nil cum Martyribus sibi participare beatis,
Hic quia palma manet, cum se male poena teneret.
Omnibus auditur, Martino cernitur vni.
Illa superstitio tali sub sorte uetatur.
Sic altare simul remouetur, larua fugatur.

De gentilibus in vno loco fixis.

cap. xiii.

Post iter arripit comitatu religio sum
Exequijs subito gentilibus obuius exit
Dum putat inde ubi cultu simulachra profano
Pingit in aduersos signum Crucis: flla cucurrit
Ante uirum sua bella gerens pietatis amica.
Obuia turba riget gressusque extorpuerit agro,
Ante immota gradu uertigine rapta rotatur.
Additur illud onus, deponunt colla cadauer
Nec iam ferre ualent, & mors in pondere crescit.
Tunc sacer inspiciens opus hoc esse exequiarum,
Iussit abire procul, digitis crucis arma repingens
Vndeliganti iter miseratus inde resoluit,
Una eademque manu mandata per aera mittens
Hoc mirum faciens de suspitione Sacerdos.

De pinu signo crucis a se repulsa.

cap. xiiii.

Protinus antiquum cupiens exurere sonum
Iussit, & accliuem propius succidere pinum

Obuia congregitur cui rustica concio pugna
Ne succidatur res nata & debita flammis.
Proinde paciscuntur hac lege excidere pinum,
Si Martinus eam ualeat retinere ruentem.
Annuit hoc pepulus, hoc spondet sponte Sacerdos:
Mollia subduntur rigido sub stipite membra
Et suspectatur pini peritura ruina.
Interea rapidis sonat ita bipennibus arbor,
Atque subincrepitans casura cacumine nutat:
Paulatim inclinans iam uicta secure ruebat:
Turbati monachi spectant extrema magistri,
Credentes ramis transfigere viscera iusti:

Vir tamen intrepidus perstat, pinoque cadenti
Obtulit arma crucis, cumulans sua bella triumphis
Extimuit fugitiua uirum re pedabilis arbor,
Et ruitura procul suspendit in aera lapsum.
Excutiens retro uersa comas sine morie caducum:
Continuit saltum sese per inania librans
Contra naturam succisa & curua repugnans
Mox petit illud iter qua non sua pondera torquent.
Hinc ad rucolas uertigo in se rota rotatur,
In montem exiliens uindex ut puniat hostes,
Resque parata neci fuit ultio facta salutis.

Fit fragor in partes: monachi per gaudia deslent:
Gentiles stupidi noua per miracula pallent.
Iudicio ligni est hominum mollita uoluntas:
Expetit arma crucis conuicta errore repulso:
Et timor hic pini Martinum fecit amari:
Maiorem generans fructum dum decidit arbor.

cap. xv.

Ubi fano incenso ignem a domo repulit.
Hinc iubet alterius succendere culmina Fani:
Vicinanque domum cum flammea lingua uoraret
Viribus ardor agens totis, laxatus habentis,
Obuius ipse uolat quantum globus igneus ibat
Scandens tecta domus: hinc uerba precantia mittit:
Mox tota in uentos reuoluta incendia feruent
Et contra Boream Vulcanius ardor anhelat,
Seditione mouenti elementa domestica rixas.
Aduersus zephyris uideas pugnare fauillas.
Hinc furor Australis premit, hinc uelocibus alis
Flamma uolans Borinas mordebat in aere pennas
Obluctata diu tandemque emissa per auras,
Quas armare solent fugiebant flamma flammis,
Conditione noua satis est res mira per orbem:
Flabra timent ignem, timet ignis ligna uorare,
Atque auida flamma sua nutrimenta pauescunt,
Paulatimque focis elanguida lingua resorbet:
Vrere qui solet a seipso consumitur ignis
Martinique fides sine nubibus intulit imbres.

cap. xvi.

De Angelorum auxilio.

Rursus ut hinc aliud cuperet subuertere templum,
Rustica turba uetat diuelli Fana profana

Vnde repulsus adit loca proxima: Sed uiduano
Contectus cinere & fetis ieiunia ducens,
Numinis auxiliu ad templa imminuenda precatur.
Militia Angelica coram duo protinus adfuit
Syderei proceres, hastas & scuta tenentes:
Cominus hi Sanctum compellunt uocibus ultro:
Praesidiis Martine tuis delabimur astra,
Squalidus ipse sedes, sed fit tua cura Tonanti
Suffragisque tuis caeli fremit arduus axis,
Belliger, & totis conspirat Olympus in armis,
Ut cepta efficias, per nos tibi militat ethers
Mittimur a Domino gemini tua castra regentes:
Hac pro parte duces melior qua parte laborat.
Nunc age rumpe moras neu rustica turba rebellet
Arma ministra uides, nostrum est superare superbos
Irruene trepides, ope nostra ad templa ruenda,
Nec titubare decet fauor est tibi numinis alti.
Tum Sacer ag grediens propius dissoluere templum
Idola comminuit, Fana eruit, obruit aras,
Totaque sublimis iacuit sub puluere moles
Rusticitas inimica prius fauet ipsa ruina:
Instat & ex cidio qua defendebat iniquum
Idola proiciens, numen confessa Tonantis,
Vno eodemque ictu hoc respuit, eligit illud.

cap. xvii.

De percussore, oratione superato.

Post Eduorum templum dum auellere uellet
Obstant inculti cultores rusticolares
Ne colerent melius sua si cultura periret:
Ex quibus audaci nisu male fortior vnus,
Dum cuperet gladio caput obruncare sacratum
Cui nuda ceruice pater sese obtulit ultro:
Ast tibi mente ferox totas collegerat iras
Exacuens rabiem, sed cordis acumine rousa
Acrius insiliens totos suspenderat artus,
Bis furor armatus iuguli ruiturus in ictum,
Tam grauius feriens quantum alte educitur ensis
Astrictis capulo digitis dum temperat ungues
Noxius horrida meditatus uulnera dextras
Mortis amicus, amans facinus, crudeliter ausus:
Iam ferro incumbens capiti mucrone reducto
Sternitur ipse solo, qui sic pendebat in ictum
Ac resupinat humo qui prior ibat in ausum
Mittit & ore precem, cum membra superba iacerent
Iusto stante cadens, quo credit stare cadentes:
Dum uice diuersa stat inops, ruit ille superbus.
Vbi gladius Percussoris excussus non coparuit.
Rursus opus peragens dum uerteret Idola pernix,
Vir quidam tractans Martini de nece, cultrum
Dum rapit, eripitur rapienda rapina rapaci
Excussumque fugit sine more uolabile ferrum
Iam leniora uia, neque post comparuit usquam.
Sic cultro ablato manibus, latro exitit insons,

Redditur & mitis postquam fit nudus ab armis
Nec furor ante animi periens in tela perisset:
Inuita hec pietas que perdidit unde noceret.
Vbi contradicentibus Paganis fana destruebat.

cap. xviii.

Sape Beatus idem contradicentibus ipsis
Agricolis, praestante fide, se orante iubebat,
Ut male culta suis caderent fera Fana ministris:
Sic quoque Pontificem soliti impugnare rebelles,
Dum templa euertunt, ipsi sunt arma Beato,
Hostilique manus Martini bella geruntur
Partibus atque suis alieno milite vincit.

De paralytica, quam curauit Treueris.

cap. xix.

Quinetiam fuerit curatio quanta patrono
Quanta metallifero manauit gratia tactu
Laudibus in tantis muta est facundia Mundi
Quam cunctis uidisse, fuit meruisse salutem.
Est satis ipse suus testis generosus & auctor
Qui quondam ingrediens Treuerorum mania mitis
Qua resoluta diu per viscera fluxa regebat
Tabida paralytis gelido languore puella
Flatibus extremis quasi iam de funere uiuens:
Cuius erant oculi uigiles custodia Mortis
Funeris exequias reddentia lumina membris,
Soluere festinans animata uincula carnis
Spiritus arcano uix mobilis ibat anhelu,
Fine trahens dubio perituram naribus auram:
Pes, manus, ora, gene recubabat imago sepulchra,
Nec tumulata quidem, sed portio tota sepulchri.
Cuius amore pio patris exanimata senectus
Dilacerata genis, niueis male compta capillis
Cum impatiens ageret, nec adesset cura medela,
Comperit ut Sanctum aduectum dignanter ad urbem
Aduolat inde senex uetulis iuueniliter annis
Impiger exiliens, cursu sua tempora uincens
Pontificum uallante choro, populoque fremente
Fruit in medios clamoribus inuer ecundis:
Nam dolor insignis non respicit arma pudoris.
Corruit ergo senex Sancti ad uestigia pronus
Genua, manus plantasque per oscula mollia lambens:
Vix gemitu laxante, loqui sic incipit ager.
Vir Martine Dei, populi patrone saluis,
Vir cunctis bonitate parens, tibi suggero luctus
Ne miseri pereant lachryme pietatis amica,
Quem mea causa trahit loca tam longinqua uenire,
Ut labor iste uia tribuat compendia uitae:
Est mihi nata domi decumbens uulnere morbi
Exequijs uicina suis, sine sorte medela,
Quae quondam incolomis stabat mea sola uoluptas,
Obsequijs intentia piis, placabilis, in qua
Vita mihi hac qua dulcis erat solando senectam,
Ecce perit secumque trahit me uiscera leto,
Canitiemque patris miserandi in tataru ducit:

Ire sed ipse prior cuperem si forte liceret.
 Quæ nam vita seni, vel quo mihi vita parenti
 Ope percunte patris cum nomine prolis adeptæ?
 Qua nubente viro, per dona futura nepotum
 Aridus in ramis poteram reuiscere prolis
 Cum magis hæc reputem presentis damna salutis
 Me spectante rapi natam mea lumina luci:
 Ordine disposito melius cui causa placeret,
 Ut senis illa patris oculorum clauderet orbis:
 Vnde Sacer dignare auidam suspendere mortem,
 Atque minister opis rapiendæ occurre puella:
 Si mora sit meâ causa perit; succurre duobus:
 Nam me cura necat si illi curatio cessat.
 Qua Sacer erubuit confusus voce Sacerdos,
 Indignum sese tali virtute ministrum.
 Sed pater instabat compellans vocibus iisdem
 Debitus in sanis medicus venis exere curas
 Sentiat aduentum medici curatio morbi.
 His impulsus adit qua lassa puella iacebat
 Turba astante foris saceret quid pastor ouili:
 Hinc sua bella gerens orator ad arma recurrit,
 Sternens membra solo, sensu super astra reducto.
 Hinc ubi consurgens faciem cõspexit alumæ
 Illico vox redijt peregrinis faucibus hospes
 Et rediuiua sua cecinerunt organa lingua
 Paulatimque artus liquor penetravit oliui
 Viuificata pedum geminis stetit arca columnis
 Et fundata suo viguerunt culmina gressu.
 De seruo Tetradii à Dæmonio liberato, & ipso
 liberato. XXI.
 Post quoque Tetradii famulus Proconsulis ex spes
 Mancipium alterius sub hospite Dæmone factus
 Dentibus ut rabiens alienis frenderet armis,
 Nec sua sed fieret hostis se milite pugna:
 Quem dominus famulum supplex purgare precatur
 Sed duci ad Sanctum uenit serus hospes & hostis,
 Tetradius rursus iusti uestigia lambens,
 Supplicat ut pergat ubi se uisus latro latebat.
 Sed Sacer ipse domum gentilis adire recusat.
 Spondet Tetradius humilis cum fascibus altis,
 Hosti si famulum eripiat se credere Christum:
 Imposita ergo manu puero fera larua recedit
 Et mala iocundum pastorem bestia fugit.
 Tetradius pariter catecuminus esse meretur,
 Atque salutiferi baptismatis unda nouatur.
 Sic puer & dominus maculis purgantur adeptis:
 Iste hostis laqueis serroribus ille solutus:
 Ille carens animæ pænis, hic carnis erumnis
 Liber uterque manens gemino micuere triumpho.
 Conditio famuli libertas facta patroni
 Excipit iste fidem cum de illo perfidus exit.
 Vbi Dæmonico furenti digitos in os intulit.
 Nec longo spatium sub eodem tempore Sanctus

Forte domum ingrediens in lumine substitit ipso
 Terribilem referens se cernere Dæmonis umbram
 Arreptoque coco vexat fera bellua prædam
 Dentibus armatis lacerans se siue sodales.
 Terga dabant socij, nec quisquam ire obuius audet.
 Vix loca tuta fugæ capientes præpete salu.
 Hoc scitis esse suum uel se subducere morsu.
 Martinus ergo calibis, Martinus belliger armis
 Nec pede diffugit, nec fuit abire fugacem,
 Pestem stare iubens acuit qui fauce molares:
 Cui digitos uir Sanctus in os dum mitteret, infit:
 Si potes ecce uera oblatam lupe noxæ prædam
 Si potes ecce uera oblatam lupe noxæ prædam
 Quam peteres alibi datur ultro dentibus esca:
 Quo dicto, fauces gemina reuo cantur utrimque
 Non mordet, digitos, suspendit Bellua ritibus
 Et manibus tangi timuit, qui est dentis voraci.
 Qui dum intra obsessum pænis ageretur acerbis
 Nec tamen ob digitos exire per ora liceret
 Fæda ministerij fædus uestigia linquens,
 Sordidus egreditur qua sordibus est uia fluxu.
 Tale iter arreptum, Sic te decet ire uiator.
 Vbi ciuitatem de metu Barbarorum libera-
 uit
 Hinc cum barbariem sparsisset fama per urbem
 Prouentumque cruce crudelia semina ferrent
 Pastor adesse iubet quendam ex grege Dæmoniaco:
 Imperat ut prodant si nuncia uera uagarent.
 Ore reus tortus ueluti sub iudice missus
 Gressibus humanis aduictus larua facetur
 Hanc famam populo bis quino Dæmo ne susam,
 Ut cogente metu Martinus abiret ab urbe.
 Barbara tempestas tranquilla lege qui escit,
 Formidanda tibi nulla est irruptio Gentis
 Nec causam armorum uerearis pacis amator.
 Martino presente aditum fallacia perdit
 Mendax uera referi, & certum nunciat eroer.
 Insatiata malis qua sic fremit ore cruento
 Bestia bella mouens reuocauit munera pacis.
 Vbile profum osculo suo purgauit.
 Inde Parisiacam Sacer intrans concite portam
 Obuiat in faciem leprosum uersus euntem
 Qui sibi dispar erat, nec iam a se cognitus ibat.
 Vir maculis uariis, cute nudus, uulnere tectus,
 Tabe fluens gressum, ager, inops uisua spera metu
 Ore puens, lacerus pede, cui & uox faucibus hæret
 Induerat miserum peregrino tegmine pallor
 Improuisus enim hunc Sanctus ad oscula traxit
 Astringensque uirum fusum medicamine laxat.
 Nam simul ut tetigit benedictas ore saliuas,
 Effugit uniferum languoris sarcina tactum
 Mersa figura redit faciem cuius aduena uertit
 Ad speculum remeat peregrina fronte caræter,
 Et deleta diu rescribitur oris imago

Virtutum qui celsa fides ubi concite, Sancti
 Pacis ab officio perierunt prælia morbi.
 Complexu res dira fugit languoris iniqui
 Peste cadente nouam gesserunt oscula pugnam.
 Inclitare religio Martini, cuius honore,
 Fœdere, fida fides formosæ fœda, fidelis.
 O felix regio, Sancti pede lumine tacta!
 Illustris lustrante viro loca, lustra, ligustra
 Vrbes, rura, domos, templa, oppida, menia, uillas
 Quæque uiri in signis tam insignia signa mereris
 Cuius ab ore sacro magna cætera uincens,
 Leprosi ad curam Iordanis in oscula fluxit
 Et fontem fluidæ macula lauat unda saliuæ

INCIPIT LIB. II.

REndulciam dudum laxam carbasa pinus
 Dū pelag' cõponit iter, dū nauata resumit
 Et restricta semel leuius se sarcina ducit
 Me quoque iam primi finita parte libelli
 Ad cursum leuis aura uocat, paro linthea uentis.
 Spiritus altè uolans imple mea uela secundus,
 Ne trepidam classem contraria flabra flagellent.
 Martinum mea prora uehat sancta empirica naua
 Dulcis apex, spes fida ratæ, leue pondus amanti,
 Mercis onus suauis est, & si ueheretur in uinis,
 Qui tetigit quodcūque manu uel tactus ab ullo est
 Adigitis salit alta salus, fluit unguen ab ungue.
 Fimbria quinetiam quod nobis attigit unquam
 Sparsit abundantem modicæ ueste salutem,
 Fontis & huius aquis restricta est unda cruoris,
 Siccauitque suo refluam fluxa fluente,
 Sumens ager opem per furta salubria fili,
 Dum nefcit medicus finit discrimina morbus.
 Arbitrator Arborius, uir præfectorius idem,
 Quartano genitam grauius cruciantis camino,
 Plurima dum faceret, neque cura mederet alumna,
 Missa beata uiri restricta epistola febrem,
 Quæ super imposita charta recubante puella,
 Mox sudoris aquas, ubi littera sicca rigauit
 Febris ab internis restricta est arida membris,
 Axe serenato madidans sine uellere nimbi,
 Rore atramenti restricta est flamma camini,
 Israhelitarum ueluti Moysiticus alter,
 Ne uapor excruciet, protendit pagina nubem.
 Cur mirum, artificem dantem per scripta salutem.
 Sic operatur, præsens ubi non erat ipse,
 Quæ patre ab Arborio Martino offertur opimo
 Consecranda manu qua saluata sit ipsa.
 Quam bene bis sanam cum uirginitate puellam
 Reddidit iste patri proprio, pater ille superno:
 Sic meruit geminam solo curante medelam,
 Dum curam sobolem morti subduxit utraque.

Paulinique oculum tetra caligine mersum,
 Impositis manibus radius penetravit acutus,
 Atque serena dies deterfa nube refulsit,
 Lumen & emicuit, facies non luscæ gemellum
 Martini digitis oleo manente lucernæ
 Cuncta salutifero supernas colliria tactu.
 Ipse etiam casu scalarum uertice lapsus,
 Dinumeransque cadendo gradus, capite ore relisus,
 Attritus membris descendens saltibus altis,
 Multorum medicus tam plurima uulnera portans,
 Dum celle recubat grauius sub nocte sopora
 Peruigilis domini uenit angelus aere fulsus,
 Ulcera quæque uiri tractans dum singula palpat,
 Tangens membra manu solidat uestigia gressu,
 Excitaturque lues fugit uo tabida saltu,
 Et sudibus laceros rediit cuius una per artus,
 Crastinus incolumi processit corpore comptus
 Angelicæ fidei testis presentia fecit.
 Nec perferre pium longinqua flagella decebat,
 Quando flagellari grauius non perulit uillum.
 Prætercunda nure quæ sunt hæc maxima rerum
 Maximus Augustus nece regis maximus armis
 Imperium indeptus civili clade superbus
 Dum regit insolitas frenorum infrenus habenas
 Pontificum cui tunc adulatio laxa fauebat
 Principis & nuzi cleri tum circulus ibat.
 Martino ueniente iam rex ipse præcatus,
 Ut sanctum ad mensam habeat, qui sepe repulsus
 Tandem promeruit fieri conuiuia beati,
 Imperio plaudente simul sedet urbe fauente
 Conuiuia cali quod terrena excipit aula.
 Conueniunt procere, præfectus, consul honores,
 Certatim adsunt regalia festa tolentes,
 Principe postposito miraturi acta sacrati
 Augusti obsequiis fremunt undique concitus orbis,
 Diuitias pariter producents delitiasque, (berus
 Quas habet Indus, Arabs, Geta, trux Persa, Afer Hi-
 Quod fort meridiis, Arctos, occasus & ortus,
 Quod Boreas Aquilo libis Circius Auster & Eurus
 Quod Gæo, & Phison Tigris, Eufratesque, redudat
 Renus Atax, Rodanus Tiberis, Padus, Hister, Orontes
 Quod mare, terra, pollus, pisce, alite, fruge ministrat
 Emblemata, gemma, lapis, toreumata, thura, salerna,
 Gæaque Cretas amos Cipus, Colosona, Seraptia
 Lucida perspicuis certantia uina lapillis,
 Vix discernendis cristallina pocula potis,
 Inde calix niueus uariat per uina colores,
 Hinc mentita bibunt patera fucante salerna,
 Hic abacum picto bombicina flore decorant,
 Arte laborata & uel qualia pensat Arachne,
 Serica purpureis sternuntur uellera uelis,
 Iulita blatta toris aurumque inter ostro

Totaque permixtis radiant velamina gemmis.
 Inde pari pariter rutilant atate ministri,
 In cunctis varius habitus nitor omnibus vnus,
 Quod valeat ore loqui potuit sub principe ferris.
 Ordine casaræo Martino hæc pompa paratur,
 Qui modicis contentus erat faciendus in vno,
 Accubati interea, princeps simul ordo senatus,
 Presbyter inde thoro veneranda acclinat in vlna.
 At iuxta regem sella sacer adsidet arta,
 Porriget hinc regi mox pocula prima minister,
 Qui sancto iubet ante dari quo possit ab ipso,
 Augustus calicem excipere & portare secundus.
 Martinus patera oblata ut bibit ore parumper.
 Diuino sitiens potius se fonte rigari
 Principe postposito partem libaminis imam,
 Presbytero tribuit noscens quod dignior esset.
 Miratur princeps, proceres conuiuia ministri,
 Iudicioque suo se pensauere minores.
 Illico percurrit res gesta palatia complens
 Hoc quod apud sanctum fuit ordine presbiterali,
 Augustus conuiuia minor vox vna per urbem,
 Martinum fecisse canit sub principis ora,
 Iudicis in minimi mensa quod nemo valeret,
 Erubuitque aliud hinc dicere turba satellis,
 Si quid enim voluit pro supplice forte precari,
 Induperatori Martinus & imperat ipse,
 Qui tamen Augusto pradixit sorte futura,
 Prospera que meteret que mox contraria ferret,
 Moribus Italiae pugnantem Valentiniano,
 Maximus ut cecidit post bella secunda tyrannus,
 Qui graue succubuit Aquileia protinus vrbe,
 Marini dictis & verbo libra pependit.
 Catibus angelicis visus sæpe atque locutus,
 Miscuit humanas turmis celestibus aures,
 Voce salutatus vel nutibus ipse salutans
 Aligeros proceres tenuata per aera lapsos
 Mitibus alloquiis ageret, quid sæpe moneant,
 Qui calo expeterent terrena sede parentum,
 Et consanguineum quasi longa in secula ciuem,
 Voce requirentes & amore perenne vocantes
 Quid faceret terris, anima hæc tam libera culpis
 Ut subeat celis peregrinus & hospes ab aruis,
 Dæmonicas etiam species, falsasque figuras
 Quaslibet in formas se verteret, inficiatur.
 Perspicuas habuit penetratis acumine visus,
 Martinique oculos neque falsa sefellit imago.
 Nam quamuis varia tegetetur larua figura,
 Sancto nuda fuit, cum non se absconderet umbra.
 Et quia perfectis illuso nulla valebat,
 Prensus in arte ferrox ioculabat probra beato,
 Et cum fraus cessat, hostis conuicia iactat:
 Tempore nam quodam cornu bquis ecce cruento,

Ipse cruentus habens infert ad tecta sacrati,
 Irruit ad cellam, causamque exponit iniquam.
 Quo virtus Martine tua est hoc aspicias, inquit,
 Vnum namque tuum nuper hac cade peremi,
 Et mihi præda iacet pecuali capta ministro,
 Iniunctumque nefas sceleris hoc armiger implet,
 Damno cresco tuo congaudens ubere fletu.
 Protinus his dictis fratres sacer aduocat omnes,
 Et pater ore refert quicquid ferus indicat hostis,
 Sollicitus ne quid lupus abripuisset ouili.
 Perquirunt socios monachi numerumque recensent,
 Sed grege de niueo modicus neque defuit agnus,
 Conductus mercede tamen deest rusticus vnus
 Ligna trahenda focus nemorum vectore bubulco,
 Quod propero iubet ire gradu causamque requiri
 Semianimem inueniunt, missæ suprema gementem
 Indicat atque necem, dum adhuc superalitus iret,
 Quod sua laxato taurus foret inguina cornu
 Explicitaque fide vitam cum voce reliquit,
 Nec sanctum hoc errare facit quod fecerat error.
 Additur hinc etiam rerum mirabilis ordo,
 Mille nocendi artes dum perfidus exerit hostis:
 Nunc Iouis in faciem, nunc se mentitus Anubem,
 Sæpe habitu Veneris, sepius fronte Mineræ
 Sedulus insidiis sancto sua serua rumpens,
 Diuersis formis, ut terror cresceret, offert,
 Et vacuus generet specie variante timorem
 Qui virtute nequit superatus ut arce rebellet,
 Sed tamen intrepidus persistit inania temens
 Semper in aduersis iaculans crucis arma beatus,
 Belliger hoc clipeo hostilia tela relidens,
 Qua penetrante acie se machina falsa resoluit.
 Sæpe etiam in sanctum vacuos acuerit tumultus
 Inficiatores falso mimitante flagello,
 Sed fremitus fragilis per mania cymbala sinit
 Oppositisque minis interritus ipse resistit,
 Nec fundata decet contra euacuat a moueri.
 Hinc quoque latiferi suffusus felle veneni
 Perfidas, horribilis, trux, lubricus, inuidus anguis,
 Ore cruentatis Martinum prouocat armis,
 Cur habeat monachos oneroso crimine pressos,
 Cur maculosa choros habet ipsa septa magistri,
 Nerea turba malis violet consortia iusti,
 Morbida neu reliquos viciu contagia fugent,
 Qui malè polluerent lauacri venerabilis vndam
 Ac sua perdiderint baptismata crimine mersi,
 Nec redeat miseris vltra indulgentia Christi,
 Nec via sit venia, perit quibus orbita lapsis
 Cum semel in foveam vix est reuocare ruentem,
 Ac neque restitui vastato in corpore florem.
 Tunc Martinus ait: hæc contra demonis iram
 Perfide despicens, quia non tua commoda cernis

Hostis

Hostis inique tibi tibi noxie te pereunte,
 Si nunc peniteas, si nunc respiscere velles,
 Percipitare animas ut iamper crimina nolles,
 Nectua sauirent aliena tela ruina,
 Erroresque tuos damnare vltime iudex,
 De pietate Dei fidens promittere possim
 Ut tibi tam misero misereri Christus haberet,
 Et citò donaret scelerata piacula culpa.
 Ob hoc arce poli descendit ad arua redemptor
 Perdita ut eriperet, peritura nec ipsa perirent.
 Immaculatus enim maculas detergere venit,
 Vulneribusque suis curaret ut ulcera mundi,
 Funeris ordo sui nostre fuit arra salutis
 Sputa, flagella, chlamys, sel, acetum, lancea, clavis,
 Crux, pia mors, tumulus, lapis, inferus, umbra, ty-
 rannus
 Victa simul triduo premit & redit auctor ad astra,
 Descensusque suus meus est ascensus in altum,
 Nec peccatoris mortem magis eligit audire
 Quando suis pænis nobis dedit arma salutis,
 Sic pius indomitam pestem mansuescere tentat
 Promisitque lupo bona pastor ouilia reddi.
 Quanto magis homini reserari præmia Christi
 Propter quem ipse Deus homo fit, iacet atque resurgit.
 Et pietas excelsa fides præsumptio dulcis,
 Quæ promittit opem deceptor & peritur o.
 Explicuit vorum, si non valet ire, iuuandum,
 Cui minus in posse est, satis est ostendere velle,
 Nam totum impendit qui non abscondit amorem.
 Hinc Clarus placidis adolescens moribus expers
 Martinum amplectens, patre & sua cuncta reliques
 Tempore quique breui micuit virtute fidæque,
 Cum prope pontificem habitacula constituisset,
 Ac sua complures peterent consortia fratres,
 Huic se tunc monachus socians Anatholius addit:
 In commune prius humilis censura sodalis,
 Qui rudis ingenii versuto illusus ab hoste
 Post ait, ad sese quod calitus angelus iret,
 Ac reserare sibi misteria clausa tonantis,
 Et cito siderea volitent sua nuncia penna,
 Atque remissa viri responsio nubila tangat
 Inter se & dominum memoras iter esse propinquum
 Ac sibi contigui iactat consinia cæli
 Se secreta Dei sciendo iam esse prophetam,
 Sed clarum ut credat nec opinio falsa mouebat,
 Tunc sine more furens Anatholius asserit audax
 Quod sibi de calo dominus transmittat amictum,
 Induat ac vestem delatam nocte silenti,
 Ut signa stupeant cuius modo verba cauillant,
 Eleuat hic varium monachorum turba tumultum,
 Et suspensa tenet spectatio vana sodales.
 Interea medias quasi nox transcurreret horas,

Tom. 8.

Et rota flexa equo girabat cardine metam.
 Fit subito strepitus, quatitur locus, arua mouentur,
 Et concussa simul vario fremitu aula susurro,
 Murmure rauicifono frangente lepore loquelas
 Credas pugnares volitare per astra phalanges,
 Et videas rapidas discurrere turbine turmas.
 Hic ubique concussus redierunt ocia turbis,
 Motaque tempestas tranquilla silentia sumpsit,
 Aduocat ex monachis confestim Anatholius vnu,
 Cominus & tunicam ostemat iactantior albam,
 Qui vacuo timidus falso obumbrabatur honore,
 Candidus exuuuis sed nigri demonis arte,
 Inde ciet reliquos, occurrit Clarus & ipse,
 Palpat mollicem vestis candore niuali,
 Serica consingunt tenuato stammina filo,
 Nec contacta manu discerni velleræ possunt.
 Ducitur interea monachis nox peruigil hymnis,
 Et compacta chorus dauitica canna resultat,
 Ut coram altit hromus velamina visa reuellet.
 Iam spumabat equis aurora auriga rubores,
 Sol quoque lucifluas currus flectebat habenas;
 Atque renata dies reuocabat in arua labores:
 Mox clarus monachum Martino ostendere tendit
 Noscens pontificem sancta smata nulla lateræ,
 Cum sancti ante oculos vario fuit vna figura
 Decipulamque suam deceptor perdit in illum.
 Ceperat his demens Anatholius ergo reniti
 Interdicta sibi ne Martini occurreret ouili
 Dum tamen inuitis traheretur passibus hærens.
 Tegmina falsiloqui vane scunt alba nigelli,
 Et malè destituunt monachum vana pallia nudum,
 Nec stat imagineis simulaculis umbra figuris,
 Territa Martini sic nomine larua refugit.
 Hostis iners maiora suis dehinc viribus audens
 Perfidas, & totiens elisus nec sibi credens,
 Debilis arma mouens, & degener ardua tentans,
 Ut sua laus fieret, vel sollicitasse potentem
 Cresceret, & titulis fortem pulsasse sagittis.
 Denique cum sanctus recubaret in aggere fusus,
 Insinuando preces domino pro plebe sacerdos,
 Constitit ante oculos deformis forma & bellis,
 Sulphurea sub luce micans radiatilis umbra,
 Lumine mentito tenebrosus & atra vorago
 Fulgidus exuuuis, regali veste satellites,
 Tectus bracteolis, vacuo diademate pulcher,
 Ordine gemmarum numerosa luce coruscus,
 Falsa veste potens, cui calceus illitus auro,
 Latior & tumido iactans se pompa triumpho,
 Cuius ad aspectum sanctus habet ore represso
 Mutuaque ambo diu tenuere silentia fastu.
 Mirans ille virum dum despiciat superbum
 Quem prior alloquitur reus & temerarius hostis:

L l ij

Quae dudum Martine cupis penetrante precatu,
Iam pia vota tenes, ego sum tua gloria Christus.
Exigis ut veniam varios recreare labores,
Et sudata tuis ut Solers bella triumphis,
Debita militia dare oportet munera regem:
Descensurus enim ad terras huc dirigo gressum,
Ut tua sollicitis requiescant pectora curis,
His facer intrepidus noletis respondere ferret.
Dispicit & reicit tractat neque verba relaxat,
Mens solidata manens, rimans alta atque profunda
Cardine nec tremulo, vento neque flante rotatur,
Lubricus hinc repetit mordacia sibilis serpens.
Credere quid dubitas proprio quod lumine cernas:
En ego sum Christus tecum qui confero voces,
Et loquor hec secreta palam dignando futura
Neu de me trepides testis mihi fulgida lux est
Spiritus, ut verax Martini igniuit acumen,
Ac paterfecit iter ne clausa venena laterent,
Hostis & anguini possit discernere fraudem.
Libertate potens sanctus sermonibus inquit:
Non ita se dominus venturum dixit in orbem,
Se neque purpureum, nec sic diademate fultum
Pandit apostolicis voce insinuante columnis,
Cum suae carnalis raperetur ad astra figura,
Atque piis plantis strauerunt flamina pennas,
Cum pede pressa sacro seruirent aëra regi.
Angelicis victus manibus celer aethera calcans,
Ingrediens teneras neque frangens gressibus auras
Pendula planta volans, cum nubila funderet intras
Remige pennigero qua non facit aula sigillum:
Cum Galileis tunc spectantibus angelus astant,
Sic ait, altithronum rediturum qualiter iret,
Vnde probanda probo, reprobo reprobantia probra.
Non sunt signa mei regis, sed castra tyrani.
Ast ego transfixas clavis nisi videro palmas,
Atque beata crucis tum stigmata carne gerentem,
Ac latus & fossas traiecto missile costas,
Vnde cruentati pariunt baptismata riui,
Et sacra purpureo maculas lauat vnda fluente,
Que dedit in precio generosa talenta redemptior,
Inque crucis, rutina precii nummismata pensans,
Tantum auctor redimens thesauro corporis orbem,
Cum gemma una fuit qua cuncta in vasa valeret.
Hac nisi veste tegi videam qua pertulit auctor,
Iudicio sine hoc Christum venisse negabo:
Nam decet ut victor doceat per signa triumphum,
Plagaeque fixa potest laudem accumulare trophæi,
Mos inimicus iners vibratus verberare verbi.
Pestifer aerius tenuata per aethera lapsus,
In propriam speciem rediens ad inane solutus
Effugit ex oculis liquidas quasi fumus in auras,
Et leuis umbriferam volitavit imago figuram

Visibus exclusis cellam pedere cruminans
Agnitus indicis sua per vestigia sordens,
Et fetore sibi comitante satellite fugit,
Martini que fidem nec fugida forma sefellit,
Nec radium mentis delusit splendor inanis,
Luce superfusa qua se nox tetra tegebat.
Nunquid non poterat humilis superare superbum,
Aut non deceret iam mente benignus iniquum
Pacifidis armis doctus domitare rebelles,
Cuius dulcis erat fauor & honor altius amoris
Non solum abluere alterius sed lambere plantas,
B Hospitis atque noui vestigia tergere lingua,
Semper aquam manibus tribuens venientibus ipse
Caestri cupiens homini seruire minister,
Et manus alma pedes de peccatore luebat
Cum sua porrigeret vel fimbria tacta salutem,
Qui illecebras mundi fugiendas instituebat,
Et seculo sua lucra dari nil querere terris
Ut censum fugeret, qui ascendere vellet olimpum
Ut graue pondus que vel nummi nullus haberet,
Nec retineret opes, qui calo occurreret haeres:
C Naque onus ascensu vetat & descendere praestat.
Imum versa trahunt, nec in altum pondera ducunt,
In montem gradiens titubatur sub fasce columna,
Deficit & fragilis valido sub pondere planta,
Mergit in vndosum cumulatam sarcina proram,
Ut petat ad portum rerum facit emptica iactum.
Qui pater illustris Paulini gesta beabat
Floruit Italia quo post antistite Nola
Qua regio campana sedit rectore supremo,
Diues agris, opulans famulis, locupletus acernis,
D Vir censu vastus, lare celsus & ore rotundus,
Ditior ipse fide pro Christo fit sibi pauper
Et dedit innumeros redimentes crimina nummos
Cuius sparsa solo migravit ad astra facultas.
Fecit & in caelum pigras ascendere terras
Vno stando loco, & dant bruta ad sidera saltum.
Ergo Euangelicum Paulino implente relatum,
Martinus monitat cunctis talem esse sequendum,
Tramite difficili potuit quia pergere diues,
E Depositoque onere ascendit qui liber in arcem
Exemploque monens vocat altius ire sequaces:
Iam quoque Martini que fabula fluxerat ore
Que grauitas fuerit, quam acer de lege disertus
Questio, nec clauit caestri iure peritum
Vir referare valens quodcumque enigma negaret,
Ingenii dulcis, prudentia larga redundans,
Fonte perenne bibens quod rinulus ille rigaret
Sermo pius, proptus, placidus calus aptus amandus
In tentis animis caeli possessor in aris,
Peruigil orator mandando negocia Christo,
Iudicis in vultus inopum querimonia pandens,

Do.

Doctus in arte sacra miserorum exponere causas
A Assertor validus, superans fora iura togatus,
Nobilis auctor, facundus concionator,
Qui prece profusa domini & adimonia placans
Quantum voce valens viduus atque orphano trophis,
Cuius & ipsa polum taciturna silentia pulsant,
Mens fundata Deo sine fuco proxima celo,
Ocia nulla terens & nulla negocia carnis,
Quicquid agendum esset totum velociter implens
Sed mora Christus erat, famulans sibi nocte dieque,
Nam cibus & somnus nisi quod natura necessat
Tardus, edax, velox, vigilans sopor esca sub icetu,
Nec faceret nisi quod sine huius caro viuere nescit,
Tempus utrum que dicans causis repetendo duabus.
Lectio nunc resonans sibi, nunc oratio currens
Cuius erat requies tantum mutare labores.
Si foris isset erat homo iugiter intimus orans,
Celo non carnis sed tendens lumina cordis,
Nec dolus inclusus latuit nec ab ore refluxit.
Vir sine mundanis, domini possessio munda,
Nullum iudicio damnans, mala nullarepensans,
Haec sua sorte fuit si facta iniuria fratri est:
A minimis leso non nunquam erat ultio dulcis,
Deque gradu proprio neque reppulit officialem,
Carus & aduersis, pius equis, blandus iniquis
Fra, tumor, risus, mæror stetit exul ab illo
Non in fronte tenens nubem nec in ore cachinnum.
Idem semper erat facie, cute, corde, colore,
Nec variabat opus vir adhuc in corpore constans,
Immortale aliquid mortali ab imagine promens,
Ora Deus, sensum pietas, pax corda tenebat
Pro se parua gerens aliena misertus agebat
Naturæ & seriem postponens angelus esset
Alta super gradiens mente ultra nubila tendens
Liber ab humanis intrabat sidera ciuis,
Inclita signa gerens & multa futura prophetans
Stabat adhuc terris celestibus intimus haeres
Noscens clausa dei, quasi conciliator amici
Cum sua participat caro secreta clienti.
Vir cui christus amor, christus honor, omnia christus
Huius in affectu insertus solidatus adultus,
Ac velut arbor agri secus est ubi cursus aquarum
Flore, comis, foliis & fluitu præpete gaudens,
Ornata aeterna fert poma perennia vitæ
Inter apostolicas acies sacrosque prophetas,
Martiri que choros atque agmina fulgida caeli
Rege sub inuictis qua exercitus ille coruscet
Per turmas proceres legiones atque cohortes
Milite seu comite & gradibus duce consule crescens,
Lacteus iste toga, rutilus micat ille corona:
Hunc prætexta nitens, illum diadema facetum,
Hos chlamys, ast illos armilla topaza decorat.

Tom. 8.

Balticus hinc radiat, hinc insula crime coruscet,
A Alter palmae trabee nitet alter honore,
Pingit & ornatum gemma, aurum purpura, bisus,
Nec videt hoc oculus quod habet super astra senatus.
Huius frueris Martine bonis sub principe caeli,
Coetibus angelicis socialibus, & patriarchis
Compar apostolicis meritis, æquande prophetis,
Addite martyribus rubricat quibus vnda cruoris,
Fulgide confessor candentia lilia vincens
Lumine purpureo redimite decore coruscet.
Liberius gradiens per celsa palacia regis,
B Vir transcripse potens aeterna in secula ciuis,
Signifer arma crucis fers nobilitata triumphis,
Dulcis adorande & mihi pectore voce colende,
Cuius profaicus cecinit prius aëta Seuerus.
Versibus inuouit Paulinus deinde beatus
Æquiparare valens illustris uterque relator,
Materia victi sed & ipsi carmine cedunt,
Luminibus tantis ego nubilus inferor audax
Et minimis minimus de magno maxima tentans,
C Qui pede sub titubo balbutio faucis anheolo,
Et rudico eloquio carpo quod condere certo.
Da veniam quia te cecinit realinguare relatu,
Fer pietatis opem misero miserando misertor,
Rector ut altithronus cum venerit arbiter orbis
Tum memor obtineas delicti obliuia nostri.
Inter me ac dominum mediator adesto benigne,
Quem sua culpa ligat tua ut interuentio soluat.
Spes Fortunati fit fida salutis egei,
Suppliciter humilem tibi se strauisse patrone
Qui lepra maculas medicata per oscula purgas,
D Mortis & extrema reuocas in origine finem
Carnis adhuc fragilis quondam sub imagine constans
Nunc opus ut mitis pietas tua commodet aures:
Nam prece posse vales apud illum cuius haberis
Quod peto tu poteris quia totum praestat amicis,
Sic tibi quaque petis tribuat praesentia regis.

INCIPIT LIB. III.

E Astenus in hibulis fixa stetit anchora terris
Ocia læte trahens & inertis dente quiescens,
Leuiter alludens dum sibilat, aura soporem
Et nos umbra tegit viridante Crepidine ripe
Ecce serena dies rutilata crepuscula profert,
Et pelagus rate nauta petit, iam soluo rudentes,
Littus arundineum linquens leuo charbasa ventis
Ante per Hadriacas spumas dare vela videbar
Turbine raptus aqua per murmur a rauca fragoris
Cum duce Sulpicio bene cuius ab ore venusta
Martini sacros dulcis stilus edidit actus,
Quos ego sub geminis claudo pede curro libellis,
Infimus egregii contextens gesta patroni

Ll ij

Rursus in oceanos videor mihi tendere fluctus
 Maius iter gradiens ubi se vada glauca relidunt,
 Et crescit terrore timor rate nube profundo:
 Dum tamen alta peto resonet mihi gallus in aure
 Gestā beata viri qua mitiget vnda tumorem
 Et sermone vnam releuet salē fabula dulcis
 Deferor ecce freto fugiunt & littora visum
 Remiger hic Gallus Martinus vela gubernet
 Flamina Christus agat portum quibus vnda reducat,
 Nunc quoque gesta sacri dum nauigo naua loquatur.

INCIPIT LIBER TERTIVS EIVSDEM.

Quia intra amphibolum sibi tunicam latenter
 induxit & pauperem vestiuit.

M

Ensisibus hybernis dum bosphorus alligat
 vndas
 Et liquidos campos vetat imber arare
 carinis

Oceanusque negat commertia ferre Britannis
 Cum sata sub rigido sua germina frigore celant
 Ac penetrante gelu riget vnda & herba liquefcit
 Astitit ante fores orans vestem ager egenus
 Lingua ligata gelu nec solueret ore loquelas
 Vt regeretur inops sacer imperat ergo ministro
 Ipse remota petens populi caret arte iumultu
 Comperit ut sanctus nihil accepisse trementem
 Exiuit tunica argentemque obtexit amictu
 Quam sine teste dedit latitans & abire coegit
 Ecce minister adest rogans procedere sanctum
 Sed sacer ante monet vestiri tegmine nudum
 Hoc memorante pio stupidus hebes archidiacon
 Quid faceret nudum dum non ibi cerneret vllum
 Noscere nec poterat residente antistite nudum
 Qui tunice interius non inspiciebat amictum
 Amphibali exterius dum membra obiecta laterent
 Angit in ancipiti quid hoc enigma beati
 Quæstio tanta ligat neque problema soluat egentii
 Tunc ait ipse sacer mihi tegmen defer abolla
 Nec pauper desit qui vestibus indiget illis
 Succensus graniter tegmen fert vile minister
 Ante pedes iactans ait en sine paupere vestem
 Induitur sancto hirsuta bigerrica palla
 Vix cui digna foret stola lacte & aurea fulua
 Processit tum summus honor sed pauper amictu
 Despectus tunica cœlesti in sede senator
 Interea populis cerimonia sancta retractans
 Cum holocausta sacre manibus benediceret arge
 Protinus à capite emicuit globus ignis amici
 Lambens colla comas & flamma benigna volabat
 Tactu mollis honore potens splendore coruscans
 Crimen ornans meritum prodens, pro tegmine fulgēs
 Præbuit obsequium minus impendente ministro
 Gestā occulta iudex in lucem lumine mittens

O diues pauper tunica contente nec vna
 Qui nec habes aliam neque vis retinere vel ipsam
 Dum superesse putas vestitum simplicis usus
 Cui gravis est vel puella leuis dum clamat egenus
 Tegmine promudi cupiens procedere nudus
 Nec parivris opem sed totum cedis egentii
 Hec tua sola putans petitus si nulla negasses,
 Vt magis esses inops inopi dum cuncta dedisses
 Nec puduit verecunde pater sine veste sedentem
 Sed nihil erubuit pietas impensa fidelis
 Nec minimam retinens fuerit quo maior honore
 Est mihi velle loqui speciosa negocia nudi,
 Sed rapiunt avidum reliquarum insigniarerum
 Dum recubaret humo fluitans Euantius, ager
 Fessus & extremus cum iam super alitus iter
 Pontificem precibus celer euocat ut properaret
 Et via cepta sacri fieret sibi vitā reducēti.
 Nec cunctatus iter Martinus adire viator
 Vix medio spacio emensus gradientē senecta
 Ante salutis opem misit quam visus ad esset
 Atque medela egro data nunciat ire beatum
 Significans etiam cursor medicina sequentem
 Dum pede tardat heros precessit cura volatu
 Aduentusque pii fert aura salubris odorem
 Vt cito succurrant vnguentā per aera fumant
 Sol veluti radijs dat longius ore calores
 Sic Martinus opem & quo non exhibet arte
 Admiranda nimis res est ubi peste fugata
 Antea quam medicus pulsus tenet exilit ager
 Obuius occurrens sancto obsequiumque rependit,
 Duxit & ipse domo qui se sibi luce reduxit
 Nunc alacer saltu recubans paulo ante grabato.
 Interea miris Euantius actibus expers
 Supplicat incolumis domui ut mora crastina tardet,
 Hospitii & tanti tenet vna diecula vultum,
 Sed mora tum fuit hac occasio danda salutis:
 Flico percutitur puer atro dente chelidri
 Membraque percussi distenderat ira veneni
 Cum spacium vitæ mors importuna negaret
 Flebile & in toto regnaret corpore virus,
 Exposuit puerum ante pedes Euantius almi
 Omnia confusus Martinum posse mereri
 Sanctus enim tactu mox singula membra pererrat
 Atque manu medica morientia viscera palpat
 Inde super vulnus qua bestia fixerat ietum
 Ut posuit digitum fluit vndique vena veneni
 Et repedavit iter dederat qua vipera virus
 Hinc sacer inspicens collecta tabe tumorem
 Pollice subducto quam suderat ulcere serpens
 Cuncta veneni vis per hiatum vulneris exit
 Sanguine concreto stillans velut ubere capre
 Turgida plaga necem vomuit de vulnere filans

Concretam sanie vena saliente relaxans
 Effert virus iners resluentem carne liquorem,
 Et data letiferum reuocat retro fistula riuum
 Expugnante fide morsum vim perdidit anguis,
 Et quia non perimunt perierunt arma veneni
 Stat puer incolumis, remanet neque pallor in ore,
 Miratur famulum dominus stupet & domus omnis
 Currere seruitio quem crederet ire sepulchro.
 Hinc pius antistes loca singula more requirens
 Hispidus occurrit rheda fiscalis amictu
 Qui iumenta sacri dum pallia pendula cernunt
 Feruida subductum rapuere per inuia currum
 Dimissis auriga rotis & miles habentis
 Martinum flagris & fustibus urget iniquis
 Sed de cede viri pecudi datur vltio tristis
 Ipse tamen patiens iaculorum grandine pressus
 Atque flagellatum dum debacchatur eryuis
 Vulnera nulla refert manibus nec ab ore susurros.
 Hinc grauius cruciat cedentem ignobilis ira
 Hic quia dum tolerat, se irridi cum putat alter
 Et magis ille furit dum sustinet iste libenter.
 Interea ad rhedam redeunt grassante querela
 Dum faciat vindictā famem lymphatilis ire
 Multas ire mouent qua publicus aduocat agger
 Voce premunt & fuste dolant lacerantque flagello
 Sed neque compulsæ rapiunt iuga lora quadrigæ
 Fixa manent nec fessa mouent velut ærea signa
 Ceulique facta nouo se glutine terra ligasset
 A putre ut credas animalia puluere nexa
 Agnouere viri se numinis arte teneri
 Accurrunt celeres, inquirunt nomen euntis
 Martinum inueniunt à se crudeliter actum
 Confusi stentes rubricant pudore reclini
 Ante pedes sancti sternuntur & ore precantur
 Vt veniam errori tribuat sinat ire ligatos
 Quos tamen ante sacer prædixerat esse retentos
 Quos virtus vinxit pietas mollitate soluit
 Ore pendit iter verba arant verba relaxant
 Etiugafrena rotas mulas auriga recepit
 Carnotis hinc etiam dum pretereundo veniret
 Ethnica per campos passim obuia turba fluebat,
 Excita amore sacri licet & non crederet ipsa
 Ad specularē nouum concurrēns vndique visu
 Cum necdum his Christi radiaret honore caracēter,
 Nec sacra verbigeni flueret super vnda tonantis.
 At Martinus ouans domino referante profunda
 Sensit adesse locum quo fertile surgeret aruuium,
 Incipit alloquiis fera pectora cultor arare
 Ore sacer nitido dumosa noualia purgans
 Proscindens iterans bus terque quaterque resulcans
 Paulatim ad fructus stupidos animauerat agros.

Hinc rudibus populus Christi noua semina iactat,
 Sensibus humanis lactantia germina surgunt
 Leniter & rigidis coalescunt gramina sulcis.
 Quid faceret sanctus turbis cocuntibus amplis
 Messe in tam multa veniens operarius vnus?
 Excolit, includit, serit, inserit, alligat, ambit.
 Interea mulier defuncto pendula nato
 Brachia distendens offert an ora cadauer
 Funeris increpitans misero fera cantica planctu.
 Dum dolor ad lachrymas trahit hec vix explicat ore.
 Fortis amice dei toto venerabilis orbe
 Quem semper lamenta mouent pietate propinqua,
 Ardens quid cupiam corpus tibi nunciet algens
 Ecce obiit misera mihi filius ubere raptus
 In quo mater eram nec spes neque restitit heres,
 Occubuit genitus, cecidit domus & mihi fructus,
 Nulla remanserunt veteri solatia duri,
 Nec superest quod dulce vocem quo fessa reclinem
 Ubere quod recreem totus perit ordo parentis.
 Qui restas precor affer opem medicamine verbi,
 Redde genus ne sit matris mihi nomen inane
 Ni sobolis redeat secum mea funera ducat.
 Adiuuat hanc populus clamans sacer annue vocis
 In cunctis vox vna sonat misere precanti
 Tunc pius antistes genibus profusus in aruis
 Sternitur ante oculos domini pro plebe satagens
 Ut mereretur ouem per quam grex plurimus esset
 Annuit omnipotens famulo dans culmen honorem,
 Mox bonus ore preces orator misit in aures
 Ordine disposito postquam se oratio complet
 Erigitur senior simul infans viuificatur
 Porrigiturque suæ populo sub teste mamille.
 Fit fragor & populi noua pectore vota volutant
 Mirantes hominem celeri mutasse vigorem,
 Et qui in morte manet morti sua iura tulisse
 Inde cateruatim Christum dominumque deumque
 Confessi exorant fieri se lege beati.
 Fit subito in campo populus catecuminus omnis
 Non templa spectant nec claustra dicata sacelli
 Ecclesiaque typum campus generosior explet
 Quodque solet testis pratis adhibetur apertis.
 Vnica mors pueri sic vite parturit agnē
 Dumque vnus terre redit plebs astra recepit
 Sub duce Martino felix exercitus hic est
 Dum regeret princeps data iura valentinianus
 Romuleis opibus mundo famulante superbus
 Tum pia causa sacrum comitatum compulsi ire
 Quem quia presens se posci talia casar
 Qua nollet prestari viro iubet arce repelli
 Et vetat à foribus penetrare palacia iustum.
 Instat ad hæc vxor cui tunc erat arrius auctor
 Sed sacer ut vidit tali se fraude repelli

Hinc aula exclusus redit arma domestica sumens.
Contegitur setis respersitur atque favillis,
Ordine miles agens remouet potumque cibumque
Nocte dièque vacans orandi iugiter usq.
Septimus ergo dies aderat quo sanctus amore
Fortia castra mouens his desudabat in armis,
Quo angelus assistens iubet ire palatia iustum.
Fretus in auxilio Martinus pergit ad arcem.
Limine nullus obest, ad principis ora perintrat,
Qui sanctam inspiciens quod adesset frenduit ore,
Atque astante pio solio neque surgit ab alto
Regalem sellam mox ignibus aridor oberrat,
Et vaga flamma natat, quia molle sedile coruscat
Vndique fusa furens, sed culpa Caesaris vltrix
Cervicis dura soluens ardore rigorem,
Inde flagella coquunt, hinc regem incendia cadunt;
Vapulat & rapidis flammis angusta potestas.
Hinc celer exiit rapiens se Caesar & ardens
Martini genua amplectens, pedibusque volutans,
Sicque superbum hominem se agnoscere poena coegit,
Vilia regna probans & celsa cacumina curuans,
Imperiale caput sancti ad vestigia subdens,
Nec spectare preces patitur reuerentia iusti.
Praestitit ante tumens quam supplex danda rogasset
Regiarite parans conuivia sepe beato.
Obtulit inde fauens abeunti munera princeps
Paupertate potens, sed reppulit omnia sanctus
Donaque despiciens meruit plus principe ab ipso,
Tantum maius habens, quantum minus ambit avarus:
Omnia sunt soli qui nulla requirit habendi.
Hinc quoque Romuleam reget cum maximus arcem
Vir capiens apicem per publica gesta triumphis
Sapius hic sanctum per celsa palatia duxit;
Hoc toto sermone loquens de luce futura:
Quis sit honor iustis, laus gloria, palma, corona.
Nec regina pedes cessat lacrimosa rigare,
Sternens membra solo, suspendens gaudia voto,
Inde precatur ouans conuivia ut ipsa pararet.
Obrinet hoc bonitas quod non valet alta potestas;
Ipsa manu sellam posuit mensamque parauit
Dans manibus limphas, rursus regina ministrat
Leta modesta suis palmis quas coxerat escas,
Quo residente sacro stetit illa immobile planta
Fercula subducens, & pocula porrigit ipsa.
Vna ministra viro sufficit ad omnia soli.
Canula finiuit sed adhuc regina satagit
Fragmina, reliquias, crustas & frustra recondens;
Omnia proponens hac imperialibus escis.
Hoc Martinus agit quo clausos carcere laxet
Exilio ductos laribusque reducat auitis.
Sed tibi sancte pater minus est Augusta quod explet,
Hoc magis obsequio creuit regina peractio.

Est locus in Turonum sine & confine Biturgum
Incola quem virum vocitauit claudio magum
Mansio forte fuit Martino praterunt,
Ecclesie domini qua secretaria pollet
Virgineique chori sancto abscedente requirunt,
Quo stetit, aut sedit, acuit genua atque reflexit,
Lambunt cuncta simul vel ad oscula singula ducunt.
Diuisere sui veneranda stramina lecti
Atque leues paleas virtutis pondere pensant,
Quam tetigit stipulam sanctus non ibat inanis:
Denique post fragilis confregit fortia culmus,
Nam grauius quendam ut rabians inuaserat hostis
Et truculentus agens erroris spiritus iret,
Dum rapiendo rotat vesano cardine pradam
Hunc suspensa viri collo festuca fugauit
Immanemque hostem paleas arista remouit
Tibia fruge serax latuam iaculata sagittat
Et stipula exilis quasi dura salarica fixit:
Nec sic villius ferri ex patisset acumen,
Spicula nec tantum timuisset missa per arcum
Lubrica pennigero venientia vela volatu,
Partica seu timidum si transfodisset arundo
Plaga & vicino grauius lacerasset ab ictu
Stramina sic metuit trepidans adamantinus hostis,
Ac velut ex stipulis coqueret se flamma camini
Vir stetit incolumis fugiente volucriter umbra,
Deserit & pradam lupus ingens & leo frendens.
Inde reuertenti reuertorum ex urbe beato
Obuia forte datur medio fera bucula campo,
Quum demon dorso incumbens agitabat anhele
Pendulus acrio quatiens auriga flagello,
Pestifer arte noua cursu boue nempe veredo
Cornigeri pecudis propulsor mulio tristis;
Exagitator iners residens per terga bubulcus.
Hic ubi millimodas animalis adegerat iras
Ibat ubique sero furibunda iuuenca ministro
Sub tortore graui per curua, per inuia cursans.
Accessit propius sancto furiale cornu
Elataque manu pecudem consistere mandat
Qua stetit affixo minus improba buccula gressu,
Quem sacer instantem mox vidit comminus inquit:
Perge ferox, fuge seue, redi, male cede cruento,
Innocuum pecudem desiste agitare nociue.
Tunc animalis enim linquet fera bellua tergum
Et recipit proprium mitissima buccula sensum,
Sternitur ante pedes sancti vtriusq. adorans,
Flexit & ipsa genua que non habet intellectum,
Contra naturam discernens gesta beati,
Obsequiumque dedit meriti que nescit honorem:
Inde magis humilis quia libera colla gerebat
Ante ligata tumens a peste soluta reclinis.
Que stetit ore fremens cecidit post vincula supplex,
Et

Et sine voce sauet armis iactata priore.
Tum sacer antistes pecudem praecepit abire,
Moxque gregem repetit pastoris voce reuincta.
Id gestum est illo sub tempore quando beati
Per medias flammis nec fimbria senserat ignis.
De minimis etiam referantur maxima rerum,
Tempore nam quodam dum vicos circuit almus
Obuia venandi studio volat agmen equorum.
Nare sagace canum fit praeda reperta fructetis,
Transiliunt campos equites & voce sequuntur.
Intendunt leporem fugitiuum agitare molosi
Saltibus excussi, latratu & dente minaci:
Diffusi excurrunt celeres in amore rapinae.
Alier in alterius miscent vestigia saltus,
Iste sequax tacitus petit, hic clamoribus auras,
Hic frutice in vacuo delusus odore rotatur
Motibus arboreis saltu suspenditur alter,
Capturę unius cum torum frendet hiatus.
Sape super leporem morsu deceptus inani
Unguis iniectis dum praeda volubilis exit,
Ac se turba premit, sic lubrica bestula fugit.
Non erat interea quo calle lepisculus iret
Mons, vallis, petra, silua, frutex defecerat omnis
Per parulos campos fugienti tegmine nudo
Poplite defesto, pede lassus, nare reclinata,
Totus ab ore canis per singula murmura pendens.
Sensit adesse tamen Martini signa beati,
Flexit iter trepidus hirsutas fraude per herbas
Auribus acclinis, vagus, exagitat, anhelus
Corruit ante pedes titubans lepus aduena supplex.
Si non voce potest fletu pro voce precatur,
Sic fera parua iacet Martini tegmine iuta
Et recubat dulci defensa sub arboris umbra.
Tunc sacer ex solito miseratus more salubri
Imperat, ut catuli cessent abeunte fugace.
At sacer ille canum mox sermo cucurrit in aures,
Torpescent agiles, verbo figente licisca
Gressibus instabiles pendentibus saltibus ipsis,
Et rediere canes quasi per vestigia cancri,
Effugit incolumis per aperta lepisculus arua
Et cane seposito tutus terit alia viator,
Hic fugit, ille redit, nullus perit, ecce salutem:
Sic quoque bestioli pacem sacer intulit ipsis
Deliciasque canum facta est pietatis imago,
Qui potius vetito didicerunt parcere morsu:
Et quia defuerant homines ubi mera faceffit
Nil de laude perit miracula bestia sensit.
Quanta etiam sancti sermonis gratia fulsit,
Qui cum nuper ouem vidisses vellere tonsam,
Nec euangelij dicens mandata peregit:
Namque duas tunicas gestans unam obtulit insons
Et nudata suo de tegmine texit egentem.

Inspiciens itidem sanctus per rura subulcum
Nudum pellicea tantum sub veste trementem,
Ecce Adam, quondam paradisi sede repulsus,
Exul ab eliseo pascit gregis ora suelli,
Deposito veteris Adam carnalis amictu:
Adam nempe noui nos induere instar oportet.
Hinc iterum cernens vernantia prata beatus
Pars pastus, pars fossus erat, pars florens agris,
Sed sue confossus boue pastus, flore comatus.
Comparat ergo tribus sanctus tria nomina rebus:
Turpis adulterii species est fossa caretis,
Herbaque coniugii detinet de onsa figuram.
Est par virginibus violis que vernat imago,
Herbis luxurians, feno apto & flore decora,
Digna Deo, gemmis gratior radiantior astro.
Miles item monachum professus cingula linquens
Coniuge cum propria cuperet quia degere vitam,
Mutauit meliore via transcurrere metam,
Iure sacerdotum monitor hoc ordine dicens
Belligeratori valeat ne femina iungi
Sola aciem melius componit mascula virtus,
Debiliore teneat murorum clausura caterua,
Et sexus fragilis sese intra septa recondat.
Hoc satis ut mulier timeat res ipsa timori,
Miles ad arma potens pergat galeatus in agmen
Loricę triplicis squama radiante coruscus
Toraca ex humeris indutus nisus in hasta,
Assuetus clipeo transmittens vulnus ab arcu.
Hinc capulum vibrans, hinc torquens missile telum,
Ferrata tunica riuos sub pondere sudans.
His dictis mulcens iuuenem resipiscere cogit
Coniuge postposita, & repetit heremita coronam.
Iugiter interea quia salsa, & sancta canebat
Nec serie recipi, neque possunt scripta teneri,
Quenam vita sacri fuerit, quis singula currat,
Quanta fides animi, quam celsa & pura voluntas,
Ad quem non solum homines longo orbe venirent,
Verum etiam caelestis honor visibat amanter,
Angelicique chorus properabat ad ora frequenter,
Colloquiis placidis ut fessum animaret amicum
Et quasi complexum recreet per verba parentem
Res probat ista potens quae gesta priora renarrat
Concilium allectum fuerat sinodale Nemauso
Quo sacer antistes mediator adesse recusat:
Ergo ratem scandens celerem parat ire per amnem
Gentibus in mediis habitans heremita remotus
Ipse in puppi sedens cunctos sua prorā sequestrat,
Angelus ecce tamen domini venit aliger alno,
Ipse nempe die qua se conuentus abegit
Quicquid pontifices celebrabant ordine narrans,
Pro vice Martini peragens sinodalia presens,
Atque sui cura longinqua per aethera tranat

Quem pendente via nec in aëra penna fatigat,
Sed natat ala celer donec noua nuncia portet
Que mandat dominus, nihil absconsurus amico.
Rettulit ut prius hæc sacer & postcuncta probauit,
Nec frangunt prædicta fidem, neque prodita fallunt.
Accidit hinc demum foribus sequente Seuero
Compare cum Gallo doctis & amore ministris,
Murmure multiuago completur cella beati.
Ostia clausa tenens dici geminante sub hora
Adiuuere loqui, sed quid, nescire fatentur.
Senserunt strepitum, neque uerba loquacia norunt:
Pars fuit hæc meriti uel sic sensisse superna,
Agnita si non sunt satis est audita mereri.
Post sacer egrediens cellam maiore Seuero
Sulpitio poscente diu quæ gesta fuissent,
Vix motus precibus, tandem rem ex ordine pandit.
Indicat hic Agnem, Theclam Mariamque locutam,
Sanctarum exponens uultus habitumque beatus.
Quæ facies, oculi, gena, pes, manus, arca, figura
Lumine tam puro uidit sepe ora sororum:
Quis color atque decus, quæ forma, & gratia quæta,
Et sermone pari placidam dixisse salutem
Hic petit ad fratres illæ petiere sorores.
Sed redit iste gradus, ille nam rediere uolatu
Culmen Apostolicum celsas & honore columnas,
Sepe Petrum meruit Paulumque uidere licenter
Dæmoniacis etiam tolerans sepiissime pugnas
Nominè quemque suo increpitans cogebat abiri,
Maxime Mærcurium infestum referebat adesse:
Brutum namque Iouem & hebetem memorabat haberi.
O sinceri oculi, nulla caligine pressi
Mens radiata sopho retinens sine nube serenum,
Inspicis æriam carnali lumine Theclam,
Atque uides Agnem redimita fronte corona,
Cernis & egregiam preciosa luce Mariam.
Uidisti templum domini diademate fultum,
Uidisti thalamum sponsi super omnia pulchri,
Compositum gemmis, auroræque ostroræ decorum,
Quales iaspis erat pedibus laterique topazus,
Qui digitus anuli uiridi fulgore uenusti:
Quales armillæ dextra ardescende iacincto,
Quanto zona die lapidum radiabat honore,
Cycladibus aut qualis catæclisis effora rasis,
Quæ palla ex humeris mixto crisophara berillis,
Quod uel monile decens collo rutilabat in illo.
Forsan erat niueis Ametistina uitta capillis,
Sculptilis impressis & in auribus alba sigillis
Luminis ac uarios spargens diadema uirores.
Quæ frons, ora, facies, gena, pes, manus, & una
Inde repercussus florebat gramina gemmis?
Dic bonæ pastor qui quæ fabulæ uestra cucurrit?
Quid rogo quædo Petrum & Paulum tam sepe uidebat

Prima ministerii radiantia uasa superni,
Aurea pulchra nimis gemina uenusta corusca,
Illa putas quantæ rutilabant ora sereno
Dogmata, quæ Christi totum sparsere per orbem,
Quæ dixerit prius: tu es Christus filius almi,
Altitronique dei dominantis & omnipotentis,
Ac super hæc petra fundata ecclesia regnat,
Quam nec flabra mouet, neque uertit turbo procella,
Nec trahit undiuagam pluuiatilis imber harenam,
Hæc quia uiua tenet petra fundamenta salutis
Contra quam porta inferni nunquam arma ualebunt
B Quid sacer ille simul Paulus tuba genibus ampla
Per mare, per terras Christi præconia fundens,
Europam atque Asiam, Libiam sale dogmate cõplens,
Et qua sol radiis tendit stilus ille cucurrit,
Arctos, merides, hinc plenus uesper & ortus,
Transit & oceanum, uel qua facit insula portam
Quæ Britannus habet terras atque uelutina Thyle.
Buccina cencepuit, regiones una per omnes
Dogmate tantorum Christi data munera pangit
Hebræus, Græcus, Romanus, Barbarus, Indus,
C Israelita canit, simul Atticus atque Quiritis,
Principibus geminis fidei sub principe Roma
Carnis Apostolicæ quo sunt duo celsa sepulchra.
Prima tenent terras, & utriusque priora supernis
Dogmatibus ore pares, & sedis honore curules,
Ambo triumphantes spargunt noua dona per orbem:
Vna nempe die quos passio sancta beauit,
Et sacra sic geminos signauit tempora consul,
Quis splendor paribus rutilabat ab ore coruscus
Lucifer, ut radiis premeretur uulnibus illis
D Quippe nec ipsa micat tantum uota fulgida solis.
O dulces oculi, facies cernendo beuatas
Uidisti Syon speciosas ordine portas,
Uidisti Syon cernas quater ordine portas,
Quas amat omnipotens ueltra omnia culmen Iacob,
Gemmarum uario redimitas lumine ualuas,
Sculptas bracteolis, inscriptas arte smaragdis,
Crisolitibus rutilas, niueas stillantibus albis.
Quicquid amor potuit quo totum gratia fudit,
E Omnicolora decens & omnibus una topazus
Per quas huic populi genus illud nobile regni,
Inrunt sideream meritorum gressibus urbem,
Et sine fine manant conscripti in secula ciues.
Inter quos proceres & culmina celsa potentum
Patriciis mixtus generosis, Consulibusque,
Proximus & regi resides Martine senator,
Cui dedit arma fides, & cui fiducia rex est,
Miles amore cliens, & factus honore coheres.
Qui potes, oro, mei ueniam deprecare reatus,
Et uitiata tibi quod lingua remurmurat audi,
Vt de fonte pio fluat indulgentia lafo,

Acte

Acte orante sacer rodeat medicata cicatrix.

INCIPIT LIBER QVARTVS.
PROLOGVS.

Rost mare fluctuagum repetens ad littora
portum
Floribus albicomis, diu lilia pollice carpo,
Vngue recido rosas, & per uiolaria curro
Ruris amoviferi uarios situs inter odores.
Obripit inde sopor, fessus quoque colla reclino,
Fultraque gramineo iacuerunt membra grabato.
Sed redit ecce dies & iam lucefcit, eundum est
Dum matutino nos ore salutat Hirundo,
Ac se nocte breui celerata crepuscularumpunt,
Quo torpere natent quamuis mea lumina surgam,
Euigilansque oculis detergam pollice somnum,
Et quod iter repetet Gallus uocat, ibo sodales
Fluctibus in trifridis ignarus nauia libellis.
Ac uelut ambiguas intersim Elegadis undas
Ionii, Egei, Maleique sequace procella,
Me tamen in bibulis ne mergeret auster harenis,
Summa gubernauit Martini uita patroni,
Quam nitore scabris indignus scalpere uerbis,
Rusticus arte rudis tentans formare monile,
Quod nec lima polit, neque malleus addit acumen,
Non incudo terit fornax quæ examinat igne,
Nec mordax gemino forceps trutinauit obunco.
Sed magis incomptus profert mea lingua metallum,
Res tamen illa iuuat sine qualibet uilius arte,
Quod per se pulchram præfert sua gratia gemmam.
Attamen officij quæ restant debita soluiam,
Et cui magna uimus modo debeo parua rependo.
Carnotus interea genitiam pater anxius egram
Ex utero mutat, profert sacro ore medendam,
Sex geminos grauitate hebetem sine uoce per annos,
Nec differt Martinus opem pietatis amicam.
Sternum ergo solo tacitus prece sidera pulsans,
Corpore susus humi, uoluitans super æthera sensu,
Sensit, ut effectum fidei meruisse precatu,
Sanctificaturum ferri sibi poscit oliuum,
Insuditque ori benedictum fruge liquorem
Atque tenens digiti linguam miserando puella
Ipse patris nomen geniale requirit alumna.
Mox resoluta mouet faucis lira timula plectrum,
Atque insueta canit camerati, cona palati,
Dente relisa cauo producens uerba fritillo,
Responditque patris nomen pia filia dulcè.
Ventre prius genita hic uisa est quasi uoce renata,
Reddit adulta uetus lactantes ore susurros
Incipiens tenero proscindere uerbarozatu,
Motu pigra rudi decurrens lingua gradatim

Implicito sonitu rauca nouit are cicuta,
A Donec plena suo cecinit symphonia flatu.
Tunc genitor genua amplectens ueneranda beati,
Vociferans & uoce data sua gaudia plorans
Leticie uoto reboat præconia Christo.
Iudicis inde feri coniunx ægra Auiciani,
Dirigit ad sanctum morbi sperando medelam.
Vas olei uitreum lance aqua diuidiatum,
Vnde saluifero depelleret uingine morbum.
Mox super ampullam fecit crucis ipse sigillum,
Surgit ad ora liquor, spumansque exastnat uinguem,
Vbertate noua uirena sub cortice obortum,
Et uas em sicco generosus nascitur humor,
Currit in ascensum qui uergere nouit ad imum,
Fluxibus & liquidis olei petit alucis altum.
Sed quem non genuit radix oleagina succum,
Nec fra bacia dedit merito uirtutis adultum,
Crescit & ad summum patulo qua clauditur ore.
Nec contentus agit liquor, ut uas expleat illud:
Nam cumplata olei mox defluit unda superne,
Nec sese uerna capit, tanta est benedictio dextre,
C Exundansque omnes pueri madefecit amictus,
Et digiti de fonte rigans manauit oliuum,
Ac postquam irrigua fluminali more cucurrit
Vas plenum fidei, merito matrona recepit.
Nec mirus inde subit rerum admiratio facti,
Idem uas uitreum benedictum nobile reddens,
Cum puer incautus posuisset in ore fenestre,
Vt pote carbæo uenerans uelamine teclum,
Lintea dum retrahit fluitantia nescius aliter
Lapsa pauimento ampulla stat marmore tenso.
D Sed nec saxa uirum perdunt, nec uasa liquorem,
Integra seruat uoluitans quasi pensibile pluma,
Aut subuecta leuis geminos descenderet alis,
Nullaque rima patet, nec facta in uase cicatrix.
Sic liquor interior facit exteriora tueri
Et quem tutari decuit sua tegmina texit.
Ne uitra deperant olei custodia seruat,
Inclususque humor proprium defendit amictum,
Ac fragmen fragile statuit benedictio forte,
E Cuius discipuli pariter dum committunt irent
Et canis horrificus latratu insistere amplo,
Vnus amore pio Martini in nomine dixit:
Præcipio taceas, neque nos clamore fatiges.
Mox præcisa canis rabidi uox ore pependit,
Clamoremque uagum media de fauce resorbet,
Et fragor ille ferax amido sub gutture obhasit,
Stans ritibus stupida frenata uoce molosus,
Cum furor uirgeret quia se nec hiare liceret.
Sic redit incluso tremula sine uoce susurro,
Profuit & nomen sancti quo defuit ore.
Ergo iter inceptum lento pede pergere tendam,

Dum licet ire viam, dum me vocat aura salubris,
 Et trahit hora dies vestigia tarda mouentem,
 Moribus ut tumidus comes Auitianus agebat,
 Terribili officio Turonas suffultus adiuit.
 Agmina conueniunt, & longa catena reorum
 Accrescente coma, quorum caro tota fluebat,
 Et consumpta artum laxabant brachia ferrum
 Confectam macie vix declarante figuram,
 Pœnarum genus omne iubet plus more parari.
 Desilentem videas populum spaciare per urbem,
 Indixit que nephas processu ad triste tribunal,
 Vnde truces oculi spectarent membra cremari.
 Comperit ut sanctus ferialia iussa satagi,
 Tempore sub noctis saua ad prætoria tendit,
 Et pietatis iter solus parat ire viator.
 Peruenit ut senior gressu miseranter anheolo,
 Sternitur ante fores per limina dira benignus
 Quarecubatur iudex torpente sopore sepultus.
 Angelus interea penetrat mox aliger aulam,
 Intonat & comiti dormitanti ore minaci:
 Te sopor hic retinet, Martinus stas foris, inquit,
 Tu requie fruere & sustinet ille labores,
 Molliter ipse thoro iacet, ille in marmore duro.
 Excutitur trepidus mox ex somno Auitianus
 Martinam exclamans, foribus recubare sacratum,
 Imperat & famulis reserent ut claustra beato,
 Ne seruum Christi venerandum iniuria vexet.
 Hinc famuli illudunt domino crepitante cachino,
 Dicentes stupidi se somnia vana videre,
 Præ foribus nullum residere vel esse virorum.
 Rursus precipiti premitur somno Auitianus,
 Angelus inde virum violentior excitatürgens,
 Concutit & grauius ne cederet ipse sopori.
 Territus hinc iudex, ultra neque credulus illi
 Postpositis famulis, celer ad sua limina pergit,
 Atque ibi Martinum reperit ceu senserat olim.
 Tunc serus alloquitur sanctum his vocibus ultro:
 Quid Martine mihi facis hoc venerande sacerdos?
 Non mecum equali fateor certamine pugnas,
 Absoluendos reos venis & me verberare torques.
 An me pro cuiuslibet pœnas absolueret manus,
 Eligis aut facinus mea per tormenta pacisci?
 Sub tortore noua mutantur tempora cedis,
 Pœna diurna reos cruciat, me nocte fatigas.
 Serue dei patuit quam sit tibi celsa potestas,
 Quando flagellatur grauius te iudice iudex.
 Hinc tamen ipse probas mecum sit qualiter actum
 Cum per me venio, nec amicum, nec rogo seruum.
 Non patitur differre moras quem pœna coerces.
 Nil opus est verbis tacito te nosco quod optas
 Cede precor, discede loco, cœncede quod oro,
 Ne tua me grauius cito puniat ultio iudex.

Hac ait, & propero pede discedente patrono,
 Auitianus inops animi vocat officiales,
 Et referare iubet tormenta ergastula claustra.
 Cunque relaxasset procul ipse discedit ab urbe,
 Et grauis ira fugit, sibi fit timor ipse timori
 Ordine peruerso, & pacem fuga iudicis auget,
 Ac sine cede lupum saluo grege pastor abegit,
 Quique monasterio quotiens properaret ad urbem,
 Sive pedem cellæ foris adueniendo tulisset,
 Agmina laruarum trepidabant ore rotatu,
 Et cum nescirent populi aduentare patronum,
 Designabatur gemitu quoque demoniorum.
 Adpropiante sacro pendentia membra videres
 In sublime procul sublata per aëra duci.
 Ast alios pedibus superactis rursus in altum,
 Et caput inferius veluti de nube ruentes,
 Nec tamen his vestes fluerent & recunda regentes.
 Crimina vel merita edentes sub iudice missi,
 Et sua precipites exanime facta fatentes,
 Ille Iouem stolidum, hic se facietur Anubem
 Vasa ministerij se demonis esse nefandi,
 Sed tortore proferitas cruciat a fugatur,
 Quinetiam Senonum pago quid gesserit edam.
 Cum compacta gelu premeret satâ grando quotan-
 nis,
 Cultoremque seges defraudaretur inanis,
 Nec messoris opus flauescens spica rogaret,
 Agricoleque manum tritura vesaret adempta.
 Incolamaturis totiens deceptus aristas,
 Cum ieiuna sua torperet iugera sulco,
 Ac lapidata cibum populi seges agranegaret,
 Mittitur ad sanctum legatio fida precatu,
 Ut remoueret humo furibunda procella flagellum,
 Celsavirique mox oratio sola peregit.
 Nam statim atque preces fudit bonus ore sacerdos,
 Tempestate graues siccarunt nubila nimbos,
 Et vlna segetes se fertilitate maritant,
 Quæque quater quinos per quos super extitit annos
 Intemerata sacri viguerunt dona patroni.
 Vir tamen ipse Dei, ut sublatus ad astra recessit,
 Oblite incubuit rediuiua procella rapine,
 Praesule subducto vastat fera clades agellum,
 Ac male captiuas imber populatur aristas,
 Defensorque obit, & mox prædam grando requirit.
 Martini abcessu repetunt elementa flagellum.
 Vir quoque iustus irem cum occurreret Auitiano,
 Aspicit instantem hinc seui demonis umbram,
 Horrificam faciem iruculentam corpore pestem,
 Quam procul intendens sanctus statu oris abegit.
 Iudex dum seipsum putat exsufflasse beatum:
 Cur bone pastor, ait, tua nos iniuria vexat,
 Indignusque facit despectio flatilis auræ?

Quem

Quem pater egregius responso affatur amico:
 Hac tibi non facimus probro se sorte reatus,
 Sed male qua incubuit ceruici flauimus umbræ.
 Mox tamen illa fugit subsellia larua satelles,
 Et ceruice sedens inuasa sedilia liquit.
 Libertate noua surgunt colla Auitiani
 Exoneratus enim iudex reuocatur honori,
 Mitior atque fuit grauis implacabilis olim.
 Mirum aliud vico quod contigit Ambaciense,
 Idola turrito fuerant educta metallo,
 Eximia saxus moles onerata politis
 In sublime thronum procedens ade superba,
 Falsa superstitio, deceptio vera precantum
 Grande opus ad facinus faciens nihil esse colentes.
 Quod cum sanctus onans mandasset rite tuendum
 Humanis opibus, neque hoc auelleret ullus,
 Tunc sacer antistes assueta per arma recurrens,
 Peruigil insistent nocturnis excubat horis,
 Alloquitur domini tacitura silentia rumpens.
 Sed cum mane recens auroram spargere orbi,
 Tenderet & croceum per nubila Phœbus amictum,
 Ecce repens oritur variante fragore procella
 Stridula sidereo volitatu, & multa tumultu
 Auxiliis fremebunda tuis Martine satagens,
 Et tua castra mouens armata ferocibus austris,
 Quæ fauam ut tetigit rapide vertiginis ictu,
 Impulit ac fabricam furibundo impacta rotatu,
 Idola comminuit molimque in puluere soluit,
 Atque turigero ceciderunt menia fastu.
 O sacer antistes dulce & memorabile nomen,
 Quis se non subdat tibi pro quo & nubila pugnant?
 Hac quoque mira loquar parili virtute peracta:
 Stabat celsa rigens, informis forma columna,
 Immanis habitu, tractu insuperabilis amplo,
 Quæ super impositum simulachrum hostile gerebat,
 Quam pius ut voluit, valuit neque soluere mole,
 Rursus adorandi victricia signa cucurrit,
 Belliger eliciens ad se arma potentia cœli,
 Stratus humo recubans, precibus super astra relatus.
 Quo exorante diu multoque in puluere fuso,
 Cœlitus est oculis descendere visa columna,
 Molliter aërio dissulcans nubila lapsu,
 Quæ molem oppositam, ut vibrato perculit ictu,
 Fragmine dissoluit, compago soluta columna,
 Lapsaque disperso pereunt simulacra metallo,
 Et mentita nouo feriuntur numina telo,
 Falsa quidem veram sumentia numinis iram,
 Quæ subuersa suis gemuerunt lucra ruinis
 Ac resoluta feris creuerunt templa fauillis.
 Pandere quinetiam decet illud honore beati:
 Pallida cum mulier stillante rubore cruoris,
 Cuius se irriguo siccarunt viscera fluxu,

Tom. 8.

Naufraga membra trahes, secū vasa sanguinis vnda
 Tempestate sue pluuie defessa laborans:
 Ipsa sibi generans secreti turbinis imbres
 Flectibus & propriis iam submersura ruebat,
 Nec super ullus erat portus sibi norma salutis,
 Cui semel ut tabta est benedicti simbria sili,
 Nobilis ac summi palpantur stammina panni.
 Exilit inde salus, digitos prius unguine complens,
 Transit in arcanum fiducia tanta medela.
 Protinus iriguis vocatur origo fluenti,
 Prona etiam patulos damnavit fistula cursus,
 Et restricta fluens redit infonti vnda cruoris,
 Assidui fluxus fugiens caua vena meatus,
 Veste sacra medici solidantur & lictine riui,
 Et virtute viri senserunt frenata liquores,
 Incolumisque redit de furto femina felix,
 Atque salutis opem medico ignorante resumpsit.
 O Martine sacer nescis, & muneris donas,
 Inde procul gressum celerans antistes abibat,
 Obuius ecce venit serpens adnando par amicum
 Pectoris impulsu sulcans vasa remige cauda,
 Squamea terga mouens, spiris vasa cerula fundes.
 Quem sacer inspiciens ait hec: in nomine Christi
 Impero dira tibi, pete cursum beata retro,
 Quæ procul in fluuium sinuamina lenia reflexit,
 Atque rectoris iter mox sarcini tanta veneni:
 Inde petit bibulas ripæ interioris habenas,
 Gurgite lapsa natans, totasque venat vndas
 Obsequiis famulans, & vipera perdidit iras
 Imperiis iusli nec in qua & enena repugnant.
 Forte dies aderant pascalia festa gerentes,
 In quibus antistes partem quoque piscis edebat,
 Addebatque bonus tum fercula reptile gustu,
 Solliciti aut monachos si copia piscis adfesset:
 Respondit cui cura foret commissa, minister,
 Se toto piscante die captura negasse,
 Nil valuisse hamum, seu sub arundine iactum,
 Nec potuisse aliquam vel retia ducere prædam.
 Cui constanter ait placido moderamine pasto:
 Perge modo ad fluuium tibi nec captura negatur.
 Artificem spes certa mouet, petit impiger annem
 Implentur pariter monachorum examine ripæ,
 Vt sacra Martini sperarent dicta prophete,
 Quem scirent non cassa loqui neque verba reselli,
 Proiciit ut flumio cassam de puppe magister,
 Molliter ac vitreo ligeri trahit humida lina.
 Mox ingentem ad crocæ modico sub rete coërcet
 Et trahitur cognatus aquis ad littora piscis,
 Non rethe artificis sed Martini ore ligatus,
 Vt sibus & sancti se præda natatilis offert,
 Tali morte magis vite pro munere currens.
 Nobile quinetiam ex præfeto Arborius efferit

M m

Signum, quod vidit se teste fidelis in urbe,
 Immaculata Deo cum dona imponeret ara,
 Et pater attonitus ce rimonia diua sacraret,
 Mumer avel Christi benediceret ore sacerdos,
 Imposita altari rata corporis atque cruoris
 Emicuit subito manus alma decore superbo,
 Nobilium vario lapidum splendore coruscans,
 Undique visa rota spargens radiatile lumen
 Brachia purpureis vibrantia fulgura gemmis,
 Lumen & ad solis radians lux fulua metalis,
 Credula quo potius fierent miracula rerum.
 Vir simul ipse potens se tunc Arborius inquit,
 Gemmarum grauium crepitantem audisse fragorem.
 Sic geminante fide iusti pia dextera fulsit,
 Inque loco manica micuit translata smaragdus.
 O Martine decens lapidum velamine compta,
 Cur noua palla tibi cui vix textura coruscans
 Trama topazus erat rutilans, & stamen iaspis,
 Et tunice insignis currunt proceller gemmas?
 Que manus artificis cataclyzica fila rotauit?
 Quis fuit hic opifex ubi lana iacintina currit?
 Quis potuit rigidas torquere ad licia gemmas?
 Hac venerando magis poterunt quam fando referris.
 Quid secreta petis nec in abdita luminis intras?
 Est homo quod stupeas ubi necet gratia telas.
 Historia nobis oritur hic longior ordo,
 Sed breuiore via data per compendia curram.
 Maximus imperii moderans quasi rector habenas
 Precepit Itacium cum armorum iure tueri,
 Ne quis eum peteret dammandum lege forensi,
 Accusatore veterati Prisciliani
 Mittit ad Hispanos armata forte tribunos,
 Reliquias haresis qui querunt & bona tollunt,
 Inuentosque pares capitali crimine damment
 Sic tamen, ut cunctos occasio seua feriret.
 Pluribus ergo malis bonitas impulsit beati
 Leocadio pariter pro praeside prompta precatur,
 Occurrit Treueros, aliis quoque mota querelis.
 Pontifices adeunt predicti principes aures
 Ne Martinus eat, sinodi nisi pace recepta,
 Sed sacer asseruit Christi in pace manere.
 Quo prius abstinuit sanctus sic catibus illis,
 Pontifices iterum occurrunt ad Caesaris aulam,
 Cogat ut innocuum se participare nocivus,
 Prouocat alloquio quem molliter induperator,
 Ut sociaretur reliquis communio iusti:
 His Theonistum & enim solum discesse querelam,
 Cui non complacuit communio noxia fratrum.
 Hinc quia non valuit flecti uehementia sancti,
 Abripit ex oculis se principis alta potestas.
 Mox percussore gladio minitanti relaxat
 Qui semel offensos iaculo figente trucidat.

Comperit ut sanctus reserata fraudis amictum,
 Pollicitus regi se participare sinistris
 Et pietate calens deponit amore rigorem,
 Mens rea cuius abest par fit communio culpa,
 Hinc se proripiens prope Martinus abegit.
 Aestuus interea gradiens grauius, anxius, augens
 Quo vel ad horale spacium consensit iniquus.
 Inde iter emensum per vasta silentia ducens,
 Progressus sociis, ibi se andebanne propinquat.
 Ecce viro insigni sacer obuius angelus adstat
 Presenti alloquio confessus publice vultus
 B Atque reuelata facie, sic comminus infit.
 Cur merito Martine loco compungeris isto,
 Nec patrias exire aliter nisi iussa faceffis
 Inter utrumque nefas mercatus acerba doloris.
 Nunc age constanter, repara virtutis honorem,
 Et tibi te reuoca trepidum ne noxia frangant,
 Gloria ne pereat, neu prospera lubrica perdant.
 Vtere more tuo, te deinde redisce magister,
 Fortis Athlete animos casus non obruit vnus.
 C Acrius insequitur hostem manus ista dolore,
 Plagaque fixa solet mentes armare viriles,
 Atque pudore recens crescit diro volcere virtus,
 Ac datur armigero victoria vulnere crebro.
 Fraternalloquio sic angelus explicat ore,
 Et vice germani monitis animauit amantem,
 Tanta est cura Dei Martinum auellere lapsu
 Vltierius sinodi neque se promiscuit insons
 Virtutisque sue damnis noua lucra parauit.
 Res probat ipsa tamen sacro venerabilis actu,
 Namque ad Pseudosorum cella dum accederet eget,
 D Quem male vexabat nimium ferae demonis ira,
 Ingenioque graui torquebat iniquior umbra,
 Ante monasterij quam limina tangeret almi,
 Martini faciem refugit ferus hospitii hostis,
 Et benedicta viri terror fuit ora videri
 Non sufferre valens res obscurissima lumen,
 Nec vaga constantem, fugit infida corde fidelem,
 Seua bonum, furiosa, truculenta benignum,
 Sic quoque migranti retinetur ianua lucis.
 E En medicina sacri satis vni ca cuius opimum
 Hospitium vidisse fuit meruisse salutem.
 Sanctus in ade latet, foris exit origo medele,
 Et cura ante datur medici quam forma videtur.
 Hac satis est mirum dederit quid corpore praesens.
 Nomine sub cuius sparguntur dona per orbem
 Denique cum quidam Thyrenum curreret aquor,
 Fert iter ad Romam, quod velificante volatu
 Turbinis impatiens oritur violentia venti,
 Exiliunt fluctus, feriunt caua vela rudemes,
 Nutat pinus iners, rapiuntur signa chiruscis
 Lenis & antemnae coeuntia cornua fiendent,

Artis

Artis inops, stupidus reslit de puppe magister.
 Stant vnde, armatura cadit, fragor equoris urget,
 Prora bibit dum nauta vomit, perit ars, iacet vsus,
 Spes fugit, ira premit, rapitur lux, moxque minatur
 Casibus in dubiis certi vergente salute.
 Dum trepidant omnes Aegyptius haec ait vnus,
 Qui necdum Christi charismata senserat exfors,
 Martini Deus eripe nos, mox dira procella
 Corruit, & pelagi humor altus ad ima resedit.
 Sternitur vnda rati, liquidi stesit area campi,
 Atque immota loci iacuerunt murmura ponti,
 Gurgitis optati trabe curritur equor amicum,
 Littoris ora legunt flabris data vela secundis,
 Atque petens portum vada complet nauta celeuma.
 Sic bene pro meritis famulo dat Christus honores,
 Cuius eunte fide terras, mare, sidera supplet.
 Pangere gesta libet reliquo veneranda relatu,
 Indoles a patribus generosa Lycontius olim
 Clarus honore, fide locuples, ab origine currens.
 Cunque domum propriam lues exiti alia adisset,
 Cunctaque tabifluus penetrasset acumine morbus,
 Quo miserabilium famulorum suae clientum
 Vna strages erat, diuisa per vlcera languens,
 Dicere quo posses prostrata cadauera telis:
 Rex extrema etenim nil nobilitatis honorat,
 Perfidij spes sola manet Martinus in orbem,
 Mittitur ad sanctum veneranter epistola cursu
 Auxilium rogans, hoc corde, hoc flagitat ore:
 Ni cito subueniat rapit omnia pestis acerba,
 Per spacium ferale trahens in tartara cunctos,
 Et grassata diu quid agant contagia perdunt.
 Qui potes affer opem pendenti in morte cateruis,
 Desperata salus solacia fide requirit.
 Qua pius ut sensit diuino illata flagello,
 Sed nec posse timet facili exorare precatu.
 Attamen excipiens notum miserantis amici,
 Septem nempe dies totidem subsidere noctes
 Peruigil incubuit, ieiunia nulla relaxans,
 Continuata trahens per tempora mille precatus,
 Nec prius abstitit nisi supplicis illa Liconti
 Vota recepta daret, domique medela rediret,
 Et rediuita salus fugitiuum expelleret vlcus.
 Qui tamen ut didicit sancti obtinuisse laborem,
 Aduolat, & grates deuoto corde rependit,
 Ereptaque domo sua gaudia munere pensat
 Pro merito fidei dono vice centurionis,
 Israeli dominus quem praetulit ore potenti,
 Et prius hausit opem genita quam intraret in adem.
 Denique sancto offeri argenti pondera magna,
 Ter tricena decem superaddita merce patroni,
 Addit & has voces recreato petore supplex:
 Quid tibi celse pater vita pro mune, e soluum,
 Cum precio non possit emi hac lux, neque vendi,

Tom. 8.

Vnius aut anime mercari vita valebit.
 Cum vero illa mea domus lues vna noceret,
 Nec super esset opis reliquum quod redderet vl-
 lum,
 Praesidio ecce tuo mihi nempe tot agmina viuunt,
 Sexus & etatis numerosa caterua meorum
 Cum stupeam solida reuocata cadauera vita,
 Et quibus obsequerer morientibus, ecce ministrant.
 Na statim ut tua vox penetratis ad astra volauit
 Et visa est meritis curuare cacumina caeli,
 Quo vicina tibi fierent oracula Christi,
 B Expositaque preces ante ora suere tonantis,
 Ac recitata fuit pia vox dominantis in aurem,
 Mox bonitas inclusit opem praesente medela,
 Corpora deseruit membratim tabes acerba.
 Qui potuere mori subita rediere saluti,
 Et vigerunt spe, pede, viscere, lumine, voce,
 Ac langor moritur viuenti in carne sepultus,
 Vnde pater modicum pro viuus sume tributum,
 Fexnore vel minimo tolerans dum debita soluo.
 Sed neque suscepit, neque reppulit ille quod offert,
 C An e monasteris sed quam bene limen adiret,
 Captiuus tribui redimendis pondera iussit.
 Sic vno ex casu fert dona gemella beatus:
 His libertatem dedit, illis vnde salute
 Vt modo captiuus duris laxantia pennis,
 Ac concordi animo cecinerunt gaudia plausum.
 Hoc idem est mirum, nitent si verba relatu,
 Occurrit cellae cum quidem e fratribus algens,
 Carbone ingesta ardebat fornacula sancti.
 Confidit ergo celer rapiens quasi lucra vaporis,
 D Inguine nudato, pede iactato, poplite pango,
 Vir sacer inclusus de cella proximus, inquit:
 Quis foris inest, nudus habitacula nostra
 Corpore detecto, puro genu & inguine nudo:
 Quid fuit hoc, docti vos dicite, quae so, sophista.
 Martini ante oculos paries quasi lintea lucet
 Aut quasi filo agiles contexit aranea telas
 Retia, vel nexis per rara foramina filis.
 Vnde hic tam tenuis structura patet sit hiulca?
 E An se saxa leuant aut reddunt scisa fenestram,
 Seu duri lapides lento se glutine soluant?
 An casa materis vitreo se margine tendit,
 Aut speculari dedit quo sanctus lumine transit?
 An leuior paries reuoluta cessit in arcu,
 Et stetit incolumis rapido suspensus in icu,
 Nobilis aut acies oculorum & marmora transit,
 Clarior ac visus per cuncta obstacula pergit?
 Pennigeram clausit volitavit ad ora minister,
 Ac per opertum aperit & in inuia nuncius intrat.
 An quia lumen erat totum foris, intus habebat,
 Carne sedente loco, velox an spiritus ibat?
 Pandite doctiloqui, comprehendite clausa disertis.

M m ij

Quid numeris atomis ratione potestis ore,
 Hic fugit ars oculos nisi Christum nulla videtis.
 Quanta dei virtus, Martini ast gratia quanta,
 Hac ope mirificus homo complet, quod homo nescit,
 Explicat ac fidei merito quod obstat origo.
 Quis super est etiam memoretur honore patroni,
 Consummenda suo properat quia pagina textu,
 Forte sacer residens per dura sedilia ligni
 Prospicit hinc laruas pendenti rupe gemellas,
 Tegmine pullatas, tristi terrore sonoras,
 Fraude laborantes, iaculantes spicula fellis
 Nequitie artifices rebus graua arma sinistris,
 Voce venenata verba hac anguina rotabant.
 Quid valet ira tumens, eiate Briccio monstres,
 Hoc iterum repetunt donec male Briccio motus
 Irruptis foribus sancto conuicia vergit,
 Iurgia multa mouens turbata mente satellis,
 Se meriti melioris ouans quam sanctus haberet.
 Sic gestu rabidus neque se agnoscebat amarus
 Vite gesta sua temerarius arbor in stans,
 Intolerabiles per inania bombica iactans,
 Vento motus iners simulans foliatilis umbrae,
 Excussa ceruice rigens, leuitate rebellis,
 Exagitans animum pede iactis, pectore tenso,
 Irrationalis, tumido gliacente coturno,
 Nec se mente capax sensu spaciante vacillans,
 Inque sacerdotem truculenter acerba redundans.
 Sed quid in abiectum Martinum hac turbida voluit?
 Quid humili placido tam dira superba minatur?
 Cur anime nimium dulci tot amara ministrat?
 Non decet hac audire pium neque ferre benignum,
 Durus erat grauius qui melli absinthia miscet,
 Ille tamen pietate calcens nihil intulit hosti.
 Excipit iratum placatus amanter amarum,
 Oblectans rabidum, & per mollia famina mulcens,
 Et nescit non esse pater sine felle vel hosti,
 Qui tamen exorante viro laruisque fugatis
 Dum redit ad mentem furiosus Briccio pridem,
 Pontifici occurrit, toto prece corpore supplex,
 Sed bonitate pii celer indulgentia fluxit,
 Non apud hunc opus esse diu lacrymando rogari,
 Aut prece multiplici veniam sperare nocenti,
 Qui magis expetit culpas donare reatus.
 Credit, & damnum quicquid non prestiterit ultro
 Hac sua lucra putans dimittere debita noxae,
 Obuius occurrens querenti munera pacis,
 Frasci nulli cupiens, ignoscere cunctis,
 Federa sola ligans celer, & delicta relaxans,
 Effugiens nequando sibi daret ultio damnum,
 Rem pietatis agens satis est clementia vindex,
 Que pia dona metens fieri non indiget ultrix,
 Omnibus aucta bonis, cui dos & gloria pax est.

Vir tamen ipse sacer pietatis ab agmine miles
 Federa semper amans, & pacis in arma triumphans,
 Supplicis ad vocem miseria viscera laxat,
 Inque sinu venia trepidum mulcendo reduxit,
 Atque reum solita patria pietate recepit.
 Hac tua dulcis erant holocausta sacraria templa,
 He tibi deuita, thesauri, regna, talenta,
 Flos, odor, esca, sapor, mera cynam, balsama, thura:
 Hac sacer omnis erat, hac tota, hac unica cura,
 Christum corde pio, Christum meditari actu,
 Reddere nolle vicem miseri, & parcere culpa,
 Criminis indulcor, venie memor, ara reorum,
 Spes miserabilium, fuga laruarum, arma sequentum,
 Præda catenarum, errantium via, cura medentum,
 Omnibus una salus, amor omnibus vnus amator.
 Quis tibi digna loqui valeat quæ mundus honorat?
 Quid pie vir satis est cui laudis debitor orbis est?
 Quaque referre volēs neque totus id explicat axis,
 Ingiter amplexu Christum corde ore retentans
 Nec sine te patiens dominum discedere quoque
 Tecum semper habens vinctum pietate tonantem,
 Astrictus precibus, neque se soluebat amator,
 Cuius amica fides tantum sibi contulit arcis,
 Vt solem radiis & lunam cur sibus aques,
 Qui splendore nitens pulcher quasi lucifer axis,
 Ac fulgore Dei vir fulgidus ipse coruscas.
 Tegmine vir niueus, miro diademate fuluus,
 Supplicis est memor, famuli exauditor opime,
 Fortuna inopia, trepidi sibi sorte reatus,
 Morbida quem rabide circum sua crimina latrant
 Et fer delicti penetratiter ulcera mordent.
 Incercede precor veniam, vir adeptis coronam,
 Eripe pastor ouem, ne claudat el exiera restet:
 Porrige celse manum, rege gressum, dirige sensum,
 Excussusque graues leuiori examine pensas,
 Ac potius pietas opulens miserando precetur
 Mitis & exores placida fomenta medela,
 Inter & ipse Deum atque reum mediator adesto,
 Defixis genibus, tensis ad sidera palmis,
 Vocibus inclusis, animis penetrantibus auras,
 Obtineas meritis iudex cum venerit orbis,
 Tu quoque iussus eris dextro reside sedili,
 Arbiter in populos tribuum, pauor ante tribunal.
 Qualiter effugiam flamma stridente caminum?
 Tunc precor ut fragilem sacro velamine celes,
 Et tua me trepidum defendat ab igne lucerna:
 Nam scio posse reum quemuis tibi cedere Christum,
 Quem sociat proprio mensura in secula regno:
 Sis precor in domino famuli memor alme per ipsum
 Cuius erit tibi met lumen sine fine videndum.
 Da veniam dulcis, pie, blande, benigne patrone
 Condere dum volui, quia lesi carmine flores.

Sed

Sed tua laus nullo breuiabitur ampla relatu
 Quem Deus in terris pariterque tetendit & astris.
 Pone libelle modum tepido verecunde relatu,
 Multiplices faciens diffuto stamine rugas:
 Nec bene fila ligans nodo subit aspera tela,
 Hispida cameli rigido quasi vellere texta,
 Serica cum decuit Martini pallia duci,
 Aut prætexta micans auro sub tortile necti,
 Vel togæ permixtis hiacinthina curreret albis,
 Pingere seu variam rosa lilia gemma coronam
 Marcida lingua ut tacet, veniam tibi posce libelle.
 Contentis tantum Turonum pete menia supplex
 Qua Martinus habet veneranda sepulchra sacerdos,
 Cuius honor tumuli facit hic sua rura tueri,
 Qui pietatis opem tribuat, nam largus ubique
 Scit nihil esse meum, sua sed sibi dona recurrunt.
 Si tamen urgeris ut adhuc temerarius intres,
 Inde Parisiacam placide properabis ad arcem,
 Quam modo Germanus regit & Dionysius olim.
 Si pede progredieris venerato sepulchra Remedi,
 Atque pij fratris completere templa Medardi:
 Si tibi barbaricos conceditur ire per amnes,
 Ut placide Rhenum transcendere possis & Histrum,
 Pergis ad augustam qua virgo & licca fluentant,
 Illic ossa sacra veneraberis martyris Afræ:
 Si vacat ire viam, neque te Baiouarius obstat,
 Qua vicina sedent Breonum loca, perge per Alpen
 Ingrediens rapido qua gurgite voluitur Enus,
 Inde Valentini Benedicti templa require.
 Norica rura petens ubi Birrus vertitur undis,
 Per Drauum iter qua se castella supinant,
 Hic montana sedens in colle superbit Anuntius,
 Hinc pete rapte vias ubi Iulia tenditur Alpes
 Altius assurgens, & mons in nubila pergens
 Inde foco Iuli de nomine principis exi
 Per rupes Ospe tuas qua lambitur undis,
 Et super instat aquis Reunia, relia mentis
 Hinc Venetam saltus campestris perge per arua
 Sub montana quidem castella per ardua tendens,
 Aut Aquilien sem si fortasse accesseris urbem
 Caucianos domini nimium venereris amicos,
 Ac Fortunati benedictam martyris urnam,
 Pontificemque pium Paulum cupienter adora
 Qui me primauis conuerti optabat ab annis.
 Si petis illud iter qua se Concordia cingit
 Augustinus adest preciosus, Baliusque
 Qua meat Aruissus residet, si molliter intras,

Illustrem socium Felicem quaeso require,
 Cui mecum lumen Martinus reddidit olim,
 Per cenitam gradiens & amicos Dupla venenses
 Quana tale solum est mihi sanguine parentum,
 Proliis origo patrum frater, soror, ordo nepotum
 Quos colo corde fide breuiter peto redde salute m.
 Si Patavina tibi pateat via pergis ad urbem
 Huc sacra Iustina rogo lambe sepulchra beata,
 Cuius habet paries Martini gesta figuris,
 Quo ve salutis opus celfo depende Ioanni
 Atque suis gentis sociis per carmina nostris
 Hic tibi Brinta fluens iter est Retemone secundo,
 Ingrediens Athis in Padus excipit inde fafello,
 Mobilis unde tibi rapitur ratis amne citato.
 Inde Rauennatē placitampete dulcius urbem,
 Pulpita sanctorum per religiosa recurrens
 Martyris egregij tumulum Vitalis adora,
 Mitis & Vrsicini purili sub sorte beati.
 Rursus Apollinaris preciosi limina lambe,
 Fusus humi supplex, & templa per omnia curre:
 Expete Martini loculum quo iure sacelli
 Iam desperatum lumen mihi reddidit auctor,
 Munera qui tribuit, saltem rogo verba repende:
 Et ibi Basilica culmen Pauli atque Ioannis,
 Hic paries retinet sancti sub imagine formam,
 Amplectenda ipso dulci pictura colore:
 Sub pedibus iusti paries habet ante fenestram,
 Lichnus adest cuius vitrea natat ignis in urna.
 Huc ego dum propero valido torquente dolore,
 Diffugiente gemens oculorum luce fenestre,
 Quo procul ut tetigi benedicto lumen oliuo
 Igneus ille vapor marcenti fronte recessit
 Et presens medicus blando fugat unguine morbos
 Non oblita mihi mea lumina munere sancti,
 Nam redit ante oculos oculorum cura fidelis,
 Et memor illud ero dum luce & corpore consto.
 Promptius affectu, precor inde require sodales,
 Si sociis loqueris veniam pietate mereris
 Porrigo materiam quibus hanc ego ut ore rotundo
 Martini gestis florentia carmina pangant
 Et claro ingenio texant spargenda per ortum.
 Vir radians, meritis licet ille nec indiget istis
 Gratia cuius ouans ac fama iter occupat orbis
 Arua capax pelagus intrans super astra coruscans,
 Distribuens miras populis pro stipe medelas,
 Qui domino famulando suo capit omnia dona,
 Et quo Christus habet nomen, Martinus honorem.

VENANTII HONORII CLEMENTIANI FORTVNATI PRESBY-
 TERI ITALICI, POEMATVM, ET ALIORVM OPVSCVLORVM
 Liber Primus incipit feliciter.

AD VITALEM EPISCOPVM RAVENNENSEM.

Tom. 8.

M m ij

Cap. I.

Ntistes Domini, meritis in secula uiuens
 Gaudia qui Christi de grege pastor habes:
 Cum te Vitale uoluit uocitare uetustas,
 Nouerat aeternum te meruisse diem.
 Dignus apostolica praesulgens mente Sacerdos
 Qui sacri Andreae tam pia templa locas.
 Quam bene pro meritis Domini consedit in aula
 Per quam digna Deo est aedificata domus.
 Sumpsiisti a Domino culmen cui culmina condidit:
 Qui tibi digna dedit, reddis honore uicem.
 Emicat aula potens solido perfecta metallo,
 Quo sine nocte manet continuata dies.
 Inuitat locus ipse Deum sub luce perenni,
 Gressibus ut placidis intret amando Lares.
 Qui loca das populis, Dominum quo semper adorent,
 Ut capiant ueniam, tu facis esse uiam.
 Gratia, mens, animus, bonitas, dilectio plebis,
 Et gradus, & pietas, te dedit esse patrem.
 Prosperitas se uestra probat quae gaudia supplens
 Intulit egregios ad tua uota uiros.
 Dux nitet hinc armis, perfectus legibus illinc,
 Venerunt per quos crescere festa solent.
 Ne tibi desit honor populum Deus auxit opimum,
 Qui uidit sensum hoc uoluisse iuum.
 Misterium fidei compleuit uota potentis
 Felix cui Dominus quae cupis ipsa uehit.
 Plurima diuino celebres solemnia dono,
 Adque Dei laudes templa colenda loces.
 De templo quod aedificauit, Vitalis
 Episcopus Rauennae.
 Quisquis ad haec sancti concurris limina templi,
 Si uenias supplex, hic prece sumis opem:
 Quam sacer antistes Vitalis condidit arcem
 Culmine quae celsa est tempore ducta breui.
 Fundauit, struxit, dotauit, deinde dicauit,
 Et meruit templi soluere uota sui.
 Quo ueneranda pii requiescunt viscera Petri,
 Qui meruit solus clauic ligare polos.
 Paulus apostolica simul hac retinetur in aula,
 Seductor quondam, qui modo doctor ouat.
 Hanc Sacer Andreas propriam sibi uendicat arcem,
 Et cum fratre pio participata regit.
 Haec sua templa replet Laurentius igne sereno,
 Cui pia flamma dedit luce perenne diem.
 Vitali domus ista placet, qui unius arenis
 Defossus meruit perdere mortis iter.
 Sunt loca Martini qui texit ueste Tonantem,
 Ne magis algeret se spoliare dedit.
 Ecce Vigili arx est quem rustica turba peremit,
 Vnde mori uoluit mors magis ipsa fugit.
 Incolit haec partim Marturus atque Sisenius;
 Quos genus, atque fides, & tenet una salus.

al. Atq; Dei flores tepla locando colas Cap. II.

al. Mercurius.

Sanctus Alexander felixque Cecilia pollent,
 Quos meritis omnes una corona manet.
 Haec bonus Antistes Vitale uigente Joannes
 Condidit egregio viscera sancta loco.
 Omnium felix aeternum in lumen iture,
 Cuius uita suo perficit ista Deo.
 De Basilica Sancto Stephano Leuitae,
 à Palladio aedificata.
 Gloria celsa pios Domini circumdat amicos
 Quorum diffuso uiuit in orbe decus.
 Pertulit hic martyr pro Christo Orientis in axe,
 Ecce sub Occasu templa Beatus habet.
 Fundatus uirtute Dei de morte triumphans
 Excepit lapides cui Petra Christus erat.
 Gens Iudaea ferox Stephanum quem perdere credis,
 Et si carne, tamen ne scit honore mori.
 Ille tenet palmam meritis, tu crimine poenam:
 Possidet ille polos, tu magis ima petis.
 Haec sacra Palladius leuita templa locauit,
 Vnde sibi fiat non peritura domus.
 De Basilica, Sancti Martini nomine, Deo,
 à fausto Presbytero extructa.
 Emicat aula decens uenerando in culmine ducta,
 Nomine Martini est sanctificata Deo.
 Cui uita merito fiducia tanta choruscat,
 Ut populis tribuat quod pia uota rogant.
 Extulit hanc Faustus deuoto corde Sacerdos,
 Reddidit & Domino prospera dona suo.
 In Basilica Sancti Martini, ubi pauperem
 uestiuit, rogante Gregorio
 Episcopo.
 Qui celerare paras iter, huc deserte uiator,
 Hic locus, orantem, cautus ire decet.
 Exul enim terris, caeli incolae, saepe solebat
 Clausus Martinus hinc aperire polos.
 Aede sub hac habitans heremi secreta tenebat
 Per medios populos anachorita potens.
 Hic, se nudato, tunica uestiuit egenum,
 Dum regit algentem, plus calet ipse fide.
 Tum uili tunica uestitur & ipse Sacerdos
 Processitque inopi regimine summus honor.
 Qui tamen altaris sacra dum mysteria tractat,
 Signando calicem signa beata dedit.
 Namque uiri sacro de uertice flamma refulsit,
 Ignis & innocui surgit ad astra globus.
 Ac breuibus manicis, fieret ne iniuria dextrae
 Texerunt gemma qua caro nuda fuit,
 Brachia nobilium lapidum fulgore choruscant,
 Inque loco tunice pulchra smaragdus erat.
 Quam bene mercatur, qui dum uestiuit egenum
 Tegmine pro tunica brachia gemma regit.
 Tu quoque qui celsas habitas Martine precator
 Pro

Cap. III.

Cap. IIII.

Cap. V.

Cap. VI.

al. egregius.

al. defecerit.

Cap. VII.

Cap. VIII.

Pro Fortunato ser pia uerba Deo.
 Imperiis parere tuis pie care Gregori
 Quantum posse ualet plus mihi uelle placet.
 Item de Basilica S. Martini, quam Leontius in colle
 aedificauit, Placidina uero exornauit.
 Vi cupit aeterna sociari in sede beatis,
 Hos sibi participes per pia uota facit.
 Nec patitur differre diu quod oportet agendo,
 Cum bona quae dederit haec sua lucra putet.
 Condidit ergo aruis delubra Leontius alma,
 Talibus officiis intret ut ipse polos.
 Martini meritis haec nomine sulca choruscant
 Quem certum est terris signa dedisse poli.
 Qui lepra maculas medicat a per oscula purgans,
 Pacis ab amplexu morbida bella tulit.
 Haec tamen ingenio sunt aedificata perito
 Quo nil egregia gloria laudis eget.
 Additur ad specimen locus ipse quod eminet aruis
 Elatoque iugo colle tumente patet.
 Altius educto sub se tenet omnia dorso,
 Et quacunq; petit deliciosa uidet.
 A longè adueniens oculo uicinus habetur
 Iungitur aspectu dissociante loco.
 Quo fessus rapitur visu inuitante uiator,
 Si pede defuerit, lumine tractus adit.
 Quae Placidina sacris ornauit culmina uelitis
 Certanteque simul hic facit, illa colit.
 In honorem Basilicae S. Martini, quam Basilii
 & Baudegundis, mente una renouauerant
 & auxerant.
 Discite mortales terris nihil esse quod obstat
 Cum sacra templa Dei flumine fixa manent:
 Pulchra per angustos ut surgeret aula meatus,
 Et si mons uetuit, praeiuit unda locum.
 Ut famularerur domui uaga lympha superna
 Cursibus antiquas ars noua subdit aquas.
 Cum Baudegunde quo mente Basilii una,
 Hoc renouans priscum reddit & auget opus.
 Sic Martine tuus honor amplius ubique meretur
 Ut loca nulla nequent quod tibi festa sonant.
 Talibus officiis pacatus opime Sacerdos
 Quorum uota uides redde benigna uicem.
 De Basilica Sancti Vincentij Ultra
 Garonnam.
 Tempore uita breuis meritis sit longior almis
 Angustoque dies tendit honore fides.
 Post sine sine fine manet mens dedita Christo
 Linqvens turbam hominum stat sociata Deo.
 Hac ope suffultus Vincentius extat in auum
 Gloria martyrii cuius opima uiret.
 Uertice successo rapuit qui ex morte triumphum
 Et noua de terris proles ad astra uolat.
 Credidit, unde necem Sancto dedit hostis honorem

Percussor que magis morte perenne iacet.
 Uicerat ille miser hunc si iugulare nequisset
 Nam abstulit unde caput, contulit inde polum.
 Huius amore nudo pia uota Leontius explens
 Quo sacra membra iacent stagna retea dedit.
 Et licet emiteat meritis uenerabile templum,
 At tamen ornatum praeiuit iste suum.
 Praemia succedunt operanti longa salutis
 Huius ut obsequiis culmina sancta micent.
 De Basilica S. Vincentij, Vernemetis, quam condidit
 Papa Leontius: & de miraculis editis in
 eius dedicatione.
 Utoris Domini toto sonus exiit orbe
 Nec locus est ubi se gloria celsa neget.
 Sed cuius meritum scimus percurrere mundum
 Huius ubique uiri surgere templa decet.
 Ecce beata nitent Vincentij culmina summi,
 Munere martyrii qui colit astra poli.
 Promptus amore pio quae Papa Leontius olim
 Condidit eximio consolidata loco.
 Nomine Vernemetis uoluit uocitare uetustas
 Quod quasi sanum ingens Gallica lingua refert.
 Auspicij praemissa erat fidei ante futura
 Ut modo celsa domus staret honore Dei.
 Hic etiam Sanctus Domini suffultus amore
 Virtutis summe signa tremenda dedit.
 Nam cum templa Dei praesul de more dicauit
 Martyris aduentu Daemonis ira fugit.
 Redditur incolumis quidam de peste maligna,
 Cui, uidisse pij templa, medela fuit.
 Emicat aula potens diuino plena sereno
 Ut meritis placeat hic habitare Deo.
 Nunc specie sua dente loci ac uirtutis honore,
 Euocat hic populos, hinc decus, inde salus.
 Qui plebem accendit uenerande conditor arcis
 Talibus officiis praemia iusta metet.
 De Basilica Sancti Nazarij martyris, quam deiectam
 ab imo solo fundauit Leontius.
 Culmina conspicui radiant ueneranda Nazarij
 Cuius membra solum, spiritus astra tenet.
 Semine terrigeno terrenis uisibus exfors
 Immortale bonum puluere natus homo.
 Nil carnale uolens, sed Christi praemia poscens
 Sanguine de proprio uictima digna Deo.
 Haec tibi templa Sacer deuota Leontius offert,
 Maioremque suam hinc cupit esse domum
 Hic prius angusto fabricata est machina giro
 Quo neque tunc poterat plebs ueneranda capi:
 Deiectamque solo rursus fundauit ab imo,
 Et dedit haec quae nunc aedificata placent.
 De Basilica Sancti Dionisij martyris fundata à Leon-
 tio, cum altera (populum non capiente loco, &
 longius) ab Emelio Praefule, extructa, ad
 eius haeredem uenisset.

Cap. II.

al. arce.

al. tus

al. to.

Cap. I.

al. ualēs

al. am-
plificat.

Cap. xi.

Quicquid egregij struētorum noscere templi
 Tam pia non patiar vota latere tibi.
 Longius hinc olim sacra cum delubra fuissent
 Et plebis ob spatium sapē timeret iter.
 Exiguam dederat hic p̄sul Emelius arcem,
 Christicolam populum nec capiente loco.
 Quo vita claudente diem dehinc prole graduque
 Venit ad heredem hoc opus hic que locus.
 Fundavitque piam hanc Papa Leontius aulam,
 Obtulit & Domino splendida dona suo.
 Quam venerandus habet propriam Dionisius edē
 Nomine sub cuius sanctificata nitet.
 Qui seruerat fide Christi solidatus amore
 V̄ertice suppositio colla secunda dedit.
 Membrorum contemptor erat cupiendo coronam
 Vile putans quidquid ferret amore Dei.
 Ut moritura caro donum immortale pararet
 Vulnera dilexit, sed caritura nece.
 Hostili occurrens gladio se misit Olympo,
 Vnde mori voluit vota salutis habet.
 Nec congesta prius subtraxit sana Sacerdos
 Hac nisi perficeret que modo culta placent,
 Assidue in prisco celebrans ceremonia templo,
 Donec rite sequens consolidasset opus.
 De Basilica Sancti Bibiani Episcopi, olim ab Eusebio
 Præfule fundata, postea verò à Leontio (Emcrij, eius
 antecessoris mandato) extracta, & de
 theca argentea, qua S. Bibiani Reli
 quias exornauit Placidina.

Cap. xii.

Digna Sacerdotis Bibiani templi choruscant
 Quo si iusta petis dat pia vota fides,
 Quæ p̄sul fundavit ouans Eusebius olim
 Ne tamen expleret raptus ab orbe fuit.
 Cui mox Emerius successit in arce Sacerdos
 Sed compum ut strueret ferre recusat omnia.
 Qui precibus commisit opus tibi Papa Leontii.
 Cuius ad hoc votum iugiter instat annos.
 Vltro tale decus tibi se seruauit agendum,
 Nec nisi tu fueras qui loca sacra dares.
 O meritum iusti mansurum in luce perenni
 Per quem se cupiunt templi verenda coli!
 Sacra sepulchra tegunt Bibiani argentea tecta,
 Vnanimis tecum quæ Placidina dedit,
 Quo super infusum rutilans intermicat aurum,
 Et spargunt radios pura metalla suos
 Ingenio perfecta noua tabulata choruscant,
 Artificemque putas hinc animasse feras.
 Sed cui vos animo donaria tanta dedistis,
 Hic agat ut vobis stet diuturna salus.
 Nec dubitent qui magna ferunt, sibi magna repēdi
 Dum quoque pro paruis reddat opima Deus.
 De Sancti Eutropitis, primi vrbis Santonica Antisti
 eis Basilica quam senio collapsam, & Leontius ex
 diuina reuelatione renouauit ornauit-

que imaginis è ligno iconibus
 & picturis.

Quāntus amor Domini maneat tibi Papa Leontii
 Quem sibi iam Sancti templi nouare monent.
 Eutropitis enim venerandi Antistitis aula
 Corruerat senio dilacerata suo.
 Nudatasque trabes paries vacuatus habebat,
 Pondere non tecti, sed male pressus aquis.
 Noctē sopore leui cuidam veniente ministro
 Instauratorem te docet esse suum.
 Pro mercede tui meruit magis ille moneri,
 O felix de quo fit pia cura Deo!
 Non meliore via viuit renouata vetustas
 Et lassæ fabricæ flos rediuuinus adit.
 Etas accessit: verum hæc iuuenescit honore:
 Vnde senex fieret, iunior inde redit.
 Hic sculpta camera decus inter rasile pendet
 Quos pictura solet ligna dedere iocos.
 Sumpsit imagineas paries simulando figurar:
 Quæ neque tecta prius, hæc modo picta nitent.
 Vrbis Santonica primus fuit iste Sacerdos:
 Et tibi qui reparas iura priora dedit.
 Cum sua templa tenet Sanctus habitando quiete
 Instauratori reddat amore vicem.

De Calice Leontii Episcopi.

Symmus in arce Dei pia dona Leontius offert
 Votis iuncta sacris & Placidina simul.
 Fælices quorum labor est altaribus aptus
 Tempore qui paruis non peritura ferunt.
 Item in laudem Leontij Episcopi Burdegalenfis 13.
 & Placidinæ, eius olim Coniugis, Sacer
 dotij verò tempore, fororis.

Inter quos genuit radians Aquitanicus axis
 Egregijs meritis culmina prima tenes.
 Ciuibus ex Gallis supereminet alia potestas:
 Tu potior reliquis & tibi nemo prior,
 Præcedis multos, nulli minor atque secundus,
 Nec superest aliquid quod dare possit honor.
 Qui cum se primo vestiuit flore iuuentus
 Paruus eras annis & grauitate senex.
 Versus ad Hispanas acies cum Rege sereno,
 Militia creuit palma secunda tua.
 Cuius primitiæ tanto placuere relatu,
 Vt meritis esset debitus iste gradus.
 Nec poterant subito tibi culmina celsa parari,
 Hæc nisi digna tuum promeruisset opus.
 Nobilitate potens præcellis Papa Leontii:
 Clarus ab antiduis si numerentur anni.
 Nam genus & præauis, vel quidquid in ordine dicā
 Per proceres celsos currit origo vetus.
 Tempora diffugiunt, & stat tamen aula parentum,
 Nec patitur lapsus te reparante domus.
 Nobilitas longos non inclinavit in annos:

Cui

Cui magis ascensum proles opima dedit.
 Inclita progenies ornauit luce priores
 Hæredis radio splendet oreo patrum.
 De radice sua vestita est flore vetustas
 Quam merito vestra laudis obumbrat honor.
 Quamuis non aliquis potior modo possis haberi
 Tu tibi præcedis amplificando patres.
 Emicat altus apex generoso stemmate fulgens
 Cuius apud Reges vnica palma patet.
 Ecclesia nunc iura regis, venerande Sacerdos,
 Altera nobilitas additur inde tibi.
 Pontificalis apex quamuis sit Celsus in urbe
 Postquam ad te venit creuit adeptus honor
 Aula Dei & pastor vicibus sibi præmia reddunt,
 Vlli tu ornatum, spem dedit illa tibi.
 Munere diuino pariter floretis utrique:
 Tu mercede places, illa decore nitet.
 Tertius à decimo huic vrbis Antistes habentis
 Sed primus meritis enumerandus eris.
 Templa vetusta Dei remocasti in culmine prisco
 Postque suum lapsum nunc meliora placent.
 Flore iuuentutis senio fugiente choruscat
 Et tibi læta fauent quo renouante virent.
 Ut tu plus ageres incendia tecta cremarunt,
 Et nunc laude tua pulchrius illa micant.
 Nullaque flammicremæ senserunt damna ruine
 Quæ modo post ignes lumine plena nitent.
 Credo quod ex se se voluissent ipsa cremari,
 Vt labor ille tuus hæc meliora daret.
 Post cineres consumpti suos tenuesque fauillas
 Sic solet & Phoenix se renouare senex.
 Instaurata etiam sacri & baptismatis aula
 Quo maculas veteres fons lauat omnia aquis.
 Ecce beata sacra fundasti templa Mariæ.
 Mox vbi victa fugit semper habenda diem:
 Lumine plena micans imitata est aula Mariam,
 Illa ut ero lucem clausit, & ista diem.
 Nec solim hæc, sed ubique micant tua templa, Sa
 cerdos,
 Inter qua plaudens Santonus illa manet.
 Qui loca das populis vbi Christum iugiter orent
 Vnde salus veniat te facis esse viam.
 Ecclesieque domus crescente cacumine pollet,
 Et probat esse tuum quod modo culta placet.
 Fecisti ut libeat cunctos huc currere ciues,
 Et domus vocet quicquid in urbe manet.
 Ornaisti patriam cui dona perennia præstas,
 Tu quoque dicendus Burdegalense decus.
 Quantum inter reliquas caput hæc super extulit
 vrbes
 Tantum Pontifices vincis honore gradus.
 Inferiora velut sunt flumina cuncta Garonna

al. docet

Non aliter vobis subiacet omnis apex.
 Rheenus ab Alpe means neque tātis spumathabentis
 Fortior Hadriacas nec Padus intrat aquas.
 Danubius par est, quia longius egerit undas:
 Hæc ego transcendendi, iudico, nota mihi.
 Muneribusque piis dotasti altaria Christi
 Cum tua vasa ferunt viscera sancta Dei:
 Nunc cruor & corpus Domini libamina summi,
 Rite ministerio te tribuente venit.
 O felix cuius ditat pia templa facultas,
 Cui res ista magis non peritur a manet!
 Non arugo teret mordaci denique talentum,
 Nec contra hæc fures arma dolosa mouent.
 Et data res viuit, facit & bene viuere dantem,
 Cum moritur terris, ducitur inde polis.
 Hæc possessor habet quicquid transmisserit ante
 Sola tenet secum que prius ire facit.
 Hæc tibi templa dabunt & vasa sacra Sacerdos:
 Et quicquid reliquum nec numerare queo.
 Ecclesia columen per tempora longa gubernes,
 Et mercede pia fructus ubique mices.
 Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre:
 Quæ tibi tunc coniux, est modo clara soror.
 Lumen ab Arcadio veniens genitore resulget
 Quæ manet augustum germen, Auite, tuum.
 Imperij fastus toto qui rexit in orbe,
 Cuius adhuc pollens iura Senatus habet.
 Humani generis si culmina prima requiras
 Semine Casareo nil superesse potest.
 Sed genus ipsa suum sensus moderamine vicit,
 Cuius ab eloquio dulcia mella fluunt.
 Chæra, serena, decens, sollers, pia, mitis, opima:
 Quæ bona cuncta gerit quicquid honore placet.
 Moribus, ingenio, meritorum luce choruscans,
 Ornauit sexum mens pretiosa suum.
 Plurima quid referam, quantis sit prædita rebus?
 Quæ potuit votis nupta placere tuis?
 Augeat hæc vobis vitam cui templa dedistis
 Culminibusque suis culmina vestra regat.
 Hymnus in honorem Leontii Episcopi.

Agnoscat omne seculum
 Antistitem Lontium
 Burdegalense præmium
 Dono superno redditum.
 Bilinguis, ore callido
 Crimen fouebat inuidum
 Ferens acerbum nuncium
 Humilia sepulchro conditū.
 Celare se non pertulit
 Qui triste funus edidit
 Et si nocere desistit
 Insana vota prodidit.

Cap. xvi.

Deceptus arte noxia
 Cassata deflet crimina,
 Dum qua putabat tristia
 Conuersa sunt in gaudia.
 Exempla seu protulit
 Calcanda cuncto tempore
 Vt iam sibi conscriberet
 Decreta viuo Antifite
 Fugata res hec contigit
 Vitanda casto pectore,
 Superfite ut presumeret
 Post fata quod vix debuit.
 Grauat Sacerdos ordinem
 Qui Episcopatum sic petit:
 Præcepta qui completur
 Fugit honoris ambitum.
 Hec sicuti sit debitum
 Coactus ascendat gradum
 Non se petente callide
 Sed dante Christi munere.
 Ineptus est qui sancte se
 Præferre vult Ecclesie
 Nam rem sacratam sumere
 Electio diuina sit.
 Charus Sacerdos ordinem
 Hylarius non ambiit,
 Martinus illud effugit,
 Gregorius vix sustulit.
 Leges refutant ambitum
 Inuasor omnis pellitur
 Quo respiciunt prætoria
 Vitet nefas Ecclesia.
 Maligna erant certamina
 De sede non tamen sua
 Que nec pati desiderat
 Non inferat mens improba
 Nec longiore tempore
 Versantur in hoc murmure,
 Dum cogitar succedere
 Redit Sacerdos qui fuit.
 Orante plebe protinus
 Dum nemo credit redditur
 Que confluunt post tristia
 Maiora sunt hæc gaudia.
 Plausu fauebat ciuitas
 Cui redit felicitas:
 Orbata quem destituerat
 Patrem recepit anxia.
 Que vix putabat redditum
 Præuenta voto prospero
 Res mira quando cernitur
 Solet stupere visio.
 Recolligit rector gregem

Errore captum semita:
 A Pastoris arce cognita
 Gausa sunt ouilia.
 Sumpsit gradum quo tempore
 Regressus est eo die:
 Quis non superno munere
 Hoc contigisse prædicet?
 Tantum nec ante premium
 Plebi fuit cum factus est
 Latata quantum tunc fuit
 Quando recepit præfulem.
 B Venite ciues, plaudite
 Et vota votis addite
 Quo facta sunt miracula
 Seruent cum cælestia.
 Christus sereno lumine
 Circumuolet quem reddidit
 Vt trina crescat gloria
 Mercede, vita, gloria
 Ymnium canendo concrepet
 C Quisquis Deo non inuidet:
 Laus eius est qui præfulem
 De mortis ore retrahit.
 Zelante fido pectore
 Tam vera dici non pudet,
 Hac parua nobilissimo
 Damasus Papa Leontio.
 Ad Placidinam, matrem eiusdem.
 M Vnere parua nimis, pia, suscipe quaso libenter
 Quæ magis ipsa decens munus in orbe micat. Cap. xvii.
 Frustribus è mediis hæc ut daret in sula vobis
 D Oceanus tumidas murmure pressit aquas.
 Que loca dum volui properans agnoscere ponti
 A Borea veniens reppulit unda furens.
 Prosperitas ut vestra tamen se plena probaret,
 Obtulit in terris quod peteretur aquis.
 De Biffono, villa Burdegalense.
 E St locus æstifero quamuis sit tempore feruor
 Quo viret assiduo flore refectus ager. Cap. xviii.
 Respirant croceis depicta coloribus arua,
 E Fragrat odoriferis blandior herba comis.
 Incola Biffonum vocat hunc de nomine prisco:
 Millia septem vrbs hinc Burdegalensis abest.
 Qua possessor amans prætoria grata locauit
 Partibus atque tribus porticus aque subit.
 Strauerat ipsa solo, senio rapiente, vetustas
 Perdiderat vultum forma decora suum.
 Hæc meliore via reuocat labor ille Leontij
 Quo presente domos nullarumina premit.
 Nunc quoque Prosperus velut aula sepulta resurgit,
 Et fauet auctori viuificata suo.
 Reddidit interea prisco noua balnea cultu,
 Quod recreant fessos blanda lauacra viros

Hic referunt nutritisse lupos deserta tenentes:
 al. unde Intulit hic homines, expulit inde feras.
 De Vereginis, Villa Burdegalense.
 Cap. xix. Inter opima ferax qua voluitur unda Garonna
 Vereginis ripis vernat amarus ager.
 Hic breuis ascensus leni subit aggere cliuum
 Carpit & obliquum colle viator iter.
 Altior à planis auris, minor eminet altis
 Nec humilis nimium, nec se superbit apex.
 Colle sedet medio domus ædificata decenter
 Cuius utrumque latus hic iacet, inde tumet.
 al. hinc Machina celsa casa triplici suspenditur arcu
 Quo pelagi pictas currere credis aquas.
 Exilit unda latens viuo generata metallo,
 Dulcis & irriguo fonte perennis aqua:
 Quo super accumbens celebrat conuiuia pastor
 Inclusoque lacu pisce natante bibit.
 al. Que Nunc renouanda venit Pape mercede Leontij
 dominu longo re pore cul ta cupit. al. iste
 De Premiaco, Villa Burdegalense.
 Cap. xx. Quam dominus cultam tempora longa cupit.
 De Premiaco, Villa Burdegalense.
 Q Vanius instet iter retraharque volumine cura
 Ad te pauca ferens carmine stæto viam.
 Captus amore tui nunquam memoranda tacebo
 Te neque prætereo prætereundo locum.
 Cui que digna loquar si syllaba quarta recedat
 Præmia cum pollens præmia nomen habes.
 Delitiis obsessus ager viridantibus aruis
 Et naturalis gratia ruris inest.
 Condita quo domus est planus tumor exit in altum
 Nec satis elato vertice regnat apex.
 Qua super incumbens locus est deuexus in amnem
 Florea gemmato gramine prata virent.
 Leniter appulsus quotiens insibilat Eurus
 Flexa supinatis fluctuat herba comis.
 Hinc alia de parte seges flauescit aristis
 Pinguis & altricem palmes opacat humum.
 Piscibus innumeris non deficit unda Garonna
 Et si desit agris fruges abundat aquis.
 Sed te querebant hæc munera tanta Leonti
 Solus defueras qui bona plena daret.
 Nam quod pulchra domus, quod grata lauacra nites-
 cunt
 Consolidatorem te cecinerè suum.
 Atamen acquirant ut adhuc fabricanda decorem
 Temporibus longis hæc tua dona regas.
 De Egirtio flumine.
 Cap. xxi. Aus tibi forte minor fuerat generosa Garonna
 Si non exiguas alter haberet aquas.
 Lubricat hic quoniam tenuis Egirtius haustu
 Profert diuitias paupere fonte tuas.
 Denique dissimilem si comparet vltus utrumque
 Hic ubi fit riuis, tu puto Nilus eris.

Te famulans intrat, hunc sed tua regna refranant
 Gallicus Eufrates tu fluis, iste latet.
 A Nam quantum Oceanum tumidis tu cursibus au-
 ges
 Tantum te lymphis excitat iste suis.
 Torrida præsertim cum ieris incubat æstas
 Ac sitiente solo tristis anhelat ager.
 Cum Titan radiis feruentibus exarat arua,
 Et calor ignifero vomere findit humum.
 Languidus arentes fugiens vix explicat undas,
 Et cum pisce suo palpat ipse simul.
 B Flumine subducto vacuatas lambit arenas
 Sedibus in propriis exul oberrat aquis.
 In limo migrante lacu consumitur amnis,
 Terraque fit sterilis quo fluit unda rapax.
 Deficiunt vobis solatia cuncta rigore
 Nomine cum proprio tristis & ager eget.
 Fortè viator iter gradiens non inuenit haustus:
 Unde alios recreet qui fitit ipse sibi?
 Se cupi infundi fluius si porrigis undas,
 Si tamen est fluius quem madefaciat homo.
 Gurgitis impressas labens rota signat habenas
 Atque resudantes orbita sistit aquas.
 C Si venias equitando diem sub tempore cancri
 Vix tamen insidens ungula mergit equi.
 Vidimus exiguum de limo surgere piscem
 Qui renitente luto naufragus errat humo.
 Nec fluius, nec campus adest, nec terra, nec unda:
 Piscibus inhabilem nullus arare potest.
 Sola palude natans querulos dat rana susurros
 Piscibus exclusis aduenia regnat aquis.
 At si forte fluat tenuis de nubibus imber
 Vix pluit in terris iam tumet iste minax.
 B Ingentes animos parua de nube resumit,
 Fit subito pelagus qui fuit ante lacus.
 Turbidus incedens undis eget ipse lauari,
 Semper inæqualis, cui nihil aut satis est.
 Non ripis contentus agit compendia cursus
 Quod de monte bibit per fata plena vomit.
 Vertice torrenti rapitur quasi more tyranni,
 Indignatus iter munera vastat agri.
 Discurrit seges in fluium, stat piscis in aruo:
 Ordine peruerso messe natante iacet.
 E Quæ fuerant omnibus, donantur pascua ramis,
 Prata tenent pisces, & trahit unda pecus.
 Obtinet expulsus stabulum siluestre Silurus,
 Plus capitur terris quam modò piscis aquis.
 Saccula quos foderent agros male retia miscet
 Figitur hic hamus, quo stetit ante palus.
 Sors una est pisci siccent aut flumina crescant:
 Nunc redet silimo, nunc iacet exul agro.
 Sed cur triste diem loquimur de gurgite paruo

Iste
 tuas tan-
 tum cres-
 cere præ-
 stat a-
 quas.

Vritur & verbis nec recreatur aquis.
Sufficiat flagrare sibi, cur addo vapores
Atque bis aestiuum crescere tempus ago.
Vnica sed tandem damus hac solatia laudis
Quod tribuit pisces euacuatus aquis.

S. Venantij Honorii Clementiani Fortunati, Presbyteri, Liber Secundus.

De cruce,
Cap. I.

Cruce benedicta nitet Dominus quo carne pepedit
Atque cruore suo vulnera nostra lauit.
Mittis amore pio pro nobis victima factus:
Traxit ab ore lupi qua sacer agnus oves.
Transfixis palmis ubi mundum à clade redemit,
Atque suo clausit funere mortis iter.
Hic manus suo illa fuit clavius confixa crucis,
Qua eripuit Paulum crimine, morie Petrum.
Fertilitate potens ô dulce & nobile lignum
Quando iuis ramis tam noua poma geris.
Cuius odore nouo defuncta cadauera surgunt,
Et redeunt vita qui caruere die.
Nullum vret astus sub frondibus arboris huius:
Luna nec in noctem, Sol neque meridie.
Tu plantata micis secus est ubi cursus aquarum,
Spargis & ornatas flore recente comas.
Appensa est vitis inter tua brachia, de qua
Dulcia sanguineo vna rubore fluunt.

In honore Sanctæ Crucis.

Pange lingua Gloriosi praelium certaminis &c.

Item Versus in honore Sanctæ Crucis
vel Oratorij domus Ecclesiæ
apud Turonos.

Virtus celsa Crucis totum ritè occupat Orbem,
Hæc quando Mundi perditæ cuncta refert.
Quodque ferus serpens infecit felle veneni,
Christi sanguis in hac dulce liquore lauat.
Quaque Lupi fuerant raptoris præda ferocis
In cruce restituit Virginis agnus ovis.
Tensus in his ramis cum plantis brachia pendens
Ecclesiam stabilis pendulus ipse Cruce.
Hoc opus in ligno reparans deperdit a pridem
Quod vetiti ligni poma tulere boni.
Addita quinetiam virtutum flamma corusca
Dona quod obsequiis crux parat ipsa suis.
Denique sancta cruci hæc templa Gregorius offert,
Dum Pallas coperet signa gerendo crucis.
Dona repente dedit diuina potentia Christus
Mox fuit & voti causa secuta pij.
Pallianam meruit sunt que cruce textile pulchra
Obsequisque suis crux habet alma cruces.

Serica qua niueis sunt agnana blattei telis
Et texis crecibus magnificatur opus.
Sic citò Pontifici dedit hæc deuota voluntas
Atque dicata cruci conscia vela placent.
Vnde salutifero signa tibi clare Sacerdos
Hoc cui complacuit reddere magna valet.

Hymnus in honore Sanctæ Crucis:

Vexilla regis prodeunt, &c.

Ex indice apparet deesse duo capita, IIII. & V.

De Sancto Saturnino martyre. Cap. VII.

Ianua celsa poli terra pulsante patescit
Et recipit natos quos genuerunt humus.
Ammiranda hæc est occasio facta salutis
Vt de morte sua premia lucis emant.
Saturninus enim cupiens se necelere Christo
Carnali in habitu noluit esse diu.

Vincula corporei dissoluere carceris optans.

Plenus & Domino se sociaret homo.

Tempore maturo cum iam spes esset adulta

Sumpserunt pretium & oia beata solum.

Dumque sacerdotio frueretur in urbe Tolosa

Et populis Christum panderet esse Deum:

Ostendens verbis, addens miracula factis,
Vt quod sermo daret consequeretur opus.

Gentiles animas rapiens de sauce Tyranni

Subdebat regi qui dedit arma sibi.

Sed vitata malis & plebs infecta venenis

Curari effugiens egra iacere volens

Comprendit male sana virum, ad capitolia duxit;

Atque suo medico vulnera plura dedit.

Pro pietate dolum, pro melle & venena rependens,

Contra tutorem noxia bella mouet.

Subligat indomiti Sanctum ad vestigia thauri:

Et stimulat, fieret ne sua tarda ferit.

Pessima mens hominum diri noua bestia monstri

Nec tauri indomiti sufficit ira tibi.

Natura rabida feritatem adiungere nosti:

Quod per se nescit, te stimulantem furit.

Turbacruenta nocens huius te vulnere prodit

Et si non illi, parcere disce tibi.

Hinc ferus impatiens mox curua per aua raptus

Passim membra pij sudit in urbe viri.

Tum mulier collegit ouans & condidit artem

Vna sed famula participante sibi.

Hæc fuit insignis rapiendæ causa coronæ

Gloria martyrij sic celebranda nitet.

Ante sepulchra pij dantur modo dona salutis

Et corpus lacerum corpora multa fouet.

Dic ubi mors inimica iaces, ubi victa recumbis

Quando vides Sancti funere vota dari.

Qua male credebas obitu finire saluam

Dat vitam multis & tenet ipse suam.

Huc

Huc captiua cubas que te regnare putabas
Inuadendo peris teque furendo necas.
Te tua pœna premit, tua te fera vincula torquent,
Quos dare vis gemitus ipse ferendo gemis.
Martyr ouans caelos retinet, tu liuida, tristis
Mors inimica tibi Tartara nigra colis.
Florigera nunc sede manet sine sine beatus
Inter adoratos thure calente choros.
Non aliquas metuit placato iudice causas
Præmia sed miles victor habenda petit.
Digna triumphantem que restat palma sequetur
Pro te Christe mori, est gloria, vita, quies.
De Launebode Duce, & Beretrude eius con-
iuge, qui ædificauerunt templum Sancti
Saturnini. VIII.

Laudibus humanis reliquorum corda resulent

At mihi de iustis commemorare licet.

Nam pietatis opus victores texere libris

Ammonet ingenium res ratione duplex.

Una quod est habile de magnis magna fateri

Nam bona qui reticet criminis auctor erit.

Altera causa monet, quoniam succensus amore

Et meliora cupit qui sua facta legit

Saturninus enim martyr venerabilis orbi,

Nec latet egregii palma beata viri.

Qui cum Romana properasset ab urbe Tholosam

Et pia Christianicis semina ferret agris:

Tunc vesana choros Domini comprehendit amicum

Instituit que pii membra terenda trahi.

Implicitus thauri pede posteriore pependit

Tractus in obliquum dilaceratus obit.

Hac ope de terris animam transmisit Olympo:

O felix, cuius funere mors moritur.

Sed locus ille quidem quo Sanctus vincula sumpsit

Nullius templi sultus honore fuit:

Launebodus enim post sacula longa Ducatum

Dum gerit, instruxit culmina sancta loci.

Quod nullus veniens Romana gente fabriuit

Hoc vir barbarica prole peregit opus.

Coniuge cum propria Beretrude clara decore

Pectore qua blando clarior ipsa nitet.

Cui genus egregium fulget de stirpe potentum

Addidit ornatum vir venerando Deum.

Qua manibus propriis alimonia digna ministrat

Pauperibus tribuens se satiare cupit.

Indefessa inopes Christi per templa requirit:

Iugiter excurrrens ad pietatis opus.

Nudos veste tegit, sitienti pocula profere

Se magis eterno scemina fonte replet:

Proficit hoc etiam quicquid gerit illa marito:

Anxia pro cuius vota salute facit.

Dux meritis in gente sua qui pollet opimis

al. victo
ris.
al. habile

Celsus ubique micans nobilitatis ope.
Sed quamuis altum teneat de stirpe cacumen
Moribus ipse suos amplificauit anos
Ergo pari voto maneant in secula iuncti
Et micet ambobus consolidatus amor.
Ad Clerum Parisiacum.

Catus honorifici decus & gradus ordinis ampli

Quos colo corde, fide, religione, patres.

Iamdudum oblitus desueto carmine pleettri

Cogitis antiquam me renouare lyram.

En stupidis digitis stimulas tangere chordas,

Cum mihi non solito currat in arte manus

Scabrida nunc resonat mea lingua rubigine verba

Exit & incompto raucus ab ore fragor.

Vix dabit in veteri ferrugine coris acumen

Aut summo infecto splendet in ære color.

Sed quia dulcedo pulsans quasi malleus instat.

Et velut incudi cura relicta terit.

Pectoris atque mei succenditis igne caminum

Unde ministratur cordis in arce vapor.

Obsequor hinc quia me veluti fornace recocto

Artis ad officium vester adegit amor.

Item in laudè Parisiaci cleri.

Celsa Parisiaci cleri reuerentia pollens

Ecclesie genium, gloria, munus, honor.

Carmine Dauidico diuina poemata pangens

Cur sibus assiduis dulce reuoluis opus.

Inde Sacerdotes, leuiticus hinc mi cat ordo:

Illos canities, hos stola pulchra tegit.

Illis pallor inest, rubor his in vultibus errat,

Et cadent rutilis lilia mixta rosis.

Illi iam senio, sed & hi bene vestibus alben,

Ut placeat summo picta corona Deo.

In medios Germanus adest Antistes honore

Qui regit hinc iuuenes, subregit inde senes.

Leuitæ præeunt, sequitur grauis ordo Ducatum

Hos gradiendo mouet, hos moderando trahit.

Ipse tamen sensim incedit velut alter Aaron

Non de veste nitens, sed pietate placens.

Non lapides, coccus, cidarim, aurum, purpura, byssus

Exornant humeros, sed micat alma fides.

Iste satis melior veteri quam lege Sacerdos,

Hic quia vera colit quod prius umbra fuit.

Magna futura putans, præsentia cuncta refellens

Antea carne carens, quam caro sine ruens.

Sollicitus quenquam ne deuoret ira luporum

Colligit ad caulas pastor optimus oves.

Assiduis meritis ad pascuam falsa vocatus

Grege vocem agnosens currit amore sequax.

Miles ad arma celer signum mox inimit in aures

Erigit excusso membra sopore thoro.

Aduolat ante alios mysteria sacra requirens,

N r

al. reuol
uit.

al. moni
tis.

al. sopo
ra.

Undique quisque suo templa petenda loco.
 Flagranti studio populum domus irrigat omnis
 Certatimque monent quis prior ire valeat.
 Peruigiles noctes ad prima crepuscula iungens
 Construit angelicos turba verenda choros.
 Gressibus exercitis in opus venerabile constans
 Vim factura polo cantibus arma mouet.
 Stamina psalterii lyrico modulamine texens
 Versibus orditum carmen amore trahit.
 Hinc puer exiguis attemperat organa canis:
 Inde senex largam ructat ab ore tubam.
 Cymbalicae voces calamis miscentur acutis
 Disparibusque tropis fistula dulce sonat.
 Tympana rauca senum puerilis tibia mulcet
 Atque hominum reparant verba canora lyram
 Leuiter iste trahit modulos, rapit alacer ille
 Sexus & atatis sic variatur opus.
 Triticas fruges terit feruens arca Christi
 Horrea quandoquidem construitura Dei.
 Voce creatoris reminiscens esse beatos
 Quos Dominus vigilans dum redit ipse videt.
 In quorum meritis animo virtute fideque
 Tegmine corporeo lumina quanta latent.
 Pontificis monitis clerus, plebs, psallit & infans
 Vnde labore breui fruge replendus erit.
 Sub duce Germano felix exercitus hic est
 Moyses tende manus ut tua castra iuuēs.
 De Situ Parisiacensis Ecclesiae.
 Si Salomoniaci memoretur machina templi
 Arte licet par sit, pulchrior ista fide.
 Nam quacunque illic veteris velamine legis
 Clausa fuere prius, hinc reserata patent.
 Floruit illa quidem varia inserta metallo,
 Clarius hic Christi sanguine tincta nitet.
 Illam aurum, lapides ornarunt ligna cedrina
 Huic venerabilior de cruce fulget honor.
 Constitit illa vetus ruituro structa talento.
 Hæc pretio Mundi stat solidata domus,
 Splendida marmoreis astolitur aula columnis,
 Et qui pura manet gratia maior inest.
 Prima capit radios vitreis occulta fenestris
 Artificisque manu clausit in arce diem.
 Cursibus Aurora vaga lux laquearia complet
 Atque suis radiis hic sine Sole micat.
 Hæc prius egregio Rex Childebertus amore
 Dona suo populo non moritura dedit
 Totus in affectu diuini cultus adherens
 Ecclesie iuges amplificauit opes.
 Melchisedech, noster merito, Rex atque Sacerdos
 Compleuit laicus religionis opus.
 Publici iura regens, at celsa palatia seruans
 Unica Pontificum gloria, norma fuit.

Hinc abiens, illic meritorum vixit honore,
 Hic quoque gestorum laude perennis erit.
 De *Ecclesia Magontia ciuitatis. xi.
 Ardua sacrati baptismatis aula choruscet
 Quo delicta Adæ Christus in amne lauat
 Hic pastore Deo puris grex mergitur undis
 Ne maculata diu cellera gesserit ouis.
 Traxit origo necem de semine, sed pater orbis
 Purgauit medicis crimina mortis aquis.
 Hanc tamen Antistes Sidonius extulit arcem
 Qui Domini cultum templa nouando fouet.
 Struxit Berthoare voto complente Sacerdos
 Qua decus Ecclesie cordis amore placet.
 Catholicae fidei splendor pietate choruscans
 Templorum cultrix prodiga pauperibus.
 Seminat unde metat fruges se arcendo recondens:
 Terrenis opibus non moritura parat.
 Filia digna patri te Theodeberte reformans,
 Rexisti patriam qui pietate patris.
 Et comitante fide reuocasti ex hoste triumphos
 Sed capti pretio mox rediere tuo.
 Ecclesie sultor, laus Regum, pastor egentum,
 Cura Sacerdotum, promptus ad omne bonum.
 Cuius dulce iugum nullus genuisse fatetur
 Viuis adhuc meritis Rex in amore tuis.
 De Basilica Sancti Georgij martyris quam, ædifica-
 uit Sidonius Archiepiscopus Moguntinus;
 Росма. xi.

Martyria egregii pollens micat aula Georgij
 Cuius in hunc mundum spargitur altus honor
 Carcere, cade, fame, vinculis, siccitate, frigore, flammis
 Confessus Christum duxit ad astra caput.
 Qui virtute potens Orientis in axe sepultus
 Ecce sub Occiduo cardine præbet opem.
 Ergo memero preces es reddere vota viator,
 Obtinet hic meritis quod petit alma fides.
 Condidit Antistes Sidonius ista decenter,
 Proficiant anime quod noua templa sue.
 De Oratorio à Trafarico constructo
 Lucida perspicui nituerunt limina templi
 Quo capit haud dubiam spem veneranda fides.
 Hæc est aula Petri, caelos qui claue cathenat
 Substitit & pelagus quo gradiente lapis,
 Sedibus habitat hic Paulus tuba Gentibus una:
 Et qui prædo prius, hic modo præco manet.
 Martini domus est Christum qui vedit egentem,
 Regem tiro regens atque homo iure Deum.
 Ecce Sacerdotis sacri micat aula Remigij
 Qui tenebras mundi liquit & astra tenet.
 Cultor opime Dei templum Trafarice locasti.
 Hæc cui persoluis reddet amator opes.
 De Sanctis Agunenſibus.

*al. Bati
 sterio.

Turbine sub mundi cum persequerentur iniqui
 Christicolæque daret saeva procella neci.
 Frigore depulso succendens corda peregit
 Rupibus in gelidis feruida bella fides.
 Quo pie Maurici doctor legionis opima
 Traxisti forties subdere colla viros.
 Queis positis gladiis sunt arma è dogmate Pauli
 Nomine pro Christi dulcius esse mori.
 Pectore belligero poterant qui vincere ferro
 Fruitanti iugulis vulnera chara suis:
 Hortantes se cade sua sic ire sub astra
 Alter in alterius cade natauit erus
 Adiuuit rapidas Rhodani fons sanguinis undas
 Tinxit & Alpinas ira cruenta niues.
 Tali sine polos felix exercitus intrans
 Iunctus apostolicis plaudat honore choris.
 Cingitur angelico virtus trabeat a senatu
 Mors fuit unde prius lux fouet inde viros.
 Ecce triumphanum doctor fortissimè tecum
 Quattuor hic procerum pignora sancta iacent.
 Sub luteo tumulo latitat caeleste talentum,
 Diuitiasque Dei vilis arena tegit.
 Qui faciunt sacrum paradysi crescere censum
 Heredes Domini luce perenne dati.
 Syderio chorus iste throno cum carne locandus
 Cum veniet iudex arbiter orbis erit.
 Sic pia turba simul festinans cernere Christum
 Vt caelos peteret, de nece fecit iter.
 Fortunatus enim per fulgida dona Tonantis
 Ne tenebris crucier quæso feratis opem.
 De Sancto Hylario Pictauiorum Episcopo.
 Si Hylarium quæris qui sit cognoscere, labors
 Allobroges referunt Piætianos genitum.
 Cum populum regeret diuina mente Sacerdos
 Seruabat legis fœdera sollicitus.
 Improbus ut vidit plebes quod scinderet error
 Græcorum virtus protulit in medium;
 Vipero promunt semper qui ex corde venena
 Filius ut dicant est creatura Dei.
 Quis magis auxilium præstat sapientia mundi
 De ingenito genitum quæ negat esse Deum
 Quam malè complexus cupiens calcare prophetas
 Arrius infelix cum retinet crepuit.
 Egregius Doctor veterum monumenta sequutus
 Quem Stephanus vidit comprobat esse Deum.
 Victus amore Dei contempto principe mundi
 Intemerata fide pertulit exilium
 In Patre quique potens Deus est cognoscere Natū
 Diuinis tantum vocibus insinuat.
 Perpetuum lumen Christum Dominumque Deūque
 Bis senis populos sed docet esse libris.
 Lux sincera animi semper mihi dulcis Hylari

Quamuis absentem quem mea causa videt:
 Cuius honestus amor tantum mea corda repleuit
 Vt sine te nunquam mente vacante loquar.
 De Sancto Medardo Episcopo.
 Inter Christicolæ quos actio vexit in astra
 Pars tibi pro meritis magna Medarde patet.
 Qui sic vixisti terrenis hospes in oris
 Vt caelos patriam redderes esse tuam.
 Exilium tibi mundus erat cœnosa cauerni
 Et modò te gaudet ciue manente polus.
 Exultus tenebris, vestitus regmine lucis
 Post obitum frueris liberiore die
 De tellure fatuus factus possessor Olympi
 Et matrem linquens cum patre læta tenes
 Humani victor vitij super astra triumphas
 Atque cremans carnem das anime requiem.
 Te inter mundanos vepres gradiente fatemur
 Calcatis spinis promeruisse rosas.
 Flore refertus ager suauis tibi fundit odores
 Balsama thura replent quæ paradysus habet.
 Cautus per angustum figens vestigia callem:
 Sic dedit arcta tibi semina lucis iter.
 Lata voluptatum via quæ submergit Auerno
 Dulcia carnis alens mortis amara parat.
 Hoc nunquam sacros flexisti tramite gressus:
 Nec potuere tuos parua tenere pedes.
 Dum iter ad laudes grauior via ducit in altum;
 Quo labor est potior, gloria maior erit.
 Quæ prius incipiam sacri miracula facti
 Cum quicquid facias omnia prima micent.
 Dum fuit ad superos humano in corpore vita,
 Ex oculis fugiens lux tibi cordis erat.
 Si cæcus venit, rapuit palpando salutem
 In mediis tenebris fulsit aperta dies.
 Qui voluit furci causas perquirere latentis.
 Te religante sedet, te reserante fugit.
 Fur sine perfectu voto deceptus inani,
 Omnia restituens crimina fraudis habet.
 Nam semel ut molles carpsent palmitis vnas,
 Non valere gradus inde referre foras.
 Nec potuit raptor pedibus subducere prædam
 Raptori abduxit sed sua præda pedes.
 Ecce suis laqueis cepit miser esse ligatus:
 Venerat ut caperet, captus at ipse fuit.
 Nec tetigit mustum, sed iniqua mente rotatur
 Antea quam biberet ebria turba tacet.
 Incepit seruare magis quam ferre racemos:
 Et datus est custos, qui cupit esse rapax:
 Donec, Sancte tuis verbis iussisses abire
 Vt fructum impletet doctus ab hoste redit.
 Quæ manet hæc animi pietas, Sanctissime præsul,
 Lædenti auxilio qui facis ire tuo.

Tintinum rapit alter inops magis improbus ille
 Qui iumentorum colla tenere solet.
 Absconditque sinu, feno praecludit hiatum,
 Et tenet ipse manu ne manifestet opus.
 Te veniente, Sacer, causas patefecit apertas
 Tintinu incipiens iam quasi furta loqui.
 Nil valet abscondi, nil claudi, nil te teneri
 Facundo strepitu prodidit omne malum.
 Pandebat propriam veluti sub iudice causam
 Nil de fure timens liberiore sono.
 Iudicat, accusat, conuincit, damnat, acerbat
 Te praesente tamen non licet esse reum.
 Absoluisti furem solita pietatis amore
 Addens & montis, cautus ut intret iter
 Precipiens querulam secum portare rapinam,
 Ne vacua tristis spe remearet inops.
 Hinc tamen ut potero cum raptus ab orbe fuisset
 Quae dederis populis signa verenda loquar.
 Cum pia compositio ueherentur membra feretro
 Subtractum meruit cecus habere diem.
 Anxius ille sacra lumen suscepit ab umbra
 Et tua mors illi lucis origo fuit.
 Dumque sepulchra darent oculi rediere sepulti.
 Et sopor ille tuus hunc vigilare facit.
 Cum fugis à mundo, datur illi lumine mundus
 Te linquente diem hunc fugiunt tenebrae.
 Antiqui vultu lucem stupere modernam
 Et vesteri fabrica prima fenestra venit.
 Compeditibus validis alter manisque ligatus:
 Ut tetigit templum, ferrea vincla cadunt.
 Tam graue fragmentum dolor est vel cernere penam
 Pondera tot miseros sustinuisse pedes.
 Si connexa forent elephantum soluere possent
 Nec poterat rigidus ipse mouere gradus.
 Non minus est illi cui subuertente procella
 Littoribus Lybicus anchora fracta iacet.
 Pena quidem grauior cecidit crescente triumpho
 Vincere rem sauam gloria maior erat.
 Non habuit tot vincla pati miser ille ligatus
 Sed tua quo virtus plus mereretur opus.
 Cum sibi darentur non sic strepuere cathena
 Ceu tinniuere cum crepuere ferae.
 Quae fuit illa prius nimis male vincla cathenis
 Jam tibi qui soluis libera dextra fauet.
 Lignea vincla gerens alter confugit ad aulam
 Quae simili merito scissa repente cadunt.
 Nec mora: vix tetigit sacrati limina templi
 Fit tonitrus calis arma ferendo tibi.
 Grandia diuisi ceciderunt pondera ligni
 Et qui gessit onus, corruit ipse simul.
 Expauit subito de libertate recepta,
 Atque magis timuit quando solutus erat
 Quae ratio fuerit, cecidit cur pronus in aruis

Gaudia magna quidem sepe timere solent.
 A Dum stupet unde salus laceris est reddita plantis
 Admirante animo membra soluta fluunt.
 Inde vetus mulier pariter nascente periclo
 Vulnere naturae mortua membra tulit.
 Inclusos digitos morbo numerante tenebat:
 Nec poterat ductio pollice fila dare.
 Secum nata quidem, sed non sua dextra pependit
 Corpore iuncta suo res aliena fuit.
 Tempore sed tardo cum iam spes fracta iaceret
 Ante tuum tumultum viuificata manus.
 B Sic inopinatum commendat gratia votum:
 Desperata salus dulcior esse solet.
 Mobilis ergo venit digitis torpentibus humor,
 Et dispensatus fluxit in tongue vigor.
 Arida neruorum sese iunctura tetendit,
 Agnouitque suum vena soluta locum.
 Apta ministeris incipit palma moueri
 Seruitium discens libera dextra fuit.
 Nec tantum profugos pietas tua reddidit artus
 Reddidit & victum pensa trahente manu.
 C Eripuisti aliam simili de peste puellam
 Membraque restituens plus anima tribuisti,
 Desponsata viro mortali lege iacebat
 Nunc thalamis Christi virgo dicata micat.
 Sponsa quidem radiat cum virginitate modesta.
 Spe meliore fruens nupta tenenda polia.
 Nec fructus uteri sterilibus dependit honesti
 Fore pudicitiae mazer habenda placet.
 Adquirit cunctos natum que non habet unum
 Progeniemque sibi gignit amore Dei.
 D Inde pari morbo deslenda infantia parua
 In lucem veniens membra necata trahit.
 Mors & origo simul misera processit ab aluo
 Extinctam de generans matre anhela manum.
 Commendata tuo rediit medicata sepulchro
 Quod mater petiit, de tumulo recipit.
 Dum iacet alter inops visu caligine clauso
 Cecus nec misero lumine lumen erat.
 Longaque nox oculos quarto iam mense premebat
 E In lucem obscurus, viuis imago necis.
 Vocibus hunc medicis mouisti tempore somni
 Tenderet ut velox ad tua templa gradum.
 Mox veniente die, sed non sibi forcipe pressa
 Eruit Christi vertice tonsus ouis.
 Detrahit hic crines nitidos ut haberet ocellos
 Et mercante coma muneris lucis emat.
 Qui titubante gradu tractus peruenit ad aulam
 Per biduum recubans ante sepulchra fiat.
 Tertia lux rediens nocturnas soluerat umbras,
 Et caro ceco occurrit sic reuocat a dies.
 Undique linita cecidere à fronte tenebrae
 Sanguinis vnda rigat, luminis atra lauat.

Sicca lucerna nouo flagrante resulsit oliuo
 Obtrunuique suum lux peregrina locum.
 Quid referam mutis qui verbo verba dedisti,
 Quod grauat eiciens, quod iuuat omne locas.
 Cuncta haec è numero tua me praeconia vincunt,
 Et si non potui velle fuisse vide.

^A En tua templa colit nimio Sigiterius amore,
 Insistens operi promptus amore tui.
 Culmina custodi qui templum in culmine duxit
 Protege pro meritis qui tibi tecta dedit.
 Hac pia pauca ferens ego Fortunatus amore
 Auxilium poscos Da mihi vota precor.

INCIPIIT LIBER TERTIVS

Epistola ad Eufonium missa, Turonensem Episcopum.

Domino sancto & meritis Apostolico domino & dulci patri Eufonio papae, Fortunatus. Ante paucorum dierum volubilitate transcurfa deferente litterarum praesertim portitore, venerabilis oris vestri colloquium, à me caelesti pro munere significo fuisse perceptum. Quod ea auiditate teste rerum creatore complexus sum, qua vestrum piissimum animum circa meam humilitatem iugiter approbaui profusum, & me supplicem multis copiosum beneficiis agnosco deuotum: Qui quamuis in altera commorer ciuitate, nouit Deus quia vobis absens sum tantum modo loco non animo; & quocumque fuero, intra me vos clausum habeo. Verè dico, non est illud cor carneum, vbi vestrae animae non recipitur miranda dulcedo, sed est marmore durior, si tantae charitatis non amplectitur blandimento. Nam quis de te tam congrua praedicet, quam mens verè sancta deposcit? aut quis suo sic satisfaciet animo, ut vestrum sicut concedet prodat affectum qui in terra sic humilis ut habites erectus in caelis, & inclinando ad infima, te subleuari facias ad excelsa, ut iam agnoscas qui Christi humilitatem libenter amplecteris, de eius regni munere quid habebis. Quoniam sicut ipsius mandata sunt qui se paruulum inter homines vult videri, magnificum se elatus respiciet in supernis: vnusquisque qualiter desiderat exponat. Ego verò gratulor in corde, Domine Eufoni, dilectionem domini mei sensisse Martini. Quapropter multiplici me prece apostolatui & sanctae charitativestreae commendans, rogo per ipsum dominum Martinum, cuius frueris participato consortio, ut apud eum memorari praecipias me famulum & deuotum: quatinus qui apud eum meritis praeualetis, in meae humilitatis protectione iugiter ostendatis. Ora pro me, domine sancte & Apostolice peculiaris domine & pater.

Item alia epistola ad eundem Eufonium.

Domino sancto mihi que in Domino peculiari patrono Eufonio Papae, Fortunatus. Copiosam & superabundantem pectoris vestri dulcedinem, quam circa deuotionem personae meae vestram beatitudine, pater amantissime fateor impendisse, quis illam ut dignum est vel corde possit concipere, vel sermone valeat explicare? Quae tanto me sibi vinculo ammirandae charitatis astrinxit, ut ne vnus horae spatium ab illo mihi videar separari conspectu: quem & si praesentem non video, attamen intra pectoris habitaculum retineo conditum & reclusum? Quis enim tuae pietatis peculiaris non redditur, in quo tanta bonitatis beneficia continentur? aut quae ad tuam dulcedinem non ducas inuitum, cuius probauimus animum ineffabili charitate profusum? Quae autem illud admiratione complectar, cum te sic video cunctos diligere, ac si vnumquodque de proprio visus sis latere generasse? Quis verò filiorum superbus esse desideret, vbi te patrem & doctorem tantae humilitatis agnoscat? aut quis summo nobilitatis descendat de culmine, cum te sic respicit supplicem, non se tuis vestigiis in terra prouolutus extendit? Verè dico. Si tumidum superbia deicit, multum est laudabilis humilitas quae erigit. Quis denique illic esse possit iracundus aut turbidus, vbi, Sacerdos & Pontifex tam placidus es inuentus? Scit enim totus sine rapacitate grex viuere, vbi viuendi tranquillitas discitur à pastore. Quid de rebus reliquis referam, in quibus te sic impendis in singulis, ut lauderis in cunctis. Quae tamè & sic imitari non possumus, vel vidisse quod imitari deceat congaudemus. Quapropter dominationi & sanctitati vestrae peculiariter me commendans, rogo & obtestor sic ille dominus meus Martinus sua intercessione obtineat, ut cum ipso iuxta merita vestra in luce perpetua vos collocet diuina misericordia, ut pro me humili filio & seruo vestro ad eius beatum sepulchrum, orare digneris, & pro peccatorum meorum remissione pius intercessor accedas. Eos verò qui vestri sunt omnes dominos meos & dulces reuerenter saluto. Domnum meum per omnia dulcissimum filium vestrum Auentium pro me multipliciter supplico salutari: Domino meo Felici Episcopo, si per vos venit me benigno animo commendari deponco. Ora pro me reuerentissime pater.

Verfus in laudē Eufronii Episcopi compofiti.
*Quamuis pigra mihi iaceat sine fomite lingua
 Nec valeam digitis reddere digna viri:
 Attamen alme pater Christi venerande Sacerdos
 Eufroni cupio foluere parua tibi.
 Debeo multa quidem, fed fufcipe pauca libenter,
 Sit veniale precor quod tuus edit amor.
 Ecclefia lampas fub te radiante corufcat.
 Lumine Pontificis fulget ubique fides.
 Gratia præcellens fincero in peccore vernat
 Quo nullus dolus eft Ifraelita viris.
 Immaculata tibi fœliciter actio currit
 Vt poneres calos hæc via pandit iter.
 Dulcia colloqui sine fucio dicta refundis
 Non fic mella mihi quam tua verba placent.
 Quicquid habet fœnfus hoc lingua ferena relaxat
 Pectore fub vefiro fraus loca nulla tenet.*

*Qui sine felle manes in fimplicitate columbe
 Nec ferpens in te dira venena fouet.
 Aduena fi veniet patriam tu reddis amatam,
 Et per te proprias hic habet exul opes,
 Si quis iniqua gemit triftis hinc nemo recedit
 Sed lachrymas remouens letificare facis.
 Martinus meritis hac vos in fede locauit
 Dignus eras heres qui fua iuffa colis.
 Ille tenet cœlum largo dans omnia voto,
 Functus eris Chrifto hunc imitando virum.
 Non perit hic veftrum qui grex ouile recurrit
 Candida nec spinis velleræ perdit ouis.
 Non lupus ore rapit prædam paflore vigente,
 Sed fugit exclusus non lacerando greges.
 Hæc tibi lux maneat longos, venerande, per annos,
 Atque futura dies lucidiora ferat.*

EPISTOLA AD FOELICEM EPISCOPVM NAMNETICVM.

Omino Sancto & Apostolica fede dignissimo patri Fœlicis Papæ Fortunatus. Oscitan-
 tem me prope finitima pelagi, blandimento naturalis torporis illecto & littorali diu-
 tius in margine decumbentem, subitò per vndifragos veftri fluctus eloquii quasi sco-
 pulis incurrentibus elifa falis aspergine me contigit irrorari: fed ad primos euigilans ftimulos
 infundi poteram, non tamen excitari; qui adhuc more folito grauiter obdormitans, tandem
 aliquando inter crepitantia verborū veftrorum tonitrua vix surrexi. Igitur cum confiderarem
 dicta fingula de more tubarum clangente fermone prolata, & fyderio quodammodo splen-
 dore perfufa velut chorufcantium radiorum perfpicabili lumine mea vifus eftis lumina per-
 ftriniffie, & faporant es oculos quos mihi aperuiffis tonitruo claufiffis chorufco. Tantum
 enim excitati claritate colloqui veftrę linguae iubar effulfit: tanta ferenidentis eloquentiæ lux
 vibrauit, vt cōuerfo ordine mihi videretur verbis radiatibus ab occidētali parte, te loquente, Sol
 nafci. Credebam enim quæfo SophoPindarico compactus tetraftrophos pedeftri glutine fug-
 gillatus & ac fi entimematum parturiens cathenatum vinculum facunda fluxiffet oratio, spi-
 ris intertexta fophifmate peregrino. Denique quantum ad profunditatē veftrę dictionis atti-
 net, feceratis ignorantem per fermoneum anfractus, velut inter cautes echinadas oberrare, nifi
 à vobis lampas preuiatrix itineris occurriffet. Quod verò veftris inferuiffis epiftolis, vocem meā
 nec à clamatione laudū fuperatā in vltimo orbis angulo perfonaffie: hæc ipfa dum relego, cœ-
 pi me mirari veftro fubitò creuiffie colloquio, qui fauorem proprio non mererer ornatu, gauifus
 vfque adeo affectu fauoris erigi, qui me re cognofcerem ingenii qualitate fubfterni. O quā
 rum charitas præualet cum illud lingua laudantis adijcit quod laudati vena fubducit. Optandū
 eft fi quidem vt de me humillimo tali credatur testi potius quā Auçtori. Non enim Polyden-
 cen fua commendaffet venæ falientis vbertas, nifi Smirnei fontis fatidico latice fuiffet attactu.
 Illud itaque quod dixiffis in vltimo orbis angulo quasi veftram habitare præfentiam; fatis hoc
 fieri iuftum eft, vt de vobis mihi credatis, qui de me vobis credi blandius fuadetis. Quoniam lo-
 ca quamuis regione vltima, te ciue funt prima. Nam fi perfonæ merito, vrbis fibi vendicant
 principatum, nulli per vos eft ille locus inferior: vbi quicquid de laude requiritur Fœlix adtribus,
 Pontifex eft afferor. Denique non tibi, fub rabido leone Titanis feruet cauma; nec vifæ fitus
 frigoribus intertextus refpirat, fed per vos mutatis fedibus affiduo Fauonii fibillo modulantis
 vernat. Hoc etiam quod fanctitas veftra conqueritur me inuento Turonis parua prolixitate in-
 terfuiffie colloquiis, cum meam è contra pudcat in breui fpatio prodidiffie infcitiam; fed lætari
 tanti gratiam Pontificis adquifitam. Tamen fi noftra in partes confiderare velitis, quamuis pro
 tracto fpatio afpectu veftro fruierer, incitari pateram non expleri. Quis enim femel odore fua-
 uium rofarum afflatus, vel fatiatum quādoque fe iudicer, vel patiatur reddere faltidientem? Si
 diutius fuiffemus in comminus, tanto magis dilectione fuccendere, quanto plus agnofcerem
 quem

quem amarem. Quod enim intuliffis, fi Ligerim vobifcum afcendifsem fecundis fiatibus Nam-
 netas occurriffem: noui quidem te mihi canopo erucis arcenibus mioparonē præpetem. Arte
 armonia ca tutus inter fcini fegas fe mordētes exiffie, & fi res exigeret plaufu creperegico Oētam
 Thirintiacū pindo refpirante pulaffem. Qua vero auiditate illud me creditis perlegiffie, quod
 vos intexere mera charitas imperauit quod dixiffis nec fi vulsci veniffent in folatio me vobis
 arripere valuiffent. Credite quantum meus animus infpicit, ipfa vix Roma tantum mihi ad au-
 xilia dare pōterat, quantum præftitiffis in verba: nec apud me plus aliquid eft factis impen-
 dere quā vota voluntatis offerre. Nam alloquii refuente dulcedine, nihil opus eft plus agere.
 Quod vero facetiis addidiffis, nifi follicitatus laudibus ruficus calamus nocturnaffet licet talis
 cultor Chrifticola feraciffima iugera fapius exarauit. Attamen nuper illum id eft vos confiteor
 ludos Ityphallicos Amphyoneo barbitō reboaffie! Hoc quoque quod delectabiliter adieciiffis,
 me domnæ meæ Radegundis muro charitatis inclufum, fcio quidem quia non ex meis meri-
 tis, fed ex illius confuetudine quam circa cunctos nouit impēdere colligatis. Et quantū in mea
 perfona panagericum pœticè tangitis, tantum in eius laudis hiftoriam retuliffis, tamen in ver-
 bis veftris illud relegere merui, quod in eius gratia iam percepi. Sed qui de me paruo magna
 depingitis, quæfo de magnis maxima prædicetis. Quapropter dominationi & fanctitati veftræ
 me humili fupplicatione commendans, deprecor per Dominum Redemptorem animarum
 noftrarum qui vos prædeftinatos fua facturus eft in luce confortē, vt me in fanctis orationi-
 bus pietatis intuitu dignemini memorare: Magnum enim erit fpei meæ auxilium à vobis ob-
 tinere quod pofco.

*Si veniant lingua pariter Græca atque Latina
 Pro meritis nequeunt foluere cuncta tuis.
 Laudibus obfeffus votis venerandus haberis
 Fœlix qui fœnfus luce perennis eris.*

Item ad eundem Fœlicem, ex fuo nomine.
*Fidem falus patriæ Fœlix fpe, nomine, corde
 Ordo facerdotum quo radiante micat.
 Reftituis terris quod publica iura petebant
 Temporibus noftris gaudia prifca ferens
 Vox procerum, lumen generis, defenfio plebis
 Naufragium prohibes hic vbi portus ades.
 Auçtor Apostolicus qui iura Britannica vincens
 Tutus in aduerfis fpe crucis arma fugas.
 Vire decus patria, fidei lux, auçtor honoris
 Splendor Pontificum, nofter & orbis amor.*

Item ad Fœlicem Epifcopum: De dedicatione
 Ecclefie fuæ.

*Cum Salomon coleret generofe encania templi
 Ifraeliticòs fecit adeffe viros.
 Leuitas, proceres, pueros, iuuenesque fenesque.
 Vndique certatim regia pompa trahit.
 Mactantur vituli, tauri iugulantur ad aras
 Et populi in votis gaudia cadis erant,
 Nunc vero affurgit ritu placitura beato
 Tempore decurfo iuftior ara Deo.
 Prospera que populis fœlix modo fefta ministrans
 Exuperat rebus gæfta priora nouis.
 Conuocat egregios fœcra ad folemnia patres,
 Quo fœcra vera falus & fugit vmbra vetus.
 Docti claue Petri cœlos aperire potenti
 Ac monitis Pauli nofcere claufa poli.*

*Ne lupus intret oues, ne morbus vulneret agnos
 Hinc funt custodes, inde medela gregis.
 Quorum vox refluens populo de fonte falutis
 Vt bibat aure fidem porrigit ore faltem.
 Inter quos medios Martini fede Sacerdos;
 Eufronius fulget metropolita facer.
 Plaudens in fancta fratrum coeunte corona.
 Et fua membra videns fortior extat apex.
 Latius inde caput quia funt fua vifcera fecum,
 Ecclefie iuncto corpore crefcit honor.*

*Domitianus item Victorius ambo columnę,
 Spes in veris que manens pro regionis ope
 Domnolus hic fulget meritis, Roma charius inde
 Luce facerdoti cultor & terque Dei.*

*In fpectata diu data nunc memoranda per æuum
 Votis plena piis fulget in vrbe dies:
 In qua promeruit fua gaudia cernere pafior
 Officiòque fœcro reddere vota Deo.
 Tempore qui longo aduentu pendebat in ifta
 Despiciens aliud hoc erat omnis amor.
 Omnia tuta timens fufpecto in tramite vitæ
 Ne prius irret iter quam daret ifta Deo.
 Sepius occultians fufpiria laffa traherat
 Cederet vt Dominus hoc properare decus.
 Anxius incerto curarum fœcfe laborans,
 Dum votum expectat pondera tempus erant.
 Sed iam Feftus adeft foluatur fœrcina cure
 Lætitia cumulus triftie repellit onus.
 Prospera dans populis & gaudia larga per urbem
 Fœlix fœlicis cum grege pafior age.
 Hinc te Pontifices circundant, inde miniftri.*

al. non tornaf-
fet

al. hinc

al. En

al. ferens

al. peten-
ti

Cingit te totum hinc honor, inde fauor.
 al. Cle- Clericus ecce chorus, resonat plebs inde coraulis,
 ruis. Quisque tuum votum qua valet arte canit.
 Tarda fuerit tibi quia fit mora semper amanti,
 Res sublimis enim tarda, sed ampla venit.
 Nunc Domini laudes inter tua classica cantata
 Et Deitatis operum machina trina sonet.
 Adde medullata in templis holocausta sacerdos
 Quo diuturna mices hostia pura Deo.
 In honorem Apostolorum Petri & Pauli
 quorum reliquiae continentur in
 Namnetica Ecclesia.

Sideri montis speciosa cacumina Syon
 Alibano gemini flore comante cedri.
 Caelorum porta lati duo lumina mundi
 Ore tonat Paulus, fulgorat arce Petrus.
 Inter Apostolicas radianti luce coronas
 Dostior hic monitis, celsior ille gradu.
 Hunc per corda hominum referantur & astra per illis
 Quos docet iste stylo, se scipit ille polo:
 Pandit iter caeli hic dogmate, clauibus alter
 Est via cui Paulus ianua fida Petrus.
 Hic petra firma manens, ille architectus habetur
 Surgit in his templum quo placet ara Deo.
 Vno fonte pares medicat a fluente rigantes
 Restingunt avidam dulce liquore sitim.
 Fortia bella gerens quisquis cupit astra tenere
 Rex dedit hos proceres militibus esse duces,
 Gallia plaude libens mittit tibi Roma saluitem
 Fulgor Apostolicus visitat Allobroges.
 A facie hostili duo propugnacula praesunt
 Quos fidei turres urbs caput orbis habet.
 Hi radiant oculi pretioso in corpore Christi
 al. tegit Lumine qui proprio cetera membra regunt.
 al. feli- Munere faelices caeli cape Gallia fruges
 615 Pontificisque tui vota beata cole
 Cuius castus amor dedit hanc in honore superno
 Ecclesiae nupta dote perenne domum.
 Vertice sublimi patet aule forma triformis
 Nomine Apostolica sanctificata Deo.
 Quantum inter Sanctos meritum supereminet illis
 Celsus haec tantum culmina culmen habent.
 In medium iurritus apex super ardua tendit
 Quadratumque leuans crista rotundat opus.
 Alius ut stapeas arce ascendente per arcus
 Instar montis agens adis acumen habet.
 Illic expositos facis animantibus artus,
 Viuere picturas arte refluente putas.
 Sol vagus ut dederit per stagna lecta colorem
 Lactea lux reflit cum rubor inde ferit.
 Ire redire vides radio crispante figuram
 Atque lacuna rigat quod maria unda solet.

Fulgorem astra orum meditantur recta met alio
 Et splendore suo culmina sydus habent.
 Luna coronato quotiens radiauerit ortu
 Alter ab aede sacra surgit ad astra iubar.
 Si nocte inspiciat hanc praetereundo viator
 Et terram stellas credit habere suas.
 Tota rapit radios patulis occultio fenestris
 Et quod mireris hic, foris intus habes.
 Tempore quo redeunt tenebrae mihi dicere fas fit
 Mundus habet noctem, detinet aula diem.
 Dextera pars templi meritis praesulget Hilarij
 Compare Martino consociam e gradu.
 Gallia sic propriis diffundit ubique patronos,
 Quos hic terra regit, lumina mundus habet.
 Altera Ferreoli pars est qui vulnere ferri
 Munere martyrij gemma superna nitet.
 Obtulit haec Felix ut sit magis ipse Sacerdos
 Christe tuum templum qui tibi templa dedit.
 In laudem Felicis Episcopi.
 Illuxit festiua dies, me gaudia cogunt
 Ut quod plebs poterat solus amore loquar.
 c. Vltima sit quamuis regio Armorica in orbe
 Felicis merito cerni: ur esse prior.
 Miserunt similis Oriens & Gallia sortes:
 Illa micat radiis Solis, & ista tuis.
 Nam splendore nouo sua munera quisque ministrat,
 Tu fers Oceano lumen, & ille Rubro.
 Denique si sensus claro pro lampade fulget
 Ingenium vestrum luminis instar habet.
 Maxima progenies titulis ornata vetustis
 Cuius & a proavis gloria celsa tonat.
 d. Nam quicumque potens Aquitanica rura subegit
 Extitit ille tuo sanguine luce parens.
 Germinis antiqui venerabile culmen in orbe
 Laudibus in cuius militat omne decus,
 Flos generis, tutor patrie, correctio plebis,
 Eloqui flumen, fons salis, unda loquax:
 Semina doctrinae, ius cauae, terminus irae
 Cuius in ingenium hic noua Roma venit.
 Illic quod poterat per plures illa docere
 e. Te contenta suo Gallia cive placet.
 Ornamenta geris gemino fulgentia dono,
 Et te concelebrant hinc opus, inde genis.
 Sed qui terrena de nobilitate mitebas
 Ecclesiam nunc spe nobiliore regis.
 Cuius ad ornatum bene cultor iugiter instans
 Ut multa Deo sple ndida dona daret.
 Nupsisti Ecclesiae, felicia vota iugasti
 Hanc qui matronam te potientie replet.
 Cuius in amplexu ducis sine crimine vitam
 Altera nec mulier corde recepta fuit.
 Hanc oculis animo retinens & corde pudico

al. ra-
diusal. dote
potente

Vnde

Unde tibi nupsit castior inde manet.
 Illa tibi prolem peperit, sed corpore virgo,
 Et populum gremio fudit amata tuo.
 Ecce tuos natos diuina ex conuge sumptos,
 Et modo te gaudent quos patris umbra tegit
 Proque saluae gregis pastor per compita curris
 Exclusoque lupo tuta tenetur ouis.
 Insidiatores remouens vigil arte Britannos
 Nullius arma valent quod tua lingua facit.
 Tu quoque ieiunus cibus, ac tu panis egenti
 Quae sibi quisque cupit hic sua vota videt.
 Diuitias proprias in pauperis ore recordis
 Largas mendici ventre reponis opes.
 Tempore quo veniet Christus tunc omnia tuis
 Iudicis in facie sacculus iste refert.
 Sit tibi fixa salus numerosos ampla per annos
 Perpetuo felix nomine, mente, fide.
 Hymnus de Resurrectione Domini, Ad
 Foelicem Episcopum.
 Saluae festa dies toto venerabilis aeo
 Quae Deus infernum vicit & astra tenet.
 Ecce renascentis testatur gratia mundi
 Omnia cum Domino dona redisse suo,
 Tempora florigero ruidant distincta sereno
 Et maiore poli lumine porta patet.
 Altius igniuomum Solem caeli orbita ducit
 Qui vagus Oceanas exit & intrat aquas.
 Armatis radiis elementa liquentia lustrans
 Adhuc nocte breui tendit in orbe diem.
 Splendida sincerum producunt ethera vultum
 Latitiamque suam sydera clara probant.
 Terra fauens vario fundit munuscula factu
 Cum bene vernales reddidit annus opes.
 Mollia purpureum pingunt violaria campum
 Prata virent herbis, & micat herba comis.
 Paulatim subeunt stillantia lumina florum
 Arrident que oculis gramina tincta suis.
 Semine deposito lactans segnes exilit aruis,
 Spondens agricola vincere posse famem.
 Caudice deserto lachrymat sua gaudia palmes
 Unde merum tribuat dat modo vitis aquam.
 Cortice de matris tenera lanugine surgens
 Preparat ad partum turgida gemma sinum.
 Tempore sub hiemis foliorum crime reuulso
 Iam reparat viridans frondea tecta nemus.
 Mirta, salix, abies, corilus, siler, vlmus, acernus
 Plaudit quaque suis arbor amena comis
 Constructura fauos apis hinc alucaria linquens
 Floribus increpitans poplite mellarapit.
 Ad cautum reuocatur auis que carmine clauso
 Pinguior hyberno frigore muta fuit.
 Hinc Philomela suis attemperat organa cannis

Hinc in-
cipit.

Fitque repercusso dulcior aura melo:
 Ecce renascentis testatur gratia mundi
 A. Omnia cum Domino vota redisse suo.
 Namque triumphanti post tristia Tartara Christo,
 Vndique fronde nemus gramina flore fauent.
 Legibus inferni oppressis super astra me antem,
 Laudant rite Deum lux, polus, arua, fretum.
 Qui crucifixus erat Deus ecce per omnia regnat
 Dant que creatori cuncta creata precem.
 Nobilitas anni, mensium decus, arma dierum,
 Horarum splendor scripula cuncta fauent. al. puctis
 Hinc tibi sylua comis plaudit, hinc campus aristis, fouens.
 B. Hinc grates tacito palmitis vitis agit. al. Hi
 Sic tibi nunc auium resonat virgulta susurro
 Has inter minimus passer amore cano.
 Christe salus rerum bene conditor atque redemptor
 Vnica progenies ex Deitate patris.
 Inrecitabiliter manans de corde parentis
 Verbum subsistens & penitrare potens,
 Aequalis, concors, socius cum patre coaevus
 Quo sumpsit mundus principem principium.
 c. Ethera suspendis, sola congeris equora fundis,
 Quaque locis habitant quo moderante vigent.
 Qui genus humanum cernens meruisse profundo
 Ut hominem eriperes, es quoque factus homo.
 Nec voluisti etenim tantum te corpore nasci
 Sed caro qua nasci pertulit atque mori.
 Funeris exequias pateris vite auctor & orbis,
 Intras mortis iter dando salutis opem.
 Tristia cesserunt inferna vincula legis
 Expauit que Chaos luminis ore premi.
 d. Deperunt tenebrae Christi fulgore fugata
 Et tervis noctis pallia crassa cadunt.
 Pollicitam sed redde fidem precor alma potestas
 Tertia lux rediit, surge sepulchre meus.
 Non decet ut humili tumulo, tua membra tegantur
 Neu pretium mundi vilia saxa premant.
 Indignum est cuius clauduntur cuncta pugillo
 Ut tegat inclusum rupe vetante lapis.
 Linthea tolle precor, sudaria linque sepulchro
 Tu satis es nobis, & sine te nihil est.
 e. Solue cathenas inferni carceris umbras
 Et reuoca sursum quicquid ad ima ruit.
 Redde tuam faciem videant ut secula lumen
 Redde diem qui nos te moriente fugit.
 Sed plane implesti remeans pie victor ad orbem. al. pia
 Tartara pressa iacent nec sua iura tenent.
 Inferus insaturabiliter caua guttura pandens
 Qui rapuit semper sit tua praeda Deus.
 Eripis innumerum populum de carcere mortis
 Et sequitur liber quo suus auctor adit.
 Euomit absorptam trepidam fera bellua praedam al. trepi-
 de

Et de fauce lupi subtrahit agnus oues.
 Hinc tumulum repetens post tartara carne resumpta
 Belliger ad caelos ampla trophaea refers.
 Quos habuit penale Chaos iam reddidit in te
 Et quos mors peterat, hos noua vita tenet.
 Rex facer, ecce tui radiat pars magna triumphi
 Cum puras animas sancta lauacra beant.
 Candidus egreditur nitidis exercitus undis
 Atque vetus vitium purgat in amne nouo.
 Fulgentes animas vestis quoque candida signat
 Et grege de niveo gaudia pastor habet.
 Additur hac felix consors mercede sacerdos
 Qui dare vult Domino dupla talenta suo.
 Ad meliora trahens gentili errore vagantes
 Bestia ne raperet munit ouile Dei.
 Quos prius Eua nocens infecerat, hos modo reddit
 Ecclesia pastos ubere lacte sinu.
 Mitibus alloquitur agrestia corda colendo
 Munere Felicis de vepre natae seges.
 Aspera gens saxo viuens quasi more serino
 Te medicante, Sacer, bellua reddit ouem.
 Centeno reditum tecum mansura per auum
 Messis abundantis horrea fruge replet.
 Immaculata tuis plebs hac rebitetur in vltis
 Atque Deo purum pignus ad astra feras.
 Vna corona tibi de te tribuatur ab alto
 Altera de populo uernet adeptu tuo.
 Ad Foelicem Episcopum, cum alibi
 detorqueret fluiuium.
 Cedant antiqui quicquid meminere Poete,
 Vincuntur rebus facta vetusta nouis.
 Includi fluiuos si tunc spectasset Homerus
 Inde suum potius dulce repleisset opus.
 Cuncti felicem legerent modo nullus Achillem
 Nomine sub cuius cresceret artis honor.
 Qui probus ingenio mutans meliore rotatu
 Currere prisca facis flumina lege noua.
 Aggere composito remouens in gurgite lapsum,
 Quo natura negat cogis abire viam.
 Ergis hic valem subdens ad concaua montem
 Et vice conuersa hac tumet illa tacet.
 Aliter in alterius migravit imagine forma.
 Mons in valle sedet, vallis ad alta subit.
 Quo fuit unda fugax creuit pigro obice terna
 Et quo prora prius huc modo plaustra meant.
 Collis in aduersis flexas super inuehis undas
 Et fluiuium docilem monte vetante trahis
 Qua rapidus flueret veniens celer annis adhaesit
 Et subito nato colle retorfit iter.
 Qua prius in praecipiti velui sine fruge rigabant
 Ad victum plebis nunc famulantur aqua.
 Altera de fluiuo metitur seges orta virorum

Cum per te populo parturit unda cibum.
 Qualiter incertos hominum scis flectere motus
 Qui rapidos fontes ad tua strana regis.
 Stet sine labe tibi Felix pia vita per auum
 Cuius ad imperium transfuit unda locum.
 Ad Nicetum Treuerensem Episcopum.
 Splendor apex fidei venerabile mente Niceti
 Totius orbis amor Pontificumque caput.
 Summus Apostolico praecellens pastor ouili
 Auxisti meritis quicquid honoris habes.
 Diuino insitens operi terrena relinquis
 Qui moritur mundus non moriture manes.
 Vita brevis cunctis, sed non brevis illa beatis:
 Cum bona non pereunt, iure perennis eris.
 Dum tibi restrictus maneat et largus egenis
 Quod facis in minimis te dare crede Deo.
 Captiuus quicumque redit sua limina cernens,
 Ille lares patrios, tu capis inde potos.
 Hic habet exul opem, ieiunans inuenit escas:
 Qui venit esuriens hinc satiatu abit.
 Tristibus imponis curas purgando querelas
 Et sanat cunctos una medela viros.
 Pauperis hinc lachrymas desiccas gaudia praestans
 Qui prius ingemuit vota salutis habet.
 Te pascente greges nunquam lupus abripit agnos
 Sunt bene securi quos tua caula tegit.
 Templa vetusta Dei reuocasti in culmine prisco,
 Et floret senior te reparante domus.
 Hic populi longos tribuas pia vota per annos
 Et maneat pastor, ne lacerentur oues.
 Ad ipsu Nicetiu: De Castro super Musella fluiuo fito.
 Mos in praecipiti suspensa mole tumesci
 Et leuat excelsum saxea ripa caput.
 Rupibus expositis intonsa cacumina tollit
 Totus elato vertice regnat apex.
 Proficiunt colli quae vallibus arua recedunt
 Undique terra minor vergit et iste subit.
 Quem Musella tumens Rhodanus quoque paruulus
 Concertantque suo pascere pisce locum.
 Diripiunt dulces alibi vaga flumina fruges
 Hac tibi parturunt Mediolane dapes.
 Quantum crescit aquis, pisces vicinuis offert
 Exhibet hinc epulas, inde rapina venit.
 Cernit frugiferos congregans incolae sulcos,
 Vota ferens segeti fertilitate graui.
 Agricola pascent oculos de messe futura.
 Ante metit visu quam ferat annis opem.
 Ridet amoenus ager tectus viri dantibus herbis,
 Oblectant animos mollia prata vagos.
 Hoc vir Apostolicus Nicetius ergo peragrans
 Condidit optatum pastor ouile gregi.
 Turribus incinxit terdenis undique collem

Præbuit hic fabricam quo nemus ante fuit.
 Vertice de summo demittunt brachia murum
 Dum Musella suis terminus extet aquis,
 Aula tamen nituit constructa cacumine rupis
 Et monte imposito mons erit ipsa domus.
 Complacuit latum muro condudere campum
 Et prope castellum hac casa sola manet.
 Ardua marmoreis suspenditur aula columnis
 Qua super astitas cernit in amne rates.
 Ordinibus ternis extensa que machina crenit
 Ut postquam ascendas iugera tecta putas.
 Turris ab aduerso que constitit obuia cliuò
 Sanctorum locus est arma tenenda viris.
 Illic est etiam gemino balista volatu
 Qua post se mortem linquit, et ipsa fugit.
 Ducitur in rigidis sinuosa canalibus unda
 Ex qua fert populo hic mola rapta cibum.
 Blandifluas stupidis induxit collibus vnas,
 Vineam culta viret quo fuit ante frutex.
 Inrita pomorum passim plantaria surgunt
 Et pascent vario florid odore locum.
 Hec tibi proficiunt quicquid laudamus in illis
 Qui bona tot tribuas pastor opime gregis.
 Ad Villicum Episcopum Mettinentem.
 Gurgite caruleo pelagus Musella relaxat.
 Et mouet ingentes molliter amnis aquas.
 Lambit odoriferas vernanti gramine ripas,
 Et leuat herbarum leniter unda comas.
 Hinc dextra de parte fluit qui salia fertur
 Flumine sed fluctus pauperiore trahit.
 Hinc ubi perspicuus Musellam cursibus intrat
 Alterius vires implet et ipse perit.
 Hoc Mettis fundata loco speciosa choruscans
 Piscibus obsessum gaudet utrumque latus.
 Deliciosus ager ridet vernantibus aruis:
 Hinc sata culta vides, cernis et inde rosas.
 Prospicis umbroso vestitos palmite colles,
 Certatur varia fertilitate locus.
 Vrbs munita nimis quam cingit murus et annis
 Pontificis merito stas vilitura magis.
 Villicus atherens qui sic bene militat armis
 Stratus humi genibus te leuat ille suis.
 Vnde humilis terris te proiciis alme Sacerdos
 Orando hinc patrie ducis ad astra caput.
 Fletibus assiduus adquirens gaudia plebi,
 Pastoris lachrymis letificantur oues.
 Ictibus inualidis quamuis minitetur iniquus
 Tu quibus es murus vulnera nulla timent.
 Et licet incluso lupus insidietur ouili
 Te custode gregis nil ibi prado nocet.
 Oblectas populos vultu sine nube sereno,
 Cunctorumque animos gratia blanda fouet

Si poscat nouus hospes opes tu porrigis escas
 Inuenit et proprios ad tua tecta lares.
 Dum satias querulum magis obliuiscitur illas
 Quas habet in patriis finibus exul opes.
 Qui sua damna refert genitus subdactis ab ore
 Gaudia restituens tristia curata fugas.
 Protegis hinc nudos, illinc tu pascis egenes
 Nil tibi reddit inops, reddit amore Deus.
 Horrea praemittis melius tua condita seruans,
 Quas sic diffundis dat Paradisus opes.
 Culmina templorum renouasti villice cultor:
 Cum veniet Dominus, stat labor ecce tuus.
 Commissum video non suffodisse talentum
 Sed magis optatum multiplicatur opus.
 Longius extensos peragas tam digna per annos
 Et maneat semper nomen opime tuum.
 Item ad eundem: De conuiuio.
 Pastor opime gregis cunctis tua pabula profunt
 Qui satias animas quam bene membra fones.
 Sic audios reddis conuiuas nectare lactis
 Vt scutella leuet quod cochleare solet.
 Ad ipsu Episcopum: De eadem re.
 Currit ouis repetens a te sua pascula pastor,
 Qui cibis esse soles da mihi panis opem.
 De pictura vitis in mensa.
 Vitibus intextis ales sub palmitibus vernat,
 Et leniter pictas carpit ab ore dapes.
 Multiplices epulas meruit conuiuia tenere
 Aspicit hinc vnas, inde salerna bibis.
 De copia piscium super mensam.
 Retia vestra, pater, oneroso pisce redundant,
 Apparet Perri vos meruisse vices.
 Ad Carentinum Episcopum Coloniae.
 Carentine decus fidei, Deitatis amice
 Nomine de proprio chara perennis amor.
 Pontificem pollens Agripina Colonia praefert
 Frugiferis agris digne colone Dei.
 Si videas aliquos quacunque ex gente creatos
 Quamuis ignotos mox facis esse tuos.
 Quos semel affectu astringis pietate paternâ
 Vltius nunquam dissociare potes.
 Nec subito veniens, veluti fugitiua recedit,
 Sed concessa cito gratia fixa manet.
 Verba Dei complens sicut te diligit ipsum
 A te ita diligitur proximus omnis homo.
 Vocis Apostolicae sectator dignus haberis
 Que charos animos praeposuit fidei.
 Tranquillus placidusque mihi sine nube serenus
 Cui rabies mundi nil dominare potest.
 Petra cunctorum reficis dulcedine verbi
 Letificas vultu tristia corda tuo.
 Pauperibus cibis es dasque esurientibus escam,

Rite pater populi dando salutis opem,
Aurea templa nouas pretiosofulta decore
Tu nites unde Deus fulget honore domus.
Maioris numeri quo templa capacia consent
Alter in excelsis pendulus ordo datur.
Sollicitas pia cura gregis te pastor opime
Nil lupus à stabulis quo vigilante rapit.
Tempora longæuo tenens felicia tractu
Et per te Domini multiplicentur opes.
Ad Igidium Remorum Episcopum. Hi versus
citantur à Floardo siue Flauardo, lib. 11.

Rhemenfis historia.

al. Egridi
Actibus egregiis venerabile culmen Igridi
Ex cuius meritis creuit honore gradus.
Subtrahor ingenio, compellor amore parato
Laudibus in vestris prodere pauca fauens.
Namque reus videor tantis existere causis
Si solus taceam quicquid ubique sonat.
Sed quamuis nequeam digno sermone fateri,
Da veniam voto me voluisse loqui.

al. Et propriis meritis
Exiit in mundo gestorum fama tuorum
Et meritis propriis sydus in orbe micat.
Clarius effulget quam Lucifer ore sereno:
Ille suis radiis, tu pietate nites.

Nil lupus insidias cauto subducit ouili
Te pastore sacro peruisigilante gregem.
Facundo eloquio celestia dogmata fundis
Ecclesie teneat te monitore domus.

al. correptio
Pontificis studio correctio plebis haberi
Ne tenebra noceant, semita lucis adest.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi
Qui satias epulis, pascis & ore greges.
Præcepta implentur, non solo pane cibamur.
Delicias capimus quas tua verba ferunt.
Ut gaudet corpus cui mitior esca paratur
Sic anime gaudent si tua lingua sonet.

Herefis ira cadit, forte te milite Christi:
Adquiris Regi qui dedit arma tibi.
Qui purgas agros spinis sermone colente
Et mundata Deo surgit ubique segnes.
Qui venit huc exul, tristis, desessus, egenus
Hic recipit patriam te resouente suam.
Que doluit tollis gemitus in gaudia vertens
Exilium remoues, reddis amore lares.

al. remouens
Pauper habere cibum, meruit quoque nudus amictum:
Inuenit hic semper que bona quisque cupit.
Consultum tribus generaliter omnibus unum
Qui populi pater es tot piarite geris.
Hec tibi vita diu Domino tribuente super sit
Atque futura micet lucidiore die.

Ad Sanctum Hilarium.

Pa. ad Hilarium, & meo iudicio meli.
Lux sincera animi semper mihi dulcis Hylari

Quamuis absentem quem mea cura videt.
Cuius honestus amor tantum mea corda repleuit
Ut sine te nunquam mente vacante loquar.
Versibus exiguis mandamus vota salutis
Qua dedit affectus sint tibi chara precor.

Ad Bertigranum Episcopum: Quod
eum leuasset in curru.

Curriculi genus est memorat quod Gallia rbedam
Molliter incedens orbita sulcat humum.
Exiliens duplici bijugo vdat axe citato
Atque mouet rapidas iuncta quadriga rotas

Huc ego dum famulans comitatu iungor eodem
Et mea membra cito dum ueherentur equo
Pontificisque sacri Bertegranni actus honore
Comprehendere manu raptus in axe leuor.

Qualiter implumes fetus pia mater hirundo
Conseruet & placide pennula tensa tegit.
Sic bonitate potens, affectu diues opimo
Hic proprium pastor molle sedile locat.
Nec solum amplectens pia mens, sed diligit omnes
Vnde magis populis unicus extat amor.

al. Hinc
Ad eundem Episcopum: De eius Opusculis.
Ardua suscepi missis epigrammata chartis
Atque cothurnato verba rotata sopho.

Percurrrens umido spumantia carmina versu
Credidi in vndoso me dare vela freto.
Plana procellosos ructant pagina fluctus
Et velut Oceanas fonte refudit aquas.
Vix modo tam nitido pomposa poemata cultu
Audit Traiano Roma verenda foro.

Quod si tale decus recitasses aure Senatus
Straxissent plantis aurea fila tuis
Per loca, per populos, per compita cuncta videres
Currere versiculos plebe fauente tuas.

Sed tamen in vestro quedam sermone notavi
Carminis de veteri furta nouella loqui.
Ex quibus in paucis superaddita syllaba fregit
Et pede laesa suo musica claudere gemit.

Nunc, venerande pater, prece, voto, voce saluto
Commendans animum supplice corde Deum.
Sit tua vita diu cuius modulante camæna
Cogimur optatis reddere verba iocis.

al. hono-
ris
Ad Agricola Episcopum Cauillonensem.
Præsul honoris apex generis fideique cacumen
Cultor agri pollens, pastor opime gregis.
Cum mea terra manu meruit genitoris arari
Reddatur nato comere culta sui.

Nam pater affectu dulci memorabilis orbi
Me vobiscum vno sonit amore duos:
Corde parens, pastu nutrix, bonus ore magister
Dilexit, coluit, rexit, honesta dedit.
Ille pio studio sulcata noualia seuir:

Quod

Quod pater effudit hoc mihi semen ale.
Ad Fœlicem Episcopum Bituricenfium
P. addit, Scriptum in turre eius.
Quam bene iuncta docent sacra et corporis agni
Margaritum ingens aurea dona ferant.
Cedant crysolitis Salomonia vasa metallis
Ista placere magis ars facit atque fides.
Qua data Christe tibi Fœlicis munera sic sint
Qualia tunc tribuit de grege pastor Abel.
Et cuius tu corda vides pietate coæques
Par vidue meruo qua dedit æra duo.
al. Scra-
ptum
Domino Sancto & Apostolicis actibus præco-
nando Domino pio & peculiari in
Christo patri Auito Papæ, For-
tunatus humilis.

In C. P. Ad Auitum Episcopum Aruernensem.
Officiis intente piis, pater orbis Auite,
Gloria Pontificum noſter & alius amor.
Per quem plebs regio peregrinus & hospes aluntur
In quo cuncta capit que sibi quæque placet.

al. quif-
que
Ex opere immeritus merui pia dona patroni
Ne minimam pascens immemor esses ouem.

al. hinc
Qui trahis ore greges æterna ad pabula Christi
Qualiter hic viuant est quoque cura tibi.
Semper & absentes presens tua protegit ala
Quo pede non curris, munere totus ades.

al. laude
Agnes
Muneribus vestris Agnes simul aut Radegundes
Multiplici orantes fomite vocis agunt.
Ad celos penetranda feras pater alie talenta
Quæ cæcena suo tempore culta metas.

Per Dominum regemque boni precor Aulice præsul
Ut Fortunati sis memor alme tui.
Ad ipsam auitum Aruernensem Episcopum.
Paruimus inſſis, sacer ac venerande Sacerdos,
Et pater imperiis dulcis Auite tuis.

Garrulitate leui potius stridente cicuta
Quam placeat liquido noſtra camæna melo.
Sed tamen ut veniam tribuas pietatis amator
Intende obsequium nec trutinato sophum:
Munera pro magno modicus hac paruula soluo
Pensetur votis est cui lingua rudis:

Item ad eundem Episcopum.
Virtutum quid celsa fides mereatur honores
Summe Sacerdo. um dulcis Auite probas.
Qui neſtens animos cunctorum in amore beato
Post te chare pater pectore capta trahis.
Sed tamen inter eos tuos quos dulcedo repleuit
Promptus in affectu portio maior agor.
Lumen dulce meum, patriæ vigor, alior egenum,
Spes peregrinorum, ductor honorumque patrum.
Si mea vox iugiter resonaret acumine carmen
Laude minor loquerer, maior amore pater.

Tom. 8.

Maxima sed noſtri datur hæc occasio vobis
Vel memorere tuum nomen opime sacrum.
A Commendantur item vestre pietatis amore
Agnes voce humili cum Radegunde pari.
Larga salutiferos vigeat tibi vita per annos,
Nam tua que fuerit fit mea chare salus
De Domino Agerico Viridunensi Episcopo. al. cans
Vrbs Veriduma breui quamuis claudaris in orbe al. Vere
Pontificis meritis amplificata places. duna
Maior in angusto præfulget gratia giro
Agerice tuus quam magis auxit honor.
B Plurima magnarum sudisti semina laudum
Quæ matura operis fertilitate metis.
Tempore præſenti vinctum largiris egenis
Vnde futura dies centuplicabit opes.
Dogmatis arcani reseras penetralia pastor,
Nec solum dapibus, pascis at ore greges.
Templa vetusta nouas preciosius, & noua condis
Cultior est Domini te famulante domus.
Egregios fontes sacri baptismatis exple,
Tam pia diuino fonte repletus agis.

Candida sincero radiat hæc aula sereno.
Et si Sol fugiet hic manet arte dies. al. f. g. i. t.
al. suis
Ad noua templa auidæ concurrunt undique plebes
Et tribuis populis plus in amore Deum.
Te solamen inops meruit, te nudus amictum,
Et solus cunctis potus & esca manes.
Fœlix qui meritis æternæ lucis amator
Tempore tam modico non moritura paras.

Item ad Agericum Viridunensem Episcopum.
Phœbus ut elatum suspendit in æthera currum
D Purus & igniferum spargit ubique iubar.
Effusus radius totum sibi vendicat orbem
Montes plana replens ima vel alta tenet.
Sic præsul splendore animi cum Sole chorus cæca
Ille suis radiis fulget & ipse tuis.
Agerice sacer vniuersi sermone colente
Ecclesia segetes fertilitate placent.

al. cuius
Terrenis sterilibus rebus, facunde supernis
Humana spernens auies iture polis.
E Illecebris mundi mundus læscina repellens
Nil cui subripuit carnis amarus amor.
Lubrica culpa perit neque mors de crimine gaudet,
Cum tua dilectis libera membra vides.
In templis habitando piis sic purus haberi
Ut tua corda, pater, sint pia templa Dei.
Eligit in tali Christus se vasa recondi
Quam sibi purgavit possidet ipse ædum.
Non dolus in labiis, nec sunt fera nubila mentis,
Sinceris animis vernat in ore dies.
Doctiloquum flumen salienti fonte refundis
Et sensus steriles voce rigante sonas.

00

*Ardua caelorum pandis mysteria terris
Per quem plus Dominum scit, timet, orat, amat.
Dogmate diuino praesul facunde triumphas,
Dans pastor monitis ne premat error oues.
Delitiis refectis quas caelum, arua, unda ministrat,
Et satiat populos hinc cibis, inde fides.
Sumit pauper opem tristis spem, nudus amictum
Omnia quicquid habes omnibus esse facis.
Hic tibi longa salus maneat licet inde futura
Atque diu pastor pro grege vota feras.
Ad Venerabilem virum Amfionem presbyteru.
Vir pietate calens, blanda ducedine vernans
Cuius in aspectu mens pretiosa micat.
Quem prius ut merui cognoscere lumine vultus
Conspexi sensus lumen inesse tibi.
Amfion mihi chare pater venerande Sacerdos
Atque meo semper corde tenendus amor.
Qui quemcumque nouu videas facis esse propinquu
Si genus ignores fit tibi mente parens.
Prouocat alloquium cunctos iocunda voluptas
Cogis et unanimes iugiter esse tuos.
Ingenuo viua, sensus moderamine firmas,
Pondere consilij fixus ubique manens.
Qui bene cauta regis matura frena senectae
Cui quem praestat honor scis moderare gradum.
Promptus ad omne decus larga bonitate redundans
Cui se coniungit quisquis in orbe venit.
Profluus humane frugem venientibus offers
Et tua fit populis omnibus una domus.
Verbis quippe suis quem Papa Leontius effere
Iudicio tanti credimus ista viri.
Ad paternum Abbatem: De codice emedato.
Paruimus tandem iussis venerande Sacerdos,
Nominis officium iure Paternae geris.
Qui propriis meritis ornans altaria Christi
Tam prece quam voto das placitura Deo.
Supplico cede tamen si quid me forte sefellit
Nam solet iste meas error habere manus.
Obtineat supplex modo pagina missa salutis
Hac quoque cum relegis, me memorare velis.
Ad Rucconem Diaconem, postea presbyteru.
Altaris Domini pollens bone Rucco minister
Hinc tibi festinus mando salutis opus.
Nos maris Oceani tumidum circumfluit aequor
Te quoque Parisius, chare sodalis, habet.
Sequana te retinet, nos unda Britannica cingit
Diuisos terris alligat unus amor.
Non furor hic pelagi vultum mihi subtrahit illum,
Nec Boreas aufert dulcis amice tuum.
Pectore sub nostro tam saepe recurris amator
Tempore sub hiemis quam solet unda maris.
Ut quatitur pelagus quotiens proflauerit Euris*

*Stat neque sic animus te sine chare meus.
Blanda serenato tempestas pectore feruet
Atque ad te varia mobilitate trahit.
Sed memor esto mei votumque repende petenti,
Ut pariter paribus det sua dona Deus.
Humanam mentem Christi quo gratia dicit.
Ac Domino nostro sensus et ora vacent.
Ad archidiaconem de Meldis.
Si mihi vel vestros licuisset cernere vultus
Munere pro tanto plurima verba darem.
Direxit nobis mustum tua chare voluntas
Et dulces animos dulcia dona probant.
Quem non vidisti promptus satiare parasti
Quod facias illi qui tibi notus adest?
Det tibi larga Deus qui curam mente fideli
De grege Pontificis magne minister habes.
Ad Ioannem Diaconem.
Pignus amicitiae semper memorabile nostrae
Versibus exiguis chare Ioannes habe.
Ut cum me rapiunt loca nunc incognita forsitan
Non animo videar dulcis abesse tuo.
Anthemium patrem per te venerande saluo.
Cuius in affectu consolidatus agor.
Hylarium partim nobis in amore tenacem
In sero carminibus quem mea corda colunt.
Perpetuo maneat meritis felicibus auo,
Hac quoque cum relegis me memorare velis.
Ad Antimum Diaconem.
Suscipe verficulus Anthimi pignus amantis
Quos tibi sincero fruidit amore tuus.
Cum tua blanditus retineret lumina somnus
Lassaque fecisset membra iacere thoro.
Dum dubito pecco nolens exare quietum
Sic mea culpa tui causa soporis erit.
Discedo tacitas veluti fur indice nullo
Nec dixi amplexans, frater amate vale.
Non licuit mandata animo committere caro
Nec tenuit verbis hora vel una tuis.
Testificor Dominum mihi fortiter esse molestum
Quod sic abscedo nec tua dicta fero.
Sed qui plura volens poteram tunc dicere praesens
Nunc faciat paucis pagina missa loqui.
Hac tamen ante Deum rogo te mihi munera praestes.
Omnibus ut semper charus ubique mices.
Nemo mihi veitem, denaria nemo ministrat
Quod dulcedo monet, hoc mihi nemo neget.
Ad Sindulfum Diaconem.
Frater amore Dei digno memorabilis actu
Pectore fixe meo, Frater amore Dei.
Carpe libenter iter quod ducit ad ethera aulam,
Alius ut surgas carpe libenter iter.
Fer patienter onus neque te pia sarcina lasset*

Vnde

*Vnde manet requies fer patienter onus:
Subdere colla decet quia sunt iuga dulcia Christi
Quo mereamur opem Subdere colla decet.
Qui suarura colit solet horrea plena tenere,
Nec ieiunus erit qui suarura colit.
Per mare naua volat quo multa pecunia crescat,
Mareibus ut placeat, Per mare naua volat.
Non timet ille necem rabie turbante procella
Ut lucretur opes, Non timet ille necem.
Miles ad arma venit quarens per vulnera palma,
Ut redeat victor, Miles ad arma venit.
Prelia sume libens mihi tu quoque chare sodalis
Vnde triumphus erit, Prelia sume libens.
Quisquis amore venit, nescit se ferre laborem
Nemo labore iacet quisquis amore venit.
Carmina parua ferens tibi debita reddo salutis
Des meliora precor carmina parua ferens.
INCIPIT LIBER QVARTVS.
Epitaphium Eumeri Episcopi Namneticae
ciuitatis.
Quamuis cuncta auido rapiantur ab orbe volatu
Attamen extendit vita beata diem.
Nec damnum de fine capit cui gloria viuit.
Aeternumque locum missus ad astra tenet.
Hoc igitur tumulo requiescit Eumerius almo
Per quem Pontificum surgit optimus honor.
Stemmata deducit fulgens ab origine culmen
Et meritis priscos crescere fecit auos,
Emicuit populis geminum memorabile donum
Inde gradu iudex, hinc pietate pater.
Dulcis in eloquio, placidus moderamine sacro
In cuius sensu perdidit ira locum.
Alterius motus patienti pectore vixit
Ut leuitas lefit hoc gravitate tulit.
Si externus propriis properauit sedibus hospes
Mox apud hunc proprios sensu habere lares.
Hic habitare volens patriis rudis exul ab oris
Oblitus veterem huius amore patrem.
Gaudens arrisit probat is se cernere flentem
Alterius lachrymas mox facit esse suas.
Partibus cum ventre vices pietate magistra
Vnde tulit luctus mox ibi vota dedit.
Pauperibus diues censum transfudit egenis
Ante bonus tribuit quam peteretur opem.
Semina iactavit centeno pinguis fructus
Qui modo de reditu messis adulta placet.
Vnica cura fuit cunctos ut viseret agros
Ipse quibus medicus vixit et ipse cibis.
Extulit Ecclesiae culmen quod restitit unum
Venit ad heredem qui cumulare opus.
Felix ille abiit, Felicem in sede reliquit
Heredis meritis vixit in orbe pater.*

Tom. 8.

*Epitaphium Gregorii episcopi ciuitatis
Lingonicae.
Postquam syderius dirupit Tartara princeps
Sub pedibus iusti mors inimica iacet.
Hoc veneranda sacri restatur vita Gregorii
Qui modo post tumulos intrat honore polos.
Nobilis antiqua decurrens prole parentum
Nobilior gestis nunc super astra manet.
Arbiter ante ferrox, exhibe pius ipse Sacerdos
Quos domuit iudex fouit amore patris.
Tringinta et geminos pie rexit ouile per annos
Et grege de Christi gaudia pastor habet.
Si quaeras meritum produnt miracula rerum
Per quem debilibus fertur amica salus.
Epitaphium Tretrici episcopi Lingonicae
ciuitatis.
Palma Sacerdotii venerando Te trice cultu
Te patria sedes, nos peregrina tenent.
Te custode pio nunquam lupus abstulit agnum
Nec de fure timens pasqua carpsit ouis.
Sex qui lustra gerens et per tres in super annos
Rexisti placido pastor amore gregem.
Nam ut condirentur diuino corda sapore
Fudisti dulcem iugiter ore salem.
Summus amor Regum, populi decus, arma parentum
Ecclesiae cultor, nobilitatis honor:
Esca inopum, tuor viduarum, cura minorum
Omnibus officiis omnia pastor eras.
Sed cui praebebat varie tua cura medelam
Funere rectoris plebs modo triste gemit.
Hoc tamen alme pater speramus dignus in astris
Qualis honore nites hic pietate probas.
Epitaphium Galli episcopi Aruernicae
ciuitatis.
Hostis iniquus Adam Paradiso fraude repellis
Ecce Deus famulis praestat adire polos.
Inuide, sic tua mors homini meliora parauit
Tu expellis terris, hic dat et astra suis.
Testis et Antistes Gallus probat ista beatus
Nobilis in terris, diues eundo polis.
Qui Christi auxilio fultus nec adultus in annis
Se maiora petens odit amore lares.
Effugit amplexus patrios matremque reliquit
Qui monachum reget queritur Abba parens.
Illic tyro rudis generoso cepit ab auo
Militie Domini belliger arma pati.
Quintiano demum Sancto erudiente magistro
Pulchrior est auro corde probatus homo.
Inde Palatina Regis translatus in aula
Theoderice tua vixit amore pio.
Mox ubi destituens terras petit astra magister
Cessit discipulo cura tuendo gregem.*

al. de-
hinc

al. pla-
cido

al. hoc

al. Ar-
uernae

O o ij

Pontificatus enim moderans ita rexit habenas
 Pastor ut officii esset amore pater.
 Mansuetus, patiens, bonus, equus, amator, amandus
 Non erat offensus, sed locus hic venia.
 Signa superbiorum facta & iniuria verbis
 Unde furor poterat inde triumphus erat.
 Plebem voce fovens quasi natos ubere nutrit
 Dulcia condito cum sale mella rigans.
 Hoc opus exercens praesciuit dona futuri
 Se pastore nihil posse perire gregi.
 Sic pater Ecclesiam regit in quinquennia quinque
 Bis terdena tamen lustra superstes agens.
 Hinc meliore via Sanctum ad caelestia vectum
 Non premit urna rogi, sed tenet urna Dei.
 Epitaphium Ruriciorum Episcoporum
 Limouicinæ ciuitatis.

Inuida mors rapido quamuis miniteris hiatu
 Non tamen in Sanctis iura tenere vales.
 Nā postquam remeans domuit fera Tartara Christus
 Lustrorum meritis sub pede vita iaces.
 Hic sacra Pontificum toto radiantia mundo
 Membra sepulchra tegunt, spiritus astra colit.
 Ruricii gemini flores quibus Aniciorum
 Vincita parentali culmine Roma fuit.
 Actu, mente, gradu, spe, nomine, sanguine nexi
 Exultant pariter hinc auus, inde nepos.
 Tempore quisque suo fundans pia templa Patroni.
 Iste Augustini, condidit ille Petri.
 Hic probus, ille pius, hic serius, illa serenus
 Certantes pariter quis cui maior erit.
 Plurima pauperibus tribuentes diuite censu
 Misere ad caelos quas sequerentur opes.
 Quos spargent manu redimentes crimina mundi
 Inter apostolicos credimus esse choros.
 Felices qui sic de nobilitate fugaci
 Mercati in caelis iura Senatus habent.

Epitaphium Exoci Episcopi
 Lemouicinæ ciuitatis.
 Quamuis Pontificem premeret tremebunda senectus
 Attamen haec voluit plebs superesse patrem.
 Aut si natura mutari debita possint
 Pro pastore suo grex properasset iter
 Sed quia non licuit populum spes consulat illa
 Hunc quod pro meritis vexit ad astra fides.

al. Exo- cius
 al. Felle
 citrens
 animo
 placidus
 d. pastus
 al. ira
 al. modu
 lamine
 Immaculata Deo conseruans membra pudore
 Ocius hic meruit iam sine fine diem:
 Pectore sub cuius regnans patientia viditrix
 Fluctibus in tantis anchora sensus erat.
 Ille gerens animum placida dulcedine pastum
 Nescit offensas iure referre vices.
 Templorum cultor remeans moderamine ciues
 Vulneribus patrie fida modela fuit.

Qui tria lustra gerens in Pontificatus honore
 Pergit ad antiquos plebe gemente patres,
 Nunc decet hunc igitur vacuis deslere querelis
 Post tenebras mundi quem tenet aula poli.
 Epitaphium Calacterici Carnotenæ
 ciuitatis Episcopi.
 Inlachrymant oculi quatiuntur viscera fletu
 Nec tremuli digiti scribere dura valent.
 Dummodo qui volui viuo, dabo verba sepulto
 Carmine vel dulci cogor amara loqui.
 Digne tuis meritis Calacterice Sacerdos
 Tarde note mihi quam cito chare fugis!
 Tu patriam repetis tu nosque sub urbe relinquis
 Te tenet aula nitens, nos tenebrosa dies.

Ecce sub hoc tumulo pietatis membra quiescunt
 Dulcior & melli lingua sepulta iacet.
 Forma venusta, decens, animus sine fine benignus,
 Vox suavis legem praemeditata Dei.
 Spes cleri, tutor viduarum, panis egentum,
 Cura propinquorum, promptus ad omne bonum.
 Organa psalterii cecinit modulamine dulci
 Et terigit tardi pleetra beata Dei.
 Cautere eloqui bene purgans vulnere morbi
 Quo pascente fuit fida medela gregi.
 Sex qui lustra gerens octo bonus in super annos
 Ereptus terra iustus ad astra redit.
 Ad Paradisiacas epulas te ciue reducto
 Vide gemit mundus gaudet honore polus.
 Et quia non dubito quanta est tibi gloria laudum
 Nec debes fletu talis amice Dei.

Hac qui Sancte pater pro magnis parua susurro,
 Pro Fortunato queso precare tuo.
 Epitaphium Cronopii episcopi Petragorici.
 Si terrena sacer tibi quondam cura fuisset
 Carmine plus lachrymas quam modo verba dare.
 Sed quia tu mundus, nec sunt tibi crimina mundi
 Nec gaudere mones qui sine morte manes.
 Antistes pietate calens venerande Cronopi
 Membra sepulchra tegunt, spiritus astra tenet
 Ordo Sacerdotum cui fluxit utroque parente
 Venit ad heredem pontificalis apex.
 Hunc tibi iure gradum successio sancta parauit
 Ut quasi iam merito debitus esset honor.
 Nobilis antiquo veniens de germine patrum
 Sed magis in Christo nobilior merito.
 Sic vultu semper placidus cou mente serenus
 Pectore sincero trans sine nube fuit.
 Cuius ab eloquio nesciar par verba fluebat
 Vinceret ut dulces ore rigante fauos.
 Nudorum tu vestis eras, argentis amictibus
 Qui ad tua lecta fuit lectus & ipse redit.
 Diuitias omnes inopum sub ventre locasti

al. nos
triste

Vnde

Vnde tibi semper una talenta manent.
 Esuriens epulum sitiens te sumere potum
 Cernere te meruit tristis & exul opem.
 Implesti propriis viduatam ciuibus urbem
 Videruntque suos te redimente lares.
 Quam lupus a stabulis tulerat frendente rapina
 Te pastore gregis reddita plaudit ouis.
 Tempa exusta celer reuocasti in culmine prisco
 Hinc tua sed caelis stat sine labe domus.
 Ipse bis octono vixisti in corpore lustro
 Nunc tibi pro meritis est sine fine dies.

Epitaphium Leontii episcopi
 anterioris Burdegalen-
 sis ciuitatis.

Vltima fors auido grauiter properauit hiatu
 Pastorem rapiens qui fuit arma gregis.
 Hoc recubant tumulo venerandi membra Leontii
 Quo stetit eximium pontificale caput.
 Quem plebs cuncta gemens confusa voce requirit
 Hinc puer, hinc iuuenis deslet, & inde senex
 Defensoris opem hic omnis perdidit etas
 Et quantum coluit nunc lachrymando docet.
 Nemo valet sicca oculis memorare sepulchrum
 Qui tamen in populo viuit amore pio.
 Egregius nulli de nobilitate secundus
 Moribus excellens culmine primus erat.
 Hic pietate noua cunctis minor esse volebat
 Sed magis his meritis & sibi maior erat.
 Quo praesente viro meruit discordia pacem
 Expulsa rabie corda ligabat amor.

al. hinc

al. Con-
fitereri

Ecclesia totum concessit in ordine censum
 Et tribuit Christo quod fuit ante suum.
 Ad quem pauper opem, premium captiuus habebat
 Hoc proprium reputans quod capiebat egens.
 Cuius de terris migravit ad astra facultas
 Et plus iste Deo quam sibi vixit homo.
 Cordis in amplexu retinens, & pectore plebem
 Diceret ut populum se generasse patrem.
 Namque suos ciues placida sic voce monebat
 Testareri ut hunc ad sua membra loqui.
 Ingenio vigilans diues quoque dogmate Christi
 Et meruit studio multiplicare gradum.
 Largior in donis absens sibi iunxit amantes,
 Et quo non fuerat munere notus erat:
 Principibus charus huius amor vnicus urbis
 Festinans animis omnibus esse parens.
 Lustra decem pollens septem quoque vixit in annos,
 Mox urgente die raptus ab orbe fuit.
 Sed quis cuncta canat, cum tot bona solus habebat
 Nunc uno in tumulo plurima vota iacent.
 Hac tibi parua nimis, cum tu merearis opima
 Carmina Theodosius praebet amore tuus.

Tom. 8.

Epitaphium Leontii episcopi sequentis
 Burdegalensis ciuitatis.

Omne bonum velox fugitiuaque gaudia mundi
 Prosperitas hominum quam cito rapta volat.
 Mallem cui potius nunc carmina ferre salutis
 Peruerso vdo: o fletu sepulchra vocor.
 Hoc recubant tumulo venerandi membra Leontii
 Quem sua Pontificem fama sub astraleuauit
 Nobilitas altum ducens ab origine nomen
 Quale genus Romae forte Senatus habet.
 Et quamuis celso flueret de sanguine patrum
 Hic propriis meritis crescere fecit auos.
 Regum summus amor, patrie caput, arma parentum,
 Tutor amicorum, plebis & urbis honor,
 Templorum cultor, tacitus largitor egentum
 Susceptor peregrum distribuendo cibum.
 Longius extremo si quis properasset ab orbe
 Aduena mox vidit hunc ait esse patrem.
 Ingenio viuax, animo probus, ore serenus,
 Et mihi qualis erat pectore flente loquor.
 Hunc habuit clarum qualem modo Gallia nullum
 Nunc humili tumulo culmina celsa iacent.
 Placabat Reges recreans moderamine ciues
 Gaudia tot populis heu tulit una dies.
 Lustra decem foelix & quatuor in super annos
 Vixit & a nostro lumine raptus obit.
 Funeris officium magni solamen amoris
 Dulcis adhuc cineri dat Placidina tibi.

al. Mal-
lueram
potius
cui car-
mina.

Epitaphium Victoriani Abbatis:
 De Monasterio Afane

Quisquis ab occasu properas huc quisquis ab ortu,
 Munus in hoc tumulo, quod venereris habes.
 Respice ditatum caelesti dote talentum
 Cuius semper habet pectoris archa Deum.
 Religionis apex, vita decus, arma salutis
 Eximius meritis Victorianus abest.
 Dignum opus exercens qui fructificante labore
 Cunctis non solum vexit in orbe sibi.
 Plurima per patriam monachorum examina fundens
 Floribus aeternis mellificauit apes.
 Lingua potens, pietas praesens, oratio iugis
 Sic fuit ut iam tunc totus ad astra foret.
 Plura salutiferis tribuens oracula rebus
 Saepo dedit signis vita beata fidem.
 Bissenis rexit patria moderamine lustris
 Rite Deo placitas pastor opimas opes.
 Calle sequens recto sacra per vestigia Christum
 Nunc fruatur vultu quem cupiebat amor.
 Epitaphium Hylarii presbiteri.
 Omnes una manet fors irreparabilis hora
 Cum venit extremas lege trahente dies.
 Sic furit ira necis, neque nos fugit orbita mortis

Oo ij

*Pulvere facta caro non nisi pulvis erit.
 Hec tamen insignes animas spes non vaga pascit
 Quod qui digna gerit de nece nulla timet.
 Hoc iacet in tumultu venerandus Hylarius aetū
 Corpore qui terras & tenet astra fide.
 Vir bonus egregia de nobilitate resurgens
 Inter honoratos germinis altus apex.
 Connubio iunctus simili, sed coniuge rapta
 Stans in amore Dei non fuit alter amor.
 Vtilis in propriis doctus moderamine legis
 Cuius iudicium pondera libra fuit.
 Iustitiam tribuens populis examine recto
 Vendita res pretio non fuit alter amor.
 Funeris officio lacrymans euantia charo
 Contulit hac genero membra sepulta suo.
 Epitaphium Seruilionis praesbyteri.
 Quamuis longa dies breuis atque hospita lux est
 Sola tamen nescit vita beata mori.
 Hoc igitur tumultu Seruilio clausus habetur,
 Nobilis & merito nobiliore potens.
 Ipse Palatinam rexit moderatus aulam
 Commissaeque domus crescere fecit opes.
 Presbyter inde sacer mansit venerabilis orbe
 Seruitioque Dei libera vita fuit.
 Orphanus hic patrem viduae solatia deslent
 Unde magis caelis gaudia vera tenet.
 Pontificem genium videt hinc de munere Christi
 Raptus ab orbe quidem letus ad astra redit.
 Epitaphium Praesidii Abbatis.
 Vita breuis hominum, sed non breuis illa piorum
 Dum migrante die prosperiora tenent.
 Qui meruere magis de carcere carnis euntes,
 Post tenebras mundi luce perenne frui.
 Ex quibus hic recubans meritis Praesidius almis
 Carne tenet tumulum, flammis & igne polum.
 Pectore de proprio Christi responsa rigando
 Mulcorum extinxit fonte fluente suum.
 Inuitans instanter oues ad pascha Regis
 Distribuit dulcem fratribus ore salem.
 Nam quotiens monachus peccati est vulnere fixus
 Missus ad artificem certa medela fuit.
 Ibas ad Abbatem famulas sanctumque magistrum
 Discipulus humilis qui fuit ante tumens.
 Talibus officii intentus amore Tonantis
 Angelicos inter fulget honore choros.
 Epitaphium Boboleni Episcopi.
 Innumeris hominum subiecta est vita periculis
 Casibus & variis fors inimica premit.
 Nam recubando thoro Bobolenus honore Diaconi
 Dum fruitor somno mors rapit atra virum.
 Hostis in insidiis se cura cade securis
 Percutiens cerebrum fecit obire dolo.*

*Dic tibi quid prodest scelus hoc peragendo nefande
 Ille Deo cuius, tu moriture peris.
 Martyris ille decus meruit, tu damnalatronis
 Hinc sibi placet, sed tibi poena manet.
 Epitaphium Donnae Theodechildis.
 Quamuis aetatis senio iam flesteret annos
 Multorumque tamen spes cito rapta fuit.
 Si precibus possit natura debita flecti
 Plebs ageret lacrymis hanc supere se sibi.
 Gaudia quanta inopum tumultu sine clausa sub uno
 Votaque quot populis abstulit una dies.
 Inclita nobilitas genitili luce coruscans
 Hic properante die Theodechildis iacet.
 Cui frater, genitor, coniunx, auus atque priores
 Culmina succiduo regius ordo fuit.
 Orphanus, exul, egens, viduae nudaque iacentes
 Matrem, escam, tegmen hic sepelisse dolent.
 Vnica res placuit tumultu mercedis opima
 Ante cuncta dedit quam peteretur opem.
 Occulians sua dona suis neu forte ve tarent
 Sed qua clausa dedit iudice teste docet.
 Templorum Domini cultrix pia munere praebens
 Hoc proprium reputans quicquid habebat inops.
 Vna mori fors est & terra reddere terram
 Foelix cui meritis stat sine fine dies.
 Attribus his instans terrena in luce redacta
 Ter quino lustro vixit in urbe decus.
 Epitaphium Vilithuthae.
 Omne bonum velox fugitivaeque gaudia mundi
 Monstratur terris & cito lapsa ruunt.
 Vt dolor acquirat vires cum perdat amantem
 Ante placere facit durius inde premi.
 Eheu lacryma rerum, eheu fors inimica virorum
 Cur placitura facis, quae dolitura rapis?
 Vilithute decens Dagulphi chara iugalis
 Coniugis amplexu dissociata iacet.
 Corpore iuncta thoro, plus pectore nexa marito
 Lucis in occasu vincula rupit amor.
 Tempora qui poterant adhuc in flore manere
 Principium vita finis acerbus habet.
 Sanguine nobilium generata Parisius urbe
 Romana studio, barbara prole fuit.
 Ingenio mite torua de gente traherat
 Vincente naturam gloria maior erat.
 Nunquam moesta manens, vultu noua gaudia portans
 Nubile fronte fugans corde serena fuit.
 Fudit ab ore iubar species redimita decore
 Protulit & radios forma venusta suos.
 Ad ciues Turonicos: De aduentu Gregorij
 Episcopi dignissimi.
 Plaudite felici populi noua vota tenentis
 Praesulis aduentu reddite vota Deo.*

Hec

*Hoc puer exercitus celebret hoc curua senectus
 Hoc commune bonum praedicet omnis homo
 Spes gregis ecce venit, plebis pater, urbis amator
 Munere pastoris latificentur oues.
 Sollicitis oculis quem prospera vota petebant
 Venisse aspiciant gaudia festa colant
 Iura sacerdotij merito reuenter adeptus
 Nomine Gregorius pastor in urbe gregis.
 Martino proprium mittit Iulianus alummum
 Et fratri praebet quod sibi dulce fuit.
 Quem patris Egidij Domino manus alma sacrauit
 Vt populum recreet quem Radegundis amet.
 Huic Sigbertus ouans fauet & Brunichildis ho-
 nori
 Iudicio Regis nobile culmen adest.
 Quo pascente greges per pascha sancta regantur,
 Et Paradysiaca germine dona metant.
 Immaculata pij qui seruet ouilia Christi
 Ne pateant rapidis dilaceranda lupis.
 Peruigili cura stabulum sine labe gubernet
 Commissumque gregem nulla rapina grauet.
 Muniat inclusos pretiosos vellere agnos
 Atque soporantes potegat ipse vigil.
 Florea diuino pinguescat vinea cultu,
 Et matura suo sit speciosa botro
 Fructibus aeternis ut compleat horrea caeli*

*Vnde anime viuo fonte fluente bibant.
 Ne sitis excruciet digito quo Lazarus vdo
 Leniat ut flammam ferre paratur opem.
 Sed magis in gremio Abrahae vernante locandas
 Pastor oues placido ducat ad astra sinu.
 Vt bene commisso sese duplicante talento
 Introeat Domini gaudia vera sui.
 Letus agat sub claue Petri per dogmata Pauli
 Inter siderios luce micante choros.
 Fortis Athanasius qua clarus Hylarius astant
 Diues Martinus, suavis & Ambrosius.
 Gregorius radiat, sacer Augustinus inundat,
 Basilius rutilat, Casariusque micat.
 Quorum gesta sequens & dicta fideliter implens
 Perpetuae vitae participatus oner:
 Atque coronatus digna mercede laborum
 Obtineat miles Regis in arce locum.
 In laude Gregorij Episcopi: Cum antiphonam dicere
 rogaretur in Missa dictum.
 Martini meritis per tempora longa Gregori
 Turonicum foueas pastor in urbe gregem.
 Concilij sacris sis norma, & victa priorum
 Exemploque tuo crescat adeptus honor.
 Lumen Apostolicum populis tua lingua ministret
 Et caeli donum te radiante micet*

Ignem
ut leni-
ret tunc
peteba-
tur.

ITEM AD IPSVM GREGORIVM DE IVDÆIS CONVERSIS
 PER AVITVM EPISCOPVM ARVERNIVM.

Iomino Sancto & meritis Apostolicis praekonando Domino & in Christo patri
 Gregorio Papae Fortunatus. Instigas, pater optime seria curiositate, sincera tamen
 dulcedine, carmine elinguem proloqui, & currere pigrum versu pedestri, atque de
 laude laudabilis & Apostolici viri Domini Auiti Pontificis, ex euentu occasionis
 illate, & si non aliqua compta, saltem communiter praelibare: Cum in me non muneris quod
 dictionis luculentia diligeres sed deleres, vt & ipse mei sum conscius, habeas apud nos no quod
 tam probes quam reprobes praesertim cum instans portitor per verba singillatim hianti fauce
 cadentia, quasi grauis exactor non me tam faenora soluere cogeret quam pensare. Sub quo
 licet illi praiceps iter ingrueret mihi interim anhelanti vix licuerit respirare. tamen pre-
 ceptis vestris licet simpliciter expediti paremus deuoti potius quam placemus. Vobis reputetur
 nescio magis an tempori, quod illi hoc iniungitur qui non habet apud se nec spatiu. Sed
 obsequi ita morigera seruitute opto vt quod a vobis in laude praedicti Pontificis amore praeci-
 pitur, honore canatur.
 Quomodo Iudaei crediderunt Christo.
 In venerabilibus famulis operator optime
 Condecet vt semper laus tua Christe sonet.
 Inspirans animum, votum effectumque ministrans
 Et sine quo nullum preualet esse bonum:
 Lumine perspicuo facundans pectora vatum
 Vt populis generent viscera sancta fidem.
 Supra Candelabrum positi quorum ore corusco
 Dogmatis igne micans luceat alma domus.

al. Aru-
rum.

al. comi-
ter.

al. tatu-
vi.

al. bebat

al. obse-
quela.

al. ser. de
uoti

quod.

al. canie
tur.

al. artus

O. o. iiii

Urbe manens una noueras una fide.
 Christicolis Iudeus odor resiebat amarus
 Obstabatque piis impia turba sacris.
 Extollens ceruix Domini iuga ferre recusans,
 Sic tumidis animis turget inane cutis.
 Quos in amore Dei monitabat saepe Sacerdos
 Ut de conuersis iret ad astra seges.
 Sed caliginosi recubans velaminis umbra
 Pectora tetra premens cerneret clara uetat.
 Venerat ergo dies Dominus qua est redditus astris
 Ac homo siderium pendulus iuit iter.
 Plebs armante fide Iudaica templareuellit
 Et tempus patuit quo Synagoga fuit.
 Tempore quo Christi repedauit ad alta potestas
 Ille quod ascendit res inimica ruit.
 Hic tamen Antistes Moysi lege rebelles
 Alloquitur blande quos dabat ira truces.
 Quid facis o Iudaea cohors nec docta uetustas
 Quo ueterem renoues credere disce senes.
 Lactea canities sapiat maiora iuuentae
 Sensum pone grauem quo puerile fuit.
 Non pudeat meliora sequi uel tarda uetustas
 Corpore deficiens crescat honore senis.
 Est Deus alta fides, unus tria, trinus & unus
 Personis propriis stat tribus unus apex.
 Nam pater & genitus quoque Sanctus Spiritus idem:
 Sic tribus est unum ius, opus, ordo, thronus.
 Legifer hoc reboat, Patriarcha hoc credit Abraham
 Hinc pater est nobis, est quia nostra fides.
 Tres uidet aequales, unum ueneratus adorat
 Unum uoce rogat, tres quoque pelue lauat.
 Sic paruo similis Loth suscipit hospes euntes
 Quos cibant in Sodomis hi rapiere Segor.
 Cum a Domino Dominus pluit igne triste Gomorra
 Filius & pater est a Domino Dominus.
 Qui tuus ipse meus stat conditor atque creator
 Huius plasma sumus qui est Trinitate Deus
 Unus estis oues, heu cur non uniter itis,
 Sit rogo grex unus, pastor ut unus adest.
 Reminus an recolis quod canna Dauidica pangit
 Quodque propheta uirgine fetus agit.
 In cruce transfixus palmis pedibusque pependit
 Sed corrupta caro non fuit ex tumulo.
 Post triduum remanes sanat nos uulnere longo
 Quod rediit caelis testis & ista dies.
 Crede meis, ac crede tuis, conuicta senectus
 Si fugis ac trepidas negligis ista legens.
 Protrahimus uerbum breuitatis tempore longum
 Aut admitte preces, aut rogo cede loco.
 Vis hic nulla premit, quo uis te collige liber
 Aut meus esto sequax, aut tuus esto fugax.
 Redde collone locum, tua duc contagia tecum,

Aut ea sit sedes si tenet una fides.
 Hac pia uerba uiris mihi dedit ore Sacerdos,
 Ut sibi quo libeat semita cordis eat.
 At Iudaea manus stimulante furore rebellis
 Colligitur, rapitur, conditur inde domo.
 Christicolae uer cernunt tunc agmina manzara iungi
 Protinus insiliunt qua latet ille dolus.
 Si fremerent gladius sentirent iusta cadentes
 Vincere quo possint, aut daret arma fides.
 Legati occurrunt uati man data ferentes:
 Nos Iudaea manus iam tua caula sumus.
 Ne pereant adquire Deo qui uiuere possunt
 Si mora fit, morimur, & tua lucra cadunt.
 Tende celer gressum, properes nisi praepete cursu.
 Funera nostrorum sunt tibi stenda pater.
 Fletibus his uictus rapitur miserando Sacerdos
 Ut ferat afflictis rite salutis opem.
 Perueniunt quo clausa loco fera turba latebat
 Quae occurrens lachrymis ingemit ore preces
 Mens est tarda boni Iudaica iura tenendi,
 Lucem sero uidet praetereunte die.
 Sic oculis cordis uelum est ab origine tensum
 Cacus ut ignoret quo uia recta meat.
 Sed tandem sequimur, pastor, quo saepe monebas
 Qui sale tam dulci currere cogis oues.
 Credentes iam crede tuos nec fallere credas
 Nos lauachrum petimus, sit tibi praesto locus.
 Sensimus aspectu quod aiebas rite precando
 Quod hominem per te nos Deus ipse monet.
 Hinc trahit ad lucem quos texerat umbra negantes
 Militiaque noua nox aperibat iter.
 Agmina conueniunt quondam diuersa sub unum
 Partibus & geminis sit Deus unus amor.
 Hinc oleari ouium perfunditur unguine uellus
 Aspersusque sacro sit gregis alter odor.
 Ecce dies aderat qua Spiritus almus ab alto
 Missus Apostolicis fluxit in ora uiris.
 Res sacra ruricolae urbanos excitat omnes,
 Certatimque aditos ad pia festa terunt.
 Abluitur Iudaeus odor baptismate diuo
 Et noua progenies reddita surgit aquis.
 Vincens Ambrosius suauis spiramine rores
 Vertice persuso chrismatis efflat odor.
 Ingenti numero celebratur Pascha nouellum
 Ac de stirpe lupi progenerantur oues.
 Exceptit populus populum, plebs altera plebem
 Germine qui non est sit sibi fonte parens.
 Undique raptam manu lux cerea prouocat astra
 Credas ut stellas ire trahendo comas.
 Lacteus hinc uestis color est, hinc lampade fulgor
 Ducitur, & uario lumine picta dies.
 Nec festiua minus quam tunc fuit illa coruscans

Diuersis linguis que dedit una loqui.
 Quis rogo Pontificis illic fuit sensus Auiti
 Quam validus feruor cum daret ista Deo!
 Inter candelabros radiabat & ipse Sacerdos
 Diffuso interius Spiritus igne micans.
 Tum sibi qualis erat tam uera holocausta ferendo
 Cum libat uino hostia uina Deum
 Si Patriarcha placet quoniam natum obtulit unum
 Qui tantos offert quam placiturus erit!
 Moyses non ualuit fidei quos subdere nostra
 Qui Christo adquirit quod sibi munus erit.
 Fudit aromaticum Domini libamen ad aram
 Incensumque nouum misit ad astra Deo.
 Obtinuit uotum quia uera iunxit oliuae
 Et grege de niueo gaudia pastor habet.

Hac inculta tibi reputa pater alme Gregori
 Qui Fortunato non ualitura iubes.
 Adde quod exiguum me portitor impulit instans,
 Et datur in spatiis uix geminata dies.
 Nouimus affectu potius quo diligis illum
 Hic quem corde uides semper & ore tenes.
 Hoc tibi nec satis est huius quod es ipse relator
 Compellis reliquos plaudere uoce sibi.
 Non fuit in uacuum quod te pronexit alumnum,
 Sic cui mente, fide, reddis amore uicem.
 Annuat Omnipotens longo memor aliter aud,
 Ut tu laus illi, laus sit & ille tibi.
 Me quoque uos humilem pariter memoretis uerique
 Et pro spe uenit uoce feratis opem.

EPISTOLA AD SIAGRIVM EPISCOPVM
 AVGVSTIDVNENSEM SCRIPTA.

Domino sancto & apostolica sede dignissimo Siagrio papae fortunatus. Torpore uel cordis ocij quo mens ebria desipit diutina tabe morbescente brutifcens, & uelut ignaua soporis habitante marcere suffectus, negotij indulgentis nulla mordente cura dormitans, cum uideretur scilicet ta lectio negligi quam uis abuti, neque nancisceretur quicquam occasionis ex schemate quod eligeretur in poesi, & ut ita dictum sit nihil uelleretur ex uellere quod carminaretur in carmine intra me quodammodo me ipsum silentio sarcophaganti sepeliens, & cum nulla cunere absoluto lingue pleetro eruginauissem tandem nec opinato concaptiuo meo, sed tamen, ut arbitror, uestre felicitatis ad me sorte delato quis uide quid uel deferat consulens Dum per concordem filii calamitatem suae necessitatis, meae compassionis, uestrae mercedis causas indice singultu uix laxante prorupit. Qua uoce intercepta tam uiscerum moerore quam luminum flumine dum loqui non permittitur, ipso silentio patrem lachrymae fatebantur, quia dum anxius in uerbo genitor pendet, nec exprimit tacente faucis organo pupillo fletibus loquebatur. Tantum est ut in charitate natura quo praeuallet ante se prober affectu quam labio. Fluebant igitur lumina suggestionem suam blando ploratu compunctam, ut etiam quamuis crudelem redderent lamenta clementem irrigabant lachrymae tam semen miserae, quam frugem misericordiae uno fonte manabant. res moeroris & muneris unde luctus & merces: unus rigans oculis, alter bibens auribus: quod iste torculari in fletu, ille apothecaret in fluctu. Itaque signo singultus fecit se intelligi mens captiui & quasi specialiter trahit moeror in facie, qui uidebatur angor in corde. Unde inter tacetes causa rerum cognita, dum apud me ualuit hoc fari quod fieri uidebatur affectus mire sine lingua sic loqui. Igitur tum me moueret lametabilis conciuis tam iactura quam patria; cum cerneretur uultus patris pietatis imbre profundi, ut pene totus & ipse in alieno affectu migrarem: lachrymantes oculi querulas mihi fixerunt ad uicem incauti & ammirabili modo aqua quae deleri solet profectus scripsit. Quis enim flenti non crederet quem lapis non genuit? quem non humanitas fleteret, quem partus tygridis non effudit? Cum lentiscat blanditus cursus pardi, uirtus apri, dens leonis, & malae elephantis. Qui tandem sedato querelarum strepitu doloris sui properum te designat antidotum, scilicet dum aeger mente sibi poscit medelam si se dignantem impendat uestra lingua malagina. Quo loquente media per uerba me miscens, mihi de uobis credulus fidem feci homini ex hoc per me te consului sed non flere restabat. Tamen conieci, utrumne rore demptione dirigerem quod soboles ualere an quod uobis proficeret de compendio cogitans, ne uilitatem pretii depreciatur tibi merces captiui illud certe metuens, si caperetur in nummo respirare tibi talento praesertim cum defi-

al. digere.

al. Dum percunctor ille filij calamitate

al. quod p. ut patrens ante.

al. peculiariter traxit.

al. cum

al. leue.

al. imoles.

al. prope run.

al. senon conici.

derem thesauros exequo tua frui cum martyre Quid verò pro munere modicitas proferret, cū in lectione cunctarer venit in mente lethargica dictum Flacci Pindarici: Pictoribus atque Poetis, Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas, considerans versiculum, Si qua vult artifex permiscet vterque, cur & si non ab artifice miscentur vtraque vt ordiatur vna tela simul poesis. Sed pictura dehinc cum pro captiuo velim versu suggerere attendens quæ fuerint tempora redemptoris quoto nos suæ ætatis anno Christus absoluerit, totidemque versiculis texerem carmē quot literis, hac protinus operis difficultate repulsus aut magis difficultate inclusus, tam metri necessitate, quàm literarum epithomate. Quid facem quod proditor è noua calculatione angustius mihi numeri angustias dilatauit qui profix o termino non erat, nec vbi se prolixitas excuteret, aut breuitas angulareret nec euagari propter descendentes versus frænante repagulo orditura permisit. In quo quippe exordio supercrescente apice, non licuit vel soluere, vel fila laxare: ne numerum transfiliens erratica se tela turbaret. Hinc cura commoueor, vt duo per capita duo ex obliquo, vnus verò per mediū descendentes integri versiculi, legerentur. Altera pars restiterat, quā inter omnes litteras meditullio collocare, quæ sic reciperet omnem vt offenderet neminē. Igitur huius telæ cum licia numero colegissem, vt texerem inter se & me fila rumpebant. Incipiens ego operi propter absoluta religare: atque mutata vice dum captiuo soluere lora cupio, me cathena constringo. Nam huius opusculi quæ sit hinc conicitur difficultas, vbi cum volueris si addes, crescit linea, subtrahis perit gratia, mutas nō cōsonant, capita fugis refugis litterā. Itaque cum penderet hæc tela versibus laqueata, vt si duo transirem, adhuc tria non fugerem, ego incautus passer quasi mentita per nubila incurri panteram, quia quod cauere volebam huc penna legebar aut magis vt dictum sit velut plumis illitis quinquifida versando tene debam. Inter hæc illud me commonens quod tale quid non solum facerem, sed nec exemplo simili traherem, ducebar his incertus & trepidus ipsa nouitate suspensus, vtrumne tentarem quæ nunquam aggressus sum, an cautius respuerem quæ incaute proferrem. Tamen licet inuitus loquor pene quæ nescio & tu me vincis amore ne vincar ab opere. Ecce exigis à me, & quod in me vix inuenis violentiam facis, qui tibi non sum rebellis, extorques nec reppereris. Amor blandus tyrannus est vt hoc pararem commercii per incertum iter palagi rudis nauta vela suspendi, affectu raptus deferor per fluctus & scopulos. Virges me præcipitem per ignorata transire quidem, quod non obtineas sicut amas, sic imperas. Habes igitur opus sic vnum textu quadratum, vt sit legendo quinquifidum & cum sint triginta tres tam versus quam litteræ ad similitudinem christi carnalis ætatis qua nos absoluit vnus resurgens ad hunc duo per capita, duo ex obliquo, vnus quoque per mediū legitur in descensu. Vnde fit vt se finito versu de litera non finiret, quia & sinu directo peruenit ad terminum, tamen cursus illi superest in descensu, quia ad huc coniungitur in finali versiculo. In meditullio autem parui huius opusculi illam fixim litteram quæ inter xxiii. numeratur per media ac tantas ante se respicit, quantas & post se transfilit, quia concurrentibus versibus, & diuiditur tota & manet integra res diuina. Littera verò quæ & iungitur in descendenti versiculo & tenetur in vno & cutit in altero & vt ita dicatur & stat pro stamine & pro trama currit in tramite, vt esse potest in pagina litiã litterata. Ne tamen causa nos oneret quod velut arachne arte videmur, puta filia miscere quod nobis compertum est in Moyfi Prophetæ libris Polimetarius artifex vestes texuit Sacerdotis. Vnde cum desit hic coccinum, res est texta de minio. Versus autem ex obliquo descendentes ab angulis ratione stant vt si positione sua linant. Qualiter autem connexi sint singuli, vel quid continent satis est prudentiæ sine iudice rem probare. In summa, commendato me piæ beatitati & exuberanti vestra dulcedini tribuentes petita confidenti vicarietate seruiti. Si placet hoc opere parieti conscripto pro me ostiario pictura seruet vestibulum. Ora pro me.

Deest illud opus insigne.

AD FOE-

Ad foelicem Episcopum Namneticum.
Sentio summe pater lumen venerabile cunctis,
Orbis dulce caput, mihi nomen ababile Foelix:
Amplectens quem corde gero pietatis in vlnis
Pondus suauē meum, nec onus grauat istud amantem.

Cur humilem me summe vocas loca visere blanda
Quæ te, chare, venent. Tecum modularer in illis
Qua tua cura lauat vitra liger algidus vnda
Cariaci speciosus ager deuexus in amnem:
Hinc vbi flauus aquis recreat, hinc pampinus vmbria

Et crepitans Boreas pieta comata flagellat,
Vber nempe solum prisco solito reput
Sed Fortunatum facies tua reddit amorem.

Ad Gregorium Episcopum post iter.
Culmen honoratum, decus alnum, lumen opimum
Pastor Apostolica sedis amore placens.
Amplectende mihi semper sacer ore Gregori
Nec diuulge animo vir venerande meo.
Gaudeo quod rediit Turonis Antistes honore
Latiscorque mihi te remeasse patrem.
Plaudimus instanter communiã vota tenere.
Ciuiibus & patria te reuocasse diem.
Presentem famulum mecum commendo Sacerdos
Optantes longè mos moderare gregem.

Item ad eundem Gregorium.

Officiis generose piis pater alme Gregori
Mente saluifera qui petis astra palam.
Et quicumque tuis monitis animatur inermis
Militie sacra victor habebit opem.
Commendans humilem famulum me soluo salutem
Semper amore pro vir benedixit Deo.
Pagina si breuis est non est breuis ardor amanti,
Nam plus corda colunt quam mea verba colunt
Ad ipsum Episcopum: De libro præstito.
Carmina diua legens proprioque è pectore, condens
Participans aliis fit tibi palma parens.
Hac quoque quæ pridem tribuisti pastor ouili
Grates persoluens debite laude libens.
Vostamen hic mantant donaria celsa Tonantis
Qui sacras inopidas bene largus opes.
Quem cum percontare quæam pro munere tanto
Tunc magis ore meo gratia vestra sonet.
Presentem famulum prore me summe Sacerdos
Commendo supplex dulcis amore pater.
Cui sua concedens iustæ moderamine libra
Crescat honore Dei palma futura tui.

Item ad eundem Episcopum: Pro inuitatione.

Inuitans pietate patria Sacer ipse Gregori.

Qua Domini Turonis pascis amore greges.
Quo sacer Antistes meritis Martinus opimis
Quas prius obtinuit has tibi cessit oues.
Nunc quoque per caulas & florea pascula Christi
Rite gubernantes ducitis ambo greges.
Sed mihi vim faciens vester modo frater honore
Ad vos ne properem nempe retorfit iter.
Sape rogans voto, mandato & missile verbo
Et conuratus sum sine pollicitus.

Vir bonitate placens & pastor pacis amator
Fœderis ob studium sit veniale precor.
Vos quoque sed genita proprie venerande salutem
Ast ego commendat queso beate pater.
Ad ipsum De Commendatione mulieris.
Summe pater patria speciem pietatis opime,
Dulce caput Turonis, religionis apex.
Fugitor alta sequens clementi corde Gregori
Vnde anima decus est hac ratione petens.
Quam commendasti venientem, celsæ Sacerdos,
Hanc redeuntem ad te suscipe more patris.
Sis quoque longæuis cunctiorum chare recursus
Et mihi vel reliquis sit tua vota seges.

ad Eundem: De itinere suo.

Iugiter opto libens sacer, amplectende Gregori,
Cernere vos oculis, querere litterulis.
Dulce videre mihi, si desit copia cerni
Spes erit oranti vel dare verba patri.
Nuper ab aspectu discedens concite vestro
Per glaciem vitreas me loquor esse vias.
Sed crucis auxilio Martino operante patrono
Perueni ad matres saluus, opime pater.
Que vos multiplici venerantur honore salutanti
Ast ego pro reditu vota salutis ago.
Ad ipsum Episcopum salutatoria.
Sacerdotum bonitas, & opima facultas
Culmen honore tuolumen amore meo.
Officiis venerande sacris pietatis alumne
Pignore amicitia corde tenende mea.
Florens in studiis & sacra in lege fidelis
Semper agens anima dona futura tuæ.
Te pater ergo precans terram, freta, sidera restor
Vt velis ore sacro me meminisse tuum.

Item ad eum: Pro pomis & grafiolis.

Officiis generose piis sacer arte Gregori.
Absenti præsens munere, summe pater.
Qui mihi transmittis propria cum prole parentes
Instita cum fructu surcula poma simul.
Dei Deus Omnipotens meritorum fruge repletus
Mala legas auidè qua Paradysus habet.
Ad eundem: De commendatione puellæ.
Cum graderer festinus iter, pater alme Gregori,
Qua processoris sum pia signa tui.

Quod fertur conuulsa iacens radicitus arbor
Martini ante preces exiuisse comis.

Que fidei merito nunc stat spargendo medelas
Corpora multa medens cortice nuda manens:

Fletibus affuit huc genitor genitrixque puella
Voce implendo aures & lachrymando genas.

Figopodem suspendo aurem, mihi panditur ore
Vis per singultus tendit a nata suos.

al. vix.

Qua vero quaestus perhibet nullo indice furto
Furto ex obiecto hanc pater ire iubet

Se voluisse dare & iurantes ordine testes
Nomine quemque tenens nec potuisset egens.

Nō aderat iudex, erat accusator adurgens,
Hic ego quid facerem posse vetante, sacer.

Si pius ut dixit praesens Martinus adesset
Non permisisset perdere pastor ouem.

Sed tamen inualui recolens te summe Sacerdos
Spem praecessoris qui pietate refers.

Discute, distringe, ac si sit secus eripe dulcis
Et pater adde gregi hanc quoque redde patri

Me simul officio famulum tibi charae sub aetum
Pro lege profugio pastor opime pio.

Item ad ipsum: De Commendatione
peregrini.

Vir bone pro meritis adipiscens culmen honoris
Nobile praesidium pontificale caput.

Quem gradus & genium fructu pietatis opimo
Dignius attollunt amplificante Deo.

Vt tibi sit famulans memoratus amore benigno
Fortunatu humilis te pater orat apex.

Hic peregrinus item letetur summe Sacerdos,
Pastorem & patriam te meruisse suam.

Ad eundem Episcopum: Salutatorium.
Pastor honoris apex venerabilis ore Sacerdos

Et decus alme patrum, & religionis amor.
Gloria Pontificum meritis pia palma Gregori

Affurgente gradus nobile iure caput.
Fortunatus opem tribui quam poscit Olympi

Per te charae pater quo mereatur age.
Item ad ipsum: salutatorium.

Visitatus à vobis dignanter epistola currens
Me sacer Antistes, vir pietate pater.

Hanc anidus captans oculis animoque recurro
Sospite te gaudens quod referebat apex

Longius hic vestro sub nomine, Papa Gregori,
Pagina me recreet missa salutis ope.

Dominis Sanctis atque apostolicis in Christo
patribus Ecclesiae Pontificibus,

Fortunatus: Pro commen-
datione peregrini.

Gloria Pontificum, veneratio Christicolarum
Norma Sacerdotum, culmen & orbis honor:

Qui loca perspicitis propriae mercedis amore
Succurrendo viris vester ut extet apex.

Ecce venit praesens Italia peregrinus & hospes
Cernens pastores ne precor erret ouis.

Qualiter ad patriam properet solatia poscit
Inueniat munus vos vagus exul, inops.

Me fortunatum proprium pietate parentum
Conciliate polo quaeso precando Deum.

Ad Aredium abbatem: Salutatorium.
Opro benignepater verbo tibi ferre salutem

Si minus hinc oculo cernere te valeo.
Est etenim vestri tantus mihi cultus honoris

Vt pro me occurrat hinc tibi missus apex.
Quaeso, beste, tamen per pabula dulcia Christi

Me quoque commemoras cum dabis ore preces.
Munera credo Dei tribui mihi pastor Aredi,

Si Fortuna, i sis memor alme tui.
Pro me etiam Sanctam genitricem, charae, saluta

Cum redit iste puer redde loquentis opem.
Vos iidem genitricem proprie, pater ample salutant

Agnes amore pio cum Rade gunde simul.
De ordinatione Sigeberti Regis.

Vere nouo tellus fuerit dum exuta pruinis
Se picturato gramine vestit ager.

Longius extendunt frondosa cacumina montes
Et renouat virides arbor opaca comas.

Promittens grauidas ramis genitalibus vnas.
Palmitis gemma, o vitis amena tumet.

Praemitens flores gracili blandita susurro
Deliciosa fauis mella recondit apis.

Progeniem reparans casto foecunda cubili
Artifices nato gignere caua cupit.

Nexibus apta suis pro posteritatis amore
Affectus properans garrula currit auis.

Semine quisque suo semio iuuenescit in ipso
Omnia dum redeunt gaudia mundus habet.

Sic modò cuncta fauent diuin prospera, e superna
Regia Casario proficit aula iugo.

Ordine multiplici felix in sacula Regem
Vndique cinxerunt lumina tanta ducum.

Culmina tot procerum concurrunt culmen ad vnum,
Mars habet ecce duces, pax habet ecce decus.

Cunctorum aduentu festiua palatia feruent,
Comugio Regis iam sua vota videt.

Vos quorum irrigui fontes meet vnda fauete
Iudicio vestro crescere parua solent.

LIBER VI.

De Nuptiis praefati Regis, Brunichildis-
que Reginae.

Felicem Sol pande diem radiisque serenis
Sparge comas, thalamos sincero lumine complens.

Sigebertus ouans ad gaudia nostra creatus.

Vota

Vota facit qui nunc alieno liber amore
Vincla chara subit cuius moderante iuuenta

Connubium mens casta petit, lasciuia retundens.
Adiuga confugit cui nil sua subripit etas,

Corde pudicus agens rector tot gentibus vnus
Et sibi frana dedit sed quod natura requirit

Lege maritali amplexu est contentus in vno
Instaurat de prole lares ubi luserit haeres

Torsit amoriferas arcu stridente sagittas
Forte Cupido volans terris genus omne peruret

Nec pelagus descendit aquis mox vilia corda
Subdit vulgus iners tandem, dehinc sensus opimi.

Regis anhelantem placidis bibit ossibus ignem
Molliter incumbens & inhaesit flamma medullis.

Regalis seruebat apex nec nocte sopora
Cordis erat requies oculis animoque recurrens

Ad vultus quos pinxit amor mentemque fatigans
Sape per amplexum falsa sub imagine lusst.

al. telo. Mox tibi conspexit caelo superante cupido
Virginea mitem torreret lampade Regem,

Latus ait Veneri, Mater iam bella peregi
Pectore flagranti mihi vincitur aliter Achilles,

Sigebertus amans Brunehildis carpitur igne
Que placet apta thoro maturis nubilis annis

Virginitas in flore tumens complexa marito
Primitiis placitura suis, nec damna pudoris

Sustinet unde magis pollens Regina vocatur
Hoc quoque virgo cupit, cui stat verecundia sexus

al. quam
uis. Obstet amata viri dextera leuiore repellit.
Ignoscatque sibi culpas quas intulit ignis.

Sed modò lata veni, quoniam te vota requirunt
Mox Venus ambrosio violas ammiscet amomo

Demetit ungue rosas gremioque recondit auaro
Et pariter leuibus fregerunt nubila pennis

Et venere simul thalamos ornare superbos.
Hinc Venus egregiam pra pondere cepit alumnus

Inde Cupido virum, nubentibus ambo fauentes
Et litem fecere piam. Sic inde Cupido

Matri pauca refert: Tibi quem promissimus hic est,
Hic Sigebertus amor populi lux nata parentum

Qui genus à proavis longo tenet ordine Reges
Et Reges geniturus erit, spes gentis opima

Quo creuit natale decus generosa propago
Hac melior de stirpe redit formamque priorum

al. sima
que. Posteritas excelsa fouet, hic nomen auorum
Extendit bellante manu cui de patre videtur

Quamuis parua tamen, nulla maior impedit etas
Quem Nablis ecce probat, Torengia victa fatetur

Proficiens vnum gemina de mente triumphum
D perdit Hubertus pietas veniale

al. Red-
didit iste
duos. Iste duos reddit pro ambobus sufficit vnus
Cardinis occidui dominans in flore iuuenta

Tom. 8.

Tam grauiate senum tenerosque superuenit annos
A Legem natura meruit precedere factis.

Sic fouet hic populos ipsis intrantibus annis
Vt pater & Rex sit nullum grauius regit omnes.

Nulla dies sine fruge venit, nisi congrua preste
Perdere plura puset, si non concesserit ampla

Gaudia diffundit radianis lumine vultus
Nubila nulla grauant populum sub Rege sereno

Pectore maturo culpas indulget acerbas,
Vnde alij peccant ignoscendo, iste triumphat,

Doctus enim quoniam prima est in principe virtus
B Esse pius quia semper habet qui parcere nouit

Corrigit ipse prius quod pascit ut alter emendet
Qui sibi censura est reliquos, bene lege coerces.

In quo digna manent quicquid de Rege requiras
Solutus amat cunctos, & amatur ab omnibus vnus

Incepit inde Venus laudes memorare puella:
O virgo miranda mihi placitura iugali

Clarius aetheria Brunehildis lampade fulgens
Lumina gemmarum superasti lumine vultus

Altera nata Venus regno ditata decoris.
C Nullaque Nereidum de gurgite talis Hiberno

Oceani sub fonte natar nonnulla Napaea
Lactea cui facies incocta rubore coruscat.

Pulchrior ipsa suas subdunt tibi flumina Nymphas
Lilia mixta rosas, aurum si intermicet ostro

Decertata tuis nunquam se vultibus equant.
Saphirus alba adamans, crysalla, smaragdus, iaspis

Cedant cuncta, non iam genuit Hispania gemmas.
Digna fuit species potuit que flectere Regem

Per hyemes validas, niuis Alpem, perque Pyrenem
D Perque truces populos vecta est duce Rege sereno.

Tu Regis Regina thoris super ardua montis
Planum carpis iter, nil obstat amantibus vnquam

Quos iungi diuina volunt. Quis crederet autem
Hispanam tibi met dominam Germania nasci

Quae duo regna iugo pretiosae annexit vno.
Non labor humanus potuit tam mira parare,

Nam res difficilis diuinis vititur armis,
Longa retro series Regi hoc vix contulit vlli

E Difficili nisu superantur ardua rerum.
Nobilitas excelsa nitet genus Aethanagildi

Longius extremo regnum qui porrigit orbi
Diues opū quas mundus habet populū que gubernat

Hispanum sub iure suo pietate canenda.
Cur tamen egregij genitoris regna renarrem

Quando tuis meritis video creuisse parente.
Quantum virgo micans turbas superare videris

Femineas, tantum tu Sigiberte maritos.
Ite diu iuncti membris & corde iugati

Ambo pares genio, meritis & moribus ambo
Sexum quisque suum pretiosis actibus ornans.

Pp

Amplexu cuius sint colla reuincta sub uno
Et multos placidis peragatis lusibus annos
Hoc velit alterutrum quocquid dilexerit alter
Aequa salus ambobus eat, duo pectora seruet
Vnus amor vincto solidamine iunctus alefcet.
Auspiciis vestris cunctorum gaudia surgunt.
Pacem mundus amet, vixitrix concordia regnet.
Sic iterum natis celebretis vota parentes
Et de natorum teneatis prole nepotes.
Item in laude Sigiberti Regis atque Reginae
Brunichildis.

Victor ab occasu quem laus extendit in ortum
Et facit egregium principis esse caput.
Quis tibi digna ferat, nam me vel dicere pauca
Non trahit iurum sed tuus urget amor.
Si nunc Virgilius, si fors an esset Homerus,
Nomine de vestro iam legeretur opus.
Sigiberte potens generosis clare triumphis
Hinc noua te virtus, piadecat inde genus.
Huius raptas semel sumpfit victoria pennas
Et tua vulgando prospera facta volat.
Saxona Thoringo resonet sua damna mouentes
Vnius ad laudem tot cecidisse viros
Quod tunc ante aciem pedibus prior omnibus isti
Hinc modo te Reges unde sequatur habes.
Prosperitate noua pacem tua bella dederunt
Et peperit gladius gaudia certa tuus.
Plus tamen ut placeas, cum sit victoria iactans
Tu magis unde subes mitior inde manes.
Est tibi summus honor, sed mens praecessit honore,
Moribus & vestris debitus extet apex.
Iustitia cultor pietatis amore coruscas,
Quod te plus habeat certat utrumque bonum.
Lingua, decus, virtus, bonitas, mens, gratia pollens
Ornarent cunctos singula vestra viros.
Cunctorum causas, intra tua pectora condis
Pro populi requie te pia cura tenet.
Omnibus una salus qualis datus ordine sacro
Tempore praesenti gaudia prisca refers.
Catholico cultu decorata est optima coniux
Ecclesie creuit te faciente domus.
Reginam meritis Brunichildem Christus amore
Tunc sibi coniunxit hanc tibi quando dedit
Alicra vota colis melius, quia munere Christi
Pectora iuncta prius, plus modo lege placens.
Rex pie Reginae tanto de lumine gaude
Adquisita bis est qua tibi nupta semel.
Pulchra, modesta, decens, sollers, pia, grata, benigna
Ingenio, vultu, nobilitate potens.
Sed quamuis tantum meruisset sola decorem
Ante tamen homini, nunc placet ecce Deo.
Saecula longa micans chara cum coniuge ducas.

892
Quam tibi diuinus consociavit amor.
In laude Chariberti Regis.
Inclita magnarum processit gloria rerum
Et de Rege pio sparfit ubique decus.
Quem grauitate, animo, sensu, moderamine legum
Pradecat occiduus Sol orientisque virum.
Qui quadripertiti mundi sub partibus amplis
Fructificante fide semina laudis habet.
Hinc cui barbaries, illinc Romania plaudis
Diuersis linguis laus sonat una virt.
Dilige regnantem celsa Parisius arce.
Et cole tutorem qui tibi praebet opem:
Hunc modo lata fauens audis amplectere palmis.
Qui iure est dominus, sed pietate pater
De Childeberto veteres compefce dolores
Rex placidus rediit qui tua vota fauet.
Ille fuit mitis, sapiens, bonus, omnibus aequus,
Non cecidit patruus, dum stat in urbe nepos.
Dignus erat haeres eius sibi sumere regnum,
Qui non est illo laude loquente minor.
Charibertus adest qui publica iura gubernans
Tempore praesenti gaudia prisca refert.
In tantum patruo se prodidit esse sequacem
Et modo sit tutor coniugis iste nepos.
Qui Childeberti retinens dulcedine nomen
Eius natarum est frater & ipse pater.
Qua bene defensa placito moderamine Regis
In consobrio spem genitoris habent.
Maxima progenies generosa luce coruscans
Cuius ab excelsis gloria currit auis.
Nam quosque velim vterum memorare parentum
Stirpis honorifica regius ordo fluit.
Cuius celsa fides eduxit ad astra cacumen
Atque super gentes intulit illa pedes.
Hostes calcavit tumidos, erexit amicos:
Fouit subiectos, terruit atque feros.
Cur tamen hic repetam praeconia celsa priorum
Cum potius tua laus ornet honore genus?
Illi auxere armis patriam, sed sanguine fusos
Tu plus adquiris, qui sine clade regis
Quos prius infestis laeserunt bella periculis
Hos modo securos pacis amore faues.
Omnia leta canunt felicia tempora Regis
Cuius in auspiciis floret opima quies.
Per quem tranquilla terrarum fruges abundant.
Deuotis populis est tua vita seges.
Cum te nascentem meruerunt saecula Regem
Lumine maiori fulsit in orbe dies.
Posteritate noua tandem sua gaudia cernens
Crescere se dixit prolis honore pater.
Qui quamuis esset sublimi vertice rector
Alius erexit te veniente caput,

Latus in heredis gremio sua vota reclinans
Floruit inde magis spe meliore senis.
Ante alios fratres regali germine natus
Ordine qui senior, sic pietate prior.
Pradecat hinc bonitas, illinc sapietia plaudis,
Inter vtrumque decus te sibi quisque rapit.
De patruo pietas & de patre fulget acumen,
Vnius in vultu vixit vterque parens.
Quas habuere ambo laudes tu colligis omnes
Et reparas solus lege fauente duos.
Semita iustitia, grauitatis norma resulges
Et speculum vitae dat pretiosa fides.
Tranquillis animis moderatio fixa tenetur
Qui portum in proprio pectore semper habes.
Tempestat nullo penetrat tua corda tumultu.
Ne sensu titubes anchora mentis adest.
Constantes animos non ventilat aula susurrans
Nec leuiter facili mobilitate trahit.
Hinc bene dispositio comitatur gloria cursu
Quod se mature mens moderata regit.
Consilium vigilans alta radice retractas
Et res clausa aliis, est manifesta tibi.
Publica iura mouens proceres tecum regis omnes
Spes est consilij te monitore sequi.
Hinc quoties felix legatio denique pergit
Ingre ditur caute quam tua lingua regit.
Quod tam mirifico floret patientia cultu.
Magni quies vita sunt tibi diuitiae.
Iustitia rector, venerandi iuris amator
Iudicium sapiens de Salomone trahis.
Tu melior fidei merito, nam principis ampli
Traiani ingenium de pietate refers.
Quid repetam maturum animi qui tempore nostro
Antiquis auide gratia vita places.
Si veniant aliqua variatio murmure causa
Pondera mox legum Regis ab ore fluunt.
Quamuis confusas referant certamina voces
Nodosae litis soluere fila potes.
Obtinet adueniens fructum cui iusta petuntur
Quem sua causa fouet premia victor habet.
Cuius clara fides valida radice tenetur
Antea mons migrat, quam tua verba cadant.
Spes stat promissa nullo mutabilis actu,
Cui sit pacta semel perpetuata manet
Illa domus proprio sub pondere tuta tenetur
Qua fundamentis stat bene fixa suo.
Cum sis progenitus clara de gente Sicamber
Floret in eloquio lingua latina tuo.
Qualis es in propria docto sermone loquela
Qui nos Romanos vincis in eloquio.
Splendet in ore dies deterfa fronte serenus
Sinceros animos nubila nulla premunt.

Blanda serenatum circumdat gratia vultum
Laetitia populis Regis ab ore capit.
Muneribus largis replet tua gratia cunctos
Vt mea dicta probes plebs mihi testis adest.
O bonitas immensa Dei, qua diuite censu
Quod famulis tribuit, hoc putat esse suum.
Erigit abiectos, electos lege tueris
Omnibus in totum factus es omne bonum.
Protegat omnipotens pietatis munere Regem
Et dominum seruet quem dedit esse patrem.
Ciuces te cupiant, tu gaudia ciuibus addas,
Plebs placeat famulans, Rex pietate regat.
De Teudegildo Rege egregio.
Inclita progenies regali stirpe coruscans,
Cui celsum a proauis nomen origo dedit.
Currit in orbe volans generis noua gloria vestri,
Et simul hinc frater personat, inde pater.
Sed quamuis ni teat generosa propago parentum
Moribus ex vestris multiplicatus honor.
Cernimus in vobis quicquid laudatur in illis
Ornasti antiquum Teodechil de genus.
Mens veneranda, decens, sollers, pia, chara, benigna,
Cum sis prole potens gratia maior adest.
Et vitans odij causas micat ampla potestas
Qua terrore minor plus in amore venit.
Mitis ab ore sonus suauissima dicta resultant,
Verbaque colloquij sunt quasi mella faui.
Famineum sexum quantum praecedis honore,
Tantum alias superas & pietatis ope.
Si nouus adueniat, recipis sic mente benigna.
Ac se seruitus iam placuisset auis.
Pauperibus fessis tua dextera seminat escas
Vt segetes fructu fertiliore metas.
Vnde foues inopes semper satiata manebis
Et quem sumit egens sit tuus ille cibus.
Peruenit ad Christum quicquid largiris egeno
Et si nemo videt non peritura manent.
Cum venit extremus finis concludere mundum
Omnia dum pereunt tu meliora petis.
Ecclesia sacra te dispensante nouantur,
Ipsa domum Christi concidis, ille tuam.
Tu fabricas illi terris, dabit ille supernis.
Commutas melius sic habitura polos.
Stat sine fraude tuum quod mittis ad astra talen-
tum
Quas bene dispergis has tibi condis opes
Qua Domino cuius summo non perdis honores
Regna tenes terris, regna tenenda polis.
Sit modo longa salus pro munere plebis in urbe,
Felix qua meritis luce perennis eris.
De Berthilde sacra virgine.
Mens deuota Deo Berthildis corde coruscans

Pectore sub cuius Christus amore manet.
 Respiciens mortale malum vitia seruans
 Vnde fugis terras hinc petis astra magis.
 Immaculata nitens nescis contagia mundi.
 Sordibus humanis libera membra geris.
 Signa pudicitia debentur premia sacre
 Virga dicata Deo hinc rapienda polo.
 Ille tenet caelos cui tu complexa videris,
 Quo tuus est sponsus huc eris ipsa simul.
 Non cupis auro humeros nec collum pingere gemmis
 Sed melius casto pectore pura micas.
 Mutasti vestem, mutasti gentis honorem
 Cum thalamis Domini sponsa iuganda venis
 Quam meliore via meruisti, vota tenere
 Quando creatori forma creata places.
 Pauperibus largas das esuriensibus escas,
 Nescit habere famem qui tua tecta petit.
 Qui sine veste iacet tegmen pietate ministras
 Vnde calet nudus frigora nulla times.
 Te redimente pia captiui vincula laxant:
 Quae solius vincetos libera semper eris.
 Distribuis censum, nulli sua vota negando,
 Diuitiasque tuas omnibus esse facis.
 Colligis in calis quicquid dispergis in aruis
 Semina nunc fundes, post meliora metes,
 Quicquid habet mundus fugitiuo tramite transit,
 Tempore tu modico semper habenda facis.
 Hic tibi longaevis sit vita superstes in annis:
 Rursus in aeternum sit tibi vera salus.
 De Goisuinta & eius filia Gelesvinta.
 Casibus incertis rerum fortuna rotatur
 Nec figit stabilem pendula vita pedem.
 Semper in ambiguo saeculum rota lubrica voluit
 Et fragili glacie lapsus ibi iter.
 Nulli certa dies, nulli sua certior hora
 Sic sumus in statu debiliore vitro.
 Dum gressu ancipiti trahit ignorantia fallens
 Huc latet ars foueae quo putat esse via.
 Nescia mens hominum quod sit necis atque salutis,
 Lucifer an vita est, mors sibi vesper erit.
 His premimur renebris ignari sorte futuri
 Et vaga tam fragile haec tempora tempus habent
 Toletus geminas misit tibi Gallia turres
 Prima stante quidem fracta secunda iacet.
 Alta super colles speciosa cacumine pulchro
 Flatibus infestis culmine lapsa ruit.
 Sedibus in patria sua fundamenta relinquens
 Cardine mota suo non stetit una diu.
 De proprio migrata solo noua mors fit arena
 Exul & his terris heu peregrina iacet.
 Quis valet ordiri tanti praesagia luctus,
 Stamine quo caepit texere flenda dolor?

Cum primum algentes iungi peteretur ad arctos
 A Regia regali Gelesvinta thoro
 Fixa Cupido reus cuperet huc frigora flammis
 Viueret & gelida sub regione calens.
 Hoc tibi virgo metu a dituque exterrita sensit
 Currit ad amplexus Goisuinta tuos.
 Tum matris collecta sinu male sana reclinans
 Ne diebatur se tenet ungue manus.
 Brachia constringens necesse sine sine cathenam
 Et matrem amplexu per sua membra ligat.
 Illis visceribus retineri filia poscens
 B Ex quibus ante sibi lucis origo fuit.
 Committens securam eius se fasce lenari,
 Cuius clausa vteri pignore tuta fuit.
 Tum gemitu fit maesta domus, strepit aula tumultu,
 Regina fletu plorat & omnis honor.
 In populi facie lachrymarum flumina sordent
 Infans qui affectum nescit & ipse gemit.
 Instant legati Germanica regna re iuri
 Narrantes longa tempora tarda vig.
 Sed matris moti gemitu sua viscera soluuist,
 C Et qui compellunt dissimulare volunt.
 Dum nata amplexu genitrix nudata tenetur
 Pretereunt Duplex, tertia, quarta, dies.
 Instant legati nota regione eueriti
 Quos his alloquitur Goisuinta gemens.
 Si feritate trucis premeret captiua Geloni
 Forsan ad has lachrymas & pius hostis erat.
 Sic nec corde pius cupidus mihi crederet hostis
 Ut nec tam ad precium barbara praeda daret.
 Si neque sic animum velit inclinare cruentum,
 D Matri praestaret quo simul iret iter.
 Nunc mora nulla datur, rocio neque stetimur illo
 Qui nihil indulget seuius hoste nocet.
 Post vteri gemitus, post multa pericula partus,
 Postque laboris onus quod graue facta tuli.
 Quae genui nata matrem me non licet esse
 Ipsaque natura lex mihi tota perit,
 Affectu ieiunia meo lachrymosa repellor
 Nec pietas aditum, nec dat origo locum
 E Quid rapitis? differte dies dum disco dolores
 Solamenque mali sit mors sola mei.
 Quando iterum videam, quando haec mihi lumina claudet
 Quando iterum natae per pia colla cadam?
 Vnde precor tenera gressum spectabo puella
 Obliveteque animum matris & ipse iocus?
 Post causas quas regna gerunt tibi maesta reclinem
 Quis colat affectu lambiat ore caput?
 Extentis palmis quis currat ad oscula, vel qua
 Cervici insiliant pendula membra mea.
 Quem teneam gremio blando sub fasce laborans
 Aut leuiore manu &erberer ipsa ioco.

Nec

Nec te ferre simi quamquam sis adulta grauarer
 Quae mihi dulce nimis & leue pondus eras.
 Cur noua rura petas illic ubi non ero mater:
 An regio forsitan non capit una dicas.
 Quae genuere ergo lacerentur viscera luctu,
 Gaudiacui pereunt tempora fletus erunt.
 Plorans perdam oculos, duces mea lumina tecum
 Si tota ire vetor, pars mea te sequitur
 Tum proces, famuli, domus, urbs, Rex ipse remugit
 Quaque petisset iter vox grauis una gemit.
 Processere fores tandem sed turba morosa
 Soluere dum properat, se properando ligit.
 Hinc tenet affectus, rapit inde tumultus euntes
 Sic per utrasque vices flebile seruet opus.
 Alter abire monet, rogat alter amore redire
 Sic variante fide hic trahit, ille tenet.
 Diuiditur populus per regna nouella vetustus
 Stat pater, ite genitus, stat socer iteque gener.
 Astans qui trepidam patriam migrare putaret
 Et quasi captiuum crederet ire solum.
 Procedunt portis ferrago in ponte retenti
 Protulit hoc fletu Gelesvinta caput
 Sic gremio Tolete tuo nutribas ut egra
 Excludat portis tristis alumna tuas.
 Quoque magis crucies prodens me vulnera luctu
 Stas felix regio, cur ego praeda trahor?
 Antea clausa fui, modo te considero totum
 Nunc mihi nota prius quando recedo ferox.
 Hinc te dinumero currens per culmina visu
 En ego de numero non ero sola tuo.
 Crudeles portae quae me laxastis euntem
 Clauibus oppositus nec vetuistis iter.
 Antea vos geminas adamans petra una ligasset
 Quam daret huc vllam ianua pansa viam
 Urbs pia plus fueras si murus tota fuisset
 Me ire ac ne sineres cingeret alta silex.
 Pergo ignota locis trepidans, quid nam antea discam
 Mores, gentem, animos, oppida, rura, nemus
 Quem precor inueniam peregrinis aduena terris
 Quo mihi nemo venis cuius amice parens.
 Dic si blanda potest nutrix aliena placere,
 Quae lauet ora manu, vel caput ornet acu.
 Nulla puella choro neque collaetanea ludat,
 Hic mea blandities, hic mea cura iaces.
 Si me non aliter vel nuda sepulchra tenerent
 Viuere non licet hic, hic mihi dulce mori.
 Non furor amplexu, neque visu plena recedo,
 Quae me dimittis dura Tolete vale.
 Sic accensi animi lachrymarum flumina rumpunt
 Fixus & irriguas parturit ignis aquas.
 Hinc iter arripiunt genitrix, nata, agmina flentum
 Nec piget obsequis mater anhele sequi.

Tom. 8.

Deducit dulcem per arma viatica natam
 A Implentur valles fletibus alta tremunt.
 Frangitur & densus vacuis volatibus aer,
 Ipsa repercusso murmure sylua gemit.
 Dat causas spatij genitrix ut longius iret
 Sed fuit optanti tempus iterque breue.
 Peruenit quo mater ait sese inde reuerti
 Sed quod velle prius, postea nolle fuit.
 Rursus adire cupit via quo fert iniuria matrem
 Quam proceres retinent ne teneretur iter.
 Haerebant in se amplexa pariterque reflexa:
 B Incipit hic gemitum Goisuinta dolens.
 Ciuibus amplatauis angusta Hispania matri
 Et regio soli tam citò clausa mihi.
 Quae licet à Zephiro calidum percurris in Eurum
 Et de terreno tendis ad Oceanum.
 Sufficiens populis quamuis regionibus amplis
 Quo est mea nata absens terra mihi breuis es.
 Nec minus hic sine te errans & peregrina videbor
 Inque loco proprio ciuis & exul ero.
 C Quae so quid inspiciant oculique nota requirant,
 Quae mea nunc tecum lumina ducis amor.
 Tu dolor unus eris quisquis mihi luserit infans
 Amplexu alterius tu mihi pondus eris.
 Curet, stet, se deat, fleat, inter & exeat alter
 Sola meis oculis dulcis imago redis.
 Te fugiente errans aliena per oscula curram
 Et super ora gemens vbera sicca premam.
 De facie infantium plorantia lumina lambam
 Et teneras lachrymas insatiata bibam.
 Tali potu vitinam vel parte refrigerer vlla
 D Aut plorata auide mitiget vnda sitim.
 Quicquid erit, crucior, nulla hic medicamina pro-
 sunt
 Vulnere distillo Gelesvinta tuo.
 Quae rogo nata manu chara haec coma pexa nitebat,
 Quis sine me placidas lambiat ore genas?
 Quis gremio foueat genibus vebat, ambiat vna
 Sed tibi praeter me non ibi mater erit.
 Quod superest iimibundus amor hoc mandat eundi
 E Sis precor o felix, sed caue, vade, vale.
 Mitte auida matri vel per vaga flabra salutem
 Si venet ipsa mihi nunciet aura boni.
 Filia tunc validis genitricis onusta querelis
 Tristis, inops animi, nec valitura loqui.
 Clausa voce diu vix fauce solubile sandi
 Pauca refert cordis vulnere lingua grauis
 Maestas st celsa Dei mihi tempora vellent,
 Non dare plus vita, non daret ista via
 Vltima sed quoniam fors irreuocabilis instat
 Si iam nemo vetat quo trahit ira sequar.
 Haec extrema tamen loquar & memoranda dolori

P p iij

Hinc tua nota tua sum Geisuinata Vale.
 Oscula sic rumpunt & fixa ori ora repellunt
 Dum se non possunt, aera lambit amor.
 Hinc Pileta petens loca Galliarum Gelesuinta
 Stabat fixa oculis tristis eunte rota
 Contra genitrix post natam lumina tendens.
 Vno stante loco pergit & ipsa simul.
 Tota tremens agiles raperet ne mula quadrigas
 Aut equus impatiens verteret axe rotas
 Sollicitis oculis circumuolutabat amantem
 Illuc mente sequens qua via flectit iter.
 Sape loquebar quasi secum nata se deret
 Absentemque manu visa tenere sua.
 Prendere se credens in ventos brachia iactat,
 Nec natam recipit sed vaga stabra ferit.
 Inter tot comites unam spectabat euntem
 Sola videbatur qua suus ibat amor.
 Plus genitrix suspensa animo, quam filia curru
 Hac titubans votis ibat & illa rotis.
 Donec longè oculis spatiumque euauit amplo
 Nec visum attingit dum tegit umbra diem.
 Ipsa putat dubios nata se cernere vultus
 Et cum forma fugit, dulcis imago redit.
 O nomen pietate calens, o cura fidelis!
 Quamuis absenti quid nisi mater eras?
 Fletibus ora rigans, lamentis sidera pulsans
 Singula commemorans dulcia, dura, pia.
 Mobilis, impatiens, metuens, flens anxiosa mater
 Quid sequeris lachrymis augurat alter amor.
 Illa tamen pergit qua trita viam orbita sulcat
 Quisque suis vacuos fletibus implet agros.
 Inde Pyreneas per nubes transfilit Alpes,
 Quaque pruinosas Iulius alget aquis.
 Quam nive candentes fugiunt ad sidera montes
 Atque super pluuias exit acutus apex.
 Excipit hinc Narbo qui littora plana remordens
 Mitis Atax Rhodanus molli ter intrat aquas.
 Post aliquas urbes Pictavas attingit arces
 Regali pompa pratereundo viam.
 Inclitus ille quibus verè amplius Hylarius oris
 Et satus & situs & ore tonante loquax.
 Thrax, Italus, Persa, Indus, Getaque, Dacia, Britan
 Huius in eloquio spem bibit arma capit.
 Sol radio, hic verbo generalia lumina fundunt
 Montibus ille diem, mentibus iste fidem
 Hanc ego nempe urbem conspexi pratereunte em
 Molli ter argenti turre rotante vehi.
 Materno voluit pia quam Radegundis amore
 Cernere feruentem si daret vltima opem.
 Sape tamen missis legatis dulcis adhaesit
 Et placide coluit quod modo triste dolet.
 Turonicas terras Martini ad sidera noti

Inde petit lento continuante gradu.
 A Vigenna volucer transmittitur aluens alno
 Turba comes rapidis alacris exit aquis.
 Excipit inde repens vitrea Liger algidus unda
 Quo neque vel piscem leuis arena tegit
 Peruenit qua se piscoso Sequana fluctus
 In mare feri iuncto Rhotomaginse sinu.
 Iungitur ergo thoro regali culmine virgo
 Et magno meruit plebis amore coli
 Hos quoque muneribus permulcens vocibus illos
 Et licet ignotos sic facit esse suos.
 Atque fidelis ei sit gens armata per arma
 B Iurat, iure suo se quoque lege ligat.
 Regnabat placido componens tramite vitam
 Pauperibus tribuens aduena mater erat.
 Quaque magis regno possit supereffe perenni
 Catholica fidei conciliata placet:
 O dolor insignis qui differt tempore fletus
 Lugubresque vices plura loquendo tacet.
 Improba fors hominum qua improviso abdita lapsu
 Tot bona tam subito sorte volante fugas.
 Nam breue tempus habens consortia nexa iugalis
 Principio vitae funere raptus fuit.
 C Praecipiti casu volucri prauenta sub icu,
 Deficit & verso lumine lumen obit.
 Infelix nutrix audito funere alumna,
 Ex animum ad corpus vix animata volat.
 Ipsa inter famulas incumbens prima fidelis
 Hac tandem potuit clausa dolore loqui.
 Sic placide matri promissi pessima nutrix
 Te longè incolumen Gelesuinta fore.
 Sic extincta meum mea cernunt lumina lumen
 Pallida sic facies qua roborante fuit.
 D Dic aliquid miserens misera mihi redde loquelat
 Quid referam ad matrem si remeare licet?
 Hoc propter tantos peregrina secuta labores
 Pro vice tale mihi munus alumna refert?
 Optabas pariter nobis vitam atque sepulchra
 Qua tecum vixi me sine passa mori.
 Ordo utinam vita inuenique senique fuisset
 Te stante incolui me prius ire neci.
 Vix paucos profert, vocem rapit aliter ab ore
 Nec valet una loqui quod videt aula gemit.
 E Interea vehitur tristi lachrymata a feretro
 Soluit & obsequias obsequialis amor
 Ducitur, ornatur, deponitur, undique fletur
 Conditur & tumulo sic peregrina suo.
 Pascitur & subito rerum mirabile signum
 Dum pendens lachrymis lucet ad obsequium.
 Decidit in lapidem nec vergit & integer arsit
 Nec vitrum saxis, nec perit ignis aquis.
 Fama recens refides Germana percussit aures

Affe-

Affectuque pio sic mouet ora soror.
 Hanc rogo Germana mandasti chara salutem
 Scripta tuis digitis hoc mihi charta refert.
 Sollicitis oculis expectabam unde venires
 Quale precata fui non magis illud iter.
 Optavi Gallis te ut huc Hispania ferret
 Non te hic chara soror, non ibi mater haber.
 Extremo obsequio non huc Brunichildis adiui
 Si tibi nil viua mortis honore darem.
 Cur peregrina tuos non clausi dulcis ocellos
 Auribus aut audis vltima verba bibi.
 Officij tristi nihil impendi ipsa sorori
 Membra, manus, faciem nec manus ista tegit.
 Non licuit fundi lachrymas nec ab ore resorbi
 Frigida nec tepida viscera fonte lauo.
 Nutritas pariter iunctas regionibus hisdem
 Curat mortis iter diuidis alie dolo
 Sicque relicta soror casu laceratur adempta,
 Hac vocat, illa iacet nec repetita redit.
 Germana validos audit Germania fletus
 Quaque recurrit iter quaestibus astra ferit.
 Nomine saepe vocans te Gelesuinta sororem
 Hoc fontes, sylue, flumina, rura sonant.
 Gelesuinta taces, responde ut muta sorori
 Respondent lapides mons, nemus, unda, polus.
 Anxia sollicitans ipsas interrogat auras
 Sed de Germana cuncta salute silent.
 Nuncius hic subito fluuios, transcendit & Alpes
 Mærorisque grauis tam cito penna volat.
 Optandum fuerat postquam loca cuncta repleisset
 Tardius ad matrem hic dolor iret iter.
 Sed quod fama refert qui plus amat & prius audit
 Ac dubium credit dante timore fidem.
 Mox igitur matris iaculans dolor attingit aures
 Anxia succiso poplite lapsa ruit.
 Audita de morte una mors altera pulsat
 Et pene incolumi corpore fumus erat.
 Pallida suffuso tum Gelesuinta rubore
 Molli ter hac anima vix redeunte refert.
 Siccine me tenero nata solabar amore
 Ut mea nunc grauius viscera vultus alit.
 Si nostrum iam lumen obit, si nata recessit
 Has ad quid lachrymas inuida me vocit as?
 Errasti mors dura nimis cum tollere matrem
 Funere debueras fors tibi nata fuit
 O utinam mersis creuissent flumina ripis
 Naufraga seu sasis terra natasset aquis.
 Alta Pyrengei tetigissent sidera montes
 Vitrea vel glacies consolidasset iter.
 Quando relaxauit te Gelesuinta sub arcto
 Ut nec rheda rotis, non equus esset aquis.
 Hoc ergo illud erat quod mens praesaga timebat

Non posse amplexu vellere nata meo.
 Paruimus vobis alienis iussa sequentes
 Promissa existi non reditura mihi.
 Hoc erat altus amor placida dulcedine nata
 Quod teneris tabis vbera pressa dedi.
 Cur hinc lactis opem produxit vena mamilla
 Cur alimenta dedi, nec habitura fui?
 Sape superantem furtiua per oscula suxi
 Ut leue dormires viscera supposui.
 Optasse extremum de te quid profuit illud
 Luderet ut gremis paruula neptis auis?
 Nec felix vota aut infelix funera vidi
 Perdidi it heu nimius hoc labor, illud amor.
 Partitis lachrymis soror hinc, inde anxiosa mater
 Vocibus hac Rhenum, pulsat & illa Tagum.
 Condolet hinc Patavus, gemit illinc Baticus axis
 Per strepit hoc Vachalus, illud Hyberus aquis.
 Tot lachrymas stillasse sat est, sed ab imbre vapores
 Non releuanda sitim gutta ministrat opem.
 Affectus si forte potest mitescere dicam
 Non ea flenda iacet que loca leta tenet.
 C Dicite si quid ei nocuit quam tempore lapsa
 Mortis iter rapuit vita perennis alit.
 Qua modo cum Stephano caelesti consule pergit
 Fulget Apostolico principe clara Petro.
 Matre simul Domini plaudens rediante Maria
 Rege sub aeterno militat illa Deo.
 Conciliata placet, precioso funere fulget
 Deposita veteri nunc stola pulchra tegit.
 Atque utinam nobis illos accedere vultus
 Cedat amore Deus per mare, per gladios.
 D Vita signa tenet vitraeo cum vase cadente
 Non aqua restrinxit, nec petra fregit humi.
 Tu quoque mater habes consultum voce Tonantis
 De nata & genero, nepote, nepote, viro.
 Credite Christicola vinam quia credidit illam
 Non hanc flere decet quam Paradysus habet.
 De horto Vltrogothonis Regis.
 Hic ver purpureum viridantia gramina gignit
 Et Paradisiacas spargit odore rosas.
 Hic tener estiuas defendit pampinus umbras
 Præbet & vuiseris frondea reëta comis.
 Pinxeruntque locum variat o germine flores
 Pomaque vestiuit candor & inde rubor.
 Mitior hinc aestas ubi molli blanda susurro
 Aura leuis semper pendulo mala quatit.
 Hæc magno inseruit Rex Childebertus amore
 Charius ista placent que manus illa dedit.
 De cultore trahit mellitum planta saporem
 Forsan & hic tacitos miscuit ille fauos.
 Regis honore nouis duplicata est gratia pomis
 Nare suavis odor, dulcis amore sapor.

Pp iij

Qualiter ille hominum posuit prodesse saluti
Cuius & in pomis tactus odore placet.
Felix perpetua generetur ab arbore fructus
Ut de Rege pio sit memor omnis homo.
Hinc iter eius erat cum limina sancta petebat
Quæ modo pro meritis incolit ille magis.
Antea nam vicibus loca sancta terebat amarus,
Nunc tamen assidue templa beata tenet.
Possideas felix hæc Vltrogotho per ævum
Cum geminis natis tertia mater ouans.

De villa Cantublando.

Venimus ad Cantum felici tramite blandum
Aregium lator quo reperisse patrem.
Quod peit instigans avido gula nostra baratro
Excipiunt oculos aurea poma meos.
Undique concurrunt variato mala colore
Credas ut pietas me meruisse dapes.
Vix digitis tetigi, faucibus hausi, dente rotavi
Migravitque alio prada citata loco.
Nam sopor ante placet qua traxit naris odorem
Sic vincens gula naris honore caret.

De coco qui sibi nauem tulit.

Cur mihi tam validas innectis cura querelas
Heu mea vel tandem desere corda dolor.
Quid reuocas casus iam me mea sarcina lassat
Quod iactare puto cur duplicatur onus?
Tristius erro nimis patris vagus exul ab oris
Quem sit Apollonius naufragus hospes aquis.
Venimus humeris cocus illic regius instat
Absenti nauas abstulit atque ratem.
De flammis ardente manu qui diripit escas
Ille rati nescit parcere tutus aquis.
Corde niger sumo sparsus fuligine tintus
Et cuius facies cacabus alter adest.
Qui sua sordentem pinxerunt arma colorem
Frixura cucumæ stafa patella tripes.
Indignus versu, potius carbone notetur
Et piccum referat turpis imago virum.
Res indigna nimis grauis est iniuria facti
Plus in scella coci quam mea cura valent.
Nec tantum codex quantum se cacabus effert
Ut mea nec mihi sit participata ratis.
Sed tamen auxilium solito porrexit amore
Qui Domini pascens villicus auget oues.
Præstitit & gracili pavidus cum lintre cucurrit
Imbre Euro fluuii sed madefactus ego.
Iactauit reliquos sequerentur ut inde pedestres
Nam si nemo foris nemo nec intus enat.
Mergere mox habuit cunctos rapiente periculo
Naufragij testis nemo superstes erat.
Sic vicinus eram postquam iactauimus omnes
Ictibus ut crebris lamberet unda pedes.

Obsequium dixere noua modo nolo lauari
Sed tamen instabat lympha ligare pedes.
Nauriacum veniens refero mea tristia Regi
Risit & ore pio iussit adesse ratem.
Querunt, nec poterant aliquam reperire carinam
Donec cuncta cohors regia fluxit aquis.
Resistit hic solus prestans solatia Gogo
Quod tribuit cunctis non negat ille suis.
Dulcius alloquitur comitem qui Papulus extat
Ut quacunq; mihi redderet ipse ratem.
Omnia perlustrans vidit sublittore lintrem
Nec tamen hic poterat sarcina nostra capi.
Nauriacum interea fecit me stare parum per
Ordinat & sumptus quos locus ipse dedit.
Quamuis parua ferat satis est mihi sola voluntas.
Est nec parua quidem quam dat amator opem.
Addidit atque comes mihi pocula gratas amicus
In quantum poterat rure parere merum.
Sic mihi iocundam direxisti Papule proram
Felix viue, vale, dulcis amice comes.

Ad Dinamium Massiliensem.

Expecto te nosse amor venerande Dinami
Quamuis absentem quem mea cura videt.
Que loca te teneant venientia stabra requiro
Si fugias oculos, non fugis hinc animos.
Massilia tibi regna placent, Germania nobis
Vulsus ab aspectu pectore vincit ades.
Quo sine te tua pars huc usque oblita remansit
Nec reuocas animo membra relicta tuo.
Si sopor oppressit tibi me vel somnia narrent
Nam solet unanimes ipsa videre quies.
Si vigilas fateor veniam tibi culpa negabit
Nil unde excuses desidiosus habes.
Altera signiferi reuolutis mensibus anni
Solis anhelantes orbita lassat equos.
Cum mea discedens rapuisti lumina tecum
Et modo nil sine te cerno patente die.
Vel mihi verba dares de fonte refusa loquaci
Ut faceret tecum pagina missa loqui.
Sed tamen ut tandem venias huc charius hortor
Te reuoces oculis lumen, amice, meis.

Item ad ipsum Dinamium.

Tempora præcipiti quos inuidistis amore
Officium voti quod vetuistis agi.
Per Siricos modulos, & fila loquacia pleetris
Qua cytharis Erathò dulce relidit ebur.
Ecce vaporiferum sitiens canis exerit astrum
Et per hiulcatos seruor anhelat agros.
Hinc metuens saniem ne me iacularer ab igne
Sanguine laxato brachia nexa gero.
Labitur unde cruor modo manus inde tenetur
Et dextram innocuam vena soluta ligat.

Ut sine temperie validi sitis erat amoris
Causa meis votis abstulit ista grauis.
Nescio quam prosit ratio perfuncta medela
Me tamen inde vocat quo retinere facit.
Scribere ni digitis sinerer satis illa fuisset,
Nunc mihi cura tui prima, secunda mei.
Ex studio studiis retrahor silet unda camena
Carne fluit sanies ne riget ora latex.
Musicus ignis abest, argent in fonte sorores,
Nam sanguis latices hic gelat unde rigat.
Si qua calet animo recitanda poemata pangam
Scis ipse hoc studio quam grauet arte labor.
Nam cruor ablatus magis otia lenta requirit
Quoque frigus penetrat nec vapor vstus adest.
Secretamque petit neu stabilis aura flagellet
Quo recreans animum stat viror alat odor.
Ast ego posthabeo affectu mea seria vestro
Cura tui faciem non mea terga tenet.
Post sudorem habui modo non dare membra quieti
Ordine postposita tempora rumpit amor.
Dico parum propriam tibi dum volo ferre salutem
Sed mea prospicio cum tua vota colo.
Nunc cape parua cate & pollens in lance Dinami
Clare decore tuo, charè fauore meo.
Partibus ft alie aduecto mihi Rhenus & Hister
Quam cecinerè prius quam daret ipse locus.
Insignem specie, celsum lare, lege sagacem,
Omnibus aequalem spe, sale, pace, fide.
Incidit unde mihi, fateor, de sorte viandi
Arctoo gelida sub regione calor.
Plusque libens vultus efferueo totus in illis
Ad patria reditus qui peregrino cohors.
Visibus atque tuis issem velocinus ac si
Ad patris amplexus de Telamone satus.
Vix quoque tam cupidum vario sinuamine sulcat
Rusticus arte solum, nauita classe fretum.
Ex illo celebrande cliens stat pars mea tecum
Et venis huc anima pars mediata meæ.
Antea corde mihi notus per lumina visus
Quem mente astringo si neque tango manu.
Brachia que necdum circum tua colla cateno.
Quod digiti nequeunt, alligat illud amor.
Longius inde absens ibi sed pertingo quod opto
Quo pede non venio, pectore totus eo.
Non licet obset Arar, Rhodanusque natamus amore,
Nec vetat ire animum qui vetat ire gradum.
Legi etiam missos alieno nomine iussus
Quo quasi per speculum reddit imago virum.
Fonte camomali quadrati pergis & orbi
Ad loca qua nescis ducere oris aquis.
Hinc quoque non aliquo nobis abolende retedis
Quo fixus scriptis nosceris esse tuis.

Interiora mei penetrans possessor agelli
Felix perpetue dulcis amice Vale.
Spezzans oris opem melius quam syderis optans
Currat ut affectus stet tibi longa salus
Sacris Theodori primo lare sydera plaudo
Fœlici egregio quem dedit orbis honor.
Albino eximio, Helia, claroque Iomino
Pro Fortunato redde salutis opus.
Hæc tibi Æliffi modulatus simplice cantu
Sed tonat architypo barbivos inde sopho.

INCIPIT LIBER VI.

AD GOGONEM LAVDATIO.

Orpheus orditas ageret dum pollice cordas
Verbaque percusso pectine fila darent.
Mox resonante lyra tetigit dulcedine sylvas
Ad cythara cantus traxit amore seras.
Undique miserunt vacuata cubilia dammas
Deposita rabie tigris & ipse venit.
Solicitante melo nimio Philomela volatu
Pignora contemnuens fessa cucurrit auis.
Sed quamuis longo spatio lassauerat alas,
Ad votum veniens se recreauit auis,
Sic stimulante tua captus dulcedine Gogo
Longa peregrinus regna viator adit.
Undique festini veniunt ut promptius omnes
Sic tua lingua trahit sicut & ille lyra:
Ipse fatigatus huc postquam venerit exul
Antea quo doluit te mediane caret.
Eruis afflictos gemitu, post gaudia plantas
Ne tamen arefscant oris ab imbre fones.
Ædificas sermone fauos, noua mella munitis
Dulcis & eloquij nectare vincis apes.
Vbere fonte rigat labiorum gratia pollens
Cuius ab archano vox epulanda fluit.
Peruigili sensu diues prudentia regnat
Fomite condito cui salis unda natat.
Qui fulgore animi radios à pectore vibras
Et micat interior lux imitata diem.
Sed vicibus mundum modo Sol, modo nubila cõplent
At tua semper habent corda serena diem.
Visceribus promittis templum pietatis haberi
Muneribusque sacris es fabricata domus.
Forma venusta tibi proprio splendore choruscet
Ut mentis habitum vultus & ipsa probet.
Omne genus laudum specie concludis in vna
Nec plus est aliquid quam tua forma gerit.
Principis arbitrio Sigeberti magnus haberi
Iudicium Regis fallere nemo potest.
Eligit sapiens sapientem, & amator amantem
Ac veluti flores docta sequestrat apis.

Illius & merito didicisti talis haberi
 Et domini mores, serue benigne, refers.
 Nuper ab Hispanis per multa pericula terris
 Egregio Regi gaudia summa dabis.
 Diligis hunc tantum quantum melior a parasti
 Nemo armis potuit quod tua lingua dedit.
 Hac bona si taceam, te nostra silentia laudant
 Nec voces spectas qui mea corda tenes.
 Vera fauendo cano, neque me fallacia damnat
 Toste loquor populo crimine liber ero.
 Hac tibi longinquos laus ardua surgat in annos,
 Hac te vita diu seruat & illa colat.
 Ad Eundem Gogonem: De Cæna.
 Nestar vina cibus vestris doctrina facultas
 Muneribus largis tu mihi Gogo sat es.
 Te resluus Cicero, tu noster Apicius extas
 Hinc satias verbis, pascis & inde cibus.
 Sed modo da veniam vulla turgente quiesco
 Nam fit his uteri se caro mixta fremat.
 Hic ubi bos recubat fugiet puto pullus & anser
 Cornibus & pennis non furor æquus erit.
 Et modo iam somno languentia lumina claudio
 Nam dormire meum carmina leta probant.
 Item ad eundem.
 Quas mihi porrexit modo pagina missa querelas
 Immunem culpe me loquor esse tua.
 Cur causaremus? tua plus presentia læsit
 Quo vos peccastis crimine culpor ego.
 Non tamen ex tali titulo dulcedo peribit
 Fructus amicitie corde colente manet.
 Ad ipsum Gogonem.
 Nubila quæ rapido prostante Aquilone venitis,
 Pendula syderio quæ mouet axe rota:
 Dicite quæ vegetet charus mihi Gogo salute
 Quid placidis rebus mente serenus agit:
 Si prope fluctuagi remoratur littora Rheni
 Ut Salomonis adeps rete trahatur aquis.
 Insuper univere Moselle obambulat amnem.
 Quo leuis ardentem temperet aura diem.
 Pampnus & fluuius medios ubi mitigat æstus
 Vitibus umbra rigens fluctibus unda recens.
 Aut Mosa dulce sonans quo grus, gâta, anser, olorq;
 Triplice merce ferax alite, pisce, rate.
 An tenet herbosus qua frangitur Axona ripis
 Cuius aluntur aquis pascua, priata, seges.
 Eserus, Aracades, Scaldis, Sates, Omena, Sura,
 Seu qui Mettis adit de sale nomen habens.
 Aut æstiva magis nemorum saltusque pererrans
 Cuspide rete seras hinc capit, inde necat.
 Ardenna, an Vosagus cervi, caprea, ilicis, urse
 Cæde sagittifera sylua fragore tonat.
 Seu validi bufali ferit inter cornua campum

Nec mortem differt visus, onager, aper.
 An sua rura colens exusta noualia sulcat
 Et rude cervici taurus ad atra gemit.
 Sive Palatina residet modo letus in aula,
 Cui schola congregiens plaudit amore sequax.
 An cum dulce Iupo piciatis iura retractat,
 Consilioque pari mitia bella creant.
 Quo pascatur inops vidua solatia præstent
 Paruus intorem, sumat egenus opem.
 Quicquid agunt pariter felicia vota secundent
 Et valeant Christi Regis amore sui.
 Vos precor o venti qui curritis atque reditis
 Pro Fortunato nuncia ferte suo.
 De Bodegiso Duce Massiliæ.
 Pectore si sterili nunc flumina larga rigarem
 Non te sufficerem Dux Bodegisse loqui.
 Inuasit nostram subito tua gratia mentem
 Et modo plus vester, quam meus esse velim.
 Quo primum placidos merui cognoscere vultus
 Oris ab unguento membra refecta gero.
 Colloquio dulci satiasti pectus amantis,
 Nam mihi deuoto dant tua verba cibum.
 Distribuant epulas alij quæ corpora suppleant
 Vnde animum saties das magis ipse dapes.
 Non sic inficiunt placidissima mella salernum
 Ceu tuus obdulcat corpora nostra sapor.
 Qualiter oblectas quo semper amare videris
 Hora qui spatio me facis esse tuum.
 Quæ tibi sit virtus si possim proderè vellem
 Sed paruo ingenio magna referre vetor.
 Exiguus titubo tantarum pondere laudum
 Sed melius gradior quem tua facta regunt.
 Massilia ductor seracia vota dedisti
 Restorémque suum laude perenne refert.
 Hic tibi consimili merito Germania plaudit
 Ad laudem cuius certat uterque locus.
 De bonitate tua lî est regionis utraque
 Te petit illa sibi, hæc retinere cupit.
 Iustitiam pauper nunquam te iudice perdit,
 Nec potuit precio vertere vera potens.
 Non ligat immunem, non soluit pœna nocentem,
 Nil persona capit si sua causa neget.
 Lumina cordis habes animi radiante lucerna
 Et tuus æterna luce coruscet apex.
 Ingenio torrente loquax de fonte salubri
 Diuitiasque piæ ore fluentè rigas.
 Si videas aliquem defectum forte laborè
 Nilus ut Ægyptium, sic tua lingua fouet.
 Qui patrias leges intra tua pectora condens
 Simpliciter causa soluere fila potes.
 Assiduis epulis saturas, vnerande, cateruas
 Et repletus ab it qui tua tecta petit.

Si venis in campo sibi plebs pascenda recurrit
 Consequiturque suas te comitando dapes.
 Vota seras cunctis per secula longa superstes
 Et maneas populi semper in ore potens.
 De Palatina filia Galli vxore Ducis.
 Lucifer ut nitidos producit in æthera vultus
 Clarior & læto nunciat ore diem.
 Ornat eundo polum, terras quoque lampade lustrat,
 Atque inter stellas lucida regna tenet.
 Sic per pulchra tuo diffundens lumina vultu
 Fæmineos vincis pulchrior ore thoros.
 Et tibi sic cecidit muliebris turba decora
 Vt Solis radiis lumine Luna minor.
 Clara serenatos permutat forma colores
 Lilia nunc reparans, nunc verecunda rosas.
 Credite nam si quis vultus conspexerit illos
 Hic religit flores quos dare verna solent.
 Pingere non possunt pretiosam verba figuram
 Nec valet eloquium mira referre meum.
 Gratiore incesu, mittis, reuerenda, pudica
 Talis in ingenio qualis in ore nitore.
 Blandior alloquio, placidus suauissima verbis
 Despiciamque lyram si tua lingua sonat.
 Pectore perspicuo sapientia prouida fulget,
 Ornatur sexus te radiante tuus.
 Coniugi peruigili nituit magis aula mariti
 Floret & egregia disposita arce domus.
 Iure quidem magna est quæ est Galli filia magni
 Sed merito nata creuit honore pater.
 Non aliter poterat nisi munere clarior esse
 Quæ meruit celsa digna placere viro.
 Eligit è multis qui charus amaret amantem
 Et iudex patria vendicari se sibi.
 Ambo pares iuncti longos maneatis in annos
 Et quæcunque volunt gaudia vestra ferant.
 De lupo Duce egregio.
 Antiqui proceres & nomina celsa priorum
 Cedant cuncta Lupi munere vita Ducis.
 Scipio quod sapiens, Cato quod maturus agebat,
 Pompeius felix omnia solus habes.
 Illis Consulibus Romana potentia fulsit,
 Te Duce sed nobis hic modo Roma redit.
 Te tribuente aditum cunctis fiducia surgit
 Libertatis opem libera lingua dedit.
 Mæstitiam si quis confuso in pectore gessit
 Postquam te vidit, spe meliore manet.
 Fundatus grauitate animi quoque corde profundus
 Tranquilli pelagi fundus ab ore salem.
 Sed faciendò plebi magis tua munera profunt
 Tu condis sensus & salis unda cibos.
 Consilij radice facundi vena saporis
 Ingenio vniux, ore tonante loquax:

Qui geminis rebus fulges in utroque paratus,
 Quicquid corde capis proderè lingua potest.
 Pectore sub cuius firmantur pondera Regis
 Pollet & auxilio publica cura tuo.
 Subdis amore nouo tua membra laboribus amplis
 Pro requie Regis dulce putatur onus.
 O felix animus patrie qui consulit actus
 Et viuit cunctis mens generosa viris.
 Legati adueniunt, te respondente ligantur
 Et iaculo verbi mox iacuerè tui.
 Lancea sermo fuit quoque vox armata loquentis
 Auspiciis palma te Sigebertus habet.
 Responsum gentis sensu profertur ab illo
 Et votum populi vox valet vna loqui.
 Cuius ab ingenio sortita est causa triumphum.
 Assertoris ope iustior illa fuit.
 Nullus enim poterit proprias ita pendere causas
 Ceu tua pro cunctis inclita lingua tonat.
 Nullus ut Ægyptium recreat dum plenus inundat
 Sic tu colloquij flumine cuncta foues.
 Iustitia florente fauent te iudice leges
 Causarumque æquo pondere libra manes.
 Ad te confugiunt, te singula celsa requirunt.
 Nec petis ut habeas, te petit omnis honor.
 In cuius gremio nutritur adepta potestas
 Quo rectore datus crescere nouit apex.
 Quam merito retinet concessos semper honores
 Per quem digna magis culmina culmen habent.
 Antiquos animos Romana stirpis adeptus
 Bella moues animis, iura quiete regis.
 Fultus utrisque bonis hinc armis, legibus illinc
 Quam bene sit firmus cui fauet omne decus.
 Quam tibi sis firmus cum prosperitate superna
 Saxonis & Dani gens cito victa probat.
 Borda aquo fluuius sinuoso gurgite currit,
 Hic aduersa acies te Duce cesa ruit.
 Dimidium vestris iussis tunc paruit agmen
 Quam merito vincit qui tua iussa facit.
 Ferrata tunica sudasti pondere victor
 Et sub puluere a nube choruscus eras.
 Tamque diu pugnas acie fugiente sequutus
 Langona dum vitreis terminus esset aquis.
 Qui fugiebat iners amnis dedit ille sepulchrum,
 Pro Duce felici flumina bella gerunt.
 Inter concises meruit te Gallia lumen
 Lampade qui cordis splendor ubique micat.
 Sunt quos forma potens, sunt quos sapientia præfert,
 Singula sunt aliis, sed bona plura tibi.
 Occurrens dominis veneranda palatia complex.
 Et tecum ingrediens multiplicatur honor.
 Te veniente nouo domus emicat alma serena
 Et reparant genium regia tecta suum.

Nempe oculos recipit cum te videt aula redire
 Quem commune Ducum lumina lumen habent.
 Principis auxilium, patriae decus, arma parentum.
 Consultum reliquis omnibus vnus amor.
 Ammiranda etiam quid de dulcedine dicam
 Nectare qui plenus instruis ore fauos.
 Chara serenatum comitatur gratia vultum
 Fulget & interius perpetua dies.
 Quos satias escis reficis sermone benignus
 Sepositis epulis sunt tua verba dapes.
 Quis tibi digna loqui valeat quem voce potente
 Rex pius ornatum predicat esse suum?
 Sit tibi summus apex illo regnante per auum,
 Ut aequae sit praesens atque futura colat.
 Ad eundem Ducem.
 Aestifer ignit as cum Iulius vrit arenas
 Siccaque puluere a margine terra sicut.
 Languidior placidas vix papirus explicat umbras
 Mollior & glaucas contrahit herba comas.
 Summissis foliis Phœbi regnante vapore
 Vix sua defendit frigida tecta manus.
 Pabula fastidians fugit aestu bucula salus
 Ipse nec afflictus gramina sumit equus.
 Longius exposita lingua canis ora flagellat
 Ilia lassata trahens tristis anhelat ouis.
 Forte viator iter gradiens feruentibus horis
 Vriter accensis Sole premente comis.
 Qui arescente solo molico recreetur ut haustu
 Sapius irriguas anxius optat aquas.
 Arboris aut tremule viridante cacumine fuso
 Frondebis oppositis temperat ora siti.
 Prosperitate noua si iam prope lucus opacet
 Et vitrei fontis sibilat vnda recens.
 Huc properans placidis homo letus sternitur aruis
 Voluit in herbosos & sua membra thoros.
 Vota secuta tenens gemino refouetur ameno
 Hinc leuat vmbra diem, hinc fugat vnda sitim.
 Carmina se qua tenet cantu modulante recurrit
 Prouocat & placidos blandior aura sonos.
 Si sibi forte fuit sapiens bene notus Homerus
 Aut Maro Traiano lectus in vrbe foro.
 Vel si Dauirico didicit sacra dogmata plebtrō
 Psallit honorificum fauce rotante melum.
 Tangitur aut digito lyra, tibia, fistula, canna
 Quisque suis musis carmine mulcet aues.
 Sic ego curarum valide defessus ab aestu
 Noscens te saluum fronte refectus agor.
 O nomen mihi dulce Lupi replicabile semper
 Quodque mei scriptum pagina cordis habet.
 Quem semel inclusum tabulis dulcedinis intus
 Non abolenda virum pectoris archa tenet.
 Thesauros pietatis habens preciosa voluntas

Producentis animo plura talenta suo.
 Diuitias quas mundus habet mens aurea vincit
 Gemmarumque decus corde micante refert.
 Sensus aromaticus sicut defendit odores
 Hoc tribuens anima quod bene thura solent
 Atelle soporatum refluens a pectore verbum
 Et sale conditum reddis ab ore Sophum.
 Post tenebras noctis stellarum lumina subdens
 Lucifer ut radiis, sic mihi mente mittes
 Vt recreat mundum veniens lux Solis ab ortu
 Illustrant animum sic tua verba meum.
 Cum peregrina meos tenuit Germania visus
 Tu pater & patria consiliurus eras.
 Quando merebar ouans placidos inuendere vultus
 Mox geminata mihi fulsit in orbe dies.
 Conserui quotiens vestro sermone loquelas
 Credidi in ambrosiis me recubare rosis.
 Omnibus vna menens, sed plus tua gratia nobis
 Vinxit in affectu me properante suo.
 Nunc quoque pro magnis quis digna rependat honoris
 Materia vincor est quia lingua minor.
 Sicque per ascensum culmen supereminet altum
 Hinc meus urget amor hinc tuus obstat honor.
 Sed pro me reliqui laudes tibi reddere certent
 Et qua quisque valet te prece voce sonet.
 Romanisque lyra plaudent tibi barbarus harpa
 Gracius anbiliana cotta Britannia canat.
 Illi te sortem referant hi iure potentem
 Ille armis agilem predicet iste libris.
 Et quia rite regis quod plurima bella requirunt
 Iudicis ille decus concinat iste ducis.
 Nos tibi versiculos dent barbara carmina ludos,
 Sic variante tropo laus sonet vna viro.
 Hi celebrem memorent illi te lege sagacem
 Ast & ego dulcem semper habebō Lupe.
 Item ad Lupum Ducem.
 Officiis intente pius memorator amantis
 Prompte per affectum consiliurus tuum.
 Charius absentis nimium miseratus amici
 Quando latente loco signa requirit amor.
 Vnde datur meritis illud quo protinus esset
 Spes Fortunati cura benigna Lupi.
 Exul ab Italia nono puro voluor in anno
 Littoris Oceani conuiuante salo.
 Tempora rot fugiunt & adhuc per scripta parentum
 Nullus ab exclusis me recreauit apex.
 Quo pater ac genitrix, frater, soror, ordo nepotum
 Quo poterat regio, soluis amore pio.
 Pagina blanda tuo sub nomine missa benigno
 Nectarei fontis me renouauit aquis.
 Nec solum a vobis me dulcis epistola fouit
 Missus adhuc in rem portitor inde venit.

al. gem-
mata

al. achil
lica &
tota vel
coca

al. conti
guante

Munera

Munera qui poterit rogo tot memor ore referre
 Affectum dulcem pandere lingua nequit.
 Sed tibi restituat Rex caeli cuncta supernus,
 Quem minimum faciunt qui docet esse suum.
 Ad Magnulfum fratrem Lupi.
 Quam cito fama volat velocibus excita pennis
 Et loca cuncta suis actibus aucta replet.
 Nā tibi cum Rheus mihi sit Liger ecce propinquus
 Hic Magnulfe decens magnus honore places.
 Sic tuba praconis Sigimundi missa cucurrit
 Ut tua diffuso sint bona nota loco.
 Quod tamen in breuibz vix signat epistola verbis
 Non quia cuncta canit, nec reticere capit.
 Iuridico imprimis pollens torrente relatus
 Sic regis ut reuocet facta vetusta nouis.
 Cuius in officiis equi cultoris aratrum
 Semine iustitiae plebs sua vota metit.
 Nemo caret propriis, alienis nemo recumbit
 Sic facis ut populum non vacet esse reum.
 Sollicitudo tua reliquis fert dona salutis
 Et labor vnus sit populosa quies.
 Aequalis consors ut ab omnibus alme voceris
 Legibus hinc iudex, hinc bonitate parens.
 Da paucis veniam, quoniam mihi portitor instat
 Nam de fratre Lupi res monet ampla loqui.
 Sic tribuat Dominus meritis reparetis ut illum
 Quem pariter tecum cordis amore cole.
 Ad Iouinum Rectorem prouinciæ
 Prosaico quotiens direxi scripta relatus
 Nullaque de vestro pocula fonte bibo.
 Quem prius irrigua recrearas ditior vnda
 Nec modo Castalis redditur haustus aquis.
 Si me cura minor vestri tenuisset amoris
 Iam fuerat licitum stringere colla manu.
 Nunc magis inde minus capio quia diligo maius
 Et cum plus cupiam vota nugata geram.
 Qui sibi transfudit clemens mea pectora tuto
 Cur rogo non pariter lumina lumen habent?
 Vel quod amice licet scriptis fero chare salutem
 Sed mihi qua releuer pagina reddat opem.
 Item ad ipsum Iouinum.
 Tempora lapsa volant, fugitiuis fallimus horis
 Ducit & in senium lubrica vita viros.
 Fine trahit celeri sine fine volubilis axis
 Nec retinet rapidas ad sua frenata rotas.
 Cuncta mouens secum momenta & pondera rerum
 Donec meta auidos sistere cogat equos.
 Sic quoque dissimilis ad finem tendimus omnes
 Nemo pedem retrahit quo sibi limes erit.
 Imperiale caput regnum trahit aequa Senatum
 Nec spectante die cum venit hora rapit. (chilles
 Quid sunt arma viris? Cadit Hector & ultor A-

Tom. 8.

Ajax in clypeo murus Abiuus obit.
 Quid satis est stupido gremio quod condit auaro
 Deliciis solitis Attalus auctus abest.
 Quis non versutus recubet dum sine supremo
 De Palamide potens ars in Vlixæ perit.
 Forma venusta fuit, cecidit pulcherrimus Astur
 Occubat Hyppolitus, nec super extas Adon.
 Non agiles fugiunt, quo terminus extat eundum,
 Nam cum fratre celer sorte Quirinus obit.
 Quid rogo cantus agit modulis blanditus acutis
 Orpheus & cytharæ vox animata iacet?
 Docta recessuris quid prodest lingua Sophistis,
 Qui voluere loqui curua rotunda poliz
 Archita, Pythagoras, Saracus, Cario, Plato, Chrysis
 Turba clientorum stulta fauilla cubat
 Quid tunc poema potest Maro, Lisa, Menander Ho-
 Quorum nuda tofo membra sepulta tegunt? (merus
 Cum venit extremum neque musis carmina presunt
 Nec iuuat eloquio detinuisse melos.
 Sic dum puncta cadunt fugiunt presentia rerum
 Et vitæ tabulam tessera raptâ leuat.
 Et tamen vna salus pia, maxima, dulcis & amplâ
 Perpetuo Trino posse placere Deo.
 Hoc valet atq; urget manet, & neque sine peribit,
 Hinc quoque post tumultum nascitur almus honor.
 Qui superest habito meritorum flore beato
 Suauis iustorum flagrat odor tumulo.
 Gratius aura fluens quam spiret amoma Sabum
 Thuræque deuincens balsama sylvia refat.
 Cinnama, calta, crocus, violæ, rosa, lilia cedunt
 Vt similis nullus nare bibatur odor.
 Quid quod morte magis virtus generatur in illis
 Dumque sepulchra tenent languida membra iacet?
 Multorum dubiam solidant pia funera vitam,
 Et redit è tumulo viuificatus homo.
 Nobilis vna regit preciosa talenta Tonantis
 Ac terris recubat quod super astra volat.
 Qui sub amore Dei sacro moderamine viuens
 Fuit peregrinus humi cinis eundo poli.
 Denique post illos qui fundamenta choruscant
 Postque Petri ac Pauli lumina prima fide.
 Quis numerus radiet Sanctorum sparsus in orbe,
 Quanta columnarum gratia susa viger.
 Per loca, per populos mundo sua sidera presunt
 Quicquid ab Oceanis circulus ambit aquis.
 Arctos, meridiæ, oriens, occasus honorat
 Lumina muneribus clarificata suis.
 De reliquo nihil est quodcumque videtur in orbe,
 Nam tumor hic totus fumus & vmbra sumus.
 Cur igitur metu trahitur data vita susurro,
 Nec Fortunato pauca Iouine refers?
 Tempora lapsa vides neque longa silentia rumpis,

al. Quid

al. tabo

Q. 9

Me quoque ne recrees ad mea damna taces.
 Monita rebar ouans postquam Germania nostros
 Contulerat visus ut resliret amor.
 Credideram potius quantum se tenderet atas
 Ut vestri affectus se duplicaret opus.
 Heu magis, ut video, votis ain contraria currunt
 Tempere longantur, sed variatur amor.
 An quantum ex oculo tantum tibi corde recedo,
 Et tam longe animo quam sumus ambo loco.
 Non ego sic refero, quoniam tibi pectore nector
 Predicat hoc aliter mens ubi dulce fouet.
 Nam cum chara fides animum satiauit, amice,
 Quod minus est oculis flagrat amore magis.
 Et licet absentem paries locus aula retenet
 Corde suo illic est, est ubi forma placens.
 Prospicit affectu qua multum non videt ipso
 Et vox longinqua de regione sonat.
 Quid gerit, aut ubi sit tacito dare verba videtur
 Intra se loquitur pectore clausus amor.
 Si volat aura lenis putat inde venire salutes
 Aure fert fragor hoc quod homo mente gerit.
 Hinc tuus ergo cliens ego chare colende requiro
 Absentem facium: quem loca non animus.
 Qui semper nostro memorandus habetis in ore
 Scribimus hac & dum non sine te loquimur.
 Affectu, studio, voto tua brachia cingo
 Atque per amplexum pectora, colla ligo.
 Ingrediens mecum pariterque moueris amator
 Et quasi blanda loquens oscula libo labris.
 Ante oculos habeo, sed chara refugit imago
 Hinc quoque quem video non retinere queo
 Alternis vicibus modo vadis & inde requiris
 Vix fugit ex oculis ecce figura redit.
 Et cum terga dabis facies mihi cernitur insonis
 Si pede conuersus, fronte regressus ades.
 Sape etiam videor dare te pia dicta relatu
 Illic forte taces, hic mihi verba refers.
 Hoc de te minus est, quia prendi non potes absens
 Nam velut illic es totus & hic meus es.
 Qualiter ambo simul paucis habitauimus horis
 Non fugit ex oculis dum manet ista dies.
 Misimus & quotiens timidus epigrammata chartis
 Et tua ne recreer pagina muta silet.
 Quis rogo reddet eas taciti quas perdimus horas?
 Tempora non reuocat lux lenis atque fugax
 Dic homo note meus quid agis, quid amice recurris?
 Si tua rura colis, cur mea vota neges?
 Scribe vacans animo, refer alta poemata versu
 Et quasi ruris agrum me cole voce melo.
 Per thoraca meum ducas precor oris aratrum
 Ut lingua sulcus sint sata nostra tue.
 Pectoris unde seges grauidis animetur aristas

Pullulet & nostro sarre nouale serax.
 Nam mihi si loqueris, bone vir pietatis opime
 Exuperas labiis dulcia mella saui.
 Plusque liquore placet quam fert oleagina suco
 Suauis & recreat quam quod aroma refat
 Cum Aspasio pariter charis patre, fratre Leone
 Longa stante die dulcis amice Vale.
 Ad Fœlicem Iouini Socerum.
 Ardua Pierio cui constant culmina fastu
 Vix humili valeo tangere claustra manu.
 Sed quoniam patrie fuit aula sodalibus una
 Affectu fidens pulso benigne fores.
 In laude Mumolenti Consiliarii.
 Dū mihi sessus iter gradior prope noctis in umbra
 Solis in occasu iam fugiente die.
 Cum super undarum viridante gramine ripas
 Pascua conspexi pastus & ipse fui.
 Huc oculis captus voto ducente trahebar,
 Deslectensque viam prosperiora peto.
 Mumolentus enim qui celsa palatia Regis
 Alis consiliis crescere rite facit.
 Inter conciuēs merito qui charior extat
 Quemque super proceres unica palma leuat
 Nobilitate potens, animo bonus, ore serenus,
 Ingenio sollers, & probitate sagax.
 Qui genus à proauis radianti luce choruscet
 Moribus ipse tamen vicit honore patres.
 Huc ergo adueniens epulis expletus opimis
 Quem vidisse mihi constitit esse cibum.
 Ferula magna quidem dapibus cumulata benignis
 At si colle tumens discus onustus erat.
 Undique montis opus medium quasi Vallis habebat
 Quo meliore via piscis agebat iter.
 Ille natans oleum pro undis, pro cespite discum
 Incoluit, cui pro gurgite mensa fuit.
 Attamen ante aliud data sunt mihi mitia poma
 Persica que vulgi nomine dicta sonant.
 Lassauit dando, sed non ego lassor edendo,
 Vocibus hinc cogens, hinc tribuendo dapes.
 Mox quasi parturiens subito me ventre tetendi
 Ammirans uterum sic tumuiss: meum.
 Intus enim varie ventorum more fremebat
 Viscera conturbans Euris & Auster erat.
 Non sic Eoliis turbatur arena procellis,
 Nec vaga per pelagus puppis adaecta tremis.
 Nec sic instantur ventorum turbine folles
 Malleolis famulos quos faber cœsus habet.
 Alter in alternis mutabat mole susurros
 Et sine te mecum pugna superba fuit.
 Sit tibi longa salus celsa cum coniuge rector
 Et de natorum prole voceris auus.
 Laudis honore potens foelicia tempora cernas

Et va-

Et valeas longos concelebrare iocos.
 De Berulfo comite.
 Delicias Berulfe tuas spectando libenter
 Me faceor duplicem, sustinuisse famem.
 Sic ego credebam quarta satiarier hora
 Me nec ad octauam mensa benigna vocat.
 Per vestras epulas didici ieiunia gustans
 Letania fuit prandia vestra magis.
 Det tibi vota Deus per quem modo leta notamus,
 Hac quoque dum scribo plus satiatas agor.
 De Condano domestico.
 Temporibus longis regali diues in aula
 Enituit meritis gloria Conda tuis.
 Nam semel ut iuuenem vigili te pectore vidit
 Elegit secum semper habere senem.
 Quis fuit ille animus, vel qua moderatio sensus,
 Cum fueris tantis Regibus vnus amor?
 Mens generosa tibi pretioso lumine fulget
 Que meritis propriis amplificauit anos.
 Floret posteritas per quem sua crescit origo
 Et facit antiquos surgere laude patres.
 Nam si presertur generis qui seruat honorem
 Quanta magis laus est nobilitate genus.
 Qui cupit ergo suum gestis attollere nomen
 Ille tuum velox praeeditetur opus.
 A paruo incipiens existi semper in alium
 Perque gradus omnes culmina celsa tenes.
 Theodericus ouans ornauit honore Tribunalum
 Surgendi auspiciam iam fuit inde tuum
 Theodebertus enim comitis iam premia cessit
 Auxit & obsequiis cingula digna tuis.
 Vidit ut egregios animos meliora mereri
 Mox voluit meritos amplificare gradus.
 Instituit cupiens ut deinde domesticus esses
 Creuisti subito creuit & aula simul.
 Florebant pariter veneranda palatia tecum
 Plaudebat vigili dispositore domus,
 Theodebaldi etiam cum parua infantia vixit
 Huius in auxilium maxima cura fuit.
 Attribus eximius sic publica cura fovebas
 Ut iuuenem Regem redderes esse senem.
 Ipse gubernabas veluti si tuor adesses
 Commissumque tibi proficiebat opus.
 Clotharij rursus magna dominatus in aula
 Quique domum simili iussit amore regi.
 Mutati Reges, & os non mutastis honores
 Successor que tuus tu tibi dignus eras.
 Tantis amor populi, sollertia tanta regendi
 Hoc ut nemo volens subripisset onus.
 Nunc etiam magno Sigiberti Regis amore
 Sunt data seruitiis libera dona tuis.
 Iussit & egregios inter residere potentes

al. comi-
tiae.al. red-
denis

Tom. 8.

Conuiuam reddens proficiente gradu.
 Rex potior reliquis merito meliora parauit
 Et quod maius habet hoc tua causa docet.
 Sic tuus ordo fuit semper maiora mereri
 Vitaque tam senior quam tibi creuit honor.
 Que fuerit virtus tristis Saxonia cantat
 Laus & arma truci non timuisse seni.
 Pro patria votis & magno Regis amore
 Quo duo natorum funera chara iacent.
 Nec grauius doleas cecidisse viriliter ambos
 Nam pro laude mori, viuere semper erit.
 Latitiam vultus hilari diffundis ab ore
 Et sine nube animi gaudia fida geris.
 Munificus cunctis largiris multa benignus
 Et facis astrictos per tua dona viros.
 Sit tibi longa salus placidis foelicius annis
 Atque suum reparet proles optima patrem,
 Ad Gunduarium.
 Si prodi verbis affectus posset amantis
 Carmina plura tibi pagina nostra daret.
 Sed quod ab ore loqui nequeo quod pectore gesto
 Sit satis ex multis vel modo pauca dari.
 Nam si respicias votum per verba canentis
 Mullem nunc maius qui tibi parua fero.
 Aspiciamus sensum proprium in dulcedine fusum
 Quo sine nube doli corda serena micant.
 Pro fonte rigans nectar de fauce redundat.
 Cuius verba libens pectore corde bibo.
 Prouidus, exertus, vigilans, moderatus, honestus,
 Condimentum anima mens tua semper habet.
 Regine egregie patrimonium celsa gubernans
 Quae tibi commisit sensu ubique finem.
 Nemo pie poterat Regina charior esse
 Quam qui pro meritis talis & ipse foret.
 Gunduari longo vigeas placiturus in aeo
 Coniuge cum propria luce perenne manens.
 Ad Flauum amicum.
 Ad charum totiens mea pergit epistola Flauum,
 Sic monet officii sedula cura loqui.
 Nunc quoque pro saico modo mittens carmina versu
 Blandior affectu debita soluit amor.
 Quin tibi pauca feret qui vult iter ire viator
 Nemo mihi tacite praereundus abit.
 Pontus amicitiae ut pagina saepe requirit
 Et si vis desit potior aura placet.
 Attonitis animis ego per vaga nebula pendō
 Nullaque suscipio signa relata manu.
 Antibi charta parum peregrina merce rotator,
 Non amor extorquet quod neque tempus habet.
 Scribere quo possis discingat fascia sagum
 Cortice dicta legi fit mihi dulce tui.
 An tua Romuleum fastidet lingua susurrum

al. officii

al. sagū

al. fasti-
dis

29 ij

Quæso vel Hæbraicis reddito verba notis.
 Dòctus Achæmenus quævis perscribitò signis
 Aut magis Argolico pange Carona sophia.
 Barbara fraxineis pingatur rhuna tabellis
 Quodque papyrus ait virgula plana valet.
 Pagina vel redeat perscripta dolat ile charta
 Quod relegi poterit fructus amantis erit.
 Item ad Flauum & Euodium.
 Quam bene conueniunt genitor quos sustulit vnus
 Si simul hos vnum pectus utròsque tenet.
 Visceribus hisdem genitos Flauum Euodiumque
 Prorsus amore vno visera nostra tegunt.
 Alter in alterius visu visus habetur
 Et fratris speciem fratris imago dedit.
 Vnus ex facie facies mihi nota secundi
 Sic speculo similem formare pressa refert,
 Ergo pari voto paribus dans vota salutis
 Ambos inter ego tertius alter ero.
 Hoc cupiens ut quos charis amplexibus, idem
 Tres amor vnus habet nos quoque charta liget.
 Charissimo & omni gratia predicando Sigi-
 mundo Regi, Fortunatus salutem.
 Fixus amore tuo votis inhiantibus astant
 Quæ tibi, chare, salus sepe requiro viros.
 Quisque viator adest properans Aquilonis ab axe
 Quamuis festinum sollicitando moror.
 Seu priuata virum, seu publica cura citabit
 Hunc nisi percunctor nullus abibit iter.
 Quam vegetus membris, quæ te loca rite coërcent
 Ordine disposito cuncta requirit amor.
 Si grauis arma tenens Italas terit hostis arenas
 Francos, aut quis habet pagina pandat ager.
 Quid geris ore refer tamen ut quam longius opto
 Vivas pars anime dimidiata mea.
 Item ad Sigimundum & Alagisflum.
 Nomina amicorum mihi dulcis epistola pandit
 Hinc Sigimunde tenens, hinc Alagisle decens.
 Prosperitas felix ventorum flamina fundit
 Quando mihi charos nunciat aura viros.
 Testor vtrumque caput tantum mea vota iuuantur
 Quantum sit florens leta sub imbre seges.
 Ne sitiam rapidis aestiuo tempore flammis
 Nectarei fontis sum recreatus aquis.
 Post Italas terras mittis mihi quippe parentes
 Aduentu fratrum non peregrinus ero.
 Tempore belligero pacis noua gaudia surgunt
 Hi quia venerunt quos meus optat amor.
 Qui festiue die mihi duplicastis honorem
 Sic vester crescat munere Regis honor.
 Ad Bosonem quendam Principem.
 Sic rogat omnipotens radiantia culmina Regis
 Atque eius causas arma superna regant.

al. leget

al. Qui
mibi fe-
stine
dicit

Sic dominum ac seruos diuina potentia seruet
 Et patrie maneat hoc dominante salus.
 Sic placido Regi summus, pius auctor ab alto
 Qui dedit ante Petro porrigat ipse manum.
 Sic te longæui comitetur gratia Regis.
 Et florente illo gaudia fixa metas.
 Hoc rogo quam citius veniat quicumque iubetur
 Ne grauet ultra animas hic mora tarda meos.
 Nam qui festinat statuit quod certa voluntas
 Si votum acceleret, dulcius esse solet.
 Illud enim nimium per verba precantia posco
 Commendet Domino te memorante meo.
 Actibus extollens maneas per secula felix
 Et memor ipse mei dulcis amice vale.
 Ad Paternum sibi amicum.
 Nominis auspicio fulgent tua facta, Paterne,
 Munere qui proprio te facis esse patrem.
 Seruicij nostri non immemor omnia prestans
 Et tibi deuotis das pia vota libens.
 Vt bona distribuas modo qui tam promptus haberes
 Vnde magis prestes amplificentur opes.
 De Iocunditate vitæ.
 Qui legis in pulchro circumdata verba metallo
 Si venias purus, hoc imitaris opus.
 Nam velut argentum calida fornace probatur:
 Sic se purgato pectore prodit homo.
 Qui venis ad charos conuiuia fidelis amicos
 Quod minus est epulis, plus in amore capis.
 Non hæc per pelagus peregrinus detulit hospes,
 Sume libens patrij quod genuere lares.
 Quamuis docta loquax te seria cura fatiget
 Ac veniens festos misce Poeta iocos.
 Sic tamen ut propriam rationem seruet honestus
 Nam solet incautus sermo mouere manus.
 Vita breuis hominum, fugiunt presentia rerum
 Tu cole quæ potius non moritura manus.
 Erige iustitiam, pacem cole, dilige Christum
 Expete delicias quas sine fine geras.
 Pelle palatina post multa negotia rixas
 Vivere iocunde mensa benigna monet.
 Causa, ira, strepitus replent fora iurgia leges
 Hic placeat requies quam dat amica dies.
 Quam rogo pacificos animos ad prandia defer
 Hostem quære alibi si tibi pugna placet.
 Deliciis medijs lites agitare recusæ
 Arma tibi campus, mensa ministret holus.
 Si tibi magnanimus redigi virtute videris
 Secure ad calices fortia bella refers.
 Huc nostra qui venit opes cognoscere mensa
 Commendet positos gratia sola cibos.
 Ad Galactorium Comitem.
 Sæpius optaram fieri me remige nautam,

Cursibus

Cursibus undifragis ut ratis iret aquis.
 Flatibus aut rapidis per dorsa Garonna ferret
 Burdegalense petens ut celer actus iter.
 Velæque fluctuagum traherent Aquilone secundo
 Me quoque litoreo redderet aura sinu.
 Quæ pius Antistes sacra Gundesifelus offert
 Culmine pro populi qui micat ara Dei.
 Tu quoque qui resides meritis comes ample serenis
 Chære Galactori sedula cura mihi.
 Cui rite excellens Rex Gundirannus honores
 Mæius adhuc debet qui tibi magna dedit.
 Cum tamen hoc vellet, timor obstetit extimius ille
 Qui cumulo rapidae mons fremit albus aqua.
 Dulcedo inuitat civilis, unda repugnat,
 Sic vocat atque vetat, hinc amor inde pavor.
 Planè hoc quod superest soluat vel epistola currens
 Littera quod faceret reddat amore vicem.
 Maxime nunc igitur te dulcis amice saluto
 Sperans à Domino te superesse diu.
 Cumque domo, sociis, Antistite, coniuge, nativis
 Viue comes cui sunt iura regenda Ducis.
 Pontificis summo commendat opime precatu
 Si tua pars meritis sit data dextra polis.
 Si superest aliquid quod sorte tributa redundent
 Qui modo mitto apices te rogo mitte pices.
 Incipit Liber Octauus.
 De parsimonia Radegundis Reginae.
 Aonias auido qui lambitis ore camœnas
 Castaliusque quibus sumitur arte liquor.
 Quos bene farre suo Demosthenis horrea ditant
 Largus et irriguis implet Homerus aquis.
 Fercula siue quibus fero diues uterque minister
 Tullius ore cibum, pocula fonte Marco.
 Vos quoque qui nunquam morituræ carpitis escas
 Quos Paradisiaco germine Christus alit.
 Facundo tonitru penetrati qui retinentur
 Nunc monitum Petri, postea clauæ Petri.
 Fortunatis ego hinc humili prece voce saluto:
 Italia genitum, Gallica rura tenent.
 Pictauius residens qua Sanctus Hilarius olim
 Natus in urbe fuit, notus in orbe pater.
 Eloquij corrente rota penetrauit ad Indos
 Ingenioque potens vltima Thibæ colit.
 Perfundens cultas vice Solis lumine terras
 Cuius dona fauens Persa Britannus habet.
 Christicola Scythicas laxauit honore pruinas
 Dogmate seruenti frigida corda calent.
 al. amo-
re Martinum cupiens voto Radegundis adhaesit
 Quam genuit cælo terra Thoringa sacro.
 Germine regali pia neptis Herminefredi
 Cui de fratre patris Hamalafredus adest.
 Mens ornata bonis fugitiuos spreuit honores

Tom. 8.

Noscens in solo firma manere Deo.
 Regia, lanifico commutans pallia cultu
 Vilior ancilla vestis armata tegit.
 Splendida ferrato quondam subiecta superbo
 Nunc terit obsequio planta modesta lutum.
 Quæ prius insertis onerata est dextra smaragdus
 Seruit inops famulis sedulitate suis.
 Aula celsa regens quondam modo iussa ministrat
 Quæ dominando prius, nunc famulando placet.
 Paupertate potens et solo libera voto
 Clarius abiecto stat radiata loco.
 Aurea fulcra tenens tantum sibi vilis honore
 Effugit extructum puluere fusa thorum.
 Si contemnatur, tunc nobilis esse fateatur:
 Et putat esse minor, si datur vnus honor.
 Parca cibi Eustochium superans Abstemia Paulam
 Vulnera quo curret Dux Fauola monet.
 Melaniam studio reparans pietate Beillam
 Marcellam votis equiparare volens.
 Obsequio Martham renouat lachrymisque Mariam
 Peruigil Eugeniæ dat patiendo reclam.
 Sensibus ista gerit quicquid laudatur in illis
 Signa recognosco quæ prius acta lego.
 Omnia despiciens et adhuc in corpore constans
 Spiritus hic vinit sed caro functa iacet.
 Terram habitans cælos inirat bene libera sensu
 Atque homines inter iam super astra petit.
 Cuius sunt epulæ quicquid pia regula pandit
 Quicquid Gregorius Basiliusque docent.
 Acer Athanasius, quod lenis Hilarius edunt
 Quos causa socios lux tenet vna duos.
 Quod tonat Ambrosius, Hieronymus atque choruscant
 Siue Augustinus fonte fluente rigat.
 Sedulius dulcis quod Orosius edit acutus
 Regula Casarij linea nata sibi est.
 His aliter ieiuna cibus palpata nec vnquam
 Fit caro, sit nisi iam spiritus ante satur.
 Cætera nunc taceam melius quia teste Tonante
 Iudicioque Dei glorificata manet.
 Qui sua quisque potest Sanctorum carmina vatum
 Mittat in exiguis muneribus largi libris.
 Se putet inde Deo edificare manentia templa
 Quisquis ei votis scripta beata ferat.
 Hæc quoque qui legitis rogo reddite verba salutis
 Nam mihi charta leuis pondus amoris erit.
 De itinere suo: Dum cum Domno Germano
 ire deberet, & à Domna Radegunde
 detineretur.
 Emicat ecce dies, nobis iter instat agendum
 Debita persoluens, Emicat ecce dies.
 Me vocat inde pater radians Germanus in orbe
 Hinc retinet pater, Me vocat inde pater.

al. lacti-
neoal. cibo
al. Eusto-
chiam
al. valēs

al. vult

29 iii

Dulcis uterque mihi voto amplectente coeclit
 Plenus amore Dei Dulcis uterque mihi.
 Charior hac animo sacer ille & honore beato
 Charior ille gradu, Charior hac animo.
 Mens tenet una duos aequali calce viantes
 Ad pia tendentes Mens tenet una duos.
 Proficit alterutrum quicquid bene gesserit alter
 Vnius omne bonum, Proficit alterutrum.
 Sunt quia corde pares, iussus non ire recuso
 Obsquar ambobus, sunt quia corde pares.
 Nec tamen hinc abeo quamuis noua tecta videbo
 Corpore discedo, nec tamen hinc abeo.
 Hic ego totus ero, nec corde ac mente reuollos,
 Sic quoque dum redeo, hic ego totus ero.
 Porrigat arma mihi caelestia mater eunti
 Vt sibi plus habeat, porrigat arma mihi
 De Senatu curiae caelestis, &
 virtute virginitatis.
 Culmina multa polo radianti lumine complent
 Latanturque piis agmina sancta choris.
 Carmine Dauidico plaudentia brachia texunt
 Creditur & sacro tripudiare gradu.
 Coetibus angelicis hominum sociata propago
 Reddit honorificum laudis amore sonum.
 Vocibus alterius diuina poemata psallunt
 Atque creatori mystica verba canunt.
 Lucida syderio caeli strepit aula tumultu
 Laudibus & Domini concutit astra fragor.
 Hinc Patriar charum resonant modulamina vocum
 Inter quos Abrahæ est maxima palma fide.
 A quo acceperunt reddunt dehinc verba Prophetæ
 Moyses ante alios Dux mare teste viros.
 Inde simul fratres & celsa caterua piorum
 Lumen Apostolicum præmeditante Petro.
 Qui valet ex meritis cineres animare sepultos
 Et reuocare diem voce iubente potest.
 Hinc mercede pari sequitur pius ordo Senaturn
 In quibus est Stephanus victor honore prior.
 Quos saxis gladiisque fame, sic, frigore, flammis
 Ereptos terris iungit in astra fides.
 Casibus heu variis quos sic tulit ira furentis
 Et si mors dispar, lux tamen una tenet.
 Inde Dei genitrix pia virgo Maria choruscat
 Virgineoque agni de grege ducit oues.
 Ista puellari medio circumdata coetu
 Luce pudicitia splendida castra trahit.
 Per Paradysiacas epulas sua vota canentes
 Ista dedit violas, carpit & illa rosas.
 Pratorum gemmas ac lilia pollice rumpunt
 Et quod odoratum est flore comante metunt.
 Christina Eufemia hic pariter quoque plaudit Agathes
 Et Iustina simul consociante Tecla

Hic Paulina, Agnes, Balissa, Eugenia regnante
 Et quascunque sacer vexit ad astra pudor.
 Felices quarum Christi contingit amore
 Viuere perpetuo nomina fixa libro.
 Has inter comites coniuncta Cararia fulget
 Temporibus nostris Arelatense decus.
 Cesarij monitis luci sociata perenni
 Si non martyrij, virginitatis ope.
 Quos Liliola refert aequalis moribus ambos
 Et claram heredem proxima palma manet.
 Et quacunque suos vigilans meditabitur actus,
 His erit egregio participanda gradu.
 Concipiente fide Christi Radegundis amore
 Cesarij lambit regula quicquid habet.
 Cuius Pontificis resluentia pectore mella
 Colligit & riuos insatiata bibit.
 Quos dum fonte trahit tantum sitis addita crescit,
 Et de rore Dei plus calescenda calet.
 Nec sibi sed cunctis generaliter unica viuens
 Felix angustam pandit ad astra viam.
 Sed tibi præ reliquis mater pia charior instans
 Eligit excelso consociare choro.
 Res probat ipsa tamen quoniam qua filia constas
 Te matrem votis optat habere suam.
 Quamque suis genibus cura nutriuit alumnam
 Perficit ecce suo constituenda loco.
 Et que te semper baculi moderamine rexit
 Prompta sub imperio vult magis esse tuo.
 Proficit illa sibi cum tu præponeris illi
 Illa subit voto te potente gradu.
 Ecce diem festum tandem pietate Tonantis
 Quam precibus genitrix sepe rogabat habet.
 Cuius respirant tacito precordia pulsus
 Angustosque animos gaudia larga replent.
 Expectata nimis oculis ad tempora tendens
 Semine laticia dona superna metit.
 Optat adhuc supplex unum quod restat honoris
 Vt placeas Christo consocianda polo.
 Qualiter hæc capias labor esse videtur agentis
 Sed labor iste breuis fruge replendus erit.
 Seruitio Domini subdenda est ad iuga ceruix
 Nec graue sed leue sit quicquid amore feras.
 Non aliunde petas in matre exempla require,
 Aspicias ante oculos quod mediteris opus.
 Cum qua festinas simul esse in luce perenni
 Condecet hic simili currere lege viam.
 Sit tibi dulce decus veneranda Cararia præsens
 Præsule Cesario non caritur a tuo.
 Illos corde sequens mandat aque corpore complens
 Vt teneas flores has imitariis apes.
 Respice qua voluit nasci se ventre puella
 Et Domini summi qua caro carne venit.

Spiritus in tantum venerabilis attigit aluum
 Virgineam cupiens inhabitare domum.
 Hanc Deus ingrediens hominis que nesciit usum
 Sola suo nato conscia virgo viro.
 Concipiente fide nullo se semine lusit
 Et quo factus homo est non fuit alter homo.
 Virginitas felix que partu est digna Tonantis
 Que meruit Dominum progenerare suum.
 Tempora Creatoris sunt membra pudica puella
 Atque habitat proprius tale cubile Deus.
 Quantum sponsa potens de virginitate placere
 Ipse cui genitrix non nisi virgo placet.
 Sara, Rebecca, Rachel, Hester, Iudith, Anna, Noemi
 Quamuis precipua culmen ad astra leuent.
 Nulla tamen meruit mundi generare parentem,
 Que Dominum peperit clausa Maria manet.
 Intemerata Deum suspendit ad vbera natum
 Et panem caeli munere lactis alit.
 Hoc ergo in sponsa nunc viscera diligit ipse
 Quod prius in matrem legit honore sacer.
 Pectora liberius penetrat sibi cognita soli
 Et quo nemo fuit latior intrat vter.
 Hæc sua membra putans que nulla iniuria fuscet
 Que neque sunt tanto participata viro.
 Mitis in affectu pectus complectitur illud
 Promptus amore colens quo alter amator abest
 Cum sua regna Deus pariter velit omnibus esse
 Hoc commune tamen Christus habere fugit.
 Per paradysiacas epulas cupit esse coheres
 Virgineam solus vult habitare domum.
 Casta pudicitia melius Rex ipse tuetur
 Si sibi non violet turba dicata fidem.
 Ipse voluntatem se viderit esse fidelem
 Proque suis famulis hic Deus arma tenet.
 Lorica, clypeo, galea præmunet amantem
 Et stabilis solidum montis in arce gradum.
 Balistam iaculans pro te mox exit in hostem
 Perdat ut aduersos qui tibi vella mouent.
 Currit ad amplexus post prælia gesta triumphans
 Infigens labiis oscula casta sacris.
 Blanditur, refouet, veneratur, honorat, obumbrat,
 Et locat in thalamo membra pudica suo.
 Syderii proceres ad regia vota frequentes
 Certatim veniunt agglomerando chorum.
 Quo propter Cherubin, Seraphin, reliquosque beatos
 Aligeros comites quos tegit umbra Dei.
 Bis duodena senum concursat gloria vaturn
 Attonito sensu plaudere voce manū.
 His venit Helias, illis in curribus Enoch,
 Et nati dono virgo Maria prior.
 Iuriconsulti Pauli comitante volatu
 Princeps Romana currit ab arce Petrus.

Conueniunt ad festa simul sua dona ferentes
 Hi quorum cineres vrbis caput orbis habet.
 Culmen Apostolicum radianti luce coruscum
 Nobilis Andream mittit Achæia suum.
 Præcipuum meritis Ephesus veneranda Iohannem
 Dirigit & Iacobus terra beata sacros.
 Leta suis votis Hierapolis alma Philippum
 Producent Thomam munus E disse piurn.
 Inde triumphantem fert India Bartholomæum
 Mathæum eximium Nadaber alta virum.
 Huc Simeon ac Iudam lumen Persida gemellum
 Leta relaxato mittit ad astra sinu.
 Et sine rore ferax Aegyptus torrida Marcum
 Luca Evangelista participante tuba.
 Africa Cyprianum, dat Sythia clara Quirinum,
 Vincentij Hispania surgit ab arce decus.
 Egregium Albanum secunda Britannia profert
 Massilia Victor martyr ab urbe venit.
 Porrigit ipsa decens Arelas pia dona Genesij
 Astris Cesario concomitante suo.
 Ipse Parisiaca properat Dionysius urbe,
 Augustiduno Simphoriane venis.
 Priuatum Gabalus Iulianum Aruerinus abundas
 Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.
 Hinc simul Hylarius, Martinum Gallia mittit
 Te quoque laurenti Roma beata tibi.
 Felicem meritis Vercia leta refundit
 Et Fortunatum fert Aquileia suum.
 Vitalem ac reliquos quos chara Raenna sepuliat
 Gervasium, Ambrosium Mediolane meum.
 Iustinam Patavi, Eufemiam huc Chalcedon offert
 Eulalia emerita tollit ab urbe caput.
 Cecilia Sigula profert Selesia Teclam
 Et legio Felix Agaunensis adest.
 Europa atque Asia quis lumina tanta recurat,
 Vel tua quis possit pignora Roma loqui?
 Undique collectos diuersis partibus orbis
 Agminibus iunctis regia pompa trahit.
 Infrant syderio vernantes lumine portas,
 Excipit hos proceres vrbis patefacta poli.
 Incedit sensim cum prætextata potestas
 Ordine patricio sic potitura loco.
 Nobilitas caeli diues cruce, sanguine Christi
 Festinat festos concelebrare thoros.
 Paupertas terra censu caeleste redundans
 Consulibus tantis regia vota colit.
 Undique distincte numerosa sedilia complent
 Attonitique silenti Rege loquente patres.
 Maiestas arcana Dei tum pondere fixo,
 Alloquitur proceres quos sua dextra regit.
 Hæc mihi pollicitum seruauit virgo pudorem
 Nec voluit placidam dilacerare fidem.

Sollicitis animis sponsi vestigia sectans
 Et mea vota petens inuolata venit.
 Per tribulos gradus cauescit acumen
 Sentibus in mediis nescia ferre vepres.
 Vipera, seps, iaculus, basiliscus, Emorrois aspis
 Faucibus horrificis sibilat torfit iners.
 Inde sagitta volans hinc terruit arcus euntem
 Docta sed insidiis cautius ire suis.
 Inter tot hostes nulli se subdidit insons
 Vulnera suscepit, sed tolerando fugit.
 Per tela & gladios tenuit mora nulla sequentem
 Sed tam dura nimis non nisi ferret amor.
 Ad me aures, oculos, animos suspensa tetendit
 Cum terris iacuit, iam super astra fuit.
 Singultus, gemitus, curas, suspiria, fletus
 Sapius audiui non abolenda mihi.
 Abscondens aliis nulli confessa dolores
 Intellecta mihi murmur a clausa dedit.
 Vidit forte meum quotiens in imagine vultum
 Oscula dans labiis lumine fudit aquas.
 Peruigil incubuit si forte alicunde venirem
 Marmore iam tepido frigida membra premens.
 Hac gellus facta meum seruauit in ossibus ignem
 Visceribus rigidis pectus amore colens.
 Corpore de spectro recubabat in aggere nudo
 Seque oblita iacens immemor ipsa fuit.
 Fletibus assiduis exhausto humore genarum
 Siccatis oculis terra natabat aquis.
 Et quia me viuens carnali lumine quondam
 Cernere non potuit, misit amata precem.
 Nam mihi sollicito nocturnis sepius horis
 Scripta suis oculis pagina lecta fuit.
 Plena quidem variis tremulo sermone querelis
 Quod sine me solo mœsta iaceret humo.
 Cuius ab ore fluens nativo gutta liquore
 Hac dedit in tremulis signa relata notis.
 Strata solo recubò lachrymans neq; cerno quod opto
 Tristis in amplexu pectore saxa premo.
 Sponso absconse manens tam dura cubilia seruo
 Nec meâ quem cupiunt membra tenere queunt.
 Dic ubi sis quæ expecto gemens, qua te vrbe requirâ
 Quæ te sequar nullis femina nota locis.
 Ipsa venire velim properans, si posset in astris
 Pendula syderiam planta tenere viam.
 Nunc sine te fuscis grauiter nox occupat alia
 Ipsaque sola micans est mihi cæca dies.
 Lilia, narcissus, viola, rosa, nardus, amomum
 Oblectant animos germina nulla meos.
 Vt te conspiciam per singula nubila pendo
 Et vaga per nebulas lumina ducit amor.
 Ecce procellosos suspecta interrogo ventos
 Quid mihi de Demino nunciet aura meo.

Proque tuis pedibus cupio camenta lauare
 Et tua templa mihi tergere crine libet.
 Quid per te tolerem sunt omnia dulcia dura
 Donec te videam hæc mihi pœna placet.
 Tu tamen esto memor quoniam tua vota requiro
 Est mihi cura tui, sit tibi cura mei.
 Hæc referens avidis iactabat brachia palmis,
 Si possit plantas forte tenere meas.
 Cum decepta sibi sine me sua dextra rediret
 Luminis instillans ora lauabat aquis.
 Cum recubaret humo neque victa sopore quieuit
 Consulturus ei sæpe simul iacui.
 Condolui, pariter lachrymarum flumina terfi
 Oscula dans rutilis mellificata fauis.
 Nunc igitur regnet placitoque fruatur amore
 Quæ mihi iam pridem pectore iuncta fuit.
 Assensu fremit aula poli residente Senatu
 Nomen perpetuo scribitur inde libro.
 Traditur æternus mansura in sacula census
 Virginis in thalamum fundit Olympus opes.
 Inseritur capiti radians diadema berillis
 Ordinibus variis alba smaragdus inest.
 Alligat & nitidos ametistina vitta capillos
 Margaritato flexilis arte sinu.
 Sardonice impressum per colla munille coruscant
 Sardia purpurea luce metalla micant.
 Dextra armilla datur calcedone iaspida mixta
 Aut iacinto sudat honore manus.
 Brattea gemmat am cicladem fila cathenant
 Syderis donis arte sigilla tument.
 Pulchra topaziaci oneratur zona lapillis
 Chrysolita auratam fibula Claudii acum.
 Vestis superposita biscocto purpura bisso
 Qualem nupta Dei ferre puella potest.
 His cumulata bonis thalamo Regina sedebit
 Atque poli sobolem sub pede virgo premit.
 Cui tamen hoc opus est cum virginis honoris
 Ut placeat sponso mens moderata suo.
 Inconcuissa grauem teneat patientia vultum
 Viribus ira suis ne labefacta ruat.
 Ne faciles animos veniosa procella fatiget
 Fluctibus in mediis anchora cordis agat.
 Virtutum speciale decus patientia fulget
 Quæ gradiaris iter Iob tibi signa dabit.
 Quid te loquar humilem quem gratia celsa decorat
 Et quantum ima petit, surgit ad alta magis.
 Quod diuersa nimis diuisa est causa duobus
 Qui iacet ille subit, qui tumet ipse cadit.
 Hac exempla quidem Ioseph, Pharaoque dederunt
 Tollitur ille lacu, mergitur iste freto.
 Est etiam laudis stipe rãdia poscere tantum
 Ne premat ipse suum pestis auara sinum.

Content. in minimis si non maiora requirat
 Pauper in angusto regnat habendo Deum.
 Saphira vel mulier geminos largita minutos
 Illa tenendo perit, hæc sua dando manet.
 O nimium felix quem non modò mollia frangunt
 Iudice qui sese membra labore terit.
 Spernit opum laqueos, vnguenta, toreumata, luxus
 Ut custos anima sit rigor ipse sua.
 Hoc etiam recolens quid possit parcius usus,
 Sobrietas Iudith vincere sola facit.
 Quid te animi dulcem memorè quem gratia pascit
 Cum intra se populos viscera chara ferant.
 Pacificus gaudens vnus completitur omnes
 Stringit in affectu pectora cuncta suo.
 Onimium felix florens bonitate voluntas
 Quæ sine nil populo, nec placet ara Deo.
 Hoc opus ut quotiens aliquo mens fertur amaro
 Firmet in aduersis spes imitata fidem.
 Aspera non frangunt tumidos nec prospera reddunt
 Sic mediocre tenens cautius iter.
 Hæc bona sumit homo tribuit si gratia Christi
 Inspirante illo vel moderante gradu.
 His ornata bonis radiantia lumina fundis
 Has retinens gemmas tu quoque gemma micas.
 Virginitas felix nullis a quanda loquelis
 Nec si centenus suppleat ora sonus.
 Quod prius est sine forde tenet venerabilis orbi
 Natura proprium non vitando bonum.
 Corporis ille sum seruans preciosa talentum
 Perpetuas retines nescia furis opes.
 Non premit incluso torpentia viscera fœtu
 Aut graue facta iacet pignore mœsta suo.
 Inter anhelantes anime seu corporis estus
 In dubio prendens stamine fessa salus.
 Quando suis iaculis veteri laesura tumeſcit
 Atque voluptatis morbida crescit Hydrus.
 Vltra hominis habitum cutis efferat turget,
 Vt pudeat matrem hoc quod amore gerit.
 Se fugit & propriis verecunda parentibus aufert
 Donec depositum sarcina soluat onus.
 Quis gemitum partus verbis aquare valdebet
 Aut cui tot lachrymas carmine flere vacet?
 Cum sua secretum compago relaxat onustum
 Atque dolore graui viscera fascis agit.
 Vistâ puerperio membrorum porta fatiscit
 Exit & ad lucem fors sine luce puer.
 Si viuat genitus, genitrix se oblita requirit
 Tristis & ad natum lumina fessa trahit.
 Respicit expositum nec iam sua mater alumnum
 Quæ vix dum peperit hæc modò sumus habet.
 Nec mater meruit demum, nec virgo vocari
 Hæc duo damna dolens se male nupta gerit.

Omnia non validi est spes prorsus rapta doloris
 Nec fletu nati se foet illa sui.
 Non charas lachrymas infantis ab ore resorbet
 Aut teneras voces lacte fluente rapit.
 Tristis decrepito damnat sua viscera iactum
 Quo iacuit natus heu dalet illa sinum.
 Quod si vita manet pueri nec semper habenda
 Incipiat teneros ut dare voce sonos.
 Imperfecta radis colidens murmura lingue
 Cum matrem dulcis voce susurrus alit.
 Contingatque nefas rapiatur pectore matris
 Aetas ad damnum creuit adulta suum.
 Triste flagellatis genitrix orbata capillis
 Defuncti in labiis vbera sicca premit.
 Infundens lachrymas lamenta resuscitat ardens,
 Et gelidum corpus fonte repente lauat.
 Dilacerat faciem, crinem aufert, pectora tundit
 Heu dolor armatus sic sua membra ferit.
 Si videt alterius natum, sua pignora deflet
 Aequalemque suum tristis obisse gemit.
 Alter si plorat, currat, stet, gaudeat infans
 Ante oculos nati ludit imago sui.
 Quem semele effudit, per cuncta momenta requirit,
 Nec misera matris pendet ab ore puer.
 Quid si aliud grauius moriatur ut ipse iugalis
 Quæ noua nupta fuit iam viduata iacet.
 De thalamo ad tumulum, modò candida tam citò
 nigra
 Ante quibus caluit frigida membra tenet.
 Construit exequias peruesaque vota celebrans
 Exornat tumulum heu spoliando thorum.
 Sæpe maritale repetit miserando sepulchrum,
 Contemptaque domo, funus amata colit.
 Incumbit tumulo solatia cassa requirens
 Cuius membra prius, nunc super ossa premit.
 Fletibus irriguis perituro carmine luget.
 Funeris obsequio lumina perdit amor.
 Quot mala plebeie veniant quis pandere possit
 Vix bene Regina quæ viduata manet.
 Non verò coniugium, sed præfero virginis aluum
 Quod dat Apostolica Paulus ab ore tuba.
 Inclusa virginitas cælos quæ dote mereris
 Cum thalamis Christi consocianda places.
 Funera nulla gemis sine limite gaudia sumis
 Viuit amor semper nec tibi Christus obit.
 Illic regna tenes, hinc vincis & integra fulges
 Omni tuta loco sanctificata Deo.
 Hæc tibi chara Deo meritis venerabilis Agnes
 Offero quo placeas tu faciendo colas
 Iudicis ut iussu munus tribuatur utrisque
 Quando corona tibi, dehinc mihi, vel venia.
 Opto per hos fluctus animas tu Christe gubernans

Arbore & antemna velificante crucis.
 Vt post emerfos mundani gurgitis astus
 In portu vita nos tua dextra locet.
 Versus in Laude Virginum.
 Inter Apostolicas acies sacrosque Prophetas
 Proxima Martyribus premia virgo tenet.
 Splendida syderio circumdata lumine pergens
 Jungitur Angelicis casta puella choris.
 Fruge pudicitia cæli dotante talento
 Aeterni Regis ducitur in thalamos.
 Pulchra corona caput triplici diademate cingit,
 Et gemma exornant pectora, colla, comam.
 Induitur teneris superaddita purpura membris
 Et candore niuis fulgida palla tegit.
 Floribus æternis oculos rosa, lilia pascunt
 Et Paradisiacis naribus intrat odor.
 Vnde magis dulcis hortamur ut ista requiras
 Quæ dedit Eugenia Christus & alma Tecla.
 Virgo Dei, fructus cæli, victoria mundi
 Vt semper regnes, has pete Regis opes.
 Sunt ubi chrysolitis fabricata palatia gemmis
 Atque smaragdineo ianua poste vires.
 Limina Sardinica variato lumine florent
 Et iacynthus circuit ordo domum.
 Aurea tecta micant plebs aurea fulget in aula
 Et cum Rege pio turba corusca nitet.
 Ille puellarum locus est, quæ lucis amore
 Hic seruant Domino corpore mente fidem.
 Despice quod terra est & clara sedebis in astris
 Christi ut sponsa placens regna superna colas.
 Præsens vita nimis fugituo tempore transit
 Virginis integritas glorificanda manet.
 Paupertas te parua regat cum diuite Christo
 Vt venias nostro dulcis alumna sinu.
 Quod patris auxilium Domino obtentura preceris
 Atque tibi felix regna beata petas.
 Vt pariter Sanctæ mercaris iuncta Maria
 Gaudia perpetuo concelebrare choro.
 Has quacunque piis manibus susceperis aras
 Non nuptura homini, sed sis amata Dei.
 Ad Beatam Radegundem.
 Regali de stirpe potens Radegundis in orbe
 Altera cui cælis regna tenenda manent.
 Despiciens mundum meruisti acquirere Ch. istum
 Et dum clausa lates hinc super astra vides.
 Gaudia terreni conculcans noxia regni
 Ut placeas Regi letæ fauente polo.
 Nunc augusta tenes quo calos largior intres
 Effundens lachrymas gaudia vera metes.
 Dum corpus cruciant, animam ieiunia pascunt
 Salue quam Dominus seruat amore suo.
 Ad ipsam: De violis & rosis.

Tempora si solito mihi candida lilia ferrent
 Aut speciosa foret suaue rubore rosa.
 Hæc ego rure legens aut cespite pauperis horti
 Misissimæ magnis munera parua libens.
 Sed quia prima mihi desunt vel soluo secundam
 Profert qui violas fert & amore rosas.
 Inter odoriferas tamen has quas misimus herbas
 Purpurea viola nobile germen habent.
 Respirant pariter regali more nitentes
 Et saturat foliis hinc odor, inde decor.
 Hoc quod utrumque gerit pariter habetis utrum-
 que
 Et sit mercis odor flore perenne decus.
 De Floribus: Ad eandem.
 Frigoris hyberni glacie constringitur orbis
 Totaque lux agri flore carente perit.
 Tempore vernali Dominus quo Tartara vicit
 Surgit perfectis latior herba comis.
 Inde viri postes & pulpita floribus ornant,
 Hinc mulier roseo complet odore sinum:
 At vos non vobis sed Christo fertis odores
 Has quoque primitias ad pia templa datis.
 Texistis variis altaria festa coronis
 Pingitur ut filis floribus ara nouis.
 Aureus ordo crocis, violis hinc lacteus exit
 Coccinus hinc rubicat, lacteus inde niuet.
 Stat parasino venetus, pugnant & flore colores
 Inque loco pacis herbida bella putas
 Hac candore placet, rutilo micat illa decore
 Suciis hac redolet, pulchrius illa rubet.
 Sic specie varia florum sibi germine certant
 Vt color hic gemmas thura reuincat odor.
 Vos quoque quæ struitis hæc Agnos cum Radegunde
 Floribus æternis vester anhelat odor.
 Item ad ipsam transmissio florum.
 O Regina potens cui aurum & purpura vile est
 Floribus ex paruis te veneratur amans.
 Et si non res est color est tamen ipse per herbas
 Purpura per violas, aurea forma crocus.
 Diues amore Dei vitasti premia mundi
 Illas contemnens, has retinebis opes.
 Suscipe missa tibi variorum munera florum
 Ad quos te potius vita beata vocat.
 Quæ modò te crucias recreanda in luce futura
 Aspicias hinc qualis te retinebit ager.
 Per ramos fragiles quos nunc præbemus olentes
 Perpende hinc quantus te resouebit odor.
 Hæc cui debentur precor ut cum veneris illuc
 Meque tuis meritis dextera blanda trahat.
 Quamuis te spectet Paradysi gloria florum
 Iste vos cupiunt iam reuidere fores.
 Et licet egregio videantur odore placere

Plus

Plus vnant proprias te redeunte comas.
 Ad eandem, Cum se recluderet.
 Mens sæcunda Deo Radegundis vita sororum
 Quæ ut foueas animam membra domada premis
 Annua vota colens hodie claudenda recurris
 Errabunt animi te repetendo mei.
 Lumina quanto tuis nostris abscondis ocellis
 Nam sine te nimium nocte premente graior.
 Omnibus exclusis vno retineberis antro
 Nam magis includis quos facis esse foris.
 Et licet huc lateas breuibus fugitiua diebus
 Longior hic mensis quam celer annus erit.
 Tempora subducis ceu non videaris amanti
 Cum vos dum ceruo hoc mihi credo parum.
 Sed tamen ex voto tecum veniemus in unum
 Et sequor hunc animo quo vetat ire locus
 Hoc precor incolumem referant te gaudia Pascha
 Et nobis pariter lux geminata redit.
 Ad eandem post reditum.
 Vnde mihi rediit radianti lumine vultus
 Quæ nimis absentem te tenuere mora.
 Abstuleras tecum reuocas mea gaudia tecum
 Paschaemque facis bis celebrare diem.
 Quamuis incipiant modò surgere semina sulcis
 Hic egomet hodie te reuidendo meto.
 Colligo iam fruges placidos compono manipulos
 Quod solet Augustus mensis Aprilis agit.
 Et licet imprimis modò gemma & pampinus exit
 Iam mens autumnus venit & vna simul.
 Malus & alta pyrus gratos modò fundit honores

^A Sed cum flore nouo iam mihi poma ferunt.
 Quamuis nudus ager nullis oneretur arvis
 Omnia plena tamen te redeunte nitent.
 Ad Gregorium: Pro infirmitate sua.
 Venit ad egrotum medici vox alma Gregorij
 Urbe ex Turonica dum cubo, rure, thoro.
 Concite Presbytero recitante Leone sereno
 Ire ut Martini sunt vobis festa pij.
 Tum facior morbi graue debilitate laborans
 Febre calens summa iam rigor imus eram.
 Hinc fragilis nimium forti languore redacto
 Viscera lassa leuans alitus eger erat.
^B Jbat anhelanti vapor aridus ora perurens
 Jbat ab arcanis flatibus aura coquens.
 Feruor eram totus, tristis roguis igne caminus
 Febris & in febris stabat operata patens
 Donec Christus opem sudore undante refudit,
 Feruidus & gelidas ignis abegit aquas.
 Reddita sicque salus est, te pater alme saluto
 Auxilium exilis rogo pastor oui.
 Item ad eundem Episcopum.
 Repsit tale nefas intra pia septa synaxis
 Inconsulte dolor rumpere verba putas
 Quale nec ante oculos, patulas neque poluit aures
 Nec facerent vitio qui sua sana colunt.
 Tu tamen alme pater pietatis amore labora
 Vt sacer Antistes, culmina cuius habes.
 Vnde repræsentes Martinum in tempore sacrum
 Cur sibus atque fide dando salutis opem.

al. orne-
tur.

al. illa.

EPISTOLA AD IPSVM PRO CAUSA ABBATISSÆ.

Commendans humilitatem meam copiosissimæ vestræ dulcedini & mitissimæ dominationi, suggero vt causa vniuersalis Ecclesiæ talem vos habeat basidem vt nullus ventorum turbo vacillans, nulla procellarum propellens congeries possit illic inuenire quod quatiat, aut quod labefactatum reperiat in causa qua conseruus meus presbyter præsentium portitor vobis singulari præsidio confidens occurrit, sicut ipse singula poterit explicare. Memor estote commendationis beatæ Dominæ meæ vel matris vestræ Dominæ Radegundis, pro loci sui totiusque regulæ stabilitate quod petiit, & verborum vel viscerum supplicatio commisit, ita præcipiatis infatigabiliter laborare qualiter ipse vobis in retributione sempiterna restituat, qui videt per auxilium indigentibus in causa iustitiæ vester Apostolatus pastoraliter quod deludat.

al. vidit
pro auxi-
lio.

AD EVNDEM.

Antistes Domini, bone pastor, & auctor honoris
 Rire decus generis quo est generosa fides
 Iustine famule pietate memento beata
 Per te & commendes stirpe vel arce pater.
 Hinc referens grates auis quia reddita tandem,
 Ad vultus neptis dulcis imago venit.

^D Ista diu nostris votis dans gaudia, rector,
 Inter auiam & neptem tu mediator agas.
 Item ad ipsum, Salutatorium.
 Alme beatæ pater lumen generale Gregori
 Iure sacerdotum culminis arce caput.
 Redde Deo grates de vobis prospera noscens

al. nep-
tim.

Vestris nunc scriptis laetificatus agens.
 Me quoque commendans humili prece voce saluto
 Fugiet officio quem mea corda colunt.
 Ad ipsum Episcopum laus eius generis.
 Summe pater patrie celsum & generale cacumen
 Forte decus generis Turonicensis apex
 Lumen ab Aruernis veniens feliciter aruis
 Qui illustrans populos spargens ore pharus
 Alpius exiliis properans mons altior ipsi
 Vir per plana sedens qui pia castra regis
 Neu noceant hostes qui sunt in ouile fidei
 Unicus in campis publica turris ades.
 Vir date dulce caput regioni chare Gregori
 Martini retinet quem sacra sella patrem.
 Me Fortunatum humilem commendo patrono,
 Sic tua vita diu hoc fit in orbe Deo.
 Ad eundem, Commendatio sui.
 Si qua mihi venit quotiens occasio dulcis
 Opto, sacer, calamo soluere vota meo.
 Summe pater patrie toto venerabilis orbe
 Vndique chara mihi fulgide chare Deo.
 Commendans humilem tibi me sacer arce Gregori
 Pro famulo proprio quaeso precare Deum.
 Item ad ipsum, Salutatorium.
 Si cessent homines velociter ire per austrum
 Ad te chare pater carmina missa velim.
 Nunc tamen est quonia gerulus mihi porrigo verbum
 Sed minus eloquio quam quod amore colo.
 Dulcis opime decus nostrum pie Papa Gregori
 Versiculis breuibus soluo salutis opus.
 Sed memor ipse mei commenda quaeso Tonanti
 Sic te confocium reddat honore thronum.
 Ad eundem Episcopum, Laudatio.
 Gurgitis in morem si lingua fluentia rigaret
 Turbine torrentis vel rapereur aquis.
 Ad tua praecipue praeconia summa Gregori
 Dum non explerem flumina gutta forem.
 Munificum patrem aquaret nec musa Maronis
 Fers bone quanta mihi quis valet ore loqui?
 Hac breuitate sacer famulum commendo subactum
 Me Fortunatum si veniale precor.
 Ad ipsum, Pro villa praestita.
 Tramite munifico celebravit pagina cursum
 Carmine dulcissimo quam tuus edit amor.
 In qua sorte loci facta est collatio doni
 Quae Vigenna procax littore frangit aquas.
 Lapsibus & tumidis dum fertur nauta carinis
 Fura culta videt quando celeuma canit.
 Grates chare gero pietatis fruge repleto
 Quis facis unde decens multiplicetur apex.
 His sine nam mea sunt a te quaecumque tenentur
 Grex abit omnis agris quem bene pastor habes.

Grates pro ipso agro, Ad eundem.
 Munifici reparans Martini gesta Gregori
 A Exit ut ille habitu, nos alis ipse cibo.
 Discipulus placidum sapiens imitando magistrum
 Ille ubi dux residet miles habebis opem.
 Vt blamidem ille prius, sic tu partiris agellum:
 Ille tegendo potens, tuque fouendo decus.
 Ille inopem antiquam releuans, tu chare nouellum
 Fit diues merito paupere quisque suo.
 Quando reposcetur vestris redit visibus aruum
 Et domino proprio restituenus agrum.
 Vnde amplas refero grates, dulcissime rector,
 B Et repeto pangens hac tua, pastor, ouis.
 Nec tantum reddo, quantum tibi debeo presul
 Pro Fortunato sed rogo stete Deum.
 Ad ipsum, Pro pellibus transmissis.
 Egregio compacta situ salerata rotati
 Atque Sophocleo pagina fulta sopho.
 Me arentem vestro madefecit opima rigatus
 Fecit & eloquio quod loquor esse tuo.
 Dulcis, chare, decens, facunde, benigne Gregori
 Atque pater patrie, hinc sacer, inde cate
 Muneribus meritis animis & moribus aequis
 C Omnibus officiis unde colaris habes.
 Me fortunatum tibi celso sterno pusillum
 Commendo & voto supplice rite tuum.
 Cui das unde sibi talaria mista ligentur
 Pellibus & niueis sint sola tecta pedis.
 Pro quibus a Domino detur stola candida vobis
 Qui datis hoc minimis unde feratis opem.

INCIPIT LIBER. XI.

Ad Chilpericum Regem, quando Synodus Brinnaco habita est.
 D Ordo sacerdotum venerandaque culmina Christi
 Quos dedit alma fides religione patres.
 Paruulus opto loqui Regis praeconia celsi
 Subleuet exigui carmina vester amor.
 Inclite Rex armis & Regibus edice celsis
 Primus ab antiquis culmina prima regens.
 Rector habens nascendo decus, moderando sed auges
 De radice patris flos generate potens.
 Aequali serie vos nobilitando vicissim
 Tu genus ornasti, te genus ornat ani.
 E Excepisti etenim fulgorem ab origine gentis
 Sed per te proavis splendor honore redit.
 Te nascente patri lux altera nascitur orbi
 Nominis & radios spargis ubique nouos
 Qua profert oriens, Libes, occasus & arctos
 Quo pede non graderis notus honore venis.
 Quidquid habet mundus per agrasti nomine prin-
 cept
 Currus & illud ite r quod rota Solis agit.

Cognite

Cognite iam Ponto & rubro pelagoque sub Indo
 Transiit & Oceanum fulgida fama tui.
 Nomen ut hoc resonet non impedit aura nec vnda
 Sic tibi & vnda simul terra vel astra fauent.
 Rex bonitate placens decus altum & nobile germē
 In quo te procerum culmina culmen habent.
 Auxilium patrie spes & iutamen in armis
 Fida tuis virtus inclitus atque vigor.
 Chilperice potens si interpres barbarus extet
 Adiutor fortis hoc quoque nomen habes.
 Non fuit in vanum sic te vocitare parentes
 Praesagum hoc totum laudis & omen erat.
 Jam tunc iudicium praebebant tempora nato
 Dicta priora tamen dona sequuta probant.
 In te dulce caput patris omnis cura pependit
 Inter tot fratres sic amor vnus eras.
 Agnoscebat enim te iam meliora mereri
 Vnde magis coluit, preiulit inde pater.
 Preposuit genitor cum plus dilexit alumnium
 Iudicium Regis frangere nemo potest.
 Auspiciis magnis creuisti, maxime princeps,
 Hinc in amore manens plebis, & inde patris.
 Sed meritis tantis subito fors inuida rerum
 Perturbare parans regna quieti tibi.
 Concutiens animos populorum & foedera fratrum
 Ledere dum voluit prosperitate faues.
 Denique iam capiti valido pendente periclo
 Quando ferire habuit, repulit hora necem.
 Cum retinereris mortis circumdatus armis
 Eripuit gladio fors, operante Deo.
 Ductus ad extremum remeas de funere vite
 Vltima quae fuerat fit tibi prima dies.
 Noxia dum cuperent hostes, tibi bella parare
 Pro te pugnavit mortis in arma fides.
 Prospera iudicium sine te tuacausa peregit
 Et rediit proprio celsa cathedra suo.
 Rex bone, ne doleas, nam te fortuna querelis
 Vnde fatigauit hinc meliora dedit.
 Aspera tot tolerando diu modo lata sequuntur
 Et per mærores gaudia nata metis.
 Multimodis per opes seminans tua regna resumis
 Namque labore graui crescere magna solent.
 Aspera non nocuit, sed fors te dura probauit
 Unde grauaris celsior inde redis.
 Altior assiduis crescis, non frangeris armis
 Et belli artificem te labor ipse facit.
 Fortior efficeris per multa pericula princeps
 Ac per sudores dona quietis habes.
 Nil dolet amissum te Rege superstitute mundus
 Cui se seruarum debita regna gradu.
 Consuluit domui patrie populoque creator
 Quem gentes metuumt te superesse virum.
 Ne ruat armatus per Gallicam rura rebellis.

Tom. 8.

Nomine victoris hices & ampla regis.
 Quem Getae & Vasco tremunt, Danus, Syra, Saxo,
 Britannus
 Cum patre quos pridem te domuisse patet.
 Terror & extremis Frisonibus atque Sueuis
 Qui neque bella parant, sed tua frana rogant.
 Omnibus his datus es timor illo iudice campo
 Et terrore nouo factus es altus amor.
 In te, rector, habet regio circumdata mirum
 Ac leuat excelsum ferrea porta caput.
 Tu patrie radias adamantina turris ab Austro
 Et scuto stabili publica vota tegis
 B Neu grauet hac aliquis pia propugnacula tendis
 Ac regionis limite forte fones.
 Quid de iustitia referam moderamine princeps
 Quo male nemo redit, si bene iusta petit.
 Cuius in ore probo mensura libra tenet ur
 Rectaque causarum linea currit iter.
 Nec mora fit vero falsus nihil explicat error
 Iudicis que tuis fraus fugit ordo redit.
 Quid quoscumque etiam regni ditione gubernas
 Doctior ingenio vincis & ore loquax?
 Discernens varias sed nullo interprete voces
 Et generum linguas unica lingua refert
 C Erigit exiguos tua munificencia cunctos
 Et quod das famulo credis id esse tuum.
 Qualiter hinc itidem tua se praeconia tendunt,
 Laudis & hoc cumulo concutit astra fragor.
 Qui simul arma fauent & littera constat amare
 Hinc virtute potens, doctus, & inde placens.
 Inter utrumque sagax armis & iure probaris
 Belliger hinc radias, legi ser inde micat.
 De virtute pater reparatur auunculus ore
 D Doctrina studio vincis & omne genus.
 Regibus equalis de carmine maior habetis
 Dogmate vel qualis non fuit ante parens.
 Te arma ferunt generis similem, sed littera praefert,
 Sic veterum Regum par simul atque prior.
 Ammirande mihi nimium Rex, cuius opime
 Prælia robur agit, carmina lima polit.
 Legibus arma regis & leges dirigit armis,
 Artis diuersa sic simul itar iter.
 Discere si possit rector, tua singula quisquis
 Ornarent plures, quae bona solus agis.
 E Sed tamen hec maneant & crescant, prospera vobis
 Et liceat solio multiplicante frui.
 Coniuge cum propria quae regnum moribus ornat
 Principis & culmen participata regit.
 Prouida consiliis, sollers, cauta, utilis aula
 Ingenio pollens munere larga placens.
 Omnibus excellens meritis Fredegundis opima
 Atque serena suo fulget ab ore dies.
 Regia magnanimis curarum pondera portans

R r

Te bonitate colens utilitate iuans.
 Qua pariter tecum moderante palatia crescunt
 Cuius & auxilio floret honore domus.
 Quarens unde viro duplicentur vota salutis
 Et tibi mercedem de Radegunde facit.
 Que meritis propriis effulges gloria Regis
 Et Regina suo facta corona viro.
 Tempore sub longo hac te fructu proliis honoret
 Surgat & inde nepos ut renoueris auus.
 Ergo Creatori referatur gratia digne
 Et cole Rex Regem qui tibi prebet opem.
 Hoc seruet cumuletque bonum, nam rector ab alto
 Omnia solus habet qui tibi multa dedit.
 Da veniam, victor, tua me praeconia vincunt,
 Hoc quoque quod superor sit tibi maior honor.
 Paruulus opto tamen sic prospera vota secudent
 Ut veniant terris hoc pia dona polis.
 Aera temperie faueant tibi tempora pace
 Frugibus arua micent, foedera regna ligent.
 Et domitos omnes tuearis amore fideles,
 Sis quoque Catholicis religionis apex.
 Summus honor Regis per quem donantur honores
 Cui longeva dies constet & alma fides.
 Regibus aurum alij, aut gemmarum munera soluant
 De Fortunato paupere verba cape.
 Item ad Chilpericum Regem ac Frede-
 gundem Reginam.
 Aspera conditio & sors inuocabilis hora
 Quam generi humano tristis origo dedit.
 Cum suadens coluber proiecit ab ore venenum
 Morsus serpentis mors fuit Eua nocens.
 Sumpsit ab ipso ex tunc Adam patre terra dolorem
 Et de matre gemens mundus amara capit.
 Prauaricando duo probro damnantur acerbo,
 Ille labore dolet, haec generando gemit.
 Mors venit inde vorax transmissa nepotibus ipsi
 Heredeque suos tollit origo nocens.
 Ecce hoc triste nefas nobis genuere parentes
 Ceperat unde prius, hinc ruit omne genus.
 Primus Abel cecidit miserando vulnere casus
 Ac fraternas sarcula membra fodunt.
 al. fodi Post quoque Seth obiit sub Abel vice redditus idē
 En quamuis rediit non sine fine fuit.
 Quid Noe memorem laudatum voce Tonant i:
 Quem leuis archa tulit, nunc grauis urna premit
 Sicque dehinc Iafet iusti iustissima proles
 Sancta & progenies tale cucurrit iter.
 Quid Patriarcha Abraham, Isaac, Iacob quoque di-
 Cum de lege necis nemo solutus adest. (gnos
 Melchisedech etiam Domini sacer ore sacerdos
 Iob quoque seu geniti sic abiire sui.
 Legifer ipse iacet Moyses Aaronque sacerdos

Alloquiisque Dei dignus amicus obit.
 A Succesorque suus populi dux inclitus Iesus
 Quos legis libris occubere patres. al. Iesse
 Quid Gedeo, Samson, vel quisquis in ordine iudex
 Morti sub Domino iudice nemo fugit.
 Israelita potens David Rex atque Poeta
 Et situs in tumulo cum Salomone suo.
 Isaias, Daniel, Samuel, Ionasque beatus
 Viuens sub pelago, stat modò pressus humo
 Princeps claue Petrus, primus quoque dogmate Pau-
 Quamuis celsa anima, corpora terra tegit. (Ius
 B Semine ab humano cum nullus maior habetur,
 Vir Baptista potens ipse Ioannes obit.
 Enoch Heliasque hoc adhuc spectat uterque:
 Qui satius ex homine est & moriturus erit.
 Ipse Creator ouans surgens cito Christus ab umbris
 Hic quia natus homo est carne sepultus humo.
 Quis rogo non moritur mortem gustante salute
 Dum pro me voluit hic mea vita mori?
 Dic mihi quid poterunt Augusti aut culmina Regū
 Membra Creatoris cum iacuere petri?
 C Brachia non retrahunt fortes neque purpura Reges
 Vir quicumque venit puluere puluis erit.
 Nascimur aequales morimurque aequaliter omnes,
 Vna ex Adam est mors, Christus & una salus.
 Diuersa est merces, funus tamen omnibus unum:
 Infantes, iuuenes, sic abiire senes.
 Ergo quid hic facimus nunc te rogo celsa potestas
 Cum nihil auxiliij possumus esse rei.
 Ploramus, gemimus, sed nec prodesse valeamus
 Luctus adest oculis est neque fructus opis.
 D Viscera torquentur, lacerantur corda tumultu,
 Sunt chari extincti, flendo cadunt oculi.
 Ecce vocatur amor, neque iam reuocatur amator,
 Nos neque iam repetit, quem petra mersa tegit.
 Quamuis clamantem refugit mors surda nec audit,
 Nec sinit affectum dura redire pium.
 Sed nolo atque volo, migrabo cum omnibus illuc,
 Ibimus hinc omnes nemo nec inde redit.
 Donec in aduentu Domini caro mortua viuat
 Surgat ut ex proprio puluere rursus homo.
 E Ceperit ut tegere arenas cutis vada fauillas
 Et viui cineres de tumulis salient.
 Ibimus ergo omnes, alia regione locandi,
 Ibimus ad patriam quo peregrina te net.
 Ne cruciari igitur pie Rex fortissime princeps
 Quo geniti pergunt quo petit omnis homo.
 Quale placet figulo vas fictile, tale paratur
 Quando placet figulo vasa soluta ruunt.
 Quod iubet Omnipotens non possumus esse rebelles
 Cuius ad inuitum sydera, terra tremunt.
 Ipse creat hominem, quid dicere possumus idem

Qui

Qui dedit & recipit crimina nulla gerit.
 Illius ecce sumus figmentum, & spiritus inde est
 Cum iubet hinc niuis qui sumus eius opus.
 Si libeat montes, freta, sydera, mutat in hora
 Cui sua facta fauent quia homo sumus agit?
 Rex precor ergo potens age quod tibi maxime prosit
 Quod prodest anima cum Deitatis ope.
 Esto virile decus, patienter vince dolores
 Quod non vitatur vel toleretur onus.
 Quod trahimus nascendo sine hoc nō transigit ullus,
 Quod nemo immutat vel ratione ferat.
 Consuleas domina Regina & amantis amata
 Quae bona cuncta capit te sociante sibi.
 Materno affectu placare iubeto dolentem,
 Nec simul ipse fleas, nec lachrymare sinas.
 Te regnante viro tristem illam non decet esse
 Sed magis ex vestro gaudeat alta throno.
 Deprecor hoc etiam vitam amplam coniugis optans
 Consuleas genitricem, consuleas patriam.
 Talis erit populus, qualem te viderit omnis
 Deque tua facie plebs tua vota metit:
 Denique Iob natos sep tem uno triste sub icū
 Amittens laudes rettulit ore Deo.
 David psalmographus gentium cum amisit amatum
 Mox tumulo posuit praedia festa dedit.
 Femina bis felix pia mater Machabaeorum
 Natos septem uno funere leta tulit
 Prompta addens, Domino semper tibi gloria rector
 Cum vis sume pater pignora quisquis habet.
 Vnde Deo potius referatur gratia nostro,
 Germine de vestro qui facit ire polo.
 Eligit & gemmas de mundi stercore pulchras
 De medioque lut o ducit ad astra poli.
 Messis vestra Deo placuit quae in horrea condit
 Cum spicis teneris dulcia grana metit.
 Non paleas generas, frumenta sed integra gignis,
 Nec perdenda facis, sed recreanda polis.
 Praesertim qui sic sancto baptisate puri.
 Hinc meruere rapi fonte lauante noui.
 Stantes ante Deum velut aurea vasa, decoris
 Aut quasi candelabris pulchra lucerna nitens.
 Immaculatae animae radiantes semper honore
 Viuorum retinent in regione locum.
 Inque domo Domini plantati lumine vernant
 Candida caeruleis lilia mixta rosis
 Cusserit & Dominus cum membra redire sepulta
 Vestibit genitos tunc stola pulchra tuos.
 Aut candens palmarum illo contexta sub auro
 Et variis gemmis frons diadema gerit.
 Utentes niues per candida pectora palla
 Purpuream togam zona ligat.
 Tunc pater & genitrix medius gaudebitis illis
 Tom. 8.

Cum iter syderios cernitis esse viros.
 A Est tamen Omnipotens Abraham qui semen adauxit
 Vobis atque dabit Iob quod amore dedit.
 Restituens numerum natorum germine digno
 Progeniemque refert nobilitate fide.
 Qui solium David, Salomonis contulit ortum
 Pro vice Germani cum redit ipse patri.
 Ille tibi poterit de coniuge reddere natum
 Cui pater alndat ubere mater alas.
 Qui medius vestri reptans per colla parentum
 Regibus & patria gaudia longa paret.
 B Post tempestates & turbida nubila caeli
 Quo solet infesto terra rigere gelu.
 Post validas hyemes ac tristia frigora brumae
 Flamine seu rapidi rura grauantis Nothi.
 Succedunt iterum vernalia tempora mundo
 Grataque post glaciem prouocat aura diem.
 Rursus odoriferis renouantur floribus arua
 Frondibus arboreis & viret omne nemus.
 Dulce soporatis curuantur robora pomis
 Et redeunte sibi gramine ridet ager.
 C Sic quoque iam Domini post tristitia damna dolentes
 Vos meliore animo latificate precor.
 Ecce dies placidi reuocant Paschalia Christi
 Orbs quoque totius item per noua vota fremit.
 Gaudia plus faueant per celsa palatia Regum
 Et per vos famuli festa beata colant.
 Omnipotens nobis vestram addat in orbe salutem
 Atque diu patriam culmina vestra regant.
 Epitaphium Chlodoberti Regis.
 Flere moent populum crudelia funera Regum
 D Cum caput orbis humo iacta sepulchra regunt.
 Hoc igitur tumulo recubans Chlodobertus habetur
 Qui tria lustra gerens raptus ab orbe fuit.
 De proauo veniens Chlodoueo celsa propago
 Chlotarique nepos Chilpericique genus
 Quem de Regina sumpsit Fredegunde venusta
 Auxerat & nascens Francia vota puer.
 Quem patria dum spes adolesceret ampla
 Accelerante die fors inimica tulit.
 E Sed cui nulla nocent queruli contagia mundi,
 Non fleat ullus amor quem modo cingit honor.
 Nam puer innocuus viuens sine crimine lapsus
 Perpetui regni se fauet arce fini.
 Epitaphium Dagoberti Regis.
 Dulce caput populi Dagoberte perennis amore
 Auxilium patriae spes puerilia orbis.
 Germine regali nascens generosus & infans
 Ostensus terris, mox quoque rapte polis.
 Belligeri veniens Chlodouei genitricem potenti
 Egregio proauo germine honore pari.
 Legibus antiquis respondens nobilis infans,
 R. r. ij

Chilpericique patris vel Fredegunde genus
Te veneranda tamen mox abluit una lauari
Hinc licet arreptum lux tenet alta throno.
Vivis honore ergo & cum iudex venerit orbis
Surrecturus eris fulgidus ore nitens.
Ad Gregorium pro meritis Saphicis.
Pollente eloquio peruenit Epistola cursim
Sed voluit voto tarda venire meo.
Nec tamen offedit quamvis remorata requirit
Quem tenet astrictum mente ligante virum.
Cum cupiam talem qualis fuit ille Nazanzo
Gregorium ut repares dogmate, sede parens.
Quaque iniunxisti pater ecce poemata misi
Et mihi proficient si tibi chare placent.
Hoc mandas etiam quo Saphica metra remittam,
Da veniam modici dum seges urget agri.
Dum meto da spatium, tibi mox parere parebo
Si saturer fructus fors meliora cano.
Pondere si valeo cum metro mitto libellum
Que cape, tu voto quod tibi dicat amor.
Ad eundem Episcopum Gregorium metrum,
quod pollicitus est Saphicum.

Corde iocundo, calamo venusto
Litteras mittis cupiente voto
Blanda conscribens famina salutis
Chare Gregori.
Exigens nuper nona me mouere
Metra, que Sapho cecinit decenter
Sic Dioneos memorans amores
Docta puella.
Pindarus Graius, meus inde Flaccus
Saphico metro modulante pleero
Molliter clangens cytharista blando
Carmine lusi.
Cur mihi iniungis lyricas melodes
Voce qui rauca modo vix susurro
Eloqui chordis mea dextra nescit
Pollice dulci.
Qui vel hec olim mihi se fuissent
Nota prudentum docili camena,
Per tot oblitus fueram benignam
Tempora Musam.
Cum labor doctis sit ut ista pangant
Dogma nec quisque sapienter inirat,
Et satis consentent resonare paucis
Metra Poetis.
Non leue est nauta rate transfretare
Vincere aut vastum pelagus natatu
Vix procelloso repetunt sub Austro
Carbasa portum.
Arduum nobis iter & profundum
Quo subet pergi tamen ibo votis

Si minus possum pedibus viare
Ducor amore.
Præstitit pastor tua iam voluntas
Codicem fasces tumido cothurno
Quemque paupertas mea vix valebat
Tangere sensu.
Regis verbis humilis repugnat
Diuites versus inopi recusans
Et mihi mopsa referare nolens
Docta Sophista.
Disputans multum variante melo
Quæque sunt rithmis vel amica metris
Saphici quantum thomi arua adornet
Dulcis epodus.
Multus auctorum numerus habetur,
Plura dicentium modulo canoro
Quæ volens isto memorare metro
Nomina fingo.
Maxime qui nunc resolutus arte
Postque bis demos loquor istud annos
Clara quod scripsit cythara terendo
Lesbia virgo.
Scire qui vult hæc Lybicas arenas
Ante per litteras numerare tendat,
Cuncta quam metri ratione cautâ
Carmine cingat.
Nam moras feci remoratus ipse
Pluribus causis modo hinc & inde
Nec vacans legi placida quiete
Dulce Sophista.
Scito nam pastor nec adhuc cucurri
Ordinem totum religens libellis
Sed satis crede, satis est amanti
Sola voluntas.
Ergo laxatus celeri volatu
Ad patrem sacrum comitante voto,
Et si nunc nostrum renouas amorem,
Perge libelle.
Forte non possum piger ire gressu
Quo vocat blandus meus ille vultus
Inuicem nostram rogo te libelle
Redde salutem.
Sit memor filij pater ore dulci
Hunc precans qui nos mare & astra fecit
Ac piis votis bene se colentem
Pectore seruet.
Fœmina certe sibi mente nexa
Quem colunt Agnes Radegrundes idem
Sicut exposcunt vice filiarum
Solue salutem.
Adde Iustinam pariter precantem
Nempe commendans famulam propinquam

Et re-

Et refer quantum sibi chara profert,
Neptis honorem.
Hæc tibi promptus prece, voce, mente
Soluo vix implens ego paupertate
Sed tamen largo resuens amore
Chare Gregori.
Ad Baudoaldum Episcopum.
Summe Sacerdotum bonitatis opima facultas
Culmen honore tuo, lumen amore meo.
Officiis venerande sacris pietatis alumne
Pignore amicitia corde tenendo mea,
Florens in studiis & sacra in lege fidelis
Semper agens anime dona futura tue,
Te pater ergo precans terram, freta, sidera testor
Ut velis ore sacro me memorasse tuum.
Ad Sidonium Episcopum.
Reddita ne doleas fœlix Maguncia casus
Antistes rediit qui tibi ferret opem.
Ne morore graui lachrymans orbat a iacere
Hunc gaude pulsa te meruisse fame.
Porriget ecce manum genitor Sidonius urbi
Quo renouante locum prisca ruina perit,
Iura sacerdotij placido moderamine seruans
Per cuius studium creuit & ipse gradus,
Parturis assidue grauidos per sacula fructus.
Quamuis Apostolico iunctus amore regis.
Suscipit heredem cœlesti germine natum
Tali nupta viro quando marita placet.
Te vigil custode lupus non diripit agnos
Te pascenæ gregem non ouis vlla perit.
Cautius in toto per mitia pascua ducis
Toxica ne noceant flore rura paras.
Sis cibus ut populi placide ieiunia seruans
Et satias alios subrabis unde tibi.
Nudos & este tegis, captiui vincula soluis
Deposito reddens libera colla iugo.
Exulibus domus es, es esurientibus esca
Fœlix cui Christus debitor inde manet.
Te doctrina probum, providentia sacra modestum
Et facit eloquio vincere mella tuo:
Templa vetusta nouans specioso fulta decore
Inferis hinc populis plus in amore Deum
Ut plebem foueas Rhemi tibi conuenit amnis
Quid referat terris qui bona præbet aquis? (tat
Hæc quoque fama micat, tu instauras omne quod ex-
Vivis in æternum laude fluentie tibi.
Hæc viuas longos meritorum fruge per an nos
Et crescente diu de grege vota seras.
Ad Ragnimodum Episcopum.
Summe pater patria dulci mihi fame fulges
Interiora mei cordis amore tenens.
Quicquid amicitia veteris collegimus ambo
Crescit in affectum semper optime meum.

al. lumi-
nerico.

Tom. 8.

Nam mihi nulla meos obliuio tollit amores
Ante sit extremum quam mihi desit amor.
Vnde, beate pater, properans dependo salutem
Optans longinquo te superesse gradu.
Hinc etiam ingentes reddo tibi pectore grates
Munere pro nuceo marmore cum Pario.
Quæ quotiens epule disco tribuuntur in illo
In doni specie te pietate vident.
Nam pro gemmarum serie tibi reddat honorem
Cui data proficiunt crux veneranda throno.
Ad Droctoueuum Abbatem.
Vir venerande sacer meritis sub honore colendo
Droctouæ mihi semper amore pater.
Qui de discipulis Germani rite Beati
Norma magisterij factus es ipse sui.
Cuius Pontificis sacra per vestigia currens
Despicis hic mundum, sed cupis ire polo.
Perge libenter iter cœli mansurus in orbe
Et pro me famulo quæso precato Deum.
Ad Faromodum familiarem Regis.
Dulcis amice mei memorabile nomen amantis
Promptus in officiis vir Faramide bonis.
Si non ipse adij te pagina missa saluet
Soluat & obsequium quod minus ipse gero,
Commendesque libens dominis me Regibus oro
Et referas grates pro pietatis ope.
Impenso affectu me pagina vestra requirat
Hoc reme ante tamen redde, benigne, vicem
Ad Lupum & Valdonem Diaconos.
Corde parentali iugis pietate colendi
Hinc Lupe blande mihi, Valdo vel inde sacer.
Vi bonitate pares simul estis honore ministri,
Sic mihi consimiles semper amore pari.
Quod valeo facio absens vel dependo salutem
Si non possum oculis, vos peto lit terulis.
Pontifici summo nos commendate precamur
Regibus & domnis ferte salutis opes.
Droctoueo dulci clero & conciuibus oro
Quod presens facerem, vos adhibete vicem.
Mummolus egregius veneretur Casariusque
Et Constantino ne memorate meo.
In Sancti Laurentii laude ac restaura-
tione Basilicæ.
Laurenti merito flammis vitalibus vste
Qui feruente fide victor ab igne redis.
Vir dilecte Deo terreno in corpore quondam
Tunc quoque syderius iam tibi sensus erat.
Qui potuisti oculos tactu reuocare sepultos
Rursus & in vacua fronte referre diem.
Luminis extinctas iterum accendisse lucernas
Credimus hæc signo te faciente crucis.
Addita nunc etiam populis miracula præstas
Ut fidei tribuas indubitanter opem.

al. da.

al. do-
minis.

R r ij

*Dum tua templa nouant breuiori robore plebes
Creueruntque trabes, creuit & alma fides.
Stipite contracto tua se mercede tetendit
Quantum parua prius postea caesa fuit.
Crescere plus meruit succisa securibus arbor
Et didicisti sicca longior esse coma.
Vnde recisa fuit populis fort inde salutem,
Si venit intrepidus, lumina cecus habet.
Tu lenita sacer poena purgata fideli
Vnde prius flammis, hinc modò lumen habes.
His ita temporibus venerandi Antistitis acta
Sed tamen aeterno sunt memoranda die.
De domo lignea.
Cede parum paries lapidum construite metallo
Artificis merito profero ligna tibi.
Aetbera mole sua tabulata palatia pulsant
Quo ne que prima patet consolidante manu.
Quicquid saxa, solum calcisque argilla tumentur
Singula sylua fauens edificauit opus.
Altior & mitis quadrataque porticus ambit,
Et sculpturata lufit in arte faber.*

AD VIRVM ILLVSTREM SALVTATORIVM.

Nter humanæ conditionis subripietia vulnera, quæ semper incerto tramite nutatiuū amicorum ac labentium temporum reddunt vota, suspectum nihil est in aliquo aliquid magis quod cruciet quam quemquam aut non videre quod cupiat, aut videre quod perdat. Cum trepidans animus in utroque non modico sub falce succumbat, dum pendulus spectat diurne quod habeat, & ut habere cœpit, mox auittat. Scilicet afflictus donec impetret, elisus si perdit: sed grauius hoc iaculo res illa percellitur, quod inter spectata amittere illic spes tenditur, hinc damnatur: illic dubius mœror anhelat, illic certus dolor est si relinquat. Habet hoc insitum natura præuaricatione protoplasti parentis ad nos decursa morte mulata, ut sæpe quod vix acquiritur, morte relinquatur. Serpentis inueterati dens radicem sic percussit, ut nec arbor steterit, sed in stirpe fixa mortis viuat. Misit hoc posteris hereditas parétalis, ut iacetes mortique ramus viuere morituri. Vulnificauit cunctos infœlicis arboris adquisita possessio quæ blandientibus pomis prolem prius nocuit quam nutriuit: quo certè sub epuli specie mors intrauit. Ferali tactu læsit hoc parentes, & posteros illorum gustus amaritudinis fecit socios, quoniam virulentæ suasionis poculum, quod pater malè forbuir, in prolem transfudit, & ut ita dictum sit, quod à fonte manauit in riuum defluxit. Intulit hoc igitur illa mater de genere, sed nouerca de crimine: Infœlix cunctis Eua mors adest, quod certè sola sic extruit, ut vniuersa destrueret, quæ inueterata machinatione decipulæ rudem virum perderet. Sed proles quid boni faciat, si se in calumniam vel mali parentis extendat? Aut ut illum iterum detrahendo remordeat, qui simul morsu perierat; Cum ipse sibi suffecerit, suus lapsus noster est occasus. Itaque puto incongruum, si vel illum remorfero per quem gratis venit ingratus: Cuius occasione vitalis alimoniam mors cœpit depasci, cui dum oculorum apertio promittitur, lux fugatur & diuinitate promissa homo lapsus redit in terra. Hinc est quod prolem genitam nocens esca traxit in prædā. Fecit illa captiuas nos prosperis exules, aduersis consortes, & tantū peregrinatio grauior, quam mors dura notior. Nascitur ab Adam vetere vsque ad nouum hominem vitam nostra cum morte. Hinc se nec Abel exiit, nec Enoch effugit, neque Noë se subtraxit, qui diluuii mortē distulit non mutauit Hoc Abraham Patriarcha non renuit, hanc legē legifer non auertit, Propheta sustinuit & plusquē Propheta succubuit. Sara quoque Rebeca, Rachel, Anna, ElysaBeth, licet sexus inferior, tamē hoc simul bibit amarū. Quid cōqueratur de reliquis, cū ipse triumphator mortis prore qua caro factus est morti subiectus est. Nec fuerat plenus homo si non fessisset & tumultu: nec Deo crederetur, nisi

A ad Chrodinum Ducem Italiae.
*Inclite Dux meritis totum vulgare per orbem
Quem nimis egregium splendida fama refert.
Non ego preteream praconia celsa Chrodine
Ne videar solus magna silere bonis.
Itala terra tibi pariter Germania plaudunt
Laus tua cunctorum semper in ore sonat.
Clarus ab antiquis digno generosior ortu
Regibus & patria qui placiturus eras.
Tutoremque alij nutritoremque fatentur
Et sit certamen de pietate tua.
Vt habeant alij nulli tua dona recusas*

B *Tu tibi plus auges quas bene fundis opes.
Cui possis prestare libens exquiris & optas
Vt sis apud cunctos hoc facis esse tuos.
Es generale bonum nullis grauis, omnibus æquis
Iustitia socium nulla rapina tenet.
Mitis in alloquio placidus, gratusque modestus
Omnia cui data sunt ut decus omne geras.*

C *Gentibus astrictus Romanis charus haberis,
Felix qui populis semper in ore manes.*

nisi surgeret de sepulchro. Hinc est quod loquor charissime & fide dilectionis mihi cōnexæ, eo quod tu hos per apices natæ charæ transitū cōqueraris, vix singultu rūpère indicās calamo tristi decēnalis tēp^o etatis, irruēte funere, pubertatis tenerē flosculū marcuissē, cū pene nuptiali retracta est de limine, non ad patris votū thalamo datur, sed tumulo cū diuerso cātico irrogatur, non thoro traditur, sed sepulchro. Ad cuius forte vota iā festinās familia feruebat, sedulo parétela excitabatur & patria, mater erat prece suspēsa ipsa assurgebat cura nutricis pubertate iuncea, rosea pulchritudine festiua, arte sui lexis ornata. Sed quo me rapit formæ decor se proderē tā cito fugax quā caro mēdax? Cū defūctæ si prædicetur gloria accrescāt lamēta. Habuisti igitur istud pater, sed non tuū reddidisti potius cōmodatū. Ploratur velut amissū, si cōsideretur, non perditur quod ad christū redit intactū. An certe cōquereris quasi solus ista perpe^o sis? cū casus hic vincat & Reges. An fœlicior Augusto, fortior Alexandro, fauorabilior Traiano, sanctior est Theodosio, cū hoc habeat obitu æquale tā miles quā princeps? Patiēter dolēdū est, quod habes cōmune cū mūdo. Quāta sit autē foemina si ab ipso primo cōplexu se traxit ad tumulū, & pertulisti dispēdiū non agnito viro non habet quæ bis lametādasūt: ante vero oportebat pudorē quā perdere sic perisse. Vnde quāuis cōqueraris talē te tali casu amississe sobolē, nulli tamē nouū est, ut non potuisset hoc vitare puella quod venit per foeminā. Illa potius inspice, ut ista res funeris sit virtutis, & ad illorum exempla te cōæqua, qui dolore victo surgunt ad palmam. Habes itaque inter ipsa patientiæ culmina primū velut in specula Iob censurā & normā, qui pro filiis Domino sic gratias retulit, tanquam si tunc acceperit cum amisit. Qui vir experientiæ voluntatis diuinæ tradidit totū ne caderet. Quid vero David fortis, licet Goliath subdiderit, non se velut foenum nutui cœlesti subtrauit, cum filio amisso lauir, epulatus est. Ne repugnet intelligēs vni cedere qui cūcta formauit. Seruus fidelis timuit offensam boni Domini prouocare vel murmurare, qui ut iungeret eā diuinis ad nuptias, iugiter deflebat pius pater per lachrymas. Potestis autem conuicere, quia talem non tolleret, nisi suis thalamis placuisset. Vnde nosti abyssum diuini cōsiliū? vel tuæ natæ qualis in corde concupiscentia latitauit? Fortassis hoc antea elegit quod meruit, & illud prodiit quod optauit. Quā de re, vir optime, esto tibi iudex & pater, hoc est, si per charitatem te temperes & te iudices non offendis, præsertim cū te mitiget promissio redēptoris, & præconis Pauli vox similita tonitruo, quia in ictu oculi resurgere maturabūt sepulti, & viuent sub vmbra Christi de virginitate securi.

ITEM SALVTATORIVM.

Dominis per cūcta magnificis omniq; desiderio cōplectēdis seruiētibus. Domino dominorū. Si humanæ cōsuetudinis isto se generali defectu per omnes vn^o vsus extēdit, & ab antiquis atavis ipso tradēte genere ad nos vsque naturali quodāmodo lege peruenit eo quod post triticeī panis oblectate cādore vel suauitate pascēte, ad hordeaceę frugis aristosa cibaria fastidioso nimium dēte, nare, fauce trāsitur: cū delectabilis esca dulcedine permutate, edere nisi fames urgeat, austeritas epuli non inuitat. Hinc est quod immēsa ac magnifica celsitudinis vestra gratia, copiosa quotidianæ disciplinæ doctrina superinundate resecta & feruentis ingenii, studio lucubrante polita; post illum, ut ita dixerim, detersum eloquētiæ vestræ nitorē, & perspicue clarum exercitatione purgate, ad linguæ nostræ rubiginosam facundiā fastidiose vestri sensus fulgida lux inclinatur cū tale sit quod sermonis nostri rumores vacillantes auditu: ac si post epulas coturnicis aut fasciani delicatissimis cibus ingerā pecuales: Sed inter hæc vna spe præsuppitionis videor animari, eo quod aliquatenus post regales delicias, esca desideretur ruralis, & sæpe rusticus offerat, quod animū potētis oblectat. Nā quamuis Regū cōuiuuiis auro intermicate purpurata palla choruscet, sæpe tamē iocūditate placere mēsa plus assolet, vel adrubrata foliis ordinatis ex palmite, vel superiecto hederæ corimbo crispante. Igitur habet & de sylua reductus pastor quod proferat, cui si desint reliqua, tamē dignantē cōuiuā vel delectās diues inuitat. Quapropter dominationis celsitudini & teste Domino loquor profusas dulcedini vestræ salutis venerabiliter ac desideratissime persoluēs, æterni Regis clementiā deprecor, ut dominis præcellentissimis fœliciter regnātib; ac vestræ potestatis officiis crescētibus, ita fugitiuæ huius vitæ spacia producātur, ut piissimo tramite gubernādo, & vos sine macula fidelissime seruiēdo, Creatoris ac Redēptoris nostri desideratū pariter integris in regnum: Sperās in Christo de vestræ charitatis affectu humilitatem nostram peculiariter omnibus Sāctis & Domini famulis, sed etiā dominis regnantibus vel eorū fidelibus, proflua dulcedine cōmendētis, hoc fiducialiter deprecans ut veneratorem vestrum portitorē

apicum præfentiū hominem domnæ Radegundi matri vestræ animæ sanctæ, vel ea quæ pro utilitate & necessitate prædictæ domnæ suggesserit corā Christo & eius Angelis tā pro sui necessaria quā prece nostra propriam habere dignemini. Indubitabiliter intimamus, ut quod pro causa illius apud præfentes dōnos Reges impenderetis, apud æternum Regem centuplicato munere suis orationibus adquiratis.

ALIVD.

Celsitudinis vestræ legatis transcurrentibus omni charitate reffectas nos infaturabili voto suscepisse gratificamur epistolas: in quibus & quod erat nostræ reuelationis consultū, de vestri culminis incolumitate relegimus, inferendo cōmemorationē dulcissimæ filiæ quā de mœnore partimur. Denique quibus fuit in iuuetute participata lætitia sint cōmunes lachrymæ necesse est in defuncta. Nec ratio suadet ut solū tibi priuilegium defendas in fletu, quæ habuisti in cuius nos cōpari ligaremus affectu. Quoniā licet formata vestris ex visceribus processisset, tamē nō minus adulta nostris in pectoribus habitauit, quippe quæ producens partū ex vtero transmiseras quasi nostro gremio recepturū, ut cū à vobis esset & si nō corde, tamen corpore recessura, nobis velut in vestra charitate fieret amplectanda. Hinc est quod matri de illa genitalis causa contrulerat, mihi totum velut adoptiuus amor explebat: quia cū vobis genita, nobis tamen erat renata. Equidē optaueram pro meritis eius illa superstitē vobiscum loqui de gaudio, magis quā tristis collatio nasceretur ex fletu. Sed multa rerum series quæ illud celerius subripit quod magis placere cognouerit, rem mihi desiderabilem pene vno momento & offerre voluit & auferre, vel quare nobis rem attulit, quā subducere festinauit? Cū nihil sit in humana cōditione crudelius aut nōn videre quod aueat, aut videre quod perdat. Sed quousque suum mœnore dolor importunus ex hac vita præceps sine fræno moderatę consolationis excurrit, cū intelligat hoc temperati debere, quod emēdare nequiuert, & æquanimiter toleret quod infectū facere nō valebit, præsertim cū millia tot ammirāda refulserint, nec apud homines in sermone defecerit, & apud Deum de opere præmia iuuentutis expectet. Nā præter reliqua bona quæ cum illa laudanda sunt, nec tamen clausa iacent in tumulto dum voluuntur per ora cunctōrū. Hoc vnū breuiter assero, si fides & persecutio Christi martyre facit, non habes in tali filia quod deslere, quia illi & recte gradi contigit & perferre, & licet festinasset in iuuentute fors debita, tamen est innocentia secura de palma.

DE ORATORIO ARTANNENSE.

 Visquis ad properas venerandi limina tē-
Dona precaturus qua dat amore Deus. (pli
Hæc in honore sacri Gabrielis culta chorus
Cui pia iussa Dei rite minister agit (cant
Zacharie veniens qui nuntia detulit astris
Elisabeth datus est quando Prophetæ potens.
Quisque redemptorem cælo Regem omnipotentem
Post autē tot terris ventre Maria daret.
Quæ sacer antistes noua tēta Gregorius effert
Vt sibi cælestes restituantur opes.
Ad Ecclesiam Turonicam, quæ per Gregorium
Episcopum renouata est.
Emicat altitroni cultu venerabile templum
Egregium meritis nobilis arcis apex.
Quo propria tunica dum operit Martinus egentem,
Gestorum serie fulgida signa dedit.
Nam idem Antistes sacra dum mysteria tractat
Lumina gemmarum est visus habere manu.
Ac de veste fuit quantum sua dextera nuda
Tantum membra sibi gemma chorusca tegit.
Sanctus item Domini alium dum benediceret aliar
De capite est visus flammens ire globus.

Quæ modo templa sacer renouata Gregorius offert
Et reuertit priscus cultus honorque sicut.
Fulgida præcipui nituerunt culmina templi
Postque usus veteres præmicat aula rudis.
In senum vergens melius reuifescere discens
Diruta post casum firmitus acta situ.
Martini auxiliis operando Gregorius idem
Reddidit iste nouus quo fuit ille vetus.
Item de eadem re.
Clara supercilio Domini delubra nitefcunt
Alma licet merito, sunt quoque celsa iugo.
Inuida subruerat quam funditus ipsa vetustas
Vt paries liquidis forte solutus aquis.
Quam pastor studuit renouare Gregorius adem
Nec cecidisse dolet quæ magis aucta fauet.
Vbi Martinus pauperē partē chlamidis vestiuit.
Ambianis tremulum cernens Martinus egenum
Dimidiæ chlamidis mox ope membra tegit.
Sed coram Angelicis turmis se hanc nocte silenti
Pauperis in specie Christus habere refert.
O sacer Antistes meritis referende sub astris
Vnde tegis mundum, hinc tua palla Deum.

Vbi

Vbi leprosum osculo purgauit.
Inter opima Deus sigulus qua vascula fecit
Martinus meritis vas in honore nitet.
Leprosi maculas pretiosa per oscula purgans
Cui quod ab ore dedit pax medicina fuit.
Viscera morbo sic curans sic fauce beatus
Quod Iordanis agit, tracta salina facit.
Vbi catecuminum à morte fuscitauit.
Quam generosa fides Martini in sacula ciuis,
Qui quocunque fuit mors ibi perdit iter.
Denique dum extincto catecuminum ore iaceret
Se super extendens effugit arma necis.
Sic vidua genito laqueato deinde reducto
Est vir ubi iste Dei non licet ire mori.
Vbi pinum succidere fecit.
Fanaticam pinum Sanctus succidere cogens
Iustum ibi supposuit rustica turba premi.
Cæsari securi arbor cum iam daret alta ruinam
Ad crucis imperium est ire coacta retro.
Quis vigor hic fidei valida dum pondera pini,
Quo natura negat crux facit ire viam.

Vbi puerum à serpente percussum curauit.
Serpentis morsu tumidum suprema regentem,
Hic digitum ut posuit pestis iniqua fluit.
Collecto morbo hac & ab ulcere pollice tracto
Dumque venena cadunt erigit ille caput.
Vnguentumque nouum digitis traxisse venenum
Et tactu artificis sic superesse neces.
Vbi falsa religionis soluit errorem.
Cum latro extinctus falso coleretur honore
Voce huc Martini cogitur umbra loqui.
Publice se referens scelerum pro mole peremptum
Se quoque nec iustum, sed magis esse reum.
O vox sancta loqui defuncta cadauera cogens
Cui post fata iacens dat sua verba cinis.

Vbi viperam à litore retroire coëgit.
Pergeret in fluuium dum vipera lapsa natatu
Et prope litorei tangeret ora soli.
Martini imperio liquidas reuocatur ad undas
Transactumque via lassa recurrit iter.
Quantus amor Domini tali sub corde calebat
Quando venena potens ipsa retorquet aquis.
Vbi epistola Sancti Martini à febre
curantur multi.
Martini meritis aliis quoque febre crematis
Sudores refluos pagina sicca dabat.
Vnde saluifero medicamine char. a fouebat.
Atque graues ignes littera tingit aquis
Pestis abest cunctis huius sermone rigoris
Febre ubi succensis sors, suus ibat apax

De Restauratione templi à Gregorio episcopo facta.

Alme Deus rerum pie summe Gregorius arcis
Tu cui das sedem dat tibi templa sacer.
Nam veteris fuerant hæc funditus eruta lapsa
Tecta labore nouo quæ modo culta cluunt
Iure potestatis cui tu bone conditor orbis
Hæc danti in terris culmina redde polis.
Victa vetustatis per tempora culminis alta
Diruit ut melior surget aula solo.
Quo sacra Martinus Domini mysteria tractans
A capite inuiserum misit in astra globum.
Ne tamen ipsa ruens miserando sine iaceret
Pontificem meruit qui sibi ferret opem.
Quæ rediuiua micans instante labore Gregorij
Decidua in senio floret honore nouo.
Fundamenta igitur reparans hæc prisca Sacerdos
Extulit egregius quam nituere prius.
Nunc placet aula decens patulis oculata fenestris
Quo noctis tenebris clauditur arce dies.
Lucidius fabricam pictura pompa perornat
Ductaque qua fucis viuere membra putes.

De Leproso curato.

Pannonia æstiuum misit tibi Gallia fructum
Gignens cælestem terra maligna dapem.
Martinum illustrem meritis qui munere diuo
Culmen in ætheria sede senator habet.
Qui lepre maculas medicata per oscula purgat
Curat & infectum pura salina virum.
Ad fluuium Domini cui non fuit ille labore
Quod Iordanis habet Sanctus ab ore dedit.
Qui sacer ipse mihi te pastor agente Gregori
Fortunato adimat tot maculosa reo.

De diuisione chlamidis.

Dum chlamidem Martinus inops diuisit egeno
Christus ea memorat se bene veste regi
Dives paupertas Dominum quæ texit amictu
Cui Deus occurrit qui dedit astra faber.

De tunica pauperi data.

Noscere qui maus Martini gesta beati
Hic poteris breuiter discere mira viri
Denique cum tunicam sacer ipse dedisset egenti
Ac sibi pars tunica reddita parua foret.
Quo non texerunt per brachia curta
Visa regi gemmis est manus illa viri.
Omniū felix cui contigit in vice lana
Nobilium lapidum lumine membra regi.
Vt cum adhuc cinere aspersus foret atque fauillis
Artifice angelico gemmeus iret homo.

De mortuis resuscitatis.

Quid Deus in famulis operetur optimus amator
Martini gestis magna probare potes.

Ducere qui meruit de morte cadauera vitę
 Rettulit atque diem reppulit unde necem.
 De succisione pinus.
 Dum caderet Martinum arbor pressura beatum
 Mox facit ipse cruce[m] pinus abacta redit.
 Quis non virtuti diuine commodet aurem
 Dum trabe conuersa dant quoque ligna fugam?
 De ruina Idolorum.
 Idola cum cuperet Martinus sternere sulca
 Conterit hæc calis magna columna ruens.
 Auxilium adiusti dignando militat ether:
 Quanta fides cuius currit ad arma polus.
 De falso Martire.
 Forte colebatur dum quis pro martyre latro
 Martini aduentu se probat esse reuzp.
 Virtutis merito fidei adiante chorusco
 Nec tacet extingui, nec latet umbra rei.
 Ad Childebertum Regem & Brun-
 childem Reginam: De Natale
 Sancti Martini
 Precelsis dominis famulus nunc corde pusillus
 Prospera sint vobis ceu cupio ex animo.
 Ecce superuenit venerandi in seculaciuis
 Martini meritis luce perenne dies.
 Qui modo de Gallis totum mirè occupat orbem
 Et virtus pergit quo pede nemo valet.
 Qui velut alta pharus lumen pertendit ad Indos,
 Quem Hispanus, Morus, Persa, Britannus amat.
 Hunc oriens, occasus habet, hunc Africa, & Artos
 Martini decus est que loca mundus habet.
 Quique per Oceani discurret marginis undas
 Omnibus ut præbet circuit orbis iter.
 Per cinerem ascendens, per dura cilicia caelos,
 Stat modo gemmatus pauper in orbe prius.
 Quo Patriarcharum decus est radiante propheta
 Quo est sacra turba senum bis duodena patrum.
 Inter Apostolicum numerum rutilante Senatus
 Quo sedet ipse throno Rex sibi Christus amor.
 Quo excellit cū clauē Petrus, cum dogmate Paulus
 Fulget & in reliquis palma, corona, fides.
 Quo laca Martyribus vernanti lumine florent
 Atque libro vite est scriptus honore fluor.
 Quo Confessores gemmata palatia complent
 Eternūque tenent aurea teſta diem.
 Stat quoque post lachrymas ubi nunc Radegundis
 opima
 Forſan & Eugenia hæc tenet illa manum.
 Hos inter Martinus habet diademata pulcher
 Atque sacris lambis fulgida zona vires.
 Cantat egregius Christi de morte triumphos
 Atque resurgenti plaudit amore Deo.
 Hunc quoque Martinum colitis que regna patronū

Vos hunc in terris, vos memor ille polis.
 Vos intra Angelicas turmas canat ille sub astris
 Cui vos ante homines fertis honore diem.
 Nomina vestra legat Patriarchis atque Prophetis
 Cui hodie in templo duplicis hebet ebur.
 Reddat Apostolicos proceres reliquosque patronos
 Quem vos hic colitis, vel pia festa datis.
 Pergat & ad Christum pro vobis ille precator
 Cui vos in templis vota precando datis.
 Ante poli referat sua hæc solemnia Regem
 Denur ut hinc vobis regna salutis opes.
 Depudet & Dominus vestrum hunc esse patronum
 Ut modo qui colitur vos colat huius opus.
 Qui dedit hic habitans miracula plurima terris
 Distribuit vobis hic quoque mira potens.
 Cuius gemmata est tunc dextera visa beati
 Vos simul & vestros protegat illa manus.
 Qui tunc promeruit reuocare cadauera vitę
 Hic quoque pro vestra dona salute ferat.
 Qui percusso homini abstraxit de carne venenum
 Noxia de vobis ipse venena vetet.
 Qui serpentis iter fecit reuocare retrosum
 Ipse graues casus hinc agat ire retro.
 Qui virtute domum saluam dedit esse fruenti
 Hæc domus incolumis floreat huius ope.
 Cuius opima chlamis tremebundum texit egenum
 Eius Apostolici vos tegat ala viri.
 Qui vidue matri reuocauit ad vbera natum
 Ipse tibi hæc tribuat pignora mater, aua.
 Ut Childebertus maneat cum prole nouella
 Rex sua regna tenens & noua regna trahens.
 De genita ut videas genitrix ut dulcius optas
 Deque nuru chara quod tua vota rogant.
 Unde hic felices habeant sua festa fideles
 Et Domini famuli sitis honoris apex.
 Quem tibi plus libeat Brunichildis habere patronū
 Quando domum Dominus seruat in orbe pius.
 Sic quoque te erudiat, regat, & sic tramite ducat
 Actibus ipsa piis ut sibi iuncta mices.
 Ad eisdem in laude.
 Si prestaretur præconia pandere Regum
 Non mihi sufficeret nocte dique loqui.
 Qualiter hic populus dominorum pendet amore
 Et vestris oculis lumina fixa tenet.
 Vos quibus & speculum, & lux, & dulcedo manetis
 Charum ornamentum, his simul estis honos.
 Præcipuum donum placidum & placabile regnum
 Est vestro que statui culmen in orbe piū.
 Hisque parentela & patria & tutela choruscat,
 Hic decus atque gradus, hic pietatis opus.
 Hic tranquilla dies, hic spes iocunda fideli
 Postque Deum in vobis dona salutis habent.

Hic

Hic ego cum populo mea vota & gaudia iungo
 Qua pius amplificans crescere Christus agat.
 Præstet cura Dei vos longa in sede rueri
 Cæleste ac dono regna tenere diu.
 Adquirens adhuc noua vel possessa regatis
 Ac pie participes hæc foueatis opes.
 Ut tibi que floret de nato & germine messem
 Naturam videas mater honore micans.
 Ex genito sic ut genitisque nepotibus amplis
 Altera progenies inclita detur aue.
 De Childeberti dulcedine flore salute
 Fructum habeas genitrix plebs sua vota videns
 De nata atque nuru cumulet tibi dona Creator
 Cūque pio merito stes placitura Deo.
 Hic merear rediens vobis dare verba salutis
 Congaudens dominis paruulus ipse piis.
 Prospera sint Regum populorum gaudia crescant
 Exultet regio, stet honor iste diu.
 De Nauigio suo.
 Regibus occurrens ubi Mettica mœnia pollent
 Visus & à dominis ipse retentor equo.
 Musellam hinc iubeor percurrere nauita remo
 Accelerans tremulis pergere lapsus aquis.
 Ascendensque ratem gracili trabe nauta cucurri.
 Nec compulsa Notis prora velabat aquis.
 Interea locus est per saxa latentia ripis
 Littore constricto plus leuat unda caput.
 Huc proram implicitam rapuit celer impetus actam
 Nam prope iam tumidas ventre bibebat aquas.
 Ereptum libuit patulos me cernere campos,
 Et fugiens pelagus, ruris amœna peto.
 Gurgite suscipior subter quoque fluminis Orna
 Quo duplicata fluens unda secundat iter.
 Inde per exclusas cauda rate pergimus undas
 Ne veluti piscem me quoque nassa leuet.
 Inter villarum fumantia culmina ripis
 Peruenio qua se voluere Sura valet.
 Inde per extantes colles & concaua vallis
 Ad Suram promis labitur amnis aquis.
 Perducor Treuerum qua mœnia celsa pateſcunt,
 Vrbs quoque nobilium nobilis æque caput.
 Ducimur hinc fluuio quo culmina prisca Senatus
 Quo patet iudicis ipsa ruina potens.
 Undique prospicimus miratantes vertice montes
 Nubila quo penetrans surgit acuta silex.
 Qua celsos scopulos prærupta cacumina tendunt
 Hispidus & tumulis crescit ad astra lapis.
 Nec vacat hic rigidis sine fructibus esse lapillis
 Denique parturiunt saxaque vana fluunt.
 Palmite vestitos hic respicit undique colles
 Et vaga pampineas ventilat aura comas.
 Cantibus inserta densantur in ordine vites:

Atque supercilium regula picta petit.
 A Culta nitent inter horrentia saxa coloni
 In pallore petra vitis amœna rubet.
 Aspera mellitos pariunt ibi saxa racemos
 Et cote in sterili fertilis vna placet.
 Quo vineta iugo caluo sub monte comantur
 Et tegit umbrosus sicca metalla viror.
 Inde colorat as decepit vinitor vnas
 Ruppibus appensus pendet & ipse legens.
 Delicias oculis habui dapibusque cibatus
 Hæc iocunda tenens nauita regna sequens.
 B Hinc quoque ducor aquis qua se rate contrua cõplet
 Quo fuit antiquum nobilitate caput.
 Tum venio qua se dua flumina conflua iungunt
 Hinc Rhenus spumans, inde Musella ferax.
 Omne per illud iter seruibant piscibus undæ
 Regibus & dominis copia seruet aquis.
 Ne tamen vlla mihi dulcedo decisset eunni
 Pascebat musis aure bibente melos.
 Vocibus excussis pulsabant organa montes
 Reddebantque suos pendula saxa tropos.
 C Laxabat placidos mox areæ tela susurros
 Respondit cannis rursus ab alpe frutex.
 Nunc tremulo fremitu modo plano musica cantu
 Tali ruse sonat, qualis ab ære meat.
 Carmina diuisas iungunt dulcedine ripas
 Collibus & fluuiis vox erat vna tropis.
 Quo recte populum primatum & le bona Regum
 Inuenit & semper quo sua cura iuber.
 Antonnacenſis castelli promptus ad arces
 Inde per accedens sarcina pergoratis.
 D Simi licet hic spatium vineta in collibus amplis
 Altera par plani fertilis extat agri.
 Plus tamen illa loci speciosi copia pollet
 Alter quod populis fructus habetur aquis.
 Denique dum presunt Reges in sedibus aula
 Ac mensæ officio prandia festa colunt.
 Retibus inspicunt quo salmo fasce leuatur
 Et numerat pisces cum sit in arce sedens.
 Rex fauet immensa resilit dum piscis ab unda
 E Atque animos reficit quod sua præda venit.
 Illuc fausta videns, huc læta palatia reddens
 Pascens ante oculis, post fouet ipse cibus.
 Præsentatur item Rheni simul aduena ciuis
 Turbaque quo residens gratificatur edens.
 Ista diu dominis spectacula plurima præsent
 Et populis dulces detis habere dies.
 Vultibus ex placidis tribuatis gaudia cunctis
 Vester & ex vestris letificetur apex.
 De oratorio Artannense.
 Magna beatorum retinet hæc terra talenta
 Diuinis opibus diues habetur humus:

al. Quo
 recreat
 populū,
 hoc ex-
 quirit
 gratias
 Regum

Pars dextra Angelico Gabrielis honore choruscet
 Gaudia qui mundo detulit ore sacro.
 Quando gernalem concepit virgo salutem
 Dona Redemptoris nuncius iste ferens.
 Laus est parte lapidis tumuli quem corpore Christus
 Proffit morte breui victor eundo patri.
 Hic quoque relliquis micat ille Gregorius almis
 Qui probus igne redit, nec pice mersus obit.
 Sunt etiam Cosmas, Damianus & ipse, salubres
 Non ferro artifices sed medicante fide.
 Ast Iulianus item gladio iugulatus amico
 Plebs quem Aruerna colens arma salutis habet.
 Martinusque sacer, retinet quem Gallicus orbis
 Cuius Christum operit dimidiata oblamis.
 Se tunica spolians nudum qui vestit egenum
 Vnde datæ sibi sunt alba topazus onix.
 Qua meruere aliqui hoc in corpore cernere Sancti
 Gemmarumque sonus quod patescit opus.
 Additur hic meritis cum nomine victor optimis,
 Munere martyrij qui tenet alta poli.
 Hic veteris virtute viri noua palma Niceti
 Urbem Lugdunum qui fouet ore sinu.
 Horum pastor opem corde, ore Gregorius ornat
 Vniat ut altithrono vir sine fine Deo.

al. vigilia

Immensa, In villa Sancti Martini ante Descriptores

Cum videam cytharæ cantare loquacia ligna
 Dulcibus & choris admodulare lyræ.
 Quo placido cantu resonare videntur æra
 Mulceat atque aures fistula blanda tropis.
 Quamuis hic stupidus habeas conuiuia receptus
 Et mea vult aliquid fistula muta loqui.
 Ecce dies in quo surrexit Christus ab imo
 Legis Aruernalis rumpere vincla potens.
 Quando & vinctorum lachrymantia millia soluit
 Et reuomunt multos Tartara fracta viros.
 Additur hic aliud quod Martini aula beati
 Emicat, hæc ubi nunc prandia festa fluunt.
 Qui valuit gestu aures pulsare Tonantis
 Obtinet & meritis quod petit alma fides.
 Qui pie restituit defuncta cadauera vitæ.
 Atque Dei prompte prabet amicus opem.

al. cui

Qui successor ouans modo rite Gregorius extans
 Ille quod adquiret, hic regit, ore, fide.
 Qui rogat hic præsens alibi licet insidet absens
 Exhibet atque cibos pastor in orbe bonus.
 Hunc igitur celebrate diem solemniter omnes
 Quos Deus omnipotens hic dedit esse pares.
 Quos sibi Martinus collegit amore benignus
 Et facit ecce escas hic epulare suas.
 Ergo sub incolumi Childeberto ac Brunichilde
 Quos tribuit celso regna fouere Deus.

Vos quoque miserunt populum moderare fidelem
 Et releuare inopes si quis & extat egenus.
 Ac bona de dominis noscendo & agendo benigna
 Sint quoque letitia pabula vestra fide.
 Quos inuitauit Martini mensa beati
 Sumite gaudentes quod dat amore dies.
 Qua bonis Antistes nascendo Gregorius expers
 Plaudat, & hæc populis gaudia vestra canat.
 Omnia tranquilla disponens tempora pace
 Cum Rege & populos ut regat arce Deus.
 Pro puella à iudicibus capta: Ad Gregorium Episcopum.

Exemplo Domini mihi vel venerabilis orbi
 Qui minimas non vis perdere pastor oues.
 Sollicitis animis curam per pascua tendens
 Ne desint caulis circuis ore greges.
 Hic igitur gerulus genitam flens impie demptans
 Captiuam sobolem tempore pacis habens.
 Martinique pij successor honore Gregori
 Qui pater es populi hanc rogo redde patri.
 Iugiter ille sacris meritis illuminat orbos
 Orbato hanc patri redde videndo diem,
 Pro eadem re, ad Romuleum.

Sirapidis oculis te semper amice viderem
 Sic quoque vix auidum me satiare amor.
 Qui si presentis non possem cernere vultum
 Te mihi vel scriptis charæ saluto libens.
 Hunc etiam famulum commendo benigne verenter
 Et si iusta petit hunc tua lingua iuuet.
 Qui tortus grauius genitam sibi luget abactam
 Per vos ut redeat filia capta rogat.

Paupere ut audito dum estis medicina dolenti
 Vestris nempe choris sit pia cura Deus.
 Item pro ipsa re ad Gallienum.

Officiis exerce tuus moderamina sollers
 Sollicitus studiis utilitate comes.
 More mihi solito dulcis tibi debita solus
 Qui colo deuictus reddo salutis opus.
 Sit commendatus homo quem male torset iniquus
 Perdidit & genitam heu miser iste suam.
 Huic da iustitiam de vulnere corporis emptam
 Et pie captiuam fac remeare suam.
 Inter utramque viam cui lex & filia desit
 Vnus in ambabus rebus adesto salus.

Pro eadem re, ad Florentinum.
 Dum pergit hinc quisque viam mea pagina currat,
 Prodat ut eloquio quod sibi debet amor.
 Nunc quoque charæ mihi bone semper amice fidelis
 Pectore deuotus reddo salutis opus.
 Commendo hunc etiam famulum dura ante redactum
 Tortus qui legem nec meruisse gemit.
 Illa dolens grauius que vulnera corpore fixa

Quod

al. exerce te al. mod. ramine al. deuictus

Quod sibi subducta est filia parua rudis.
 Audiat hanc vocem pietas miserando benigne
 Que sibi cum tribuis hinc tibi magna dabis.

Ad episcopos, Pro commendatione peregrini.

Pontifices summi fidei via semita vitæ
 Quos dedit omnipotens luminis esse duces.
 Custodisque gregi cælestis contulit agnus,
 Vos bene pastores ut foueantur oues.
 Ecce viator adest peragens iter inscius illud
 Finibus Italicis heu peregrina gemens.
 Exulis auxilium, errantis vias, norma salutis
 Ad reditum patriæ suis honore pares.
 Semina præsens mercedis ut ampla metatis
 Et redeat vobis centuplicata seges.
 Fortunatus enim humilis commendat opimis
 Ac per vos Domino culmina sancta precor.

De Platono Episcopo.

Provida disponunt Reges solatia plebi
 Pontificem dantes quem probat alma fides.
 Ut colat Hilarium quem dat Martinus alumnum
 Et confessoris protegat ala potens.
 Hic regat hic populum successor honore beato
 Et clerum Ecclesie qui moderetur ope.
 Floreat arce decens Rex Childebertus in orbe
 Cum genitis, populo, matre, sore, iugo.
 Gaudia lata parit præsentia Sancte Gregori
 Et geminas urbes adiuet una fides.
 Qui modo discipulo Platono Antistite summo.
 Solemnem Ecclesia hic dedit esse diem.

De Armentaria matre Gregorii. episcopi.

Felix bis meritis sibi Machabæa vel orbi
 Nobilitas generis nobilior genitis.
 Quæ septem palma cælo transmisit ab alio
 Martini que decus protulit ille vterus.
 Tu quoque prole potens recte Armentaria falix
 Nec minor ex partu quam prior illa sinu.
 Illa vetus numero maior, tu maxima cælo
 Quod poterant plures unicus hoc tuus est.
 Fœtu clara tuo geniti circumdata fructu
 Est tibi Gregorius palma, corona nouus.
 Me Fortunatum humilem commendo verenter
 Ac mihi cælestem quaeso preceris opem.
 Pro Comitatu Sigoaldi.
 Finibus Italia cum primum ad regna venirem
 Te mihi constituit Rex Sigiberus opem.
 Tutior ut graderer tecum comitando viator
 Atque pararetur hinc equus, inde cibus.
 Implesti officium custos reuocaris amico
 Et mihi vel tandem iam mea cura redit.
 Dic meus unde venis post tempora plurima dulcis

Tom. 8.

Magnus honore tuo, maior amore meo,
 Promptus in affectu Sigoalde benigne clientum
 Et Fortunato nomen, amice, pium.
 Rex Childebertus crescens te crescere cogat
 Qui modo dat comitis, det tibi dona ducis.
 Te domino tali videant sua vota fideles
 Cursibus & fiat prospera vita tua.
 Ad Sigoaldum Comitem, quando pauperes pro Rege pauit.

Actibus egregiis præconia fulgida pollens
 Laus tua Christe sonet dum bona quisque gerit
 Vnde genus hominum placeat tu summe ministra,
 Nam nisi tu dederis, prospera nullus agit.
 Diuitibus largus, forte hinc non parcus egenis.
 Se ut redimat diues quando fouetur egenus.
 Dulcite, ista tui pia sunt commercia regni
 Dum escam sumit egenus diuitis auget opes.
 Pauper ventre satur satiat mercede potientem
 Parua capit terras, præparat ampla polis.
 Diuitibus plus præstat egenus, quam diues egenti
 Dat mortuura cibi sumit opima Dei.

Dans terre nummum missurus ad astra talentum forte sibi

Et modicis granis surgat ut alta seges. forte Ex

Deni, iaciant, spargant, commendent semina Christo

Hic dare ne dubitent, quæ reditura manent. al. Præ-

Da, sic Christus erit tibi thesaurarius inde

Prælat inops quidquid reddere Christus habet. al. Præ-

Hac animatus ope exposcens meliora Tonantis

Nec dubi, ane fide quod Deus ista dabit. sta inopi

Pro Childeberti Regis florente salute

Surgat ut in folio qui fuit alius auro.

Fiat ut hic iuuenis validis robustior annis

Cens vixit proauus, sic sit in orbe nepos.

Ergo suus famulus Sigoaldus amore fidelis

Pauperibus tribuit Regis ut extet apex.

Hinc ad Martini venerandi limina pergens

Auxilium Domini dum rogat ipse sui.

Et dum illuc moderans Rex progeniesque laborat

Quod precibus Sanctus hunc iubet illud agit.

Denique procedens solemnia sacra tenere

Pauperibus Christi præbuit esse dapem.

Dispensata placeat alimenta per agmina Christi

Pascitur & populus quem fouet arce Deus.

Plurima cæcorum reuocatur turba virorum

Est quibus ut tua pax, lux, Deus atque via.

Hinc aliter claudus quem dirigit ordine Christus

Quisque sui Domini pendulus implet opus.

Quis referat tantos memorare sub ordine morbes

Occurrens pariter quos sua cura fouet?

Unde cateruatim coeuntia milia pascens

Erogat ut habeat, Rex quoque cuncta regat.

Te Fortunatus comes hinc Sigoalde salutans

Sf

Regis ad auxilium des meliora precor.
De prandio Defensoris.
Paschale hic hodie donum memorabile floret
Defensor pascit quos comes ipse fouet.
Delitiae Domini que tempora vota ministrant
Undique conueniunt flumine fruge polo.
Childeberti etiam dominatio longa resurgens
Te Sigualde diu subleuet arce gradu.
Sit regio felix, felicitis Regis amore
Atque boni comitis crescat honore fides.
Ad Galactorium Comitem.
Venisti tandem quo debebaris amice
Ante Comes merito, quam datus esset honor.
Burdegalensis eras & cum Defensor amore
Dignus habebaris hec duo digna regens.
Iudicio Regis valuisti crescere iudex.
Famaque quod meruit, regia lingua dedit.
Debet & ipse potens ut adhuc bene crescere possis,
Praestet ut arma ducis qui tibi restat apex.
Ut patriae fines sapiens tu caris & orbis
Acquiras ut ei qui dat opima tibi.
Cantaber ut timeat Vasco vagus arma pauescat
Atque Pyrenae differat Alpibus opem.
Aut quasi grada loquor facit hoc sacerunicus auctor
A Domino erigitur paruus & altus homo.
De tyrone duces venit, & de milite princeps:
Ut reliquos taceam Iustinianus erat.
Hoc & in Ecclesia Christo tribuente refertur
De exorcista aliquo pontificali honor.
Egregius merito Martinus testis habetur
Qui fuit ante sacer, quam sacra iura daret
Hoc agit Omnipotens totum qui condidit orbem,
Magnaque sola putes que facit ipse potens.
Latiore ergo precor maneat in culmine, rector,
Sperans maior a vir ratione sagax.
Rege sub hoc florens aeternaque regna requirens
Immortale piis actibus auge decus.
Iustitia ac pietas tecum comitata choruscent
Illa tuum peccatus protegat, illa latus.
Alta fides etiam dilectio fida nitefcet
Et Fortunato sis comes amplius amor.
INCIPIIT LIBER XI.
Ad Domnam Radegundē, quando se recluist.
Quo sine me mea lux oculis errantibus abdit
Nec patitur visu se referare meo,
Omnia conspicio simul aethera, flumina, terram
Cum te non video sumi mihi cuncta parum.
Quamuis sit caelum nebula fugiente serenum
Te celante mihi stat sine sole dies.
Sed precor horarum ducat rota concita cursus,
Et breuitate velint se celerare dies.
Consultum nobis sanctisque sororibus hac sit

al. quas

forte veniunt de

Ut vultu releues quos in amore tenes.
Ad eandem, De natalicio Abbatisse.
Mater opima decens voto latere beato
Gaude natalem filia dulcis habet.
Hanc tibi non vterus natam, sed gratia fecit,
Non caro sed Christus hanc in amore dedit.
Quae sit in aeterno tecum tibi contulit auctor
Perpetuam prolem dat sine fine pater.
Felix posteritas qua nullo deficit aeo,
Quae cum matre simul non moritura manet.
Sit modo festa dies sancto Radegundis honore
Agnem hanc vobis agnus in ore dedit.
Gaudia distensos pariter celebretis in annos
Et per vos populus vota superna colat.
Virgineosque choros moderamina sancta docentes
Perpetuae vita distribuatis opes.
Sic longinqua salus teneat vos corpore iunctas
Rursus in aeterno lumine iungat amor.
Ad eandem, ut vinum bibat.
Si pietas & sanctus amor dat vota petenti
Exaudi famulos munere larga tuos.
C Fortunatus agens Agnes quoque versibus orant
Ut lassata nimis vina benigna bibas.
Sic tibi det Dominus quecumque poposceris ipsum
Et tibi sicut amas uiuat vterque rogans.
Suppliciter petimus si non offendimus ambo
Ut releues natos mater opima duos.
Non gula vos sed causa trahat modo sumere vina,
Talis enim potus viscera lassia iuuat.
Sic quoque Timotheum Paulus tuba gentibus vna
Ne stomachum infirmet sumere vina iubet.
D Ad Abbatisam, De natali suo.
Dulce decus nostrum Christi sanctissima virgo
Agnes quae meritis immaculata manes.
Hic tibi complacuit hodiernum ducere tempus
Ut mihi in expletam distribuisses opem.
Nec dare nunc domina moderamina dulcia lingue, solitam
Cui dum verba refers pascitur ore tuo.
Abstiniisse cibi etiam vos ipse probaui
Et quasi pro vobis est mihi facta fames.
E Audio somnus iners radiantis pressit ocellos
Ab! nimias noctes anticipare volens.
Cui non sufficiant haec tempora longa quietis
Cum prope nox teneat quod duplicat a dies.
Nubila cuncta tegunt, nec luna nec astra videntur
Si sis leta animo me nebula fugiunt.
Gaudia vera colat que nos haec scribere iussit
Et tecum saueat ducta sub arce poli.
Item ad eandem.
Mater honore mihi, soror autem dulcis amore
Quam pietate fide, pectore, corde colo.
Caelesti affectu non crimine corporis illo

Nest

Non caro sed hoc quod spiritus optat amo.
Testis adest Christus Petro Pauloque ministris
Cumque piis sociis Sancta Maria videt.
Te mihi non aliis oculis animoque fuisse
Quam soror ex animo tu Titiana fores.
Ac si vno partu mater Radegundis utrosque
Visceribus castis progeniisset, eram.
Et tanquam pariter nos vbera chara beata
Pauissent vno lacte fluente duos.
Heu mea damna gemo, tenui ne forte susurro
Impediant sensum mollia verba meum.
Sed tamen est animus simili me viuere voto
Si vos me dulci vultis amore coli.
Item ad eandem.
Quae chara matri, quae dulcia verba sorori
Solut in absentis cordis amore loquar.
Quas locus excludit mens anxia voce requiret
Et simul ut videat per pia vota rogar.
Te peto chara soror mater pietate benigna
Quod minus impedit hic tu famulare velis.
Illa decens tecum longo mihi uiuat in quo
Et tribus in Christo sit precor vna salus.
Nos neque nunc praesens, nec vita futura sequestret,
Sed tegat vna salus & ferat vna dies.
Hic tamen ut cupio vos tempora longa reseruent
Ut soror & mater sit mihi certa quies.
Item ad eandem.
Accessit votis fors iocundissima nostris
Dum meruere mea sumere dona preces.
Proficit almarum mihi metibus ille sororum
Has satias epulis, me pietate foues.
Qua probitate micans partes componis utrasque
Me recreas animo has satumando cibo.
Pascunt membra dapes animam dilectio nutrit
Quae cui plus opus es dulcior esca venis.
Audiat omnipotens & te pia vota petentem
Ut tibi perpetuos fundat in ore cibos.
Saecula longa simul cum matre superstiti vernes
Et vestro frano stet charus ille Deo.
Ad eandem, pro eulogiis transmissis.
Sollicita pietate inbes cognoscere semper
Qualiter hic epulis te tribuente fouer.
Hec quoque prima fuit hodierna copia cena
Quod mihi persusum melle dedistis holus.
Nec semel aut iterum, sed terque quaterque cucurrit
Cuius me poterat pascere solus odor.
Porritor ad tantos missos non sufficit vnus
Lassarunt toties qui rediere pedes.
Praeterea venit missus cum collibus altis
Undique carnali monte superbus apex.
Delitiis cunctis quas terra vel vnda ministrant
Compositis epulis hortulus intus erat.

al. vtero

Hae ego nunc avidus superaui cuncta gulosus
Et mons & hortus ventre tenetur iners,
Singula nec refero, quia me tua munera vincunt
Ad caelos victrix & super astra volens.
Item, de eadem re.
Multiplices epula concurrunt undique fusae
Quid prius excipiam me bonus error habet.
Carnea dona tumens grauat a argentea perferet
Quo nimium pingui iure natabat holus.
Marmoreus desert discus quod gignitur hortis
Quo mihi mellitus fluxit in ore sapor.
B Innumuit pullis vitreo scutella rotata
Subductis pennis quam graue pondus habet.
Plurima depictis concurrunt poma canistris
Quorum blandifluus me saturauit odor.
Olla nigella nimis dat candida pocula lactis
Atque superba venit quae placitura fuit.
Hae domine matri famulans haec munera natę
Functus amore pio tertius ipse loquar.
Item ad eandem, De floribus.
Respice delicias felix conuiuia beatas
Quas prius ornato quam probet ipse sapor.
Molliter arridet rutilantium copia florum
Vix tot campus habet quot modo mensa rosas.
Albent purpureis tibi lactea lilia blattis
Certatimque nouo fragrat odore locus.
Insultant epula stillanti germine fultę
Quod mansile solet cur rosa pulchra regit?
Complacuit melius sine textile tegmine mensa
Munere quam vario suaui obumbrat odor.
Enituit paries viridi pendente chorimbo
Quae loca calcis habet, huc rosa pressa rubet.
Vbertas rerum tanta est ut flore sereno
Mollia sub lectis prata viuere putes.
Si fugitina placent que tam cito lapsa rece dunt
Inuitent epulae nos Paradyse tue.
Dedalicis manibus nituit textura sororis
Tantum digna fuit mater habere decus.
De Eulogiis.
Munera direxi, sed non mea, crede fatenti,
Ad te quae veniunt sunt tua dona magis.
E Melle superfusa cunctorum porrigis escas
Cuius ab ore pio dulcia mella fluunt.
Copia quanta mihi maneat de munere vestro
Credite dum spargit iam gula victa cibos.
Sed mihi da veniam venerando corde benigna
Quod presumpsit amor sit veniale mihi.
Nunc Christum pro me chorus ille venerandus adoret
Nec peccatorem me mea culpa grauet.
Pro Castaneis.
Ista meis manibus fscella est vimine texta
Credite me chara mater & alma soror.

al. argen
t ea gra
bata.

Et quæ rura ferunt hinc rustica dona ministro,
Castaneas molles, quæ dedit arbor agri.

Pro Lacte.

Affixi digitos per lactea muner a fixos
Et stat picta manus hic ubi crama rapit.
Dic rogo quis teneros sic sculpere compulit vires
Dædalus, an vobis doctor in arte fuit?
O venerandus amor cuius fugiente rapina
Subtracta specie venit imago mihi.
Spes fuit hæc quoniam tenuit se tegmine rupit
Nam neque sic habuit pars mihi parua dari.
Hæc facias longos Domino tribuente per annos
In hac luce simul matre manente diu.

Item pro Lacte.

Quid tam dulce darent mihimet materque soror que
Quam modo quod tribuunt congrue lactis opem?
Sicut Apostolico præcepit dogmate Paulus
Cum infirmis animis lac iubet ipse dari.
Sollicita soror & genitrix de nomine nostro
De vobis semper sit pia cura Deo.

Pro prandio.

Nesciui fateor mihi prandia lassâ parari,
Sic animo merer posse placere tuo.
Nec poterant aliqui vultu me auellere vestro
Si non artificii fraus latuisset inops.
Quis mihi det reliquas epulas ubi voce fideli
Delicias anime te loquor esse mea?
A vobis absens colui ieiunia prandens
Nec sine te poteram mesaturare cibo.
Pro summis epulis avido tua lingua fuisset
Replessent animum dulcia verba meum.
Ordine sed verso medicus fera vulnera gignit
Et fallax artem decipiendo probat.
Quæ nunquã saturat quicquid mare, terra ministrat
Credebas solo me saturare cibo.
Sed modo da veniam quæ es pietate parata
Alterius facinus ne mihi constet onus.

Pro munere suo.

Composui propriis manibus hoc munus amoris
Se tibi vel domina sit rogo dulce mea.
Quæ minus exiguo videantur inepta paratu
Crescant affectu quæ modo parua fero.
Si bene perpendas apud omnes semper amantes
Muneribus paruis gratia maior inest.

Pro prunellis.

Transmissas epulas quæ pruna nigella vocantur
Ne rogo despicias quæ mihi sylua dedit.
Si modo velle tuum est syluestria sumere poma
Vnde placere queam dat meliora Deus.
Hoc quoque non metuas quod fumo umbrante pe-
Non tellus fungos sed dedit arbor opes. (pendit
Non ego crudelis qui matri incongrua prestem

Ne dubites pueros sumere fauce cibos.

De deliciis & Lacte.

A Inter multiplices epulas ieiunia mittis
Atque meos animos plura videndo cremas.
Respiciunt oculi medicus quod non iubet uti,
Et manus illa vetat quæd gula nostra rogat.
Et tamen ante aliud cum lactis opima ministras
Muneribus vincis regia dona tuis.
Nunc cum matre pia gaudens soror esto precamur
Nam nos legitime mensa benigna tenet.

Pro ouis & prunis.

B Hinc me deliciis, illic me pascitis herbis
Hinc oua excurrunt, hinc mihi pruna datur.
Candida dona simul præbentur & inde nigella
Ventre utinam pax sit sic variare cibo.
Me geminis ouis iussistis sero cibari
Vobis vera loquor quattuor ipse bibi.
Atque utinam merer cunctis parere diebus
Sic animo ceu nunc hoc gula iussa facit.

De absentia sua.

C Si me non nimium pluuiatilis aula vetaret
Dum nesciretis vos repetisset amans.
Nec volo nunc absens una decenier ut hora
Cum mea tunc lux est quando videtur amans.

De Conuiuio.

Per pietatis opus rogo qui pius imperat a fris
Per quod mater amat frater & ipse cupit.
Vt dum nos escam capimus quocumque ciberis
Quod situm facias bis satiabor ego.

De eadem re.

Deliciis variis tumido me ventre tetendi
D Omnia sumendo lac, holus, oua, butyr.
Nunc in fructa nouis epulis mihi sercula dantur
Et permixta simul dulcius esca placet.
Nam cum lacte mihi posuerunt inde butyrum
Vnde prius fuerat, huc reuocatur adeps.

De versibus in conuiuio factis.

Inter delicias varias mixtumque saporem,
Dum dormitarem, dumque cibarer ego.
Os operibam, clauderam tunc rursus oculos
Et manducabam omnia clausa videns.
E Confusos animo: habui mihi credite chara
Nec valui facie libera verba dare.
Non digitis poteram calamo neque pingere versus
Fecera: incertas ebria musa manus.
Nam mihi vel reliquis sic vna bibentibus apta
Ipsa videbatur mensa natare mero.
Nunc tamen ut potui matri pariterque sorori
Alloquio dulci carmina parua dedi.
Et si me somnus multis impugnat habenis
Hæc dubitante manu scribere cogit amor.

Pro eadem re.

Blanda

Blanda magistra suum verbis recreauit & escis
Et satiat vario deliciante ioco.

De munere suo.

al. si nõ Si non compleui cupiens quod amator haberem
comple- Hac rogo suppliciter suscipe dona libens
stis quod Nec paruum spernas, nec tu mea vota requiras
hic com- Mumus in angustum cernitur amplus amor.
pleta vo-
catur

De itinere suo.

al. sume Casibus innumeris hominum momenta rotantur
al. Mu- Instabilique gradu pendula vita me at-
nere Ipse futurarum titubans mens anxiarerum
al. angu- Ventura ignorat quod sibi lux pariat.
sto Nam me digressum a vobis eo mundus amator

Illa suscepit qua bonitate solet.
Hinc citus excurrrens Cariacæ deuehor aule
Tincillacensi perferor inde loco.

Hinc sacer Antistes rapuit me Domitianus
Ad Sancti Albini gaudia festa trahens.

Inde relaxatus per plura pericula fessum
Puppe sub exigua fluctus & imber agit.

Quo grauis incumbens aliquo subuenterat amnem
Et male curuatos extulit vnda sinus.

Hæc sua commotos cupiebant littora fluctus
Inuadunt terras aquora fusa nouas.

Pascua, yura, nemus, segetes, viburna salictum
Viribus iratis vna rapina tenet.

Tunc mihi commisso per confraga murmura Ponti

Flatibus horrificis laxa fremebat hyems.

A Surgebatque cadens per aquosa cacumina puppis
Ascendens liquidas monte vacante vias.

Quo rate suspensa modo nubila nauta tenebat
Gurgite subducto rursus ad aura redit.

Fluctibus infestis pelagi spumante procella
Assidue rapidas prora bibebat aquas.

Aquora lambebant inimica pace carinam
Tristius amplexu nos nocitura suo.

Sed mora nulla vetat varias memorare querelas
B Post referenda simul murmura corde tego.

Hoc mihi præcipue diuina potentia prestat
Ut cito felices vos reuidere queam.

Deglacie.

Passim stricta riget glacies concreta pruinis
Nec leuat afflictas flexilis herba comas.

Terra iacet crustata gelu sub cortice duro
Mollis & arboreas nix regit alta comas

C Profua crustatum struxerunt flumina murum
Et densata grauem veltit vnda cutem.

Mole sua frænantur aqua, se lympha ligauit
Obice sub proprio vix sibi præbet iter.

Asperius tumuit glacies Aquilone fremente
Cui dabit illa viam que sibi pugnat aqua?

Fluminibus mediis nata est crystallinaripa
Si cupimus subter nec super iter iter.

DRACONTII HEXAMERON, SEV DE OPERE

SEX DIERVVM, LIBER I.

Lux dies lux est terra, mors vna tenebris,
Lux datur ante polum, lux claræ causa diei,
Lux in bar æthereum, lux noctis limes &
Lux facies rebus cunctis, & lux elementis, (tombæ,
Lux genitis factis que calor, lux gratia solis,
Lux decus astrorum, lux aurea cornua lune,
Lux fulgor cæli, lux & primordia mundi,
Lux splendor flamma, lux magni temporis index,
Lux honor agricolis, requies lux omnibus agris
Lux opus auctoris primum candor que pudoris,
Lux cui, medius dat lux quoque tempora metis:
Qua bene constructa, mundi primordia lucent.
Clarus ubique Deus, nunquam mutabilis auctor
Quem non obscurant quacumque ex parte tenebræ,
Nec calantur ei quacumque obscura geruntur:
Principium factis lucem dat lucis origo,
Que mundo vita præmissa est principe luce,
Qua totum præcessit opus quod continet orbis,
Qua solis præuenit iter, lunamque coruscant,
Cuius iussit ope clarescere cuncta creata.

Tom. 8.

Altera quippe dies cæli conuexa meretur,
Ac supra cælos ingentia flumina dantur,
Ac dominantur aquæ glomeratis fontibus almæ,
Ignibus æthereis cælesti sede locatis,
Vnde beata nimis meruit quæ tecta polorum
E Celsa Dei labor iussu suspensa Tonantis,
Limitibus contenta suis elementa morantur,
Nec flammæ restinguit aqua, glaciem ve teporat
Flammeus ignis: aquæ seruant sub lege timorem
Incorrupta suum, non impugnat a vicissim,
Non discreta quidem, sed nec permixta morantur.
Tertia cæruleum ponti lux edidit aquor,
Fluctibus immensis pelagi freta glauca liquecunt,
Et mare nauigerum quatitur spumantibus vndis:
Ipsa dies terram meruit de fluctibus auctam.
Eruiitur terra iniusto demersa profundo,
Et solidante globo grauior per inane pependit,
Sustentant solidam fluidis radicibus vnda,
Quam molles portant ceu fundamenta liquores.
Arida materies rapitur de corde fluenti,

Sf iij

Nondum mater humus, cuius pars soluit arenam,
In glebas pars membra ligat, pars saxea tangit
Cautibus extat montis apex, pars flumina iungit,
Plane pars tensa iacet, pars littora curuat,
Pars datur in tumulos, pars aspera rupibus horret,
Pars riget, inculca residet pars valle profunda:
Et colles tumidi cumulis iuga celsa supinant,
Atque humiles campos spaciis a qualibus aptant,
Pars data dulcistuis undantis fontibus agri.
Promitur herba vires, & surculus omnis in auras,
Et semper vestita comis frondescit oliua.
Omnia poma virens profert, non parturit arbor
Lingua laurus honos, soluit donanda poetis.
Tetra per obliquos vitis in orbe corymbos.
Verberat & palme calamos non ante flagello:
Vinea pampineos subarundinat ebria campos,
Munera letitia spondens pendentibus visis,
Fructibus & variis redolent florentia rura.
Vna parens tellus non unum fundit odorem:
Sed quot sunt herba, tot permiscetur odores.
India tunc primum generans pigmenta, per herbas
Eduxit sub solo nouo rudibusque racemis.
Est locus interea diffundens quatuor annes,
Floribus ambrosiis geminato cespite pictus,
Plenus odoriferis nunquam marcentibus herbis
Hortus in orbe Dei cunctis felicior hortis:
Fructus in annos est, cum tempora nesciet anni.
Flic floret humus semper sub vere perenni,
Arboreis hinc inde comis vestitur amoenis.
Frondebis intortis ramorum murus opacus.
Stringitur, atque omni pendent ex arbore poma,
Et passim per prata iacent: non fructus anhelis
Flammatur radiis, quatitur nec flatibus ullis,
Nec coniuatis furit illic turbo procellis,
Non glacies diffricta domat, non grandinis ictu
Verberat, aut gelidis canescunt prata pruinis
Sunt ibi sed placidi fructus, quos mollior aura
Addidit exurgens nitidis de fontibus horii.
Arboribus mouet illa comas de flamine molli
Frondebis impulsis: immobilis umbra vagatur.
Fluctuat hic onus omne, & nutant pendula poma.
Ver ibi perpetuum communes temperat auras,
Ne ladat flores, & ut omnia poma coquantur.
Non apibus labor est ceris formare cichetas,
Nec tavis aetherei sudant ex arbore mella,
Et pendent foliis iam pocula blanda futura,
Pendens & optata viuax medicina salutis.
Cetera depingit variis natura figuris.
Aurora iam quarta dies permanserat undis,
Et rutilante polo compresserat astra rubore:
Mox solis radiare globum iubet igne salutis.
Flamma salutari perfundi lumine mundum,

Cuncta saluifero vident elementa vapore.
Cuius ab igne suo lunam iubet ire secundam,
Nigra tenebrarum corrumpere tempora noctis,
Et tepidam proferre diem minitante quiete:
Candida somniferis perlustrat cornibus axem,
Qua numero est maiore breuis, & plena minore.
Flammeus ornatus caeli per sidera fulsit,
Officia & stellis, numeros & nomina iussit:
Tempora distribuit, loca contulit, ignibus egit,
Limitibus fixit, iubar induit, axe rotauit,
Cursibus aptauit, caeli regionibus addit
Agminis innumeri, nec flammea sidera caelum
Destituunt, quacunque & dies luce premuntur
Luminis immensi radiato vertice Phoebi.
Nec mirum si clara latent sub sole corusco
Sidera, quo mundum monstrat mensura minorem,
Qui fouet igne pio caelum, mare, sidera, terras,
Conceptum virtute Dei, quae sphaera polorum
Sustinet, & sentit Dominum per cuncta Tonantem:
Cuius ab imperio veniunt, quacunque ministrant
Omnia: iussus agit totum, sub lege laborant,
Miles & ipse Dei, cum lunam & sidera cuncta
Ostentat, sub vere nouo, sub tempore primo,
Sub tirone die veterana in secula paratus.
Addit quinta dies animalia cuncta, profunde
In corpus solidantur aquae, neruique ligantur.
Musculus humor erat fluctus durefcit in ossa,
Atque oculi geminantur aquis, humore gelato:
Et quot sunt fluctus, tot forsitan in equore pisces
Incedunt fluido per carula vasta natatu,
Et crispante freto perlabant naribus undas,
Terrigenis factura cibos per cuncta creandis.
Exiit inde volans gens plumea, lata per auras,
Aera concutiens pennis crepitante volatu,
Ac varias fundit blando modulamine voces,
Et puto collaudent Dominum meruisse creari.
Hemineo candore nitent, has purpura vestit
His croceus pluma color est, has aureus ornat,
Albentes aliis pennae solidantur ocellis,
Atque hyacinthus adest per colla & pectora fulgens:
Eminet his cristatus apex, has lingua decorat,
Has virides pennae reddunt, has discolor ornat
Multa per innumeras currens pictura volucres,
Et rudibus tenuem subtexunt aera plumis.
Ipsa dies folium ramis, & floribus herbas
Euomit, & spicis acuit seges omnis aristas:
Silua comis vestita viret, nidusque loquaces
Exhibet, & varias decantat garrula voces,
Cum vacuanda volat commotis plausibus ales,
Frondebis insidens, vento cum fronde mouetur,
Vnguibus ad ramos infixa tenacibus haerens,
Pennigerum vernare nemus vapor urget in usus
Pignoris,

Pignoris, & molli durefcunt oua i vapore,
Pennantur tunc membra, globis animataque anhelat,
Rumpuntur confracta sonant nutrita volatus
Tendant, & rudibus librantur in aera peninis.
Sed cum discordent inter se elementa coacta,
Focibus eductis concordant unda vel ignis:
Unda creat volucres, producit flamma volucres:
Pabula montis erant: sed non qui pasceret herbas
Affluit, intacta senuissent floribus herbae,
Ni pascenda daret tellus iumenta per agros.
Sexta dies Phoebi rutilo procefferat ortu,
Cum natura parit gignitque animantia terris.
Cornibus erumpunt armata fronte iuueni,
Et per prata vagus sequitur sua vincula taurus,
Cervus in arua fugax palmatis cornibus erat,
Et velox prorumpit equus, pecus vile bellis.
Impia terribiles producit terra leones,
Simplicitas ouium fraudem passura laborum,
Et raucos timuit discurrens dama molossos,
Spumat aper, mortem limato dente minatur,
Et latus obliquans meditatatur praelia toruus,
Ac maxilla ferox duos deseuit in armos,
Aulacter certans spumantia bella mouere:
Gignitur omne genus pecudum, genus omne ferarum,
Inter prata vagum, nullo custode per herbas,
Instar montis habens, incedit bestia, mole
Promitur, anguis hians, quatiens sub dente venenum,
Et maculosa rapit squamas per viscera serpens,
Atra venena nocens missura afflatibus oris,
Et subito sparsura graues per sibila mortes,
Atque eadem membris impertitura medelas.
Sed ne mixta simul passim per cuncta fuissent,
Distribuit loca certa Deus, & tempora fixit,
Tempore non uno veniunt quae saeva vocantur:
Non semper mouet arma leo, nec scorpius ictus
Semper habet, nec semper agit fera vipera morsus,
Nec semper tollunt ad vulnera colla cera stae:
Non semper furit unda maris, non semper adurit
Solis ubique calor: pro tempore temperat ignes,
Pro regione plaga contemperat unda vaporem,
Et modo bellantes fluctus freta pigra iacebunt.
Ipse polus, qui grande tonat, sine nube serenus,
Iam tacet, & puro redeunt sua lumina caelo.
Multa locis data sunt variis, dispersa per orbem.
Arida vipereos angues suscepit arena,
Humida sortitur tellus fera colla leonum:
India cum gemmis & eburnea monstra minatur,
Bellua diuinis inter generatur odores,
Ambrosiaque rapit male frangens bestia mensas,
Inertusque color tigris per mille colores
Montibus arcanis venit, atque effecta marito
Mittitur, ut vincat currens orbata procellas.

Cornibus erectis sortita est Africa damas,
Concaua suscipiunt per montem saxa dracones.
Cetera distribuit diuersis semina terris,
Plurima coniunxit, sed cespite multa diremit.
Munera praeterea funduntur diuitis auri,
Protulit eximias illustrior India gemmas:
Producunt niueos & littora rubra lapillos,
Flammantes viridesque tulit Babylonia crustas,
Persida nobilitant preciosis littora gemmis,
Frigidus & roseo carbunculus ardet honore.
Seres fila trahunt nullo sub pollice ducta,
Et nimis ambrosia plorant virgulta per agros
Balsama, Caesareos lachryma dant munus odores,
Cinnamon interior profert Phoenicia tellus,
Solis amica nimis, nam nunc de sole perusta
Hac nardi flores, haec portio fundit amomum.
Omnibus his genitis, animal rationis amicum.
Formatur virtute Dei, limatur in artus,
Ut dominator eat moderantior omnibus istis,
Nature iussu qua protulit omnia princeps.
Astra hominem non terra parit, non pontus ab undis,
Non caelum, non astra creant, non purior aer:
Sed dominatorum dominator summus & auctor
Limauit per membra virum de puluere factum.
Limus adhuc deformis erat: membratur in artus
Corporeos, species hominis, coelestis imago:
Conspicitur noua forma viri, sine mente parumper,
Spiritus infusus subito per membra cucurrit,
Et calefacta rubens tenuit praecordia sanguis.
Mox rubuere gena totos rubor inficit artus:
Iam cutis est qui puluis erat, iam terra medullam
D ossibus includit, surgunt immensa capilli,
Orbe micant gemino gemmantia lumina visis,
Et vocem compago dedit noua machina surgens,
Auctorem laudare suum gaudia quod esset.
Tunc oculos per cuncta iacit miratur amoenis
Sic florere locum, sic pueros fontibus amnes
Quattuor undis fluo stringentes gurgite ripas,
Fre per arboreos salus, camposque virentes:
Miratur se quid sit homo, quos factus ad usus
Scire cupit: simplex est, non habet unde requirat,
Quo merito sibimet data si possessio mundus,
Atque aeterna domus memoris per florea rura,
Parua procul spectat virides vineeta per agros:
Hac de re tacitus voluitque & corde requirit,
Et quare secum non sint haec ipsa volutat:
Nam consortem carens, cum quo conferret, egebat.
Viderat omnipotens hec illum corde mouentem,
Et miseratus ait: Demus solatia facto,
Participem generis, tanquam si diceret auctor,
Non solum decet esse virum, consortia blanda,
Coniugium sequi: que vocet, dulcedo recurrat
Sf iij

Cordibus innocuis, & sint sibi pignus uterque
Velle pares, & nolle pares, stans una voluntas,
Pars animi concors, paribus decurrere votis:
Ambo sibi requies cordis, sint ambo fideles,
Et quicumque datur casus, sit causa duorum.

Nec mora, iam venit alta quies oculisque supinat
Somnus, & in dulcem soluum: ut membra soporem:
Sed cum iure Deus nullo prohibente valeat
Demere particulam, de quo prius ipse pararat:
Attamen ablato iuueni non costa dolet,
Redderet & tristem subit, quem ledere nollet:
Cur opifex vult esse suus: nam posset alumnam
Pulvere de simili princeps formare puellam.
Sed quod plenus amor toto de corde veniret,
Nosceret in uxorem voluit sua membra maritum.
Diuiditur contexta cutis subducitur una.
Nam iuuenis de parte breui formatur adulta
Virgo decora, rudis, matura tumentibus annis,
Coniugij sobolisque capax, quibus apta probatur,
Et sine lacte pio crescit iam infantia pubes.

Excuitur somno iuuenis, videt ipse puellam
Ante oculos astare suos: patet inde maritus
Non tantum ex coitu genitor, sed coniugis auctor:
Somnus erat parcus, conceptus semine nullo,
Materiam sopita quies produxit amoris,
Affectusque nouis blandi genuere sopores.
Constitit ante oculos nullo clamamine recta,
Corpora nuda simul, niuei ceu nympha profundi:
Casaries insonsa comis, gena pulchra rubore,
Omnia pulchra gerens, oculos, os, colla, manusque:
Ut qualem possent digiti formare Tonantis,
Nescia mens illis fieri quae causa fuisset.

Tunc Deus & princeps ambos coniunxit in unum
Et remeat sua costa viro, sua membra recepit:
Accipit & foetus, cum non sit debitor ullus.
His datur omnis humus, & quicquid iussa creauit,
Aeris & pelagi foetus, elementa, duorum
Arbitrio commissa manent his. Crescite, dixit
Omnipotens, replete solum de semine vestro,
Sanguinis ingeniti nato nutriti nepotes,
Et de prole nouos iterum reparat iugales.
Dumque fretum terra, & dum caelum subleuat aer
Dum solis micat axe iubar, dum luna tenebras
Dissipat, & puro lucent mea sidera caelo,
Sumere quicquid habent pomaria nostra licebit,
Deliciaeque fluent vobis, & honesta voluptas:
Arboris vniui tantum nescite saporem.

Dixerat ista Deus, sanxit natura, quod inquit
Omnipotens migrare diem, discedere solem,
Nec lucem remeare putat terrena propago,
Subductisque nigris collucet luna tenebris,
Sidera cuncta notant caelo radiare sereno.

Ast tibi purpureum surgentem ex aequore cernunt
Luciferum, vibrare iubar, flammisque ciere,
Et reducem super astra diem de sole rubentem,
Mox reuocata fouent hesterni in gaudia mentes,
Temporis & requiem noscentes luce diurna
Coeperunt sperare diem, ridere tenebras:
Tot bona facta Deus non obliui scitur unquam,
Quapropter fecitque homines, sanxitque manere.

His Dominus pietatis opem subducere non vult,
Proicere nec plasma suum vult conditor aui,
Esse nihil prorsus se praeter ubique rogandum,
Et nisi subueniat, succurrens non erit ullus.
Inde malo bonus est homini Deus, omnibus auctor,
Ipse opifex, dominus, rector, dux, arbiter, iudex,
Continua bonitate pius, virtute modestus,
Simplicitate bonus, qui culmine celsior omni,
Ibant per flores, per tota rosaria lati
Inter odoratas messes, lucosque virentes,
Simplicitate pecudum ritu vel more ferarum:
Corporibus nudis, & nescia corda pudoris.
Quae pars membrorum secretior esset habenda,
Vnde rudes scirent, quid moribus esset honestum?
Quod digito oculoque putant, hoc membra pudenda
Publica iungebant affectibus oscula passim,
Nec rubore ullus erat cum staret origo pudoris,
Illicitumque sibi prorsus nihil esse putabant,
Et bene credebant, quibus omnia iussit ad unum,
Arboris vniui fructu sub lege negato.

Vomere non tellus, non rastro iussa domari,
Quarere nec sudor fructus quocumque labore
Cogitur, aut campos aliquo de fonte rigare:
Imbriferis semper pluuiis absentibus, imber.
Cespes & arbitrio crescit fortuna marito.
Praeterea solis datus est locus ille duobus.
Deliciis hominum tantum constructus opacis,
Non placidas sustentat aues, non ore cruentas,
Unguibus armatas nescit perferre volucres:
Omne genus pecudum, nescit genus omne ferarum.
Solutus ibi irrepsit squamoso corpore serpens,
Fraudibus imbutus mortis, caput omne malorum,
Pectore vipereo mollitum ex ore venenum
Munera iam sub dente parans spumante palato.
Ergo tibi liuor edax contusum dente venenum
Fruida mordacis habens sub fronte modesta,
Querit opem sceleri, per quam fallatur honestas
Simplicitasque cadat vel credula corda reatus
Incurrant, non fraude sua, sed clade perenni.

Fortia corda viri non expugnanda per anguem
Praesens sit, pietatis inops: at coniugis aures
Aggreditur sub voce pia, sermone maligno
Insidiosus adit heu mollia corda, puellae
Fugerit ore cibos crudeli funere plenos.

Hic

His simul assumptis referantur lumina cordis,
Ac permixta bonis patuit doctrina malorum:
Punituit rescisse dapes, & damna putantur
Temporis exacti spacio procedere peius.
Ausum quippe nefas tentat seducta maritum,
Et capit in fontem iam noxia saemina vitium
Circumuentia perit, sed circumscripta fessellit:
Nec circumscriptum serpens impune triumphat.
At scelus horrendum vel saeva piacula mortis
Supplicio sociante duos reuelare reatu
Credidit infelix: sed par sententia damnat,
Quos par culpa tenet, gradus illic temporis inter
Est tantum, nam causa ligat communis utrunque.
Exurgit censura Dei pietate seuera,
Ac vitae mortisque simul sententia fertur.
Supplicium infelix, quo mors de veroque negatur,
Vltio vitales cohibetur limite mortis.
Poena mori crudelis erat, sed viuere peius.
Ocia, delicias perdunt, discurruntque labores,
Qui cultore Deo fructum telluris habebant,
Agricola Dominus quum nondum verteret unquam
Ipse rigator erat, sator, auctor, messor, arator.
Offendunt haec ambo pium: traduntur ab horto
Perpetui floris, non est sub iure reorum,
Et vita mors meta datur, cum fine malorum.
Magna Dei pietas, semper qui temperat iras
Vita grauis hominum subducitur impete mortis,
Quae recidua magis viuaci corde resurgit.
Mors mundanorum requies est certa laborum,
Et male viuenti praestatur sine salutis,
Continuas quodcumque nocet prauumque bonumque.
Solutus in aeternum Deus est regnator & auctor,
Virtus una Deus, trinus Deus omnis & vnus:
De quo speratum conceditur omne benignum,
Et quaecumque iubet, praesumptio nulla refellit:
Nec deest effectus faciendi tempore eodem,
Quem penes & sensus primordia multa loquuntur,
Et sermo retinente sonat super aethera voce:
Hac mens pura Deum potius quam lingua precatur
Ergo operis memor ipse sui, tunc imperat ambos
Sedibus egressos, placido donentur ut orbi.
Ac totum quod mundus habet, sub iure tenetur.
Et quod floret humus, viridis quod germinat herba,
Quod spicat messis, quod ramis parturit arbor,
Quod gemmat vites, quod amena comantia frudent
Flumina, quod mittunt fontes quod fundit & aquor
Quod pelagi trahit unda freti, quod littora tundunt
Murmure quod veti flates vaga marmora crispant,
Quod generant terra, quod flumina, potius & aether
V sibus humanis data sunt haec cuncta venire.
Vt similis qua factus erat de pulvere Christo,
Is dominaretur cunctis sub carne creatis,

Corpora corporibus seruirent cuncta subacta.
Spiritus interea seruire sine corpore veniens,
Ventus agit nubes, in nubila crassior aer
Cogitur, hinc imbrēs veniunt, placidumque serenū.
Venus alis fluctus, & ventus spicat aristas,
Ventilat aestiuo quae statu mollior aura,
Deflorat fluctus, atque excutit arbore flores.
Flatibus accendit flammās, & temperat aestus:
Flatibus alternis redeunt comitantia vitae,
Itaque reditque suos repetendo spiritus haustus,
Et reduci vento fibra pulmonis anhelant,
Faucibus excurrentis in navibus aura vicissim,
Vitales animat per membra tepentia sensus:
Atque modo gelidis nunc flatibus ora
Illustrata vigent, & tangunt flabra palatum.
Non haec humanis tantum spiramina membris
Sunt data, sed cunctis animantibus au rare currunt.
Spiritus ille Dei, quo corpora cuncta mouentur,
Omnia complectens agit, fouet, inserit, urget:
Vnde genus diuersa trahunt & semina rerum,
Nobilis immenso veniens de fonte perenni.
Artificis formata manu digesta mouentur
Ordine cuncta suo, manet irrenocabile munus,
Nec tamen intereunt pereuntia lege diurna.
Quis neget undistuos procedere fontibus amnes,
Quorum iam reditus nunquam sperabit origo?
Quas incessanter licet euomit, impete pleno,
Iacturam tamen unda negat sentire fluenti.
Omnibus hic mos est de flammis tollere flammam,
Nec minuit quicquam detractus ab ignibus ignis.
Damna aliena solent aliorum lucra parare:
His quaestus, non damna parant, in fomite flammis
Detractus auferte iubar, succenditur ignis:
Nec carnale genus minuit factura creando.
Ecce dedit homini plusquam sibi rex Deus auctor,
Formatur virtute Dei maius vnus & vna,
Et multos creat vnus homo, mansura propago
Maxima fit generis, quis paruula fundit origo?
Paruula diuini succedere cura perennis,
Ne consumpta daret post seclā resurgere vitae.
Sed ne sit fixum, reditus non esse sepultis
Cordibus, illorum qui legis sancta profanant
Annua conspiciant agris frumenta renasci
Mortua per sulcos terram findentis aratri:
Maior & ex trunci surgit radicibus arbor,
Et solis vestita viret redeuntibus annis.
Pampinus vuiseravit sarmenta reuestit,
Et geminata sui redeunt virgulta ruboris.
Ambrosio reduces rumpuntur cortice fructus.
Et cui vita fugax, & par cum flore senectus,
Fit rediuiua virens & crinibus herba renatis.
Ligna renascuntur, reduci sub germinis cuncta:

Qua nunc herba fuit lignum iacet, herba futura.
 Squammeus exiit stella: o tegmine serpens,
 Pelle renascenti, rursus redeunte iuuenta,
 Reptat hians anguis, per sibi la guttura pandens.
 Frontibus arboreis amittunt cornua cerui,
 Anguibus absumptis, sed mox palmata resurgunt.
 Aerie nudantur aues, cum penna vetusta,
 Et noua subuefit reparatas pluma volucres.
 Mortua praeterea cacorum lumina dudum
 Nube tenebrarum discussa luce recepta,
 Ad visus rediere suos, & vultusque sepulchri
 Nocturnos perpeffa dies oculatur imago.
 Mortua pars hominis quoties pars una iacebat,
 Funera viua gerens, viuax in morte cadauer:
 Ac sine morte tamen vitali morte perempta
 Et rediuiua salus reduci per membra vapore
 Nascurtur, & calidus repetit vitalia sensus,
 Ossa tenens, venaque ciens, sudansque medullas.
 Phoenici exatam renouat Deus igne iuuentiam,
 Combustusque senex tumulo, procedit adultus,
 Consumens dat membra rogus, sine sorte sepulchri:
 Ignibus extinctis, iam mortua flamma resurgit,
 Redditur ignis edax rediuiuo lumine cadens,
 Et scintilla vorax incendia vasta reducit,
 Et quod fumus erat, stridet iubar ignis anbeli,
 Igne vago rutilatur apex, saxa caetera lambit,
 Et caelum repetens erecto crine vagatur.
 Mortua nox sub luce cadit, perit aurea luna
 Atque per ascensus & cornua colligit ignes,
 Et dum caecalant reparato lumine fulget,
 Mentiturque diem lux frigida solis imago
 Lucifero redeunte polo moriuntur & astra:
 Nuncius aurora subductus morte diurna
 Lucifer, extinctas rescit per sidera flammis.
 Ex hinc nocturnis iubar emicat igne corusco,
 Roscida puniceum spargens aurora ruborem,
 Ducit ubi que diem periturum noctis ab umbris:
 Et tamen haec de sole petit, quo missa rubebat.
 Sol oculus caeli, famulus super astra Tonantis:
 Cuius ab aspectu languescunt sidera caeli,
 Ne gelidis animentur aquis per carula ponti.
 Occidit ipse dies super aquora sole cadente:
 Et quod conuersus, nouus a quore mane resurgit,
 Vespe nocturno hac radiata luce rubentem
 Purpureis abscondit aquis, redditque diurna
 Deposita natura suum sub nocte sepulchrum,
 Mane resurgentem de fluctibus orbe recepto.
 Tot simul exemplis moniti, defuncta renasci
 Credamus virtute Dei, qua cuncta creauit,
 Et generata vigeni sub nutritore Tonante.
 Qui cum regna poli teneat stellantis, & aptum
 Aera concludit, terram lenat, aquora soluit,

Et totum capit una manus quod sermo creauit:
 Unus ubique Deus, dum iussu rumpere ima,
 Qui tantum pius est, quantum decet omnipotentem
 Et nulla virtute minor, nisi vberis ira,
 Sed votis & sponte bonus, pietate & amore:
 Quem mens pura iuuat hominum, non vltima suplex
 Vt se poeniteant sceleris mala vota reorum,
 Et noua succendat animorum vota piorum.
 Ille etenim Deus est, quem nulla retinet origo,
 Cuius ab aspectu montes & saxa fluiscunt
 In cineres: & puluis erit, quod dura ligabant:
 Qui visa tellure, simul mox pondera mundi
 Concuuit, & subito monstrat vaga terra remorem
 Ac formidatos ostendit pendula motus.
 Alueus expanit violato vertice turgens,
 Dum reduces sentiret aquas, & sisteret amnem
 Visa Dei facies, & marmora glauca fugaret
 Gurgitis aequorei, quo mundus cingitur omnis,
 Et pelago spaciante fretis ac litoreis aestu
 Qui de thesauris venorum flumina mittit,
 Et frenat rapidas in tempestate procellas,
 Grandinis atque niuis qui nouit qua sit origo,
 Qui dat fulmineos collis nubibus ignes,
 Qui laxas abscondit aquas, & continet imbres;
 Qui scit quo nitidus crystallus ventre creatur,
 Candida materies glacies imitatur hibernas.
 Qui noctes hiemis producit sole minore,
 Et solis protendit iter flammantibus horis,
 Qui Phaei saltus statuit, Lunaque labores,
 Qui roseis stellare nemus vel floribus agros
 Imperat, autumnus qui dulcia poma soporat,
 Et fragiles hiemis varia: sub vitibus vuas,
 Vt cibus & potus sint vbera dulcia musti
 Qui dat cornuorum pullis alimenta, facitque
 Nouerit ut vultur qua sit regione cadauer,
 Dux rectorque sagax, quem mox inuitat ad escam,
 Praecipit aut aquila senio renouare iuuentiam,
 Quae rostro crescente famem tolerabat obunco:
 Qui pascit quodcumque creat pietate parentis,
 Vite certa salus, per mille pericula mortis.
 Debilibus virtus, opulentia maior egenis,
 Auxilium miseris, spes & defensio pressis,
 Fessorum virtus, dans nutrimenta salutis:
 Qui facit aeternam ut mortalia lege latent
 Membra tegant animam, vento spirante loquaci:
 Qui luna crescente globo, iubet ut mare crescat
 Fluctibus adiectis, crescant cum fontibus amnes,
 Crescat & inclusum capiti genus omne cerebri
 Et minuatur aqua luna minuenta, minore
 Ac decrescanti decrescant lege perenni:
 Qui reges & regna domat, sternitque potentes,
 Deicit elatos, & mergit ab arce superbos,
 Atque

Atque oppressores Deus opprimit, & pius vltor
 Eleu et elisor, & consolatur adactos
 Ictibus & damnis, & vulnera saeva dolentes.
 Tu nobis inuicte Deus pietate medelam
 Impendis, tu sancta salus medicamine nullo,
 Quod species terrena parat languoris adepti,
 Spes hominum cernens & vota precantia complens.
 Aspice de spectum, deiectum tolle parumper,

Confessumque iuuua, quem poenitet esse nocentem,
 Vt valeam narrare t uas hoc carmine laudes,
 Quas potero: nam nemo valet narrare creatus
 Vel modicum facientis opus, quod mente reclamet,
 Pectore contuso lachrymans, & voce fideli.
 Obses sermo tuus: nostro nam corde tenetur,
 Quo te promittis nimia pietate parentem:

MEROBAVDIS HISPANI SCOLASTICI, DE CHRISTO

Roles vera Dei, cunctisq; antiquior annis
 Nunc genitus qui semper eras, lucisque re-
 pertor,
 Ante tua matrisque parens, quem misit ab aetris
 Aequaeuus genitor, & verbiq; in semina fusum
 Virgineos habitare sinus, & corporis artus
 Iussit inire vias, paruaque in sede morari:
 Quem sedes non vlla capit, qui lumine primo
 Vidisti, quidquid mundo nascente creares,
 Ipse opifex, opus ipse tui dignatus iniquos
 Aetatis sentire vices, & corporis huius
 Dissimiles perferre modos, hominemque subire,
 Vt possis monstrare Deum, ne lubricus error
 Et decepta diu varij solertia mundi.
 Pectora tam multis sineret mortalia seclis.

Auctorem sciure Deum te, conscia parius
 Mater, & attoniti pecudum sensere timores:
 Te noua sollicito lustrantes fidere visu
 In caelo videre prius, lumenque secuti
 Inuenere Magi: tu noxia pectora solui,
 Elapsasque animas in corpora functa reducis,
 Mundus & ad manes penetras, mortisque latebrat
 Immortalis adu, tibi tantum non fuit vni
 Principium finisue mori, sed nocte refusa
 In caelum ad patrem scandis, rursusque perenni
 Ordine purgatis adimis contagia terris.
 Tu solus patrisque comes, tu spiritus insons,
 Et toties vnus, triplicique in lumine simplex.
 Quis nisi pro cunctis aliud, quis credere possit:
 Te potuisse mori, poterat qui reddere vitam?

AUCTORIS INCERTI DE LAVDIBVS DOMINI.

Vis queritur sera virtutis dote in-
 uari
 Quis promissa dei lento procedere
 passus
 Quis sine humano metitur iudicis
 vnam

Perpetui, tardumque putat quod secula debent
 Accelerare diem meritis qui praemia reddat?
 Nobilis ingenti testatur gloria facto.
 Nam qua stagnanti praeabitur agmine ripas
 Tardus Arar, pigrumque Diuix explicat amnem
 Qua fratrum Rheno progignitur Heduua pubes.
 Coniugium memini summa pietate fideque,
 Lex diuina tamen meritum cumulabat amoris.
 Et votum ambobus, socium praecedere morte,
 Maerorique pio curam mandari sepulchri.
 Sed prior uxorem decreti pagina legit.
 Tunc vir sollicitus largo iubet ore cauari,
 Post mortem sunt qua membris hospita saxa:
 Suscipere veniens, aeternaque foedera iunges,

Vt quos uiuentes tenuisset leetulus idem,
 Post praepcepta Dei, bustum commune leuaret.
 Sensit vota sui coniunx praesaga mariti,
 Magnaque temporibus tribuit miracula castis.
 Nam cum defunctis iungantur brachia membris,
 Et repetita manus constringat vincula truncis,
 Ne quibus humana complentur munera vitae,
 Accidat informis fluitatio dissociatis.
 Immensum dictu, quo tempore vita peracta est,
 Iungendus socij prospecta sede maritus.
 Postquam morte viri reserata est ianua lati
 Horrendumque larem iam lux ingrata retextit:
 Deprensa est laeuam protendens femina palmam,
 Inuitans socium gestu uiuentis amoris.
 Quis dedit affectum tumulo: quis vincula soluit?
 Vnde sepulchra videt ventura coniugis umbram?
 Tu facis haec, Tu Christe deus, tua signa mouentur,
 Plauimque doces sopita resurgere membra:
 Tu quem venturum sancti cecinerunt prophetae.
 Incorrupta Dei soboles, rectorque regentis,

Quo su: nil magnum, genitor deliberat ingens.
Cuius ad imperium certis mare constitit oris,
Nec licet immenso terris excurrere ponto,
Planasq; montanos includunt lit. ora fluctus:
Qui vario stabilem dotasti munere terram,
In nostros usus, largus pietate paterna:
Te vale mortales committunt semina sulcis,
Et nouus arenti procedit cespitè partus:
Tu manare iubes facundo nectare vitès,
Tu gratos epulis hominum, medicosque saluti
Arboribus succos, tu trudis dulcia mella.
Tu seruire iubes homini genus omne animantum,
Insuper & grauibus lucos curuiscere pomis,
Atque nouos reditus nullo de semine nasci:
Tu varios amnes nostro prodesse labori,
Et renouare sacris benedictum fontibus euum.
Te duce uel uoluis patuerunt equora rostris,
Diuisosque fretis iustrauit nauit a portus.
Tu postquam certis sunt acta elementa figuris.
Ne torpere rudi caelestis machina uultu
Inciperet, uario signasti munere mundum:
Et quicquid caelo radiat, tua dextera finxit:
His aulam domini placuit contexere signis.
Iam freta ne nullis agerentur inhospita terris,
Assiduūque alacer numeraret nauita portum:
Crebra satis tumido defigitur in sula ponto,
Nec tamen insano metuit circumdata fluctu,
Exiguoque fretis innitens orbe resistit,
Te duce confidens, cuius uenerabile pactum
Nexum lege pari summumque in unumque per aquat,
Nec si nit impostos quoquam transcendere fines.
Ac ne plana nimis tellus uel nuda iaceret,
Uitibus aptandos iussisti assurgere colles
Grandibus, & largos umbracula texere lucos.
Tum ne vastus agat siluis torpentibus horror,
Innumeros foetus proceris tu saltibus addis:
Incola ne nemori, neu desit præda petenti.
Tum uolucres multas, & mille examina uocum
Mortali harmonia lucis resonare canoris:
Sic annum placuit uariis intexere formis,
Et uice iucunda mortalibus addere fructum:
Ne uesemper proluxa dies nimis uereret orbem,
Ne u breuis inuictum raperet nascentibus ignem
Ac ne perpetuo quateret labor omnia nisu,
Dat requiem fessis hominum nox roscida curis:
Vtique humana salus securum duceret euum,
Sponte salutare de cespitè surgitis herba.
Has Pater ipse serit nuu, non uomere diues.
Non ego ferrato tegeger si uiscera muro,
Ferreæ uox linguaque forent mihi mille canenti,
Munera cuncta queam uestra pietatis obire.
Sed pater ille tuus secreta in sede locatus,

Nec cuiquam visu facilis, cunctisque tremendus
Te misit dominum terris uitaque magistrum.
Et quisquis natum iusto ueneratur honore,
Ambobus sua uota dicat uitaque perennem
Tu casti rectique tenax, & flectere leges
Post crimen facilis, si quem uerordia præcepit
Depulit à uobis præscripto limite uita.
Te genitor nostra, patere uerit ora ueri,
Induit humana facie membrisque caducis.
Quis tentaret enim fragiles attollere uisus,
Si talem trepidis uoluisset sistere terris,
Qualis es, ingenti cum torques fulmina dextra,
Præsentemque iubes directa pauescere pœnam:
Vel cum placatus, campis sitientibus imbres
Diuidis, & dubias sulcis producis aristas.
Ne tamen insignem res nulla ostenderet ortum,
Virgine conciperis, non sufficit esse pudicam.
Nec quæ nupta queat Domino coniungere fratrem
Ne procul ex uero contagio turpis abesset.
Mox ubi processu felix maturuit atas,
Indociles animos monitis seruare paternis
Aggrederis, rectamque uiam labentibus offers,
Atque ut missa Deo penitus præcepta paterent,
Imperium tu morti adimis morboque soluto
Desperata iubes apprendere munia uita,
Restituisque diem cecis, & ne quid in ausum
Restaret penitus, quo perfidus error obiret,
Iudicis sensum tumulis, & condita pridem
Membra iubes iterum superas consurgere in auras,
Agnoscentque suum dilecta cadauera nomen.
At postquam legem sectator idoneus hausit,
Ut se mortali caelestis spiritus aila
Exueret, legi intentum quod cuncta doceres
Pro summo toleranda Deo, recteque perennem
Contemptu mortis sibi quemque assumere uita:
Sic completa ferens genitoris iussa, redisti
Ad summi secreta poli, qua lucidus ather
Pigra uetat proprio succendere nubila calo:
Atque ut certa foret percunctis copia turbe,
Quæ præcepta Dei miserandis auribus arceret,
Nec noua e functos iam pridem iura tenerent:
Carceris inferni feralia, libera nobis,
Innumeraque iubes tenebris emergere plebem,
His tantum clausis, quos impia uita notarit:
Et loca pœnarum uenturis diuidis umbris,
Quæ tibi non credant, uel qua se credere fingant.
Sancte Deus summi que Dei uenerabile pignus,
Ad cuius nomen uolenta morte fugate,
Pectoribus propriis, alienaque pectora nata,
Exclamant, pallentque anime, iusque recedunt,
Sicut multa prius de te miracula produunt,
Cum terram caelumque inter suspensa tenentur,

Obstri-

985 S. DAMASI P. M. ALIQVOT SANCTORVM ELOGIA. 986
Obstricto per te quia nil permittitur hosti.
At nunc tu Dominum meritis, pietate parentem,
Imperio facilem, uiuendi lege magistrum,
I dictisque parem, quæ lex tibi condita sancit:
Victorem latumque pares mihi Constantinum,
Hoc melius foetu, terris nihil ante dedisti,
Nec dabis: exaquent utinam sua pignora patrem.

S. DAMASI PONTIFICIS MAXIMI, ALIQVOT
SANCTORVM ELOGIA.
De Paulo Apostolo.

Andudum Saulus procerū præcepta secutus,
Cū Domino patrias uellet præponere leges,
Abnueret, sanctos, Christū laudasse prophe-
Cædibus assiduis cuperet discernere plebem,
Cum lacerat sanctæ matris pia fœdera cæcus,
Post tenebras uerum meruit cognoscere lumen.
Tentatus sensit, possit quid gloria Christi.
Auribus ut Domini uocem lucemque recepit,
Composuit mores, Christi præcepta secutus.
Mutatus postquam placuit de nomine Paulus;
Mira fides rerum, subito trans æthera uectus,
Noscere promeruit, possint quid præmia uita.
Conscendit clarus martyr penetralia Christi:
Tertia lux cæli tenuit Paradisus euntem,
Colloquiis Domini fruitur, secreta reseruat
Gentibus & populis, iussus prædicere uera,
Profundum penetrare maris, noctemque diemque
Visere, cui, magnum, satis est uixisse latentem.
Verbera, uincla, famem, lapides, rabiemque ferarū;
Carceris illuuiem, uirgas, tormenta, cathenas,
Naufragium, lacrimas, Serpentis dira uenena,
Stigmata non timuit portare in corpore Christi.
Credentes docuit, possent quod uincere mortem.
Dignus amore Dei uiuit per secla magister.
Versibus hīs breuiter, fateor, sanctissime doctor
Paule, tuos Damasus uolui monstrare triumphos.

De Agnete martyre.

Fama refert sanctos dudum genuisse parentes
Augmentum lugubris cantus: tuba cum crepuisset,
Nutricis gremium subito liquisse puellam,
Sponte, truces calasse minas rabiemque tyranni,
Urere cum flammis uoluisset nobile corpus.
Viribus, immensum paruis superasse timorem:
Nudam perfusos crimes & membra dedisse,
Ne Domini templum facies peritura uideret.
O Agnes, uerum decus, alma pudoris imago:
Ut Damasi precibus faueas, precor, inclyta uirgo.

De eadem.

Constantina, Deum uenerans, Christoque dicata,
Omnibus impensis deuota mente paratis,
Numine diuino multum Christoque iuuante,
Sacrauit templum uictricis uirginis Agnes.
Templorum quod uincit opus, terrenaque cuncta:
Aurea nam rutilant summi fastigia tecti,

Tom. 8.

Nomen enim Christi celebratur sedibus istis,
Tartaream solus potuit qui uincere mortem,
Inuictum solus cælis inferre triumphum.
Dignum Agnes munus, martyr deuotæque Christo,
Ex opibus nostris per secula longa tenebis,
O felix uirgo, memorandi nominis Agnes!

De Andrea apostolo.

Decus sacrati nominis,
Vitæque nomine exprimens.
Hoc te decorum prædicat,
Crucis beata gloria.
Andrea Christi Apostole,
Hoc ipso iam uocabulo
Signaris, isto nomine.
Decorus idem mysticè.

Quem crux ad alta prouehit,
Crux quem beata diligit;
Cui Crux amara præparat
Lucis futura gaudia.
In te Crucis mysterium
Cluit gemello stigmatè,
Dum probra uincis per Crucem,
Crucisque pandis sanguinem.
Iam nos foueto languidos,
Curamque nostri suscipe,
Quo per Crucis uictoriam
Cæli petamus patriam.

De Agatha martyre.

Martyris ecce dies Agathæ
Virginis emicat eximia,
Christus eam sibi qua sociat,
Et diadema duplex decorat.
Stirpe decens, elegans specie,
Sed magis actibus atque fide:
Terrea prospera nil reputans,
Iussa Dei sibi corde ligans.
Fortior hæc, trucibusque uiris,
Exposuit sua membra flagris,
Pectore quàm fuerit ualido,
Torta mamilla docet patulo.
Delicia cui carcer erat,
Pastor ouem Petrus hanc recreat:
Latior inde magisque flagrans,
Cuncta flagella eucurrit ouans.

Tt

Ethnica turba rogam fugiens,
Huius & ipsa meretur opem,
Quos fidei titulus decorat,
His Venerem magis ipsa premat.
Iam remidens quasi sponsa polo.
Pro misero rogata Damaso:
Sic sua festa coli faciat,
Se celebrantibus ut faueat.

De Felice.

Corpore, mente, animo pariter te nomine Felix
Sanctorum in numero Christi sacrate triumphis,
Qui ad te sollicitè venientibus omnia prestat,
Nec quenquam pateris tristem repedare viantem.
Te duce seruatus, mortis quod vincula rupi,
Versibus his Damasus supplex tibi vota rependo.

De nomine Iesu.

In rebus tantis trina coniunctio mund
E rigit humanum sensum, laudare venust
Sola salus nobis, & mundi summa potesta
Venit peccati nodum dissoluere fruct
Summa salus cunctis nituit per secula terri

De eodem,

I ure pari regnat, communis conditor au
Et cum Patre pia regnat sublimis in arc
S idereo sanctis insidit numine regni
Vnde mare & terras solo videt omnia nut
Suggerit humanis & donat munera rebu

De Christo.

Christe potens rerum, redeuntis conditor aui,
Vox summi sensusque Dei quem fundit ab alta
Mente pater, tantique dedit consortia regni,

Impia tu nostræ domuisti crimina vitæ,
A Passus corporea mundum vestire figura,
Affarique palam populos, hominèmq; fateri
Quem verbo inclusum Maria, mox numine viso
Virginei tumuere sinus, innuptaque mater
Arcano obstupuit compleri viscera partu,
Auctorem paritura suum: mortalia corda
Artificem texere poli: mundi que repertor,
Pars fuit humani generis, latuit que sub imo
Pectore, qui totum late complectitur orbem:
Et qui non spaciis terræ, non æquoris undis,
B Nec capitur cælo, paruos confluit in artus.
Quin & supplicij nomen nexuque subisti,
Ut nos surriperes letho, morteque fugares,
Morte tua: mox athereas euectus in auras,
Purgata reparans latum te luce, parentem
Augustum foueas: festis ut sæpe diebus
E Annua sinceri celebret ieiunia sacri.

De Ascensione Christi.

Ad sedem propriam Deus exule morte resurgit,
S Ut vitam doceat credentibus esse futuram
Angelus hoc verbu cecinit, quod uterque reportans
Sic venturus erit, sic Christum credere fas est.

De cognomentis Saluatoris,

Spes, vita, salus, ratio, sapientia, lumen,
S Iudex, porta, gigas, rex, gemma, propheta, sacerdos,
V Messias, Zebaoth, Rabbi, sponsus, mediator,
S Virga, columna, manus, petra, filius, Emanuelque.
Vinea, pastor, ovis, pax, radix, vitis, oliua,
D Fons, paries, agnus, vitulus, leo, propiciator,
S Verbū, homo, rete, lapis, domus, omnia Christus Iesus.

S. COLVMBANI ABBATIS EPISTOLA IN QVA

DETESTATUR AVARITIAM.

Columbanus Hybernus Hunaldo Discipulo.

Vscipe Hunalde libens, & perlege mente
serena
Dicta Columbani, fida te voce monen-
tis:

Quæ licet ornatu carcant sermonis honesti,
Vota tamen mentisque piæ testantur amorem.
Vive, Deo fidens, Christi præcepta sequendo,
Dum moas vita manet, dum tempora certa salutis.
Tempus & illa volat, momentis labitur ætas.
Despice, quæ pereunt, fugitiua gaudia vitæ.
Non fragiles secteris opes & inania lucra,
Nec te sollicitet circumflua copia rerum.
Sint tibi diuitiæ diuinæ dogmata legis,
Sanctorumque patrum castæ moderamina vitæ,
Omnia que dociles scripserunt ante magistri,
Vel que doctiloqui cecinerunt carmina vates:
Has cape diuitias, semper contemne caducas,

In mentemque tibi veniat tremebunda senectus,
Quam gelidæ tandem sequitur violentia mortis.
Vltima iam sapiens meditatur tempora vitæ,
Torpentes senio vires, morbosque frequentes,
Incertumque diem lethi, certosque dolores.

Multa senem fragilis vexant incommoda carnis,
E Nam macie turpi tabescunt languida membra,
Tunc genuum iunctura riget, venasque per omnes
Illius in toto frigescit corpore sanguis.

Sic baculo nitens, artus sustentat inertes.
Quid iustus memorem gemitus, quid tædia mentis?
Somnus abest oculis, illum sonus excitet omnis.
Quid tunc argenti, fului quid proderit auri
Improba congeries, multos collecta per annos?
Munera quid procerum ditis quid prandia mensæ?
Quid meminisse iuuat transactæ gaudia vitæ?
Venerit extremi tandem cum terminus æui.

Hæc

Hæc dum vita volat, vigili quæ mente retractat,
Spertit auaritiæ, vanosque refutat honores.
Quid modò terrenis mentes intendere curis,
Mortales cupiunt? quid turpia lucra sequuntur?
Semper auarus eget, nec habet, quod habere videtur.
Ille domi solus nummos abscondit in arca,
Diuitias cumulans, dum sese nescit amare,
Plus amat hæredem, seruat cui cuncta fidelis.

O nimium felix, parcus cui sufficit usus,
Corporis ut curam moderamine temperet æquo,
Non misera capitur cæcæque cupidine rerum,
Nec maiora cupit, quam quæ natura reposcit,
Non lucri cupidus nummis marsupia replet,
Nec moles cumulat tinearum ad pabula vestes,
Pascere non pingui procurat fruge cabalus,
Nec trepido tales doluit sub pectore curas,
Nec subitis pereat collecta pecunia flammis,
Aut fracta nummos rapiat fur improbus arca.
Viuitur argento sine, iam sine viuitur auro,
Nudi nascuntur, nudos quos terra receptat,

Diuitibus nigri referantur limina ditæ,
A Pauperibusque piis cælestia regna patescunt.
Temnere diuitias monuit saluator auaros,
Quisquis amat Christum, sequitur vestigia Christi,
Nam breuis & fragilis moritura gloria carnis
Quicquid habet, rapidi velox fuga temporis aufert,
Pulchrè veridici cecinit vox talia vatis
Tempora dinumerans æui vitæque caducæ.
Omnia tempus agit, cum tempore cuncta trahuntur,
Alternant alimenta vices & tempora mutant.
Accipiunt alimenta dies noctesque vicissim.
B Tempora sunt florum, retinet sua tempora messis,
Sic iterum spisso vestitur gramine campus.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi,
Tempora sunt vitæ, sunt tristia tempora mortis,
Omnia dat, tollit, minuit que volatile tempus.
Ver, æstas, autumnus, hiems, redit annus in annum,
Omnia cum redeant, homini sua non redit ætas,
Hanc sapiens omni semper reminiscitur hora,
Atque domum luctus epulis præponit opimis.

AVCTORIS INCERTI DE BEBIANI BAPTISMO,
ET VXORIS APRÆ OBITU.

Vir beatus, cui remissa iniquitas,
Nec imputata est pigra credendi mora,
Operumque casta contulit vitam fides:
En iste celsi quem sub auro culminis
Pictura veris exprimit miraculis,
Clarus superbo veriorum nomine
Et consulari Bebianus sanguine,
Ipse est potentis largæ Christi gratia,
Prius iste captus vinculis mortalibus,
Opes & inter seculi, pauper Deo,
Vitam ut peractis blandientem copiis
Mortalitatis immemor cucurrerat,
Ut se subactò sine mortalem videt,
Fesso benignum querit aspectu Deum.
Statimque Christum illuminatus inuenit:
Veniam precatur, & sacerdotum pedes
Supplex adorat, ipse culpator sui,
Negansque dignum, gratia dignum facit,
Vouetque vitam si supersit, integram,
Et obire gaudet, si renatus oppetat.

Credidit orati, & sitientè flumina vitæ,
Præcinctus puro perfudit episcopus amne:
Quo peragete pios solito mox ordine ritus,
Et diuale sacrum libans, & chrismate fragrans,
Attonitum mira se maiestate fatetur.
Sed quis odor, querit, quem sentiat in sua labi
Pectora, prædulci medicantem nectare fibras?
Sedula tunc coniux omen de nomine Christi

Vnguentum spirare docet, spondetque sacerdos
C Et monet, ut longi spatium sibi postulet æui.
Ille Dei iam totus, ad hæc, satis hoc mihi donum
Quo potior: nunc mors lucrū mihi, vitæque Christus:
Ecce per æternum terris data gratia Christum.
Hic est ille larro felix, qui sine ipso
Confessus Christum, meruit reus astra fidelis:
Hic donatus abijt solida mercede dicit,
Serus ab undecima iam mercenarius hora.
Ergo ut sanctifica nituit renouatus ab unda,
Ipse graues artus in mollia fulcra refusus,
D Vnanimem alloquitur recreato corde iugalem:
Ætatis spatium lustra nouem mihi,
Annum vita super ducere cæperat,
Felix unanimo coniugio mihi
Dulcis pignoribus clara & honoribus,
Et nunc mortificis eluta sordibus,
Sancto sine pium transmeat in Deum,
Hæc ad verba piis sedula stertibus,
E Coniux, oret adhuc, viuere supplicat.
Tunc ille, o mulier nescia quid petas,
Iam scis an valeam viuere tam piæ,
Ut tanti maneam muneris integer?
Et quid vita iuuat, quia moritur salus?
Hæc ut fortis ait, toruim oculis micans,
Et cælum stupide suspiciens ait:
Flammantem video luminis ambitum,
In quem nulla venit femina circulum,

O felix cui adhuc corporeo datum
Æterni speciem cernere seculi,
In quo connubij nulla necessitas,
Sexus perpetuis corporibus perit!

Rursus ut hæc dixit, subita quasi morte solutus,
Exanguem porrecta trahit per membra rigorem.
At trepida & visis exterrita talibus uxor,
Solutur in speciem lethi, iam muta trementes
Tendit in ora manus, membrisque intenta, lacertis
Pendet in exanimum pallentior ipsa maritum.
Ipsa fidem mortis suadet mora: namque bis actō
Orbe, duplex reuoluta dies, bis uespera clausa est,
Mortales oculos dum fallit mortis imago.
Ille autem angelicis manibus per nubila raptus,
Liquerat hospicium repetendi corporis, & tunc
Ætherij secreta poli, sedesque beatas
Expectat monstrante Deo, dignataque Christo
Mens pia, dum fletur terris, gaudebat in astris,
Hoc unum tantum merens quod adhuc remearet.
Ex cursu medio redit, ut conspecta referret,
Firmaretque fidem dubitantum uiuere functos.
Utque redux membris admota coniugis ora
Vidit, pollicitus quiddam mirabile sese
Dicturum, in lucem sua distulit orsa sequentem.
Ergo dies primos ubi crastina fulsit in ortus,
Mâne nouo sacris (aderat nam fortè sacerdos)
Fungitur, utque pio gessit solennia cultu,
Suspiciens cælum, ille manus dispandit, & in se
Brachia constringens quasi quadam munera cælo
Missa auido premit amplexu, meâne omnia sūt hæc?
Percunctans, cuncti dictis stupuere, rogantque
Quidnam conspiciat clausum? mortalibus ille,
πῆντα καὶ ἅλας inquit, patriarcham sepius Isaac
Commemorans, Græce θεῖον γλυκὺν θεῖον ἄγαθόν
Horrescens ueneransque refert, utque angelus illum
Sustulerit per inane uehens, ut millia multa
Viderit Angelicis mixta magnisque cateruis,

D. FVLBERTI CARNOTENSIS EPISCOPI.
IN DIE PASCHATIS.

Chorus nouæ Hierusalem
Nouam meli dulcedinem
Promat, colens cum sobriis
Paschale festum gaudiis.
Quo Christus, inuictus Deo;
Dracone surgens obruto
Dum uocē uiua personat,
A morte functos excitat.
Quam deuorarat improbus,
Prædam refudit Tartarus.

Captiuitate libera
Iesum sequuntur agmina.
Triumphat ille splendide
Præcelsus amplitudine,
Soli polique patriam
Vnam facit rempublicam.
Ipsam canendo supplices,
Regem præcemur milites,
Ut in suo clarissimo
Nos ordinet palatio.

Regnantemque Deū super omnia cū Patre Christū,
Narrat & æternam portis gemmantibus urbem,
Narrat & ætherij cæleste nemus paradisi.
Inter & hæc dextram secreta in pectora misit
Coniugis, hoc dicēs: Vnum sumus ambo & idē illud
Ingeminans, sancto placidam sic ordine complens
Finem euangelico vitam in sermone refudit.
Et nunc ille Deofruitur curamque beate
Coniugis æterno uinctus amore tenet.
Attamen unius rapuit solatia nati,
Impatiens tota prole carere pater.
Sed postquam iusto tua tempora clauseris æuo
Edoctis genitrix inclita pignoribus:
Tunc puer ille tuus florentem luce coronam
Præditus occurret cum genitore tibi:
Quo comite adueniens tibi letus ab æthere coniunx,
Dextram cum blandis porriget alloquiis:
Tempus adest, curis iam soluere, soluere membris
Vixisti natis, nunc redhibere mihi.
Iam non coniugium nobis mortale, ut in agris
Ante dedit breuitas inuida corporibus:
Quod nobis tenui fructu rapida abstulit ætas,
Orbis accumulans vix duo lustra tribus.
Nam tua viginti lustro cumulauerat annos,
Præcessit cursus cum mea uita tuos.
At mihi bis decies maior te fluxerat ætas,
Sed tamen æquæuas fecerat unus amor.
Nunc meliore iugo stabiles, & in ore piorum,
Aurea uiuemus secula rege Deo.
Surge uirum natumque sequens: patet ecce sereni
Porta poli, meritis angelus ante volans,
Ipse pia de nube manum Deus exeret, & te
In cælum dextra sollicitante uocat.
Felix Apra cui licuit terraque poloque,
Coniugis unicuba iuge tenere bonum:
Quo terris tibi clarus honor sub nomine eodem
In cælis etiam gloria perpes erit.

DE MOSIS CANTICO; POEMA, AVTHORIS INCERTI.

Antemus Domino, Deoque nostro,
Cui sit gloria, cui honorque pollēs.
Sese magnificis decōrat actis,
Dum currus celeres Ægyptiorum
Rubri marmoris enecat fluentis.
Adiutor ualidus mea iuuenta,
Custos, & genitor, salūque uera.
Ipsam conspicua sacro laude,
Ipsam uocibus arduis fatebor.
Dignus nomine, quod Deus uocatur
Plebem de medio tulit profundo,
Hic est, hic Dominus potens, & ultor.
Hic est progenitor mei parentis
Qui bellum, tulit obruitque forte,

DE NATIUITATE CHRIS-
TI AVTHORIS INCERTI.

Nuncium uobis fero de supernis,
Natus est Christus, dominator orbis
In Bethlem Iuda, ueluti propheta
Dixerat antè.
Hunc canit letus chorus Angelorum,
Stella declarat, Veniunt Eoi
Principes, dignum celebrare cultum
Mystica dona.
Thus Deo, myrrham trocleten humando.
Bractæas regi chryseas tulere.
Dum colunt unum meminere trino
Tres dare terna.

DE DIE PASCHATIS.
AVTHORIS INCERTI.

Vita sanctorum decus Angelorum,
Vita cunctorum pariter piorum
Christe, qui mortis moriens ministrum
Exuperasti.
Tu tuo letos famulos trophæo,
Nunc in his serua placidus diebus,
In quibus sacrum celebratur omnem
Pascha per orbem.

D. THEODVLPHI AVRELIANSIS EPISCOPI; VERSVS.
IN FRONTE BIBLIORVM QUÆ IPSE DESCRIBI FECIT.

Quicquid ab Hebræo stilus Attic⁹, atq; Lati-
Sūpsit, in hoc rotū codice lector habes. (nus
Quo, loca prima tenet Genesis; primordia
Diluuiumque canēs, gestaq; magna patrū. (Mūdi,
Exodus Ægyptum spoliat, secat equora rubra:
Pandit iter heremi; lympa ibi, lexque datur
Inde, sacerdotum gentem, Leuiticus ornat;

Pascha quo victor rediens ab imo,
Atque cum multis aliis resurgens,
Ipse susceptum super alta carnem
Astra lenasti.
Nunc in excelsis Dominus refulgens,
Et supra cælos Deus eleuatus,
Inde venturus homo iudicatus,
Denuo index.
Corda tu sursum modo nostra tolle,
Quo patri dexter residens in alto,
Ne resurgentes facias in ima
Præcipitari.
Hoc pater tecum, hoc idem sacratus
Præstet amborum pie Christe status,
Cum quibus regnas Deus vnus omni,
Iugiter quo.

IN DIE ASCENSIONIS.
AVTHORIS INCERTI.

Festum nunc celebre, magna que gaudia
Compellunt animos carmina promere,
Cum Christus solium scandit ad arduum.
Cælorum pius arbiter
Conscendit iubilans letus ad æthera,
Sanctorum populus prædicat inelytum,
Concinit pariter angelicus chorus
Victoris boni gloriam.
Qui scandens superos vincula vincerat,
Donans terrigenis munera plurima,
Districtus rediens arbiter omnium
Qui mitis modo transiit.
Oramus Domine, conditor inelyte,
Deutos famulos respice protegens,
Ne nos liuor edax demonis obruat,
Demergat vel in inferos.
Ut cum flammiuma nube reuerteris,
Occulta hominum pandere iudicans,
Ne des supplicia horrida noxiis,
Sed iustis bona præmia.

Pridem Iudicibus, quis & ordo cucurrit & actus,
 Continuante stylo, cecinit inde sequens.
 Moxque sedent, que Ruth Moabitica femina gessit,
 Clara piis meritis, clara nepo te pio.
 Psalmicanique actus, & iniqui gesta Saulis
 Prime sequensque liber hinc Samuelis, habes.
 Tertius & quartus; Malachim queis nomen inhesit
 Regum Hebræorum, ex ordine, gesta canunt.
 Hinc sedet Esaias; Christum de Virgine nasci
 Qui canit, & gentes ad pia iura vocat.
 Hunc prope Hieremias qui virgæ Ollamque tuetur;
 Ordine quadruplici, flebile textit opus.
 Partibus Ezechiel summis obscurus & imis
 Hinc est, stirps qui hominis more vocatur Eri.
 Post duodenus inest Vatum pius ordo minorum,
 Longè aliud signans quàm sua verba sonent.
 Nã Machã, & prole & Ioseph, creber innotat Ose,
 Samariam, Effraim, Gesdrabel & viduam.
 Hinc Iohel, euer sum prius atris cladibus Orbem,
 Flamini aduentum concinit inde pij.
 Quatuor eque tribus probris regna increpat Amos
 Se & vidisse boat mystica plura satis.
 Percutit Abdias, Edom, almi cuspide verbi,
 Emulus & fratris illius ore ruit.
 Naufragio Iona signatur Passio Christi
 Ninivis & vitam nomine Mundus habet.
 Filia latronis vastatur femina Michæ,
 Quod Ducis Israhel laferit illa genas.
 Voce Naüm pulsat constanti sanguinis urbem,
 Pacicanosque boat montis in arce pedes.
 Abbacuc interno in cruce Christum spectat ocello,
 Cornibus his vis est, eius operata tonat.
 Promit Sophonias à porta & colle quod audit,
 Plangorem indigenis fert quoque pila tuis
 Aggeus instaurat templum; celsumque Tonantem.
 Moturum recinit aquora, rura, polum.
 Michea Zacharias postquam vider ordine plura,
 Sessorem dominum dicit, Afelle, tuum.
 Munera Malachias Populi inquit abacta prioris,
 Agmina cumque suis gentium amata Deo.
 Iob quoque verba tenens cum gestis inde libellus.
 Hic paruis quamvis pondera magna vehit.
 Mox dulcis dulcem depromit cantio Christum,
 Psalmorum lyrici quos statuere pedes.
 Protinus idiotæ resident tres ordine libri,
 Cui nomen Salomôn siue Cohelet inest.
 Alloquitur primus sub prolis nomine cunctos,
 Corripit & mores, Ethica, lege tua.
 Omnia vana canit rutilo sub sole, secundus,
 Cui res est phisicas enumerare labor.
 Tertius, ecclesia thalamum Christique perornat;
 Rebus & in Logicis vertitur eius opus.

Inde Philostoricus Daniel est totius Orbis,
 Omnia qui lapidem frangere regna canit.
 Hinc duo ponuntur quis nomen verba dierum est,
 Promere siue labor gesta genusque ducum.
 Ponitur hinc Hefdras, legem templumque reformas,
 Et reditum Israël ad sua rura canens;
 Ecclesiæque typum referens mox scribitur Hester,
 Quæ Plebi extorri lausque decusque fuit.
 Post libere st positus cui dat Sapia nomen,
 Quod Christi aduentus morsque patefcit ibi.
 Protinus aptatur liber Ecclesiasticus isti,
 Quo pia iura sonant lausque beata patrum.
 Hinc pia pauperies pietas & opima, beato
 Est, Tobî, libro rite notata tuo.
 Scribitur insignis Iudith mox femina facti:
 Incestus cecidit qua feriente furor.
 Hinc gemini libri ponuntur Machabeorum,
 Gesta quibus fratrum quatuor alma sedent.
 Promit aperta nouæ Christi hinc Buccina legis
 Tegmine hinc typico prompsit operta vetus.
 Matthæus, Marcus, Lucas, sanctusque Ioannes,
 Vox tonat hunc chorum quatuor una simul.
 Primus ab humana quia cepit promere gente,
 Humani formam schematis inde vehit.
 Auia terribili perstringit voce secundus,
 Scribitur & species inde leonis ei.
 Estque sacerdotij quia rebus tertius orsus,
 Forma iuuenalis hinc sibi rite datur.
 At quia verborum pinnis super athera quartus,
 Hinc Aquila specimen celsa petentis habet.
 Quatuor atque decem hos Pauli scripta sequuntur,
 Quæ Orbi misit ouis, qui lupus ante fuit.
 Romulidas reuocat à legis pondere prima,
 Atque Euangelicam censet habere fidem.
 Arcades intestos aduerso errore secunda,
 Ad veram scriptis conuocat illa fidem.
 Pœnituisse placet, solatur tertia eosdem,
 Laudansque hortatur ad meliora simul.
 Ad fidei Galatas deducit quarta vigorem,
 Qua spreta pronos grande premebat onus.
 Quinta Ephesi populos venerandis laudibus effert,
 Quod sanctam haudquaquam deseruere fidem.
 Sexta Philipenses solatur, laudat & ornat,
 Constante fidei quod tenuere decus.
 Moxque Colossenses prauentôs septima, falsis
 Vatribus instituit, corrigit atque docet.
 Thessala quam genuit fauet hinc octaua quaternæ,
 Tempora quod cum essent nubila firma stetit.
 Extima queis etiam prædicat tempora noua,
 Quove sit atra lues deiicienda modo.
 At decimæ textus Timotheum informat & apta
 Ecclesiæ in rebus, ordinibusque sacris.

Temporis undecima supremi probra canuntur,
 Instruiturque viis omnibus ille bonis.
 Instruit inde Titum, decimæ subiecta secunda;
 Quo vitet hæreses, presbyter esse queat.
 Tertia post decimam, pia dat tibi verba Filemon;
 Quæ Roma vincit misit ab urbe Pater.
 Vltima per legis vatumque oracula, Christum
 Hebræis prolem prædicat esse Dei.
 His sunt, Catholica subiuncte, ex ordine septem
 Pagine, Apostolico quas capit ore stylus.
 Scilicet una pij Iacobi, Petrique gemella,
 Sunt tres Ioannis; una tibi, Iuda, tua est.
 Complentque Ecclesiam generali dogmate totam,
 Instituuntque fidem, iusque salutis habent.
 Hinc ad Apostolicos quos Lucas protulit Actus,
 It salus Ecclesiæ, qui noua gesta canunt.
 Visto sancta, libros, quæ sancto visa Ioanne est,
 Claudat, & arcana limite signat eos.
 Hoc testamenti veterique nouique sub vno
 Calle patens binium, ducit ad alta poli.
 Hic cibus æternò satiat præcordia pastu;
 Iustitiæ famem quo mage habetur, alit.
 Hic paradisi geno veniens de gurgite polus;
 Quem, quo plus quis adit, plus sitit omne bonum.
 Hæc tuba terribilis mugit per compita Mundi,
 Mittit terrigenum ad cælica regna decus.
 Hæc lux horrendas errorum decutit umbras,
 Quæ retinent mentis te, via, recta, pedes.
 Sunt hic iura Dei tenebris nudantia Mundum,
 Splendidiora Astris, candidiora niue.
 Iusta iubent iniusta vetant, mala cuncta recidunt;
 Virtutes gignunt, probra fugant vitia.
 Lex pretiosa Dei est; quid enim pretiosius illa,
 Quam dat fons vitæ, lux & origo boni?
 Est doctrina potens, superansque scientia cunctas,
 Cui valet æquari nulla sub axe poli:
 Cui si quam cupias sensu conferre vel arte,
 Vt cælo tellus, hæc ita cedit ei.
 Quicquid in ingenuis mundana discitur arte,
 Artibus, hic currit liberiore via.
 Quod ratione viget, vel quicquid amatur in illis:
 Hoc à fonte meat, huius ab amne fluit.
 Cumque has in cunctis vincat fandi ordine, vincit,
 Quod sermone vno multa notanda docet:
 Verborum atque vnum non mutans tramite callem,
 Hic plures, vnus, res bene sermo notat.
 Sic narrat textum, tamen ut mysteria prodat;
 Maiora insinuat dum modo magna canit.
 Magnaque sic paruis componit paruæque magnis,
 Actum ut per vilem, tu pretiosa sones,
 In re præterita, monstrat narrando futuram;
 Hæc referens, miro prædicat illa modo.

Acta ita describit, ut agendi conferat Artem,
 In re ceu facta, te, facienda monet.
 Pondere de rerum taceo: quis singula fando,
 Expediet; decus hoc queis lucet atque viget?
 Que, non clausa, metum, fastidium non dat, aperta.
 Non hic deterret non ibi vilis inest.
 Hic spes, querit eam, tenet illic prompta facultas,
 Quo latet, exercet, quo patet, ista cibatur.
 Fortium, in obscuris, exercet prælia, dictis,
 Te sermone humili paruula turba fouet.
 Fortibus est panis, passillis lacteus humor:
 Hos solidis dapibus, hos ope lactis alit.
 Curat more Meri, ritu demulcet oliui:
 Multimodo aptatu, sic datur vna salus.
 Hæc etiam assiduo fastidia derogat usu,
 Quoque magis capitur queritur inde magis.
 Pluraque cum soleant meditati horrescere grandi:
 Huius amor, quò plus hæc meditari, adest.
 Adiuvat hæc animum, humili sermone legentis;
 Sensibus & celsis ad potiora leuat.
 Nam se Lectorum rudium bene nosse caterua,
 Hanc ratur, at doctis hæc noua semper inest.
 Quid quod ad æthereas populi vocat agmina sedes,
 Et vita ad sociat non peritura tibi?
 Qua mundanus amor fugit, crescitque supernus,
 Vertit & ad melius, corda legentis, opus.
 Adde quod exemplis, mudanos instruit actus,
 Et via consiliis, hæc tribuente patet.
 Scilicet hic quisquam, didicit dum gesta priorum,
 Quid vitare queat, quid ve sequatur habet.
 Erudit externis proprios sic actibus actus,
 Nonque suis sua sic dicta vel acta regit.
 Singula quis referat? numero transcendit arenam
 Et pluuie guttas, Legis optimus honos.
 Cui, qui lecturum totis te nisibus addis,
 Quisquis es, intenta poscito mente Deum.
 Vi tua clementer cum hoc nectare corda reuisat,
 Cumque hoc inhabitet pectoris antra tui.
 Hæc veniente, tuæ pandatur ianua mentis,
 Quæ nitidante, omni sorde carere queas.
 Hospitium quo præstet ei qui condidit illam,
 Cum lege hanc adeat legis & ipse dator.
 Non te peruadat fastus, non gloria fallax,
 Non vana aut vacue sit tibi laudis amor.
 Spiritus effugiet hominis fera pectora ficti,
 Hæc habitator adit corpora pressa malis.
 Sit tibi mens humilis, cor prudens, actio munda,
 Sit florens studium, sit pietatis opus.
 Crebra sit in sancta tibi met meditatio lege,
 Instato monitis, nocte diæque suis
 Hanc gere corde, manu, proprio non desit ab ore:
 Tuque aliorum actus, corrigat illa, tuos.

Hac in parte thori sedeat, hanc lumina cernant,
 Hanc colla, hanc genua, hanc brachia curua vehat. A
 Ad caput hac sedeat, solito dum tempore stertis,
 Dumque fugit somnus, te petat illa celer.
 Nec solus, ut doctus; sed, et ut sis iustus amato:
 Eminent unum alio, cum sit utriusque bonum.
 Nam tibi cunctipotens, actus non verba requirer,
 Illi in utroque tamen ipse placere vales.
 Disce legens, ad sue sce frequens, faciendo doleto,
 Sitque tibi hic trames, Legis in arte pia:
 Quatenus erudiat mentem tibi lectio crebra,
 Detque tuis pulchram sensibus illa viam.
 Ne cito labatur, vires sibi coligat vsu:
 Lectio crebra tenet, mens quod acuta capit.
 Semita sic caso, dumosa robore silua,
 Dum teritur crebro fit via lata pede.
 Sancta ferant sanctis verbis exempla vigorem:
 Quae canis et facito, quae facis ipsa cane.
 Non verbis, actus, non illis verba repugnent:
 Nobile par, tecum curat utrunque simul.
 Quod bene mente capis, humili sermone profare,
 Ne fastu amittas, quod studiosus habes.
 Plura referre, mora est: in paucis collige multa,
 Lector, cui fuluum mentis acumen inest.
 Semine sic messor prouiso, plurima, paruo,
 Graua vehit, voto fertiliore cluens.
 Dumque opus id cernis, relegis dum carmina nostra,
 THEODVLPHI clemens sis memor, oro, vale.

Distichon.

Vive Deo felix per plurima tempora lector,
 THEODVLPHI nec sis immemor, oro, mei.
 Aliud.

Finis adest operi: his quibus est peragentibus actum. D
 Sit pax, vita, salus, et tibi, Lector, aue.
 Theodulphi Versus praefixi breui Chronico
 quod Bibliis adiectum fuit.
 Codicis huius opus struxit Theodulphus amore.
 Illius hic cuius lex bene dicta tonat.
 Nam foris hoc gemmis, auro splendet et ostro,
 Splendidiore tamen virtus honore micat.
 Quo post Catholica veneranda volumina Legis,
 Parua tenet modicum scriptio cerne locum.
 Scilicet, initio, sumens exordia ab ipso,
 Per Patrum et Regum nomina texit opus.
 Et notat annorum numerum, notat ordine regna,
 Heraclii princeps, tempus adusque tuum.
 Gestaque dat paucis reminisci plurima verbis,
 Sic modico in nutu grande notatur opus.
 Hinc ad aperta sedent Hebraeae nomina linguae,
 Quae sacrae Legis inclutus vsus habet.
 Attica post resident, fidei, quae sacra vetustas
 Contulit Ecclesiae, quae vocitantur opes.

Conficitur Latio de nomine siluula parua,
 Quae magni fructus pondera digna vehit.
 Corpore sub paruo mysteria magna retentant,
 Haec res quas limes Codicis huius habet.
 His fluium Legis poterit lustrare lucernis,
 Querere qui pisces legis in amne cupit.
 Restibus his poterit pretiosam prendere praedam,
 Ars est cui in sancta querere lege cibum.
 Non has, lector ouans, quasi quadam vitia temne:
 Vilis, rem pulchram, capsula tenere solet.
 Ferrea nam clavis de vili facta metallo,
 Argenti atque auri dat penetrare locum.
 B Quaeque est seruanti seu sarcina parua ferenti,
 Quo, grauis est pretij sarcina, monstrat iter.
 Nam modicis clavis, grandis structura tenetur,
 Marculus et paruus magna metalla polli.
 Sic segetes magna nascuntur semine paruo,
 Pondus et arboreum germine deque leui,
 Obstrusa aperiunt panduntque latentia; plura,
 Paruaque velamen virgula grande leuat.
 Quosque tenent flores librorum grandia prata,
 Et simul hic calathus dat tibi, carpe manu.
 C Vtere seu felix quo sis felicior ipse,
 Cum tua perpetuas vita capeisset opes.
 Et memor esse mei dignare per omnia, quaso,
 Dum legis et relegis, dumque adis istud opus:
 Dumque adis istud opus quod condidit actio nostra,
 Mercedem studij, tu mihi redde mei.

Hanc rogo mercedem, prome, deponce Tonantem,
 Ut mihi det veniam, seu pius addat opem.
 Noxia depellat, concedat prospera quaeque,
 Participem et faciat vita beata tibi:
 Componat mores, firmet spem, corrigat actus,
 Utque anima adueniat, hoc tribuente, salus.
 Atque ita me clemens peccamine purget ab omni,
 Ut mihi post mortem, det super astra locum.
 Caribus Angelicis et iungat, munere, cuius,
 Terrea progenies scandit ad astra poli.
 Eiusdem S. Theodulphi Hymnus,
 In die Palmarum. (propr.)

Gloria laus, et honor, tibi sit rex Christe redē-
 Cui puerile decus prompsit Oschanna pium.
 Israël tu rex, Davidis et incluta proles,
 E Nomine qui in Domini rex benedictē venis.
 Catus in excelsis te laudat caelicus omnis,
 Et mortalis homo, cuncta creata simul.
 Plebs Ebraea tibi cum palmis obuia venit,
 Cum prece, voto, hymnis assumus ecce tibi.
 Hi tibi passuro soluebant munia laudis:
 Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.
 Hi placuere tibi, placeat deuotio nostra,
 Rex pie, rex clemens, cui bona cuncta placent.

B. PAV-

B. PAVLINI AQTITANI V. I. ET SENATORII
 DEMVM EPISCOPI NOLANI, DE VITA
 Sancti Martini episcopi Turonensis libri sex.

Eiusdem de Nepotulo suo versus.

Ad Perpetuum Episcopum Turonensem.

Omnia nunc primum in lucem edita ex vetere manuscripto codice Petri Pitheoi I. c. v. c.

Studio & diligentia FRANCISCI IVRETI, cuius etiam notae & emendationes
 adiunctae sunt.

FRANC. IVRETVS PETRO PITHOEO
 I. C. PRAESTANTISSIMO S.

Paulini libros de vita & gestis Diui Martini quos ad me nunc nuper misisti, Pitheoe praestantissime, legi cum voluptate cumque stomacho. Voluptati fuit sanctissimi doctissimique poetae memoria, & ingenii tabulae tanquam e naufragio superstitis: stomachum mouit innumerus mendorum & errorum numerus, quibus adeo indigne membranae corruptae, ut inter legendum saepiuscule librarii manibus poenam imprecarer quae falsi crimen admiserant. Quid enim? vix vnus hic versus extitit quin euerfus. orationis plus erat quam rationis. nutabant syllabae, nutabant verba, cum pedibus claudis nihil profus stabat. Denique vix sensus vllus quin nullus, ut quot literae, tot literae potius viderentur. Credo voluit descriptor poetae sibi in omnibus fieri similem. Vt enim Paulinus dum vixit, maximis fortunae opibus abiectis, sua ipsemet profudit, factus in opibus diues, inops sibi diuiti: sic librarius in Paulini scriptis nouas opes vidit & simul inuidit. Iraque prodidit & perdidit, qui timebat ne dominum proderent, ne perderet. Sed hac aequalitate quid inaequalius? Abiecerit olim Paulinus bona fortunae, volens & consulto consilio. Bonis quidem ingenii, libellis dico suis, non nisi inuitus carere potest. Illa enim pro stolidis duxit, ista pro solidis. Ego vero ferre nec debui, nec volui nudum toties denudari. Quare vsus iudicio veteris tui codicis, vestigia rerum amissarum persecutus sum, & multa detracta Paulino tandem reddidi, omnia redditurus ornamenta si alterum exemplar adfuisset auxilio. Spero tamen, pitheoe, futurum aliquando singulari tua diligentia, ut secundum exemplar habeam, quo possit plane restitui in integrum. Nam cur hoc non sperem, qui hoc fato natus es, ut veterum libros sagaciter queras, quosq; foeliciter reperias, repletos benigne studiosis communices? Perge igitur, oro te, perge alacriter, & Paulini caeteras reliquias e tenebris erue. Sic enim sacrum vatem habebimus, qui lyram argutam manibus, qui fronti pallentes hederas & lauros reuiescentes palmasque lemniscatas recipiet. Ad me quod attinet, praestabo quam licebit operam istiusmodi scriptoribus, in quibus etsi haecenus alii laborarunt, non pauca tamen castiganda supersunt: ut non videatur actum agere qui quod egerunt iterum ager sedulo. De singulis alias. Nunc de Paulino, quem tuis consecro virtutibus, quando placuit vnum vel alterum e numero seligi, qui subeat iudiciorum aleam. Tuum erit, Pitheoe, manum redeunti porrigere, & molliter amplexari hospitem, qui nudus & hispidus a te missus, a me remissus cum cultu & nitore, prodibit audentius, si habitum & faciem nouam in illo probaueris. Vale, vir praestantissime: & cum studiosos ames quia merentur, ama me ut merear. Dat. Cal. Iul. M. D. LXXXV.

Tom. 8.

PAVLINI DE VITA MARTINI, LIB. VI.
AD PERPETVVM EPISCOPVM TVRONENSEM.

Eiusdem De Nepotulo suo versus.

Omnia nunquam antea axaufa, nunc primum in lucem edita, ex Bibliotheca Petri Pithoci. v. e.

Sarserat in toto lumen venerabile mudo
Christi euāgelici referas mysteria regni.
Sed quia nō omnis virtutū operatio gētes
Mouerat, & fragili dubitarent credere
Quicquid ab aeternis vulgasset nunciis oris,
(Nam verbis comperta mouent praesentia rebus.
Suadentur non visa quidem, sed visa probantur.)
Ille ergo in totum cui par miseratio mundum,
Sauit & in nostris miracula plurima terris,
Donans extremis Martini insignia Gallis.
Quem procul in nostram misit fecunda salutem
Pannonia, haud humili generatum stirpe, Tribuibus
Nam genitor clarus meritorum laude, sed iste
Nobilior patribus tam clarus qui patre Christo
Spreuit sacrilegos, bene degener, in patre ritus.
Vix etenim decimo senior iam moribus anno
Transiit ad sacram constanti pectore legem,
Signauitque crucis Sanctam mutimine frontem.
Non illi in tenero mens lubrica pectore, tota
Præceptum seruare Dei, vel nosse voluntas.
Conuentus vitare hominum secret a beati
Scire heremi, spretoque Deum cognoscere mundo,
Linguere terrenas sublimi pectore curas,
Hæc vix bisennis cum molliretur in annis,
Præclusa est tanti sublimis gloria facti,
Sed meritum munerante Deo qui velle probauit.
Præcipit Augustus delecta ad bella parando
Accingi cunctam veterano germine prolem.
Quid non liuor agat? prodit pater, armaque nato
Fugerit heu tanti pietas oblita pericli.
Quin potius si quem recipit mens saxea sensum
Cresce tuis titulis, mage laus est nam tua vinci.
Terne pio tantum que gesserit omnia voto.
Si bona sunt, imitare libens. Sin ardua, gaude.
Vincitur Christi miles pro milite facti
Sed mens non trahitur, nec cor cum carne ligatur.
Vana tyrocinij sunt nomina militat olim
Qui captus proprii per plurima praelia Regis
Vicit auaritiā, debellauitque superbam
Luxuriam, prostrata iacet iam viribus huius
Ambitio, & firmam fugit furor, iraque mentem,
Excedensque omnes funesta superbia culpas.
Vnum progressus socium sibi vix sinit ire
Non opere adstrictum sed solo nomine seruum.
O felix, cui tale iugum tam grata parauit
Conditio, vt de sorte tua, contendere tecum
Nobilium possunt certantia vota virorum

Martini patria & parentes. Sulpit. Seuerus li. i. de vita Marti. c. i.

Martini militia.

Si liceat seruire tamen, sed tu quoque duram
Cogeris ad legem nascendi lege solutus.
Nam tibi subiecti seruit deuotio Sancti,
Idem habitus, parce communis copia mensa.
Hic prior obsequia, ne saltim noscere possit
Prelatum domino quæuis solertia seruum.
Hic iam cum paribus que gratia, quamque modestè
Ipsos subdiderat dilectio vera priores.
Tum sumendorum districtio quanta ciborum
Ne distenta citum vittarent viscera sensum,
Nec premeret vigilem membrorum sarcina mentem
Vt diuisa inopi praberet copia partem,
Quaque vnū obrueret, melius resoueret vtrumque
Nam sic supplicibus diuiserat omnia egenis
Vt sola exesit superesset tegmina membris.
Cum subito horrenus glaciali frigore brumæ
Nudus in occursum properat, vix verba frementi
Dimidiāns præfracta sono, sed causa loquelam
Expedit & lingue partes proclamāt erumpna.
Prætereunt cunctis astidit amque querelam
Despexit misero locupletum insania risu.
Substitit incertus confuso pectore sanctus
Quid faceret, nam votum aderat, substantia deerat,
Suspendit saltim cunctantis vel mora factum.
Sola supersuerat corpus tectura beatum
Vt semper duplicata clamis, que frigus & imbrem,
Ventorum & rabiem geminato arceret amictu
Nam sic truncatam compensat pendula partem
Si quod defuerit capiti creuisse calore
Sentiāt, adiecto tepesactum velle corpus.
Verum hæc districti felix sententia voti
Amouet, & tanquam cordis dispendia damneæ
Quod sic malluerit trepida cautela fidei
Concessisse vni quàm diuisisse duobus,
Nec mora tardat opus, sed transiit dextera votum.
Expedit & factum quicquid mens vidit agendum
Stringitur inuictus sine crimine vulneris ensis.
Et mediam refecat miseratio prodiga partem
Peiorem sibi credo legens, Tum membra tremētis
Obtegit, & iradens aliquem de veste teporem.
Iam leuior habitu recipit de frigore partem.
O felix virtute tua miracula vincens
Omnia, & excedens domini præcepta iubentis
Ille etenim modico contentos nos iubet esse,
Nec seruare duas vestes, tu diuidis vnam.
Aspiciunt omnes, alii de formia rident

Saltem, nō saltim habet semper v. c.

pauperem vestit apud Ambianenses Sulpit. Seuerus lib. i. cap. 2. & Fortunatus lib. i. c. 1.

Ve stem Martius diuidit.

Tegmina

DE VITA S. MARTINI LIBER I.

Tegmina, nec cernunt mage verum in corde decorē.
Ast alii secum compuncto corde queruntur
Iustitiam potuisse inopis decernere egenti,
Diuite quod censu substantia larga negasset.
Nec mora quin tanto reddatur palma triumpho.
Nam vix defessus stratos reiecerat artus
Admittens tenuem vigili sed corde soporem,
Nec sopor illud erat, quia mens attentā vigeat.
Cum subito ante oculos larga mercede benignus
Adstitit, inque suo vestitus paupere Christus
Aptauit propriis felicia tegmina membris
O vere preciosa clamis, quid tale vel oculo
Vel ducto in filum pensis rutilantibus auro
Insignes meruere habitus? quid ierica tactu
Leuia, vel doctè expressis viuenti a seignis.
Ille hominum terraque Deus, Pontique, polique
Omnia qui tribuit, sine quo nihil, ipsaque cuius
Que dedimus, vel qui dedimus, non imque datōrque
Hac ope ditatur, numeret si lucra salutis.
Nec tamen hinc saltim stabilem iactantia mentem
Concutit, aut vanum per sensit corde tumorem.
O virtus vicina Deo nil ducere laudi
Cum laudanda geras, nec nostro adscribere facto
Que facimus sanctoque minus laudari actū.
Iam certe securus erat de Iudice tanto.
Sed non erigitur, vel per consortia Christi
Augent visa fidem, Sancto renouata lauacro
Membra nitent, sumuntque parem cū corde decorē
Atque nouum pariunt fontis mysteria corpus.
Et tamen hoc semio morum, carnisque resurgent
Quatuor a lustris geminos minus egerat annos.
Credo equidem quod tota prius præcordia sanctus
Spiritus irrigui ditavit flumine doni.
Vt quondam sanctus felicia munerata Petrus
Premissa a domino iam tali in milite vidit.
Quisnam quæso bonus sic consummare valebit
Vt cepit teneris felix Martinus in annis?
Et tamen ista gerens se nec cepisse putabat
Quod vix dum geminis paulum tardauerat annis;
Iam meritis monachus, sed solo nomine miles
Rumpere calcati iam vana vocabula mundi
Spondentes spectant consortia sancta Tribuni
Vt paruam iustamque moram mox Iudice Christo
Pensaret geminata salus per vota duorum.
Interea fractis irrupto limite claustris
Gallica rura ferus populari cæperat hostis.
Obuius ire parat Princeps, cunctosque maniplos
Imperio, hortatu, prece, largitione vocatos
In bellum cogit, nam quos formido retentat
Munera sollicitant & vincunt dona timorem.
Sed mens plena Deo metuit nihil, omnia tenet,
Terrorē irridet, terrena & munerata calcat.

Martino Christum apparct.

Baptizatur Martinus.

Barbari Gallia n irruunt. Sulpitius Seuerus lib. i. cap. 3. Fortunatus lib. i. cap. 2.

Tom. 8.

Ergo ubi prægressus donum sumpsere priore
Ordine transcurso Sanctus de more citatur.
Respuit instantis presentia munera Regis,
Talibus & dictis it contra dicta Tyranni
Trade alii Princeps terrena hæc muneratummo,
Me maiora manent maioris premia regis,
Hæc merces belli est, sumant pugnare volentes.
His igitur dictis saeuas flammatur in iras
Princeps, ignauum causatur tempore belli,
Immemorem laudis causas finxisse timoris.
Illi autem nulla instantis formido pericli est
Nec metuunt facilem constantia pectora mortem.
Denique quod verba expediunt, facta probabunt.
Primus ego abiectis præcedens agmina telis
Non arma arripens hominis, sed signa salutis
Tegmina nec fidens clypei, sed nomine Christi
Atque crucem fronti auxilium pro casside ponens,
Intrepido cunctis occurram corde periclis
Adnuat, utque fidem dicti documenta probarent
Adseruare pium custodia dira iudeur.
Et iam prima nouo spargebat lampade terras
Orta dies, venit ad Regem legatio supplex
Subdita submitteus dittoni colla iubentis.
Quidnam hic quæso viris quid gestū cernimus armis?
Quid ferrata acies valuit, quid terror ensis?
Quis pilis cecidit cuneus, qua turma sagittis?
Vnus homo, & sola aeterni fiducia Regis
Innumeras vicit sine cadis vulnere gentes.
Hæc Martine tuus Christo vincente triumphus,
Ne saltim Sancti violaret sanguine vultum,
Neve piam adficerent morientum funera mentem.
Ergo alacer merito successuque acrior ipse
Hostibus oppressis festinat vincere mundum
Doctorem fidei per tot documenta probatum,
Expeit Hilarium ne quod iactantia vulnus
Inferat, vt proprie extollat sententia cordis
Discipulum iam Doctor agit, maiorque probatur
Dum cupit esse memor, nā laudē temere laus est.
Sic & præcipua iam dignus honore cathedre,
Abnuat vt saltim Diaconi clarescat honore
Velle locum, Sancto quem dudum excesserat actus,
Inferiora sibi deposcens munia sumpsit,
Exorcista gradu, sed iam virtute sacerdos.
Eximne pietas saltim terrena notaret
Quem tam præcipue pietas diuina regebat,
Auctores generis festino visere voto
Optat, & aersas melius conuertere mentes.
Namque Patrē & matrē præcept ac deuius error
Sacrilegos ritus, & saxa vel era colentes
Præualida nimium viuentes morte premebat.
Ergo iter adgresso pietas comes ibat, & omnes
A Domino missus præstauerat angelus oras

Militiam mundi de ferit, vt le quarur Christum

Ad Hylarium Pictau. episc. cop. festinat. Sulpit. Seuer. l. i. cap. 4.

exercitavit.

Parentes Martini gentiles.

V u ij

Mollis ut ascensus demerso colle facebat
 Nec traherent pronos prærupta & concava lapsus.
 Ac dum nubiferas properare transcenderet Alpes.
 Scutorum insidiis exceptus sorte latronum
 Instantes gladios manibus post terga reuinctis
 Risit, & immoto tempus discrimine vultu,
 Quinetiam ut tanti recolam mysteria facti,
 Custodem fertur monitis seruasse salutis,
 Verior hic custos animi, quam corporis ille.
 Alter enim nec membra sua ditionis habebat,
 Alter & aduersus vinxit penetralia mentis.
 Sed tamen ambo viam scite docuere sequendam.
 Aggeris hic monstravit iter didicitque salutis.
 Ergo iter inceptum peragit, Patriaque propinquat
 Hesperia ingressus transcursis Alpibus arua.
 Hic rursum ingis sanctis conatibus hostis
 Humanam speciem mentito corpore figens
 Obuius aduerso sese obrulit, ausus ab ipso
 Querere quo tendat, quidve hæc properatio poscat.
 Ille sub hæc, mihi sola via est dux Christus in illo
 Effectus voti est à quo donata voluntas.
 Ast ille infrendens cunctis conatibus ibat
 Obuius, offensus tali molimine Demon
 Cui sanctus, dominus defendit non docet hostis.
 Adiutore Deo virtus aduersa timeri
 Nulla potest, metuens dominum contemno periculum.
 Ne timeam timor ille facit. Qui talia postquam
 Effatus pulsa ex oculis euadit umbra.
 Ast ille ut Domino duce contrigit ora parentum,
 Cumque patrem durata visu suadente teneret
 Perdicio ingesta renouem verba salutis,
 Dum saltim matrem Christo donante recepit.
 O tanto partu felix, enixaque natum
 Per quem nata Deo est, unaque mater infans
 Facta, puerperio genitrix generanda beato.
 Ante cetero peperit per quem nunc orta lauacro est.
 Attamen exemplo plures cessere salubri
 Mirantes recte tantorum insignia morum.
 Ac tum forte malus funesti dogmatis error
 Sparserat in populos incauto corde sequaces
 Virus ab insano quod fuderat Arrius ore.
 Præcipue tamen infectum læsista tenebat
 Illyricum, toto penitus grassata veneno.
 Hic stabili virtute potens tum tendere contra
 Audei, & opposito fluctus dum pectore frangit,
 Sepe sacerdotēs, populum dum saepe coercet:
 Cunctorum insidiis oppressus, verbera passus
 Pulsus ad extremum terrena habitacula liquit:
 Attamen ore fidem tenuit, vel corde salutem.
 Ergo ut cedendum ratus est ne forte morante m
 Obrueret sanctum subuersi insania mundi
 Gallica rura petit, rursum & vestigia retro

Observata legit non immemor ille fidei.
 Sed cum funestus toto sciret in orbe
 Error, & extremos premerenti hæc crimina Gallos
 Cumque ipsum murum fidei, validamque columnam
 Hilarium insani trussisset factio mundi
 Paulum constructa statuit requiescere cella,
 Hic ubi gaudentem nemoris, vel palmitis umbris
 Italiam pingit pulcherrima Mediolanus.
 Hinc quoque pulsus ambit terras & moenia linquit
 Et pelagum fluctusque potens, quia sedior vnda
 Hospitio magis & populi, vulgisque procella.
 Quam Ponti metuenda fuit comitatur eundem
 Presbyter eiusdem meriti similisque pericli.
 Insula in hospitium legitur procul hospite ab omni
 Herba cibo satis est, cuius radicibus vti
 Tam sterili victu duplicant ieiunia Sancti.
 Dumque indiscrete tenuem rimantur in escam
 Quicquid in experte promebant viscera terræ,
 Ellebori gramen subito sensere venenum
 Mortiferum totis virus diffundere membris.
 Pergitur ad Dominum tota virtute precandi.
 Sed prægressa preces pietas, nil arribus actum,
 Sed præsens medicina fuit spes sola salutis.
 Cernamus toto qui vitam querere censu
 Effusa in medicos prece mercede solemus,
 Ut crescant nostris viuendi tempora nummis,
 Quidnam hic electis egerunt pocula succis
 Lectaque in antiquis quondam medicamina libris
 Hic certe celerem sine sumptu aut arte salutem
 Cor meruit, verbumque dedit, miremur ouantes.
 Vox silet, & causa adstruitur clamore tacentium,
 Sentitur medicus, nec cernitur, omnia causis
 Membra puris totam admittunt ad viscera curam.
 Interea iniusto tandem remeare refertur
 Sanctus ab exilio per Regis iussa Sacerdos
 Cum quo præclara fuerant consortia vite
 Dum Pietatorum Doctor floreret in oris
 Indomitis tradens populis præcepta salutis.
 Et quamquam properè Sanctum rapuisset quantem
 Velox affectu pietas, tamen ille morarum
 Impatiens celsæ iam liquerat ardua Romæ
 Mœnia, Pictonicas citius reuēhendus ad aras.
 Ergo legens prægressa pio vestigia cursu
 Promeruit votum cordis finemque laboris.
 Construit hic cellam fessis solatia membris.
 Nam mens plena Deo cælesti in sede manebat.
 Hic modo se veterum recolamus carmina vatam
 Cum subito attonitos quaterent miracula sensus
 Clamaret miserum vecors insania Phœbum
 Nec sineret falsas saltim requiescere Musas.
 Delsica mentito quaterentur Apolline templa
 Cunctaque surdarum raperetur turba sororum

Excitâ

A latronibus capit. Sulpit. Scuer. li. i. c. 4. Fortunat. lib. 1. c. 3.

Latronem ad fidem conuerit.

Diabolus occurrit illi. Sulpit. Scuerus l. 1. c. 4. Fortunatus lib. 1. c. 4.

Materiam ad fidem conuerit. Sulpit. Scuer. lib. 1. c. 4. Fortunat. cap. v. li. 1.

Arrianis resistens virgis caeditur, & expellitur. Sulpit. Scuer. & Fortunat. lib. 1.

Mediolani monasterium statuit.

Hylarius exulat.

Ad insulam callinatam fecerit. Sulpit. Scuer. lib. 1. c. 4. Fortunat. li. 1. c. 4.

Radicibus & helleboro cicidat.

Sic insula lib. 1. sine murum clamans.

Hylario reuerio ad eum venit. Sulpit. Scuer. lib. 1. cap. 4. & Fortunat. lib. 1. c. 8.

Excitata vi totum compleverunt monstra furorem.
 Nos quibus à Christo sensus vel verba petuntur,
 Christicola inspires paulum, Martine, precamur.
 Tu qui defunctis potuisti reddere vitam,
 Auxilio Domini vultus mihi reddere salutem.
 Primus ego indulte fauam miracula vite.
 Primus fatentis disrupam claustra sepulchri,
 Iusta precor, toto defunctus corde Patronum
 Vt tanta laudis titulos mens viua loquatur.
 Ergo licet sandi vires sublimia vincant
 Gestâ, nec orandi modulise laudibus equent
 Adgrediar. Tu quisque legens tam vilia temnis
 Carmina, dum verba irrides, mirabere facta
 Quidam tam clara cernens miracula vite
 Elegit tano semet sociare magistro
 Mystica quem nondum fontis renouauerat vnda.
 Huic febris totas penitus depasta medullas
 Extorsit tenuem consumpto corpore vitam.
 At tum forte absens Doctor, sed sedula fratrum
 Religio exanimum plangebat mœsta cadauer,
 Mœrens supplicio fratris, non funere carnis.
 Adueniens sanctus fletu rigat ubere vultum,
 Defuncti tristem casum miseratus, & omnem
 Impleuit clamore locum, mox teste remoto
 Irrupit mœstam tam triste funere cellam.
 Tum super exanimum sese proiecit amicum
 Cunctis frigentes membris completitur artus,
 Adspirans tenuem super ora rigentia flatum.
 Attamen ad dominum penitus spes tota refertur,
 Ad iuncta oratur pietas, miseratio nota
 Poscitur, & meritum fidei credendo meretur.
 Vidit adesse Deum puri fiducia cordis
 Effectumque piæ senserunt viscera fibræ,
 Nec mora, vix geminis votum suspenditur horis,
 Paulatim incussis motantur lintea membris,
 Arenesque artus venarum humore rigantur
 Afflatuque anime pectus glaciale tepescit.
 Obducti infuso reserantes lumine visus
 Felices quibus inducti sub liminis ortu
 Contigit in primo Martinum cernere morbo.
 Erigitur totum subito molimine corpus,
 Et cutis exaesis dudum iam lurida membris,
 Purpureum recipit succo meliore ruborem,
 Vox facilis ingressus stabilis, manus apta, viges cor
 Totus homo ex variis conflato corpore causis
 Vnam suscepit diuerso in munere vitam.
 Elicunt magnam mox gaudia maxima vocem.
 Laudes lingua sonat gratantis nuncia mentis.
 Affectum cordis clamor pronunciat oris.
 Irrupit mox turba fores, cellamque repleuit
 Et Sanctas cecinit concors Symphonia laudes.
 Ille autem ut penitus vitam post facta nonaret,
 Tom. 8.

Paulinus opem Martini inuocando car, in fletu carmine.

Cathecumenum sine baptismo mortuum suscitauit. Sulpit. Scuer. lib. 1. c. v. Fortunatus l. 1. c. 8.

Confestim eterna mixuit renouatus ab vnda
 Et multos felix senium protraxit in annos
 Tam clari testis non paruo tempore facti.
 Sæpe etenim multis idem narrare solebat
 Iudicis æterni semet tremuisse tribunal
 Vilibus addictum turbis,mersumque tenebris.
 Angelicis donec prolata oratio verbis
 Offerret votum domino, vitamque referret.
 Hic primus nostris Martinum prodidit oris,
 Hoc aditu ad reliquas peruenit gloria laudes.
 Nec multum sane post hæc miracula tempus
 Fluxerat, ac tulerat clarum noua gloria factum.
 Nam dum contiguum Lupicini præterit agrum
 Non humilis paruique hominis, sed pæne per orbem
 Insignis virtute viri, quo clarior inde
 Gloria per tantum testem firmata pateret.
 Indoctam illiciens tot per miracula plebem,
 Audito clamore procul, miserabile flentium
 Substitit, inquit causam discitque vicissim
 Excituitque pium miseratio iusta dolorem.
 Vnus enim laqueo fauces stringente minister
 Ruperat, extorta demens confinia vite
 Accurrit properè complexus triste cadauer,
 Eliso oculos & siccas sanguine fauces,
 Lumina torua nimis vultuque in morte minacè
 Ad dominum rursus fletus, suspiria sursum,
 Et gemitus clamor, cordis vox magna tacentis,
 Vna fides meriti nec dispar gratia doni
 Excipitur gratæ ante choro, stipante caterua,
 Ostentans cunctis Domini miracula Christi,
 Atque hostis spoliū credentis gloria plebis.

Finit * in Christo liber primus, habens versus 385.

PAVLINI, DE VITA MARTINI, LIBER II.

P Anditur ecce nouū pelag^o flatuq; benigni
 Rimosâ in medios fluctus traxere carinam
 Ac dum placati rapiunt me gaudia Ponti
 Irrumpit vastum temeraria cymba profundum.
 Vix vel vicinis bene radens litora terris.
 Nūquid ago, & dubiam trepidus quid dirigo prorâ?
 Flamina sollicitant cursum, formido regressum.
 Pergamus, quia terra procul, quo tæ axerit vnda.
 Tantum placatam Martinus Episcopus auram
 Diffundat, fluctumque leuem sic præstet eunti
 Vt putre sustineat felicia flamina velum.
 Hactenus ut mores monachi vel gesta referrem
 Ripa fuit, nunc Pontus erit doctrina cathedræ
 Clara Sacerdotis magni nunc gesta retexam.

Sine baptismo mori periculatum.

Seruum stranguatum ad vltimam reuocatur. Sulpit. Scuer. lib. 1. c. 6. Fortunat. lib. 1. c. 9.

In v. c. versum numerus additus erat in fine cuiusque libri.

Paulinus inuocat opem Martini.

V u iij

Gallorum quondam valde florebat in oris
 Urbis Turonum distenta agris populisque referta,
 Sed pollere magis cupiens antistite tali
 Ardebat totis Martinum adsciscere votis.
 Sed penitus sancto depellens corde tumorem
 Mens humilis, precibus crebris immota manebat.
 Donec compositis verbis lacrymisque coactis
 Vicerunt nimium mendacia iusta rigorem.
 Nam quidam tanto pietatis conscius, orat
 Coniugis infernae tristem miseretur erummam,
 Dignetur 4 Sancto poscentem visere vota.
 Se fore vel causam propece veniendo salutis
 Vel mortis si dura preces sententia tardet.
 Iunguntur factis simul & suspiria verbis.
 Insequitur, cogente Deo, namque ipse dolosum
 Proderet ingenium magne faciendae probaret.
 Excipit egressum populorum turba, benignam
 Vim faciens, stipantque vitam numerosa precantum
 Seditio, motus 6 placidi, sine felle tumultus.
 Disponitque etiam vigilis custodia pernox
 Excubias, servatque suum servanda magistrum.
 Exultant paribus concordia 7 pectora notis,
 Iter in occursum, portis ruit obuia totis
 Ambitio, & certans populi fauor, una voluntas
 Omnibus, & nulla in studiis diuortia mentis.
 Quosdam linor edax 8 nigrantes felle veneni
 Inficit, & stimulis miserorum corda perurens
 Carne in aduersam retrahit sententia partem.
 Quosdam etiam perhibent (mas est quod credere) docta
 Mente sacerdotes similem traxisse furorem,
 Ridentes gaudentes sibi, quod nulla verendam
 Gratia confisset 10 faciem, 11 quod crine reciso
 Proferreret totum Domini frons libera signum,
 Lumina nec premeret tremularum nube comarum
 Sordida quod vestis cordis 12 testat a nitorem
 Proderet orantis studium quia scope volutis
 Ad terram membris prostrato corpore pressus
 Hesperat horridulus sordenti in vellere puluis.
 Recte igitur cessit populo tam prona voluntas,
 Sanior & proceres vicin sententia vulgi.
 Nam vere nulli licuit nescire vocantis
 Iudicium Christi per tot documenta probatum
 Nam reliquis quos seua sibi sociarat inique
 Factio diuersum cupiens, violentior vnus
 Antistes Defensor 13 erat, quo nomine falsi
 Defendenda sui molimina forte putabant
 Consilii renuente Deo, qui iusta probabat.
 Nam solitum sancto cunctis celebrabat honorem
 Plebs pia, conuentu celebri mysteria visens,
 Dum mage condensat stipant altaria turbe,
 Ac sua sanctorum pendunt in vota frequentes,
 Nec preterita potest transire obstacula lector.

Ruticium intelligit, vt conitatur ex Sulpitio Seneca & Fortunato ubi supra. Libri tamen variantia nomine. Nam quidam vulgati vocant Ruticium, quidam veteres Ruticiu.

Facies & habitus Martini ab episcopo pisistrictur.

Defensor episcopus resistit electioni Martini.

Sed Diaconus qui forte aderat vix codice rapto
 Quem primum prope referati pagina psalmi
 Obiulerat subito festinus tempore versusum
 Arripit, hac prisci decantans verba propheta.
 Ex ore infantum paruoque ex murmure laudem
 Lactantum teneras fecisti euoluere linguas.
 Exosos propter peruersum vt destruat ista
 Prolata a paruis laudatio 14 defensore.
 Tollitur in caelum clamor presensque probatur
 Iudicium clamante Deo sententia Christi.
 Obruit aduersam 15 verborum fulmine partem
 Namque idem versus laudantium verba probauit,
 Atque obsistentium liuentia corda repressit.
 Nec minor inde labor monachi quia gloria creuit
 Fure sacerdotis factis faciendae docentur.
 Exemplum 16 mage suadet opus quam gratia verbi.
 Sic illi adtrito vilissima vastis amictu,
 Sic humilis sancto preciosa modestia cordis,
 Sic manet assidue 17 felix sententia vite.
 Primum igitur coniuncta sacris altaribus illi
 Cella fuit, mox vt populos vitare frequentes
 Posset ab assiduis secreta oratio turbis,
 Millibus egressus discessit ab urbe duobus,
 Nec nocuit celle vicinia 18 tanta remota
 Secretum hospicium monacho, via parua magistro,
 Doctori vicina domus, longinqua 19 vaganti.
 Hinc naturalis praecisi margine saxi
 Ambierat modico rupes curuata recessu.
 Hinc Liger inflexis paruo suauamine ripis
 Sepserat ingressam praeterea gurgite terram,
 Vnus & angustam paruit rupem inter & ammem
 Ingressus paulum arctato qua limine distans
 Fluminis ad lapsus tangit consinia montis.
 Hic strue lignorum parua contexere cellam
 Malluit, agnoscens Sancti mysteria ligni
 Succedens humili tecto celsissimus hospes,
 Vt collectorum sic docta modestia fratrum
 Disceret exiguo pompam contemnere sumptu
 Progressum exemplis certatim imitata magistrum.
 Ast aliis nec ligna placent, sed monte cauato
 Praebet desossos rupes vicina recessus.
 Oroginta illuc iusta admiratio fratres
 Traxerat 20 ad tanta speculum virtutis, vt inde
 Sumeret inspectus felix imitatio mores.
 Nil cuiquam speciale fuit communia cunctis
 Omnia, de medio sumpsit dilectio 22 censu,
 Nulli vendendi quicquam concessa facultas.
 Ne degustati famis improba cresceret auri
 Exercere artem prohibet, conceditur vnum
 Scribendi studiū, quod mentē, oculosque, manūque
 Occupet, atque vno teneat simul omnia puncto,
 Aspectum visu, cor sensibus, ordine dextram.

S. cis probatur electio Martini.

Psal. 8.

Cellam cōstruit apud Liguriam, vulgo Seuer. lib. 1. c. 7.

Monasterio vixit ratio Sulpit. Seuer. ubi sup.

Minor etas scilicet.

Attamen

Attamen his rebus minor aetas sola tenetur
 Nam iam matura satis est oratio menti
 Vt cuius sensum senior sententia firmat,
 Mundities cordis studeat, vigiletque remotum
 Interius purgare oculum, ne nebula tentis
 Peccati obductus priuetur lumine Christi.
 Nulli progressus facilis sua 22 quemque tenebat
 Cellulastum solum sociandi causa dabatur
 Agminis, adsciscere cunctos cum sucta 23 precandi
 Ore & corde Deo serens symphonia laudem.
 Vel cum soluentes fessis ieiunia membris
 Communes certo repetebant tempore mensas,
 Et finem exacti domita iam carne 24 diet,
 Et succedentem vigilanda in nocte laborem
 Diuiderent modica parcissima temporis caena.
 Infirmis tantum laxato iure licebat
 Degustare merum quo tabem 25 corporis agri
 Sustentaret odor resper si in pocula vini.
 Multis vestis erat seitis contexta cameli
 Quae leuibus stimulis vigilans contingeret artus
 Excludens tenuem compuncta carne soporem.
 Mollia ne fluxum nutrivent velleris corpus,
 Lascia & 26 tenui vestis fluitaret amictu.
 Qualia praeterita consuevit copia vite,
 Nam multos illuc prisco de sanguine claros
 Traxerat ad talem prudens sententia vitam,
 Quo mage miranda est post 27 seria fulchra, torosq;
 Hanc vestem & talem ingressis placuisse rigorem.
 Denique mirati tantorum insignia morum,
 Confines populi, vicinaque mania sanctos
 Hinc sibi rectores studio certante patebant,
 Vt doctrina Dei dali de fonte fluentes
 Spargeret irriguos stridentem in viscera riuos.
 Sed iam tempus adest tanta de mole potentum
 Virtutum exiguam saltem contingere partem.
 Et quanquam recte titulos virtutis adornent
 Discipulis, & factis id praemonstrare 28 gerendam:
 Attamen & propriis tangam paucissima gestis
 Ostendens breuibus praeconia maxima signis.
 Forte fuit iuxta tumulus quem saepe colentium
 Vana superstitio falso decepta sacrarat
 Martyrio celebrem dependens semper honorem,
 Quin & praegressi venerandum altare dicarant
 Ante sacerdotes magis vt fundata maneret
 Religio, adiecto cultu firmata sacrorum.
 Sed postquam impositas Martinus sumpsit habenas,
 Commissa & plebis moderamina sancta recepit,
 Protinus inquit nomen titulosque colendi
 Martyris, & quoniam tam clara stemmata palma
 Tempore, vel quali sub iudice promeruisse.
 Verum tibi nulla patet quae possit proderet verum
 Historia, atque omnis renuit hoc scire vetustas,

Maiores

Communis mensa.

Vestis festiva monachorum.

De Martini monasterio mulu Episcopi.

At latro- i i neut Martyri cōsecratū demolitur spulit. Seuer. l. 1. c. 8. & Fortunatus lib. 1. c. xi.

Detrectat dubiis tam grandia credere verbis.
 Nec satis est fidei mendacis fabula vulgi.
 Ergo placeat dubiis sine 29 testis pondere rebus
 A domino consultā peti, cui subdita semper
 Tempora transcursti adstant praesentia saeculi.
 Ad tumulum properat paucis comitatus, vt illis
 30 Adtestata fidem faciant miracula multis.
 Ergo vt contigui moles contacta sepulchri est
 Propter frigentes resoluta carne fauillas,
 Ad caelum rediere preces, vestigia carnis
 Iunguntur tumulo, sed mens & sidera transit.
 Tum Domino tota fidei virtute precatus,
 Proderet vt meritum ignavis nomenque sepulti.
 Cum subito ad laeuam sordentem respicit umbram
 Nigrantem maesto speciem quae proderet ore,
 Et punitorum 31 tristissima fata reorum
 Praeferret, trepido confusa & conscia vultu,
 Vox quoque flebilibus marentis reddita verbis
 Talibus expressit suspiria crebra querelis.
 De sinat antiquus plangendis Manibus error
 Addere supplicium, titulum reddendo alienum,
 Ne cui poenarum satis est de crimine solo,
 Huic onus adiecto duplicatum crescat honore.
 Atque vtinam sancti quibus hoc pro iure reseruit
 Obsequium, nostras tenuis respergere guttas
 Dignentur iuges miserorum incendia flammis.
 Fili perpetua gaudentes luce fruuntur.
 Non chaos aeterna horrendum caligine sepit.
 Longe est a meritis lucis confusio nobis.
 Hac vox multorum late peruenit ad aures
 Sed species soli Martino est prodita, cuius
 Mens leuior fragilia transibat pondera carnis,
 Corpoream molem transmittens lumine cordis.
 Protinus amoto altare depellitur omnis
 Vana superstitio ritus mentita Sacrorum:
 Translata ad veros migrant mysteria cultus.
 Quid simile his titulis tandem conferre valebit
 Ars magica infecta dolis, vel tincta venenis,
 Carmina compositis texens mendacia verbis,
 Extaque per spectis rimans 32 pendentia venis,
 Vt per tartarea quae sita silentia nobis
 Mugiat insanus fallaci murmure Damon,
 Adsumens fictum tenui sub imagine vultum
 Hic certe simplex animus & sola precantia
 Religio inferne dissoluit vincula legū.
 Et quamuis artus premerentur voce sepulchri,
 Attamen ad praesens tempus confessio vixit.
 Nec verò hic finis titulis, nec tempore saltem
 Intercisa breui virtutum stemmata cessant.
 Nam semper sancto comes indiscreta coheret
 Gratia, nec certo cohibetur sine locorum,
 Progressum sequitur, manet indiuisa manenti,
 Vt iij

Umbram sordida laetronis a sinistra parte Martini obuerfatur.

Si sibi causa via gaudens comitatur eunt em.
 Nam cum distenti³³ properè legit auia ruris
 Qua diffusa patet latus sera Gallia campis,
 Dum sequitur miserum gentilis turba cadaver,
 Et tremefacta leui morantur lintea vento
 Porrecto in longum per plana patientia visu
 Funeris obsequium cultum patet esse nefandi
 Damonis, & ritus miserorum ferre sacrorum
 Submissa idolicis bacchantum colla figuris.
 Protinus ante tulit³⁴ sanctum & venerabile signum,
 Et crucis obiectu properè venientibus obstat,
 Gressus instabiles³⁵ vexilli pondere sistit.
 Tum verò imposito miseris torpore teneri
 Cernere erat neruisque artus riguisse ligatis
 Frustrata³⁶ innexis conamina plurima membris,
 Tardata immoto vestigia sylvæ gressu,
 Concludi septas mandato limite turbas,
 Nec trans cedendi prætentata obstacula muri
 Partibus è cunctis immensum opponere claustrum,
 Donec paulatim visu propiore pateret
 Exequiis³⁷ delatus honor, tum³⁸ rursus eodem
 Vexillo, atque ipso libertas reddita signo,
 Sic crucis imperio simul & virtute fidei
 Ius habuit³⁹ vincire vagos, dissolvere vinclos.
 Hec raptim contacta legens⁴⁰ quia copia suadet
 Virtutum brevibus laudanda attingere signis,
 Ne festinantes tanta ad miracula mentes
 Tardet prolixis vilissima pagina verbis,
 Excipior rursus maiorum pondere rerum.
 Sacrelegum quondam deiecto culmine templum
 Strauerat ad terram, perfractis idola⁴¹ tignis
 Comminuens, totisque premeis simulachra ruinis.
 Huic pinus vicina loco distenta virentes
 Pendebat ramos annosa & brachia latè
 Nexuerant viridem frondenti in vertice sylvam.
 Arcebatque omnem foliorum crate calorem
 Arboris vniuersum densum nemus umbra perennis
 Iugem temperiem mentito vere tegebat.
 Hanc etiam pinum templi sociare ruinis
 Adgreditur parili cupiens conuoluere busto.
 Quicquid in errorem miserorum corda traheret.
 Tum verò accensæ uacors⁴² insania vulgi
 Et prohibere pio totum molimine votum.
 Nil ratio insania, nil profundi sancta prophætiæ
 Verba animis, non vox surdis, non lumina cæcis.
 Clamatur non quire homini conferre salutem
 Quæ sibi non valeant, lignis non⁴³ posse iuuari
 Lignorum dominos, seruire hæc nubibus eius
 Qui seruire vult subiectis⁴⁴ subditus idem,
 De syluis vrenda legens, veneranda relinquens.
 Hæc contra exclamant longè diuersa volentes,
 Idolico & multum perfusa corda veneno,

Gentiles turbauerunt bo sicuti Subp. Seuerus l. c. 9. Fortunat. l. 1. c. 12.

Fana profana diruit. Sulp. Seuer. l. 1. c. 10. Fortunat. l. 1. c. 13.

de Pinu succisa.

Desine prolixis renuentes cogere verbis
 Si rebus suadenda probas hæc iure placebit
 Conditio adlatura fidem, nos protinus ipsi,
 Agredimur nostram properè succidere pinum.
 Tu se vera adhibes fidei documenta, cadentem
 Excipe, & optata gaudens occurre ruina.
 Nil graue confusus domino tam dura probatur
 Causa, nec iniustorenuit iustissimus ori,
 Confidens virtute Dei, cui prona facultas
 Quamquam presentem verbo prohibere ruinam.
 Nec mora & adstrictis nectuntur vincula membris
 Atque elidendus iam parte locatur in illa
 Qua pronus toto pendebat stipite truncus:
 Iamque inclinat nutanti pondere ramis
 Subiecta haud dubiè terrebat mole ruina.
 Insestunt totis certantia gaudia votis,
 Ictibus adsiduis crebrisque bipennibus instant.
 Vindicta affectum excludit, fugat ira dolorem.
 Exanimes pallent monachi, maiusque periculum est
 Confusa nimium tanto terrore fidei.
 Vultu veribus donec paulatim cuieta fragorem
 Prona dedit, totoque in sanctum concia saltu
 Precessit celeres properantia vota furor.
 Iam propè contiguo perfractis turbine membris,
 Ille metum prohibente fide formidine pulsa
 Vicinam operiens constanti corde ruinam,
 Ne citò conuersam cernens perfidia pinum,
 Ad casum reuocaret opus, meritumque negaret
 Dum putat euentum. Sed iam propiore periculo
 Erigit armatam signi⁴⁵ munimine dextram,
 Opponitque crucem qua protinus impetus omnis
 Frangi iur. & celeri properè⁴⁷ motata rotatu
 Diuersam in partem pernici turbine pinus
 Fertur in auctores sceleris nam propter⁴⁸ ouantes
 In se conuersam trepide timuere ruinam.
 Qui tutum semet tanta ad spectacula caute
 Credebant legisse locum, vix mente recepta
 Perfractis cernunt confossa sedilia ramis.
 Tollitur in cælum clamor, partesque resultant
 Attonite, & voces cætu referuntur ab omni.
 Gaudia testantur monachi, miracula videnti.
 Christum lingua sonat, Christum simul ore benigno
 Ignari gnarique canunt, pars ista fauorem
 Agnoscit, petit illa fidem. Sic consona raptim
 Inter discordes Christo sociante voluntas,
 Cum fidei donum meruit, tum credere⁴⁹ sancit.
 Nam certè nullus penitus fuit agmine in illo
 Qui non rettulerit sperata dona salutis
 Adiectus gregibus domini munimine signi.
 Et loca qua tetris fætebant obsita famis,
 Obtegit veris mox inops⁵⁰ Ecclesia templis.
 Sic vincis Martine tuos, sic obruis hostes,

ruentem arborem excipiens liberatur.

Gentiles ad fidem conuertitur.

Sic grauis oppressos sententia⁵⁰ proterit, illos
 Immixtos fecit clemens victoria fratres.
 Ergo acuit moerem euentus, studiumque rebelles
 Vincendi assidue felix Victoria nutrit.
 Nam vix collapsis fumabant fœdola flammis,
 Vicino & tenues volitabant igne fauilla,
 Cum renouat similis⁵¹ repetita incendia templi
 Exultans crebris iustissima dextera flammis.
 Sed dum flagrantis longè lateque vapores
 Turboferit, crebrisque feroc exæstuat undis
 Eructans rapidam flammaram insania nubem
 Augens collectum vicina strage furorem:
 Haud procul amotum toto petit agmine tectum
 Vicina adlambens funestis culmina flammis.
 Quod postquæ sanctus trepidans instare⁵² periculi
 Vidit inafflatis iam mixta incendia tignis
 Sepsisse implicitum flammaram gurgite tectum
 Pernici properans conscendit culmina saltu
 Qua globus igne domum nimio densissimus urget,
 Artusque oppositos flammis venientibus offert.
 Tum verò aduerso sinuata incendia flatu
 Ad ventum redeunt, & quanquæ urgente procella
 Precipiti vis maior agit, cogitque reuersis
 Ignibus insanum confestim cedere ventum.
 Sic parat meritis natura oppressa iubentis
 Non flammæ urgentur flabris, sed flamina flammis
 Atque ignis præcepta sequens sic gessit utrumque
 Arripiens decreta sibi, defensa relinquens.
 Sic debellatio per iusta incendia templo
 Futur in excidium alterius quod forte leprosus
 Quondam⁵⁴ opulans vicus peruersa mente colebat.
 Sed postquam crebris demens insania vulgi
 Tentatnm reuocauit opus, totumque furorem
 Opposuit⁵⁵ violenti turbo tumultus
 Auia solorum repetit secreta locorum,
 Atque ibidem sanctus precibus violentius instat,
 Trinas continuans orandi intentio lucas,
 Et totidem iungens vigilat is noctibus horas.
 Quin &⁵⁶ contexto setis coopertus amictu
 Exesa adsiduo compunxit acumine membra,
 Ut teneret tenuem vestis nimis aspera pellem,
 Et cutis⁵⁷ exientis stimulis adtacta paueret,
 Saxeæ collidens mage duris ossibus arua,
 Producens tardos sera in ieiunia Soles,
 Perfundens totum lachrymarum flumine vultum
 Ut Domini iugis semper clementia Christi
 Insonitis famuli nimium miserata laborem
 Traderet effectum voto, & tentata patraret
 Aduersa penitus remouens molimina partis.
 Interea armatos propter consistere cernit
 Angelico fulgare viros, nec tarda patefcit
 Agnitio, adfecti prompta est fiducia vultus,

Ignè domui immixtos fecit clemens victoria fratres. Sulp. Seuerus l. 1. c. 11. Fortunat. l. 1. c. 14.

Leprosus vicus.

Ab angelis inuatur in templo diruendo.

Insuper & verbis veniendi causa docetur,
 Ne crepidet, ne vim timeat, ne arma pavescat.
 Presentem agnoscent per talia signa fauorem
 Quælibet opposito consurgat turba tumultum
 Auxilium satis esse Dei, qui protinus omnes
 Debellare queat verbi virtute cateruas
 Sufficere ad bellum credens hæc arma duorum
 Se simul auxilium ferre, & mandata referre.
 Acrior ergo animus penitus virtute recepta
 Ad ceptum reualefcit opus, mediaque cateruas
 Irrupit trepido constantia reddita cordi.
 Funditus euersis sternuntur templa ruinis
 Excipiunt totas simulachra iacentia moles
 Fractaque deiectis succumbunt idola tectis.
 Innoluit mixtus pariter simul omnia puluis
 Tigna, aras, statuas, cæmentum, saxa, metallum.
 Nec sanè tanto progressus ab agmine quisquam
 Obuius ire parat manet imperterritus ille
 Debellata videns trepidantum corda virorum
 Immoti expectant populi riguere mirantum
 Pectora, & attoniti stupuerunt viscera fibris
 Non membra expediunt motum non verba tumultu
 Diriguere artus miseris⁵⁸ vox faucibus hæsit.
 Tentantum cecidere manus, & clamor hiantum.
 Ut mare quod fundo conuulsum mouerit imo
 Fluctibus insistentis vehementis turbo⁵⁹ protella
 Illidit tota spumanti aspergine cautes,
 Et rauco oppositas transcendit murmure ripas.
 Pulsant perfracta dum concava littora moles
 Et vada permiscet totum vicina profundum.
 Mox tibi deposito siluerunt flamina motu,
 Sternitur immensus placidarum campus aquarum.
 Leuia deposito considunt marmora vento,
 Et iacet immoti species mutata elementi
 Sollicitans tenues confrato gurgite cymbas.
 Haud aliter siluit furiosissima vulgi
 Et tempestatem posuit, flatusque remisit.
 Hoc tantum & veris clamauit subdita verbis
 Martini Dominum toto simul orbe colendum,
 Hunc solum se nosse Deum, nam surda salutem
 Idola quæ possint vnquam conferre petenti,
 Haud latura sibi nec quemquam tradere donum.
 Quo careat, magis esse inopem qui postulat egentem.
 Sic vere penitus lucis fulgore recepto
 Hac quoque turba diis adcreuit, dedita castris
 Talibus adsidue vegetato corde triumphis,
 Rursum bella cupit, remouet fides aucta pauorem,
 Spes animat, meriti cedit formido periculi
 Nam similem mouit similis mox causa tumultum.
 Dum subuertendo properat succurrere templo
 Rusticitas vafana nimis, solitumque rigorem
 Augens precipites immensa mole furor.

In pago heduorū aliud templum cœcruit. Sulp. Seuer. l. 1. c. 13. Fortunat. l. 1. c. 16.

Denique sic totum obruerat dementia sensum
 Ut stricto quidam mimitans accurreret ense
 Ausus sacrilegum vibrare in vulnere ferrum.
 Et cum reiecto nudatam tegmine gaudens
 Cervicem offerret sanctus, nihil ille retractans
 Alitè sublatum surgit furiosus in enses.
 Celsus insanum dextram suspendit in altum
 Attollens totum celeri conamine corpus
 Concita precipiti tendens vestigia in altum
 Altius ut veniens caderet uehementior ⁶⁴ ibtus
 Cum subito adstrictis riguerunt viscera ⁶⁵ neruis,
 Atque hæsiti tenui consumptus in aera motus,
 Porrecta & iussum suspendit dextera ferrum,
 Et perit totus membris torpentibus ibtus,
 Et manus ⁶⁴ irrita conamine fixa remansit,
 Sic artus tota collapsi mole retrorsum
 Precipiti ad terram prona cecidere ruina,
 Ossaque collisus sonuerunt obruta membris,
 Prona & saxosa iacuerunt aggere terra.
 Tum demum extortit gemitus, lachrymaque coacta.
⁶⁵ Depositisque armis nimitus miseranda ⁶⁶ precatis
 Ambitio, ad veniam rediit conuersa salubrem.
 Quid nã quæso auidã reuocasti à sanguine dextrã?
 Cur parcis quem nemo rogat quid deinet ictum
 Si in net ira tuumtu certe ignoscere non vis.
 Cur ferrum retines, patet ecce innoxia ceruix
 Vulneribus nudata tuis, quid vota moraris?
 Qui mentem ferientis habes? cur crimine saluo
 Vltio differtur facis, & si dextera saluet,
 Quod fecisse cupis si non mutata uoluntas,
 Culpa manet, satis est meritis sententia ⁶⁷ cordis.
 Nec sanè hinc solum seruatæ dona salutis
 Videre attonita trepidantia pectora plebis.
 Nam mox cum similem similis uasania mortem
 Districto inferi et telo discussa repente
 Ferri acies casto ferientem deserit ictu
 Extortum & demens quæsiuit dextera telum,
 Totaque collecti euanescere uota furoris
 Decepta amisso uiderunt lumina ferro.
 Et tamen interdum alloqui o suadere salubri
 Suecrat, & uerbis mentes mutare feroces,
 Et corda affatu molire rigentia Sancto,
 Illustrans ueterem doctrina lumine noctem.
 Præterea procline fuit adhibere salutem
 Infirmis, gressum claudis, & lumina cæcis,
 Nam cerè nullum tanti uolentia morbi.
 Obruerat, quin uotiuæ fomenta salutis
 Rettulerit uisus gaudens reualescere sancto,
 Quod uel presenti poterit clarescere factio.
 Quondam Treuericis in manibus innuba uirgo
 Tabuerat consumpta graui paralytica morbo,
 Atque omni motu ⁶⁸ torpentia membra carebant

Gladio ferientis se subiecit

manus percutere uolentis torpet.

Voluntas etiam sola & afflicta sine effectu in malis, lesicis, cui men est.

Cultrum elabitur manu uolentis ferire martini. Sulp. Seuer. l. 1. c. 14. Fortunatus l. 1. c. 17.

Treueris paralytica oleo benedicto curauit. Sulp. Seuer. l. 1. c. 15. Fortunatus l. 1. c. 9.

Officiis priuata suis, iam carne relicta
 a Spirabat tenuis frigenti in pectore flatus
 Pallebant pauidi uicina morte propinqui,
⁶⁹ Arentesque artus lachrymarum fonte rigabant,
 Tristis & obsequii maestum contraxerat agmen
 Exequiis ⁷⁰ præbendus honor: cum murmure flentis
 Concitus irrupit reserato nuntius ore
 Martinum uenisse ferens, cui prona facultas
 Optatam. ⁷¹ Sanctis precibusque aduoluitur, orans
 Auxilium, & largo spargit uestigia fletu
 Ac singultu antestumpunt suspiria uoces,
 b Et plus de precibus lachryma quam uerba locutus.
 At contra sanctus pollens pietate modesta
 Adfectum sociat, meritum negat, abnuat esse
 Virtutem qua præstat opem, sed corde dolorem
 Participat, refugit pompam, sed deflet erumnam,
 Et meritum uitando probat, sic celsior extat
 Corde humili, confert laudi quod demit honori.
 Hæc cernens genitor tanto uehementior instat,
 Donec permota ad siduo iustoque rogatu
 Sancta sacerdotum precibus coniuncta paternis.
 c Ambitio, blando reuientem iure coegit
 Visere lugentis penetrata maesta parentis.
 Adstant pro foribus populi, miracula Christi
 Attonita expectant pendentia pectora plebis.
 Ille ubi seminecis miseratus tabida uidit
 Membra, & consumptis languentis lumina malis,
 Ossibus herentem siccato corpore pellem,
 Et curu infuso uitiatum felle colorem,
 Subtrahito & penitus constricta murmur a lingua
 Suspiria, exiguum glaciali à pectore flatum,
 d Filaque uenarum rupto pereuntia pulsus
 Ordine preciso querentem linguere dextram,
 Ad terram toto confestim corpore pronus
 Sternitur, à Domino uerbi medicamina poscens,
 Cui iussisse sat est, atque artem vincere nutu.
 Sensit adesse Deum, promi deposcit oliuum.
 Oblato accedit benedictio sancta liquori.
 Exim mutati congaudens unguine succi
 Singula contingit medicato crismate membra.
 e Admota expellit ueterem pia dextera dolorem,
 Atque imperata felicia dona salutis
 Ad tactum ⁷² medici paulatim infusa recurrunt.
 Sic morbis cuncta membrorum ⁷³ à parte fugatis
 Reddita succedit ueterato corpore uirtus.
 Mox ualida exurgit populo mirante puella,
 Et stabiles gressus diuino munere sistens
 Dat laudem domino per sancta altaria Christo.
 Quod postquam uirtutis opus celeberrima catu
 Mænia compleuit certatim accurrere cuncti
 Quorum uel mentes Demon, uel corpora morbus
 Obruerat, corde orantes memorisque medellam

De uis olei benedicti in morbis apud ueteres Christi anos, agit etiam au. stor infra l. v. vide notas n. 22.

Tetradij riq. conu. laris Ser. uum à de. thonio li. berat. Sulp. Seue. rus l. 1. c. 16. Fortunatus l. 1. c. 20.

Gentilis domi re. cutat ad. re Marti. nus.

Dæmonia cum alte. rum curat Sulp. Se. uer. l. c. 17. & Fortu. natus, l. c. 21.

Higressu stabiles, hi sensu abiere ⁷⁴ ualentes.
 Præcipueque tamen cunctis qua gratia Christi
 Per famulum dignata suum miracula fecit
 Vnius eminuit præsens curatio serui
 Quem Damon toto captiuum iure tenebat.
 Denique cum Sanctus grandi ambitione rogatum
 Permotus miserum deduci ad sancta iuberet
 Limina non potuit quisquam uincere ⁷⁵ furentem,
 Sic cunctos rapido debacchans ore fugarat,
 Dentibus infrendens, laceru cruor undique corpus
 Texerat, & nudis horrebant uulnera membris.
 Tum Dominus claro nimitus sublimis honore
 Fascibus ornatus Proconsulis immemor huius
 Ambitionis adest, genibusque aduoluitur almis,
 Ac pronus pecibus blandas circumligat uenas,
 Orans ut quoniam nec uis, nec uincla ualere
 Adtrahere insano bacchantem corde ministrum,
 Ipse adeat testum, sub quo iam tempore multo
 Seruabat clausum iugis custodia seruum.
 Sed renuit Sanctus limen calcare profani,
 Nec uult f. dolice iussus succedere tignis,
 Discernens templi ⁷⁶ fatorem à chrismate Christi
 Ille autem sanctis genibus uolenter inherens
 Spondet, Sancto se credere uelle ministro,
 Quicquid tradiderit tanti doctrina magistri.
 Tum demum motus tam iusta uoce rogatus
 Intulit optatos saluanda ad limina gressus,
 Atque eadem domino auxilium tam iusta petenti
 Que seruo medicina tulit, gratantur uterque
 Ille fide accepta gaudens, hic mente recepta.
 Confestimque nouum post hæc miracula factum
 Attonitam erexit tanta ad præconia plebem.
 Nam forte ingrediens uicini limina testu
 Exclamat forte ingrediens uicini limina testu
 Horribilem, & visu furiosus Dæmonis umbram.
 Nec mora continuo cepit tam proditus hostis
 Arrepto squire ⁷⁷ coco, miscere tumultu.
 Interiora domus penetrata, frendere malis,
 Captiuque oris dentes nudare minaces
 Ingenitum exercens alienis morsibus iram
 Dum quatit obfessum permixta insania corpus
 Dæmonis ut rabies humano seuiat ore
 Armata ad proprios alieno dente furor,es,
 Diffugiunt trepidi, nec quisquam obsistere contra
 Audet, & extremos acunt exempla timores.
 Sed fidens Domino sanctus ⁷⁸ fallacia ridet
 Agmina, & occurru rapido sese obuius offert.
 Qui ne, cum quateret tremulos dementia ritibus
 Collidens miseris ferali murmure dentes
 Et repetens crebros nutanti uertice morsus,
 Constantè digitis fauces penetrat hiantis
 Sistens aduersi seuiissima iura latronis.

Hæserunt auida dilato uulnere mala,
 A Suspensus riguit patuli furor improbus oris,
 Subdita contactu gausa est lingua salubri,
 Molliaque insertam presserunt oscula dextram
 Tum quia perstructo fuga nulla pateret ab ore,
 Egestus ⁷⁹ fluxu uentris uacuata reliquit
 Viscera, fetorem solum de corpore traxit.
 Interea subito turbantur cuncta tumultu
 Mænia, barbaricos adfert fama ⁸⁰ improba motus,
 Spargens inædulos per credula corda pau. ores.
 Nec tamen extabat rumoris nuntius huius
 b Ut prolata fides manifesto auctore pateret.
 Ergo ubi tam dubiis mutare ingentia rebus
 Vidit & incerto populos terrore teneri,
 Imperat ut clausus captiuo in corpore Damon
 Proderet, unde nouam sparsisset fabula famam.
 Protinus impulsus uerbo tortore fateri,
 Se causam clamat, crimenque, caputque malorum,
 Semet cum sociis ⁸¹ isthæc mendacia laruis
 Saussisse, ut trepidam premerent formidine plebem.
 Ergo hæc fallacis confessio uera latronis
 c Absoluit mæstas cruciato demone mentes.
 Iam uero ut tanta ⁸² pie. atis gesta retexam.
 Nec mens sufficit sterilis nec pagina uilis.
 O uerè ⁸³ confine bonum miseratio prompta,
 Mens humilis nullum spernit qui diligit omnes.
 Nã quendã horrendo lepra traxerat improba morbo
 Inficiens cunctam macularum tegmine carnem.
 Et spargens densas uitiato in corpore guttas.
 Quem clem sanorum fastidia crebra notarent,
 Ignara & proprie mens iniustissima casus
 d Despiceret tristes alieno in corpore morbos,
 Ingrediens portam sanctus ⁸⁴ præeunte cateruis
 Qualis in obsequium tanti collecta patroni
 Stipabant densis murorum limina turbis,
 Oscula dat misero uultu connexus, & ore.
 Nec metuens tali faciem sordescere et actu
 Impressit iunctis pacis ⁸⁵ signacula labris.
 Obstupere ⁸⁶ animis alij gausus at ille
 Sensit in actu diuini maner a doni,
 Et remeare citam raptim per membra salutem,
 e Disperti & celerem renouata in carne nitorem.
 O uerè preciosa tue dignatio pacis,
 Et medicina pio qua permanserat ab ore
 Seu membra attingas labiis, seu corda loquelis,
 Oscula sanabant agros, & uerba docendos.
 Atque utinam nostros similis clementia morbos
 Tangeret, & miseri maculas depellere cordis
 Orans tam sancto Martinus uellet ab ore:
 Tum credo ad uerè reuocarer gaudia pacis
 Sanatum attollens sancta ad mysteria uultum.
 Et post euersum dederat quem portio censum

Dæmones malorum auctores elidunt Sulp. Seue. rus l. 1. c. 18. Fortunatus l. 1. c. 2.

Parisiis leprosum osculo sanauit. Sulp. Seuer. l. 1. c. 19. Fortunatus l. 1. c. 23.

Inuocata porta Martini opem.

Spes mea clementis domini penderet ab ore,
 Porcorumque escas linguens, vel gaudia carnis
 Acciperem vera signacula certa fidei,
 Quin & contractus tantum vel fimbria vestis,
 Raptaque certatim disrupto vellere fila,
 Omnibus in causis celeres habuere medelas.

Namque ut prateream qua non obscurius acta
 Erga humiles latere homines nam quaso, latebit
 Arborius mundi eximio perfunctus honore,
 Clarus praecelsa qui culmine Praefectura
 Romana in dulcis moderamina rexerit habitis,
 Nec minus excellens morum probitate priorum?

Huius consumptis penitus iam tabida membris,
 Vnica languidulos stratis reiecerat artus
 Filia, quam febris iugi cum lege recursus
 Ad quartum reditura diem sic carnis amictu
 Exuerat, crebas semper repetendo ruinas,
 Vt nihil adflitum corpus sentire medella

Posset, vel medius vicina febre diebus,
 Dum transcursa sibi iactatio vindicat unum,
 Alter venturam patitur trepidando ruinam.
 Talem igitur tristi genitor pietate puellam
 Dum fouet, & flatu gracilia membra tepenti
 Percurrit, patrij dum creber anhelitus oris,

Oblata ad trepidam peruenit epistola dextram
 Quam pius antistes maesto mittebat amico.
 Ille ubi perlecte gauisus munere charta,
 Praesit in absentem congaudens oscula dextram
 Conclufit celeri veneranda volumina motu,
 Et semacho raptim properans admonuit anhele.

O vere preciosa fides, depulsa fugatur
 Febris, & igniti remouetur flamma caloris.
 Arentes penetrat praesens benedictio venas,
 Et rigat exhaustas verborum rore medullas,
 Restituens celerem domini pietate salutem.
 Ad cuius laudem recte referemus ouantes
 Quae nunc miramur seruos potuisse fideles.
 Nec solum hac membris tribuit medicina medellam

Sed corde adiecit veram fides aucta salutem.
 Confestim deuota deo sacra virgo per illum
 Offeritur Domino, per quem valet eruta morbo.
 Sic tribus indulta est simul huius gratia doni,
 Consecrat antistes, pater offert, virgo sacratur.

Quin & Paulino similis medicina salutem
 Reddidit, insignis fidei quam gloria late
 Exulit, obducta cuius cum nube latebat
 Visus, & infusus taligo extenta tenebris
 Arcebat cunctam macularum tegmine lucem,
 Quam leuis & tenui tactu suspensa fugauit.
 Spongia, vicino benedicta munere dextra.

4 Vix admodum aculo didicit iam reddita lucem
 Ferre acies, lumenque nouum mirata recepit.

Atque utinam nostri tenebras contingere cordis
 Tali luce vellet Sancti medicina patroni,
 Reddat ut antiqui rursus mysteria facti
 Nomen idem medicus idem, par causa medelle.

Miramur cito tam multa & magna videntes
 Archiatri somenta pijs, miremur & illam
 Quam meruit medicus Christo medicante medellam
 Per quem munificus simul & de munere gratus
 Expensis gaudet donis bonus atque retentis.

Namque ad sublimem nitens conscendere partem
 Qua domus excelsis pendebat fusa columnis,
 Lubrica dum scalis fixit vestigia, pronus
 Corruit, & crebram gradibus renouando ruinam
 Colliso terram collapsus pondere pressit.

Ecce autem praefracta trucem dum membra dolor
 Fessa gemunt, subita adflit solatia portans
 Angelus adflit sancto venerabilis ore,
 Abluere infusus festinans vulnera lymphis,
 Paulatim oblatis contingens unguine succi
 Perducens tenuem tactu leuiore liquorem,

Vnde rigat, tacitam prope sensere medellam
 Membra simul madidis mollito corpore venis,
 Confestimque artus stabiles viguere fugati
 Vndique mandato domini cessere dolores.
 Pernices gressus, mens vniuersa, cordis & oris
 Gaudia, gratifico concors cum pectore vultus.
 Dum Dominum laudat sibi met nihil adrogat inde.
 Prodidit & meritum quia se meruisse negauit.

Finit in Christo lib. II. habens versus
 D. CC XVII.

PAVLINI DE VITA MARTINI, LIB. III.

Vo rursus steriles calamos & sibilis ruptis
 Vox stipulis emissa vocas? hec gloria certe
 Maiorum voces digna est augere & tubarū
 Nec poterit paruis vox tanta erumpere culmis,
 Quanta & sublimes laudes implere valeret.

Sed si vel tenui flatu tam angusta iuuetur
 Tibia, quam sancti benedictio miserit oris,
 Grandia si nequit effari, vel suauia dicet.
 Primam igitur libri partem deuicta tenebit
 Ambitio, haec reliquas reserabit ianua laudes
 Qua post degeneres per secula multa pauores
 Corrupto emicuit libertas perdita mundo.

Elatas quondam bellis feliciter actis
 Maximus, & domini vnus de morte superbus,
 Exilio aliterius, crimen male moribus harena
 Auxerat euentu, naturę & vulnera praua
 Resciderat sapere insolix mage corde superbo

Prospe-

Arborii fi-
 lia tactu
 epistolae
 fuae sanar
 Sulpit.
 Seuer. li. i.
 c. 20.
 Fortunat.
 lib. 2. c. 1.

Epistola
 Martini
 admoda
 pectori
 puellae
 egrotae,
 salutem
 confert

Virgo sa-
 cratur
 Deco.

Pavlinio-
 culum sa-
 nat. Sulp.
 Seuer. li. i.
 c. 21. Fortu-
 nat. li. 2. c. 2

Martinus
 casu vul-
 neratus ab
 angelo cu-
 catur. Sul.
 Seuer. li. i. c.
 22. Fortu-
 nat. li. 2. c. 3

Adulatio
 Episcopo
 rom. Sul.
 Sc. li. i. c. 23

Regiam
 mentem
 dedigna-
 tur.

Maximus
 obiecta
 Martini ex-
 excusat.

Martinus
 conuictio
 Regis ran-
 dem exci-
 piunt Sul.
 Sc. li. i. c.
 23. Fortu-
 nat. li. 2. c. 4.
 Forte

De maxi-
 mi Impe-
 ratoris
 factu.

Prosperitas, rebus grauius ruitur a secundis.
 Hunc igitur Regem diuersa ex parte frequentes
 Pastores adiere Dei, quae cura perennis
 Vel seruare pium domini, vel pacere plebem
 Certantes laxare reos, dissoluere vincos,
 Reddere defessis requiem, solatia maestis,
 Orare exulibus patriam, veniamque precari

Prescriptis censam, miseris vitamque mereri.
 Dumque haec niuntur studio celerare benigno,
 Paulatim ad sensu trepido subiecta tumentis
 Sancta patrum grauias, nimium vilescere caput
 Dedita blanditijs, non quas dependere suerat
 Prisca sacerdotum grauias, sed scda clientum

Ambitio ad nutum tumidi deiecta patroni.
 Inter quos solus constanti corde vel ore
 Martinus nullo infecit pia viscera fuco,
 Nec trepida oppressit deformi ignauia neuro
 Mentē Christo humilem, celsam ad fastidia mundi,
 Quin & constanti precibus commissus in ipsis
 Si qua fuit Regem tumidum tum causa rogandi,
 Optantis votum expedit qua si iure iubentis.

Sape etiam sanctum crebro mouere precatu
 Ambitio est adgressa virum, ut vel sero venires
 Oratus totiens spreta ad conuiuia Regis.
 Ille etenim fastus temens & facta reuoluens
 Eius se penitus renuebat iungere mensa,
 Cuius criminibus sanctam connectere mentem
 Ad sensu saltem tenui nefas esse putabat,

Obiectans cadem dominorum, & sanguine patrum
 Imperium, mortem Regis, regnumque tyranni,
 Sed cum continuis precibus pia corda fatigans
 Dilueret culpas, obiecta & crimina purgans
 Diceret impostum sibi met terrore iubentium
 Imperij regimen, nefas esse ut mole prematur
 Inuidia, ferro atque armis extorta potestas,
 Ambitione vacant, nec sane parua fauoris
 Signa sui tanto Dominus misisse triumpho.

Nec quemquam, quamuis tepida paruaque fidei,
 Ignorare hominem belli momenta gerendi
 In nui pendere Dei, manifestius autem
 Si mage confisum numero, virtute, verisque
 Inferior vincat, vicisse hunc iudice Christo.
 Nec sane quicquam se vel post bella cruentum
 Immiti gessisset animo, ferrique furorem
 Post aciem valuisse nihil, post arma tubasque,
 Infantes gladios cessasse a crimine cedis
 Et nullo penitus respersam sanguine pacem.

Talia saepe iterans precibusque instantius orans
 Molluit sanctum crebra ratione rigorem,
 Vt culpe ignoscens studioque euictus adiret
 Fastidita prius regalis fercula mensa:
 Exultat spes iam proprior de munere tantis
 Fausta dies leto gaudet clarescere caetu,

Adulatio Episcopo rom. Sul. Sc. li. i. c. 23

Regiam mentem dedignatur.

Tom. 8.

Adduntur lecti proceres quos Regia iuxta
 Culmina vicini splendor connectit honoris
 Insignes trabes, legum armorumque tenentes
 Arbitrium, vel iura fori, vel classica belli,
 Misceturque ostro mollium in fila metallum.
 Hos inter medius qua fima flectitur orbe
 Presbyter accubuit, dextra leuaque potentium
 Ordo ducum, membris super aurea fulcra locatis
 Praesit subiectum precioso velleris ostrum.

Ad dextram Regis sancto venerabilis ore
 Consedit senior, qualis pia iura reportans
 Descendit sacro montis de vertice Moyses
 Mutati vultus nimio fulgore coruscans
 Cum faciem cordis splendor depromeret oris
 Nec cohibere non possent velamina lucem.

Mirantur taciti gaudentes turba ministri,
 Atque aula obsequis certat deuota modestis
 Tam sancto seruire viro, cura omnibus una est.
 Optati officij, minor & reuerentia Regis.
 Ipse etiam praesens Martinum excellere maouit.
 Si patet subiectas regalia fercula mensas,
 Dives in excelsis splendet purpura fulchris,
 Mollia puniceo motantur serica fuco,
 Et rutilant docti ductus sine vellere pensis.

Luminibus distent tremunt aulea superbis,
 Nutat & in foribus velorum mobile claustrum.
 Cuncta nitent vario culen sursum, atque deorsum
 Edita pigmentis, sola marmore, recta metallis:
 Sustentant vitreas chrystalla capacia lymphas,
 Cumque ipsa & concha species videatur & vnde
 Nec cohibere putes susceptum claustra liquorem,
 Pocula funduntur gemmis, gemmisque bibuntur,
 Electri molis fuluum discriminat aurum,

Ars erat in precio, precium preciosius arte est.
 Haec radiant gemmis, haec extant vascula signis,
 Aspera sunt quaedam visu, sed leuia tactu,
 Lancibus & rutilis discisque patentibus adsunt
 Aeris, & nemoris fructus terreae, marisque.
 Postquam exempta fames epulis, tum sola volutas
 Arentem releuare solum, rapuere ministri
 Inclusas auro glacies lymphasque niuales,
 Rorantes alii pateras offerre petentum,
 Anticipat votum famulorum cura vigorque.

Tum Rex Martino dubitantem offerre ministrum
 Imperat, officio cedens simul ordine verso,
 Tam sancta ardentem cupiens succedere dextra,
 Ut patera ad tactu tanti preciosior oris
 Infusum inficeret caelesti rore liquorem.
 Verum ubi respersit tenuis sanguis gutta, lyx
 Vix humectati tactu defecit in oris:
 Cum Rex protenta captaret pocula dextras
 Tradidit ille suo fidei metibus honorem
 Presbytero, meritum cordis non purpura Regis

Adulatio Episcopo rom. Sul. Sc. li. i. c. 23

Regiam mentem dedignatur.

Maximus obiecta Martini excusat.

elegans
 descriptio
 mentis Re-
 giae.

X

Vicit; pralata cessit diadema fidei.
 Attonitis stupere animis defixa videntum
 Corda virum spretoque etiam constantia Regi
 Plus placuit quam mira fuit, neclior adussit
 Invidiae tantum triviantem pondera facti.
 Quisnam vel magnus quamuis sub Iudice paruo
 Auderet tantum pro sancto iure sacerdos?
 Non terror vicit firmum, non gratia iustum,
 Non conuiuantis studium, non ira potentis.
 O virtus vicina Deo, sic corde remoto
 Sis velut ipse procul, presentem vincere mundum.
 Nec timuit quaecumque illi patefecerat almus
 Spiritus, infuso complens pia viscera dono
 Haud dubitanda ipsi constanti prodere Regi
 Euentus belli varios, sollicita primum
 Prælia, mox alio tristem in certamine cladem.
 Que cuncta ut puro vidit mens ignea sensu,
 Sic ducta euentu celeri quasi visa probauit.
 Nam primo oppressum Regem certamine sudit,
 Mox captiuam Duci submisit colla reuerso.
 Nec mirum est tantum mentem vidisse sagacem
 Linqnentem cunctas sublimi pectore curas,
 Et sensu aethereo penitus super astra volantem.
 Nam sapè angelicis miscentem verbaloqueliis
 Pro foribus stantes monachi stupere fideles.
 Sic nil corporeum corpus, vel membra caducum
 Senferat, atque animo iam libertate fruendi
 Nequaquam edomita nocuerunt pondera carnis
 Ipse etiam quouis tentasse fallere vulu
 Per spicuum casto patuit molimine Damon,
 Nec permittatis permittus ludere formis.
 Denique cum trepido penitus fuga nulla pateret
 Efflabat scutum, per verba furentia virus,
 Illa sum insidias cupiens accendere dictis,
 Dentibus elapsam lingua lacerare veneno
 Effundens castas iam fractis motibus iras.
 Quin & rorantem miserando sanguine dextram
 Concutiens, cornuque ostentans crimine cædis
 Sanguineum, letusque malis, tristia ridens,
 Irrumpit sanctam funesto murmure cellam,
 Tartaream effundens per verba procacia vocem,
 Cernat ut impleti tandem documenta furoris
 Hac fors arma dedit, telum hoc violentis adegit
 Obsequium pecudis, vincens sed crimine nostro.
 Quo maior fructus sceleris, tuus ille, tuique
 Agminis, in nostra solatia concidit ira,
 Affectas renouans optato sanguine vires.
 Protinus accitos proceres iubet ocyus omnes
 Affectu celeri monachorum visere cellas,
 Ne fors fallacis mendacia verba latronis
 De proprio saltim dixissent crimine verum
 Qualis mæstorum soleat vox esse reorum

Maximo
 Regi futu
 ram præ
 dicit mor
 tem vide
 Sulp. Seu.
 lib. 1. c. 23.

Angeli eū
 illo locuti
 Sul. Sc. 1. 1.
 c. 24. Fort.
 1. 2. c. 5.

Conuicia
 tur diabo
 lus marti
 no.

Cellam e
 ins irrum
 pit cum
 eruentato
 cornu. Su.
 Sequ. vbi
 Supra For
 tunat. 1. 2.
 c. 6.

Cumplectenda truci clam sub tortore fatentur.
 Tu m referunt nullum penitus de fratribus illo
 Signari indicio, coram se protinus omnem
 Sanctorum numerasse gregem, qui clausus ouili
 Temnebat ravidam frendentum ad claustra luporum
 Quem vigil aeterno Regi Martinus alebat.
 Attamen accepta quendam mercede profectum
 Ut plaustro aduectis prohiberet frigora lignis.
 Huic properè accurrat Martinus, precipit illum
 Tum socium monachis vel per commercia factum
 Confessi insidiis credens patuisse latronis.
 Nec mora quin presens iam coniectura probetur.
 Seminecem egressi non longè à limine cernunt
 Extreme efflantem miserum spiramina vite.
 Ille tamen letho languentia lumina soluens
 Vix singultantis præciso murmure lingua
 Adtraxit tenuem glaciali à pectore vocem,
 Vulneris exponens causas, nam sorte iuuenem
 Dum resoluta artibus stringuntur vincula loris
 Liberior ceruice vaga dominoque rebelles
 Mollia tartareo transfoderat inguina cornu,
 Quæ postquam exposuit, pressoque obmutuit ore,
 Tum fessum letho posuit caput, oraque, & artus
 Perfudit croceos glaciali corpore pallor.
 Hoc sine interit nobis tamen hic quoque finis
 Martini ostendit meritum, cui nosse futura
 Sic licuit, nihil ut penitus velamina carnis
 Tardarent celerem terreno pondere mentem.
 Et quanquã nimis mendax & callidus hostis
 Vel tegere insidias fraudes, vel fallere formis
 Tentaret, frustra hac toties molimina perdens,
 Ausus fictorum formas simulare deorum
 Fingere, & effigiem quorum fingebat honorem.
 Nunc fouis incestam faciem, Martisque furorẽ,
 Mercurium falsis nexum vestigia pennis,
 Forcipe Vulcanum, chordis vel pectine Phæbum,
 Effigians clypeo insanam cristisque Mineruam,
 Lasciuam Venerem, quatientem lustra Dianam,
 Incestam illicita thalamorum lege sororem,
 Germana & nomen perdentem crimine fratris.
 Talibus ostentans formis, se, digna suorum
 Facta, & mentito vultu sua crimina prodens;
 Nequaquam elabii potuit, sed fraude relecta
 Perdidit irrisus molimina callida Damon.
 Efflans, extremum per verba procacia virus
 Ille sumque virum vicis vel voce laceffens.
 Quæ cuncta immoto tolerans patientia vultu,
 Blanditias temnens, probra & conuicia ridens,
 Atque hostem agnosens figmento in utroq; dolosū
 Crimine nec lædi potuit, nec laude moueri,
 Verborum iaculis optonens signa salutis,
 Et crucis obiectu confringens tela latronis,

Rustici
 mors.

Diaboli
 variaz for
 maz & illu
 fiones. Su.
 Sen. 1. c.
 24. Fortu.
 1. 2. c. 7.

conuicia
 tur Marti
 no.

Qui

Martino
 obiit pec
 catores
 secum re
 tinct.

Diabellus
 si pœnite
 ret saluari
 possit.

clarus om
 nibus re
 lictis mar
 tino ad hæ
 ret. huac
 Sen. 1. c.
 25. vocat
 adolefcent
 tem nobi
 lissimum
 & nepisto
 la ad aare
 liū appel
 lat præbi
 terum san
 ctum. Pau
 linusepita
 phia eius
 de habet
 epist. 12. 1.
 anatolii
 mentita
 sanctitas.
 Sul. Sen. 1.
 1. c. 25. &
 For. 1. 2. c. 9

Qui sepe aggressus duris pia corda querellis
 Impius obiectare pio pietatis amorem
 Prob dolor, audebat coram sic voce resilians,
 Testibus ut multis seralia dicta paterent.
 Quare ait eposos domino (si crimina damnas)
 Suscipisset vitium culpans, consortia queris
 Peccantium, forsitan lateant te facta tuorum,
 Hortatum facta meo, quæ plurima suasi
 Et quorum pars magna fui qui quæso, probabit
 Insensum factis hominem facientibus æquum?
 Ille ait, antiquo serpens distente veneno
 Non hæc de miseris domini sententia Christi est.
 Qui se finiri culpam videt, abiicit iram,
 Tempora non statuens culpa nisi tempora noxe
 Ne mancant peccata monens, finita remittens,
 Mitis præteritis si sit correptio presens,
 Errantes reuocans, reuocatis crimina donans,
 Peruersis patiens clemens, placidusque reuersis,
 Vita hominum, mors culparum, miserator utroque
 Exitium sceleris causas iubet esse salutis.
 Nec desperarem fidens bonitate probata,
 Quod quamuis vincant cunctas tua crimina noxas.
 Si commissa diu saltim vel sero doleres
 Quod de te mediis raperet clementia flammis.
 O felix pietas, tantum confidere quemquam
 De domini bonitate Dei, ut spondere benignè
 Audeat illa etiam quæ non promissa fatetur.
 Dum reuocare ipsum consueto à crimine tentat
 Criminis auctorem, peccatum à fomite tollens
 Et stirpem exosam prima ab radice recidens.
 Sed quoniam crebros cantare enisa triumphos
 Murmura tartareum tetigerunt nostra tyrannum,
 Atque inter laudes titulos replicare volentes
 Bellosum seriem nomen resonauimus hostis,
 Hoc quoque quæ dederit Christus sermone loquemur
 Tempore quod gestum valde miramur in illo.
 Sanctorum quondam socii Christi que ministris
 Adiectus iuuenis factoque nomine Clarus,
 Haud procul à sancto cellam doctore locarat.
 Adsciscens plures ista ad consortia fratres,
 Ve modulata piis symphonia psalleret hymnis,
 Concors connexis resonaret gloria linguis.
 Subdolu hunc quondam iuuenis simulataque gestas
 Compositis figmenta dolis, mentitus & omnem
 Insonis speciem monachi sub nomine fallens,
 Expetiit sub veste ouium sed mente luporum
 Spirans antiquum vitiatum pectore virus.
 Ac primum sanctis vel solo corpore mixtus
 Communis vitæ speciem simulator agebat.
 Post sese angelicis solitus iactare loquelis
 Fallacem extulerat vana ad fastigia mentem.
 Celsus elati casurus culmine cordis,

Tom. 8.

Quin & prodigiis suadens incauta coegit
 Corda, velut meritis iam per documenta probatis
 Pro lenibus signis tumidis plus credere verbis.
 Ipsius interdum sese iactare solebat
 Alloquio domini, tanquam creber ad illum
 Nuntius ad sidue celesti à sede referret,
 Ostendens magnum socio sermone fauorem,
 Nec timuit sanctis semet conferre Prophetis
 Spirans fallacis mendacia verba latronis.
 Iamque adeo plures confictis credere verbis
 Impulerat, solus constanti pectore Clarus
 Reppulit à sancto fallacia murmura sensu.
 Et quamuis domini furiosus fingeret iram,
 Nec terrere grauem potuit, nec fallere cautum
 Spondens virtutem per plurima signa probandam.
 Namque ut deceptas caperent miracula mentes
 Talibus attonitos voluit confundere dictis.
 Hac inquam, me nocte Deus (ne vana putetur
 Gratia, quam meritis voluit decernere nostris)
 Indutum niuea donabit vellere vestis.
 Hæc vestris cum dona oculis manifesta patebunt,
 Saltim, si dictis dubitatis credere, visis
 Credite, & aspectum facili laudate fauore
 Cum verò ad tantum vigil expectatio monstrum
 Cursum prædicte nouitatis pergeret ordo,
 Ecce autem media iam ferme tempore noctis
 Quo diuisa diem non longè aspectat utrumque,
 Proxima venturo, nec multum amota relicto,
 Concussa intremuit tellus, fragor undique vastus
 Horrendum intonuit tenebris, & tetrior ignis
 Lampade terribili mentita & luce micauit.
 Terrentur visu subito trepidantia corda.
 Protinus ergo alacer successuque acrior ipso
 Quo sic prædicte fraudis processerat ordo,
 Tangendum cuidam vellus dedit atque videndū
 Qui citus acciuit reliquos ne falleret unum
 dum.
 Compositi noua forma doli stupere vocati
 Commixtus insignem candore & murice vestem,
 Extaque sollicitis blandè cedentia dextris,
 Mollia dum tenuis percurrunt stamina tela,
 Nec tamen agnosci poterat quo vellere ductus
 Quamuis ad motus proper, fulgeret amictus,
 Sed vestis visa aspectu, vel credita tactu
 Susceptam tenuit mendax in utroque figuram.
 Tum Clarus cunctos hortatu urgere sodales,
 Vt tam confusis per monstra ingentia rebus
 Ad dominum precibus redeunt, quia prodere solus
 Obiectos queat ille dolos, fraudemque latronis
 Et tenebris proferre suis, Vigil ocuis omnes
 Turba ad consuetos modulamina dulcia psalmos
 Aduolat, & sanctis solatia querit in hymnis

Sabbatio
 tunicam
 ostendit
 anatholi
 na.

X x ij

Que pellant segnes vegetato corpore somnos,
 Cantibus & sacris nocturna silentia vincant.
 Succedunt psalmis lachryma, suspiria voci,
 Conclamat si lingua tacet, comestitur omne
 In laudem domini tempus vice mentis & oris.
 Interea ut primum tenebras rarefcere noctis
 Vicina iam luce vident cum prauia Solem
 Nunciat acceptum spargens aurora ruborem,
 Et croceo obnubens pallentia⁵⁸ sydera fuco:
 Compressum ad sancti certant perducere cellam
 Martini, ut tandem disiecta⁵⁹ nube fugatus
 Perderet ingenij Damon fragmenta dolosi
 Prodens detectam tanto sub iudice fraudem.
 Ast ille obnitens iam iam propiore periclo
 Abnuere, & sanctas presentum euadere dextras.
 Certabat gressu sistens, & voce resistens,
 Clamans ad sancti vetitum se accedere cellam
 Martini, atque illam proferre a limine vestem.
 Tum verò insistent, prodit trepidatio fraudem,
 Compositosque dolos pallens ignauia pandit.
 Vanuit in manibus presantum vestis imago.
 Attentosque oculos species dilapsa reliquit.
 Qualiter acreis nebularum cellera filis
 Que texere cauas mentito gurgite valles
 Cum purum nitidus sol altius erigit orbem
 Aequora dispersis produnt nudata tenebris.
 Hoc quoque Sancte, cruce Martine⁶⁰ adfige trophæum
 Quo spoliis sauum simulata veste tyrannum
 Scindens aëria mendacia⁶¹ tegmina tela,
 Difficiensque⁶² caua fluitantia cellera nubis.
 O non quam⁶³ cessare furor, rursus summe resurgis
 Elisus totiens, toties comamina⁶⁴ perdens
 Irruis, atque ruenis nec finem audacia ponit,
 Nec votum successus agis? Tunc impie vultum
 Mentiris domini, tenebris & fallere lucem
 Conaris, tali ut specie deludere sanctum
 Compositis possit vecors insania formis,
 Spirans extremum quamquam sine vulnere virus,
 Effretam & rabiem castis iam ritibus efflans,
 Non penetrans purum tetra caligine sensum,
 Nec claudant verum nebularum umbracula solem
 Et quamuis ostro radians, gemmisque coruscans
 Subdidideris rutilum plantis mendacibus⁶⁵ aurum
 Insimulans verum falso diademate Regem
 Prob dolor aeternum clamans te perfide Christum
 Et velata pio sub nomine forte lateret
 Impietas mentita Deum sua sura beatum
 Credere mendaci specie sub nomine⁶⁶ Christi,
 Et curuare pios in honorem Damonis artus,
 Sacrilegum ut faceret, nefas heu, credita sanctum,
 Relligio, ac fidei meritis credendo careret,
 Et male tradendi fallacia poela veneni

Occulere ut in⁶⁷ dolum mellis dulcedine succum.
 Ignaris hæc tendere animis, tyronibus istas
 Insidias molire viris, qui classica nondum
 Bellica inexpertis tentant præcludere telis,
 At qui non rudibus suetus sudare sub armis,
 Signaque prætentos falicia claudere collo,
 Emeritos celat veneranda⁶⁸ casside canos
 Omnia que multo doctus præcauerit visu,
 Sollicitè explorat que sint loca fida paradisi
 Insidiis, vel que rursum suspecta cauendis,
 Quo⁶⁹ clypeum regnat ingenio quo turbine telum,
 Qui regem⁷⁰ capiant tutili qua crimine ledant,
 Ille ita constanti cuncta grauitate resistet
 Insidiis, tantaque dolos ratione cauebit,
 Ne fraude efficiat fractus conflictibus hostis,
 Quod virtute nequit tali tum robore florens
 Martinus bellator erat cum classica Christi
 Subruerent penitus vitiatum crimina mundi,
 Nouerat ille sui signum dignoscere Regis,
 Et calcare istas crucifixi nomine pompas.
 Tu modo purpureo Christum mentiris amictu
 Atque auro & gemmis peregrino stamine serum
 Hanc speciem exornas, miser heu, nec fallere nosti.
 Sic frustrata tuis toties molimina perdens
 Consiliis rursus tennes delapsus in auras
 Solueris, atque fugam turpi factore⁷¹ fateris,
 Tu verò immota stabilis virtute triumphas
 Sancte Dei, cui perpetua virtute coheres.
 Firmasti inuitus contra omnia crimina mores,
 Mansuetus, patiens, iustus, pius, integer, equus,
 Mitis, confidens, humilis, sine fine benignus,
 Instructus, comis, facilis, placabilis, acer,
 Antistes sanctus, doctor bonus, hospes amandus
 Mirandus signis, imitande in moribus idem
 Corde humilis, mente excellens, venerandus utroque;
 Dum laudem fugiendo capis, vitando mereris.
 Ducens contiguos sera in ieiunia soles,
 Et vix exiguis⁷³ semper parcissimus escis
 Desessum reuelans stomachum sine pondere carnis.
 Sic expulsa cibi, sic somni abiecta voluptas,
 Ne vigilam premeret terrena hæc sarcina mentem,
 Sed leuius⁷⁴ animi posses consuescere corpus,
 Orandi studio inuigilans⁷⁵, studioque legendi.
 Continuata istis hæc serunt tempora curis,
 Hæc sola & requies placuit, mutare laborem
 Succedente⁷⁶ alio iugem sine fine precandi.
 Ipsam etiam cuncti tanto miremur ouantes
 Naturam iesisse viro, licet vltimus illum
 Clericus oblitus tanti lesisset honoris,
 Nec lasus felle intumuit, nec iudicis visquam
 Iure in subiectos vindicta exarsit amore.
 Non odium furor exciuit, non gaudia risum
 Tristitiam-

Fraus Ana tholiffi monachi d'aprethica fa.

Demonē increpat auctor.

Diabolus regio habitata Martini ten rat. Sulp. Seuer. l. i. c. 21. Fortunat. lib. 2. c. 11.

Nefas vltima breui ut apud Tertullianum & Marium Victorem l. i. c. 11.

de moribus Martini Hæc tractatur à Sulpit. Seuer. l. i. c. vlt. & Fortunat. lib. 2. c. 11.

Feiuita longa

patentia

Tristitiam de dolor sanctus grauitate verenda,
 Angelicus fulsit venerando in corpore vultus
 Qui possit sancti faciem depromere cordis,
 Proferre & clausam sacro de pectore lucem.
 Semper in ore Deus, semper miseratio. Pacem
 Consilio & voto tenuit. Nam saepe solebat
 Inuidia infectas⁷⁷ fauces liore veneni
 Armare opprobriis, ipsosque accendere⁷⁸ viro
 Felle sacerdotes⁷⁹, ut lingua carperet, mallet
 Quam factis equare pium nec sic quoque sanctum
 Ira animum saltim reddendi ad vota coegit,
 Quin⁸⁰ & fraterno: pro tanto crimine fletus
 Fundebat madido clemens miseratio vultus,
 Exorans dominum lachrymarum flumine Christum
 Pareret ut verbis veniam tribuendo dolosis.
 Sic stabilis semper contra omnia vulnera corde,
 Non odium furor exciuit, sed causa dolorem:
 Qualis seclatus domini vestigia martyr
 Excipiens sauum⁸¹ saxorum nube ruinam,
 Cum tenuem efflaret benedicti⁸² pectore vitam
 Dimitti insano poscebat crimina vulgo,
 Plus peccata dolens plebis quam vulnera carnis.

Finit in Christo lib. III. habens versus cccc. LVIII.

PAVLINI DE VITA MARTINI LIB. III

Intelligit librum 1. Sulp. Seuer. scriptu de vita Martini, quem hic auctor veru redidit.

Inierat sumptum translato: capta volumine
 Percurrens sancti pura exemplaria libri,
 Cui subito oblata est obstrusa gloria⁸³ nobis
 Historia, nostri stimulanis molimina voti,
 Non ut de misero melius claresceret ore
 Quod tam perspicui signasset pagina cordis.
 Cum vis verborum vicia virtute coruscans
 Perderet ingenitum metro mollita vigorem.
 Sed quia non omnes liquide penetrata fontis
 Interius scrutanda petunt pars⁸⁴ magna petentis
 Sape bibit proprios neglecto⁸⁵ frigore riuos.
 Nos quoque qui dignum nil possumus edere doctis,
 Turbida non longe purgemus pocula libris
 Sape & clanguentium voces equare tubarum
 Emissa implicito conantur sibila libro.
 Et que sub celsa suevit requiescere pinu,
 Interdum vilis penetrat virgulta salicti,
 Tu quoque qui gratis malle succedere lucis,
 Si longe amoti nemoris via forte fatigat
 Comminus oblatum properans irrumpe⁸⁶ fructum
 Pergebat Sanctus benedicti ad limina templi.
 Ut solita aeterno ferret misteria Christo.
 Ecce autem tremulus glaciali frigore pauper

Hæc se tunica exuit, & pauperem vestit, vide Sulp. Seuer. dialogo. 2. de virtutibus Mart. c. 1. & Fortunat. l. 3. c. 11.

Collidens miseros nudanti vertice dentes
 Ad morsaque manus malis pallentibus aptans
 Captabat tenuem flatu adspirante teporem.
 Durabat crebros concrefcens⁸⁷ stiria status,
 Vox quoque non toties resonans lachrymabile verbis
 Fleibus præcisa sonis gemituque locuta
 Signabat totam causa clamante querelam.
 Hæc quamuis durum mollescent forte rigorem
 Ne dum Martini pietas iam motu aleret
 Dissimulare istam miseri plangentis erumnam.
 Protinus adstanti Diacono quem more priorum
 Antistes⁸⁸ sancta custodem legerat arce,
 Imperat ut Domini sumptu nummisque coemptam
 Aptaret properans argenti in corpore vestem.
 Ergo hæc que fieri voluit quasi facta reliquit.
 Exim secreta penetrans habitacula cellæ
 Que progressurum sacra ad mysteria sanctum
 Hic quoque vicinis fuerat sciungere turbis,
 Excipiens monachum mox emissura ministrum
 Sed quid non penetrarent miseri quos cogit erumna
 Adrita expositum frontis vulgare pudorem?
 Quod nec presbyteris paruit, perumpit egestas
 Allegans⁸⁹ querulam dilato munere causam.
 Tum verò inuasit totum miseratio sensum,
 Nec placuit rursus mandati adferre periculum.
 Amphibalo⁹⁰ caput occuluit tum teste⁹¹ remoto
 Subtraxit letus⁹² paulatim ad membra lacertos;
 Collectam excuiens adclini pectore vestem,
 Nec paruit nudum vestito paupere corpus,
 Tam properè exterior spoliatum texit amictus,
 Ut votum anticipans festini pauperis ipsum
 Ignarum facti faceret, quem munere⁹⁴ latum
 Fecerat⁹⁵ occulto, testi manifestus egenti.
 Dicite qui sprete calcantes gaudia mundi
 Abiecto vitam voluistis querere censu,
 Quis nudum proprio texit nudatus amictu,
 Quis quod ferre alium doluit non ipse refugit?
 Quis miser esse volens miserum miserando refecit?
 Viciisti veterum Martine, exempla virorum,
 Tuque ipsum mirandus eras tum paupere testis,
 Vel cum diuise remaneret portio vestis,
 Cede tibi antiquam geminasti hoc munere palmam.
 Interea, quod moris erat, sollempnibus horam
 Esse monet Diaconus conuentu in plebis agendis.
 Ille ait, implenda est sancti doctrina prophete,
 Præcedat⁹⁶ Missam miseratio, gratior hæc est
 Hostia mandatum faciens prius obtege nudum.
 Egressus paulum quesito paupere rursus
 Suggestit absentem, nec largitione reperium.
 Prome age sanctus ait, munus non deerit egenti
 Tum vestem⁹⁷ octava solidi vix parte coemptam
 Nodosam textam sæteso vellere filis

Ante pedes Sancti stomaebatus proicit ille
 Amoto paulum Diacono praegrosa coarctat
 Congaudens prope tam vilitegmine membra.
 Sic altare petens & multo comprior heros
 Hoc habitu, qualis Regi post bella reuerso
 Occurrit madidus sudore & puluere miles,
 Pulchrior hoc titulis, quo membris turpior¹² horret.
 Nam speciem virtutis opus praecedat, ut alta
 Radicis robur¹³ foliorum tempora transsit.
 Nec dubia hoc votum mox coniectura probauit
 Nam dum solemnem cumulat pia dona rogatu
 Prosequitur que sacris vota immortalia verbis,
 Effulsit rutilans clavo de vertice flamma
 Splendorem capiti insundens innoxia crini,
 Perspicuo sursum porrecta atque edita tractu
 Ignifluo liquidum perrumpens aera sulco.
 Perge age continuo titulorum impulsu rotata
 Gloria sic facili virtutum concita cursu
 Vt penitus laxis currens in gaudia frenis
 Incipienda prius subeas quam clausare linguas.
 Quidam vir locuples Euantius²⁰ in licet istis
 Adstrictus mundi per vincula tenacia curis,
 Attamen ille se fidei cordis que benigni
 Conseruans purum terreno a crimine sensum,
 Exequis penitus vehementi febre medullis
 Concutiens crebro trepidantia viscera flatu
 Et singultanti rumpens suspiria pulsu,
 Supplex arenis confuso murmure linguae
 Et pleetrum vocis siccati glute palati
 Impendens fractis enisus saepe loquelis
 Affectum signare suum rogat ocius ad se
 Aduentum²¹ Sancti obtineat miseranda precantum
 Ambitio, si que stimulet vel cura doloris,
 Vel pietatis amor quarens fomenta salutis,
 Hunc adeat solum renouanda ad tempora vita,
 Martini aspectum cunctas superare medollas.
 Nec²² tarca in iustum saltim dilatio votum
 Credidit, oblati diuino munere signis,
 Hanc satia esse fidem mox & res ipsa probauit.
 Vix dum vel medijs transcursa parte laboris
 Restabat pars magna via, praue nit euntem
 Gratia, premisit sperata dona salutis
 Praecedens tardos virtus perniciosior artus.
 Occurrit validus medico gratantur uterque
 Corpore sanato²³ transfusam in corde salutem,
 Dum fidei meritis crescit curatio carnis.
 Ergo ut sublata est cunctarum causa morarum
 Confestim remeare volens cuncta prece victus
 Praestitit vnus²⁴ spatia exorata diei.
 Sed breue quod fuerat spatium, virtutibus amplius est
 Arcum compensat non acta operatio tempus.
 Nam puerum quem forte malus²⁵ lethali ter ictum

Sacrifican
 ti globus
 ignis in
 capite e-
 ius micat.
 Sulp. Scu.
 dial. 2. c. 3.
 cap. 2.
 Fortunat.
 l. 3. c. 1.
 Huius e-
 riam rei
 meminit
 gregorius
 Tar. l. de
 gloria co-
 fessor. c. 20
 & 39.
 Euantium
 agrorum
 sanat.
 Sulp. Scu.
 dial. 2. c. 3.
 Fortunat.
 l. 3. c. 1.

Perculerat serpens insectum felle veneni,
 Cum iam liuentes virtus distenderet artus
 Atque ipsis etiam penitus vitilibus haustum
 Serpentis ferale¹⁶ malum quasi morte peracta
 Solueret inferno marcentia lumina somno.
 Ipse herus insectens iusto pia corda labori
 Pertulit ad veri¹⁷ vestigia sancta Patroni,
 Non dubitans meritis per tot documenta probatis
 Quod praesens possit tactu¹⁸ depellere virus,
 Qui veniens morbos solo terrore fugasset.
 Nec mora, contactum dextra medicabile vulnus
 Purgauit tetro figentia membra veneno,
 Et quacunque manus per corpus sancta cucurrit
 Mors fugit, sed vita redit remeavit ad vnum
 Mox pestis collecta locum. Tum vulnere solo
 Stipauit iussu¹⁹ confestim erumpere virus,
 Et puer intrepido firmans vestigia nisu
 Gressibus impauidis domino gaudente cucurrit.
 Hac diues mercede redis, haec munera sumis
 Adiecta munerans felicia dona salutis.
 Quod tempus vacuum virtutibus³⁰ egit in ipso?
 Quae via non caelum petiit licet hospita terris?
 Lustrabat caulas commissi pastor ouilis
 Quae pia rure frem claudebat ecclesia plebem,
 Ne furum fortasse doli rabie seu luporum
 Incautas pecudes reperent custode remoto.
 Interea sociis paulum fortasse relictis
 Carpebat praegressus iter, qua publicus³¹ agger
 Porrigit erectam per plana iacentia molem.
 Vt via constratis solidata atque edita saxis
 Vergeret effusos in concava subdita nimbos
 Et grauis in duro non sidere orbita colle,
 Mersaque neluteum sorberent plaustra profundis,
 Sed summa vix dorso via verrigo rotarum
 Raderet,³² haud collo segnans vestigia sulco
 Sed procul,³³ impacti cinnitu prode re ferri,
 Hoc Martinus iter paulum praegressus³⁴ agebat,
 Cum subito ingenti properantem turbine rhedam
 Obuius aspexit, tumidos quae forte vehebat
 Militis terrore viros non ordo furorem,
 Non ratio insanam poterat componere mentem.
 Ambitio, ebrietas, clamor, furor, ira, tumultus
 Miscebant variis incondita pectora monstris,
 Exanimisque inter mulas trepidosque magistros,
 Verbera³⁵ cadentium resonabant, verba³⁶ clamant
 Nec³⁷ standi lex ulla inerat, nec cura periculi
 Tardabat celerem per plana, per ardua cursum.
 Talibus ergo viris habitu diuersus & ore
 Obuius occurrit Sanctus timuere verendam
 Iumenta³⁸ aduersi faciem, cessere trementes
 Aggere de medio mage sano pectore mula
 Annexa implicitis trepidantia corpora loris.

puerum
 ictum a
 serpente
 solo tactu
 curat.
 Sulp. Scu.
 dial. 2. c. 3.
 Fortunat.
 l. c. 3.

De rheda
 fiscalis &
 militibus
 occurrentibus
 Martini Sulp.
 Seuer. dial.
 2. c. 1. For-
 tunat. l. 3.
 c. 4.

Vt quondam sancta vetitum maledicere plebi
 Lectio fert a sinam dominum tempore profanum
 Elisam adclini pressantem corpore plantam.
 Tum vero insano suffusi corda veneno
 Desiliunt, spes est voti data causa furendi,
 Ausi & sacrilegas in Sanctum extendere dextras
 Verberibusque pium certatim elidere corpus.
 Insonitem, solum, mitem, placidum, patientem,
 Irati instabiles, multi, tumidi, furiosi,
 Obuia verberibus prorsus nec verba ferentem
 Impellunt, retinent, elidunt, ora madescunt
 Sanguine, confusum rumpunt spiramina pectus,
 Liuenter³⁹ fracto nigrescunt gutture fauces,
 Languentesque oculi solo de lumine Christi
 Praesentes pensant tenebras caligine noctis
 Desicit aspectus, sed spes in pectore lucet.
 Talem igitur socij postquam aspexere magistrum
 Exanimis viso pallefcit turba patrono,
 Extendens humiles ad sustentacula dextras,
 Blandique sanguineis adfigens oscula membris.
 Tum properant dira loca tristia linquere cadis.
 Stedibus excepit venerabile pondus a sellis
 Adsuetum vecturus onus. Sed corpore⁴⁰ flexo
 Nutat semianimes adclinis sarcina membris,
 Et dubios casus iam iam lapsura minatur.
 Interea expleto satiati corda furore
 Ad rhedam rediere viri, perniciosius inde
 Praecipiti cogunt iumenta erumpere saltu.
 Vt quicquid fuerat funesta in caede⁴¹ morarum
 Confestim celebris pensarent turbis cursus.
 Verum haec frustra adhibent molimina fixa rebellat
 Imperio iumenta truci, rigere ligat
 Arbitrio domini statuarum in imagine mule.
 Tum vero insano propius⁴² calet ira tumultu.
 Nil voces,⁴³ nil flagra valent, confusa resultant
 Illia, vicinas rapiunt ad verbera syluas,
 Saxa, sudes, fustes, stimulos, quod cuique repertum
 Rimanti telum ira facit consummit in ictus.
 Nec tamen haec possunt nervos laxare rigentes
 Aut fixos mutare artus, frigentia credas
 Aera, vel expressas saxis riguisse figuras.
 Tandem consumptio penitus fractoque furore
 Admisit sanum uacors dementia sensum,
 Ut scirent nexas inter tot verbera mulas
 Iudicio torpere Dei, causimque morarum
 Non sine diuino miseris contingere nutu.
 Tum demum admoniti monstris, postoque furore
 Peccati memores querunt, quisnam ille verendo
 Corpore sacrilegos pulsantem excepit ictus.
 Ecce autem audito Martini nomine proni
 Accurrunt laceros turpati puluere crines,
 Rorantesque genas lacrymarum fonte rigantes

A militibus
 eadur.

Equi rhes
 fiscalis
 immobili-

Veniam
 rogant
 delictis
 & impu-
 rant.

Inne sunt humiles plantis felicibus vlnas
 Poscentes veniam pariter, pariterque facentes.
 Nec sane dilata⁴⁴ est miseranda precantum
 Ambitio, exclusit longos clementia fletus,
 Et venia donum praue nit vota rogantum.
 Nec mora libertas abeundi reddita verbo
 Laxauit celeri iussarum frana morarum.
 Dicite quid vestri velox⁴⁴ euectio Regis
 Efficiat tardante Deo, conferte coruscas
 Gemmarum radiis frontes, & tegmina⁴⁵ setis
 Hispida, virtutum titulos, pompasque iubentum
 Tum saltim edocti meritorum pondere sancti
 Imperium vestro melius preponite Regi.
 Perge, age, continuo virtutum stemmata tractu
 Historiam pagendo refer,⁴⁶ via⁴⁷ versa Sacerdos
 Ingeniumque meum, tu cordis pleetra vel oris
 Auxilio continge tuo, vesana loquentes
 Dementes rapiant furiosa ad pectora Musas.
 Nos Martinus agat talis mutatio sensus
 Grata mihi est, talem sitiunt mea viscera fontem
 Castalias poscant lymphatica pectora lymphas,
 Altera poela decent homines Iordane renatos.
 Rursus⁴⁷ iter gressus venerabile Sanctus agebat
 Carnotina iacent patulis qua mania campis.
 Ergo hic fecundi dum praeterit auia ruris
 Vicinum impleuit iusta admiratio vicum.
 Innume, i passim coeunt & sexus & atas,
 Omnes⁴⁸ denudat vacuos cultoribus agros
 Gloria tanta viri⁴⁹ minor est iam cura domorum,
 Martinum vidisse sat est, hoc nomen & ipsi
 Pro laudis titulo recte stupere profani.
 Et quanquam necdum fidei virtute recepta
 Ad famam tanti raptim adfluxere magistri.
 Stipabat densum populis rurestribus agmen.
 Texerat expositis iusta admiratio campos,
 Quem fructum tanta segetis satione salutis
 Commisit⁵⁰ cupidos gauderes condere claustris
 Respiciens vacuos granorum pondere culmos,
 Cum subito exanimum nati complexa cadauer
 Mater adest, pulsans⁵¹ cassos ad viscera rictus,
 Et querulum immergens labris glacialibus vber
 Allegans tremulas inter suspiria voces,
 Pallentisque rigans⁵² lacrymarum flumine malat.
 Persensit mens plena Deo vicina fauentis
 Dona Dei,⁵³ purum vegetauit gratia sensum
 Fideret ut tantum diuina ad premia plebem
 Perspecta saltim domini virtute vocandam.
 Ergo ut defuncti funus miserabile nati
 Supplex imposuit matre felicibus vlnis,
 Ad tacti nutare artus, reserata patere
 Lumina, & infusam paulatim adflescere lucem,
 Et pleetrum humentis collidens lingua palati

Martini
 opem in-
 tuocat au-
 ctor.

Cathorti
 oppidum
 pecti.

Filiu mor-
 tuum vi-
 ra & ma-
 tri resti-
 tuit. Sulp.
 Seuer.
 dial. 1. c.
 v. Fortu-
 nat. lib. 3.
 cap. 5.

Faucibus expressam verbis distinguere vocem,
 Brachiaque innexo gaudens suspendere collo
 Martini amplexus neglecta matre poposcit.
 Pande sinus parulos populis ditata receptis,
 Adiecitamque tibi gaudens amplectere plebem
 Sponsa Dei, totum rapiens ad viscera mundum.
 Vos vero in miseris dudum scetentia bustis
 Idola, gaudendos tandem lugete triumphos.
 Que non corda tibi cedebant, Sancte, docenti?
 Quae feritas non mitis erat? cum semper in ipsis
 Regibus oppositum contra tua vota rigorem
 Praemia molliret domini clementia Christi?
 Sed magis trux reliquis vitioque tumoris, & ire
 Terribilis solum Valentinianus agebat.
 Quem cum saepe Ducem supplex Martinus adiret
 Difficilem allegans duro sub Principe causam,
 Tam iugi offensus Rex ambitione precantis
 Ne saepe obstructas pulsaret quae libus aures,
 Arceri foribus Sanctum iubet. Ille repulsus
 Deserit in insensu penetralia turbida Regis
 Mallens avari pulsare ad limina Christi,
 Atque illam penetrare aulam quae regibus ipsis
 Lus tribuit, certis concludens tempora meris,
 Adstringens validis licet ora rigentia frenis.
 Ergo ad consuetum remeat mens tota vigorem
 Adfingens tenuem desesso in corpore carnem
 Exesam stimulanis setoso tegmine pellem
 Ieiunando diem ducens, vigilando tenebras,
 Continuo & fletu connectens tempus utrumque.
 Ac si quando breui cessissent lumina, summo
 Nuda humus ad tenuem sat erat subiecta soporem,
 Donec maestitiam sancti miserantes alumni
 Christus ad afflicto solati misit amicum
 Alloquio delata pio, nam lapsus ab alto
 Angelus hec Domini mandati verba profatur.
 Perge, age, ut obstructam penetres securus ad aula.
 Nil septum est miserante Deo, cui regia celi
 Oranti patuit, terrena haec claustra patebunt.
 Nec mora diuini tamen sponse fauoris
 Certa fides, petit intrepidus penetranda tyranni
 Limina, concessit tumidi custodia Regis,
 Armaque ad excubias dirarum obiecta minarum
 Quem postquam solio subito rex vidit ab alto
 Obstupuit visu attonitus, toruumque trementes
 Aspexit minitans regali a sede ministros.
 Interea ut spreto capere solatia sancto
 Comminus adstantem nullo dignatus honore
 Immotus pressit subiecta sedilia membris.
 Ecce autem rapido crepitantis turbine flammis
 Ignis atrox vindex diuino munere missus
 Inuoluit solum Regis partemque sedentis
 Tum demum celeri linguens incendia salu

Valenti-
 nianus
 Martinum
 palatio
 arcer. Sul.
 Seuer.
 dial. 2. c.
 6. Fortu-
 nat. lib.
 3. cap. 6.

Angelus
 occurrit
 Martini.

Coactus
 Valenti-
 nianus af-
 fergit
 Martino.

Excussis fixit trepidus vestigia membris
 Extortum redhibere pio gratatur honorem,
 Et blando affectu causam remouere precandi
 Subdent praecipis immitia pectora sanctis,
 Et flectens dociles ad verba⁵⁷ iubentia mores.
 Quin & larga satis regali dona paratu
 Ingeffit. Sed nil de mundi sumere censu
 Mens opulenta deo voluit terrena relinquens.
 Premia, ad aeterni recondens, munera Christi.
 Nunc quia plebeis vilissima carmina verbis
 Irrupere humili preclsa palatia versu,
 Contiguo, ut Christus dederit, sermone loquemur
 Subdita sanctarum meritis fastigia rerum.
 Postquam, ut transcursum signauit pagina libri,
 Maximus impositi purgavit crimina regni,
 Iugibus officii ceptum seruare fauorem
 Prudenter studuit, nam sic arcessere Sanctum
 Gaudebat cupiens diuini flumine verbi
 Irriguam potare fidem de fonte beati
 Oris nectareum doctrine haurire liquorem,
 Discere Sanctorum titulos & gesta piorum.
 Que decertantes sudarent praelia, quae ve
 Premia victores caperent, quae gloria iustos
 Excipiat, quae poena reos clementia Patris
 Vt foueat, quantum adficiat sententia Regis.
 Talia querenti congaudens singula Sanctus
 Pandere, & eiectis lumen reuocare tenebris.
 Ac non inferior tanto Regina maritio
 Deuota obsequio vincebat sedula Regem,
 Pendens Sanctifico semper narrantis ab ore.
 Et largo propter spargens vestigia fletu,
 Illius aequabat meritum quae crine beato
 Lota prius lachrymis domini vestigia terfit.
 Verum haec parua putat specialia accincta seorsum
 Affectu seruire parans ut sola remotis
 Frustreretur mensas foelix Regina ministris.
 Nec prius adiuncto contendens saepe marito
 Destitit a precibus, quam Sanctum cedere crebros
 Continuans fletus iugi ambitione coegit.
 Adponit mensam, sellam locat, ingerit vltro
 Lintea siccandis manibus lymphasque lauandis.
 Et quas obsequio congaudens coxerat escas
 Ipsa in⁶⁰ perspicuis properat deferre canistris.
 Et quamquam⁶¹ officii nunquam desessa vacasset,
 Supplebat iugem standi virtute laborem,
 Pro tanti merce de operis venerabile munus
 Micarum fragmenta legens, quibus esca fidei.
 Esuriem sanctam tactu preciosa repleteret.
 O felix virtute tua regalibus istas
 Anteferens gazas opibus seruire beato
 Mallens, quam toto penitus praecellere mundo,
 Ad famula nomen referent regnantis honorem.

Donatini
 cipis rei-
 puit

Maximus
 imperator
 honorat
 illum. Sul.
 Seue. dial.
 2. c. 7. For-
 tunat. lib.
 3. cap. 7.

Maximi
 vxor sola
 Martinus
 conuictum
 exhibet.
 Vide Sul.
 Seuer. &
 Fortunat.
 vbi supra.

De feueri-
 tate remit-
 tit Marti-
 nus, vt
 reos libe-
 ret.

Claudio-
 machum
 vicum ap-
 pellat. Sul.
 pt. Seuer.
 dial. 2. c. 8.
 & Fortu-
 nat. lib. 3.
 c. 8. vicus
 est in con-
 finio ruro-
 num at-
 que Biri-
 nium.

Non tibi sydereis radiantia tempora gemmis
 Mutauere animum⁶³ rutilisque rigentia filis
 Serica, contextoque aurum pretiosius ostro.
 Aequasti merito tanta Regina fidei
 Illam quae similis solij⁶⁴ sublimis honore
 Venit ab extremis Salomonem agnoscere terris,
 Auditu captans docili quod mente retentans
 In se quod tenuit longe⁶⁵ progressa petiuit.
 Talia subiecti calcati obstacula mundi
 Formina⁶⁷ priscorum titulis aequata virorum.
 Nam saepe inuictos multo in certamine Reges
 Sola iugum reuens funesta superbia vicit
 Reote igitur sancti donum speciale tulisti
 Vt tibi mollito paulum positoque rigore
 Miua syderei cordis secreta paterent.
 Quam⁶⁸ multos licet exiguo laxata sereno
 Frons pia clementer iussit considerare fluctus,
 Quantas sedauit moderatior aura procellas.
 Et breuiter rutilans licet inter nubila sudum,
 Quam tristes haec mensa reos, quae vincula soluit
 Libertas permissa paruum, quantasque catenas
 Discussit laxans proprium breuis hora rigorem.
 Nam tempus, persona, locus sapientibus adstant
 Consiliis, subitaque animum ratione gubernant.
 Nec mihi faminei preterendas nomina⁶⁹ sexus
 Inuide, non artis⁷⁰ meritum sed corda parabunt.
 Nec minor est natura⁷¹ humani cum gratia par sit
 Nec distabat merito fidei gens, sexus, & aetas.
 Vir, mulier, seruus, liber, peregrinus, & haeres.
 Credentis meritum praestat non gloria carnis.
 Denique quid sexum hunc studio meruisse fideli
 Compererim⁷² breuibus cupiens perstringere signis,
 Hoc quencumque dabit Christus sermone retexam.
 Dum progressus iter carpit venerabile Sanctus
 In noctem vergente die, vicina petiuit
 Teeta, & gaudens susceptus culmine vici
 Expetiit properans Sancti penetralia templi.
 Atque hic ut semper benedicti liminis hospes
 Permissit fessum paulum requiescere corpus,
 Laxans exiguo marcentia lumina somno,
 Vt renouata breui saltim modicoque sopore
 Sufficerent iugi tenuissima membra labori,
 Et⁷³ ferrent vigilem per sustentacula mentem.
 Verum ubi transegit tenebras & nocte rosulgens
 Lux operum cunctis propere solemniter actis,
 Rursus iter⁷⁴ festinus agit, tum vero fidelis
 Turba puellarum domino quas Sancta sacrarat
 Virginitas, carne intactas & corde pudicas,
 Me festinantem caeli ad sublimia mentem
 Ad terram premeret fragilis corruptio carnis,
 Irrumpit Sancta gaudens penetralia cellae
 Hospitio benedicta pio, statisque recentis

Haurit, & insectas absorbet anhelitus auras.
 Tunc humli obsequio⁷⁶ solum Doctoris adort
 Officio docto raptim loca singula signant
 Quae tetigere pedes stantis, quae membra iacentis,
 Quae sancto benedicta cibo, quae pressa sedili,
 Vel quae prostratis oranti subdita membris,
 Vt vero aspectu benedicti stramine lecti
 Tentauere pio⁷⁷ tepesactum corpore sanum,
 Certat adiuuentam violenta modestia praedam
 Dum partem sibi quaeque rapit, sinibusque repletis
 Leuia densati compungunt pectora culmi,
 Atque arcent tenues stimulat pectore vestes.
 Quid non vera fides faciat? forte una cohortis
 Virginea, nec corde minus quam corpore casta,
 Cum quendam miserum violento iure retentans
 Cogerat infurias demon prorumpere iussas.
 Excitans sanum captiuo a pectore sensum,
 Auxilio confisa Dei, meritoque Patroni,
 Particulam aptae sapienter prodiga praeda
 Faucibus innectit miseri, colloque furentis
 Suspendit pressum benedicto corpore foenum.
 Nec mora, & ad tactu confestim territus hostis
 Arentes stipulas^{*} sequat ut incendia fugit,
 Impar contactu Martini corpore culmis.
 Et tamen elisus toties totiesque fugatus
 Audes mutatis demens occurrere formis
 Expertum tentare virum, coramque veresdos
 Ferre oculos, speciemque regens monstrare furorem.
 Nam pecudis dorso insidens furis que petulcum
 Concutiens animal seseque in viscera mergens
 Naturam pecudis funesta excusserat ira.
 Vel cum captiuam prestisset terga iuuenge
 Ferret ut impositum non solum corpore monstrum.
 Explens infusum per membra obsessa furorem,
 Atque ministerium bacchantis motibus aptans
 Sanguineum spargens concusso vertice rorem,
 Laeta dum rubra percurrunt cornua⁷⁹ gutta,
 Igneaque iratam praecedunt cornua frontem,
 Efflat, & alternas vix creber anhelitus⁸⁰ auras,
 Puluereamque ciet curuato poplite nubem,
 Et tenues sursum tremulus pes spargit arenas
 Nempe inter profugas passim bacchata cateruas
 Miris ad adspectum Sancti se fore fugato
 Adstitit, atque⁸¹ onere abiecto sed mente recepta
 Agminibus sociis gaudens se bucula iunxit.
 Desine nunc saltim gregibus te mergere Christi
 Postquam nec pecudum Sanctus tibi iura reliquit.
 Cedimus, exuperat⁸² trepidantia verba loquentis
 Gloria virtutum, claris magis edita fablis
 Quam lingua prodenda sonis obscura Poete
 In lucem fando expediant, nos lumine laudis
 Vincimur, & tanto oppressi splendore latemus.

Loci ho-
 nor vbi
 aut fletis
 martinus.

Enargu-
 minus cu
 ratur tra
 mine in
 quo mar-
 tinus cu-
 buit. Sul.
 pt. Seuer.
 nat. vbi
 supra.

* Ita recte
 habet v. c.
 no autem,
 vbi scia
 quia vete-
 res litte-
 ram sepe
 produxe-
 rit etiam
 se quente
 vocali vi-
 de quae
 notauit ad
 Alcinum
 lib. de
 virginis.
 num. 55.
 Vacca a
 Demone
 verata li-
 beratur.
 Sulp. Se-
 uer. dialo-
 go. 2. c. 9.
 Fortunat.
 lib. 3. c. 9.

Atque vinam nostrampaulum rarefcere noctem
 Gloria tam clari faciat contecta Patroni
 Ne lucem historia tenebroso corde tegamus,
 Et titulum laudis minuam peccata loquentis.
 Quod cor non placidum sancto, quaeve ira rebellis,
 Que feritas non mitis erat? Sensere molossi
 Imperium cum venatu transcursa patenum
 Equora camporum quateret lasciva iuuentus,
 Corripit celeri vel pronam vel ardua saltu.
 Cornipedes prope multo sudore madebant,
 Et patulis tenues efflabant naribus auras.
 Ungula terrifico resonabat concita pulsu,
 Linqvans pulveream cita post vestigia nubem.
 Nec sat erat volucrum tam velox cursus equorum:
 Pendula sic pronas aequabant pectora frontes
 Vt mora cornipedum tardaret vota sedentum,
 Vectorum & cursum transfret motus agentum.
 Certabant alacres ventos aquare molossi,
 Vincendi & studio spectantium explere furorem,
 Pendentesque procul referato gutture lingas
 Flaribus alternis tremulus quatibat hiatus.
 Hic tantus labor, hic sumptus quo pro dolor exit?
 Quis fructus, quaeve utilitas prensare fugaces
 Bestiolas, leporumque fuga gaudere paventum?
 Tempisti talem prudens Martine furorem
 Insonis tristem casum miseratus, hiantum
 Ora canum, & trepidos faciens torpescere gressus.
 Iam si⁸³ continuum laxasset fronte rigorem,
 Quo sale verborum sociorum absolvere curas,
 Attentaeque aures paulum resonere solebat,
 Cum gravitate⁸⁴ catus, cum religione facetus,
 Virtutem cordis respergens flore leporis.
 Pellicea⁸⁵ cernens oblectum veste bubulcum
 En, ait, alter Adam tales velavit amictus
 Nudati obvolvens argentia membra parentis,
 Atque nudo praestans solacia parva pudori,
 Cum⁸⁶ post tartarei virus lethale veneni
 Lubrica deceptum per sensit sibi lingua corpus.
 At nos exuios penitus penitusque sepultos
 Peccato veteri rursus nova gratia⁸⁷ velet.
 Idem detractis⁸⁸ detonso vellere lanis
 Adridens respexit ovem, tum protinus inde
 Ordine de facti sumens exempla docendi,
 Cernite mandatum vilem compleffe bidentem,
 Vestibus e geminis poscenti tradidit unam
 Succrescente alia nolens retinere priorem.
 Ast⁸⁹ homines brute pecudi cessisse pudendum est
 Si magis⁹⁰ munifico vincat nos prodiga censu
 A parte ex alia pratorum dorsa patebant
 Dissimili distenta sua pars una voraces
 Pertulerat suffossa sues, viridemque colorem
 Perdiderant glebis nigrantia dorsa supinis.

Ast aliam adroso⁹¹ detonsam cespitè tristi
 Nudarant armenta fame, pronaque⁹² sucrantura
 Ora bouum abstulerant late telluris amictum.
 Roscida dum patulo carpuntur gramina morsu
 Curvate ad fauces adtracta aspradine lingua
 Prævia que teneras adlambens colligit herbas
 Vt densata avidi succidant pabula dentes.
 Nec minus impresso protriuerat ungula cornu
 Elidens crebro viridantia germina pulsu
 Partem aliam ille⁹³ vernantem cespitè campi
 Ornabat vario comens natura decore.
 Vndabant tenui viridantia gramina flatu,
 Impulsaque leuis motabat spiritus herbas.
 Insuper innumeri per plana iacentia flores
 Distincta insertis pingebant aquora gemmis.
 Hos roseo insiciens tingebat purpura fuco.
 Ast alii niueo insignes candore nitabant,
 Inter quos croceis distinguens gramina signis
 Aurea flauorum rutilabat gratia florum.
 Curvanti purpurea⁹⁴ gemmantia germina gutta,
 Flecebantque herbas humentis succina roris
 Blandus odor gratum certans aquare colorem
 Permiscens paribus concordia gaudi formis
 Pascebat specie visum, spiramine nares,
 Præbebant rara pergrata umbracula frondes,
 Cerulaque implexis nutabant brachia ramis
 Certabant tecta foliis vernare volucres
 Musica dulcisonis moderantes sibi lingua.
 Purpureas pascebat riuulus herbas
 Graminaque⁹⁵ adlappo stringens humore fouebat.
 Perspicui subter visu penetrant lapilli
 Crispabant vitreas per blandi obstacula lymphas.
 Nec poterat mersum ex oculis auferre decorem
 Peruia luminibus species & gurgite tecta.
 Quid rudibus conor formas signare loquelis?
 Expromi hec verbis nequeunt, que munere Christi
 Effigians melius natura gratia pinxit.
 Hanc igitur speciem distinctam dispare forma
 Aspiciens Martinus ait. Conferte parumper
 Depasti effossi, ille si loca singula prati
 Scortorum sceleri, vel iusto scedere nuptis
 Coniugibus, vel virginibus que corpora Christo
 Sancta vouent rosei gemmis ornata pudoris.
 Vt suffossa illic species non permanet agri,
 Oblita sic vicis Christi non fulget imago.
 Vt radix hic sylua manet, sed gramine seeto,
 Sic nuptis est tuta fides sine flore pudoris.
 Vt color atque nitor florenti reddet in agro.
 Gloria sic pura fulgebit lucida carnis,
 Talia perspicui dantes documenta vigoris
 Attentis semper diuina ad premia cordis. (emptus
 Quidam adit monachus neglecto hoc nomine⁹⁶ ad
 Militia

ad imperium Martini canes pradam deserunt Sulpit. Ser. dial. 2. c. x.

Eni & factis Martini. Sulp. Ser. dial. 2. c. xi.

De homine pellicea veste contecta. Fortunat. lib. 3. c. xi.

Exemplum de oue romana. Fortunat. lib. 2. cap. xi.

De agro floribus adornato, & depasto abobus, & defosso a poro. Fortunat. lib. 2. cap. 13.

Miles factus monachus, uxorem repens Martini verbo reuocatur. Sulpit. Ser. dial. 2. cap. 12. Fortunat. lib. 3. cap. 15.

Femina cum bello & acie non conuenit.

distinctio virginum initatis, coniugum, & fornicationis.

1045 DE VITA SANCTI MARTINI, LIB. V.
 Militia, qui post lituos & classica belli
 Malluerat verisignis se dedere Regis
 Magna crucis Sancta melius vexilla secutus.
 Quin & consortem thalami ad collegia vita
 Alliciens, sociam Sanctis praeceperat esse
 Virginibus, thalami vel carnis iura remittens.
 Verum ubi lasciuum rursus rediit uoluptas
 Occipit⁹⁷ stimulare animum, penitusque medullis
 Indere contempti mortalia sacula⁹⁸ mundi
 Vix prelibatum cupiens laxare rigorem,
 Rursus in amplexus nuptiorum & vota recurrens
 Post monachi titulos nomen reuocare mariti.
 Quin & doctorem crebro pulsare tumultu
 Adgreditur tales precibus miscendo querellas.
 Si mihi coniugii Christus solatia praestat,
 Dignatus⁹⁹ thalami diuersum adnectere sensum
 Quis rapiet mihi dona Deo? quis iure nouello
 Audebit priscam domini conuellere legem?
 Talia precipiti frangentem murmurare sensum
 Mitius adgreditur Sancti medicina Patroni.
 Dic, age, praeterita recolis si tempora vita
 An collata acie sauo¹⁰⁰ conflixeris hosti?
 Quod quia percrebro factum reminisceris idem
 Respice num lituos inter vel classica belli,
 Pilaque terrificis pugnantum intentia lacertis,
 Districtosque enses, accepto & turgida statu
 Serica,¹⁰¹ serpentum spiras imitata vel iras,
 Bellica foemineus turpauerit agmina sexus?
 Quis scitis ad pensa locus, quis ad arma puellis?
 Leuia nam decuit resperio pulueris ora?
 Quod si terrenis non sunt hac congrua castris,
 Quidquam ut foemineu deceat vexilla¹⁰² virorum?
 Num tibi continuo bellum sudore gerenti
 Non magis turpis erit specti permixtio sexus?
 Tempore desidia, talem lasciuia voluptas
 Inueniat ridenda chorum. Cum vero viriles
 In campos properant acies, ferrataque lucent
 Agmina, foemineas defendant moenia turbas,
 Diuisaeque armis studeant se claudere portis.
 Qui¹⁰³ vero ad bellum properat, solatia temnat.
 Talibus effrena sanauit gaudia mentis
 Compositoque dedit rursus noua gaudia cordis,
 Pugnacemque virum cum pace ad bella remisit.
 Iam vero hoc quisnam digne percurrere possit
 Tam docilem¹⁰⁴ ornarit patientia quanta leporem?
 Forte inter sanctas & corde & carne puellas
 Perpetui semper preciosas flore pudoris,
 Innuba quas domino sociarat dedita Christo
 Virginitas, nexu mentis, non scedere carnis,
 Virutum quaedam studio praecesserat omnes,
 Hoc speciale decus titulis addendo pudoris
 Quod semel ex oculis cunctorum amota virorum

Virgo Sancti montana. Ite, intente n Martini non admittit. Sulpit. Ser. dial. 2. cap. 13.

1046
 Seruabat ceptum constanti corde rigorem,
 Nec leuis instabili nuabat foemina sensu
 Vincens ingentium virtutis pondere sexum,
 Et progressorum via rara exempla virorum.
 Huius propositi iusta admiratio Sanctum
 Perpellit, ut talem recte veneratus adiret,
 Flectus tanto virtutum flore puella.
 Verum ita constanti defixa in pectore mansit
 Iam domino deuota fides, ut claustra pudoris
 Septa viris clara titulos seruantia palme
 Nec tanti posset meritum referare patroni.
 Nec tamen erubuit votiuam ferre repulsam
 Proposito gauisa fides, sed cuncta benignus
 Quae spem contulerant proprium numeravit honore,
 Plus lucra attendens anime quam gaudia carnis.
 Quam tibi¹⁰⁶ quam sancto rabies de pectore artem
 Ambitio insani ventis adflata tumoris
 Iam penitus prostrata iacet, nil Christus habere
 Cum vicis commune potest, qui laude tumescunt
 Extolli semet cupiunt. Satis adprobat ille
 Qui latuisse cupit, mundi¹⁰⁷ & fastigia temnit,
 Quam soli Domino tribuat quem vitat honorem.
 Sed qui laudato malles vilescere Christo
 Hoc quoque iudicium titulis addendo beatis,
 Quam vitando fugis laudem,¹⁰⁸ vitando mereris.

Finit liber quartus habens versus D. C. LXXIII.

PAVLINI DE VITA MARTINI LIB. V.

Am semel in laudem tanti prolata Patroni
 Quidnam lingua files? incondita murmuris
 Vocis
 Indocilesque sonos per longa silentia claudens.
 Si rubor² est tam magna loqui prius ista pudori
 Lex statuenda fuit, nimis hec melamina tarde
 Attrita³ nimium tentas praetendere fronti.
 At se desidiu vili torpore teneris.
 Vt terra mortis tristis discedat imago,
 Excute⁴ marcentem, depressa morte resurgas.
 Si merito depressa iaces, confide patrono.
 Quid rea supplicii pauitas cum sis rea votis?
 Ergo age, & extinctam domino committre fauillam
 Vt rigor ingenii Christo adspirante tepescat,
 Et glaciem cordis Martini oratio soluat,
 Ac faciat brutam quam primum erumpere vocem
 Vt quondam similis meruit miracula facti.
 Carnotena⁶ iacent patulis qua moenia campis
 Gallia, & immensis late distenditur agris,
 Hic iam bis senis que muta silebat in annis

In ciuitate Carnotensi puellam duo decennem ab utero mutatam in os iniecit. Sulpit. Ser. dial. 1. cap. 2. & Fortunat. lib. 4. cap. 1.

Obstructa & nullis reserauerat ora loquellis
 Filia, moestorum tristissima cura parentum
 Angebat iugem miseris uiuendo dolorem,
 Annorum & spacio crescebant vulnera luctus.
 Heu quoties dolere aliis indulta potentis
 Dona Dei perisse sibi, cum saepe uiderent
 Vix dum reptantes in uerba erumpere paruos,
 Nominisque tenebris praefracta exire labellis?
 Cum murmur dubium pietas praegressa notaret
 Incertam agnoscens affectu interpretis uocem
 Excipiens quasi dicta sonos, rapiensque loquenda
 Hec quae post primas alii sunt praestita cunas
 Emula bis senis pietas defleuerat annis,
 Cum lustris geminis moerens, anniisque duobus,
 Optaret primam nubendi ad tempora uocem.
 Donec Martini genibus connexus, & haerens
 Exanimis genitor lachrymoso flebilis ore
 Adstrueret cunctam genitum pandente querellam,
 Attracta ex imo suspiria pectore ducens.
 Singultu incidens crebro lachrymatile murmur,
 Ac madidum pectus perfundens imbre gemarum.
 Et iam Martini mentem concusserat almam
 Adsuetae pietatis amor, sed causa morarum
 De probitate fuit preciosa cura pudoris,
 Et semper claris socianda modestia factis,
 Ne quod contuleris meritum iactantia perdat
 Et uirtutis opus uitiet praesumptio cordis.
 Ergo, ait, indignum tanti ad miracula facti
 Me reor, & trepida pondus ceruice pauesco.
 Quod ferre infirmus nequeo, ne sarcina maior.
 Deprimat, & nimio inualidus sub fasce laborem.
 Sed non difficilis queuis curatio Christo est
 Qui re, te hac alius committit signa ministris,
 Sanctorum ut meritum domini miracula prodant.
 Ecce duo adistunt clari probitate fideque
 Et uirtute uiri quos recte euexit ad istum
 Talis uita locum, nunquid non promptius illis
 Hec domini medicina dabit, que grandia nostrum
 Excedunt meritum, sed non sunt ardua sanctoris.
 Talia saepe iterans cordis documenta modesti
 Et meritum reuendo probans, hoc dignior extat
 Quod comit reliquos: preciosa modestia mores,
 Inuidiamque fugit qui se conferre pauescit.
 Hec cernens genitor Sancto uehementius instat,
 Hos quoque coniungens precibus, quorum ille tegenda
 Dixerat esse fidem, ne uel differre liceret
 Quod germana pie Christo aspirante uoluntas
 Suaserat, at que parvis concordis gratia iuris.
 Submotis igitur populis ne forte receptum
 Oranti obstreperet confuso murmure uulgus,
 Aut ostentaret proprias iactantia uires,
 Hos tantum adiunxit socios quos culmen honoris

Fecerat esse pares, & queis par cura precandi,
 Par studium, connoxa fides, coniuncta uoluntas.
 Additur & genitor trepidans que munera Christi
 Acrius optantem faciebant uata fidelem.
 Tum sublimi animo erectus, sed corpore pronus,
 Sursum cor sanctum statuens, sed membra deorsum,
 Carne iacet, sed mente uiget, conscendit in alium
 Mens coniuncta Deo, premitur iactantia carnis.
 Sic uia dissimilis concordia adiungitur actu.
 Sic humilis properat, quo praecessere fideles.
 Nec mora, & adsuetae persensit signa fauoris
 Adsidue Sanctus congaudens hospite Christo
 Cordis saepe fores ad talia munera pandens.
 Tum benedicendo promi praecepit oliuum
 Oblatum inficiens uerborum nectare succum,
 Per quem mutato uenit medicina liquoris.
 Qui postquam infusus gratantis in ore puellae est,
 Confestim innexa soluumtur uincula linguae,
 Et madidas implens subito spiramine fauces
 Murmur blandiloquae uox expectata reuixit.
 Ac primum trepidam proprie signare loquellam
 Incertis que sonos genitoris nomine sumpsit.
 Hec uox prima fuit, primaque loquentis ab ore
 Eripuit pater, atque auditam in uiscera misit.
 Exim prostratis supplex complectitur unis,
 Quique preces solus tulerat reticente puella,
 Jam domino gratis non una uoce rependit.
 Nec sane alterius minor admiratio facti est
 Cuius in memorem medicari infusio succi,
 Et decantari benedictio fecit oliui.
 Et quoties pietatis opem medicina poposcit,
 Disparibus causis par gratia sanctificauit:
 Namque, ut saepe solent praecautio corde fideles,
 Vas oleo oppletum seruando ea ducta salutis
 Vel iustis offerre uiris, uel condere sanctis
 Religionis locis, quibus aut operatio praesens
 Martyrii emeritos prodit uirtute patronos,
 Aut quibus in cunas uerbum uenisse beatas
 Vel recoluit manifesta fides, uel lectio prodit,
 Aut ubi contiguit praecedens tempora lucis
 Horrescens dirae scelus exitiabile genis
 Inseruit subitas nox interfusa tenebras,
 Aut ubi disrupti felicia concaua saxi
 Attactu gausa Dei, sine lege sepulchri
 Mox surrecturis paruerunt subdita membris.
 Aut hinc iam reducis gausa ad sidera Christi
 Postrema excepit felix uestigia tellus:
 Quae tam sanctifici conseruans munera tactus,
 Quicquid adornatum commentum dextra parauit,
 Deditignata suis longe discussit arenis,
 Disrumpens fragilem transfuso puluere cratem
 Extenti dissoluens septa metalli.

Oleum benedictum in puellae oratione

Yetus est fuetudo Christianorum in oleo benedictio & allentia do. Bethleem intelligit. Caluarie locus.

c Hortus ubi sepultus reuixit.

d Locus ascensio nis, uide hic notas. * Forte legendum, protinus exte di solues &c. ut uerfus. costet qui claudicat in v.c.

His

forte leg. protinus exte di solues &c. ut uerfus. costet qui claudicat in v.c.

Hi per sepe locis quibus hoc uicinia praestat
 Pacificum exponunt per uascula pura liquorem
 Desuper infusus mutandum nectare roris,
 Quo fluit in sanctum caelestis gratia succum,
 Aut quos longarum spatia interfusa uiarum
 Diuersa amotos penitus regione retentant
 Credentes dominum non claudi sine locorum,
 Et miserantis opem cunctas excedere metas,
 Incunctante fide praesentia munera poscunt
 Praesentis domini, qui pro uirtute fauoris
 Non longe ad sese uenientum uota fatigat,
 Propter & admotus contigit ubique rogantes
 Nec tardos uitat, properis uicinior adstat,
 Fitque uia finis solus conatus euntis.
 Hac qui corde gerunt quacumque in parte uocati
 Munus habent domini, seu sacris credita mandati
 Uota uiris, seu sacris quacumque recondant
 Sanctificanda locis. Christus quod corpore sancto
 Non adit, uirtute regit, licet ille reuersus
 Ad sublime poli iam dudum & corpore regnet.
 Hac secum stimulante fide, per sepe reuoluens
 Excédens fragilem sexum uirtute fidei,
 Et non foeminei sublimis foemina cordis,
 Credidit, emissum tum sancto offerret oliuum
 Quod precibus tanti pietas uicina ministri
 Non aliter uotis Martino orante faueret,
 Quam si pernici prope retranslata uolatu
 Intra ipsum Domini ferret sua uota sepulchrum,
 Vexillum complexa crucis, lignumque salutis.
 Tali plena fide canenti, sedula uero
 Sollicitis manibus uiridans infudit oliuum.
 Permutat niueum descendens unda colorem,
 Et tacito manans in concaua subdita lapsu
 Crescit per nitidi paulatim augmenta liquoris,
 Ac sonitu reticente silens pinguedo tumescit.
 Attamen ut uacuae fauces ad claustra paterent,
 Nec nimis oppleto nutaret dextra fluente,
 Qua de subiecto consurgunt colla rotundo,
 Oris adhuc uacui patulus residebat hiatus.
 Tum puer accepto properans perrexit oliuo
 Ad sanctum referens uota & uerba precatis.
 Nec tardat pietatis opus, cito gratia iustum
 Commendat studium, ne uel cunctando fidelem
 Differat, aut dubium faciat mora parua fauorem.
 Confestimque Deus per signa indulta probauit
 Quantum conserret praesens benedictio donum,
 Nec fortasse fides sensu trepidante labaret.
 Praesentes stupere uiri, quod Christus adesse,
 Iusserat electos tanta ad miracula testes
 Sic creuisse illum Martino orante liquorem,
 Ut sursum elati consurgens unda tumoris
 Oppleret uacuum suspensio gurgite partem

Auitiani Gomitis uxorem intelligit, quae ad Martium misit vas olei ut benediceret. Sulpit. Seuerus dial. 3. cap. 3. fortunat. lib. 4. ca. 2.

Crescit oleum benedictione Martini.

Tom. 8.

Sic iugi ad summum properans ne linqueret inum.
 Ferueret exundans, confidens plena maneret.
 Cresceret infusus, sed non uacua receptis
 Ad dominam donec felicia dona reportans
 Pergere exultans famulus, meritumque beati
 Offerret tantis congaudens dextera signis.
 Talis praecleari benedictio sancta propheta,
 Cum uidua exiguum finisset prodiga sumptum
 Uascula mansuris suppleuit inania donis.
 Ut quae munifica dederat documenta fidei
 Ditor expensis fieret secura peritis.
 Nec sane ut reliquas pauca contingere laudes
 Virtutesque uiri, saltem hac narrare ualebo,
 In quibus eiusdem similis benedictio succi
 Multiplicis digne poscit praecordia uocis.
 Vna fides medicina frequens non dissonat actu,
 Sed distat numero par signis aliera donis.
 Testis adest docto mirabilis ore Seuerus
 Et tota Christum cordis uirtute secutus
 Insignis mundi titulis, sed clarior illa
 Qua mundum temptat sancta uirtute fidei
 Nobilitate potens, sed multo extensius idem
 Nobilior Christi cultu quam sanguinis ortu.
 Hic sacrum canonem, distans & scripta coartas
 Historia, geminis conclusit cuncta libellis
 Quaecumque a primis percurreret edita seclis.
 Idem Martini titulos, uel gesta retexens
 Scrutator cautus ueri fidusque relator
 Protulit in medium tam clara insignia uita:
 Sic iustum retinens equato ex amine libram
 Ne dubia adstrueret dicens, nec certa taceret.
 Hic Sancto per sepe pie sociatus adhaesit,
 Ut solet in speculo cordis per spectio mentis
 Cognatae similis morum sociare figuras.
 Quo magis credendum est testem magis esse probatum
 Qui coram comperta docet cum uisa loquatur.
 Ergo inter reliqua affectus documenta poposcit,
 Sumeret ut sancti munus speciale liquoris
 Cui postquam fido tribuit benedictus amico
 Congaudens uirtutis opem, monumenta fauoris,
 Inuexit domini cum religione fidei
 Credens indultam sese deferre salutem,
 Et statuit celsae sublimi in parte fenestrea
 Qua praesentia diem claudunt specularia purum
 Obscurae uentorum flabris, & per uia luci.
 Hic niueae ampullam texit uelamina pallae
 Ut distenta uagos prohiberent linthea uisus
 Occursura oculis, sed non arcenia mentes.
 Tum puer ignarus properantis turbine dextera
 Dum rapit incauto festinus tegmina nisu,
 Vas uitreum illidens in marmora subdita iecit.
 Ex sanguis stupuit domino pallente minister,

De illa loquitur. Vide lib. 3. Reg. c. 16.

Sulpitium Seuerum intelligit.

Ampulla plena olei a Martino benedicti, labitur in terram, nec frangitur. Sulpit. Seuerus dial. 3. ca. 3. Fortunat. lib. 4. cap. 3.

xy

Duos Episcopos intelligit Valentinianum, & Valerianum, teste Sulpitio Seuerus dialo. 3. c. 2.

Populum submotum.

Exsonitus³¹ rapido redit ad fastigia pulsu,
 Tinnitumque uago³² simul omnia murmure cõplens.
 Inlisset semet summi³³ surrexit ab imis,
 Non sensit tantos ampulla impacta fragores
 Illaesa, & vitrea manserunt tegmina crusta.
 Sic liquor interior fragili conclusus amictu
 Exteriora caua durauit tympana cratis,
 Marmoræ ut in plumas penitus mutata³⁴ putares
 Excepisse illam per mollia fulcra ruinam.
 Sic, Martine, tuum sic iugis³⁵ gratia donum
 Sanctificata piecepit, benedicta tuetur.

Quidam, cum diri uolentia seu molosse
 Irrueret quatiens furiosos gutture rictus,
 Rugatas retrahens oris de tegmine naves,
 Nudatos crebro collidens murmure dentes:
 Tam subito terrore pauens, non fuste, nec iclu,
 Sed solo os rabidum³⁶ Martini nomine³⁷ clausit,
 Quod simul insonuit compressi hese latratus,
 Erecte cecidere iuba, toruumque³⁸ minaces
 Extantesque oculi suffusas sanguine flammæ
 Depositis clausere minis, tum blandius aures
 Mulcere, & terram contorta uerrere cauda,
 Et caput inflexo prouum demittere collo.

Quæ merito, Martine, tuis non mitia cedant
 Cum tantam rabiem uel solo nomine vincas?
 Quid nunc miretur saurorum corda uirorum
 Cedere, & humanos tibimet mitescere motus.

Et quondam stupuere homines quod dira potestas
 Et uis crudelis tibi cesserit Auziani,
 Cui feritas connexa minis³⁹ & sola voluptas
 Vngula, carnifices, tortores, flagra, catene,
 Mors hominum, uox plangentum, pavorque reorũ
 Carcer⁴⁰ edax, fassus interitus, tormenta negantis
 Tartarei nimum sensissima bestia cordis
 Spirans innumeras furioso pectore cedes,
 Immiti feritate fremens intrauerat urbem
 Quam sancto antistes⁴¹ Martinus honore regebat.
 Mæstorum pallens infelix ordo⁴² reorum
 Hærebat, nexis per squallida colla catenis
 Incutiens fratris⁴³ stridentia uincula membris
 Et motans tardos incuruo⁴⁴ pectore gressus
 Talia⁴⁵ Martino Phalaris spectacula prebens
 Proxima diuersas parat ad subsellia cedes.
 Festinant rapidi furialis tu, bamini stri,

Instrumenta feris certatim exquirere pœnis.
 Illi ad tartareas depromunt uascula flammæ,
 In quibus incluso diri seruore uaporis
 Pix resoluta truciis crepitacula posceret ignis,
 Qui procul exundans funesta gurgite flammæ

Sulphureo exceptum torreret corpus in⁴⁶ antro.
 Ast alii sursum porrecti⁴⁷ robora ligni
 Triste ministerium furioso corde parabant,

Et caro distentis prope male pendula membris
 Tortori laceros crucianda exponeret artus,
 Tartaream misero perfundens sanguine dextram,
 Et spargens tristem per uulnera crebra cruorem.
 Vique eadem geminum satiaret pœna furorem,
 Incussor laceri quatiēbat corporis artus,
 Dissiciens ruptis membrorum uincula nodis.
 Ast alii deferre faces, atque uingine multo
 Inficere in longum contexta uincula papyri,
 Non⁴⁸ ut discussas lux uinceret illa tenebras
 Obscuram ignifluo distinguens lumine noctem,
 Verum ut funereos miseris succenderet ignes
 Infigens laceris admota incendia membris.

Hæcine⁵⁰ Martino debuisse in urbe uideri,
 Et placidam tanto configi uulnere mentem,
 Ut sanctas saltem fama hæc contingeret aures,
 Aut pia concuteret uel solus uiscera rumor.
 Ergo ut fumereo mens⁵¹ est percussa paratu,
 Nunctus & diri⁵² seu hæc commenta tyranni
 Præuia vicini desperat signa furoris:

Percurrit totas miseratio iusta medullas,
 Ac sparsit celerem pietatis flamma calorem.
 Et quamuis mortes miserorum flere reorum
 Cogeret humanos recedens clementia casus,
 Non minor illa aderat presentis causa doloris
 Idem quod fautor sceleris qui criminis ultor
 Se faceret prius ipse reum plebendo reatum.
 Crassior obiectum caligo obuoluerat orbem,
 Grata quies placidam per cuncta elementa soporem
 Sparserat, & madido marcebat omnia somno,
 Pressaque mutarum reticebant murmura uocum.

Horrebant medie nimis alta silentia noctis
 Obscura & proprium caligo fusa colorem
 Texerat, abripiens cunctis sua signa figuris.
 At non Martino capiendæ cura quietis,
 Sed sancta adsistunt humane uota salutis
 Affectu stimulante animum, petit ergo⁵³ cruenti
 Iudicis instanti⁵⁴ feralia limina gressu,
 Solus & intrepidus per opaca silentia uasta
 Noctis, & horrentum secreta obscura uiarum.

Credo quidem umbrarum cunctas cecisse cateruas
 Quas malus instigat nocturna ad crimina Damon,
 Atque alias diros blando siluisse molossos
 Terrificique oris⁵⁵ strictum siluisse latratum.

Ergo ubi peruentum est obstructa ad limina diri
 Iudicis, & seu claustrum ferale furoris,
 Ante domum media prostratus⁵⁶ in aggere septis
 Arcetur foribus, sed fletu ad sidera pulsat.
 Sæua grauem tumido perflabat pectore⁵⁷ somnum
 Bestia distentis & mortis imagine membris
 Torpentes penitus stratis reiecerat artus
 Cum subito angelicus concussit uiscera terror

Vngula.

Faces, & Lampades

Martianus noctu Auziani domum petit.

Expulso & foribus ad stant Martini, Auzianus in fomulis turbatur. Vide Sul Seuer. & Fortunat. ubi supra.

Vox

Vox etiam attonitas stupefacti irrupit ad aures.
 Tene graui infelix oppressit inertia somno
 Bestia, corrupti rubeantem pocula uini,
 Ac pigrum crudi distendit sarcina uentris,
 Et famulus domini nuda super arida terre
 Dorsa pium multo perfundens puluere corpus,
 Pro foribus iacet ecce tuus, ut claustra quietis
 Obiicia ad turpia nocturna silentia somni?
 Dirigit uisu subito, properaque uocatus
 Precipit ad claustrum rapide properare ministros,
 Ut seriem ueri per nuncia uerba referrent.
 Verum ut sepe solet membris torpore ligatis
 Grata quies pressum uincire⁵⁸ & uincere sensum
 Progressi paulum uix prima ad limina serui
 Marcenses uisu nimum, gressuque labentes
 Murmura perplexis reddunt⁵⁹ fallacia uerbis
 Nullum pro foribus solerti indage reperimentum.
 Rursum uicini longe amota uoluptas,
 Marcida confestim conclusit lumina somno.
 Tum uero tremefacta nouus præcordia terror
 Concutit, angelicæque mimax sententia uocis
 Surgere præcipitem præceptum iterando cogit,
 Nec placuit rursum mandati adferre periculum.

Auzianus lecto turbatus exortitur, ut Martino adstante in foribus decurrat.

Auzianus à cede perterritus reuocatur

Ipsæ ad claustra cito contendit limina gressu,
 Obstruæque fores domino referante patefcunt.
 Obfudit clare uenerabilis ore Sacerdos
 Ostentans sancto uirtutum stemmata uultu,
 Florebat multis elucens gratia signis
 Relligione, fide, affectu, pietate, pudore,
 Mens læta in gressibus, constantis & serua lætis,
 Nec feritate rigens, nec risu austeræ resoluens,
 Prorsus sic media semper probitate resurgens
 Ut non ira truce faceret, non gratia segenem.
 Talis pallentis⁶⁰ species ueneranda tyranno
 Occurrit tetra dirumpens nubila noctis.
 Et iam prodiderat sine uerbis conscia⁶¹ tanti
 Mens sceleris, quæ causa pii foret illa laboris.
 Nec precibus pandenda fuit, prior ipse pauentem
 Protulit & tremulo confusus pectore uocem,
 Cur mea, sancte, metu dudum torpore⁶² fatigans
 Excusso penitus turbas præcordia somno?
 Tu foribus procul arceris, penetrata sancto
 Irrumpis merito, subsistis corpore, iure
 Ingredieris, terrore quatiis qui carne moraris.
 Nec sane abnuerim meritis hæc debita nostris
 Cum diro innumeras spirarem pectore cedes
 Sæuus in urbe tua, precor ergo, ignosce fatenti,
 Utere iure tuo, parci cupis, esto remissus
 Supplicis emitte reos, me solue reatu.
 Nec mora laxata raptim cecidere catena
 Quæ modo pallentium stringebant colla reorum,
 Seruantes diræ morientia corpora morti.

Tom. 8.

Exultat subito miseris spes reddita uoto.
 Latitia mixtoque⁶³ metu tam magna repente
 Credere diffidunt trepidi, sed credere mallunt.
 Certant gratantes genibus se aduoluere sanctis,
 Cingere supplicibus uestigia blandius uinis.
 Ille Deo grates suadet magis esse ferendas,
 Auctoremque huius Christum monet esse salutis.
 Qui sic criminibus parcat, si uera dolorem
 Commisissis sceleris sultim conuersio prodar,
 Nam pœnas superesse reis durante reatu.
 Talibus alloquitur simul & pietate laborans
 Supplicio absoluit uinctos, culpisque solutos.

Lam uero hoc donum quæ digne lingua loquetur
 Quod pauet⁶⁴ attonito saltim contingere sensu
 Mens ad tam clari titulos angusta patroni
 Sic meritum sancti cunctas trepidasse cateruas
 Demonis, & tanti sic prodita signa pauoris,
 Ut quoties propria progressus limina cellæ
 Emittis amotam gressus mouissent ad urbem,
 Commissam inuisens⁶⁵ sancto moderamine plebem,
 Vel cupiens offerre sacri mysteria ritus,

Gratia sic rapido prope progressa uolatu
 Torquere trepidas captiuo in corpore⁶⁶ laruas.
 Ut uix dum egressum sancta penetralia sedis
 Per tormenta prius longe progressa uiderent
 Adfore confestim, stridentis & murmure uocis
 Iudicis aduentum clamaret pœna reorum.
 Ut uero in foribus uestigia prima locasset
 Cernere erat raptis⁶⁷ prope ad sublimia membris
 Conterrita æris atollit corpora uinctis.
 Et per inane grauis nutantia pondera carnis

Linquere contiguas pernici turbine terras
 Supplicio suspensa suo, sed libera nexu,
 Vincta precum meritis, propriis pendentiæ pœnis,
 Clamare admissas tacito sub iudice culpas,
 Nec percentantis confessio reddita uerbis
 Eruta per trepidam prodebat crimina uocem.
 Namque solo adclinis transibat sidere uoto,
 Spe Dominum tangens sanctus, sed corpore pronus,
 Corde humilis, celsus merito, sine murmure clamans
 Oculis uisu iudex, uirtute probatus,

Ad cuius meritum miracula tanta paterent
 Inter inane reus pendens,⁶⁸ & in aere tortor
 Porrectis sursum pedibus, constricta rigentis
 Velleræ uestitus, teletis herentia membris,
 Ne flexu⁶⁹ curuata suo uel lapsa reuorsum
 Nudarent turpes appensi corporis artus.

Sic meritum, Martine, tuum, sic sancta potestas
 Et prodenda Dei per seruos gloria Christi
 Excedens terras titulus & in aere regnat.
 Siccatas etiam certum est te supplice nubes,
 Grandinis & diræ suspensam hæsisse ruinam

Sic supra lib. 6. i. vix tam trepidi credunt quæ credere mallunt.

Aduenientem procul Martini præsentit energumeni. Sulpit. Seuer. dial. 1. cap. 6. Fortunat. lib. 4. cap. 6.

Energumeni in aera rapti aduenientem Martino uide hic notas.

Sic supra lib. 1. & causa adstruitur clamore taecantum.

pagum Senonensis diocesis annua gratia liberat. Sulp. Seuer. dia. 1. cap. 7. Fortunat. lib. 4. c. 7.

R y ij

Constricto penitus densati⁷⁰ gurgite nimbi,
 Qui⁷¹ grauis & rigidi connexus frigore venti
 In lapides duratus⁷² aquis, sic turbine crebro
 In terras solidi iaciebat saxa liquoris,
 Vt fruges, arbuta, hortos, pomaria, vites
 Protererent⁷³ crebris nimborum tela ruinis,
 Consoffa & valido quate, etur verberere tellus.
 Hac pestis Senonum late grassata per agros,
 Supplicij⁷⁴ & leges consueta explere quotannis
 Elisa assiduis nudauerat arua ruinis.
 Amissam segetem pallens referebat arator
 Perfracti penitus plangens vestigia culmi
 Et foffor vacuam sine fructu & palmitate vitem,
 Sape gemens iugis post annua vota laboris
 De iam turgidulis numerabat damna racemis.
 Monstrabat fructus mater mcestissima ramos
 Repere consuetis per mitia pomula natis
 Proprietis arentis pallentia germina campi
 Mugitu pecudum reboantia saxa sonabant.
 Tabida lustrabant vacuos sarmenta recessus
 Quo poterant gemitu querulam testantia causam.
 Hoc igitur compuncta malo plebs cuncta vel actas
 Tam clarum sibimet cupiens adhibere Patronum,
 Martinum exorat legato interprete supplex,
 Ut placare Deum studeat, veniamque precari
 Pro miseris, tandemque grauem depellere pestem.
 Supplicij satis esse datum, clementia Christi
 Aufferret nimiam saltim post verbera cladem,
 Nec sane miseris spes expectata sefellit.
 Nam simul a domino semper connexus & herens
 Martinus solita pietatis dona poposcit.
 Suffragium sensere piis, depulsa quieuit
 Tempestas, puroque dies niuere sereno,
 Ac exoptatis⁷⁵ maduerunt germina nimbi.
 Nec spacio constricta breuis, sed tempore longo
 Gravior extentis commendans munera metis
 Quatuor & plenis permansit gratia lustris:
 Nec prius insana senserunt damna procella
 Quam dominus clauso presentis tempore vite
 Ad requiem veram benedictum adsumpsit amicum.
 Sic veriusque pia transegit tempora vita,
 Ante saluus terris, at nunc sublimis in astris.
 Iam longa nimis languentis pagina libri
 Eneruat⁷⁶ clari titulos & gesta patroni
 Grandia dum paruus loquor, & sublimia⁷⁷ signis
 Splendore laudis trepidus⁷⁸ corrumpo relator.
 Sed quid agam? versus historiā percurrere noui,
 Iudicium narrata timent, suppressa reatam.
 Rectius hac lector fors⁷⁹ fastidita relinquet,
 Quam pius auditor penitus subtrahat requiret.
 Et prius immitem iam contigit Ausicianum
 Sermo prior, nunc ordo operis reuocatur ad ipsum.

Misamle
 gationem
 fuisse per
 auspiciu
 prefecto
 rium viri
 cuius a-
 gnos spe-
 cialiter
 gratior
 quam ce-
 terorum
 adfue-
 rat procl
 la popula
 ri, ait Su-
 Seac, dial.
 3. cap. 7.

Hic sauos vincens dira feritate tyrannos,
 Tristia mcestorum sitiens tormentarcorum,
 Parcebat paulum Turonum mitior urbi.
 Hic tantum humani sensus vestigia prodens,
 Subdebat sanctis licet ora rebellia franis
 Ingenitum reprimens Martini ad iussa furorem.
 Et sane manifesta huius documenta medella
 Sic quadam patuere die, venerandus adibat
 Martinus diram tali sub iudice⁸⁰ sedem
 Lenior ut tantis feritas mitescere posset
 Officiis, Sancti obsequiis obstricta Patroni.
 Ille in praelso residebat forte sedili
 Conspicuis solio excellens nimiumque superba,
 Ambitione tumens, subito cum Sanctus ad ipsum
 Aspiciens videt horrentis tetricue cruentam
 Demonis insani speciem ceruice⁸¹ reclinem,
 Innexam toto pronam decumbere nisus.
 Quam procul ut flatus benedicti contigit oris⁸²
 Sanctus, & admo⁸³to verbi⁸³ terrore fugauit,
 Ignarus socii se credidit Ausicianus
 Excepisse grauem maledicti in imagine poenam.
 Ille refert, ne crede meo te forte notatum
 Iudicium, aut subiti signum hoc existere motus
 Hac pietas, non ira fuit qua sequit in hostem,
 Pro misero miserata dolet, prorumpet in illum
 Hic no⁸⁴ster toto penitus de pectore flatus
 Quem premere horrendo celsa hec subsellia nisu,
 Quemque tua pronam ceruici incumbere vidi
 Desine iam talis collegia ferre latronis,
 Consiliis plus crede piis, deprensa sugetur
 Calliditas, experta dolos canicella repellat.
 Iam pudeat parere reo, seruire fugato.
 Tallibus eie⁸⁵cto praelusa est ianua cordis
 Demonio, sedisque sue prerupta potestas
 Mistor hinc propria tandem sine iudice iudex
 Et grauis excusso reiecta est sarcina collo
 Sic cuncta extrusos hostes de sede fugabat,
 Corda hominum absoluens, profugis nec tepla relinques.
 Iam quicquid vanus sanorum extruxerat error
 Ardebat promissate vastare ruinis.
 Haud longo⁸⁴ spatio praelata amotus ab urbe
 Vicus erat, veteris quondam vestigia castris
 Tunc famulis habitata Dei, Christi que ministris.
 Ambacia nomen prisicum prior incola dixit.
 Hic immensi opere praelam extruxerat adem
 Sacrilegi quondam vacors dementia cœtus
 In conum⁸⁵ surgens turrita molis in altum
 Mirificum tendebat opus, sic prorsus ad vnguem
 Connexis semper crebro licet ordine saxis
 Ne celsum nutaret onus, no rima pateret,
 Sed pulchra admotos lapides compago ligaret.
 Quo magis artificis studium rationis egentes

Ausicianus
 Turonis
 solum mi
 tis praela
 te Marti-
 no.

Ausiciano
 demonē
 adstantē
 videt &
 extuffat
 Martinus,
 Sulpit. Se-
 uer. dial. 3.
 cap. 8. For-
 tunat. lib.
 4. cap. 8.

Ausicianum
 reddit mi-
 riorem.

In amba-
 cianuico
 templum
 Idolorum
 oratione
 destruit.
 Sulpit. Se-
 uer. dial. 3.
 cap. 9. For-
 tunat. lib.
 4. cap. 9.

marcellum
 præsby-
 terum intel-
 ligit, teste
 Seuero
 vbi supra.

Columna
 molis im-
 mentis,
 cui ido-
 lum super-
 stabat, ora-
 tione fa-
 cta in pul-
 verem so-
 luit. Sulpi-
 Seuer.
 dial. 3. c. 9.
 Fortunat.
 lib. 4. ca. x.

Attonitis stupere animis: sic stulta⁸⁶ pudende
 Relligio inuoluit venerans pro numine solum
 Ingenium geniumque Dei de nomine fabri.
 Hanc igitur Sanctus subverti iusserat adem
 Martinus,⁸⁷ neglecta diu mandata fideli
 Præsbytero exprobrat, tamen ille hæc iussa modeste
 Expleri potuisse negat, satis ardua sessis
 Hæc monachus, paucisque Dei docet esse ministris,
 Que rix collecta vacuato rure caterue
 Aut desudantes possent explere cohortes.
 His patuit penitus iusta excusatio verbis,
 Nec spes est infracta tamen, non ille & ocan⁸⁸dis
 Vota parat populis, nec toto ex orbe coactas
 Ambacia ad vicum properat deducere turmas.
 Auxilium cœleste vocat, spes omnis in illo est
 Qui cœlum, terramque regit, cui militat aer.
 Et per mensuram seruant elementa pauorem.
 Rursum igitur serosi habitus stimulisque reclinem
 Consueti penetrare cutem, connexa rebelli
 Vellere duritiæ rigidis in vulnera filis,
 Peruigiles iterum gemitus, ieiunia rursum
 Dilatis renouata cibus, noctisque laborem
 Mox⁸⁸ successuro rursum iungentia Soli.
 Nec longa hoc votum mora distulit, Ecce reuerso
 Tempestas violenta die circumstrepit ædem
 Turbine ventorum ruptis in flumina nimbis,
 Diuidua excusso scinduntur lumine nubes,
 Et collectarum super ardua moles aquarum
 Raucisono impactam collidit turbine cratem
 Reddit & expressum nimborum pugna fragorem.
 Intremuit tellus imoque excussa profundo
 Respuit impositæ fundamina pendula molis
 Dissiciens sparsam procul a compage ruinam
 Et per prona rotans disrupta fragmina molis.
 O nimium dilecte Deo te supplice Christus
 Iam pronos celsos siccauit in aere nimbos.
 Ad tua⁸⁹ vota iterum celeres rediere procelle,
 Accincta & grauibus nigrantia nubila ventis
 Parcere iussa satis, validas rumpentia moles
 Mollia graminiibus, durisque immitia saxis
 Nec minus hoc meritum fuerit nec dispare causa
 Gloria consimilis pariles imitata triumphos,
 Idolica effigiem celsissima fulcra columna
 Tollebant iunctis procul ad sublimia saxis
 Altior ut species folioque elatior isto
 Dispiceret miseram confictio numine plebem.
 Hanc quoque Martino cupienti euertere molem
 Cuncti defuerant ad talia vota paratus,
 Sed spes ad dominum semper festina manebat.
 Ergo ut pernici reuolauit ad æthera sensu
 Auxiliūque citum cœlorum à Rege poposcit.
 Ignea consimilis specie sed lumine dispar

Comminuit fragilem delapsa columna ruinam
 Sulphurea aduoluens crepitantes flamma famillas,
 Fumantem attollens ambugo è puluere nubem,
 Atque exundantem consumpta mole vaporem.
 Sic rutulo Martine polo, sic turbine venti
 Connectis geminos vel nube, vel igne triumphos.
 Nec mirum ut dominus seruo promissa fideli
 Tam Sancto impleret famulo, qui dixerat olim.
 Attonitis nimium tanta ad miracula seruis,
 Hæc vera fidei sese documenta daturum,
 Vt maiora horum credentes signa probarent.
 Quid mirum est eadem dominum complese fatentē
 Per seruos qui plura piis spondere ministris
 Dignatus sursum sublimia corda parauit?
 Nam sicuti prodixit cœlestis pagina libri
 Fœmineam testata fidem post flumina⁹⁰ multi
 Sanguinis, & tristem consump. o corpore tabem
 Attactu vestis celerem remeasse salutem:
 Sic data Martino est eiusdem gloria facti
 Sed sanante Deo, qui nunc quoque celsus in arcē
 Stellantis solii tangi per membra probatur,
 Qua capiti eterno Sancta compage cohærent.
 Quid non mite pio, qua non subiecta fideli
 Monstra viro iussi parebant sapius angues,
 Nec suberat victis feritas cognata venenis.
 Tranabat virum propter vada proxima serpens
 Et vitreas sulcabat aquas, extabat ab undis
 Cum ceruice capui, sindebat pectore summum
 Festinus fluium reliquos per carula tractus
 Fletebat vario sinuamina lubrica motu,
 Intorquens leuis curuata volumina cauda,
 Et vibrans tremulam meditata in vulnera linguā.
 Hunc ubi vix medio Martinus in equore vidit
 Contiguit properum iam iamque accedere ripam,
 Compulit his dictis raptim remeare retrorsum
 Obstrictum virtute Dei, & nomine Christi.
 Nequaquam ad vetitam ulterius cōtendere ripam
 Te iubeo, stetit⁹¹ in medio mala bestia fluctu,
 Et fractos⁹² rigidos torpor connexuit artus,
 Membræque captiuo paulatim hæserat natatu,
 Donec precluso præstricti gurgitis astu
 Languida promisso fluitarent colla profundo,
 Et retro seminecem ferret piger aluens anguem.
 Atque utinam nostrum simili virtute venenum,
 Quod male transcurse vitiauit lubrica vite
 Immergens rapido semper mea crimina seculo,
 Conueruat sancti miseratio fida Patroni,
 Cogat & oblita rursus meminisse salutis,
 Ne prona in luteo mergantur membra profundo,
 Infectum & madeat vitiorum gurgite corpus,
 Sed stabile sursum virtutum in margine gressus
 Insistant fidei, terrena & gaudia calcant.

Mulier
 profuio
 sanguinis
 sanatur
 attractu ve-
 stis Marti-
 ni. Sulpit.
 Seue dial.
 3. cap. 11.
 Fortunat.
 li. 4. c. 21.

Serpens
 iullu ipsi⁹³
 in ripam
 vitæ
 tranficat
 Sulpit. Se-
 uer. dial. 3.
 cap. 12.
 Fortunat.
 lib. 4. c. 12.

Quaeque fluunt celeri cupiant euadere nisu.
 Hoc tantum, & paulum subsistam ad flumina: 1059
 Dum clari titulos⁹⁴ recolens percurro patroni
 Ad cuius meritum gaudens se subdere sancti
 Paruit imperii iussuram gurgis aquarum.
 Continuum⁹⁵ semper ieiunia ducta per annum
 Laxabant paulum sancta solemnia Pascha
 Mitius his tantum cruciabat membra diebus.
 Tum solum exiguum piscem sumebat in escam.
 Sed dum venturis seruantur tempora signis
 Consueti officii uotum captura sefellit.
 Ille ubi piscantum uanum fluxisse laborem,
 Linique per uacuum fluitasse exientia profundum
 Agnouit querulis marentum murmure uerbis,
 Na reliquis⁹⁶ praesens dieb. Diacon⁹⁷ satis ore fideli
 Ad stipulator erat, quem cura instantior huius
 Obsequii uigilem praegresse tempora noctis
 Et festum exacta praesentis parte diei
 Testem communis faciebat adesse laboris.
 Cuius ut anxietas sancti pia viscera mouit
 Per motus meroe pio, perge, inquit, & amnem
 Transcurris propere sollers scrutare fluentis.
 Iam tibi captiuam concludent retia praedam.
 Nec mora confusus tanti sermone magistri
 Festinat Diaconus, trepido spes reddita uoto est,
 Nec dilata licet properum captura sefellit.
 Nam simul ac medico sepsit uada proxima lino
 Incussus tremuit motato⁹⁷ cortice funis
 Implicitam prodens super inuia carula praedam.
 Inuicem prope uicina ad littora traxit
 Congaudens esocem,⁹⁸ tum taio pectore pronus
 Brachia labenti circumdabat humida pisci.
 Lubrica nudatis uix haeret praeda lacertis
 Concussa & madidis iam pane elabitur ulnis.
 Donec paulatim cognata elementa relinquens
 Efflaret tenuem moribundus in aere uitam,
 Oraeque languidulor tremulus reseraret biatu
 Reiecta adplaudens signi motamine cauda.
 Obstupere suum monachorum gaudia uotum
 Qui de uicinis tanta ad spectacula cellis
 Egressi,⁹⁹ implendum tali sponfore fauentes
 Crediderant sancto prolatum pectore uerbum.
 O uere perena Speculum uirtutis, ab ipso
 Hec tibi dona fluunt, qui quondam retia iussit
 Ducere nocturno in cassum molimine fessos
 Discipulos mittens numerosam in retia praedam,
 Concludens lectos sancta ad conuiuia pisces
 Quos medii¹⁰⁰ abreptos penitus de turbine mundi
 Ad dominum traheret sancta doctrina fidei.
 Sape Deus uoluit meritum sublime beati
 Illustres proferre uiros, quo clarius, illis
 Testibus extulerat penitus quos gloria mundi.

1059
 a. scilicet
 diebus so-
 luta ieiun-
 ia.

1059
 piscatori-
 bus nihil
 piscantib.
 ausu mar-
 tian capti-
 ra proue-
 nit, Chri-
 sti exēplo.
 Sulpic. Se-
 uer. dial.
 3. cap. 13.
 Fortunat.
 lib. 4. c. 13.

1059
 abobius
 videt ma-
 num lacri-
 ficantis
 Martini
 uelini ge-
 nistica-
 tibus, &
 eripitanti-
 bus. Sulp.
 Seue. dial.
 3. cap. 14.
 Fortunat.
 lib. 4. c. 14.

Prolata in populos uirtutum signa micarent,
 Nam geste¹⁰¹ clarus eum culmine Praefectura
 Arborius, uidit fulgentum luce micantem
 Gemmarum, dum sancta Deo¹⁰² solemnia defere
 Martini rutilasse manum, lumenque coruscum
 Vestire ignitam precioso murice dextram,
 Et collisorum lapidum crepitare fragorem.
 Non tales vexilla ducum pinxere lapilli,
 Talia nec frontes Regum diademata cingunt,
 Sed quales clari sanctorum in sine coronis
 Inserit emeritas domini sententia gemmas.
 Nec dubium quin praecipuae probitate fidei
 Ultra hominem uario uirtutum flore coruscet,
 Quem coram angelici¹⁰³ meritum solatia uerbi
 Historici felix testatur pagina libri.
 Nam cum Treuerica permixtus ab urbe rediret
 In qua dum miseris irato Rege pauescit,
 Ineritum, quorum uitam posebat ab ipso
 Compulsus proprium paulum laxare rigorem,
 Mitior ad culpam respexerat Ithacianam¹⁰⁴
 Damnae impulsus clementer parcere causa,
 Et reparare pie rursus noua foedera pacis.
 Hunc igitur nimis adflictum meroe reuisens
 Angelus, alloquio coram manifestus & ore
 Detulit ad maestum solatia blandus amicum,
 Anxia collatis permulcens viscera uerbis,
 Consilio nutanda docens, commissa resoluens.
 Talia praecipui signans praeconia uatis
 Zachariam sancto caelestis nuncius ore
 Exorsum sancti fecit praedicare nati,
 Spondens uenturam post iussa silentia uocem.
 Denique non impar meritum par prodidit ordo.
 Vique illi soboles, sic gratia consigit isti
 Clarius adiecta uirtutum luce coruscans.
 Nam saepe expulsas captiuo a pectore¹⁰⁵ laruas.
 Necdum praesentis uerbis uel uoce coactas
 Terrebat sanctae felix uicinia cella,
 Excedensque procul benedicta habitacula uirtus.
 Sic distenta nimis longe lateque micabant
 Praesentem domini testantia signa fauorem.
 Nec solo contenta solo, sed¹⁰⁶ crebrius ipsos
 Martini titulis procul irrumpentia fluctus
 Videre immenso iactati turbine nauia,
 Dum furit insana uolentior unda procella,
 Quantum uel sola prodesset nomine sanctus.
 Sulcabat medium Tyrreno¹⁰⁷ in marmore pontum
 Extentis properans puppis per cerula uelis.
 Concita subiectum scindebat prora profundum
 Aduerso albentes¹⁰⁸ dirumpens pectore fluctus
 Linqvens spumantum uestigia lingua uiarum
 Cum subito obiectum praetendunt nubila caelum.
 Humida nigrantem praependunt ueller a cratem,
 Et

1060
 Cum an-
 gelo collo-
 quitur.
 Sulpic. Se-
 uer. dial. 2.
 cap. 14. &
 15. & dial.
 3. cap. 15.
 Regis no-
 mine Ma-
 ximum
 Imperato-
 rem intel-
 ligit.
 De Itha-
 ciana cau-
 sa uide
 Sulpic. Se-
 uerum.
 hist. Sac. l.
 2. in fine
 & dialog.
 3. de uirtu-
 tibus Mar-
 tini cap.
 xv. & For-
 tunarum
 praesby. li.
 4. de uita
 Martini.
 cap. 15. ubi
 heclarius.

1060
 Energu-
 menus cu-
 ratur, no-
 dum att-
 sto limine
 cellae Mar-
 tini. Sulpi-
 Seue. dial.
 3. cap. 16.
 Fortunat.
 li. 4. c. 16.

1060
 Nautis in
 mari fac-
 currit. Sul-
 Seue. dial.
 3. cap. 17.
 Fortunat.
 li. 4. c. 17.

Tempesta-
 tis maris
 descriptio
 elegans.

1061
 Egyptii
 negocia-
 torem in-
 telligit, ut
 restatur
 Sulp. Seue.
 For. ubi
 supra.

1061
 Lyconii
 domum a
 pestifera
 lue liberat
 orationi-
 bus. Su. Se.
 dial. 3. c. 18.
 For. l. 4. c.
 18.

Et perit in piceo¹⁰⁹ penitus lux condita nimbo.
 Insistunt ualidi Pontum subuertere uenti,
 Fluctibus & madida rubris miscetur arena
 Franguntur celsae uolento turbine moles,
 Alius elato suspensa uolumina fluctu
 Instabiles sursum nimium tollentia colles,
 Dum redeunt crebris soluuntur fracta ruinis,
 Innumerosque procul reddunt¹¹⁰ conlaxa fragores.
 Vel cadunt, resonant tremulo stridore rudentes.
 Nunc latet abscesso uicina ad nubila monte,
 Nutat in excelsu rursus male pendula dorso
 Ancipitem casum metuens in utroque profundo.
 Ast alij quatiant latera obsistentia fluctus
 Et fracti elisa tabularum crate resultant
 Implentes laceram tam crebra aspergine puppem.
 Excurret auulsum Ponti uolentia clauum
 Reiecto rectore procul, formido pauentum
 Corda quatit tremulo conuellens viscera motu,
 Pallentes que rigant non sola aspergine malas,
 Confusus gemitus, lacrymosa & murmura uocis,
 Ruptaque singultu assiduo suspiria flentum
 Plangunt consimilem uicina morte querellam.
 Interea extremo quidam terrore coactus
 Sed necdum instructus uera ratione fidei
 Coeleste auxilium tali clamore poposcit.
 Ignorate mihi, merito sed cognite sancti
 Quem ueneror famuli per quem tua gloria fulget
 Martini, miserere Deus, depelle periculum,
 Eripe nos nam cuncta tibi procliuia sanctus
 Ut memini, auistes crebra uirtute probauit.
 Nec mora constrato ceciderunt aequora fluctu,
 Et iacuit planus placidarum campus aquarum
 Leniter exlaceram moderato flamine puppem
 Oprata impellens zephyrus statione locauit.
 Sic meritum famuli per cuncta elementa probauit,
 Et sancti titulos Christus distendit amici
 Glorificans clarum super inuia cepula nomen.
 Nec mirum est tam multa Deo fauore probandū
 Martini potuisse fidem, si quando beatis
 Peruigil excubiis tota uirtute precandi
 Ad dominum praesens felicia uota tulisset,
 Si tantum ignari penitus longaeque remoti
 Gratia per solum meruit clarescere nomen.
 Quamquam ad praecipuam contendens pagina laudē
 Obstupescata pedem retrahat, uerbisque pauescat
 Uilibus ad tantam uirtutum ascendere mollem.
 Quis non unū hominē sanctus, sed proinus omne
 Suffragio medicane domum sanasse probatur.
 Testis adest clara celsus uice¹¹¹ Praefecturae
 Gratifico adsignans hec dona Lycontius ore,
 Cuius multiplici late grassata ruina
 Obruerat lues una domum tabentia passim

Corpora seminecum partes reiecta per omnes
 Stipabant fessis horrentia limina membris,
 Tristis ubique dolor, crebra & suspiria, fletus
 Ad sidui, & toto penitus de pectoris antro
 Extorti gemitus, conuellens¹¹² alia status,
 Et iugis¹¹³ motus, cutis arida, stragula medullis
 Insita succedens stomachum, grauis unda pauoris
 Illa ad uicinum pallebant maesta cadauer
 Corpora seminecum cognata, & funere tali
 Maestior exemplo morientum turba pauebat.
 Ast alij exanimis saltim contingere caros
 Officio miseri nimium trepidantie timebant
 Ne dispersa graues sererent contagia morbos.
 Hos metus obsequio subtraxerat¹¹⁴ at dolor illis
 Viscera multiplici praestruxerat anxialuctu.
 At qui postremis tumulassent membra sepulchris
 Dilati ad similem non longo tempore mortem
 Portabant pariles ad limina tristia morbos.
 Nil medica ualere manus, nil gramina succis,
 Sape suis magnas languentum operata medellas.
 Tali igitur dominus confusus clade suorum,
 Diffususque suis precibus, placare laborat
 Suffragio sancti dominum, meritoque Patroni
 Allegans querulam Martino interprete cladem.
 Qui¹¹⁵ quamquam dura iam laeso iudice causa
 Per nimium sentiret onus, tamen anxia¹¹⁶ clemens
 Sollicito affectu poscentis uota recepit
 Nec prius obsistit iugi cruciata labore
 Proterere exhaustis arenia membra medullis,
 Et prono duram tellurem elidere nisu,
 Adsuet a adiectis duplicans ieiunia panis,
 Nec tenui saltim concludens lumina somno
 Exasam stimulans satoso uellere carnem
 Quam Dominus tanti studio permotus amici,
 Finita tandem penitus misereset ira,
 Reddens optatae felicia dona salutis.
 Gratantem Dominum complectens turba suorum
 Exciperet totis contestans gaudia uotis
 Narrantem clari titulos, & gesta Patroni.
 Qui post depulsam Martini orante ruinam
 Munera sic merito festinans reddere sancto,
 Argenti centum praedicta ad limina libras
 Detulit oblati compensans premia donis,
 Vt¹¹⁷ medici meritum merces uel parua probaret,
 Munifica & studiis gratantis uota patierent.
 Quae sanctus cari officio gausus amici
 Premia deuoti affectum testantia cordis
 Nec renuit, dum tradentis dispendia cautus
 Cogitat, ut fluctum fide praemissa referrent
 Munera nec rursus proprios susceperit in usus,
 Ne mentem sancti uotum macularet¹¹⁹ habendi,
 Sed commissa Deo calo conclusit in alto,
 Ty iij

1062
 Lycontius
 fauata,
 familia sua
 Martino
 offert ar-
 genti li-
 bras cen-
 tum.

*Vi modo captiuos duris laxanti a penis,
Limibibus exclusa piis donata redemptis,
Seruarent fidem, contempta rigorem,
Perge igitur praemissa sequens promissa reposcens
Antistes claram caeli sublimis ad arcem
Astrigeram sortite domum, rutilamque coronam,
Qui cunctam rabiem diri totumque furorem
Demonis in paruam potuisti adstringere muscam.
At nos praesentes semper venerabimur artus
Donec ad aeternam redeas cum corpore vitam
Sanctorum adnexus tumultu, iungende coronis.
Vix solum a nobis potuisti abscondere vultum
Nobiscum pietate manens te saepe frequentes
Fruisunt oculi, coram curatio iuuat.
Adiunt optatae confestim dona salutis.
Verba silent sed signa nitent, sic corpore paulum
A visu abstraheris, praesens virtute videris
Quam precor ut misero manifesto corde petitam
Semper adesse velis, ut cum meditatio carmen
Finierit, teneat transcripta oratio laudem.*

Explicit liber. v. in domino habens versus
D. CCCLXXIII.

INCIPIT PAVLINI DE VIR-
TVTIBVS SANCTI MARTINI PRÆ-
sentibus liber Sextus.

Nuitas nostram reuocanda ad mur-
mura curam
Dum vitam virtute, non clausa sacer-
dos
Lege obitus, carni que tua sine carne superstes
Cerneris, expeteris, contingeris, a que teneris.
Dum largiris opem presentem, ostendis honorem
Quarenti adstans, & nunquam absconse precanti.
Quam bene vicinus propter completitur artus
Spiritus, & sanctum perfundit gratia saxum.
Nil longè est pulsante fide: clamantia corda
Allegant proprias sine voce & murmure causas.
Mentis verba legit, qui sensum introspicit, & cor
Visit, & arcanum percenset pectoris antrum.
Quinque prius recolens signauit gesta libellis,
De multis vel pauca legens, quota portio nobis
Comperta tantis titulis quos contigit vnus?
Exiguum quantae pensat mercede laborem?
Indigno rursum tanta ad preconia sensu
Quanta? finit, fert vota rei bonitate Patroni.
Praecedat meritum pia gratia, palma tenetur,
Nec sentitur onus nondum libata laboris
Cura mihi est, quod velle iubet iam muneris arra est
O quantas potuit maior facundia linguas

*Hoc operis, decorare bono consueta repelli
A Carmina non patitur, credit bona quae sua nouit.
Nam certum iussisse ipsum quae missus ab illo
Interpres tentanda putat sociatus & herens,
Et semper tanti reuehens praepcepta magistri
PERPETVVS felix docto victurus in auro.
Non fama incertum narrat, nec credulis aure
Rumorem attentas properat vulgare per aures.
Coram visa probat testis fidissimus adstat,
Inspecta adfertor fidei miracula prodit
Luminibus oblata suis, & tradita votis.
B Huc ex diuersis certatim partibus orbis
Agmina conueniunt, numerosas millia causas
Multiplicans, iterantque preces dat gratia velox
Opta pietatis opem, letantur ouantes
Emensi, fructum celerem se ferre laboris.
Iam verò obsessos furioso Demone sensus
Huc vocat auxilium, rapit huc curatio velox.
Sistuntur, trepidi, nique rei, confessio clamat
Extorta imperio sub iudice poena salubris
C Cernitur, & proprias alieno in corpore voces
Edere peruasor capitum ex ore iuberur.
Sentitur iudex nec cernitur Impius hostis
Exul ab erepta properat discedere prada,
Inter & instantes fugiens vane scere poenas.
Aeria innexum constringunt vincula corpus,
Quos rebare vagos nexos miraberis artus.
Firmabunt inspecta fidem, quem poena ligauit,
Tormenta implicitis produnt constrictiuis vlnis,
Pulsat & adfixis, & obstacula membris.
D Quid cum fiden: es cancelli in tramite gressus
Aerium sustenat terrenitania currunt
Corpora, & impostum caua subuehit aura volatū.
Quinetiam in puteum qui templo clausus in ipso
Fonte salutaris eructat concavus undas,
Corpora precipiti iaciuntur concita saltu
In prouum cogente reo, qui vertice presso
Pregressum sua membra caput detrudit in altum
Gurgitis, & cerebrum membrorum mole perurget.
Sed quis non videat cum corpora mersa resurgant
Exientos patuisse sinus & fulcra fauoris
Molliter exceptis vlnas reserasse ruinis?
Artus prado grauat, vitam clementia seruat
Plus opis apparet studium quam pœnalatronis.
Quisque fide nutat e labas adtende resurgunt
Corpora, & ad vitam Martino orante trahuntur
Absorbet tantum miserorum membra profundum,
Nec puteus patulo conclusos ore perurget.
Sed quid ego è puteis? fluminis testatur alumnus
Miranda virtutis opus, qui manibus vrbis
Iunctus contiguus ad lambit saxa fluentis.
Hic medius cellam discriminat atque sepulchrum,
Diuisisque*

Energumener
cancellos
basilica
vehuntur
& in pure
um iactan
turi impul
su Dæmo
nis mox
illæ ab
strahuntur
vide ore
gorium
Taronen
sem l. t. de
miraculis
Martini. c
2. vbi hæc
& sequen
tia omnia
gesta nar
rat, sum
pta ex hæc
libro Pau
lini sexto
vix semet
teitatur

Quidam
raptus à
demone
fluio im
mersus,
ficcis egre
diatur.

*Diuisisque locis diffusum interferit equor,
Nauiger inque freti speciem segurgite vasto
Difficiens, longèque suis diuortia ripis
Instituens, oculos visa vltiore fatigat.
Et quanquam validos lassat tranando lacertos
Hunc fluiuium à templo quod sanctos continet artus
Et laudi aeterna felicia membra reseruat,
Insanas petiit misero cum corpore Demon,
Mersurus raptam vicino in gurgite pradam.
Verum nil patitur miseratio tanta cruentum,
Atque adimit diro seuisima iura tyranno.
Duratum calcatur iter, solidata rebella
Gressibus, & passus properos non adluit vnda.
Trans fluiuium siccas stupuerunt agmina vestes,
Et gaudens hominem purgandam cella recepit
Quae dudum angelica felix fuit hospita vita.
Nec quicquam gestum turbata tempore mentis
In semet reduces sensu tenere recepto.
Chunnorum plerumque sonos fractaque minan-
tum
Murmura, & incisae fera per compendia voces.
Auxilium sub teste patens nesciuit adeptus,
Muneris ignarus, tantoque è munere saluus
Plerumque inflexas aliena ad murmuralinguas
Possessor miseri rapiebat spiritus oris,
Vt græcis fluerent Gallorum verba loquellis,
Et fando exprimerent gentem, nec nomine notam.
Quisquam ne hunc sensu proprio putet esse locutum,
Qui fatur non nota sibi, de pectoris antro
Mugit, & edomitam flebit possessio linguam,
Vt chorda id resonant notus quod pleetra pererrant
Imperioque magnus nervorum fila loquantur.
O quoties urgente Deo veniura fatentur!
Et quorum oblectant semper mendacia fraudem
Extortum à domino coguntur dicere verum,
Quae poena est manifesta loqui, praepceptio vocem
Elicit, & cedit mandato oppressa voluntas.
Illustrem virtute virum sed moribus almis
Plus clarum magnumque fide qua celsior extat
Egidium, hostilis vallauerat agmine multo
Obsidio, obiectis que mania sepserat armis
Auxilia excludens, & clausos virbus vrgens
Vt minus obsessis faceret diuiso robur,
Nec ingi ad bellum socialia castra liceret.
Verum presidio domini deiecta fugantur
Millia, & egressum portis bipotentibus agmen
Restaurat solidas securo principe vires.
Interea trepido vicinia mæsta pauore
Pallebant tanti proceris discrimine, & omnis
Anxia pen debat populorum cura pauentur
Dum se quisque putat similem preferre procellam,
Inque uno mutat quicquid consistit in vno.*

Egidius
obfessus
Martino
inuocato
liberatur.

*Ergo aliquis forte ex illis quos tetrior ira
A Traxerat ad votum sorbendi in cade cruoris,
Praecipiti ad nutum domini quasi turbine raptus,
Precedensque citos trans flabra & nubila ventos
Gestorum seriem captiuo è corpore promptis,
Obsidione urbem Martino orante solutam,
Atque ipse donasse Deum populumque Ducem
Mox patuit manifesta fides, seriemque probant
Ipse dies, eadem hora fuit, nihil ordine verso,
Inuitumque hostem fallere poena coegit
Vt Balaam cupiens domini maledicere plebem.
Extorquente Deo catum benedixit ouantem.
B Haud alio penitusque ipso rerum ordine venit
Nuntius, illam urbem tanta obsidione solutam,
Praecipitem Rhodanum mollique ponte subegit,
Et iunxit geminas connexo tramite ripas,
Vt siccum praeberet iter quod puppibus instat,
Desuper presso nutans via pender in amne.
Hanc quoque praesenti sociatus sancte patrono
Eripis, & cogis trepidum tua vota fateri
Quae mollet donata tibi, reus adstat, Euro
Ocyor admissa optata specularia cedis
Hæc quoque discussis patefecit calculus horis,
C Ipso ut res docuit, completa & prodita puncto.
Iam verò erga omnes curatio quantam medellas
Non medicante mane non succo adlata salubri,
Nec ferri per pessa aciem, nec graminis haustum,
Ulceri nec raptum resoluti sulphuris ignem,
Sed verbo medicante fluens, recteque probata
Praecipiti virtute fideque comminus adstans
Omnibus inuitat trepidat dum sanat adeptus.
Hic cæci ignota stupuerunt munera lucis,
Hic alacrem cursum vegetato corpore claudi,
D Hic noua collata vocis discrimina surdi,
Quos cause attulerint cladem, tot dona salutem
Restituunt, semper poenis numerosius adstat
Praesidium, praesensque fugat tutela periculum.
Experta est tantam paralytica virgo medellam
Adficiens miseros longo marore parentes.
Namque omnem membrorum usu violentia morbi
Abstulerat, cunctisque simul praemortua neruis
Exanimos penitus stratis reiecerat artus,
Et solo viuens gemitu spiramine fesso
Et flatu exiguo stomachum quatibat anhelum.
E Hæc sancti ad meritum manibus delata parentum
Propter vicinum iacuit miseranda sepulchrum,
Alterno nunc ora rigant rorantia fletu,
Inque vicem effuso lacrymarum flumine certant.
Permoit sanctum clementia vix leuis artus
Attigerat miseros benedicti tactus oliui.
Exiluere pedes, nerui sumpsere rigorem,
Et valida optatos senserunt brachia motus.*

numer.
cap. 22.

paralytica
puella &
gentilis,
ad sepul-
chru Mar-
tini sana-
tur.

Erectaque manus digitis luseret solutis.
 Gaudia confestim miseri uotiva capessunt,
 Et vix tam trepidi credunt quae credere mallunt.
 Mutatur rursus facies meliore sereno
 Et noua perspicui rapiunt miracula vultus.
 Attamen haud longa hoc meritum seruaui ho-
 nestas,
 Qui nunc ad fiduis onerabant limina uotis,
 Spondentes celerem post praemia tanta recursum.
 Atque inopum sumptum mox largitione leuandum
 Munificens quos sanctus alit, uestitque sacerdos
 Consuetam deuotus opem dum praestat egenis,
 Expensisque suis ditescit prompta uoluntas.
 Anguis ut antiqui dirum rapere uenenum,
 Atque idem serpens qui quondam suaserat Eua
 Hos quoque consiliis similis liuore coegit,
 Neglectam calcare fidem, dum praua uoluntas
 Consiliis addicta malis diuersa uolentium
 Paruit infelix foeda ad mendacia uerbis,
 Immemor inspecti penitusque oblita fauoris,
 Idolicos petit uesano pectore ritus,
 Dispositum mutauit ite, uergetam que puellam
 Auctori uita abripuit, diroque latroni
 Dedit, ingratus fidei, sed subditus hosti.
 Verum ubi tartarei feralia busta tyranni
 Eminus aspexit decepta uirginis error
 Concidit, & dono tanti spoliata patroni
 Addicta est propriis eliso corpore morbis,
 Donec sanata dominante priore puellam
 Mors raperet duplicata malis, & debita poenis,
 Quam melius tante recolentem dona medella
 Ad uitam eternam uel praesens uita uocasset,
 Iure ut euangelici meminisset credula uerbi
 Quo iussu domini sanata munere seruuum
 Peccatum uitare suum, ne rursus in ipsum
 Pergeret, & culpam poena grauiore piaret.
 Interdum iniustos iusto terrore coegit
 Virtutem sentire Dei, nam sepe rebelles
 Si nondum praeccepta regunt, uel uerbera cogunt.
 Cum subito pauescens metu grauiore *
 Auxiliares pateretur Gallia Chunos,
 Nam socium uix ferre queas qui durior hoste
 Exiit, & adnexum foedus feritate repellat.
 Horum unus stimulis furiosus Daem. onis actus
 Irrupit sacram domini prado improbus adem,
 Inde altare Dei gressu temerare profano,
 Ausus, & intuitus furialia uota secutus,
 Abripuit sanctam tumulo uellentie coronam
 Quae meritum sancti propter coniuncta docebat,
 Effigians illam quam Christo iudice sumpsit
 Fulgentem astrigera caeli sublimis in arce,
 Sed sensere oculi culpam, quod nuncia cordis

Lumina perspectam uoluerunt condere praedam
 Inuitu peccauit ouans, nec cernere quiuuit
 Quae rapuit, liquitque oculos, subtrahit uoluptas,
 Obsessos genuit uisus quasi nocte diurna,
 Et circumfusa querens solacia lucis
 Vicinum doluit tenebris densescere solem.
 Quid stupet ad spectum subita caligine clausum?
 Iam tunc cecus erat male cum rapienda uidebat.
 Verum ubi quarenti crimen detexit amico,
 Et percontanti nudauit gesta sodali,
 Pregressum seu nocte ducem cogente secutus
 Dissimili potuit benedicta altaris uoto,
 Edomitus iam clade sua, propiorque salui
 Confessus commissareus, seque ipse salubri
 Iudicio damnare uolens, meruisse uidetur
 Hinc veniam, quod se poenam meruisse facetur.
 Compensat plebenda dolor, peruasa reformat.
 Amissa capiat sumit sua, quae tulit, offert.
 Mens peruersa habuit poenam, conuersa medellam.
 Ast alius cedem siciens uolentior ira
 Damone feruidior qui capto in corpore clausus
 Tartareo miserum furiosus iure premebat,
 Percoluit obsessum funesto a damone corpus,
 Hespitem tam diro tanto crudelior hostis
 Sanguineumque enssem per fesso in pectore merfit.
 Verum persistens insania uel furor idem
 Spumantem gladium rorantem sanguine dextram
 Vertit in actorem sceleris uix cetera peracta
 Et latebras tanti sceleris mucrone resoluuit
 Ac facinus male conceptum per uiscera querit,
 Quam cito iudicium uelox uindicta probauit,
 Et secum tali admissio propera ultio iunxit.
 Nec quisquam dura ista putet, cum pauca timorem
 Signa acuumt, poena exterreret, formido medella est.
 Ornatum sanctis altaribus addere gaudens
 Ceriatim populus studio properabat ouantum.
 Verum cum pulchras molitio tanta columnas
 Tentaret sancti transferre ad limina templi:
 Quidam tam properis cecato corde rebellans
 Obuius ire parat uel talia caepa morari
 Instinctu impulsus furiose Demonis audet:
 Insuper uxori mimitans quod fletibus eius *
 Expletum pensaret opus, cum forte propinquo
 Rure habitans questit a operi instrumenta dedisset.
 Nec mora, & in parui uada per lucentia riuu
 Praecipiti deiectus equo, non repperit uillas
 Quae possent pronum corpus demergere lymphas.
 Mergendus quae fuit aquas, tenui que fluente
 Incubuit moriens, quas presserat hausit harenas
 Naufragium sine puppe rapit, sine flumine gurges
 Agnoscunt elementa Deum nil casibus inde
 Mentiri licuit quod iussio sola peregit.

Coronam tumulo restituit prado, & uisumceci pit

Alius dum in ario tephi Martini quendam ferire conatur, gladium in se retorquet

Qui inuidebat ornatum tephi Martini, poenas diuino iudicio luit

Non illas certe lachrymas tua funera flenti
 Premissa mouere mina, sed plangit, ut ante
 Ominis exostates uentura cenebas.
 Praecedis nostras iam non prohibendo columnas,
 Nec rapis ornatum templo, rapiende sepulchro.
 Sed populus maiore fide deuotus & instans
 Praecipuum celerauit opus, uirtute probata
 Iudicium emicuit, praesens deuotio creuit.
 Iam posito terrore legens correcta periculis,
 Munera praecipui numerabis blando patroni,
 Et post percussum uicta serpente uenenum
 Nectarei primum succo gaudebis oliui,
 Quod quoties sancti uicinia iuncta sepulchri
 Commixtus excepit, mutauit uera liquorem
 Gratia, & aduexit properat festina medellas
 Perlatum obtulerat felix antistes oliuum
 Incunctante fide quod spiritus ille rigaret,
 Et noua contigui perfunderet aura fauoris,
 Perpetuus domini non solum nomine cultor,
 Et pregressa pii sectans exempla magistri.
 Hunc cum uellet opem uenerat us ferre saluti
 Expertumque bonum cunctis adhibere medellis,
 Abrasus prope benedicto a marmore puluis
 Admixtus sancto uires duplicauit oliuo
 Ut sic resperso uirtus geminata liquori
 Augeret contacta fidem, sociata salutem.
 Verum ubi uel modicam sensit uicinia micam
 Gratia contactum uelox suspendit oliuum,
 Et tumor exundans effertur, & auxit abundans
 Copia quod coram prolato munere creuit.
 Celsior ore suo diffusio claustra rigauit,
 Et tamen exundans non fecit gratia damnum
 Et subiecta fluens, & semper plena repletis,
 Non maculat unquam madidas hec gloria uestes,
 Maiorem hac retinent inspecte Siloanitorem,
 Quae totum testantur opus, non abluat ullus
 Quae uirtus tanto iudicio perscripta notauit,
 Nec clausa est laus ista loco, sectata fidelis
 Gratia sublimes titulos & in aera misit.
 Ipse etiam sancti meritum sensere procella
 Grandinis, & terror densatis nubibus haesit
 Uastandisque locis clementior ira pepercit.
 Quidam confidens ueram se ferre salutem,
 Si quicquam a sancti licuisset limine templi
 Ad propriam deferre domum, benedicta salubris
 Congaudens famulus suscepit praemia cera.
 Experta est gaussa fides quid pectore toto
 Senserit auxilium, spes expectata reuixit.
 Euasit protectus ager iacula illa liquoris
 Saxea, & adstrictae glacialia uerbera lymphae,
 Ac fructus satiatione tegens quae condita terrae
 Extendit patulos uotiuia ad tegmina ramos.

Ampullam olei sancti ficandam deserui Episcopus Perpetuus ad tumulo Martini.

Oleum ex creuit diuinitus.

Cera subla ta e tumulo Martini, agros defendit ab actis iniuria.

Indultum stupuit uicinia cuncta fauorem,
 Et paruit ueris uirtus iam cognita signis.
 Non ego centenis possem haec praeconia linguis
 Cuncta loqui, aut tantas uirtutu euoluere palmas.
 Nec mihi mendacis pulsanda oracula Phoebi,
 Nec confictarum pleetra expectanda sororum.
 Nos alter repleat tante ad praeconia laudis
 Spiritus, & nostro dei uerba & gaudia cordi.
 Ut uerum cantare queam, mea musa Patronus
 Me foueat, uegeteque meum sua gratia sensum,
 Ne uincat splendore operis, neu lumine tanto
 Obrutus instabiles oculos a luce reflectam
 Perspicuoque canam celsa & caelestia sensu.
 Crede Deo, lecture, pio quae credere nobis
 Ambigis, & Christo cuncta haec procliuia nosces
 Quae dedit, & Sancti titulis ad crescere iussit.
 Obsequium solemne pio deferre quot annis
 Aduenit populus, reducis cum circulus anni
 Instaurat renouans sancta mysteria Pasche
 Inuitat proprie ueneratio plurima cella
 Quae tam praecipuo patuit fida hospita sancto,
 Angelico possessa uiro, prona ora madescunt
 Fletibus, & lachrymis sancti uestigia querunt
 Quae loca contigerit psallens, quae presserit orans.
 Hinc meminisse uolunt in quo libauerit escas
 Immensa exiguo laxans ieiunia gustu.
 Caelesti auxilio excubiis quae cella quietem
 Foverit, atque breuem membris largita soporem
 Sublimem uigili recrearit imagine mentem.
 Huc populum congauet ouans perducere Pastor
 Transfretat exceptum numerosis puppibus agmen
 Et fructus sub classe latent huc sexus & atas
 Omnis adest uacua resident custodibus ades
 Et cunctis alterna fides penetrabilibus adstat.
 Interea infuso mortis uel criminis auctor
 Inuidia liuore sae, conatibus istis
 Obuius ire parat, nauemque adgressus onustam
 Fluctibus in mediis uastoque in gurgite merfit,
 Inuoluens alto simul omnia rapta profundo,
 Implicitumque trahens decursu fluminis agmen.
 Quam cladem expectabat ouans, quantoque triumpho
 Optate numerabat funera mortis
 Diuulsos rapiens nuticum a pectore paruos,
 Dispergensque uagas super inuia cerula clades.
 Ast alio cernens nexu ceruice grauata
 Mergere de pressum quod strinxerat uina cadauer,
 Hos madida iam ueste trahi, sed querere caelum
 Lumine, & infusas uel murmure pellere lymphas.
 Interea consors Martini in nomine clamor
 Auxilium caeleste ciet, prosternitur omne
 Vulgus, & humentes fletu perfundit harenas.
 Debat tam leta dies specialia moestis

Martinum uocata inuocat.

ra fide die bus cellu lam martini populus religio se frequat.

Demon mare tur bat.

Martinus naufragis succurrit inuocatus

Sic supra l. de auitiano agit credere dilidant trepidi sed crede. ze mallu.

Paralytica sanata rur sus ad ido lolatriam re uertitur, & in morbum recidit.

Quidam sic cecus dicerit uic coronam e tumulo martini.

Gaudia, & eximium solemnem in tempore munus.
 Adfuit in mediis confestim mitior undis
 Spiritus, & diræ⁷⁵ rapuit iura improba morti,
 Suspendit vaga membra liquor, solidata saluti
 Lymphæ artus subuexit⁷⁶ aquis, non⁷⁷ ista natatu
 Nec permutatis⁷⁸ sulcata & saucia palmis,
 Immotum gestauit onus, ripisque reuexit,
 Gaudia & aduectam⁷⁹ numerarunt lata salutem.
 Agnouit natum genitrix, infantia matri
 Hæsit, & amplexu genitor sua pignora fouit.
 Frater, mater, herus, famulus, matrona, propinquus
 Collato⁸⁰ coiere gradu, grateque⁸¹ resultans
 Vox cecinit, sanctisque Deum laudauit in hymnis.
 Vix audeat quisquam confestim credere visis,
 Consulit & dubio trepidantia lumina voto
 Nec fracta est terrore fides, properatur ad amnem
 Ocyus instaurat vegetas noua gratia vires,
 Non habitum mutare placet, cum vestibus hisdem
 Exultant, madidoque fides non alget amictu.
 Sic ripa vltior tanto gausa triumpho,
 Cantemus domino leta & credule, dixit⁸²*
 Præda ille sa caruit, submersus prædo remansit.
 Ecce iterum Dominus⁸³ scissi Iordanis hiatu
 Diuisum patefecit iter, populumque per amnem
 Prægressa iussit se iungere comminus arcæ,
 Ad fontem remeans vertit sua flumina gurges,
 Et sistens cursum refluus properauit ad ortum.
 Hæc loca calcatis populis prostravit harenis
 Nauita qua trepidus remo, veloque cucurrit.
 Quas terra, Pontique vias non nominis huius
 Gloria pernici penetravit concita saltu,
 Æquoreas egressa vias, & peruia nautis
 Vasti dorso maris validis abrepta procellis?
 Puppis in ignotum longe delata profundum
 Extra hominum classisque vias torpore ligatum
 Turbinis impulsu præceps irruerat æquor.
 Egredium spes nulla dabat. Nam glute liquoris
 Immotas ab sistens Pontus tabulata tenebat
 Obsidione maris cupientes vota procelle.
 Verum nulla datur miseris exire potestas
 Naufragium tam segne tenet sine moribus vllis
 Qua⁸⁵ natat in pelago non enatat, heret in undis
 Detestanda quies pontus quod sustinet obstat,
 Nec vehit impulsu puppem, nec sorbet hiatu.
 Effugit⁸⁶ via nulla patet, nam seruat in undis
 Fluctibus adstrictam torpens custodia prædam.
 Spes est vna Deus, solus quecunque creauit,
 Et regit, imperium seruant elementa creatis.
 Ad nutum domini raptim commota quiescunt,
 Insuetos motus properere torpentia discunt,
 Dispositisque primis rebus dat iussio legem.
 Quidam rumorem sensu meliore secutus

Iordanis conuersus rectorum

Martini titulos fama vulgante per orbem
 Compererat, plenaque piis miracula gestis,
 Hic cogente malo solam ratus esse salutem
 Ad verum clamare Deum, sic forte precatur.
 Ad cælum visus lachrymarum fonte rigatus
 Erigit, atque oculis cordis penetratia iungens
 Aspice, ait, miseros spes vna & vera salutis,
 Martini miserere Deus, qui tanto per illum
 Sparsisti in populis diuini signa fauoris,
 Et meritum virtute probans extendere terras
 Iussisti titulos etiam trans æquora claros,
 Ille suis soluat vel laxet vincula puppis
 Suffragiis, cogat diuisas cedere lymphas.
 Et tantum⁸⁷ fluctum rarefcere gurgite Pontum.
 Nec mora, & adlapsi properere vis maxima venti
 Expulit abreptam discisso gurgite nauem,
 Et vexit facili super inuia carula flatu,
 Moxque exoptata portus statione refouit,
 Nomine Martini vectus simul atque reuectus.
 Adsiduaque fide dona exorata canentes.
 Quis tandem hæc sensu capiat? quis carmine pingat,
 Quis numerare queat, quis promere? vincitur omne
 Ingenium⁸⁸ cohibent pressas præconia linguas.
 Attamen inferior titulis quos gloria comit,
 Quæ comperta mihi totiens vel scripta relegi
 Cum fari ut dignum est, neque, vel tangere nitar.
 Quidam de sancto reperens sua limina templo
 Præsidium domui credens efferre salutis
 Detulerat secum sanctam ad penetratia caram.
 Fidens quod tanti benedictio iuncta Patroni
 Tam iusta fidei meritis virtutis adesset.
 Et iam tempus erat prodi documenta fauoris.
 Forte per elapsum serpens incautius ignem
 Flamma vorax vires augens per pabula ligni
 Urgebat iam clade domum. Vapor undique in auras
 Plurimus undantem glomerabat turbine molem
 Arida sorbebat rapiens atque obuia lambens,
 Et solas linguens de tanta clade fanillas.
 Nec spes effugit propius flagrante periclo.
 Sepserat incumbens propter penetratia terror.
 Et tam⁸⁹ contiguam vicina pericula prædam.
 Ad sanctum rediere preces, clamore fideli
 Poscitur, atque iterant crebra⁹⁰* nomina voces,
 Ipse herus accense rutilantia lumina ceræ
 Vnguine felici blandam fundentia lucem
 Prætrepida velox rapit ad penetratia dextra,
 Atque inter medias statuens flagrantia flammæ
 Ignis præsidia ingentem⁹¹ reppulit ignem
 Hæsit turbo furens, vastior protinus hostis
 Terga dedit, rabiemque ignis scintilla⁹² fugauit.
 Non ita sitotos iecissent nubila nimbos
 Desuper infusa possent prodesse procella.

Nauta periturus inuocato Martini deo saluus ad portum venit.

Quidam delata cetera è rumulo Martini arce incedunt à sua domo.

Aut

Aut si certanter rapuissent flumina cætus
 Quilibet hæc quirent exhausto flumine fontes
 Tam celeri præstare bono, quam vera potestas
 Ignis prætrepidans refugit sua pabula caras
 Alterosque⁹³ fauos consors natura pauescit.
 Virtute interim it flammam quam lumine nutrit
 Nectare perspicuo redolens pinguedo liquores

Hæc paucis ausus properere percurrere verbis
 Signavi indoctus populo relegenda fideli,
 Firmare humilem tam grandia gaudia vocem
 Quæ queris descripta parum mirabere gesta
 Sufficit ut carmen temens præconia laudis⁹⁴
 Nil morti licuisse, palam cum vita, ⁹⁵ probetur
 Perpetuo vrbs Turonum Martino antistite gaudet.

Finit in Christo Iesu liber. VI. habens versus CCCCLXXIII.

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO PATRONO PERPETVO EPISCOPO PAVLINVS.

DE Terato asinæ ora referatis qui mihi loquendi fiduciam præstitistis, cum obiecta ore in eo loco verecunditus silentio conticescerem¹ quam imperita verbositate garrirem. Sed² quærit de suffragii adfidui te suggestionem votum loquendo prodidero. Domine sancte ac beatissime specialis apud dominum patrone conuersationis angelicæ & apostolicæ dignitatis. Ego conscientia perurgente credideram etiam hoc fuisse nimium quod potueras notare temerarium, vt ad illam virtutum tam perspicuam claritatem quasi illuminandus accederem, lucemque tam claram tenebrarum mearum nube restringerem. Sed benigne de his quæ scripseram sentiendo duplicatis, audaciam iustione, vt etiamnum illi parietes consecrati versuum meorum ferant lituras, qui ad remedium imbecillitatis imbuimur. Versus per Dominissimum⁶ meum Diaconum sicut præcepistis, emisi, quos pagina in pariete referata susciperet, etiam illis de visitatione nepotuli mei memor tantifauoris adiectis, quem charta inscripta virtutibus, & manu beatitudinis vestra subscripta sanauerat. Vestra præstabit oratio vt credulitas crescat auxiliis, & quæ adipisci cupimus scribere quia⁷ permittemus, ad eam.

Versus in parietibus ecclesiæ olim scribitur idem Paulinus epist. 12. ad Sever.

INCIPIT VERSVS PAVLINI DE VISITATIONE NEPOTVLI SVI.

Quam modicam stillam quanto torrente rependis
 Sancte Deus, licet ipsa huius vel guttus
 la roris
 A te tam sterili data sit vel præstita cordi.
 Non his obsequiis tam largum flumen egebat,
 Et tenuis leuibus foliis qui decidit humor
 Tam profluo augmento faceret dum labitur anni
 Cum magis ad ramos de³ rupi surgeret humor,
 Dum virens fundit nebulæ stammina gurges,
 Contiguumque rapit sitiens⁴ vitiana frigus
 In hæc gutta meas tetigit tam prodigia fauces
 Tangeris⁵ vt⁶ marmor solidi chrystalla fluenti
 Quantum hæc sola mihi ferret patientia donum
 Vt nullam incideret felix audacia culpam.
 Nunc verò his etiam duplicaret gratia signis
 Vt nullare sine canam venerans sacerdos,
 Non finitur opus⁷ quo susciter, addita crescant,
 Quæ meminisse iubet virtus dum proditur adstat.
 Tom. 8.

Hi versus valde corrupti in veteri codice.

Tunc meas⁸ visus lachrymas, tu fletibus illis
 Fers miseratus opem te vitæ altissimus auctor
 Exorante grauis cohibet⁹ lamenta senectæ
 Ipsa salus vitam reuehit deiecerat agrum
 Et parè¹⁰ exanimem morbi vis tanta nepotem,
 Coniunctamque eidem nubendi lege puellam,
 Ut vix¹¹ iam tenui spirarent corpora flatu,
 Nec possit¹² solers tactus deprehendere venas
 Subtracti¹³ pulsus filo languente latentes.
 Me quoque submotum pietas acerbat ab omni
 Officio, exosam vitabant lumina¹⁴ lucem,
 Dum pœna est quodcunque vident. Spes vna pauertis
 Cor tetigit iuuenis, causam¹⁵ mandare patrono,
 Indulit & toties proprius meminisse fauoris.
 Nuper contingerat perlectam euoluere chartam
 Quæ tãta¹⁶ ad nosmet meriti peruenerat, index
 Innumera vt miris fulgeret gratia signis,
 Quæis Dominus veri meritum testatus amici.
 Zz

Ornabat sanctum per dona immensa sepulchrum. Hec signa¹⁸ antistes dextra signauerat alma PERPETVVS, tanti gausus laude magistri. Hanc igitur chartam vix linguae murmure paruo,

Incunctante fide spes non incerta poposcit. Ex animi¹⁹ iuueni vires fiducia fandi Praestitit, &²⁰ fessam laxavit gratia linguam. Ergo inter medios quos febris mouerat ignes Virtutum palmas stomacho coniunxit anbelo, Et rapuit recolendo fidem qua scripsit in ipsis Condita visceribus quicquid conclusa tegerat Pagina, & ad votum velox medicina cucurrit. Exiit in iussus tanta ad miracula sudor, Creuit & ad numerum tanti quoque muneris ordo. Ut scribenda fidem faciam quam scripta retentant: Non tam pernici suspendunt²² succina saltu Fistucam phoeni vicini glutis & aporis, Quam citus ad chartam²³ madefacit corporis humor Mandato²⁴ celebrante redit, sepe vicia reuertens Affectu quaesuit auum, quasi nuntia tanti Muneris, & reliquis iussit me iungere signis Quam praesentis opem, tali mandanda patrono est. Causare, adstitit propior clementia²⁵ sanctis Et culpe offensam²⁶ releuat tutela fauoris Nec mora commoditas numerum²⁷ praegressa dierum Quas sepe²⁸ ignarus spes dinumerata fefellit Auxiliis orantis adest, nec clauditur ullis Gratia vera locis, nec²⁹ vires terminus arctat Quas Deus adcumulat, propter curatia tangit Quas³⁰ saluator adest, tam longe abiuncta sepulchro Cellula suscepit quod mens attentata poposcit, Atque ipsa ingressa est quo credita puncto. Ille ager, lethumque pauens uxoris amat & Fit medicus, suadetque fidem mittendo salutem, Poscit³² & ille tortis quicquid persenserat iste.

Est certamen, opem retinere, & querere³³ partam, Hic possessa timet dimittere, & illa probatis Se quoque saluari festinat credula signis, (tentat. Sique³⁵ dure inque³⁴ vices ambo ortant ambo re- Atque haerens vni pietas succurrit vtrique. Grates, sancte, tibi dum spiritus hos reges³⁶ artus Mens & lingua canet, nunc respice caetera clemens Membra domus, celeris reuehens sementa salutis Et tibi commissam propior solare senectam, Optata indulgens propere, vel praestita seruans. Finit versus Paulini de visitatione nepotuli sui

Quisque solo, adclinis meristi in puluere vultum: Humidaque illa se pressisti lumina terre Attollens oculos, trepido miracula visu Concipe, & eximio causam committe Patrono, Nulla potest tantas complecti² pagina laudes Quamquam ipsa his titulis camenta & saxa notetur. Terrenum³ non claudit opus quod Regia caeli Suscipit, & rutilis inscribunt sidera gemmis. Martini si quaeris opem trans astra resurgens, Tange polum, angelicum scrutatus in aethere caelum, Illuc coniunctum Domino perquire Patronum Sectantem aeterni semper vestigia Regis. Si dubitas, ingesta oculis miracula cerne Quis famuli meritum verus Saluator honorat. Accedes⁴ reliquis inser tot milia testiu, Dum narranda vides, solers & visa retexis, In sanctis quicquid signauit pagina libri Instaurat renouante Deo, quo munere gaudent Cecus, clodus, inops, furiosus, anxius, aeger, Debilis, oppressus, captiuus, maestus, egenus. Omnis apostolicis gaudet curatio signis. Qui⁵ stans adfuit, letus redit, omnia cedunt Nubila, quod meritum turbat medicina serenat. Expete praesidium, non frustra haec limina puluis In cunctum⁷ perget pietas tam prodiga mundum. Finit opus Paulini foeliciter.

VETERVM AVCTORVM TESTIMONIA DE PAVLINO NOLANO COLLECTA A IURETO.

D. Hieronymus epist. 13. ad Paulinum de institutione monachi,

Librum tuum quem pro Theodosio prudenter ornatèque compositum transmisisti, legi, & praecipue mihi in eo, subdiuisio placuit. Cumque in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipsum superas. Sed & ipsum genus eloquij pressum est & nitidum, & cum Tulliana luceat puritate, crebrum est in sententiis. Iacet enim (vt ait quidam) oratio in qua lau-

dantur. Praeterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero. Quicquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est foelix Theodosius, qui à tali Christi oratore defenditur. Illustrasti purpuras eius, & vtilitatem legum futuris seculis consecrasti. Maeste virtute, qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris?

Et

Paulini liber pro Theodosio Imperatore, cuius meminit Casiodorus l. 2. diuinae in f. h. Quis quoque sit mentio apud ipsi Paulinum epistola nona ad Severum in fine perit temporum iniuria.

Et paucis interiectis.

Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis suppellectilem, & facile loqueris & pure: facilitasque & puritas mixta prudentiae est. Capite quippe sano omnes sensus vigent, huic prudentiae & eloquentiae si accederet vel studium vel intelligentia scripturarum, viderem te breui arcem tenere nostrorum, & ascendentem cum Iacob tectum Sion, canere in dogmatibus quod in cubilibus cognouisses, accingere quaso te, accingere nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. Nobilem te Ecclesia habeat, vt prius Senatus habuit,

Idem epist. 103. ad eundem Paulinum.

Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honestatem morum tuorum, contemptum saeculi, fidem amicitiae, amorem Christi, nam prudentiam & eloqui vniuersitatem, etiam absque illo epistola praeferebat.

Idem epist. 34. ad Iulianum.

Nec est quod excuses nobilitatem & diuitiarum pondera, respice sanctum virum Pammachium, & feruentissimae fidei Paulinum praesbyterum, qui non solum diuitias, sed seipsum Domino obtulerunt, qui contra Diaboli tergiversationem, nequaquam pelle propelle, sed carnes & ossa, & animas suas Domino consecrarunt, qui te & exemplo & eloquio, id est & opere & lingua possunt ad maiora perducere nobiliter, & illi, sed in Christo nobiliores. Dives & honoratus, & illi immo & diuitibus & honoratis pauperes & inglorii, & idcirco ditiores & magis incliti, quia pro Christo pauperes & inhonorati.

D. Ambrosius epist. 36. lib. 6. ad Sabinum.

Paulinum splendore generis in partibus Aquitaniae nulli secundum venditis facultatibus tam suis quam etiam coniugalibus, in hos se induisse cultus ad fidem comperi, vt ea in pauperes conferat, quae redegit in pecuniam, & ipse pauper ex diuite factus, tanquam deoneratus graui sarcina, domui, patriae, cognationi quoque vale dicat, quod inapensius Deo seruiat. Elegisse autem affirmatur secretum Nolanense vrbis, vbi tumultum fugitans, aeam exigit matrona quoque virtuti & studio eius proximè accedit, neque à proposito viri discrepat. Denique transcriptis in aliorum iura suis praediis, virum sequitur, & exiguio illic, coniugis, contenta cespitate solatur se religionis & charitatis diuitiis. Soboles eis nulla, & idè merito posteritas desiderata, haec vbi audierint proceres viri, quae loquentur? Ex illa familia, illa profapia, illa indole, tanta praeditum eloquentia migrasse à Senatu, interceptam familiae nobilis successionem: ferri hoc non posse. Et cum ipsi capita & supercilia sua radant, si quando Iſidis suscipiunt sacra, si forte Christianus vir attentior sacrosanctae religionis vestem mutauerit, indignum facinus appellant.

D. Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei cap. 10.

Paulinus noster Nolensis Episcopus, ex opulentissimo diuite, voluntate pauperimus & copiosissime sanctus, quando & ipsum Nolam barbari vastauerunt, cum ab eis teneretur, sic in corde suo, vt ab eo postea cognouimus, precabatur. Domine non ex

crucior pro pteraurum & argentum, vbi enim sunt omnia mea tu scis, &c.

Idem epist. 32. ad Paulinum

Legi litteras tuas fluentes lac & mel, praeferentes simplicitatem cordis tui in qua quaeris dominum, sentiens de illo in bonitate, & afferens ei claritatem & honorè legerunt fratres & gaudent infatigabiliter, & ineffabiliter, tam vberibus & excellentibus donis Dei bonis tuis. Quotquot eas legerunt, rapiuntur cum legunt. Quam suaui odor Christi, & quam fragrat ex eis, dici non potest, ille litterae cum te offerunt vt videaris, quantum nos excitent vt quaeraris: nam & perspicabilem faciunt & desiderabilem. Quanto enim praesentiam tuam nobis quodammodo exhibent, tanto absentiam nos ferre non sinunt amant te omnes in eis, & amari abs te cupiunt. Laudatur & benedicatur Deus, cuius gratia tu talis es &c.

Idem epist. 34. Ad Paulinum & Thersiam.

Aduersus Paganos te scribere didici ex fratribus si quod te tuo pectore meremur, indifferenter mitte vt legamus: nam pectus tuum tale Domini oraculum est, vt ex eo nobis placita contra implicita, & aduersus loquacissimas quaestiones explicatissima dari responsa praesumamus.

Idem epist. 39. ad Licentium.

Vade in Campaniam, disce Paulinum egregium & sanctum Dei seruum quam grandem factum seculi huius tanto generosiore, quanto humiliore ceruice incunctanter excusseit, vt eam subderet Christi iugo, sicut subdit: & nunc illo moderatore itineris sui quietus & modestus exultat. Vade, disce quibus opibus ingenii sacrificia laudis & offerat refundens illi quicquid boni accepit ex illo ne amittat omnia si non in eo reponat à quo haec sunt.

Sulpitius Severus libro de vita Martini cap. 21.

Paulinus verò, vir magni postmodum futurus exempli, eum oculum grauerit dolore cecepisset &c.

Ibi dem eiusdem lib. cap. 26.

Praestantissimumque nobis praesentium temporum illustris viri Paulini, cuius supra mentionem fecimus, exempli ingerebat, qui summis opibus abiectis Christum secutus, solus poene his temporibus euangelica praeccepta complecteret: illum nobis sequendum, illum clamabat imitandum, beatumque esse praesens seculum tantae fidei virtutisque documento, cum fecundum sententiam Domini diues & possidens multa vendendo omnia & dando pauperibus quod erat factum impossibile possibile fecisset exemplo.

Idem dialogo. 1. de virtutibus Martini

Primus eum Romanae vrbis vir studiosissimus tui, Paulinus inuexit.

Idem dial. 3. cap. 20.

Illic adeas illustrem virum, toto laudatum orbe Paulinum &c.

D. Prosper Aquitanicus Episcopus Regiensis lib. 2. de vita contemplatiua cap. 9.

Denique sanctus Paulinus, vt ipsi melius nostis, ingentia praedia quia fuerunt sua, vendita pauperibus erogauit. Sed cum postea factus esset Episcopus, non contempsit Ecclesiae facultates, sed fidelissime dispensauit. Quo facto satis ostendit, & propria debere

propter perfectionem contemni, & sine impedimen-
to perfectionis posse Ecclesie quae sunt profecto cõ-
munia possideri.

Idem lib. contra Cassianum collatorem.

Legantur tres ad Marcellinum ipsius libri, (de diuo
Augustino loquitur) ad sanctum Paulinum Nolanum
Episcopum epistola retractetur.

*D. Eucherius Episcopus Lugdunensis in epist. parænetica
ad Valerianum.*

Paulinus quoque Nolanus Episcopus peculiare &
beatum Gallie nostrae exemplum, ingenti quondam
diuitiarum censu, vberimo eloquentiae fonte, ita in
sententiam nostram propositumque migravit, vt etiã
cunctas admodum mundi partes eloquio operibus-
que reperferit.

Paulinus
Gallus.

*Gennadius Massiliensis Episcopus in catalogo virorum
illustrum*

Paulinus Nolæ Campaniae Episcopus, composuit
versu breuia, sed multa: & ad Celsum quendam epi-
taphij vice consolatorium libellum, super morte Chri-
stiani & baptizati infantis, spe Christiana munitum,
& ad Seuerum plures epistolas ad Theodosium Im-
peratorem ante Episcopatum prosa panegyricum su-
per victoria tyrannorum: eo maximè quod fide & ora-
tione plusquam armis vicerit. fecit & sacramentarium
& hymnarium ad sororem quoque epistolas multas
de contemptu mundi dedit, & de diuersis causis, dis-
putatione diuersa tractatus edidit. Praecipuus tamen
omnium opusculorum eius, est liber de poenitentia,
& de laude generali omnium martyrum. Claruit tẽ-
poribus Honorii & Valentiani, non solum eruditio-
ne & sanctitate vitae, sed & potentia aduersum Dæ-
mones.

*Magnus Aurelius Cassiodorus Senator lib. 2. diuinarum
institutionum cap. 21.*

Is Epistolam suam (de D. Hieronimo loquitur) ad
Paulinum, & Senatorem, & Praesbyterum miracula
destinavit, docens quemadmodum scripturas diui-
nas adhibita cautela perlegeret.

Et paulo post.

Ille enim scripsit ad diuinæ legis noui lectorẽ; qui
tamẽ erat litteris secularibus eruditus, vt etiã librum
de Theodosio Principe prudenter, ornatẽque con-
fecerit.

Paulinus
Senator

*D. Gregorius Papa lib. 3. dialogor. cap. 1. inter multa quae
de captiuo Paulino narrat.*

Cum saeuientium Vandalorum tẽpore fuisset Ita-
lia in Campaniae partibus depopulata, multique ef-
fent de hac terra in Africanam regionem traducti,
vir Domini Paulinus cuncta quae ad Episcopi vsum
habere potuit, captiuis indigentibusque largitus est.
Cum iam nil superesset omnino quod peccatibus

Paulini
liber de
Theodo-
sio princi-
pe.

Et paulo post.

Vt filium tuum recipias me vice illius in seruitu-
tem trade, quod illa ex ore tanti viri audiens, irri-
sionem potius credidit quam compassionem at ille
vt erat vir eloquentissimus, atque apprimis exteriori-
bus quoque studiis eruditus, dubitanti sceminæ
citius persuasit, vt audita crederet, & pro receptione
filij sui, in seruitium Episcopum tradere non dubita-
ret. &c.

*Fortunatus presbyter lib. 1. de vita Martini
in prologo.*

Stemmate, corde, fide, pollens Paulinus & ore

Versibus explicuit Martini dogma magistrari.

Idem l. 2. cap. 10.

*Paulinique oculum tetra caligine mersum
Impositis manibus radius penetravit acutus,
Atque serena dies deterfa nube refluxit, &c.*

Idem eius lib. 2. cap. x.

*Qui pater illustri Paulini gesta bebat
Floruit Italiae quo post Antistite Nola
Qua regio Campana sedet re Etoze supermo,
Diues agris, opulens famulis, locuples & acernis,
Vir censu vastus, lae celsus (ita lego) & ore rotundus
Ditior ipse fide pro Christo fit sibi pauper,
Et dedit innumeros redimentes crimina nummos.*

*Cuius sparsa solo migravit ad astra facultas,
Fecit & in caelum pigras ascendere terras,
Imo danda loco (sic emedo) & dant bruta ad sidera saltim.
Ergo caangelicum Paulino implente relatum
Martinus monitat, cunctis talem esse sequendum
Tramite difficili potuit qui pergere diues
Depositoque onere ascendit qui liber in arcem,
Exemploque mouens vocat alius ire sequaces.*

Idem eiusd. lib. cap. vlt.

*Cuius proficus cecit prius acta Seuerus,
Versibus intonuit Paulinus deinde beatus,
Aequiparare valens illustris uterque relator.
Gregorius Turonensis archiepiscopus lib. 1. de gloria marty-
rum cap. 104.*

Fortunati
loci emen-
dati.

De Felici Nolano martyre, quia historia passionis
non est in promptu, iuxta id quod beatus Paulinus
versu cõscripsit, pauca huic lectioni oblectat inserere

Idem eiusd. lib. cap. 47.

Ex quibus & Sanctus Martinus multa suscepit, sicuti
Paulini beatissimi narrat epistola.

Idem in praefatione lib. 1. de mirac. Martini.

Vtinam Seuerus aut Paulinus viuerent, aut certe
Fortunatus adesset qui ista describerent.

Idem eiusdem lib. cap. 2.

Hoc erit scribendi studium quod in illo Seueri aut
Paulini opere non inuenitur insertum.

Ibidem.

Paulinus quoque beatus Nolanus vrbs episcopus
post scriptos versu de virtutibus eius (quas Seuerus
complexus est) quinque libros illa comprehendit
miracula &c.

Idem ibidem.

Hæc Paulinus in sexto operis sui libro versu con-
scripsit, accepto à sancto Perpetuo Episcopo de his
indiculo &c.

Idem lib. 2. de miracul. Martini cap. vlt.

Et quia prior libellus ab eo tempore initiatus est
quo Paulinus reliquit.

Idem libro de gloria Confessorum cap. 107.

Fuit vir vitæ venerabilis, Paulinus Nolanus ex no-
bili stirpe ortus Therasiam vulgo malè Thesariam
similem sibi sortitus est coniugem, habens diuitias
multas, & tam in fundorum possessione quam in præ-
sidio domorum valdè diues erat ac locuples & c.

Therasia
vxo Pauli-
ni.

Paulo post.

Hic est beatus Paulinus toto vulgatus orbe, qui
multum à suis ciuibus quæsitus, prorsus non po-
tuit inueniri.

Et mox.

Castissima eius coniunx nõ discedebat ab eo. Erat
autem vir sanctus, miræ prudentiæ, & rethoricis li-
teris eruditus.

Ibidem

Ibidem.

Cum ad diuersos tam versu quam prosa scriberet,
de virtutibus beati Martini sex versu conscripsit
libros, scripsit & alios versiculos, in laudem eius &c.
Beda in Martirologio mense Iunio.

Paulinusque Nolam meritis & nomine illustrat.

Sigebertus Gemblacensis in chronico ad annum
D. 403.

Ambrosius Mediolanensis obiit, cuius vitam Pauli-
nus Nolanus Episcopus ad Augustinum Episcopum
describit. Hic Paulinus Nolæ postmodum Episcopus

A cum esset innumerabilium prædiorum dominus, ad-
mirabili exemplo venditis omnibus, religionem ex-
peditus elegit. Cui Therasia (sic lego, non Thesasia vt
vulgo) ex coniuge soror facta, æquatur beatæ vitæ te-
stimonio & merito, hic se Episcopum pro captiuo
filio pauperis viduæ in seruitutẽ barbari addixit, sed
diuinitus proditus, quis esset, multos captiuos liber-
tati restituit.

Idem ad annum D. 1157.

Repertum est etiam in eadem Ecclesia corpus Pau-
lini Nolani Episcopi.

De quadã
antiqua
ecclesia
vrbs Ro-
mæ loqui-
tur.

FRANCISCI IVRETI PRÆFATIO AD NOTAS SVAS IN
LIBROS PAVLINI DE VITA MARTINI, TYRONENSIS ARCHIEPISCOPI.

De causa & origine horum librorum Paulini.

T hos libros pios & elegantes Paulino
auctori suo ad seram, quãdoquidem diu-
in tenebris delituerunt, & hæcenus igno-
rati à neotericis videntur, illud in primis
præfandum esse arbitror, ex veteribus quatuor fuisse
qui scripserunt de Diuo Martino Turonensi Archi-
episcopo, viro miraculis clarissimo, & vt Ecclesia sen-
tit, apostolis conferendo, Sulpitium Seuerum, Pau-
linum Nolanum, Fortunatum præbyterum, & Gre-
gorium Turonensem. Tres illi primi eandem fere hi-
storiam persecuti. Postremus hic Gregorius, quatuor
suis libris illa potissimum complectitur, quæ post ob-
itum Martini acciderant, quæque inserta non erant
operibus aliorum, vt ipsemet testis est li. 1. de mirac.
Martini cap. 2. Sulpitius verò Seuerus omnium primus
soluta oratione libellum vnũ accuratè scripsit
quod idem Gregorius adnotat lib. 1. de mirac. Mart.
cap. 1. Multi sunt (ait) qui virtutes sancti Martini, vel
stante versu, vel stilo prosaico conscripserunt, de qui-
bus primus ille Seuerus Sulpitius, cui totus feruor a-
moris fuit in sanctum Dei &c. Coniuctor enim com-
es, & amic⁹ Martini fuit, vt ipsemet Seuerus refert
lib. 1. de vita Mart. cap. 26. & cõfirmat Paulinus no-
ster epist. 5. ad Seuerum, his verbis: Neque tibi do-
natum fuisset enarrare Martinum, nisi dignum os
tuum sacris laudibus mundo corde fecisses. Benedi-
ctus igitur tu homo Domino, qui tanti sacerdotis &
manifestissimi Confessoris historiam tam digno ser-
mone, quam iusto affectu percensuisti. Idemque Pau-
linus l. 5. de vita Mart. inter cætera laudat Seuerum,
quod summa fide gesta Mart. descriperit.

Qui de
martino
olim scri-
pserunt

Sulpitius
Seuerus
primus de
martino
scrip sit li-
brũ vnũ.

*Testis adest toto mirabilis ore Seuerus, Et statim subiicit.
Idem Martini titulos vel gesta retexens
Scrutator cautus veri, fidusque relator
Protulit in medium tam clara insignia vitæ,
Sic instam retinens æquato examine libram
Ne dubia distrueret dicens, nec certa taceret*

Illud non dissimulandum est, nullum ferè toto ter-
rarum orbe locum fuisse, quo liber iste Seueri non
penetrarit, vt asserit Posthuvianus apud Sulpitium
Seuerũ dialogo primo de virtutibus monachorũ o-
rientalium, vbi & illud addit (quod ad institutũ no-
strum maximè pertinet) Paulinum hunc iuuenem
Seueri studiosissimum, primum Romanæ vrbi inue-
xisse librum illum Seueri de vita Martini, cum tota
vrbe certatim (vt ait) raperetur nihilque quæstuosus
haberetur. Quinciam Paulinus id ipsum comprobat
epist. x. ad Seuerum, circa finem: Tuote illi magis (ro-
mam intelligit) quam meo sermone patefecit. Mar-
Tomus. 8.

tium enim nostrum illi studiosissimo talium histo-
riarum ipse recitauit, quo genere te & venerabili Epi-
scopo atque doctissimo Nicetæ, qui ex Dacia Roma-
nis merito admirandus aduenerat, & plurimis Dei
sanctis in veritate non magis tui prædicator quam
mei iactans, reuelauit. Demum priori illi libro iam
passim euulgato, duos adiunxit dialogos Seuerus, qui
bus plures alias virtutes Martini complexus fuit, vt
constat ex Gregorio Turo. dicto l. de mirac. Mart. c.
1. idq; mortuo iã Mart. Et hos quidẽ dialogos Seue-
rus optauerat mirificè Romæ recitari per Paulinum
amicissimum, vt non obscurè profitetur dialogovlti-
mo. c. 20. vbi ita Posthuvianum alloquens: Illic a-
deas (ait) illustrem virũ ac toto laudatum orbe Pau-
linũ: illi quæso te, primũ sermonis nostrivoluntẽ euo-
uc: Illi omnia referes, illi cuncta recitabis, vt mox per
illum sacra viri laudes Roma cognoscat, sicut primũ
illum nostrum libellum non per Italiam tantum, sed
per totam etiam diffudit Illyricum. Ille Martini non
inuidus gloriarum, sanctarumque in Christo virtutũ
piissimus aestimator, non abnuet præfulem nostrum
Cum suo Felice componere. Sic ille. Ex quo loco
apertè colligere est Paulinũ iam natales beati Felicis
confessoris versibus exarare cõpisse (decem autem
habemus vulgò impressos & si non integros) ante-
quam de Martino quicquam scriberet. In votis igitur
habuisse videtur Seuerus, vt Paulinus, cui musæ
in componendo carmine feliciter ardebant, Marti-
ni gesta posteritati consecraret. Dedit hoc Pauli-
nus amori Sulpitij sui, suoque ipsius genio, qui fidei
gloriam latè distendere voluit, & posteris dedicare
pietatis monumenta. Dedit in super honori Martini
cuius opem salutarem expertus fuit, cum periculum
cæcitatũ incurrisset auctor Sulpitius l. de vita. Mart.
c. 2. Fortunatus l. 2. c. 2. & ipsemet Paulinus testatur
lib. 2. 21. de vita Mart. in fine (adde quod sese reum
iudice conscientia sentiebat, si celaret gloriam con-
ris Christi. Sic enim lib. v.

*Splendorem laudis trepidus corrumpo relator.
Sed quid agam? versu historiam percurrere noui.
Iudicium narrata timent, suppressa relatum.*

Quo exemplo Gregorius Turonensis Dei numẽ
testatur, se sæpius diuinitus admonitum vt memoriæ
mandaret Martini opera. Paulinum ergo certum est
expressisse versibus Sulp. Seueri libros de Martini ge-
stis, vt ex cõparatione vtriusque deprehendi potest. Ac mi-
ror diligentissimos antiquarios, Gennadiũ, tritemium
abbatẽ, Gesnerũ, Lyliũ Gyraldũ, & cæteros qui catha-
logum librorum Paulini texuerunt, horum nunquam
meminisse, vt constet ab illis nec visos, nec lectos fu-
Zz. iij

isse. Nam quod auctores centuriarum adnotant cen- tur. v. cap. x. Fortunatum & Paulum Petri carmine scrip- sisse historiam vitæ D. Martini, falluntur, & no- mina confundunt. Sed non desunt nobis testimo- nia veterum, quibus quod volumus liquido efficia- mus, vt iam dubitandi locus nullus super sit, quin hi libri genuini sint fœtus Paulini ac primum illud For- tunati presbyteri lib. i. de vita Martini adnotandum est, qui inter poetas Christianos Paulinū adnumerās,

¶ Nos libro verè pau- lini Nota est.

Stemmata, corde, fide pollens Paulinus & ore Versibus explicuit Martini dogma magistri.
Et in fine l. 2. confirmat Paulino imitatum Seuerum
Cuius proficus cecinit prius aëta Seuerus, Versibus intonuit Paulinus deinde beatus Acquirare valens illustris vterque relator. Materia victi, sed & ipsi carmine cedunt.

Gregorius quoque Turon. in præfatione lib. i. de mirac. Mart. Vtinam (ait) Seuerus aut Paulinus viuerent, aut certè Fortunatus adesset, qui ista describerent. Et cap. 2. Hoc erit scribendi studium quod in illo Seueri aut Paulini opere non inuenitur inser- tum. Idem libro de gloria Confessorum cap. 107. de hoc ipso Paulino loquens. Cum ad diuersos tam versu quam prosa scriberet, de virtutibus beati Mar- tini sex versu conscripsit libros: scripsit & alios versu- culos in laudem eius & c. Ita que nemo iam non vi- debit (opinor quin ex superioribus testimoniis pen- deat interpretatio versuum Paulini, qui statim initio lib. 4. modestè excusat se quod versu tractarit, & quodammodo metro molliuerit vim masculam ora- tionis solutæ, qua vsus est Seuerus in illo libro vitæ Martini, & duobus dialogis sequentibus, additque rationem se voluisse satisfacere lectorum desideriis, qui neglectis fontibus malunt riuulos consecrari. Versus indicabo.

Liber, est duob. dia- logis Seu- de Marti- no.

Finiat sumptum, in anstatio cepta volumem Percurrens sancti pura exemplaria libri. Cum subito oblata est abstrusa gloria nobis Historia, nostri stimulanis molimina voti, Non ut de misero melius claresceret ore Quod tam perspicui signasset pagina cordis & c.

Ac quidam Paulinus hic apertè Seuerum non no- minat. Sed hæc nulli nisi Seuero planè conuenire queunt, quandoquidem voluminis & libri translati appellatione, intelligere voluit librum vnicum, quem paulo ante monui à Seuero de vita Martini editum. Cumque sibi oblatam gloriam abstrusæ historiæ statim Paulinus adiciat, procul dubio respexit ad dialogos, quos post mortè Martini superiori suo libro iunctos à Seuero dixi. Vtque etiam res apertior fiat, proferam testimonium Gregorii Turonici, qui lib. i. de mirac. Mart. c. 2. sic scribit. Paulinus quoque beatus Nolanæ vrbis Episcopus, post scriptos versu quin que libros de virtutibus eius, quas Seuerus comple- xus est, illa cõprehendit miracula quæ post eius ge- sta sunt transitum, id est in sexto operis sui libro. Ait enim cum energumeni & c. Scripsit ergo tantum quinque libros de gestis Martini. Sed tãdè postea quia que istis libris, sextum insuper adiecit, cuius contex- tu quædam Martini gesta continentur, quæ non atti- git Seuerus in dialogos.

Ac quidem vnde orta fuerit occasio, qua motus Pau- linus hunc sextum librum aggressus est, narrat pau- cis verbis idem Gregorius lib. i. de mirac. Mart. cap.

2. vbi relatis quibusdam historiis ex Paulino sumptis subdit. Hæc Paulinus in sexto operis sui libro versu conscripsit accepto à sancto PERPETVO episco- po de his indiculo. Verum cum ad eum huius indi- culi carta venisset, nepos eius graui tenebatur incõm- modo. At ille confusus in virtute sancti, ait: Si tibi, in- quit, placet beate Martine, vt aliqua in tua laude con- scribam, appareat super hunc infirmum impositaque carta pectori eius, exemplo recedente febre sanatus est qui erat ægrotus. Sic ille. Quæ etiam confirmatur ab ipso met Paulino in epistola ad PERPETVVM episcopum scripta, quam in fine libri sexti additam repperi à vetere librario in manuscripto codice & in versibus de nepotulo suo epistolæ subditis, vbi istius cartæ manu PERPETVI subscriptæ, ac stomacho ægroti nepotuli adpositæ commemorat disertis ver- bis. Ex quibus omnibus pendere mihi videtur certa interpretatio horum versuum Paulini, initio dicti li- bri. 6. vbi innuit tacito instinctu beatissimi cõfessoris Martini, PERPETVVM episcopum misisse indi- cem horum gestorum, vt versibus adorarentur, & æ- ternæ seculorum memoriæ commendarentur.

Nepos Paulini sanatus à Martino, adposita carta pe- ctori.

consuetæ repelli

Carmina non patitur credit bona sua nouit. Nam certum iussisse ipsum, quæ missus ab illo Interpretanda putat sociatus & herens. Et semper tanti reuehens exempla magistri Perpetuo felix doctor victurus in æuo. Non fama incertum narrat, nec credulis auræ Rumorem attentas properat vulgare per aures. Coram visa probat & c. Sic Paulinus.

Quemadmodum concepti sunt versus in vetusto co- dice manuscripto in quibus tamen vereor ne mendū latitet, & verius sit auctorem scripsisse.

Perpetuus, felix docto vict.

Vt scilicet Episcopū Perpetuū designet, qua de re a- gam infra in notis ad librum sextum, huius verò Per- petui meminit Sigibertus in chronico, circa annum Christi 472. & Gregorius Turonensis lib. i. de mirac. Mart. c. 61. vbi refert anno 64. post obitum Martini, hunc Perpetuum Turonicæ sedis dignitatem fortitū magnovotorum omnium consensu. Idemque histo- riæ Francorum li. x. ca. 31. vbi nomina Episcoporum Turonensium ordine refert: Sextus, ait, ordinatur Per- petuus, de genere & ipse, vt aiunt, Senatorio, diues valde, & per multas ciuitates habens possessiones. Sed & Sidonius Apollinaris l. 4. epist. 18. sextū à Mar- tino antistitè Perpetuū nominat. Ex quo loco liquet in vulgatis editionibus Gregori, erratum videri lib. 2. histor. Franc. c. 14. vbi est. Quintus post beatū Mar- tinum Perpetuus ordinatur. Est enim reponendum. Sextus. Sed de his hæc tenus.

Perpetuus Episcopus turonicen- sis.

Cæterum horum librorum exemplar vnicū habuit negligenter ab imperito librario descriptum, aut tamen polliceri, studiosos gratiam habituros, quod Paulini libros istos primò descripsit, sicque repur- gauit vt cū voluptate & fructu legi possint. Cæte- ros quod hæc studia negligit quia nō intelligit, ni- hil moror, nūc igitur ad emendationem hesitiã, si pri- de cõsiliū mei ratione in dixerō, me in his versibus edē- dis, reiecta veteris exemplaris lectione palā corrupta, posuisse quod mihi verè certusq; videbatur. Si enim hos Libros exhibuisse lectorib; tã fœdè deprauatos & si sordidos, quales erant exarati in archetypo, certe lucem

Locus ore gorii ru- ron. not.

Curetiam minutuli errores veteris Codicis hic pro- ponatur.

lucem sine luce cœci venissent, & lectores deterriti mendorū millibus, opus de manibus abiecerunt, me- que sibi crucè fixisse credidissent. Vt tamen omnib; de fide mea constet, his notis ferè semper bona fide proposui lectionem veteris codicis, vt si cui forte mea emendatio displiceat, adhibita collatione vtri- usque scripturæ, tentet quid melius. Scio tamen non defuturos qui hanc operam superstitioni vertant, quòd minutos errores veteris librarij expresserim. Sed minutula interdum res trahunt maximas in emendationibus auctorum, adde quod in opere non- dum edito id necesse fuit, vt vnicuique liberum iudicium relinquatur. Qua diligentia si nonnulli qui libros veterum ediderunt, vsi fuissent: tot loci cor- rupti hodie non haberentur. Nam sæpe pro animi

libidine sua obtruserunt, nulla facta mentione scri- pturæ codicum manū exaratorum, quia, vt puto, metuerent ne adhibita comparatione, falsæ illorum coniecturæ deprehenderentur. Interea verò dum antiquarij, Paulini codicem secundum perquisse- rint & repererint, studiosos viros & candidos pre- cabor, vt si alicubi aberrauero, me benignè do- ceat, si rectè iudicauero, me confirmet. Illud etiam non filebo, quoniam hic sæpè vtor testimonio & collatione librorum, Sulpitij Seueri, me secutum editionem Plantini adornatam ab erudito medico Victore Gisellino anno 1574. cæteri enim vulgari li- bri confusi sunt, & minus correcti.

FINIS PRÆFATIONIS AD NOTAS.

FRANCISCI IVRETI NOTÆ AD LIBRVM PRIMVM PAVLINI DE VITA MARTINI, QVIBVS VETERIS CODICIS scriptura exhibetur, & emendationum ratio redditur,

NVMERO I. Cui par miseratio] Vet. Cod. habebat. cui pars. reposui, cui par. In- nuit enim Paulinus Deum pari bene- uolentia omnes gentes omnesq; mun- di glagas complecti. Non dissimilis iste versus in fine operis huius.

In cunctum perget pietas tam prodiga mundum. Videtur que hic imitatus Sulpitium Seuerum (vt sæ- pius facit) qui Dialogo 3. de vita Martini cap. 20. scri- bit foelicem quidem Græciam, quæ meruit audire Apostolum prædicantem, sed nequaquam à Christo Gallias derelictas, quibus donauerit habere Martinū. Statim, pro, fuit & in nostris, reposui, seu, vt disse- minata per Gallias Martini miracula intelligat.

Muneris, prima bre- ui.

Num. 2. *Hæc vix*] erat in v. c. hæc vis. mox. in co- dem v. c. sequitur. Sed meritum munerante Deo. Quod ego nolui immutare, & si contra regulas pri- mam, in, munerante, licenter breuem faciat. forte a- liis placebit numerante. familiare est veteribus poë- tis Christianis de industria, syllabarum quantitates corrumpere. Sic supra in verbo, Euangelici, primam quæ natura longa est, eandem licentia breuem facit. Sic etiam infra, primam, in, erumna, corripit: & in, fi- dei, secundam producit, quam tamen alibi breuem solet facere, vt mox dicetur.

Et, euan- gelicum. Et, erum- na.

3. *Delectu ad bella parando*] Corruptè erat in v. c. di- lecta. In Pandectis Florentinis & veteribus libris sæ- pè dilectus pro, delectus, Sulpitius Seuerus, lib. de vita Martini, cap. 1. refert, Martinum cum esset an- norum quindecim raptum & catenatum, sacramen- tis militaribus implicatum fuisse.

Solo no- mine.

4. *Sed solo nomine seruum*] v. c. sed solum. In ora tamen v. c. additum erat alias legi, sed solo: quod postre- mum magis placet, vult enim innuere Martinum in procinctu seruum habuisse nomine tenus. Seuerus vbi supra paulo apertius narrat, nimirum tantum ser- uo contentum fuisse Martinum, cui tamen vice versa dominus seruiebat, sic verò mox Paulinus dixit, sed solo nomine miles. Et infra lib. 6. -- non solo no- mine cultor. Ita enim videtur potius legendum, vt ibi notauit, numero 62.

5. *Contendere tecum*] sic suppleui carmen quod imper- fectum erat in v. c. habebat enim -- condere tecum:

ratio emendationis per se clara est. 6. *Castella fidei*] ita v. c. nec est quòd quis de mendo suspicetur. Est enim familiare Paulino, & vetustissi- mis poëtis Christianis, fidei, mediam producere, vt infra hoc lib. 1. -- non immemor ille fidei. Et lib. 2. -- simul & virtute fidei: & mox -- tanto terrore fidei. Item -- signacula certa fidei. Et lib. 3. cessit Diadema fidei. nec solum in his libris, sed etiam aliis suis ope- ribus hac vtitur licentia, cum tamen interdum bre- uem faciat. Id quidam non intelligentes sæpè locos immutarunt temerè, aut corruerunt potius, nam in ode ad Nicetam eiusdè Paulini, vbi in optimis exē- plaribus est -- orbe cum sanctæ pia pars fidei: In qui- busdam editionibus repositum, -- orbe cum foelix fi- dei piæ pars. Et in eiusdè Panegyrico de celsi obitu.

Fidei, me- dia longa apud ve- teres poë- tas Chri- stianos.

Præscribens veteri legemque modumque fidei. etiam corruerunt vulgo, cum reposuerunt -- fidei legemque modumque. Idem Natal. 8. felicitis, *Nuda fides armata Deo est, virtute fidei Fortior Exechias.*

Locū Pau- lini in qui- bus vox, fidei cor- rupta & immutata fuit.

Ita enim habet quædam editio Basiliensis, alij immu- tarunt -- est fideique vigore fortior. Simile exem- plum citat Beda ex eodem Paulino, *Discutiebatur omnis galea scutoque fidei.*

qui versus legitur Nat. V. felicitis. In Parisiensi editio- ne & aliis nonnullis corruptus est, vbi sic -- galea fi- dei quoque scuto. Vetus auctor de laudibus D: Ioannis Baptistæ quem etiam quidam voluit esse Paulinum; *Auscultat nato genitrix, vis tanta fidei;* Certè tot exempla ostendunt ipsis hoc fuisse pecu- liare, quod etiam obiter attigit Fabricius in commē- tario suo ad poetas Christianos.

7. *Expedit & factum*] ita lego, addita particula, & quæ cum deesset in v. c. versus claudicabat.

8. *Recipit de frigore partem*] lubet versus apponere Fortunati Præbyteri lib. 1. cap. 1. de vita Mart. -- chlamydis partitur amictum.

Et feruente fide membris algentibus offert, Frigoris iste capit partem, capit ille teporis. Inter utrosque inopes partitur feruor & algor; Et noua mercandi sit nundina frigus & aestus; Vnaq; paupertas satis est diuisa duobus, vt Seuerū.

Paulinus, sic Paulinum Fortunatus solet imitari.
 9. *o vere* v. c. *o vera*.
 10. *auro* v. c. aurum.
 11. *Quid serica tactu leuia* v. c. serica t. leuia. Sic infra lib. 2. post serica fulchra, toroſque erat in v. c. post serica, hunc etiam locum expressit idem Fortunatus.
*Nulla Augustorum meruit hunc vestis honorem,
 Militis alba chlamys plus est quam purpura Regis,
 Prima hac virtutum fuit archa & pignus amoris.*
 Ita enim lego. vulgo est, fuit *arca*. Fortunatus eo versu indicat Martinum more militum Romanorum alba vsum chlamyde, quod nec Seuerus, nec Paulinus in huius facti narratione notant. Moris autem huius meminit Valerius max. lib. 1. de Crasso. Pullum ei traditum est paludamentum, cum in praelium ex-euntibus, album aut purpureum dari solet. Ammianus Marcellinus lib. 25. vbi de exercitu Iuliani Caesaris agit, contra Persas pugnantis, candidas accipit pro militibus hoc sensu clamabant hinc inde candidati quos disiecerat terror, vt fugientium molem tanquam ruinam male compositi culminis declinaret. Item lib. 31. alii dicunt valentem animam non exalasse confestim, sed cum candidatis & spadonibus paucis prope ad agrestem casum relatum. Et paulo post. Vnde quidam de candidatis per fenestram lapsus, captusque a barbaris prodidit factum. Et mox. Partis enim nostrae candidatos aliquos qui die praeterito ad eos defecerant, pellexeret. Corrippus Africanus lib. 3. de laudibus Iustini. Cumque palatinis stans candida turba Tribunis, & Protectorum numerus, Claudianus eo alludit panegyri. in quartum Consulatum Honorii, dum vocat niceas cohortes militum, Aufonio cum iam succinctus amictu per Ligurum populos solito succinctior ires, atque inter niceas alto veherere cohortes. Trebellius Pollio in Galieno, albatos milites Gallieni fuisse dicit in celebratione decenniorum Imperatoris. In Comitatu & aula Principis, albatii in super milites fuerit. Suetonius in Domitiano cap. xii. Generum fratris, ait, indigne ferens albatos & ipsum ministros habere, proclamauit, &c. Diuus Hieronymus videtur eo alludere, cum de Nepotiano loquens ait, quid in palatii militia sub chlamyde & candenti lino, corpus eius cilicio tritum sit.
 12. *Nil ducere laudi* suspicor ita auctorem scripsisse, itaque locum ex ingenio suppleui corruptum in v. c. vbi erat, nihil docere cum laudanda geras.
 13. *qua facimus, sancto que minus laudariet actu* partikulam, minus, addidi de meo, vt versus constaret, mox pro, cunctoque, quod ociosum erat in v. c. reposui, sanctoque, ex coniectura Philippi Roberti r. c. eruditissimi.
 14. *membra nitent* Puto auctorem alludere ad veterem morem Ecclesie, quo albatii & candidi erant qui baptismo initiabantur, Inde illud eiusdem Paulini epist. 12. ad Seuerum.
*Inde parens sacro ducit de fonte sacerdos
 Infantes niteos corpore, corde, habitu.*
 Sic etiam interpretor quod idem in epistola ad Marcarium scribit de sene quodam a naufragio liberato, & recenter baptisato: Ad vnanimitatem tuam (ait) de rudi matris Ecclesie foetu immaculatum candente laccio pastor egregii gregis, sed magni pignoris munerator & encanum spiritali transmissi. Ita ego

Fortunatus correctus.

Albatii militum apud Romanos.

Candidati pro militibus.

Baptizati olim erant albatii

Paulini epistola emendata.

restituo locum Paulini, vulgo, suspicor, inter pollatū. Veteres Badii editiones habent: vt encenium, alii passim reposuerunt, vt xenium, vt Hericus Grauius, qui & eadem episto la paulo post substituit. Habes mi frater Xenium meum, vbi antea in impressis erat ex xenium meum ex cuius scripturae vestigijs puto etiam emendandum encanum meum, vt encanum nomine indicet hunc senem (qui paganus antea fuerat) nunc recenter renatum fidei Christianae, & Deo dedicatum. Ceterum multa extant testimonia moris illius quem attigi, vt apud D. Ambrosium lib. de his qui myster. initia. Dionysii Arcopag. eccl. hierar. cap. 1. & 2. Laurentium praesbyterum homelia de penitentia, Gregorium Turonensem lib. 5. hist. cap. xi. Socratem hist. eccles. lib. 7. cap. 17. Rabanum Naurum lib. 1. de instit. cler. cap. 29. Rupertum lib. 7. de diu. offic. cap. 9. & Theodulphum Aurelianensem libro de baptismo, quem manuscriptum habeo, & nondum editum. Eiusce rei vestigium latitat in quadam constitutione Imperatoris Valentiniani, quae extat in l. vlt. C. Theod. de spectaculis quandiu (ait) caelestis lumen lauacri imitantia nouam sancti baptismatis lucem vestimenta testantur. Denique eo pertinet quod Bedas refert lib. 5. cap. 7. historiae Anglorum, de Ceadualla rege occidentalium Saxonum qui venit Romam, & baptisatus a Sergio Papa obiit, & in albis (inquit) adhuc positus, languore correptus &c. Et paulo post in epitaphio eiusdem, vbi vulgo est, cuius fonte meras sumeret almus aquas (quae lectio etiam extat in quibusdam veteribus meis schedis) obseruauit legi, cuius fonte sacras sumeret albus aquas, apud Paulum Diaconum histor. Longobard. lib. 6. cap. 4. vbi idem carmen refertur. Sed & in fine carminis in excusso libro Bedae ita legitur.
*Fonte renascentis, quem Christi gratia purgans
 Protinus ablatum vexit in arce poli.*
 Apud Paulum Diaconum aliter, hoc modo,
*Vnda renascentum (quae Christi gratia) purgans
 Protinus albatum vexit in alta poli.*
 Vbi non dubium est, quin vox, albatum, melius conueniat, quam etiam habent eadem veteres schedae, in quibus obiter admoneo Regem illum dici Chedual, pro quo apud Bedam, Ceadual, & apud Paulum, Cedoal. Idem Bedas lib. 2. cap. 14. quorum primi albatii adhuc, rapti sunt de hac vita.
 15. *Quatuor a lustris* Sulpitius Seuerus cap. 2. dicti libri. Cum esset annorum duodeuiginti, ad baptismum conuolauit.
 16. *Vt cepit* v. c. vt ceperit.
 17. *Se nec cepisse putabat* Puto me veram istam lectio-nem coniecisse, cuius loco perperam scriptum reperi in v. c. a sene cepisse. Sensus apertus erit adhibita collatione verborum Sulpitii Seueri. Nec tamen (ait) statim militiae renunciauit, Tribuni sui precibus euectus, cui contubernium familiare praestabat. Etenim transacto Tribunatus sui tempore renunciaturum se saeculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione suspensus, per biennium fere, posteaquam est baptismam consecutus, solo licet nomine, militauit.
 18. *donum sumpserunt priores* Donatium vocat Sulpitius Seuerus vbi supra, proprium illud militum est, vt plebis & ciuium congiarium, haec enim differentia infinitis veterum testimonijs probatur, vt videri possit locus corruptus apud Q. Curtium lib. 6. duodecim millia

Encanum.

Bedae locus correctus.

Donatium Q. Curtius correctus.

Hildebertus Cenomanensis emendatus

Vultus sanguine violatus.

Diaconus trisyllabum.

Exorcistamunus.

millia (de talentis agit) in congiarium militum absumpta sunt. lego. in donatium. Apud Hildebertum de Lauardino Cenomanensem Episcopum epist. 3. Nouit ille regiam manum melius donatium splendere quam scepro. Sic ex v. c. emendandum est. vulgo perperam, donatus splendore.
 19. *It contra* v. c. id contra. nota phrasis, ire contradictis.
 20. *Causas finxi de timore* ita repono. Erat in v. c. finxisse. Sulpitius Seuerus. Tyrannus infremuit, dicens cum metu pugnare, quae postera die erat futura, non religionis gratia, detestare militam.
 21. *Ne statim sancti violaret sanguine vultum* v. c. habuit. sancto male. Verba Sulpitij haec sunt. Ne vel aliorum morte sancti violaretur obtutus, exemit pugnare necessitatem. Sic Virgilius, 11. Aeneid.
*-- nati me cernere lethum.
 Fecisti, & patrios foedasti sanguine vultus.*
 Minutius Felix in Octauius, de Christianis loquens. Nobis homicidium (ait) nec videre fas, nec audire.
 22. *Extollet sententia cordis* ita suppleui hunc versum, mutilum in v. c. in quo erat -- sentia cordis. Sic infra lib. 2. satis est meritis sententia cordis. Eundem errorem bis correxi infra lib. 2. numero 51. & 57.
 23. *Dum cupit* male v. c. dum cepit.
 24. *Vt saltem Diaconi* sic sup. lib. 2.
Sed Diaconus qui forte aderat vix codice rapto.
 Et lib. 4. Protinus adstanti Diacono quem more priorum. Et alio loco,
*Solemnibus horam
 Esse monet Diaconus conuentu in plebis agendis.*
 Idem lib. 5. festinat Diaconus, trepido spes reddita voto est.
 25. *Velle locum* v. c. velque. Emendauit, velle. perspicua sententia, ait Martinum noluisse fungi honore Diaconij, indignum se esse vociferans, vt loquitur Seuerus dicto lib. cap. 4.
 26. *Deposcent munia* Sic lego, pro quo v. c. moenia. Inferiora munia vocat, exorcistae officium. Sulpitius Seuerus: intellexit (ait) hoc enim modo posse constringi, si id ei officij imponeret, in quo quidam locus iniuriae videretur. Itaque enim exorcistam esse praecipit. Quam ille ordinationem, ne despexisset tanquam humilior videretur, non repudiavit. Paulinus epist. 6. ad amandum, vocat exorcistam demonis terribilem, & Nat. 4. Felicis, de eo intellexit.
*primis lector seruiuit in annis
 Inde gradum cepit, cui munus voce fideli
 Adiurare malos, & sacris pellere verbis.*
 Idem epist. 16. ad Delphinum, ait ex nomine Exorcistae grauitatem assumi & reuerentiam dari, vt dubitem cur Seuerus ita vile putet officium exorcistarum, vt iniuriae coniungat. De his Isidorus, lib. 7. Ethimol. cap. 12.
 27. *Praeceptum ac deuius error* ex coniectura emendauit pro quo corrupte erat in v. c. ac diuis error.
 28. *Morte premebat* erat in v. c. prebat me.
 29. *Præstrauerat Angelus* v. c. praestruerat.
 30. *Pronos praerupta & concava lapsus* ita correxi. male v. c. pronus p. & c. lassus.
 31. *Didicitque salutis* locum suppleui & correxi vt versus constaret. Nam corrupte erat in v. c. dedit salutis. Verba Seueri proponam dicto lib. cap. 4. latro credidit, profectusque Martinum viae reddidit,

orans vt pro se Dominum precaretur. Fortunatus in hanc rem sic iussit.
*Credit latro Deum, dum praedicat iste colendum,
 Et dare qui voluit mortem, capit ore salutem.
 Ducitur ille ferox a religione ligatus,
 Atque suus prado Martini prado fit vltro.
 Quam bonus ille isti. Sed plus pius hic fuit illi:
 Seruantur simul, ille fide, hic corpore viuens,
 Ambo valent dum nemo cadit, sic vicit vterque.*
 32. *Vnaque & mater & infans* erat in v. c. vnoque, argutius videtur vnaque. Ludit hic eleganter Paulinus, qui duo contraria simul coniungit, Fortunatus hunc etiam locum imitatur, lib. 1. cap. 5.
*Interea matrem gentili errore resoluens
 Illa istum mundo, hic illam generavit olympo,
 Decepitamque senem sancto facit amne renasci,
 Et meliore sinu reuehunt sua viscera matrem.*
 Sic enim illum versum suspicor reponendum ex vestigijs literarum, qui vulgo corruptus extat. Vetus editio habet. -- denegant sua viscera. Fabricius, reposuit, generant sua viscera. ad manuscriptos ego codices prouoco. Non verò dissimile est illud Aratoris lib. 1. Apostol. hist. de Christo & Maria.
*Dei genitrix intacta creatis
 A nato formata suo.*
 Ita enim locus ille restituendus est ex v. c. vulgo in multis editionibus vitiosè legitur, a natoque ornata suo. Sed de Aratore suo loco dicemus amplius.
 33. *Seuaret in orbe* erat in v. c. seruaret. sensu postulante reposui, seuaret.
 34. *Promebant viscera* v. c. praemebant.
 35. *Mortiferum totis virus* sic emendo, pro quo inteni in v. c. totis viribus. Fortunatus lib. 1. cap. 7.
*Sed graue virus agens oratio sola fugauit
 Et viuente viro intra se sua mortua mors est.*
 36. *Nil artibus actum* erat in v. c. actuum. Significat non fuisse quaesitum a Martino artis medicae praedictum. Nam mox subiungit.
*Hic certe celerem sine sumptu aut arte salutem
 Cor meruit.*
 37. *Lectaque in antiquis* v. c. in antique.
 38. *Membra puris* ita v. c. deprauata scriptura. forte, piis.
 39. *Vultus mihi redde salute* ex hac precatione quam interserit Paulinus videtur rursus morbo oculorum laborasse grauiter, cum ista scriberet, qua causa opem Martini inuocat. Sanè iam antea in simili morbo, a Martino sanatus fuit, auctore Sulpitio Seuerus dicto, li. ca. 21. & testatur ipsemet Paulinus infra, lib. 2. ibi.
*Quin & Paulino similis medicina salutem
 Reddit, &c.*
 40. *Fauam miracula* locus hic male habet in v. c. forte reponendum, Fabor miracula.
 41. *Primus fatentis* etiam hic vitium latitat in v. c. quid si legas? fatentis.
 42. *Nec orandi moduli* v. c. modulos.
 43. *Casum miseratus* ita correxi, pro quo erat in v. c. casum miratus. Sed id meus auctoris ferre nequit. non enim mirabatur Martinus mortem Cathecumeni, sed miserabatur quod absque baptismate humanis rebus excessisset.
 44. *Motantur lintea membris* emendauit scripturam v. c. habentis. mutantur lintea. soleme est veteribus librariis literas istas inuicem commiscere & confun-

Mater eademque infans.

Fortunatus correctus.

Arator emendatus.

Oculi Paulini sanati a Martino.

dere, o, & u, e, & i. Sic infra lib. 5. motato cortice funis, erat in v. c. mutato. Porro idem omnino locus infra lib. 2.

Et tremefacta leui motantur lintea vento. hic etiam habebat v. c. lenta, adiuuat emendationem Seuerus dicto, lib. cap. 5. Vidit defunctum Paulatim membris omnibus commoueri.

45 Cernere morbo] puto rectius ita legi, quam in v. c. in quo est, cernere modo.

46 Vitam post fata nouaret] fallor, aut ita scripsit Paulinus ex coniectura nostra. Fædè corruptus erat verus iste in v. c. in quo legebatur, vitâ post factû nouerat. Post facta nouasse vitâ dixit cathecumenû, quia cum ille mortuus fuisset mundû baptisatus, & Martini precibus mox rediisset in vitam, statim baptisma consecutus fuit, quod vitæ veræ symbolum & archa quædâ est. Scitè Optatus Afer lib. 5. baptisma vocat virtutum vitam, ctiminum mortem, natiuitatem immortalem cælestis regni comparationem, innocentia portum, peccatorum naufragium.

47 Tremuisse tribunal] expressit verba Seueri. Referre erat solitus (ait) se corpore exutum ad tribunal iudicis ductum deputatumque obscuris locis, & vulgaribus turbis tristem excepisse sententiam, tum per duos Angelos Iudici fuisse suggestum, hunc esse pro quo Martinus oraret &c. Locus hic pro baptismo paruulorum facit.

48 Ac tulerat] v. c. attulerat.

49 Lupicini præterit agrum] Somniauerat librarius qui in v. c. scripserat, Paulini præter, nam in huius facti narratione, de Paulino ne verbum quidem extat apud Sulpitium Seuerum lib. 1. cap. 6. & Fortunatum lib. 1. cap. 9. Quin apud vtrumque nomen Lupicini expressum clarè legitur, vnde & intrepidè pro, Paulini, reposui, Lupicini. Dum agrum (ait Seuerus) Lupicini cuiusdam honorati secundum seculum viri præteriret, & Fortunatus.

Lupicini demum celerans dum præterit agrum.

Cæterum Culpinianus in Comment. in Chronica. Cassiod. putat hunc esse Lupicinum, qui Consul. fuit cum Iouino sub Valentiniano Imperatore.

50 Insignis virtute viri] erat in v. c. insignes virtutes viri.

51 Per tantum testem] sic corrigo, malè v. c. per totû.

52 Lumina torua nimis] ex vestigiis veteris scripturæ, quæ habuit, luminat oua nimis, hanc erui emendationè certissimam, quæ exprimit faciem strangulati. Fortè hinc est quod à veterib' laqueus dicitur mors informis, vt à Virgilio, Egesippo, & Iuueno.

53 Vtrumque in morte mimacem] Tale illud est, licet in dissimili genere mortis, quod notat Florus, lib. 1. ca. 18. de Romanis occisis: Omnium in manibus enses, & relicto in vultibus minæ, & in ipsa morte ita viuebat. Eutropius lib. 2. quos cum truci vultus etiam mortuos iacere vidisset. Sic Nazarius in Panegyrico dicto Constantino, de Maxentij morte: Suberat adhuc sæuitia, & horrendæ frontis minas mors ipsa nõ vicerat. Et Sidonius Apollinaris li. 8. epi. 11. de Lampidio oratore occiso: oculi protuberantes (ait) & in obruto vultu nõ minoræ iræ vestigia, quàm doloris.

54 Atque hostis spoliium] non dubium quin ita rectè emendarim, cum in v. c. esset, atque honestis spoliium. Hostis enim nomine intelligit caco dæmonem, quo impulsore feruus sibi fauces laqueo strinxerat.

FRANCISCI IVRETI NOTÆ, AD LIBRVM SECVNDVM PAVLINI, de vita Martini.

V. M. I. Nunc quid ago, & dubiam trepidus quid dirigo pro? sic ego lego & distingo, pro quo erat in v. c. nunquid ago & dubiam trepidus quid irigo proram.

2 Tantum placatam Martinus Episcopus auram diffundat] ex vestigiis veteris scripturæ videtur nõ malè ita restitui posse hic versus, qui huc in modum exaratus est in v. c. tantum vt placitâ Martini Episc. aurâ diff. ait se vastum pelagus laudum Martini ingressurum, si lenis aura fauoris illius adflauerit. Sic Fortunatus imitatus Paulinum in præfatione lib. 3.

-- Martinus vela gubernet, Flamina Christus agat.

Hinc verò incipit ea tractare quæ in Episcopatu gessit Martinus. Potest tamen etiam legi -- Martini spiritus auram. nam & ita infra lib. 6.

Adfuit in mediis confestim mitior vndis Spiritus.

3 Tristem miseretur erumnam] erat in v. c. arumnam. Correxì, erumnam. nec dubium quin ita scripserit Paulinus, cui obseruauì familiare esse sine diphthongo nomen istud scribere, & primam licenter corripere. Nam supra lib. 1. -- & linguæ partes proclamat erumna. Idem infra hoc lib. 2. -- refugit pompam, sed deflet erumnam. Et lib. 4.

Disimulare istam miseri plangentis erumnam. Et ibidem, -- quos cogit erumna.

Vt ut etiam Fortunatus li. 1. de vita Martini cap. 20. Ille carens anima panis, hic carnis erumnis.

Sic emendo, vulgo est tibi -- carnis erumnis. Scio verò Georgium Fabricium in sua Poëtarum Christianorum editione hoc loco Fortunati legere -- carnis erummi. Sed coniectura nostra propius accedit ad vestigia scripturæ veteris.

4 Dignetur sancto] v. c. habebat dignitur. & mox, votum, pro voto.

5 Insequitur] deerat syllaba in v. c. in quo tantum, sequitur.

6 Motus placidi, sine felle tumultus] locus hic elegans de suffragiis tumultuantis populi in deligendo antistite, vbi tamè ambitus desit. Similem locû adnotauì apud Cassiodorum var. lib. 8. epist. 15. in qua etiam de electo Episcopo agitur. Ciuica (vulgò malè crinea) sunt ista certamina, pugna sine ferro, ira sine odio, Clamoribus non doloribus res ista peragitur.

7 Concordia, pectora, votis] vocem, pectora, de meo addidi vt explerem versum.

8 Nigrantes felle] sic v. c. forte rectius, nigrantis.

9 Carnea in aduersam retrahit] in, addidi, vt versus cõflet. malè etiam in v. c. retrahet.

10 Gratia confisset faciem] ita v. c. Sulpitius Seuerus dicto lib. cap. 6. narrat ex Episcopis ad constituendû antistitè euocatis, quosdam repugnasse dicentes cõtemptibilem esse personâ Martini, indignum esse Episcopatu, hominè vultu despicabilè, veste sordidû, crine deformè. Sic enim ibi ex melioribus libris legendû, malè in editione Lazij antea fuit, hominem multû despicabilem. Ceterû locus hic probat etiam veteribus Christianis curæ fuisse, vt formosi & quibus esset oris quædâ dignitas, inaugurarentur potius sacerdotio, quàm deformes. Quâ rem satis venustè Ennodius

Erumna prima bene ui apud Paulinum

Fortunati locus emendatur.

Cassiodori locus notatur.

Deformet nõ debere eligi sacerdotis.

Baptismi elogium.

Lupicini elogium.

Laqueus mors deformis.

Vultus in morte minax.

Hostis id est dæm. 6.

Ennodij Treuenfis locus multipliciter correctus & restitutus.

Ennodius in vita Epiphaniij Episcopi Ticinensis persequitur, sed illius verba valdè corrupta in vulgatis editionibus extant, quæ tamen arrepta occasione emendabo ex fide vetusti codicis Clareuallensis. Illud vero (ait) delibandum esse non abnuo, quòd formositas in illo lucis corporeæ, index animæ fuit, & paulo post addit. Sed ne quis forsitan maliciosus interpres intemptiuè positum iactet in viro tantarû virtutum, de lepore carnis factam esse mentionem: cum in illa veteri mädatorum cœlestiû radice sit insitum, sacerdotum corpora sagaci debere infuuatione lustrari, ne quid debile vel deforme, ne quid plus minusve esse contingat, neve inolitam maculis cutem superficies fœda dedecoret, ne fractura manus, aut fractura pedis, aut gibbus indignû altaribus reddat antistitè, & clamet doctor gentium, & electionis vas hominè mundum ad eiusmodi officium debere peruenire. Quod nõ solum de animæ, sed etiam de corporis creditur nitore dixisse, qui deforme ac debilem à libaminibus suis iubet arceri, inuenitur eos qui multipliciter grati sunt admittere libèter, præsertim in quo lucè membrorû, animæ fulgor exuperat, nec naturaliter terrenum illud decus aliquibus artificijs adiuuatur. Sic Ennodius. Sed hac de re alias.

11 Quod crine reuoluit] de hoc more recidendorum capillorum, multa idem Paulinus epist. 4. ad Seuerum, & epist. 7.

12 Testata nitorem Proderet] erat vitiosè in v. c. testata nitorem proderit. Sic diuus Hieronymus epist. 4. ad Rusticû Monach. de for. viu. sordidæ vestes (ait) candida mentis indicia sint. vilis tunica contemptum sæculi probet, ita duntaxat ne animus tumeat, ne habitus sermoq; dissentiat. Sed & ipse Paulinus in Natali B. Felicis. Et nituit contra mendici tegmine Felix, Sorduit exornans inculto corpore mentem.

Defensor

13 Antistes defensor erat] in v. c. antistes, vt ferè semper in his libris. Nomen autè Defensoris maiuscula littera scripsi, quia propriû viri, vt cõstat ex Sulpitio Seuerò dicto, li. 1. ca. 6. & Fortunato lib. 1. cap. 10.

Locus Psalmi 8. notatur.

14 Laudatio defensorem] Psalmum 8. intelligit, in quo tamen iuxta vulgatam Ecclesiæ editionem legitur, vt destruas inimicum & vitorem. Paulinus hic pro, vitorem, agnoscit defensorem, quemadmodum etiam citant Seuerus & Fortunatus vbi supra. Sed & Diuus Augustinus ita legit, & defensorem hæreticum interpretatur, qui cum fidem Christi oppugnet, defendere videtur.

Aduersa pars.

15 Obruit aduersam] Sulpitius vbi supra. Quo lecto (ait) clamor populi tollitur, pars aduersa confunditur. Sic editio vetus Aldi & aliorum, pro quo Victor Giselinus in sua noua editione Sulpitij reposuit, pars diuersa, & in notis adijcit vocem, aduersa, subdititiam esse & redolere merum scholion. At locus iste Paulini indicat etiam Latinè dici, partem aduersam. Sic infra hoc lib. 2.

Sulpitij Seueri locus notatur.

-- aduersa penitus remouens molimina partis. Sed & alij auctores prisca ita locuti sunt. Symmachus lib. 2. Epist. 30. Cui pars aduersa consentit. Idem lib. 6. epist. 2. quæ autem capita quæstionum pars aduersa commoueat. Et lib. 10. epist. 32. Tunc defensio partis aduersæ negauit. Sidonius Apollinaris in Narbona, seu carm. 23. Id collega tuus, simulque vobis pars aduersa facit.

16 Exemplum magis suadet opus] ex vestigiis veteris scri-

pturæ, & mète auctoris ita repono. Habet v. c. extepli mage. Innuit ex epla magis mouere quàm verba.

17 Manet assidue] abundat in v. c. manet te adf.

18 Vicinia tanta] v. c. vicina.

19 Longinqua vaganti] videtur sic legendum, pro quo in v. c. vacanti. Tale illud est quod scitè idem Paulinus in fine epistolæ 6. ad Seuerum: Verum quid de spatio agam (ait) si nos desideras, via breuis est, longa, si negligas.

20 Ad tante speculum] malè v. c. ad tence, & hoc emendauit Pith.

21 Dilectio censu] ita lego, malè in v. c. sensum.

22 Sua quemque tenebat cellula] puto ita scripsisse Paulinum, perperam enim erat in v. c. nulla quemq; &c.

23 Cum sueta precandi ore & corde, Deo, referens Symphonia] ita suppleui & distinxì locum lacerum & confusum in v. c. in quo erat consueta precandi ora & corde referens Symphonia.

24 Carne diei] erat in v. c. carne fidei. quæ vox planè ociosa, correxi, carne diei, claro sensu. mox versu sequente, pro, succendentem, scripsi, succedentem.

25 Quo tabem corporis] v. c. quo talè. Reposui, tabem. Sic infra hoc li. 2. -- consumptis penitus iam tabida membris. Et li. 5. & tristem consumpto corpore tabem.

26 Lasciua & tenui] v. c. lasciuia & tenui.

27 Post se uica fulchra thorosque] v. c. sica, torusque. Idem error notatus iam supra li. 1. num. 11.

28 Id præmonstrare gerendam] locus in v. c. suspectus.

29 Sine testis pondere] v. c. sine testes. huc pertinet canon Cõcilij Africani, vt falsa nomina martyrum, & incertæ sanctorum memoriæ non venerentur.

30 Attestata fidem] v. c. ad testa fidem.

31 Et punitorum tristissima fata reuorum] erat in v. c. & ponitorum trist. fator eorum.

32 Penitentia uenit] v. c. penitentia.

33 Nam cum distenti properè legit auia ruris] Ita ex ingenio hunc locum correxi corruptissimum in v. c. qui habebat. Nam distenti properè legita viaris, nec dubium quin certa emendatio, sic infra hoc lib. 2.

Auia solorum repetit secreta locorum. Et lib. 4. -- fecundi dum præterit auia ruris.

34 Protinus antetulit] sic conijcio legendum, pro quo v. c. attulit. sed id ratio carminis nõ patiebatur. Antetulit, id est eleuauit. Sulpitius Seuerus dicti li. ca. 9.

eleuato ergo in aduerso signo crucis, imperat turbæ, non moueri loco. Et Dialògo. 2. ca. 9. Martinus eleuata obuiam manu, pecudem consistere iubet.

35 Vexilli pondere sistit] erat in v. c. vix illi pondere sciscit. reposui sistit, & vexilli, quo in verbo semper librarius hic aberrauerat, vexilli nomine signû Crucis intelligit Paulinus, vt mox subiicit.

-- tum rursum eodem Vexillo, atque ipso libertas reddita signo.

Idè li. 4. infra. Magna crucis sanctæ meli' vexilla secut'. Et li. 5. Vexilli cõplexa crucis, sformumq; salutis. Eodè exemplo sæpe crucis vexillum appellari legitur in scriptis antiquorum. D. Hieronymus ad Heliodorû epist. 1. sicis oculis ad vexillum crucis euola. Prudentius in hymno ad omnes horas.

Dic triumphalem crucem Pange vexillum notatis quod resulget frontibus.

Victor Viticæsis li. 2. simulq; vexillo crucis cõsignate oculos eius. Greg. Tur. hi. Frac. li. 10. ca. 29. man' singulis cû vexillo crucis imponens, sanitati reddebat.

Auiaruris.

Eleuatis manus.

Vexillum Crucis.

Sane Min utius Felix in octauio, calumniantibus paganis nos crucem venerari, respondens: Signa, ait, & cantabra, & vexilla castrorum, quid aliud quam inauratae cruces sunt, & ornatae? Idem etiam Tertullianus apolog. cap. 16.

36 Frustrata innexis conamina] male in v.c. Frutata. Seuerus cap. 9. rem ita narrat. Videres miseros primum velut laxa riguisse, dein cum promouere se summo conamine niterentur, vltra accedere non valentes, ridiculam in vertiginem rotabantur, donec victi pondere corporis onus deponunt. Idem etiam Fortunatus lib. 1. cap. 12. at Paulinus rationis hic non meminit.

37 delatus honor] v.c. dilatus, 38 Tum rursus eodem Vexillo) erat in v.c. tum rurs. eodem vix illo. scripsi, rursus, & Vexillo. Seuerus vbi supra. Eleuata rursus manu dat eis abeundi & tollendi corporis potestatem. Seuerus, eleuata manu dixit, pro quo Paulinus, signo crucis, qua de re paulo ante dixi num. 34. Sic etiam Fortunatus lib. 1. cap. 12.

Fortunati locus correctus.

Tunc sacer inspiciens onus hoc esse exequiarum Iussit abire procul digitis crucis arma repingens Vnde ligauit iter, miseratus & inde resoluic Vna eademque manu mandata per aera mittens.

pingere erucem digitis.

Sic enim illos versus emendo. Nam vulgo deprauate legitur, dignis crucis arma repingens. D. Hieronymus in epitaphio Paulae ad Eustochium: digitumque ad os tenens crucis signum pingebat in labiis. Idem in vita Hylarionis. Cum tria crucis signa piaxisset in fabulo.

39 vincere vagos) v.c. vinci. 40 quia copia suadet) sic videtur legi posse, pro quo erat scriptum in v.c. quia pia suadet.

Tigna pro simulacris.

41 Praefractis idola tignis) v.c. tignis, ex quo forte aliquis efficiat, technis, malo, tignis. Sic infra hoc lib. 2.

Nec vult Idolicis iustus succedere tignis. Intelligit simulachra lignea.

Insania vulgi.

42 Insania vulgi) erat perperam in v.c. inania. adhibita littora lectionem genuinam reddidi. Sic infra hoc lib. 2.

crebri dement insania vulgi, & alio loco, --Furiosi insania vulgi.

43 Non posse) v.c. non possunt. 44 Lignorum dominos) v.c. domino. 45 Subditus idem) v.c. subditis.

Arma crucis.

46 Erigit armatam signi munimine dextram) versum imperfectum & deprauatum ita restitui, proponam tamen meo more scripturam veterem quae fuit, arma signi munimine dextram. Seuerus cap. x. eleuata obuam manu (ait) signum salutis opponit. Fortunatus lib. 1. cap. 13. pinoque cadenti

Obtulit arma crucis, cumulat sua bella triumphis. Sic D. Hieronymus in vita Hylarionis. Christi crucem signauit in fronte, talique armatus casside, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius praeliabatur. Idem in Paulo heremita. Salutaris signi impressione armat frontem.

47 Propere motata rotatu) Coniicio sic auctorem scripsisse, cuius loco vitiose in v.c. erat. Vocata rotatu. 48 Nam propter ouantes) erat in v.c. obantes. b. pro v. Solemnis error veteribus librariis, propter hic valet iuxta, vultque innuere paganos, magno cum

gaudio casum arboris expectasse, vt Martinus ruina obrueretur. Seuerus cap. x. succidere igitur ipsi suum pinum cum ingenti gaudio laetitiaque coeperunt.

49 Credere sancti) v.c. sanfit. 50 Mater Ecclesia templus) sic recte v.c. Nam & infra lib. 4. --claudebat ecclesia plebem. Idem Paulinus natali 4. Felicis. Cum pia sacrilego quateretur Ecclesia bello. Sic enim in quibusdam impressis repperi. Qui dam non intelligentes locum deprauarunt, & substituerunt quateretur regula bello. Vtitur eadem licentia Tertullianus, vt lib. 3. aduersus Marcionem.

Paulini locus restitutus in natali 4. felicitis.

Esse caput Christum, sunt cuius ecclesia membra. Licuit igitur veteribus Poetis Christianis, primam syllabam breuem facere in Ecclesia. Et fallitur Georgius Fabricius, qui in commentario suo ad Poetas Christianos, affirmat alibi nusquam quam apud Tertullianum id obseruari. ac ego non dubito quin haec vox a malis criticis, immutata fuerit in aliis veterum versibus, quod ex collatione manuscriptorum codicum deprehendi potest. Fortasse autem his locis Ecclesia cum simplici c. scribi debet.

Ecclesia prima breui apud veteres.

51 Sententia proteris) vetus codex referebat versu truncato sentia. Idem error infra hoc lib. 2. num. 67. 52 Similis repetita incendia templi) male v.c. similes. Templi enim similis incendia vocat, quia initio superioris capitis, vbi de pinu excisa agitur, fit mentio templi, cui Martinus ignem immiserat. Templum enim illud incensum fuisse scribit Fortunatus lib. 1. cap. 13. protinus antiquum cupiens exurere phanum &c. Sulpitius vero dicto cap. x. dirutum refert. Paulinus superiore loco, stratum ad terram templum dicit, hic vero apertius rem explicat, cum ignis & fauillarum meminit.

53 Instare) v.c. instar.

54 Quondam opulens vicus) correxi scripturam v.c. Leprosus in quo, & pulans. Seuerus cap. 12. In vico, ait, cui leproum nomen est, cum idem templum opulentissimum superstitione religionis voluisset euertere. Sic emendatiores libri. In quadam vetusta editione Seueri repperi, In vico autem cui libroso nomen est. In alio quodam v.c. librosso.

Leprosus vicus.

55 Opposuit) locum cum asterisco notavi, quia deprauatus extat in v.c. P. Pithceus putat legendum, opposuit sancto.

56 Quin & contexto fetis coopertus amictu) vestigia veteris scripturae secutus ita reposui, quae habuit. Quin, & contextus cetis coopertus. Vestem Martini contextam fetis intelligit, de qua etiam Fortunatus lib. 1. cap. 15. in narratione huius facti; sed triduanos

Contectus cinere, & fetis ieiunia ducens Numinis auxilium ad templa imminenda precatur. Sic enim ibi legendum est. vulgo male biduano, Confirmat Sulpitius Seuerus dicto cap. Per triduum, inquit, cilicio tectus & cinere, ieiunans semper atque orans &c. Et mox Paulinus. Trinas continuans orandi intentio lucas. De eadem vero fetosa Martini veste locus hic accipiendus est lib. 4. conferre chorufcas Gemmarum radiis frontes, & tegmina fetis hispida.

Fortunati locus correctus.

Cilicium martini.

Serosa vestis martini.

57 Quin & contexto fetis coopertus amictu) vestigia veteris scripturae secutus ita reposui, quae habuit. Quin, & contextus cetis coopertus. Vestem Martini contextam fetis intelligit, de qua etiam Fortunatus lib. 1. cap. 15. in narratione huius facti; sed triduanos

Contectus cinere, & fetis ieiunia ducens Numinis auxilium ad templa imminenda precatur. Sic enim ibi legendum est. vulgo male biduano, Confirmat Sulpitius Seuerus dicto cap. Per triduum, inquit, cilicio tectus & cinere, ieiunans semper atque orans &c. Et mox Paulinus. Trinas continuans orandi intentio lucas. De eadem vero fetosa Martini veste locus hic accipiendus est lib. 4. conferre chorufcas Gemmarum radiis frontes, & tegmina fetis hispida.

58 Quin & contexto fetis coopertus amictu) vestigia veteris scripturae secutus ita reposui, quae habuit. Quin, & contextus cetis coopertus. Vestem Martini contextam fetis intelligit, de qua etiam Fortunatus lib. 1. cap. 15. in narratione huius facti; sed triduanos

Contectus cinere, & fetis ieiunia ducens Numinis auxilium ad templa imminenda precatur. Sic enim ibi legendum est. vulgo male biduano, Confirmat Sulpitius Seuerus dicto cap. Per triduum, inquit, cilicio tectus & cinere, ieiunans semper atque orans &c. Et mox Paulinus. Trinas continuans orandi intentio lucas. De eadem vero fetosa Martini veste locus hic accipiendus est lib. 4. conferre chorufcas Gemmarum radiis frontes, & tegmina fetis hispida.

59 Quin & contexto fetis coopertus amictu) vestigia veteris scripturae secutus ita reposui, quae habuit. Quin, & contextus cetis coopertus. Vestem Martini contextam fetis intelligit, de qua etiam Fortunatus lib. 1. cap. 15. in narratione huius facti; sed triduanos

Contectus cinere, & fetis ieiunia ducens Numinis auxilium ad templa imminenda precatur. Sic enim ibi legendum est. vulgo male biduano, Confirmat Sulpitius Seuerus dicto cap. Per triduum, inquit, cilicio tectus & cinere, ieiunans semper atque orans &c. Et mox Paulinus. Trinas continuans orandi intentio lucas. De eadem vero fetosa Martini veste locus hic accipiendus est lib. 4. conferre chorufcas Gemmarum radiis frontes, & tegmina fetis hispida.

60 Quin & contexto fetis coopertus amictu) vestigia veteris scripturae secutus ita reposui, quae habuit. Quin, & contextus cetis coopertus. Vestem Martini contextam fetis intelligit, de qua etiam Fortunatus lib. 1. cap. 15. in narratione huius facti; sed triduanos

Contectus cinere, & fetis ieiunia ducens Numinis auxilium ad templa imminenda precatur. Sic enim ibi legendum est. vulgo male biduano, Confirmat Sulpitius Seuerus dicto cap. Per triduum, inquit, cilicio tectus & cinere, ieiunans semper atque orans &c. Et mox Paulinus. Trinas continuans orandi intentio lucas. De eadem vero fetosa Martini veste locus hic accipiendus est lib. 4. conferre chorufcas Gemmarum radiis frontes, & tegmina fetis hispida.

Monachorum vestis ex tuis emeliorum

de quo Sulp. Seue. l. de vitamart. c. 7. in descriptione ordinis monastici ad Martino instituti. Pleriq; (ait) ca melorū fetis vestiebantur molliori ibi habitus pro cimine erat. Quē imitatus etiā Paulinus supra hoc lib. 2.

Multis vestis erat fetis contexta Cameli, Quae leuibus stimulis vigiles contingeret artus Excludens tenuem compuncta carne soporem Mollia ne fluxum nutrent vellera corpus Lasciua & tenui vestis fluitaret amictu.

Horror cilici.

Qui descriptionem requiret ampliozem, videat epistolam eiusdem Paulini ad Seuerum, vbi mysticē interpretatur pallia ista camelorū pilis hirsuta. De his etiam accipio locum eiusdem auctoris epistola 7. ad Seuerum: Nos adeant (ait) & reuisant conferuuli & compallidi nostri, nō vestibus pictis superbi, sed horrentibus ciliciis humiles. Tribuit horrorem cilicio, vt etiam Tertullianus l. de pudicitia. Consiliatum & concineratum cum dedecore & horrore compositū prosterrens in medium.

57 Extentis stimulis) male v.c. extantis stimulos. 58 Vox faucibus haeret) Erat in v.c. mox fauc. Imitatio Virgilij est.

59 Turbo procella) v.c. procellum. 60 Idola quae possint unquam conferre petenti, Haud latu ra sibi) Verum hunc valde corruptum & interpolatū inv.c. sic notori suo restitui, habebat enim nullo scēu. Idola possint unquam conferre petenti allatura sibi. Tale illud est quod supra hoc libro dixit.

Clamatur non quire homini conferre salutem Quae sibi non valcant.

61 Nihil ille retrahens) particulam, ille, de meo addidi, vt constaret versus.

62 Vehementior ictus) puto ita legendum & emendandum esse, pro quo male in v.c. vehementia ictus.

63 Viscera neruis) deerat in v.c. finis huius versus addidi de meo neruis.

64 Et manus irrito) sic lego, pro quo in v.c. intriso.

65 Depositisque armis) vocē, armis, ex coniectura addidi quae deerat in v.c. potest etiam legi, animis.

66 Precantis ambitio) hic male v.c. habebat precantū de vno enim tantū loqui voluit. Sic Fortunatus l. 2. c. 18

Ac resupinus humi qui pronior ibat in asum Mittis & ore precem, cum membra superba iacerent Iusto stat cadens, quo credit stare iacente Cum vice diuersa stat inops, ruit ille superbus.

Luserant hic Poetae liberius. Nam Sulpitius Seuerus hoc solum addit vbi supra: Consternatusque diuino metu veniam precabatur.

67 Meritis sententia cordis) in v.c. fuit sentia cordis. re posui, sententia. Eundem errorem iam supra obseruauil. 1. num. 22. & lib. 2. num. 51. locus hic elegans est de voluntate in maleficiis quae crimē habet. Apuleius scitè l. 4. floridior. In maleficiis (ait) etiā cogitata scelerata non perfecta adhuc vindicantur, cruenta mente

68 Atque omni motu torpentia) ego secutus vestigia veteris scripturae hanc emendationem erui, genuinā, vt arbitrari habebat illa, atque omnium vt torpentia.

69 Arentesque artus) v.c. arentisque.

70 Praebendus honor) v.c. praebendi.

71 Facultas optatam sanctis precibusque xaduoluitur) locū notauit asterisco, quia turpiter deprauatus in v.c. pro, precibusque, lego, pedibusque, Sed tamen oratio seper imperfecta iacet. Voluit verò exprimere illud Sulpitij Seueri c. 15. Quod vbi pater puellae, ait, compe nit, cucurrit, exanimi pro filia rogaturus. Fortunatus

Tom. 8.

luxuriat in hac historia referenda. 72 Ad tactū) v.c. attactū. Sulp. vbi supra tūc paullatim singula contactu eius coeperūt in ebra viuifcero: 73 A parte) v.c. aperte. 74 Valentes) v.c. volentes. 75 Vincere fruentem) male v.c. vincere.

76 Tepli foetorem a chrismate Christi) aut egovchemeter caecutio, aut Paulinus primū scripsit proponam tamē lectionem v.c. quae fuit corrupta -- templi foetore chrismate Christi. emendauit, foetorem a chris. Indicat Martinum Christianum virum, & Christi sacro chrismate inunctum, recusasse ingredi domum retradij Proconsularis, quae foetoret idololatriae cultu fordido. Seuerus cap. 16. Martinus negat se gētilis domū adire posse & c. Sanē obseruare est Christianos appellari a veteribus alumnos chrismat. Nam sic Prudentius lib. contra Iudaeos & adstantes circumspicit, ecquis alumnus Chisimat. inscripto signaret tempor ligno. Sic (enim ibi legendum est ex antiqua lectione, non signo, vt vulgo. Vbi manifesta est allusio ad morem ecclesiae, quo baptisatorum frontes chris mate consignari notum est. Solet verò Paulinus foetorem Dæmoni omnis idololatriae auctori tribuere, vt supra hoc lib. 2.

foetor gētilium.

Chrisma Chisimat. notum. Prudentius emendat.

Et loca quae tetris foetebant obsita fanis.

Et infra lib. 3. -- fugam turpi foetore, fateris, vbi etiam aliqua huc pretinentia adnotauit nū. 75. Et l. 4.

Idola. -- in miseris dudum foetentia bustis

77 Arrepto sauire coco) sic lego pro quo v.c. sauireto comiscere tumultum. Nam & Fortunatus lib. 1. cap. 20.

Arreptoque coco vexat fera bellua praedam. Miraba autem cur Seuerus aperte cocum non dixerat, qui c. 17. dicti l. quendam (ait) ē fatallia, qui interiore parte aedium morabatur, arripuit &c. Sic enim passim vulgò exta at rectius habet meus vetustus codex coquum patris familias qui &c. quo modo puto emendari debere locum seueri.

78 Sanctus fallacia ridet) Ita repono v.c. palacia ridet perperā. Solet auctor Dæmonibus fallacias tribuere vt infra hoc li. 2. ergo hac fallacis confessio vera latronis Et l. 3. ne fors fallacis mendacia verba latronis. De Dæmone enim ibi aperte loquitur.

79 Egestus fluxu) Retinuit vocem Sulpitij Seueri, qui vbi supra: Nec tamen exire (ait) ei peros liceret, foeda relinquens vestigia, fluxu vētris egestus est. Sic enim ibi rectē legitur ex meliorib' libris. Corruptē in nōnullis editionibus, egressus est. Fortunatus l. 1. cap. 21 in descriptione huius historiae.

Foeda ministerij foedus vestigia linquens Sordibus egreditur, qua sordibus est via fluxu. Tale iter arreptum sic te decet ire viator

Hic autem illud obseruatione dignum videretur, Martinum noluisse licere dæmoni per os egeri ē corpore humano, vt rationem haberet vultus, quem ad similitudinem pulchritudinis caelestis figuratum ait Cōstantinus in l. 17. c. de pœnis. Et os hominis vocatur sanctissima corporis pars a m. Tullio, oratione post reditum, & lactantio l. v. c. 9.

80 Fama improba motus) emendauit scripturam detrucatam v.c. habentis. fama impromotos. Sic Seuerus cap. 18. Cum de motu atque impetu barbarorum subita ciuitatem fama turbasset &c. Ita legendū apud Seuerum pro quo Aldus, Lazius, & ceteri habebant; Cum de metu, quod etiā locus hic Paulini confirmat.

Aaa

Dæmon mali rumoris auctor.

81 Semet cum sociis) Seuerus sedecim dæmones fuisse dicit. Fortunatus l. i. c. 22. quidecim larua fatetur Hanc famam in populo bis quino dæmone fusam. Illud obiter notatu dignum est, falsos rumores à dæmonibus spargi. minuti scilicet in octauio: Sic est negotiū dæmonū, ait, ab ipsis enim rumor falsus & feritur, & fouetur. 82 Vt tate pietatis) ita correxi, pro quo v. c. optate P. 83 O vere cum fine bonū) sic v. c. quid si legas o vero. 84 Sanctus præuente caterua) puto sic debuisse scribi, pro quo in vet. prætereunte carinna, mouet me quod habet Sulpit. Seuerus c. 19. Apud Parisios dū portā ciuitatis illius magnis secū turbis euntibus introiret. 85 Pacis signacula labris) ita correxi. Vitiose erat in v. c. pacis signula. Signacula pacis appellat osculum, Fortunatus non male de hac de re agens cap. 23. lib. 1.

Fortunatus emendatur.

Pacis ab officio perierunt prælia morbi, Coplex res dira fugit. Sic ibi lego, vulgo, fuit. Idem alio loco de hac leprosi curatione agens. Ad flumini Domini cui non fuit ire labore, Quod Iordanis habet sanctus ab ore dedit. 86 Obstupere animis alij) erat in v. c. obstupere animi alii. 87 In causis celeres) v. c. in causis sceleris. 88 Num quaso) v. c. nam q. 89 Indultris moderamina rexu habentis) v. c. indulcis m. r. ab henis. 90 Patrij dum creber anhelitus oris) hanc erui lectionē ex sono & vestigiū litterarum, cū corrupte inueniſſe in v. c. patrij dum crepera neclitus oris. 91 deuota Deo) v. c. vota, repofui, deuota, vt versus cōstaret. Seuerus cap. 20. dicti lib. Quæ res apud Arborium intantum valuit, vt statim puellam Deo vouerit, & perpetuæ virginitati dicarit. Fortunatus li. 2. cap. 1. hoc ita expressit.

Fortunati locus emendatur.

Sic operatur præfens ubi non erat ipse. Que patre ab Arbio Martino offertur opimo Consecranda manu qua saluificata sit ipsa. Quam bene bis sanam cum virginitate puellam Reddidit ipse patri proprio pater ille superno. Sic ibi lego & emendo. Male vulgo, pro, non erat, legitur, nouerat & pro, consecranda, consideranda. 92 Antistes) v. c. antestis. 93 Quem gloria late exulit) obserua Paulinum hic suæ ipsius fidei laudatorem videri. D. Hieronymus epist. 34. ad Iulianū, appellat hūc Paulinū feruētissimæ fidei præbyterū. Vide plura supra in elogiis & testimoniis veterū de Paulino, quæ in fronte operis collegi, cæterum de oculis Paulini in cæcitatem vergentibus, & sanatis à Martino, etiam agitur supra lib. 1. ibi -vultus mihi redde salutem.

Fide Paulinus com meadatus

94 Vix admota) v. c. vox, idem error initio lib. 3. 95 Præfracta cruce) v. c. cruce. 96 Propere sensere) sic emedo, pro quo v. c. promere sens. Cæterū hic locus me admonet vt emēdē Sulp. Seuerū lib. 1. de vita Mart. cap. 22. Angelus visus est eluce vulnera, & salubri vnguine cōtusi corporis mēbra contingere. Ita enim habet editio Gifelinī correctoris. Sed illaverba, mēbracōtingere, defunt in meo v. c. quorum loco additum repperi, corporis superlinire dolores quæ lectio elegans valde mihi arridet.

FRANC. IVRETI NOTÆ AD PAVLINI LIB. III. DE VITA MARTINI. 1 Steriles calamos) v. c. sterelis calamus. 2 Vox stipulis) v. c. vix stip. 3 digna est augere tubarū) ita emedo, erat in v. c. digna

ta est augere tubarū. Intelligit laudes Martini à præstatoribus Poëtis intonari debere. Tuba veterib. eloquetiæ symbolū est, prudētius in Symm. l. 2. -magnisq; tubā cōcentibus implet. Sidonius Apollin. l. 4. epist. 3. ad Claudianū. Tuā tubā totā qua patet orbis iure venerabitur. Et Ennodius Ticinensis. Cuius enim tuba (ait) cognoscitur eloquij &c. Sic lego, vulgo male turba.

tuba symbolum eloquentiæ.

4 Vnius de morte superbi) restitui ex cōiectura. Nā corrupte erat in v. c. vnus de meare sup. Hic enim innuere voluit dolo Maximi Imperatoris Gratianū ab Andrægatio interemptum. Quod de exilio alterius Paulinus subiicit, ad Valentinianū Augustū refero, quem idē maximus cū matre Iustina, Italia expulit in Illyricum. De hoc Paulus Orosius li. 7. cap. 34. & Paulus Diaconus hist. misc. l. 12. Et hoc est quod attigit Sulp. Seuerus cap. 23. dicti lib. narrans Martinū dixisse, se eius mensæ participē esse non posse, qui duos Imperatores vnum regno, alterum vita expulisset. Sic omnino intelligendū est quod hic paulo post Paulinus addit.

Ennodius Tic. correctus.

Gratianus mortis.

Valentinianus exul.

Imperium, mortem Regis, regnumque tyranni. 5 Resciderat) ita v. c. 6 Fœda clientum) v. c. fœta. Seuerus vbi supra cū & fœda circaprincepē omniū adulatio notaretur, seque degeneri inconstantia regiæ clientelæ sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino apostolica auctoritas permanebat. 7 Celsam ad fastigia mundi) sic lego, male v. c. celsa ad fastidia. 8 Optantis votū expedit quasi iure iubentis) ita correxi, corrupte erat in v. c. Aprantis v. e. q. iure iuuentis. Præiuit mihi ad emendationē Seuerus. Si pro aliquibus (ait) supplicandum Regi fuit, imperauit potius quam rogauit. Sic accipio quod idem Seuerus dialogo. 1. de virtute, mon. orient. de eodē Martino loquens. Cū nec solū, ait, Comitibus, aut Præfectis, sed ipsis etiā Regibus imperaret. Fortunatus lib. 2. ca. 4. Si quid enim voluit pro supplice forte precari, Induperatori Martinus & imperat ipsi.

Adulatio Episcoporum nota.

Martinus imperabat potius quā rogabat principes viros.

Locus hic pertinet ad Episcoporum intercessiones. 9 Fastus temens) erat in v. c. faustus. 10 parua fauoris signa sui tūto) ita emēdaui, pro quov. c. parua pauoris signa sui tando, ad stipulatur mihi Seuerus vbi supra. Nō alienā, ait, ab eodē volūtate videri penes quē tā incredibili euentu victoria fuisset &c. 11 Nec quemquam) v. c. nec quem. 12 Præter arma) erat in v. c. præ arma, locum suppleui. 13 Hos inter medius) v. c. Seuerus. Medius inter hos Martini præbyter accubuerat.

14 Quasi sisma) flectitur orbe) sic v. c. sed cū errore. Dubito quid substinendū sit, nisi forte, sigma, cuius mētio apud Lāpridiū in Heliog. tribus locis primus inuenit, ait, sigma in terra sternere, nō in lectulis. Et mox, vt de crocosigma strauerit, cū sumos viros rogasset ad prædiū, pro eorū dignitate dicēs se fœnū exhibere. Et postea, cū capi nō possent vno signate. Sidonius Ap. l. 2. ep. 2. tot possit recipere fellas, quot soli sigma, personas. apud eundē Sidonij carm. 17. ad Ominatiū, videtur eadē vox esse restituenda. Nō tibi gemmatis ponentur prædia Musis, Assyrius murex nec tibi signa dabit. Ita vulgo, at pro, signa, malo sigma. Sidonius car. 22. Mos erit hic dominis hibernū sigma locare. Quod autē ad figurā sigma sigmatis attinet, doctissimi viri iādiu monuerūt videri falli Bapt. Egna tiū qui sigma putat dici à littera, S, nā referebat figuram

Sigma genus mensuræ in formā lunæ.

Egna tiū plus.

ram, C, seu lunæ vnde & Martialis in apophor. epig. 86. Accipe lunata scriptum testudine sigma. Sic enim v. c. vulgo, signum, & videtur eò alludere vox Paulini flectitur orbe. Nihil ego nunc probabilius diuinare possem. Quod si verum est, constabit nihilominus, iste versus, quando vltimā, sigma, longam facit, quia flectere, sequitur, quod incipit à duabus consonantibus quæ res familiaris est veteribus Poëtis Christianis, vt alibi dixi latius, velut ad Sedulium li. 2. nu. 37. 15 Gaudentes) v. c. congaudentes. 16 Serica fuco) v. c. sirica futo. 17 Cultu sursum) malè v. c. cultus rursus. 18 Ars erat in precio) in, ab erat à v. c. mox, pro, preciosior, scripsi preciosius. 19 Hæc extant vascula signis) Sic v. c. vox, extant, suspecta fortè rectius hæc certant vase. quod ad sensum & vestigia litterarum proximè accedit. 20 Officio cedens, simul ordine verso) corruptè erat in v. c. officio cedem simul ordine versu. Indicat maximum regem, qui quasi pro officio & iure suo primus in conuiuio pateram vini delibare debebat, mutato more, Martinum sibi prætulisse. 21 Repsit tenuis sa gutta lyx) Versum asterisco notataui, quia sic deprauatus extat in v. c. Verba ipsissima restituere difficile est, quia varias recipiunt coniecturas, doctissimus Pithæus legi posse putat. -reperit tenni sua guttura gutta. Ego, vt ad vestigia præscripturæ proximè accedam, suspicor Paulinum ita edidisse, Verum vbi respsit tenuis se gutta lyæi. Nam illa syllaba quæ est in v. c. lyx, videtur vestigiū esse vocis, lyæi. Expressit autem auctor illud Seueri, vbi supra. Sed Martinus vbi ebibat, pateram præbytero suo tradidit, nullum scilicet existimans digniorē qui post se biberet: nec integrum sibi fore, si aut regem ipsum, aut eos qui à rege erant proximi, præbytero prætulisset.

22 Constantia regi) Sic lego, erat in v. c. constantique Regi. Verba Seueri proponam vt cōferantur. Quod factum) ait) Imperator omneque qui tunc aderant, ita admirati sunt, vt hoc ipsum eis in quo contempti fuerant plus placeret (ita enim lego ex meo v. c.) celeberrimumque per omne palatium fuit, fecisse Martinum in Regis prandio, quod infirmorum iudicium conuiuuii Episcoporum nemo fecisset. 23 Sic corde remoto, sis velut) Erat in v. c. si corde littera repetita lego sic corde, vt sensus constet. 23 Vt puro vidit) Erat in v. c. vt pure, lego puro, nam solet auctor purū sensū appellare. Sic infra hoc l. 3. -Non penetrans purum tetra caligine sensum.

Et lib. 4. -pulum vegetauit gratia sensum. 25 Fractis motibus ira) ita corrigo, pro quo v. c. motibus. Expressit illud Seueri cap. 24. Quod cum Diabolus sciret se e fugere non posse, conuiciis eum vrgebat frequenter, quia fallere non posset insidiis. 26 Crimine cædis sanguineo) v. c. crimina c. sanguineo. 27 Violentis adegit v. c. violētus. Fortunatus l. 2. c. 6. -nesas sceleris vos armiger implet.

28 Affectus renouans optato sanguine vires) pro, aptato, quod erat in v. c. scripsi, optato, mox repofui, affectas pro quo v. c. effectas quæ emendatio non malè conuenit menti auctoris, quamuis hic locus sit variis cōiecturis: potest enim legi, defectas, siue, effectas, affinitate harum vocum sæpiusculè scripta veterum immutata videmus, vt apud Lucretium lib. 4. -quod

23 Sic corde remoto, sis velut) Erat in v. c. si corde littera repetita lego sic corde, vt sensus constet. 23 Vt puro vidit) Erat in v. c. vt pure, lego puro, nam solet auctor purū sensū appellare. Sic infra hoc l. 3. -Non penetrans purum tetra caligine sensum.

25 Fractis motibus ira) ita corrigo, pro quo v. c. motibus. Expressit illud Seueri cap. 24. Quod cum Diabolus sciret se e fugere non posse, conuiciis eum vrgebat frequenter, quia fallere non posset insidiis. 26 Crimine cædis sanguineo) v. c. crimina c. sanguineo. 27 Violentis adegit v. c. violētus. Fortunatus l. 2. c. 6. -nesas sceleris vos armiger implet.

28 Affectus renouans optato sanguine vires) pro, aptato, quod erat in v. c. scripsi, optato, mox repofui, affectas pro quo v. c. effectas quæ emendatio non malè conuenit menti auctoris, quamuis hic locus sit variis cōiecturis: potest enim legi, defectas, siue, effectas, affinitate harum vocum sæpiusculè scripta veterum immutata videmus, vt apud Lucretium lib. 4. -quod

Tomus 8.

omnes Corporis affecti sensus per membra quiescunt Ita quidam codices vtusti alij. Corporis effecti, apud eundem lib. 2.

Iamque adeo fracta est ætas, effectaque tellus, vbi quædam editiones -facta est ætas, alia, effecta, & effecta varietas ex pronuntiatione manuit. 29 Accitos proceres) v. c. accitus. Sulpitius Seuerus vbi supra. Tunc ille conuocatis fratribus, refert &c. Paulinus, pro, fratribus, substituit & reddidit, proceres, vt alludat ad nobiles multos, qui in monasterio Martini conuenerant teste eodem Seuerō cap. 7. libri de vita Martini. Multi inter eos, ait, nobiles habebantur, qui longè aliter educati, ad hanc se humilitatem & patientiam cōegerant. Sed & ipsemet Paulinus supra lib. 1.

Proceres & nobiles in monasterio Martini.

Nam multos illuc prisco de sanguine clauos Traxerat ad talem prudens sententia vitam. 30 Dixisset crimine verum) Erat in v. c. dixisset. 31 Truci clam sub torture) v. c. trucidam sub torture. 32 Nec mora quin) v. c. qui, paulo post verba illa, Vulneris exponens causas monent me vt emendem locum Sulpitij Seueri in narratione huius historię. Indicat (ait) fratribus casum mortis & vulneris: iunctis scilicet bubus &c. hic enim passim vulgat rectius habet meus v. c. causam mortis.

33 Perfudit croceos) v. c. cruceos. Sic infra hoc l. 3. nū. 58 -croceos obnubens pallentia fœdera fuco 34 Tardarent celerem) Sic scripsi, cum esset in v. c. tardarent. Imitatur Virgilium lib. 6. Aeneidos -cælestis origo Semibus, quantum non noxia corpora tardant, Terreni que hebetant artus. 35 Et quamquam nimium) Existimo ita emendanda hæc verba quæ sic corrupta erant in v. c. nec quemquam nimium. 36 Effigians clypeo) Addita litterula, locum restitui, malè enim erat exaratum in v. cap. effigians clypeo: Nam Paulinus infra lib. 4. -quæ manere Christi

Idem l. 6. Effigians illam quam Christo iudice sumpsit. Hi loci Paulini ostendunt superiore versus etiam potius scriptum fuisse, effigians, quam, effigians. Nam illo seculo familiaris ista vox fuit eruditus, vt Prudentio in psychom.

effigiare.

-nam viscera limo effigians. Solinus Apollinaris l. 6. epist. 12. sacrauit templis, formauit statuis, effigiauit imaginibus. Solinus in præfatione polyhist. ante omnia effigiant modum capitibus Hanc etiā vocē corruptā esse suspicor in l. vlt. Cod. Theodos. de excusatio artific. l. 13. vbi vulgo. Neve iudicibus ad efficiendos sacros vultus, aut publicorū operū expolitionē sine mercede cogatur lubentius hic legerē, ad effigandos sacros vultus, Lactantius l. Imaginā v. c. 14. hoc sensu imaginare dixit. Sed terram digitis suis imaginatā metuāt & adorēt. Sic Gregorius Tur. l. 1. de glo. mart. c. 65. imaginatā adhibentes picturam.

Codex Theodosianus emendatur.

37 Quare ait) malè v. c. quare. 38 Suscipis, & vitium) Sic correxi claro sensu, cuius loco erat in v. c. suscepisset vitium. Seuerus c. 24. Testabantur aliqui ex fratribus, audisse se dæmonē proteruis Martinum vocibus increpantē, cur intra monasterium aliquos ex fratribus, qui olim baptismum diuersis erroribus perdidissent, conuersos, postea recepisset, exponentem crimina singulorum &c.

Aaa ij

Dæmon antiquus hostis.

39 Ille ait antiquo] puto ita emendandum fuisse, cum corruptè esset in v. c. ille aptantiquo. Dæmoni veteres dolos obicit. Tale illud est infra lib. 6. Anguis ut antiqui dirum vapere venenum. Idem epist. ad Victorium. Et illi è antiqui serpentis inuidia concitato in furias Tribuno. & in Natal. 7. Felicis, de eodem loq. - cui membra vultus hostis

Obsidet.

Eiusmodi formulæ sæpè occurrunt in libris veterum Theologorum Christianorum.

40 Demiseris] v. c. habebat dimiseris.

41 Nec desperarem] sic omnino emendandū mihi videtur, cuius loco perperā in v. c. fuit, Nec disparem. ait Martinū polliceri audere Dæmoni misericordiā Christi, si penitenter & respicere possit. hoc etiā apud Seuerū extat, vti sup. & Fortunatum li. 2. ca. 8.

42 Doleres] v. c. dolores.

43 Confidere quenquam] vt expleretur versus sic reposui. Erat in v. c. fidere.

44 Haud procul à sancto] habebat v. c. aut procul sancto.

45 Vt modulata piis symphonia psalleret] erat in v. c. vt modo lata reposui, modulata. Obserua hinc interim iam tunc temporis in Monasteriis Psalmos decantari solitos. Sic mox infra.

- ocuus omnes

Turba ad consuetos modulamina dulcia psalmos. Aduolat, & sanctis solatia querit in hymnis.

Ita etiam accipiendum puto quod supra lib. 1. ait, vbi de Cathecumeno mortuo. - cellamque repleuit,

Et sanctas cecinit concors symphonia voces.

Idemque lib. 2. vbi de Monasterio Martini agit, tunc venisse monachos ait--adscisset cunctos cũ sueta precādi.

Ore & corde Deo referens symphonia laudem.

quibus verbis expressit quod simpliciter dixerat Seuerus ca. 7. libri de Martini vita. Rarus cuiquam extra cellulam fuit egressus, nisi cum ad locum orationis conueniebant. Sigebertus in Chronico auctor Damasum Papam rogatu D. Hieronymi psalterium in Gallicanis Ecclesiis decantari instituisse.

46 Ac primum] v. c. hac.

47 vana ad fastigia] malè v. c. fastidia, eundem errorem supra notauit.

48 Creber & ad illum] locus mutilus in v. c.

49 Nec terrere grauem] sic suppleo v. c. nec terræ. Seuerus ca. 25. Ille ei iram domini, & præsentis plagas, cur sancto non crederet, comminari.

50 Donabit velle] malè v. c. donauit. Seuerus ib. ecce hac nocte vestè mihi cādida dominus de cælo dabit.

51 visis credite] v. c. visus.

52 Facili laudate fauore] sic videtur legendum. In v. c. est. faciles laudate fauorum.

53 Aspektat utrumque] ita emendo, pro quo v. c. aspectum. Descriptio est mediæ noctis, quam imitatur Fortunatus lib. 2. cap. 9.

Interea medias quasi nox transcurrerat horas Et nota flexa aquo girabat cardine metam.

54 quo sic] v. c. quò si.

55 dedit atque videndum] malè v. c. viuendum. Seuerus confirmat, qui vbi supra, Sabbatum nomine, ait, ad se vocat, tunicamq; ei qua erat indutus, ostendit.

56 Insignem candore & murice] ex vestigiis v. c. ita emendo, qui habebat in sanguinem candore murice. Seuerus, Erat summa mollitie, candore eximio, mi-

psalmi decantari soliti in monasterijs tempore Paulini.

cauti purpura, nec tamen cuius esset generis aut vel- leris poterat agnosci.

57 Hortatu urgere, sodales] de meo vocè, sodales, ad- icci, vt versus expleretur, qui imperfectus erat in v. c. sic Seuerus. Clarus, ait, fratres admonet orationi instare.

58 & croceo obnubens pallentia] corruptè erat in v. c. & cruceo obn. pfallentia. vide sup. hoc lib. 3. num. 33.

59 Disiecta nube] sic Pithæus, pro quo v. c. disiecta.

60 Martine] v. c. Martini.

61 Tegmina tela] malè v. c. tegmine tela.

62 Disiciensque cana] ita clarè v. c. quam etiam scri- pturam tribus aliis locis offendi in hoc opere, Nam lib. 5. disiciens ruptis membrorum vincula nodis. Et eod. lib. disiciens sparsam procul à compage ruinam. & lib. 6. disiciens longeque suis diuortia ripis. Hæc ego consulto consilio obseruanda duxi, vt studiosis & accuratis de mea fide constet. Nam memini viros doctissimos, cum hanc vocem in libris veterum offendissent, nec intelligerent, ita audacter mutasse, aut potius corrup- tisse, vt nec vola nec vestigium illius in vulgatis edi- tionibus hodie extare mirer. Apud Iuuenicum hist. Euang. li. 2. passim est. Disiicit ille mei pecoris per denia pastus. Aliæ editiones - Disiicit. In optimo & antiquo exemplari sancti Benigni Diuionensis repperi - dis- iacet. & superadditum erat, id est, disiungit, diuidit. ex quo constat ibi legendum disiicit. Apud Claud. Mari- um Victorem li. 1. in Genesim vbi vulgo est - signa- taq; limite certo, Tempora discernens certâ statione peracta. Vetus exemplar quod est in manibus meis, habet; tempora disiciens. Apud eundem li. 3. vbi editio habet. sic tunc in partes populus se dissecat vnus. Idem exemplar præfert - se disiicit. Quinetiam apud Prudentiū mi- ror nondū repositum hoc verbum fuisse. Nam hym- no. Tu Christe somnum disice. Omnes veteres codices quos inspexi (quinq; vidi) habent summo consensu, disice. In quorū vno, ad oram libri, à vetere librario adnotatum erat interpretationis gratia, id est, dis- perge, vel effuga, vel discute. Hymno etiam eiusdem 2. - vitamque totam dispice. Vett. libb. disice, & ad- dunt, id est, discerne. Et in hymno Laurentij - Cum membra morbus dissecat. Vtt. cod. disicet. Sed de Pru- dentio alias dicetur, Deo fauente. Quid quod apud Virgiliū etiam ea vox corrupta? Nam illo loco,

Disice compositam pacem.

In meo manuscripto codice legitur, Disice, quod etiā Pierius Valerianus monuit iam pridè aliisq; locis id se inuenisse præfetur. Et Gifanius ad Lucretium testis est hunc versum Ouidij ex li. 11. meta. sic esse in v. c. Disiicit hos ipsos, colloque infusa mariti. Qui tamen aiunt sibi nō liquere, & amplius querendū. Sanè etiā Æsopus in vita Alexātri nondū edita: disicet (ait) & egreditur, & c. Opinor etiā ita legendū apud D. Hier. li. 2. adu. Iouinian. in fine. Ne carpe, me disice, obijce crimina quæ volueris. Vulgò disice. Sed penes veteres libros fides sit. Deniq; apud Sidoniū Apollin. in Panegy. Maioriani. - fortisq; lacerto Disiicit ancipiti mise- rabile sinciput ense. Ita rectè vtetus editio Basilicēsis. malè in alia noua Lugdun. repositū obseruauit. Disiicit.

63 Cessare furor] erat in v. c. censurum.

64 conamina] v. c. conomina.

65 Plantis mendacibus aurum] Fortunatus lib. 2. cap. 10. Falsa veste potens. cui calcens illitus auro: Et Sulpitius Seuerus cap. 25. auroque redimitus, calcens auro illitus. Cum hisce locis non malè conueniet quod in

Difficilè & Difficilio voces in- cognita.

Iuuenici locus emè datus.

Marius Victor duobus locis corre- ctus.

Et Pruden- tius tribus locis.

Difficilè quid signi- ficet.

Ea vox etiam red- dita Vir- gilio.

Et Ouidio.

D. Hiero- nymilo- cus nota- tur. Sidoni- us Apollin- aris corre- ctus.

Aurum in calcens vt- tetur.

quod in vtu veterum fuit. Nam Atheneus lib. 12. cap. 18. vnus ex amicis Alexātri meminit, qui aureos cla- uos in calceis crepidisque gestabat. Plautus in Bac- chid. qui foccis habeat auro suppaetū solum. Sueto- nius in Nero. cap. 30. Nunquā carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularū argenteis. Ælius Lā- pridius in vita Heliogabali ait Senatusconsulta ridi- cula facta fuisse de legibus matronalibus: quæ quo- vestitu incederent, & quæ aurum vel gēmas in cal- ciamentis haberent.

Soleis mularum argenteis.

66 sub nomine Christi] sic emendaui, pro quo male v. c. nomine hostis, paulo ante reposui; credere men- daci. nam erat in v. c. cedere. Sulpit. Seuerus confir- mat. Martine (ait) quid dubitas credere, cum videas? Christus ego sum. Et Fortunatus lib. 2. cap. v. Crede- re quid dubitas proprio quod lumine cernis? En ego sum Christus. adiuuat quod statim subiicit Paulinus, - ma- le credita sanctum religio.

67 int. dolum] (locus corruptus in v. c. forte occu- lerent olidum mellis, & c.

68 Emeritos celat veneranda casside canos] ita lego, pro quo v. c. & meritus c. v. casse decanos. Tale illud est Sidonii Apollinaris - tritus cui casside crinis.

69 Quo clypeum] erat in v. c. quæ clypeum.

70 Regem copiant tutilis] locus sic corruptus in v. c. alii diuinabunt.

71 Florens] v. c. florans.

72 Turpi factore fateris] suppleui versum qui sic erat in v. c. factore fateris. Nam sic Sulpitius Seuer. cap. 25. vt fumus euauit & cellā tāto factore cōpleuit, vt, indu- bia relinqueret Diabolū se fuisse, apud Fortunatū le- gitur - cellā pædore repleuit. Agnitus indicis sua per vestigia sordēs, & factore sibi comitate sat ellite fugit. Care- rū tā supra lib. 2. num. 76. adnotauit Paulinū solere De- moni factore tribuere, quibus & ista adijcio. D. Hic ronymus in vita Hylarionis. habebat fenex (ait) hāc gratiā, vt ex odore corporū, vestiūque sciret, cui dæ- moni, vel cui vitio subiaceret. hic Arator lib. 2. cap. 35. de dæmone loquens: ne, Hospite sit polluta suo templumque decoris Inficiat prædanis odo, prædones dici dæmones adno- tauit. Infra lib. 6. num. 41.

Factor dæmoni rri- burus.

73 Semper] v. c. se per.

74 Sed leuius animi] ita corrupte v. c.

75 Studioque legendi] erat in v. c. stuque legendi.

76 Mutarem laborem succedentē alio] sic lego, pro quo v. c. multare laborē succedentē. Fortunatus hoc atti- git - Cuius erat requies tātū mutare labores. Sic Martia- lis lib. 1. - Expectat curæque catenatique labores. Et Plinius lib. 2. epist. 8. tot nexibus, tot quasi catenis maius in dies occupationem agmen extenditur.

Catenati labores.

77 Infectas fauces] v. c. fluces.

78 Diro felle] v. c. viro felle.

79 Felle Sacerdotes] Sulpitius ibidè de obtrectatori- bus Martini agēs. Nō alii fere infectatores eius (ait) licet pauci admodū, nō alii tamē quā Episcopi vide- bātur. Sic enim illū locū ex meo v. c. lego qui nōdū emédatus est. Hic ergo obserua quos vocat sacerdo- tes Paulinus, à Sulpitio Episcopos dici, veteres scilicet more quē ignorātes nōnulli, opinātur cōfusse presby- teros sacerdotes appellari. Sic supra lib. 2. vbi auctor cepit describere gesta Martini in Episcopatu.

Sacerdos il est episcopus.

- nunc Pontus erit doctrina cathedra, Clara sacerdotis magni nūc gesta retexam. Et aperte Gregorius Turon. lib. de

Tom. 8.

glor. cōfess. cap. 107. decedete sacerdotæ apud Nola nā vrb. ipse in locū Episcopi subrogatur. Diuus Am- brosius lib. 5. epist. 30. sanctus Damasus Romanæ ec- clesiæ sacerdos.

80 quin] ita lego v. c. qui nec.

81 Saxorum nube ruinam] sic correxi vera cōiectura, male enim erat in v. c. sanctorū nube. De Stephano protomartyre intelligit, qui lapidatus pro inimicis orabat, vt est actū ca. 7. eleganter nimbo, & imbres telorū, lapidū & c. dici legimus à veteribus. Sic infra lib. v. de gradine loquēs - protererent crebris nim- borū tela ruinis. Apollonius excidij Hierof. li. 2. telorū imber atrox. Apuleius 8. de as. lapidū congestus cessa- uit imber. Sextus rursus in epist. nimbo sagittarum obruti sunt. Ennodius in Pane. Si cælum lancearum imber obtegeret. Quo exēplo Æsopus in vita Alexā- dri: velis aerē celauit. Vnde apud Claudianū lib. 2. in Ruf. vbi de Xerxe, & telis vmbraffe diē. Sic lego ma- le Gryphius & alii & telis vibraffe. Idè Claudianus de nuptiis Honorij Nec miles pluuie flores disperge ritu ces- sat, purpureoque ducē perfundere nimbo. Ammianus Mar- celli. li. 20. Sagittarū nimbi crebrius volitātes. Idè li. 26. vbi de restitudine militari agit: vt missilū i ctus at que saxorū per decurū cadētes labiles, instar imbrū euanescat. Qui locus arguit ita rectè passim legi apud Liuiū li. 45. vbi de eadē restidine: Tela (ait restitudine iniecta imbris in modū lubrico fastigio, innoxia ad imū labebātur. Nā vir doctissimus putauit legendū, imbricis, pro imbris. Sed id obiter. De Stephano etiā ita scite Prudentius in tetrastr. - imbri afflētus lapidum. Et in hymno Laurentij - Stephanus per imbrē sa- xum cælos apertos intuens.

Nubes & nimbi fa- xorum, telorū & c.

Imber la- pidum.

Claudia- nus corre- ctus.

Titi liuii le- gō dexte- ra.

82 Benedicto pectore] claudicabat versus in v. c. qui tātū habebat, bene. amat Paulinus ita loqui vt lib. 4. - benedicti liminis hospes. & ib. benedicti stramine lecti & lib. 5. benedictum adsumpsit amicam. & mox, benedicti contigit oris.

FRANC. IVRETI NOTÆ AD LIBRVM IIII. PAVLINI DE VITA MARTINI.

1 Trāslatio cœpta] hac de re dixi in præfatione notarū
2 gloria nobis] v. c. gloa.
3 magna petentis] sic v. c.
4 Neglecto frigore] ita v. c. sed corrupte.
5 turbida] v. c. turpida quæ sequuntur etiā in illo de- prauata sunt.

6 Et clangentum] sic lego pro quo v. c. & languentiū sed vox tubarum satis indicat legēdū & clangentiū. Clangor enim tubæ est. Virgilius xi. Aneid. - cla- mōque virum, clangorque tubarum. Quintilianus decl.

Clangor tubarum

7 sonabant clangore ferali tubæ. Caterum hic Pau- linus tubæ nomine, Seueri eloquentiā intelligit, vide similem locum supra initio lib. 3. num. 3. vbi dixi.

7 irrumpe] v. c. irrumperæ.

8 stiria flatus] erat inv. c. fletus. Sic Virgilius - stiria- que impetis induruit horrida barbis.

9 Antistes sanctæ c. l. arcæ] v. c. antistis sanctæ c. l. arce

Diaconi olim præ- fecti arce ecclesiari.

10 Allegans querulam dilato] erat in v. c. alligans q. delacto. Sulpitius dial. 2. cap. 1. Cū ei Archidiaconus dare tunicam distulisset, irrumptit, diffimulatum se à clerico querens algere deplorans.

11 Amphibalo caput] Seuerus, paupere non vident; Aaa iij

intra amphibalum sibi tunicam latenter eduxit. Et Fortunatus lib. 3. cap. 1.

Qui tunica interius non inspiciat amictum Amphibali exterius dum membra obrecta laterent.

Meminit etiã Gregor. Turon. lib. de glor. confess. cap. 59. de Sãcto Traiano. Si nouum, vt adfolet, amphibalum (vulgo amphibolũ) induisset, cũ quo processur diocesim circumiret, sũmbriã huius vestimẽti à diuersis diripiebantur, salubre omnis homo computans, quicquid ab eo rapere potuisset. In vet. lexico Diui Benigni Diuion. Amphibalus, byrrhus vilosus. In aliis quibusdam glosis vetustis repperi. Amphibalum est vestis ex vtraque parte vilosa.

- 12 Teste remoto] v. c. remotum.
- 13 Subtraxit latus] erat in v. c. fletus.
- 14 Quem munere] v. c. quã.
- 15 occulto] v. c. occultum.

16 Precedat Missam] nomen Missã qui meminerit in Mileuitano Concilio extare, feret etiam hic repeti à Paulino. Vñtatam & hoc nomen D. Ambrosio, Victori Vticensi lib. 2. de Perf. Vand. qui duobus locis dicit Missas agere & tractare, & Seuerus Episcopo Lamenf. libris de miraculis D. Stephani, quem manuscriptum habeo. Bedas hist. Angl. li. 1. ca. 25. Missas facere dixit. Ceterum Sulpitius Seuerus vbi supra, locum hunc ita expressit: Admonet pro consuetudine expectare in Ecclesia populum, illum ad agenda solennia debere procedere. sic quidem editiones vulgatę. Sed ego obseruau in editione Aldina anni M. D.

17 Tum vestem obstrua solidi] verba Sulpitij Seueri hæc sunt à proximis tabernis bigerrigã vestem, breuemque atque hispida quinque comparatam argentis rapit, atque ante Martini pedes iratus exponit. Sic editiones Lazij & Giselini. Valdẽ miror cur Aldus in sua editione legat, à proximis tabernis nigerrimam vestem, &c. vt de bigerriga, vel de bigerrica ne vestigium vllum superfit. Suspicio Aldum credidisse vocem esse planẽ barbaram & spuriam, eaque ratione sede sua deturbasse, quã moneo quia viri docti in suis Seueri editionibus hæc non obseruarunt. Dubitari autem non posse iudico quin pura puta dictio Seueri fuerit, quando quidem & Fortunatus li. 3. ca. 1. hanc ipsam retinuit.

Induitur sancto Hirsuta Bigerrica palla, Vix cui digna foret stola lactea, & aurea fulua.

Cæterum in vetere lexico D. Benigni scribitur. Bigera vestigia rufa, id est vellata. quã verba obscura sunt, nisi vellata ibi scriptum sit, pro vilata, à vilis hispida. In quibusdam vetustis glosis repperi ita scriptũ Bigerrima vestis est nigra & grossior. Philippus Robertus, I. C. erudit. putat. Bigerras vestes dici hispidas & villioris precij quã vulgo Tholosã, cappes de Bear à Bigerrionib. populis Aquitanicã Prouinciã. De veste fetosa Monachorum dixi supra lib. 2. num. 56. quã forte non dissimilis fuit.

18 Turpior horret] suspicio ita auctorem scripsisse, pro quo corrupte in v. c. turpior oris. Tale illud est eiusdem Paulini quod attigi lib. 2. num. 56. horrentibus ciliciis humiles.

19 Robur foliorum] v. c. robor filiorum.

20 In licet istis] erat in v. c. licet in istis.

21 Rogat ocium ad se Aduentum] sancti obtineat miseranda precatum Ambitio] sic perspicua coniectura locum hunc correxi, qui miserẽ deprauatus erat in v. c. cuius scripturam proponam. -- rogatu citius ad se Aduentum sancti obtineat miseranda precatum Ambiciac. Solenne est auctori in bonam partem dicere ambitionem precantis. vt infra. -- miseranda precantum ambitio.

22 Nec tardam iniustum] ita lego ex vestigiis veteris scripturã quã fuit nec tardicius tam, sensus est, ne quidem tarda dilatione & mora vsũ Martinũ, quin statim ad agrotum pergeret, quem sciebat iusta petere. Mox versũ sequente, reposui, credidit oblati, pro quo v. c. obtatis: ait enim Dei gratia factum vt Euantius confideret se à Martino posse sanari.

23 Transfusum] v. c. transfuso.

24 Vnius spatia exorata dici] pro, exorta, quod erat in v. c. emendau exorata. Nam sic Seuerus vbi supra altera die redire cupientem magna prece detinuit. Et Fortunatus Paulinum secutus paulo apertius li. 3. cap. 2.

Supplicat incolomis domui vt mora crastina tardet, Hospitis & tanti tenet vna diecula vultum.

Sic enim hos versus emendo. vulgo perperam legitur domini, pro domui, & tenet, pro tenet.

25 Lethaliter ictum] ita suppleui versum, erat in v. c. lector ictum. Sulpitius vbi supra. vnũ è familia puerum lethali ictu serpens perculit.

26 Ferale malum] v. c. feriale, fortẽ quibusdam placebit, furiale. Sed auctori familiaris est vox, ferialis. vt sup. lib. 2. feriali murmure dentes. Et lib. 3. ferialia dicta paterent. & lib. 6. ferialia busta tyranni. alij etiam auctores illius seculi passim vtuntur. Hinc ferialis secula Imperatori Constantino l. 2. c. de Iudæis, & Theodosio Nou. de Iudæ. gladij, Victori lib. 1. de perfec. Vand. ligna, minutio felici in octauio, vna Cornelio Tacito li. 3. de. vide infra ad lib. 5. num. 54.

27 Ad ven] v. c. viui.

28 Possit tactu] v. c. actu. Sulpicius vbi sup. porrecta manu vniuersa pueri membra pertractans. Et Fortunatus lib. 3. ca. 3. Sanctus enim tactu mox singula membra pererrans. Sed & ipse. Paulinus statim subiecit contactum dextra, &c.

29 Stipauit iustum] versus hic probat apud Sulpitium vbi supra sic rectẽ legi in editione Aldi, & Giselini. ita virus stipasse cum sanguine, vt solet ex vberibus caprarum aut ouium pastorum manu pressis, longa linea copiosi. lactis effluere. Nam Lazius perperam, pro stipasse, reposuerat, serpsisse. Tertullianus lib. de Pallio. Serpens, ait, vt senium perferat, in angustias stipat, pariterque specum ingreditens, ab ipso statim limine erasus, exuuiis ibidem relictis nouus explicat. &c.

30 Egit in ipso] Ita correxi, cum esset in v. c. turpi errore scriptum. augere in ipso.

31 Qua publicus agger] malẽ v. c. pupillus ager. Sulpitius Seuerus dicto Dialogo. cap. 4. per publicum aggerẽ plena militantis viris fiscalis rheda veniebat.

32 Haud villo] v. c. aut,

33 Impacti timitu] erat in v. c. impacti innitu.

34 Progressus agebat] v. c. aiebat. Eundem errorem alibi obseruau, iter agere dixit vt Seuerus lib. 2. hist. Sac. quo tutius iter ageret, & dicto cap. 4. iter cum co age-

Ambitio precantis.

Fortunatus emendatur.

Ferale.

Stiparelocus Sulp. Seueri confirmatus.

Iter agere.

eo agebamus malẽ lazium in sua editione substi tuit, iter cum eo facientes Vegetius li. 1. cap. 23. aut si iter agitur.

35 Verba cadentum.] v. c. vbera.

36 Verba clamantum] Sic diserte in v. c. quod ego obseruo, quia breuem syllabam hic fecit, quam aliis locis solet producere. Sanẽ in scriptis veterum Poëtarum Christianorum inueni, clamor, prima breui nã apud iuencũ hist. euang. lib. 3. vbi Aldus, Fabricius, & ceteri habent -- & pueros templi complentes tecta canore. Codex vetustissimus & optimus diui Benigni Diuionensis refert, tecta clamore.

Et mox -- quã causa canoris: Idem habet, clamoris. Sed & apud eundem Iuencum lib. 4. vbi vulgo -- aduerso complens caua saxa canore: Idem codex legit, clamore, quod etiam confirmatum repperi fide manuscriptori exemplaris quod vtendum mihi dedit P. Pithœus. Itaque non dubito quin illi qua licentia vñ sunt in aliis dictionibus quales, idolum, ecclesia, hanc etiam vsurparint in voce, clamor. Quod tamen correctores non obseruarunt, adeo summa fide, sum moque iudicio scripta veterum tractanda sunt. Denique in manuscripto codice in quo habetur quoddam carmen Tertulliani, de Nineue, nondum editũ ita scriptum repperi. Nauticus interea geminus clamor omnia tentat, Pro rate, proque anima, loquitur ibi de nauis periclitante.

37 Nec standi lex vlla inerat] Corrupte fuit in v. c. nec standi & xulla inerat. Reposui ex vestigiis lex vlla. In nuite quosturbatos metu sese inuicem miscuiffe. Fortunatus vbi supra, locum hunc Paulini imitatur Feruida subductum rapuere per inuia currum, Demissis auriga rotis, & miles habenis & c.

38 Iumenta aduersi.] v. c. Iumentu aduersa. Præposterus ordo scripturã vt sæpe in his obseruau. Iumenta hie vocat Paulinus, quã Seuer. vbi supra, appellat animalia Nã veteres animalia simpliciter dixisse pro notau ad Symmachum. lib. 2. epist. 27. Cuius in editione altera, Deo fauente, probabo viros eruditos falli, qui hac re non obseruata, locos apud Diuum Ambrosium corrumpere voluerunt.

39 Lienter] Sic v. c. fortẽ liuentes.

40 Sed corpore flexo.] v. c. fletu.

41 In cade morarum.] v. c. incedere,

42 Insano proprius calet ira tumultu.] Claudicabat versus in v. c. pius calet. reposui propius. Emendatio clara est.

43 Nil voces nil flagra.] v. c. nihil voces flagra.

44 Euectio Regis.] verbum iuris est, quo vsus Sulpit. Seuer. lib. hist. sac. 2. per vicarium ac præsidem data euectionis copia adesse compellitur, cum tamen nihil de eo specialiter mandasset imperator. D. Hieronymus in vita Hylarionis secreto ab imperatore euectionem, petiit meminuit etiam Symmachus noster l. 4. epist. 6. & lib. 7. epist. 48. & 105. & lib. 9. epist. 20.

45 Tegmina setis.] De veste fetosa Martini loquitur, de qua egi supra l. 2. num. 56.

46 Via versa sacerdos.] ea est lectio v. c. deprauata. fortẽ pia verba, vel, da verba.

47 Rursus iter.] v. c. inter. mox pro, aiebat, reposui, agebat ager iter, vt paulo ante hoc libro.

48 Omnes denudat.] In v. c. omnes eadem nudat.

49 Gloria tanta viri minor.] suppleui verba v. c. tanti vi minor.

50 Commissis.] Sic v. c. forte commissum.

51 Cassos rictus.] v. c. cassus rictos.

52 Lachrymarum flumine malas.] ita emendau, aperta ratione, cum esset vitiosẽ scriptum in v. c. -- malurum flumine malas.

53 Purum vegetauit.] v. c. pura sensum purum vocat vt supra lib. 3. num. 24.

54 Deserit infensi.] Malẽ v. c. infessi.

55 Miseratus alumni.] Sic restitui vera coniect vt opinor, pro quo malẽ in v. c. alumen.

56 Mandati verba] Sic v. c. quid si leges mandantis?

57 Ad verba iubentia.] In v. c. aduersa, Paulo antẽ similem errorem notau mox versũ sequente emendau, quin & larga. malẽ v. c. cum & largia.

58 Vt transcurfi signauit.] Intelligit librum tertium vbi de maximo imperatore agit illis verbis -- dicere impostum sibi met errore iubentum imperij regimen, & c. Sulpitius etiam Seuerus dicto dial. 2. cap. 7. excusat maximum quod ei diadema non legitime impostũ tumultuante milite, repudiare, vel armis ciuilibus abstinere non potuerit, magnum imperium, ait, nec me periculo renuit, nec sine armis potuit teneri.

59 Deserit à precibus.] Erat in v. c. distita precibus.

60 Ipsa in perspicuis.] Videtur ita legendum. Corrupte v. c. ipsa in impicuis, nisi malis conspicuis. Sed & vox, aspicius legitur apud Aufonium epist. 24. ad Paulum. Semper in aspicius prodentur scripta fauillis.

61 Et quamquam officijs.] Pro. & quantum, quod turbato sensu erat exaratum in v. c. emendau, & quamquam.

62 Standi virtute.] Expressit auctor verba Seueri vt supra: ipso illo sedente, eminus secundum famulantium disciplinam solo fixa consistit immobilis. Et Fortunatus li. 3. cap. 7. Quo residente sacro stetit illa immobilis, atque feruula subducens.

63 Mutare animum.] Sic lego imperfecto sensu & versũ erat in v. c. mutare.

64 Illam qua similis socij.] v. c. videtur referre, solus reposui, solij, quã lectio perspicue vera est. Solium simile vocat vt alludat ad dignitatem regiam.

65 Longe progressu.] Erat in v. c. longe, longẽ dixit quia à finibus orbis venerat. locum hunc etiam deduxit auctor è Sulpitio Seuerus, qui hac comparatione vtitur: sed si fides Reginarum est conferenda, ait, quod mihi liceat separata mysterij maiestate dixisse, illa ex petiit audire sapientem ista non tantum audisset contenta, sed & meruit feruere sapienti.

66 Talis.] v. c. talis.

67 Faemina.] Sic emendo malẽ v. c. femina.

68 Quam multos licet exiguo laxata sereno.] Certum est ita componi debuisse hunc versum, corruptum turpiter in v. c. in quo legebatur, quam multo scilicet exigua lax. ser. statim pro; confidere fluctus quo derat in v. c. emendau, confidere, & pro, se dauid, lego, sedauit. Intelligit Paulinus de rigore propositi prudenter Martinum paululum remississe, inde enim factum vt rei plures vinculis soluereutur, quod etiam Sulpitius explicat clarius vbi supra. Propono, ait, tibi antẽ oculos captum in palatio Imperatoris precibus ambiri, reginã fide eogi, temporis necessitate constringi, vt clausos carcere liberaret, exiliis datos restitueret, bona adempta redhiberet. Hæc quanti pures constare Episcopo debuisse, vt pro his omnibus non aliquantulum de rigore propositi relaxaret. Et Fortu

natus. Hoc Martinus agit quo clausos carcere laxet Exilio ductos laribusque reducat auitis.

Confortia foeminarum clericis in terdicta quia suspensa.

69 Nomine sexus sic correxi certa emendatione, est in ueni scriptu in v. c. nomina faxis. Excusat hic Martinu Paulinus, quod a maximi Imperatoris vxore, conuuiuo exceptus fuerit. Sed hic obiter illud admonebo Sulpitium Seuerum in descriptione huius historiae dialogo. 2. cap. 7. totum etiam esse, vt Martino nemo vitio vertat quod precibus coactus Imperatoris, & Reginae fide, & temporis necessitate, iam septuagena riu in omni vita semel tantum permisit sibi soli coenam exhiberi a Regina sola, non vidua litera, non virgine lasciuiente, sed sub marito viuentem, eum nulla vnquam Martini foemina contigisset. Demum clericis responduerunt, qui hoc exemplo abuti volunt, aut defendere, vt foeminarum confortia sibi non esse interdicta dicant. Paulinus vero hoc loco non est secutus Sulpitium Seuerum (vt tamen solet.) nam alio colore excusat factum Martini, qua fecit Seuerus. Indicat enim neminem culpa imputare debere quod foeminae potius facilem se exhibuerit, quam viro cuiuspiam, quia fides plus quam sexus mereri istud videbatur, ac suspicor id de industria fecisse Paulinum, ne quis iniquus arbiter calumniaretur, quod haberet vxorem suam Therasiam comitem.

70 Non artis meritum) ea est lectio v. c. quae tamen mendum redolet. Nam vox, artis, quo pertinet; non video, forte, non partes, id est vir vel foemina.

71 Natura humani.) Sic habet v. c. corrupto sensu, vt palam est, arbitror auctorem scripsisse natura, vni, vt innuat meritum fidei aequae extendi ad foeminas vt homines.

72 Compererim breuibus) litteris male diuulsis a se in uicem erat scriptum in v. c. comperer in breui.

73 Et ferrent) v. c. ferent.

74 Rursus iter festinus agit) pro, inter, quod erat in v. c. reposui, iter, familiaris est locutio Paulino, iter age re vt supra hoc libro attigi.

Vero vltima breui.

75 Tum vero fidelis) solempne est antiquissimis Poetis Christianis coniunctionem, vero in fine natura longam, facere breuem, quod etiam Fabricius monuit in commentario ad poetas Christianos. Sic Paulinus infra hoc lib. 4. Cum vero viriles in campos prope rant acies, Ausonius epigram. 118. Pars te Furippum vocitat, pars vero Furippum. Sic optimi libri, male quidam substituit, pars vera. Eodem exemplo etiam obseruare licet Virgilium corripuisse aduerbium sero l. 4. Georg. nec vero comantem Narcissum. Ita enim habent quidam v. c. & ipse Seruius videtur confirmare.

Solium Martini adoratum.

76 Solium Doctoris adorant) erat, in v. c. solum, pro, solium. Sulpitius Seuerus dicto dialogo. 2. cap. 8. post discessum, illius, ait, cunctae in secretarium illud virgines irruerunt ad lambunt singula loca vbi aut sed erat vir beatus, aut steterat. De hac re vide notas ad librum sextum infra num. 69. mox statim erat in v. c. officio doctoris raptim forte docto.

77 Tentare pio tepesactum) pro, tepesactum, erat in v. c. tepesactum nullo sensu idoneo, foenu corpore tepesactum appellat ob humorem vel sudorem qui e corporibus dormientium fluere solet.

78 Totiesque fugatus) v. c. quotiensque reposui, totiesque. Idem plane locus supra lib. 3. elisus toties, toties

conamina perdens. Illud interim admonebo, in v. c. scriptum totiens, & quotiens more veteribus librariis vsitato.

79 Cornua gutta) vox, cornua, videtur ex sequente ver su hic inculcata fuisse in v. c.

80 Vix creber anhelitus auris) particulam, autas, de meo addidi, & pro, dux, quod corrupte extabat in v. c. reposui, vix, ex coniectura P. Pithoei.

81 Atque onere abiecto.) Sic emendo, pro quo male in v. c. atque honore onus appellat fessorem bucula.

82 Trepidantia verba loquentis.) v. c. trepidum vide infra lib. 4. num. 78.

83 Iam si continuum laxasset fronte vigorem.) Sic lego hunc versum, pro quo erat in v. c. corriguum lax. forte rig. Nam paulo ante idem Paulinus rigorem etiam fronti tribuit de Martino agens. Quam multos licet exiguo laxata sereno, frons pia & c. Idem error infra l. 5. nu. 3.

84 Cum grauitate catus.) Versus postulat vt Sic legamus. Error enim in v. c. in quo, cautus.

85 Pollicea cernens obductum.) Eo ordine hic versus re poni debuit, quia perperam in v. c. obductum cernens pellicia.

86 Cum post.) Male v. c. cum potest.

87 Rursus noua gratia vallet.) Sic lego, pro quo erat in v. c. fursum in. g. valet.

88 Idem detractis) Corrupte in v. c. id est detractis.

89 Ast homines brutae pecudae cessisse.) Suspicio, nisi si me coniectura fallit, ita auctorem scripsisse, & si quis vestigia veteris scripturae diligenter sequetur, videbit rem ita se habere. Sic enim v. c. at binos brute pec.

90. Si magis munifico v. nos p. censu.) Iterum sic lego male v. c. si munificus v. nos p. sensu.

91 Adroso) v. c. adrosam.

92 Proneque sucrantum ora bonum.) Ea est lectio v. c. mihi suspecta. Nam quid sibi velit vox, sucratum, non assequor, nec memini alibi me legisse.

93 Partem aliam illasi) Ita scribo, pro quo v. c. inlasi, Sulpitius Seuerus dial. 2. cap. xi. emendationem confirmat. Par caetera, ait, quae manebat illasi, diuersis floribus quasi picta vernabat. Et mox idem Paulinus subiicit, illasi loca singula prati.

Gemmae in virtute.

94 Curuant purpureae gemmantia germine gutta) Sic videtur hic versus legendus, cum sit in v. c. curuant purp. gemmantia germine g. alludit enim auctor ad gemmas quae tribuuntur vitibus. Plinius nat. hist. lib. 17. cap. 21. haec vocatur, ait, in vite gemma dum ibi cespitem facit. Ouidius l. factor. Et noua de granido cespitem gemma tumet.

95 Ad lapso stringens) v. c. habebat, ad lapsos trigens

96 Neglecto hoc nomine.) v. c. videbatur referre, neglecta hoc nomen. Sulpitius Seuerus dial. 2. cap. 12. miles quidam, ait, cingulum in ecclesia monachum professus abiecerat, & c. Fortunatus lib. 3. cap. 14.

Miles item monachum professus, cingula linquens. Sic legendum apud Fortunatum, vulgo male, singula. De cingulo enim militari loqui manifestum est, de quo multa mentio in libris veterum.

Fortunatus correptus.

97 Occipit) Erat in v. c. hoc cepit.

98 Secula mundi.) Vox, mundi, videtur addenda esse vt carmen expleatur, quod imperfectum est in v. c.

99 Thalamis.) v. c. thalamus.

100 Confluxeris) v. c. confluerit.

101 Turgida flatu serica.) de vexillis & signis militariibus intelligit, vt puta draconibus, quorum mentio

frequens in libris veterum, vt apud Prudentium hymno 5.

Præterdunt tumidis clara draconibus. Claudianus lib. 2. in Rufinum - metuenda voluptas Cernenti pulcherque timor, spiritusque remissis Mansuescunt varijs vento cessante dracones.

Idem panegyrico in sextum consulatum Honorii - quid fixa Draconum (sic enim recte quidam excussi codices habent, pro quo in alijs reperri, quid fessa, non tam bene)

Ora velint, ventis fluitent, an vera mimentur Sibila, suspensum rapturi faucibus hostem.

Eo respexit Sidonius Apollinaris Episcopus in Panegyrico dicto Maioriano - iam textilis anguis

Discurrit per vtramque aciem, cui guttur adactis Turgescit Zephris patulo mentitur hiatu Iratam pictura famam: pannoque furorem

Aura facit, quoties crassatur (Fortè grassatur) verile tergum

Flatibus, & nimium iam non capit aluus inane.

Sidonius Apollinaris restitutus.

Sic enim ille postremus versus distinguendus & legendus est, qui corrupte a quibusdam citatus & descriptus fuit hoc modo, & nimium, nam non capit. Pictos autem fuisse eiusmodi dracones seu serpentes, indicat ille versus eiusdem Claudiani, de consulatione Honorij,

dicta vexilla Draconum purpurei dracones

Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum Colla leuant, multusque tumet per nubilia serpens, Iratus stimulantem noto, viuitque receptis Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.

Purpureos fuisse idem poeta liquidò ostendit lib. 2. in Rufinum. - videres

Surgere purpureis undantes anguibus hastas, Serpentumque vago caelum seruire volatu.

Ammianus lib. 15. cultu purpurea draconum & vexillorum insignibus ad tempus abstracto. Idem lib. 16. circa finem per purpureum signum draconis summitati hastae longioris aptatum. Et antea eodem lib. testatur aurum gemmas & eisdem vexillis adhiberi solitas. Alios purpureis (ait) sub tegminibus texti circumdederunt Dracones (ait) hastarum aureis gemmatisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, & ideò velut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina relinquentes inventum. Inde etiam esse puto quod olympius nemesianus vocat aurea signa, cuius hi sunt versus lib. Cynegitic.

aurum & gemmae in vexillis

Aurea purpureo longè radiantia velo Signa micant, sinuatque truces leuis aura Dracones. 102 Vexilla virorum.) Sic omnino emendandus versus, quem librarius in v. c. corruerat malo suo scribendi more: habebat enim, vix ille virorum. Iam supra libro. 20. huiusmodi errores attigit, locum verò istum de foeminis in castra non admittendis, acceptum a Seuero, vbi supra, suauissimis verbis Paulinus reddidit. Videri potest eò alluisse Prudentium l. 2. in Symmachum, vbi de simulachro Deae Victoriae agit.

Quid miles propriis diffusus viribus aptas Irrita foeminae tibi met solatia formae? Nunquam pennigeram legio ferrata puellam Vidit, anhelantum regeat quae castra virorum.

Seruius in illud Virgilij lib. 8. de Antonio agitur & Cleopatra - vltima secum Baetra vehit sequiturque, nefas Aegyptia coniunx.

Exclamatio est, ait, non in eo tantum quòd Aegyptiam Romanus duxerit, sed etiam quod mulier castra sequebatur, quod ingenti turpitudini apud maiores fuit. Vnde ballaturus Pompeius in Lesbò reliquit vxorem. Scitum est etiam quod refert Aelianus historiae animalium lib. 10. cap. 16. scarabaeorum genus expers esse foemine sexus, ideoque in more fuisse positum Aegyptiis, vt bellatores scarabaeum in digitis insculptum haberent, ex eo adumbrante legiflatore, solos omnino mares pro patria bellum gerere oportere. Illud tamen adiciam legibus Imperatorum Romanorum tributam fuisse licentiam militibus, vt secum haberent in acie coniuges & liberos constat ex constitutione Constantini. l. quicumque C. de re militari

103 Qui vero) v. c. viro. Idem error supra hoc lib. 4. num. 27.

104. Solatia temeris) id est vxorem. Nam sic Sulpitius Seuerus vbi supra. se solo coniugis vti velle solatio. Sic Anianus vetus interpres in l. 44. cod. Theodos. de Episcop. & cler. Illae mulieres, ait, sunt in solatio retinendae quae in coniugio fuerint ante officium clericatus.

Solatio vxoris.

105 tam docilem) erat in v. c. talem docilem.

106 quam tibi quam) versus hic sic deprauatus extat in v. c. diuinare non potui quemadmodum reponi debet.

107 Mundi & fastigia temeris) fastidia, erat in v. c. 108. Laudem vitando mereris) sic rursus correxi ex coniectura, nec dubito quin ex mente Paulini. Extat in v. c. viuendo mereris. antithesis hic elegans, qualis estiam lib. 3. vbi de Martini eiusdem humilitate & modestia agit - laudandus vtroque, Dum laudem fugiendo capis vitando mereris. Et li. 5. & meritum renuendo probans hoc dignior extat.

Laudem mereri vitando.

FRANC. IVRETI NOTAE AD PAVLINI LIB. V. DE VITA Martini.

1. Incondita murmura vocis) ita correxi, pro quo in v. c. incuncta murmura. vocat incondita murmura versus suos, modeste de se sentiens.

2 Rubor est) erat in v. c. si ruborem.

3 Attrita nimium tentas praetendere fronti) sic emendo, nam corrupte in v. c. erat, vt trita n. t. p. forti. ait se pudorem excuisse qui audaci fronte Martini laudes audeat decantare. Similis omnino locutio supra lib. 4. - quos cogit erumna.

Frons attrita.

Attrita expositum frontis vulgare pudorem.

Sic supra lib. 4. in v. c. pro, fronte, erat scriptum perperam, forte, illo versu. Iam si continuum laxasset fronte rigorem. vt ibi adnotauit, num. 83. & infra lib. 6. num. 19.

4 Excute Marcentem) ea est lectio v. c. sed quo referatur, vox marcentem, planè mihi non liquet. forte reatus, marcorem nisi malis versus integrum ita legere.

Excute marcentem depressa morte soporem. 5 Ac faciat brutam) De asina loquitur, de qua in sacris scripturis Numer. cap. 22. & ipsemet Paulinus infra in epist. ad Perpetuum. Iteratò asinae ora reseratis qui mihi loquenti fiduciam praestitistis.

Asina Baalam.

6 Carnotena iacent.) Ita corrigo, pro quo erat in v. c. cartenunia, nam sulpitius Seuerus dial. 3. ca. 2. vbi haec

historia narratur: res (ait) in Carnotena gesta est civitate. Paterfamilias duodecennem ab utero mutam puellam, &c. Et Fortunatus lib. 4. cap. 1.

Carnotis interea genitam pater anxius agram Ex utero mutam &c.

7 Referauerat v. c. referat vera. 8 Alij sunt sic v. c. forte, alijs.

Genua supplices attingunt.

9 Genibus connexus & haerens erat in v. c. conxibus & haerens. Repofui, conexus, siue, connexus. quia infra hoc ipso libro, similis locutio. Nam simul a Domino semper connexus & haerens. genua ab antiquis misericordiae dedicata fuisse Plinius lib. 11. cap. 45. indicat, dum inquit. Hominis genibus quadam & religio in est observatione gentium. Haec supplices attingunt, ad haec manus tendunt. Haec ut aras adorant, fortassis quia inest iis virilitas, &c. Quem locum Plinij (vt id obiter) non satis bona fide interpret Gallicus Pinetus videtur mihi reddidisse, Valer. Maximus lib. 5. cap. 3. tam luctuosam illum opem genibus annixu orasse. Plautus in Cistellanus ei amplexa est genua, plorans, obsecrans. Idem in Rud. Per ego haec te genua obsecror senex. Apuleius lib. 9. de asino currit ad extrema subsidia, simulans quaerere ad commouendam misericordiam, genua eius velle contingere.

10 Iam Martini v. c. Martinum. 11 Deprimat & v. c. depramar. 12 Adiunxit socios Sulpitius vbi supra. libet circumstantis populi multitudinem submoueri, episcopis tantum & puellae patre assistentibus.

Prono corpore orabat Martini

13 Sed corpore pronus) versum ita emendauit, cum vitiose scriptum esset in v. c. sed corpore plenus. Expri- mere enim voluit verba Sulpitij Seueri, vbi supra. In orationem, ait, suo illo more prosternitur. Et Fortunatus lib. 4. cap. 1. in narratione huius facti.

Sternitur ergo solo tacitus prece, sidera pulsans, Corpore fufus humi, volutans super aethera sensu.

Sed & ipsemet Paulinus alijs locis morem Martini in orando attingit, vt infra lib. 5.

Adfueti adiectis duplicans ieiunia paenis. vbi notaui num. 117.

Et alio loco eiusdem libri Namque solo adelimis transibat sidera voto Spe dominum tangens sanctus, sed corpore pronus, Corde humilis, celsus merito, &c.

Diuus Augustinus lib. de cura pro mort. age. cap. 5. Orantes de membris sui corporis faciunt, quod supplicantibus congruit, cum genua figunt, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt, quamuis eorum inuisibilis voluntas, & cordis intentio Deo nota sit, &c. Claud. Marius Victor lib. 2. in genef.

docuit res vltima, summi Auxilium sperare patris: prostratus uterque Membra solo, &c.

14 Properat quo praesere) erat in v. c. properant, quo praeserant. De caelo intelligi sensus arguit.

15 Eripuit pater, atque auditam) puto sic restituendum, pro quo corrupte in v. c. atque auctam. Pro, eripuit, quod est in v. c. potest legi, eripuit. Verba Seueri haec sunt. Patris nomen interrogat, mox illa respondit. proclamat pater cum gaudio pariter lachrymis, Martini genua complexus, & hanc primam se filiae audif- se vocem cunctis stupentibus fatebatur. Nec male

Fortunatus lib. 4. cap. 1.

Responditque patris nomen pia filia dulce. Ventre prius genitu, hic visa est, quasi voce venata. Reddit adulta vetus laetantes ore susurros, Incipiens tenero proscindere verba votatu.

16 Cuius me memore medicati infusio succi] hunc etiam versum deprauatissimum in v. c. ex ingenio & coniectura nitore suo restitui, securus vestigia scripturae, quam si sagax & acutus lector diligenter animadu- terit, aut fallor, aut nihil aliud referre posse iudicabit. Verba haec erant in v. c.

Medica- tus suc- cus.

Cuius me memore dicat infusio succi.

Vocat Paulinus infusionem succi medicati, oleum a Martino benedictum, cum exorcismi (vt Seuerus) praefatione, atque in os puellae, cum & linguam illius digitis teneret, infusum. Sic supra lib. 2.

Singula contingit medicato chrismate membra.

De eiusmodi oleo benedicto a Martino ibi etiam agit.

17 Seruando ea ducta salutis] haec verba sic corrupta extant in v. c. quae mihi sanare difficile est sine altero exemplari, nisi forte placeat legi. Vasa oleo opplere, & seruanda adducta saluti. Caeterum istis versibus delite- scunt obscura vestigia vetustissimi moris Ecclesiae, quae merentur vt eruantur. Nimirum solebant tem- pore Paulini oleum benedicendum & consecrandu offerre viris sanctitate conspicuis, quo postea ute- bantur ad propulsandos morbos. Sulpitius Seuerus dialogo 3. cap. 3. Non praetermittendum videtur, Auitia- ni comitis uxorem misisse Martino oleum, quod ad diuersas morborum causas necessarium (sicut est consuetudo) benediceret. Et paulo post. Vas vitreum cum oleo quod Mar- tinus benedixerat, &c. Diuus Hieronymus in vita Hi- laronis. Concurrerant Episcopi, presbyteri, clericorum & Monachorum greges, matronae quoque Christianorum grandis turba, & hinc inde ex urbibus & agris vulgus ignobile, sed & potentes viri & Iudices, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperent. Sic ille. Sanè saepe le- gimus varios morbos curatos fuisse a viris sanctis, adhibito oleo, & facta desuper oratione. Sic Paulinus (supra lib. 2. narrat. Treueris paralyticam sanatam fuisse a beato Martino hoc medelae genere. Et supra hoc ipso lib. 5. refert puellam mutam infuso ori oleo coepisse loqui. quod etiam extat apud Seuerum lib. de vita Marti. cap. 15. & dialogo 3. cap. 2. Rufinus histor. Eccles. lib. 2. cap. 4. de Isidoro, Macario, Heraclide, & Pambo Antonij discipulis agens, testis est ad illos delatum fuisse hominem membris omni- bus aridum, mox ab eis in nomine Domini oleo per- unctum, statim conualuisse. Quod confirmat So- zomenus historiae Ecclesiasticae libro sexto cap. 20. quin etiam lib. 6. cap. 29. meminit alterius senis (cui nomen Benjamin) hoc doni habentis a Deo, vt sine pharmacis, solo contactu manus, aut oleo, addita precatione quouis morbo aegrotantes libe- raret. Diuus Hieronymus vbi supra. Benedicto ita- que oleo vniuersi agricolae atque pastores tangentes vulne- ra, certam salutem resumebant. Et paulo post. cuius generum & filiam de morte liberauit vnctione olei. Ter- tullianus lib. ad Scapulam: Seuerus pater Anto- nini, ait, Proculum Christianum, qui cum per oleum aliquando curauerat, requisit, & in palatio suo habuit vsque ad mortem eius. Denique huc etiam mihi referenda videtur formula orationis relata a Diuo

Mos veteru in oleo benedicendo, cuius ad medelas varias idoneus vsus erat.

Exempla huius rei.

a Diuo Clemente in libris constitutionum apostolo- rum, lib. 8. cap. 35. Per Christum [inquit] sanctifica hac aquam & hoc oleum, in nomine eorum, qui attulerunt, & da virtutem sanitatis effectricem, Daemoni fugatricem &c. Qui locus satis probat morem hunc ab ipsis apostolis deriuatum fuisse. Vbi & interpres Bouius ex Diuo Thoma adnotat, anachoretas, qui in Aegypti solitudine vitam ducebant, vicinis mittere solitos oleum benedictum ad curandos morbos idoneum. Neque vero praetermitta quod legi apud D. Proferum Aquitanicum li. de dimidio temporis cap. 6. nimirum suo tempore quandam exstitisse pseu domonachum, qui quaedam signa curationum se operari fatebatur. Cumque circa caecos & claudos (vt loquitur Prosper) fantasticos quosdam ageret lusus, eoique oleo, nescio cuius mortui ossis liniret, vt sibi visus gressusque redditos aestimabant, discedetes in illis quibus antea tenebatur infirmitatibus permanebant. Sed in his proditum sese cognoscens seductor ille aufugit &c.

Hoc vero oleum diuersum erat ab eo quod Pontificis benedictione consecratur.

Sancti patroni dicti

18 Virtute patronos] Male erat in v. c. patronus. Solemne est Paulino sanctos Dei, appellare patronos, vt sepe in his libris, & panegyrico 3. in Felicem, & epist. 13. ad Seuerum & apud D. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 4. & c. 18. D. Ambrosiu lib. 10. in Lucā c. 21. & Prudentium hym. 1. & 2. coronarum.

Oleum istud seruati solitum in templis martyru.

Caeterum illud etiam hic animaduersione dignissimum est quod addit Paulinus, nec temere alibi scriptum inuenies, sua aetate illud oleum, de quo paulo ante dixi, vasculis puris concludum recondi solitum a Christianis, in sacris locis, puta memoriis & aediculis martyrum, qui in dies clarescebant miraculis, vt scilicet defluens desuper caelestis gratia in liquore magis efficax redderetur ad pellendos suo tactu morbos. hinc insuper colligo, maxime in oriente hunc morem inualuisse, in vrbe Bethleem, in Caluariae loco apud sepulchru Christi, & in monte Oliueti. Quae nomina subaudita locum addunt istis versibus obscuris.

Et in templis Bethleem.

Caluariae.

Sepulturae

Nimirum illo versu. Aut quibus in cunas verbum venisse beatas (male in v. c. beatus) intelligit vrbe Bethleem, vbi Christus natus est, qui verbum patris. Mox ibi. Aut vbi contigua & c. innuit Caluariae locu in quo Christus crucifixus fuit, & tenebrae factae.

Statim vbi ait, Aut vbi disrupti & c. exprimit hortum in quo idem sepultus. Vbi disrupti, quod erat in v. c. scripsi, disrupti.

19 Subdita membris] Ita emendo, pro quo perperam erat in v. c. mentis. Sequentibus autem versibus, ibi

Et ascensionis Christi.

exceptis felix vestigia tellus & c. montem Oliueti intelligo, in quo videntibus discipulis Christus in caelum ascendit. Et quia hic obscure Paulinus indicat nunquam artificum manibus adornari potuisse locu illum in quo vestigia pedum Christi ascensuri in caelum, supererant: placet subiicere quae hac de re mira idem Paulinus retulit eleganter epist. 11. ad Seuerum, vt suipius sit interpres. Mirum vero inter haec (ait) quod in basilica ascensionis locus ille tantum, de quo in nube susceptus ascendit, captiuam in sua carne ducens captiuitatem nostram, ita sacratibus diuinis vestigiis dicitur, vt nunquam tegi marmore, aut paviri receperit, semper excussis solo respuente, quae manus adorandi studio tentauit

Nimirum de basilica ascensionis in qua vestigia pedum Christi adhuc testat, quae nunquam paviri potuerunt.

apponere. Itaque in toto basilicae spatio solus in sui cespitis specie vivens permanet, & impressam diuinorum pedum venerationem calcati Deo pulueris perspicua simul, & adtingua venerantibus arena conseruat, vt verè dici possit: adorauimus vbi steterunt pedes eius. Haec Paulinus. Quibus etiam ob affinitatem, adijciam verba Sulpitij Seueri sacrae historiae lib. 2. quae imitatus est Paulinus. Illud mirum (ait) quod locus ille in quo postremum institerant diuina vestigia, cum in caelum Dominus nube sublatus est, continuari pavimento cum reliqua stratorum parte non potuit. Si quidem quaecumque applicabantur, insolens humanis suscipere terra respueret, excussis in ora apponentium saepe marmoribus quinetiam calcati Deo pulueris adeo perenne documentum est, vt vestigia impressa cernantur. Et cum quotidiè confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non sentiat, & eadem adhuc sui speciem, velut impressis signata vestigiis, terra custodit. Sic Seuerus. Qui duo scriptores (quod huc pertinet) illud etiam referunt, Helenam matrem Constantini, magno sumptu, Basilicis aedificatis, contexisse & excoluisse loca, in quibus salutaria nobis mysteria pietatis suae, incarnationis, & passionis, & resurrectionis, atque ascensionis sacramentis Dominus impleuerat. Et proculdubio illa templa sunt, in quibus Paulinus innuit tacite istis versibus, oleum benedicti & asseruari solitum.

Puluerem vestigio- Christi, fideles religiose ter- uant.

Helena construit templa.

20 Amotos p. r. retentant) erat in v. c. ammotus p. r. retentat.

21 Sacris credita mandent] ita lego, pro quo v. c. madet. 22 Creditit emissum) sic suppleui scripturam imperfe- ctam v. c. in quo fuit, credite missum. Hanc vero foemina, cuius nomen reticet Paulinus, fuisse vxorem Auitiani Comitis, testantur Sulpitius Seuerus Dia- logo 3. cap. 3. & Fortunatus lib. 4. cap. 2. mox quod Paulinus de votis ad sepulchrum Domini transfe- rendis obiter attingit, ad superiora referendum est, ibidem.

Aut vbi disrupti foelicia concava saxi, &c. 23 Pietas vicina) addita littera versum suppleui, cum esset in v. c. vicina.

24 Vexillum complexa crucis) erat in v. c. vix illum. De hac scriptura iam dixi supra lib. 2. num. 35.

25 Sedula vitro) ita correxi, cum deprauato sensu scriptum repperissem in v. c. sed vna vitro. Pro, ca- nenti, autem, quod est in v. c. Pithceus mauult, can- denti.

26 Vascula mansuris) male erat in v. c. mansuram, hi- storiam Eliae Prophetae quam hic obiter tangit, ex- tat lib. 3. Regum, cap. 17.

27 Narrare valebo) habebat v. c. volebo.

28 Multo extantius) v. c. extantius.

29 Distenta & scripta coarctans historiae) corrupte e- rat in v. c. distente & scripto coartans. Intelligit duos libros Sulpitij Seueri historiae sacrae, cum ait illum coarctasse sacrum canonem, & distentam historiam, id est (vt vtar verbis ipsius Seueri) res a mundi exor- dio sacris litteris editas breuiter constrinxisse, & cum distinctione temporum vsque ad memoriam suam carptim dixisse. Puto Gennadium horum li- brorum meminisse, cum adnotat Seuerum compo- sisse chronica. Non enim expresse rem designat.

Seue. Sul- pitij libri duo sacrae historiae.

30 Ex anguis stupuit domino pallente minister) sit em- dau corruptam lectionem v. c. qui habebat. Ex san- guinis stipuit domino pallemis ter. Perspicua emenda-

tio est. Innuit puerum metu exterritum, ob lapsum ampullæ olei.

- 31 *Ex sonitus*] sic v. c. quid si legas, *extonitus*?
- 32 *Tinnituque vago*] erat in v. c. *vaco*.
- 33 *Inlisset semet, sumit*] locus iste ita cum næuo extat in v. c. Pithœus pro, *sumit*, legit *summis*.
- 34 *Mutata putares*] v. c. *potares*. Fortunatus lib. 4. ca. 3. Paulinus sic imitatur.

*Nullaque rima patet, nec facta in vase cicatrix.
Sic liquor interior facit exteriora tueri,
Et quem tutari decuit sua tegmina texit,
Ne vitra deperant, oleum custodia servat,
Inclususque humor proprium defendit amictum,
Ac fragmen fragile statuit benedictio forte.*

Sic legendum, vulgo malè, sorte.

- 35 *Sic Martine*] addita voce, donum, restitui hunc versum qui imperfectus erat in v. c. habebat enim.
- 36 *Os rabidum*] v. c. hos rapidum. Sæpè erratum in his nominibus, propter affinitatem, placuit verò magis, vt, rabidum, legeretur. Nam Fortunatus lib. 4. cap. 4.

*Mox præcisâ canis rabidi vox ore pendit
Clamoremque vagum media de fauce resorbet.*

Sed & statim ipsemet Paulinus hanc emendationem clarè confirmat, cum subiicit.

Cum tantam rabiem vel solo nomine vincas.

- 37 *clausit*] v. c. antiquo more.
- 38 *Torumque minaces*] malè in v. c. *minachis*, mox pro, clausit rem in istum, quod erat in v. c. *effeci, clausere minis, tum*.
- 39 *connexa minis*] v. c. *nimis*.
- 40 *carcer edax*] v. c. *carce redax*.
- 41 *Antistes*] v. c. *antestis*.
- 42 *In foelix ordo reorum*] puto veram hanc emendationem esse, cum reperissem in v. c. *odor eorum*. Confirmat & ratio carminis, & ipse Seuerus dial. 3. ca. 5. *Hic rabido spiritu (ait) ingressus Turonum civitatem, sequentibus eum miserabili facie ordinibus catenatis, diversa pendendis iubet parari genera penarum.* Et Fortunatus lib. 4. cap. 5.

*Agmina conveniunt, & longa cathena reorum
Acrescente coma, quorum caro tota fluebat.*

vbi obiter veterem reorum habitum tangit, quibus moris fuit hispida & longam comam demittere in signum mororis, auctor Plinius li. 7. epist. ad Suram. & Iureconsultus in l. 15. & 39. D. de iniuriis.

- 43 *Fraetis stridentia vincula membris*] Fortunatus huc locum sic imitatur,

*Et consumpta arctum laxabat brachia ferrum
Confecta macie vix declarante figuram.*

Paulinus huiusmodi sæuitiam attigit epist. 2. ad Victorium. *Qui feralis custodia ministerium triste curabant, quas ipsi arctius inmodatas & ad ossa depressas, vel exiguo vobis rogantibus beneficio, relaxare noluerant catenas, &c.* Imperator Constantinus humaniter in l. 1. C. de cust. reor. *Viro exhibitio (ait) non ferreas manicas & inherentes ossibus mitti oportet, sed prolixiores catenas, ut & cruciatio desit, & permaneat fida custodia.*

- 44 *Incurvo*] v. c. *in corvo*.
- 45 *Talia Martine*] malè v. c. *talis Martine*.
- 46 *In antro*] Caminos intelligit, & fornaces, quæ suppliciorum genera olim fuere. Notum est ex Danicæ cap. 3. tres pueros Hebreos coniectos fuisse in

fornacem ignis ardentis, quæ succendebatur naphtha, stuppa, pice, & malleolis. Huius pœnæ aliquoties fit mentio in passionibus martyrum, vt in vita B. Mammetis edita à Strabone quodam cuius versus politos proponam.

*-- Iussit ab alto
Deponi, totaque strui virtute caminum,
Vt quem non flexit ferus unguibus igne perurat.
Demens qui magnam regnare in peccore flammam
Sanctorum ignorans, ignes adhibere caducos
Non timuit, cum vestigui non ignis ab igne
Sed magis augeri soleat, &c.*

Vetus auctor in passione Dionysij & sociorum. Præparantur interea ingentia clibani incendia, & in ea vir domini projicitur. Sed extincto fornacis incendio patibulo appenditur.

- 47 *Porrecti robor ligni*] locus obscurus. Puto ligni nomine intelligi eculeum, qui lignea quædam machina fuit. Docet id Prudentius qui, in Romano martyre, vbi dixit,

*Euiserandum corpus eculeo eminas
Pendere, & uncis unguibusque crescere.*

statim stipitem appellat eculeum,

Iubet amoveri noxiam stipitem.

Sic accipio quod ait vetustus auctor vitæ Blasij martyris: *Iussit eum in ligno suspendi, & cum ferreis peccinibus carnes eius carminari.* Et in vita Valeriani. *Præses stipiti adpensum sanctum martyrem unguibus iussit ferreis laniari.* Symeo Metaphrastes in vita Clementis Anycrani Episcopi (vt interpres vertit) *Iubet sublimem eum tollere in lignum, & sic eum ferreis carpere unguis.* Quin & Theodoritus histor. eccl. li. 3. ca. 11. Theodorum quendam narrat sub Iuliano, publicè ligno appensum fuisse, unguibusque latera illius professa.

Quod & repetit Sozomenus lib. 5. cap. 20. vbi tamen Musculus interpres vertit, ad palum defixum. Sed hi loci non nisi de eculeo accipi debent, vt clarè colligere est ex Rufino, qui lib. 1. hist. eccl. cap. 36. vbi eiusdem Theodori constantiam in pœnis narrat, pro ligno rectè reddidit eculeum. *Cum ille in eculeo (ait) sublimis, & hinc inde lateribus instante tortore.* Statimque subiicit. *Quando de eculeo deponi iussus est.* Theodoretus & Sozomenus vtuntur Græca voce *ἐβλον*, quæ lignum est. Christophorus apud Sozomenum vertit eculeum, apud Theodoretum, patibulum. qui tamen interpres in eo labitur, quod scribit Theodorum illum testis acutis perfossum fuisse, nimirum dictionem, *ὄνυξ*, qua illi duo auctores vtuntur, testam denotare putat, cum potius vngues siue unguis significet, vt ibi rectè vertit Musculus. Nam unguis cum eculeo iungi mox probabo. Teste vero, diuersæ erant pœnæ ab unguis, vt ex vitis martyrum constat. Rectè autem in hoc ligno distenta membra fuisse Paulinus huc ait. *Nā hinc est quod epitheto proprio, eculeus extēdens dicitur.* D. Cyprianus ad Donatū, *& carnifex præsto est, unguis effodians, equuleus extēdens, ignis exurens.* Idem serm. 5. de lapsis, *cum nunc equuleus extenderet, nunc unguis effoderet, nunc flamma torreret.* Adiciit Paulinus distenti in ligno corporis, etiam quati artus laceros, & diffici vincula membrorum. Quibus verbis opinor respexisse ad unguis, siue unguis quos obseruavi cum eculeo coniungi, quia illæ pœnæ sibi mutuo cohærebant. Id præter superiora testimonia, sequentes loci confirmant. Antiquus Theologus

Equuleus, siue eculeus machina lignea, quæ etiam stipites dicta, & ligatum.

Musculi versus castigata.

Christophorus lapsus in vestitione loci Sozomeni & Theodoretici.

Equuleus extendens

Vnguibus seu unguibus latera radebantur.

theologus de peccatis loquens: Cum reputare tibi cœperis ea, tanquam in eculeo suspende cogitationes tuas, & unguis timoris Dei eas tradito Aliphetæ auctor passionis D. Valerij Archidiaconi tinguentis. Alij eum eculeo suspendunt, alij neruis fortissimis ac recentibus attrahunt. Hi unguis ossum tenus radunt, illi loris & taureis cedunt. Sic in vita Saturnini. In eculeum suspensum tendit, unguis perstri dentibus lanauit. Et Strabus in mammete.

*-- iubet altius ergo
Sanctum suspendi, tormentisque acribus amens
Pulsat utrumque latus. Dum carpitur unguibus uncis
Nullam dat Mammes vocem.*

Potest etiã Paulini locus accipi de peccinibus ferreis, vt in passione D. Barbaræ. Præses iubet eam nuda à tortoribus in eculeo suspendi, pedibus eius sursum versis, & peccinibus ferreis sacra eius latera perforari &c. Horum peccinum fit mentio in vita Blasij, cuius locū supra notavi, & apud Symeonem Metaphrastem in vita Clementis Anycrani, qui super manuum ferrearū in pœnis meminit, vt etiam reliqui vetusti passionū scriptores. Diuersa verò hæc inter se erant. Prudentius in Romano martyre vocat unguis bisculas, quod epitetum formam unguis exprimit,

-- Offerens costas bisculcis exarandas unguis. Cæterum fallitur Ant. Contius, qui in libro ad leges maie statis: græca metaphrasis (ait) in l. nullus. C. ad leg. Iul. m. i. pro fidicularum tormentis vertit unguis pœnam; debuit autem latinus interpres vertere unguis pœnam, quam tamen græci scholiastæ non satis cognitam habuerunt, scribentes quosdam dicere unguis esse feramenta, quibus inferantur condemnati, alios verò esse calamos acutos unguis in fertos &c. Sic Contius. Sed non placet, quod unguis & unguis nomina differre putat, quodque secutus Isidorus & Papiam, confundit unguis cum fidiculis. Istæ enim chordulæ erant quibus rei distendebantur. Suetonius in Tiberio cap. 62. vt veretris deligatis fidicularum simul, vrinæque tormento distenderet. vt Valerius Maximus lib. 3. c. 3. fidiculas laxavit, soluit eculeum. Hæc paulo latius, quia vulgo non bene cognita, etiam doctos decipiunt.

rectines ferrei.

manus ferrea.

Bisculæ unguis. Contius error Isidorus & Papias

fidiculae quid.

lampades igneæ.

- 47 *Contexte vincula*] sic lego erat in v. c. *contextit*. Videtur intelligere de lampadibus, quæ lateribus reorum adhibebantur. Prudentius hym. 3. Eulaliæ,

*Flamma sed undique lampadibus
In latera stomachumque furit.* Auctor vitæ. Diuæ Dorotheæ. unguis latera eius attritari præcipit, & Lampadibus ardentibus exuri. Hac de re sæpe in passionibus martyrum, tot in vita Valentini. Iussit ignem ad latera eorum apponi, & unguis ferreis radi.

- 49 *Non ut discussus*] puto ita supplendum esse versum, qui mutilus erat in v. c. non vt cussas.
- 50 *Hæcine Martine*] v. c. hæcine Martine.
- 51 *Mens est*] malè in v. c. *mensem*.
- 52 *Et diu*] erat in v. c. *edir*.

53 *Petit ergo cruenti Iudicis*] ita emendo pro quo v. c. *ruete iudicis*. Sic paulo antè crudelè huc Auitianū vocat

Et vis crudelis tibi cesserit Auitiani.

Sulpitius quoque Seuerus dial. 3. cap. 5. Auitiani Comitibus appellat barbaram nimis, & vltra omnes cruentis vrbibus edidit crudelitatis suæ infanda momenta, de hoc etiam ipsemet Paulinus infra hoc li. 5. ibi. *Hic seuos vincens dira feritate tyrannos &c.*

Auitianus comes cruentis.

Vnguibus seu unguibus latera radebantur.

Inuenio sub Iuliano Imperatore Auitianum dici vicariu Africæ in l. 15. C. theod. de cursu publ. l. 2. cod. de indul. debet. & l. 2. cod. de itin. muniendo. huius quoque meminit Ammianus Marcellinus lib. 27. sub Valentiniano & Valente, quem exuicarium vocat.

- 54 *Feralia limina*] v. c. *feralia* ex quo forte aliquis efficiet, *feralia*. malo, *feralia*, quia hæc vox Paulino familiaris. Nam statim subiicit *Et seui claustru feralis furoris.* Notavi supra lib. 4. ibi *Serpentis feralis malum.* Num. 26.

55 *Strictum*] abundabat in v. c. *perstrictum*.
56 *Prostratus*] v. c. *prostrata* repono, *prostratus*, vt ad Martinum referatur. Nam sic Seuerus vbi supra. *Ante limina cruenta prosternitur.* Et Fortunatus *sternitur ante fores.*

- 57 *Somnum bestia*] v. c. *somnum*. Sic paulo post. Tene graui in foelix oppressit inertia somno bestia. Imitatur Seuerum qui de eodem auitiano loquens, ad prætorium bestia illius tetendit & dial. 3. cap. 8. Et illa bestia quæ humano sanguine & in foelicium mortibus alebatur.

58 *Vincere*] v. c. *vincere*. Error librarij qui bis eandem vocem repetiit.

59 *Reddunt fallacia verbis*] Seuerus vbi supra. Sed illi vt est omnium natura seruorum, vix prima limina egressi, iridentes dominum suum quod somno fuisset illusus & c. Veteribus semper suspecta fuerunt seruorum ingenia. Apuleius 4. epist. 8. improbos. Inde fallacia seruiles Arnobio li. 4. & nequitia seruilis ingenij lib. 3. C. de libert.

60 *Pallenti species*] pro, fallenti, quod erat in v. c. *correx*, pallenti. vult enim innuere Auitianum metu percussum [cuius indicium pallor] cum Martinum proforibus repperit. Seuerus percussus miser tantæ manifestatione virtutis.

- 61 *Conscia tanti*] sic emendo malè v. c. *conscientia tanti*.
- 62 *Torpore fatigans*] v. c. *corpore*.

63 *Mixtos metus*] v. c. *metu*. Idem error supra l. 2. n. 80

- 64 *Quod pauet attonito*] sic emendo corruptam hanc scripturam v. c. quod pauet attonita.
- 65 *Commisissim inuisens sacro*] locū ita ex cōiectura probabilis reposui, secutus vestigia v. c. in quo erat corruptè, *commisissam minui sens sancto*.

66 *in corpore laruas*] hic in v. c. scriptum erat, *laruas*, vt etiam infra hoc lib. 5. Nam sæpè expulsi captiuo à corpore laruas. Librarij veteribus familiare est inuicem commiscere, b. & u. laruas autem appellat Paulinus cacodam onas & nequam spiritus, vt supra lib. 2. vbi de fama sparfa à dæmonibus agit. *Semet cū sociis isthæc mendacia laruis seuisse.* Et Fortunatus in narratione huiusce facti lib. 4. cap. 6. *Agmina laruarum trepidabant ore rotato.* Sulpitius Seuerus dialog. 3. cap. 6. *agmina damnanda vocat.*

67 *Cernere erat raptis*] corrupto sensu erat in v. c. *cernere* erat artis. Ego mentem auctoris subodoratus, putavi emendandum esse, *raptis*, pro, *artis*. Expressit enim illud Seueri vbi supra. *Vidi quendam appropriante Martino in aera raptum, manibus extensis in sublime suspendi, vt nequaquam solum pedibus attingeret.* Sed & ipsemet Paulinus statim subiicit, *pernici turbine suspensa pondera corporum fuisse, quæ voces emendationem mirificè confirmant proprium enim turbine turbine pere.* Sic infra lib. 6. *quasi turbine raptus.*

- 68 *Et in aere*] & aberat à v. c.

69 *Tectis herentia membris ne flexu curuata suo vellap-*
sa) locum hunc elegantem restitui, quem exhibebat
 v. c. verbis fœdè corruptis. Nam habebat tectus herentia membris. Ne flexu curuata sunt vel abscissa. Historiam, quia digna est memoria, apponam verbis Sulpitij Seueri. *Tum verò cerneret, ait, miseris diuersos exitu perurgeri, hos sublati in sublime pedibus quasi de nube penderet, nec tamen vestes defluere super faciem, ne faceret verecundiam nudata pars corporum.* Idem sanè de energumenis factitari sæpius solitum legimus ad memorias & tumulos martyrum & confessorum, vt exorcizandi dæmones, corpora vexatorum in altum raperent pedibus sursum versis, ita tamen vt vestes pudenda membrorum tegentes non relaberentur. Nam Paulinus noster in natali septimo Sancti Felicis confessoris refert, id se spectasse oculata fidei, cuius versus elegantes proponam, deterfa tamen macula quæ omnibus vulgatis editionibus infidet.

His potiora etiam tamen & spectata profabor.
Ante alios illum cui membra vetustior hostis
Obsidet, ad sacri pia limina martyris, agra
Excussum de plebe rapi, ad motumque sacratis
Ante fores sancti cancellis corpore verso
Suspēdi pedibus spectantem tecta supinis.
Quodque magis mirum atque sacrum est, nec in ora relapsis.

Vestibus vt rigidis, aut ad vestigia sutis
Corporis omne sacrum casto velatur operto.
Scilicet vt diuini operis reuerentia tectis
Cyponibus maneat, nec poena dæmon in ipsa
Qua cruciatur ouet, nudis prodendo pudorem
Artubus, illa se grauius torquetur honesto:
Recta licet versis sedeant cum tegmina membris.
Mira hæc sunt, & magna: quis abnegat? & tamen
vsu
Nota magis, minus auditu miranda videntur,
Quamlibet & visu reuerenda, & grandia facta.

Vetus ille qui incipit, Quodque magis &c. variè in terpollatus est in excussis libris. Vetus editio Badij, anni M. D. X. V. I. habet.

Quodque magis mirum, atque nefas est ignorare.

Ceteræ editiones quæ postea secutæ sunt, referunt, Quodque magis mirum atque sacrum est, nefas est ignorare.

In editione Colonienfi, Materni Cholini anni. D. M. X. V. quæ in fronte iactitat Paulini opera restituta ab Henrico Graui ope veterum exemplarium, adnota repperi in ora libri, aliàs hunc versum ita legi, Quodque magis mirum atque sacrum est nec mora relapsis.

At quis non videt vtramque scripturam corruptâ esse? Itaque leui mutatione dico reponendum & emendandum videri.

Quodque magis mirum atque sacrum est, in ora relapsis.

Quo quid apertius? ait vestes in ora non relapsas, quod supra Seuerus dixit in faciem, & Diuus etiam Hieronymus loco sequente, qui tamen passim deprauatus legitur in omnibus excussis. Nam in epitaphio Paulæ ad Eustochiû: Cernebar (ait) variis dæmonas rugire cruciatibus, & ante sepulchra sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonû,

fuit

sibilare serpentium, mugire taurorum. Alios rotare caput,
& post tergum terram verticè tangere, suspensisque pede fœ-
minis vestes non defluere in faciem, miserabatur omnium.
 &c. Victor Gifelinus in suis ad Sulpitium Seuerum notis, locum hunc obiter attingit, & monuit cum negatione legendum esse, non defluere. Nam in vulgatis libris impressis passim negatio expuncta est, quam tamen necessario addendam testimonia Seueri, & Paulini nostri à me prolata mirificè conuincunt. Imo etiam veteres libri manuscripti confirmant disertè. Nam in codice sancti Benigni, & altero Sancti Stephani Diuionensis, itemque tertio Ioan. Præuotij iureconsulti amici docti, negationem additam repperi, vt verisimile sit cæteros manuscriptos illis adferenti. Valdeque miror id nondum animaduerti potuisse ab Erasmo, & Martino Victorio Hyronimi interpretibus. Iam ergo locus ille restitua tur vel meo periculo.

70 *Densati gurgite nimbi* erat perperam in v. c. densata gurgite nimbi.

71 *Et rigidi conexus* malè v. c. conexis.

72 *In lapides aquis* videtur ita legendum, pro quo erat in v. c. durator. Innuit nimbium grandinis induratum fuisse suis aquis mollibus, qua in re ludit venusta antithesi. Non dissimilis locus infra l. 6.

Enasit protectus ager iacula illa liquoris
Saxea, & Adstricta glacialia verbera lympha.

73 *Protererent* erat in v. c. proterent.

74 *Supplicij & leges* habebat v. c. & lege. Venuit auctor grandinem quæ agros populari & vastare sueuerat, leges supplicij expleuisse, quasi eiusmodi cladibus scelera mortalium expientur. Sic paulopost de eadè re loquens, ait.

grauem depellere pestem,
Supplicij satis esse datum.

Et Fortunatus vbi supra,

Martini abscessu repetunt elementa flagellum.

75 *Ac exoptatis* erat in v. c. Aux exoptatis.

76 *Eneruat* v. c. enaruat.

77 *Segnis* v. c. legnes

78 *Trepidus corrumpo relator* ea est lectio v. c. fuit tamen, cum ego putarem ferendum potius, tepidus corrumpo, vt innuat modè se tepidum seu frigidum laudatorem esse operum Martini. Sed nihil muto. nam sic alio loco ait se pauere in narrandis Martini gestis, vt lib. 4.

exuperat trepidantia verba loquentis
 Gloria.

Et supra hoc lib. v.

Nam sanè vt reliquas paneam contingere laudes.

Et alibi eodem lib. 5.

Quamquam ad præcipuam contendens pagina laudem

Obstupefacta pedem retrahat, verbisque pauescat

Vilibus ad tantam virtutum ascendere molem.

79 *Fors fastidita* erat in v. c. fastidiata.

80 *Sub iudice sedem* Sulpitius Seuerus proprio nomine & visitato illo seculo appellat secretarium auitiani. De secretario enim iudicis hic locus accipiendus est. Nam & iste Auitianus Comes fuit

fuit, vt clarè indicat idè Seuerus dialogo 3. c. 3. & c. 5 & ipsemet Paulinus supra hoc l. 5. num. 53. cruentum Iudicem Auitianum, ac quidem horum secretariorum in quibus Iudices olim iura reddebant, mentio frequens in veterum libris, vt l. pen. C. de accusat. vbi fœdè lapsus est bonus Accursius in explicatione illius vocis. In codice Theodosiano sæpe extat, vt in l. x. de offic. rect. prou. in lib. 20. de exactio. & in nouella Valentiniana. de episc. iudic. Diuus Augustinus l. 3. cõtra Crescon. cap. 56. secretarium Prætorij vocat Sulpitius Seuerus initio dialogi. 2. de vita Mart. secretarij ecclesiæ meminit, vt etiã canõ 87. concilij Carthag. 81 *Cernice reclinem* v. c. reclinens.

82 *Vt flatu benedicti contigit oris* in v. c. erat scriptum, oris oliui. Sed quo spectet vox, oliui non video. Itaq; vocem supposititiã reieci, quæ nec legi carminis nec sensui conuenit. Sulpitius Seuerus vno verbo, exsufflare dixit *Quem eminus* (ait) vt verbo quia necesse est, parum latino loquamur, exsufflans &c.

83 *Admoto verbi terrore fugauit* leui errore, erat in v. c. ad motu verbi terrore. Verbi terrorem vocat Paulinus efficaces illas adiurationes & exorcismos Christianorum quibus mali spiritus abiguntur. Eo exemplo supra lib. 2. dixit dæmonem verbis beati Martini tanquam tormentis quibusdam coactum fuisse, vt verum interrogatus fateretur,
impulsus verbo tortore fateri,
Se causam clamat.

Minutius Felix in Octauio scribit dæmonas eiici à corporibus verborum tormentis & incendiis orationum: hæc omnia (ait) sciunt plerique vestrû ipsos dæmonas de semetipsis cõfiteri, quoties à nobis tormentis verborum, & orationum incendiis de corporibus exiguntur. Sic enim habet lectio vetustissimi codicis in vulgatis editionibus, pro, tormentis, repositum passim extat, meritis, non tam aptè, quod etiã monuit vir eruditus & diligens Ludou. Carrion. lib. 2. emendationum, cap. 28. Lactantius lib. 2. diu. inst. cap. 16. de dæmonibus loquens: Iustos autem [ait] id est cultores Dei metuû, cuius nomine adiurati, de corporibus exeunt: quorum verbis, tanquam flagris verberati, &c. Paulopost nec iustis quorum voce torquentur, mentiri possunt. Quo etiam sensu Iulius Firmicus lib. de errore prof. relig. apud nos, ait, Deos vestros cum hominibus nocere cõperint, religiofi sermonis flagella castigant. Sic in corpore hominum constituti Dij vestri, spiritalium flammarum igne torquentur &c. Et Prudentius in apotheoifi

torquetur
Apollo numine percussus Christi, nec fulmina verbi ferre potest
 Diuus Cyprianus l. quod idola Dij non sint. Hi tamen adiurati per Deum verum, nobis statim cedunt, & fatentur, & de obfessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, maieftatis occultæ flagellis cædi, igne torreri, incremento pœnæ propagantis extendi, eiulare, gemere, deprecari: vnde veniant & quando discedant, ipsis etiam qui se colunt audientibus confiteri: & exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuuat, aut gratia curantis aspirat. lib. 4. epist. 7. quod hodie etiam geritur, vt per exorcistas voce humana potestate diuina flagelletur & vratur, vt torqueatur Diabolus. Itaque videtur mihi errare & falli Iulius Firmicus, diuersus ab illo quem paulo antea laudau, qui l. 2. Mathes. cap. v. hos exorcistas non vi verborum

Tom. 8.

id posse scribit. Erunt (ait) omnibus dæmonibus terribiles, quorum aduentum prauis dæmones fugiant, & qui sic laborantes homines non vi verborum, sed sola sui ostensione liberent, & quamuis sit violentus dæmon qui corpus hominum, animamque quatit, siue ille æreus sit, terrenus, aut in ferus, istius hominis iussione fugiet, quia præceptis cum quadam venè ratione tenebitur. Sed pagano ignoscendum est.

84 *Haud longo* erat in v. c. aut longe.

85 *In conum surgens* erat in v. c. in conum. Quod eõ lubentius obseruo, quia versus iste Paulini confirmat lectionem veteris cuiusdam codicis, ex cuius fide Gifelinus reposuit genuinam scripturam hæc tenus in omnibus vulgatis editionibus corruptam apud Sulpitium Seuerum dial. 3. c. 9. vbi historia hæc narratur his verbis. Idolum noueratis grandi opere constructum politissimis saxis moles turrita surrexerat, quæ in conum sublime procedens, superstitionem loci operis dignitate seruabat. Pro illis verbis antea legebatur, quæ in collectione sum. thr. &c. hæc deprauatio nata est ex scholiis & glossematibus, quæ etiam irrepperunt in versum fortunati l. 4. cap. 9. vbi sic. In sublime thronum procedens æde superba. Gifelinus rectè notat versum hunc Fortunati deprauatum (vt totum eiusdem opusculum) aut ab illo non redditum optimè quod elegantissimè extulit Seuerus. Sed rationem non attingit. Ego arbitror Fortunatum scripsisse, *Sublime in conum procedens.* Nam verisimile est hac vsum voce, cum illam reperiret in libris Seueri & Paulini, quos secutus fuit, vt ipsemet testis est.

86 *Stulta pudende* corruptè v. pandende hoc emendauit P. Pithæus.

87 *Martinus neglecta diu* sic correxi, pro quo in v. c. nec lata diu. ait Marcellum præbyterum neglexisse idoli destructionem sibi mandatum à Martino.

88 *Successuro Soli* ita lego malè in v. c. succero. Tale illud est quod supra lib. 3. de eodem Martino agens, Ducens contiguos sera in ieiunia soles. Occidentem solem cum oriente intelligit. Seuerus vbi supra

noctem totam in orationibus peruigilat.

89 *Ad tua vota* malè v. c. aut tua v.]

90 *Post flumina multi sanguinis* historiam quam hic tãgit extat Math. 9. & Luc. 8. Illud autem admonebo lectorè locum istum me torfisse. Nam in v. c. post flumina timui, quamuis etiam videretur verus scriptura referre, timul. Itaque suspicatus sum litteras à librario oscitante inuerfas fuisse, & reponendum, multi. Nam & aliquoties repperi huiusmodi verborum inuersiones in hoc opere Paulini, vt supra lib. 1.

Viuentes morte premebat. Erat in v. c. præbat me 91 *Stellantis* v. c. stillantis. Solum stellans Dei vocat cœlum, vt idem in epist. ad Ausonium. Nec penetrat superi stellantem Regis in aulam.

92 *Stetit in medio* corrupto sensu erat in v. c. stendit in medio, ait, audito Martini imperio serpentem qui stumen secabat, constitisse. Nam & statim subiicit mentibra captiuo hæsisse natatu. Scitum verò est quod hic Martinum dixisse Seuerus refert dial. 3. c. 12. ingemiscens ait: *Serpentes me audiunt, & homines non audiunt,* 93 *Fractos rigidus torpor* malè v. c. fractus rigidus corpore.

94 *Dæ clari titulos recolès* nemo, opinor, nõ mihi scribet sic versum hunc emendati turpi errore exaratum

erat in v. c. taulos reculens, familiare est Paulino titulos Martini appellare, vt mox infra *-Martini titulis procul irrumpentia*. Et paulopost. *-Sancti titulos distendit amici*. Et ibidem narrantem clari titulos & gesta Patroni. Idem l. 6. Martini titulos fama vulgante per orbem. Tot exempla ostendunt, pro taulos, nihil potuisse melius substitui, quam, titulos.

95 *Continuum semper*) sic lego, pro quo in v. c. contiguum. Sed id sensus non finit. Hic interim obserua veterem morem, quo Christiani solemnibus Paschæ & Pentecostes diebus soluebant, aut potius laxabant, sua ieiunia, quod hic clarè indicat Paulinus. Nā Sulpitius Seuerus dial. 3. cap. 13. & Fortunatus lib. 4. cap. 13. hoc tantum dicunt, Paschæ diebus Martinū solitum edere pisces, de ieiunio Martini non loquentes. Illius autem moris testimonia extant apud Tertullianum lib. de corona milit. Epiphaniū in fineli. 3. contra hæreses. d. Hieronymum epist. 54. aduersus Montanum, & epist. 58. in dialogo aduersus luciferianos, vbi refert hoc ex traditione apostolorum in Ecclesiam deriuatum & Maximum Episcopum Sermo. de Pentecoste, hincque est quod Paulinus noster epist. 24. ait Paschalem solemnitate reuocasse dies Prandiorum.

96 *Nam reliquis*) Versus iste sic corruptus est in v. c. Sententiam tamen proponā ex verbis Sulpitij dial. 3. cap. 13. Cato diaconus, ait, ad quem monasterij administratio pertinebat doctus ipse piscari, negat per totum diem sibi vllam cessisse capturam.

97 *Mutato*) Malè v. c. mutato. Eundem errorem supra attigil. 1. num. 43. ibi *-motantur linteamembris*

98 *Congaudens esocem*) diuisis litteris erat in v. c. cōgaudente socem. Piscem esocem appellat Seuerus. Ad primum iactum reti permodicum inamanem esocē diaconus extraxit. Fortunatus lib. 4. cap. 13. mox in esocem modico sub rete coerecet. huius piscis memetiam Gregorius Turonens. lib. 1. de gloria confess. cap. 5. Inuenitque immanem esocem in lapsum suum Ildorius autem ethym. lib. 20. cap. 2. socem vocat, & addit ex hoc pisce primum isica facta fuisse.

99 *Implendum tali*) Seuerus omnium spebus intentis non incallum futura tentamina. Et Fortunatus. Vt sacra Martini spectarent verba prophetæ Quem scirent non cassas loqui. Sic lego, vulgo malè, sperarēt pro, spectarent, & nam cessa, pro, non cassa.

100 *Abreptos*) v. c. abreptos.

101 *Nam gesta clarus*) perperam in v. c. iam ictæ. Seuerus dial. 3. cap. 14. hunc Arborium ex præfecto appellat. Et Fortunatus lib. 4. ca. 14. Nobile quinetiam ex Præfecto Arborius effert signum quod vidit. Sic emendandum est, vulgò corruptè legitur. Nobile cū etiam ex P. Arborus. Eiusdem arbori meminit idem Seuerus lib. de vita Mart. cap. 20. vbi virum Præfectorium vocat. Nam in dicto cap. 20. corruptè in vetustis Seueri editionibus antea legebatur, Arbori autem vir præfecto sancti admodum & fidelis ingenij, pro, vir Præfectorius. Quod tamen interpres Seueri non obseruauit.

102 *Deo solemnia defert*) Seuerus vbi supra, vocat sacrificium. Fortunatus, diua cerimonia, immaculata dona, & munera Christi corporis atque cruoris. Sic supra lib. 4. quæ Paulinus solemnia & sacra mysteria

dixit, etiam Missa in appellauit.

103 *Quem coram Angelici*) v. c. cora. Seuerus dial. 3. l. 15. facie ad faciem angelum cum Martino colloctū ait. Idem dial. 2. cap. 14. testis est sæpè familiariter angelos ab eo visos, Petrum & Paulum apostolos, Agnem, Theclam, & Mariam.

104 *Ithacianam*) malè in v. c. Athacianam. Miror Paulinum hanc historiam quam satis latè refert Sulpitius Seuerus dial. 3. cap. 15, ita breuiter constringere, vt digito tantum leui attingat. Apud Prosperum autem in chronicovocatur Hictatius, pro Ithacius.

15 *Larus*) v. c. larbas. Iam supra tales nauos obseruauit, hoc lib. 5. num. 66.

106 *Sed crebrius*) malè c. crebrius.

107 *Tyrreno in marmore*) sic corrigo pro quo in v. c. tyranni in M. Sulpitius Seuerus dial. 3. cap. 17. & Fortunatus lib. 4. cap. 17. clarè istud confirmant, qui hoc accidisse in Tyrreno mari scribunt.

108 *Albentes*) erat in v. c. albententes. Ouidius metā. 11. sternitur interdum spumisque tumentibus albet.

109 *In piceo*) v. c. in peco piceum nimbium vocat nigrum à picis similitudine. Statius. 1. Theb. piceo nox obuia nimbo. Silius lib. 5. Squallebat cœlum picea inter nubila cœlum. Ouidius in Leandr. Ipsa videt cœlum pice nigrius.

110 *Collapsa fragores*) puto ita reponendam esse, pro quo scriptum repperi in v. c. conlaxa frigores. Sic Fortunatus in descriptione huius rei *-fragor equorū urget.*

111 *Vice Præfectura*) Seuerus dial. 3. cap. 18. Lyconius ex vicariis vir fidelis & c.

112 *Ilia*) v. c. alia.

113 *Iugis motus*) v. c. votus, vox est corrupta.

114 *At dolor illis viscera multiplici*) erat in v. c. ad dolor 1. v. multum lici.

115 *Qui quamquam*) malè in v. c. quaquam. Sed tamen scrupulus mihi restat, & illa verba iam læso iudice, videntur mihi aliquid erroris, alter sensus tamen patebit ex collatione Sulpitij. Vir beatus ait rem esse promissit difficilem impetrari. Nam spiritu sentiebat domum illam diuino numine verberari.

116 *Tamen anxia*] sic correxi certa coniectura, pro quo, deprauatè erat in v. c. tamen auxilia. mox pro, sollicita, reposui sollicito.

117 *Et promo duram tellurem elidere misu*) hunc etiam versum puto me verissima coniectura emendasse. Nam referebat v. c. duram terrorem. Reposui, tellurem. Paulinus enim hic tangere, voluit morem Martini, qui consueuerat, sese totum humi prosternere cū preces suas Deo funderet. Sic supra lib. 2. in principio *-quia sæpè volutis Ad terram*

membris prostrato corpore pressus, hæserat horridulus sordenti in vellere puluis. Vide quæ notauit supra hoc lib. 5. ad illum versum. Tum sublimi animo correctus sed corpore pronus. num. 13.

118 *Vt medici*) abundabat in v. c. medicini.

119 *Munifica*) v. c. munifici.

120 *habendi*) v. c. habenti.

121 *Antistes*) v. c. antestis. Sic iam sæpè supra.

122 *Inuisunt oculi*) malè in v. c. inuisi sunt oculi.

123 *ut misero*) locum restitui ex coniectura P. Pithœi, nam corruptè erat in v. c. *miseri manifesta corde perire.* Cæterum

Cæterum illud admonebo in dialogo tertio Seueri duas historias addi, quas Paulinus prætermisit hoc libro quinto. Eas qui volent à Seuero repetat, & Fortunato lib. 4. cap. 19. & 20.

FRANCISCI IVRETI NOTÆ AD PAVLINI LIBRVM SEXTVM de vita Martini.

ACTENVS Paulinus versu reddidit quod de vita Martini scriptum erat à Sulpitio Seuero. Quæ verò hoc libro sexto refert, in Seueri libris planè non extant, & harum rerum indiculum auctor accepit à Perpetuo Episcopo Turonensi, vt latius dixi in præfatione notarum, adducto testimonio Gregorij Turonici.

1 *Carnique tue sine carne superstes*] ita corrigo deprauatam scripturam v. c. quæ refert. *carnisque tue carnis superstis.*

2 *vicinus*] sic v. c. malim *vicinos.*

3 *allegant*] v. c. *alligant.* sic ferè semper in his libris.

4 *è tantis*] è aberat à v. c.

5 *quos contigit*] v. c. *quid cont.*

6 *pensat mercede laborum*] locum obscurum, sic ex historia interpretandum arbitror. Paulinus primum scripserat quinque tantum libros de gestis Martini. Postea accepto à Perpetuo Episcopo indice miraculorum Martini, euenit vt Paulinus illum indicem collo nepotis sui graui febre laborantis appenderet, confisus non defuturum ægroto sancti auxilium. res ex voto & fide contigit, vt supra adnotauit, & ipsemet Paulinus in epistola & versibus huic quinto libro subiunctis constat. Hic igitur innuit Martinum reddita sanitate nepoti suo, compensasse tali velut mercede operam quam impèderat libris prioribus componendis, quem etiam licet non merentem, tamen gestorum suorum præconem esse iterum finit.

7 *quanta finit*] sic lego, malè in v. c. *tanta finit.*

8 *credit*] v. c. *credi.*

9 *tentanda putat*] v. c. *tempenda potat.* id est versibus describenda.

10 *Perpetuus felix docto*) eam esse suspicor genuinam huius versus scripturam, quamquam, sit in v. c. *perpetuo felix docto*. Nam profectò voluit nominare episcopum *Perpetuum*, quem paulo ante interpretem dixit voluntatis Martini. Id series & contextus orationis satis liquido ostendit. Vt enim supra lib. 5. clarè Paulinus nominauit Sulpitium Seuerum in descriptione rerum & gestorum Martini ab illo acceptorum, ibi, *Testis adest toto mirabilis ore Seuerus*, & c. Sic proculdubio hoc loco voluit exprimere nomen Perpetui Episcopi, à quo accepit breuiculus earum historiarum quas hoc libro sexto conclusit vt ipsemet indicat in versibus de visitatione Nepotuli sui.

Hæc signa antistes dextra signauerat alma Perpetuus, tanti gauisus laude magistri.

Tale illud quod infra sequitur hoc ipso sexto lib.

Perpetuus Domini non solum nomine cultor Et prægressa pij sectans exempla magistri.

Vide supra in præfatione notarum.

11 *nec credulis auræ*) sic lego, corruptè v. c. *credolis auris.*

Tomus 8.

12 *vulgare per aures*) iterum sic emendauit, pro quo malè in v. c. *vulgares per auris.* Locus hic ostendit nihil inseruisse Paulinum suis libris nisi quod verissimum sciuit, & à fide dignissimis accepit. Itaque illud Sulpitij Seueri valet qui dial. 3. de virt. Mart. *Dulcis*, ait, *& grata cognitio est etiam nota relegenti: siquidem natura ita comparatum est, vt meliore quis conscientia se nosse gaudeat, quæ multorum testimoniis non esse incerta cognoscit.*

13 *inspectæ*) v. c. *inspecta,*

14 *causas*) v. c. *causam.*

15 *emensi*) sic lego, malè v. c. *& mensi.* mox pro, *laborem*, quod erat in v. c. reposui, *laboris.* ementum laborem vocat peregrinationes piorum qui ad Martini Ecclesiam confluebant.

16 *constrictius*) v. c. *constrictior.*

17 *obstacula*) in v. c. *obsectacula*, sed littera, e & c, punctis notatæ erant, vt legatur, *obstacula.* Versus tamen semper adhuc vna voce claudicat: Sine alio exemplari restitui nequit.

18 *identes*) v. c. *identis.*

19 *fonte salutiferus*) ita omnino corrigo, pro quo malè in v. c. *forte.* affinitate harum vocum, *fonte, forte, fronte*, sæpè librarij aberrarunt. exempla paulò ante obseruauit. Cæterum Gregorius Turonensis lib. 1. de mirac. Mart. cap. 2. testis est suis temporibus se vidisse geri quod hic Paulinus narrat de energumenis per cancellos Basilicæ Martini solitis rapi in aëra, & extrahi illæsis è puteo in quem illos dæmon impellebat.

20 *adimit*) v. c. *adimet.* mox pro, *iussa*, quod erat in v. c. reposui, iura. clara ratio est.

21 *passus*) v. c. *passos.*

22 *siccas stupuerunt*) Gregorius Turonensis, lib. 1. de mirac. Martini. cap. 2. vbi hæc narratur: *Ingressus flumen*, ait, *& ulteriolem ripam petens nihil nocitis sed siccis est etiam vestimentis egressus.* Sic habet, v. c. S. Benigni Diuionensis. Quod ego obseruo, quia illa verba *nihil nocitis*, quæ phrasim Gregorij redolent, corrupta passim leguntur. vetus editio Parisiensis anni 1511. habet *nihil nocens siccis est*, Coloniensis vero anni 1583. *nihil nocenti accepit, sed siccis est*, & c. Vides lector Glossemata in textum irrepisse: Et tamen typographi impudentes, in fronte suarum editionum, audent mentiri se ex vetustis & manuscriptis codicibus illos libros emendasse, qui multis sciant mendis. Sic idem Gregorius lib. de glor. Confess. cap. 14. sustinuit & nihil est nocitus, & cap. 76. nihil nocitum est velamen eius ab igne.

23 *hominem purgandum cella*) v. c. *cellam.* Sed versus repugnat Gregorius vbi supra cellulam maioris monasterij appellat.

24 *chunorum*) de his infra *-pateretur Gallia Chunos.* Hos populos in libris vetustis appellari videntes nunc Hunnos, nunc Hunos, nunc Chunnos. Apud Sidonium Apollinarem, lib. 8. epist. 9. vbi vulgo est vicinosque premens subinde humos, malle scribere Chunnos. In epigrammate primo Ausonij *-chunosque truces*, ita proculdubio legendum ex v. c. pro quo vulgati quidam libri. Getaque. Vbi est quod rideas Ioan. Scoppam, qui cum scriptum inuenisset, Conosque, substituit de suo, Cimbroque, collectanorum, cap. 13. quia scilicet de illa gente nihil legerat.

Bbb iij

25 *Fractaque minantur*) hic versus ita extat in v. c. Pithœus mauult, & fracta. Sed illam particulam, fieri longam alibi docui prolatis veterum exemplis. Sic apud Prudentium lib. 2. in Symmach. mimica ridendaque suis solennia caluis. Gregorius Turo. vbi supra. *hunc testatur, ait, multas voces emitere solitum, ac lingua gentium incognitarum sapissime loqui, venturaque futuri, & crimina confiteri.*

26 *Et fando* v. c. *effando.*

27 *coguntur dicere verum*] ita corrigo, nec dubitari potest quin ex mente auctoris. Errat perperam in v. c. *dicere verbum*, ait, vi numinis Dæmonas sæpe cogi vera dicere, qui tamen mendaciis pascuntur.

28 *robur* v. c. *robor.*

29 *vicinia mœsta*) sic suppleui versus. malè v. c. *vicinia*. Sic infra. *sancti vicinia iuncta sepulchri.* Et mox, *stipuit vicinia cuncta fauorem.*

30 *ex illis quos terrior ira*) Gregorius Turon. vbi supra id paucis verbis narrat. *Idque, ait, demoniacus in medio Basilica ipsa hora qua gestum fuerat est professus, sancti Martini obrenu hoc fuisse concessum.*

31 *fallere pœna*) versus asterisco notauit quia sic corruptus extat in v. c. Suspicio reponendum esse, nec falli pœna coëgit. Indicat dæmoniacum, dum exclamaret urbem fugatis hostibus, obsidione liberatam, ne quidem falsum fuisse vatem, quamuis hostis id est dæmon mentiri semper amet.

32 *mollis quæ pontis* v. c. *mollique pontis.*

33 *ut sacum*) v. c. *Et sic.*

34 *reus adstat* v. c. *reos.* hi versus aliquid obscuritatis habere mihi videntur.

35 *erga omnes*) v. c. *ergo omnis.*

36 *fiatque comminatus*) hos versus asterisco notauit, quia sic sunt corrupti in v. c. forte: *fide quæ comminatus*, vt P. Pithœo videtur.

37 *stupuerant* v. c. *stipuerunt.* Sic iam supra.

38 *quot causa attulerant*) erat in v. c. *quo causa attulerunt.*

39 *uacuit miseranda sepulchrum*) Existimo ita scripsisse Paulinum, pro quo in v. c. repperi -- *miseranda parentum.* nec dubium quin vox, *parentum*, temerè hic inserta à librario & repetita fuerit ex sine superioris versus, in quam definit. Et verò emendationem meam aperte confirmat Gregorius Turonensis libro 1. de mirac. Mart. cap. 2. qui paralyticam hanc sanata fuisse ad sepulchrum Martini refert, sumpta scilicet historia ex hoc nostro Paulino. Proponam verba. *Puella quæ paralytis humore grauata, & quod peius est errore cultus fanaticis inuoluta erat, beati sepulchrum expectiit, vigiliisque celebratis sanitati est reddita. Rursum autem ad idololatriam vomitum reuocata, languorem quo obtentu beati Pontificis caruerat, iterato incurrit.*

40 *haud longa* v. c. *auth.*

41 *diroque latroni dedit*) pro, *dedit*, quod imperfecto carmine erat in v. c. emendauit, *dedit*. latronis nomine cacodæmonem intelligit, vt sæpe etiam veteres.

42 *dominante priore*) v. c. *dono ante*, sed non sine suspitione mendii. lego, *dominante priore*, vt hæc verba ad dæmonem referantur, qui suo quodam iure puellam hanc paralyticam peruaserat, antequam à Martino sanaretur. Indicat igitur in prioris domini potestatem recidisse puellam, in quam plus virium habuit dæmon quam Martinus.

43 *grauiore*) deest in v. c. finis huius versus.

Dæmones dicti latrones.

44 *intuitus furialia vota secutus*) sic videtur legendum, pro quo in v. c. est. *furiali vota secutos.* innuit militem secutum fuisse desideria oculorum, & visa cupiuisse, vt alicubi eleganter Ouidius *Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupita.*

45 *tumulo vellente coronam*) vocem, *tumulo*, addidi ex coniectura, quia versus claudicabat in v. c. Mouit & præiuit mihi ad hanc emendationem Gregorius Turon. lib. 1. de mirac. Mart. cap. 2. *Thimus quidam rabidus*, ait, *instinctu Dæmonis actus, coronam sepulchri quæ sancti meritum declarabat, violenter eripuit. mox lumen priuatus, præda cogente dolore restituta lumen quod perdididerat, recepit.* Sic ille. Sed obiter admonebo nomen illud, *Thimus*, mihi suspectum esse, & videri corruptum in vulgatis editionibus. Itaque ex vestigiis litterarum libenter reponerem, *Chunus*. Nam Paulinus hoc loco clarè indicat militem fuisse vnum ex *Chunis*.

46 *cordis*) v. c. *cordi.*

47 *condere prædam*) sic correxi, pro quo malè in v. c. *comedere.*

48 *quid stupet*) v. c. *stipuit.* Sic supra num. 37.

49 *clade*) v. c. *claud.*

50 *propiorque saluti*) erat in v. c. *propiorque.* ait coronæ furem propiorem fieri suæ saluti coepisse, statim ac culpam furti agnouit & depreccatus fuit.

51 *ut capiat*) v. c. *aut capiat.*

52 *mens peruersa*) sic correxi, pro quo erat in v. c. *mens per vasa.* Nam vox, *conuersa*, quæ sequitur, id confirmat. Sæpe librarij aberrarunt in hac re.

53 *tam prosperis*) sic lego, v. c. *prospersis.*

54 *quod stertibus eius*) ea est scriptura v. c. quam asterisco notauit, quia deprauata est. diuinare nõ possum quemadmodum hic versus suo nitore restituendus sit, & hoc alienæ diligentie non inuitus relinquo. Illud interim admonebo principium huius historiae relatum à Gregorio, vbi supra, sed in omnibus editionibus vulgatis corruptum repperi, Editio Parisiensis habet. *Cum populus ad beati templi ornatum columinus deferre cuperet gaudens, quidam, vir qui operis huius inuidus & contrarius in alterum exclusum multa minabatur, pro eo quod solatium aliquod ad plaustra petentibus non præberent, &c.* Editio Colonienfis dissimilis est. Nam habet -- *qui operi huius inuidus & contrarius est, multa minabatur, &c.* ommissis illis verbis, *in alterum exclusum*, quia scilicet typographo nullius sensus capacia videbantur. Manuscriptus quidem codex D. Benigni legit, *in alucum exclusum.* Sed reliqua verba in illo etiam imperfecta extant.

55 *non repperit vllas*) ita emendo, pro quo in v. c. *non reppulit vllas.* ludit hic elegante sensu poëta, qui hominem in tenui aluco submersum dicit, quum vacuus esset aquis.

56 *tenuique fluento*) sic lego, pro quo erat in v. c. *tenuitque.* Gregorius Turonensis vbi supra. *Cumque superbus equum feriret, in paruulo fluuiolo præcipitatus, in sinu aquarum gurgitis, ietibus suis suffocatus interiit.* Sic ex v. c. legendum. malè in editione Colonienfi emendatum fuit, *in paruo fluuiolo.*

57 *non illas certè*) hi tres versus obscuritatis nescio quid habent, & mendium redolent in v. c. Scripsi autem ex coniectura P. Pithœi. *Ominis exosi vates, præ quo malè v. c. omnis & exosi vatis.*

Gregorij Turonensis locus notatus.

Gregorij Turonensis locus notatus.

Gregorij Turonensis locus.

58 *numerabis*] malè v. c. *numerabilis.*

59 *cominus excepti*] sic lego, pro quo in v. c. *excepti.*

60 *antistes*] v. c. *antestis.*

61 *Perpetuus*] v. c. *perpetuus.* de Perpetuo Episcopo loquitur, vt etiam comprobatur Gregorius vbi supra. *Sanctus verò Perpetuus, ait, Episcopus, meritò beati discipulus predicandus, ampullam cum oleo ad sanctum tumulum detulit, vt eam virtus iusti infusa sanctificaret. Et eraso à marmore quo sancta membra teguntur, puluere, liquori permixto, oleum redundauit, &c.*

62 *non solum nomine*] sic v. c. *malleum, non solo.* vide quod notauit ad lib. 1. num. 4.

63 *inspecte Siloæ*] ita v. c. non sine suspitione mendii. Videtur conferre oleum benedictum à Martino, cum aquis Siloæ fontis, quibus olim lauabantur variis morbis affecti, vt est Ioannis cap. 5. & 9. vbi scribit angelum Domini descendere solitum certo tempore in hanc piscinam, & tum aquam moueri.

64 *non abluat vllus*] pro, *abluat*, quod est in v. c. puto legendum, *abnuat*, id est neget.

65 *sublimes titulos & in aëra*] v. c. *sublimis t. & in aëre.*

66 *clementior ira*] in v. c. *dementior.*

67 *instaurat venouans*] nemo opinor non fauebit huic emendationi, quam sensus postulat, & ex vestigiis litterarum eruta non longè petita est. Erat in v. c. *instauraret ouans.*

68 *inuitat propria*] sic lego, malè v. c. *properor.*

69 *liberauerit escas*] eam puto veram scripturam, pro qua extat in v. c. *liberauerit*, hinc interim obseruet pius lector quantum sanctitati Martyrum & Confessorum tribuerint Christiani, qui tam religiose non dicam ossa & corpora, sed etiam loca, venerabantur in quibus illorum vestigia quadã restabant. Gregorius Turonensis vbi supra. *Et singula loca, ait, ad lambens oculis* (sic lego, malè vulgo passim, *oculis*) *vel irrigans lachrymis, in qua vir beatus aut sederat, aut orauerat, siue vbi cibum sumperat, vel corporis quieti post multos labores indulserat.* Tale illud est quod Seuerus Sulpitius dial. 2. de Mart. virt. c. 8. narrat de sanctimonialibus, quæ ad lambent singula loca secretarij Ecclesiæ, vbi aut sederat Martinus, aut steterat, stramentum etiam (vt illius verbis vtat) in quo quieuerat, sibi colligebant, & pro benedictione partiebantur, quod attingit Paulinus noster supra li. 4. illis versibus. *Tunc humili obsequio solum Doctoris adorât, Officio docto raptim loca singula signant Quæ tetigere pedes stantis, quæ membra iacentis, Quæ sancto benedicta cibo, quæ pressa sedili, Vel quæ prostratis oranti subdita membris, &c.* D. Hieronymus narrat beatum Hilarionem, cum sancti Antonij Heremum inuideret, huc illuc discurrisse, vt obseruaret diligenter, vbi psallere Antonius soleret, orare, operari, vbi fessus residere, quasque vites, quas arbusculas plantasset, quam areolam manibus suis cõposuisset, quem sarculum ad fodiendam terram habuisset: demum (addit Hieronymus) iacebat in stratu eius, & quasi valens adhuc cubile deosculabatur. Sed & Paulinus noster epist. 10. ad Seuerum de tunica sanctæ Melaniæ illustris famine agens: *Cressim illam, ait, velut spartei staminis tunicam & vile palliolum gaudebant manu tangere, & vestimenta sua velleribus, auro, arte preciosa pedibus eius substernere, pannisque contegere gestiebant, expiari se à diuitiarum suarum contagio sordem colligere merebantur.* Sic ille. Non dissimile illud Pauli Diaconi histor. myst. lib. 14. de Theodosio Imperatore, *Fertur, ait, quod cum Constan-*

Siloa fontis

Sanctorum fedilia, oratoria, lecti, & cetera huiusmodi, à Christianis olim coli & honorari solita.

tinopoli Episcopus Chebronensis fuisse mortuus, sagum eius valde sordidissimum quæsierit, & eo circumamictus sit, credens aliquid se ex defuncti sanctitate promereri. Hic autem facere non possum, quin tale quid adijciam ex Luciani dialogis, & si quodammodo sit sacris profana exempla miscere. Narrat enim ab Atheniensibus tantum factum fuisse Demonaetem, vt diutissime illum luxerint mortuum, ac sedem illam lapideam, super qua defessus quiescere solebat, adorarint, fertis coronantes in honorem viri, existimantes sacram esse lapidem in quo sedisset.

70 *laxans ieiunia*] v. c. *Laxans.* sic supra lib. 5. *ieiunia ducta per annum laxabant.*

71 *infusio mortis*] ita lego, pro quo in v. c. *infusus hos mortis.*

72 *optate*] hic lacuna erat in v. c.

73 *vagas*] v. c. *vagans.*

74 *trahi sed*] v. c. *traisset.*

75 *dire rapuit*] erat in v. c. *dira eripuit.*

76 *subuexit aquis*] sic emendo, nam in v. c. legitur, *quis, pro, aquis.*

77 *non icta natatu*] ita lego, pro quo vitiosa scriptura erat in v. c. *non hictu natatu.* Lympham ictam vocat à verberare natantium.

78 *nec permutatis*] ita v. c. nescio an rectius, *permutatis*, vt exprimat motem natantium. Iam supra obseruauit familiare fuisse librario, mutare scribere pro motare.

79 *numèrarunt*] malè v. c. *numerauit.*

80 *collata coire*] v. c. *conlato coire.*

81 *gratesq; resulant*] sic repono, malè in v. c. *gratuque.*

82 *lata & credule dixit*) locus est corruptus in v. c. quem supplere ex ingenio non potui. Nescio ramen an emendari sic possit. *letate, & credite dixit.* vt *letate*, pro *letamini* dictu sit antiquo more, veluti apud Ouidium lib. Metamor. 8. *comitate gradus*, pro *comitamini.*

83 *scisci*) v. c. *sciscu.*

84 *cupientes*] sic v. c. locus de mendio suspectus.

85 *quæ natat*) erat in v. c. *nautat.*

86 *via nulla*] vt versus constaret, addidi de meo, *via & tanti fluitus*) ita legendum videtur v. c. *tantum fluitum.*

88 *ingenium*) malè in v. c. *ingenitum.*

89 *Et tam contiguam*) hic versus sic corruptus in v. c.

90 *nomina voces*) locum asterisco notauit quia vox deest in v. c. forte, *pia nomina.*

91 *ingentem reppulit ignem*) Suspicio me non fallaci coniectura ita versus hunc restituisse, pro quo in v. c. *legebatur, vnquam reppulit.* Gregorius Turonensis lib. 1. cap. 2. *nouoque miraculo cetera quæ ignem alere erat solita violentias ignis vi sanctitatis oppressit.*

92 *fugauit*] v. c. *fucavit.*

93 *alteroq; fauos*] sic v. c. mox idem habebat, *paucis.*

94 *laudis*] v. c. *laudes.*

95 *cum vita probetur*] ita v. c. sed non sine suspitione mendii.

Finis Notarum & emendationum ad sex libros Paulini de vita Martini.

NOTÆ AD EPISTOLAM PAVLINI AD PERPETVVM.

1 *ore in eo loco*) sic v. c. manifesto errore, sed etiam quæ sequuntur ita deprauata fuisse à librario repperi

in exemplari manuscripto, vt sine præsidio alterius vetusti codicis, difficile sit verba in integrum restituere.
 2 *conticecerem* erat in v. c. *contitiscerem*.
 3 *sed querit* hæc tota periodus sic extat in v. c.
 4 *audaciam* v. c. *audacia*.
 5 *qui ad* sic v. c.
 6 *dominissimum* ita v. c. vox est à me alibi non lecta, videtur deducta à Domino. Hoc exemplo postremissimum legimus apud A. Gellium lib. 15. cap. 12. Apuleium Apologia 2. & Tertullianum lib. de cultu foemina. Mox pro, *Diaconum*, erat in v. c. *Diaconus*.
 7 *quia permittemus* sic v. c. lego, *permittimur*.

Dominissimus.
 Postremissimus.

NOTÆ AD VERSVS PAVLINI DE VISITATIONE NEPOTVLI SVI.

1 *Stillam* malè v. c. *stellam*, sic supra lib. 5. num. 91. obseruauit scriptum fuisse, *stillantis solij*, pro, *stellantis*.
 2 *faceret dum labitur* vox, *faceret*, quem sensum habeat, non video, mox erat in v. c. *lupitur*.
 3 *derupis* ita v. c.
 4 *vitiania* locus corruptus in v. c. nescio an melius, *vicinia*.
 5 *in hæc* ita malè v. c. mox, in eodem, *tam prodica*.
 6 *ut murmor* ea lectio v. c. hic cimimeriæ tenebræ sunt.
 7 *non finitur opus* sic lego, pro quo in v. c. *non finit opus*, mox dubito num reponi possit, *quo iugiter*.
 8 *tunc meus* videtur leg. *tunc meis visus lachrymis*, vt conueniat cum sequentibus.
 9 *cohibet lamenta* erat in v. c. *cohibet lamentes*.
 10 *et pœnæ exanimem morbi vis tanta* corruptè erat in v. c. *et paenem exa. mo. visitanta*.
 11 *ut vix* malè v. c. *et vix*.
 12 *nec posset* sic lego, v. c. *ne possit*.
 13 *subtraeti pulsus filo languente* puto non malè coniectura emendasse me hunc versum, qui sic deprauatus erat in v. c. *subtraeto pulsu filo lugente*. Filum pulsus languens poëtice dixit & eleganter.
 14 *lumina* v. c. *lumine*.
 15 *causam mandare* ita reposui, pro quo v. c. *mandante*.
 16 *tanti ad nosmet* erat in v. c. *tanta et nosmet*.
 17 *index* sic emēdaui, pro quo in v. c. *inde*, aut chartam quam accepit ab Episcopo Perpetuo, indicasse miras Martini virtutes. Et hæc emendatio inde confirmatur quod Gregorius Turonensis, cartam indiculi appellat, de hac ipsa re agens. Locum iam supra retuli in præfatione notarum, mox, pro, *fulgeret*, erat in v. c. *fulgerat*.
 18 *antistes* v. c. *antestis*.
 19 *exanimis* v. c. *exanimi*.
 20 *et fessam* erat amplius in v. c. *et veni fessam*. Sed sustuli vocem, *veni*, vt planè spuriam, & temerè à librario repetitam ex superiore versu.
 21 *ordo* erat in v. c. *vrdo*.
 22 *succina saltu sflucam phæm* ita v. c. versus mihi obsecuri videntur.
 23 *madefacit* ita v. c. puto rectius esse, *madefacti*.
 24 *mandaro celerante redit* est in v. c. *celerantur edit*.
 25 *sancti* (v. c. *sanctis*).
 26 *releuat* ita emendandum arbitror deprauatam lectionem v. c. quæ habet, *reuellat*.
 27 *pregressu* erat in v. c. *pie progressa*.

Filum pulsus languens.

in dicul.

28 *qua sape ignarus* locus hic malè habet in v. c.
 29 *nec vires* sic lego, erat in v. c. *uirus*.
 30 *qua* v. c. *quas*.
 31 *sepulchro* malè v. c. *sepulchra*. Innuit nepotem ægrotum, & longè remotum à tumulo Martini, sensu sic proximam opem.
 32 *poscit et ille tortis* ea est scriptura v. c. fortè, *poscit et illa tortis*.
 33 *partam* sic lego, pro quo v. c. *partem*.
 34 *at illa* malè v. c. *ad illa*.
 35 *si que dure inque vices ambo orant* proposui, scripturam v. c. vt foeliciores versus istum restituât suo nitore. P. Pithœus putat, legi posse sicque duo inque vices ambo orant, ambo retentant. Sensus esse videtur, ægrotam vxorem nepotis Paulini, vbi audiuit maritum suum sanatum adposita pectori carta & indiculo gestorum B. Martini, anxie certasse vt hanc cartam maritus mitteret, quo eodem exemplo illa sanaretur, marito tamen dimittere formidanti pignus tam efficax & salutare.
 36 *reget* v. c. *regit*. Hemistichium Virgilij est.

AD PAVLINI CARMEN DE ORANTIBVS.

1 *Solo adclinis* quod superioribus notis non memini attigisse, hic non silebo, toto opere me reperisse clarè scriptum à librario in v. c. *adclinis*, non autem, *acclinis*, quod tamen postremum hodiè passim vulgo in cæteris auctorum libris extat. Sic apud Sulpitium Seuerum lib. de vita Mart. cap. 10. vbi vulgo est, *cum vnâ in partem pinus illa esset acclinis*, rectius codex manuscriptus, *acclinis*; de hac voce sic scribit Isidorus li. de propr. ferm. ca. 85. *Inter decline et declinæ, ait, hoc interest, quod declinæ Sol, declinæ locus, sic intelligendum est adcline, adcline, vt adclinus homo, adclinus locus. ex hoc acclinum dicitur. Hæc ille. Memini etiam Turnebū aliquid adnotasse li. 3. aduer. c. 19 & Lamb. in Hor. lib. 2. Saty. 2. prolatis & emendatis aliorum authorū locis. Symmach. li. 10. ep. 43. hoc me dudum promptum atque declinem, & c. sic ibi Paulus Orosius li. 7. ca. 22. vt ipse acclinis humi, & c. Sic in v. c. & quibusdā excussis. 2 *pagina laudes* arbitror ita emendari versus debere ex vestigiis veteris scripturæ, quæ deprauatò habebat sensu, *paginas viles*.
 3 *non claudit opus* sic supra initio lib. 6. --non clausa sacerdos lege obitus, & c.
 4 *accedes reliquis* erat in v. c. *accedis*.
 5 *qui flens adfuerit* malè v. c. *adfuerit*.
 6 *hæc limina puluis* ea est lectio v. c. deprauata vt apparet, videtur versus aliquis desiderari, aut saltem legendum esse, *hæc limina pulsans*.
 7 *Perget* v. c. *perge*. Et hæc quidem hæctenus quæ potui per ocium obseruare & emēdare in exemplari tam corrupto. Cætera Paulini vulnera sine ope vetusti alterius codicis curari plane nequeunt neque verò vnus studiosi est præcorum auctorum scripta suo pristino nitore restituere. Tot enim passim morbis & doloribus affecta sunt, vt peritorum & foelicium medicorum turba illis opus sit, quæ si homines, certè liberos nunquam perdet.*

adclinis non acclinis.

Finis Notarum Franc. Iureti ad Paulini libros de Martini vita, de Nepotuli sui morbo, deque orantibus.

COELII SEDVLI PRÆSBYTERI PASCHALIS OPERIS, LIBRI V.

Nunc primum in lucem editi.

Ex vetusto Codice P. Pithœi, I. C.

Cura & studio Francisci Iureti, cuius etiam notæ adiectæ sunt.

Sancto ac beatissimo patri Macedonio Præbytero Sedulius in Christo Salutem.

RÆCEPISTI, reuerende mi domine, Paschalis carminis textum, quod officio pura deuotionis simpliciter exsecutus vobis obtuli perlegendum, in Rhetoricum me transferre sermonem. Quod utrum placuerit idè geminari volueris, an quod offenderit, vt potius arbitror, stilo censoris liberiore describi, sub dubio videor fluctuare iudicio. Sanctis tamen iussionibus non resistens, iniunctam suscepit prouinciam, & procellosis adhuc imbribus concussæ ratas vela madentia tumentis pelagi rursus fatigationi commisi per emensos cursus reuoluti discriminis, & Cycladas ingentes quas præcipitant formidine celerius antè transtieram longa maris circuitione discurrens, vt illos portus & littora quæ dudum prætereundo lustrari diligentius opera nunc viserem. Tradita siquidem multa pro metricæ necessitatibus angustia priori commentario nequaquam videntur inserta, quæ postmodum linguæ resolutio magis est affectata. Dederimus hinc obrectatoribus viam, dicentque nonnulli fidem translationis esse corruptam, quia certa videlicet sunt in oratione, quæ non habentur in carmine. Si qui tamen istud obijciant, faciunt nec intelligendo vt nihil intelligant. Nam si seculares litteras affectati, aut diuinis videbuntur libris instructi, debent exempla veterum recensere, ne similia lacerare contentur iniuste. Cognoscant HERMOGENIARVM doctissimum Iuristatorem tres editiones sui operis confecisse. Cognoscant peritissimum diuina legis Origenem tribus nihilominus editionibus propè cuncta quæ differuit, aptauisse. Nec eorum quispiam mordacis linguæ laceratur iniuria, cum potius inde laudis consequantur augmenta, quod prouentibus vberioris ingenij diligentiore posteros fide noscende veritatis instruxerunt. Aliud est namque mutare composita, & aliud integrare. Nam plena quamuis spatia diuina legis immensa, quibus dicta semper adiunguntur & defunt, velut mare fluiorum penitus incrementa non sentiens, nullis terminari sensibus queant, nullis explicari linguis valeant. Sic & nostri prorsus à sese libelli non discrepant. Sed quæ defuerant primis addita sunt secundis. Nec impares argumento vel ordine, sed stylo videntur & oratione dissimiles. Profuerant igitur sua si qui carere nituntur aliena. Promptius est omnibus iudicare quam facere, & de Castrensi munimine pericula securo vultu conspiceret. Credo tamen, Pater egregie, nullum fore quamuis impudenter obloquium, si meruero dextrum pectoris adipisci iudicium. Faue primum vt alij faueant, & omnium mentibus sententia se probate iugiter auctoritatis infundat. Tu facies vt deleat euasisse discrimina, cum senioris cæperis aperire tranquillam. Nauigare rursus in æquore nunc in portu iam nauigem. Tandem aliquando post vndas calcare liceat, nos arenas retigimus montes ex pelago. Tangamus montes ex saxo, & infirmos aquis irruentibus gressus nauali positos statione firmemus. Priores igitur libri quia versus digesti sunt, nomen Paschalis carminis acceperunt. Sequentes autem in prosa nulla cursus varietate conuersi, Paschalis designantur operis vocabulo nuncupati. Vtramque verò materiem vobis orantibus, Domino Iesu Christo qui vota non recusat humilium, & Grego supplicanter offero, cui virtus honor & gloria cum Patre & Spiritu sancto per omnia secula seculorum, Amen.

Herthogeniani tres editiones varias.

INCIPIT PRÆFATIO SEDVLI ANTISTITIS IN SOLVTA ORATIONE PASCHALIS CARMINIS.

AD LECTOREM.

PASCHALIBVS te dapibus conuiuia quibus quis impertis, accumbere nostris non dedignatus in thoris, erectum supercilij deponere fastigium, si carus aduenis & amicus, nec opus codicis hic requiras artificis, sed exigua parua mensæ solemnia lætus accipiens, contentus assumens, libentius animo saturare quam cibo, aut si magna potius vbertate rerum caperis opimarum, diuitiasque præcipuas deliciosas expectas, nobilium debes cœnis fatiari doctorum, quorum multiplices nequeunt referri apparatus. Illis profecto repperies quicquid maris nutrit vnda vascendū, quicquid terræ fecunditas subministrat, quicquid in nubibus pennali corpus libramento sustentat. In ipsis etiam ferculis pretiosa nimis varietate Tomus 8.

gemmatibus flauescunt nectareis sua mella cum cœris, & aureis appositus in canistris concolor metallo fauus alludit. At nos de pauperis hortii seminisibus holus vile decerpimus quod in rubra testæ paropside voto magis quam splendore cernimus ministrare.

CAPVT I.

CVM Poëtarum studiosa consuetudo gentilium, fabulosas carminis nugas nobilium commendet pompa verborum, & siue clamoribus cothurnata tragediæ, seu ridiculi Getæ comica foeditate, vel quibus libet metricæ numeris disciplina præcorum scelerata temporum gesta. Nonnulla etiam probra narrationis arte composita Niliaci Papyro gurgitis calamo petarante contradant. Cur ergo qui decacordo plalterio inter beati dogmatis Ccc.

Gentiles arguit, hoitaturque conuerii.

choros Dauidicæ modulationis cantus exercens spiritalia reuerenter dicta respondeo, mirabiles Christi salubresque virtutes pressa voce reticcam, cum veritatis opus arripere, & fidelis instrumenta sermonis dona debeam cælestis gratiæ non tacere? Nulli siquidem iustius humani cordis & sensus famulatur officium quàm omnipotenti domino qui sensus instituit, corda fundauit vt deuota semper creatori materies proprium non relinquat auctorem, cui fabricam sui iuris nec subtrahi conuenit nec perire. Cui ditione perpetua in æthereis arcibus vna est cum Patre potentia, par splendoris claritas, communis apicis indiuisa sublimitas, honor æquus, eadem virtus, sociale fastigium, regaum temporibus infinitum, iugi semper manens æternitate principium, sceptri societatis, confors gloria, similis & maiestas. Hæc est ad salutis domicilium dirigens via, hæc firmis gressibus ad Paschalia dona panditur semita. Hic nostri ponimus operis fundamenta. Huc igitur ægras cuncti mentes aduertite, hanc morbos medicinam læthalibus adhibete quos noxiæ disputationis vana serpit intentio, & Attici dogmatis insanabilis disciplina Cæcropiæ sauciat veneno doctrinæ, vt cum vitales auræ diuinæ legis spiramento flagrant odor gratæ suauitatis hauritis, Athænci pectoris illuuiem sensu deinceps puriore linguatis. Quid tenebrosis erroribus labyrinthos Thetidæ circuitis anfractus, & inuolutis exitu pereunte vestigiis, caligantia cæcis ambagibus antra lustratis? quid adhuc labruscam bonæ viti præponitis? quid nitidis saluicam rosariis antefertis? Quid in lapideis simulachris, & æreis figuris inani cultu confidere, ac fana profana, venerando metallica, proderit animos seruitute damnare? Parcite quæso iam parcite squalentibus arenosi pulueris glebis, & steriliū nuda perfrui siccitate camporum, vbi nunquam grauidis arua visceribus, laborem sudantis agricolæ fœcunda norunt releuare mercede. Nec de cespitis cruenti germinibus toxica læthalis succi nutrimenta vellatis, quæ cibis semper amica tartareis vitæ nesciunt famulari, sed morti. Quin potius iucunda florei germinis præta, & amœnos beatæ sedis accessus per liquidos puri fontis latices introite, vbi vitalium seminum diuinis aquis animata fœcunditas nutrit segetem, reuulla sentium asperitate crescentem, quæ nimis frugis vbertate multiplici, Dei queat esse iam messis, ac spem futuræ mercis operiens, centenis cumulis fructum maximum recondat in horrea.

CAPVT 2.

Omnipotens indiuidui Deus numinis & æterni, qui totum sacro nutu continens mundum, qui machinam cœli tuorum digitorum operatione firmasti, & potentis verbi fabricam condidisti, qui rapidam fluctuantis pelagi insaniam limitem terrenæ vicinitatis obruere, terminis prohibes constitutis, qui Solis radiantis aspectus & cornigeros lunæ vultus dici noctique conterminans vtriusque luminis vices sacræ moderationis libramento dispensas, qui stellarum numerum, potestates, signa, numerata, loca, cursus ac tempora solus colligis, solus agnoscis; qui rudis terræ membra torpentia per diuersos motus viuus animasti corporibus; qui hominem fructus arboreos vetita præsumptione mandentem postquam morte condemnas, melioris cibi

Inuocatio diuini auxilij.

Sacramento rescuscitas, & à viperei morsus voluptuosa fallacia potu sanguinis immaculati conseruas: qui humani generis nomen præter quos custos archa munierat repentina surgentis diluuij inundatione mersum penitus ac sepultum ex vna rursus progenie multiplicare restitutum, vt mysticæ demonstratione virtutis quod carnis delicta necauerat fida ligni protectione vallatum, per vnum totius mundi baptisma panderes abluendum. Illam mihi placidus viam, illam supplici nunc demonstra semitam, quæ ad salutatis vrbis mœnia paucorum dirigit angusto calle vestigia. Hierusalem scilicet ciuitatem dominicam, Christi passione nostrum Pascha gestantem, vt per hanc corporalis gratiæ hospitalitatem fulgentem, ad illam spiritalis gloria mereamur patriam peruenire, & sit lucerna pedibus meis verbum tuum domine, quo recti fulgor itineris ad illa me florei graminis loca perducatur, qua nitidum bonus pastor ouile conseruat, qua virginis ouis agnum niuea claritate purissimum grex omnis sequitur candidatus. Non est via difficilis si te ducem præbere dignaberis. Omnia tuæ subiacent potestati. Omnis tuis imperiis natura succumbit, & in aduersas species ac figuras iussu dominante pertransit, si velis glacialibus segetes annuas flauere temporibus, producit falcibus agilem hiems pigra messorum. Si vernalis plagæ temporis, cum prima florum palla tellus adoperta respundet, grauidis vineam pampinis iubeas parturire musteo vinitori, iam nec repudiens viscera fœlicis vix nectarea, temulentæ calcis grata propulsabit iniuria. Cunctorumque temporum vices mutatis fructibus non tenuent creatori seruire. Mirabilium siquidem diuinorum cana pandit fides iudicium, & antiqua patrum testis origo præseorum. Nec abolenda sæculis æuo senescente transactis immortalia cœlestium virtutum signa perdurant. Ex quibus metu trepidantis ingenij pauca saltem audaci relatione perstringere, vix nostris animis & corde permittimus imbecilli, vt syluam magnæ densitatis ingrediens aliquos enitar extrema digitorum summitate ramos attingere. Nam & si humano corpori centum simul ora suppeditent, centenisque linguarum motibus vox ferrea clamare non cesset, quis cuncta valeat expedire? quorū numeris nec astra cœli densissima, nec bibula maris hærena conueniat, ex quo in claram rerum faciem confusa materies quæ chaos dicta est, verbo fabricante surrexit.

CAPVT 3.

Enoch Deo gratissimus & dilectus viuacem gloriam consecutus per innumeros annorum cursus humanæ modum naturæ transgrediens nascendo terræ munus impleuit, sed morti miraculum cui substractus est, concitauit.

De translato diuinitus, ne moreretur Enoch.

CAPVT 4.

Marcebant Sarra iam senectute membra languentia, & grandæuo situ sanguinis extinctus annosi corporis venas desperatæ prolis sterilitate damnauerat, cum senioris viri fœcundata connubio, sinum gelidi repente ventris extendit, & tumidis nouo partu præcordiis natum fera fœlicitate progenitum, in spem futuræ gentis & populi ad lactei potus vbera mater tremebunda suspendit. quæ genitor munus obtulit Deo, cuius fuerat in desperatione promissio. Stetit puer ad iugulum, & factus est aries in holocau-

De partu Sarrae nagerie sterilis.

holocaustum. O sancti mens intemerata Pontificis, humana respuit, diuina prospexit, filio dum vitam denegat acquisiuit. Abraham gladium protulit vt feriret, & dominus sacrificium sibi mutauit, vt filium non feriret. Grande scilicet gerebatur in hac parte mysterium, vt pro humani generis vita sponte se Christus mitis agnus offerret ad victimam.

CAPVT 5.

De vxore Loth in salis statum verfa.

LOTH peritura fugiebat ex Sodoma, cuius vxor incauta præsumptionis audacia, dum respicit quæ euasit, mutata salis remansit in statua non pro sapientia sed pro pœna. Nullus enim ad contempta semel mundi discrimina præcipiti rursus cupiditate conuersus iucundæ salutis lætitia perfructur. Nec enim dignus est arator ille ventura fructuum fertilitate gaudere, qui sulcum vomeris recto cursu firmandi retrorsum vultus auersione confundens, præteriti laboris ordinem dissiparit.

CAPVT 6.

De igne non ardētis rubi diuinitus ostento Moyſi.

RVBVS innocuis quondam ignibus inuolutus, non ardens videbatur ardere, cuius materies nec incendiis alimenta præstabat, nec circumfusi caloris igne correpta detrimētis exusti roboris subiacebat. Ita diuini fomitis temperabatur tactus, vt blandiente ramis æstuantibus flamma, splendor in frondibus cerneretur esse, non pœna.

CAPVT 7.

De virga eiusdem Moyſi in draconem verfa atque in se reuerſa.

MITIS virgæ natura tractabilis in imitem & intractabilem mutata est draconem, qua vipereos motus tam sinuoso flexu volumina, quàm trifurcas vibrando linguas exercens, geminos inimicæ fraudis angues absorbit, atque propriam virgulti speciem rigida rursus mutatione suscepit.

CAPVT 8.

De siccatione maris populo Israel.

PER media marinis fluctibus profunda latentia reuolutis in geminum latus vndis & æquorea diuinitus ædificatione suspensis, pedestris turba tranſiuit. Stetit vndique Pontus vt murus, & cognati gurgitis spoliata velamine tellus permanſit nuda, donec populus pelago gradiens absente per pelagus, vestigiis hospitem peregrinis aquosæ viam carperet siccitatis. Mutauit natura semitam, iussa paululum relaxare constantiam, & innumera lubrici salis campos multitudo transgressa, rude baptismatis mysterium nesciendo gerebat, quæ per aquarum freta salubria duce Christo transuerat. Ita denique Propheta cecinit illa significans. Vox Domini super aquas multas. Vocem igitur verbum dici quis dubitat? Verbum autem Christum esse quis abneget? qui veteris ac noui conditor Testamenti immensum primæ legis abyssum suo patefecit aduentu, quatenus recentiore doctrina tanquam remotis vndarum molibus intimis ac profundis sequens ætas nil pericli formidans per callem planæ libertatis incederet iam secuta.

CAPVT 9.

De Manna cœlitus eidem plebi data.

QUID eiusdem plebis cateruas innumeratas in desertis terrarum spatiis, & totius virtus sterilitate Tomus 8.

damnatis, cibos Angelicos panemque cœlestis gratiæ referam consecutas. Vbi nectareus æthereæ maiestatis nimbus irrorans populo dapes ex pluuiis, & copiosas ex imbribus eteas effudit.

CAPVT 10.

De productione aquarum de petra.

PER squalentia rursus violentis arua feruoribus sitiens æstuat exercitus qua familiari semper ardoris negatis fontibus, iacens terra languebat, qua spem bibendi pariter ac viuendi deficiens aquarum natura subduxerat. Cum stupentis faxi visceribus torpor inclusus spumantem subito fluctuanti caute redundauit in laticem, siccæque ieiuni marmoris venæ potum cunctis vomuere multiplicem. His tribus ergo rebus iam magna sui nuncios sacramenta mysterij Christus erat in pelago, Christus in pane, Christus in saxo.

CAPVT 11.

De locutione aſelæ Balaæ.

ASella vile pecus ac stolidum Angelicæ potestatis visione perterrita, sessorem verbis alloquitur, & rudentis linguæ clamor inconditus humanæ vocis affatibus explicatur.

CAPVT 12.

De statione Solis sub Iesu Nauæ.

SOL in medio cœli cacumine rapidos anhelantis flammæ cursus inferans contra Gabaon per insolitas diei moras dilato vesperæ lucem fixus astrinxit. Nec luna suis legibus mota pigræ stationis limen excedens ordinem consueti gressus exercuit, donec gladius victoris exercitum hostilem funditus amputaret. Cœlestis auxiliij coniuratione, virtuti famulantia denique videbant ipsa iam sydera, per similes vocabuli sacramentum, Iesum dominum nomine præcedente venturum.

CAPVT 13.

De Helia Coruis ministrantis, arguente, atque igneo curre in cœlum ræcto.

HELIAM præter naturæ dispositum Corui diurnis epulis tranſegerunt, aleſque voracis rostri rapacitati subiectus, qui facilem prædam cauo gutturi subministrat, ieiunis moribus escam deferebat illæsam. Nunc Helia bonus ac fidus, qui Noæ quondam malus ac perfidus, in terris abluit culpam in aquarum inundatione contractam. At ille plenus existens postquam miracula terris plura monstrauit, suaque dignum successione per spiritum velut hereditariam largitatem propriæ virtutis munus tranſtulit in amicum, flammeis raptus equis & curribus per illos claræ serenitatis excessus, qua leuior puri tramitis via nullos in æthereo campo feruentis rotæ fulcos orbita demergente conseruat. Dexterora maioris spatij sic petiuit vt triumpho cœlestis axe respandens, humani limitis metam longa fretus viuacitate contemneret. Quàm benè vocabulo pariter, conuenienter ac merito Helia claritati, vel nomini, fulgentis semitæ maiestas arrisit. Cui si Græco sermone queat vna per accentum littera commutari, sol specialiter exprimi videatur.

Hel Affricorum lingua Solem signiſicat, vnde adſpiratione adiecta Græcè ἥλιος est vocatus. alij non Affricorū sed Phœni cū lingua putat Hel solem vocari, vnde Helius de ducatur. Ex seruiō & gyaldo.

CAPVT 14.

De quindecim annis ad vitam Regi desperato additis Ezechie.

Ezechia Regi iustissimo in extremis vite terminis constituto quindecim Dominus sua pietate, vel iure annos addidit ad salutem, mortisque claudens patefacta iam limina vitam in occasu languentem ad ortus reuocauit originem.

CAPVT 15.

De Iona nocte vorante seruato.

Ionas in marinos fluctus anxie pupis trepidatione iactatus, uterisque sobentis cœti reconditus non sensit aquas in pelago constitutus, vitale scilicet sepulchrum ne moreretur ingressus, tutusque mitissima sub voraci ventre custodia, depositum videbatur esse non præda, hostilique salubris protectione seruatus venit ad terram vomitu non carina. Cui facta diuersitate contrario nauta feritatem præbuit, fera nauigium ministravit.

CAPVT 16.

De tribus Pueris in camino flamma fluente non trahentibus, & per securore eorum in pecudem versis.

CVm spirante cœlitus Deo trium Puerorum vna cordis intentio Babylonia sacra contemneret penitus ac negaret, durumque mortis exitium tyrannicæ legis atrocitate susciperet, cuius rabies Achemeni furoris igne succensa, torrentem fornacis propriæ superabat ardorem. Rogo victi traduntur in medio, pyra iuvenes non audente contingere, qui tantum corde feruentes vicerunt imaginem pœna deferente supplicium. O quanta est credentibus salus, cum gloria flammis fidei plus candentes, restincta torpuit vis camini.

CAPVT 17.

De Nabuchodonosor Rege in boem conuerso.

AVtor igitur tam nefandi iudicij dignum factis supplicium non euasit. Nam qui vœcordi raptus insaniam humanæ pietatis iura despexerat, serino vixit ritu per sylvas, & consortia pecudum sectatus agrestia, aulici deliciofa conuiuij pastus scœno, potatus fluuio permutauit, quem sub huius deformitatis aspectu hirsutum syluis & montibus septem viderunt tempora peruagatum.

CAPVT 18.

De Daniele à famelicis leonibus custodito.

NEc minus Darij postmodum regnatoris dum præteritam furor imitatus insaniam, Daniel Hebræorum decus amplissimum cum feris ieiunio stimulatîs includitur, & simplicis animæ corpus innoxium sæuius vorandum morsibus deputatus; bellua tamen facta mitis & placida ne sanctos artus infano dente laceraret esuriens, cœpit amare iam famem, vultusque terribilis rabies mollita submittens, atque in sæuis faucibus ira blandior conuiescens, genuinæ feritatis immemores prædam seruare docuit tunc leones.

CAPVT 19.

Miraculorum recapitulatio prædictorum.

DRa, qui toties tibi iura subtraxit, qui translatum nescire virum iussit infernum, sterili matri fecundam præstitit senectutem, ad aram sponte compulsi venire pecudem, muliebrem effigiem in salis simulachrum conuertit, ramos incendijs æstuantem non ardere monstravit, virgultum soluit in colubrem, per marinos fluctus pedestres parefecit incessus, pluentibus nimbis nectareum manna diffudit, exarenti-

bus saxi visceribus vndas ciecit, ora mutæ quadrupedis humana fari verba permisit, elementa defixis curfibus longa statione suspendit, volucrum ministeriis hominem pauit, & in cœlum coruscæ equitatus axe perduxit, morienti iam regi tria lustra donauit, feri prædonis in vtero portum dedit esse naufrago, rore sydereo puerorum membra proluit in camino, regem vagum dumosâ per pascua feris ac pectoribus fecit esse conuiuiam. Leones prædæ parcere, & rapinam docuit non amare. Nempe rerum conditori omnium, cuius cuncta seu nota seu latentia verbi constant machinis fabricata, sui operis subiacent fundamenta, & sequitur iubentis imperium creatura, quacunque nutu naturæ traxerit diuinæ sententia.

CAPVT 20.

HEv miseri qui vanis cultibus inclinati stultum finistri cordis officium sculptis à se simulachris impendunt, factoremque proprium relinquentes, suæ manus venerantur effigies, qui furor est, quæ tanta menti ludit insaniam, vt turpem volucrem, obscœnissimum bouem, tortum draconem, & semihominem canem homo integer membris adoret, & Solem nonnulli nebulosis mentibus obœcati rerum genitorem illa volunt opinione censerî, quia terrarum tractus & spatia claræ serenitatis luce perfundens, eœli plagas ac sydera flammigera lustrare velocitate non cessat; cum ab ipsa potius instabili mobilitate, quam rapidis discursibus vagus ignis exercet, officium constet esse, quàm Dominum. Quique cœto dispensationis ordine custodito, nunc oritur, nunc ad occasum horis vergentibus inclynatus vices cum nocte partitur. Nec vbique semper est constitutus, quique nulla nascentis vidit mundi primordia, nisi peracto sine Sole die iam gemino, prouidus eum conditor à tertiæ lucis instituisse radiare principio. Sic etiam lunæ superuacua plerique vota dependunt, quam crescere semper ac minui præfinitis mensium temporibus intuentur. Sic stellis quoque litare non desinunt, quæ depulsæ noctis abscessu matutina lucis vultibus effugantur. Hic aquarum cultor est. Ille flammarum. Sed species sibi natura contrarias, non audent inimicas efficere ne propiore discordia aut ignis ardentior latices debiliores exsiccet, aut impar vndis ingentibus rogu subito moriatur extinctus. Alius arboreis radicibus aras instituens, dapes apponens, ramos ac robora flebiliter orare cessat, vt natos, domos, rura, coniugium, famulos, censumque custodiant. Lignæ, ligna quod obsecras? surdis operam dependis, exclamans à mutis responsa nihil auditurus expectas. Quæ domorum constantiam illa tantum ratione sustentant, si securibus amputata, pendentia culmina tecti suffulciant, aut focus adhibita sumendis dapibus famulentur accensa. Nonnulli dementius holerum veneratores existunt, & in hortis numina rigantes arentia transplantatorum se deorum edocent veros esse cultores. Sed plura de thalibus iam referre pudet, ne in sanctæ religionis pagina dum numerosos stultitiæ castigamus errores, aut lilia nimio decore mollissima rubus asper exurat, aut per violaria florentis campi purpurea, carduus & spinosis armatus

Desert elemetorum, idolorum, que cultores.

Exortatur semetipsum.

armatus aculeis paliurus exurgat. Igitur increpando iam fatis est, qui humanis erroribus coli monstra derisimus, vel potius tales actus miserando desueuimus.

CAPVT 21.

Virgilius Eglôga 1.

Nunc per incepti iuuat ire tramitis institutum, montemque sublimem firmo gradu conscendere, atque ad urbem nostræ libertatis auctorem, totarum virium studio peruenire. Ipsa denique tranquillæ domus est pacis, ipsa tutum salutis habitaculum, ipsa perpetuum libertatis obsequium. Si enim de terrena mortalis habitaculi ciuitate & à mortali fabricatore fundata, Poëta secularium ita cecinit litterarum,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi Libertas:

quanto magis cœlestium in ciuitate regnorum quam Deus dominus instituit fabricator iura perpetuæ libertatis esse credemus? de qua vates ait spiritualium centurionum. Edificans Hierusalem dominus, & in sequenti nihilominus Psalmo similiter explanauit. Lauda Hierusalem dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filios tuos in te, qui posuit fines tuos pacem, &c. Audiamus ipsum quoque rerum omnium conditorem in Euangelij suis sacrosancto sermone cuius esse memorarit hanc urbem. Dico autem vobis non iurare omnino neque per cœlum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum eius, neque per Hierosolymam, quia ciuitas magni regis est. Tanquam si diceret mea, qui apertius dissimulauit exprimere, vt humilitate sermonis culmen suæ panderet maiestatis. Ira enim cum doceret, admonuit dicens. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde. Hic est vbi regia fuluis aula tholis irradiat, vbi petens accipit, quærens inuenit, pulsanti mox panditur. Hic ille, preciosus enim lapis, qui ab ædificantibus reprobatus, in anguli nitet capite constitutus. Cuius onus nimis leue sentitur, cuius iugum suaue plurimum comprobatur.

CAPVT 22.

Trinitatē adstruit aduersus Atrium & Sabellij.

IGitur per digesta quædam veteris testamenti miracula retulimus quænam pater filij consortio sanctoque spiritu secum gesserit constituto. Per digesta similiter quædam noui Testamenti miracula referemus, quænam filius paterno consortio sanctoque spiritu secum gesserit constituto, vt deitatis vna potentia inseparabili semper virtute conspicua & simplici maiestate sit triplex, & triplici maiestate sit simplex. Hæc est vera fides & firma credulitas. Hanc salutem infœlix Arrius habere contempsit, qui per deuos curui callis anfractus dum rectum nititur iter auertere, tetram delapsus in foueam, caligantis tartari secutus tenebrosa est, tam sensu vacuus & inanis quàm tempore iusti supplicij, ventre quoque vacuus sus visceribus expirauit. Demens qui paternæ diuinitatis iura nullius exemplo similitudinis cœquanda caducis putauit gradibus computari. Inter homines namque carnali lege nascentes filius minor est patre, quoniam pater ipse qui filium nunc præcedit, paulo ante filius fuit & qui filius est nunc cernitur, compater fieri posse non habetur ambiguum. Sic per omnem nepotum seriem noua proles excurrit, & auorum attauis senio nume-

rantur ingenti. Dominus qui verbum, virtus, sapientia, & totum commune patris, est Christus, delumine lumen exortum, de solo solus est natus qui nec patre minor in aliquo, nec est quo crescat rebus vniuersis excelsior, quippe qui genitus non creatus, nomen habet pro summitate principium. Ita enim secundum Ioannem Iudæis requiruntibus sese dixit esse principium. Quid ergo principium est, nisi cacumen excelsum supra quod nihil penitus repperitur, semper in patre permanens, qui in ipso semper manet pater rerumque omnium caput vnus indiuiduæ maiestatis est Deus, non quia filius hic credatur esse qui pater est, sed quia filius hoc credatur esse quod pater est, sicut per Euangelicam ipse locutus est doctrinam dicens. Ego in patre & pater in me. Deinde consequenter adiecit. Ego & pater vnum sumus. Arrius, vnum, dici audiat. Sabellius, sumus, dici cognoscat, alter à trinitate refugiens, alter ab vnitatis dissentiens, ambo pares errore, licet diuersa sanctantes. Qualiter Gentilium dogmatum suis obuiare dictis inuicem conantur auctores qui brachia nudis humeris proferentes exerta nihil docendo tradere, sed tantum parati sunt longa disputatione certare. Quorum prudentia iacet inculta, quia vana est coram domino mundanæ sapientiæ fragilis disciplina. Hic plus loquitur, ille plus tacet. Hic ambulando disputat, ille stando pronunciat. Alius semper illacrimat, alius ridere non cessat. Diuersis igitur modis par vœsaniam videtur in cunctis.

CAPVT 23.

INtegra dum viatici laboris sarcinam sermonibus alleuamus, spesque simul ac fides in ardua meum comitantur incessum, blandius ad arcis summæ fastigium deposita difficultate peruenimus. Ecce sacre crucis vexilla iam radiant, ecce magni regis castra piissima coruscum lumen ostendunt, statuque sydereo tuba dominicæ stationis exclamat. Militibus suæ portæ patet accessus, qui militat ingrediatur intrepidus. Ianua vos æternitatis inuitat, quæ ianua Christus scilicet vox paternæ. Aurea perennis vitæ remuneratione gaudebitis, quia cœlestia Domini viriliter arma tractatis, & in fronte decus affixum, fidelis signi sacramenta monstratis. En ego decus & arma cœlestia tuæ militiæ pars minima, bone rex, baiulo consecrata. Hic proprias me sedes accipere, huius vrbis in mœnibus exigua dignum habitatione concede. Tuus semper incola, tuusque vernaculus paruo sancte mansionis in angulo constitutus inter beati ordinis ciues albo vitalis paginæ postremus merear municipalis adscribi. Grandia quidem postulo, sed tibi grandia dare suppeditat magnitudo, quem ille magis offendit qui spem dubiam de tanta pietate conceperit.

CAPVT 24.

CHRISTE annue votis qui morientem mundum viuificare festinans, cœlitus petisti terrena, humanam dignatus sumere effigiem, aliena quidem suscipiens, sed propria non relinquens. Hoc Matthæus adortus imprimis hominem generaliter expediuit, Marcus vt leo mirabilis per deserta vociferatus infremuit, Lucas Sacerdotali religionis exordio sumpsit similitudinem de iuueneco.

Signo crucis armatus se in albo beati ordinis posuit adscribi.

De quatuor Euan gelistis; quomodo quatuor animalium figuris ostenduntur.

12 Ioannes Aquilæ volantis impetu cælum verbi maiestate penetravit. Quatuor isti proceres ac præcones vnate voce cantantes ceu tempora totidem per latissimam totius mundi sparguntur effigiem. Sic Apostolica quoque culminis honoris duodenus apex semper resurgens numeris horas imitatur & menses, vt rebus omnibus congregatis annus tibi militet vniuersus. Igitur hinc vetusta memorans antiquæ mortis exordia nouam properare delectator ad vitam, vt qui fetus seminauimus in Adam, lætitiâ metemus in Christo, & Dauiticam mercamur dicere cantilenam. *Qui seminant in lachrymis in gaudio metent. Euntes ibant & flebant mitentes semina sua. Venientes autem venient in exultatione portantes manipulos suos.*

Explicit liber primus cum capitalis veteris Testamenti.

INCIPIT SEDVLII LIBER SECVNDVS NOVI TESTAMENTI.

CAPVT I.

De expulsiōe adā de paradiso.

RXPVLERAT serpens ille nequissimus de paradisi sede florigera primogenitum dolosis artibus virum, & illecebris blandi saporis absconditam mortem gustari fecerat mox amaram. Nec indignationis diuinæ sententiam solus præcepti temerato vitæ damno susceperat, sed ab ipso veniens humana progenies longæ mortis fuerat conditione succumbens: heu coniux crudelis & noxia. An ille magis draco perfidus homicida. Sed tu coniunx quoque crudelis noxia. Proh dolor! duo tantum fuerant æterni. Postquam crescere coepit origo tunc periit, clademque parturiens à semine detrimenta suscepit. quid illa tempestate numerosa dies ac multiplex, quid foelicibus vitæ spatiis nongentos proderat annos excedere, nepotumque decima senescente progenie sui generis externum sanguinem iam videre, cum fors humanæ conditionis extrema irreparabilis horæ supremis cursibus occupata, licet serum, nequaquam tamen declinaret interitum. Longamque temporum per ætatem vitæ existens breuis, nihil esse diutinum, qui sine clauderetur, ingemeret? Nec huic malo remedium spes vlla promitteret affuturum. Sed primi terrigenæ meritum sepulchrale, cunctas postremi quoque germen nationes auida passim fauce forberet, nisi pius ille rerum creator & conditor, cui proprium est veniam delictis infundere, quam pœnaliter imminere fabricam sui operis ab ipso debilem fundamento, firmiter per eundem lapidem rursus dignaretur erigere. Ne videlicet imago quæ ad similitudinem Dei facta fuerat viuens dissimilis haberetur ex morte, munusque venialis indulgentiæ largiretur, ac poma, quæ patres acerba vorauerunt, filiorum obstupere dentes, arceret donaretque mitissimus ac placatus, vt vnde mortem peccata contraxerant, inde vitæ pietas enutritur immensa. Et velut rosa suavis atq; molissima de spinosa cespite nascitur nil læsura matrem, quam gratia iucunditatis obscurat: Ita de stirpe nocentis Euzæ Maria sacro veniente cum lu-

mine primæ Virginis luem sequens virgo dilueret, vt quæ prior natura vitis inquinata duræ necis fuerat conditioni subiecta, nascente Christo per hominem, homo quoque posset renasci per Christum, originalis maculæ scditatem vetustati corporis innoatione profuturus.

CAPVT 2.

HÆc postquam Prophetica sæpius vox prædixit & Gabriel Angelus Mariæ iam præsentem annuntiauit, mox puellæ credentis in vtero fidelis verbi mansit aspirata conceptio, prolesque sydereâ nascendi sub lege delituit quæ cuncta suo nasci nutu concessit. Tumbant virginis sinus, & scœcunditatem suorum viscerum corpus mirabatur intactum. Grande mundo spondebat auxilium scœminei partus sine viro mysterium, quæ nullius maculæ nœuo fuscata tenso nutriebatur ventre præcordia, genitoris genitrix mox futura.

De Conceptu beatæ Mariæ à Prophetis sæpius prædicto.

CAPVT 3.

NONVS interea mensis effluerat, & decimilumen immortale radiabat, claruit foetu virginico spiritalis gratiæ manifesta promissio, & verbum caro factum est, & habitauit in nobis, id est habitauit in homine cuius se dignatus est carne vestiri. Infans paruus ac maximus, membris scilicet exiguis, deitate præcellus, per hospitalis templi sinceram defluens castitatem, non læsit corpus abscedens qui non læserat cum venisset. Vere diuinæ generationis est hoc secretum, testis virginis partus ostenditur, qui materni pudoris custos ingressus clausis visceribus & conceptus & creatus est. quæ nouæ lucis illa tunc claritas mundi totius horas impleuit? quæ cœlo lætitiâ? quis ille nitor effulsit, cum Christus splendore sydereo velut sponsus procedens de thalamo suo Mariæ processit ex vtero? Cuius ita species diuina videbatur præminere, vt Dauiticus ipsum Psalmus ita pronunciet. Speciosus forma præ filiis hominum. Diffusa est gratia in labiis tuis, &c. benè præ filiis hominum speciosum definiuit, quia licet humanæ susceperit incarnationis effigiem, filiumque hominis in Euangelica prædicatione sæpe dixerit, peccatum nos tamen originale scœdauerat, quod ipse non habuit, qui suæ nos natiuitatis puritate mundauit. Opictas clemens & facilis ad salutem ne nos iugum diuturnæ præmeret seruitutis pro conditione peccati, Dominus serui membra suscepit. Audiamus vocem Pauli dicentis Apostoli, semetipsum exinanauit, & formam serui suscepit, &c. quique cuncta vestit ab origine mundi, nascencia pannis inuolui sua passus est membra. Et cui cœlum paruus est limes, terra deficit, maris vnda non sufficit, plenus mansit in corpore puerili, modico Deus recubans in præsepi. Salue parens optima tanti regis puerperio consecrata, qui supernis ita iugiter & infimis dominatur, vt eius imperium potestas & nomen nec initium nouerit habere nec finem quæ beati ventris honore conspicuo simul & mater esse probaris & virgo. Cui nulla penitus æqualis scœmina reperitur, quæ tuum decus similitè præcesserit, aut signatur, sola placens singulariter Christo, nulli compararis exemplo. Tunc angelici facunditate sermonis pastores primi gregem suum

De partu beatæ Mariæ, & Angelorum in Christi Natiuitate.

al. prænitere,

suum nocturnis vigiliis seruantes natum dominum cognouerunt, vt & pastoribus pastor mundi claresceret, & inter greges agnus genitus appareret. Igitur vt euangelicus sermo testatur ita pronuncians: Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum & dicentium. Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ostendit Euangelistæ fidelis assertio de cuius ageretur hic regno, quando cœlestis militiæ multitudo deum laudat in Christo, vt licet humana fuerit pro matris conditione creatio, deitatis tamen vna communio patrem cognosci demonstrat in filia dicebant ergo. Gloria in altissimis Deo. Vtique in altissimis gloria Dei permanet, vnde Christus veniens non recessit, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Terram credendum est homines nuncupari, de qua sumus domino fabricante plasmati qui Adam increpans dixit, quia terra es in terram ibis. Tunc terra nostra pacem meruit post illud bellum ferale quo cecidit, quando Christus terram nostræ carnis assumpsit. Nam si terram in hoc loco campos arbitremur dictos & montes, quam pacem potest habere vel prælia mutata moles & pigra? In homines ergo specialiter pax illa descendit, quos bonæ voluntatis capaces inuenit, vt vbi studium sinceræ propositi rerû scrutator & cordis esse conspexerit, illic domicilium suæ delectetur instruere mansionis. Pax est enim & ratio melioris arbitrij, contra spiritum carnis non fauere certamini. Sed vt trumque manentem concordia iugiter puritate cum spiritu dominatione seruaue. Nec debemus tatum de carnis imbecillitate diffidere, vt de cœlestis videamur auxilio desperare. Omnipotens enim dominus Iesus Christus, qui dei & hominis mediator approbatur, vt excusationem nobis corporeæ fragilitatis auferret, studium tantum nostræ voluntatis inquirens, perfectionem boni operis suæ maiestati seruauit. Apostolica namque doctrina sic explicat dicens. Velle adiacens mihi est, perficere autem bonum non inuenio, quia videlicet nostrum est bonum velle. Dei perficere qui pacem suam hominibus bonæ voluntatis infundit. Diuinus deinde sermo prosequitur dicens.

Terra pro homine ponitur.

CAP. 4.

CVm ergo natus esset Iesus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam dicentes. Vbi est qui natus est rex Iudæorum. Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est & omnis Hierosolyma cum illo Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas populi sciscitauit ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt. In Bethleem Iudæ. Sic enim scriptum est per Prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda nequa quæ minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiit dux qui reget populum meum Israel. tunc Herodes clam vocatis magis didicit ab eis tempus stellæ quæ aparuit eis. Et mittens illos in Bethleem dixit. Ite & interrogate diligenter de puero. Et cum inuenitis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Cõuenienter scripturarum sanctioni concordans Christi natiuitas ab Oriente fulgebat, qui implet quod Zachariæ designat oratio. Visitauit nos oriens ex alto. Nam & Dauiticus similia continet psalmus. In sole posuit tabernaculum suum &c. Sole verò signifi-

De stella magos ad christum ducente & in ystis eorum

cat orientem, de qua regione semper oritur dies. Quid igitur Herodes acutus furis? qui dementer insanis? Christum siquid lingua profiteris corde prosequeris, mentemque tetram & nebulosæ caliginis obscuritate damnatam iucundi vultus serenitate dissimulas. Christum namque mandas inquiri, non adorandum religione quam fingis, sed necandum fraudibus quas moliris. Erras nimis & falleris, illum credens tibi succedere, qui regia primus dominatur in sede, qui nec succedit penitus, nec decedit, sed æternus solium suæ possidet maiestatis, legemque legis ac negligis, qui regi regum tua regna minaris. Caret verbis hæc culpa, caret excusatione perfidia hunc enim conaris extinguere quem te promiseras adorare. Minus fortè delinqueres si de Christo nihil quæreres, quatenus homicida tantum velut ignotum. hominem persequendo, non etiam sacrilegus esse Deo videris offenso. Nonne legeras cum Dauitico cantico sic monentem? nolite tangere Christos meos & in prophetis meis nolite malignari. Cur ergo diuinæ præceptioni parere necesse sit, vt neque Christi eius neque prophetæ maligna quicquam improbitate substineam? quia videlicet spiritali consecratos vniuentio nefas grande sit cõtumelio se tractari. Quale nomen habebit hoc crimen vt ipsum dominum Christum à quo Christi sunt nuncupati, ipsum verò prophetam à quo verax propheta descendit, tuis ambibus dolis interfici. Nonne David mandatis domini seruientem debuisti scitari, qui Saul in speluncam qua latebat ingressum dum cogetur extinguere, ita respondit. absit à me omnino hoc, mihi non contingat à domino si fecero verbû istud domino meo Christo domini mei vt inferam manum meam in eum qui Christus domini noster est. Et ille quidem peperit inimico se volenti perimere. Tu autem insidiaris domino, qui mundi natus est ad salutem. Qui si nullis vt immemor, veterum tangebatur exemplis, ob hoc saltem parricidalis conatus debueras arma relinquere ne sceptri quod gerebas deiceret potestatem, qui vinctus agnosceris, persequens vnctionis auctorem. Nec tamen nominis tui cruenta perfidia tanti sceleris à fatietate discedat, sub honore crucis æthereo, sed criminetuæ gentis infero, quod frustra scruens tu moliris Herodes, alius post videbit.

CHAP. 5.

EVangelicum ergo sequens ait ita capitulum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quæ viderant in oriente antecedebat eos. Vique dum veniens staret supra vbi erat puer: videntes autem stellam gauisi sunt gaudio magno valde, & intrantes domum inueniunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Quid est hoc, vt præcederet eos stella quam viderant nisi vt ducatum parui syderis intuentes materiam pleni luminis inuenirent? adorauerunt autem quia verè venerant adorare, quod Herodes se mentiendofacturum non meruit obtinere. Nisi enim veris adoratoribus dominum non conceditur adorare sicut ipse dominus noster ad Samaritanam mulierem locutus est dicens. Vos adoratis quod nescitis nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. Sed venit hora & nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Nam & pater tal-

De adorato à Magis christo, & muneribus oblatis.

les quærit qui adorent eum. Licet ergo dominicæ verba doctrinæ manifesta sint & aperta, quod dominum nisi veritas non adoret: debemus tamen vim sermonis diligentius perferutari, qui sit, venit hora, & nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Arbitror itaque iuxta sensum quem meæ Deus paruitati largitur, quod per significationem præsentis temporis quo se palam mundo monstravit, in se patrem dixerit adorari. Sic enim sequentibus patefecit alloquiis dicens. Iudicium omne dedit filio, ut omnes honorificent filium sicut honorificavit patrem. Magnificè verò postquam dixit in spiritu, adiecit & veritate, quoniam spiritum Dei gerentes veritas sequitur, alienum fallacia comitatur. Declaratur & in hac magorum persona mysterium. Per illos namque gentiles & aduenas ad se dominus noster Iesus Christus ingressos gratiam futuræ legis ostendit, quod omnibus ad se gentibus venientibus aditum iam paravit. Ita enim & prophetas suos & per seipsum noscitur locutus. Per prophetas quidem licet sæpius ista prædixerat: dautico tamen testimonio sic explanavit. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. postula à me & dabo tibi gentes, hereditatem dixit qui per noui gratiam testamenti domino parabantur adquiri per seipsum in euangelio, tanquam bonus pastor ita promissit. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Nec deuotionem munerum diuino caruisse nutu credamus. Nam per illas species merito variæ significationis oblatas Christi potentia patuit declarata. Aurum namque si diligentius inquiramus quid pronunciet adtributum, sine dubio tam præclara materies & opulenta metallici splendoris irradians ut pote Regi memoratur illata. Sed in hoc rege duplicem fatemur esse substantiam. Christus enim & specialiter regnat in cælis, & carnaliter natus est rex Iudæis. Thuris munus, quia religioso libamini illud olim proficiebat. Incensum Christo datur, ut deo. Myrrha verò quæ tumulandis est apta corporibus, humanam morituro per carnem sepulchrali lege. Ipsa quoque trinae quantitatis oblatio cultum catholici dogmatis pronuntiabit ex numero. Quippe qui, Deus omnipotens, qui præterita conspiciat ac futura, semperque manet mansit iugiter ac manebit, triplicis in vna deitate virtutis in eorum tempore cursu rerum omnium posuit fundamentum, quæquæ præsentia sub eius oculis semper vniuersa consistant, qui ne vetustatis senium, nec iuuentutis suscepti in cremetum. Sed quod semper est, idem esse non desinit. Nam potestatis suæ nomen excelsum moysi sollicitè perquireti, ut Israeli populo nunciaret, de flamma rubi non ardentis hoc edidit. Ego sum qui sum. Et dixit. Sic dices ad filios Israel qui est misit me ad vos. In euage-
lio nihilominus ad Iudæos Abraham sibi et præponentes antiquitate sic inquit. Amen, amen dico vobis antequam Abraham fieret, ego sum. Vide distantiam vtriusque substantiæ, deum discernentem & hominem. Abraham dixit antequam fieret de seipso non dixit ego fui. Sed ego sum, quoniam diuinitatis esse est non fuisse, quæ via semper æternitate

consistens nec initio oritur, nec terminis explicatur. Tempus enim à Deo est, non Deus à tempore. Ictationis itaque sermo prosequitur. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Debemus igitur imitari nos etiam Magorum facta fidelia & sicut illi somno crediderunt, nos euidentissimis aspectibus iam credamus, quatenus qui Christum signo crucis prælucentem repertum meruimus adorare, eidemque de thesauris nostri cordis munera trinae laudis offerre, iam minime reuertamur ad huius mundi principem, qui nos ante seduxerat deceptorem. Sed priorem semitam relinquentes per illius callis secreta pergamus qui ad cœlestem patriam gressus dirigit confitendo. Dehinc per ordinem talia gesta narrantur.

CAP. 6.

Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à magis iratus est valdè, & mitens occidit omnes pueros qui erant in Bethlem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, secundum tempus quod exquiserat à Magis. Igitur à Magis, quos crediderat illudendos, illusus, dissimulatos. Motus ira præcipiti rex impius publicauit. Si regem dici conueniat qui nec pietatem tenuit, nec suos regens animos temperauit. Sed leo sæuissimus & cruentus, cui si tenet quiuerit forsitan agnus auferri, in totum parui sanguinis gregem impetus ferinos exercet, peculque mollissimum mandit, lacerat, decerpit, extinguit, stantes eminus foetæ miserime pignora vocantes frustra iam perditâ, crebrisque balatibus inanes aures exagitant. Sic Herodes de Christo stimulat oblato, paruulorum cateruas elidere sanguinolenta non destitit tyrannide. Quoniam rogo crimine simplex morti turba succumbit? Cur qui vix dum modo sunt geniti digni sunt iam puniri? furor est in cruento rege non ratio qui primis vagitibus inimicus, & in numerum patrare nefas aggressus, puerilis milia mactauit ætatis, vnoque luctu tot simul genitricis orbauit. Hæc effusam vultibus comam miseranda dilacerans crinalis damni foeditate nudum verticem sauciabat. Illa madidas lachrymosis iambribus genas vnguium proteruitate sulcabat. Duris alia pectus sanguinolentum verberibus infelix mater cædebat nec iam modo mater, super vnici gelidum corruens cadauere extincti abscissas vberum venas, lactis copiam, cum cruore fundebat. Nemo calamitatis illius tam varias tamque multiplices potest imagines expedire. Vbi diuersis generibus lamentorum dolor aderat non diuersus. Quis tibi sensus, quæve fuit mentis intentio, non iam tyranne, sed lanio? quos fremitus eructabas accensus, cum fontium vulnera paruulorum ex arce summa prospiciens vastum pelagus lachrymarum cerneret inundatione collectum? Inter necatos tamen infantes quos occubuisse certum est, non perisse, quæquam Christus abfuerit absens esse non potuit, qui periculis sanctorum semper insertus, alienis pro se corporibus irrogata pio motu sentit in se supplicia.

CAP. 7.

De seueri Herodis & necè paruulorum.

De doctrina ac magisterio Domino duodecimo anno.

Cum iam ætate proficiens annos duos gereret supra decem, cuius numeri de carne traxerat quantitatem, æuum scilicet temporale humana ratione percurrrens senioribus sese prudentia, magistris magistrum pandebat esse doctrina, vt legis suæ manifestus interpret, quantus esset interior, demonstraret.

CAP. 8.

De tricenarij baptismi uisualis.

Nec post longam temporum moram (quænam potest esse mora temporibus, quæ volucris cursu fugacia nondum veniunt, iam recedunt, vt euangelista significat) Ipse Iesus erat quasi iam annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph præclare nimis vtrumque verbum (quasi, & putabatur) diuinitatis seruauit. Sicut enim quasi triginta videbatur annorum cum sit æternus. Ita Ioseph putabatur cum sit ex virgine procreatus. Tunc Iordanis ad fluentia baptizaturus accessit, expectans quod venerat vt donaret, abluendus qui veniebat abluere. Hunc Ioannes baptista conspiciens quem matris in utero senserat dum lateret, iam Christi conscius affuturi, prophetiæ munus exercens, licet loqui non posset, tanquam muti patris à silentio temporalis descendens, proclamare cepit & dicere. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Cum dicit, tollit, ostendit eum non habere qui tollit, quod quidem tulit non vt ipse gereret, sed vt ipse deperderet. Sicut tenebris nocturnæ cæcitatibus ortum radiantis dies subito videmus infundi, nec tamen caliginis tactu quem decuit, splendoris sui gratiam lux amittit. Ita dominus Iesus Christus humani generis delicta suscipiens non tenuit sed fugauit. Nam vt ignis metalla fordium consummatione clarificat: ita nos ab originali contagio sua bonus opifex flamma mundauit. Tunc immaculatus aquas ingressus in se nostram lauit illuuiem, nihil habens proprium quod lauaret. Ipsos denique latices sacri corporis maicestate purificans, beavit gurgitis lympham, honorem dominici baptismatis consecutam. Senserunt tremendam deitatis vndæ præsentiam. Pontus recessit à littore, fluuius remeauit in fontem. De quibus propheta cantans hæc designat. Mare vidit & fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Quid est mare quod fugisti, & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum. Euangelicæ lectationis ergo textus ita prosequitur. Baptizatus autem confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli, & vidit spiritum Dei descendantem sicut columbam venientem super se. Et ecce vox de cælis dicens: hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui. Consideremus attentius quantum reueletur & in hoc loco mysterium. Postquam enim dominus de aqua baptizatus ascendit, mox aperti sunt cæli. Quomodo mox aperti sunt Christo, cui super sidera domus, nunquam cælum videatur obclusum? Sed arbitror quantum pietas eius meis sensibus aspirare dignatur, quod ideò tunc aperti sunt cæli, quando dominus ascendit ab aqua baptizatus, vt suis misticors doceret exemplis, homini, cuius effigiem

sumpsit, cælorum regna tunc pandi, cum meruerit spiritalis aquæ consecratione perfundi. Quod autem spiritus Dei super eum in specie columbæ descendit, ostendit quanta sit eius bonitas, mansuetudo, simplicitas per volucrum fellis amaritudinem non habentem. Et ne corporaliter visus esse nesciretur Deus, voce patris asseritur dicentis. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Præclarus iste dilectionis affectus plenam Catholici dogmatis continet firmitatem, vnamque patris & filij pronuntiat esse virtutem. Charitas enim quæ in Deo consistet à similitudinibus & æqualitatis spiritu non recedit. Nam qui dixit sui lege mandati. Diliges proximum tuum tanquam teipsum, docuit diligentis & dilecti nullam fieri oportere distantiam. Nam & in sequenti verbo quod addidit, in quo mihi complacui, intelligitur potestatem vnus deitatis explanasse communem. Plus est enim complacuisse dixisse, quam placui, quia complacui conuenientiæ verbum est, & geminæ cernit adhærere personæ. Quod ideo vox cœlestis expressit, vt & pater in filio, & filius complacuisse videatur in patre. Nam & ipso tam paternæ vocis quàm filij baptismatis, vel spiritus aduolantis consortio congregato, trinitas vno fulsit ex Deo, quo dignus non meretur existere, qui numerauit trinitatem.

CAP. 9.

Tunc ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus postea esuriat. Et accedens ad eum tentator dixit ei. Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Igitur tentabatur à Diabolo fidei temper inimico. Nemo enim sibi manifestam rem dicitur, nisi qui fallaci plenus ingenio compertè veritati non credit, sicut ipse Diabolus qui postea quàm Iesum paterni claritate sermonis, Dei filium esse cognouit, eiusdemque potentiam singularem quadraginta diebus, & quadraginta noctibus nihil vescentis expauit. Licet Moyses similiter & Helias totidem dierum sustinuerint noctiumque ieiunium. Sed illos alieno fultos auxilio, quamquam suo merito nouerat hæc fecisse. Iesum propria cernebat operari virtute. Spem repente vanissimam stultæ tentationis arripuit quia dominus esuriuit. Nec audebat aggredi diuinitatem, nisi mixtum videret hominem. Mox antiquas molitus insidias ciborum, improbus dolos fallaciæ suscitauit assueta. Demonstransque lapides suas magis epulas serpens ait. Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant, quasi non posset hoc facere, qui tale iugiter opus exercens, de saxeis terræ visceribus producit segetem frugali victu prægnantem, & spica messium densitate cautis nutrimento crescente panis vberem cibum de lapidum foecunditate largitur. Sed maluit sapientia singularis gloriam mirabilis facti contemnere, ne petitionem tentatoris amitteret. Deus enim credentes suscipit, tentantes excludit. Nam popu-

Christum tentatum à Diabolo

aurum.

thrus.

myrra.

Cur trina munera christo oblata.

Ius Israel ob hoc deum legitur offendisse quam maximè, quia beneficiorum eius oblitus tentare ausus est eum, vt cum desperatione peteret epulatum. De quorum Moyſes in libris ſuis incredulitate non tacuit. Et Dauid ita memorans breuiter explanauit. Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis. Et malè locuti ſunt de Deo, & dixerunt: nunquid poterit Deus parare mentem in deſerto &c. Quid enim illi poteſt eſſe difficile qui pro immenſa rerum omnium poſſibilitate vocatur omnipotens? Reſpondens autem dominus Satanę ſic dixit. Scriptum eſt non in ſolo pane viuunt homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Aptà nimis & competens data eſt inimico reſponſio. Nam percunctanti ſi filius Dei eſſet, velut homo reſpondit, quatenus per eum potius vinceretur quem videbatur aggreſſus. Quo audito fractus & debilis, arma tamen audaciæ non deponit. Et duxit illum diabolus, & oſtendit ei omnia regna orbis terræ in momento temporis, & ait ei. Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa. Tu ergo ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia. Quid mirum ſi peruerſa ſit locutus miſer qui ne rectas vias incederet, ſerpentis torti effigiem ſumpſit, regni fragilis & caduci Chriſtum eſtimans cupiditate contingi, qui validum potius & æternum ſuis venerat collaturus. Aut ille diuitias ſeculares dignaretur acquirere, qui docere venerat vt periret. Monſtrumque cœlo deiectum adoraret, cui thronus eſt cœlum, terra ſubpedaneum, mundus omnis obſequium, quem nullus audet aſpicere, & cunctæ ſubmiſſis vocibus laudant ſuper ſydera poteſtates. At iterum dominus eum tali reſponſione confudit dicens. Scriptum eſt. Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruiſ. adhuc ex humana cernitur reſpondere perſona. Dignatus ſcilicet infirmum rebellem virtute maiorem potentia ſubiugare. Licet huius quoque verbi liuor ille viperæ congreſſione deiectus nondum depoſuerit temeritatis ingenium, ſed triſulca linguarum vibratione confidens contra victtricem trinitatis manum tertio caput erigit ſauciatum. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanciam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei. Si filius Dei es mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. O quantum cæcitatæ atque caliginis nigro ſemper dominatur in pectore, menſque tenebris propria malignitatis obſcura neſcit indeprehenſam cuſtodire fallaciam. Ecce dicens: ſi filius Dei es, oſtendit hoc ſe neſcire. Cum quærit dicens, iterum. Angelis ſuis mandauit de te, conſitetur hunc eſſe quem cernit, ſed ancipitis vſus varietate ſermonis ſimulacror ac diſſimulacror inuentus, mendax ſuis artibus approbatur. Nec ſolius fallaciæ, ſed etiam ſtultitiæ domus eſt cor malignum. Quid enim poterit ineptius reperiri, quam vt illum crederet, licet alta ſublimis templi ſaſtigia, & cacumen excelsi pinnaculi ſaltu formidare præ-

cipiti, qui vt planis videtur in terris, de ſumma cœlorum arce deſcendit? de quo clamat Dauid & dicit. Et deſcendit & inclinauit cœlos, ſimul humiſſima continens, & altiſſima non relinquens. Igitur deficientis audaciam, ſic eloquens percussit vox diuina. Scriptum eſt. Non tentabis dominum deum tuum. Hic dominum deumque ſe eſſe iam pandens, tales vltra conatus aſſumere prohibet tentatorem, ſuis nos admonens pius doctor exemplis, ſpiritum vetuſtæ malignitatis artificem, illic humanis proculdubio ſubiacere virtutibus, vbi fuerit Deus ſimplicitati puri cordis inſuſus. Ait enim lectionis inſtructio. Tunc reliquit eum diabolus, & Ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Videtur vt arbitror in hoc diaboli fugientis abſceſſu & miniſterio conſequenter Angelico quadam Paſchalis gloriae declarare præcedentibus ſignis imaginem. Nam ſicut victis tentationibus, depulſoque diabolo præbuerunt Angeli miniſterium ſaluatori. Sic contumelioſis Iudæorum, & pœnis beatæ crucis paſſione contemptis, ipſaque diaboli fraude & morte calcata ſurrexit ab inferis, euectus eſt aſtris, & conſueto maieltatis imperio Chriſtus ab angelis adoratur in cœlo.

CAP. IO.

EXin diſcipulos ex piſcatoribus quosdam ſibi met ſociauit accitos, humanas deinceps animas piſcatorios, quæ lubricam ſectantes mundi lætitiã, tanquam natantes vias Ponti fluctuantis incertas per voluptuoſos lapſus vagis curſibus errauerunt talesque vitæ conciliauit æternæ, quos nec generoſa proſapia ortu terrenæ nobilitatis inſaret, nec nitor eruditæ faciundia gloria vanæ garrulitatis extolleret, ſed quos ſancitum vitæ ſimplicis inſtitutum ſuperba nimis humilitate conſpicuos cœlo faceret iam vicinos. Namque deus omnipotens ſtulta mundi potius elegit, & infirma renuens quæ ſapientia videntur & fortia, quia ſicut Paulus apoſtolorum doctor egregius. Quod ſtultum eſt Dei ſapientius eſt hominibus, & imbecille Dei fortius eſt hominibus. Et conſeſtim iterum dixit. Quæ ſunt ſtulta huius mundi, elegit Deus vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus & quæ non ſunt tanquam non ſint, vt ea quæ ſunt deſtruet.

CAP. II.

Quinetiam ſalutem celerem miſericors cupiens adhibere ſaluator, orandi quoque modum præceſque conſtituit. Iudex piſſimus breuiter vult rogati quo citius annuat ſupplicanti. Sic orandum ergo docuit patrem, ſuum ſcilicet pro natura, noſtrum verò pro gratia, honorem proprium largitus hominibus, vt quod ſolus habet egregium, cunctis largiretur indultum. Pater noſter qui eſt in cœlis qui cœlorum perpetem regnatorem patris audemus nomine nuncupare, primùm debemus

ne electio ne piſcatorum.

Expoſitio orationis dominicæ

Pater noſter cur dicatur.

mus aduertere non ſeparatim ſingulis, ſed communitè vniuerſis donum tanti muneris attributum. Nam 3 quaſi ſemotus à cæteris & ſecretioribus habitans latenter in locis, dominum quilibet verbis huius orationis impleret, non inquiet, Pater meus, Sed pater noſter quoniam ſoli Chriſto deberetur hoc verbum, cuius proprie pater eſt Deus. Quamquam enim in omnibus euangelis hoc habetur adſcriptum: In illo tamen euidenter dominus Ieſus in capitulo iuris ſui potentiam ſingularem docuit à populari permixtione diſcretam, vbi diſcipulos confortabat alloquens. Vado ad patrem meum & patrem veſtrum. Quod ait meum, hanc ſibi ſpecialeſ gloriam congrue vindicauit, quod ait veſtrum, generaleſ gratiam communiter cunctis eſſe patefecit. Similitudinem faciamus hic aliquam, vt ex humanis diuina capiamus. Ponamus igitur quempiam nobilem virum cui filius vnicus, & aliquanti ſint famuli. Nunquid ob hoc quod pater familias appellatur, poteſt apud eum ſeruorum ac filij par dilectionis eſſe conditio, cum & ipſe filius dominus probetur eſſe cunctorum? Nos igitur vtimus hac oratione non Chriſtus, quoniam præce huius ſupplicationis ipſum quoque depoſcimus qui cum patre vnus eſt dominus coæternus. Dicentes itaque pater noſter. conſitemur nos omnes in ipſo fratres exiſtere. Cuius nominis non debemus affectum mutæ charitatis expulſione contemnere, nec originalis odij monumenta ſectari, quo Cain germani ſanguinis fuſor parricidalis maculæ factus eſt inchoator. Sed manſueti ſpiritus igne ſeruantes carnalis ponamus nequitiam vetuſtatis, & nouo homine gratulemur induti. Ne cum cœperint à cœleſtibus opera degenerare terrena, tanto patre videamur indigni qui Chriſto nos duce ſacra natos adoptione ſuceſſit. Sanctificetur nomen tuum. Sanctificatio que poteſt æſtimari qua dominus ſanctificari valeat, qui cuncta ſanctificat, niſi vt cor piũ, mite, placidum, caſtum ad eius præparem ingreſſum, quatenus tali domicilio delectatus ſanctificationis ſuæ in nobis operetur augmentum, quemadmodum ipſe dominus noſter Ieſus Chriſtus in diſcipulis ſuis ſe clarificatum eſſe memorabat qui clara ſemper diuinitatis luce fulgebat. Nam in Euangelio ſecundum Ioannem dum pro diſcipulis ſupplicat patri, inter diuerſa quæ proſecutus eſt verba, ſic inquit, & clarificatus ſum in eis, ſcilicet qui claritatem ſuam in eis inueni. Vbi ergo & ſanctificationis ſuæ ſigna reppererit, ſanctificare ſe ibidem dicit. Pietas enim illa ſine modo mitiſſima ſibi conſerti pronunciat, quicquid ſuis famulis ipſa fruſtrificat. Similis itaque ſenſus oſtenditur, & vt ſe benedici præcipiat, cum ipſe potius vniuerſa benedicat. Namque trium puerorum in camino canentium ab omni creatura per ordinem benedicendum dominum generalis hymnus exclamat. Adueniat regnum tuum. Regnum aduenire depoſcimus regnatoris qui regnare non deſinit, vt fallacem huius mundi principem pro præſumpta puniat tyrannide, ſolusque qui ſolus eſt, ſuum demonſtret imperium, nec morte *

Sanctificetur nomen tuum.

Adueniat regnum tuum.

conſtitium, nec temporibus conſumendum. Neſcit etenim tempus lucis illius dies ſine nocte continuus, vbi fortiffimus miles odorato Chriſto diuerſa mundi poſt pericula prælio victor exiſtens cæſariem beati capitis ornaturam perpete nobilitatus gratulabitur iam corona. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. Præcedentis & hic continentia ſenſus videtur intelligi, quod iugibus dies nocteſque præcebus debeamus expoſcere vt illius cœlum terramque voluntas adimpleat, qui nuſquam vult eſſe nequitiam quo deiectum cœlo diabolus nec terra patiatuſ inſenſum me terrenam corporis noſtri ſubſtantiam, tanquam limo concretam ſæuus coluber vt eſcam ſuæ voracitatis inuadat, ac peſſimis nos ſuaſionibus inuolutos ſquamofis nexibus amplectatur & ambiat, donec læthalibus venenis inebrians miſerabilem vitam lambendo conſumat. Ideoque dominum deprecemur aſſidue, vt animam pariter in nobis tueatur & carnem, altera namque cœli pars ſumus, altera terræ ſemen exiſtimus. Panem noſtrum cotidianum da nobis hodie. Panis alimoniam cotidiani petentibus, tripartitus intelligentia ſenſus aperitur, quamquam ſcripturas diuinas ſic oporteat omnes aduerti. Ergo Secundum litteram ſpecialiter fruſtrantari germinis panem veſcendi videmur gratia poſtulare, & moraliter vt ſerui dominum deprecemur quo diurnam conſequi mereamur annonam, dum tam vtriuſque rationis formam de ſpirituali nouerimus procedere diſciplinam. Ob hoc enim epulas victuales cotidie iubemur expoſcere, ne quid in craſtinum reſeruantes, dubitare de diuina pietate cernamur. Quod tamen ita laborioſum probatur & arduum, vt à paucis viris atque rariffimis talis queat regula cuſtodiri. Namque dominus ipſe fidelis in omnibus qui filios Iſrael productos ex Aegypto per annos in heremi ſterilitate quamplurimos ſabbatico tantum parentes, cotidianis dapibus gubernauit. Hoc & nobis ſi fides non deſiciat ſe datum euangelicis ſermonibus compromiſit, alloquens ſuos ita diſcipulos inter alia quæ docebat. Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi. Si vero plenius ſpiritualiter dicta de quibus loquimur velimus agnoſcere, ſentiemus hunc panem diuinum eſſe ſermonem, à cuius ſubſtantiali doctrina ſi vacans animus vel paululum ieiunauerit, magna famis penuriam ſuſtinebit. Diſtantia ſiquidem non puſilla inter ſpirituales epulas & corporales exiſtit. Has enim parcius edere, illas namque præcipimur recuſare. Hic abſtinentia ſalubris, illic auiditas ſit vitalis. Denique Dauid meditationem dominicæ legis exercenti die ac nocte beatitudini ſe his verbis prædicat inhære. Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentia non ſedit, ſed in lege domini voluntas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte. Hæc meditatio nimirum ſaturat & delectat tanquam mellis craſſe dulcedo, quæ licet aluum cito veſcentis adimpleat, nectarea tamen ſuauiſſime naturæ nunquam probatur horrere. Audiamus hic etiam

fiat voluntas tua.

panem cotidianum da nobis hodie.

Panis diuinus ſermon eſt.

ſalm. 118.

ſial.

idem propheta quid dicat. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine super mel & fauam ori meo. Perfectè verba legis diffiniuit intelligi, cum faucibus dulcia dicit esse non auribus, hæc super mel, & fauam, ori non auditui ministrari. Nam & surdi quibus auditus minime suffragatur, præceptis cœlestibus per oris officium legentes implentur similiter: & Apostolus ad Corinthios v. sus epistola, manifestauit spirituales epulas esse doctrinam dicens. Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritalibus sed quasi carnalibus, quasi infantibus in Christo vobis potum lac dedi non cibum. Nondum enim poteratis quis dubitet solusque ambigat, hæc omnia spiritaliter figurat: neque enim fuisse illos infantes, aut lactis ab Apostolo nutrimenta sumpsisse vel stultus aliquis poterit arbitrari. Sed incipientes verba legis haurire, ac paulatim diuinis imbui institutis, lactea velut infantes ebibere primordia scire conuenit quia sicut salutaris cibus est bona doctrina, sic noxius est maligna. Ideo dominus discipulos monebat à fermento Phariseorum & Sadduceorum spiritaliter se cauere, sciens accidi dogmatis viros totius dulcedinis vbertatem paruo tactu corrumpere, quoniam secundum quod ait idem Paulus apostolus, modicum fermentum totam massam corrumpit: nam & si corpus domini nostri Iesu Christi magis esse credamus hunc panem, ab spiritali nihilominus ratione nequaquam noscitur declinare, maximè quia talis epulatio, vel talis oratio nulli gentilium, nulli Iudeorum nisi solis diuinitus traditur Christianis. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si diligentius petitionis nostræ vota meriamur, vel tribuenda nobis indulgentia vel neganda propriis dignoscitur exemplis. Hoc enim sperare iubemur à domino quod cernimur dimisisse conseruo. Quippe quos paris eadem conditionis adstringit, vt debitores sicut esse nolumus, ita nec habere cupiamus: In aliorum namque personis aut absoluiamur aut ligamur. Quod si putatur incertum de quibus debitoribus hic agatur, ponenda est exculpationis infirmæ materis & seu fortassis in culpa siue pecunia, vel in quocunq; tibi frater reus fuerit, hoc relaxa. Nam & non tam delictorum crebra præsumptio, quam pecuniariæ quantitatis inhonesti tractatio plurimis ostendit apud dominum nexibus inuolutos. Quisquis enim prout facultas virium ponderatur, egenti fuerit inhumanus. Deo quæ sua sunt inficiatus abiurat, cuius pietas infinita miserorum sic tuetur angustias, vt quicquid pauperi dispensatio benigna largitur, sibi profecisse testatur. In votis etiam quæ promittimus diuina beneficia consecuti debitores existimus, donec ea fidei mente soluamus. Hæc igitur quæ de pecuniariis dicta sunt debitis, etiam de ceteris peccatorum generibus diuersis, quibus æterno iudicio tenemur obstricti, sentire nos conuenit. Scientes ob hoc ærariam similitudinem flagitiis comparatam, quoniam radix omnium malorum est auaritia, sine cuius semine vitioso nulla propemodum scelera generantur in malo hic homicidium perpetrat vt innocenti quod affecta-

Et dimitte nobis debita nostra.

uit, eripiat. Alter præmio sollicitatus accepto mendacis testimonij fit iurator. Nonnullos ad leuocinium adulterini commercij coitus foedæ redemptionis impellit. Alij furto se maculant, alij depositum negant. Sunt istis & plura similia, quibus amica semper fames auri commilitat. Nullum tamen crimen facile admittitur, cui pecuniæ ministerium minime suffragatur. Igitur diuinæ pietatis munus indepti, impunitatem cœlestis indulgentiæ consecuti quod accepimus inuicem non negemus, ne maioribus absoluti, cum parua non resoluimus, maximis iterum vinculis implicemur. Moxque dominus ille misericors donator debiti non exactor, qui talentorum nobis decem milia relaxauit, si propter denarios centum senserit nos strangulare conseruum suis tradi tortoribus cuncta iubeat exigendo, in que carceralem detrusi custodiam penitus egredi non sinamur, donec luamus vniuersa vsque ad modum vltimi quadrantis amissa. Et ne nos inducas in tentationem. Nam dominus (qui lucis via, pacis & semina) in laqueos quenquam tentationis inducat, sed abhorrens diuinis monitis non parentes, cum eos deserit, introire permittit. Omnes enim qui lubrica sectantes mundi contagia, retribus delicio sis inclusi luxus blandæ perditionis affectant, à domino qui puræ virtutis amator est derelicti; pergunt ingredi qua se tentatio voluptuosa pertraxerit. Ab hac igitur pedem retro nitamur abducere, semitam potius conterentes angustam, quæ tenui calle multis incognita cœlestium; regnorum subdit arduam latenter ad portam. Sed libera nos à malo. Cum liberari nos à malo deprecamur bonum esse quem petimus, vt nos liberet confitemur. Nec immerito sectandus iste qui liberat. Ille fugiendus est qui trucidat. In hoc enim per bonos fructus arbores vitæ, in illo per malos radix præuaricationis antiquæ actus. Namque fructus intelligi euangelica lectio declarauit, vbi dominus varias diuersorum mentes aperiens, ex suis quemque fructibus, id est, ex operibus iussit agnosci dicens. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Siquidem quanta distantia cœlum separatur à terris, ignis ab aquis, lumen à tenebris, pax à bellis, vita nihilominus à sepulchris: tantum magnæ remotionis abscessu longius bona discernuntur à malis. Duplex etenim semper electio deliberationis nostræ famulatur arbitrio, quo vel dextrum teneamus tramitem, vel sinistrum. Non ignari nec dubij dextram semitam esse iustorum in Abrahæ patriarchæ sinu lætantium. Læuam verò profundis impiorum supplicii deputatam. Vnde nullus ad vltimum per tam grande chaos & abruptæ molis immensum valeat transmeare periculum. Hæc est igitur nobis libertas optabilis, vt oues & agni summi pastoris si fuerimus digni censei, toruos mereamur lupi morsus euadere, atque suauissima Christi per pacua largifloris amœnitate gratissima vitam carpere iam securam.

Et ne nos inducas in tentationem

Sed libera nos à malo.

Explicit lib. II. qui est noui testamenti.

INCIPIT SEDVLII LIBER III. PASCHALIS OPERIS.

CAP. I.

De aqua in vinum conuersa.

PRima dominus nuptiis interesse dignatus virtutis suæ documenta patefecit, vbi conuiuia precipuus diuinam referans potestatem non pasci visus est sed pauisse. Defuerant namque vina solemnibus, & inter epularum cumulos ferculis aggregatos, tantum vacuati calices mera siccitate torpebant. Terrenus abscesserat potus, scilicet vt cœlestis intraret. Conuertit Christus ergo tunc latices in vini speciè transcurrentes. Amiserunt aquæ quod nata sunt, aquis indigentes ad potum, vndaque nobilior facta quam genita, colorem mutauit pariter & nomen. Cunctis denique mustum dulce rubebat in poculis, ac per omnium iucunda mensarum captos suauitate conuiuas haustus flumini nectaris ebriabant. Stupebant fontium ministri sex hydrias quas aquis impleuerat vino redundante fuscatas, subitatis Christi tota feruisse vindemia, quippe qui vitis aderat virtutis colona, nata fructifera sub ætheræ frondis umbraculo nutriens racemos spiritalis pampini semper amœnitate victuros.

CAP. 2.

De filio Reguli re-lucraturo.

DEinde Regulus quispiam domino flebiliter supplicabat, vt ægrum morientis filii releuaret incommodum, de que sede corporea anxiantis animam labi prohiberet infirmam. Tunc diuinæ potestatis humanitas quæ credenti nil denegat, nec donum dilatione suspendit quod comitatu fidei non recedit, plenum puero sospitate voce præstitit, sermone concessit. Ita namque respondit. Vade, filius tuus viuuit. Quam imperiosa domini potestas est, quamque magnifica, non victurum annuit, sed iam viuere designauit. Hoc enim diuinitatis est singulare, vt omne cernat præteritum quicquid decreuerat futurum.

CAP. 3.

De sanitate per multa loca multis restituta.

INde per diuersas vrbes & compita perque rura, & vicos & castra salutiferos gressus accommodans, cuncta depulsis morborum vitiis membra sanabat.

CAP. 4.

De leproso sanato.

CVm repente de medio stipantis turbæ concilio varia leprosus in felicitate perfusus, & obscuro factus candore inferior, dominum sic inueniens postulabat. Domine si vis, potes me mundare. Non fuit supplicis isto parua fides in verbo, qui suæ mundationis effectum in diuina tantum voluntate credidit institutum. Namque vt cum dominus sacra contigit manu dicens, volo mundare, confestim bicolor ægritudo discessit, ponensque maculosæ cutis horrorem peregrina corpus caruit foeditate. Cernebatur à populis repentino mutatus auxilio, sanamque proferens iam figuram, vera magis in speciè quoque, minus agnosci visus est in colore.

CAP. 5.

De socru reuerti febre liberata.

PETri socrum violenter affectam correptis igne visceribus, anhela febris vrgebat, validique lampas

De socru reuerti febre liberata.

Tom. 8.

CAP. 6.

ardoris æstuantibus acriter medullis infederat. Perdebat fors animæ trepidantis ambigua inter funus & vitam, gelidæque mortis aduentus nimis coquebatur flamma membrorum. At vbi dominus ægram periculis inuolutam tactu salutifero vistravit, lætale subito fugit incendium viuaci fonte restinctum, surgensque mulier sospitata, sedulis officiosa seruitiis quæ modo languerat sui medici fit ministra.

CAP. 6.

QVintiam diabolicæ seueritatis insaniam à mentis læpius humanæ misericors collisionis exclusit, ne in diuinitatis opus insertus læuiret spiritus non diuinus. Passimque cateris innumeris vsum corporis fauciati morbis fugientibus reformauit, atque varia populos clade langoris periculo deficiente subtraxit.

Spiritibus immundis imperat.

CAP. 7.

DEin littoræas harenosi callis oras obambulans parua lyntris tabulata conscendit, ac discipulis comitantibus coeperant transfretare. Cumque motu carbasi tumentis impulsa procul à littore veheretur iam carina, surgit hiems immitis & aspera totum mare funditus procellis exagitant, ac pupim fluctu recedente submersam vndis iterum tumentibus allenabat. Turbauerat mœstos salus desperata discipulos, nullumque remedium in sua prorsus arte consistere fateri cogebatur, & nauæ cuncti se denique iam perire, & aut tabularum tractibus inherentes, aut brachiali remigio peruolutos scopulosis credebant naufragos littoribus collidendos. Christus autem verus gubernator ac profidus modico ceruicali suffultus fluctuati dormiens quiescebat in pupi sopite corpore, peruigil maiestate, qui secundum prophetiam dauidicam: non dormitavit neque dormiet qui custodit Israël. Cumque discipulis vna simul voce clamantibus, domine libera nos, perimus, exurgit suscitatus ventis imperat vt quiescerent, mari præcepit vt taceret, subitoque ponti pariter iter, & aëris inopinata temperies præsentis proditrix fit diuinæ. Quid igitur conuenit illa de tēpestate censei? Nunquid nā pelagus sæuas erexit procellas in dominum, aut seditiosum flabra luctamen contra suum mouere nisi sunt conditores? absit vt hoc elemēta tentauerint, quod iniuriam gereret maiestate. Sed vt cuncta Christi virtutibus humili deuotione subiecta potius censeamus omne creditur fretū dominica nauigatione lætissimum quod venerit obsequens ac procurrens ex imis vndarum sedibus æstu candidiore feruescēs. Sic etiam leuium præpes natura ventorum, pupim qua Christus infederat, alis volucri iucunditate diffusis, tanquam regia ducis castra coetu famulante vallauerat. Neque enim cui violentiæ potestatis licentia suffragatur imperioso facile cogatur obedire domino, sicut æquorum & venti diuinis Christi iussionibus inclinati cursus rapida commotione præcipientes languenti subito deposuere torpore.

Christo nauigante tempestas discipulis turbat.

CAP. 8.

INterea quinetiā gurgitis dominus lenitante transfuectus, relicto nauigio per oram vicini littoris incedebat, cum repente duo viri sæuissimi turba, dæ-

Dæmones in Porcos immissi.

monum legione possessi, de sepulchralibus monumentis fremitu profluere terribili. Et ob hoc ferreis catenarum nexibus innodati. Heu quam grauis est furoris cōditio! Qui vim sustinet lacerantis insanæ, illum necesse est & vinculis pœnalibus subiacerere. Conuenienter tamen spiritus ille nequissimus inter busta magis habitabat & cineres, cui nihil est cum vita commune. Tunc domino veniente perterritus, & à sedibus purgatę mentis exclusus, in humanam rursus effigiem, quam Christum videbat gerere, metuens intrandi licentiam postulare, pecus immunda sordidū obscenitate lætissimum, & olentis cœni semper amicitias inuolutum, pro suis adire meritis impetrauit. Quippe niger, hirsutus, & horridus proprię deformitati consimilem studuit eligere mensionem, Tristesque continuo phalangas incursum, gregem peruasit, impulit, ac necauit in marina præcipitem fluenta porcinum. Nec immerito diabolus generaliter dicitur inimicus, qui cūctis ita sit noxius vt & quos odit impetat, & quos amat extinguat.

CAP. 9.

Hinc dominus nauigio rursus famulante subuectus natalis soli fines intrauit, ibique creator omnium nasci se voluit illius regionis oppidum suā patriam nuncupauit. Tūc ad eum quatuor viri æruices lecto subpositi quendam detulere languentem vix adhuc hominem, iam cadauer. Cuius vita motu corporis carens funeream præludebat imaginem. Ita membra iacentia resolutis neruorum vinculis ac dimissis per fluxos artus & saucios, morboque marcidę tabis alienos, vt propriis officiis non valebant. Quę vt dominus supernę virtutis, egere virium restitutione conspexit, à peccatis prius curauit absoluerere, quę malorum omnium sunt radices, vt in hominem depulso sordium squalore mundatum, tanquam præparatam sibi salutem introiret in domum. Dicit ergo iacenti tunc misero, sed foelici protinus affecturo, surge tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Nec moratus ille parere iussis assurgit, ex imbecilli validus, ex desperato confusus, ex moriente victurus, tollensque lectulum quo iacebat immobilis, & ipsius arentis ligni robore factus aridior, suis tandem plantis incedere, alienis se gaudet caruisse vestigiis, gratę que mutua redhibitione mercedis vectorem propriū humeris famulantibus mox reuexit.

CAP. 10.

Hęc igitur domino faciente miracula, Principis synagoga filia vitalibus terminis occupata supernę lucis spiramenta perdiderat, iacebatque corpus immobile soli iam debitum sepulturę. Tunc à miseri pignoris clade genitor sauciatus excurrrens, cui finis extremus spem generis abstulerat iam florentem, lachrymans ingemensque domini voluebatur ad pedes. Vix verba precantia singultu quatiente confirmans miserere patri orbat miserere senis inquiens, destituti. Vnicam habeo, vel magis habui filiam, quę modo deficiens in annis nec dum puberibus constituta, paterni mihi nominis cernitur abstulisse vocabula, confer opem, & subueni, dilapsamque animam membris restitue iam frigentibus, cui totum posse suppediat, cui totum posse nil obuiat. Tales vix ille preces impleuit, & etiā dominus constipatus discipulis & cateruis ad puellę gradiebatur funera suscitandę.

CAP. 11.

Ibat autem turbis immixta nimio crūoris fluente per annos duodecim mulier sauciata quę medentibus plura conferens, nil proficiens, & facultatibus pariter vacuata prodiat & sanguine. Sed vbi credulo iam sani cordis arcano fidelis cœpit abundare præsumptio, mediis se cateruis vehemeter inseruiit, paruum saltem desiderans summatę dominici contingere vestimenti, latensque posteriore ab extrema pendens ora lacinie furtiuam subito rapuit sospitatem. O quam rebus arduis impetrandis plus est confidere quam rogare. Quippe venit ex corde fiducia, preces ex lingua preces sapius sine corde funditur, fiducia sine corde nō nascitur. Ecce nūc foemina longę passionis supplicio desperata venit ad medicū, nō obsecrans, non gemens, non deplorās, sed tacens abstulit quod quærebat. Stabat in ore muto silentium, & animus exclamabat ad dominū. Mox vndosi sanguinis riuos maior fidei deficcavit alluuiū, cūctisque gratię muliebris ignaris Christum non latuit sui muneris donum, de cuius fonte emanauit quod spes cōfidentis impleuit, furtumque publicanis tam fidele donis salutaribus remuneratur vim rapinę.

CAP. 12.

Ventū erat interea miserandę domus ad tecta lugentia, funus vbi virginis immaturum lachrymis omnium iacebat expositū cœtusque flebilis ac tumultu vniuersa vocibus amarę iubilationis impleuerat. Plangebant gemitu modulante tibicines cantus in feris blandientes, & illeterabilis multitudo discurrens crebris clamorosa doloribus edes cōfuderat in foelices. Vetat dominus fieri somno cōpositā, vetat mortuā lugeri victurā. Cunctis etenim corpus videbatur extinctū. Soli Christo qui ad vitam venerat largiendā sopor apparebat infusus. Et hoc quidē ad eius gloriā pertinuit singularē, quod defunctū dixerit dormientem, vt admirabiliū scilicet facta virtutum parētibus monstraturus, minus se donare pronuntians quam donabat, humanę laudis declinaret iniuriam. Tunc cadauer immobile, corpus que gelidū, & frigidę mortis rigore constrictū spiritus igne remolliens, imperiosa vocis arbitrio virginem suscitauit ad tartaro, semelque progenitam, viuere præstitit bis puellā. Stuebant parentes in filia cunctantes credere quę videbāt, subitaque rei iucunditate permoti gaudio lachrymis plus profusus genus mutauere plagoris.

CAP. 13.

Inde peracta recidiuę lucis operatione discedens, duos conspicit viros amissis luminibus sauciatos talibus pene vocibus deprecantes: miserere nostri filii David, illā scilicet misericordiam deprecabantur, vt noctē remouens caligantem ex cunctis dię vultibus reformaret. Quā tutum est credere, quam sanū est in Deo studiose confidere. Corde siquidem iā videbāt, qui Christo gradientę lucis semitam sentiebāt. Tunc oculi mœsta supplicii cęcitare cōpressi velut oleo torpēs ignis infuso, tactu micuere dominico, dextraque serenitatis aplicita suis lucernis radiarūt ora vidētia.

CAP. 14.

His itaque dimissis, alius morbis & triplicib. oblatu est imbecillis, qui voce desertus, vacuat⁹ auditu, per inania raptis vñibus membra plenus solo videbatur esse dæmonio. Hunc conuersis in contrarium causis domin⁹ illico sic curauit vt dæmonio vacuasisset ceceto, voce pariter & auditu repleuisset infuso.

CAP.

CAP. 15.

Nec cunctatus duodecim quoque discipulis tantundem tradere potestatis, iubet eos omnia posse perficere quę videbant se fecisse, totisque virtutibus opulentos inuitat ad auium indaginem perditarum, domus scilicet Israel, quia necdum per omnes iugiter gentes huius nominis dispererat dignitatem. Euntes ergo sic admonet inter alia quę iubebat, prædicate, dicentes quia propiavit regnum cœlorum, Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmonas eiicite, gratis accepistis, gratis date. Tanquam si diceret pastoralis dominus cura sollicitus. Ego vobis operariis vt pote solertibus commendo cautius greges bonus pastor existens, pro quorum victuali solatio proprii iuris agros imperio. Nullis itaque meis agnis & ouibus vendat pascua meę potestati subiecta quod ideo prius apostolicę tradidit disciplinę, vt ab eorum dehinc magisterio propagata in posteros deflueret sequentis æui doctrinam, deriuata per totius mundi limitem, flumina vagantur innumera. Quisquis itaque Deitatis opus exercet quod nō proprium gerit, sed spiritali dignus traditione suscepit, puri muneris gratiam consecutus, puri muneris gratiā sit deuotus, vt dispensator potius quam videatur esse mercator, & cantico Dauiticę iucunditatis impleto spem sibi vitę sic pronuntiet affuturę. Qui nō cognouit negociationes introibo in potētiam domini. Nullus namque sine domini largitate potest habere famulus quod ministret, aut vnde dona distribuat, si non acceperit quę dependat. Paulum audiamus Apostolum similiter hæc dicentem. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam queritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Et iterum monet idem doctor & dicit. Quid autē habes quod non accepisti? quod si accepisti quid gloriaris quasi qui non acceperis?

CAP. 16.

Synagogam deinde dominus cum fuisset ingressus cernit inualidum stupore dimensū corporis mancū membris seminecem sauciatis totum nec viuere nec obire, cuius arentem dextram pigri torporis glacies amputauerat desperatis vñibus iam sopitam. Tunc imperioso potenter auxilio palmam meruit cessantibus alienam in calorem sanguinis venarum motibus animari non arte præstitit, sed iubendo concessit, dicens. Extende manum tuam & extendit manum suā & restituta est ei sicut altera. Vere dei munus est istud singulare quod incessanter exercet, qui humanę saluti nil adimit, & semper vniuersa restituit.

CAP. 17.

Enterum lubricus adest ille Chelidrus & noxius instaurator, qui liuido veneno fellis vberimus, tabo pinguescere gaudet humano quodque per multos alternis passionibus occupatos sæpe virus effudit in vñius totum membra sæuendo congeffit, cui mentem rapuit, vocem clausit, lumen extinxit, triplicemque simul clades innectens, mutum, cæcumque compulit insanire huic misericors totius mundi saluator; lux nostra, sermo genitoris, obscœno spiritu turbato vñ-

sum reddidit, os nouauit, perque verbum verba proficiunt, per lumen lumina reuiuiscunt.

CAP. 18.

Mulier quoque venerat sospitanda, veteri magis contracta morbo quam senio, gestu tremula, gemitibus anhela, seapulis curua, vultibus inclinata; semperque despectans humilem cernua depressione tellurem. Quę domini virtutibus alleuata post octo iuges annos ac decem, membris erecta suspēsis cœlū tuctur ac sidera, globūque Solis ardentē aliquādo reminiscitur se vidisse. Quid differat idola colentes aduertite, inter Deum quem fugitis, & dæmonē quę placatis, si placari tamen is possit qui lædere non desistit. Omnes enim quos ille possidet opprimuntur quos Christus iugo suauissimę læuitatis onerat, alleuantur.

CAP. 19.

Inde cum populū in deserta sese profecutum, vt Moyses typicus & propheta verus, aspiceret antiquę victus sterilitate deficere, maximis antiqua solatia reparauit augmentis. Tunc siquidem repentinam multę volucris carnem, modo duorum piscium redundare fecit quantitatem. Tunc vberimum cœlo manna diffudit, modo quinque panibus distributis totidem virorum milibus epulas abundare cōcessit. Cæterę motus turbę delituit mulierū paruulorumque multitudine numerum non habente, quodque magis amplius admireris, quisquis ira perlegeris si necdum tibi nota didiceris, post expulsam saturatę plebis esuriem cophynos ablata duodecim fragmentorum moles impleuit. Nec tanta fuit copia cū daret, quanta fuit in reliquis iam fastidiata cum tollitur.

CAP. 20.

Interea sub carulosa æstuantis vnda feruoris oceanum diem suscipiente præcipitem, cum stellatę noctis proximum per pallidum nuntiaret aduentum, terris magistro residente discipuli marinum soli petiuere nanigium, furebatque pontus expositam flabris aduersantibus in carinam. Tunc vmbrosę noctis quattuafere vigilia calcatas dominus super vñdas obambulans tumidos spumosi gurgitis fluctus placidō compimebat incessu, sacraque Christi vestigia miti pelagus abluuione lambebat. Mirantur nouum subito periclitantes aspectum, pedestri sub calle vias patuisse nauigeras. Cunctisque nutantibus vtrum vere dominus appareret, an oculos metrum discriminis obumbratos incerta caliginis simulachris deciperent. Petrus fidei socius & amicus, cui familiaris gratia semper Christum agnoscere concedebat, vt ad eum pergeret postulat. Vocatusque nil trepidans in marina descendit, nulla refluentis vñdę rapacitate submersus, qui dominicę manus auxilio subleuatus potentis dextrę tutissimum confugisset ad portū, perque vitreos salsi maris campos callem secuit contra mentem, pelagi viator existens. O fidei crescentis augmentum, pridem retia pauperis contempnit vitę solatium, nunc ipsam reuuit vitam quatenus ueniret ad Christum.

CAP. 21.

De infirmo qui iussu grabatū tollit.

De puella mortua suscitata.

psalm. 70.

Principis filia dominus sanat moribundam.

Duos cæcos curat.

Mutum & cæcum factum à dæmone Christus sanat.

Dæmoniacum, surdū & mutum curat.

Mulier incuruata sanatur.

In deserto duobus piscibus & panibus turbas pascit.

Super vñdas ambulans Christus portigit.

De mira- culis fa- ctis in ter- ra Gean- far. Gennesar igitur terram cœtu comitante discipu- lorum, relicta dominus naui calcabat, cuius incolæ gratum suscipientes aduentum, suos diuersis languo- ribus impeditos ad diuinam sanandos præsentiam congregabant vt siambria saltem vestimenti eius ad- tacta morbis mederetur asperrimis. Et quisquis me- ruit hoc potiri, compos factus est mox salutis. Quam- preciosa fuit hæc vestis vel precium magis ista non habuit quæ nullo venundata commercio, parui filii muneribus ipsa redimebat vniuersos.

CHAP. 22.

Cananeæ filia à ve- xante spi- ritu libera- tam. Hinc Tyri Sidonisque prætereuntē regionis itine- ra, mulier Chananea pro filia vitio fauciatæ quæ spi- ritus ater infederat, suppliciter obsecrabat, se cani- bus postulans exæquandam, qui dominorum mētas sagaciter non relinquunt, vt reliquias delambentes excussas cadentium micarum exiguitate pascantur. Vox humillima, sed fides excelsa, quæ filia sospite canem transtulit mox in ouem, inque sentibus suæ gentis exortam, Hebræi gramini fecit introire per pascua.

CAP. 23.

Millia æ- grotorum à morbis libera- ta. Alta dehinc iuga montis ascendens populo com- itatus innumero milia claudorum pariter & cæcorum, surdos etiam & leprosos cōuentus, ac manibus imbecilles, & quicquid agrum vulgi confluxerat, vsum reformauit in pristinum, suisque neruis & mo- tibus organa debilium statuit temperata membro- rum.

CAP. 24.

Septem panibus & paucis pis- cibus pal- sta multa hominum millia. Dumque mirabilis operatione virtutis agmen refo- uet fauciatum, dies tertius decurrebat, & in locis arida siccatate ieiunis nullam victus attigerat plebs de- fatigata substantiam, geminisque laboribus excitan- dum languens inedia nutriebar incommodum, si per- callem redituris gressibus imminentem longam pe- nuria sarcinam populus sustineret exhaustus. Qua- miseratione flexus omnipotens, qui semper largus panis est indigentum, vbi cibos impertit, vbi fruges steriles necessitas abnegarit paucis admodum modi- cisque pisciculis & septem panibus cōminutis qua- tuor miliavirorum saturauit, præter sceminarū agmē immensum, & paruulorum examen apibus cœquā- dum. Vtque magis aliud plus mireris, auctæ sunt epu- læ dum vorantur, & cibos moribus enutritos scœcū da mensis detrimenta generant. Expauit proprias fames fugitiua reliquias septem sportarum cumulis aggregatas, vbi tanti fragminis vbertate collecta vi- dit paruo de semine messem redūdare multiplicem.

CAP. 25.

In monte dominus transfor- macur. Quamuis autem humani corporis Christus à ma- ternæ generationis occasu membra videretur ferre- mortalia, latere tamen Deus esse nō potuit, quia nec ciuitas in capite montis absconditur constituta, nec ardens cauo ponitur lucerna sub modio, sed altius e- leuata viuacis flammæ substantia lumen omnibus ad- ministrat. Tribus namque discipulis secum restibus, in excelsa montis abductis, speciem suæ gloriæ trās- figuratus ostendit, & velut igneus Solis radiauit as- pectus niuis candorem vestibus imitatus. Cur vero diuinæ maiestatis splendidissimam claritatem, quam nullius aspectus potest acies intueri, solis & niuium figuræ visibili prudentissimus euangelista contulerit ratio manifestior docebit. Nihil est siquidem in hoc

mundo sole clarius, niue candidius, & ob hoc illud speciem summæ diuinitati ratus est conferendū, qua nihil mortalibus vltra oculis probatur esse cōcessum. In tantum namque domini fulgor ille præcipuus & Solem superabat & niues, vt Solē quidem niuesque conspiciere facile cuiilibet obtutu suppeditet. Chri- stum vero propriæ lucis claritatem fulgentem, cum nequirent Apostoli cernere pronis in terram vultu- bus concidissent. O sublimium meritorum grande fastigium, quibus data sunt hæc in mundo cognos- cere quæ mūdus nō merebat aduertere. quid quod & Heliam nihilominus ac Moysen corporalibus ignotos aspectibus, oculis interioribus cognouerūt vt maioris fidei veritas innotescens illum, & a, id est initium esse finemque monstraret, ad quem tales prophetae visi sunt conuenisse, quorum alter adhuc viuaci senio perfruatur, alterius finalem luminis me- tam nullus humanæ sortis excedat cursus, syderique sermonis oraculo cœlitus prorogato, cum dicit, hic est filius meus dilectus in quo bene complacui, ver- bo docuit Christum vox paterna progenitum.

CAP. 26.

At postquam corporeo dominus resumpsit aspe- ctum, carnisque velamine rursus ætheream protexit effigiem, seque palam populis demonstrauit, quidā repente vir humilis genibus inclinatus, mœrore de- iectus supplicans sic orabat. Vnicus mihi, domine, superest filius, si superesse dicendus est, in confinio mortis vitæque suspensus, quem spiritus nimium de- bellat immundus, eumque dilacerans, aut flammis exurere, aut in aquis nititur molestis frequenter ex- tinguere, multisque fatigato periculis terminum ma- chinatur extremum. Hunc ore, depulsa mentis in- sania mihi redde vel sibi, ne potestas inimica læci, & cæca misero vitam subtrahat desperatam. hæc adhuc stertibus ille gemituque fundebat & dominus pio iā pectore puerum sospitabat. Tunc prædo furibundus & turbidus, qui male tractatam iuris alieni fabricam diu vexerat, perueriæ domus habitaculo migraturus, in iram stimularur accensam, correptaque membra discerpere domino vetante non præualens in infer- na puero peruolauit illæso.

CAP. 27.

Rex etiam qui solus est Regum, & dominus proba- tur esse dominantium, tributum non dedignatus in- ferre cæsarcum, de marinis fluctibus piscantem Pe- trum iubet erigere natantem de dragmatis aurei por- titorem. Tūc mobilior velox habitator vndarum vo- rauit tremulas hami decipientis insidias, à genuinis equoribus calamo flagellante suspensus, piscisque vi- lissimus diuitem deserens pentionem, pluris valuit honore ponderis alieni quam proprii. Quantum hoc nihilominus facto suæ nos Christus imitatoris voluit esse doctrinæ, qui eum renuere posset indignā huius præbitionis iniuriam (vt pote cui nihil erat sociale cum plebe, nisi vt salutaribus cunctos beneficiis ad- iuuaret) maluit superfluum munus exoluere, quam petenti cuiilibet aliquid negare, vt iustitiæ cōditor & magister qui dixit: omni petenti tribue, primus insti- tuta suæ legis impleteret.

CAP. 28.

Cūque simpliciter, vt solebant, eum percūtarētur Apostoli quis maior in cœlorū posset regno cenferi, tanquam Deus doctorque mirabilis, omnibus humi- lem

lem respondit esse potioem, cunctosque præcellere qui cūctis sese nouissimum præstitisset velut puer in- fantulus quem spiritalis exēpli gratia tenebat in me- dio constitutum, cui scilicet pusilli vel teneri sectan- dum præcipiens ingenium non ætatem. Quoniam anni videlicet infantiles exiguæ paruitatis nec mundanæ pompæ quid deligunt, nec honoris am- bitione tanguntur, nec tumore superbi fastus, inflan- tur. Ideoque vitæ simplicitas inclinata, quantū vici- na fit solo, tam fit vicina cœlo. Mens enim vergens erigitur, erecta deurgitur, inferiorque cordis inces- sus quo descendere nititur, sublimatur. Humilem namque Deus & pauperem de sordibus erigit, & po- tentum societati coniungit. Ceruicē diabolicæ vere superbiæ de cœlesti dignitate præcipitem in squalo- ris tartarei profunda deiecit. Ita namque lectio di- uina proloquitur, humilibus Deus dat gratiam, super- bis autem resistit. Et iterum similiter memorās dicit. Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pau- perem, vt colloct eum cum principibus, cum prin- cipibus populi sui. Omnis enim paupertas humilita- tis sociata, audi Salomonem dicentem. Paupertas hu- miliat virum. Sed parua nimis exiguaque referimus, si per singula diuinitatis facta currentes specialiter reuoluamus, quæ nullis explicanda sermonibus, ge- neraliter innotescant.

SEDVLII PASCHALIS OPE- RIS LIBER IIII.

CAPVT I.

De contē- ptu mundi & elemo- syis fa- ctendis. Iam cum denuo Iordanis fluenta transgrediens, Iu- deæ semitam præteriret, passim vulgus immensum & cæteris ab omni varietate langoris sine nomine carauit innumeras, infirmos accipiens, & columes remeare concedens. Nil igitur summo conferre dif- ficile est de se sperantibus domino, cui facultas prona suppeditat ardua planare, curua dirigere, quod est superbos ad humilia deponere, errantibus semitā demonstrare. Esaias namque propheta magnificus ita noscitur elocutus, Christi cum denunciaret aduen- tum. Et erūt praua in directa, & aspera in vias planas. Nunquid de saxis aut sentibus aut inflexis viarum prophetauit anfractibus, cum Christus ad saluandū venerit mundum, non syluis & montibus, sed hu- manis gentibus constitutum. Hoc est illud etiam, vox clamantis in deserto, quæ monet, parate viam domino, rectas facite semitas eius, viam scilicet cog- nitionum & semitas voluntatum, qua dominus ad mundi cordis habitaculum recto graditur ingressu. Cogitationes etenim & voluntates viæ sunt operum quæ bonum cuiuspiam siue malum præcedere viden- tur effectum. Quicquid ergo naturaliter vis dene- gat, diuinæ facillimum subiacet potestati. Namque belua Camelus immensa sicut foramen acus exiguū pro tanti corporis mole non potest transmeare, sic opulentus diues & tumidus nequit ad regna cœle- stia, tenuem angusti callis introire per portam, ni- si rerum prouidus gubernator qui totum lege con- tinet, nec tenetur ipse sub lege, quem nulla vn- quam facies aspicit, sed ipse cuncta semper intendit, motos hac conditione discipulos talibus fouisset al- loquiis consolator. Apud homines hoc impossibile

est, apud deum autem omnia possibilia sunt, non omnibus quippe diuitibus patrimonium sui census est oneris, sed illi qui propriæ malus rector est vber- tatis. Nam cum dicit dominus per prophetam: aurum & argentum meum est, ostendit non esse malū quod eius est, si operarius illud bonus habuerit, nihil etenim differt vtrum bonis quis operibus nil depen- dat, an plurima malignis effundat. Ille siquidem suas tuto seruat opes & collocat, qui cœlo thesauros oc- cultat ac recondit, vbi nō edacis tinceæ, nec eruginis scabræ quicquam morsus absumit, nec furibus ad- furandum aditus referatur effossus, qui ieiunis cibū sitientibus potum, peregrinis ministrat hospitium, mœstos solatur in carcere fouet agros in corpore, cunctisque largissimus, sibi tantum pauper est & egenus. Nec dubitare quis debet illam prorsus in cælū substantiam peruenire, quæ sub vilissima pauperis forma Christo probatur impensa, quæ detrimentis augetur, spargendo seruatur, perit vt maneat, vitam mortua repræsentat.

CAP. 2.

Interea dum populo dominus comitante vallatus Hiericum fuisset egressus duos oculis captos aspi- cit confidentes in aggere, reddi sibi lumina postulā- tes, petebant ita confidentes gressuum cum mobili- tate cōsidere. Sed tenebræ reluctantur aduersæ, nec cunctata vel paululum virtus illa pietati nil abnuens quæ salutem consuevit inferre, qua fidem sentit ar- dere, diuturno lumina somno compressa vigili repen- te tactu perexcitat, claustraque latentium sub fronte referans fenestrarum, intrante protinus die noctem pepulit caligantem.

CAP. 3.

Hinc sacra templi per moenia rursus obambulans, cæcis dedit aspectum, claudis reformauit incessum. Posthæc nobilium monimenta virtutum, dauiticam deferens ciuitatem, venerat in loca Bethaniz, dicque remeans subsequente ad eius vrbis denuo, recta per- gebat. Ficus haud procul à semita conexis frōdium velamentis vmbrosa, cuius in robore cum nullum penitus pomum dominus carnaliter esuriens inuenis- set, inhumanos arboris ramos nō maledicto sauciat, sed præcepto cōdamnat, increpans sic in eā. Nunquā in te fructus nascetur in æternū. Cōfestimque ficul- nea succis viduata subtractis, infœcūda protinus & deformis comarum posita dignitate peraruit. Non tamen hæc accipiamus ad litterā, licet manifeste cre- dantur impleta, quoniam spiritalibus causis cōuenit lex diuina cognosci. Quid enim materies sine sensu peccauerat præsertim quæ fructū, sicut Marcus Euā- gelista commemorat, incōgrui ratione temporis nō habebat, nisi ad instructionem dominus nostræ vtili- tatis hoc ageret, qui factorū sermonūmq; parabolis vitale nobis iter ostendit. Omnis igitur humanæ con- uersationis industria quæ eo nil studet nutrire quod placeat, tanquam pigri stiptis arbor inutilis, plena fronde non germine lignis æquabitur concreman- dis, quemadmodum & illa ficus infructuosa consi- stens, quam dominus vineæ qui eā plantauerat præ- cipiens amputari, sub vnus anni dimisit induciis, vt si fructum vel sero redderet, permaneret alioquin merito iam periret, at vero iuxta canticum psalmi dicentis: iustus sicut palma florebit, & sicut Cedrus quæ in libano est multiplicabitur.

Duorum cæcorum curatio.

De ficu- que aruit Domini iussione.

ingratum Demo- s- a corp- p- ucti.

Tributum Iouer- Cæsari- Christus petru- a- iubet.

Interroga- to domi- no quis in regno cœ- lorum ma- ior sit, res- pondit esse humilem.

De muci curatione.

CAP. 4.

Exin oblatus est ei quidam cum furoris incommodo, sermonis quoque subiacens detrimento, cui praelusis faucium spiramentis nulla labiorum cymbalis vox sonabat, nihilque penitus ore denuncians, tacendo mutam publicat infaniam. Sed conditor ille sydereus, infirma roborare consuetus, latronum angustis anhelatibus imminentem a faucis obfisione decurtes, per aperta vocis itinera resoluta vinculis lingue plena reddidit loquaci libertate commercia.

CAP. 5.

De meretricis quae lachrymis pedes domini iriga-uit.

Praterea dum Pharisaei cuiuspiam postulantis propria dominus sublimaret humilitate conuiuium, aderat properante ingressu peccatrix mulier & famosa quae multis delictorum vulneribus lauciata vitam gerebat obsecram. Denique corruens pro uoluta vestigiis, nec fletu proluere, nec crinibus detergere, nec precioso quiescebat unguento pedes osculans irrigare, donec promulgata Dei sententia (quem cadentibus manum dare non poenitet, si nos antiquae lubricum poeniteat iam ruinae) verbis indulgentiam talibus relaxaret dicens. Fides tua te saluum fecit, vade in pace, o quantum miseris opitulatur infirmis illud confessione detergere quod absconditum fit laetale. Nutrit namque sua vulnera qui caelat, & stimulo doloris insertum medico nudare negligit plagam. Ecce nunc foemina diuturni contagio morbi pollutata genitus afflictione purgatur, sui que gurgite flectus abluitur, & lachrymis persusa, capillis extensa, discedit munda quae venerat fordida.

CAP. 6.

De demone ab humano corpore fuga.

Ad urbem quoque Capharnaum nomine dominus cum venisset, in qua plurimos synagogae concilio caelestis populos edoceret, subito per humanae vocis ministerium corporale nequissimus ille diabolus talem fremuit in clamorem. Quid tibi & nobis Iesu Nazarene venisti perdere nos? Scio qui scis sanctus Dei, moxque domino minaciter dicente perterritus atque deiectus: obmutescit, & excide homini spiritus immunde, magno reboans cum mugitu, quo diuino se fateretur imperio verberatum, reliquit humana praecordia fugiens in auras non videndo obscuras.

CAP. 7.

Curie-ctos e corpore daemones Christus loqui non sinebat.

Similiter dominus multis diuersae languentibus & variae cladis calamitate vexatis opem praestitit salutarem, multaque daemones verbo suae potestatis exclusa loqui penitus non sinebat, fidem maiestatis aetherae tali dedignatus teste vulgari quippe vetus anguis ille tartareus vitam perdit, mortis inuentor, cum tota socialis pompa dementia totoque damnato militiae foedo satellite, caelesti deiectus e culmine, Christum quem in illa nouerat arce sydereum, stupebat in terris carnis humilitate vestitum, magisque gemebat hinc liuidus, quod virtutis Domino cernebat hominem sic delectum.

CAP. 8.

Mutam & furdum curat Christus.

Dumque tria dehinc loca praeteriens Sidoneo dominus graderetur in littore, curauit oblatus gemina quendam calamitate miserimum, qui vocis & aurium priuatus officiis, nec sua dare, nec aliena poterat verba suscipere. Sed tactu manus aetherae cunctis penetrabilibus quae pernicis clauserat violentia disruptis, repente fores patere impulsa, venarumque custodiis

protinus relaxatis, qui modo mutus videbatur ac furdus, & ipse loqui meruit, & alios loquentes adiuit.

CAP. 9.

De magna piscium captura iussu domini.

Tu quoque dominicae virtutis dona sensisti, cuius in oculis tartarea caecitate compressis Christus ut expuit, specie illico simulatae mortis exterisit. Cumque perennis vitae suffragia sacris habere populos edoces institutis, Deum sese manifestius aperiret, euitas paululum turbas praecipitanter infusas, ad stagnum Marini gurgitis venit, paruaque Simonis residens in carina, plebem littore permanentem diuinis imbuebat oraculis. Tandem dicta diffiniens nunquam desiderii copiosa, iubet altius eunte nauicula pelago retia dimitti piscantia, quae tota noctis euoluto circulo, nihil trahere de profundis opere valere frustrato. Paret Simon sacro laetus imperio, turbasque fluctuagas linea doctus obfisione concludens, aquosi marmoris gentes murali cinctas protectione captuat, tantumque piscium multitudo sinus cumulauit extensos, ut & Simonis, & quae socia pupis adstabat, squamosis molibus occupata periculi erepta sit vix carina. Sic nos etiam plerumque perturbat maximi successus inopinata foelicitas, & gaudium quod votive suscipimus si modum mensuramque transenderit, velut munus intolerabile iam timemus, quae prompta diuinitate concedere, metuunt homines optare.

CAP. 10.

Mortuus iuuenis Christo in bente surgit.

Talibus insignis clarisque virtutibus urbem quae Naim dicitur, properabat intrare, discipulis dominus populisque vallatus, cum repente iuuenis aspicit cadauer efferri vanis exequiarum muneribus tristi ministerio sublimatum cuius matrem secundo fors inuida pridem marito, nunc filio geminae viduauerat vnae miseria, nihilque remorata pietas doloris inimica vitale protinus comodaui auxilium, feretroque manu redemptionis adtracto, dixit dominus ad defunctum adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus, & coepit loqui & dedit eum matri suae. Licet enim iuuenis luce priuatus corpore fuerit pigrae mortis oppressus, & funus veheretur extinctum, nec famulus domino se uocante reticere, nec spiritus praesente vita poterat non redire. Mox igitur omnis erat lachrymando qui nubila facie redditur serenata conuentus, & in recidium tramite posito gressus meroere conuertens, suis sedibus matrem candida reuocauit pompa gaudentem.

CAP. 11.

Septem malos spiritus e Maria iubet dominus exire.

Nec tibi Maria salus exigua domino medicante collata, multis vulnerum plagis laesum peccatoris curauit arcanum quam septena rabies globo cuneata daemone septenis armorum motibus possidebat. Sed squamei serpens maculosus erroris, tremenda fugiens omnipotentis imperia, tuo expulsus ex corde chaos tartarei petiuit inferni, septem membrorum gyros torquens, septenisque voluminibus euanescentis.

CAP. 12.

Suma data potesta te discipula ad praedicandum missi.

Tunc ne copiosa messis germen vberimum rari cultoris opere deficiente laegeret, alios quoque duos & septuaginta discipulos mente simplices, puritate fulgentes, qui numero meritoque conspicui libradigni in aurea nuncupari velut infontes agnos & mites ad asperas hominum mentes quasi lupos inter iubet

iubet ire raptos. Talibus eos verbis hortatus & adloquens: Ite, ecce mitto vos sicut agnos inter lupos. Rursus que reuerfis alacribusque eis etiam ut daemones subiacerent dixit, haec admonens. Ecce do vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebunt. Veruntamen nolite gaudere quod spiritus vobis subiecti sunt. Gaudete quoniam nomina vestra scripta sunt in caelo, haec est enim regula diuini iudicii, vitam factis anteferre, non facta vitae praepone. Nam si meritum sancti cessauerit instituti, nihil habent momenti miracula quae probantur & a malignis frequenter ostensa, quibus ille secretorum testis & arbiter, gestorum seu retributor dictorum euangeliste praedixit eloquiis, Non noui vos, discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Talis sub Aegyptia quondam Pharaonis aderant tyrannide duo sceleratae societatis artifices qui Memphis vanitatibus confidentes, Moyse caelestia nitebantur amulari miracula, dolisque magnificis fabricatas humanis, visibus nebularam opponebant imagines & figuras.

CAP. 13.

Hydropicus dominus curat die sabba.

Interea cuiusdam Pharisaeorum principis veniens obsecratus ad epulas, non magis velle gratia, quam eius domum clarificare festinans, vidit hominem falso crassitudinis tumore distentum, cuius aqua redundante perspicuus vtrius putabatur esse, non vterus praegnantique cutis immanitas necem parturibat inclusam, & tabescentium detrimento membrorum sinus augebatur immodicus. Ita macies vbique dominata totum hydropem in aluum turgidam congregat. Non tulit mundi Pater hanc speciem se praesente consistere, suaque sabba que tunc aderant non curauit, hominem festinans curare, quem suum magis esse desiderans. Nec enim hominem propter sabbatum Deus instituit, sicut in alio euangelii sancti capitulo suis Dominus ipse verbis edocuit, sed sabba propter hominem procreauit. Tunc opus salutis impertiens, humentem viscerum desiccari iussit illuuiem. Cum repente morbosam paludis corporeae vnda discessit, lacuque vitreae iam carnis exhaustus lymphatae pestis subito vacuatus abscessit.

CAP. 14.

Leprosi decem mundati.

Cumque dominus Hierosolimam petens per Samariam & galilaeam, Hiericumque transfret, quoddam castrum clementer ingressus est, quem procul ut decem miseri videre leprosi maculosa corporis obscenitate foedissimi quos discolor sparsa vultibus poena turpi fecerat deformitate portenta, simul vna voce clamauere flebiliter. Iesu magister miserere nostri. Tunc singularis illa potentia quae nunquam pietate fit vacua respondit ac miseranter dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Subitoque dum properant fugit omnis ex eorum membris iniquitas, & mutuis se visibus intuentes alterna pariter mundatione gaudebant quod in nullo quicquam exhorrenda varietate remanserat. Ex quibus vnus tanquam decimas praem omnibus percepti muneris oblaturus, grata festinatione regrediens, antedominum se prostravit in faciem. Magna viri fides, magna que prudentia, qui sub vnus qualitatis effectu geminae luit deuotione officium: fides, quod ob hoc se mundatum credidit quia rogauit. Prudentia quod sacerdotibus se iussus ostendere,

Iesum maluit adorare. Quis enim nisi dominus Christus pontifex Pontificum, sacerdos sacerdotum, gemini libaminis auctor & conditor, cuius secundum ordinem Melchisedech, munera quae pro nobis obtulit crucifixus sui corporis consanguinitate offeruntur, triticeae sementis cibus suauis, & amena vitis potus amabilis.

CAP. 15.

Cecus caecatur.

Cum Thimae filius iuxta viam fraudatus lumine resideret, qua Christum cognouerit transire, crebroque vociferans cum clamore, nec populis vetantibus conticescens, oculatae sibi tribui copiam claritatis magis ac magis postularet, ad Christum venire iussus aliena manu perrexit, & voti copos accepti nullo fultus duce rediet. O confidentiae virtus infractae, quam violenter impetras quae optatis, & assiduis ex corde precibus congregatis tanquam debitum exigis qua postulas sic mereris. Quicquid enim pro qualitate difficile res durior abnegarit, sola votis simplicibus & honestis oratio frequens obtinet supplicantis non quod aliquid deo difficile sed quod magnitudo causae fit humanitus desperare, sicut ille nocturno silentio qui panes sibi diutinus negante postulans ab amico, que iure charitatis merere non valuit, auxilio iustus importunitatis extorsit.

CAP. 16.

Christus a Samari-tana aqua petit.

Samaritana quoque dominus loca praeteriens, humanae fitis ardorem die collegerat aestuante fronsque iugiter peruius & perennis aquae sepe irriguus, vndam desiderabat exigua, qua materiam gerebat corporis, epotandam. hic mulier illius regionis indigena, quae profundo latices hauriebat e puteo, modicae cunctatur munus aquae tribuere, cognoscens voce prophetica numero vel alieno de coniuge sui criminis vitam, immortalia sibi Dominum fluentia largiri orat quorum nunquam deficiente substantia fitis deficeret abolenda, ignorans prorsus ac nesciens nullum tanto munere potiturum, nisi qui gurgite Iesu Christi submersus vndis spiritalibus, anima fuerit, non corpore satiat.

CAP. 17.

De muliere in adulterio deprehensa.

Dumque huius tonans ore saluator sacri mœnibus resideret in templi, populum miseratus errantem in rectum tramitem amicae vitae monitione conuertens, ecce ducebatur abstracta coetu magna multitudo praiceps adultera ad eum deformis, legitima consuetudinis instituto, lapidum iactibus obruenda. Quam pio iudici saeuus accusantium furor ingessit, damnare cupiens liberauit. Nam conditione propofita ut puniendi sceleris auctor existeret qui sceleris nihil haberet, nullus suo iudicio purus inuentus est qui feriret impuram. Nec enim ex alterius oculo festucam quis audebat euellere, cum trabem sciret in proprio permanere. Mox igitur totum rapidae seditione incendium conscientiae fugit immunditia restinctum, omnisque tacitate consistendo reus in nœtus est accusator. Tunc clemens domini mitisque sententia manifesti criminis mœcham non iudicans absoluit, sed miserans non puniuit, reuerfuram scilicet ad poenam si reuertetur ad culpam. Na quisquis camini ritus, illuies quas euomuit appetit & relambit, nec veterem studet habere veniam, nec futuram, huius lucra deperdens quam inaniter adquisiuit, illius dana sentiens ad quam peruenire non meruit.

CAP. 18.

Cæcum nacum do minus ca

Hac etiam dominus e regione discedens cæcum confpicit naturalem, qui miseræ matris ex vtero lapsus ipse inferior, in lucem sine luce peruenit. Tunc humani sator ille principii mundique cõditor atque perfector, oris sui fabricam non passus manere minus impletâ speculâri, deficiente materia, lutu¹⁴ (naturale scilicet instrumentum) genarum claustris illiniens, quod in homine minus esse conspexerat, de veteri bonus opifex, cemento suppleuit. Nec prius tam ille sumpsit aspectum quàm domini præceptis admonitus Siloæ salubrem venisset ad laticem, & tatus confanguinei medicamento iam limi vnda oculos habuisset infusa. Mox itaque sanis ex vultibus acies gemellæ fulserunt tandem, dignæ conspicerem quem prorsus ignotum habuere primitus diem. Omnes igitur hæc spiritaliter legentes oportet aduertere quid mystica doceant huius facti miracula. Cæca sumus enim proles foetibus Æuæ creati miserimæ, per tenebras genuinæ caliginis longis erroribus incedentes. Sed postquam Deus habere dignatus est humanæ¹⁵ carnis effigiem, data nobis est terra salutaris ex virgine, quæ fontibus sacri lauata baptismatis renascentibus aperuit lumina claritatis.

CAP. 19.

Mortuum Lazarum suscitauit.

Bethaniam deinde solilitus gressibus clementer aduenerat. Ibi Lazarus humana finem conditione fortitus, sepulchrali sub lapide quartæ¹⁶ iacebat lucis cursu iam foetibus. Cuius ad tumultum domino veniente, collectæ stebant pio luctu germanæ. Flebat turba consistens, fleuit & ipse simul omnipotens, nõ deitate, sed corpore, qui¹⁷ frigentis artus exanimes qua parte moriturus fuerat, addolebat. Impendit namque lachrymas vt amicus, ostendit gloriam suæ maiestatis vt Deus. Quid adhuc Martha non credis? & tu Maria quid ingemis, quæ Christum dubia trepidatione cunctamini an vnum possit ab inferis hominem suscitare qui totius mundi turbas innumeras rediuiua faciet animatione resurgere. Igitur dominus vt imperiosa vocis iussu mirabili exclamans, Lazare prodi foras, magna repente formidine tartara patere concussa, inferni penetrare contremuit, læthale chaos expauit, & lex profundo mortis abscessu, animaque sui corporis iterum membris infusa, rupto monumenti tutamine viuum cernitur cadauer adstare: postque iusta solemnia, post impletam funeris sepulturam, tamquam fuerit denuo editus & creatus, ipse sibi moriens & posthumus exitit, & superstes abscessit.

CAP. 20.

De asello domini ve ctore.

Vtque dominus sæcularis ambitus¹⁸ caduca contemnens dominum sese celsissimum magis humilitate monstraret, non altis curribus qui pompæ mortalis amor ostenditur, quadriiuga celeritate subuectus iter explicuit orbita sulcante puluereum, nec ardua frementis equi terga compressit, qui saleris & ostro conspicuus ora concutit inquieta, spumofum cruenti pondus auri mendantia: sed vilissimi lento potius aselli heftamine domino fuit honos ille sufficiens. Cuius vngula non precio magna, sed merito tanti sefforis claruit sub fasce nobilior non illius impar, qui modico Christum quamuis cerneret in præsepi, dominum esse cognouit, huius gratia nituit subiugalis cui mediam gradiendi per semitam plebs omnis

subdidit vestimenta. Dicite cuncti nunc populi qui gentilibus hæctenus subiacetis erroribus, cui gloria fuerit similis aliquando regnanti, cui palmis ac frondibus frequentis vnquam turba plena festiuitas occurrit modulâs hymnis cœlestibus cantilenam, nisi domino Iesu Christo, qui sydereum cum patre moderat imperium princeps in principe sempiterno.

Explicit liber 4.

SEDVLII PASCHALIS OPERIS LIB. V.

CAP. 1.

Orante Christo vox e celo clarificat.

Inter has diuinitatis copias sine fine virtutum, pascha inceperat esse iam proximum, quo gloriosa Christi potentia¹ mortalem vellet ponere resumptura carnem perpetuo iam viuacem, non alteram sed eandem, quam remuneratione lucis impletam ab infernis excitas leuauit ad sydera. Turbatu²que pauxillulum² mortis vjeinia, vt homo, formidans talibus ad patrem verbis fiducia piæ religionis exclamat, Dei filium se demonstrans, pater salua me de ista hora, sed propter hoc veni in istam horâ. Pater honorifica nomen tuum. Nimium diuine locutus est & potenter qui cum semet honorificari deposceret, patris nomẽ honorificandum esse signauit. Deus est enim nomen illi quod pater & filius communi pariter maiestate possident indiuisum. Venit autem vox de cœlo. Et honorificauit, & iterum honorificabo. Quid apertius testimonio paternæ professionis impleto? quod clarius cœlestis est assertionis oraculo? Tamen Iudæa gens perfida quæ pondus tantæ veritatis audiuerat, nequaquam signis ita manifestis impulsâ, Domini Iesu Christi deitatem credidit approbatam. Quidam enim strepitum fuisse tonitruum adstruebant, alii locutum ei angelum disputabant. O plebs vere cæca, corde durissima, de qua prophetas ita locutus est Esaias, obcæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt ne videant oculis, & intelligant corde, & conuertantur, & sanentur eos. Neque enim tonitrus Christum aut angelus creatura suum generauit auctorem, cui clamanti confidenter ad patrem illi respondisset vt pater, sed ab ore Dei specialiter patris qui filium vere eognouit, reloquens vox processit, vt hac saltè ratione compuncta turba nimis incredula sero cœlitem duceret ad fidem. Hoc est itaque patrem filio respondere, suæ voci consimiliter consonare, quoniam verbo genitus verbum patris est Christus, & parilis coniectura sermonis patrem reuelauit in filio, filium reuelauit in patre.

CAP. 2.

Discipulis dominus pedes abluuit.

Tunc annui sacramento conuiuui cum paschales epulas celebraret ex more vt humilitatem diligi suo potius edoceret exemplo, surrexit, ac linteo se præcinxit, doctorque discipulis dominus sese famulis pedes abluens inelinauit, tantumque suæ deposuit fastigium potestatis, vt ab huius obsequii dignitate nec Iudam fecisset exortem quem nefandæ nouerat proditionis auctorem. Sed nihil hinc gloriæ consecutus es traditor execrande, vt mundus videreris vestigiis qui polluebaris in animis, tanquam sepulchrum exterius

CAP. 3.

De Iuda traditore lamenrum ia Iudam.

Mox in Iudæa corda nequissimi sedem vbi liuor inuenerat, tetri spiritibus introiuit immanitas, inque dominum tela corripiens execranda⁴ seruilis belli concitauit insaniam, pactus scelus grande negotii sub qualibet mercedis. Nec enim culpa manet in precio, sed crimen conualescit in facto. Tantumdem sacrilegii, triginta cœcus argenteis, paruum lumen munus amisit, quantum, si cuncta simul regna terrarum, marisque diuitias, & omnem vagis cum nubibus oram lucraret ætheream, flagitii perpetraret? Neque enim totius mundi bona sufficerent Christi fuso comparari cum sanguine, qui mundi pater est vniuersi, qui hunc quoque nefandum nasci concessit. Atque vtinam matris arida sterilitate damnatus, diem natalitium non vidisset, nec æthereæ lucis iucunda conspiceret, æterno tempore nil permanens miseroque foret illa⁵ fors melior vitam nec scire traditam, quam sentire subtractam, aut confestum vt meruit procreari meruisset & mori, fieretque psalmi principalis exemplum, quatenus ita prorsus toto deperiret a sæculo, tanquam puluis quem proicit ventus a facie terræ, nullamque memoriam sui nominis reliquisset infœlix. Tunc igitur audax cruenta, ferox rebellis, tunc fallax, crudelis, inique, vœnalis, & perfide, tunc traditor, latro, fere proditor, immitis, & impie, præuius ductor, ac signifer, hostis comitarius horribilis aciem, quam sacrilegam, gladiis & fustibus violenter armatam, cœminaciter moueas, mendacibus⁶ osculis fœdus incommodas, mellâque venenis adiungis, & sæua domino proditione blandiris? Cur focium fallaciter profiteris, & amicæ fraudis salutatione perfringeris? Nunquam noxios aut pax coniurat in gladios, aut lupus oscula porrigit agno truculenta.

CAPVT 4.

Auriculam petri abscidit.

Igitur operator sanctus viris traditus execrandis opem solitam non reliquit, sed auriculam puero violenter abscisam quam Petri gladius amputauit, ne quo se tempore pius a pietate suspederet, & protinus restituit ac sanauit. Nec enim rationi conuenerat humanam Deo suffragari vindictam, qui sibi patris defensione transmitti plus duodecim millia legiones angelicas poterat postulare, si mallet de sceleratis pœnas exigere, quàm suæ cædis iniuriam relaxare. Iubet ergo nudi mucronis aciem vagina cõdi custode, quoniam ipse videlicet suam pro cunctis animam ponere, non venerat alicuius eripere.

CAP. 5.

De Petro Christum negaturo. Christus ad Caiphã deducitur.

Ipse namque tunc Petro confidenti voce pollicito, velle sese cum domino mori, Iesus⁸ respondit ac dixit: amen, amen, dico tibi, quoniam non cantabit hodie Gallus, donec ter tu me abneges, non infide-

litis tunc arguens, sed metum future trepidationis aperiens. Mox ad Caiphæ deductus est ædes qui religionis ritu Iudaicæ princeps illa quidem tempestate fuerat sacerdotum, sed in cathedra pestilentiæ cõresideret, & in peccatorum via confisteret, principatum videbatur scelerum possidere. Concilium siquidem violenter accendi, & falsis cœperat testibus excitari. Volabant in dominum mille mendacia, vanis accusantium fauillis emortua, non fidei calore viuentia aperiebant. Mox omnia motu propriæ leuitatis exhausta, sicut ignis insaniens per stipulas aridæ siccitatis excurrens, cui vires alta cremandi cacumina materies non ministrat infirma, sed in cinerem protinus reuoluta perdit inanem flamma victoriam.

CAP. 6.

Iudæi Christum colaphis & palmis verberant.

Postquam nullum dolis iter arrisit, fraus viribus cædens vertit in furorem, atque in dominum manus erigere plebs armatur impatiens. Heu mihi, quâ tis lachrymarum roribus impeditus, quantis animi motibus fauciatus erectas in dominum rabidi tumultus insania manus horreo memorare sacrilegas. Denique nec caput colaphis propulsare, nec faciem sputis aspergere, nec palmarum ictibus verberare plebs execrabilis conqueuit. Ille tamen omnia patienter excipiens, nostræ salutis se tradidit, ac pro nobis suum corpus supplicii deputauit. Per illos enim colaphos habemus capitis sospitatem, illa sputa nostrorum vultuum sunt lauacra, his alapis libertatem sumus consecuti perpetuam.

CAP. 7.

Ter Christum negat petrus.

At senior, cui veritatis auctor cuncta prædixerat, cuique manere nequibat infectum, quod Christus signauerat affuturum, vsque in ædes Principis sacerdotum domini vestigia subsecutus, quod ex eius esset etiam ipse discipulis ter est agnitus, ter negauit. Et Gallus diei nuncius cantauit, impletoque diuinæ sanctionis oraculo, pristini quoque sensus reuerfi sunt Petro, qui memoriam culpæ recolligens obliuioni in se castigauit errorem, gemituque cõtinuo prosequente peccata fugiit, delicta discedunt, & lachrymarum imbres effusi dulcem veniam flētibus amarissimis contulerunt. Apostolicis igitur eruditi exemplis debemus vim pœnitentiæ metitumque dignoscere vitalibus remediis adnites, vt ab animarum fatigatione nostrarum mortiferos mereamur morbos excludere. Si enim noxiis cogitationum venenis aut actu, vel etiam contagis fuerimus turpiū fauciati sermonum, ad saluberrimam pœnitentiæ mox nitamur confugere medicinam, quatenus dolentes ex culpa, non doleamus ex pœna, lachrymantem ex vulnere, non lachrymemus ex morte. Nec tamen pœnitentiam futuris paremus erroribus, sed præteritis adhibeamus admissis. Sub indulgentiæ namque fiducia delinquentes difficile veniam consecuntur optabilem, quam sibi plerique præsumpta securitate pollicentur, vt peccent. Nam & David propheta mirabilis dum indulgentiam præteriti postulare erroris vt hanc facilius impetraret, per ignorantiam se deliquisse talibus⁹ præse signauit. Delicta iuuentutis meæ & ignorantia meæ ne memineris Deus. Quid ergo quæcunque flagitia iuuenalis¹⁰ ætas admiserit in senectutem debent relaxanda seruari? Absit, in nobis vt ita maneat, consenscant. Sed cum diuina clemētia patienti longanimitate mitissimam iudicii

suspenderet vltionem, ¹¹ nulla nos ex istis indutus * spes impunitatis obtundat: Sed tanquam famuli diu fugitui sero saltem nostrum reuertamur ad dominū ab ipso vel senes lubricæ iuuentutis veniam postulātes, quamuis conueniat vnumquemque peccantem confestim ne serpētis morbi primiciā, velut radices amari germinis altius negligentis agricolæ remissione submersæ nullo valeant euelli penitus iam labore, Idem denique propheta ne pro iuuenalibus delictis vt negligens videretur serius supplicare, addidit ignorantiam, quo apud pium Iudicem facilius sibi relaxari meruisset errorē. Igitur & Petrus Apostolus Christum negare nō studuit, sed in obliuionis casum simpliciter & ignoranter incurrit. Nāque sese mori velle cum domino plena deuotione promiserat, alienus ab eius videri consortio sub quolibet periculo non ferebat. Præmiserat enim inter cætera magnificentiam suæ credulitatis exemplum, quod eum à Christo nec exitu posset segregare formido, ad quem media festinando per maria rapidos dudum præcipirauit in fluctus, nulla vicinæ mortis trepidatione deterritus.

CAP. 8.

Interea dies nouum visura flagitiū nocturnis mœstior vmbri illuxit, quæ tenebrarum remota caligine Hebræi cœtus infanda rescrabat vulgo cōsilia. Tunc Iudas draco nouissimus, & priori similis homicida veneficio, (nam sicut ille Adam vitæ subtracto, sic & iste Christo morti contradito generationis humanæ factus est persecutor) ad Pilati dominum cōspiciens deduci prætorium, eumque vinculis adstrictū qui resoluit vincula peccatorum, dirigit miser & horruit, pecuniamque, funeram mercedem scilicet cruoris innocui, restituens sœuis dispensatoribus, ac refundens, precio criminis sese vacuauit ille, non crimine. Quid enim poterit securitati conferre trepidatio mortis, ibi concepta nullus vbi timor consequitur iam medelam, secundum psalmi continentiam proloquens. Illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor, hoc est in ipso Iudicio vbi correctionis tempus & spatia non habet infructuosa formido, aut in inferni iam faucibus constituto quæ potest opitulari confessio cum legatur. In inferno autem quis confitebitur tibi? Iudas enim publicus homicida qui, quod audire nō meruit, non suum tantum parentem, sed totius mundi iugulauit auctorem, pœnitudinē frustra remedium vestigabat, quem post traditionis audaciam sententiæ supplicium iam tenebat, & securis ad arboris radices applicita quæ fructū protulit execrandum mali roboris germen inutile funditus amputando sœuis ignibus deputaret, demētē subito correptus est in furorem, sibi mortiferū nihilominus molitur interitum, quamuis sanior ille tunc fuerit cum nefandæ coniurationis in se flagitium vindicauit. Vitamque gutturis execrandi (qua vox processit immitis, videns omnium redemptionem) faucibus nodatis adstringens animam ¹² trabalibus laqueis expulit infœlicem. Parua siquidem pœna pro tanto videretur illa flagitio, cui nulla suppliciorum æquari valeat magnitudo, tamen ipsum funesti generis exitiū, morsque pendens ab alto cadaueris coelum negat aspici, terram vetatque attingi, vt reus sceleris inauditi simul ab vtrisque dignus elementis expelli, nec aëre frueretur ad vitam, nec

Iuuenalibus in v. c. est recte, pro quo vulgo diceretur iuuenalibus.

De Iudæ suspensio

Iudas inter coelum & terram en. pēdet. Vide quæ hanc intē notauit ad Aratorem lib. 1. num. 4. ibi. cœli terræque perosus inter vtrumque perit.

humo, generali compositus more hominis, animam dimitteret exhalantem. Habet aliud dedecoris istas in species propriæ deiectionis indicium. Quod enim in sublimi fastigio necem fortitus est perfidus & deserto r. patefecit, ex quanto culmine sit lapsus nuper discipulus, modo iam reus, nuper Apostolus, nunc Apostata nominatus.

CAP. 9.

Cum vero Dominus ante tribunal Præsidis stare intrepidus, vt agnus mitis productus ad iugulū, nihil dignum morte repperiens quod ei populus accusator obiceret, regem sese dixisse, qui manifeste rex aderat, studio seditionis exclamant. Nec mirari quispiam debet si plebs amica fallaciæ veritatē protraxerit in crimine, imperiumque sydereum & diuinam renuit potestatem quæ creatoris ingrata suffragiis, lucos olim coluit, Idolis obsecuta seruauit. Vna quippe dementia parque videtur infania, Baal præposuisse tunc domino, Barabbam præposuisse nunc Christo, dumque pius occiditur impiusque seruatur, iustitiæ mutauit viam errans in vtroque sententia, auctor mortis deputatus vt viueret, auctor vitæ deputatus vt obiret. Ex hoc igitur cuncti qui hætenus manent in fide, Christum pro muadi salute passum fuisse iam credite, qui flagris sulcatus, opprobriis lacessitus, pœnas omnes amplectitur, ne perire suis meritis dignus, vel latro sustineret exitium.

CAP. 10.

Heu quam triste falcis acumen est quæ messem Iudaicæ posteritatis abscedit. Namque necem domini postulantem in se suosque filios eius sanguinē professi sunt permanere dicentes furialiter & clamantes: Sanguis huius super nos & super filios nostros. Omnem fructum sui germinis damnauerunt, donec ab eis hæc macula illius aqua spiritaliter abluatur, cuius in eis cruor læthaliter dominatur aspersus. Heu nequitia tui, Pilate facinoris quam patraisti, qui tot in vno iudicio vel potius præiudicio crimina commisisti, quæ si prouida sanandis mente cognosceres non solas manus ablueres, sed totum iugiter corpus sacro debueras aquæ spiritalis lauacro perfundere. Iustum iniuste deuerberas, Regem præses examinas domino te præponere mortalis homo non trepidas. Quibus igitur luēdi supplicii iam teneris in vinculis, quia numerosa per vulnera cruci dominum creature configis, cæcæ arē que magis offendere quàm Cæsaris meruis conditorem?

CAP. 11.

Cumque militari Christus executioni contraditus mortis sententiæ subiaceret, in ipso nihilominus cultu quem regis sub imaginis illusione suscepit magni gerebantur sacramenta mysterii. Quod enim coccinæ chlamydis velamen indutus est, cruentum futuræ mortis demonstrabat aspectum. Spinea caput eius corona circundedit, quoniam spinas omnium peccatorum quæ humanum genus passim inuaserāt, pia solus humilitate portauit. Nam datam gestabat harundinem mundano regno sceptrum vere consimile, quod pro motatione sapiissima fragile, vacuū leue cernitur & caducum. Moxque vestibus alienis exutus, suis protinus est amictus, tanquam positurus in obitu corporis indumentum, quod se post paululum

Christo obicisse Iudas quod Regē se esse dixit.

De Iaudatione manuum pilati.

De veste purpurea, corona spinea harundine, & vestibus Christi.

paululum nouerat recepturum ¹³ nihil iam sumpturus motabile quippe post mortem ¹⁴ plena cum maieftatis suæ carnis rediens ac resurgens.

CAP. 12.

Nec illud à consortio diuinitatis abscessit, quod datum sumit vinum felle permixtum, labris tetigit, & ab ore proiecit. Signum quippe fuit mirabile, amaram mortem dominum degustare, confestimque virus eius horribile reducis vultus auersione contemnere.

CAP. 13.

igitur alto patibuli defixus in ligno iram discriminis execrandi pia religione mutauit, & abiecta crudelitate pax ascendit in crucem, violentaque sœui roboris instrumenta suis membris illustrans, pœnam honore vestiuit, supplicium salute dicauit. Ipsaque pius in se tormenta sanctificans, signum damnationi propositum fecit beatitudine consecratum. Vt hic nullus animo peregrinetur ignaro, crucis speciē causam venerationis ostendere, quæ dominum meruit adoranda portare, per quatuor eam plagas orbis extendi prudenti debet quisque ratione colligere. Caput enim Christi distentis in crucem membris expositi axis orientis accepit. Occiduus autem limes plantis arrisit. Arctus dextra claruit, medicus læua resulsit. Cunctaque prorsus mundi substantia, creatoris corpore iucundata, crucis in se lineā rectis obliquisque limitibus demonstrauit impletam quam primæ lucis ab origine cernitur consecuta. Cūque milites eius sibi vestimenta diuiderent, tunicam fortiti sunt quis haberet, quoniam suta non fuerat, sed de superioribus texta per omnia, nefariumque duxerant speciem tati violare miraculi, legant hæc scismatici profecto doctores, & sciant quod impietates exercent catholicam lacerando cōcordiam. Si enim militibus sacrilegis ac funestis durum visum est Christi carere vestimentum, quale nefas admittunt, qui ecclesiastica pace turbata ipsum dominum Christum scismaticibus diuidere non quiescunt?

CAP. 14.

Titulus quoque trina linguarum significatione cōscriptus habens Hæbraicis litteris, Græcis ac Latinis: Hic est rex iudæorum, supra dominum legebatur appositus. Quæ sit etiam huius ratio sacramenti absurdū nō videtur inquiri. Nec enim fugit à magno mysterio quicquid gestum manifestatur in Christo. Cur ergo tribus linguis hic titulus legebatur adscriptus, cum plures ac varias multitudinum nationes nequaquā Hierosolymæ defuisse, Apostolorū actū magnitudo testetur, & possit aut vna interpretis diuersis lingua sufficere: aut si cunctorum voluit hoc oculis Pilatus exponere, plurimarum linguarum cōmerciis instructam ¹⁵ vulgi notitiam reddidisset. Sed quod non est humana dispositione perfectum, spiritaliter illud sentiamus impletum. Vera siquidem fides catholicæque confessio quæ designabatur in Christo, vnum populis Regem speciali verbo pronunciat, qui supra creaturam dominatur vniuersam, tam seculari causæ, quam rationi conueniens est diuina. Primum quoniam Pilatus vel propter Cæsaris metum, vel propter suæ credulitatis ¹⁶ admissum qui se Regem dixerit, quorum fuerit, desinuit, ne puro regni nomine designato generaliter eum Regem videretur exponere, atque aduersus Cæsarem prædicare, &

Fel domino datum quid fignet.

Christum cruci affixum.

De crucis positione mystica idem scribit Cassiodorus in explicatio ne psalmi. 21. & citatur à Iona lib. 2. de cultu imaginum vna cum carmine Sedu lili.

De titulo crucis.

tanquam in suum quoque rectorem decreta morte sacrilegus extitisse. Dehinc quia Rex Iudæorū Christus religiosè nominatur, & omnis gentilitas Idolorum cultibus occupata, cum Christiani dogmatis meruerit sacramenta fortiri inter Abraham filius incipit Dei populus nunc cupari. Cui legitur promississe quod eum faceret, sicut & fecit, omnium gentium patrem. Iesus ergo dictus est Rex Iudæorum, non tantum præsentium, sed etiam futurorū, qui naturalis germinis inutilem relinquentes horrorem, mox in oleam fecundæ suauitatis vnguento sancti crismatis inferendi perdent amaritudinem sterilis oleastris.

CAP. 15.

Quinetiam plebs feralis & noxia nullis animum cætiata suppliciiis, cruentos exyroque latere circa dominum viros eadem statuit damnatione confixos vt iniectas vulnerum plagas talium acerbaret iniuria personarum, licet meriti similitudinem non habet similitudo sententiæ. Inter latrones namque iusto pendente carnifices trium videtur esse par pœna, sed duorum dispar est causa. Illi siquidem multo pro crimine rei sunt mundo: huic ipse reus est mundus, cuius sanguine liberatus est à peccato. In illo tamen dominus patibulo constitutus potestatis suæ iurā, non perdidit, qui de sublimis crucis examine velut de regali throno iudex æquus vtrumque prospiciens, & amborū merita diuini cordis lance perpēdens hunc elegit, illum reliquit, non præterita quæ luebant facta discutiens, sed præsentis mentium diuersitates intendens. Vnus enim à quò ferocis atrocitas instituti, nec in discrimine declinauit sœuis dominum lacerabat iniuriis, dictis mordacibus execrandus tanquam caper hirsutus venenosi dentis attacktu palmiti suauissimæ vitis inimicus ita loquebatur illudens: Si tu es Christus, saluum te fac & nos. Alius vero spe meliore modestior, qui dum suæ parci lingua, peperit & pœna supplicio, ac dominum ¹⁷ verbis precantibus alloquitur, desectens lumina tantum libera quæ gerebat in terram, quoniam tenuis vulnerum nexus ab humilitatis officio volentes inclinari palmas ¹⁸ arcebant. Nam postquā socium ¹⁹ qui iam desociari meruerat, iusti sermonis increpatione redarguit, suæque culpam proteruitatis agnouit, dominum sic precabatur: Memor esto mei dum venis in regnum tuum. Quem pius illico dominus vt errātem per auia deserta pastor ouem cum gratulatione recolligens, allocutus est dicens: Amen dico tibi, hodie mecū eris in paradiso. O mirabilis & diuina promissio, paradysum se dicit intrare qui properabat ad inferna descendere, quatenus edoceret nullum tempus existere quo dominus non sit vbique præsens. Vt enim latronis animum iam beati mortis formidine vacuaret, non tantum inquit, hodie mecū eris in paradiso, vbi flore perpetuo blanda per agros ridet amenitas, & irriguis voluptas fontibus enutrita, pulchrosque molliter per hortos insusa, totum grata suauitate lætificat, interque beatos frondibus ramos, ac nullis vltra pomorum decipientibus insidiis serpens ingenuit ille tartareus, antiquum sine lapsu degere iam colonum. Ambo igitur variis currentes motibus latrones, iter diuersi callis inuadunt, ac locis remotioribus imminentes discretam factis violentiam perpetrarunt. Ille fores inferni intrauit, iste supernas

De duobus latronibus ad domini latera crucifixis.

irrupit. Ille caliginē profundæ submersus, claustra penetrauit gehennæ. Ille lumen claræ lucis ingrediens, cœlorum regna diripuit.

CAPVT 16.

De Sole obsecrato terramotibus, & accento portu.

Interea subito totus est obscuratus mundus tenebris repentinæ cæcitatē oppressus, ac mœsta nebulæ mole perfusus funereas dies celebravit exequias. Sed Sol radiis remotus absconditis, tetra velata palla delituit, orbemque luctibus alienæ noctis infecit. Talem siquidem vultum patris orbata solatiis meruerunt elemēta sortiri, vt cuius ortu lætata sunt, tristarentur occasu. Sicut enim domino nascente lux claruit, ita moriēte discessit. Tunc stella per diē fulsit modo nec in nocte comparuit. Sed quanquam cœlo terræque fugituum lumen abscessit, non tamen diutius in hæc remotione permanit per ipsa temporis interualla suspensū, magno visum conuenire mysterio. Nam sicut tribus horis mundi facies tenebris oppressa subiaceat. Ita dominū triduo clausum tumuli sepultura contexit. Nec tellus sine clade tunc astitit, omnibus contremens fundamentis quæ talia sentiebat admitti, mundi que rata venisse iam finem dubio pepedit natura sub termino, ne summus scilicet apex ad inferna descendens omnem protinus molem secum iugiter inclinaret in mortem, atque proprium comitatus auctorem præceps in chaos mundus afflueret. Sed illa pietas diuinitatis immensa properabat clementer ad tartara, quo perditâ restitueret, nō instituta deperderet. Cumque talia cernerent euenire pericula qui dominum ligno crucis affixerant, ne quaquam expauerunt. O signa tot præsentis metus inaudita prodigia. Quin insuper cum potum sitiens postularet, vnus de plebe læuissima spongiam calamo nexuit, & acetū eius ori porrexit. O quæ Iudæorum menti nequissima liquor fuit ille conueniens, qui deteriora secuti vel infirma pro culpa scilicet infidelitatis, Manzeres sunt vocati, sicut vina suauia cum fuerint in acetum triste conuersa cunctis à mensarum populis repulsa iactantur. Ita gens ista ferilis & impia quæ præcis temporibus Deo placuerat, nunc odibilis ac nimis est execranda.

CAP. 17.

Christus expirat, vultum templi scinditur, sancti resurgunt.

VT ergo beatæ dominus omnia passionis impleuit animam protinus suam sancto de corpore volēs ipse deposuit, eam voluntarie ipse rursus sumpturus, vt fecit, quoniam mortuus quidē fuerat, sed viuebat, mēbris obeuntibus non diuinitate defunctus. Audiamus ex eius persona, Ioannes Euangelista quid referat: ait enim dominus ad discipulos suos, propter hoc me pater diligit, quod ego pono animam meam. Iterum accipiam eam, & potestatem habeo iterum accipiendi eam. Hoc mandatum accepi à patre. Quis itaque possit dubitare, vel non audiat eum, cui suam ponere licuit animam cum liberet, potuisse quoque resumere cum placeret, & hanc in sese magis operari virtutem, quam dignatus est in plurimis demonstrare. Referantur fores ecce tartaræ, Christo veniente deiecit, patet inferna retro iam semita, rumpuntur saxa, finditur terra, vacuantur sepulchra corporibus, reuoluit turbæ, & ne fides defecisset in credulis, agnoscitur resurgentium multitudo. Tunc illud quoque templum mirabile, plenum religionis antiquæ, maioris templi culmina cecidisse conspiciens, velut alumnus tristis & ingemens proprium desierat

auctorem. Discisso protinus velo nudum cunctis pectus ostendit, interiora scilicet euidenter arcana genibus referenda significans, & populis fideliter affuturū quoniam lex quæ sub Moysē velamine diu tecta permansit, Christo nobis adueniente præclaruit. Dic age mors tristis & impia nunc vbi tua sit feralis illa victoria, nunc vbi stimulus, execranda, tibi seruiēs ad sepulchra, quæ à primo generationis interitu nullis vnquam saturata funeribus humanum genus inuadens, miseræ soles fragilitati, pœnali semper ditione dominari? Ecce nunc ad Christum pessima non venisti, sed ad te Christum vltro descendit, cui sine morte licuit mori, qui cuncta gignens, cuncta constituēs, te solam liuidā non creauit. Scriptura quippe venerabilis dicit. Dominus mortem non fecit originis igitur tuæ si materiem cupis agnoscere, serpente patre conceperis, & culpa genitricis procrearis. Sed indulgentia nunc regnante consumeris.

CAP. 18.

De lancea in latere Christi.

Interea domini spiritus iam de corpore migrat ad tempus, frigidæque crucis in robore Christi membra pendebant, & adhuc furor arma non desrens, inimicę manus lanceam subministrat, icæque nefario latūs domini plaga violauit infixā, altū vulnū aperiens ac defossum, per quod sanguis pariter & aquæ fluxerunt. O quæ catholicæ dogmati sociatur hæc causa. O quantum trinitatis fidei conueniunt hæc sacra. Corpus namque sanguis, & aqua, tria vitæ nostræ sunt munera. Omnis enim qui Christo duce nostro, in aquarum fonte renascimur, eius corpus & sanguinem sumentes edimus ac potamus, vt sancti spiritus esse mereamur. Nam & Apostolus Paulus ita loquitur dicens. An nescitis quoniam templū Dei estis, & spiritus sanctus habitat in vobis? quod vt dominus iubeat templum nōs immaculatū gerere supplicemus, quatenus angustos & tenues tantus mās for sibi faciat idoneos & capaces.

CAP. 19.

Corpus domini conditum sepulchro, adhibita custodia militari.

Postquam igitur thesaurum corporis pretiosi depositum sacer locus ille suscepit, qui domino iacente nobilis claruit, resurgente nobilior triumphauit, generatio fallaciæ deuota, consuetum sub impio corde nefas excogitans, Christum nocturno silentio discipulis iactat auferendum, vt, sicut ipse prædixerat, diem vulgaretur surrexisse post tertium. Hęc itaque Iudæi furtiua suspitione perterriti plurimam petunt custodiam solertius adhiberi, tumulique forēs & ianuam fida nimis obsidione vallari. Si nondum post crucis acerba supplicia, post ferri plagas & vulnera, post mortalem corporis sepulturam, cruentum carnifices implestis officium, nec odium post innocentis exitum saturatis iniustum: Dominum qui potentia singularis quotiens animas eduxit ab inferis, suam potius reuocaturum non probatis? In peiorem partem concilia vobis apta peragite, fouete sensibus dolos perfidiæ nutrimentis armatos, sepulchri claustra signate, vigiliis militares adponite monumentum, saxo præcludite, cunctaque malignis, vt facitis, dispositionibus instruentes, dicite, quis dominum poterit custodire cui cuncta referantur, nihil obstruitur, regnat in cœlis, imperat fretis, dominatur inferis? Quid itaq; perfidis opus excubiis & labore? quid fidem niteris explorare? quam non vis etiam cum probaris admittere?

CAP.

CAPVT 21.

De resurrectione die dominico, & angelis tumulo adstantibus.

Interea cœperat illud triste post sabbatum dies irradiare foelix qui domino dominanti gratissimū nomen ab eius maiestate sortitur, dictus hoc honore dominicus, quippe qui tantum consecutus est dignitatis, vt primus meruerit intueri mundi nascentis originem, & resurgentis Christi virtutem. Hic enim liber Geneleos rerum manifestus assertor die septimo sabbatorum à suis requiescens dicit opperibus. Apparet ergo perspicue quod caput orbis iste sit dies à quo primario per ordinem definitus numeratur septimus sabbatorum, quem gloria Regis æterni trophæo quoque suæ resurrectionis illustrans primum cum religione concessum dierum censuit retinere cunctorum. Huius lucis ortu conspicuo, mater virgo cū cæteris mulieribus fideliter congregatis quia minus pariter ferentes aromatum, dum venerunt ad sepulchrum, lachrymis ora sulcabat, pectus gemitibus commouebat. Moxque locum conspiciunt sepulture vacuū corpore iam patere, sed mira plenū redundare virtute. De cœlis namque angelus descenderat, & à tumuli foribus euoluto mirabilis residebat in saxo, vultu flammæ, vestimentis albus, vt gemina videlicet diuersitate resplendens, terrorem pariter, lætitiæque monstraret: terrorem profecto custodibus ignea facie comminatus, lætitiæ quærentibus Christum niuea vestis iucunditate blanditus. Ergo mulieres angelica reuelatione firmatæ dominum gaudent reuixisse post mortem. Milites tali visione perterriti vitam nequeunt retinere in ancipiti discrimine cōstituti, desertaque continuo statione præcipites urbem repetunt, miracula perferentes, gratissimæque manifesta reuolunt, postquā fidem pretio vendiderunt in fallaciam permutantur ignauam, moxque Christi discipulos nocturnæ quietis insidiis aucupatos cum diripiisse cōsingunt. Dic nefande custos & improbe, sare scelerata legio quid mediteris adstruere quæ studio pecuniæ cōquirenda foueā cui casus non vides & periculi quantū supplicii mereris ignoras, cū maui negligens videri, quā verax. Cōstat enim te fuisse peruigilē, sollicitū perspicacē, nunquā lumina somno flexisse, nisi labori vicib. perfouēdo, proximus rite collega succederet, ita locū excubiis cōmunisse, vt nullis adiri posset fraudib. appareret. Nā si Christus, vt audes falsa voce cōponere, nocturnis operis, tempore quieto suorū manib. raptus est è sepulchro, cuius ibi lintea, cuius adiacet velamēta, circa cuius resider angelica virtus ad exuuias? an beatū corpus ille qui rapuit, prius exiit & nudauit, celerius arbitratus detectū posse subduci quā ligatū, sicut manebat, auferri. Mēta est iniquitas sibi. Habet tamen ista res gratiā figurati sensus egregiā. Iudæis etenim Christū spiritaliter cōstat ablatū, quē nos tota mētis, & pectoris deuotione portamus. Plāge Iudæa tuos itaque Sacerdotes, plāge ministros & populū, quæ pro tātis deserta flagitiis nō iā tuba gaudebis, nō vncto firmaberis, nō sacrificiis perfrueris. Cuius spe nāque virtutis tibi tuba perflabitur, cū Regē videas interemptū? Quis vnctus iā vltra dabitur cū ipsius vnctus amiseris principatū? Quæ victima ferietur cū victima fuerit pastor ipse macatus? Discendat synagoga proprio iā colore fuscata, Christus sibi pulchrā niueo decore sociauit ecclesiā. Hęc honorē mariæ præstat ad gloriā quæ cū claritate cōspicua semper mater esse cernatur, seper tamē virgo cōspicitur. Huic sese dominus illico post

triumphū resurrectionis ostēdit, vt pia genitrix & benigna talis miraculi testimonium vulgatura, quæ fuit nascentis ianua dum venisset in mundum, hæc esset eius & nuntia deserentis inferna.

CAPVT 22.

Mox deinde cōuiuio cū quibusdā velut præteritis viator interfuit, atq; in fractione panis eorū sensibus & oculis publicauit, quia quod verus ipse sit panis luminib. innotescit quos fides interior ineres ac detegens ad agnitionem domini gratiæ claritate perducit, frequenter etiam diuersis tēporibus & mōmētis manifestū sese discipulis demonstrat. Nunc vesctib. inopinus apparens, nūc abusti piscis & fauicibus accipiens quatenus edoceret euidentius res esse corporis dapes quas edēdo vidētib. aprobauit, illa semēbra nūc gerere quæ nuper gesserat ante mortem.

CAPVT 23.

VRfus idē cū metuēs apostoli plebis (quæ dominū sæpe negauerat) violentā sustinere læuitiam, clausis domus ianuis permaneret obstruis, adstās foribus improuisus pacē cūctis dedit salutatione sermone, vt afflicti lætitiā tribuēs repētina, quod prophētica vocē signauerat approbaret, quia cor cōtritū & humiliatū dominus nō relinquet. Moxque manus aperuit perforatas, plagā lateri nudauit infixā ne fantasma crederet si vulnerū indicia nō videret. Quoniam vero Thomas æque venerādo apostolus quē Didimū vocabulo nuncupabāt, ibi nō aderat, & talia sociis referētibus nō credebat. Ecce dominus eodē postmodū residente cū fratribus, immotis se denuo foribus præsentat, qui nunquā spiritaliter ab ipsis abscesserat corāque cūctis visus in medio nō dedignatur morē gerere. Trepidatū discipulo palmisque rursus & latere demōstratis tactū vlnrum patitur se probari, magis hinc agnitū quod ipse sit Christū qui dubitatis animā placida fouit lætitate susceptā. Quisquis enim dolos artificis cæca sub imagine fraudis exercet, vanaque nebulas & figuras ad decipiendas instruit mētes incautas non vult sua facta cognosci quod lateat sub nubis velamento fallacis oculosque compositis miseris simulachris illudens, odit sollicitos si deprehēdi cœperit & amictos. Dominus autem verax in omnibus Christus etiam credere dubitātū mitissimus, non irascitur ambigenti, sed vt digitos quoque mergat in vulnera facilitate concedit, sciens huius probationis exemplum non ad Thomā tantū qui fuerat tā beatus, sed ad fidem deinceps pertinere multorū.

CAPVT 24.

Post paucos itē dominus dies Petto piscatū cū sociis ad marinū sese littus ostēdit, totaque noctis labore perpillū nullā cernēs fessos habuisse capturā, dextrū retia dimitti iubet in pelagus, confestimque clauso gurgitis salo piscosæ cōgregationis immersā, crepitantes sinus eduxere cū præda, quæ ante dominū gaudētes proiecere vestigia. Tale genus ergo miraculi nō vulgari facto sentiri, sed typica debet intelligentia ponderari. & etia siquidē credamus præcepta dilucida nimis atque perspicua, quibus omnes dextra sectates, & seculi fluctibus cruetis clauduntur vestigiis inclinati. Nā & piscis supra prunas adpositus, eodēque panis in loco simul ab ipsis inuentus, catholica religione cernitur nō carere. Nā piscis aqua videretur intelligi, qua nos abluī certū est ac renasci, panis Christi significat saluatorem, cuius eodē corpore vescimur ad salutem. Ignis spiritus sancti gerit imaginē,

quo deuoti cōsecramur ad fidem. In eadem namque specie demonstratus effulfit cum beatos Apostolos, sicut liber eorum actuum protestatur, clara sui diuinitate perfudit. Tūc ad epulas eos sumendas inuitat placida solemnium praeceptione verborū, qui mēsa domini voce vnanimis congregati cibos sanctae benedictionis accipiunt, & Christum p̄na fidei veritate cognoscunt.

CAP. 25.

Uero modicis insurrexissent dapibus competenter impleti Petrus dominus an eum diligit, clementer interrogat. Cui protinus annuente, cupiens greges vt pastor bonus augere, tanquā fidelissimo nimis operario vel probato suas oues agnosque cōmendat. Et haec tertio repetit ac reuoluit, vt recētiori culpe trina negotia pari dilectionis purgaretur ex numero. Quod autē 3° Petro specialiter alendi greges tribuit dignitatē, cū probetur omnes aequē diligere, nō aliorū pertinet ad detrimentum, sed rationi videtur esse cōiunctum, hoc animal namque mitissimum pro simplicitate naturae, iustis comparatum, quos cū venerit in maiestate sua rex omnium, taliter à dextris adstantes, sicut ipse docuit, alloquitur. Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi &c. Ingressuros igitur iustos in regnum consequenter illi commendat, cui clauis daturum eiusdem regni promiserat.

CAP. 26.

Inde monitis eos beatis erudiens & pacificae roborsans traditione doctrine, per omnes imperas terras religiose fidei praecepta dispergere, sacrique baptismatis vnicam trinitatem cunctis gētibus prorogare, sic inueniens ac decernens. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Euntes nūc docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spi-

ritus sancti, docentes eos obseruare omnia quaecunque mandauit vobis &c.

CAP. 27.

Uero quae diuinitatis omnia mādasset impleri, mox in Bethaniā hisdem pariter eductis egressus, corā beatissimis protinus viris qui tanti visionē triumphi meruerunt sortiri, per 3as oras euectus aethereas, arcem syderum dominationis ascendit, & ad dexteram patriae residet maiestatis, totūque proprio regit & gubernat arbitrio. Qui cuncta iugiter excelsa possidens ac profunda, post caelum descendit ad tartarū, post tartarū remeavit in caelum. Ob hoc igitur voluit hisdem praesentibus ad astra migrare (quantum paruitatis meae dignatur sensibus aperire) vt iter eiusdem qua sequerentur ostenderet, quibus ante passionē sibi dicentibus: Domine nescimus quo vadis, quomodo possum⁹ viā nosse, respōdit euidenter & dixit. Ego sum via & veritas, & vita. Via quoniam per eū patris peruenitur ad gratiā. Veritas, quia credentibus tribuet quae promittit. Vita, quoniam & morti nō subiacēt quos adoptat. Latens vultibus intuētēs ergo discipuli dominū supra nubes excelsū coruscōs syderū tractus propriis, deuictō mūdo, calcare vestigiis venerantur supplices & adorant, redituque gratissimo familiarē eius, gressibus aerei tramitis plagas quas oculis viderunt, reuoluunt cordibus & reportant cuncti generis viris, vt gentes credant. Testes namque fideles & magni diuinā probantur esse virtutis, qui facta domini Iesu Christi videntes, innumerabilium scripserunt pauca gestorum. Nam si religiosi omnia potuissent chartis annexi nostri miracula saluatoris, nec ipse forsitan mundus, sicut Ioannes Euangelista testatur, qui scriberentur volumina caperet vniuersa librorum.

Explicit profa Sedulii.

FRANC. IVRETI NOTAE AD LIBROS SEDVLII PASCHALIS OPERIS.

Origo horum librorum, & titulus.

Crisperat primum Sedulius libros Paschalis carminis, & Macedonio presbytero cōsecrauerat, aetate iā prouecta, vt suspicor, quia in praefatione ad ipsum Macedoniū praefixa paschali carmini, dolet se iuuenē nimis deditū antea fuisse studiis inanibus, quib. scilicet Deo nō inseruierit, nec animae salutē consuluerit. Demum ab eodē Macedonio admonitus, vt Paschalis carminis feriem soluta redderet oratione, Paschale istud opus absoluit non impar argumento vel ordine, sed stylo paululū dissimile, in quo tamē quaedā inseruntur, quae prioribus libris addi necessitas carminis poetici non ferebat. His autē libris paschalis operis nomē indidit Sedulius, vt clarē ostēdit epistola huic operi praefixa: Priores igitur libri (ait) quia versu digesti sunt, nomē Paschalis carminis acceperunt. Sequentes autem in profa, nulla cursus varietate conuersi, Paschalis designantur operis vocabulo nuncupati. Sic ille quae verba satis ostendunt falli memoria Sigeberti Gemblacensem, qui li. de illust. eccl. script. cap. 6. refert Sedulium Episcopum scripsisse ad Macedonium presbyterum libros de miraculis veteris & noui testamēti, quos postea sub metrica lege redactos praetitulauit Paschale carmen. Nam

à carmine cepit Sedulius. Ac quidem qui ex veteribus huiusce paschalis operis distincte meminerit, neminem video praeter vnum Gelasium Papam, qui in ca. sancta. distinct. 15. quo loco scripturas canonicas enumerat: Venerabilis viri Sedulii (inquit) Paschale opus, quo d heroico descriptis versibus, insigni laude proferrimus. Cū autem dubitari nequeat quin vtrosque Sedulii libros Gelasius legerit, vt pote posterior (Sedulium enim voluit floruisse anno 430. Gelasium 491.) non verisimile est Gelasium doctissimū Pontificē hoc canone vnus tantum libri meminisse, vt vnū sciens probaret, alterum silentio improbare, aut permixto nomine voluisse confundere titulos vtrorumque librorum, cum probe sciret ab ipso auctore vario titulo hunc & illum inscriptum fuisse. Itaque sic videntur mihi Gelasii verba accipienda, ac si dixisset Sedulium materiā Paschalis carminis etiā versibus heroicis antea efformasse seque Paschale carmē, & paschale opus inter canonicas scripturas numerare: Quod nisi ita esset, cur non satis fuerat Gelasius dicere, se Paschale opus Sedulii laudare, nulla heroico-rum versuum mentione facta? Sed hac de re fortasse nimio plus loquor. Qui vero ex veteribus aucto-

auctoribus meminerint & prola & versuum Sedulii, nondum legi, nisi quod Bedas histor. Anglor. lib. v. cap. 19. de Aldhelmo agens: Scripsit & de virginitate librum, ait, eximium, quem in exemplum Sedulii gominato opere & versibus hexametris, & profa composuit. Sic Bedas, quo auctore iam nemini dubium erit quin istud opus profaicum genuinus sit foetus Sedulii. Idem alibi refert se vitam antistitis Chuterberti exemplo Sedulii prius heroico metro & postmodum plano sermone descripsisse. Sigebertus etiam lib. de illust. eccl. script. cap. 66. de eodem Adhelmo: scripsit & librū de virginitate, ait, quem exēplo Sedulii geminato opere, id est profa & metro cōposuit. Illud adiciam, neotericos, licet eruditos homines, videri haec tenere temere permiscere scripta Sedulii, nō satis bene intellectu Gelasii loco. Vulgo enim de versibus Sedulii loquentes, appellant Paschale opus, vt Lylius Gyraldus, qui dialogo. 5. de Poet. hist. Scriptit versu heroico opus, ait, quod Mirabilium aliqui vocant, ipse opus Paschale appellasse visus est, quod Pontificum Romanorum decretis insigni laude commendatur. Citatur à Beda in poetica, & commentariis à Placido Lactantio &c. At pace Gyraldi dixerim, nullo loco Sedulius suos versus appellat Paschale opus, sed tantum Paschale carmen, vt ex duabus ad Macedonium epistolis colligere est. In vna enim sic scripsit. Huic autem operi, fauente Domino, Paschalis carminis nomen imposui, &c. In altera: praecipisti, ait, Paschalis carminis textum quod officio pure deuotionis simpliciter executus vobis obtuli perlegendum, in Rhetoricum me transferre sermonem. Verum non est quod miremur neotericos nomina librorum Sedulii confudisse. Namque in manus illorum Paschale istud opus oratione soluta scriptum nunquam incidit, cuius profecto meminissent isti si legissent. et ipse Antonius Nebriffensis, qui scholia in Sedulium iam pridem edidit, potuisset ex hoc opere Paschali, lucem adferre Paschali carmini & ex vno restituere, quae in altero corrupta vulgo erant. Damus igitur nūc primum hoc opus Paschale ex tenebris erutum, in quibus per multa secula delituit, idque beneficio Petri Pithoei Iurecōsulti clariss. qui fecit copiam exemplaris. Opus autē in quinque libros partitus sum hac ratione motus quod librarius in fronte vetusti exemplaris apposuerat titulos operis totius distinctos in quinque partes. Nam ad finē tituli capitis 22. de quatuor Euangelistis &c. adscripserat ille litteris minio rubentibus: Explicuerunt capitula veteris testamenti. Incipiunt capitula libri primi noui testamenti. Ex quibus liquido apparet Sedulium libro primo quaedam comprehendisse de veteri testamento sumpta. Quatuor autem sequentibus libris ea quae noui sunt testamenti, cōclusisse. Sed de hac partitione librorum, dicam etiam ad Sedulii Paschale carmē, quod cum in quinque libros diuidendum sit, vulgo tamen confuse in quatuor partitū est. Iā igitur ad emendationes veniam vt exhibita lectione veteris codicis, lector diiudicet qua causa immutauit & correxi nonnulla, licet leuia. Volo enim in omnibus, de fide mea constare studioso, ne fucum sibi me fecisse putet.

Paschale carmen Sedulii.

Quinque libris vtriusque Sedulii opus diuidi.

Canon Gelasii aliter acceptus quā vulgo.

Oues & agnos retro alēdos dominus mandat.

Pacem feruandā discipulis mādat.

Paschale opus Sedulii.

turbare. Valebat enim magis versū, quam soluta oratione:

- 2 Tradita siquidem multa) puto ita emendandum, male erat in v. c. tarditas siquidem.
3 Nam si seculares) habebat v. c. nam sicut. Sed quo pertineat vox sicut, non video. scribo, nam si.
4 De castrensi munimine) erat in v. c. munime.
5 In portu iam nauigem) locum asterisco notauit, quia videtur male habere in v. c.
6 Et grego supplicanter & offero) sic clare v. c. quod Grego. forte alicui suspectū videbitur. Sed rectū puto, a grege enim, auctor deduxit, grego, quod verbum tamen in vsu non est, ait vero se libros Paschalis carminis, & Paschalis operis gregare, id est, coniungere simul, & Christo consecrare.
7 Fas alludit) sic ex vestigiis detritae scripturę veteris exemplaris expressi. In Paschali carm. Sedulius dixit.
8 Crescentem, quae nimia frugis ubertate multiplici, Deiqueat esse iam messis] ita legendus & distinguendus videtur hic locus qui inturbatus erat in v. c. vt sequitur. Crescentemque nimiam frugis ubertatem multiplici cis Dei &c.
9 Iam nec repudians) male erat in v. c. nam nec
10 Alesque voracis rostri) in v. c. erat scriptum, feracis rostri, sed postea alibrario primę duę litterę dictionis, feracis, duobus punctis subnotatæ, & desuper apposita syllaba, vo. ex quo effecti, voracis quae lectio huic loco apte conuenit.
11 Nauta feritatem praebuit) ita emendavi, nec dubiū quin vere v. c. habuit corrupte, nauta veritatem praebuit, quae lectio plane absurda est: Error inde natus, quod iolemne est veteribus libraribus, litteras, f. & u, ob affinitatem confundere inuicem. Quod cum multi non animaduertent, mirum est quam foedē in libris impressis peccauerint. Exēpla proponā obiter. In Panegyrico Maximiano dicto Rhenanus excudit, Viros attonita veritate trepidantes, emendandū est, feritate. Sic apud Eumenium oratione pro scholis, vulgo veritate Fracorum, pro feritate legitur. Apud Arnobium 1.6. vbi de animantibus quae suis sordibus simulachra Deorū conspurcabant: In qua, ait, obscena facere neque metuant, neque vitant, leges suas sequentia & insimula feritate natura. Ita corrigo, vulgo passim veritate.
12 Vnat voce cantantes) sic v. c. quod ideo adnotare placuit, quia cum sit dictio vetus & minus contumnis, corrupta fuit alio loco eiusdem Sedulii, nimirum lib. 1. Paschalis carminis, hoc ipso capite.
Quatuor hi proceres vnate voce canentes, Sic ibi legendum iste locus aperte confirmat, & vetu- sti manuscripti codices. At in impressis vulgo vocem diuiserunt, & scripserunt vna te voce, vt ibi admo- nebo.

Grego.

Veritas pro feritas in libris.

panegyri- ci emendati

Arnobio lib. 6. castigatū

Vnas.

NOTAE AD LIBRVM SECVN- DVM SEDVLII PASCHA- LIS OPERIS.

Poma quae patres acerba vorauerunt) erat in v. c. acerua male, error natus ex illa litterarum, b. & u. affinitate, quae facile degenerat, scripsi igitur, acerba. Sic idē Sedulius lib. 2. Paschalis carminis.

- pomisque veteret acerbis Quae mandere patres, natorum horrescere dentes: Ece. ij

AD LIBRVM I.

Quod vtrum placuerit) sic v. c. familiare est huic auctori verum & rotundum ordinē verborū inter- Tom. 8.

Trabalis laqueus.

Clauus trabalis.

Trabalis iustio.

11 Nulla nos ex istis indutus spes impunitatis obtundat) ea est lectio v. c. Sed illud, *indutus*, quo spectet, non satis video. Forte aptius reposueris, *indulta*.

12 *Animam trabalibus laqueis expulsi*] ex solemnibus scribendi more, hic in v. c. exaratum erat, *trabalibus laqueis*. Emendauit, *trabalibus*, quod perspicue verum esse arbitror. Familiare est antiquis auctoribus trabale appellare quicquid ingens & firmum est. Inde trabalis clauus, trabalis hasta, trabale telum, trabale sceptrum, cuius rei testimonia multa collecta sunt iam pridum ab Adriano Iunio adagiorum cent. 1. adag. 56. Quibus & obiter istos locos adiciam ab illo non adnotatos. Claudianus panegy. in Manl. Theodorum Conf.

-penitusque trabali

13 *Veete laborantes in carmina concitat undas.* Paulinus in natali. 9. Felicis.

Corpora transfixos trabalibus inclita clauis.

Vetus auctor in passione martyrum Ferreoli & Ferrutii: *Capitibus beatorum martyrum trabales clauis, qui attracti, malleis ferreis affixi videbantur diuersis infirmitatibus medebantur.* Inde liquet quo sensu Imperator Theodosius dixerit in nouella de Iudæis: *Trabali iussione decreuimus (ait) ut &c.*

13 *Nihil iam sumpturus mutabile* erat in v. c. *mutabile*. Idem Sedulius pasch. carm. lib. 5. hoc ipso capite

-nil iam ut mutabile ferret.

14 *Quippe post mortem plena*) erat in v. c. *quippe prae mortem plenam*. Idem Sedulius Pasch. carm. li. 5.

Post mortem propria cum maiestate resurgens.

15 *vulgi notitiam* sic lego. male v. c. *fulgi*.

16 *Credulitatis admissum qui*) v. c. *habuit amissum quæ*.

17 *Ac dominum verbis precantibus alloquitur*) hic lacuna erat in v. c. *habebat enim: domini verbis alloquitur*. Emendationem adiuvat idem Sedulius Pascha. carm. lib. 5. hoc ipso cap.

Alter adorato per verba precantia Christo.

18 *Volentes inclinari palmas arcebant*) puto ita recte emendatum. Nam vocibus confusis erat in v. c. *palmescebant*. Reposui, *palmas arcebant*. Coniecturam confirmat idem Sedulius, vbi supra.

-flecebat lumina, tantum

Lumina. Nam geminas arcebant vincula palmas.

19 *Nam postquam socium qui iam defociari meruerat*) sic sensu postulante correxi, cuius loco perperam repperi in v. c. *Nam postquam otium quæ iam defociari meruerant*. Euangelium enim Lucæ ca. 23. docet vnum ex latronibus increpasse socium, quod Christo in cruce pendenti illuderet.

20 *Manzeres sunt vocati*) scriptura v. c. erat, *Manzires*.

At idem auctor in Pasch. carm. lib. 5. hoc ipso cap. vocat, *Manzeres*.

A *Manzerebus populis in deteriora volutis.* manzer, id est notus & spurius.

Sic enim ibi legunt Aldus, Fabricius, & manuscripti quos inspexi. Nam in nonnullis editionibus interpolatum locum repperi. Ea dictio spurium denotat Deuter. 23.

21 *Ita gens ista*) v. c. referebat, *Tangens ista*,

22 *Templi culmina cecidisse*] sic repono. malè v. c. *templi cum mina cecid.* Sedulius probat, qui li. 5. Pasch. carm. hoc ipso cap.

-maioris culmina templi Procubuisse videns.

B 23 *Tesolam liuidam*) v. c. *libidam*. Idem error notatus supra lib. 4. num. 5. *gembat hinc liuidus*. Erat in v. c. *libidus*.

24 *Crucis acerba supplicia*) habebat v. c. *acerna*. Eundem scripturæ veteris errorem supra notauit lib. 2. num. 1.

25 *Quam non vis etiam cum probaris admittere*) ita correxi, cum deprauate esset in v. c. *quam nobilis etiam comprobatis ammittere*. Quæ emendatio proxime accedit ad vestigiaveteris scripturæ. Tale illud est quod idem auctor Pasch. carm. lib. 5. hoc ipso cap.

Explorare fidem cui non vis credulus esse.

26 *Dies irradiare felix qui*) puto sic legendum, cum corruptè esset in v. c. *irradiare festis quæ*. Nam & ipse Sedulius lib. 5. Pasch. carm.

Cæperat interea post tristia sabbata felix.

Irradiare dies.

Fortè tamen aliis placebit magis, *festus qui*.

27 *Miracula perferentes*) ita v. c. co exemplo *serere miracula* dixit Paulinus lib. 1. de vita Martini, *seuit & in nostris miracula pluvima terris*. Sic enim ibi legendum docui, pro quo v. c. *fuereit*. Scio tamen multis placitum ut hic potius legatur, *perferentes*. Nam & Sedulius lib. 5. Pasch. carm. hoc ipso cap.

-testisque timoris

Vera refert gratis.

28 *Dubitanti mitissimus, non irascitur ambigendi*) sic emendandum sensus arguit. male erat in v. c. *dubitandi, & abigenti*.

29 *noctis labore & perpili*) sic v. c. non sine suspitione mendi. Illud enim, *perpili*, varias recipit coniecturas. Fortè, *peruigili, vel perpeti*.

30 *Quod autem Petro*) male v. c. *Petrus*.

31 *Per oras euectus*) v. c. *horas quæ scriptura frequens in manuscriptis*.

Finis Notarum ad lib. v. Sedulii Paschalis Operis.

LECTORI.

HÆC etiam quæ sequuntur Tertulliani & S. Ambrosii superioribus, licet non suo ordine, adiciere visum est, ut publico prodesse interea dum omnium Christianorum poematum amplior & melior editio procuratur studio atque opera FRANCISCI IVRETI, insignis ætatis & eruditionis viri, qui ea ex veteribus codicibus collegit restituitque, & in ea Notas scripsit.

Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI CARTHAGINENSIS PRÆSBYTERI,
carmen de Iona & Nineue

Descriptum ex vetusto exemplari P. Pithœi. 1. c.

Dest Sodomum & Gomorum uiuentia
funera in auum,
Et cinerum senio signata incendia, pena,
Et frustra solis oculis nascentia poma,
Et pariter facti mortem maris, & salis illic
Si quid homo est penam mutato corpore seruans:
Pœnè alios ignes superi decusserat imbris,
Vrbs æqui iustique fuerant & transgressa Nineue.
Nam quis subuersa menti metus? omnia vulgò
Pœnarum documenta vacant, ubi possidet error.
At bonus & nostri patiens, & pletere serus
Omnipotens dominus nullam iaculabitur iram,
Ni prius admoneat, durataque pectora pulset
Præfagos agitans augusta mente prophetam
Namque Ninivitarum meritis mandarat Ionani
Præfari exitium Dominus, sed conscius ille,
Parcere subiectis, & debita cedere pœna
Supplicibus, facilemque boni, cessabat obire,
Ne vanum caneret, cessura pace minarum.
Mox fuga consilium, si qua est tamen ista facultas
Euitare Deum, dominique euadere dextram,
Qua subter totus trepidans compestitur orbis.
At ratus est quod agit sancto de corde profetes.
Littoris in labio portu celeberrima fido
Vrbs, ora est Cilicum, contra libratur Ioppen.
Inde igitur Tharsos properans rate scandit Ionas.
Eiusdem fert acta Deus, nec denique mirum
Si dominum in terris fugiens, inuenit in undis.
Paruula nam subito maculauerat aëra nubes,
Vellere sulfureo de semine concitata venti,
Pauulatimque globus pariter cum Sole cohaesit,
Deceptumque diem caliginis agmine clusit.
Fit speculum caeli pelagus, niger ambitus undas
Inscit, in tenebras ruit ether, & mare surgit.
Nequicquam medios fluctus dum nubila tangunt,
Gloria ventorum quos omnes turbine miscet.
Diuersas furor in profugum frendebat Ionam
Vnaratis certamen erat, caeloque fretoque,
Tunditur hinc illinc, tremat omnis sylua sub ictu
Fluctifrago, subter concussa est spina carina,
Palpitat antemna stridens, labor horret ab alto,
Ipsa etiam infringi dubitans insclectitur arbor.
Nauticus interea geminus clamor omnia tentat,
Pro rate proque anima, spiras mandare morantes
Oblaqueare mithram, clauorum stringere nisus,
Vel reluctantes impellere pectore gyros:

A Pars maris interni puteum graueolere vicissim.
Egregias rapiunt tunc mercès, atque onus omnes
Præcipitant, certantque pericula vincere damnis.
Sunt miserae voces ad singula fragmina Ponti,
Expanduntque manus nullorum ad numina Diuum,
Quos maris & caeli vis non timet, haud minus illos
Puppibus obtrusos irato turbine mergens.
Nescius hac reus ipse cauo sub fornice puppis
Sternentem inflata resonabat mare soporem,
Iam tunc in somno domini formando figuram.
Hunc simul undifera qui cogit munia prore,
Pace soporatum placida, requiete superbum
Instigit impulsans, quid ait, discrimine in isto
Somnia re capis, tantoque in turbine portum
Solutus habes nos unda operit, spes unica diuini est
Tu quoque, quisque tibi Deus est, dic vota precesque.
Exin quis culpe proprie, quis causa procella
Discere sorte placet, nec fors mentitur Ionam.
Tuc rogitat, quis, unde hominum, quis denique rerum
Quo populo, qua sede cluis? famulum illo facietur
Prætimidum fidumque Dei, qui sustulit altum,
Qui terram posuit, qui totam corpore sudat,
Ipsius sese profugum, causasque reuelat.
Diriguere metus quid nos igitur tibi culpa,
Quid fore nunc, quonam placabimus aquora facta?
Naque magis multoque magis freta sua tumeant.
En ego tempestas, ego tota insania mundi,
In me, inquit, vobis ether ruit, & mare surgit.
In me terra procul, mors proxima, nulla Dei spes.
Quin date precipitem causam, nauemque leuantes,
Vnum onus hoc magnum pelago iactate volentem,
Ast illi frustra nituntur vertere cursum
In reditum, nec clauus enim torquere sinebat,
Dura nec antennæ mutari libra volebat.
Postremo ad dominum, Ne nos in mortis hiatus
Unam animam propter dederis, sanguine iusti
Resperis se velis, si sic tua dextera ducit.
Iamque illic imo exoriens de gurgite cetus
Squamosum è conchis eoluere corporis agmen,
Urgebat proprios concusso marmore fluctus,
Sponte sua predam rapiens, quam puppis ab arce
Prouolutatam limosis faucibus hausit,
Viuentemque dapem longam percepit in alium,
Cumque viro, caeli rabiem, pelagique vocauit.
Sternitur equoris unda, resoluitur etheris umbra:
Hinc fluctus, illinc flatus redduntur amicti,
Eee iiii

Securamque viam placida signante carina, Candida caruleo florent vestigia sulco. Nautia tunc Domino lati venerando timorem Sacrificant grates. * * * * * Navigat & vates alio susceptus Ionas Navigio, fluctumque secat sub fluctibus imis, Viscera velificans, anima inspirata ferina, Coclusus, neq; tinctus aquis, maris intimus exte Inter semesas classes, resolutaque corpora putri Digestu, sua iam vel uel funera discens. In signum sed enim domini quandoque futurus, Non erat exitio, sed caeli gloria factus.

Matthaei cap. 12.

Hactenus vetus codex.

FRANC. IVRETI NOTAE, AD TERTVLLIANI CARMEN DE IONA & NINEVE.

A R M E N hoc nunquam antea visum nec lectum, repertum fuit in vetusto codice manuscripto, cuius copiam mihi fecit P. Pithoeus i. e. saluti praescorum auctorum natus. Tertulliani vero geminum esse opus, duae res docent. Primum, quia in cod. v. c. Tertulliano tribuitur, quemadmodum etiam aliud carmen de Sodomis, quod postremum olim prodiit in lucem sub nomine Diui Cypriani, sed nuper assertum Tertulliano, ex coniectura, a Iac. Pamelio viro multae lectionis & iudicii. Vnde obiter confirmabo sententiam ipsius Pameli, & monebo studiosos ne amplius addubitent de vero auctore carminis de Sodomis. Deinde prorsus redolet phrasim Tertullianicam, vt obscaram & asperam, sic etiam eruditam. Illud dolendum est quod in membranarum imperite opus descriptum extitit ab antiquario. Proposui igitur bona fide lectionem v. c. & coniunctim emendationes, ne cui fucum facerem, donec aliud exemplar manuscripti etui possit, vnde caeterae labeculae eluantur. Quod attinet ad titulum, inscribatur in v. c. de Nineue. Sed cum tota narratio pertineat ad Ionam, visum est inscribere, etiam de Iona. Suspicio tamen est Tertullianum expressisse carmine integram historiam Ionae, vt in sacris bibliis extat.

Tertulliani carmen de Sodomis.

I. Cinerum senio signata] ita correxi, pro quo erat in v. c. cinerum, senios ignara. Coniecturam meam confirmat aperte alter eiusdem Tertulliani versus de Sodomis, vbi sic. Tota rogos regio est hinc atro horrore fauilla Inde situ cano cineres incendia signant. Sic enim obiter lego ex vestigiis v. c. in quo. hinc desita vulgo est. hincque situ. 2. Facti mortem maris] intelligit mare mortuum, de quo ipsemet in carmine de Sodomis Nec mare viuit ibi, mors est maris, illa quiete. 3. pene alios ignes] placet haec emendatio ducta ex coniectura P. Pithoei: accedit enim prope ad vestigia scripturae v. c. in quo. Pene alio ignes superis decesserat imbris.

4. Iustique fuerant] varias recipit coniecturas dubium enim est an auctor scripserit, iustique forem, vel, iustifines, vt censet idem Pithoeus. Statim scripsi, transgressa Nineue, pro quo v. c. transgressi Niniuite. 5. At bonus] v. c. at boni. 6. Mente profetam] forte, prophetas, vt coniungatur, cum voce, praefagos. 7. Debita cedere poena] ita emendavi, cum corrupte esset in v. c. debitam cedere poenam, cedere posuit, pro remittere. 8. Cessabat obire] id est, recusabat Ionas implere officium admonendi. Plane eodem colore Prudentius excusat Ionam, hymno. 7. cathem. vbi haec historia describitur. B. Ionam prophetam mitis vltor excitat Poena imminens iret vt praenancius, Sed nosset ille cum minacem Iudicem Seruare malle quam ferire ac plectere, Tectam latenter vertit in Tharfos fugam. Verum alii scriptores aiunt, Ionam contemptu id fecisse. D. Hieronymus comment. in Ionam, conscius erat fugae, & peccati quo domini praeccepta neglexerat. D. Gregorius lib. 6. in Iob. cap. 13. Illic exstante bellua peruenit quo ire sponte contempsit. Ecce fugitiuum Dei repestas inuenit, fors ligat, mare suscipit, belua includit, & quia auctori suo obedire renititur, ad locum quo missus fuerat, suo reus carcere portatur. Isidorus lib. de vita & morte Sanctor. cap. 45. Ionas ad gentium praeconia mittitur, missus contemnit, contemnens fugit, fugiens dormit. &c. 9. Qua subter] erat in v. c. super. 10. At ratus est] corrupte rursus in exemplari. an rati. Statim reposui, de corde, pro quo v. c. de corpore. Remouet auctor a propheta culpam, vt excuset factum. 11. Littoris in labio] Similis phrasim Sisenne apud Nonium Marcel. sstique in labio summo fluminis. Et M. Tullius. os portus similiter dixit. Nam sic de suppliciis in Verrem. Nam in ipso aditu atque ore portus. 12. Tharfos] v. c. Tharvos properus rate conscendit. 13. Concita venti] puto, vere ita correxi, pro quo v. c. conotia venti. 14. Deceptumque diem] pro, ereptum posuit. 15. Fluctifrago] alias v. c. fluctuago. 16. Antenna stridens] non hic dicam produci vltima, in, antenna, propter pentemimerim, sed potius obferuandam monebo veterum consuetudinem, qui vocalem longam faciebant cum sequerentur duae consonantes. Quem morem tamen neoterici nec intellexerunt, nec viderunt, qui saepe locos in auctoribus corruerunt contra fidem & consensum omnium v. c. Id ego prolatis & restitutis testimoniis docui ad Paulinum, Sedulium, Marium Victorem, Iuencum, & caeteros. Adam tantum verba vetustissimi grammatici Terentiani Mauri, cap. de carmine Heroico. Spondaeum gemina possant firmare sonora. Exemplis an praua sequar, vel recta, probabo. Quisque scire cupit, vel quisque scribere curat. Ante stare decet, quum dico, & separo verbum, Ante Steichorum vatem natura creauit. 17. Labor horret ab alto] P. Pithoeo subolet, voce, laboris hic significari vexilli seu veli speciem. Sane Gregorius Naxianzenus oratione, in Iulian. ait vexillum esse

Labium littoris.

Vocalis longa ob duas consonantes.

Labor pro vexilli specie.

esse quod a Latinis dicatur, labor, quia vim habeat soluendorum laborum. Extat in Cod. Theodof. lib. 6. tit. 25. de praepositis laborum. vbi sic praepositi laborum nostro iudicio & stipendiorum sudoribus promouentur. Sed & in Cod. Iustina. lib. 12. tit. 18. constantissima fide in omnibus libris. manuscriptis inscribit, de praep. laborum. Quae tamen scriptura quibusdam in solens visa fuit, adeo vt Accursius notet fuisse suae aetate qui pro, laborum, reponeret, laborum, ridicule: Nunc alii putant legendum, potius, laborum, exemplo quo Constantinus imperator vexillum illud nobile quo utebatur in bello, laborum appellauit. Ego non temere discedendum arbitror a scriptura veterum codicum. 18. Geminus clamor] primam, in clamor, contraxit Tertullianus, non solus inter priscos. Nam Paulinus libris de vita Martini ea licentia vsus, vt ibi notauit lib. 4. num. 36. productis etiam testimoniis Iuenci, apud quem neoterici vocem corruerunt contra omnes manuscriptos. Clamor autem in tempestate marina locum habet. Ouidius lib. 11. Metam. Quippe sonant clamor vni stridore rudentes undarum incur su grauis vnda. Sed & ipse Tertullianus paulo post subdit. Sunt misera voces ad singula fragmina Ponti. 19. Anima spiras] erat in v. c. animas speras. Isidorus ethym. lib. 19. cap. 3. ait spiras funes esse quibus nauatae vtantur in tempestatibus a Sparto dictas. 20. Oblaqueare mihrum] foelicissima huius loci restitutio debetur & acumini & iudicioque P. Pithoei. Deprauate erat in v. c. oblaquearem vthram. Isidorus lib. 19. eth. cap. 4. scribit mitram esse funem, quo nauis media vincitur. Quae vox rara est, & a paucis alibi lecta. 21. Pectore gyros] corrupte erat in v. c. nigros, & fortassis totus versus sic melius legetur. Veli eluctantes impellere pudore gyros. 22. Puteum grauelere] arbitror auctorem verbum hoc actiue vsurpasse, & grauelere puteum idem valere ac facere, vt puteus grauem odorem exhalet. Intelligo igitur hunc locum de sentina nauis, quae tum grauius olet cum sedimentum aquae quiescentis mouetur & exhauritur Paulinus in carm. ad Cytherium. Quo cymba multam duxerat rimis aquam olente sentinae lacu. Quintilianus lib. 8. obseruat a Cicerone dictam reipublica sentinam, significante foeditatem hominum, Tertullianus vero partem matis interni vocat, quia sentinae aqua e mari est. 23. Egregias rapiunt] erat in v. c. egregia tunc rapiunt. 24. Nullorum] in v. c. ad hanc vocem recentiore quadam manu superadditum erat, multorum. Sed bene auctor vocat nullos diuos, quia gentium Dii, reuera nulli sunt, vel quia nullius opus & auxilium. Hinc illa vox, iud veteres Comicos. Nullus sum. Et Paulinus. Nullus eram, & faciente Deo sum natus vt essem. 25. Haud minus illos] ita emendo, pro quo v. c. aut minus illos puppibus abstruso Siatos. Quibus verbis non dubito quin alludat ad morem tanquam tutelares. Virgil. Ingentes a puppe Deos. Idem lib. x. Aen. aurato fulgebat Apoline puppis. Ouidius li. 1. Tristium. Monte nec inferior prone puppique recurua insilit, & pictos verberat vnda Deos. Auctores appellat tutelares quasi proprio nomine. Siluius Italicus. Tutelaque Deum fluitant. Seneca epist. 76. ed alludit dicens. Nauis bona dicitur &c. nec cuius tutela ebore calata est. Ea imitatione di-

Clamor prima breui.

Spirae.

Mitra funis nauis.

Sentina olens.

Nulli Dii.

Tutelares Dii nauis.

cunt etiamnum hodie Venetos sanctum Marcum attollere in puppi, suae ciuitatis tutelarem diuum. 26. Strenentem] placet Philip. Roberto I. C. Strenentem. Et quidem Ionae cap. 1. vbi vulgata editio habet & dormiebat sopore graui. D. Hieronymus ex septuaginta vertit: & dormiebat & stertebat. Diuus quoque Ambrosius in psalm. 43. de Iona legitur qui dormiebat in ventre nauis & stertebat. Et ipse Hieronymus in commentar. in Ionam. quasi securus (ait) dormiret, & profundissimum somnum ronchonare sonaret. 27. Domini formando] erat in v. c. in se formando, locum autem intelligit Matthaei cap. 8. vbi de Christo dormiente in nauis & a suis excitato. 28. Vndicese qui cogit munia prone] si quid veri auguror, ita non male emendavi deprauatissimam scripturam v. c. habentis. Vndicese qui cogit munia prone, nisi malis, vndicese, facilis autem mutatio vndicese ita, vndifica, pro vndifica. Sed & potest retineri illud, munitia. Nam Festus Pompeius adnotat veteres dixisse, munitia pro officijs. 29. Requie superbum] (Sofipater Charisius li. 1. Quies (ait) fecit quietem, requies accusatiue non facit, requiesced sed requiem: licet Cicero dixerit quietem ad Hostilium. Idem Charisius alio loco id repetit. Cicero, ait, aliter declinauit securus numerum, quietem enim dixit, superbum autem vocat pertinacem in somno, qui quasi dedignaretur moueri clamore nauatarum periclitantium, nimium securus. 30. Quid ait] corrupte erat in v. c. quid aiunt discriminis in isto. 31. Somniare capis] locus hic varias recipit coniecturas. 32. Nos vnda] vocem, nos, addidi, quae videtur desiderari. 33. Exim quis] deprauatissime erat in v. c. Indicit exinquis. 34. Qua sede cluis] valde mihi placet haec emendatio quam eruit P. Pithoeus ex vestigijs v. c. in quo, qua sede ciuis. Vox, cluo, non ignota apud veteres, quam restitui alijs auctoribus temere vulgo corruptam. Itaque non repetam. 35. Qui sustulit altum] redundabant verba in v. c. in quo ita scriptum sepperi, qui caelum sustulit alte. Vide tur quidem corruptum carmen glori. altum autem pro caelo poni seimus, vt apud Virgilium, & Maia genitum demittit ab alto. Laetantius li. 2. cap. 1. oculos suos ab alto deiciunt, soloque defigunt. 36. quid nos] v. c. quos vel, quod. 37. Nauemque leuantes vnum] male in v. c. nauem, vnum. 38. Ast illi] v. c. illis. 39. Ne sanguine iusti] sic lego, pro quo v. c. iustum. Idque confirmatur textu biblico. 40. E conchis] v. c. &. 41. Sponte sua] vt expleretur hiatus v. c. addidi, sua, nisi malis, sponte nouam. 42. Neque tinctus aquis] videbatur posse legi, tactus, quod minus est. Nam & Paulinus in carm. ad Cytherium de eodem Iona loquens, mersus aquare intactus vndis fluctuat. Sic Sedulius de eodem. caeto sorbente voratus in pelago nrm sensit aquas. Sed tamen illud tinctus, retinui, quia scio familiare esse Tertulliano vti eo verbo, & tinctionem vsurpare pro baptismi aquis. 43. Maris intimus exte inter semesas classes] v. c. habebat classes. Sed superiora vt reponi debeant, non satis

Vndifica ptoza.

Requiesced.

Cluis.

Altum pro caelo.

Tinctus.

liquet. Placet quidem doctissimo Phil. Roberto vt legatur, *maris inter & exter. Semefas* &c. Nisi mutato ordine malis. *Maris exter, & inter Semefas.* vt versus sibi cohæreant. Sic autem Paulinus exterum maris, Ionam intra mare eleganter dixit, *Nam liber undis intra mare exter maris.*

44. *Vel va-] Robertus legit. vel vatis. Quid si potius? vel viuis?* Et hæc quidem quæ ad emendationem corruptissimi exemplaris proferre potui. Visum est autem ad calcem exscribere aliquot locos priscorum theologorum Christianorum, qui similiter exemplo Tertulliani videntur ingenii acumen exercuisse in describendo Ionæ naufragio, vt vtrorumque collatio sibi lucem adferat.

Sedulius Pasch. carm. lib. 1.

*Ionas puppe cadens cæto sorbente voratus,
In pelago non sensit aquas, vitale sepulchrum
Ne moreretur habens, tutusque in ventre ferino,
Depositum non præda fuit, vastumque per aquor
Venit ad ignotas inimico remige terras.*

Ambrosius.

*Excipit innocua viuentem belua morsu
Cetus, & ad terras Ionam grauis attulit aluo.*

Paulinus in carm. ad Cytherium.

*Commenta Domini mira morsus equore
Intactus undis fluctuat.*

*Viuat voratus, quique glutiniit manet,
Viuentis ieiunus cibo.*

*Et præda cum sit, esca non est belua,
Domoque ventris vititur.*

*O digna sancto claustra fugitiuo Dei!
Captur mari qui fugerat,*

*Altumque vasta missus in ventrem fera
Vino tenetur carcere.*

*De naue iactus perit, & undis nauigat,
Exul soli & hospes soli,*

*Spatiatur entro beluini corporis
Captiuus, & liber reus.*

*Nam liber undis intra mare exter maris,
Natat in natante bellua.*

Claususque quanquam corpore exit ad Deum

Volans propheta spiritu.

Corpus tenetur corpore, at mentis fugam

Terrena vincla non tenent.

Inclusus aluo carcerem rumpit prece,

Aureque pertingit Dei.

Orationi liber & vincetus fuga

Fide sua sese arguit.

Locum integrum propofui, vt simul oblata occasione emendarem. Nam reposui ex coniectura. *At Paulinus mentis fugam; pro quo passim in vulgatis repperi. At correptus. mentis fuga, nullo sane sensu.*

Claudianus Mamertus Viennensis, In carmine contra poetas Vanos.

*Quid profugus Tharsum vates, quem sorte pericli
In mare deiectum spaciofo belua victu*

Cepit, & innocuum vasta ructavit ab aluo?

Nonne docet, ditione Dei mare & astra moueri?

Namque Deum frustra fugiens, quem cuncta tenentem

Nemo fugit, mouit cæli simul & maris iras.

Omnipotentis enim Domini Natura rebellem

Cognoscens, timuit, per se quasi conscia, tutum

Ferre reum, & ventis fugitiuum vinxit, & undis.

Iste propheta Deo lectus terrere minaci

Peccantes monitu populos, postquam graue dixit

Exitium, fregitque reos, auertit & iras

Numinis, impenso lauit sua crimina fletu,

Extremumque diem fugit bene versa Nineue.

Alcimus Ecditius Auitus lib. 4.

Hauerat hunc valido peruadens belua victu,

Immersumque mari ventris concluderat arca.

Deglutire virum, fauces implere capaces

Ardenti monstro cum sit permissa potestas,

Non licuit mordere tamen nil dentibus actum.

Intrauit cupidum deludens præda vorantem,

Inuasusque cibus ieiuna vixit in aluo,

Dum tres luce dies vna sub nocte propheta

Sol ageret, littusque nouum vacuanda vidcrunt,

Et castigatum vomerent ergastula pastum.

INCIPIUNT DISTICHA SANCTI AMBROSII DE DIVERSIS REBUS QUAE IN BASILICA AMBROSIANA SCRIPTA SUNT.

TRANSFIGVRATIO DOMINI IN MONTE.

M Aestate sua rutilans sapientia vibrat,
Discipulisque Deum, si possint, cernere monstrat.

Aspice Iohannem recubantem in pectore Christi,
Vnde Deum Verbum assumpsit pietate sateri.

Angelus affatur Mariam, quæ parca loquendi,
Ora verecundo soluit suffusa rubore.

Præstolatur oues sponsæ de gentibus Isaac:
Ecce Rebecca venit sublimi vincta camelo.

Iacob fraude bona patri dum suggerit escas,
Præcipit eulogiam: sed dulcia frustra lucratur.

Ecce feri norunt sanctis deferre Leones
Atque famem cohibere metu, vaticumque vereri.

Ioseph* manipulus Christi Crux, stellaque Christus,
Quem Sol, Luna Deum * terre quoque adorant. al. cæli stella

Ficta quidem Iacob * natis, sed vera loquutus:
Bestia Germano quod sit mens Inuida, fratri.

Prælati inuidia fratrum quoque pectora nouit:
Seruitioque datus Patrio dilectus amore.

Nil status inferior præclaris moribus obstat,
Deformem Domina condemnat seruus amorem.

Aetherium spectare polum Patriarcha Iubetur,
Stella-

Stellarumque modo subolem sperare micantem.

Offert progeniem sanctis altaribus Habran,
Patris ei est pietas, caro non parcere nato.

Hospitio largus Christum quoque suscipit Habran:
Sarra pudore latæ, fida pietate ministrat.

Pascit oues Iacob varias, vos dicite, vates,
Diuerso populos virtutum adsuescere cultu.

Zacheus in ramo est rapti iam prodigus auri,
Femina quem immunda miratur stare curam.

Disparibus victum populus prænuñciat unum
Isaias vates, sociant armenta Leoni.

Hic est Hieremias sacratus matris in aluo,
Hostia cui Dominus saepe monstravit vit * agnus.

Helias ascendit equos cyrusque volantes
Raptus in aetheriam, meritis celestibus, aulam.

Arca Noe nostri typus est, & spiritus, ales
Qui pacem populis ramo prætendit oliuae.

Pendet Abisalon astrictus in arbore guitur,
Ne cælum patrici daferis macularet humumque.

Excipit innocuo viuentem belua morsu
Cetus, & ad terras Ionam grauis attulit aluo.

Veterum
SACRÆ BIBLIOTHECÆ SANCTORVM PATRVM,
TOMI OCTAVI, FINIS.

Por somission de los senores inquiridores expurgue este libro segun el exurgatorio del. H. de Toledo. en. 6. de Mayo de 1623.

J. M. Ramirez